STRATEGIA INTEGRATĂ DE DEZVOLTARE URBANĂ A MUNICIPIULUI TIMIȘOARA ȘI A ZONEI URBANE FUNCȚIONALE PENTRU PERIOADA DE PROGRAMARE 2021-2027

PRIMĂRIA MUNICIPIULUI TIMIȘOARA

CIVITTA

ANEXA 1 HCL

STRATEGIA INTEGRATĂ DE DEZVOLTARE URBANĂ A MUNICIPIULUI TIMIȘOARA ȘI A ZONEI URBANE FUNCȚIONALE PENTRU PERIOADA DE PROGRAMARE 2021-2027

Martie, 2026 rev 1

BENEFICIAR

UAT Municipiul Timișoara

Bulevardul C. D. Loga, nr. 1, Timișoara, județul Timiș

ELABORATOR

CIVITTA Strategy & Consulting S.A.

Strada Ion Slătineanu, nr. 3, parter și etaj 1, Sector 1, București

CUPRINS

1. INTRODUCERE 22

2. PRINCIPII CARE STAU LA BAZA ELABORĂRII DOCUMENTULUI / METODOLOGIA DE ELABORARE A STRATEGIEI 23

2.1. METODOLOGIA DE IMPLEMENTARE ȘI ACTIVITĂȚILE SPECIFICE 24

3. CONTEXTUL STRATEGIC ȘI CORELAREA CU ALTE STRATEGII SI PLANURI RELEVANTE 29

3.1. CONTEXT GLOBAL ȘI EUROPEAN 29

3.1.1. CONCEPTUL DE DEZVOLTARE URBANĂ SUSTENABILĂ ÎN CONTEXT GLOBAL ȘI EUROPEAN 29

3.1.2. CONTEXTUL EUROPEAN PRIVIND PERIOADA DE PROGRAMARE 2021-2027 32

3.1.3. CONTEXT TRANSFRONTALIER ȘI TERITORIAL 36

3.2. CONTEXT STRATEGIC NAȚIONAL 36

3.3. CONTEXT STRATEGIC REGIONAL ȘI JUDEȚEAN 41

3.4. CONTEXT STRATEGIC LOCAL 47

3.4.1. DOCUMENTE RELEVANTE LA NIVELUL UAT-URILOR DIN ZUF TIMIȘOARA 50

4. ANALIZA STADIULUI DE ÎNDEPLINIRE A OBIECTIVELOR STRATEGICE DIN STRATEGIA INTEGRATĂ DE DEZVOLTARE A POLULUI DE CREȘTERE TIMIȘOARA (SIDU) PENTRU PERIOADA 2015-2020 (2023) 54

5. DELIMITAREA ZONEI URBANE FUNCȚIONALE A MUNICIPIULUI TIMIȘOARA ȘI A ZONEI DE INTERVENȚIE PRIORITARE PENTRU STRATEGIE 60

5.1. INTRODUCERE ȘI METODOLOGIE 60

5.1. ANALIZA ZONEI URBANE FUNCȚIONALE A MUNICIPIULUI TIMIȘOARA 63

5.2. DELIMITAREA ZONEI URBANE FUNCȚIONALE A MUNICIPIULUI TIMIȘOARA 86

5.3. DELIMITAREA ZONEI DE INTERVENȚIE PRIORITARE 92

6. ANALIZA SITUAȚIEI ACTUALE 96

6.1. PROFILUL SPAȚIAL ȘI FUNCȚIONAL 96

6.1.1. CONTEXT 97

6.1.2. ZONIFICARE FUNCȚIONALĂ ȘI PROFIL SPAȚIAL 99

6.1.3. DINAMICA DEZVOLTĂRII URBANE 110

6.1.4. LOCUIRE 121

6.1.5. REGENERARE URBANĂ ȘI REABILITAREA FONDULUI CONSTRUIT 129

6.1.6. SPAȚII PUBLICE ȘI SPAȚII VERZI 146

6.1.7. PEISAJUL 154

6.2. PROFILUL SOCIO-DEMOGRAFIC 157

6.2.1. STRUCTURA DEMOGRAFICĂ A POPULAȚIEI 157

6.2.2. STRUCTURA POPULAȚIEI PE SEXE ȘI GRUPE DE VÂRSTĂ 161

6.2.3. PROFIL ETNIC ȘI CONFESIONAL 168
6.2.4. MIȘCAREA NATURALĂ ȘI MIGRATORIE 170
6.2.5. ZONE DEZAVANTAJATE 176
6.3. PROFIL ECONOMIC 177
6.3.1. CONTEXT MACROECONOMIC 177
6.3.2. MEDIUL DE AFACERI ȘI DINAMICA ANTREPRENORIALĂ 180
6.3.3. FORȚA DE MUNCĂ 193
6.3.4. STRUCTURI DE SPRIJIN ALE AFACERILOR 203
6.3.5. COMPETITIVITATEA ECONOMIEI ȘI MOTOARE ECONOMICE 209
6.3.6. SECTORUL CERCETARE-DEZVOLTARE-INOVARE 212
6.4. MOBILITATE URBANĂ 219
6.4.1. CONTEXT TERITORIAL 219
6.4.2. CONFIGURAȚIA SPAȚIALĂ ÎN RELAȚIE CU FLUXURILE DE PERSOANE 226
6.4.3. TRANSPORT RUTIER 232
6.4.4. TRANSPORT FEROVIAR 242
6.4.5. TRANSPORT PUBLIC LOCAL 248
6.4.6. MIJLOACE NEMOTORIZATE DE DEPLASARE 251
6.5. SERVICII PUBLICE 260
6.5.1. EDUCAȚIE 260
6.5.2. SĂNĂTATE 292
6.5.3. SERVICII SOCIALE 301
6.5.4. CULTURĂ, TURISM ȘI PETRECEREA TIMPULUI LIBER 314
6.6. SERVICII COMUNITARE DE UTILITATE PUBLICĂ 377
6.6.1. INFRASTRUCTURA ENERGETICĂ 377
6.6.2. INFRASTRUCTURA DE TELECOMUNICAȚII 393
6.6.3. INFRASTRUCTURA DE ALIMENTARE CU APĂ POTABILĂ ȘI GESTIUNEA APELOR UZATE 394
6.6.4. INFRASTRUCTURA DE GESTIUNE A DEȘEURILOR 406
6.7. PROTECȚIA MEDIULUI ȘI ADAPTAREA LA SCHIMBĂRI CLIMATICE 414
6.7.1. CADRUL NATURAL 414
6.7.2. BIODIVERSITATEA/ARIILE NATURALE PROTEJATE 420
6.7.3. CALITATEA FACTORILOR DE MEDIU 422
6.7.4. RISCURI ȘI AMENINȚAREA SCHIMBĂRILOR CLIMATICE 431
6.8. GUVERNANȚĂ ȘI ADMINISTRAȚIE LOCALĂ (INCLUSIV SMART CITY ȘI DIGITALIZAREA ADMINISTRAȚIEI) 444
6.8.1. RESURSE UMANE 445
6.8.2. RESURSE FINANCIARE 454

6.8.3. POLITICA DE INVESTIȚII 463
6.8.4. SISTEMUL DE PROCEDURI 466
6.8.5. TRANSPARENȚĂ ȘI ACCESUL LA INFORMAȚII 467
6.8.6. RESURSE MATERIALE 472
6.8.7. ANALIZA UAT-URILOR DIN ZONA URBANĂ FUNCȚIONALĂ A MUNICIPIULUI TIMIȘOARA 473
7. DISPARITĂȚI URBAN-RURAL 483
8. ANALIZA SWOT 490
9. ANALIZA PESTLE 509
10. DIAGNOSTIC 517
11. CONCLUZII, PROVOCĂRI ȘI POSIBILE PROPUNERI/INTERVENȚII 527
12. CONCEPT DE DEZVOLTARE 547
12.1. VIZIUNEA DE DEZVOLTARE A MUNICIPIULUI TIMIȘOARA ȘI ZUF PENTRU ANUL 2030 547
12.2. MISIUNEA 556
13. OBIECTIVE ȘI DIRECȚII DE ACȚIUNE 561
13.1. OBIECTIV STRATEGIC O1 – TIMIȘOARA ORAȘ - MAGNET: ZONĂ URBANĂ FUNCȚIONALĂ ATRACTIVĂ CU SERVICII PUBLICE MODERNE ȘI ACCESIBILE CE ASIGURĂ O CALITATE RIDICATĂ A VIEȚII .561
13.1.1. OBIECTIV SPECIFIC OS1.1 – TERITORIU ATRACTIV, REVITALIZAT, CU IMAGINE URBANĂ REPREZENTATIVĂ CARE VALORIFICĂ SPECIFICUL LOCAL ȘI ASIGURĂ O CALITATE RIDICATĂ A LOCUIRII ȘI A SPAȚIILOR PUBLICE CA SUPORT PENTRU DEZVOLTAREA COMUNITĂȚILOR 561
13.1.2. OBIECTIV SPECIFIC OS1.2 – PROCESUL DE FORMARE A NOILOR GENERAȚII ARE LOC ÎNTR-UN MEDIU EDUCAȚIONAL INOVATIV ȘI MODERN, ACTUAL ȘI ADAPTAT NEVOILOR DIN PREZENT, PROPICE DEZVOLTĂRII ARMONIOASE ȘI INTEGRATE A TINERILOR 562
13.1.3. OBIECTIV SPECIFIC OS1.3 – SERVICII MEDICALE MODERNE, PERFORMANTE, CE UTILIZEAZĂ CELE MAI NOI TEHNOLOGII ÎN DOMENIU ȘI O INFRASTRUCTURĂ DE CALITATE, ADAPTATE LA NEVOILE CETĂȚENILOR 562
13.1.4. OBIECTIV SPECIFIC OS1.4 – REȚEA DE CENTRE ȘI SERVICII SOCIALE ADAPTATĂ NEVOILOR PERSOANELOR VULNERABILE, AVÂND LA BAZĂ O INFRASTRUCTURĂ PERFORMANTĂȘI DOTĂRI DE CALITATE 563
13.2. OBIECTIV STRATEGIC O2 – MUNICIPIUL TIMIȘOARA – CENTRU REGIONAL INOVATIV CARE SPRIJINĂ DEZVOLTAREA UNUI SISTEM ECONOMIC BAZAT PE CERCETARE-DEZVOLTARE-INOVARE, RESURSĂ UMANĂ CALIFICATĂ ȘI SPIRIT ANTREPRENORIAL 563
13.2.1. OBIECTIV SPECIFIC OS2.1 – DESTINAȚIE DE BUSINESS CU CEA MAI OFERTANTĂ EXPERIENȚĂ DIN REGIUNE 564
13.2.2. OBIECTIV SPECIFIC OS2.2 – HUB AL TALENTELOR ȘI COMPETENȚELOR RELEVANTE PENTRU VIITOR 564
13.2.3. OBIECTIV SPECIFIC OS2.3 – ECOSISTEM LOCAL DE CDI CONSOLIDAT ȘI COMPETITIV 564
13.3. OBIECTIV STRATEGIC O3 – MOBILITATEA ACTIVĂȘI CĂLĂTORIILE CU TRANSPORTUL PUBLIC ECOLOGIC ÎNSUMÂND PESTE 70% DIN DEPLASĂRILE COTIDIENE DIN MUNICIPIUL TIMIȘOARA ȘI ZUF ÎN ANUL 2030 565
13.3.1. OBIECTIV SPECIFIC OS3.1 – MUNICIPIUL TIMIȘOARA CONECTAT LA O REȚEA TEN-T COMPLETĂȘI

FUNCȚIONALĂ 565

13.3.2. OBIECTIV SPECIFIC OS3.2 – SISTEM RUTIER PERFORMANT, MODERNIZAT ȘI OPTIMIZAT ÎN ZUF 566

13.3.3. OBIECTIV SPECIFIC OS3.3 – SISTEM DE TRANSPORT PUBLIC PERFORMANT DESERVIND 90% DIN . POPULAȚIA ZUF ȘI CU O FRECVENȚĂ DE MAXIMUM 15 MINUTE LA ORELE DE VÂRF..... 566

13.3.4. OBIECTIV SPECIFIC OS3.4 – REȚEA VELO ȘI PIETONALĂ DE NIVEL MUNICIPAL FORMATĂ DINTR-O GRILĂ DE 600M ÎNTRE CONEXIUNI ȘI CONEXIUNI VELO OPTIME CĂTRE PERIURBAN PENTRU NAVETISM ȘI LOISIR 566

13.4. OBIECTIV STRATEGIC O4 – ZONĂ URBANĂ CU EMISII REDUSE DE GAZE CU EFECT DE SERĂ PÂNĂ ÎN ANUL 2030 ȘI CU ANGAJAMENT FERM DE NEUTRALITATE CLIMATICĂ PENTRU ANUL 2050, CARE PUNE CALITATEA FACTORILOR DE MEDIU, ECONOMIA CIRCULARĂ, PATRIMONIUL NATURAL, BIODIVERSITATEA ȘI MANAGEMENTUL EFICIENT AL RISCURILOR LA BAZA POLITICII SALE DE CREȘTERE A CALITĂȚII VIEȚII. 567

13.4.1. OBIECTIV SPECIFIC OS4.1 – REDUCEREA EMISIILOR DE GAZE CU EFECT DE SERĂ DIN SECTORUL ... CLĂDIRILOR ȘI AL ECHIPAMENTELOR PUBLICE, PROMOVAREA PRODUCȚIEI ȘI UTILIZĂRII ENERGIEI DIN ... SURSE REGENERABILE ȘI PREVENIREA SĂRĂCIEI ENERGETICE, ÎN LINIE CU VARIANTA ACTUALIZATĂ A DIRECTIVEI UE PRIVIND EFICIENȚA ENERGETICĂ..... 567

13.4.2. OBIECTIV SPECIFIC OS4.2 –ASIGURAREA UNUI MANAGEMENT ADECVAT AL APELOR LA NIVELUL MUNICIPIULUI ȘI A ZONEI SALE URBANE FUNCȚIONALE, ÎN CONCORDANȚĂ CU DIRECTIVELE EUROPENE . CU PRIVIRE LA APA POTABILĂ, APA UZATĂ, APELE DE SUPRAFAȚĂ, CELE SUBTERANE, SUBSTANȚELE PERICULOASE ȘI NITRAȚI 568

13.4.3. OBIECTIV SPECIFIC OS4.3 – ASIMILAREA ȘI IMPLEMENTAREA PE SCARĂ LARGĂ A CONCEPUTULUI DE ECONOMIE CIRCULARĂ ÎN CEEA CE PRIVEȘTE MANAGEMENTUL DEȘEURILOR, PE ÎNTREGUL LANȚ VALORIC, DE LA PROIECTARE LA PRODUCȚIE ȘI PÂNĂ LA CONSUMATOR..... 568

13.4.4. OBIECTIV SPECIFIC OS4.4 –REDUCEREA POLUĂRII, PROTEJAREA ȘI CONSERVAREA ..... PATRIMONIULUI NATURAL, A HABITATELOR ȘI SPECIILOR PROTEJATE 568

13.4.5. OBIECTIV SPECIFIC OS4.5 – CREȘTEREA REZILIENȚEI ZONEI URBANE ÎN FAȚA RISCURILOR ȘI. DEZASTRELOR, CU PRECĂDERE A CELOR ASOCIATE SCHIMBĂRILOR CLIMATICE 569

13.5. OBIECTIV STRATEGIC O5 – TIMIȘOARA – “FUN CITY” – RUTĂ CULTURAL-ARTISTICĂ, CARE, ÎMPREUNĂ CU ZUF, VALORIFICĂ PROFILUL MULTIETNIC ȘI MULTICULTURAL..... 569

13.5.1. OBIECTIV SPECIFIC OS5.1 – INFRASTRUCTURĂ CULTURALĂ MODERNĂCE SUSȚINE ȘI ..... PROMOVEAZĂ O VIAȚĂ ȘI O OFERTĂ CULTURAL-ARTISTICĂ ACTIVĂ ȘI DIVERSIFICATĂ, ÎMBINÂND ÎN MOD ARMONIOS ARTA, TEHNOLOGIA ȘI SPECIFICUL LOCAL 570

13.5.2. OBIECTIV SPECIFIC OS5.2 – PATRIMONIU CULTURAL PROTEJAT ȘI VALORIFICAT SUSTENABIL, CE . CONTRIBUIE LA DEZVOLTAREA CULTURALĂȘI SOCIALĂ A COMUNITĂȚII..... 570

13.5.3. OBIECTIV SPECIFIC OS5.3 – TIMIȘOARA – „FUN CITY”, RECUNOSCUTĂ PENTRU TURISMUL.... CULTURAL-ARTISTIC, CU SERVICII DE ÎNALTĂ CALITATE PENTRU TURIȘTI, CE PROMOVEAZĂ DEZVOLTAREA SUSTENABILĂ A POTENȚIALULUI TURISTIC LOCAL 571

13.5.4. OBIECTIV SPECIFIC OS5.4 – INFRASTRUCTURĂ SPORTIVĂȘI DE AGREMENT DEZVOLTATĂȘI ..... MODERNĂ, CE SUSȚINE O OFERTĂ DIVERSĂȘI ATRACTIVĂ DE ACTIVITĂȚI SPORTIVE ȘI DE PETRECERE A ... TIMPULUI LIBER..... 571

13.6. OBIECTIV STRATEGIC O6 – TIMIȘOARA PERFORMANTĂ: ADMINISTRAȚIE LOCALĂ RECUNOSCUTĂ LA NIVEL NAȚIONAL ȘI EUROPEAN CA UN PROMOTOR AL GUVERNĂRII DESCHISE, TRANSPARENȚEI ȘI POLITICILOR PUBLICE SUSTENABILE ȘI INCLUZIVE 572

13.6.1. OBIECTIV SPECIFIC OS6.1 – TIMIȘOARA GUVERNATĂ DESCHIS, INCLUZIV ȘI ORIENTATĂ CĂTRE

COMUNITATE 573

13.6.2. OBIECTIV SPECIFIC OS6.2 – TIMIȘOARA COMPETITIVĂȘI GUVERNATĂ EFICIENT. CREȘTEREA CAPACITĂȚII ADMINISTRATIVE PENTRU A SUSȚINE POTENȚIALUL DE DEZVOLTARE ȘI DE COMPETITIVITATE 573

13.6.3. OBIECTIV SPECIFIC OS6.3 – GUVERNARE LOCALĂ INFLUENTĂ. TRANSFORMAREA ZONEI URBANE FUNCȚIONALE PRIN EXPORTAREA BUNELOR PRACTICI DE LA NIVELUL MUNICIPIULUI TIMIȘOARA 574

14. PLANUL DE ACȚIUNE 575

14.1. PROCEDURA ȘI METODOLOGIA DE PRIORITIZARE ȘI IERARHIZARE A PROIECTELOR 576

14.1.1. PRIMA ETAPĂ DE PRIORITIZARE. LISTA INTERMEIDARĂ DE PROIECTE PRIORITARE PENTRU IMPLEMENTAREA SIDU (FINANȚABILE DIN PR VEST ȘI/SAU COMPLEMENTARE) 577

14.1.2. A DOUA ETAPĂ DE PRIORITIZARE. LISTA DE PROIECTE PRIORITARE FINANȚABILE PRIN PR VEST 2021-2027 578

15. SISTEMUL DE IMPLEMENTARE, MONITORIZARE ȘI EVALUARE A STRATEGIEI 585

15.1. CONTEXT INSTITUȚIONAL 585

15.2. MECANISMUL DE GUVERNANȚĂ 586

15.3. SISTEMUL DE MONITORIZARE ȘI EVALUARE 589

15.4. INDICATORI DE MONITORIZARE ȘI EVALUARE 590

15.5. RISCURI ȘI MĂSURI DE ATENUARE A RISCURILOR 597

16. CADRUL PARTENERIAL PENTRU ELABORAREA SIDU 598

16.1. GRUPURI DE LUCRU PENTRU CONSULTAREA ACTORILOR RELEVANȚI 599

16.1.1. GRUP DE LUCRU: CULTURĂ, TURISM, PATRIMONIU 599

16.1.2. GRUP DE LUCRU: DEZVOLTARE URBANĂ ȘI TERITORIALĂ 602

16.1.3. GRUP DE LUCRU: PROTECȚIA ȘI VALORIFICAREA MEDIULUI 604

16.1.4. GRUP DE LUCRU: DEZVOLTARE SOCIALĂ 605

16.1.5. GRUP DE LUCRU: ECONOMIE, COMPETITIVATE ȘI EDUCAȚIE 608

16.1.6. GRUP DE LUCRU: MOBILITATE URBANĂ 609

16.2. CHESTIONARE APLICATE - CONSULTAREA ACTORILOR RELEVANȚI 613

17. ANEXA 1 - ANALIZA RĂSPUNSURILOR DIN CADRUL CHESTIONARELOR APLICATE 615

18. ANEXA 2. LISTA GENERALĂ DE PROIECTE - PROPUNERI DE INTERVENȚIE 616

19. ANEXA 3. LISTA INTERMEDIARĂ DE PROIECTE PRIORITARE SIDU – PROIECTE FINANȚABILE PR VEST 2021-2024 ȘI PROIECTE COMPLEMENTARE ÎN LOGICA SIDU 617

20. ANEXA 4. LISTA DE PROIECTE FINANȚABILE PR VEST 2021-2027 618

21. ANEXA 5. FIȘE DE PROIECTE 619

LISTA DE FIGURI

FIGURĂ 1 - PROCESUL DE REALIZARE A UNEI STRATEGII INTEGRATE DE DEZVOLTARE URBANĂ/ LOCALĂ. 25
FIGURĂ 2 - COMPONENTELE DE BAZĂ ALE STRATEGIILOR INTEGRATE DE DEZVOLTARE URBANĂ 26
FIGURĂ 3 - DOMENII-CHEIE ANALIZATE ÎN CADRUL SIDU TIMIȘOARA 27
FIGURĂ 4 - PILONII URMĂRIȚI PRIN ABORDAREA INTEGRATĂ A DEZVOLTĂRII INTELIGENTE 27
FIGURĂ 5 - OBIECTIVELE DE DEZVOLTARE DURABILĂ 30
FIGURĂ 6 - PROIECTELE PLANULUI DE ACȚIUNE 49
FIGURĂ 7 - LUNGIMEA TOTALĂ A STRĂZILOR ORĂȘENEȘTI ȘI A STRĂZILOR ORĂȘENEȘTI MODERNIZATE DIN MUNICIPIUL TIMIȘOARA, ÎN PERIOADA 2015-2020, KM 57
FIGURĂ 8 - LIMITA ZONEI METROPOLITANE A MUNICIPIULUI TIMIȘOARA 62
FIGURĂ 9 - NUMĂRUL DE LOCUITORI LA NIVEL DE UAT ÎN ANUL 2022 64
FIGURĂ 10 - CREȘTEREA PROCENTUALĂ A POPULAȚIEI LA NIVEL DE UAT DUPĂ DOMICILIU (2014-2022) . 66
FIGURĂ 11 - SOLDUL SCHIMBĂRILOR DE DOMICILIU ÎN ANUL 2022, NUMĂR PERSOANE 67
FIGURĂ 12 - DENSITATEA POPULAȚIEI, 2022 (LOCUITORI/KM2) 68
FIGURĂ 13 - DENSITATEA ANTREPRENORIALĂ (NR. DE FIRME / 1.000 DE LOCUITORI) ÎN ZUF, 2019 70
FIGURĂ 14 - VALOAREA PIB LA NIVEL LOCAL (MII LEI), 2019 71
FIGURĂ 15 - VALOAREA TOTALĂ A CIFREI DE AFACERI (MII EURO), 2019 72
FIGURĂ 16 - VALOAREA CIFREI DE AFACERI PER LOCUITOR (EURO / LOCUITOR), 2019 73
FIGURĂ 17 - EVOLUȚIA ZONELOR CONSTRUITE, 2014-2018-2020 74
FIGURĂ 18 - AUTORIZAȚII DE CONSTRUIRE ELIBERATE LA 1.000 DE LOCUITORI, 2021 75
FIGURĂ 19 - PONDEREA SUPRAFEȚEI OCUPATE DE CONSTRUCȚII LA NIVELUL MUNICIPIULUI TIMIȘOARA ȘI ZONA URBANĂ METROPOLITANĂ A MUNICIPIULUI, % 76
FIGURĂ 20 - ZONE CU POTENȚIAL TURISTIC LA NIVELUL ZONEI URBANE METROPOLITANE A MUNICIPIULUI TIMIȘOARA 78
FIGURĂ 21 - PUNCTE ȘI TRASEE TURISTICE DE LA NIVELUL MUNICIPIULUI TIMIȘOARA ȘI ZUF 79
FIGURĂ 22 - CAPACITATEA DE CAZARE TURISTICĂ ÎN MUNICIPIUL TIMIȘOARA ȘI ZUF, 2022 80
FIGURĂ 23 - IZOCRONĂ DE ACCESIBILITATE AEROPORT PE CALE RUTIERĂ (MINUTE) 82
FIGURĂ 24 - IZOCRONĂ ACCESIBILITATE RUTIERĂ PE PRINCIPALELE ARTERE RUTIERE (10-60 MINUTE) 83
FIGURĂ 25 - NAVETISM POTENȚIAL CĂTRE MUNICIPIUL TIMIȘOARA 84
FIGURĂ 26 - VOLUMUL DE TRAFIC ÎNREGISTRAT PE PRINCIPALELE ARTERE PENETRANTE 85
FIGURĂ 27 - UAT-URILE CU CELE MAI MARI PUNCTAJE OBȚINUTE ÎN URMA REALIZĂRII MATRICEI LOGICE 89
FIGURĂ 28 - DELIMITAREA ZONEI DE INTERVENȚIE PRIORITARE – MUNICIPIUL TIMIȘOARA ȘI COMUNELE GIROC, MOȘNIȚA NOUĂ, GHIRODA ȘI DUMBRĂVIȚA 95
FIGURĂ 29 - UAT-URILE INCLUSE ÎN ZONA URBANĂ FUNCȚIONALĂ A MUNICIPIULUI TIMIȘOARA 96
FIGURĂ 30 - SCHEMA EVOLUȚIEI ORAȘULUI TIMIȘOARA ÎN PERIOADA 1750-1998 98

FIGURĂ 31 – ZONE REPREZENTATIVE ALE MUNCIPIULUI TIMIȘOARA: PIEȚELE VICTORIEI ȘI UNIRII 100

FIGURĂ 32 - ZONE REPREZENTATIVE ALE MUNCIPIULUI TIMIȘOARA: PIAȚA LIBERTĂȚII ȘI BASTIONUL MARIA THERESIA 100

FIGURĂ 33 – CLĂDIRI REPREZENTATIVE DIN CARTIERULL IOSEFIN - PALATUL MERCUR, SINAGOGA 101

FIGURĂ 34 – CARTIERUL ELISABETIN 101

FIGURĂ 35 - CARTIERE ȘI LOCUINȚE DE TIP RURAL ÎN MUNICIPIUL TIMIȘOARA 102

FIGURĂ 36 - LOCUINȚE INDIVIDUALE ÎN ZONA PERIFERICĂ A MUNICIPIULUI TIMIȘOARA 103

FIGURĂ 37 – LOCUINȚE COLECTIVE CONSTRUITE ÎN PERIOADA COMUNISTĂ ÎN MUNICIPIUL TIMIȘOARA 103

FIGURĂ 38 - SPAȚII INDUSTRIALE NOI, CONSTRUITE PE VECHILE PLATFORME INDUSTRIALE SAU PE FOSTE TERENURI AGRICOLE 103

FIGURĂ 39 - ANSAMBLURI REZIDENȚIALE DE MICI DIMENSIUNI AMPLASATE ÎN ZONELE PERIFERICE 104

FIGURĂ 40 - CARTIERELE MUNICIPIULUI TIMIȘOARA 105

FIGURĂ 41 - REȚEAUA DE CENTRALITĂȚI PRINCIPALE ALE TIMIȘOAREI 107

FIGURĂ 42 - EFECTELE URBANISTICE ALE PROCESULUI DE CONTRAURBANIZARE, ÎN COMUNELE GIROC ȘI DUMBRĂVIȚA 109

FIGURĂ 43 - EXPANSIUNEA URBANĂ ÎN MUNICIPIUL TIMIȘOARA, 2010 VS. 2023 111

FIGURĂ 44 - ZONELE DE BROWNFIELD ȘI GREENFIELD DISPONIBILE LA NIVELUL MUNICIPIULUI TIMIȘOARA 112

FIGURĂ 45 - SPAȚII INDUSTRIALE ABANDONATE ÎN ZONA PERICENTRALĂ (FOSTUL ABATOR TIMIȘOARA ȘI ZONA FOSTEI FABRICI DE PANTOFI GUBAN) 113

FIGURĂ 46 - PRINCIPALELE ZONE DE EXTINDERE ALE MUNICIPIULUI TIMIȘOARA, CONFORM PUG TIMIȘOARA 114

FIGURĂ 47 - EVOLUȚIA ZONELOR CONSTRUITE, 2014-2018-2020 116

FIGURĂ 48 - ZONE DE EXPANSIUNE URBANĂ ÎN ZONA URBANĂ FUNCȚIONALĂ, 2010 VS. 2023 117

FIGURĂ 49 - EVOLUȚIA NUMĂRULUI TOTAL DE AUTORIZAȚII DE CONSTRUIRE PENTRU CLĂDIRI REZIDENȚIALE (EXCLUSIV CELE PENTRU COLECTIVITĂȚI), MUNICIPIUL TIMIȘOARA, ZUF ȘI JUDEȚUL TIMIȘ (2014-2021) 118

FIGURĂ 50 - POPULAȚIA DUPĂ REȘEDINȚĂ, PE LOCALITATE ÎN ANUL 2021 120

FIGURĂ 51 - DENSITATEA POPULAȚIEI RAPORTATĂ LA FONDUL CONSTRUIT, 2021 121

FIGURĂ 52 - EVOLUȚIA NUMĂRULUI DE LOCUINȚE PE TIPURI DE PROPRIETATE, MUNICIPIUL TIMIȘOARA VS. ZUF, 2014-2021 122

FIGURĂ 53 - EVOLUȚIA NUMĂRULUI DE LOCUINȚE ÎN LOCALITĂȚILE DIN ZUF, 2014 VS. 2021 122

FIGURĂ 54 - EVOLUȚIA SUPRAFEȚEI LOCUIBILE / LOCUITOR (MP), MUNICIPIUL TIMIȘOARA VS. ZUF, 2014-2021 123

FIGURĂ 55 - EVOLUȚIA SUPRAFEȚEI LOCUIBILE / LOCUITOR (%), LOCALITĂȚI DIN ZUF, 2014-2021 124

FIGURĂ 56 - SUPRAFAȚA LOCUIBILĂ / LOCUINȚĂ (MP), MUNICIPIUL TIMIȘOARA ȘI UAT-URILE DIN ZUF, 2014-2021 124

FIGURĂ 57 - ZONE DE REGENERARE URBANĂ DE LA NIVELUL MUNICIPIULUI TIMIȘOARA 136

FIGURĂ 58 - DELIMITAREA ZONELOR DE REGENERARE URBANĂ PIAȚA VICTORIEI, FABRIC, IOSEFIN ȘI DACIA 143

FIGURĂ 59 - DISTRIBUȚIA ÎN TERITORIU A ZONELOR VERZI DIN TIMIȘOARA..... 149

FIGURĂ 60 - IZOCRONE ACCESIBILITATE PARCURI ÎN TIMIȘOARA 150

FIGURĂ 61 - CARTAREA ACTIVELOR LOCALE DIN TIMIȘOARA..... 153

FIGURĂ 62 - EVOLUȚIA POPULAȚIEI STABILE ÎN MUNICIPIUL TIMIȘOARA, LA RECENSĂMINTELE DIN 1992, 2002 ȘI 2011..... 158

FIGURĂ 63 - EVOLUȚIA POPULAȚIEI DUPĂ DOMICILIU, MUNICIPIUL TIMIȘOARA, ÎN PERIOADA 2015-2022 159

FIGURĂ 64 - EVOLUȚIA POPULAȚIEI DUPĂ DOMICILIU LA NIVELUL LOCALITĂȚILOR DIN ZONA URBANĂ FUNCȚIONALĂ A MUNICIPIULUI TIMIȘOARA, ÎN PERIOADA 2015-2021 160

FIGURĂ 65 - POPULAȚIA STABILĂ A MUNICIPIULUI TIMIȘOARA, PE GRUPE DE VÂRSTĂ, ÎN ANUL 2011, NUMĂR LOCUITORI..... 162

FIGURĂ 66 - PIRAMIDA VÂRSTELOR LA NIVEL MUNICIPAL, JUDEȚEAN, REGIONAL ȘI NAȚIONAL, ÎN ANUL 2022 163

FIGURĂ 67 - RAPORTUL DE DEPENDENȚĂ A PERSOANELOR TINERE LA NIVELUL ZUF TIMIȘOARA, 2021, ‰ 167

FIGURĂ 68 - DINAMICA SUPRAFEȚEI LOCUIBILE CARE REVINE ÎN MEDIE UNUI LOCUITOR, LA NIVELUL MUNICIPIULUI TIMIȘOARA, ÎN PERIOADA 2015-2021, MP 168

FIGURĂ 69 - STRUCTURA ETNICĂ A POPULAȚIEI DIN MUNICIPIUL TIMIȘOARA, ÎN ANUL 2011 (%) 168

FIGURĂ 70 - CONTRIBUȚIA JUDEȚELOR LA PRODUSUL INTERN BRUT AL REGIUNII VEST ÎN ANUL 2019, % 177

FIGURĂ 71 - EVOLUȚIA COMPARATIVĂ A PIB/LOCUITOR (PPS) LA NIVELUL REGIUNII VEST, 2015 VS. 2019 178

FIGURĂ 72 - DINAMICA VAB LA NIVELUL JUDEȚULUI TIMIȘ, ÎN PERIOADA 2015-20219, MIL. EURO 179

FIGURĂ 73 - STRUCTURA VAB PE PRINCIPALELE ACTIVITĂȚI ECONOMICE ÎN JUDEȚUL TIMIȘ, 2019, %..... 179

FIGURĂ 74 - EVOLUȚIA NUMĂRULUI DE ÎNTREPRINDERI ACTIVE DIN MUNICIPIUL TIMIȘOARA ȘI ZUF, 2015-2021, NUMĂR ÎNTREPRINDERI ACTIVE 180

FIGURĂ 75 - EVOLUȚIA DENSITĂȚII ÎNTREPRINDERILOR ACTIVE LA NIVEL MUNICIPAL, JUDEȚEAN ȘI REGIONAL, 2015-2021, ÎNTREPRINDERI LA 1.000 DE LOCUITORI 181

FIGURĂ 76 - DENSITATEA ÎNTREPRINDERILOR ACTIVE (NR. ÎNTREPRINDERI LA 1.000 DE LOCUITORI ÎN 2021) ȘI DINAMICA NUMĂRULUI DE ÎNTREPRINDERI ACTIVE, ÎN PERIOADA 2015-2021 182

FIGURĂ 77 - DINAMICA ANTREPRENORIALĂ LA NIVELUL MUNICIPIULUI TIMIȘOARA ÎN PERIOADA 2015-2020, NUMĂR ÎNTREPRINDERI..... 183

FIGURĂ 78 - EVOLUȚIA CAPACITĂȚII ANTREPRENORIALE LA NIVEL MUNICIPAL, JUDEȚEAN ȘI REGIONAL, ÎN PERIOADA 2015-2020, NUMĂR DE ÎNTREPRINDERI CREATE LA 1.000 DE LOCUITORI..... 183

FIGURĂ 79 - CAPACITATEA ANTREPRENORIALĂȘI EVOLUȚIA NUMĂRULUI DE ÎNTREPRINDERI NOU ÎNFIINȚATE, NUMĂRUL DE ÎNTREPRINDERI CREATE LA 1.000 184

FIGURĂ 80 - DISTRIBUȚIA PE CLASE DE MĂRIME A ÎNTREPRINDERILOR ACTIVE DIN MUNICIPIUL TIMIȘOARA, 2015 (STÂNGA) ȘI 2020 (DREAPTA)..... 185

FIGURĂ 81 - DISTRIBUȚIA ÎNTREPRINDERILOR ACTIVE DUPĂ ACTIVITATEA ECONOMICĂ, 2021 (SUS) ȘI RATA DE CREȘTERE 2015-2021 (JOS), MUNICIPIUL TIMIȘOARA, % 186

FIGURĂ 82 - DISTRIBUȚIA CIFREI DE AFACERI DIN ÎNTREPRINDERILE ACTIVE DUPĂ ACTIVITATEA ECONOMICĂ, 2021 (SUS) ȘI RATA DE CREȘTERE 2015-2021 (JOS), MUNICIPIUL TIMIȘOARA, % 188

FIGURĂ 83 - EVOLUȚIA CIFREI DE AFACERI DIN ÎNTREPRINDERILE ACTIVE DIN MUNICIPIUL TIMIȘOARA, VALORI NOMINALE ȘI AJUSTATE LA INFLAȚIE, 2015-2021, MILIARDE RON 189

FIGURĂ 84 - EVOLUȚIA CIFREI DE AFACERI DIN ÎNTREPRINDERILE ACTIVE DIN ZONA URBANĂ FUNCȚIONALĂ A MUNICIPIUL TIMIȘOARA, 2015-2021, MILIARDE RON 190

FIGURĂ 85 - CIFRA DE AFACERI PER LOCUITOR ÎN 2021 ȘI EVOLUȚIA CIFREI DE AFACERI ÎN PERIOADA 2015-2021 191

FIGURĂ 86 - DISTRIBUȚIA PE CLASE DE MĂRIME A CIFREI DE AFACERI GENERATE DE ÎNTREPRINDERILE ACTIVE DIN MUNICIPIUL TIMIȘOARA, 2021 (STÂNGA) ȘI 2015 (DREAPTA), %. 192

FIGURĂ 87 - EVOLUȚIA NUMĂRULUI DE SALARIAȚI DIN MUNICIPIUL TIMIȘOARA ÎN PERIOADA 2015-2021, NR. SALARIAȚI 193

FIGURĂ 88 - NUMĂRUL DE SALARIAȚI LA 1.000 DE LOCUITORI ȘI EVOLUȚIA NUMĂRULUI DE SALARIAȚI (%) 194

FIGURĂ 89 - DISTRIBUȚIA PE CLASE DE MĂRIME A NUMĂRULUI DE SALARIAȚI DIN MUNICIPIUL TIMIȘOARA, 2021 (STÂNGA) ȘI 2015 (DREAPTA), %. 195

FIGURĂ 90 - NUMĂRUL DE ȘOMERI ÎNREGISTRAȚI ÎN MUNICIPIUL TIMIȘOARA, PE SEXE, ÎN PERIOADA 2010-2021 196

FIGURĂ 91 - PONDEREA ȘOMERILOR ÎN TOTALUL RESURSEI DE MUNCĂ, LA NIVEL NAȚIONAL, JUDEȚEAN ȘI MUNICIPAL, ÎN PERIOADA 2010-2021, %. 196

FIGURĂ 92 - PONDEREA ȘOMERILOR ÎN TOTAL RESURSE DE MUNCĂ, 2021, % 197

FIGURĂ 93 - DISTRIBUȚIA NUMĂRULUI MEDIU DE SALARIAȚI DIN ÎNTREPRINDERILE ACTIVE DUPĂ ACTIVITATEA ECONOMICĂ, 2021 (SUS) ȘI RATA DE CREȘTERE 2015-2021 (JOS), MUNICIPIUL TIMIȘOARA 200

FIGURĂ 94- EVOLUȚIA SALARIULUI MEDIU NET LUNAR NOMINAL (STÂNGA) ȘI REAL (DREAPTA), ÎN ANII 2015, 2018 ȘI 2021, LA NIVEL JUDEȚEAN, REGIONAL ȘI NAȚIONAL, RON. 201

FIGURĂ 95 - EVOLUȚIA CHELTUIELILOR CU ACTIVITĂȚILE DE CERCETARE-DEZVOLTARE DIN JUDEȚUL TIMIȘ, ÎN PERIOADA 2015-2021, MILIOANE RON 213

FIGURĂ 96 - EVOLUȚIA SALARIAȚILOR DIN ACTIVITATEA DE CDI RAPORTAT LA 10.000 DE PERSOANE OCUPATE, NIVEL NAȚIONAL, REGIONAL ȘI JUDEȚEAN, 2015-2021. 214

FIGURĂ 97 - REȚEAUA TEN-T A EUROPEI 220

FIGURĂ 98 - DRUMURILE DIN ZONA METROPOLITANA A MUNICIPIULUI TIMIȘOARA 224

FIGURĂ 99 - ZONE DE EXPANSIUNE ÎN RELAȚIE CU ZONELE CONGESTIONATE 228

FIGURĂ 100 - INELELE DE CIRCULAȚIE ȘI STAREA ACESTORA. 231

FIGURĂ 101 - INDICELE DE MOTORIZARE PENTRU MUNICIPIUL TIMIȘOARA 232

FIGURĂ 102 – EVOLUȚIA FOLOSIRII MAȘINII PERSONALE ÎNTR-O ZI OBIȘNUITĂ 233

FIGURĂ 103 - NUMĂR KILOMETRI MODERNIZAȚI ÎN MUNICIPIUL TIMIȘOARA 234

FIGURĂ 104 - COMPARAȚIE MODERNIZARE TRAMĂ STRADALĂ - UAT DUMBRĂVIȚA – ANUL 2018 VS. 2022 234

FIGURĂ 105 - PARCĂRI CU PLATĂ ÎN MUNICIPIUL TIMIȘOARA 237
FIGURĂ 106 - PARCARE PENTRU UZ GENERAL ÎN ZONA ROȘIE 238
FIGURĂ 107 - PARCARE ZONA VERDE CU TARIFARE PROGRESIVĂ 240
FIGURĂ 108 - IMAGINI CARACTERISTICE DE ACAPARE A SPAȚIULUI PUBLIC – CARTIERUL CALEA GIROCULUI (MARTIRILOR) 241
FIGURĂ 109 - REȚEAUA FEROVIARĂ DIN JURUL MUN. TIMIȘOARA 242
FIGURĂ 110 - IZOCRONĂ DE ACCESIBILITATE (TREN+VELO) GARA DE NORD 244
FIGURĂ 111 - REȚEAUA DE CĂI FERATE ȘI REȚEAUA DE LINII DE TRAMVAI 248
FIGURĂ 112 - ZONA PIETONALĂ DIN CENTRUL ISTORIC, MUNICIPIUL TIMIȘOARA 253
FIGURĂ 113 - EXEMPLU DE STRADĂ SECUNDARĂ CU CIRCULAȚIA PIETONALĂ ÎNGREUNATĂ ȘI NESIGURĂ 254
FIGURĂ 114 - PISTELE PENTRU BICICLETE DIN MUNICIPIUL TIMIȘOARA 256
FIGURĂ 115 - IZOCRONĂ DE ACCESIBILITATE VELO LA NIVELUL ZONEI METROPOLITANĂ 258
FIGURĂ 116 - COMPARAȚIE SENS GIRATORIU CU BICICLETE ÎNTRE TIMIȘOARA ȘI EINDHOVEN, OLANDA 259
FIGURĂ 117 - DINAMICA EFECTIVELOR ȘCOLARE DIN ÎNVĂȚĂMÂNTUL PREUNIVERSITAR DIN MUNICIPIUL TIMIȘOARA ȘI DIN LOCALITĂȚILE DIN ZUF, ÎN PERIOADA 2015-2021, NR. ELEVI 260
FIGURĂ 118 - EVOLUȚIA DISTRIBUȚIEI EFECTIVELOR ȘCOLARE ÎN MUNICIPIUL TIMIȘOARA PE NIVELURI DE ÎNVĂȚĂMÂNT, 2015 VS. 2021, % 261
FIGURĂ 119 - EVOLUȚIA DISTRIBUȚIEI EFECTIVELOR ȘCOLARE ÎN COMUNELE DIN ZUF, PE NIVELURI DE ÎNVĂȚĂMÂNT, 2015 VS. 2021, % 262
FIGURĂ 120 - EVOLUȚIA NUMĂRULUI CADRELOR DIDACTICE ÎN MUNICIPIUL TIMIȘOARA ȘI ZONA URBANĂ FUNCȚIONALĂ, ÎN PERIOADA 2015-2021 265
FIGURĂ 121 - EVOLUȚIA NUMĂRULUI DE CADRE DIDACTICE DIN MUNICIPIUL TIMIȘOARA, 2015 VS 2021 266
FIGURĂ 122 - REȚEAUA ȘCOLARĂ ANTEPREȘCOLARĂ ȘI PREȘCOLARĂ DIN ZUF TIMIȘOARA 269
FIGURĂ 123 - REȚEAUA ȘCOLARĂ PRIMARĂȘI GIMNAZIALĂ DIN ZUF TIMIȘOARA 270
FIGURĂ 124 - REȚEAUA ȘCOLARĂ LICEALĂ DIN MUNICIPIUL TIMIȘOARA 271
FIGURĂ 125 - EVOLUȚIA SĂLILOR DE CLASĂ PE NIVELURI DE ÎNVĂȚĂMÂNT, ÎN MUNICIPIUL TIMIȘOARA, ÎN PERIOADA 2015-2021 272
FIGURĂ 126 - EVOLUȚIA NUMĂRULUI DE LABORATOARE ÎN UNITĂȚILE DE ÎNVĂȚĂMÂNT ÎN MUNICIPIUL TIMIȘOARA, 2015-2021 273
FIGURĂ 127 - PERCEPȚIA LOCUITORILOR DIN MUNICIPIUL TIMIȘOARA CU PRIVIRE LA LICEELE, ȘCOLILE ȘI GRĂDINIȚELE DIN ORAȘ 282
FIGURĂ 128 PERCEPTIA LOCUITORILOR DIN MUNICIPIUL TIMIȘOARA CU PRIVIRE LA LICEELE, ȘCOLILE ȘI GRĂDINIȚELE DIN ORAȘ, ÎN FUNCȚIE DE ULTIMA ȘCOALĂ ABSOLVITĂ 282
FIGURĂ 129 - EVOLUȚIA PONDERII CHELTUIELILOR CU ÎNVĂȚĂMÂNTUL ÎN TOTALUL CHELTUIELILOR LOCALE ÎN MUNICIPIUL TIMIȘOARA, 2015-2021, % 283
FIGURĂ 130 - EVOLUȚIA NUMĂRULUI DE STUDENȚI DIN MUNICIPIUL TIMIȘOARA, ÎN PERIOADA 2015-2021 284

FIGURĂ 131 - EVOLUȚIA NUMĂRULUI DE UNITĂȚI MEDICALE ÎN MUNICIPIUL TIMIȘOARA, 2015 - 2021, NR. UNITĂȚI 293

FIGURĂ 132 - EVOLUȚIA NUMĂRULUI DE UNITĂȚI MEDICALE ÎN MUNICIPIUL TIMIȘOARA, JUDEȚUL TIMIȘ, REGIUNEA VEST, 2015 - 2021, NR. UNITĂȚI 294

FIGURĂ 133 - EVOLUȚIA NUMĂRULUI DE PATURI DE SPITAL ÎN UNITĂȚILE MEDICALE PUBLICE ȘI PRIVATE DE PE TERITORIUL MUNICIPIULUI TIMIȘOARA, 2021, NR. PATURI 297

FIGURĂ 134 - DISTRIBUȚIA TERITORIALĂ A INFRASTRUCTURII DE FURNIZARE A SERVICIILOR SOCIALE ADMINISTRATĂ DE DAS TIMIȘOARA, 2023 303

FIGURĂ 135 - DISTRIBUȚIA TERITORIALĂ A INFRASTRUCTURII DE FURNIZARE A SERVICIILOR SOCIALE ADMINISTRATĂ DE DGASPC TIMIȘ, AFLATĂ PE TERITORIUL MUNICIPIULUI TIMIȘOARA ȘI ZUF, 2023 305

FIGURĂ 136 - EVOLUȚIA NUMĂRULUI DE COPII ȘI TINERI (0 – 14 ANI) CU DOMICILIUL ÎN MUNICIPIUL TIMIȘOARA, 2015 – 2022 307

FIGURĂ 137 - EVOLUȚIA NUMĂRULUI DE COPII AFLAȚI ÎN PLASAMENTE, MUN. TIMIȘOARA, NR. PERSOANE 308

FIGURĂ 138 EVOLUȚIA NUMĂRULUI DE FAMILII CU PĂRINȚI PLECAȚI LA MUNCĂ ÎN STRĂINĂTATE, ZUF TIMIȘOARA. 2018 – 2021, NR. FAMILII 310

FIGURĂ 139 - EVOLUȚIA NUMĂRULUI DE BENEFICIARI COPII CU DIZABILITĂȚI ÎN CENTRUL DE RECUPERARE PODUL LUNG, TIMIȘOARA, 2017 - 2021, NR. PERSOANE 311

FIGURĂ 140 - EVOLUȚIA NUMĂRULUI DE COPII CU DIZABILITĂȚI ÎN LOCALITĂȚILE DIN CADRUL ZUF TIMIȘOARA, 105 - 2021, NR. PERSOANE 311

FIGURĂ 141 - EVOLUȚIA NUMĂRULUI DE BENEFICIARI PERSOANE VÂRSTNICE, PE TIPURI DE SERVICII, MUN. TIMIȘOARA, 2017 - 2021, NR. PERSOANE 313

FIGURĂ 142 - PRINCIPALELE DOTĂRI CULTURALE IN MUNICIPIUL TIMIȘOARA ȘI LOCALITĂȚILE DIN ZUF 316

FIGURĂ 143 - INFRASTRUCTURA CULTURALĂ A MUNICIPIULUI TIMIȘOARA ÎN PERIOADA 2014-2021 317

FIGURĂ 144 - INFRASTRUCTURA CULTURALĂ DIN MEDIUL URBAN VS. MEDIUL RURAL – TIMIȘOARA ȘI LOCALITĂȚILE DIN ZUF, 2021 319

FIGURĂ 145 - ZONE NATURALE PROTEJATE DE INTERES NAȚIONAL ȘI MONUMENTE ALE NATURII DIN LEGEA 5/2000 325

FIGURĂ 146 - PATRIMONIUL CULTURAL CONSTRUIT AL MUNICIPIULUI TIMIȘOARA ȘI ZONA URBANĂ FUNCȚIONALĂ, PE UAT-URI 326

FIGURĂ 147 - MONUMENTE ISTORICE ÎNSCRISE ÎN LMI 2015, CENTRUL ISTORIC AL MUNICIPIULUI TIMIȘOARA 327

FIGURĂ 148 - MONUMENTELE ISTORICE DIN MUNICIPIUL TIMIȘOARA ȘI ZONA URBANĂ FUNCȚIONALĂ A MUNICIPIULUI 329

FIGURĂ 149 - EVOLUȚIA CONSUMULUI CULTURAL LA NIVELUL MUNICIPIULUI TIMIȘOARA ÎN PERIOADA 2014-2021, NUMĂR PERSOANE 338

FIGURĂ 150 - EVOLUȚIA CITITORILOR ACTIVI LA NIVELUL ZUF AL MUNICIPIULUI TIMIȘOARA ÎN PERIOADA 2014-2021, NUMĂR PERSOANE 339

FIGURĂ 151 - EVOLUȚIA NUMĂRULUI DE SECȚII SPORTIVE ÎN JUDEȚUL TIMIȘ ÎN PERIOADA 2014-2021 344

FIGURĂ 152 - EVOLUȚIA NUMĂRULUI DE SPORTIVI LEGITIMAȚI ÎN JUDEȚUL TIMIȘ ÎN PERIOADA 2014-2021 345

FIGURĂ 153 - PRINCIPALELE DOTĂRI SPORTIVE DIN MUNICIPIUL TIMIȘOARA ȘI ZUF 346

FIGURĂ 154 - DISTRIBUȚIA INFRASTRUCTURII SPORTIVE – TERENURI DE SPORT, BAZE SPORTIVE, STADIOANE DIN TIMIȘOARA SI ZUF, ANUL 2021 347

FIGURĂ 155 - HARTA TRASEELOR TURISTICE REALIZATĂ DE BIROUL PENTRU DEZVOLTAREA TURISMULUI ȘI EVENIMENTE, CJ TIMIȘ 353

FIGURĂ 156 - RESURSELE DE CADRU NATURAL DE LA NIVELUL MUNICIPIULUI TIMIȘOARA ȘI ZUF 358

FIGURĂ 157 - NUMĂRUL TOTAL DE UNITĂȚI DE CAZARE DIN MUNICIPIUL TIMIȘOARA ȘI ZONA URBANĂ FUNCȚIONALĂ, DUPĂ TIPOLOGIA STRUCTURILOR DE PRIMIRE TURISTICĂ, ANUL 2022 364

FIGURĂ 158 - CAPACITATEA DE CAZARE TURISTICĂȘI NUMĂRUL DE LOCURI DE CAZARE 365

FIGURĂ 159 - NUMĂRUL TOTAL DE UNITĂȚI DE CAZARE DIN MUNICIPIUL TIMIȘOARA ȘI DIN UAT-URILE AFLATE ÎN ZONA URBANĂ FUNCȚIONALĂ, TOTAL, ANUL 2022 366

FIGURĂ 160 - NUMĂRUL DE UNITĂȚI DE CAZARE CLASIFICATE DIN MUNICIPIUL TIMIȘOARA ȘI ZONA URBANĂ FUNCȚIONALĂ, PE CATEGORII DE CONFORT, ANUL 2022 366

FIGURĂ 161 - NUMĂRUL DE STRUCTURI DE CAZARE DIN MUNICIPIUL TIMIȘOARA ȘI ZONA URBANĂ FUNCȚIONALĂ A MUNICIPIULUI, COMPARAȚIE INS – MINISTERUL TURISMULUI – BOOKING – AIRBNB ÎN ANUL 2023 368

FIGURĂ 162 - TRASEE TURISTICE PRACTICABILE ÎN MUNICIPIUL TIMIȘOARA ȘI LOCALITĂȚILE INCLUSE ÎN ZUF 369

FIGURĂ 163 - HARTA PUNCTELOR TURISTICE DE-A LUNGUL RÂULUI BEGA 370

FIGURĂ 164 - SOSIRI ALE TURIȘTILOR ÎN MUNICIPIUL TIMIȘOARA ȘI ZONA URBANĂ FUNCȚIONALĂ, 2021 374

FIGURĂ 165 - EVOLUȚIA TURIȘTILOR SOSIȚI ÎN PERIOADA 2014-2021 ÎN JUDEȚUL TIMIȘ, TURIȘTI STRĂINI VS. TURIȘTI ROMÂNI 375

FIGURĂ 166 - PONDEREA VIZITATORILOR STRĂINI ȘI ROMÂNI DIN JUDEȚUL TIMIȘ ÎN ANUL 2021 375

FIGURĂ 167 - NUMĂRUL DE TURIȘTI ÎNREGISTRAȚI ÎN CENTRUL DE INFORMARE TURISTICĂ TIMIȘOARA, 2014-2022 376

FIGURĂ 168 - CAPACITĂȚILE DE PRODUCERE A ENERGIEI ELECTRICE ȘI TERMICE DE LA NIVELUL ZONEI URBANE FUNCȚIONALE TIMIȘOARA 378

FIGURĂ 169 - LUNGIMEA (KM) REȚELEI DE DISTRIBUȚIE A GAZELOR NATURALE DIN UAT-URILE CARE ALCĂTUIESC ZONA URBANĂ FUNCȚIONALĂ TIMIȘOARA 383

FIGURĂ 170 SITUAȚIA ACTUALĂ A SERVICIILOR DE ALIMENTARE CU GAZ DIN ZONA URBANĂ FUNCȚIONALĂ TIMIȘOARA ȘI A PROIECTELOR DE DEZVOLTARE A REȚELELOR 385

FIGURĂ 171 - CANTITATEA (MII MC) DE GAZE NATURALE DISTRIBUITE CONSUMATORILOR DIN UAT-URILE CARE ALCĂTUIESC ZONA URBANĂ FUNCȚIONALĂ TIMIȘOARA 386

FIGURĂ 172 - SCHEMA SIMPLIFICATĂ A FLUXULUI TEHNOLOGIC PENTRU SISTEMUL DE ALIMENTARE CENTRALIZATĂ CU ENERGIE TERMICĂ A MUNICIPIULUI TIMIȘOARA 387

FIGURĂ 173 - CANTITATEA (GCAL) DE ENERGIE TERMICĂ DISTRIBUITĂ CONSUMATORILOR DIN MUNICIPIUL TIMIȘOARA 389

FIGURĂ 174 - SITUAȚIA ACTUALĂ A SERVICIILOR DE ALIMENTARE CU APĂ DIN ZONA URBANĂ FUNCȚIONALĂ TIMIȘOARA ȘI A PROIECTELOR DE DEZVOLTARE A REȚELELOR 396

FIGURĂ 175 - LUNGIMEA SIMPLĂ (KM) A REȚELEI DE ALIMENTARE CU APĂ DIN UAT-URILE CARE ALCĂTUIESC ZONA URBANĂ FUNCȚIONALĂ TIMIȘOARA 397

FIGURĂ 176 - CANTITATEA DE APĂ POTABILĂ DISTRIBUITĂ CONSUMATORILOR DIN MUNICIPIUL TIMIȘOARA ȘI A PIERDERILOR DIN REȚEA, MII 398

FIGURĂ 177 -CANTITATEA TOTALĂ DE APĂ POTABILĂ (MC) DISTRIBUITĂ CONSUMATORILOR DIN COMUNELE CARE ALCĂTUIESC ZONA URBANĂ FUNCȚIONALĂ TIMIȘOARA 399

FIGURĂ 178 - LUNGIMEA SIMPLĂ (KM) A REȚELEI DE CANALIZARE DIN UAT-URILE CARE ALCĂTUIESC ZONA URBANĂ FUNCȚIONALĂ TIMIȘOARA 400

FIGURĂ 179 - STAREA ACTUALĂ A SERVICIILOR DE CANALIZARE ȘI PROIECTELE DE DEZVOLTARE A REȚELEI 401

FIGURĂ 180 - CANTITATEA DE DEȘEURI COLECTATĂ DIN MUNICIPIUL TIMIȘOARA, ÎN PERIOADA 2019-2021 409

FIGURĂ 181 - CANTITATEA DE DEȘEURI COLECTATE DIN MUNICIPIUL TIMIȘOARA CARE AU FOST RECICLATE / VALORIFICATE, ÎN PERIOADA 2019-2021 409

FIGURĂ 182 - INFRASTRUCTURA EXISTENTĂ PENTRU MANAGEMENTUL DEȘEURILOR ȘI PROIECTE DE DEZVOLTARE 413

FIGURĂ 183 - SPAȚIILE VERZI ȘI PĂDURILE DIN AREALUL MUNICIPIULUI TIMIȘOARA 417

FIGURĂ 184 - SPAȚIILE VERZI ȘI PĂDURILE DIN AREALUL LOCALITĂȚILOR DIN ZUF TIMIȘOARA 418

FIGURĂ 185 - ARIILE NATURALE PROTEJATE DIN ZONA URBANĂ FUNCȚIONALĂ A MUNICIPIULUI TIMIȘOARA 420

FIGURĂ 186 - DISTRIBUȚIA GEOGRAFICĂ A SURSELOR POTENȚIALE DE POLUARE A AERULUI (IPPC) 424

FIGURĂ 187 - HARTĂ STRATEGICĂ DE ZGOMOT PENTRU TRAFIC RUTIER A MUNICIPIULUI TIMIȘOARA 428

FIGURĂ 188 - HARTĂ STRATEGICĂ DE ZGOMOT PENTRU TRANSPORT FEROVIAR A MUNICIPIULUI TIMIȘOARA 430

FIGURĂ 189 - TEMPERATURA MEDIE ANUALĂ ÎN MUNICIPIUL TIMIȘOARA, ÎN PERIOADA 2014-2021 (°C) 431

FIGURĂ 190 - NUMĂRUL ANUAL AL ZILELOR TROPICALE ÎNREGISTRATE ÎN MUNICIPIUL TIMIȘOARA, ÎN PERIOADA 2014-2021 (°C) 432

FIGURĂ 191 - LIMITA DE INUNDABILITATE PENTRU INUNDAȚII FLUVIALE ÎN SCENARIUL CU PROBABILITATE MEDIE 434

FIGURĂ 192 - LIMITA DE INUNDABILITATE PENTRU INUNDAȚII FLUVIALE ÎN SCENARIUL CU PROBABILITATE MARE 435

FIGURĂ 193 - LIMITA DE INUNDABILITATE PENTRU INUNDAȚII PLUVIALE URBANE ÎN SCENARIUL CU PROBABILITATE MEDIE 436

FIGURĂ 194 - PRINCIPALELE OBIECTIVE CU RISC DE ACCIDENTE CARE IMPLICĂ SUBSTANȚE CHIMICE 439

FIGURĂ 195 - ETAPE DE SUPORT PENTRU ÎNTĂRIREA CAPACITĂȚII ADMINISTRATIVE LA NIVELUL AUTORITĂȚII PUBLICE 445

FIGURĂ 196 - VECHIME ÎN FUNCȚIE A PERSONALULUI APARATULUI DE SPECIALITATE PRIMĂRIA MUNICIPIULUI TIMIȘOARA 449

FIGURĂ 197 - PRINCIPALELE FLUXURI DE VENITURI LOCALE 455

FIGURĂ 198 - STRUCTURA VENITURILOR MUNICIPIILOR REȘEDINȚĂ DE JUDEȚ ÎN ROMÂNIA PRIVIND COTELE DEFALCATE DIN IPV, TVA ȘI VENITURI PROPRII, 2007-2020 (%) 456

FIGURĂ 199 - REZULTATE FINANCIARE PRIMĂRIA MUNICIPIULUI TIMIȘOARA ÎN PERIOADA 2016-2022 (RON) 458

FIGURĂ 200 - CHELTUIELI DE CAPITAL ȘI CHELTUIELI FEN ÎN PERIOADA 2007-2022 (RON) 464

FIGURĂ 201 - CHELTUIELI DE CAPITAL ȘI CHELTUIELI FEN ÎN PERIOADA 2007-2022 (RON) 465

FIGURĂ 202 - PROCESUL DE ELABORARE A UNEI PROCEDURI 467

FIGURĂ 203 - SISTEMUL DE PROCEDURI IDENTIFICAT 467

FIGURĂ 204 - REZULTAT FINANCIAR ANUAL UAT-URI COMPONENTE ZONĂ URBAN FUNCȚIONALĂ A MUNICIPIULUI TIMIȘOARA 474

FIGURĂ 206 - VENITURI UAT-URI DIN ZONA URBANĂ FUNCȚIONALĂ A MUNICIPIULUI TIMIȘOARA ÎN ANUL 2022 (RON) 476

FIGURĂ 207 - CHELTUIELI FEN ȘI CHELTUIELI DE CAPITAL UAT-URI DIN ZONA URBANĂ FUNCȚIONALĂ A MUNICIPIULUI TIMIȘOARA ÎN PERIOADA 2016-2022 479

FIGURĂ 208 - INFRASTRUCTURA TURISTICĂȘI CAPACITATEA DE CAZARE DE LA NIVELUL LOCALITĂȚILOR DIN ZUF TIMIȘOARA, 2023 487

FIGURĂ 209 - CATEGORIILE DE ACTORI DIN CVADRUPLU HELIX 585

FIGURĂ 210 - STRUCTURA PROPUSĂ PENTRU IMPLEMENTAREA, MONITORIZAREA ȘI EVALUAREA SIDU590

FIGURĂ 211 - BENEFICIILE IMPLICĂRII ACTORILOR RELEVANȚI 613

FIGURĂ 212 - OBIECTIVELE CADRULUI PARTENERIAL PENTRU ELABORAREA STRATEGIEI 614

LISTA DE TABELE

TABEL 1 - OBIECTIVELE POLITICII DE COEZIUNE PENTRU PERIOADA 2021-2027 33

TABEL 2 - INDICATORI RELEVANȚI PENTRU MONITORIZAREA ȘI EVALUAREA SIDU PCT 2015-2020 54

TABEL 3 - INDICATORI DE REZULTAT PENTRU MONITORIZAREA IMPLEMENTĂRII ȘI EVALUĂRII SIDU 2015-2020 55

TABEL 4 - MATRICE LOGICĂ DE DELIMITARE A ZONEI URBANE FUNCȚIONALE A MUNICIPIULUI TIMIȘOARA 87

TABEL 5 – UAT-URILE ȘI SATELE COMPONENTE CARE ALCĂTUIESC ZONA URBANĂ FUNCȚIONALĂ A MUNICIPIULUI TIMIȘOARA 91

TABEL 6 - MATRICE LOGICĂ DE DELIMITARE A ZONEI DE INTERVENȚIE PRIORITARE 94

TABEL 7 - ZONE COMPLEXE ÎN CARE SUNT NECESAREOPERAȚIUNI INTEGRATE DE REGENERARE URBANĂ 134

TABEL 8 - CRITERII DE PRIORITIZARE A OPERAȚIUNILOR DE REGENERARE URBANĂ 137

TABEL 9 - MATRICE DE PRIORITIZARE A ZONELOR DE REGENERARE URBANĂ 138

TABEL 10 - IERARHIA MUNICIPIILOR DIN ROMÂNIA DUPĂ POPULAȚIA DUPĂ DOMICILIU LA 1 IULIE 2022 158

TABEL 11 - POPULAȚIA REZIDENTĂ ÎNREGISTRATĂ ÎN ANUL 2019 ȘI POPULAȚIA ESTIMATĂ PENTRU ANII 2040 ȘI 2070, VARIANTA MEDIE 161

TABEL 12 - PRINCIPALII INDICATORI DEMOGRAFICI LA NIVEL MUNICIPAL, JUDEȚEAN, REGIONAL ȘI NAȚIONAL, ÎN ANUL 2022 165

TABEL 13 - STRUCTURA CONFESIONALĂ A POPULAȚIEI LA NIVEL MUNICIPAL, JUDEȚEAN ȘI NAȚIONAL, ÎN ANUL 2011 169

TABEL 14 - NUMĂRUL NAȘTERILOR DIN LOCALITĂȚILE DIN ZONA URBANĂ FUNCȚIONALĂ A MUNICIPIULUI TIMIȘOARA, ÎN PERIOADA 2015-2021 170

TABEL 15 - PRINCIPALII INDICATORI AI MIȘCĂRII NATURALE DE LA NIVEL LOCAL, JUDEȚEAN, REGIONAL ȘI NAȚIONAL, ÎN ANUL 2021 173

TABEL 16 - PRINCIPALII INDICATORII AI MIȘCĂRII MIGRATORII, LA NIVEL MUNICIPAL, JUDEȚEAN, REGIONAL ȘI NAȚIONAL, ÎN ANUL 2021, NR. PERSOANE 174

TABEL 17 - POPULAȚIA DUPĂ DOMICILIU ÎN LOCALITĂȚILE DIN ZONA URBANĂ FUNCȚIONALĂ A MUNICIPIULUI TIMIȘOARA, ÎN PERIOADA 2015-2021 175

TABEL 18 - CLASAMENTUL SECTOARELOR ECONOMICE DUPĂ NUMĂRUL DE ÎNTREPRINDERI ACTIVE, 2021 (PESTE 200 DE FIRME) 187

TABEL 19 - CLASAMENTUL ÎNTREPRINDERILOR ACTIVE DIN MUNICIPIUL TIMIȘOARA DUPĂ CIFRA DE AFACERI, 2021 192

TABEL 20 - CLASAMENTUL PRINCIPALELOR SECTOARE ECONOMICE ÎN FUNCȚIE DE NUMĂRUL DE SALARIAȚI DIN ÎNTREPRINDERILE ACTIVE, 2021 (PESTE 2.000 DE SALARIAȚI) 199

TABEL 21 - CÂȘTIGUL SALARIAL MEDIU NET LUNAR PE ACTIVITĂȚI ALE ECONOMIEI NAȚIONALE, ÎN JUDEȚUL TIMIȘ, ÎN ANUL 2021 202

TABEL 22 - POTENȚIALUL DE SPECIALIZARE AL ECONOMIEI MUNICIPIULUI TIMIȘOARA ÎN RAPORT CU ECONOMIA NAȚIONALĂ, 2015-2021 211

TABEL 23 - STAREA PROIECTELOR REFERITOARE LA CONECTIVITATEA URBANĂ 221

TABEL 24 - ORIGINE-DESTINAȚIE COMPARATIV TRANSPORT RUTIER 222

TABEL 25 - PROIECTE ÎN CURS DE PROIECTARE/EXECUȚIE 223

TABEL 26 - ANALIZĂ COMPARATIVĂ A DURATEI DE DEPLSARE RUTIER VS. FEROVIAR 225

TABEL 27 - TABEL COMPARATIV AL DURATEI DE DEPLASARE ÎNTRE TP LOCAL ȘI AUTOVEHICULE 235

TABEL 28 - COMPARAȚIE TIMPI DE PARCURGERE CU TREN METROPOLITAN VS. TRANSPORTUL PUBLIC RUTIER ȘI TRAMVAI VS. AUTOVEHICUL - ZUF 245

TABEL 29 - RATA ABANDONULUI ȘCOLAR, PE NIVELURI DE ÎNVĂȚĂMÂNT, LA NIVEL JUDEȚEAN, REGIONAL ȘI NAȚIONAL, ÎN PERIOADA 2015-2020, % 264

TABEL 30 - EVOLUȚIA RAPORTULUI DINTRE NUMĂRUL ELEVILOR ȘI NUMĂRUL CADRELOR DIDACTICE ÎN PERIOADA 2015-2021 PENTRU MUNICIPIUL TIMIȘOARA, ZONA URBANĂ FUNCȚIONALĂȘI JUDEȚUL TIMIȘ 266

TABEL 31 - NUMĂRUL DE ELEVI RAPORTAT LA NUMĂRUL SĂLILOR DE CLASĂ, ÎN MUNICIPIUL TIMIȘOARA, 2015-2021 272

TABEL 32 - NUMĂRUL DE ELEVI RAPORTAT LA NUMĂRUL SĂLILOR DE CLASĂ, ÎN MUNICIPIUL TIMIȘOARA, 2015-2021 274

TABEL 33 - OFERTA PENTRU ÎNVĂȚĂMÂNT LICEAL DE STAT CU FRECVENȚĂ-ZI DIN CADRUL MUNICIPIULUI TIMIȘOARA ȘI ZONA URBANĂ FUNCȚIONALĂ, PENTRU ANUL ȘCOLAR 2022-2023 275

TABEL 34 - OFERTA PENTRU ÎNVĂȚĂMÂNT LICEAL SERAL SAU FĂRĂ FRECVENȚĂ, DIN CADRUL MUNICIPIULUI TIMIȘOARA ȘI ZONA URBANĂ FUNCȚIONALĂ, PENTRU ANUL ȘCOLAR 2022-2023 277

TABEL 35 - OFERTA ÎNVĂȚĂMÂNTULUI PROFESIONAL DE STAT DIN MUNICIPIUL TIMIȘOARA, PENTRU ANUL ȘCOLAR 2022-2023 279

TABEL 36 - TOPUL LICEELOR DUPĂ RATA DE PROMOVARE A EXAMENULUI DE BACALAUREAT ÎN MUNICIPIUL TIMIȘOARA, 2022 280

TABEL 37 - TOPUL ȘCOLILOR GIMNAZIALE DIN ZUF A MUNICIPIULUI TIMIȘOARA, DUPĂ MEDIA OBȚINUTĂ LA EVALUAREA NAȚIONALĂ, ÎN ANUL 2022 281

TABEL 38 - ȘCOLILE DOCTORALE ȘI DOMENIILE DE STUDII UNIVERSITARE DE DOCTORAT ALE UNIVERSITĂȚII DE VEST DIN TIMIȘOARA 285

TABEL 39 - NUMĂRUL TOTAL DE STUDENȚI DIN UPT, ÎN PERIOADA 2020-2020, PE FACULTĂȚI ȘI NIVEL DE ÎNVĂȚĂMÂNT 286

TABEL 40 - REPARTIZAREA CIFREI DE ȘCOLARIZARE PENTRU STUDII UNIVERSITARE DE LICENȚĂ ÎN ANUL UNIVERSITAR 2022 - 2023 287

TABEL 41 - OFERTA DE STUDII UNIVERSITARE DE LICENȚĂ, CU FRECVENȚĂ UNIVERSITATEA DE ȘTIINȚELE VIEȚII „REGELE MIHAI I" DIN TIMIȘOARA, ÎNVĂȚĂMÂNT CU ZI, 2022-2023 289

TABEL 42 - NUMĂRUL DE UNITĂȚI MEDICALE, PE CATEGORII, PUBLICE ȘI PRIVATE, ÎN MUNICIPIUL TIMIȘOARA, 2015 - 2021, NR. UNITĂȚI 292

TABEL 43 - NUMĂRUL DE UNITĂȚI MEDICALE, PE CATEGORII, ÎN LOCALITĂȚILE DIN ZUF TIMIȘOARA, 2015 - 2021, NR. UNITĂȚI 293

TABEL 44 - UNITĂȚI SANITARE CU PATURI ÎN JUDEȚUL TIMIȘ, 2021 295

TABEL 45 - NUMĂRUL DE CADRE SOCIO- MEDICALE, PE CATEGORII, ÎN MUNICIPIUL TIMIȘOARA, 2015 - 2021, NR. PERSOANE 298

TABEL 46 - NUMĂRUL DE CADRE SOCIO- MEDICALE, PE CATEGORII, ÎN LOCALITĂȚILE DIN ZUF TIMIȘOARA, 2015 - 2021, NR. PERSOANE 298

TABEL 47 - INFRASTRUCTURA DE SERVICII SOCIALE APARȚINÂND DAS TIMIȘOARA, 2021 301

TABEL 48 - INFRASTRUCTURA DE SERVICII SOCIALE APARȚINÂND DGASPC TIMIȘ, ÎN TIMIȘOARA ȘI LOCALITĂȚILE DIN ZUF 304

TABEL 49 - EVOLUȚIA NUMĂRULUI DE COPII SI TINERI PE GRUPE DE VÂRSTĂ ÎN MUNICIPIUL TIMIȘOARA, 2015 - 2022 307

TABEL 50 - EVOLUȚIA NUMĂRULUI DE FAMILII CU PĂRINȚI PLECAȚI LA MUNCĂ ÎN STRĂINĂTATE, TIMIȘOARA. 2018 – 2021, NR. FAMILII 309

TABEL 51 - VALORI DE PATRIMONIU CULTURAL DE INTERES NAȚIONAL DIN LEGEA 5/2000 323

TABEL 52 - ZONE NATURALE PROTEJATE DE INTERES NAȚIONAL ȘI MONUMENTE ALE NATURII DIN LEGEA 5/2000 324

TABEL 53 - PATRIMONIUL CULTURAL CONSTRUIT AL MUNICIPIULUI TIMIȘOARA ȘI ZONA URBANĂ FUNCȚIONALĂ 326

TABEL 54 - POZIȚIILE OCUPATE ÎN CLASAMENTUL PRIVIND VITALITATEA CULTURALĂ A ORAȘELOR, PE INDICATORI, 2018 337

TABEL 55 - ARIILE NATURALE PROTEJATE DE PE TERITORIUL MUNICIPIULUI TIMIȘOARA ȘI ZONA URBANĂ FUNCȚIONALĂ A MUNICIPIULUI 357

TABEL 56 - EVOLUȚIA CAPACITĂȚII DE CAZARE TURISTICĂ EXISTENTĂ PE TIPURI DE STRUCTURI TURISTICE, EVOLUTIE 2014-2022, NR. LOCURI ÎN MUNICIPIUL TIMIȘOARA ȘI ZUF 367

TABEL 57 - PRINCIPALII INDICATORI AI CIRCULAȚIEI TURISTICE ÎN MUNICIPIUL TIMIȘOARA ȘI UAT-URILE INCLUSE ÎN ZUF A MUNICIPIULUI TIMIȘOARA, 2014-2021 372

TABEL 58 - ORGANIGRAMĂ APARAT DE SPECIALITATE PRIMĂRIA MUNICIPIULUI TIMIȘOARA 446

TABEL 59 - EVOLUȚIE POSTURI OCUPATE ÎN PERIOADA 2018-2022 447

TABEL 60 -INSTITUȚII ȘI SERVICII PUBLICE DE INTERES LOCAL 449

TABEL 61 - SOCIETĂȚI COMERCIALE SUBORDONATE CONSILIULUI LOCAL TIMIȘOARA 451

TABEL 62 - EVOLUȚIA PLANIFICĂRII VENITURILOR TOTALE ÎN PERIOADA 2019-2023 (RON) 458

TABEL 63 - EVOLUȚIA PLANIFICĂRII CHELTUIELILOR TOTALE ÎN PERIOADA 2017-2022 (RON) 459

TABEL 64 - EVOLUȚIA PLANIFICĂRII CHELTUIELILOR DE INVESTIȚII ÎN PERIOADA 2017-2022 (RON) 459

TABEL 65 - EXECUȚIA VENITURILOR PARTE A BUGETULUI LOCAL ÎN PERIOADA 2016-2022 (RON) 460

TABEL 66 - PRINCIPALELE SURSE DE VENIT DE LA NIVEL LOCAL 461

TABEL 67 - CHELTUIELI LA NIVELUL PRIMĂRIEI MUNICIPIULUI TIMIȘOARA ÎN PERIOADA 2016-2022 462

TABEL 68 - CHELTUIELI CONFORM CLASIFICAȚIEI FUNCȚIONALE ÎN PERIOADA 2016-2022 463

TABEL 69 - PROGRAMUL DE INVESTIȚII 2023 465

TABEL 70 - RAPOARTELE ANUALE DE EVALUARE A IMPLEMENTĂRII LEGII NR. 544/2001 469

TABEL 71 - RAPOARTELE ANUALE DE EVALUARE A IMPLEMENTĂRII LEGII NR. 52/2003 471

TABEL 72 - PROGRAMUL DE BUGETARE PARTICIPATIVĂ 2022 471

TABEL 73 - ALTE INSTRUMENTE SAU FORME DE PARTICIPARE ȘI IMPLICARE PUBLICĂ.....471

TABEL 74 - VENITURI UAT-URI DIN ZONA URBANĂ FUNCȚIONALĂ A MUNICIPIULUI TIMIȘOARA 475

TABEL 75 - CHELTUIELI UAT-URI DIN ZONA URBANĂ FUNCȚIONALĂ A MUNICIPIULUI TIMIȘOARA.....477

TABEL 76 - SUME PRIMITE DE LA UE/ALȚI DONATORI ÎN CONTUL PLĂȚILOR EFECTUATE ȘI PRE FINANȚĂRI UAT-URI ZONA URBANĂ FUNCȚIONALĂ A MUNICIPIULUI TIMIȘOARA.....480

TABEL 77 - CHELTUIELI PROIECTE CU FINANȚARE DIN FONDURI EXTERNE NERAMBURSABILE 2016-2022 UAT-URI ZONA URBANĂ FUNCȚIONALĂ A MUNICIPIULUI TIMIȘOARA.....481

TABEL 78 - CHELTUIELI DE CAPITAL UAT-URI ZONA URBANĂ FUNCȚIONALĂ A MUNICIPIULUI TIMIȘOARA 482

TABEL 79 - CALENDARUL ȘI ACTIVITĂȚILE PRINCIPALE PENTRU IMPLEMENTAREA STRATEGIEI.....576

TABEL 80 - CRITERII SPECIFICE PENTRU ÎNTOCMIREA LISTEI DE PROIECTE PRIORITARE DIN STRATEGIA INTEGRATĂ DE DEZVOLTARE URBANĂ CU FINANȚARE DIN PROGRAMUL REGIONAL VEST 2021-2027 LA DOCUMENTUL CADRU PENTRU VERIFICAREA STRATEGIILOR TERITORIAL INTEGRATE ȘI A PLANURILOR DE MOBILITATE – PROGRAMUL REGIONAL VEST 2021-2027.....580

1. INTRODUCERE

În această perioadă, instituțiile Uniunii Europene trasează cadrul strategic de implementare a politicilor europene pentru perioada 2021-2027, precum și bugetul aferent operaționalizării priorităților și politicilor definite. România, în calitate de Stat Membru, trebuie, la rândul său, să se alinieze la aceste priorități și politici atât la nivel național, cât și la nivel local. Această aliniere constă în principal în definirea priorităților naționale și locale de dezvoltare pentru perioada 2021-2027 sau pe termen lung, adaptarea la contextul strategic european și la instrumentele de suport (financiar, cu precădere) disponibile.

Astfel, inclusiv municipiul Timișoara și zona sa urbană funcțională trebuie să elaboreze un document strategic care să răspundă provocărilor actuale și să stabilească principalele direcții de acțiune pentru perioada 2021-2027, strategia reprezentând un document cadru de referință care stabilește obiective clare pentru viitorul zonei vizate, fiind concepută pentru a răspunde nevoilor reprezentanților autorității locale și comunității în procesul de îmbunătățire a calității vieții cetățenilor și mediului economic local. În ceea ce privește portofoliul de proiecte aferent strategiei, acesta va cuprinde o listă lungă de proiecte ce va anticipa direcțiile de dezvoltare ale municipiului/zonei urbane funcționale, proiecte ce vor putea fi actualizate odată cu stabilirea priorităților viitoarei perioade de programare.

În același timp, la atingerea obiectivelor de dezvoltare economică, socială și teritorială echilibrată contribuie și sursele interne de finanțare, atât publice, cât și private. În ceea ce privește alocarea și cheltuirea fondurilor provenind de la bugetul de stat, bugetele locale și alte bugete publice, acestea se vor realiza atât pentru asigurarea necesarului de cofinanțare a fondurilor comunitare și a creditelor externe contractate de la instituțiile financiare internaționale, cât și pentru finanțarea programelor multianuale/proiectelor importante de investiții. De exemplu, prin programele guvernamentale se finanțează scheme de ajutor de stat pentru sprijinirea investițiilor care promovează dezvoltarea regională prin utilizarea tehnologiilor noi și crearea de locuri de muncă, pentru cercetare, pentru întreprinderi mici și mijlocii și pentru mediu.

În acest context, elaborarea Strategiei Integrate de Dezvoltare Urbană a Municipiului Timișoara și a zonei urbane funcționale pentru perioada de programare 2021-2027 are rolul de a:

- Alinia dezvoltarea zonei vizate la cadrul strategic aferent perioadei de programare 2021-2027 la nivel local și suprateritorial;
- Fi un instrument care permite Primăriei Municipiului Timișoara luarea unei decizii adaptate la contextul strategic pe baza informațiilor și datelor relevante;
- Promova un proces transparent de consultare a actorilor relevanți din municipiul Timișoara/zona urbană funcțională pentru identificarea corectă a nevoilor și așteptărilor comunității prin intermediul lucrului în parteneriat;
- Reprezenta viziunea comunității cu privire la dezvoltarea sa viitoare, fiind astfel împărtășită de toți actorii relevanți de la nivel local și transpusă într-un set de obiective specifice și un plan de acțiuni concret;
- Alinia politicile și instrumentele de dezvoltare ale municipiului Timișoara/zonei urbane funcționale la instrumentele de sprijin naționale și ale Uniunii Europene în domeniu, respectiv la cerințele programelor operaționale și sectoriale aferente perioadei de programare 2021-2027;
- Analiza efectele implementării planurilor de acțiune ale documentelor strategice corespunzătoare perioadei anterioare și a determina provocările și necesitățile de acțiune pentru perioada care urmează.

Implementarea Strategiei Integrate de Dezvoltare Urbană a Municipiului Timișoara și a zonei urbane funcționale pentru perioada de programare 2021-2027 va determina creșterea nivelului de predictibilitate a acțiunilor, managementul eficient al politicilor publice, crearea conexiunii dintre planificarea politicilor publice și elaborarea bugetelor locale multianuale, respectiv creșterea coerenței și eficienței în cheltuirea fondurilor publice.

2. PRINCIPII CARE STAU LA BAZA ELABORĂRII DOCUMENTULUI / METODOLOGIA DE ELABORARE A STRATEGIEI

La baza elaborării strategiei au stat următoarele principii:

- **Principiul dezvoltării (economice) durabile**- creșterea competitivității zonei metropolitane Timișoara în scopul maximizării aportului la accentuarea progresului economic și social, respectiv asigurarea unor oportunități în favoarea populației, în vederea ridicării standardului de viață a acesteia, conservarea și protejarea mediului ambiant și a moștenirii culturale, diversificarea și promovarea oportunităților ocupaționale, menținerea populației în zonă prin diminuarea/eliminarea migrației acesteia;
- **Principiile participării și transparenței, a dialogului, comunicării și consultării** – organizațiile non-guvernamentale, sectorul privat, autoritățile locale și instituțiile naționale vor fi implicate în procesul de planificare a politicilor publice, asigurându-se inclusiv informarea societății civile cu privire la politicile publice planificate; astfel, procesul de elaborare a documentului strategic va avea o dimensiune participativă și va respecta principiile dialogului, comunicării și consultării, adică va avea o dimensiune durabilă; analiza situației actuale trebuie să fie cât mai realistă, motiv pentru care colectarea datelor din teritoriu trebuie efectuată în colaborare cu Autoritatea Locală, instituțiile locale și membrii comunității locale; de asemenea, definirea obiectivelor de dezvoltare trebuie realizată prin metoda participativă, adică prin consultarea tuturor partenerilor și a grupurilor interesate sau direct influențate de rezultatele acestor obiective; prin strategie se va urmări dezvoltarea municipiului/zonei urbane funcționale în mod controlat, abordând cele trei dimensiuni ale conceptului dezvoltării durabile, și anume: dimensiunea ecologică, economică și socială, orientate spre îmbunătățirea continuă a calității vieții oamenilor și a relațiilor dintre ei în armonie cu mediul natural, bazându-se pe studii demografice, economice, statistice și de protecția mediului;
- **Principiul continuității și coerenței** – în procesul de planificare a politicilor publice vor fi asigurate actualizarea politicilor curente ale administrației publice locale, cât și a coerenței cu alte inițiative;
- **Principiul cooperării și coordonării** – instituția implicată în formularea politicilor publice își va dovedi disponibilitatea pentru cooperare cu alte instituții publice, ca și cu alte organizații ale societății civile interesate sau afectate de o anumită inițiativă de politici publice, asigurând în acest fel o concepție unitară asupra obiectivelor ce trebuie îndeplinite și a măsurilor ce urmează a fi luate;
- **Principiul responsabilității** – planificarea politicilor publice este un proces orientat spre obținerea de rezultate; Prestatorul va avea în vedere identificarea și responsabilizarea factorilor direct implicați în implementarea acțiunilor cuprinse în strategie - răspunderea va exista la toate nivelurile administrație publice;
- **Principiul co-finanțării**– obligația contribuției financiare pentru realizarea proiectelor din planul de acțiune;
- **Principiul planificării multi-anuale**– obiectivele strategice sunt urmărite în cadrul unei programări multi-anuale;
- **Principiul nivelului teritorial al aplicării** – implementarea proiectelor de investiții integrate la nivel teritorial; delimitarea teritorială potențială pentru investițiile teritoriale integrate.

Pentru a fi eficace, procesul de planificare strategică trebuie să fie:

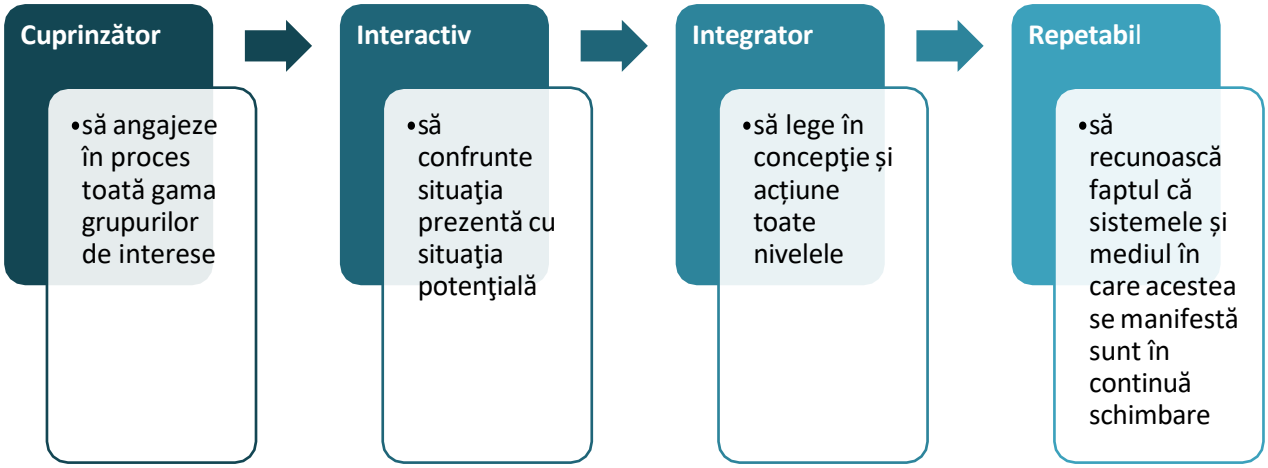

2.1. METODOLOGIA DE IMPLEMENTARE ȘI ACTIVITĂȚILE SPECIFICE

Structura și conținutul documentului strategic au fost realizate având în vedere art. 29 din Regulamentul (UE) 2021/1060, astfel că abordează inclusiv următoarele aspecte:

- Zona geografică acoperită de strategie: prezentarea geografică a zonei, granițele administrative, aspecte generale demografice;
- Analiza necesităților de dezvoltare și potențialul zonei, inclusiv a interconexiunilor economice, sociale și de mediu: analiza va trata aspecte economice, sociale, de mediu, climatice și demografice bazate pe date statistice și din care să reiasă nevoile și potențialul de dezvoltare al zonei geografice vizate (urban/rural);
- Descrierea abordării integrate, care răspunde necesităților de dezvoltare identificate și potențialul zonei și cuprinde elementele specifice unei strategii de dezvoltare: o viziune pe termen lung, priorități cheie de îndeplinit până în 2030 în corelare cu potențialul și nevoile de dezvoltare, inclusiv acțiunile/măsurile propuse care se vor plia pe cel puțin două Obiective de Politică (OP) europene;
- Descrierea parteneriatului teritorial: tipuri de parteneri implicați, modalitatea de implicare a partenerilor și rolul acestora în elaborarea/actualizarea, implementarea și evaluarea strategiei (implicarea partenerilor va fi demonstrată și va respecta codul de conduită a parteneriatului).

De asemenea, a fost abordată o serie de concepte cheie, tendințe internaționale și exemplele de bune practici în domeniul strategiilor locale, corelate cu documente programatice – strategii relevante la nivel internațional, național, regional, județean și local. Așadar, strategia stabilește cadrul local de dezvoltare în contextul perioadei de programare 2021-2027 în strânsă corelare cu obiectivele strategice/politicile stabilite la nivel european și național.

În ultimii ani au fost realizate la nivel național și european numeroase ghiduri și metodologii privind managementul și planificarea strategică sau dezvoltarea locală, oferind o bază solidă pentru definirea procesului de planificare strategică și a etapelor acestuia în cazul elaborării unei strategii integrate de dezvoltare la nivel local. Câteva exemple în acest sens, avute în vedere în elaborarea prezentei strategii, includ: Ghidul pentru planificarea și fundamentarea procesului decizional din administrația publică locală (Ministerul Dezvoltării Regionale și Administrației Publice, 2018), Metodologia privind planificarea strategică, prioritizarea, implementarea și monitorizarea proiectelor de investiții publice în zonele urbane (Banca Mondială, 2021), Manualul pentru Strategii de Dezvoltare Urbană Sustenabilă (Comisia Europeană, 2020), Manualul pentru guvernanță urbană multi-nivel în Europa (European Urban Knowledge Network – EUKN, 2011), și altele.

Conform acestor ghiduri, planificarea strategică reprezintă un proces sistematic, prin care o instituție își stabilește anumite priorități esențiale pentru îndeplinirea misiunii ei, în acord cu evoluția mediului în care aceasta își desfășoară activitatea. Planificarea strategică este o activitate orientată spre viitor, vizând obiectivele de dezvoltare și etapele necesare realizării acestora. Planificarea strategică este un proces continuu, utilizat de comunitățile locale pentru a se asigura că politicile și programele existente corespund necesităților de dezvoltare socio-economică, în contextul limitărilor impuse de resursele locale disponibile. Pornind de la aceste metodologii, s-a conturat un proces integrat de planificare strategică, structurat pe o suită logică de etape și subetape, după cum urmează:

FIGURĂ 1 - PROCESUL DE REALIZARE A UNEI STRATEGII INTEGRATE DE DEZVOLTARE URBANĂ/ LOCALĂ

Sursa: Prelucrare proprie

Astfel, elaborarea Strategiei Integrate de Dezvoltare Urbană a Municipiului Timișoara și a zonei urbane funcționale pentru perioada de programare 2021-2027 a urmărit principalii pași ai unui proces integrat de planificare strategică, de la analiza potențialului local, la stabilirea obiectivelor de dezvoltare și a căilor de acțiune, la identificarea surselor pentru finanțarea obiectivelor de investiții propuse în cadrul strategiei.

Elaborarea strategiei s-a realizat având în vedere următoarele etape și activități specifice aferente:

- Etapa I:
  - Activitatea 1 - Analiza stadiului de îndeplinire a obiectivelor strategice din Strategia Integrată de Dezvoltare a Polului de Creștere Timișoara (SIDU) pentru perioada 2015-2020 (2023);
  - Activitatea 2 - Delimitarea Zonei Urbane Funcționale a Municipiului Timișoara și delimitarea Zonei de Intervenție Prioritare.
- Etapa II:
  - Activitatea 3 - Analiza situației actuale la nivel de zonă metropolitană/zonă urbană funcțională;
  - Activitatea 4 - Analiza teritorială (cartografierea zonei și profilului spațial/funcțional;
  - Activitatea 5 - Actualizarea obiectivelor și direcțiilor strategice pentru perioada 2021-2027.

- Etapa III:
  - Activitatea 6 - Mecanismul de implementare, monitorizare și evaluare;
  - Activitatea 7 - Lista operațiunilor prioritare/strategice selectate și calendarul estimativ de implementare;
  - Activitatea 8 - Finalizarea, aprobarea și diseminarea strategiei.

Din punct de vedere al conținutului strategiei, metodologia pentru elaborarea Strategiei Integrate de Dezvoltare Urbană a Municipiului Timișoara și a zonei urbane funcționale pentru perioada de programare 2021-2027 are în vedere prevederile CPR[1], care oferă primele indicații privind componența strategiilor integrate de dezvoltare urbană:

- Zona geografică vizată de strategie;
- O analiză a necesităților de dezvoltare și a potențialului zonei;
- O descriere a unei abordări integrate care răspunde necesităților de dezvoltare și potențialului identificat;
- O descriere a implicării de parteneri, în pregătirea și implementarea strategiei;
- Poate să conțină, de asemenea, o listă a operațiunilor care urmează să fie sprijinite.

Totodată, metodologia pentru actualizarea strategiei este aliniată prevederilor Manualului pentru Strategii de Dezvoltare urbană Sustenabilă (Comisia Europeană, 2020), care definește o serie de șase componente de bază (building blocks) ale strategiilor integrate de dezvoltare urbană:

FIGURĂ 2 - COMPONENTELE DE BAZĂ ALE STRATEGIILOR INTEGRATE DE DEZVOLTARE URBANĂ

Sursa: Prelucrare proprie pe baza Manualului pentru Strategii de Dezvoltare urbană Sustenabilă (Comisia Europeană, 2020)

[1] Propunerea de regulament de stabilire a dispozițiilor comune privind fondurile pentru perioada de programare 2021-2027 (COM/2018/375 final - 2018/0196 (COD))

Actualizarea strategiei pornește de la un set de probleme, nevoi și elemente de potențial identificate la nivelul teritoriului, pentru a actualiza cadrul strategic de dezvoltare pentru următorii ani. În acest context, analiza situației existente a vizat o serie de domenii-cheie care sunt corelate cu domeniile de interes pentru dezvoltarea municipiului Timișoara și a zonei urbane funcționale din perioada anterioară de programare. Pentru a asigura coerența procesului de planificare, provocărilor identificate în etapa de analiză le este asociat un sistem integrat de obiective strategice și specifice, detaliate prin programe și proiecte ce conduc la atingerea viziunii de dezvoltare.

FIGURĂ 3 - DOMENII-CHEIE ANALIZATE ÎN CADRUL SIDU TIMIȘOARA

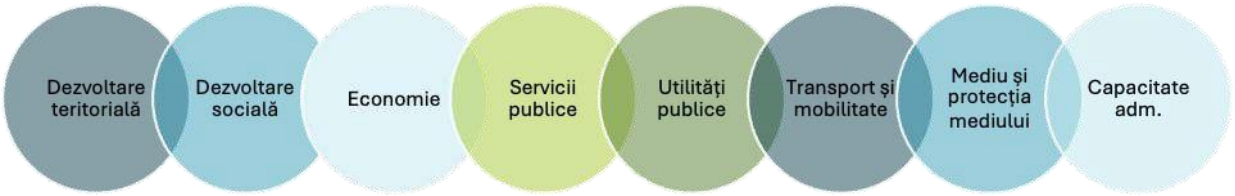

Sursa: Prelucrare proprie

Totodată, având în vedere nivelul de dezvoltare și abordarea competitivă a municipiului Timișoara, precum și contextul socio-economic actual și nevoia de aliniere la tendințele și politicile europene, demersul de planificare strategică urmărit a vizat și o serie de concepte complementare, care însă sunt din ce în ce mai importante pentru o dezvoltare sustenabilă. În acest sens, un prim palier abordat a fost cel al dezvoltării inteligente, care a fost evaluat în raport cu toate domeniile de interes pentru strategie, fiind un concept care presupune, de asemenea, o abordare integrată:

FIGURĂ 4 - PILONII URMĂRIȚI PRIN ABORDAREA INTEGRATĂ A DEZVOLTĂRII INTELIGENTE

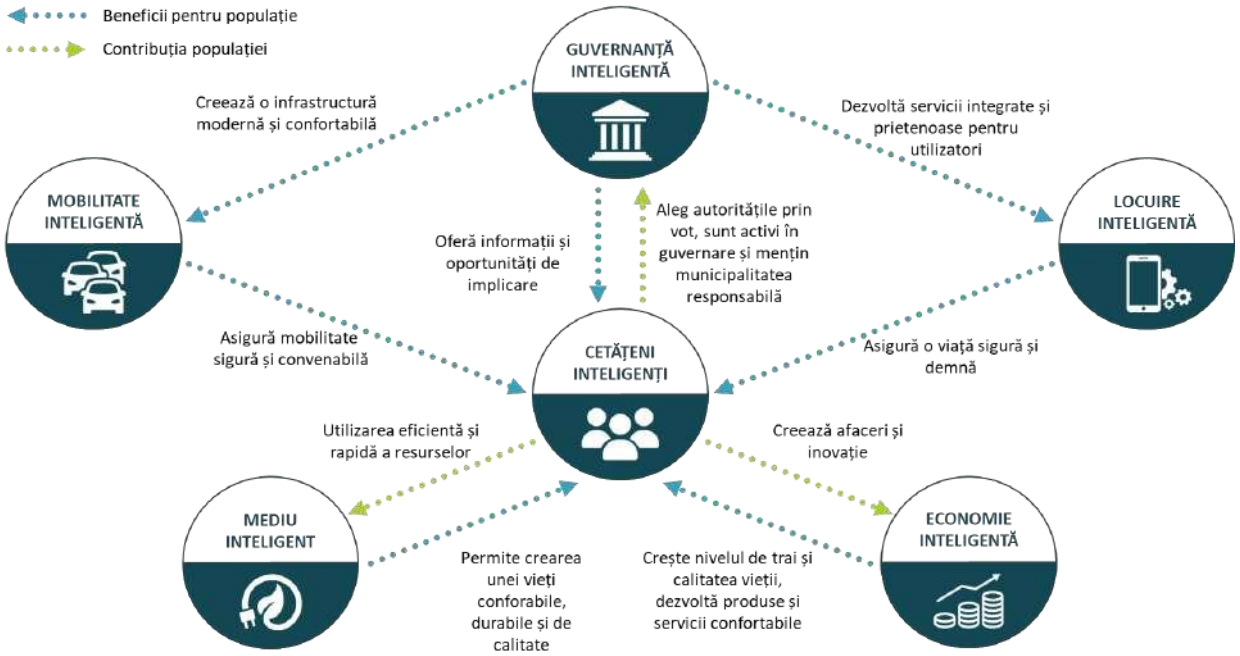

Sursa: Prelucrare și metodologie proprie

Nu în ultimul rând, pentru a contribui la dezvoltarea capacității teritoriului de adaptare și de menținere a continuității în cazul apariției unor șocuri și, în același timp, de aliniere la principiile dezvoltării durabile, la

fel de importantă este dezvoltarea și susținerea rezilienței. Aceasta se bazează pe persistență, adaptabilitate și incluzivitate, caracteristici ce pot fi dobândite printr-o abordare integrată, reflexivă și cu caracter transformator.

3. CONTEXTUL STRATEGIC ȘI CORELAREA CU ALTE STRATEGII SI PLANURI RELEVANTE

Elaborarea Strategiei Integrate de Dezvoltare Urbană a municipiului Timișoara și a zonei urbane funcționale pentru perioada de programare 2021-2027 este marcată de necesitatea actualizării obiectivelor și priorităților de dezvoltare ale acestui teritoriu, în contextul perioadei de programare 2021-2027. Noua perioadă de programare vizează și actualizarea politicilor europene pentru perioada de referință, precum și bugetul aferent operaționalizării priorităților și politicilor definite. Totodată, în calitate de Stat Membru, România se aliniază acestor priorități și politici atât la nivel național, cât și la nivel local, fiind urmărită adaptarea la contextul strategic european, cât și la instrumentele de suport disponibile.

Astfel, demersul elaborării Strategiei Integrate de Dezvoltare Urbană a municipiului Timișoara și a zonei urbane funcționale pentru perioada de programare 2021-2027, cu orizontul de timp 2030, urmărește corelarea cu documentele de planificare strategică relevante de la nivel global, european, național, regional, județean și local, fiind vizate obiectivele și direcțiile ce ghidează dezvoltarea la nivel macro, cât și cele specifice, orientate către teritoriul studiat.

În acest context, municipiul Timișoara și zona urbană funcțională trebuie să beneficieze de un nou document strategic care să răspundă provocărilor actuale și să stabilească principalele direcții de acțiune pentru perioada 2021-2027, noua strategie reprezentând un document cadru de referință care stabilește obiective clare pentru viitorul municipiului și al cetățenilor acestuia, fiind concepută pentru a răspunde nevoilor reprezentanților autorității locale și comunității, cu scopul îmbunătățirii calității vieții cetățenilor și prosperității mediului economic local.

3.1. CONTEXT GLOBAL ȘI EUROPEAN

3.1.1. CONCEPTUL DE DEZVOLTARE URBANĂ SUSTENABILĂ ÎN CONTEXT GLOBAL ȘI EUROPEAN

La nivel global, politicile de dezvoltare urbană durabilă se încadrează într-un demers strategic mai larg al Națiunilor Unite, respectiv Obiectivele de dezvoltare durabilă ale Organizației Națiunilor Unite 2030 (UNSDG2030). Acestea au fost definite în cadrul Summit-ului privind dezvoltarea din septembrie 2015, în urma căruia a rezultat **Agenda 2030 pentru dezvoltare durabilă**, un program de acțiune globală în domeniul dezvoltării cu un caracter universal și care promovează echilibrul între cele trei dimensiuni ale dezvoltării durabile – economic, social și de mediu. În cadrul acestui demers au fost identificate o serie de 17 obiective de dezvoltare în toate domeniile esențiale ale societății umane.

Prin intermediul Obiectivelor Globale se stabilește o agendă de acțiune ambițioasă pentru orizontul de timp 2030 în vederea eradicării sărăciei extreme, combaterii inegalităților și a injustiției și protejării planetei. Așa cum era de așteptat, subiectele de mediu și cele privind reducerea disparităților prin îmbunătățirea infrastructurii și a accesului la servicii mai bune pentru toți cetățenii au primit un caracter strategic.

Obiectivul de dezvoltare durabilă care integrează în cea mai mare măsură intervențiile care vizează dezvoltarea urbană este Obiectivul de dezvoltare durabilă 11, care include obiective specifice precum:

- 11.2 – asigurarea accesului la sisteme de transport sigure, accesibile, accesibile și sustenabile pentru toți, îmbunătățind siguranța rutieră, în special prin extinderea transportului public, acordând o atenție deosebită nevoilor celor din situații vulnerabile, femeilor și copiilor, persoanele cu dizabilități și persoanele în etate, până în 2030;

- 11.3 – consolidarea urbanizării incluzive și durabile și a capacității de planificare și gestionare a așezărilor umane pe baze participative, integrate și sustenabile în toate țările, până în 2030;
- 11.6 – reducerea impactului negativ asupra locuitorilor orașelor, inclusiv acordând o atenție deosebită calității aerului și gestionării municipale a deșeurilor;
- 11.A – susținerea legăturilor economice, sociale și de mediu pozitive între zonele urbane, peri-urbane și cele rurale prin consolidarea capacității de planificare a dezvoltării la nivel național și regional;
- 11.B – creșterea substanțială a numărului de orașe și așezări umane care adoptă și implementează politici și planuri integrate în vederea incluziunii, eficienței resurselor, atenuării și adaptării la schimbările climatice, reziliența la dezastre și dezvoltarea și punerea în aplicare, în conformitate cu Cadrul Sendai pentru Reducerea Riscului de Dezastre 2015-2030, a politicilor de gestionare holistică a riscului de dezastre la toate nivelurile.

FIGURĂ 5 - OBIECTIVELE DE DEZVOLTARE DURABILĂ

Sursa: Guvernul României, 2018. Strategia națională pentru dezvoltarea durabilă a României 2030

Obiectivele de Dezvoltare Durabilă au fost adoptate în cadrul Conferinței Habitat III a ONU sub denumirea de **Noua Agendă Urbană**. Aceasta conține orientările necesare pentru ca orașele din toată lumea să fie mai favorabile incluziunii, mai ecologice, mai sigure și mai prospere. Noua Agendă Urbană a UE a fost adoptată de Comisia Europeană prin intermediul a trei angajamente:

- Punerea în aplicare a Noii Agende Urbane prin intermediul Agendei Urbane a UE – Agenda Urbană a UE a fost concepută astfel încât orașele să aibă un cuvânt de spus în procesul de elaborare a politicilor. Cu cele 14 teme prioritare, guvernanță pe mai multe niveluri și accentul pus asupra învățării reciproce, Agenda Urbană a UE contribuie la punerea în aplicare a Noii Agende Urbane în Uniunea Europeană. Agenda Urbană a UE a fost lansată în mai 2016 prin Pactul de la Amsterdam și promovează cooperarea dintre statele membre, orașe, Comisia Europeană și alți actori interesați pentru a stimula creșterea, calitatea locuirii și inovarea în orașele Europei și îmbunătățirea calității vieții în zonele urbane;
- Planurile de acțiune pentru cele 14 teme prioritare au fost elaborate și inspiră politicile și programele perioadei de programare 2021-2027 – Acestea includ recomandări în materie de politici, bune practici și proiecte/ acțiuni ce pot fi implementate în parteneriate și aplicate pe scară

mai largă în UE. Planurile de acțiune vizează, printre altele, îmbunătățirea reglementărilor, a mecanismelor de finanțare și a cunoștințelor în domeniile vizate, dar și politicile publice, guvernanța și practicile locale;

- Elaborarea unei definiții armonizate la nivel mondial a noțiunii de oraș – Crearea cadrului pentru ca orașele din toată lumea să poată compara date, stabili criterii de referință și asigura o mai bună monitorizare a dezvoltării urbane.

Declarația Ministerială de la Geneva pe Locuire și Dezvoltare Urbană Durabilă susține prioritățile Agendei Urbane – Habitat III și Agendei 2030 pentru Dezvoltare Durabilă și evidențiază provocări precum: accesibilitatea locuințelor (din punct de vedere financiar), combaterea schimbărilor climatice, întărirea legăturilor urban rural și planificarea orientată către cetățean. Pentru a răspunde acestor provocări, Declarația de la Geneva promovează:

- Locuirea accesibilă;
- Inovarea, incluziunea și ameliorarea perspectivelor de viitor pentru tineri;
- Ameliorarea și eficientizare serviciilor publice pentru a susține dezvoltarea durabilă și echilibru de gen;
- Locuire incluzivă care ține cont de persoane cu dizabilități și vârstnici;
- Integrarea provocărilor de mobilitate și sănătate publică în procesul de planificare;
- Orașe verzi, compacte și reziliente;
- Revitalizarea fondului construit, eficientizare termică și transferul către surse regenerabile de energie;
- Integrarea soluțiilor TIC în gestiunea orașelor ținând cont de confidențialitate și securitate;
- Întărirea guvernanței, mai ales la nivel de comunitate (asociații de proprietari etc.).

Agenda Teritorială a UE este un document strategic de planificare spațială la nivel european, lansat în anul 2007 și actualizat în 2011, respectiv în anul 2020. Ultima versiune a Agendei teritoriale vizează orizontul de timp 2030 și pornește de la o suită de provocări cu care teritoriul european se confruntă, respectiv:

- Disparitățile sociale și teritoriale sunt în creștere, evidențiindu-se creșterea dezechilibrelor și inegalităților în domenii precum: calitatea vieții, serviciile de interes general, dezvoltare socio-demografică, digitalizare și a 4-a revoluție industrială, forța de muncă și dezvoltare economică, interdependențe între locuri sau interconectarea la nivel global;
- Presiunea în continuă creștere în ceea ce privește dezvoltarea sustenabilă și schimbările climatice, pierderi ale biodiversității, utilizarea/ consumul terenului, calitatea apei, solului și aerului, energie sigură, accesibilă și sustenabilă, tranziție justă, lanțuri valorice circulare sau patrimoniu natural, cultural și peisaj.

Pentru a combate provocările enumerate mai sus, Agenda Teritorială 2030 stabilește două obiective generale, însoțite de o serie de priorități, după cum urmează:

- O Europă Justă, care oferă perspective de viitor pentru toate locurile și persoanele:
  - O Europă echilibrată – Dezvoltare teritorială mai bine echilibrată folosind diversitatea Europei;
  - Regiuni funcționale – Dezvoltare locală și regională convergentă, mai puțină inegalitate între locuri;
  - Integrare dincolo de granițe – Traiul și muncă mai facile peste granițele naționale.
- O Europă Verde, care protejează mijloacele de trai comune și modelează tranziția societală:
  - Mediu sănătos – Mijloace de trai ecologice mai bune, orașe și regiuni reziliente și neutre din punct de vedere climatic;

- Economie circulară – Economii locale puternice și sustenabile într-o lume globalizată;
- Conexiuni sustenabile – Conectivitate sustenabilă fizică și digitală a locurilor.

3.1.2. CONTEXTUL EUROPEAN PRIVIND PERIOADA DE PROGRAMARE 2021-2027

Pactul Verde European (European Green Deal) reprezintă strategia post-2020 a Uniunii Europene și este parte din demersurile Comisiei Europene de a implementa Agenda 2030 a Națiunilor Unite. Prin Pactul Verde European, UE a stabilit o agendă ambițioasă pentru a atinge neutralitatea din punct de vedere climatic până în 2050, sprijinind tranziția către o economie verde și circulară competitivă, decuplată de utilizarea resurselor neregenerabile. Pactul Verde European include un set de măsuri legislative, acțiuni și mecanisme de finanțare care acoperă domeniile: energie durabilă, economie circulară, transport curat, natură și biodiversitate, alimentație și agricultură, finanțe ecologice și industrie. Pactul este susținut de un plan de acțiune concret și de un angajament privind transformarea obiectivelor în obligații din punct de vedere juridic, prin Legea europeană privind clima. După cum se precizează în foaia de parcurs privind Pactul Verde European, se urmărește elaborarea de „politici profund transformative" și integrarea sustenabilității și acțiunilor climatice în toate politicile și programele UE.

Printre principalele provocări ale următoarei decade, transpuse în seturi de măsuri de politică în cadrul Pactului Verde European, se regăsesc o serie de elemente direct relevante pentru prezenta strategie:

- **ENERGIE CURATĂ |** Eliminarea utilizării cărbunelui ca sursă de energie reprezintă un pas crucial în atingerea obiectivelor climatice în 2030 și 2050. Astfel, eficiența energetică devine o prioritate la nivel comunitar, însă bazată pe surse regenerabile, concomitent cu reducerea contribuției cărbunelui și gazului natural. Pentru asigurarea unei alimentări cu energie sigură și la un preț acceptabil pentru toate tipurile de consumatori, piața europeană trebuie să devină mai integrată, interconectată și digitalizată;
- **INDUSTRIE DURABILĂ |** Economia circulară joacă un rol central în transformarea industrială la nivel european, viitorul fiind construit în jurul modernizării și creșterii eficienței, în special în industriile mari consumatoare de energie;
- **CONSTRUIREA ȘI RENOVAREA |** Creșterea eficienței energetice a clădirilor reprezintă o oportunitate atât prin prisma reducerii consumului de energie, cât și prin cea a susținerii economiilor locale, antrenând sectorul imobiliar sustenabil. Comisia Europeană a lansat o platformă dedicată acestui sector, reunind toți actorii relevanți susținerii acestui demers, pentru identificarea unor idei creative, mecanisme de finanțare și abordări inovatoare care să valorifice la maximum resursele existente;
- **MOBILITATEA DURABILĂ |** Reducerea emisiilor de carbon ca urmare a transportului trebuie să fie de cel puțin 90% pentru a contribui semnificativ la atingerea obiectivelor privind neutralitatea climatică. Comisia Europeană are în plan să adopte o strategie pentru susținerea mobilității inteligente și durabile în 2020, având în centru nevoile utilizatorilor și încurajarea mijloacelor alternative de transport, nepoluante, mai sigure și accesibile.

STRATEGIA DIGITALĂ EUROPEANĂ (EUROPEAN DIGITAL STRATEGY – SHAPING EUROPE'S DIGITAL FUTURE) a fost întocmită în februarie 2020 la nivelul Comisiei Europene și are rolul de document programatic referitor la digitalizare pentru o perioadă de 5 ani. Totodată, acesta urmărește să creeze suveranitate digitală la nivel european și să permită statelor membre să dezvolte acest domeniu, conform valorilor europene comune. Această strategie definește 3 obiective majore:

- Tehnologie care funcționează pentru oameni – dezvoltarea, implementarea și utilizarea tehnologiei care poate aduce o diferență pentru oameni în viața de zi cu zi, incluzând, în același timp, o economie puternică ce să reflecte valorile europene;
- Economie corectă și competitivă – crearea unei piețe unice, unde companiile de toate dimensiunile se pot dezvolta și pot concura în condiții egale. Dar, în același timp pot comercializa, pot crea și pot

utiliza tehnologii, servicii și produse digitale la o scară care le crește productivitatea și competitivitatea globală, unde și consumatorii pot fi siguri că drepturile lor sunt respectate și protejate;

- O societate deschisă, democratică și sustenabilă – Crearea la nivel european a unui mediu de încredere, unde drepturile cetățenilor asupra datelor pe care le furnizează, atât online cât și offline, sunt definite ți respectate. Un mod european de transformare digitală care întărește valorile democratice, respectă drepturile fundamentale și contribuie la un mediu sustenabil, cu o amprentă climatică neutră și eficientă din punct de vedere al utilizării resurselor.

Politica de Coeziune (PC) reprezintă politica regională și principala politică de investiții a UE și modelează peisajul finanțării europene pentru dezvoltare urbană. Prioritățile europene de finanțare pentru perioada de programare 2021-2027 sunt descrise în **Propunerea de Regulament al Parlamentului European și al Consiliului de stabilire a unor dispoziții comune privind Fondul european de dezvoltare regională, Fondul social european plus, Fondul de coeziune și Fondul european pentru pescuit și afaceri maritime, și de instituire a unor norme financiare aplicabile acestor fonduri, precum și Fondului pentru azil și migrație, Fondului pentru securitate internă și Instrumentului pentru managementul frontierelor și vize**, din mai 2018, prin care Comisia Europeană propune o nouă abordare strategică pentru Politica de Coeziune. În cadrul regulamentului sunt evidențiate noile obiective de politică, acestea fiind rezultatul corelării și simplificării celor 11 obiective tematice utilizate în perioada 2014-2020. Astfel, perioada 2021-2027 este ghidată de următoarele cinci obiective principale:

TABEL 1 - OBIECTIVELE POLITICII DE COEZIUNE PENTRU PERIOADA 2021-2027

OBIECTIVE DE POLITICĂ	OBIECTIVE SPECIFICE
1. O Europă mai inteligentă	(i) Dezvoltarea capacităților de cercetare și inovare și adoptarea tehnologiilor avansate
	(ii) Fructificarea avantajelor digitalizării, în beneficiul cetățenilor, al companiilor și al guvernelor
	(iii) Impulsionarea creșterii și competitivității IMM-urilor
	(iv) Dezvoltarea competențelor pentru specializare inteligentă, tranziție industrială și antreprenoriat
2. O Europă mai ecologică	(i) Promovarea măsurilor de eficiență energetică
	(ii) Promovarea energiei din surse regenerabile
	(iii) Dezvoltarea la nivel local a unor sisteme energetice, rețele și sisteme de stocare inteligente
	(iv) Promovarea adaptării la schimbările climatice, a prevenirii riscurilor și a rezilienței în urma dezastrelor
	(v) Promovarea gestionării durabile a apelor
	(vi) Promovarea tranziției la o economie circulară
	(vii) Dezvoltarea biodiversității, a infrastructurii ecologice în mediul urban și reducerea poluării
3. O Europă mai conectată	(i) Îmbunătățirea conectivității digitale
	(ii) Dezvoltarea unei rețele TEN-T durabilă, rezilientă în fața schimbărilor climatice, inteligentă, sigură și intermodală

OBIECTIVE DE POLITICĂ	OBIECTIVE SPECIFICE
	(iii) Dezvoltarea unei mobilități naționale, regionale și locale durabile, reziliente în fața schimbărilor climatice, inteligente și intermodale, inclusiv îmbunătățirea accesului la TEN-T și a mobilității transfrontaliere
	(iv) Promovarea mobilității urbane multimodale durabile
4. O Europă mai socială	(i) Sporirea eficienței piețelor forței de muncă și facilitarea accesului la locuri de muncă de calitate prin dezvoltarea inovării și a infrastructurii sociale
	(ii) Îmbunătățirea accesului la servicii de calitate și favorabile incluziunii în educație, formare și învățarea pe tot parcursul vieții prin dezvoltarea infrastructurii
	(iii) Îmbunătățirea integrării socio-economice a comunităților marginalizate, a migranților și a grupurilor dezavantajate prin măsuri integrate care să includă asigurarea de locuințe și servicii sociale
	(iv) Asigurarea egalității de acces la asistență medicală prin dezvoltarea infrastructurii, inclusiv la asistență primară
5. O Europă mai aproape de cetățeni	(i) Promovarea dezvoltării integrate în domeniul social, economic și al mediului, a dezvoltării patrimoniului cultural și a securității în zonele urbane

Politica de Coeziune post-2020 continuă investițiile în toate regiunile, pe baza a trei categorii: mai puțin dezvoltate, în tranziție, mai dezvoltate. Metoda de alocare a fondurilor se bazează încă, în mare măsură, pe PIB-ul pe cap de locuitor. Se introduc noi criterii – șomajul în rândul tinerilor, nivel scăzut de educație, schimbări climatice, primirea și integrarea migranților –, pentru a ilustra mai bine realitatea de pe teren. Politica de coeziune continuă să sprijine strategiile de dezvoltare inițiate și coordonate la nivel local. Crește și dimensiunea urbană a politicii de coeziune, prin alocarea a 8% din FEDR dezvoltării urbane durabile și printr-un nou program de colaborare în rețea și de consolidare a capacităților dedicat autorităților urbane. Cooperarea interregională și transfrontalieră va fi facilitată de noua posibilitate ca o regiune să utilizeze părți din propria alocare pentru a finanța proiecte în altă parte a Europei, împreună cu alte regiuni. Noua generație a programelor de cooperare interregională și transfrontalieră (Interreg) va ajuta statele membre să depășească obstacolele transfrontaliere și să dezvolte servicii comune.

Perioada post-2020 marchează o creștere substanțială a resurselor alocate pentru domeniile cercetare-inovare și tehnologii digitale, dar și pentru domeniile atenuării schimbărilor climatice și mediului înconjurător, oferind astfel oportunități semnificative pentru dezvoltarea urbană durabilă. Mai mult, finanțarea va avea o concentrare tematică în jurul Obiectivului Prioritar 1 - O Europă mai inteligentă și Obiectivului Prioritar 2 - O Europă mai ecologică, cu emisii reduse de carbon, concentrare ce se va reflecta și la nivel național și regional.

Implementarea politicii de coeziune 2021-2027 la nivel național se va realiza prin intermediul a 16 programe, dintre care 8 programe naționale și 8 programe regionale. Prin intermediul celor 16 programe, aprobate de către Comisia Europeană în anul 2022, au fost alocate României 46 de miliarde de Euro pentru investiții strategice. Astfel, pentru prezenta strategie sunt relevante cele 8 programe naționale și Programul Regional Vest:

- Programul Sănătate (PS);
- Programul Dezvoltare Durabilă (PDD);
- Programul Tranziție Justă (PTJ);

- Programul Transport (PT);
- Programul Incluziune și Demnitate Socială (PIDS);
- Programul Educație și Ocupare (PEO);
- Programul Creștere Inteligentă, Digitalizare și Instrumente Financiare (PCIDIF);
- Programul Asistență Tehnică (PAT);
- Programul Regional Vest (PR).

Structura programelor pentru perioada 2021-2027 este diferită față de cea a perioadei anterioare, atât din punct de vedere al alocării financiare, cât și din punct de vedere al domeniilor vizate. Noua structură ilustrează priorități identificate la nivel european și național, cu un rol important acordat inovării, digitalizării, atenuării schimbărilor climatice, dar și sprijinirea unor domenii de bază ce necesită investiții importante, precum sănătatea.

Programul Regional Vest reprezintă principalul document de orientare a investițiilor cofinanțate din fonduri europene din Regiunea de Dezvoltare Vest și, implicit, a celor din județul Timiș, în perioada 2021-2027, având o alocare de 981.173.747 EUR.

Elaborarea Programului Regional Vest 2021-2027 presupune corelarea acestuia atât cu documentele de planificare existente la nivel regional, cât și cu regulamentele existente la nivel european, investițiile propuse urmând să fie concentrate pe cele 5 obiective principale de politică (OP) ale Comisiei Europene:[2]

- O Europă mai inteligentă (o transformare economică inovatoare și inteligentă) – minimum 25%;
- O Europă mai verde, fără emisii de carbon – minimum 30%;
- O Europă mai conectată (mobilitate și conectivitate TIC regională);
- O Europă mai socială (implementarea Pilonului european al drepturilor sociale);
- O Europă mai aproape de cetățeni (dezvoltarea sustenabilă și integrată a zonelor urbane, rurale și de coastă prin inițiative locale) – minimum 8%.

Dezvoltarea în perioada post 2020 va fi susținută și de instrumentul temporar de redresare **NEXTGENERATIONEU**, menit să ajute statele membre în procesul de redresare după pandemia de COVID-19. Elementul central al acestui instrument este **Mecanismul de redresare și reziliență**, având un buget de 672,5 miliarde EUR pentru împrumuturi și granturi disponibile pentru sprijinirea reformelor și investițiilor realizate de către Statele Membre. Pentru accesarea împrumuturilor și granturilor, fiecare Stat Membru a elaborat un plan național de redresare și de reziliență care să prezinte principalele reforme și intervenții prevăzute pentru perioada post-pandemie. Scopul principal al mecanismului este de a atenua impactul socio-economic al pandemiei și de a orienta eforturile post-pandemie către o dezvoltare durabilă, rezilientă, pregătită pentru oportunitățile oferite de tranziția către o economie verde și către digitalizare. Astfel, mecanismul se bazează pe 6 piloni principali, respectiv:

- Tranziția verde;
- Transformarea digitală;
- Creștere inteligentă, sustenabilă și favorabilă incluziunii;
- Coeziune socială și teritorială;
- Sănătate, precum și reziliență economică, socială și instituțională;
- Politici pentru generația următoare, copii și tineret.

Mecanismul este bazat, totodată, pe direcțiile și prioritățile promovate prin Pactul Verde European ca strategie de dezvoltare sustenabilă a teritoriului european. Astfel, mecanismul este menit să contribuie semnificativ la integrarea acțiunilor climatice și a sustenabilității mediului, Statele Membre trebuind să

[2]https://adrvest.ro/por-2021-2027/

asigure cel puțin 37% din alocarea totală a planului de redresare și reziliență către acțiuni care să contribuie la tranziția verde. Totodată, mecanismul vizează digitalizarea la nivel european, cu cel puțin 20% din alocarea planurilor de redresare și reziliență destinată cheltuielilor în acest domeniu.

PLANUL NAȚIONAL DE RELANSARE ȘI REZILIENȚĂ (PNRR) AL ROMÂNIEI, un document strategic extrem de important pentru perioada de programare 2021-2027, acesta stabilind domeniile și prioritățile de investiții de la nivel național, precum și a direcțiilor de reformă în contextul crizei pandemice existente. Documentul se bazează pe cei 6 piloni principali ai Mecanismului de redresare și reziliență european și propune alocarea a 29,2 miliarde EUR pentru reformele naționale. În capitolul ”Bugetul Planului Național De Redresare și Reziliență”, se poate consulta tabelul care centralizează propunerile PNRR pentru fiecare pilot în parte, precum și bugetul inițial de negociere pentru fiecare componentă în parte.

3.1.3. CONTEXT TRANSFRONTALIER ȘI TERITORIAL

- Programul INTERREG IPA CBC România - Serbia 2021 – 2027;
- Programul Interreg VI-A România-Ungaria 2021-2027.

PROGRAMUL INTERREG IPA CBC ROMÂNIA - SERBIA 2021 – 2027 reprezintă un program de cooperare transfrontalieră prin care pot fi finanțate proiecte privind protecția mediului și adaptările la schimbările climatice, sănătate și educație, turism și cultură și managementul frontierei. În aria eligibilă a acestui program sunt cuprinse trei județe din România (Timiș, Caraș Severin și Mehedinți), precum și șase districte din Serbia (Severno Banatski, Srednje Banatski, Južno Banatski, Braničevski, Borski și Podunavski). Programul abordează 8 obiective specifice, aferente a 2 obiective de politică (O Europă mai verde și O Europă mai socială), respectiv unui Obiectiv specific Interreg (O mai bună guvernanță în materie de cooperare), în conformitate cu prevederile regulamentelor europene și are un buget total de 85.586.031 EUR, din care 72.748.124 EUR fonduri UE.

PROGRAMUL INTERREG VI-A ROMÂNIA-UNGARIA 2021-2027 propune crearea unei regiuni transfrontaliere între România și Ungaria mai verde, mai rezilientă și mai coezivă, cu o mai bună înțelegere a oportunităților de cooperare, încredere sporită și reducerea barierelor în calea cooperării, spre obiectivele comune ale Agendei 2030, într-un cadru de cooperare sustenabil3. În aria eligibilă a acestui program sunt cuprinse 8 județe, 4 în România (Arad, Bihor, Satu Mare și Timiș) și 4 în Ungaria (Békés, Csongrád-Csanád Hajdú-Bihar și Szabolcs-Szatmár-Bereg). Programul are un buget total în valoare de 175.940.025 EUR, din care 140.752.020 EUR fonduri UE.

3.2. CONTEXT STRATEGIC NAȚIONAL

În ceea ce privește documentele strategice relevante de la nivel național, propunerile relevante pentru dezvoltarea municipiului Timișoara și a zonei urbane funcționale includ, fără a se limita la:

- Strategia de Dezvoltare Teritorială a României (SDTR);
- Planul de Amenajare a Teritoriului Național (PATN);
- Strategia Națională pentru Dezvoltarea Durabilă a României 2030 (SNDDR 2030);
- Planul Investițional pentru Dezvoltarea Infrastructurii de Transport pentru perioada 2020-2030;
- Strategia națională privind îngrijirea de lungă durată și îmbătrânire activă pentru perioada 2023-2030;
- Strategia Națională de Competitivitate 2021-2027;
- Strategia Națională pentru Ocuparea Forței de Muncă 2021 – 2027;

[3]https://interreg-rohu.eu/ro/programul-interreg-vi-a-romania-ungaria-pentru-perioada-2021-2027-a-fost-adoptat/

- Strategia Națională de Cercetare, Inovare și Specializare Inteligentă 2022-2027;
- Planul Național Integrat în domeniul Energiei și Schimbărilor Climatice 2021-2030.

STRATEGIA DE DEZVOLTARE TERITORIALĂ A ROMÂNIEI (SDTR)[4] este documentul strategic care vizează dezvoltarea teritoriului național pentru orizontul de timp 2035, prezentând viziunea și obiectivele de dezvoltare la nivel național, regional și interregional, precum și aspecte ce privesc dezvoltarea la nivel transfrontalier și transnațional.

Conform viziunii SDTR, „România în 2035 este o țară cu un teritoriu funcțional, administrat eficient, care asigură condiții de viață și locuire pentru cetățenii săi și are un rol important în dezvoltarea zonei de sud-est a Europei". Aceasta se bazează pe 5 obiective generale, după cum urmează:

1. Asigurarea unei integrări funcționale a teritoriului național în spațiul european prin sprijinirea interconectării eficiente a rețelelor energetice, de transporturi și broadband;
2. Creșterea calității vieții prin dezvoltarea infrastructurii tehnico-edilitară și a serviciilor publice în vederea asigurării unor spații urbane și rurale de calitate, atractive și incluzive;
3. Dezvoltarea unei rețele de localități competitive și coezive prin sprijinirea specializării teritoriale și formarea zonelor funcționale urbane;
4. Protejarea patrimoniului natural și construit și valorificarea elementelor de identitate teritorială;
5. Creșterea capacității instituționale de gestionare a proceselor de dezvoltare teritorială.

Pentru concretizarea viziunii, Strategia propune un scenariu de dezvoltare pentru anul 2035, concentrat pe dezvoltarea unei Românii policentrice. Scenariul urmărește dezvoltarea unor nuclee de concentrare a resurselor umane, materiale, tehnologice și de capitaluri, fiind vizate orașele mari și medii. Scopul unei astfel de dezvoltări este de a conecta eficient zonele de dezvoltare de la nivel național cu teritoriile europene, în vederea integrării mai bune a României în cadrul Uniunii Europene atât din punct de vedere economic, cât și regional.

Județul Timiș se află printre cele mai dezvoltate regiuni ale României, situându-se pe locul doi, după municipiul București, alături de județul Cluj, cele două fiind considerate cele mai dinamice regiuni la nivel național. Acesta face parte din Euroregiunea „Dunăre – Criș – Mureș – Tisa" și se află pe traseul axei de dezvoltare interregionale Iași – Bacău – Brașov – Timișoara – Arad – Oradea Satu-Mare, urmărindu-se dezvoltarea și extinderea relațiilor dintre comunitățile și autoritățile locale în domenii precum economie, educație, cultură, sănătate, știință și sport. Totodată, municipiul Timișoara împreună cu municipiul Arad constituie a doua cea mai mare zonă economică a României după municipiul București.

SDTR prevede următoarele măsuri ce vizează în mod direct dezvoltarea județului Timiș, a municipiului Timișoara și a UAT-urilor din zona urbană funcțională:

- Înființarea de trasee de cale ferată ușoară care să lege centrul orașelor mari de aeroporturi și de localitățile din zonele polarizare, inclusiv cu utilizarea infrastructurii feroviare existente sau a tehnologiei monoșină/monorail;
- Realizarea de variante de ocolire pentru o serie de orașe, printre care și Timișoara (varianta sud);
- Extinderea pistelor de biciclete care să facă legătura între centrul urban și zona de influență urbană, inclusiv înființarea de stații de închiriere și dotarea autobuzelor cu suporturi de biciclete;
- Reabilitarea structurală și creșterea performanței energetice a blocurilor de locuințe, inclusiv promovarea utilizării resurselor regenerabile de energie pentru alimentarea acestora, cu precădere în orașele cu peste 50% din locuințe situate în blocuri (Timișoara);
- Construcția de spitale regionale de urgență în fiecare regiune de dezvoltare (Timișoara);

[4]MDRAP, Strategia de Dezvoltare Teritorială a României, 2016.

- Reabilitarea, modernizarea, extinderea și echiparea campusurilor universitare, cu prioritate în centrele universitare cu peste 5,000 de studenți în sistemul public;
- Construcția, reabilitarea și modernizarea locuințelor sociale, inclusiv în parteneriat public-privat, cu precădere în orașele cu o pondere de peste 5% a populației în zone cu locuire precară (Timișoara);
- Construcția de parcuri științifice și tehnologice (Timișoara);
- Construcția unui terminal intermodal de mărfuri (Timișoara);
- Înființarea/extinderea de parcuri logistice (Timișoara);
- Construcția de centre de cercetare-dezvoltare-inovare în domeniile prioritare de cercetare-dezvoltare și de specializare inteligentă de la nivel național;
- Înființarea de sisteme regionale de marketing și de piețe de gross/burse pentru produse agroalimentare (Timișoara-Arad);
- Dezvoltarea și consolidarea axei transfrontaliere Timișoara – Belgrad.

PLANUL DE AMENAJAREA TERITORIULUI NAȚIONAL (PATN)

Secțiunea I – Rețele de transport a PATN propune următoarele intervenții de modernizare/extindere a infrastructurii locale pentru o conectivitate ridicată a teritoriului:

- Autostrada Nădlac – Arad – Timișoara – Lugoj – Deva – Sibiu – Pitești – București – Lehliu – Fetești – Cernavodă – Constanța;
- Autostrada Timișoara – Stamora Moravița;
- Autostrada Lugoj – Caransebeș – Drobeta Turnu Severin – Filiași – Craiova – Calafat;
- Drumul expres/cu 4 benzi Nădlac – Timișoara;
- Drumul expres/cu 4 benzi Cenad – Timișoara;
- Linia de cale ferată Arad – Timișoara – Caransebeș – Drobeta Turnu Severin – Strehaia – Craiova – Calafat;
- Linia de cale ferată Timișoara – Stamora Moravița;
- Canalul Bega pe sectorul Timișoara – frontieră;
- Port Timișoara pe canalul Bega;
- Aeroportul Timișoara.

Secțiunea a III-a – Zone protejate a PATN, aprobată prin Legea nr. 5/2000, evidențiază principalele zone protejate de la nivelul județului Timiș, precum și localizarea acestora în teritoriu. Județul dispune de 14 rezervații și monumente ale naturii concentrate în cadrul orașului Făget și a comunelor Cenad, Tormac, Sacoșu Turcesc, Sânpetru Mare, Remetea Mare, Bara, Satchinez, Ghiroda, Beba Veche, Pișchia, Peciu Nou și Fârdea. Totodată, județul dispune și de monumente și ansambluri de arhitectură fiind parte din valorile de patrimoniu cultural de interes național, respectiv un ansamblu urban, marcat de centrul istoric al municipiului Timișoara și 5 biserici și ansambluri mănăstirești în municipiul Timișoara și comunele Banloc și Gătaia. Secțiunea a III-a a PATN identifică municipiile Timișoara și Lugoj, orașul Făget și comunele Banloc, Gătaia și Margina ca unități administrativ-teritoriale cu concentrare foarte mare a patrimoniului construit cu valoare culturală de interes național.

Secțiunea a V-a – Zone de risc natural, aprobată prin Legea nr. 575/2001, pentru secțiunea cutremure de pământ, include municipiile și orașele din județul Timiș în zona cu intensitate seismică VII (intensitatea seismică exprimată în grade MSK), cu o perioadă de revenire de cca 100 ani, excepție făcând orașul Deta, acesta încadrându-se în zona cu intensitate seismică VIII. Totodată, o parte dintre localitățile din județ sunt predispuse la risc de inundații atât pe cursurile de apă, cât și pe torenți. În ceea ce privește alunecările de teren, localitățile din județ sunt încadrate ca având un risc de producere a alunecărilor de teren de tip reactivat, cel mai ridicat risc fiind evidențiat în Brestovăț, Ohaba Lungă, Pietroasa și Secaș.

STRATEGIA NAȚIONALĂ PENTRU DEZVOLTAREA DURABILĂ A ROMÂNIEI 2030 (SNDDR 2030)este documentul strategic prin care România își stabilește cadrul național pentru susținerea Agendei 2030 și implementarea setului de 17 obiective ale dezvoltării durabile. Strategia susține dezvoltarea României pe trei piloni principali, respectiv economic, social și de mediu, este orientată către cetățean și se centrează pe inovație, optimism, reziliență și încrederea că statul servește nevoile fiecărui cetățean, într-un mod echitabil, eficient și într-un mediu curat, în mod echilibrat și integrat[5].

Documentul propune țintele naționale pentru fiecare dintre cele 17 obiective ale dezvoltării durabile, respectiv Orizont 2020 pentru măsurile preconizate și Ținte 2030 pentru eșalonarea rațională a eforturilor destinate atingerii acestui scop. În luna iunie, anul 2022, SNDDR 2030 a fost completată ca urmare a unei hotărâri a Guvernului României, prin adoptarea Planului național de acțiune, document cheie care ghidează implementarea SNDDR 2030 în acord cu obiectivele Agendei 2030. Planul de acțiune include 4 direcții prioritare:

1. Consolidarea și Extinderea Cadrului de Guvernanță pentru Dezvoltare;
2. Susținerea Implementării SNDDR 2030 prin Programe de Educație și Formare pentru Dezvoltare Durabilă;
3. Promovarea Principiilor și Valorilor Conceptului de Dezvoltare Durabilă;
4. Monitorizarea și Evaluarea Implementării SNDDR 2030.

PLANUL INVESTIȚIONAL PENTRU DEZVOLTAREA INFRASTRUCTURII DE TRANSPORT PENTRU PERIOADA 2020-2030, este un document relevant care propune actualizarea Masterplanului General de Transport al României (document strategic care vizează dezvoltarea infrastructurii de transport la nivel național, urmărind nevoile de dezvoltare ale României, precum și direcțiile și obiectivele trasate de Uniunea Europeană în ceea ce privește transportul).

MPGT se încadrează în orizontul de timp 2014-2030, conturând intervenții cu orizont 2020, cât și baza pentru intervențiile post 2020 și se concentrează pe următoarele teme generale și obiective strategice6:

- **EFICIENȚĂ ECONOMICĂ |**sistemul de transport trebuie să fie eficient în ce privește operațiunile de transport și utilizatorii acestuia. În mod specific, beneficiile sistemului de transport ar trebui să depășească costurile;
- **SUSTENABILITATE |** acest concept include sustenabilitatea financiară, economică și de mediu. Modurile de transport așa numite durabile – feroviar, transport cu autobuzul și transport naval – care sunt mai eficiente energetic și cu un grad mai scăzut de emisii trebuie dezvoltate în mod prioritar;
- **SIGURANȚA |**investițiile în transporturi ar trebui să producă un sistem de transport mai sigur;
- **IMPACTUL ASUPRA MEDIULUI |** sistemul de transport nu trebuie să aibă un impact negativ asupra mediului;
- **DEZVOLTAREA ECONOMICĂ |** sistemul de transport trebuie configurat astfel încât să permită dezvoltarea economică atât la nivel național, cât și la nivel regional. Investițiile în transporturi trebuie, de asemenea, să favorizeze echitatea față de cetățenii României;
- **FINANȚAREA |** există un deficit substanțial de finanțare a transporturilor în România. La nivelul proiectelor disponibilitatea fondurilor europene prin intermediul Fondurilor Structurale (FC, FEDR, Connecting Europe Facility (CEF) și PPP) vor afecta oportunitatea implementării acestora dar și

[5]Strategia Națională pentru dezvoltarea durabilă a României 2030.
[6]Ministerul Transporturilor, Master Plan General de Transport al României, 2015.

prioritizarea lor. Programul general va trebui să se încadreze în limita unor estimări realiste a fondurilor naționale și internaționale disponibile pe perioada planificată.

Conform MPGT, județul Timiș este traversat de rețeaua TEN-T Centrală (Core) atât pe cale rutieră, cât și pe cale feroviară, aceasta desfășurându-se pe direcția N-S către municipiul Arad, respectiv granița cu Serbia, precum și pe direcția E-V între municipiul Timișoara și zona sudică a teritoriului național. De asemenea, master planul prevede și o serie de intervenții a căror implementare vor contribui la dezvoltarea județului Timiș, acestea fiind orientate către finalizarea autostrăzii A1, extinderea infrastructurii rutiere, modernizarea infrastructurii feroviare și a celei destinate transportului aerian, precum și implementarea unor structuri de transport multimodal.

STRATEGIA NAȚIONALĂ PRIVIND ÎNGRIJIREA DE LUNGĂ DURATĂȘI ÎMBĂTRÂNIRE ACTIVĂ PENTRU PERIOADA 2023-2030 propune dezvoltarea unui cadru strategic pentru îmbunătățirea accesului, calității și sustenabilității serviciilor de îngrijire pe termen lung pentru persoanele în vârstă[7].

Obiectivul general al strategiei urmărește creșterea numărului persoanelor vârstnice care reușesc să trăiască o viață independentă cât mai mult timp posibil pe măsură ce îmbătrânesc și îmbunătățirea accesului la servicii adecvate de îngrijire de lungă durată pentru persoanele vârstnice dependente.

Obiective specifice:

- Obiectivul specific 1: Consolidarea managementului serviciilor ILD pentru persoanele în vârstă;
- Obiectivul specific 2: Consolidarea continuumului serviciilor ILD pentru persoanele în vârstă din România Obiectivul specific 3: Asigurarea finanțării durabile a serviciilor ILD pentru persoanele în vârstă;
- Obiectivul specific 4: Îmbunătățirea calității serviciilor ILD pentru persoanele în vârstă;
- Obiectivul specific 5: Consolidarea forței de muncă pentru ILD pentru persoanele în vârstă;
- Obiectivul specific 6: Promovarea participării sociale active și demne a persoanelor vârstnice.

STRATEGIA NAȚIONALĂ DE COMPETITIVITATE 2021-2027 reprezintă un document strategic al Ministerului Economiei pentru corelarea intervențiilor dedicate competitivității, având în vedere domeniile naționale de excelență, inclusiv din perspectiva dimensiunii teritoriale și a dezvoltării rurale.

Obiectivele generale ale SNC 2021-2027:

- OG1. Modernizarea industrială a întreprinderilor;
- OG2. Sprijinirea procesului de transformare digitală (Industrie 4.0) pentru creșterea gradului de competitivitate a întreprinderilor;
- OG3. Creșterea capacității instituționale pentru implementarea politicilor publice naționale cu impact asupra competitivității.

STRATEGIA NAȚIONALĂ PENTRU OCUPAREA FORȚEI DE MUNCĂ 2021 – 2027 propune continuarea eforturilor din perioada de implementare a SNOFM 2014 - 2020, preluarea rezultatele pozitive și bunele practici identificate și capitalizarea și multiplicarea acestora în vederea creșterii ocupării de calitate, în condiții de sustenabilitate. Prin atingerea obiectivului său general, SNOFM 2021 – 2027 își propune să determine atingerea unui nivel al ratei ocupării de 75%, la nivel național, pentru populația din segmentul de vârstă 20 – 64 de ani.

Obiective specifice:

- Obiectivul specific 1 - Integrarea durabilă pe piața muncii a forței de muncă disponibile;
- Obiectivul specific 2 - Creșterea gradului de valorificare a potențialului economic al tinerilor (inclusiv NEETs);

[7]http://mmuncii.ro/j33/images/Documente/MMSS/Transparenta_decizionala/Anexa_Strategie_ILD_2023-2030_14092022.pdf

- Obiectivul specific 3 - Modernizarea și consolidarea instituțiilor pieței muncii în vederea creării unui mediu care să conducă la susținerea unei piețe a muncii flexibile, funcționale și reziliente;
- Obiectivul specific 4 - Consolidarea sistemului de formare profesională a adulților pentru o mai bună conectare la cerințele pieței muncii.

Principalele măsuri ce vor fi implementate pentru atingerea acestor obiective vizează activarea persoanelor inactive apte de muncă, a șomerilor, în special a celor de lungă durată, a tinerilor, inclusiv NEETs, prin asigurarea unor tranziții rapide și de calitate în ocupare pentru tinerii absolvenți, prin dezvoltarea resurselor umane, prin stimularea culturii și a inițiativei antreprenoriale și prin stimularea creării de noi oportunități și locuri de muncă[8].

STRATEGIA NAȚIONALĂ DE CERCETARE, INOVARE ȘI SPECIALIZARE INTELIGENTĂ 2022-2027reprezintă documentul strategic elaborat de e Ministerul Cercetării, Inovării și Digitalizării setează, care propune viziunea pentru sistemul de cercetare-inovare românesc în orizontul 2030, viziune ce are ca direcții principale stimularea dezvoltării colaborării între mediul public și cel privat și susținerea excelenței și a performanței în domeniu.

Obiective generale:

- Dezvoltarea sistemului de cercetare, dezvoltare și inovare;
- Susținerea ecosistemelor de inovare asociate specializărilor inteligente;
- Mobilizare către inovare;
- Creșterea colaborării europene și internaționale.

PLANUL NAȚIONAL INTEGRAT ÎN DOMENIUL ENERGIEI ȘI SCHIMBĂRILOR CLIMATICE 2021-2030reprezintă documentul prin care se stabilesc obiectivele și contribuțiile naționale la realizarea celor 4 obiective UE privind schimbările climatice:

- Obiectivul privind reducerea emisiilor interne de gaze cu efect de seră cu cel puțin 40% până în 2030, comparativ cu 1990;
- Obiectivul privind un consum de energie din surse regenerabile de 32% în 2030;
- Obiectivul privind îmbunătățirea eficienței energetice cu 32,5% în 2030;
- Obiectivul de interconectare a pieței de energie electrică la un nivel de 15% până în 2030.

Astfel, PNIESC 2021 – 2030 integrează cu prioritate obiectivele și direcțiile stabilite prin strategiile specifice în domeniul energetic, respectiv al schimbărilor climatice, bazându-se în același timp pe documentele programatice inițiate și de alte ministere/autorități.

3.3. CONTEXT STRATEGIC REGIONAL ȘI JUDEȚEAN

La nivelul Regiunii de dezvoltare Veste se remarcă doua programe importante care, împreună, trasează direcțiile majore de dezvoltare ale Regiunii Vest în toate domeniile de dezvoltare și vizează reducerea disparităților inter-regionale și intra-regionale și dezvoltarea echilibrată, durabilă și incluzivă a Regiunii Vest:

- Planul de Dezvoltare Regională (PDR) Vest 2021-2027;
- Strategia Regională de Specializare Inteligentă Vest 2021-2027;

[8]https://sgg.gov.ro/1/wp-content/uploads/2021/05/NF-19.pdf

PLANUL DE DEZVOLTARE REGIONALĂ (PDR) VEST 2021-2027 reprezintă principalul instrument care orientează dezvoltarea pe termen mediu și lung a Regiunii Vest și baza strategică pentru fundamentarea programelor cu finanțare din fonduri europene sau externe, naționale sau locale[9].

Astfel, au fost identificate 7 domenii majore de intervenție ale acestui program, aliniate cu obiectivele de politică ale UE și obiectivele de dezvoltare durabilă.

Domenii de intervenție ale PDR Vest 2021 – 2027:

1. Economie prosperă, competitivă, bazată pe inovare;
2. Tranziție verde și schimbări climatice;
3. Accesibilitate;
4. Educație, Sănătate și Sisteme sociale performante;
5. Sustenabilitate prin turism și cultură;
6. Dezvoltare urbană durabilă;
7. Tradiție și diversificare în mediul rural.

STRATEGIA REGIONALĂ DE SPECIALIZARE INTELIGENTĂ VEST 2021-2027care conturează următorul obiectiv general: „Până în anul 2027, Regiunea Vest își propune să își consolideze ecosistemul regional de inovare devenind: mai productivă, mai dinamică și conectată la nou”10. Acestuia i se adaugă o serie de obiective specifice, după cum urmează:

- Accentuarea rolului cercetării-inovării aplicative;
- Preluarea tehnologiilor înalte;
- Concentrare asupra întăririi potențialului inovativ al IMM-urilor.

Scopul documentului este de a ghida dezvoltarea regiunii din punct de vedere a specializării inteligente în perioada următoare de programare, ținând cont de sursele de finanțare existente și de maximizarea potențialului existent la nivelul regiunii. Astfel, strategia propune 6 sectoare prioritare de specializare inteligentă, respectiv: agricultură și industrie alimentară, eficiență energetică și construcții (clădiri) sustenabile, industria manufacturieră și prelucrătoare, industriile culturale și creative, TIC, industria 4.0 și automotive și sănătate.

La nivel județean, se remarcă o serie de documente strategice ce conțin direcții de dezvoltare importante pentru județului Timiș pentru perioada 2021 – 2027:

- Strategia de Dezvoltare Economică și Socială a Județului Timiș 2021-2027;
- Planul de amenajare a teritoriului județului Timiș;
- Strategia sectorială de dezvoltare turistică a județului Timiș 2018 – 2028;
- Strategia de dezvoltare a educației fizice și a sportului în județul Timiș pentru perioada 2018-2023;
- Strategia de eficiență energetică a județului Timiș 2021 – 2027;
- Planul de Menținere a Calității Aerului în Județul Timiș 2020-2024;
- Planul județean de gestionare a deșeurilor în județul Timiș 2020 – 2025.

STRATEGIA DE DEZVOLTARE ECONOMICĂ ȘI SOCIALĂ A JUDEȚULUI TIMIȘ 2021-2027 reprezintă principalul document strategic la nivel județean care trasează direcțiile de dezvoltare și dirijează principalele investiții la nivelul județului, în perioada 2021 – 2027.

[9]https://adrvest.ro/wp-content/uploads/2020/11/Strategie-PDR-Regiunea-Vest.pdf
[10]ADR Vest, Strategia Regională de Specializare Inteligentă 2021-2027.
Disponibilă la: https://adrvest.ro/wp-content/uploads/2020/09/RIS3_28-09-2020.pdf

Viziunea de dezvoltare propusă este detaliată printr-un set de 6 obiective strategice, ce evidențiază domeniile principale de intervenție în perioada 2021-2027:

Obiective strategice:

- Timiș hub european inovativ: : cel mai vestit hub de investiții și cunoaștere din Europa și cel mai important și atractiv pol de antreprenoriat din țară, după capitală;
- Timiș conectat: cel mai eficient și ecologic nod intermodal de transport al mărfurilor și persoanelor din țară;
- Timiș echipat: teritoriu deservit echitabil de servicii publice și infrastructură de utilități moderne și performante;
- Timiș verde: județ verde și rezilient, cu emisii scăzute de CO2;
- Timiș creativ și atractiv: pol național creativ, cultural și turistic, cu o identitate bine definită și cu o ofertă variată de servicii pentru comunitate și turiști;
- Timiș performant: administrație locală inovatoare, eficientă și deschisă, ce formulează politici publice și ia decizii bazate pe date.

PLANUL DE AMENAJARE A TERITORIULUI JUDEȚULUI TIMIȘ, acesta conturând strategia de dezvoltare spațială a județului. Acesta a fost elaborat în anul 2013, vizând ca în următorul deceniu județul Timiș să devină un *„spațiu european modern, atractiv, cu o dezvoltare teritorială echilibrată, un mediu economic competitiv și dinamic, bazat pe inovare și transfer tehnologic, ce asigură un nivel de trai decent locuitorilor săi, o stare a mediului natural și antropic prezervată în condițiile dezvoltării durabile, servicii de educație și sănătate de înaltă calitate, precum și o infrastructură de transport edilitară bine conturată”*[11].

Planul de Amenajare a Teritoriului Județului Timiș se axează pe 7 domenii țintă, respectiv contextul suprateritorial, structura activităților și zonificarea teritoriului, gospodărirea apelor și echiparea edilitară, căi de comunicație și transport, populația și rețeaua de localități, zone protejate – turism și cadrul natural, mediul, zone de risc. Pentru fiecare dintre aceste domenii sunt propuse sub-domenii, obiective sectoriale și obiective specifice, care susțin obiectivul general al PATJ, respectiv *„Dezvoltarea durabilă a județului Timiș – crearea unui mediu economico-social competitiv, stabil, sănătos și diversificat, capabil să asigure creșterea economică continuă, creșterea calității vieții cetățenilor și reducerea decalajelor de dezvoltare față de regiunile Uniunii Europene”*[12].

Pe lângă acestea, la nivel județean sunt active și o serie de strategii sectoriale din domenii precum educație, sănătate, cultură sau mediu, direcțiile și prioritățile promovate de către acestea fiind relevante pentru dezvoltarea județului. Un prim astfel de document este:

STRATEGIA SECTORIALĂ DE DEZVOLTARE TURISTICĂ A JUDEȚULUI TIMIȘ (2018-2028) stabilește prioritățile pe termen scurt, mediu și lung în domeniul turismului la nivelul județului Timiș, fiind orientată către valorificarea corespunzătoare a resurselor turistice existente, precum și către o dezvoltare economică coerentă la nivelul întregului teritoriu județean. Astfel, au fost stabilite 3 obiective generale[13]:

1. Creșterea veniturilor încasate din activități turistice și conexe la nivelul județului Timiș cu 15% până în 2020 și cu 20% până în 2028 comparativ cu anul 2017;
2. Creșterea cu 10% a gradului de notorietate a județului Timiș până în 2020 și cu 15% până în 2028 comparativ cu anul 2017 ca destinație turistică;

[11]SC Urban Team SRL – SC Velplan Design SRL – SC Urban Profesional Consulting SRL, Actualizare Plan de Amenajare a Teritoriului Județului Timiș – volum 9. Strategia de Dezvoltare Spațială, 2013.
[12]SC Urban Team SRL – SC Velplan Design SRL – SC Urban Profesional Consulting SRL, Actualizare Plan de Amenajare a Teritoriului Județului Timiș – volum 9. Strategia de Dezvoltare Spațială, 2013.
[13]Expert Consulting SRL, Strategia sectorială de dezvoltare turistică a județului Timiș 2018-2028.

3. Creșterea cu 9% a numărului de persoane implicate în industria ospitalității până în 2028 față de anul 2017.

Îndeplinirea acestor obiective este necesară pentru a conduce atât la creșterea ofertei de servicii turistice din județ, cât și la creșterea ponderii pe care turismul o are în cadrul economiei locale.

STRATEGIA DE DEZVOLTARE A EDUCAȚIEI FIZICE ȘI A SPORTULUI ÎN JUDEȚUL TIMIȘ pentru perioada 2018-2023 prezintă principalele direcții prioritare care să ghideze dezvoltarea coerentă a domeniului sportului în județul Timiș, luând în considerare dimensiunile sociale, economice și de mediu ale dezvoltării durabile. Astfel, strategia este structurată în jurul a 3 piloni: participare, practicare și performanță și a 3 linii directoare: încurajarea sportului de masă, susținerea sportului de performanță și dezvoltarea infrastructurii sportive.

STRATEGIA DE EFICIENȚĂ ENERGETICĂ A JUDEȚULUI TIMIȘ 2021-2027 identifică situația existentă a sectorului energiei în Județul Timiș la nivelul anului 2019. Aceasta a fost efectuată prin diagnosticarea domeniului energetic în județ, prin identificarea consumurilor și a potențialului energetic, urmată de o analiză SWOT, dată de factorii interni și o analiză PESTEL a factorilor de mediu externi, care au potențialul de a impacta direcțiile de acțiune și dezvoltare a județului pe linia energetică în perioada 2021-2027.

Conform documentului ”obiectivul general este acela de a elabora o strategie de eficiență energetică a Județului Timiș pentru perioada 2021-2027, prin identificarea consumului de energie, a potențialului de producere și de eficiență energetică la nivelul Județului Timiș, în vederea identificării și stabilirii unor direcții de acțiune și politici pentru facilitarea implementării unor soluții viabile, realizabile și durabile, cu impact asupra creșterii eficienței energetice, a reducerii impactului asupra mediului și asupra îmbunătățirii calității vieții populației”[14].

În urma analizei situației existente, a fost elaborat și prezentat un plan de acțiune pentru perioada menționată, care viza îmbunătățirea situației energetice în județul Timiș. Planul a inclus o serie de obiective strategice, obiective prioritare și măsuri specifice pentru reducerea consumului de energie și promovarea surselor regenerabile de energie. Obiectivele prioritare ale strategiei sunt:

- Eficientizarea sistemelor de iluminat public al localităților din Județ;
- Creșterea capacităților de producție a energiei regenerabile la nivelul Județului;
- Eficientizarea/extinderea rețelelor de distribuție și transport al agentului termic;
- Modernizarea unităților de producție a energiei termice;
- Modernizare sistem de transport public în comun;
- Realizarea infrastructurii de transport alternativ durabil în Județ;
- Susținerea transportului cu vehicule electrice;
- Eficientizarea energetică a clădirilor publice și a clădirilor rezidențiale;
- Dezvoltare inteligentă (M1 Dezvoltarea sustenabilă a localităților din Județ prin implementarea măsurilor de tip smart city, în special în Municipiul Timișoara);
- Colectare selectivă și reciclare;
- Utilizarea deșeurilor pentru producția de energie;
- Crearea unei abordări unitare la nivelul Județului cu privire la achizițiile publice;
- Creșterea gradului de conștientizare asupra impactului asupra mediului a acțiunilor zilnice a fiecărei persoane.

[14] Strategia de Eficiență Energetică a Județului Timiș 2021-2027

PLANUL DE MENȚINERE A CALITĂȚII AERULUI ÎN JUDEȚUL TIMIȘ (2020-2024) este un document care prezintă o strategie pentru îmbunătățirea calității aerului în județul Timiș. Acesta reprezintă o analiză a situației existente la nivelul anului 2017, care include o evaluare a nivelului de fond urban: total, trafic, industrie, inclusiv producția de energie termică și electrică, agricultură, surse comerciale și rezidențiale, echipamente mobile off-road, transfrontier. Documentul dezvoltă un scenariu de bază pentru menținerea situației actuale a emisiilor de poluanți și identificarea tendințelor fără a depăși valorile limită orare/zilnice/anuale și valorile țintă ale acestora prevăzute în Legea Nr.104/2011 privind calitatea aerului înconjurător prin aplicarea unor măsuri de reducerea a cantităților de emisii din surse liniare și surse de suprafață[15].

Planul de Menținere a Calității Aerului în Județul Timiș descrie un șir de măsuri specifice în domeniul transport–surse mobile pentru menținerea calității aerului ce evidențiază principalele direcții de intervenție în perioada 2020-2024:

- Reabilitare/modernizare infrastructură de transport și infrastructuri conexe;
- Mărirea gradului de folosire a transportului public și încurajarea utilizării mijloacelor de transport în comun și a bicicletelor pentru fluidizarea traficului;
- Îmbunătățirea infrastructurii agricole, modernizarea drumurilor de exploatare agricole;
- Reabilitarea termică a clădirilor publice și a locuințelor;
- Realizare/modernizare parcuri și spații publice urbane de agrement, identificare terenuri degradate pentru plantare perdele forestiere/împăduriri retenția pulberilor și a mirosurilor specifice;
- Îmbunătățirea programului de salubrizare de la nivelul județului Timiș.

Aceste moduri sunt orientate spre reducerea cantităților de emisii de CO2 și CO provenite din traficul rutier, reducere emisii PM10 și PM2,5, NOX și reducerea concentrației de pulberi în suspensie.

PLANUL JUDEȚEAN DE GESTIONARE A DEȘEURILOR ÎN JUDEȚUL TIMIȘ 2020 – 2025 reprezintă un instrument de planificare pentru managementul deșeurilor, cu un impact cât mai redus asupra mediului și a sănătății umane, cu un consum minim de resurse și energie, prin aplicarea la nivel operațional al ierarhiei deșeurilor. Această abordare implică prevenirea generării deșeurilor, pregătirea pentru reutilizare, reciclarea, recuperarea și, ca ultimă opțiune preferabilă, eliminarea (inclusiv depozitarea și incinerarea fără recuperarea energetică). Documentul prezintă problematica gestionării deșeurilor prin vizorul legislației Europene și națională, descrie situația actuală privind gestionarea deșeurilor, realizează proiecții prin crearea ipotezelor și a prognozelor generării de deșeuri, stabilește obiective și ținte privind gestionarea deșeurilor și realizează planuri de acțiune pe diferite domenii specifice, ce cuprind măsurile propuse pentru atingerea obiectivelor, termenul de îndeplinire, responsabili și sursa de finanțare pentru deșeurile municipale și fluxurile special[16].

Planurile de acțiune descrise în document sunt următoarele:

Planul de acțiune pentru deșeurile municipale – pune accent pe implementarea măsurilor de colectare separată a deșeurilor reciclabile, tratarea întregii cantități de deșeuri biodegradabile colectate, modernizarea sistemelor de colectare, separare și tratare a deșeurilor, depozitarea eficientă a deșeurilor și creșterea gradului de valorificare energetică a deșeurilor municipale;

Planul de acțiune pentru deșeuri de ambalaje – își pune ca obiectiv funcționarea eficientă a schemei de responsabilitate extinsă a producătorului și la fel creșterea gradului de valorificare energetică a deșeurilor municipale;

[15] Plan de Menținere a Calității Aerului în Județul Timiș 2020-2024
[16] Planul Județean de Gestionare a Deșeurilor în Județul Timiș 2020-2025

Planul de acțiune pentru deșeuri de echipamente electrice și electronice – propune îmbunătățirea sistemului de raportare a datelor privind EEE și DEEE, creșterea gradului de valorificare energetică a deșeurilor și responsabilizarea producătorilor;

Planul de acțiune pentru deșeuri din construcții și desființări – are ca obiective: elaborare și aprobarea cadrului legislativ privind gestionarea DCD, elaborarea cadrului instituțional și financiar-economic pentru stabilirea, încasarea și utilizarea garanției financiare care să acopere costurile de gestionare a deșeurilor din CD, îmbunătățirea sistemului de raportare a datelor privind deșeurile din construcții și desființări, asigurarea capacităților de eliminare pentru DCD care nu pot fi valorificate și creșterea gradului de reutilizare și reciclare a deșeurilor din construcții și desființări.

Planul Județean de gestionare a deșeurilor în Județul Timiș include și un Program de prevenire a generării deșeurilor a cărui scop general este acela de a rupe legătura. Obiectivele strategice ale acestui program sunt:

- Reducerea cantității de deșeuri menajere și similare generate pe locuitor în anul 2025 cu cel puțin 3% raportat la anul 2017 (respectiv reducerea cantității generate pe cap de locuitor cu cel puțin 5 kg/loc/an);
- Decuplarea creșterii cantității de deșeuri de ambalaje de creșterea economică, respectiv creșterea cantității de deșeuri de ambalaje în anul 2025 față de anul 2017 cu cel puțin 10% mai mică decât creșterea PIB pentru această perioadă.

Nu în ultimul rând, important la nivelul județului este și documentul de candidatură al municipiului Timișoara pentru titlul de Capitală europeană a culturii 2021. Acesta evidențiază principalele abordări pe care municipiul reședință de județ dorește a le implementa pentru a diminua problemele și provocările identificate precum absența energiei civice, lipsa toleranței față de grupurile marginale, diminuarea spațiului public sau lipsa unui profil internațional.

Astfel, conceptul propus pentru municipiul Timișoara se bazează pe o strategie participativă (Shine your light!) și o strategie de comunicare (Light up your city!), cele două lucrând împreună pentru a defini viziunea artistică a municipiului.

Totodată, în cadrul acestei propuneri sunt concretizate și 5 direcții principale[17]:

- **TIMIȘOARA DESCHISĂ |** Gestionarea culturii are la bază democrația participativă, în cadrul căreia sectorul public creează un mediu propice activităților culturale de înaltă calitate;
- **TIMIȘOARA CREATIVĂ |** Arta contemporana este încurajată într-o maniera activă, acordând o importanță deosebită dimensiunii experimentale și interdisciplinarității;
- **TIMIȘOARA IMPLICATĂ |** Unitatea și diversitatea culturală conlucrează permanent, iar identitatea culturală a orașului, aflată într-un perpetuu proces de redefinire, își are rădăcinile în caracterul multicultural, multilingvistic și multiconfesional al orașului;
- **TIMIȘOARA CONECTATĂ |** Orașul se află în contact direct cu mișcările artistice contemporane din România și Europa;
- **TIMIȘOARA RESPONSABILĂ |** Patrimoniul natural și cel construit sunt protejate iar spațiile publice bine puse la punct și deschise oferă o experiență culturală și artistică bogată și diversă.

Participarea municipiului Timișoara oferă acestuia o vizibilitate ridicată atât la nivel național, cât și la nivel european, putând să atragă după sine o creștere a turismului local, acest lucru beneficiind economia locală atât a municipiului, dar și a județului. Municipiul Timișoara este un centru urban important la nivel județean, conturând astfel multiple posibilități de dezvoltare atât a teritoriului său administrativ, cât și a celui județean.

[17]Timișoara 2021 – Capitală Europeană a Culturii.

3.4. CONTEXT STRATEGIC LOCAL

- Strategia integrată de dezvoltare a polului de creștere Timișoara (SIDU) pentru perioada 2015-2020 (2023);
- Planul de acțiune pentru reducerea nivelului de zgomot ambiental în municipiul Timișoara;
- Planul urbanistic general al municipiului Timișoara 2020-2030;
- Planul de calitate a aerului pentru pm10 în aglomerarea Timișoara 2020-2024;
- Strategia de dezvoltare teritorială urbană - Timișoara nord.

STRATEGIA INTEGRATĂ DE DEZVOLTARE A POLULUI DE CREȘTERE TIMIȘOARA (SIDU) PENTRU PERIOADA 2015-2020 (2023) analizează potențialul de dezvoltare a Timișoarei prin prisma poziționării ei geografice și geopolitice, auditului teritorial, analizei diagnostic și analizei SWOT. Analiza situației existente arată că Timișoara concentra în anul 2015 peste 80% din economia județului și peste 30% din cea a regiunii, ceea ce o poziționa ca al doilea centru economic la nivel național, după capitala țării[18]. Misiunea și obiectivul general ai Strategiei Integrată de Dezvoltare a Polului de Creștere Timișoara este consolidarea rolului polarizator al Timișoarei, prin dezvoltare inteligentă și responsabilă, promovarea excelenței în educație, cercetare și afaceri, asigurarea unui spațiu urban de calitate, cu o societate multiculturală, creativă și prosperă, conectată la valorile europene. În vederea realizării obiectivului general, au fost identificate cinci obiective strategice:

- Creșterea competitivității economice și a capacității de inovare prin specializare inteligentă;
- Dezvoltarea unei infrastructuri integrate, complexe și flexibile, și a unui sistem inteligent de management al traficului, în vederea creșterii accesibilității și mobilității;
- Asigurarea unui mediu social intercultural, coeziv și dinamic, favorabil progresului și incluziunii;
- Asigurarea unui habitat ecologic, confortabil și atractiv;
- Asigurarea unei administrații inteligente, inclusive și transparente.

Strategia relevă importanță dezvoltării infrastructurii în dezvoltarea economică a Timișoarei și propune ca obiective specifice în acest sens: extinderea, echiparea și modernizarea rețelelor de transport, interconectarea inteligentă a infrastructurii de transport, în scopul optimizării accesibilității, mobilității și integrării în sistemul național și european și n îmbunătățirea accesului la rețelele de utilități și creșterea eficienței energetice a infrastructurii.

Revizuirea **PLANULUI DE ACȚIUNE PENTRU REDUCEREA NIVELULUI DE ZGOMOT AMBIENTAL ÎN MUNICIPIUL TIMIȘOARA** din 2019 cartează zgomotul în Municipiul Timișoara și oferă o serie de acțiuni pe care autoritățile competente intenționează să le realizeze în perioada 2019-2024. Conform datelor obținute din hărțile strategice de zgomot pentru traficul rutier se evidențiază depășiri ale nivelului de zgomot admis (70 dB) cu mai mult de 5 dB pentru indicatorul Lzsn pe următoarele artere: Calea Șagului, Calea Buziașului, Calea Dorobanților, Calea Aradului, Bulevardul Liviu Rebreanu, Bulevardul 16 Decembrie 1989, Strada Budai Deleanu, Strada Ștefan Octavian Iosif, Strada Oituz, Strada Baba Dochia, Strada Andrei Șaguna, Strada Simion Bărnuțiu și Strada Gheorghe Lazăr. Strategia evidențiază că buna planificare în dezvoltarea orașului reprezintă cel mai eficace instrument de prevenire a problemelor de zgomot. Printre măsurile propuse de strategie pentru reducerea zgomotului produs de traficul rutier sunt:

- Separarea surselor de zgomot de zonele rezidențiale;
- Optimizarea și îmbunătățirea rețelei de transport public;
- Încurajarea utilizării bicicletelor, prin dezvoltarea rețelei de piste de biciclete;
- Construcția de structuri de parcare în zona centrală;

[18]Strategia Integrată de Dezvoltare a Polului de Creștere Timișoara 2015-2020 (2023)

- Optimizarea intersecțiilor pe principalele artere radiale ale orașului;
- Construcția de parcări „Park&Ride”;
- Reducerea traficului greu de marfă în interiorul orașului prin amenajare de centre logistice;
- și prin instalarea de sisteme coordonate pentru distribuția mărfurilor în aglomerări;
- Concentrarea traficului pe drumurile principale și calmarea traficului pe drumurile Secundare;
- Devierea traficului către zone mai puțin sensibile;
- Măsuri de îmbunătățire și omogenizare a fluxului traficului;
- Reproiectarea străzilor, modificarea modului de alocare a secțiunii transversale a străzii.

Prin măsurile propuse în Strategie se pot ”reduce numărul persoanelor expuse la zgomot peste limita admisă: cu aproximativ 20.800 persoane pentru Lzsn, respectiv aproximativ 24.500 persoane pentru noapte”[19].

PLANUL URBANISTIC GENERAL AL MUNICIPIULUI TIMIȘOARA 2020-2030 contribuie prin proiectele incluse la obiectivele (SDG – Sustainable Development Goals) Agendei 2030 și la obiectivele Europa 2020 și este instrumentul principal de coordonare multisectorială și de pregătire a implementării de proiecte prin fonduri bugetare, fonduri structurale sau parteneriate public-private. PUG-ul Municipiului Timișoara conține o listă e formată din 38 proiecte cu impact spațial semnificativ din punct de vedere al zonelor funcționale și regimului juridic al terenurilor regăsite în listele de proiecte ale Master plan Timișoara 2030, Strategia integrată de dezvoltare urbană Timișoara și Planul de mobilitate urbană durabilă Timișoara.

[19] Revizuirea Planurilor de Acțiune pentru Prevenirea și Reducerea Zgomotului Ambiant în Municipiul Timișoara

FIGURĂ 6 - PROIECTELE PLANULUI DE ACȚIUNE

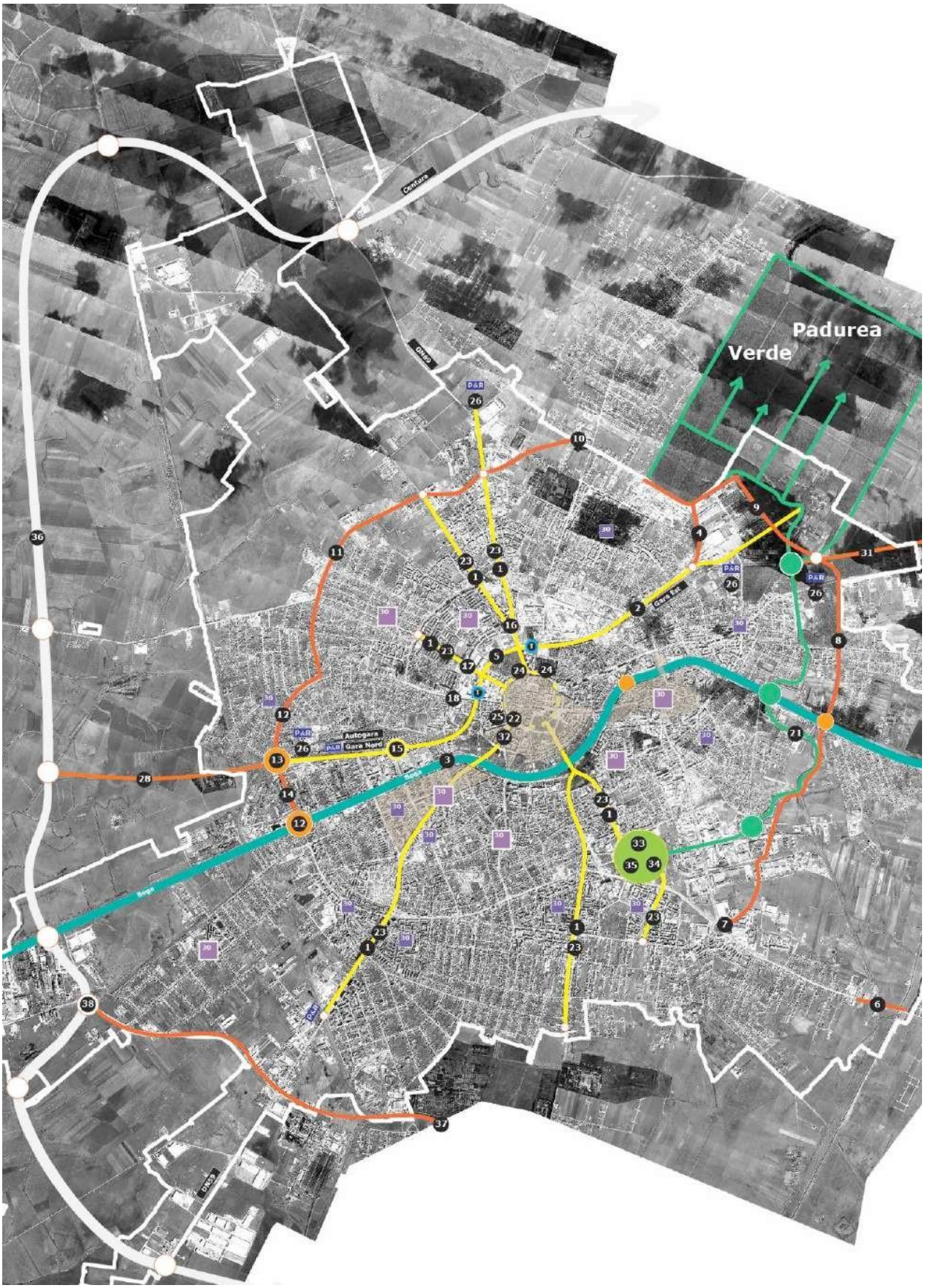

PLANUL DE CALITATE A AERULUI PENTRU PM10 ÎN AGLOMERAREA TIMIȘOARA 2020-2024 cuprinde identificarea măsurilor de reducere a emisiilor asociate diferitelor categorii de surse de emisie. Pe fiecare din aceste categorii s-au definit cel puțin un scenariu de realizare, cu cuantificarea eficienței măsurilor. Transportul a fost identificat ca una dintre sursele principale de poluare cu precădere la nivel urban, responsabil pentru emisiile de particule în suspensie PM10 în aer. Acest lucru se datorează v numărul foarte mare de vehicule care intră și ies zilnic din oraș se datorează lipsei unor servicii de transport public periurban convenabil, dar și, în mică măsură, absenței unui inel rutier al orașului. Planul de calitate a aerului identifică de asemenea și principalele zone care generează trafic: zona Stadionului ”Dan Păltinișanu”, zona Piața ”Timișoara 700”, zona ”Iulius Mall”, zona centrală și parcurile industriale.

În planul de Calitate a Aerului pentru PM10 în Aglomerarea Timișoara 2020-2024 sunt expuse 6 măsuri generale ce sunt și vor fi implementate în perioada de referință:

1. Reabilitare/modernizare infrastructură de transport și infrastructuri conexe;
2. Mărirea gradului de folosire a transportului public și încurajarea utilizării mijloacelor de transport în comun și a bicicletelor pentru fluidizarea traficului;
3. Reabilitarea termică a clădirilor publice și a locuințelor;
4. Realizare/modernizare parcuri și spații publice urbane de agrement, identificare terenuri degradate pentru plantare perdele forestiere/împădurire. Retenția pulberilor și a mirosurilor specifice;
5. Asigurarea accesibilității populației la alimentarea cu energie termică prin îmbunătățirea eficienței energetice a sistemului centralizat de termoficare;
6. Îmbunătățirea programului de salubrizare de a nivelul județului Timiș.

STRATEGIA DE DEZVOLTARE TERITORIALĂ URBANĂ - TIMIȘOARA NORD se referă la un nou cartier de peste 1000 de hectare, aflat în nordul orașului și va orienta investițiile pentru următorii 10-15 ani. Această zonă va avea o dezvoltare masivă și se dorește ca locuitorii care își vor construi case sau își vor achiziționa apartamente aici să aibă acces ușor la serviciile publice, precum și la zone de agrement și sport. Planul propune construirea a șase centre de cartier și șase școli, amenajarea celei mai mari zone de recreere și sport din municipiu, înființarea a 21 de stații de transport în comun, construcția de noi străzi și lărgirea bulevardelor existente, precum Calea Torontalului, construirea unui centru expozițional și de cercetare și a viitoarei Medical City. Zona de studiu este delimitată de Calea Aradului (est), Grigore Alexandrescu/Ovidiu Balea/Aleea Viilor (sud), calea ferată (vest) și canalul Beregsău (nord). Obiectivele expuse în această strategie sunt:

- Creșterea nivelului de mobilitate în zonă prin reglementarea și extinderea rețelelor de transport;
- Creșterea nivelului de echipare edilitară a zonei prin reglementarea și extinderea rețelelor de alimentare cu utilități;
- Creșterea calității rețelei de spații verzi-albastre prin accesibilizarea și extinderea suprafețelor ocupate de acestea;
- Creșterea calității rețelei de facilități publice prin distribuția uniformă a funcțiunilor complementare în țesutul construit.

3.4.1. DOCUMENTE RELEVANTE LA NIVELUL UAT-URILOR DIN ZUF TIMIȘOARA

- Sinteza Studiilor de Fundamentare PUG Ghiroda;
- Strategia de Dezvoltare Locală a Comunei Ghiroda 2016-2023;
- Strategia de Dezvoltare Durabilă a Comunei Moșnița Nouă 2014-2025;
- Strategia de Dezvoltare Locală a Comunei Dudeștii Noi 2021-2027;
- Planul Urbanistic General al Comunei Bucovăț.

SINTEZA STUDIILOR DE FUNDAMENTARE PUG GHIRODA a fost realizată pentru a se întocmi documentația PUG-ului comunei Ghiroda, jud. Timiș, 2018-2028. Astfel a fost elaborată o sinteză a studiilor de fundamentare, care a constat în analiza surselor de informații privind situația economică, socială, edilitară și ecologică a comunei Ghiroda. Sinteza Studiilor de Fundamentare evidențiază nevoia ca membrii **ASOCIAȚIEI DE DEZVOLTARE INTERCOMUNALĂ- POLUL DE CREȘTERE TIMIȘOARA** să stabilească politici comune în ceea ce privește: definirea zonei periurbană, Aeroportul International Traian Vuia Timișoara (AITVT), autostrada A2, culoarul ecologic al Canalului Bega și al râului Timiș, reciclarea terenurilor și reducerea nevoilor de transport cu auto privat. Obiectivele de dezvoltare pe care le stabilește documentul sunt următoarele:

- Dezvoltarea economică durabilă, pe baza industriilor care utilizează înaltă tehnologie, a informaticii, telecomunicațiilor și a serviciilor creative;
- Dezvoltarea unei infrastructuri tehnice integrate, complexe și flexibile;
- Asigurarea unui mediu social, intercultural, coeziv, și stabil, favorabil progresului;
- Realizarea unui habitat ecologic, confortabil și atractiv.

STRATEGIA DE DEZVOLTARE LOCALĂ A COMUNEI GHIRODA 2016-2023 reprezintă cadrul pentru o viziune pe termen lung asupra dezvoltării durabile a comunei în domenii de importanță strategică precum: economie, social, mediu, cultură și administrație publică. De asemenea, documentul reprezintă platforma de coordonare a investițiilor și gestionării fondurilor structural pentru perioada 2016-2025. Viziunea pentru comuna Ghiroda 2030, prezentată de SDL este ca orașul să devină ”edge-city-ul[20] din vestul României care contribuie la structura policentrică a Polului de Creștere Timișoara, fiind complementar centrului urban. În Ghiroda, comunitatea active și competitive se bucură de un climat propice pentru a lucra, a locui și a-și petrece timpul liber, constituind o alternativă viabilă mediului urban” [21] . Pentru îndeplinirea viziunii respective au fost stabilite 6 obiective:

- O1. Teritoriu competitive și pregătit pentru investiții;
- O2. Principalul nod multimodal din Regiunea Vest;
- O3. Teritoriu bine deservit cu infrastructură de transport și utilități;
- O4. Principalul pol verde periurban al Timișoarei;
- O5. Zonă rezidențială atractivă, cu un standard ridicat al locuirii și al serviciilor publice;
- O6. Administrație locală performantă.

STRATEGIA DE DEZVOLTARE DURABILĂ A COMUNEI MOȘNIȚA NOUĂ 2014-2025 reprezintă o perspectivă asupra dezvoltării comunității locale printr-o abordare fondamentată, structurată și coerentă a activităților pe care autoritățile administrației publice locale trebuie să le inițieze și implementeze în vederea dezvoltării durabile pe domeniile economice și sociale, cu utilizarea eficientă a resurselor disponibile și atrase. Viziunea strategică a comunei Moșnița Nouă pentru perioada 2014-2025 ”este ca aceasta să devină o comunitate dinamică, competitivă, atractivă pentru investitori și capabilă să asigure o calitate a vieții ridicată pentru locuitori”[22]. În acest sens, obiectivele strategice specifice ale strategiei sunt:

- OS1. Creșterea gradului de atractivitate a comunei prin dezvoltarea infrastructurii rutiere și tehnico-edilitare;
- OS2. Dezvoltarea mediului de afaceri local prin creșterea competitivității economice, asigurarea unui mediu investițional propice, promovarea inovației și valorificarea într-un mod sustenabil a resurselor existente;

[20]Zonă suburbană modernă cu caracter de district de afaceri, găzduind un număr mare de unități economice și locuri de muncă, dotări comerciale, culturale și de petrecere a timpului liber, a cărei dezvoltare este determinată de prezența coridoarelor majore de transport
[21]Strategia de Dezvoltare Locală a comunei Ghiroda 2016-2023
[22]Strategia de Dezvoltare Locală a comunei Moșnița 2014-2025

- OS3. Îmbunătățirea standardelor de viață ale populației prin investiții în infrastructură și servicii publice;
- OS4. Îmbunătățirea coeziunii sociale și creșterea gradului de implicarea a populației în procesul decizional;
- OS5. Îmbunătățirea calității factorilor de mediu pentru asigurarea unui mediu sănătos de viață;
- OS6. Dezvoltarea capacității administrative pentru utilizarea eficientă a capitalului public.

STRATEGIA DE DEZVOLTARE LOCALĂ A COMUNEI DUDEȘTII NOI 2021-2027 a identificat printre cele mai prioritare probleme cu care se confruntă locuitorii: lipsa sistemului de alimentare cu gaz lipsa locurilor de joacă pentru copii, lipsa plăcuțelor pentru indicarea denumirii străzilor, lipsa unor parcuri, lipsa transport în comun spre și dinspre Timișoara, lipsă locuri de parcare la grădiniță, lipsa trecerilor de pietoni, întreruperea frecventă a curentului electric, lipsa iluminatului stradal și a canalizării în unele cartiere, străzi neasfaltate etc. Astfel, principalele măsuri de intervenție propuse de administrația locală pentru domeniile de interes identificate, sunt:

- Măsura A – Reabilitarea și dezvoltarea infrastructurii locale de transport, comunicații, rețele și servicii publice. Scopul: creșterea atractivității comunei, prin creșterea gradului de confort, în vederea realizării unor investiții în economia locală;
- Măsura B – Infrastructura pentru educație, servicii sociale, sănătate și cultură, activitate spirituală. Scopul: creșterea gradului de instruire, de educație civică, asistență socială și de sănătate, de informare și de formare a unei culturi comunitare, de valorificare a tradițiilor locale;
- Măsura C – Infrastructura pentru sport, turism, agrement și petrecerea timpului liber. Scopul: crearea unor condiții pentru locuitorii comunei privind agrementul, petrecerea timpului liber, odihnă, creșterea gradului de sănătate și a confortului psihic;
- Măsura D – Economie și mediu de afaceri. Scopul: dezvoltarea mediului de afaceri, a spiritului antreprenorial, atragerea unor investiții, pentru o dezvoltare durabilă a comunei Dudeștii Noi;
- Măsura E – Protecția mediului înconjurător în comuna Dudeștii Noi Scopul: creșterea calității mediului natural, dezvoltarea unei culturi a managementului ecologic;
- Măsura F – Creșterea capacității comunității și a administrației locale Dudeștii Noi, întărirea coeziunii sociale Scopul: creșterea abilităților și dezvoltarea cunoștințelor membrilor comunității și a administrației locale în vederea susținerii procesului de dezvoltare locală.

PLANUL URBANISTIC GENERAL AL COMUNEI BUCOVĂȚ are ca scop precizarea strategiei și programului de dezvoltare, prezentarea obiectivelor strategice, proiectelor și programelor de dezvoltare și modalitățile de modificare a PUG-ului. Strategia și programul de dezvoltare ale comunei Bucovăț, este în mare parte influențat de apropierea de municipiul Timișoara, precum și de includerea sa în Zona Metropolitană Timișoara. Obiectivul strategic de bază al comunei Bucovăț, este ”creșterea economică mai accelerată a comunei, astfel încât datorită resurselor variate să devină un pion important in context metropolitan, județean și regional, tinzând către o dezvoltare economico-socială și culturală durabilă[23]”.

Obiectivele specifice ale strategiei sunt următoarele:

1. Îmbunătățirea generală a calității căilor de comunicație cu respectarea condițiilor de protecția mediului;
2. Creșterea nivelului echipării tehnico-edilitare, pe toate planurile, în vederea asigurării unui confort sporit;
3. Creșterea prosperității locuitorilor comunei prin dezvoltarea Întreprinderilor Mici și Mijlocii și crearea de noi locuri de muncă;
4. Creșterea rolului turismului prin investiții directe, promovare și îmbunătățirea serviciilor turistice;

[23]PLAN URBANISTIC GENERAL AL COMUNEI BUCOVĂȚ, jud. Timiș

5. Creșterea nivelului de trai al locuitorilor prin diversificarea activităților economice în condițiile conservării patrimoniului natural și istoric;
6. Reducerea șomajului prin îmbunătățirea angajării și a adaptabilității forței de muncă, promovarea oportunităților egale, îmbunătățirea pregătirii și combaterea excluziunii sociale.

Conform PUG-ului Comuna Bucovăț își propune pe termen scurt să demareze proiecte de utilare cu rețele tehnico-edilitare majore (apă, canalizare, electricitate, telecomunicații, gaze, drumuri), să găsească forme juridice de gestionare a acestor rețele și să ofere terenuri pentru construirea de locuințe pentru tinerii căsătoriți. Consiliul Local propune introducerea în intravilan a unor terenuri bine plasate ce oferă oportunități. Pe termen mediu, se dorește continuarea echipării tehnico-edilitare, amenajarea spațiilor publice, optimizarea mobilității locuitorilor și investitorilor, precum și demararea unor proiecte de utilitate publică. Pe termen lung, comuna Bucovăț dorește o integrare individualizată în Metropola Timișoara, punându-și în valoare particularitățile și oferind cât mai multe funcțiuni complementare muncii și locuirii.

4. ANALIZA STADIULUI DE ÎNDEPLINIRE A OBIECTIVELOR STRATEGICE DIN STRATEGIA INTEGRATĂ DE DEZVOLTARE A POLULUI DE CREȘTERE TIMIȘOARA (SIDU) PENTRU PERIOADA 2015-2020 (2023)

Capitolul urmărește monitorizarea și evaluarea Strategiei Integrate de Dezvoltare a Polului de Creștere Timișoara 2015-2020 și are la bază metodologia prezentată în cadrul respectivului document strategic. Astfel, conform "Capitolului 8.3. Controlul și evaluarea rezultatelor implementării SIDU a PCT" din Strategia Integrată de Dezvoltare a Polului de Creștere Timișoara 2015-2020: "evaluarea îndeplinirii SIDU se face de către ADI PCT în parteneriat cu reprezentanții AM-POR, pe baza documentelor și materialelor elaborate de către Structurile de Implementare, Primăria și Consiliul Local Timișoara, Consiliul Județean Timiș și a primăriilor și consiliilor locale din zona de zona de influență inclusă în SIDU 2015-2020." De asemenea, evaluarea respectivă presupune aprecierea gradului de îndeplinire a obiectivelor și politicilor propuse în SIDU. Gradul de îndeplinire este estimat procentual, în funcție de parcurgerea etapelor de realizare a proiectelor propuse (lucrări, decontări financiare, termene, calitate, recepția lucrărilor). De asemenea, evaluarea se realizează anual și are la bază fișe de evaluare întocmite la nivelul Structurilor de Implementare (SI), sub autoritatea ADI PCT și a reprezentanților AM-POR. Pe baza fișelor respective, secretariatul Structurilor de Implementare întocmește un raport de evaluare care este supus analizei și aprobării ADI PCT.[24]

Totodată, Strategia Integrată de Dezvoltare a Polului de Creștere Timișoara 2015-2020 prevede și un șir de indicatori relevanți pentru monitorizarea implementării și evaluării SIDU, prezentați în următorul tabel.

TABEL 2 - INDICATORI RELEVANȚI PENTRU MONITORIZAREA ȘI EVALUAREA SIDU PCT 2015-2020

INDICATOR	VALOARE DE BAZĂ	ȚINTĂ 2020
Rata ocupării forței de muncă (%)	70%	72%
Reducerea emisiilor de CO2 (tone/an)	1.502.857	Reducere cu 15%
Învățământ terțiar (%)	26,7%	30%
Abandonul școlar (%)	0,67%	Menținere sub 1%

Sursa: Primăria Municipiului Timișoara. SIDU PCT 2015-2020

Pe lângă acești indicatori, Strategia Integrată de Dezvoltare a Polului de Creștere Timișoara 2015-2020 prevede și un șir de indicatori de rezultat, aferent fiecărui obiectiv strategic, prezentați în următorul tabel, preluat din SIDU PCT 2015-2020:

[24] SIDU PCT 2015-2020

TABEL 3 - INDICATORI DE REZULTAT PENTRU MONITORIZAREA IMPLEMENTĂRII ȘI EVALUĂRII SIDU 2015-2020

OBIECTIV	VALOARE DE BAZĂ	ȚINTĂ 2020
Obiectiv 1: Creșterea competitivității economice și a capacității de inovare prin specializare inteligentă	Structuri noi/modernizate de cercetare dezvoltare și transfer tehnologic	5
	IMM-uri inovative care colaborează cu centre de cercetare/alte IMM-uri	
	Centre noi/modernizate de colectare / sortare / distribuție / prelucrare produse agricole	1
	Producători locali sprijiniți	N/A
Obiectiv 2: Dezvoltarea unei infrastructuri integrate, complexe și flexibile, și a unui sistem inteligent de management al traficului, în vederea creșterii accesibilității și mobilității	Rețele de transport extinse/modernizate - km	N/A
	Reducerea timpului de deplasare în / între localități (%)	10
	Creșterea numărului de călători transportați cu mijloace de transport în comun (%)	10
	Populație deservită de rețele de utilități (%)	95
Obiectiv 3: Asigurarea unui mediu social intercultural, coeziv și dinamic, favorabil incluziunii și progresului	Obiective de patrimoniu conservate/reabilitate	3
	Vizitatori ai obiectivelor de patrimoniu	N/A
	Centre sociale pentru grupurile vulnerabile noi/modernizate	4
	Beneficiari ai serviciilor sociale	N/A
	Scăderea nevoii de acoperire de servicii medicale (%)	10
	Rata brută de cuprindere în învățământul general obligatoriu	99
Obiectiv 4; Asigurarea unui habitat ecologic, confortabil și atractiv	Creșterea suprafețelor de spații verzi (%)	10
	Creșterea numărului de turiști (%)	20
	Creșterea numărului de evenimente cu potențial de atragere turistică	3
Obiectiv 5: Promovarea unei administrații inteligente, integratoare și transparente	Sisteme informatice noi/modernizate/ corelate	3
	Rata de participare a personalului la programe de formare profesională (%)	50

Sursa: Primăria Municipiului Timișoara. SIDU PCT 2015-2020

Din punct de vedere **metodologic**, pentru realizarea unei evaluări, coerente și corecte a implementării Strategiei Integrate de Dezvoltare a Polului de Creștere Timișoara pentru perioada 2015-2020 este nevoie de parcurgerea metodologiei de realizare a evaluării, respectiv și a implementării strategiei. Astfel, sunt necesare fișele de evaluare elaborate de către Structurile de Implementare și Rapoartele de Evaluare aprobate de către ADI Polul de Creștere Timișoara. În contextul în care aceste documente nu sunt publice și disponibile la nivelul Primăriei mun. Timișoara și a Agenției de Dezvoltare Intercomunitară Polul de Creștere Timișoara, evaluarea impactului Strategiei de Dezvoltare Integrată a Polului de Creștere Timișoara 2015-2020 va fi realizată în baza indicatorilor de monitorizare și evaluare menționați mai sus. De asemenea,

în lipsa monitorizării portofoliului de proiecte aferent strategiei, indicatorii menționați mai sus reprezintă unica soluție pentru o evaluare cât mai precisă.

În același timp, pentru a valida relevanța și corectitudinea metodologică a unui indicator în procesul de evaluare a documentului strategic, este necesar ca acest indicator să întrunească următoarele aspecte:

- să înregistreze o valoare de referință și o țintă pentru anul 2020;
- să fie cuantificabil pentru perioada supusă evaluării (2015-2020).

Astfel, situația indicatorilor relevanți pentru monitorizarea și evaluarea SIDU PCT este următoarea:

- **Rata ocupării forței de muncă(%)** – este un indicator socio-economic calculat de către INS drept un raport procentual, dintre populația ocupată civilă și resursele de muncă disponibile. Institutul Național de Statistică pune la dispoziție date cu privire la rata ocupării forței de muncă doar la nivel județean, regional și național, nefiind posibilă evaluarea în dinamică a acestui indicator la nivel local;
- **Reducerea emisiilor de CO2 (tone/an) –**este un indicator de mediu care în SIDU PCT 2015-2020 prezintă valori pentru anul 2008, fără a fi indicată metodologia de calcul a indicatorului sau sursa de unde pot fi preluate valorile indicatorului respectiv. Acest fapt face imposibilă analiza indicatorului în procesul de evaluare a impactului SIDU PCT 2015-2020;
- **Învățământ terțiar (%) –**fără o metodologie de calcul indicată și fără alte detalii cu referire la indicatorul respectiv, se consideră că acesta se referă la ponderea populației cu studii superioare din totalul populației. Astfel de date vor fi disponibile odată cu publicarea datelor de la Recensământul General al Populației și Locuințelor din 2021, fără a putea fi analizat indicatorul respectiv în dinamica anilor aferenți SIDU PCT – 2015-2020;
- **Abandonul școlar –**este un indicator care vizează serviciile educaționale și încadrarea tinerilor în unitățile de învățământ preuniversitar. Institutul Național de Statistică pune la dispoziție date cu privire la abandonul școlar doar la nivel județean, nefiind disponibile date la nivel de UAT, ceea ce face imposibilă analiza indicatorului pentru monitorizarea și evaluarea impactului strategiei.

Analiza indicatorilor de rezultat prezentați în Tabelul 3 va fi realizată luând în considerare cerințele metodologice prezentate mai sus, iar unde va fi imposibilă măsurarea indicatorilor respectiv, se vor propune alți indicatori relevanți și cuantificabili aferente Obiectivelor Specifice din cadrul Strategiei Integrate de Dezvoltare pentru Polul de Creștere Timișoara 2015-2020.

OS1 Creșterea competitivității economice și a capacității de inovare prin specializare inteligentă

Indicatori de rezultat:

- Structuri noi/modernizate de cercetare dezvoltare și transfer tehnologic (țința: 5);
- IMM-uri inovative care colaborează cu centre de cercetare/alte IMM-uri;
- Centre noi / modernizate de colectare / sortare / distribuție / prelucrare produse agricole (țința: 1);
- Producători locali sprijiniți.

Luând în considerare faptul că nu au fost identificate evidențe sau surse pentru preluarea informațiilor cu privire la indicatorii respectivi, iar pentru doi dintre aceștia nu a fost stabilită nicio țintă pentru anul 2020, pentru a analiza implementarea Obiectivului Strategic 1 care are la bază componenta economică, sunt considerați relevanți următorii indicatori:

- Cifra de afaceri a întreprinderilor active în perioada 2015-2020.

Conform Institutului Național de Statistică, în perioada 2015-2020, cifra de afaceri a întreprinderilor active din municipiul Timișoara a înregistrat **o creștere de 49,8%.** În contextul în care pentru indicatorul respectiv nu a fost stabilită nicio țintă, nu se poate stabili dacă indicatorul și-a atins ținta sau nu.

- Numărul întreprinderilor active în perioada 2015-2020.

În ceea ce privește numărul întreprinderilor active, acesta a crescut în perioada 2015-2020 **cu 27,8%** (+3.327 întreprinderi active). Atât creșterea numărului de întreprinderi cât și a cifrei de afaceri generate de acestea reprezintă o creștere economică sustenabilă, care se bazează inclusiv pe antreprenoriat.

OS2 Dezvoltarea unei infrastructuri integrate, complexe și flexibile, și a unui sistem inteligent de management al traficului, în vederea creșterii accesibilității și mobilității

- Rețele de transport extinse/modernizate – km;
- Reducerea timpului de deplasare în / între localități (%), (țința: 10);
- Creșterea numărului de călători transportați cu mijloace de transport în comun (%), (țința: 10);
- Populație deservită de rețele de utilități (%), (țința: 95).

Din indicatorii respectiv, au fost identificate date care să măsoare în dinamică evoluția indicatorului "Rețele de transport extinse/modernizate – km", pentru restul indicatorilor, neexistând date, evidențe sau estimări care să permită analiza acestora. Astfel, conform Institutului Național de Statistică, în anul 2020, lungimea totală a străzilor orășenești din municipiul Timișoara era de 666 km. în creștere cu 11 km (+1,7%) față de anul 2015. De asemenea, din acești 666 km., în anul 2020, 649 de km erau străzi orășenești modernizate (cu îmbrăcăminte din beton, asfalt sau piatră fasonată). Față de anul 2015, lungimea străzilor orășenești modernizate a crescut cu 32 km (+5,2%).

FIGURĂ 7 - LUNGIMEA TOTALĂ A STRĂZILOR ORĂȘENEȘTI ȘI A STRĂZILOR ORĂȘENEȘTI MODERNIZATE DIN MUNICIPIUL TIMIȘOARA, ÎN PERIOADA 2015-2020, KM

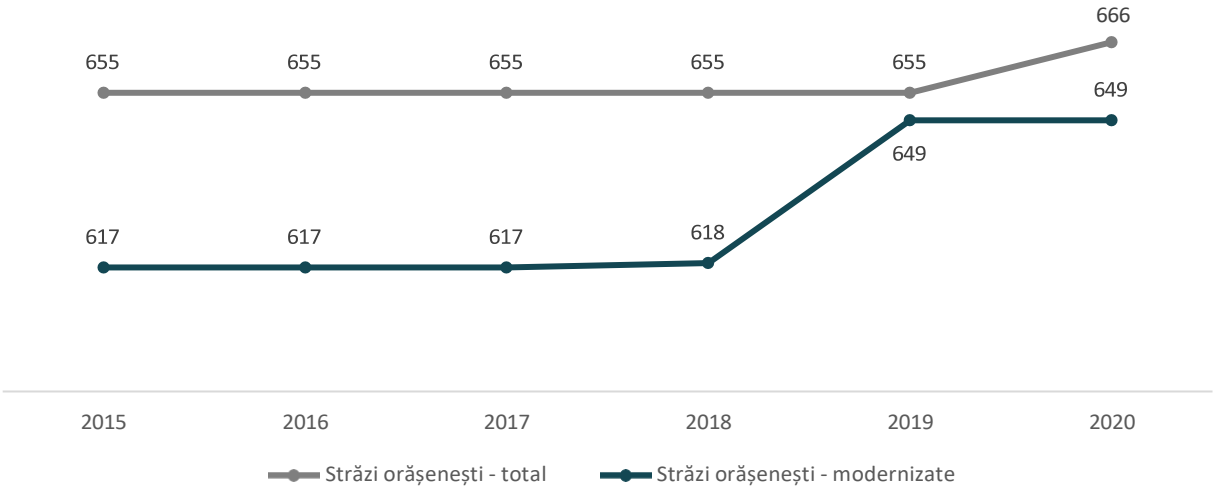

Sursa: INS. Baza de date TEMPO Online

În contextul indicatorului cu privire la rețelele de transport, este important de menționat următoarele proiecte care vizează extinderea sau modernizarea infrastructurii de transport în comun sau a transportului ecologic, și anume:

- "Amenajarea rețelei urbane de piste de biciclete – etapa a II-a", care presupune amenajarea a 68 de kilometri de pistă pentru biciclete pe 55 de străzi, proiect aflat încă în implementare;
- "Reabilitarea liniilor de tramvai și modernizarea tramelor stradale în Municipiul Timișoara, Traseu 5, Calea Bogdăneștilor" – proiect care are drept obiectiv modernizarea tramei stradale și reabilitarea liniilor de tramvai pentru a crește viteza de deplasare și confortul pentru călători;

OS3 Asigurarea unui mediu social intercultural, coeziv și dinamic, favorabil incluziunii și progresului

- Obiective de patrimoniu conservate/reabilitate (țința: 3) – indicatorul a fost atins în măsură de 100%, Primăria municipiului Timișoara reușind să implementeze mai multe proiecte de reabilitări a clădirilor istorice, câteva fiind exemplificate drept bune practici pe pagina web a primăriei25:
  - Piața Unirii nr.9;
  - Piața Unirii nr.10;
  - Piața Unirii nr.11;
  - Strada George Coșbuc nr.1 ;
  - Strada Ștefan cel Mare nr. 2.
- Vizitatori ai obiectivelor de patrimoniu.

La momentul elaborării analizei stadiului de îndeplinire a SIDU PCT 2015-2020, singurele evidențe ale numărului de vizitatori ai obiectivelor de patrimoniu sunt puse la dispoziție către Institutul Național de Statistică și reprezintă numărul de vizitatori la muzee și colecții publice. În analiza acestui indicator este necesară precizarea metodologică prin care perioada analizată va fi 2015-2019 deoarece în anul 2020 majoritatea instituțiilor de cultură nu au putut activa cu program normal din cauza restricțiilor pandemice, astfel că de-a lungul mai multor luni din an, muzeele și colecțiile publice au fost închise pentru publicul larg. Așadar, în perioada 2015-2019, numărul de vizitatori în muzee și colecții publice a crescut semnificativ, de la 171.777 în 2015, la 247.204 în anul 2019, fiind înregistrată o creștere absolută de 75.427 de vizitatori și o creștere relativă de 43,9%. În contextul în care pentru indicatorul respectiv nu a fost stabilită nicio țintă pentru orice orizont de timp, valorile prezentate mai sus reprezintă evoluția în dinamică a acestui indicator.

- Centre sociale pentru grupurile vulnerabile noi/modernizate (țința: 4);
- Beneficiari ai serviciilor sociale;
- Scăderea nevoii de acoperire de servicii medicale (%) (țința: 10);
- Rata brută de cuprindere în învățământul general obligatoriu (țința: 99%) – de comentat.

OS4 Asigurarea unui habitat ecologic, confortabil și atractiv

- Creșterea suprafețelor de spații verzi (%), (țința: 10).

Conform Institutului Național de Statistică, în perioada 2015-2020, suprafața spațiilor verzi din municipiul Timișoara a fost constantă, de 525 ha, ceea ce indică faptul că ținta pentru indicatorul respectiv nu a fost atins.

- Creșterea numărului de turiști (%), (țința: 20).

Similar indicatorului cu privire la numărul de vizitatori de patrimoniu, analiza în dinamică a numărului de sosiri ale turiștilor în municipiul Timișoara este relevantă pentru perioada 2015-2019, în contextul în care în anul 2020 unitățile de primire turistică au înregistrat pauze semnificative de funcționare din cauza restricțiilor impuse pe fonul pandemiei de COVID-19, respectiv activitatea turistică a scăzut semnificativ. Astfel, conform INS, în perioada 2015-2019, numărul sosiri ale turiștilor în unitățile de cazare din municipiul Timișoara a crescut cu 16,4% (+45.844 de sosiri), valoare inferioară țintei de 20%. În altă ordine de idei, în anul 2020 au fost înregistrați cu 56,3% mai puțini turiști față de anul 2015, în contextul pandemiei de COVID-19.

- Creșterea numărului de evenimente cu potențial de atragere turistică, (țința: 3).

OS5 Promovarea unei administrații inteligente, integratoare și transparente

- Sisteme informatice noi/modernizate/ corelate, (țința: 3);

[25] https://www.primariatm.ro/patrimoniu/reabilitare-cladiri-istorice/proiecte-demonstrative-si-exemple-de-reabilitare-corecta/proiecte-demonstrative/

- Rata de participare a personalului la programe de formare profesională (%), ținta (50).

În lipsa unor date exacte care să permită analiza în dinamică a indicatorilor mai sus menționați, pentru evaluarea Obiectivului Strategic 5 cu referire la creșterea capacității administrative, sunt considerate relevante prezentarea următoarelor proiecte implementate de către Primăria Municipiului Timișoara:

- Optimizarea standardelor de calitate în sistemul public al Municipiului Timișoara;
- Promovarea și aplicarea măsurilor pentru prevenirea corupției și consolidarea principiilor de etică și integritate în activitatea administrației publice locale la nivelul municipiului Timișoara.

De asemenea, este important de menționat și proiectul aflat în prezent în implementare:

- Simplificarea procesului participativ și decizional în relația cu cetățenii prin digitalizarea integrată și eficientizarea administrației publice la nivelul Primăriei Municipiului Timișoara.

Astfel, conform proiectului "Promovarea și aplicarea măsurilor pentru prevenirea corupției și consolidarea principiilor de etică și integritate în activitatea administrației publice locale la nivelul municipiului Timișoara" reiese că personalul din Primăria Municipiului Timișoara a realizat cursuri despre legislația națională, combaterea corupției și etică în administrația publică, fără însă a fi disponibil numărul de beneficiari pentru a cuantifica indicatorul respectiv.

În ceea ce privește indicatorul de digitalizare și de implementare a unor sisteme informatice noi, elementul de digitalizare este prezent în descrierea și obiectivele proiectului aflat în implementare: "Simplificarea procesului participativ și decizional în relația cu cetățenii prin digitalizarea integrată și eficientizarea administrației publice la nivelul Primăriei Municipiului Timișoara." În cadrul proiectului respectiv vor fi îndeplinite următoarele acțiuni:

- Crearea unui portal virtual de interacțiune a cetățenilor și a operatorilor economic cu Primăria Municipiului Timișoara;
- Retrodigitalizarea arhivei Primăriei Municipiului Timișoara, a cel puțin 5.000 unități arhivistice (bibliorafturi);
- Organizarea de cursuri de formare profesională a angajaților în următoarele domenii:
  - folosirea instrumentelor digitale create în cadrul acestui proiect (infrastructura de identitate digitală pentru informarea și consultarea cetățenilor în relația cu administrația locală);
  - modul de aplicare a recomandărilor din strategia de eficientizare a participării publice, inclusiv comunicarea și relaționarea cu cetățenii.

În concluzie, analiza stadiului de îndeplinire a Obiectivelor Strategice din Strategia Integrată de Dezvoltare a Polului de Creștere Timișoara pentru perioada 2015-2020, scoate în evidență următoarele:

- din punct de vedere metodologic, în analiza implementării SIDU au intervenit modificări cauzate de lipsa datelor pentru evaluarea indicatorilor propuși, fiind propuse alternative acolo unde a fost posibil;
- dintre indicatorii cuantificabili și pentru care a fost stabilită o anumită țintă pentru anul 2020, ținta respectivă nu a fost atinsă;
- în ultimii ani, Primăria Municipiului Timișoara a demarat un șir de proiecte care vor avea un impact semnificativ, inclusiv asupra indicatorilor de monitorizare. Totuși, impactul real al acestor proiecte va putea fi măsurat doar după implementarea proiectelor respective.

În lipsa monitorizării a stadiului de implementare a proiectelor din portofoliului de proiecte aferent SIDU PCT 2015-2020 este imposibilă cuantificarea bugetară, pe obiective, a implementării SIDU 2015-2020.

5. DELIMITAREA ZONEI URBANE FUNCȚIONALE A MUNICIPIULUI TIMIȘOARA ȘI A ZONEI DE INTERVENȚIE PRIORITARE PENTRU STRATEGIE

5.1. INTRODUCERE ȘI METODOLOGIE

Prezenta secțiune are rolul de a delimita Zona Urbană Funcțională (ZUF) a municipiului Timișoara și Zona de Intervenție Prioritară a prezentului document strategic, identificând principalele relații de interdependență pe care municipiul le are cu teritoriul său înconjurător, pe baza cărora se pot dezvolta proiecte de interes metropolitan. În acest context au fost luate în considerare principalele tendințe de la nivel global și european, ce vizează abordarea integrată a teritoriilor complexe de acest tip, în cadrul cărora pot fi identificate o serie de provocări comune și elemente de potențial.

Astfel, conceptul de zone funcționale se referă la teritoriile *„care funcționează ca un sistem unitar din punct de vedere politic și / sau social și / sau economic, unde se regăsesc caracteristici comune și relații de interdependență ce determină coezivitate și le deosebesc față de alte teritorii”*.[26] Una dintre categoriile distincte ale acestor tipuri de zone sunt zonele urbane funcționale (ZUF), care se definesc drept *„reprezentarea spațială a relației bidirecționale dintre un centru urban și teritoriul său adiacent, bazată pe relații și fluxuri socio-economice care includ navetismul (privit ca relația dintre oferta de locuri de muncă și forța de muncă disponibilă în teritoriu) sau oportunități legate de educație și oferta serviciilor (publice sau private)*.”[27]

În același timp, este foarte importantă diferențierea dintre conceptele de zonă urbană funcțională, zonă metropolitană și zonă periurbană. Dacă primele două vizează mai mult analiza navetismului și a fluxurilor de persoane, precum și schimburile economice, în zona periurbană sunt deosebit de relevante și tendințele și modul de utilizare a terenului pentru a evidenția mixitatea funcțională din zona de imediată influență a orașelor. Mai mult, în majoritatea cazurilor rolul zonelor urbane funcționale este de analiză și cercetare în scopul fundamentării politicilor publice, în timp ce zonele metropolitane reprezintă o asociere voluntară între mai multe unități administrativ teritoriale cu rol în planificarea și gestionarea dezvoltării și a intervențiilor de interes suprateritorial, iar zonele periurbane sunt mai curând relevante pentru activitățile de proiectare și planificare spațială.

Din punct de vedere al influenței teritoriale, municipiul Timișoara a fost de-a lungul timpului un centru polarizator pe plan economic, social și cultural pentru comunitățile din vecinătatea sa. În contextul de sporire a numărului de locuitori în localitățile suburbane, precum și de depopulare a municipiului Timișoara, în anul 2009 a fost înființată Asociația de Dezvoltare Intercomunitară a Polului de Creștere Timișoara (zona metropolitană Timișoara), pentru un management integrat al zonei, în conformitate cu Hotărârea Guvernului nr. 998/2008 pentru desemnarea polilor de creștere și a polilor de dezvoltare urbană. La nivel național au fost desemnați șapte poli de creștere: Timișoara, Cluj-Napoca, Iași, Constanța, Ploiești, Brașov, Craiova. Arealul Polului de Creștere Timișoara este format în prezent din următoarele unități administrativ-teritoriale: Municipiul Timișoara, Județul Timiș, Ciacova, Becicherecu Mic, Biled, Bucovăț, Dudeștii Noi, Dumbrăvița, Fibiș, Giarmata, Ghiroda, Giroc, Moșnița Nouă, Orțișoara, Pădureni, Pișchia, Remetea Mare, Săcălaz, Sânmihaiu Român, Șag, Șandra. Polul de Creștere Timișoara are în

[26] MDRAP, 2017. Zonele funcționale în statele membre ale Consiliului Europei. Studiu pregătitor pentru a XVII-a sesiune a Conferinței Consiliului Europei a Miniștrilor Responsabili cu Amenajarea Teritoriului (CEMAT)
[27] MDRAP, 2017. Zonele funcționale în statele membre ale Consiliului Europei. Studiu pregătitor pentru a XVII-a sesiune a Conferinței Consiliului Europei a Miniștrilor Responsabili cu Amenajarea Teritoriului (CEMAT)

componența lui 19 membri și reprezintă o forță economică și socială în Vestul țării prin potențialul său industrial, educațional, agricol, turistic și prin tradițiile care caracterizează această zonă.[28]

În context mai larg, conform metodologiei de identificare a Zonelor Urbane Funcționale realizată de Banca Mondială în cadrul studiului privind *Orașele Magnet. Migrațiune și navetism în România* realizat în anul 2017, Zona Urbană Funcțională (ZUF) a fost definită folosind o metodologie OECD-CE și include centrul urban per-se și zona de unde este captată forță de muncă. Ca atare, un ZUF include orașul centru și localitățile de unde cel puțin 15% din forța de muncă face naveta spre orașul centru.[29] Astfel, la nivelul anului 2017, Timișoara era identificat ca oraș-centru polarizator în cadrul zonei urbane funcționale ce are în componență un număr de 49 de UAT-uri din totalitatea județului (99 de UAT-uri din care 2 municipii, 8 orașe și 89 de comune), ZUF ocupând aproximativ 49,5% din teritoriu.

Demersul de planificare strategică pornește de la un studiu amănunțit al Zonei Urbane Funcționale (ZUF) a municipiului Timișoara și va face subiectul prezentei strategii. Astfel, ținând cont și de faptul că delimitarea trebuie să vizeze un teritoriu continuu (prin excluderea exclavelor și includerea enclavelor) ce ia în considerare comportamentul actual al locuitorilor, al forței de muncă, navetismului existent precum și a dezvoltării spațiale din ultimii ani, se propune limitarea acesteia pe cât posibil la zona din imediata rază de influență a municipiului. În acest context, pentru delimitarea ZUF a municipiului Timișoara au fost analizate primele 2 coroane din jurul municipiului Timișoara așa cum au fost acestea delimitate în Legea nr. 246/2022 privind zonele metropolitane, aflată în vigoare de la 28 iulie 2022.

[28] https://adi-pct.ro/

[29] Banca Mondială, 2017. Orașele Magnet. Migrațiune și navetism în România – https://documents1.worldbank.org/curated/en/448771499322731333/pdf/116400-ROMANIAN-REVISED-PUBLIC-Magnet-Cities-Migration-and-Commuting-in-Romania-RO.pdf

FIGURĂ 8 - LIMITA ZONEI METROPOLITANE A MUNICIPIULUI TIMIȘOARA

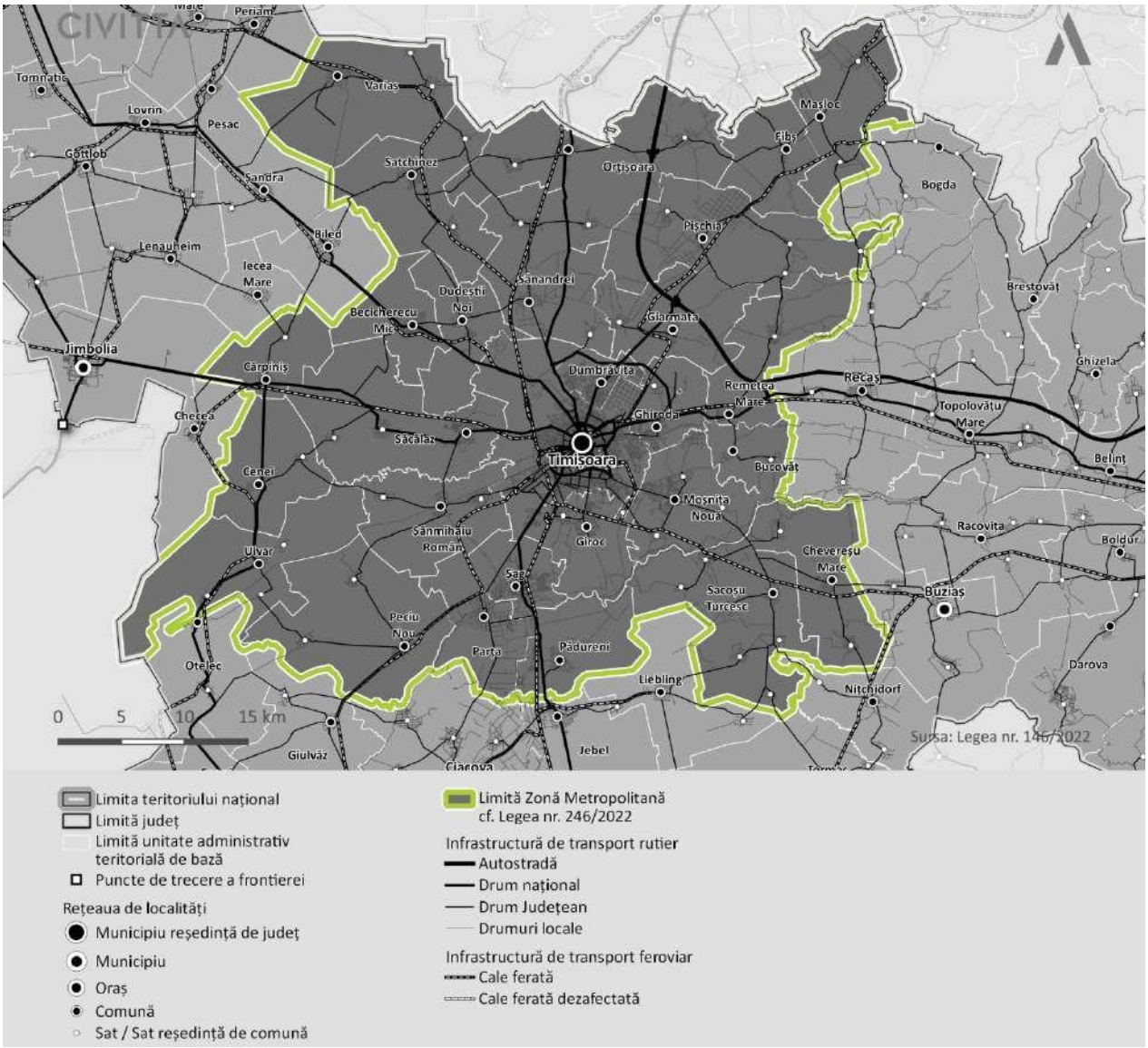

Sursa: Prelucrare date conform Lege nr. 146/2022

Înființarea zonelor metropolitane se realizează potrivit legii, în condițiile art. 89 din Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 57/2019 privind Codul administrativ, cu modificările și completările ulterioare. Conform listei anexe din cadrul Legii, pentru municipiul Timișoara au fost identificate un număr de 27 de localități incluse în zona metropolitană: Becicherecu Mic , Bucovăț, Cărpiniș, Cenei, Chevereșu Mare, Dudeștii Noi, Dumbrăvița, Fibiș, Ghiroda, Giarmata, Giroc, Măsloc, Moșnița Nouă, Orțișoara, Parța, Pădureni, Peciu Nou, Pișchia, Remetea Mare, Sacoșu Turcesc, Satchinez, Săcălaz, Sânandrei, Sânmihaiu Român, Șag, Uivar și Variaș.

Din analiza relațiilor de interdependență a localităților din primele 2 coroane cu municipiul Timișoara, zona urbană funcțională identificată ar putea cuprinde următoarele unități administrativ teritoriale:

- Toate localitățile din coroana 1 din jurul municipiului Timișoara, respectiv: Dumbrăvița, Sânandrei, Dudeștii Noi, Moșnița Nouă, Săcălaz, Sânmihaiu Român, Șag, Giroc și Ghiroda;
- Localitățile din coroana 2 din jurul municipiului Timișoara pentru care indicatorii de dezvoltare locală (demografici, urbanistici și economici) analizați mai jos demonstrează o relație strânsă de interdependență cu centrul urban.

În vederea analizei și evidențierii relațiilor de interdependență dintre mediului urban și cel rural, în special a impactului dezvoltării urbane asupra mediului rural și legăturilor funcționale, au fost identificați o serie de indicatori suplimentari relevanți care să definească o Zonă Urbană Funcțională (ZUF). Acești indicatori vizează mai multe domenii cheie, respectiv structura socio-demografică și serviciile publice, profilul spațial și urbanismul, turismul, economia precum și mobilitatea, navetismul și transporturile:

- Profil socio-demografic:
  - Creșterea procentuală a populației la nivel de UAT după domiciliu (2014-2020);
  - Numărul de locuitori la nivel de UAT (2022);
  - Soldul schimbărilor de domiciliu la nivel de UAT;
  - Densitatea populației (locuitori/km2).
- Dezvoltare economică:
  - Densitatea antreprenorială (nr. firme / 1.000 locuitori);
  - Valoarea PIB la nivel local (mii lei);
  - Valoarea totală a cifrei de afaceri (mii euro);
  - Valoarea cifrei de afaceri per locuitor (euro/locuitor).
- Profil spațial și dezvoltare urbană:
  - Evoluția zonelor construite în intervalul 2006-2022;
  - Ponderea suprafeței ocupate de construcții (%);
  - Autorizații de construire eliberate pentru clădiri de tipul construcții, % (2014-2022).
- Turism:
  - Distribuția zonelor cu potențial turistic;
  - Capacitatea de cazare turistică (2022);
  - Obiective turistice și de agrement.
- Mobilitate, accesibilitate și navetism:
  - Volumul de trafic înregistrat pe principalele artere penetrante;
  - Accesibilitatea pe cale rutieră (izocronă 10-60 min.);
  - Accesibilitate aeroport pe cale rutieră (izocronă 10-60 min.);
  - Navetism potențial.

Pornind de la delimitarea zonei metropolitane a municipiului Timișoara (așa cum este aceasta delimitată conform Legii nr. 246/2022 privind zonele metropolitane), prezenta strategie pornește de la un set de probleme, nevoi și elemente de potențial identificate la nivelul teritoriului studiat, cu accent pe direcțiile de dezvoltare cu impact metropolitan.

5.1. ANALIZA ZONEI URBANE FUNCȚIONALE A MUNICIPIULUI TIMIȘOARA

Pentru analizarea și evidențierea relațiilor de interdependență dintre mediul urban și cel rural și a legăturilor funcționale urban-rural, în cadrul prezentei analize au fost analizați o serie de indicatori relevanți care să contribuie la definirea Zonei Urbane Funcționale a municipiului Timișoara și a Zonei de Intervenție a acestei strategii. Astfel, au fost vizate mai multe domenii cheie, respectiv profilul socio-demografic, dezvoltarea economică, profilul spațial și dezvoltarea urbană, turismul sau mobilitatea, accesibilitatea zonei sau navetismul – toate acestea fiind analizate în special la nivelul localităților aflate în prima și a doua coroană din jurul municipiului Timișoara.

PROFIL SOCIO-DEMOGRAFIC | Procesul de planificare integrată a unui teritoriu este marcat de caracteristicile socio-economice ale zonei de influență ale centrului urban polarizator, precum și de fluxurile de persoane și de bunuri dintre așezări.

FIGURĂ 9 - NUMĂRUL DE LOCUITORI LA NIVEL DE UAT ÎN ANUL 2022

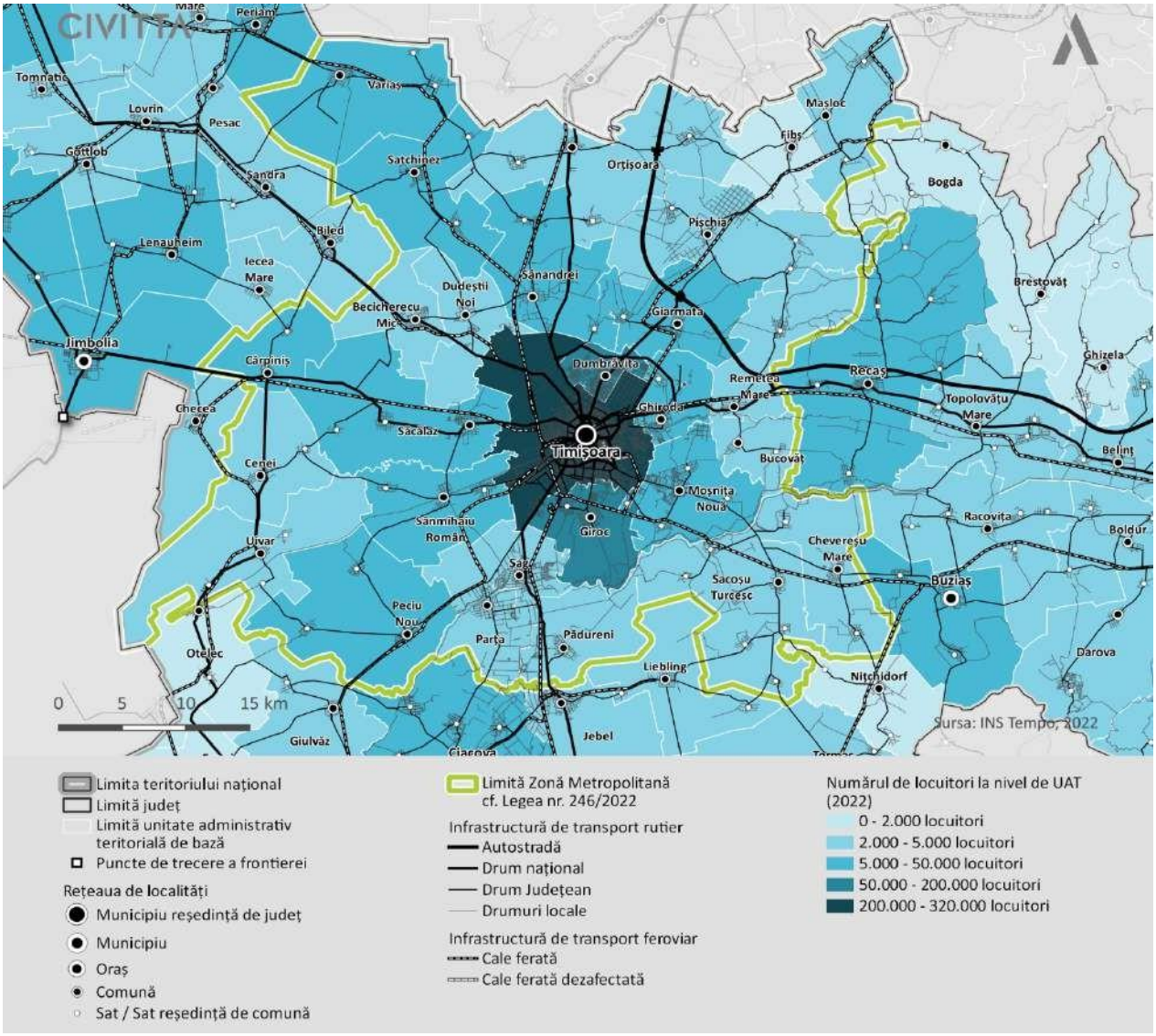

Sursa: Prelucrarea consultantului, date INS Tempo

În acest context, un aspect relevant în delimitarea zonei de studiu îl reprezintă evoluția populației, precum și evoluția bilanțului migrator la nivelul UAT-urilor componente ale teritoriului studiat, tendința acestora de schimbare a domiciliului sau densitatea populației raportată la km^2.

La nivelul zonei studiate, UAT-urile cu cea mai numeroasă populație în anul 2022 sunt, pe lângă municipiul Timișoara care depășește 300.000 de mii de locuitori, următoarele localități: comuna Giroc (21.554 locuitori), comuna Dumbrăvița (17.931 locuitori), comuna Moșnița Nouă (14.199 locuitori), comuna Săcălaz (10.788 locuitori), comuna Sânmihaiu Român (8.821 locuitori), comuna Ghiroda (8.430 locuitori) și comuna Sânandrei (7.899 locuitori) – toate acestea fiind din prima coroană de localități. Acestea sunt urmate de comune din a doua coroană de localități precum comuna Giarmata (7.911 locuitori), Satchinez (5.069 locuitori), Variaș (6.533 locuitori), Cărpiniș (5.835 locuitori) sau Peciu Nou (5.685 locuitori). În afară de comuna Giarmata, restul UAT-urilor se află la o distanță considerabilă de municipiul Timișoara.

UAT-uri precum Șag, Dudeștii Noi, Bucovăț sau Remetea Mare înregistrează un număr mai scăzut de locuitori (între 2.000 – 5.000 de locuitori), însă accesibilitatea foarte bună și proximitatea față de municipiul Timișoara le fac pretabile pentru noi dezvoltări în viitor.

În acest context, pe fondul polarizării economice determinate de municipiul Timișoara, se remarcă fenomenul de polarizare demografică în cazul comunelor din imediata proximitate a acestuia. Astfel, există creșteri considerabile ale numărului de locuitori observate în intervalul 2014-2022, cele mai mari fiind în următoarele comune care se află pe o rază de maxim 5 km față de Timișoara: comuna Dumbrăvița (61,5%), comuna Giroc (57,3%), comuna Moșnița Nouă (53,3%), comuna Șag (32,3%), comuna Bucovăț (30,4%), comuna Sânmihaiu Roman (25,6%), comuna Ghiroda (25,0%), comuna Săcălaz (23,8%), comuna Dudeștii Noi (19,8%), respectiv comuna Sânandrei (15,0%). Astfel, ca urmare a fenomenului de suburbanizare, se definește la nivelul județului zona cu cea mai ridicată populație, aici fiind înregistrate cele mai intense fluxuri de navetism între mediul urban și cel rural.

Tot la nivelul zonei analizate, comunele Remetea Mare, Pădureni, Giarmata, Chevereșu Mare, Becicherecu Mic, Parța, Sacoșu Turcesc, Pișchia, Orțișoara, Fibiș, Peciu Nou, Cărpiniș sau Variaș nu înregistrează o creștere procentuală a populației la nivel de UAT atât de mare, însă ca și în cazul celorlalte UAT-uri menționate anterior, creșterea populației în aceste UAT-uri prezintă valori pozitive (între 1%-15%). Trebuie menționat totodată faptul că printre cele mai mari scăderi ale populației în perioada 2014-2022 au fost înregistrate inclusiv în municipiul Timișoara, fiind înregistrată o scădere de aproximativ -5,9%, alături de comunele Cenei (-2,6%), Satchinez (0,1%), Mașloc (0,1%), și Uivar (0,3%) care au înregistrat valori foarte scăzute.

Există și în Timișoara fenomenul creșterii populației din localitățile învecinate. Orașul și județul atrag, mai mult decât altele, populație și din alte județe, care nu își schimbă neapărat și documentele de rezidență.

Cu toate acestea, ultimele date de la recensământul populației confirmă faptul că municipiul Timișoara ar avea în anul 2021 o populație rezidentă de doar 250.849 mii locuitori, cu aproximativ 70.000 de mii de locuitori mai puțini față de recensământul din anul 2011. [30] Conform datelor publicate la momentul elaborării prezentei strategii, cele mai mari valori pozitive au fost înregistrate în localitățile din prima coroana (Dumbrăvița, Moșnița Nouă, Giroc, Șag, Sânmihaiu Român, Săcălaz și Ghiroda) și din a doua coroană (Bucovăț).[31]

[30] https://www.hotnews.ro/stiri-esential-26058967-harta-interactiva-populatia-romaniei-fiecare-localitate-din-tara-recensamantul-2021-2011-cele-mai-mari-creseri-cele-mai-drastice-scaderi.htm

[31] https://experience.arcgis.com/experience/acac13e423664c24a78be1679dd2c64c/?draft=true&org=HotNews

FIGURĂ 10 - CREȘTEREA PROCENTUALĂ A POPULAȚIEI LA NIVEL DE UAT DUPĂ DOMICILIU (2014-2022)

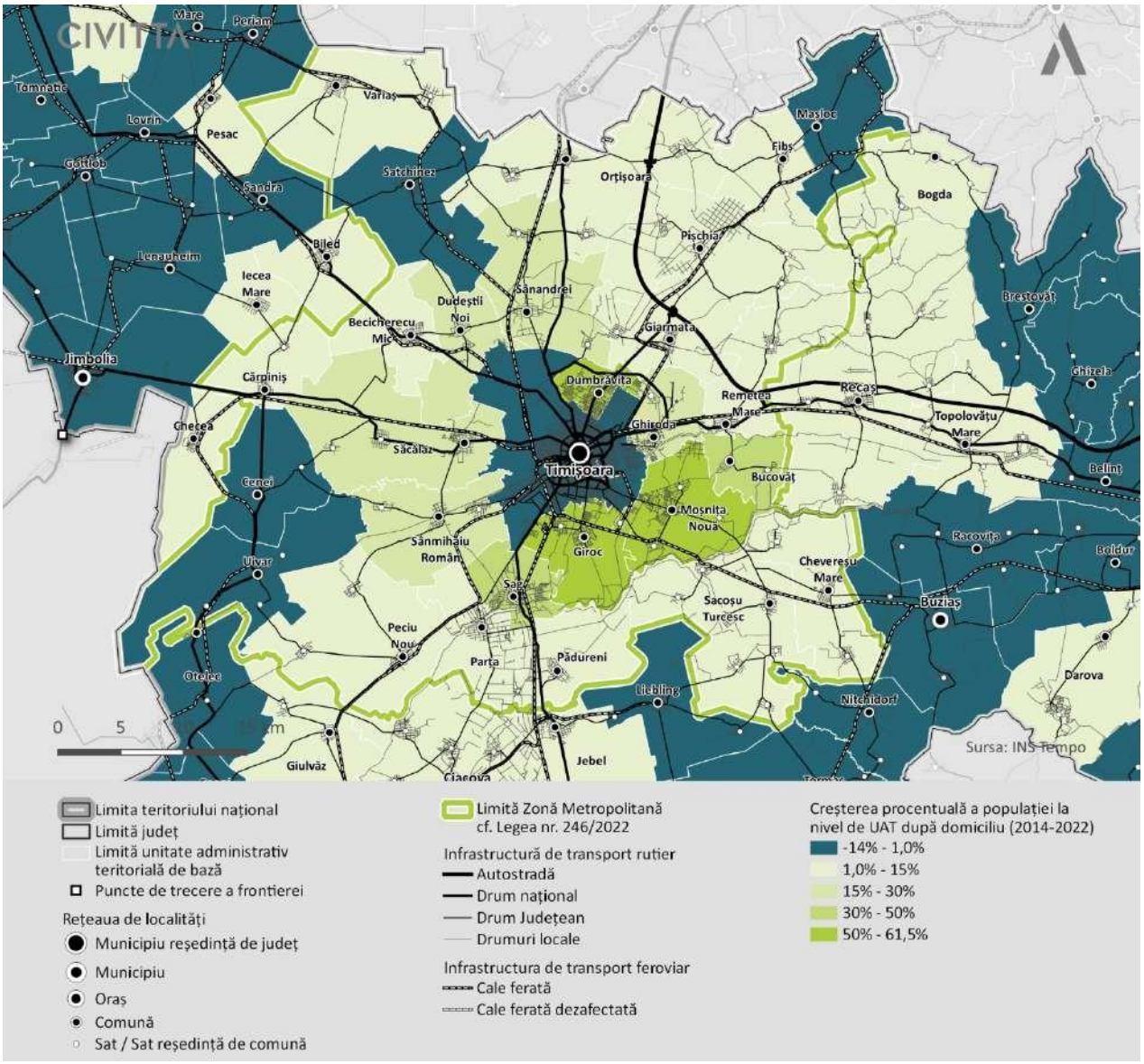

Sursa: Prelucrarea consultantului, date INS Tempo

Creșterea procentuală a populației din această perioadă este corelată direct și cu soldul schimbărilor de domiciliu, UAT-urile care au înregistrat o evoluție pozitivă a populației, fiind și cele care au înregistrat valori pozitive ale bilanțului migratoriu, concentrând un număr mai ridicat de stabiliri de domiciliu în UAT-urile din prima coroană de localități cum este cazul comunelor: Giroc (303 schimbări de domiciliu în 2022 – cu 218 mai multe ca în 2014), Dumbrăvița (264 schimbări de domiciliu în 2022 – cu 240 mai multe ca în 2014), Moșnița Nouă (105 schimbări de domiciliu în 2022 – cu 83 mai multe ca în 2014) sau Dudeștii Noi (15 schimbări de domiciliu în 2022 – cu 17 mai multe ca în 2014).

Din a doua coroană de localități se evidențiază comuna Remetea Mare (6 schimbări de domiciliu în 2022 – cu 5 mai multe ca în 2014) și Pădureni (cu 1 schimbare de domiciliu în 2022 – cu 6 mai multe ca în 2014).

În acest context, soldul schimbărilor de domiciliu reprezintă diferența dintre numărul persoanelor sosite prin schimbarea domiciliului și numărul persoanelor plecate prin schimbarea de domiciliu, însă nu cuprinde mișcarea migratorie externă. Se remarcă astfel faptul că cele mai mari valori pozitive ale persoanelor sosite prin schimbarea domiciliului s-a realizat în anul 2022 în special în cadrul UAT-urilor din imediata proximitate

a municipiului Timișoara, cel mai probabil mulți dintre aceștia plecând din oraș spre o zonă periurbană din imediata vecinătate a orașului care să le ofere infrastructura și dotările din cadrul municipiului Timișoara. Carantina și restricțiile de circulație din anul de pandemie a schimbat modul în care timișorenii se raportează la spațiul locativ. Unii dintre aceștia s-au mutat în imediata apropiere de oraș într-o zonă mai accesibilă, alții în locuințe mai încăpătoare sau, pentru că telemunca a devenit o opțiune, într-o comună din imediata vecinătate a municipiului.

Astfel, contextul pandemiei cauzate de virusul SARS-CoV-2 a schimbat comportamentul multor locuitori. Mai mult, munca de acasă a adus o serie de schimbări în viața, obiceiurile și felul de a lucra al multor angajați, numărul acestora care și-au desfășurat activitatea de la distanță fiind foarte crescut. În acest sens, mulți au preferat să își găsească o nouă locuință care să le ofere posibilitatea și spațiul necesar pentru a-și desfășura activitatea de muncă, dar și de a locui și petrece timp liber cu familia.

FIGURĂ 11 - SOLDUL SCHIMBĂRILOR DE DOMICILIU ÎN ANUL 2022, NUMĂR PERSOANE

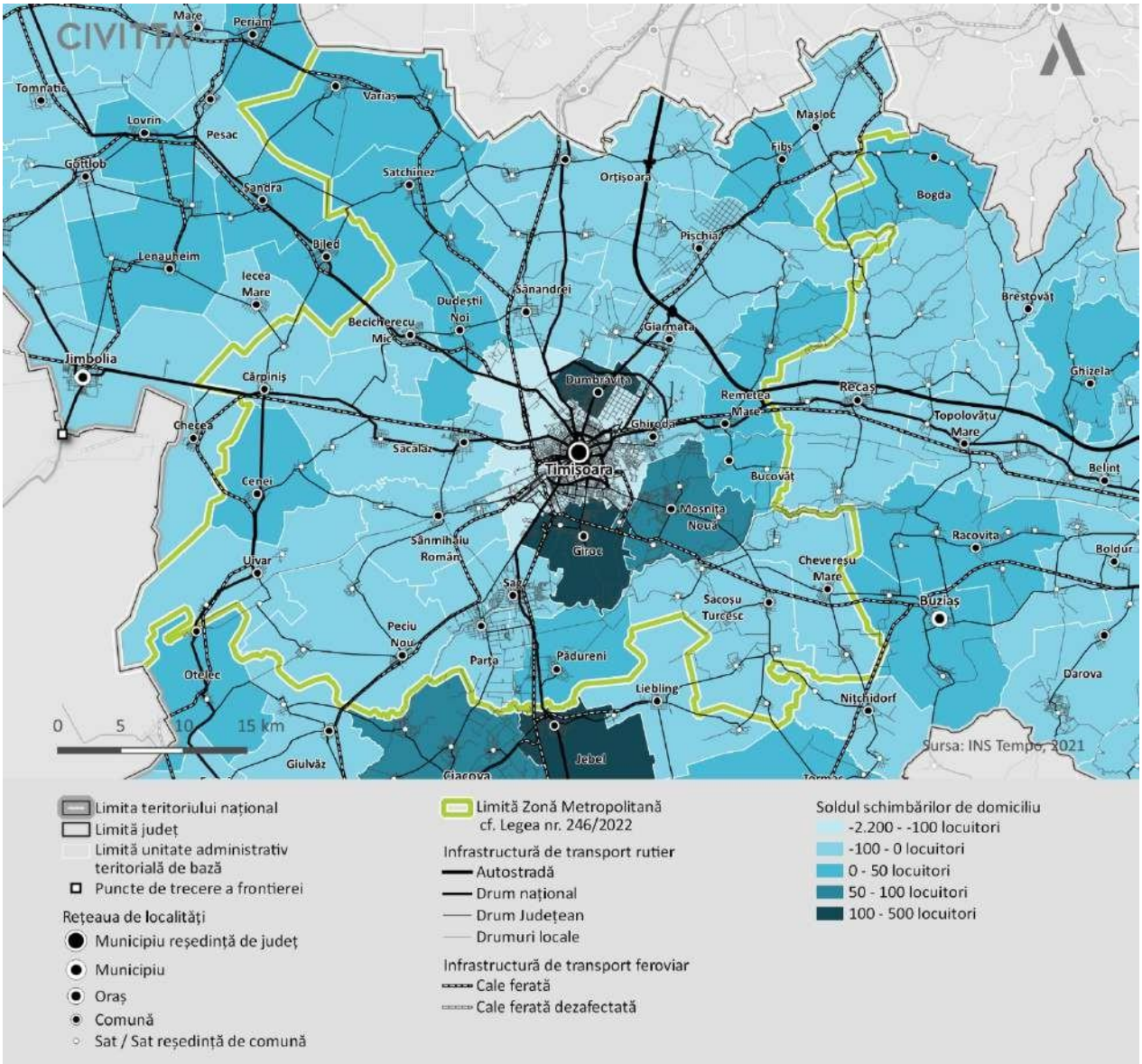

Sursa: Prelucrarea consultantului, date INS Tempo

Din păcate, în cazul municipiului Timișoara s-au înregistrat cele mai mari schimbări de domiciliu, acesta înregistrând cele mai mari scăderi – aproximativ -2.170 de schimbări de domiciliu. În acest context, se poate observa că distribuirea schimbărilor de domiciliu este aproape egală în imediata vecinătate a municipiului Timișoara, cu excepția UAT-urilor Giroc, Dumbrăvița și Moșnița Nouă care au câștigat cei mai mulți noi locuitori.

În ceea ce privește densitatea populației, la nivelul datelor analizate pentru anul 2022, se poate observa faptul că cea mai mare densitate de locuitori/km^2 se află în municipiul Timișoara (2.437,09 locuitori/km^2). Imediat după municipiul Timișoara, comuna Dumbrăvița înregistrează cea mai mare densitate – de aproximativ 1.000 de locuitori/km^2.

FIGURĂ 12 - DENSITATEA POPULAȚIEI, 2022 (LOCUITORI/KM2)

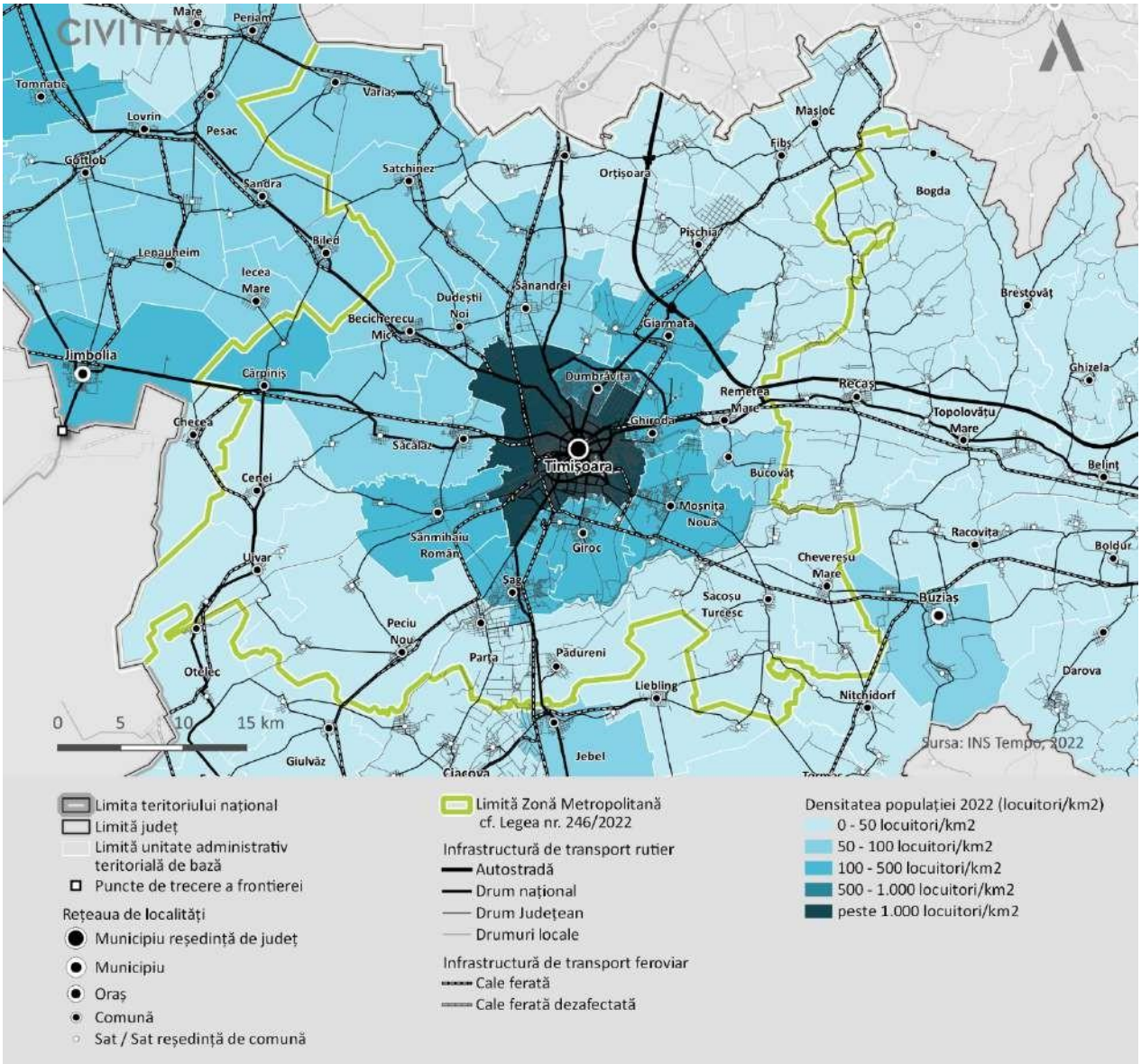

Sursa: Prelucrarea consultantului, date INS Tempo

Se poate observa faptul că cea mai mare densitate a populației este cu precădere în UAT-urile din prima coroană de localități, precum Ghiroda, Moșnița Nouă, Giroc, Șag sau Sânmihaiu Român care au o densitate a populației cuprinsă între 100 și 500 de locuitori pe km^2. O excepție este comuna Giarmata aflată în a doua coroană de localități care are o densitate de 110,63 de locuitori pe km^2 și comuna Cărpiniș care are o

densitate de 127,51 locuitori pe km^2, dar care ar putea fi pusă inclusiv pe fondul numărului crescut de persoane venite mai degrabă din orașul Jimbolia decât din municipiul Timișoara.

Tot în prima coroană de localități se înregistrează și o densitate a populației cuprinsă între 50 și 100 de locuitori pe km^2. În acest context sunt încadrate comunele Săcălaz, Dudeștii Noi și Sânandrei, iar din a doua coroană de localități, comunele Bucovăț, Becicherecu Mic și Satchinez au o densitate a populației cuprinsă între 50 și 100 de locuitori pe km^2.

DEZVOLTARE ECONOMICĂ | Un rol important îl joacă și dimensiunea economică, cu indicatori precum cei dedicați numărului de firme sau cifrei de afaceri evidențiind pe de o parte o activitate economică mai accentuată în anumite localități, iar pe de altă parte oportunități de dezvoltare a teritoriului și de menținere a unei atractivități crescute atât pentru bazinul de forță de muncă, cât și pentru locuire.

Densitatea IMM-urilor (numărul IMM-urilor la 1.000 de locuitori) este un indicator relevant pentru comparația cu media europeană și cu media națională. La nivel național, densitatea IMM-urilor este foarte redusă, comparativ cu media europeană, respectiv 27 IMM-uri la 1.000 de locuitori, în anul 2019, conform ultimelor date statistice publicate de INS.[32] Pentru județul Timiș s-a constatat faptul că acesta înregistra în anul 2019 cea mai ridicată densitate antreprenorială din Regiunea de Dezvoltare Vest, fiind înregistrate aproximativ 36 de IMM-uri la 1.000 de locuitori.

[32] Strategia Integrată de Dezvoltare Economică și Socială a Județului Timiș 2021-2027. Volumul 1: Analiza Teritorială și Administrativă a județului Timiș

FIGURĂ 13 - DENSITATEA ANTREPRENORIALĂ (NR. DE FIRME / 1.000 DE LOCUITORI) ÎN ZUF, 2019

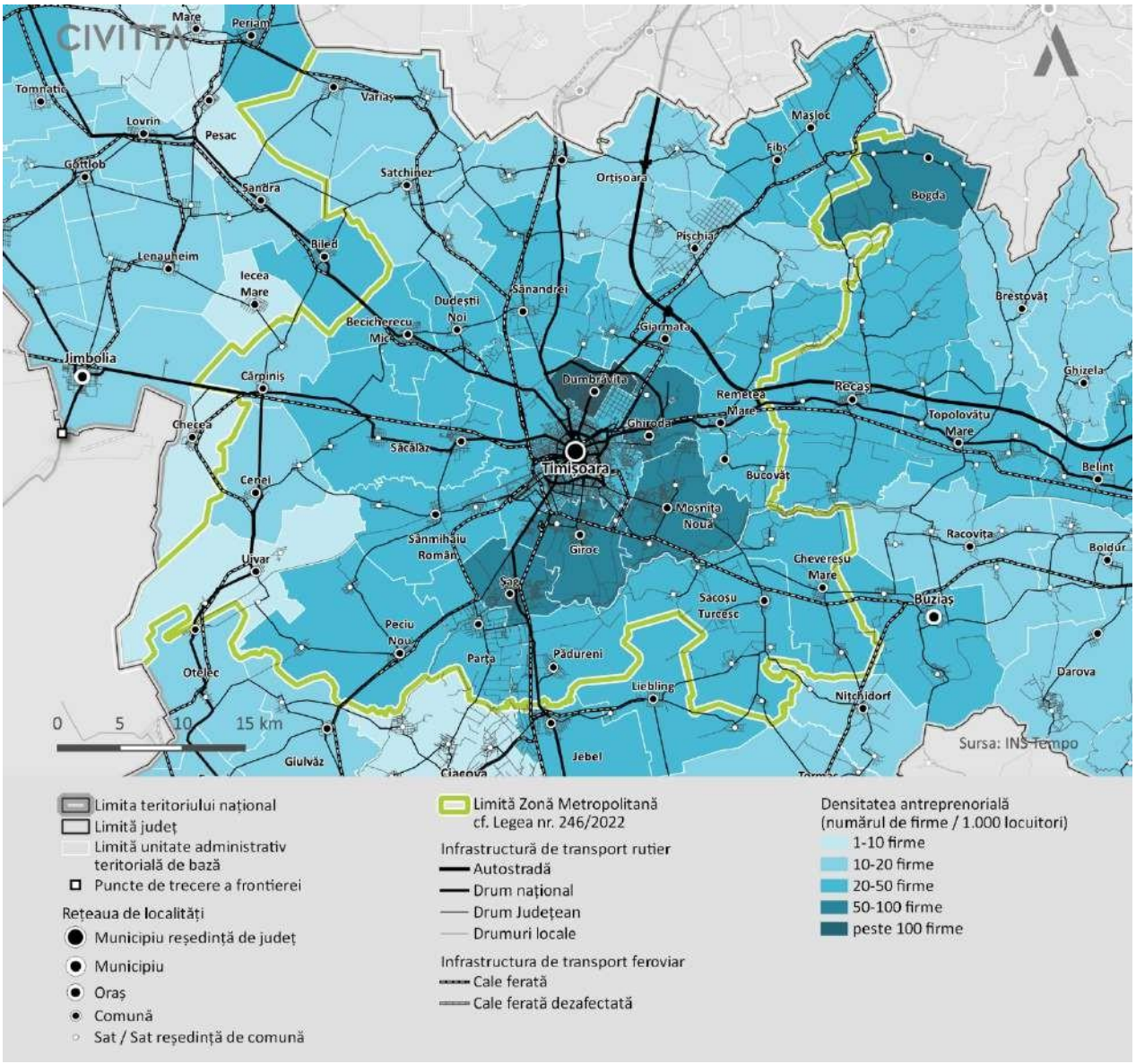

Sursa: Prelucrarea consultantului, date ListăFirme și INS Tempo 2019

Este important astfel de urmărit la nivelul UAT-urilor propuse pentru apartenența în cadrul Zonei Urbane Funcționale (ZUF) a municipiului Timișoara, localitățile care au înregistrat cel mai mare număr de firme raportat la 1.000 de locuitori. În acest context, UAT-urile precum Șag (56,95 firme/1.000 locuitori), Giroc (75,96 firme/1.000 locuitori), Moșnița Nouă (70,2 firme/1.000 locuitori), Ghiroda (86,65firme/1.000 locuitori) sau Dumbrăvița (120,25 firme/1.000 locuitori) beneficiază de o densitate antreprenorială ridicată, fiind pretabile pentru o dezvoltare economică a teritoriului și de menținere a unui grad de satisfacție ridicat din punct de vedere antreprenorială.

De asemenea, în ceea ce privește valoarea Produsului Intern Brut (PIB)[33] la nivel local, în anul 2019 cea mai mare valoare a acestuia a fost înregistrată bineînțeles în municipiul Timișoara, urmat de localități din

[33]Metoda de estimare a PIB la nivel local se bazează pe ponderea cifrei de afaceri la nivel local în totalul județean, întrucât acest indicator este puternic corelat cu activitatea economică dintr-un anumit teritoriu. Urmând acest principiu, a fost analizată comparativ cifra de afaceri la nivel local și raportată la valoarea PIB județean, rezultând o valoare PIB la nivel local proporțională cu contribuția la cifra de afaceri din județ.

imediata vecinătate a municipiului precum: UAT-urile Dumbrăvița, Ghiroda sau Giroc (UAT-uri care sunt propuse a fi parte din Zona Urbană Funcțională a municipiului Timișoara.

FIGURĂ 14 - VALOAREA PIB LA NIVEL LOCAL (MII LEI), 2019

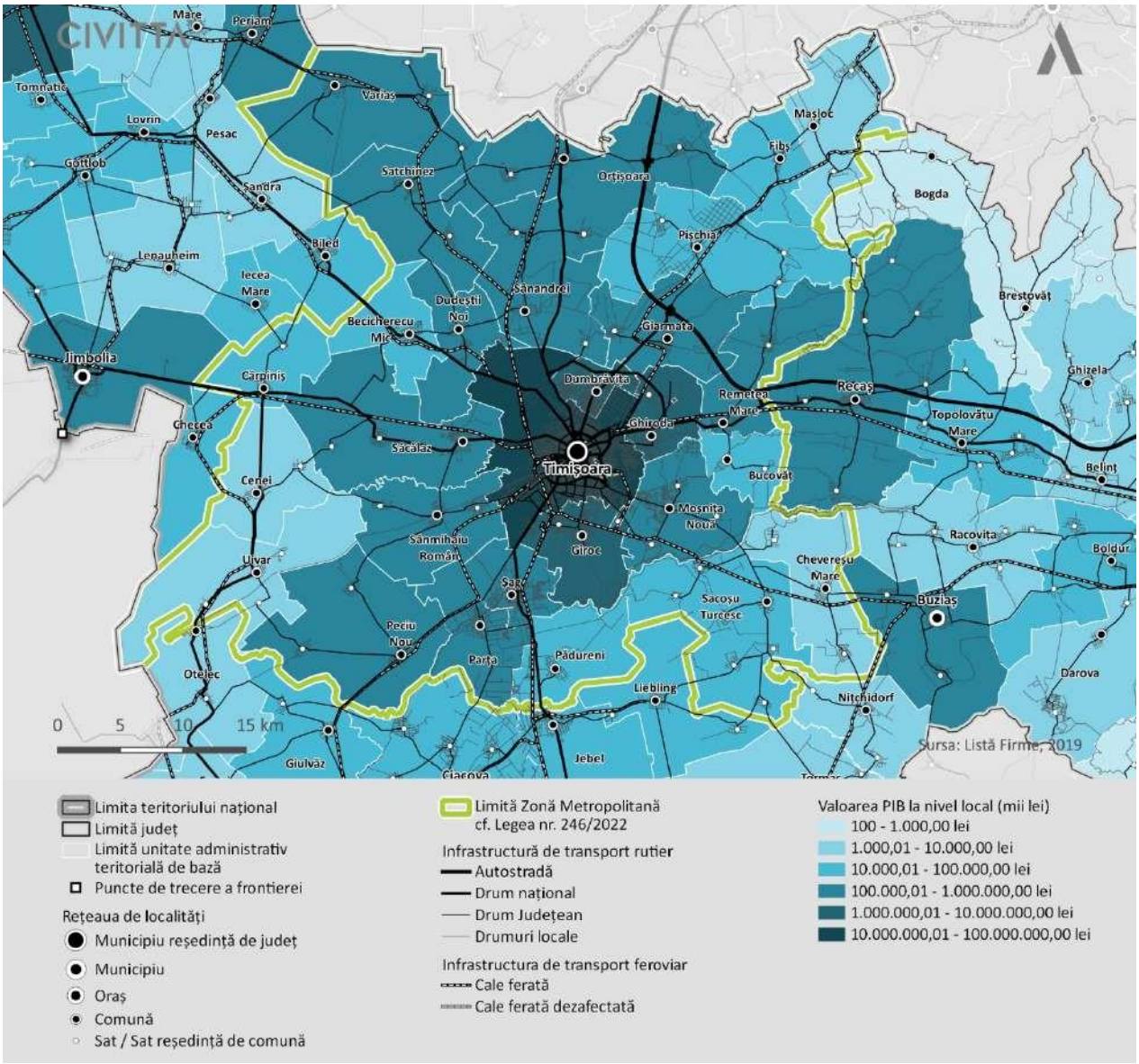

Sursa: Prelucrarea consultantului, date ListăFirme 2019

La cele menționate se adaugă în special UAT-uri din prima coroană de localități precum UAT-urile Șag, Sânmihaiu Român, Săcălaz, Dudeștii Noi, Sânandrei sau Moșnița Nouă care au un aport considerabil în ceea ce privește PIB-ul la nivel local. Din a doua coroană de localități, UAT-uri precum Giarmata, Remetea Mare, Parța, Peciu Nou, Satchinez, Orțișoara sau Variaș mai înregistrează un aport considerabil în ceea ce privește PIB-ul la nivel local. Trebuie menționat faptul că Timișoara, și în general zona din imediata vecinătate a municipiului, înregistrează cele mai mari valori ale cifrei de afaceri în anul 2019, fiind astfel ușor de identificat câteva zone cu potențial de creștere economică la nivelul Zonei Urbane Funcționale a municipiului Timișoara, în special pe fondul valorii foarte ridicate a cifrei de afaceri:

- **Potențial foarte ridicat:** municipiul Timișoara – cu o valoare a cifrei de afaceri de peste 5.000.000 mii de euro;

- **Potențial ridicat:** UAT Ghiroda – cu o valoare a cifrei de afaceri cuprinsă între 1.000.000-5.000.000 mii de euro;
- **Potențial moderat:** UAT-urile Sânandrei, Dudeștii Noi, Giarmata, Remetea Mare, Moșnița Nouă, Giroc, Săcălaz, Dumbrăvița, Orțișoara și Parța – cu o valoare a cifrei de afaceri cuprinsă între 100.000-1.000.000 mii de euro;
- **Potențial redus:** UAT-urile Bucovăț, Șag și Sânmihaiu Român, Peciu Nou, Becicherecu Mic, Cărpiniș, Satchinez sau Variaș – cu o valoare totală a cifrei de afaceri cuprinsă între 10.000-100.000 mii de euro.

FIGURĂ 15 - VALOAREA TOTALĂ A CIFREI DE AFACERI (MII EURO), 2019

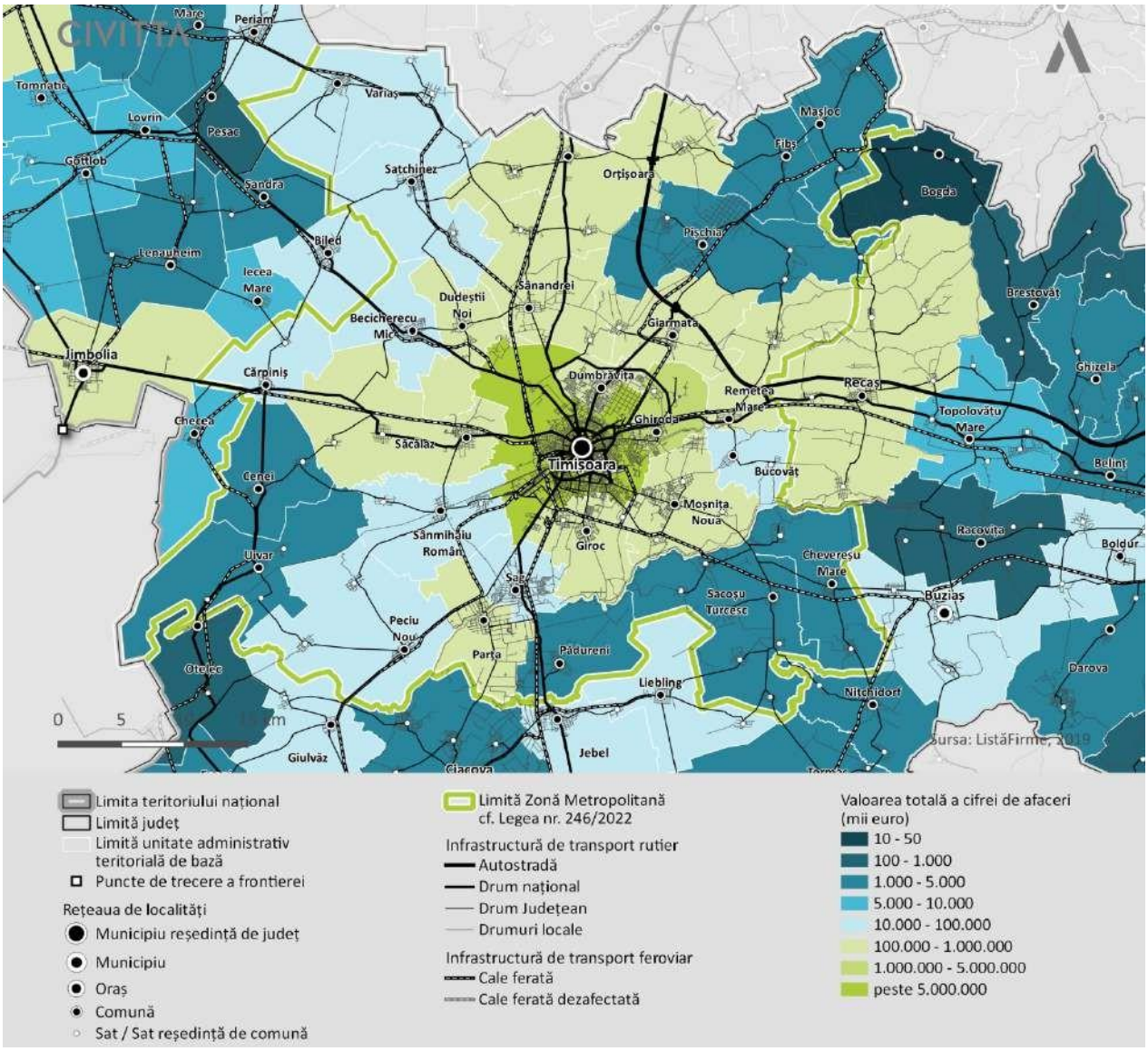

Sursa: Prelucrarea consultantului, date ListăFirme 2019

Pentru Zona Metropolitană a municipiului Timișoara trebuie menționat, în contextul economic, faptul că există în prezent UAT-uri care au o pondere foarte redusă din punct de vedere al cifrei de afaceri totală, respectiv cuprinsă între 1.000 – 5.000 mii euro. În acest sens se identifică: Chevereșu Mare (2.257,466 euro), Cenei (2.653,104 euro), Mașloc (3.146,484 euro), Uivar (3.457,164 euro), Sacoșu Turcesc (3.747,688 euro), Pădureni (4.111,158 euro), Fibiș (4.241,161 euro) și Pișchia (4.315,625 euro).

Totodată, dacă analizăm valoarea cifrei de afaceri per locuitor, în anul 2019 cele mai mare înregistrări au fost identificate în comuna Ghiroda (cu 149.655 euro/locuitor), urmată de comuna Remetea Mare (cu 92.248 euro/locuitor) și comuna Parța (cu 75.244 euro/locuitor).

FIGURĂ 16 - VALOAREA CIFREI DE AFACERI PER LOCUITOR (EURO / LOCUITOR), 2019

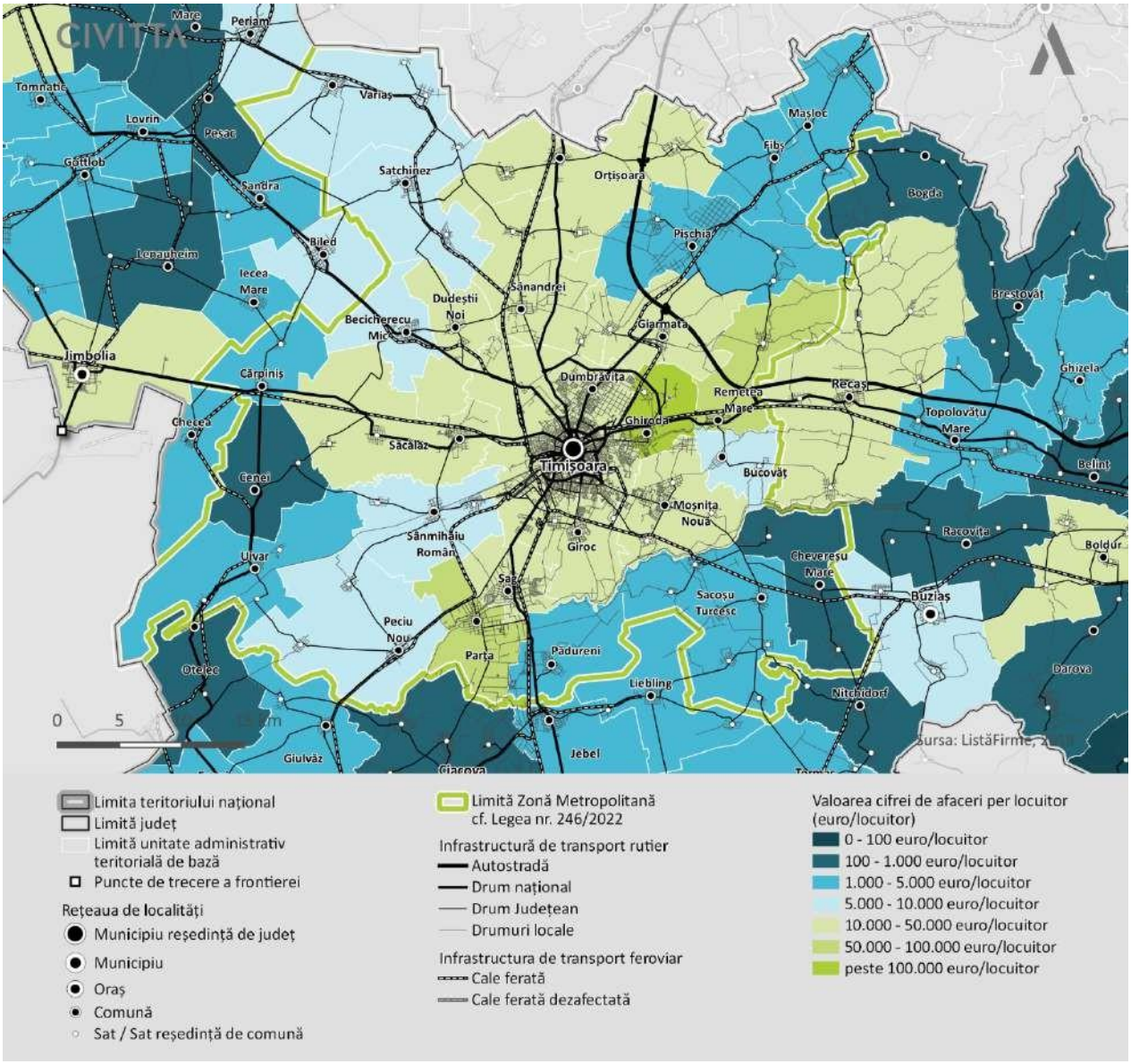

Sursa: Prelucrarea consultantului, date ListăFirme 2019

La nivelul zonei studiate, se poate observa faptul că un număr mare de UAT-uri au o valoare a cifrei de afaceri per locuitor cuprinsă între 10.000 și 50.000 euro/locuitor. În acest context se află comunele Dumbrăvița, Moșnița Nouă, Giroc, Șag, Săcălaz, Dudeștii Noi, Sânandrei, Giarmata sau Orțișoara, spre deosebire de comunele Bucovăț, Sânmihaiu Român, Becicherecu Mic, Satchinez sau Peciu Nou care înregistrează valori mai scăzute, cuprinse între 5.000 și 10.000 euro/locuitor.

PROFIL SPAȚIAL ȘI DEZVOLTARE URBANĂ | Expansiunea urbană / dezvoltarea urbană se produce atunci când rata conversiei de utilizare a teritoriului depășește rata de creștere a populației. Potrivit definiției

oferite de Jaeger și Schwick[34], gradul de expansiune este mai mare atunci când zona construită este mai mare, clădirile sunt mai dispersate în peisaj, iar intensitatea utilizării zonelor construite este mai mică. Factorii majori care duc la modificarea mediului urban sunt cauzate de fenomenul de globalizare, precum și de schimbările la scară largă din plan social, economic și demografic.

În acest context se poate observa faptul că municipiul Timișoara mai dispune încă de o serie de resurse de teren care pot fi exploatate pentru o dezvoltare ulterioară în zona de nord a municipiului, precum și o serie de zone în partea de sud și zona de est spre Moșnița Nouă.

FIGURĂ 17 - EVOLUȚIA ZONELOR CONSTRUITE, 2014-2018-2020

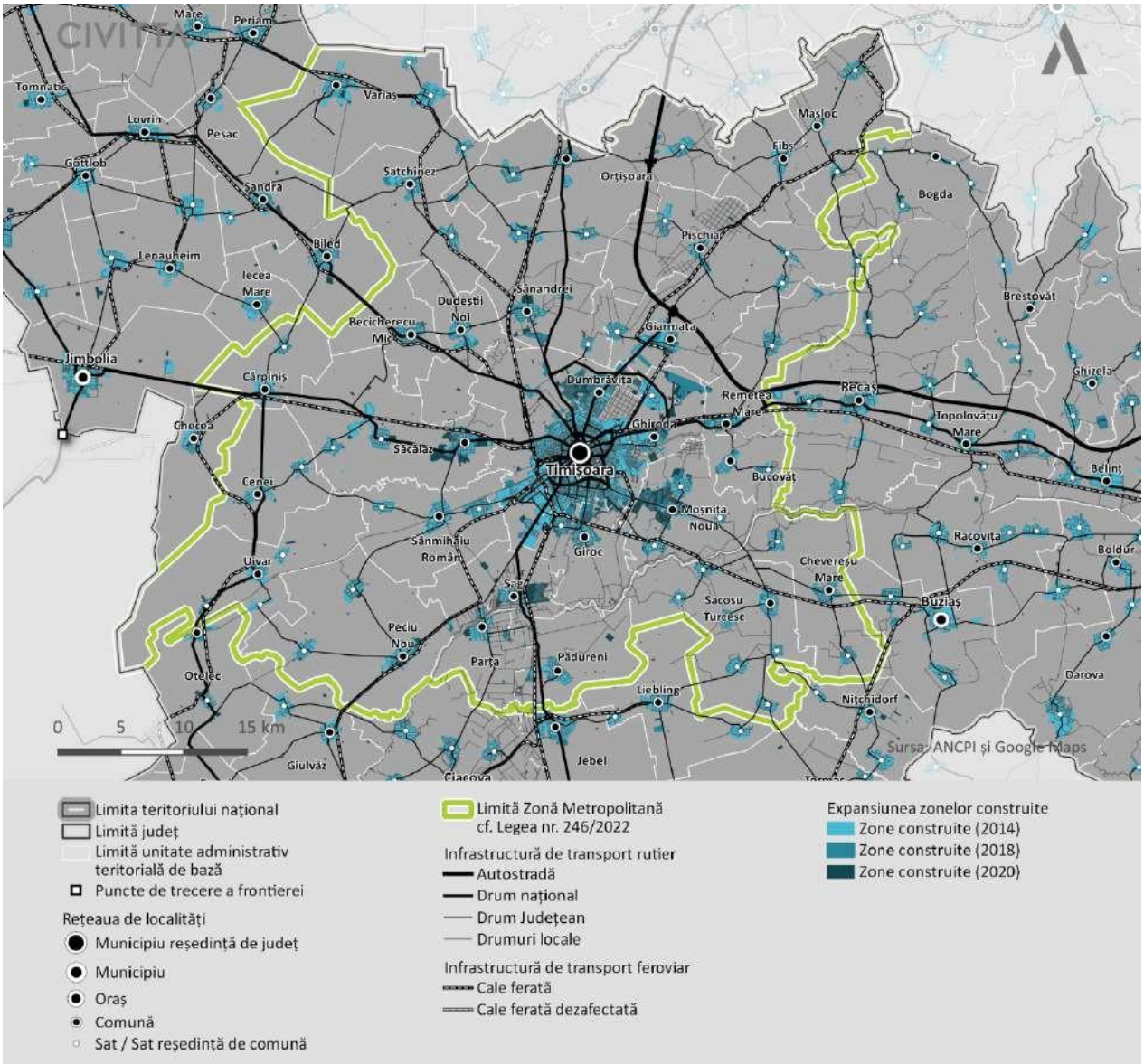

Sursa: Prelucrarea consultantului, date ANCPI și cartare Google Maps

Acest indicator ne poate arăta totodată tendința de expansiune teritorială pe care municipiul Timișoara a avut-o în ultimii ani, prin dezvoltarea zonelor de la periferia municipiului Timișoara precum: Chișoda,

[34] https://www.mdlpa.ro/userfiles/Urban_Sprawl_Definition_Action.pdf
Improving the measurement of urban sprawl: Weighted Urban Proliferation (WUP) and it sapplication to Switzerland

Ghiroda, Dumbrăvița sau Moșnița Nouă, extinderi dinspre vest în comuna Săcălaz, dinspre est în comuna Moșnița Veche și dinspre sud în comuna Șag.

Totodată, comunele Dumbrăvița, Moșnița Nouă, Giroc, Șag sau Bucovăț au înregistrat o creștere a populației care s-a observat în perioada 2014-2022, pusă implicit pe seama dezvoltării acestor zone din prima coroană de localități. Expansiunea este evidențiată și din perspectiva dezvoltărilor imobiliare de la nivelul zonei analizate, fie că este vorba de creșterea numărului de locuințe, fie că este vorba despre numărul de autorizații de construire eliberate.

În acest context, UAT-urile din prima și a doua coroană de localități au avut în anul 2021 printre cele mai mari valori înregistrate. În comuna Moșnița Nouă au fost înregistrate un număr de 54,76 de autorizații eliberate la 1.000 de locuitori, urmată de comuna Ghiroda cu un număr de 27,07 autorizații eliberate la 1.000 de locuitori.

FIGURĂ 18 - AUTORIZAȚII DE CONSTRUIRE ELIBERATE LA 1.000 DE LOCUITORI, 2021

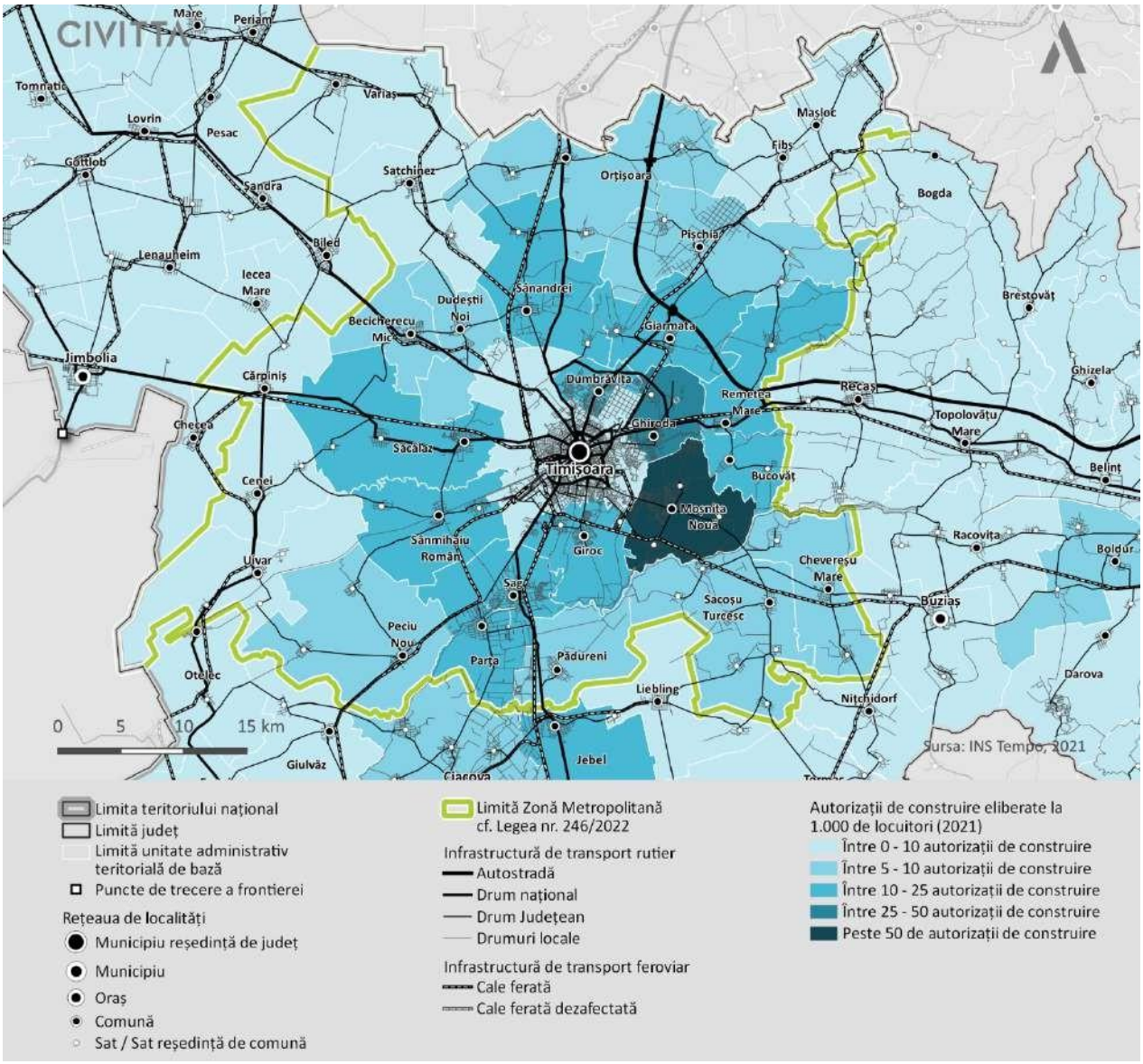

Sursa: Prelucrarea consultantului, date INS Tempo

În ceea ce privește prima coroană de localități au fost înregistrate între 10-25 de autorizații de construire eliberate la 1.000 de locuitori pentru Șag (22,92 autorizații de construire eliberate), Dumbrăvița (20,46 autorizații de construire eliberate), Sânmihaiu Român (19,52 autorizații de construire eliberate), Săcălaz (19,34 autorizații de construire eliberate), Giroc (16,61 autorizații de construire eliberate), Giarmata (15,50 autorizații de construire eliberate) și Sânandrei (14,27 autorizații de construire eliberate), iar pentru Dudeștii Noi au fost eliberate între 5-10 autorizații de construire la 1.000 de locuitori. Din a doua coroană de localități au fost înregistrate între 10-25 de autorizații de construire eliberate la 1.000 de locuitori doar pentru UAT-urile Bucovăț (22,73 autorizații de construire eliberate), Remetea Mare (19,12 autorizații de construire eliberate), Giarmata (15,50 autorizații de construire eliberate) și Parța (10,46 autorizații de construire eliberate).

Pentru o dezvoltare echilibrată și eficientă a teritoriului este necesară și o gestionare performantă amenajării teritoriului și urbanismului, astfel încât noile zone apărute să aibă acces la toate utilitățile și dotările socio-economice necesare și să se bazeze pe o valorificare eficientă a resurselor de teren disponibile, în special în interiorul localităților.

FIGURĂ 19 - PONDEREA SUPRAFEȚEI OCUPATE DE CONSTRUCȚII LA NIVELUL MUNICIPIULUI TIMIȘOARA ȘI ZONA URBANĂ METROPOLITANĂ A MUNICIPIULUI, %

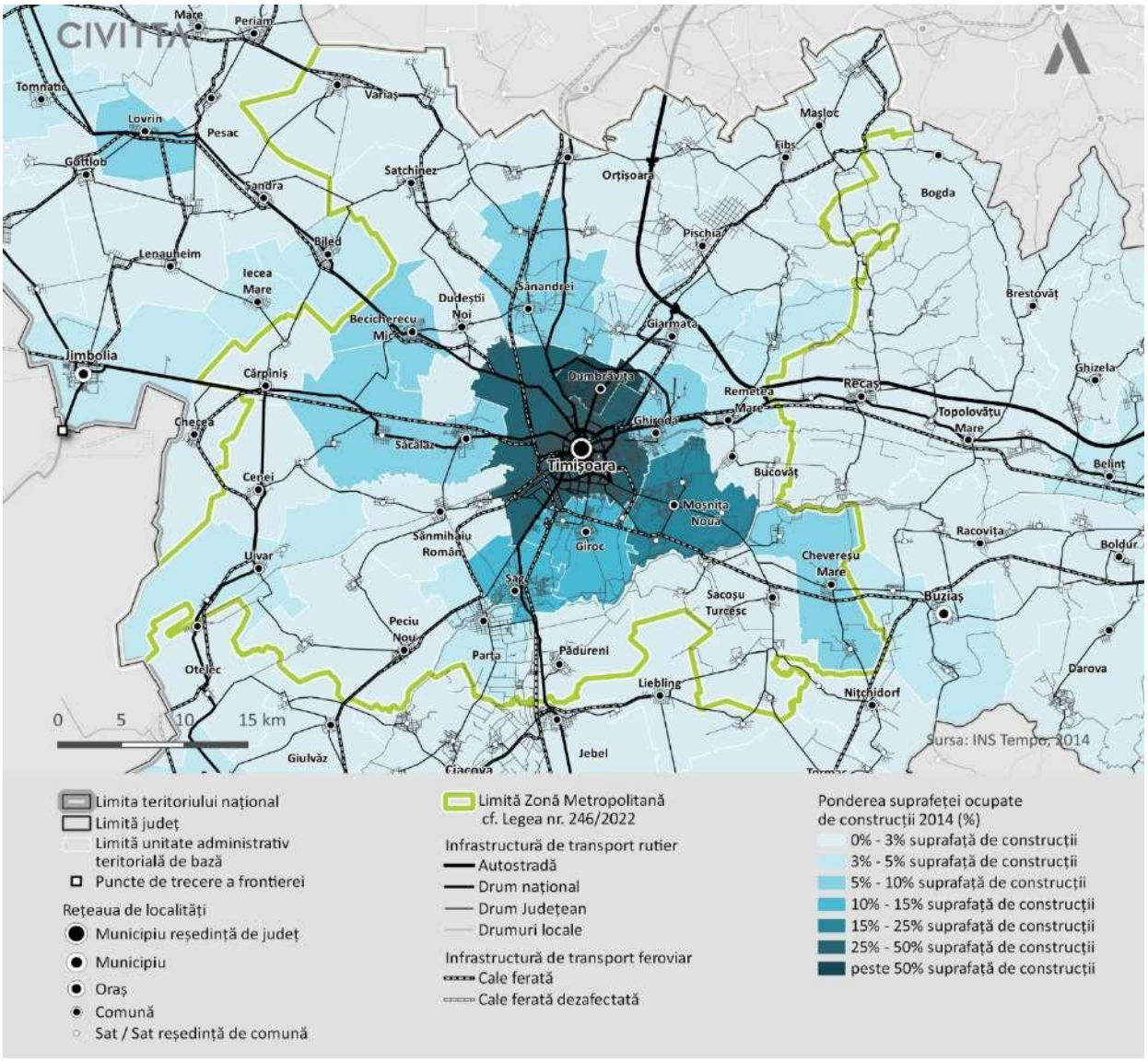

Sursa: Prelucrarea consultantului, date INS Tempo

În acest context se poate observa faptul că UAT-ul Dumbrăvița dispune în acest moment de o pondere a suprafeței ocupate de construcții care depășește 50% din suprafața UAT-ului. După aceasta, cea mai mare pondere a suprafeței ocupate de construcții este municipiul Timișoara cu o suprafață de 49,7% ocupată de construcții și comuna Moșnița Nouă cu o pondere de 22,4% care sunt urmate comunele Șag și Giroc care înregistrează o pondere cuprinsă între 10% și 15% a suprafeței ocupate de construcții.

O pondere a suprafeței ocupate de construcții relativ crescută se află și la nivelul comunelor Săcălaz, Becicherecu Mic, Sânandrei, Ghiroda sau Chevereșu Mare, care au o pondere a suprafeței ocupate de construcții cuprinsă între 5% și 10% și ar putea reprezenta noi surse de teren pentru viitoare dezvoltări.

Cele mai puține suprafețe ocupate de construcții s-au identificat la nivelul comunelor Giarmata, Remetea Mare, Parța și Uivar care înregistrează o pondere a suprafeței ocupate de construcții cuprinsă între 3% și 5%. Doar la nivelul comunelor Giarmata și Remetea Mare s-a identificat totuși un interes crescut în ceea ce privește eliberarea autorizațiilor de construire pentru clădiri sau a schimbărilor de domiciliu.

TURISM | Sectorul turistic a demonstrat că poate contribui într-o mare măsură la dezvoltarea economică și la crearea unor locuri de muncă, fiind astfel un interlocutor pentru dialogul multicultural, incluziune socială și chiar dezvoltarea durabilă. Turismul este un factor important de dezvoltare economică și socială. Sectorul stimulează creșterea economică prin generarea de venituri, locuri de muncă și investiții în județul Timiș.

FIGURĂ 20 - ZONE CU POTENȚIAL TURISTIC LA NIVELUL ZONEI URBANE METROPOLITANE A MUNICIPIULUI TIMIȘOARA

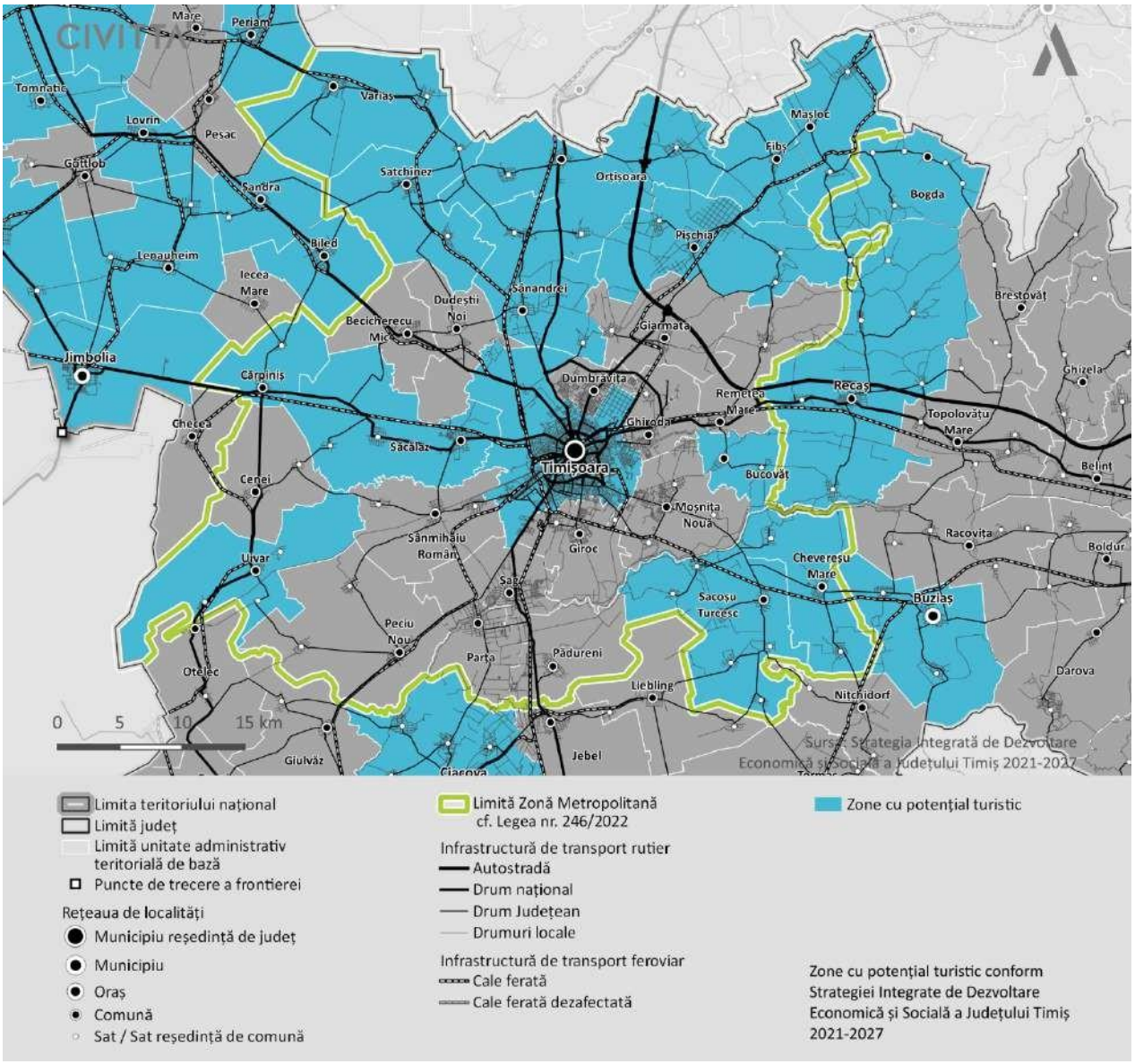

Sursa: Prelucrarea consultantului, date SIDES a Județului Timiș 2021-2027

Aceasta ajută la susținerea patrimoniului cultural și natural, oferă venituri pentru finanțarea facilităților și infrastructurii de care se bucură vizitatorii și rezidenții și promovează conștientizarea unei identități unice în lume, care se distinge prin diversitatea sa. Din punct de vedere economic este important de luat în considerare atât zonele cât și obiectivele turistice, acestea fiind atracții atât la nivel local, cât și la nivel județean și național, ce pot fi puse în valoare de o accesibilitate ridicată și de o capacitate de cazare turistică adaptată nevoilor din teritoriu.

De departe unul dintre atuurile teritoriului din punct de vedere cultural, este dat de multitudinea resurselor de patrimoniu material și imaterial. Astfel, zona beneficiază de numeroase resurse arheologice și arhitecturale de interes național. Există totuși elemente de patrimoniu material, precum monumentele istorice care sunt puse în valoare mult mai bine în zonele urbane, față de cele din zonele rurale. Este de înțeles și faptul că resursele de patrimoniu sunt mult mai ușor de vizitat în cadrul diferitelor excursii sau vacanțe în municipiul Timișoara de exemplu, și mai puțin în zonele rurale.

FIGURĂ 21 - PUNCTE ȘI TRASEE TURISTICE DE LA NIVELUL MUNICIPIULUI TIMIȘOARA ȘI ZUF

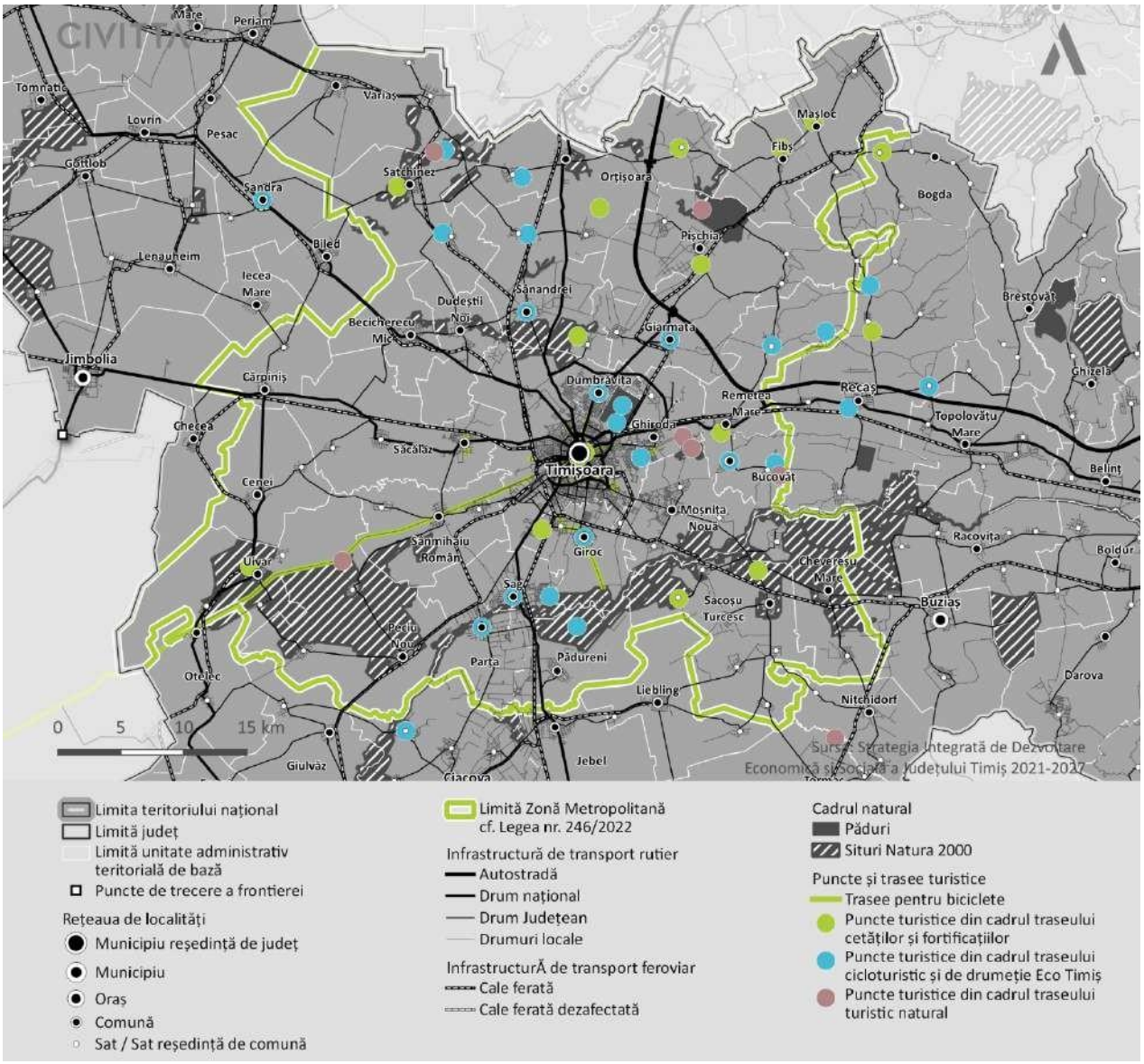

Sursa: Prelucrarea consultantului, date SIDES a Județului Timiș 2021-2027

În acest context, zona rurală din imediata proximitate a municipiului Timișoara prezintă anumite aspecte pozitive care, dacă sunt valorificate într-o manieră sustenabilă, pot da naștere la noi experiențe turistice inedite. Unele dintre cele mai importante resurse turistice din teritoriu se regăsesc în mediul rural și reușesc să conturează un produs turistic complex, diversificat, unde natura se îmbină cu patrimoniul cultural tradițional și cel antropic. Astfel, unele dintre cele mai importante resurse de cadru natural prezente în teritoriul din imediata proximitate a municipiului Timișoara dar și la nivelul întregului județ sunt reprezentate de rezervații naturale, mlaștini, păduri și insule, puțin cunoscute de turiști și slab promovate în mediul online. Pe lângă aceste resurse, apele termale și minerale prezente la nivelul teritoriului aduc un aport considerabil în ceea ce privește dezvoltarea turismului balneoclimatic, în special în zonele în localitățile care și-au creat deja o notorietate pe baza acestui tip de turism, care pot fi incluse în diferite trasee turistice viitoare – Sânnicolau Mare, Lovrin, Biled, **Cărpiniș**, Lenauheim, Jimbolia, **Variaș**, Periam, Teremia Mare, Beba Veche, Tomnatic, **Beregsău Mic (comuna Săcălaz)**, **Beregsău Mare (comuna Săcălaz)**, Comloșu Mare, Grabaț (comuna Lenauheim), Saravale, Șandra, Deta, **Pișchia**, **Fibiș**, Ivanda, **Călacea**

(comuna Orțișoara), **Timișoara**, **Uivar**, Sânmihaiu German, Cebza, Banloc, Buziaș, Bogda, **Mașloc**, Sacoșu Mare sau Tomești.

Printre principalele atracții ale cadrului natural din teritoriu se numără: Parcul Natural Lunca Mureșului, Rezervația Naturală Lunca Pogănișului, Rezervația ornitologică și mlaștina Satchinez, Rezervația ornitologică Beba Veche, lacul Surduc, Parcul dendrologic de la Bazoș și Buziaș sau Peștera cu apă Românești.

FIGURĂ 22 - CAPACITATEA DE CAZARE TURISTICĂ ÎN MUNICIPIUL TIMIȘOARA ȘI ZUF, 2022

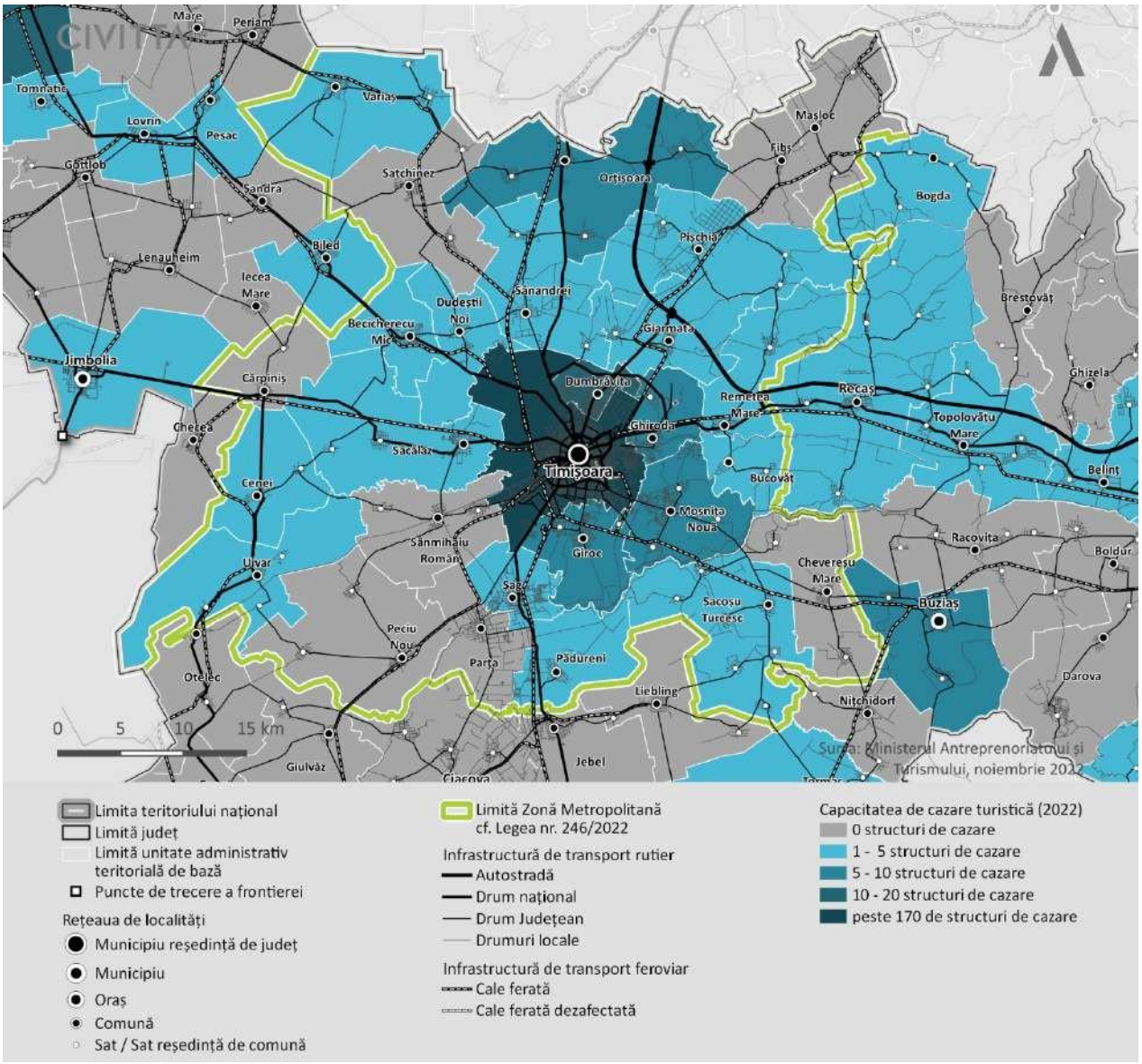

Sursa: Prelucrarea consultantului, date Ministerul Antreprenoriatului și Turismului

Satele bănățene – cu frumusețea locurilor, unicitatea și farmecul tradițiilor – constituie o atracție din ce în ce mai căutată de turiști, iar cererile pentru locuri de cazare în mediul rural cresc anual, creând premisele dezvoltării turismului pe întreg teritoriul zonei analizate. Mai mult, zonele rurale au primit și un sprijin semnificativ din partea administrației publice, fie prin proiecte de promovare a acestora în mediul online, fie prin crearea unor noi trasee turistice sau produse turistice complexe – precum Eco Timiș, care a făcut ca atenția turiștilor să se îndrepte mai mult spre astfel de zone.

Se observă astfel că municipiul Timișoara beneficiază de cele mai multe structuri de cazare, fiind înregistrate la Ministerul Antreprenoriatului și Turismului peste 170 de astfel de structuri. Raportat la unitățile de cazare, municipiul Timișoara este urmat de UAT-ul Dumbrăvița care înregistrează un număr între 10 și 20 de unități de cazare, lucru datorat în special proximității acestei localități față de municipiu și accesibilitatea crescută pe care o are.

Din prima coroană de localități, UAT-urile Giroc, Moșnița Nouă sau Ghiroda au înregistrate fiecare între 5 și 10 unități de cazare, iar majoritatea dintre UAT-uri din prima coroană de localități prezintă în general între 1 și 5 unități de cazare. Singurul UAT din prima coroană de localități care nu are în acest moment nicio unitate de cazare înregistrată la Ministerul Antreprenoriatului și Turismului este localitatea Sânmihaiu Român, deși se află în imediata vecinătate a unui Sit Natura 2000 și a unor puncte turistice culturale și naturale importante la nivel teritorial. În același context se află și localitățile din a doua coroană, respectiv Peciu Nou, Parța, Chevereșu Mare sau Satchinez care nu beneficiază de unități de cazare acreditate.

MOBILITATE, ACCESIBILITATE ȘI NAVETISM | În contextul analizei, un element cheie în conturarea legăturilor la nivelul teritoriului îl reprezintă accesibilitatea centrului polarizator în relație cu așezările înconjurătoare, dată de infrastructura și serviciile de transport existente în teritoriu. Rețeaua de transport rutier asigură conexiuni bune în regiune, inclusive cu statele vecine însă legătura cu Capitala rămâne dificilă.

Județul Timiș dispune de un aeroport – Aeroportul Internațional Traian Vuia – amenajat în vecinătatea directă a municipiului Timișoara. Conform Master Planul General de Transport al României, acesta este încadrat drept aeroport internațional, fiind al treilea cel mai mare aeroport din România după numărul de pasageri transportați, la nivelul anului 2019 (1.597,319 pasageri). Aeroportul deservește întreaga populație a regiunii, fiind singurul aeroport funcțional pe tot parcursul anului. Acesta dispune de o singură cursă internă către Aeroportul Internațional Henri Coandă Otopeni, asigurând astfel legătura aeriană cu capitala, dar și accesul către o diversitate mai largă de destinații prin zborurile operate de Aeroportul Internațional Henri Coandă.[35]

În prezent Aeroportul Internațional Traian Vuia nu este deservit de calea ferată, la începutul anului 2023 fiind însă aprobat Studiul de Fezabilitate care vizează conectarea acestuia la Gara Timișoara Nord folosind magistrala secundară care trece prin Giarmata Vii. Municipiul Timișoara este pe traseul Magistralei M 100 București – Craiova – Arad, linie cu trei din patru contracte de modernizare semnate pentru secțiunea PNRR Caransebeș – Timișoara – Arad și la un pas de lansarea licitației pentru cele șapte loturi dintre Craiova și Caransebeș (proiectul cu Tunelul Balota). Realizarea lucrării face parte din strategia de dezvoltare pe termen scurt, mediu și lung cuprinsă în Master Planul General de Transport aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 666 / 2016, cu modificările și completările ulterioare, iar racordul de cale ferată cu Aeroportul Internațional Traian Vuia este inclus în Strategia de Dezvoltare a Infrastructurii Feroviare 2021 – 2025 aprobată prin Hotărârea Guvernului nr. 985 / 2020.

Cu toate acestea, se observă faptul că aeroportul beneficiază de o bună accesibilitate pe cale rutieră către acesta, din aproape toate zonele studiate din prima și a doua coroană de localități a municipiului Timișoara, timpul parcurs fiind de aproximativ 30 de minute din UAT-urile Moșnița Nouă, Giroc, Săcălaz, Dudeștii Noi, Orțișoara sau Pișchia și între 10-20 de minute pentru municipiul Timișoara sau UAT-urile Ghiroda, Sânandrei, Dumbrăvița, Giarmata, Remetea Mare și Bucovăț.

Cea mai grea accesibilitate către aeroport o au UAT-urile Uivar, Cenei sau Cărpiniș (aproximativ 60 de min.) sau Variaș, Becicherecu Mic, Peciu Nou și Pădureni (aproximativ 50 de min.), aflate la o distanță considerabilă față de Aeroportul Internațional Traian Vuia.

În context teritorial mai extins, datorită autostrăzii A1, legătura cu municipiul Arad e mult mai rapidă, motiv pentru care Aeroportul Internațional Traian Vuia își extinde mult raza de influență concurând direct cu

[35] Strategia Integrată de Dezvoltare Economică și Socială a Județului Timiș 2021-2027. Volumul 1: Analiza Teritorială și Administrativă a județului Timiș

aeroportul din Arad. Această competiție este în defavoarea aeroportului din Arad, care în lipsă de cerere este operațional doar pe timpul verii când operează zboruri către destinații turistice din Europa. Partea de vest a județului se află în raza de deservire a aeroportului de la Szeged fără a calcula însă timpul alocat pentru trecerea frontierei.

FIGURĂ 23 - IZOCRONĂ DE ACCESIBILITATE AEROPORT PE CALE RUTIERĂ (MINUTE)

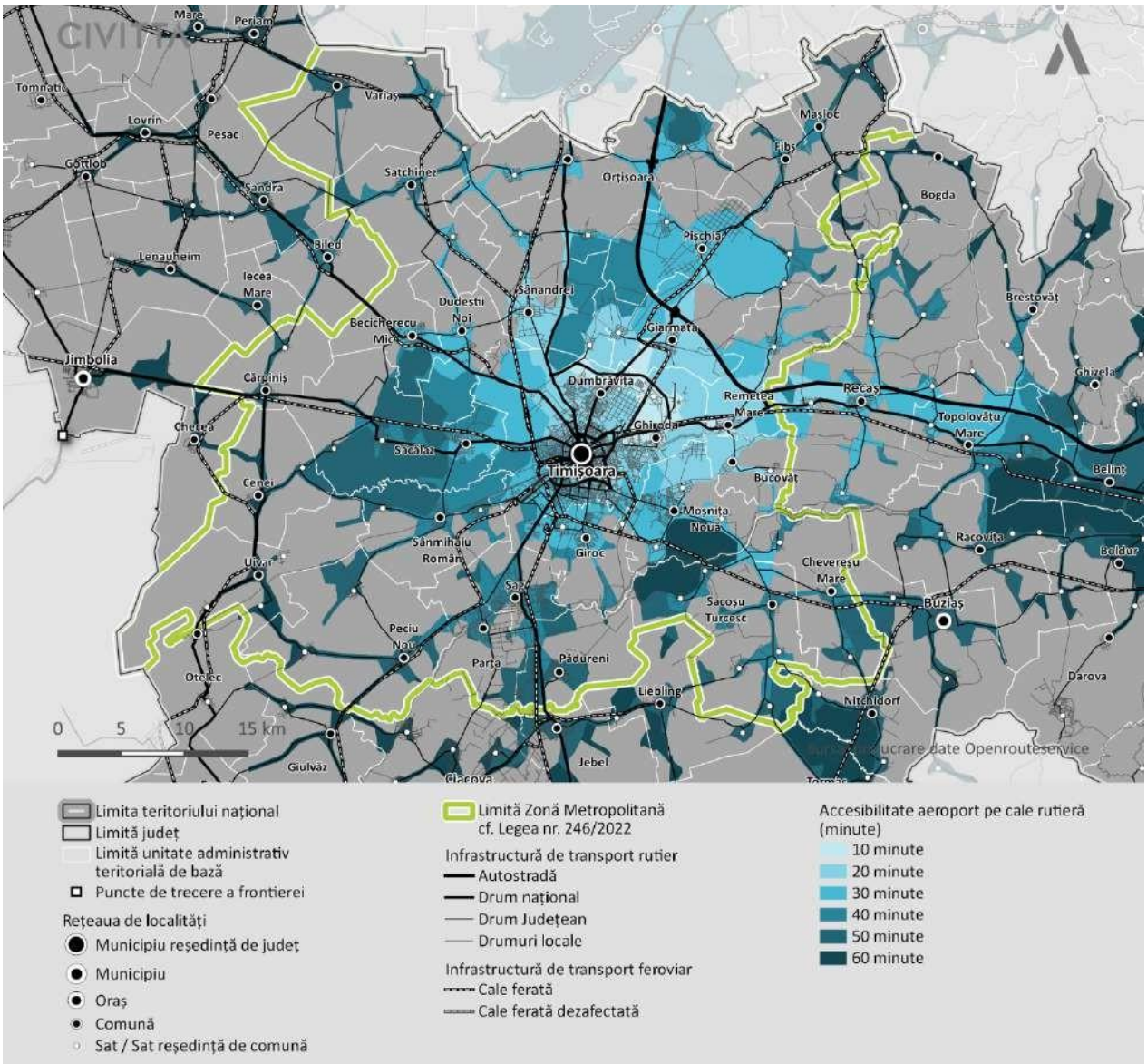

Sursa: Prelucrarea consultantului, date Openrouteservice

Rețeaua de drumuri naționale este completată de autostrada A1 București – Nădlac, care traversează județul în partea nordică a acestuia, pe un traseu aflat la o distanță considerabilă de cel mai important oraș al Regiunii Vest și fără a avea descărcări directe pentru Timișoara (în prezent, descărcarea de pe autostradă se face prin 2 accese: în zona de E a municipiului Timișoara care traversează localitatea Remetea Mare și în zona de N a municipiului Timișoara, care traversează 2 localități: Giarmata și Dumbrăvița).

Legătura cu zona centrală a teritoriului național (București), precum și cu exteriorul țării (prin Ungaria) este asigurată de proximitatea autostrăzii A1 față de municipiul Timișoara Totodată, cele două drumuri europene care străbat teritoriul municipiului Timișoara (E671 și E70) facilitează accesul rapid către principalele orașe din România și țările europene situate pe aceste trasee.

În ceea ce privește municipiul Timișoara, se remarcă faptul că toate UAT-urile din prima coroană de localități a municipiului Timișoara pot fi accesate într-un interval de 30 de minute pe cale rutieră, în special în lungul principalelor căi de comunicații din județ. Cu toate acestea, doar în cazul localităților din prima coroană din jurul municipiului accesibilitatea este sub 30 minute pe cale rutieră (cu mici excepții, doar din anumite zone aflate pe teritoriul localităților din coroana 2 se poate ajunge în mai puțin de 30 minute în centrul Timișoara, mai exact din acele localități aflate pe traseul E70).

FIGURĂ 24 - IZOCRONĂ ACCESIBILITATE RUTIERĂ PE PRINCIPALELE ARTERE RUTIERE (10-60 MINUTE)

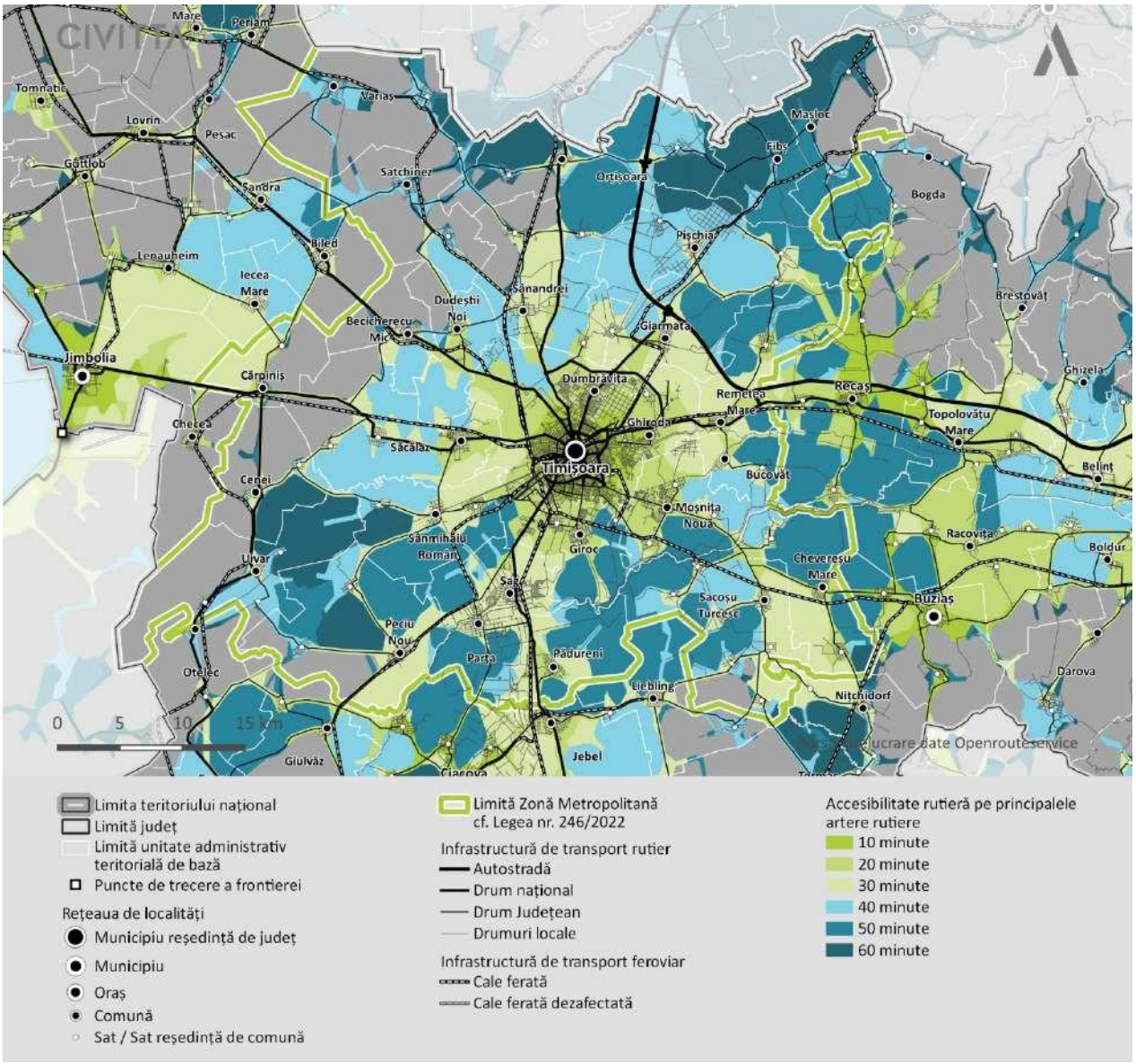

Sursa: Prelucrarea consultantului, date Openrouteservice

Drumurile naționale din teritoriu sunt dispuse radial, având centrul în municipiul Timișoara, respectiv în zona de centru a județului. Totodată, se evidențiază două axe principale pe direcțiile est-vest și nord-sud, susținând mare parte din traficul județean și car oferă acces facil pentru localitățile din jurul municipiului.

În strânsă legătură cu accesibilitatea, un indicator important îl reprezintă și fluxurile de navetism, ce sunt direct influențate de durata deplasărilor și de oferta de transport existentă. În prezent, municipiul Timișoara rămâne principalul furnizor de locuri de muncă din județ, concentrând principalele zone industriale și de activități de la nivel județean. Astfel, analizând datele existente, se observă faptul că fluxul

cel mai mare de navetiști (peste 50%) care vin spre municipiul Timișoara se înregistrează de la nivelul UAT-urilor Dumbrăvița, Moșnița Nouă, Ghiroda, Giroc, Sânmihaiu Român, Sânandrei, Cenei și Bucovăț – pus pe seama proximității față de oraș și a accesibilitatea crescută pe principalele artere rutiere – între 10-20 de minute pentru UAT-uri precum Bucovăț, Moșnița Nouă, Ghiroda, Giroc sau Dumbrăvița sau aproximativ de 30 de minute pentru UAT-uri precum Sânmihaiul Român și Sânandrei.

Trebuie menționat și faptul că numărul mare de navetiști care vin spre municipiul Timișoara este dat si de contextul economic, Timișoara fiind unul cel mai puternic centru economic din vestul țării, având o cifră de afaceri cu un ritm mediu de creștere de 10,62%. În plus, conform unui raport al Băncii Mondiale, orașul de pe Bega este orașul cu cea mai mare creștere economică din Uniunea Europeană. Acesta atrage forța de muncă din imediata vecinătate a municipiului, inclusiv din comune care se află în a doua coroană de localități – de exemplu Bucovăț pentru care indicatorii economici au arătat o dezvoltare medie sau Cenei, pentru care indicatorii economici au arătat o dezvoltare scăzută.

FIGURĂ 25 - NAVETISM POTENȚIAL CĂTRE MUNICIPIUL TIMIȘOARA

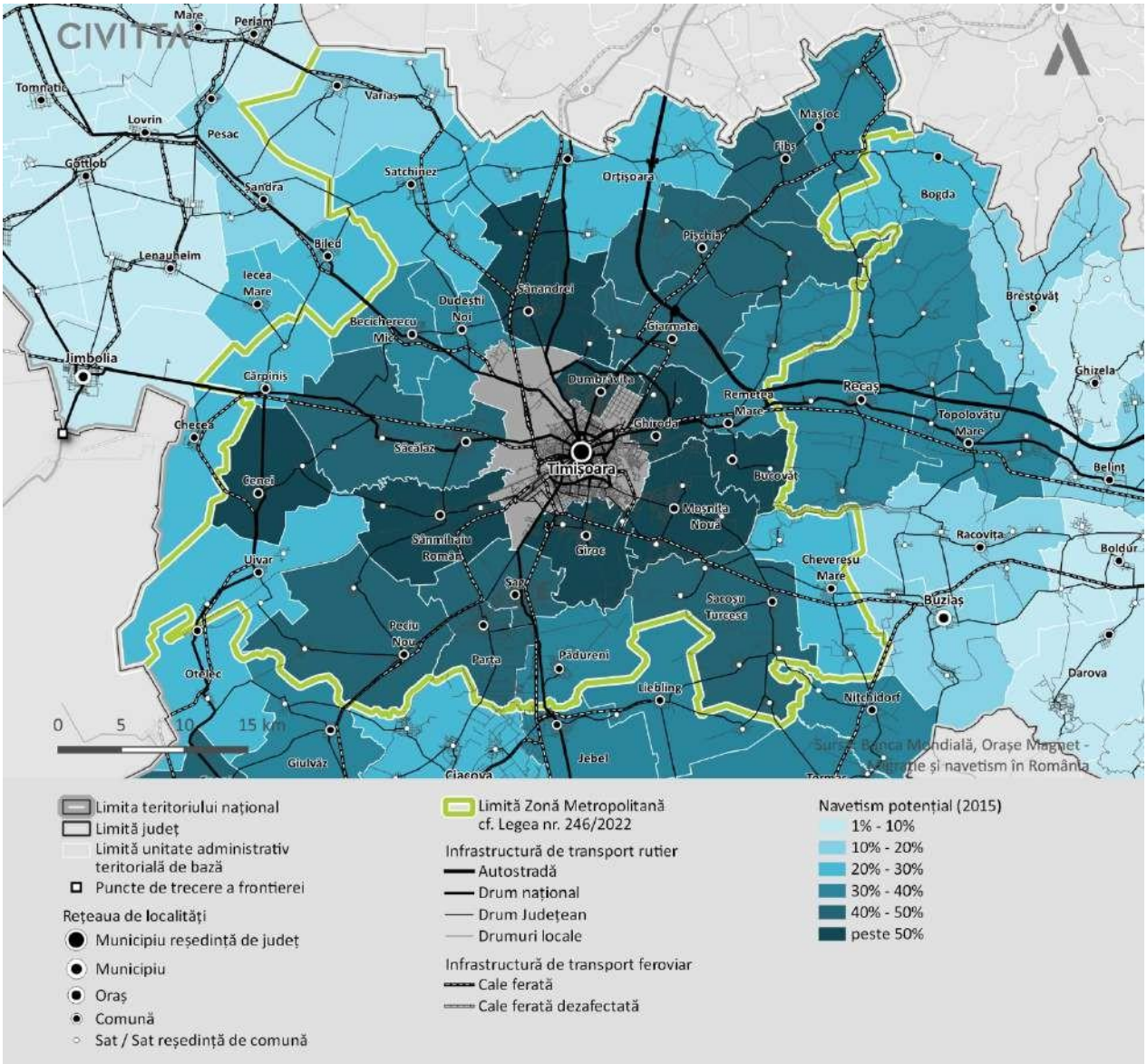

Sursa: Prelucrarea consultantului, date Banca Mondială, Orașe Magnet – Migrație și navetism în România

Tot un flux crescut de navetiști (între 40% - 50%) care au un loc de muncă în municipiul Timișoara se înregistrează și la nivelul UAT-urilor Giarmata, Șag, Săcălaz, Parța, Peciu Nou, Pișchia, Fibiș sau Sacoșu Turcesc.

În același timp se evidențiază faptul că ponderea populației cu locul de muncă în municipiul Timișoara scade odată cu scăderea accesibilității. O pondere semnificativă a navetismului se realizează pe arterele principale și din UAT-urile care au acces la transport public metropolitan sau județean, precum și posibilitatea de a ajunge rapid cu automobilul personal. Mai mult, fluxurile de trafic majore sunt orientate exclusiv către municipiul Timișoara, acestea fiind accentuate pe direcția N-S și E-V. Este de menționat faptul că volumul de trafic care intră în municipiul Timișoara este mai mare decât cel care intră în teritoriu, evidențiind astfel faptul că municipiul colectează un volum semnificativ de trafic din interiorul UAT-urilor componente ale zonei metropolitane.

Județul este deservit de o amplă rețea rutieră și feroviară, ce permite deplasarea în teritoriu cu autovehiculul personal, cu transportul public județean sau cu trenul. Transportul public județean acoperă 82% din UAT-urile din județ, respectiv 95.26% din populația totală a județului.

FIGURĂ 26 - VOLUMUL DE TRAFIC ÎNREGISTRAT PE PRINCIPALELE ARTERE PENETRANTE

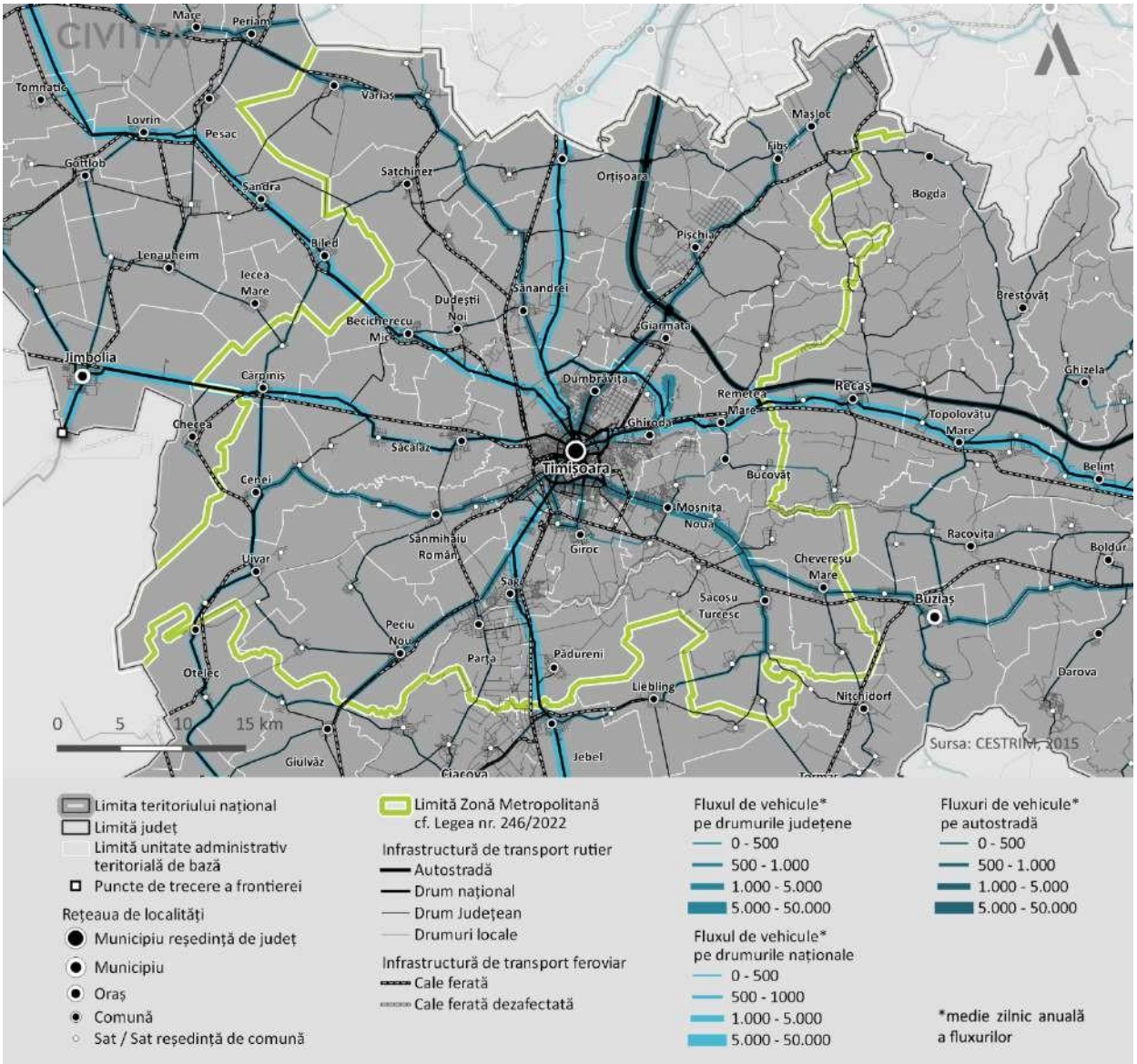

Sursa: Prelucrarea consultantului, date CESTRIM

Comunele din jurul Timișoarei, sunt deservite de transportul public metropolitan asigurat de Societatea de Transport Public Timișoara. Acest aspect le permite locuitorilor să aibă acces și la alte curse de transport public metropolitan și județean prin unul sau mai multe transferuri. Conform hărții puse la dispoziție pe site-ul oficial al Societății există în prezent rute către Dumbrăvița, Giarmata, Orțișoara, Sânandrei, Variaș, Becicherecu Mic, Biled, Săcălaz, Șag, Parța, Pădureni, Moșnița Nouă, Ghiroda, Remetea Mare și Giarmata Vii.[36] Troleibuze metropolitane există însă doar pentru Ghiroda și Dumbrăvița, fiind cele care dispun de astfel de infrastructură.[37]

Totodată, există riscul ca frecvența redusă a serviciilor de transport din județ conduc la creșterea utilizării autovehiculului personal pentru deplasările din interiorul județului, în special pentru locuitorii localităților care nu dispun de alte opțiuni de deplasare. Acest aspect este relevant în special în contextul navetismului către principalele centre urbane din județ, ce concentrează un număr ridicat de locuri de muncă. Utilizarea zilnică a autovehiculului personal de către cetățenii care au domiciliul în altă localitate față de cea în care lucrează contribuie semnificativ la problemele de congestie și poluare de la nivel local.

5.2. DELIMITAREA ZONEI URBANE FUNCȚIONALE A MUNICIPIULUI TIMIȘOARA

Grație poziției sale favorabile, cu multiple posibilități de interconectare prin căi de comunicație terestre, aeriene și navale, Timișoara este, în prezent, principala poartă de intrare în România, dinspre Europa Centrală și de Vest. Delimitarea Zonei Urbane Funcționale a municipiului Timișoara a pornit de la actuala delimitare a Zonei Metropolitane a Municipiului Timișoara, așa cum a fost aceasta delimitată conform Legii nr. 246/2022 privind zonele metropolitane, aflată în vigoare de la 28 iulie 2022.

Pe baza celor prezentate anterior sunt evidențiate în continuare principalele motive pentru care se recomandă limitarea Zonei Urbane Funcționale a municipiului Timișoara, fiind corelați indicatorii aparținând celor 5 domenii cheie luate în considerate în cadrul analizei – profil socio-demografic, dezvoltare economică, dezvoltare urbană, turism, mobilitate, accesibilitate și navetism. Astfel, au fost identificate UAT-urile cu cele mai puternice legături cu municipiul Timișoara și al căror potențial de dezvoltare poate fi mai bine valorificat printr-o abordare strategică la nivel metropolitan.

Pentru a analiza fiecare indicator și pentru a vedea relațiile de interdependență dintre acestea și municipiul Timișoara, a fost realizată o matrice logică cu scopul de a fi un instrument de planificare strategică care să ajute la ierarhizarea și încadrarea într-un mod concis și sistematic a UAT-urilor cu cele mai strânse legături în Zona Urbană Funcțională a municipiului Timișoara.

Au fost incluși în analiză și matrice, indicatori precum:

- Creșterea procentuală a populației la nivel de UAT după domiciliu (2014-2022);
- Numărul de locuitori la nivel de UAT (2022);
- Soldul schimbărilor de domiciliu la nivel de UAT (2021);
- Densitatea antreprenorială (nr. firme / 1.000 locuitori);
- Valoarea PIB la nivel local (mii lei);
- Valoarea totală a cifrei de afaceri (mii euro);
- Valoarea cifrei de afaceri per locuitor (euro/locuitor);
- Capacitatea de cazare turistică (2022);
- Accesibilitatea pe cale rutieră (izocronă 10-60 mi.);

[36] http://www.ratt.ro/map4.pdf
[37] http://www.ratt.ro/map3.pdf

- Accesibilitate aeroport pe cale rutieră (izocronă 10-60 min.);
- Navetismul potențial (2015);
- Evoluția densității populației (locuitori/km2) - 2014 – 2022;
- Autorizații de construire eliberate pentru clădiri de tipul construcții, % (2014-2022);
- Ponderea suprafeței ocupate de construcții din totalul fondului funciar (2014).

Excepție de la această matrice fac indicatorii ce țin de obiectivele turistice și de agrement, distribuția zonelor cu potențial turistic și expansiunea zonelor construite, datele care au stat la baza acestor indicatori nefiind cuantificabili și sunt rezultatul analizei realizate la nivelul județului Timiș în cadrul Strategiei Integrate de Dezvoltare Economică și Socială a Județului Timiș 2021-2027. Volumul 1: Analiza Teritorială și Administrativă a județului Timiș.

TABEL 4 - MATRICE LOGICĂ DE DELIMITARE A ZONEI URBANE FUNCȚIONALE A MUNICIPIULUI TIMIȘOARA

UAT incluse în ZM conform Legii nr. 246/2022	I.1	I.2	I.3	I.4	I.5	I.6	I.7	I.8	I.9	I.10	I.11	I.12	I.13	I.14	TOTAL
Ghiroda	3	3	2	4	5	5	5	3	5	5	5	3	4	2	54
Moșnița Nouă	5	3	4	4	4	4	4	3	5	4	5	3	5	4	57
Giroc	5	4	5	4	5	4	4	3	5	4	5	3	3	3	57
Șag	4	2	3	4	4	3	4	2	4	3	4	3	3	3	46
Sânmihaiu Român	3	3	2	3	4	3	3	1	4	3	5	3	3	1	41
Săcălaz	3	3	2	3	4	4	4	2	5	4	4	2	3	2	45
Dudeștii Noi	3	2	3	3	4	4	4	2	5	4	3	2	2	1	42
Sânandrei	3	3	2	3	4	4	4	2	4	5	5	2	3	2	46
Dumbrăvița	5	4	5	5	5	4	4	4	5	5	5	4	3	5	63
Giarmata	2	3	2	3	4	4	4	2	5	5	4	3	3	1	45
Remetea Mare	2	2	3	3	4	4	5	2	5	5	3	1	3	1	43
Bucovăț	4	2	3	3	3	3	3	2	5	5	5	2	3	1	44
Chevereșu Mare	2	2	2	3	2	1	1	1	5	3	2	1	2	2	29
Sacoșu Turcesc	2	2	2	3	3	1	2	2	4	3	4	1	2	1	32
Pădureni	2	2	3	3	3	1	2	2	5	2	3	1	2	1	32
Parța	2	2	2	3	4	4	5	1	2	3	4	1	3	1	37
Peciu Nou	2	3	3	3	4	3	3	1	4	2	4	1	2	1	36
Uivar	1	2	2	1	2	1	2	2	3	1	2	1	1	1	22
Cenei	1	2	3	2	2	1	1	2	3	1	5	1	1	1	26
Cărpiniș	2	3	2	2	3	3	2	1	5	1	2	3	1	1	31
Becicherecu Mic	2	2	2	3	3	3	3	2	4	2	3	2	2	2	35
Satchinez	1	3	3	2	4	3	3	1	3	3	2	2	1	1	32
Orțișoara	2	2	2	2	4	4	4	3	4	4	2	1	2	1	37
Pișchia	2	2	2	2	3	1	2	2	4	4	4	1	2	1	32
Fibiș	2	1	3	3	3	1	2	1	2	3	4	1	1	1	28
Mașloc	1	2	2	3	2	1	2	1	2	3	3	1	1	1	25
Variaș	2	3	3	2	4	3	3	2	3	2	2	2	1	1	33

Legendă indicatori:

I.1 – Creșterea procentuală a populației la nivel de UAT după domiciliu (2014-2022)

I.2 – Numărul de locuitori la nivel de UAT (2022)

I.3 – Soldul schimbărilor de domiciliu la nivel de UAT

I.4 – Densitatea antreprenorială (nr. firme / 1.000 locuitori)

I.5 – Valoarea PIB la nivel local (mii lei)

I.6 – Valoarea totală a cifrei de afaceri (mii euro)

I.7 – Valoarea cifrei de afaceri per locuitor (euro/locuitor)

I.8 – Capacitatea de cazare turistică (2022)

I.9 – Accesibilitatea pe cale rutieră (izocrone 10-60 min pentru transportul auto)

I.10 – Accesibilitate aeroport pe cale rutieră

I.11 – Navetism potențial

I.12 – Evoluția densității populației (locuitori/km2) - 2014 - 2022

I.13 – Autorizații de construire eliberate pentru clădiri de tipul construcții, % (2014-2022)

Legendă total:

10 – 20 puncte - locul 5

20 – 30 puncte - locul 4

30 – 40 puncte - locul 3

40 – 50 puncte - locul 2

50 – 60 puncte - locul 1

Sursa: Prelucrarea consultantului

Din punct de vedere metodologic au fost acordate note de la 1-5 cu scopul de a diferenția pe baza datelor identificate, valorile cele mai bune sau cele mai scăzute ale UAT-urilor și relația acestora cu municipiul Timișoara și întreg teritoriul analizat. Pe baza notelor, s-a realizat un total și un clasament care a stat la baza identificării UAT-urilor cu cele mai bune valori înregistrate, ținând în același timp cont și de relațiile care există între acestea și municipiul Timișoara.

Trebuie menționat faptul că există UAT-uri din a doua coroană de localități care au înregistrat valori foarte bune în ceea ce privește indicatorii macroeconomici, cei ce țin de navetismul potențial sau cei ce țin de accesibilitatea rutieră și conectivitatea facilă pe care o au cu municipiului Timișoara, dar care nu au prezentat o dezvoltare la fel de spectaculoasă ca UAT-urile care se află în imediata vecinătate a municipiului, în special în ceea ce privește dezvoltarea noilor construcții, facilități sau servicii.

FIGURĂ 27 - UAT-URILE CU CELE MAI MARI PUNCTAJE OBȚINUTE ÎN URMA REALIZĂRII MATRICEI LOGICE

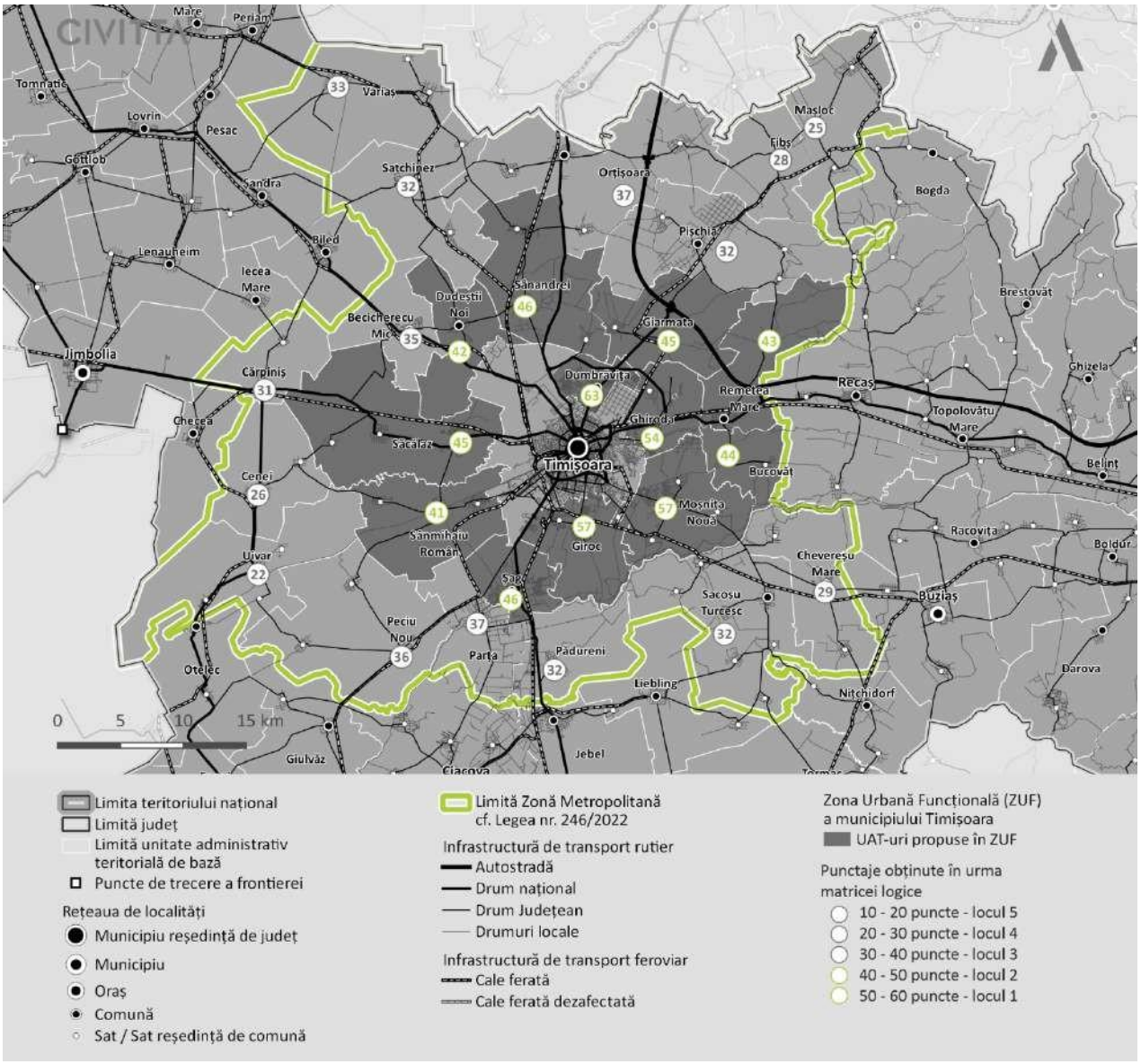

Sursa: Prelucrarea consultantului

Unele din aceste unități administrative au potențial social-economic ridicat și pot contribui semnificativ la consolidarea teritorială și funcțională a zonei funcționale, altele au un număr redus de locuitori și aport economic modest, dar dispun de un cadru natural și de peisaje rurale generoase, care pot constitui spații de echilibrare ecologică și de dezvoltare a activităților turistice. Includerea tuturor acestora în ZUF Timișoara ar da un plus de coerență dezvoltării social-economice și organizării spațiale a teritoriului. Partea de nord-est a zonei studiate urmează să fie dinamizată în perspectivă de dezvoltare integrală a autostrăzii Arad – Timișoara – Lugoj, mai ales în jurul racordurilor acesteia cu spațiul teritorial și pe direcțiile deservite de racordurile respective (axele spre Arad, Lipova și Lugoj), iar zona vestică și sudică, și-ar crește accesibilitatea și atractivitatea prin darea în funcțiune a șoselei de centură a Timișoarei și prin ameliorarea infrastructurilor de legătură cu orașele Belgrad, Szeged și Novi Sad.

În acest context, toate UAT-urile din prima coroană de localități sunt recomandate a fi incluse în Zona Urbană Funcțională a municipiului Timișoara – Ghiroda, Moșnița Nouă, Giroc, Șag, Sânmihaiu Român, Săcălaz, Dudeștii Noi, Sânandrei și Dumbrăvița, la care se recomandă includerea localităților Giarmata, Remetea Mare și Bucovăț din a doua coroană de localități, întrucât dispun de o accesibilitate ridicată către

centrul urban al municipiului, aflându-se în raza izocronei de accesibilitate pe cale rutieră de 20 de minute față de centrul urban al municipiului Timișoara și la doar 10-20 de minute distanță pe cale rutieră de Aeroportul Internațional Traian Vuia.

Din punct de vedere al navetismului, o parte din UAT-urile din prima și a doua coroană de localități au un flux de peste 40% din navetiști, aceștia venind zilnic spre locul de muncă pe care îl au în municipiul Timișoara – Dumbrăvița, Moșnița Nouă, Ghiroda, Giroc, Sânmihaiu Român, Sânandrei, Cenei, Bucovăț, Giarmata, Săcălaz sau Șag. Cu mici excepții se pot menționa UAT-urile Dudeștii Noi și Remetea Mare, care au înregistrat un flux cuprins între 30% și 40%. De altfel, majoritatea UAT-urilor care au un procent de peste 50% în ceea ce privește navetismul, au asigurate linii de transport public metropolitan sau județean cu o frecvență crescută a curselor, care să asigure legăturile localităților din județ cu municipiul Timișoara.

Totodată, municipiul Timișoara reprezintă centrul polarizator atât pentru activitățile economice, cât și în ceea ce privește forța de muncă, sistemul educațional, sistemul sanitar sau din punct de vedere al dotărilor și serviciilor disponibile, majoritatea UAT-urilor din imediata proximitate fiind dependente de dotările și serviciile pe care municipiul le oferă.

Mai mult, UAT-urile din prima coroană de localități, respectiv UAT Dumbrăvița, Moșnița Nouă, Giroc sau Șag, alături de municipiul Timișoara, înregistrează cele mai mari ponderi ale suprafeței ocupate de construcții (de la un procent de 10% la peste 50% cum este cazul comunei Dumbrăvița) acesta fiind rezultatul construcțiilor imobiliare din ultimii ani, navetismului crescut și soldul pozitiv al schimbărilor de domiciliu – cei mai mulți timișoreni care aleg să se mute în imediata vecinătate a municipiului Timișoara alegând aceste zone datorită accesibilității favorabile și a noilor dezvoltări imobiliare realizate în ultimii ani. De altfel, în ultimii 5 ani, comuna Dumbrăvița este frecvent aleasă de către locuitorii municipiului Timișoara, aici fiind construite noi ansambluri rezidențiale de case de lux și blocuri de mici dimensiuni. Aceasta este de altfel printre cele mai căutate comune atât de dezvoltatori cât și de locuitori, fiind foarte pretabilă pentru cei ce doresc să locuiască în afara orașului și care doresc să facă naveta la locul de muncă în oraș.

Potrivit datelor analizate, în anul 2021 aproximativ între 50 și 500 de persoane s-au mutat din municipiul Timișoara către zona periferică, inclusiv în alte UAT-uri. Acest lucru poate fi pus pe seama prețului accesibil al locuințelor, fie că vorbim de cartiere de locuințe noi cum este cazul în Dumbrăvița sau de dorința de a avea un spațiu mai mare cum este cazul caselor individuale sau de contextul pandemiei care a oferit o flexibilitate mai mare a locurilor de muncă și au schimbat comportamentul populației. În acest sens, cele mai mari valori înregistrate privind soldul schimbărilor de domiciliu s-au înregistrat în Dumbrăvița (264 de persoane), Giroc (303 persoane) sau Moșnița Nouă (105 persoane). Valori pozitive au fost înregistrate și în Șag, Dudeștii Noi, Remetea Mare sau Bucovăț, acest lucru dovedind faptul că aceste UAT-uri atrag tot mai mulți locuitori atrași de accesibilitatea bună, dotările din imediata proximitate, prețul locuințelor și dezvoltarea acestor zone din punct de vedere socio-economic din ultima perioadă.

Totodată, evoluția autorizațiilor de construire eliberate pentru clădiri de tipul construcții (2014-2022) ne arată faptul că cele mai multe cereri eliberate au fost înregistrate în Moșnița Nouă (peste 50 de autorizații) și Ghiroda (între 25-50 de autorizații), urmate de Giroc, Șag, Sânmihaiu Român, Săcălaz, Sânandrei și Dumbrăvița cu câte 10-25 de autorizații eliberate fiecare – din prima coroană de localități, urmate de Giarmata, Remetea Mare, Bucovăț și Parța cu câte 10-25 de autorizații eliberate fiecare – din a doua coroană de localități. În același timp, pe lângă oportunitățile pe care aceste schimbări de domiciliu le au în cazul unor proprietari, trebuie menționate și dezavantajele cu care unii dintre aceștia se confruntă în acest moment – lipsa accesului la servicii în imediata proximitate, trafic îngreunat pe arterele principale spre oraș, dependența față de municipiul Timișoara în ceea ce privește locul de muncă sau dotări precum școală, grădiniță, centre comerciale etc.

De asemenea, creșterile populației, expansiunea zonelor construite, o dezvoltare economică accentuată sau intervenții majore în infrastructura de transport pot constitui factori determinanți în extinderea pe viitor a Zonei Urbane Funcționale a municipiului Timișoara. Potrivit datelor analizate, cele mai mari creșteri

procentuale ale populației la nivel de UAT după domiciliu, s-au realizat în perioada 2014-2022 în UAT-urile din prima coroană de localități, respectiv câteva excepții din a doua coroană de localități. Astfel, creșteri procentuale de peste 15% ale populației au fost înregistrate la nivelul UAT-urilor: Dumbrăvița (61,5%), Giroc (57,3%), Moșnița Nouă (53,3%), Șag (32,3%), Bucovăț (30,4%), Sânmihaiu Român (25,6%), Ghiroda (25,0%), Săcălaz (23,8%), Dudeștii Noi (19,8%) sau Sânandrei (15,0%).

Analiza datelor din punct de vedere al valorii PIB la nivel local indică faptul că atât UAT-urile din prima coroană de localități, cât și cele din a doua coroană prezintă valori mari și foarte mari. În acest sens, toate UAT-urile din prima coroană au înregistrat punctaje maxime (4-5) fiind încadrate ca zone cu cele mai mari valori ale PIB-ului la nivel local – între 100.000,01 și 1.000.000,00 (nota 4) și între 1.000.000,01 – 100.000.000,00 (nota 5). Din a doua coroană de localități se remarcă Giarmata, Remetea Mare, Parța, Peciu Nou, Satchinez, Orțișoara și Variaș primind un punctaj de 4 puncte. Cu toate acestea, raportându-ne atât la valoarea totală a cifrei de afaceri (mii euro) și la valoarea cifrei de afaceri (euro / locuitor) din 2019, UAT-urile din prima coroană de localități înregistrează valorile maxime (cu mici excepții în cazul UAT-urilor Sânmihaiu Român și Șag – dar care au o valoare PIB la nivel local ridicată), iar din a doua coroană de localități se remarcă UAT-urile Giarmata, Remetea Mare, Parța și Orțișoara.

De asemenea, din punct de vedere al densității populației (locuitori/km^2), cea mai mare densitate în anul 2022 – după municipiul Timișoara, se află în comuna Dumbrăvița (cu 944,23 locuitori/km^2), urmată de comunele Giroc (408,45 locuitori/km^2), Ghiroda (247,00 locuitori/km^2), Moșnița Nouă (206,17 locuitori/km^2), Șag (140,62 locuitori/km^2), Cărpiniș (127,51 locuitori/km^2),Sânmihaiu Român (117,21 locuitori/km^2) și Giarmata (110,63 locuitori/km^2).

Pe baza celor analizate și a matricei care reușește să surprindă cele mai importante aspecte care au fost luate în considerare pentru delimitarea zonei de studiu a prezentei strategii, se evidențiază faptul că cea mai crescută relație cu municipiul Timișoara o au UAT-urile din prima coroană de localități – Dumbrăvița, Moșnița Nouă, Giroc, Ghiroda, Șag, Sânandrei, Săcălaz, Dudeștii Noi și Sânmihaiu Român, urmate de UAT-urile din a doua coroană – Giarmata, Bucovăț și Remetea Mare. Fiecare dintre aceste UAT-uri prezintă printre cele mai puternice legături cu municipiul Timișoara pe baza indicatorilor analizați și a rezultatelor scontate, al căror potențial de dezvoltare poate fi mai bine valorificat printr-o abordare strategică la nivel metropolitan.

În acest context, Zona Urbană Funcțională (ZUF) a municipiului Timișoara ar putea cuprinde următoarele unități administrativ teritoriale: UAT Ghiroda, UAT Moșnița Nouă, UAT Giroc, UAT Șag, UAT Sânmihaiu Român, UAT Săcălaz, UAT Dudeștii Noi, UAT Sânandrei, UAT Dumbrăvița, UAT Giarmata, UAT Remetea Mare și UAT Bucovăț. La nivelul acestor UAT-uri se regăsesc un număr de 27 de sate componente (inclusiv satele-reședință de comună), după cum urmează:

TABEL 5 – UAT-URILE ȘI SATELE COMPONENTE CARE ALCĂTUIESC ZONA URBANĂ FUNCȚIONALĂ A MUNICIPIULUI TIMIȘOARA

NR. CRT.	UAT INCLUS ÎN ZUF	SATE APARȚINĂTOARE UNITĂȚII ADMINISTRATIV-TERITORIALE
1.	UAT Bucovăț	Bucovăț (sat-reședință de comună)
		Bazoșu Nou
2.	UAT Dudeștii Noi	Dudeștii Noi (sat-reședință de comună)
3.	UAT Dumbrăvița	Dumbrăvița (sat-reședință de comună)
4.	UAT Ghiroda	Ghiroda (sat-reședință de comună)
		Giarmata Vii
5.	UAT Giarmata	Giarmata (sat-reședință de comună)
		Cerneteaz

NR. CRT.	UAT INCLUS ÎN ZUF	SATE APARȚINĂTOARE UNITĂȚII ADMINISTRATIV-TERITORIALE
6.	UAT Giroc	Giroc (sat-reședință de comună)
		Chișoda
7.	UAT Moșnița Nouă	Moșnița Nouă (sat-reședință de comună)
		Albina
		Moșnița Veche
		Rudicica
		Urseni
8.	UAT Remetea Mare	Remetea Mare (sat-reședință de comună)
		Ianova
9.	UAT Săcălaz	Săcălaz (sat-reședință de comună)
		Beregsău Mare
		Beregsău Mic
10.	UAT Șag	Șag (sat-reședință de comună)
11.	UAT Sânandrei	Sânandrei (sat-reședință de comună)
		Carani
		Covaci
12.	UAT Sânmihaiu Român	Sânmihaiu Român (sat-reședință de comună)
		Sânmihaiu German
		Utvin

Sursa: Legea nr. 2 /1968, privind organizarea administrativă a teritoriului României republicată, cu completările și modificările ulterioare

5.3. DELIMITAREA ZONEI DE INTERVENȚIE PRIORITARE

Un demers prospectiv realizat în scopul planificării integrate a Timișoarei și a zonei urbane funcționale, trebuie să releve, pe de o parte, difuzia influenței urbane la timpul prezent (prin analiza variabilelor identificate mai sus la nivelul comunelor din zona urbană funcțională) dar pe de altă parte să aibă şi o componentă dinamică, care să țină cont de rolul pe care zona urbană funcțională va trebui să şi-l accentueze în perspectivă, acela de vector al dezvoltării regionale.

Astfel, extinderea spațială accelerată a zonei urbane, lipsită de un cadru formal care să asigure o dezvoltare coerentă, armonioasă dincolo de limita teritoriului administrativ al municipiului Timișoara este un aspect care trebuie abordat cu prioritate în cadrul strategiilor de dezvoltare spațială. Deși în dezvoltarea lor spațială unele zone construite ale municipiului şi ale unor localități limitrofe acestuia au ajuns în contact, existând zone construite compacte, acestea nu prezintă coerență spațială , iar infrastructura tehnico-edilitară și dotările socio-economice sunt nesatisfăcătoare.

Se constată astfel că, Timișoara a influențat direct și evident dezvoltarea spațială a comunelor învecinate, ceea ce a condus la un proces de acumulare infrastructurală, edilitară, demografică, de restructurare și dezvoltare economică pe o rază de 15-20 km în jurul municipiului, în care sunt incluse 12 comune. Acest areal este inclus în izocrona de 15 minute, de la limita intravilanului Timișoarei (pe căile rutiere), la care se adaugă 15-25 de minute necesare accesului spre diversele obiective de interes din municipiu, cu mijloace

auto proprii sau cu mijloacele de transport ale STPT. Este necesar însă ca extinderea spațiului urban să nu se realizeze haotic, ci în baza unor strategii de dezvoltare spațială care depășesc limitele UAT-urilor în vederea asigurării confortului urban în zonele periurbane.

Având în vedere situația încă precară a infrastructurii de acces în Timișoara (lipsa unei șosele de centură, ponderea redusă a penetrantelor cu cel puțin două benzi pe sens etc.), echiparea insuficientă a teritoriului periurban cu dotări urbane (lipsa spații publice de calitate, insuficiența infrastructurilor educaționale, de sănătate, culturale etc.) și dezvoltarea insuficientă a infrastructurii tehnico-edilitare în contextul unei abordări individuale, la nivel de localitate, a serviciilor de utilitate publică, este necesară o direcționare a fondurilor publice către o zonă mai restrânsă, în acord cu capacitatea actuală a municipiului de a interacționa fertil cu spațiul său de sprijin.

Din considerentele prezentate mai sus, în cadrul SIDU este delimitată o zonă de intervenție, în cadrul zonei urbane funcționale a Timișoarei, capabile să susțină și să propage procesul de dezvoltare urbană.

Astfel, se poate aprecia că:

- pe de o parte, Timișoara are puterea de a structura o zonă funcțională suficient de extinsă, date fiind câteva elemente: talia demografică, indicatorii demografici favorabili, comportamentul economic tipic unui pol de creștere, concretizat prin creșterea economică din sectorul terțiar și creșterea accentuată a sectorului terțiar superior; în relație cu aceste aspecte, se poate viza un spațiu mai vast decât al celor 12 comune considerate;
- Pe de altă parte, difuzia actuală a caracterelor urbane și natura relațiilor urban-rural sunt destul de modeste, ceea ce ar pleda pentru delimitarea, în primă etapă, a unei zone de intervenție mai puțin extinse, ca prim pas înspre o structură teritorială viitoare, metropolitană, mai potrivită rolului pe care trebuie să-l joace ZUF Timișoara.

În ceea ce privește alocarea fondurilor și investițiilor publice, Zona Urbană Funcțională stabilită definește caracterul metropolitan al investițiilor și va reprezenta punctul de pornire pentru investițiile cu orizont de timp post 2030. Acest fapt va permite corelarea investițiilor cu extinderea impactului municipiului asupra comunelor din ZUF pe termen mediu și lung.

În ceea ce privește investițiile pe termen scurt și mediu, este recomandată concentrarea investițiilor către Zona de Intervenție Prioritară a strategiei. Direcționarea investițiilor publice cu orizont de timp 2027-2030 către Zona de Intervenție va maximiza impactul acestora și va permite o corelare mai strânsă a acestora cu proiectele de investiții din municipiul Timișoara, existând un nivel de interdependență mult mai ridicat a proiectelor.

Pe baza analizelor și rezultatelor prezentate în capitolul 5.3, se justifică includerea în **Zona de Intervenție Prioritară** a prezentei strategii cu orizont de timp 2027-2030 a UAT-urilor din ZUF care sunt clasificate cu "locul 1" conform matricei logice prezentate în Tabelul 4 și au obținut un punctaj între 50 și 60 de puncte. Astfel, se va asigura o intervenție în comunele care au cele mai strânse legături de interdependență cu municipiul Timișoara, și anume: **comuna Dumbrăvița** (63 de puncte), **comuna Giroc** (57 de puncte), **comuna Moșnița Nouă** (57 de puncte) și **comuna Ghiroda** (54 de puncte).

Aceste comune au înregistrat punctaj maxim pentru o serie de indicatori analizați, iar direcționarea investițiilor publice cu orizont de timp 2027-2030 către Zona de Intervenție va genera o creștere armonioasă la nivelul municipiului și a zonei suburbane. În continuare este prezentată matricea logică de delimitare a zonei prioritare de intervenție care include comunele Ghiroda, Moșnița Nouă, Giroc și Dumbrăvița (vezi *Tabel 6 - Matrice logică de delimitare a zonei de intervenție prioritare*) și delimitarea spațială a acestei zone (vezi *Figură 28 - Delimitarea Zonei de Intervenție prioritare – Municipiul Timișoara și comunele Giroc, Moșnița Nouă, Ghiroda și Dumbrăvița).*

TABEL 6 - MATRICE LOGICĂ DE DELIMITARE A ZONEI DE INTERVENȚIE PRIORITARE

UAT incluse în zona prioritară de intervenție	I.1	I.2	I.3	I.4	I.5	I.6	I.7	I.8	I.9	I.10	I.11	I.12	I.13	I.14	TOTAL
Ghiroda	3	3	2	4	5	5	5	3	5	5	5	3	4	2	**54**
Moșnița Nouă	5	3	4	4	4	4	4	3	5	4	5	3	5	4	**57**
Giroc	5	4	5	4	5	4	4	3	5	4	5	3	3	3	**57**
Dumbrăvița	5	4	5	5	5	4	4	4	5	5	5	4	3	5	**63**

Legendă indicatori:

I.1 – Creșterea procentuală a populației la nivel de UAT după domiciliu (2014-2022)

I.2 – Numărul de locuitori la nivel de UAT (2022)

I.3 – Soldul schimbărilor de domiciliu la nivel de UAT

I.4 – Densitatea antreprenorială (nr. firme / 1.000 locuitori)

I.5 – Valoarea PIB la nivel local (mii lei)

I.6 – Valoarea totală a cifrei de afaceri (mii euro)

I.7 – Valoarea cifrei de afaceri per locuitor (euro/locuitor)

I.8 – Capacitatea de cazare turistică (2022)

I.9 – Accesibilitatea pe cale rutieră (izocrone 10-60 min pentru transportul auto)

I.10 – Accesibilitate aeroport pe cale rutieră

I.11 – Navetism potențial

I.12 – Evoluția densității populației (locuitori/km2) - 2014 - 2022

I.13 – Autorizații de construire eliberate pentru clădiri de tipul construcții, % (2014-2022)

Sursa: Prelucrarea consultantului

FIGURĂ 28 - DELIMITAREA ZONEI DE INTERVENȚIE PRIORITARE – MUNICIPIUL TIMIȘOARA ȘI COMUNELE GIROC, MOȘNIȚA NOUĂ, GHIRODA ȘI DUMBRĂVIȚA

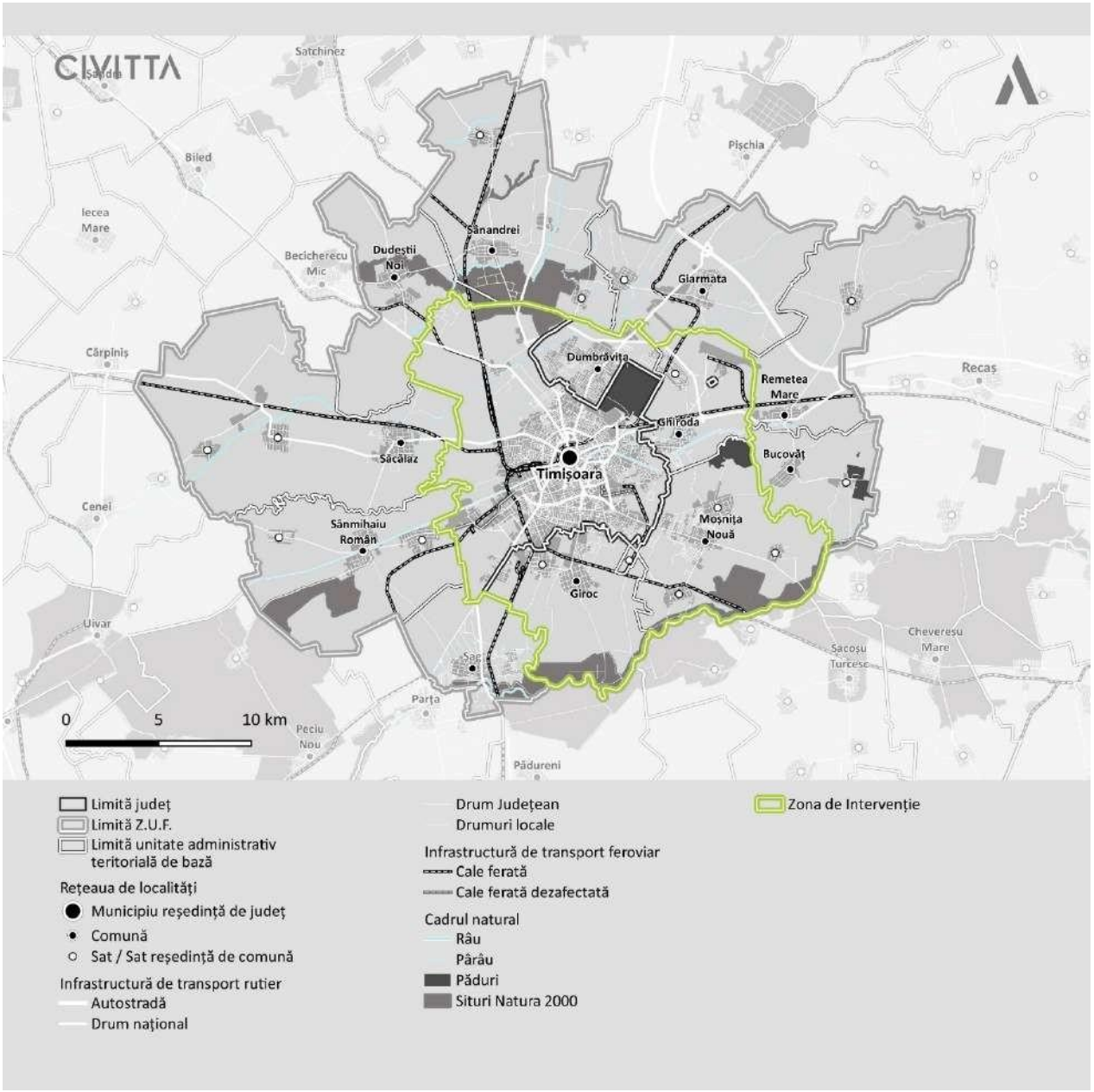

Sursa: Prelucrarea consultantului

6. ANALIZA SITUAȚIEI ACTUALE

6.1. PROFILUL SPAȚIAL ȘI FUNCȚIONAL

Scopul analizei profilului spațial și funcțional este reprezentat de evidențierea principalelor zone funcționale identificate de la nivelul municipiului Timișoara și a UAT-urilor din ZUF, evoluția lor recentă și respectiv modul de relaționare funcțională și spațială dintre aceste UAT-uri și municipiul Timișoara.

Temele principale de analiză pentru profilul spațial și funcțional vizează: evoluția spațială, zonificarea funcțională și identificarea zonelor de dezvoltare, locuirea, spațiile publice, spațiile verzi și peisajul atât din municipiul Timișoara cât și din UAT-urile componente ale Zonei Urbane Funcționale delimitate, din care fac parte UAT Ghiroda, UAT Moșnița Nouă, UAT Giroc, UAT Șag, UAT Sânmihaiu Român, UAT Săcălaz, UAT Dudeștii Noi, UAT Sânandrei, UAT Dumbrăvița, UAT Giarmata, UAT Remetea Mare și UAT Bucovăț.

FIGURĂ 29 - UAT-URILE INCLUSE ÎN ZONA URBANĂ FUNCȚIONALĂ A MUNICIPIULUI TIMIȘOARA

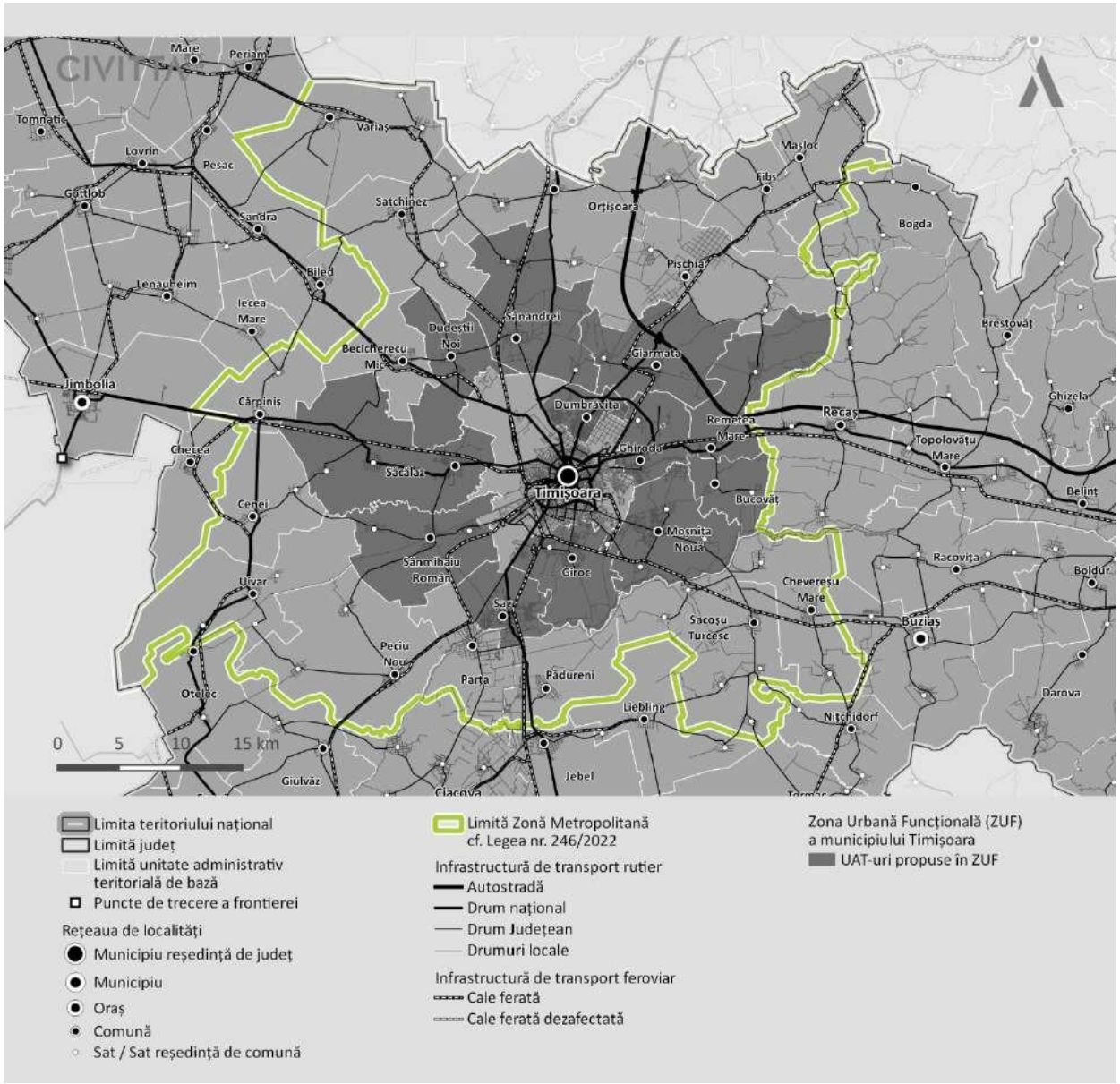

Sursa: Prelucrarea consultantului

6.1.1. CONTEXT

Din perspectiva a structurii administrative conform Legii nr. 2/1968 privind organizarea administrativă a teritoriului României, republicată, la nivelul anului 2022, zona urbană funcțională a municipiului Timișoara cuprinde:

- 13 unități administrativ-teritoriale de bază, dintre care 1 municipiu reședință de județ și arealul său de influență imediată, respectiv 12 unități administrativ-teritoriale: comuna Ghiroda, comuna Moșnița Nouă, comuna Giroc, comuna Șag, comuna Sânmihaiu Român, comuna Săcălaz, comuna Dudeștii Noi, comuna Sânandrei, comuna Dumbrăvița, comuna Giarmata, comuna Remetea Mare și comuna Bucovăț.

Din perspectiva rețelei de localități, conform Legii nr. 351/2001 privind aprobarea Planului de Amenajare a Teritoriului Național (PATN) - Secțiunea a IV-a - Rețeaua de localități, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 408 din 24 iulie 2001, cu modificările și completările ulterioare la nivelul anului 2022, zona urbană funcțională a municipiului Timișoara cuprinde, în funcție de rang:

- Localități de rangul I: municipiul Timișoara – municipiu reședință de județ (municipiu de importanță intrajudețeană), care este un centru economico-social principal cu funcțiuni complexe industriale și terțiare-administrative, politice, de cercetare-dezvoltare și de învățământ superior;
- Localități de rangul IV: 12 sate reședință de comună;
- Localități de rangul V: 15 sate aparținătoare comunelor.[38]

La nivel județean, rețeaua de așezări urbane este dezvoltată în jurul Timișoarei. Practic, celelalte orașe, împreună cu municipiul Lugoj funcționează ca orașe satelit conectate la Timișoara prin intermediul unei rețele de căi ferate. Singura excepție este orașul Făget aflat la periferia județului. Din punct de vedere funcțional, municipiul Timișoara polarizează activitățile economice de la nivel județean. Există posibilitatea unei dezvoltări policentrice prin extinderea, în paralel cu Zona Metropolitană Timișoara, a zonei periurbane Lugoj și conturarea sistemului urban Lugoj - Făget ca sistem urban de sprijin pentru sistemul urban Timișoara – Arad. [39]

Din punct de vedere al influenței teritoriale, municipiul Timișoara a fost de-a lungul timpului un centru polarizator din punct de vedere economic, social și cultural pentru comunitățile din vecinătatea sa și a beneficiat de accesibilitate favorabilă datorită prezenței coridoarelor de transport europene, naționale și regionale. Aparte de infrastructura de transport, relațiile în teritoriu sunt susținute și de cele două coridoare verzi-albastre, râurile Bega și Timiș[40] care sunt încă insuficient valorificate deși ar putea deveni un liant natural la nivelul județului și nu numai. Rolul de Pol de Creștere[41] evidențiază faptul că aria de influență a Timișoarei trece de limitele județului și ajunge până la alte municipii reședință de județ precum Arad, Reșița sau Deva (parte din Regiunea de Dezvoltare Vest).

SCURT ISTORIC AL EVOLUȚIEI SPAȚIALE | Analizând modul în care municipiul Timișoara și implicit zona urbană funcțională au evoluat din punct de vedere morfologic de-a lungul timpului, se pot observa constrângerile și cauzele care au stat la baza conturării teritoriului din prezent. Astfel, dezvoltarea spațială a municipiului Timișoara a fost restricționată de o serie de bariere naturale și antropice, precum râurile Bega, Timiș și afluenți ai acestora, calea ferată, zonele industriale, respectiv resursele limitate de terenuri pentru extinderea teritoriului intravilan.

[38] Legea nr. 351/2001 privind aprobarea Planului de Amenajare a Teritoriului Național (PATN) - Secțiunea a IV-a - Rețeaua de localități, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 408 din 24 iulie 2001, cu modificările și completările ulterioare: https://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/29780
[39] Strategia de Dezvoltare Teritorială a României
[40] Aflat în proximitatea Timișoarei
[41] Hotărâre 1149/2008

Înainte de marile lucrări de desecare din secolul al XVIII-lea, aceste râuri își uneau albiile printr-o multitudine de brațe și mlaștini. Orașul a apărut la marginea zonei mlăștinoase care se întindea în lungul râurilor Timiș și Bega, în partea de nord. Timișoara, „cunoscută ca Cetate (din 1212) – *Castrum Temesiense* – situată la răscrucea drumurilor comerciale și militare, devenind obiectiv principal al disputei dintre turci și austrieci și mai apoi disputată de burghezia și aristocrația maghiară, Timișoara s-a dezvoltat urbanistic în jurul nucleului fortificat începând din secolul al XVIII – lea."[42] Conform studiilor „Timișoara s-a afirmat ca puternic centru economic încă din secolul XVIII, odată cu instalarea administrației habsburgice. Diversitatea etnică și religioasă, reconstrucția cetății dar și sistemul legislativ favorabil proprietății private, au determinat formarea unui puternic centru urban favorabil dezvoltării meșteșugurilor și comerțului."[43]

Mai mult, un element important în dezvoltarea Timișoarei este și râul Bega. Acesta a fost un factor competitiv necesar dezvoltării comerțului, permițând traficul de mărfuri pe apă, legătura cu Dunărea și implicit practicarea comerțului la nivel internațional prin legătura indirectă cu porturile de la Marea Neagră. În 1857 la Timișoara s-a construit infrastructura de cale ferată, completând premisele necesare dezvoltării economiei industriale moderne, dar începând cu anul 1948, naționalizarea forțată care s-a produs atât la nivelul Timișoarei cât și la nivelul întregii țări, a produs o modificare a modului de dezvoltare economică și industrială a municipiului[44].

Structura urbană actuală este rezultatul evoluției în timp a țesutului urban, având o configurație relativ clară: în centrul municipiului se află cartierul Cetate, cartierul central al Timișoarei, care se întinde pe locul Cetății Timișoara, cetate de tip Vauban, în jurul căreia s-au dezvoltat celelalte cartiere. Datorită dezvoltării lor într-un mod independent față de Cetate, cartierele prezintă astăzi caracteristici distincte din punct de vedere funcțional.

FIGURĂ 30 - SCHEMA EVOLUȚIEI ORAȘULUI TIMIȘOARA ÎN PERIOADA 1750-1998

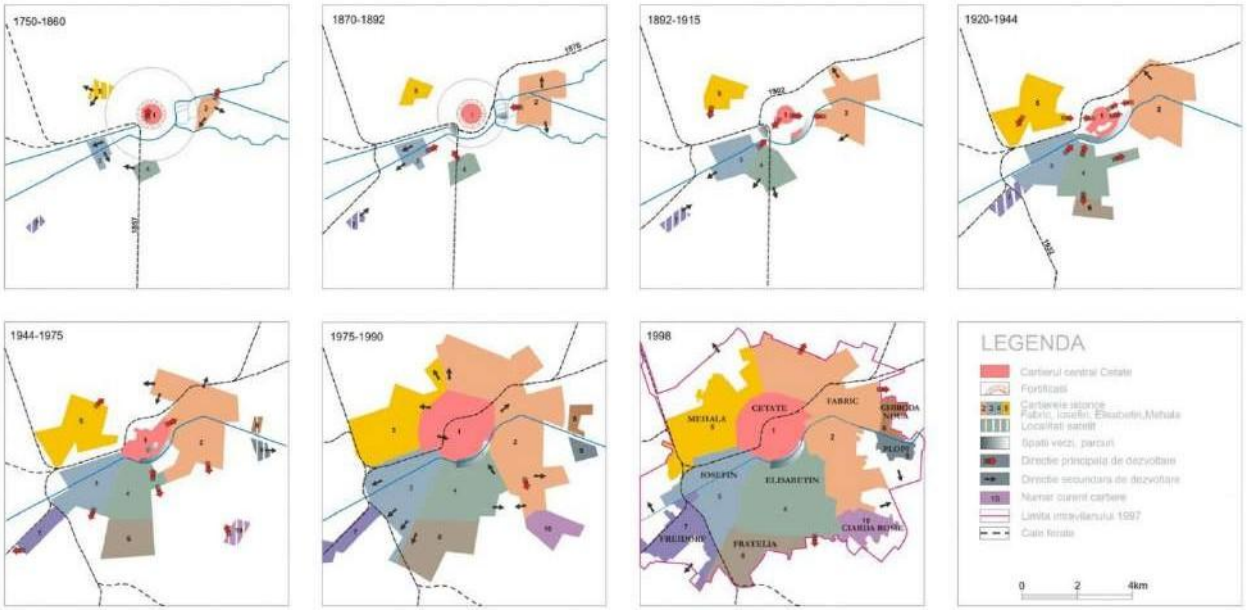

Sursa: Primăria Municipiului Timișoara, Studiul de fundamentare istorică – „Zone construite protejate – Timișoara 2011" – *https://www.primariatm.ro/urbanism/zone-construite-protejate/studiul-de-fundamentare-istorica/*

[42] Strategia Integrată de Dezvoltare Urbană 2015-2020 – Polul de Creștere Timișoara
[43] Strategia Integrată de Dezvoltare Urbană 2015-2020 – Polul de Creștere Timișoara
[44] Strategia Integrată de Dezvoltare Urbană 2015-2020 – Polul de Creștere Timișoara

Conform Studiului de fundamentare istorică – „Zone construite protejate – Timișoara 2011", rolul principal în organizarea municipiului îl deține rețeaua arterelor de circulație, construită în sistem radial-concentric încă din perioadele anterioare. În acest sens, primul inel de circulație s-a realizat în jurul Cetății în 1971, ce urmează aproximativ conturul interior al vechilor fortificații. Din inelul central pornesc radial, spre cartierele istorice Fabric, Elisabetin, Iosefin, Mehala și Freidorf, mai multe artere care conectează centrul municipiului cu zona periurbană a acestuia. [45]

6.1.2. ZONIFICARE FUNCȚIONALĂ ȘI PROFIL SPAȚIAL

În municipiul Timișoara, zonele funcționale principale identificate la nivelul teritoriului și configurarea acestora sunt cele specifice unui municipiu reședință de județ, care adăpostește o serie de activități de importanță județeană, care este caracterizat printr-un profil economic mixt și care dispune de important patrimoniu construit valoros concentrat în zona istorică. Astfel, teritoriul municipiului se împarte în câteva zone funcționale principale care prezintă un profil mixt cu o dezvoltare etapizată, specifică unui municipiu de dimensiuni mari dezvoltat într-o perioadă lungă de timp: zona centrală care înglobează și centrul istoric, zonele de locuințe (individuale și colective) (in zonele istorice, zonele pericentrele si zonele periferice, fiecare cu un profil și o structură morfologică aparte, descrisă mai jos), zonele industriale (alcătuite din marile platforme industriale dezvoltate în perioada comunistă și din unitățile industriale istorice din zonele pericentrale), de servicii și comerț de mari dimensiuni, zone de agrement și petrecere a timpului liber.

6.1.2.1. PROFILUL SPAȚIAL AL MUNICIPIULUI TIMIȘOARA

ZONA CENTRALĂ A MUNICIPIULUI TIMIȘOARA | Cetatea, centrul istoric și principalul pol de atracție turistică al municipiului, se remarcă prin coerența urbanistică caracterizată de relația dintre străzile carteziene și amplele piețe urbane. Un oraș baroc, dezvoltat pe un plan prestabilit în urma unui proces tip tabula rasa în secolul al XVIII-lea, posedă o moștenire patrimonială de excepție, combinație dintre ansamblurile monumentale Secession, plastica fațadelor eclectice și edificiile baroce formând un ansamblu omogen unic.

Zona centrală a municipiului este separată din punct de vedere spațial, de celelalte cartiere prin limite naturale sau antropice: în partea de sud prin râul Bega și centura verde de parcuri (Parcul Copiilor Ion Creangă, Parcul Rozelor, Parcul Central Anton von Scudier) și în partea nordică, prin linia de cale ferată și prin zonele industriale din care astăzi unele sunt parțial utilizate sau refuncționalizate (cum este cazul Fabricii Faber, Centrele comerciale Dedeman și Euro) [46] , în timp ce alte clădiri industriale sunt nefuncționale).

[45]Studiul de fundamentare istorică – „Zone construite protejate – Timișoara 2011" a fost aprobat prin HCL nr. 208/31.05.2011
[46]Strategia Integrată de Dezvoltare Urbană 2015-2023. Polul de Creștere Timișoara

FIGURĂ 31 – ZONE REPREZENTATIVE ALE MUNCIPIULUI TIMIȘOARA: PIEȚELE VICTORIEI ȘI UNIRII

Sursa: Arhiva consultantului

FIGURĂ 32 - ZONE REPREZENTATIVE ALE MUNCIPIULUI TIMIȘOARA: PIAȚA LIBERTĂȚII ȘI BASTIONUL MARIA THERESIA

Sursa: Arhiva consultantului

ZONA PERICENTRALĂ A MUNICIPIULUI TIMIȘOARA | Iosefin, Elisabetin și Fabric sunt trei dintre cartierele istorice ale Timișoarei amplasate în zona pericentrală. Apărute acum mai bine de 300 de ani, în vremea când breslele fondau țesutul urban în funcție de ocupația locuitorilor, aceste zone distincte din oraș trec printr-un program de reabilitare menit să aducă o imagine nouă patrimoniului construit ce datează din perioada austro-ungară.

Cartierul Fabric poartă această denumire datorită contextului istoric, aici fiind înființate primele fabrici în sec. XVIII-XIX, manufacturi legate de brațele canalului Bega, pe atunci în curs de regularizare. De altfel, Cartierul Fabric a fost gândit ca o replică în miniatură a centrului Timișoarei. Chiar și Piața Traian din cartierul Fabric este similară cu Piața Unirii, dar la scară redusă. Primăria a demarat în 2021 un proiect de regenerare urbană. E vorba de un concept menit să aducă mai multe zone de recreere și spații publice pietonale și pentru biciclete. Într-un orizont de cinci ani, va fi un al doilea centru al orașului, cu patru piațete și 12 străzi din zonă care vor intra în acest proces de reabilitare.

Purtând inițial denumirea de Maierele Vechi, **cartierul Iosefin** este situat în vestul Timișoarei. A fost înființat la mijlocul secolului al XVIII-lea, la început fiind un sat de coloniști germani, situat la periferia zidurilor Cetății Timișoara. Cartierul Iosefin s-a dezvoltat de-a lungul canalului Bega și era traversat intens

de vapoare, care transportau de la cereale la obiecte de artă. Prin cartierul Iosefin trece o pistă de biciclete de 37 de kilometri, inaugurată în 2015.

FIGURĂ 33 – CLĂDIRI REPREZENTATIVE DIN CARTIERULL IOSEFIN - PALATUL MERCUR, SINAGOGA

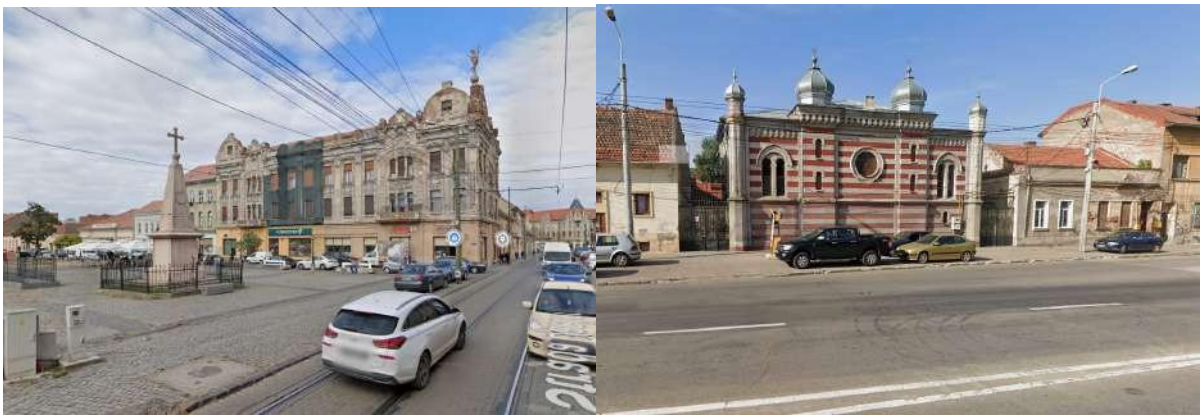

Sursa: Google Maps

Cel mai *tânăr* cartier istoric al Timișoarei**, cartierul Elisabetin**, se remarcă atât prin bogatul fond construit cu valoare arhitecturală și istorică pe care îl deține, precum și prin fronturi formate din clădiri cu regim jos de înălțime prevăzute cu grădini verzi. Multitudinea de spații verzi ale cartierului, contribuie la conturarea caracterului cartierului, formând zone de repaos atât cu valoare estetică pentru imaginea urbană cât i cu valoare funcțională, completând infrastructura de dotări de proximitate din cadrul cartierului.

FIGURĂ 34 – CARTIERUL ELISABETIN

Sursa: Google Maps, arhiva consultantului

ZONELE PERIFERICE ALE MUNICIPIULUI TIMIȘOARA | Zonele periferice ale municipiului sunt caracterizate prin mai multe tipuri structurale foarte diferite ale căror margini se contopesc aparent accidental, fără a se putea stabili o delimitare clară. În special structurile istorice și zonele de locuințe colective se contopesc, cu toate că, prin caracterul extrem de diferit al acestora, apar în multe locuri contraste puternice. [47]

[47]Strategia Integrată de Dezvoltare Urbană 2015-2023. Polul de Creștere Timișoara

În zonele periferice ale municipiului Timișoara se disting câteva zone cu profil spațial bine definit, determinat în principal de profilul funcțional ale acestor zone[48]:

- Zonele rezidențiale cu un puternic caracter rural (parcele lungi și înguste), foste zone rurale adiacente municipiului care în timp au fost înglobate în limitele acestuia. Fondul locativ este specific sec. XVIII-XIX. Clădirile cu regim jos de înălțime (P-P+1) sunt amplasate de regulă retrase față de aliniament, dispunând de o grădină de fațadă între locuință și aliniament. Sunt des întâlnite clădirile amplasate pe una din limitele laterale sau la calcan/cuplate, formând astfel un ritm al străzii;
- Zonele rezidențiale compuse din vile, cu procent mediu de ocupare, juxtapuse cu spații verzi, constituite la începutul secolului al XX-lea pe plan prestabilit, în proximitatea zonei centrale, pe terenurile aferente fostei centuri de fortificații a Timișoarei;
- Zonele destinate marilor ansambluri de locuințe colective realizate în perioada comunistă, cu o densitate ridicată a locuitorilor, cu clădiri înalte (P+10), cu clădiri de tip bară dispuse deseori paralel;
- Zonele de locuințe individuale dezvoltate spontan în ultimele 3 decenii, cu parcele de mici dimensiuni, dezvoltate în urma a numeroase operațiuni de parcelare a unor terenuri agricole;
- Ansambluri de locuințe colective de dimensiuni mai reduse decât cele dezvoltate în perioada comunistă, cu dotări de cartier inexistente sau minimale (spații comerciale la parter, spații plantate de mici dimensiuni cu rol de reprezentare și cu rol de recreere redus/inexistent), dezvoltate pe foste platforme industriale sau prin reconversia unor terenuri agricole;
- Platforme industriale, construite în perioada comunistă și fabricile istorice construite la sfârșitul secolului al XIX-lea și începutul secolului al XX-lea, amplasate cu precădere de-a lungul liniilor de cale ferată și a canalului Bega care au trecut prin ample procese de modernizare, reconversie etc;
- Zone industriale dezvoltate în lungul principalelor drumuri naționale pe foste terenuri agricole, uneori amplasate izolat de zona constituită a municipiului (de ex. Parcul Industrial și Tehnologic Timișoara amplasat adiacent DN6);
- Zone comerciale de mari dimensiuni dezvoltate pe siturile unor foste platforme industriale.

FIGURĂ 35 - CARTIERE ȘI LOCUINȚE DE TIP RURAL ÎN MUNICIPIUL TIMIȘOARA

Sursa: Google Maps

[48]Strategia Integrată de Dezvoltare Urbană 2015-2023. Polul de Creștere Timișoara

FIGURĂ 36 - LOCUINȚE INDIVIDUALE ÎN ZONA PERIFERICĂ A MUNICIPIULUI TIMIȘOARA

Sursa: Google Maps

FIGURĂ 37 – LOCUINȚE COLECTIVE CONSTRUITE ÎN PERIOADA COMUNISTĂ ÎN MUNICIPIUL TIMIȘOARA

Sursa: Google Maps

FIGURĂ 38 - SPAȚII INDUSTRIALE NOI, CONSTRUITE PE VECHILE PLATFORME INDUSTRIALE SAU PE FOSTE TERENURI AGRICOLE

Sursa: Google Maps

FIGURĂ 39 - ANSAMBLURI REZIDENȚIALE DE MICI DIMENSIUNI AMPLASATE ÎN ZONELE PERIFERICE

Sursa: Google Maps, Arhiva Consultantului

FIGURĂ 40 - CARTIERELE MUNICIPIULUI TIMIȘOARA

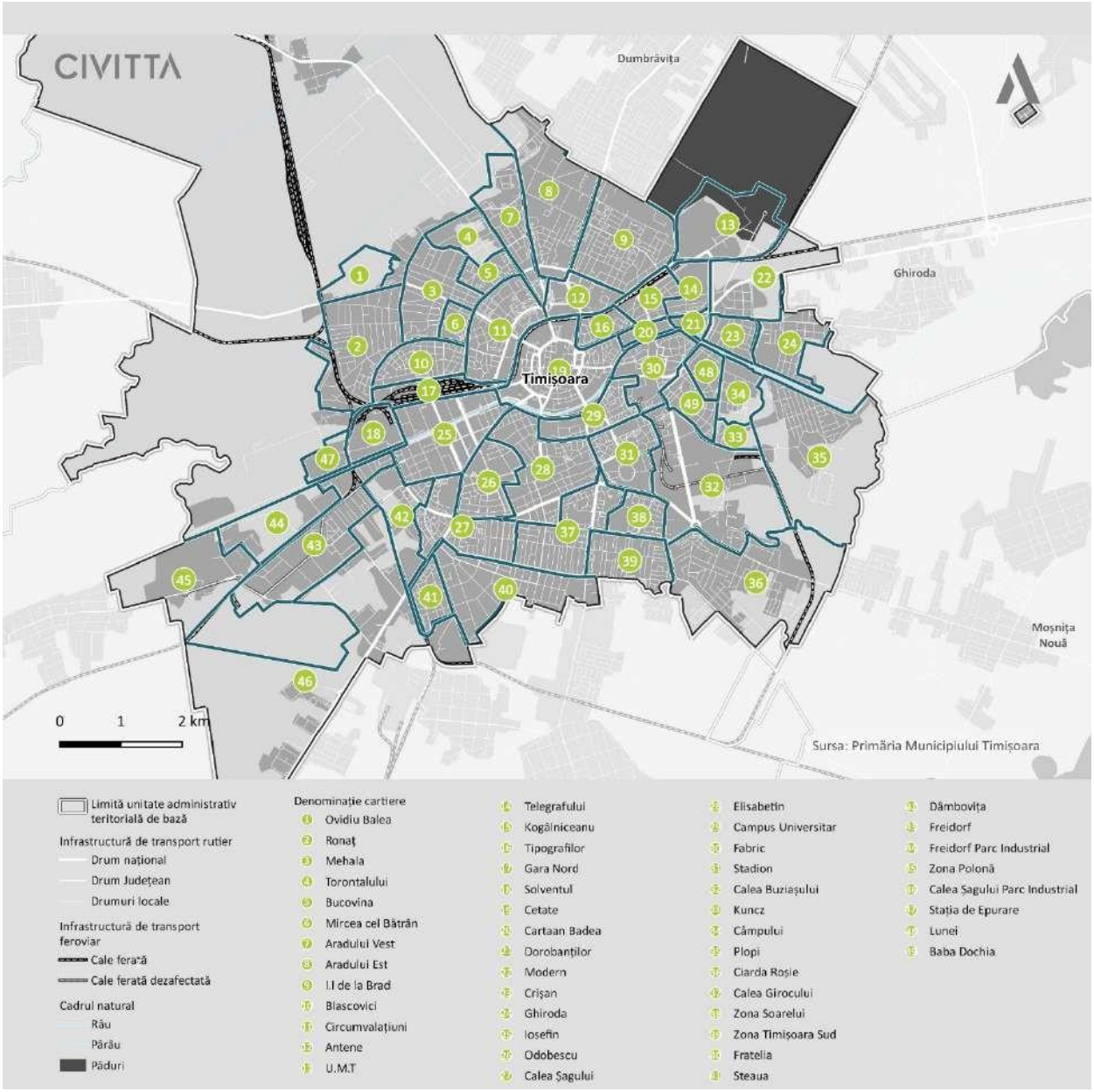

Sursa: Primăria Municipiului Timișoara

Prin prisma dezvoltării unor activități diferite au fost astfel identificate la nivelul municipiului Timișoara tipuri distincte de morfologie urbană. Deși, acestea diferă de la cartier la cartier și de la o zonă funcțională la alta, etapele de evoluție parcurse de Timișoara au marcat existența a patru tipologii morfologice principale.[49] :

- Tipologia constituită în perioada sec. XVIII – lea și în prima jumătate a sec. al XIX-lea care predomină în Cetate, se caracterizează prin străzile relativ înguste, fără vegetație, cu clădiri cu două niveluri, formând fronturi stradale continue. La periferia celorlalte cartiere istorice se mai păstrează unele construcții parter, așezate cu fațada îngustă la stradă, cu aspect rural, realizate în aceiași perioadă. În acest caz, structura și așezarea centrului medieval al Timișoarei au condiționat tot ceea ce s-a

[49]Strategia Integrată de Dezvoltare Urbană 2015-2020 – Polul de Creștere Timișoara

construit ulterior. În plus, modificarea cadrului natural (prin lucrările hidrotehnice) a contribuit la conturarea structurii urbanistice actuale;

- Tipologia construită în a doua jumătate a secolului al XIX - lea și începutul secolului al XX-lea este reprezentată prin clădiri multietajate care formează, de cele mai multe ori fronturi continue. Acestea se regăsesc în special în ansamblurile executate în vederea unirii Cetății cu cartierul Fabric și Iosefin, însă se mai pot observa astfel de construcții și în celelalte zone istorice ale Timișoarei. Închegarea centrului urban Timișoara se desăvârșește pe parcursul secolului al XX-lea prin înglobarea succesivă a cartierelor periurbane Mehala, Fratelia (Chișoda Nouă), Freidorf, Ghiroda Nouă și Ciarda Roșie;
- Tipologia construită în prima jumătate a secolului al XX-lea și în special în perioada interbelică, este reprezentată de cartierele de vile care s-au construit în spațiile interstițiale dintre cartierele istorice care au un aspect de „oraș grădină”;
- Al patrulea tip morfologic îl prezintă realizările din perioada anilor 1960 - 1989, constituite din clădiri de locuit înalte (P+4 – P+10), dotări socio-culturale și ansambluri sau platforme industriale. Acestea apar fie în forma unor mari ansambluri în zonele slab construite în perioadele anterioare, în zonele din afara fostelor fortificații ale orașului, fie izolat, în cadrul zonelor urbane istorice (str. Văcărescu, Bărnuțiu etc.).[50]

6.1.2.2. PROFILUL FUNCȚIONAL AL MUNICIPIULUI TIMIȘOARA

STRUCTURA POLICENTRICĂ | De-a lungul timpului, municipiul și-a conturat o structură policentrică dominată de două centre principale foarte apropiate: centrul istoric cu zona studențească și zona Iulius Town. Acestea sunt completate de marile centre comerciale din zona de nord (pe Calea Aradului) și sud (Shopping City și zona de industrie și comerț de pe Calea Buziașului). Aparte de principalele centre ale municipiului, mai există o suită de centre secundare, unele dezvoltate în jurul unor spații publice reprezentative (ex. Piața Traian) sau în cartierele de locuințe colective (ex. Piața Dacia).

[50]Strategia Integrată de Dezvoltare Urbană 2015-2020 – Polul de Creștere Timișoara

FIGURĂ 41 - REȚEAUA DE CENTRALITĂȚI PRINCIPALE ALE TIMIȘOAREI

Sursa: Prelucrarea consultantului

Modul în care s-a dezvoltat structura policentrică a municipiului, concentrat pe mari centre comerciale la periferie sau în zona pericentrală a municipiului a contribuit la declinul centrelor secundare, vizibil în cazul piețelor Traian și Dacia dar și la nivelul multiplelor piețe agroalimentare amplasate în cartierele rezidențiale. Există și o tendință de a dezvolta centre secundare în lungul râului Bega, mai ales în proximitatea zonei centrale (ex. Isho și Faber). Pentru a putea reechilibra fluxurile în municipiu, este esențială revitalizare acestor centre de cartier ca parte a unor procese de regenerare urbană.

PROFILUL FUNCȚIONAL[51] | Zona centrală este caracterizată printr-un profil mixt, de tip central, specific: instituții publice (de ex. Primăria și Prefectura, în timp ce unele servicii administrative cu aflux mare de public sunt concentrate în centrul comercial Iulius Mall), dotări culturale (principalele dotări culturale de

[51]Secțiune dezvoltată pe baza informațiilor preluate din Strategia Integrată de Dezvoltare Urbană 2015-2020 – Polul de Creștere Timișoara

interes județean, municipal și suprajudețean - Opera Română, Teatrele Român, German şi Maghiar, Filarmonica, Muzeul de Artă), unități de cult (inclusiv unități de cult rol de reprezentare - Catedrala Mitropolitană şi Domul romano-catolic) comerț și servicii (în zona istorică se remarcă o densitate ridicată a unităților de alimentație publică, hotelurilor, unităților de desfacere cu amănuntul etc), birouri, dotări publice (educație - sedii ale universităților şi unele școli importante, sănătate) și locuințe (cu precădere locuințe colective).

Zonele pericentrele istorice prezintă un caracter preponderent rezidențial, iar de-a lungul arterelor principale se regăsesc principalele spatii comerciale. Cu mici excepții (în special în ceea ce privește piețele agroalimentare) în aceste zone nu sunt amplasate funcțiuni de tip central. Spațiile comerciale de mici dimensiuni au cu precădere o rază mică de deservire, fiind destinate locuitorilor cartierelor.

În **zonele periferice cu caracteristici rurale** predomină zonele rezidențiale rezidențial în care sunt amplasate mici spații comerciale; locuințele sunt prevăzute cu grădini în care se practică agricultură la o scară redusă, dedicată nevoilor familiilor.

În **zonele dedicate ansamblurilor colective de mari dimensiuni dezvoltate în perioada comunistă** funcția predominantă este cea de locuit fiind completată cu facilități de comerț cu amănuntul și aprovizionare, utilizate cu precădere de riverani. Noile zone de locuit, apărute după 1989, sunt destinate în exclusivitate funcției rezidențiale.

În ceea ce privește **fostele platforme industriale** au o funcționalitate complexă (a se vedea și cap. *6.1.2.1. Profilul spațial al Municipiului Timișoara)* : unele zone au căpătat profil mixt în care se regăsesc funcțiuni industriale și funcțiuni comerciale sau culturale (Fabric, Calea Buziașului), altele sunt abandonate sau în curs de reconversie (Platforma Solventul) sau, în alte cazuri au fost reconvertite în clădiri comerciale (centrele comerciale Euro, Dedeman) sau centre de afaceri/ansambluri de birouri. Numai în cazuri excepționale acestea au fost reconvertite în ansambluri de locuințe.

6.1.2.3. PROFILUL SPAȚIAL AL ZONEI URBANE FUNCȚIONALE

Zona urbană funcțională a municipiului Timișoara include 12 unități administrativ-teritoriale din mediul rural (a se vedea cap. *5.2. Delimitarea zonei urbane funcționale a Municipiului Timișoara*) (Bucovăț, Dudeștii Noi, Dumbrăvița, Ghiroda, Giarmata, Giroc, Moșnița Nouă, Remetea Mare, Săcălaz, Sânandrei, Sânmihaiu Român, Șag), având în componență lor 27 de sate (a se vedea *Tabel 5 – UAT-urile și satele componente care alcătuiesc Zona Urbană Funcțională a municipiului Timișoara*), cu o distribuție medie de 2.25 sate /comună. Cu puține excepții (Giroc, Sânmihaiu Român), satele reședință de comună sunt situate de-a lungul unor axe rutiere de importanță județeană sau națională: DN6 spre punctul de trecere a frontierei Cenad spre vest și spre Lugoj și autostrada A1 în Est, DN59A spre punctul de trecere a frontierei Jimbolia, DN 59/E70 spre punctul de trecere a frontierei Moravița. .

Din punct de vedere morfo-structural, sunt sate dezvoltate pe plan prestabilit, cu formă poligonală regulată și tramă stradală geometrică, urmare a acțiunii de sistematizare desfășurată asupra habitatului rural bănățean în secolele XVIII și XIX[52], suprapuse cu intervențiile de dezvoltare urbană intensă a zonelor periferice ale municipiului Timișoara din ultimele 3 decenii care au condus la o expansiune urbană necontrolată, intensivă a arealului urban, cu precădere în Dumbrăvița, Giroc, Ghiroda (a se vedea cap. *6.1.3. Dinamica dezvoltării urbane*). Față de aspectul tradițional al acestor sate, caracterizat prin alinierea regulată a caselor la stradă, cu parcele de tip rural (lungi și înguste)cu un front discontinuu ritmat de grădini (curți) laterale, cu grădini în care se practică agricultura de subzistență și anexe gospodărești în partea posterioară a parcelelor, fluxurile recente de expansiune urbană au determinat o modificare a profilului spațial al satelor din zona urbană funcțională (a se vedea cap. *6.1.3. Dinamica dezvoltării urbane*)[53].

[52]Strategia Integrată de Dezvoltare Urbană 2015-2020 – Polul de Creștere Timișoara
[53]Strategia Integrată de Dezvoltare Urbană 2015-2020 – Polul de Creștere Timișoara

Astfel, cele mai apropiate sate de municipiul Timișoara (Dumbrăvița, Ghiroda, Moșnița Nouă și Giroc) au cunoscut o densificare accentuată prin apariția unor zone extinse de parcelar cu parcele de mici dimensiuni(sub 400 mp), destinate locuirii, cu procent ridicat de ocupare a terenului, cu spații verzi/spații liber de foarte mici dimensiuni în interiorul parcelelor, cu spații comunitare, de interes public foarte reduse ca număr și suprafață. Trama stradală s-a densificat, la rândul ei, prin multiplicarea numărului de străzi create pentru a permite accesul către zonele rezidențiale nou constituite, conducând la apariția unui număr ridicat de străzi înguste, cu sens unic sau fundături, străzi lipsite de trotuare și/sau plantații de aliniament.

FIGURĂ 42 - EFECTELE URBANISTICE ALE PROCESULUI DE CONTRAURBANIZARE, ÎN COMUNELE GIROC ȘI DUMBRĂVIȚA

Sursa : Google Maps

Pe măsură ce distanța față de municipiul Timișoara crește, densificarea vetrei satelor este din ce în ce mai puțin sesizabilă, caracteristice fiind cartierele noi de la periferia vetrelor rurale (Săcălaz, Moșnița Nouă, Șag, Dudeştii Noi), dezvoltate în imediata proximitate a axelor de legătură cu municipiul; în vetrele inițiale un număr variabil de case au fost reabilitate, în manieră pragmatică (în scopul asigurării confortului locuirii: tâmplărie PVC, placarea fațadelor cu sisteme termoizolante – uneori în detrimentul elementelor decorative tradiționale specifice zonei, extinderea spațiului locuibil prin realizarea de corpuri noi de locuințe în interiorul parcelei)[54].

6.1.2.4. PROFILUL FUNCȚIONAL AL ZONEI URBANE FUNCȚIONALE

În ceea ce privește zona urbană funcțională a municipiului Timișoara, aceasta prezintă un profil funcțional mixt, specific comunelor amplasate în vecinătatea unui municipiu, pol de creștere, în care pot fi identificate dezvoltări funcționale tematice: zone rezidențiale, zone comerciale și de servicii, zone dedicate marilor platforme industriale, zone de recreere și agrement (a se vedea cap. *6.1.3.2. Expansiunea urbană în zona urbană funcțională).*

Se remarcă o dezvoltare mai intensivă a acestor zone construite în lungul axelor de legătură rutieră cu municipiul Timișoara și o concentrare a activităților comerciale și industriale în lungul drumurilor naționale sau drumurilor județene în conexiune cu Aeroportul Internațional Timișoara: zona logistică de la Ghiroda (în lungul DN6/E70, DNCT și DJ către Aeroportul Internațional Timișoara), Parcul Industrial Incontro din Chișoda (în lungul DN 59) și zona logistică din comuna Șag (DN 59), zona logistică de pe DNCT din comuna Giarmata.

[54]Strategia Integrată de Dezvoltare Urbană 2015-2020 – Polul de Creștere Timișoara

6.1.3. DINAMICA DEZVOLTĂRII URBANE

6.1.3.1. DINAMICA DEZVOLTĂRII URBANE A MUNICIPIULUI TIMIȘOARA

VIZIUNEA DE DEZVOLTARE SPAȚIALĂ CONFORM PLANULUI URBANISTIC GENERAL AL MUNCIPIULUI TIMIȘOARA | Viziunea de dezvoltare a municipiului Timișoara în prezentată în cadrul **Planului Urbanistic General** susține orientarea comunității către o permanentă cunoaștere și performanță, ca formă de adaptare la provocările competiției tehnologice, petrecute într-un mediu urban cultural protejat și valorificat. Astfel, se are în vedere valorificarea oportunităților urbane existente precum și a celor rezultate din aplicarea unor programe de regenerare urbană solicită în primul rând consolidarea *Stilului Timișoara*. Îmbunătățirea condițiilor de locuire, dar și a imaginii urbane, se va realiza și prin interconectarea rețelei spațiilor publice din zona centrală cu cea din cartierele municipiului, prin conversia unor terenuri pentru funcțiuni de birouri clasa Prima și A integrate stilistic în patrimoniul arhitectural existent.[55]

Conform Conceptului General de Dezvoltare Urbană propus de PUG Municipiul Timișoara, se propune dezvoltarea municipiului Timișoara ca *„oraș dominant în regiune, cu un mix de funcțiuni concentrate în intravilanul municipiului inteligent conectate”* printr-o serie de acțiuni:

- Realizarea printr-un proces de reabilitare a cartierelor istorice a municipiului Timișoara, a unei diversități de funcțiuni urbane necesare dezvoltării comunităților locale și a unei utilizării eficiente a infrastructurii edilitare și rutiere;
- Reabilitarea în parteneriat cu Ministerul Transporturilor a coridorului de transport CF operațional în zona centrală prin mutarea transportului de marfă în exteriorul intravilanului municipiului și prin valorificarea funcțională a terenurilor pentru obținerea unui centru funcțional modern conform viziunii și obiectivelor de dezvoltarea exprimate;
- Rezolvarea problemelor structurale ale rețelei stradale (inel 1 și 2) în scopul reducerii congestiei de trafic și a poluării generate de aceasta și reducerii traficului auto în zona centrală a municipiului în favoarea pietonilor.

Scenariul are ca rezultat un municipiu cu o structura urbana compacta formata din unități funcționale ușor de definit și în consecință de reglementat prin Planul Urbanistic General.

Prin Conceptul General de Dezvoltare Urbană realizat în cadrul Planului Urbanistic General al Municipiului Timișoara se accentuează faptul că municipiul dispune de o infrastructură economică diversă, la care se adăugă și una universitară și de cercetare, un climat pentru afaceri de nivel stabil și sigur, Timișoara reprezentă un bazin atractiv pentru forța de muncă diversă și peste medie calificată, în industrii productive și servicii științifice, socio-economice, medicină și biotehnologie.

Planul Urbanistic General subliniază faptul că municipiul are o infrastructură urbană spațială echilibrată. Standardele de locuire sunt peste media pe țară, cu o concentrare de servicii și cu o ofertă bogată și variată de monumente, spații de cultură, activități și evenimente culturale, modalități de petrecere a timpului liber. Patrimoniul natural este clădit pe structura formată de bulevardului verde al canalului Bega, Pădurea Verde și o rețea de parcuri în zona centrală care necesită însă o conectare cu spațiile verzi din interiorul cartierelor și conectare la cadrul natural periurban.

În acest context, Planul Urbanistic General al Municipiului Timișoara propune 2 obiective strategice principale ce vizează *creșterea ofertei de amplasamente pentru investiții, sporirea gradului de atractivitate și stilul municipiului*:

- Obiectiv 1 – Dezvoltarea unei structuri economice urbane competitive;
- Obiectiv 2 – Creșterea atractivității orașului pentru localnici și vizitatori.

[55] Planul Urbanistic General Timișoara 2012 – Etapa 2. Concept general de dezvoltare urbană – https://www.primariatm.ro/file_uploads/pug_reguli/masterplan.pdf

EXPANSIUNEA URBANĂ LA NIVELUL MUNICIPIULUI TIMIȘOARA | Din perspectiva expansiunii urbane, se remarcă faptul că municipiul Timișoara și-a menținut caracterul compact în general, noile dezvoltări s-au concentrat în zone unde existau resurse de teren în interiorul municipiului. Cu toate acestea, municipiului îi lipsește o planificare coerentă a dezvoltării urbane a teritoriului, iar Timișoara se confruntă cu probleme de congestie de trafic în zona centrală determinată atât de configurația stradală incompletă sau de lipsa centurii ocolitoare. Fostele zone industriale sunt ușor transformate sau reconvertite în spații cu noi funcțiuni, iar alte zone industriale noi se dezvoltă dezorganizat în zonele libere ale municipiului.[56]

FIGURĂ 43 - EXPANSIUNEA URBANĂ ÎN MUNICIPIUL TIMIȘOARA, 2010 VS. 2023

Sursa: Google Earth

Cum o mare parte de nevoia de dezvoltare imobiliară a fost absorbită de comunele limitrofe Timișoarei (Dumbrăvița, Moșnița Nouă, Giroc sau Șag), pe teritoriul municipiului zonele de expansiune sunt mai rare. Noi dezvoltări rezidențiale, preponderent locuințe individuale s-au dezvoltat mai mult în partea sudică a municipiului, în cartiere precum Ciarda Roșia sau la marginea cartierului Fabric în zona Câmpului. Noi ansambluri de locuințe sau dezvoltat de regulă pe foste situri industriale din partea de nord a municipiului (ex. Adora Forest pe Platforma Industrială Ion Ionescu de la Brad sau Isho în proximitatea RATTT). Principalele dezvoltări industriale s-au concentrat în partea sudică, pe Calea Buziașului și în partea de nord-vest în zona Torontalului. Tot în zona de nord se concentrează și majoritatea centrelor comerciale (Metro, Ikea, Hornbach sau Auchan) pe când în partea de sud a municipiului s-a dezvoltat complexul comercial Shopping City (incluzând Dedeman și Carrefour). Amplasarea la periferie a acestor mai zone comerciale la periferie, în defavoare micilor puncte comerciale din cartierele rezidențiale generează fluxuri suplimentare din zonele rezidențiale pericentrale către periferie. Aceste fluxuri se suprapun cu fluxurile generate de marile zone industriale și de logistică localizate tot la marginea Timișoarei.

Multe din problemele existente în Timișoara din punct de vedere al dezvoltării urbane derivă din evoluția istorică a municipiului, format prin reunirea mai multor nuclee separate. Numeroase terenuri libere sau parțial abandonate separă cartierele de locuit și zonele de activități, formând rupturi, discontinuități în structura urbană și generând dificultăți de asigurare a accesului la dotări publice. Extinderea masivă a fondului construit din municipiul către zonele învecinate și transferul de populație și activități spre comunele suburbane sunt de asemenea problematice, în condițiile în care densitatea urbană rămâne redusă.

O problemă care rămâne de rezolvat este aceea a reechilibrării teritoriale a dispersiei zonelor comerciale, tipic urbane, și a asigurării circulației între acestea și cartierele rezidențiale. Se constată astfel o polarizare excesivă a marilor suprafețe comerciale în jumătatea nordică a municipiului Timișoara, în condițiile în care municipiul prezintă o densitate crescută a locuitorilor în zona de sud, accesul populației rezidente în acest

[56] Planul Urbanistic General Timișoara 2012 – Etapa 2. Concept general de dezvoltare urbană – https://www.primariatm.ro/file_uploads/pug_reguli/masterplan.pdf

areal către dotările din partea de nord fiind îngreunat de structura radială a tramei[57] stradale și existența unor bariere fizice precum râul Bega sau infrastructura feroviară.

Pe de altă parte, închiderea a numeroase unități de producție din cadrul vechilor platforme industriale a dus la creșterea numărului spațiilor industriale abandonate, cu probleme de contaminare și cu dificultăți de reabilitare și de integrare în peisajul urban. Municipiul Timișoara păstrează încă jurul centrului istoric, mai ales în lungul căilor ferate, o serie de situri industriale care pe de-o parte reduc conectivitatea tramei stradale și afectează imaginea orașului dar reprezintă și resurse importante de teren pentru noi dezvoltări. În acest sens, lansarea proceselor de regenerare urbană, restructurare și valorificare a acestor situri trebuie să fie o prioritate pentru următorii 10 ani. Mai mult de atât, aceste rezerve prețioase de teren trebuie privite nu doar ca spațiu pentru noi dezvoltări imobiliare ci și ca soluție pentru echiparea zonelor rezidențiale din proximitate cu dotări: spații verzi, unități de învățământ, centre culturale etc.

FIGURĂ 44 - ZONELE DE BROWNFIELD ȘI GREENFIELD DISPONIBILE LA NIVELUL MUNICIPIULUI TIMIȘOARA

Sursa: Cartare Google Maps

Situri industriale de la nivelul municipiului Timișoara cum este Solventul reprezintă încă bariere în închiderea inelele de circulație rutieră (proiect în derulare). Totodată, există încă un număr redus de terenuri libere de construcție în partea de sud în zona de expansiune Timișoara-Giroc-Șag și Moșnița Nouă.

[57]Practic pentru că structura inelară a orașului nu este închisă cea mai mare parte a traficului pe direcția nord-sud trece prin zona centrală.

Se păstrează însă o serie de situri industriale în interiorul municipiului care pot avea rol strategic cum sunt fostele fabrici de pantofi Modern și Guban sau Abatorul Timișoara (monument istoric de importanță națională – clădire nefuncțională aflată în avansat stadiu de degradare pentru care au fost dezvoltate în ultimii ani mai multe proiecte de restaurare și reconversie funcțională și de dezvoltare a unor centre comerciale de mari dimensiuni și locuințe).

FIGURĂ 45 - SPAȚII INDUSTRIALE ABANDONATE ÎN ZONA PERICENTRALĂ (FOSTUL ABATOR TIMIȘOARA ȘI ZONA FOSTEI FABRICI DE PANTOFI GUBAN)

Sursa: Arhiva consultantului, 2023

Conform Planului Urbanistic General al Municipiului Timișoara, un rol important în dezvoltarea pe termen lung îl are utilizarea suprafețelor ocupate acum de infrastructura CFR din zona Gării de Nord și a Gării de Est, suprafețe ce pot deveni zone de dezvoltare urbană în cadrul unui program de reconversie și refuncționalizare, odată cu modernizarea infrastructurii feroviare centrale și realizarea inelului feroviar nord în afara municipiului.[58]

Terenurile industriale și zona de triaj CF devin din ce în ce mai importante în contextul noilor schimbări legislative, acestea putând reprezenta zone importante în regenerarea urbană a municipiului Timișoara, fiind chiar incluse într-o serie de idei de proiecte (PUZ Regenerarea urbană pe infrastructura feroviară publică: Ronaț Triaj, Gara Timișoara Sud, Gara Timișoara Nord, Piața 700, Piața Consiliul Europei, Gara Timișoara Est și zona lizieră Pădurea Verde (Liceul Silvic)).

Dezvoltarea urbană a municipiului Timișoara depinde în mare măsură de întregirea țesutului urban pe zonele adiacente căii ferate între fosta platformă Solventul și actuala platformă Continental. Conversia zonelor industriale aflate pe malul opus al canalului Bega în raport cu cartierul Iosefin și cartierul Fabric împreună cu restructurarea și reconversia inelului central nord sunt elementele cheie pentru redefinirea structurii urbane a municipiului și poziționarea unor obiective de interes public majore raportat la aceasta într-o coerență spațială adecvată unui teritoriu contemporan. Mai mult, zona metropolitană oferă Timișoarei posibilitatea de a colabora cu comunele vecine în vederea dezvoltării de dotări care să deservească echilibrat noile zone rezidențiale (mai ales creșe, grădinițe și școli primare, alături de spații verzi de tip parc sau scuar).

Conform PUG al municipiului Timișoara, principalele zone de extindere ale orașului sunt localizate în *zona de Nord a orașului, între calea ferată în nord și Comuna Dumbrăvița, în zona de Est-la sud de Canalul Bega zona XII cartier Freidorf și în zona de Vest adiacentă cartierului Plopi-Kunkz zona VI.*[59]

[58] Planul Urbanistic General Timișoara 2012
[59] PUG Timișoara – Memoriu General: https://assets.primariatm.ro/cf4268fa-73e7-4863-ab83-52923c3ab2fa

FIGURĂ 46 - PRINCIPALELE ZONE DE EXTINDERE ALE MUNICIPIULUI TIMIȘOARA, CONFORM PUG TIMIȘOARA

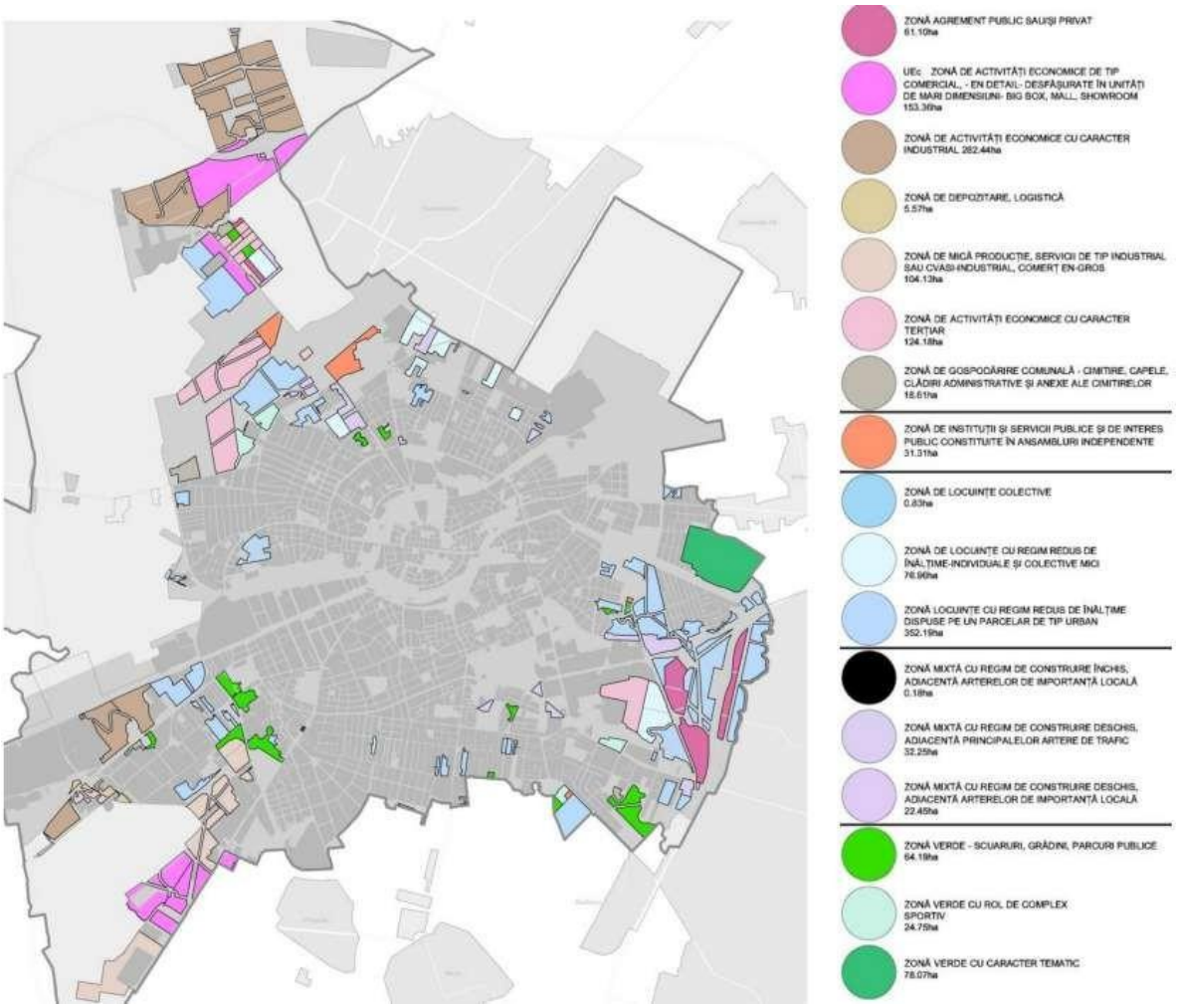

Sursa: PUG Timișoara – Memoriu General

Aceste zone sunt detaliate conform PUG, astfel:

- **În partea de Nord a orașului, zona Torontal – Aradului nord, cu o zonă de dezvoltare de 590,99 ha, cu următoarele tipuri de funcțiuni urbanizate:** zone de activități economice cu caracter industrial, comercial, en-detail, zonă de locuințe cu regim redus de înălțime dispuse pe un parcelar de tip urban, zonă de locuințe cu regim redus de înălțime individuale și colective mici, zonă de instituții și servicii publice, zone mixte cu regim de construire deschis, zonă de servicii de tip industrial sau cvasi-industrial, zone verzi scuaruri, grădini, parcuri publice, zonă de agrement public sau/și privat;
- **Strategia de Dezvoltare Teritorială Urbană - Timișoara Nord**, este un plan care va seta direcțiile de investiții pe următorii 10-15 ani într-un nou cartier al municipiului care se întinde pe o suprafață de peste 1000 de hectare, similară cu cea ocupată de comuna Dumbrăvița. Zona studiată este situată între Calea Aradului (la est), Grigore Alexandrescu/Ovidiu Balea/Aleea Viilor (la sud), calea ferată (la vest) și canalul Beregsău (la nord), zonă care se va dezvolta în următorii ani conform unul plan urbanistic stabilit. **În partea de Vest a orașului, în zona XII – cartier Freidorf, zona de dezvoltare este de 273,15 ha, cu următoarele tipuri de funcțiuni urbanizate:** zonă de activități economice cu caracter industrial, zonă mică de producție, servicii de tip industrial sau cvasi-industrial, comerț și en-gros, zonă de activități economice de tip comercial, zonă de depozitare și

logistică, zone verzi, scuaruri, grădini și parcuri publice, zonă de locuințe cu regim redus de înălțime dispuse pe un parcelar de tip urban;

- **În partea de Vest a orașului, zona VI cartier Plopi-Kuncz, se propune spre dezvoltare o zonă de 274,88 ha, cu următoarele tipuri de funcțiuni urbanizate:** zonă de locuințe cu regim redus de înălțime dispuse pe un parcelar de tip urban, zonă de locuințe cu regim redus de înălțime colective și individuale mici, zonă de agrement public sau/și privat, zonă de activități economice cu caracter terțiar, zonă verde cu rol de complex sportiv, zonă mixtă cu regim de construire deschis.

Municipiul Timișoara mai dispune încă de o serie de resurse de teren care pot fi exploatate pentru o dezvoltare ulterioară în zona de nord a municipiului, precum și o serie de zone în partea de sud și zona de est spre Moșnița Nouă. În zona de nord-vest și vest sunt cele mai multe rezerve de teren de tip „Greenfield", acestea fiind zone încă neurbanizate [60] (a se vedea *Figură 44 - Zonele de brownfield și greenfield disponibile la nivelul municipiului Timișoara*).

6.1.3.2. EXPANSIUNEA URBANĂ ÎN ZONA URBANĂ FUNCȚIONALĂ

Expansiunea urbană se produce atunci când rata conversiei de utilizare a teritoriului depășește rata de creștere a populației. Potrivit definiției oferite de Jaeger și Schwick[61], gradul de expansiune este mai mare atunci când zona construită este mai mare, clădirile sunt mai dispersate în peisaj, iar intensitatea utilizării zonelor construite este mai mică. Factorii majori care duc la modificarea cadrului urban sunt cauzate de fenomenul de globalizare, precum și de schimbările la scară largă din plan social, economic și demografic.

Se observă astfel tendința de expansiune teritorială pe care municipiul Timișoara a avut-o în ultimii ani, prin dezvoltarea zonelor de la periferie precum: Chișoda, Ghiroda, Dumbrăvița sau Moșnița, extinderi dinspre vest în comuna Săcălaz, dinspre est în comuna Moșnița Veche și dinspre sud în comuna Șag. Totodată, noile suburbii cum ar fi Dumbrăvița, Ghiroda, Remetea Mare, Moșnița Nouă, Giroc, Șag, Sânmihaiul Român sau Săcălaz, după cu anul 2010 au înregistrat o creștere a populației în urma dezvoltării de zone rezidențiale în afara municipiului Timișoara amplasate, cu precădere adiacent principalelor artere de circulație care asigură legătura cu zona centrală a municipiului Timișoara.

În acest context, tendința de expansiune urbană este vizibilă cu precădere în prima coroană de UAT-uri din jurul municipiului Timișoara, aceasta concentrând dezvoltări rezidențiale în localitățile din proximitatea municipiului, către nord – în special în Dumbrăvița, către sud – în zona Șag sau la periferia municipiului Timișoara și către est – Moșnița Nouă sau Ghiroda.

[60] Masterplan Timișoara Nord
[61] https://www.mdlpa.ro/userfiles/Urban_Sprawl_Definition_Action.pdf
Improving the measurement of urban sprawl: Weighted Urban Proliferation (WUP) and its application to Switzerland

FIGURĂ 47 - EVOLUȚIA ZONELOR CONSTRUITE, 2014-2018-2020

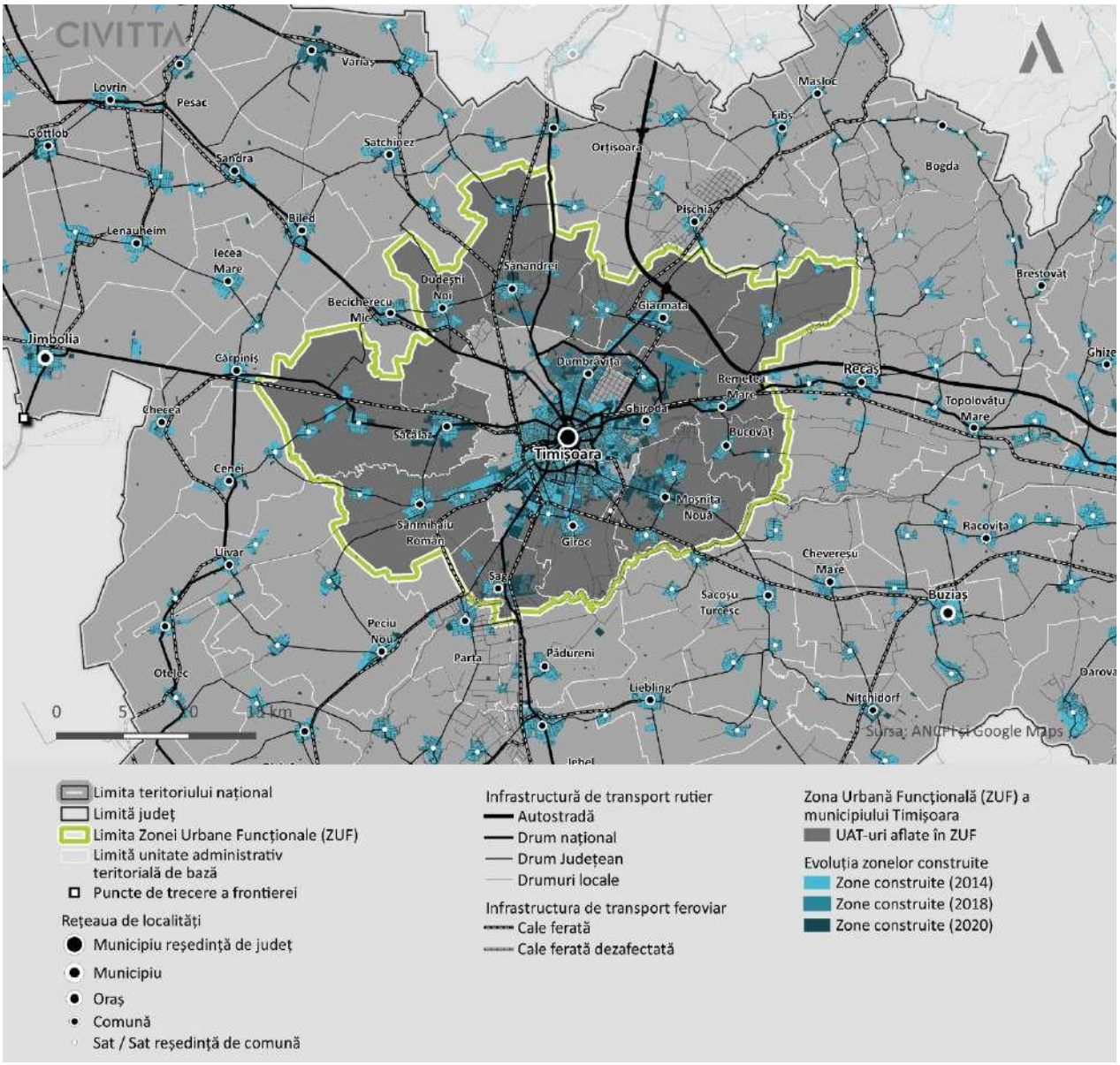

Sursa: Prelucrarea consultantului, date ANCPI și cartare Google Maps

Extinderea masivă și organică a municipiului Timișoara în zonele învecinate, fără a avea la bază o strategie coerentă de dezvoltare periurbană, și transferul de populație și activități spre comunele suburbane sunt de asemenea problematice, în condițiile în care densitatea urbană rămâne redusă, conducând la apariția unor probleme în asigurarea infrastructurilor și utilităților publice în noile zone de dezvoltare rapidă.

Mai mult, zona de nord a municipiului Timișoara beneficiază de o mai bună conexiune, inclusiv prin poziția Aeroportului Internațional Timișoara și a autostrăzii A1, însă introduce dezechilibre în plus în partea de sud a municipiului, care deși este mai dens populat, nu beneficiază de o centură de sud care să ofere aceiași conectivitate la nivelul teritoriului.

FIGURĂ 48 - ZONE DE EXPANSIUNE URBANĂ ÎN ZONA URBANĂ FUNCȚIONALĂ, 2010 VS. 2023

Sursa: Google Earth

Expansiunea este evidențiată și din perspectiva dezvoltărilor imobiliare de la nivelul zonei analizate, fie că este vorba de creșterea numărului de locuințe, fie că este vorba despre numărul de autorizații de construire eliberate. Analiza numărului total de autorizații de construire eliberate pentru clădiri rezidențiale, anual, în intervalul 2014-2021, ilustrează o tendință ascendentă atât la nivelul județului Timiș, cât și la nivelul municipiului Timișoara și a zonei urbane funcționale.

FIGURĂ 49 - EVOLUȚIA NUMĂRULUI TOTAL DE AUTORIZAȚII DE CONSTRUIRE PENTRU CLĂDIRI REZIDENȚIALE (EXCLUSIV CELE PENTRU COLECTIVITĂȚI), MUNICIPIUL TIMIȘOARA, ZUF ȘI JUDEȚUL TIMIȘ (2014-2021)

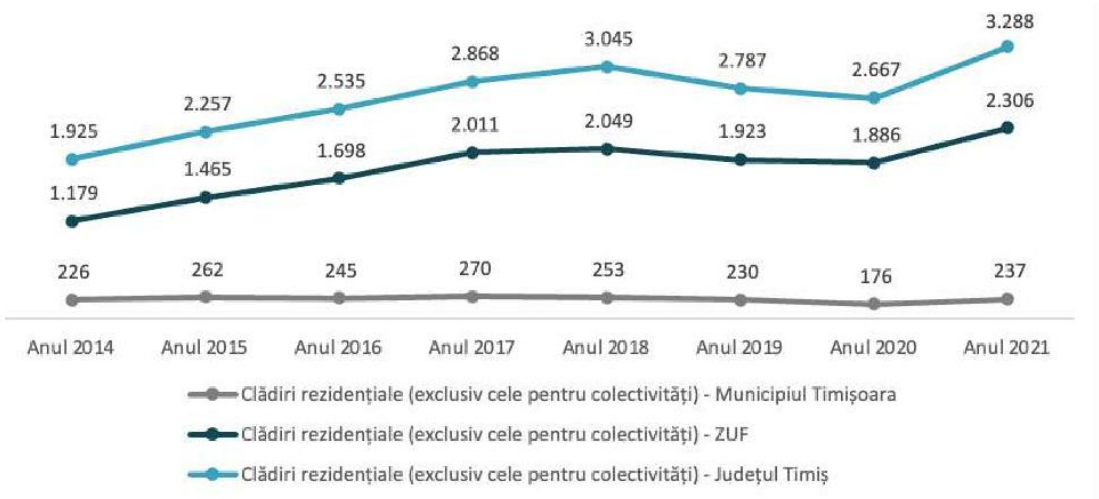

Sursa: Baza de date INS TEMPO

În acest sens, în anul 2021 s-au înregistrat cu 41,45% mai multe autorizații de construire pentru clădiri rezidențiale în județul Timiș, cu 48,87% mai multe autorizații de construire pentru clădiri rezidențiale în Zona Urbană Funcțională a municipiului Timișoara și cu 4,64% mai multe autorizații de construire pentru clădiri rezidențiale în municipiul Timișoara, față de anul 2014.

Raportat la numărul de autorizații de construire pentru clădiri rezidențiale, în ZUF au fost eliberate la nivelul anului 2021 aproximativ 70,1% din numărul total de autorizații de construire pentru clădiri rezidențiale eliberate la nivelul județului Timiș. Totodată, numărul autorizațiilor de construire pentru clădiri rezidențiale eliberate la nivelul ZUF este de aproape 10 ori mai mare decât numărul total de autorizații de construire pentru clădiri rezidențiale eliberate la nivelul municipiului Timișoara în anul 2021.

În cazul Zonei Urbane Funcționale a municipiului Timișoara, cele mai multe autorizații de construire pentru clădiri rezidențiale au fost date în anul 2021 în UAT Moșnița Nouă (668 de autorizații), urmată de UAT Dumbrăvița (334 de autorizații) și UAT Ghiroda (213 de autorizații eliberate). Mai mult, aceste unități administrativ-teritoriale au fost de-a lungul timpului locațiile în care s-au construit cele mai multe imobile de locuit. Totodată, UAT-urile din prima și a doua coroană de localități au avut în anul 2021 cele mai mari valori înregistrate față de anul 2014. În comuna Moșnița Nouă au fost înregistrate un număr de 54,76 de autorizații eliberate la 1.000 de locuitori, urmată de comuna Ghiroda cu un număr de 27,07 autorizații eliberate la 1.000 de locuitori.

În ceea ce privește prima coroană de localități au fost înregistrate între 10-25 de autorizații de construire eliberate la 1.000 de locuitori pentru Șag (22,92 autorizații de construire eliberate), Dumbrăvița (20,46 autorizații de construire eliberate), Sânmihaiu Român (19,52 autorizații de construire eliberate), Săcălaz (19,34 autorizații de construire eliberate), Giroc (16,61 autorizații de construire eliberate), Giarmata (15,50 autorizații de construire eliberate) și Sânandrei (14,27 autorizații de construire eliberate), iar pentru Dudeștii Noi au fost eliberate între 5-10 autorizații de construire la 1.000 de locuitori. Din a doua coroană de localități au fost înregistrate între 10-25 de autorizații de construire eliberate la 1.000 de locuitori doar pentru UAT-urile Bucovăț (22,73 autorizații de construire eliberate), Remetea Mare (19,12 autorizații de construire eliberate) și Giarmata (15,50 autorizații de construire eliberate).

Dezvoltarea fondului construit, mai ales locuințe, este urmat și de o creștere rapidă a populației. Comune precum Dumbrăvița, Giroc sau Moșnița nouă au înregistrat creșteri ale populației de peste 150% între 2011 și 2022[62] ajungând să treacă de pragul minim de populație pentru a deveni orașe.

[62]Populație rezidentă conform RPL.

FIGURĂ 50 - POPULAȚIA DUPĂ REȘEDINȚĂ, PE LOCALITATE ÎN ANUL 2021

Sursa: RPL 2021

Astfel, la nivelul zonei urbane funcționale se observă un proces de densificare, cele mai vizibile fiind în cadrul UAT-urilor menționate anterior (atât din perspectiva fondului construit, cât și a populației care a înregistrat o evoluție pozitivă). Zonele cu cea mai mare densitate a numărului de locuitori raportat la suprafața construită se înregistrează în la nivelul municipiului Timișoara (4.098,37 loc./kmp) și în zona de sud a municipiului Timișoara în Giroc (3.294,10 loc./kmp). Acestea sunt urmate de localitatea Moșnița Veche (2.201,41 loc./kmp), Dumbrăvița (1.928,13 loc./kmp), Dudeștii Noi (1.488,62 loc./kmp), Utvin (1.463,89 loc./kmp), Urseni (1.459,25 loc./kmp), Sânmihaiu Român (1.310,64 loc./kmp), Ghiroda (1.289,30 loc./kmp), Giarmata (1.175,08 loc./kmp) și Bucovăț (1.132,40 loc./kmp).

Creșterea densității este un aspect pozitiv din perspectiva eficienței cu care se pot furniza servicii publice (transport public, educație etc.). Concentrarea expansiunii pe locuințe individuale limitează însă posibilitățile de creștere a densității și atingerea unor praguri dezirabile pentru furnizarea eficientă de servicii publice (ex. 30 locuitori / ha pentru transportul public).

FIGURĂ 51 - DENSITATEA POPULAȚIEI RAPORTATĂ LA FONDUL CONSTRUIT, 2021

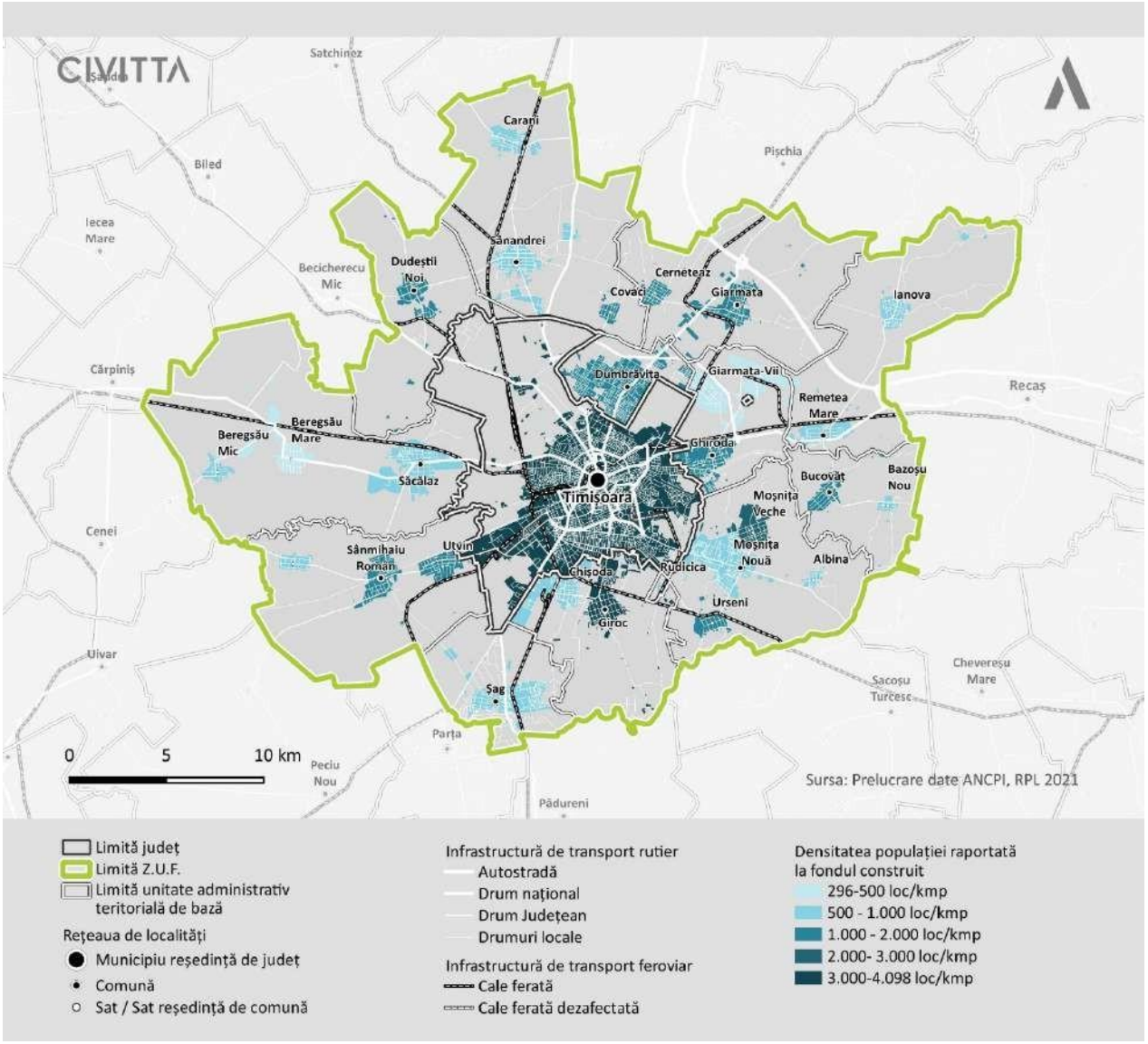

Sursa: prelucrare date ANCPI și RPL 2021

6.1.4. LOCUIRE

Locuirea reprezintă un domeniu esențial în definirea capacității unui oraș de a se adapta la nevoile locuitorilor săi. Astfel, una dintre condițiile de bază pentru bunăstarea populației în general, o reprezintă accesul la o locuință, în special în contextul integrării sociale a celor ce aparțin unor grupuri vulnerabile.

În municipiul Timișoara și în localitățile componente ale zonei urbane funcționale, zona funcțională dominantă este cea de locuire, cu precădere locuirea individuală, cu regim mic de înălțime în special în localitățile din ZUF, precum și locuirea colectivă – aceasta fiind concentrată în special în zona centrală și pericentrală a municipiului Timișoara și în noile cartiere rezidențiale din comuna Dumbrăvița.

Perioada 2014-2021 reprezintă o perioadă de creștere constantă a numărului total de locuințe, în anul 2021 existând cu aproximativ 8,91% mai multe decât în anul 2014 în municipiul Timișoara. Această tendință lină de creștere a numărului de locuințe se desfășoară în paralele cu un proces constant de scădere a numărului de locuitori, în parte din cauza migrării populației către comunele periurbane.

FIGURĂ 52 - EVOLUȚIA NUMĂRULUI DE LOCUINȚE PE TIPURI DE PROPRIETATE, MUNICIPIUL TIMIȘOARA VS. ZUF, 2014-2021

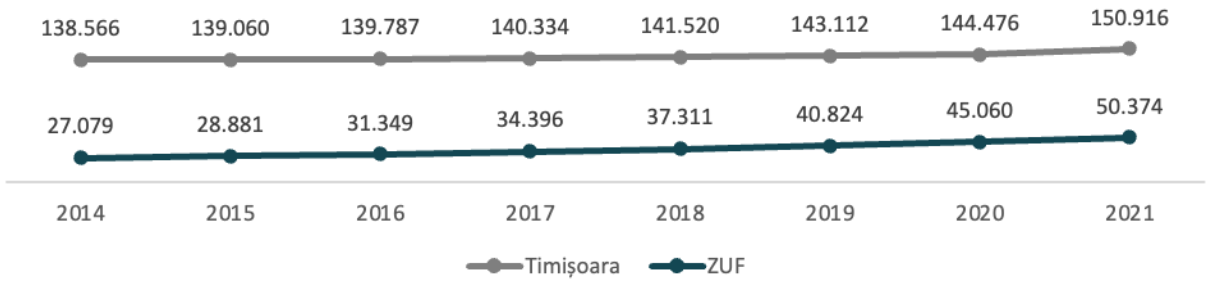

Sursa: Baza de date INS TEMPO

În același timp, la nivelul Zonei Urbane Funcționale s-a înregistrat o creștere de aproximativ 86,02% a numărului de locuințe în anul 2021 față de anul 2014 lucru care confirmă faptul că localitățile din imediata vecinătate a municipiului Timișoara au cunoscut o dezvoltare constantă în ultimii ani. Cele mai mari creșteri s-au înregistrat în UAT-urile Dumbrăvița (+181,16%), Giroc (+197,74%) și Moșnița Nouă (+126,40%).

FIGURĂ 53 - EVOLUȚIA NUMĂRULUI DE LOCUINȚE ÎN LOCALITĂȚILE DIN ZUF, 2014 VS. 2021

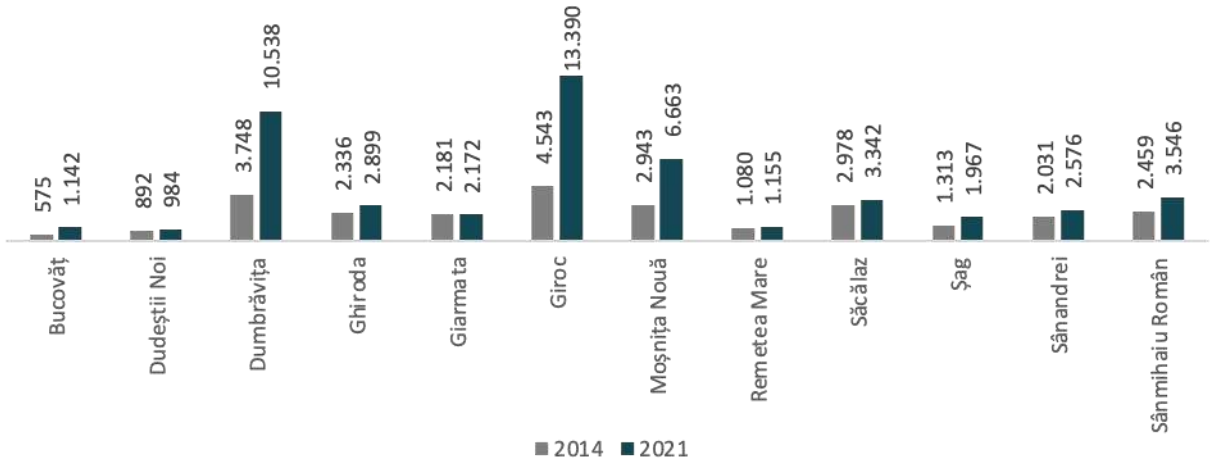

Sursa: Baza de date INS TEMPO

CALITATEA LOCUIRII este dată de un cumul de factori interni și externi locuinței. Factorii externi locuinței sunt analizați în alte capitolele din cadrul prezentei strategii: existența infrastructurii tehnico-edilitare (alimentare cu apă, canalizare, alimentare cu energie electrică, alimentare cu gaze naturale); proximitatea spațiilor verzi; proximitatea serviciilor sociale; calitatea infrastructurii rutiere; distribuția infrastructurii de transport public; existența unor zone cu vulnerabile la riscuri naturale (inundații sau alunecări de teren); calitatea factorilor de mediu (zonele cu poluare a aerului, poluare fonică, poluare a solului sau poluare a apelor) și altele.

În ceea ce privește factorii interni, specifici clădirilor de locuit, aceștia sunt analizați în continuare printr-o serie de indicatori: număr de locuitori/locuință, suprafață locuibilă/locuitor, suprafață locuibilă/ locuință, vechimea locuințelor, tipologia locuirii.

Dacă ne raportăm la suprafața locuibilă aferentă[63] fiecărui locuitor, în anul 2021, în municipiul Timișoara aceasta este de 25,06 mp / locuitor – cu 12,96% mai mult ca în anul 2014 și peste suprafața minimă locuibilă de 18 mp / locuitor, prevăzută de Legea locuinței nr. 114/1996 dar sub media localităților din ZUF care este de 36,29 mp / locuitor, ceea ce poate indica o calitate mai bună a locuirii în mediul rural din vecinătatea municipiului în comparație cu mediul urban, în principiu datorită existenței unor rezerve mai mari de terenuri libere și costurilor mai reduse în ceea ce privește achiziția de terenuri sau construcții.

FIGURĂ 54 - EVOLUȚIA SUPRAFEȚEI LOCUIBILE / LOCUITOR (MP), MUNICIPIUL TIMIȘOARA VS. ZUF, 2014-2021

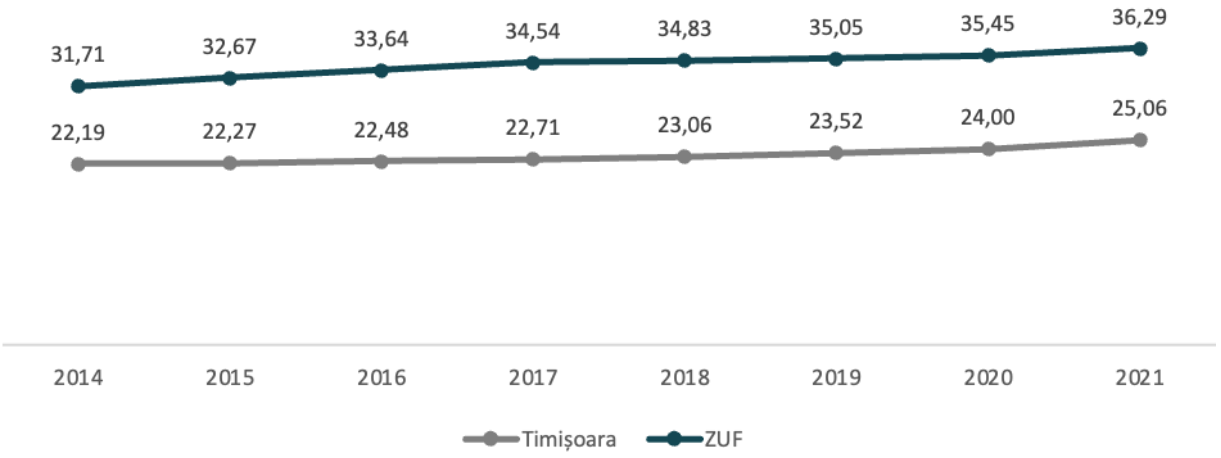

Sursa: Baza de date INS TEMPO

În continuare, în municipiul Timișoara se recomandă luarea de măsuri de sprijinire a dezvoltării a fondului construit destinat locuirii, în conformitate cu standardele, normativele și reglementările moderne de locuire, în vederea creșterii calității locuirii.

În ceea ce privește evoluția suprafeței locuibile / locuitor la nivelul localităților din imediata vecinătate a municipiului Timișoara, se poate observa că Bucovăț a înregistrat în perioada 2013-2021 cea mai mare creștere a suprafeței locuibile / locuitor, aceasta fiind cu aproximativ 43% mai mare și având o suprafață de aproximativ 32,97 mp / locuitor în anul 2021.

[63]Suprafața locuibilă este suprafața desfășurată a încăperilor de locuit. Ea cuprinde suprafața dormitoarelor și a camerei de zi. Cf. Legii nr. 114/1996 (republicată)

FIGURĂ 55 - EVOLUȚIA SUPRAFEȚEI LOCUIBILE / LOCUITOR (%), LOCALITĂȚI DIN ZUF, 2014-2021

Sursa: Baza de date INS TEMPO

Evoluții pozitive însemnate sunt și în Moșnița Nouă (+19,29%) sau Dumbrăvița (+16,19%), însă s-au înregistrat și scăderi în ceea ce privește suprafața locuibilă / locuitor în localități precum Săcălaz (-7,40%), Dudeștii Noi (-6,77%) Giroc (-5,22%) sau Giarmata (-4,96%).

În ceea ce privește suprafața locuibilă aferentă unei locuințe, în anul 2021, în municipiul Timișoara aceasta este de 53,31 mp, sub media localităților din zona urbană funcțională a municipiului, ceea ce indică faptul că în mediul rural se regăsesc locuințe de dimensiuni mai mari care, în medie, adăpostesc un număr mai mare de locuitori.

FIGURĂ 56 - SUPRAFAȚA LOCUIBILĂ / LOCUINȚĂ (MP), MUNICIPIUL TIMIȘOARA ȘI UAT-URILE DIN ZUF, 2014-2021

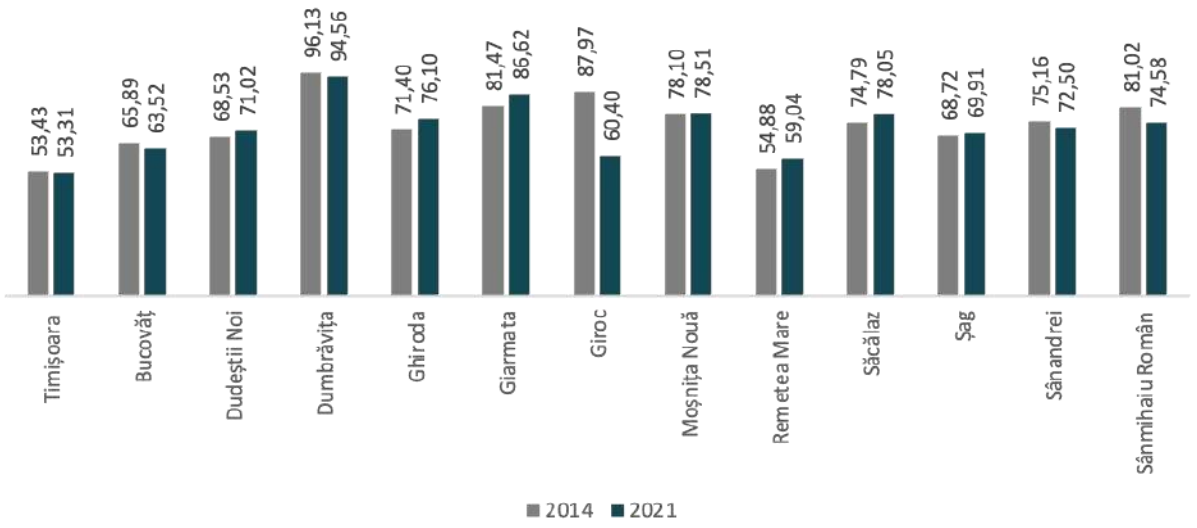

Sursa: Baza de date INS TEMPO

Din analiza datelor, se poate observa faptul că pentru o parte din localitățile din zona studiată, suprafața locuibilă / locuință (mp) din anul 2021 este cu mult mai mică față de suprafața locuibilă / locuință (mp) din anul 2014. În acest sens municipiul Timișoara înregistrează o scădere mică de -0,22% a suprafeței locuibile / locuință, urmat de Dumbrăvița cu o scădere de -1,63% a suprafeței locuibile / locuință, Sânandrei cu o scădere de -3,54% a suprafeței locuibile / locuință, Bucovăț cu -3,60% a suprafeței locuibile / locuință, Sânmihaiu Român cu -7,96% a suprafeței locuibile / locuință și Giroc cu -31,34% a suprafeței locuibile / locuință.

Creșteri ale suprafeței locuibile / locuință s-au înregistrat doar la nivelul UAT-urilor Dudeștii Noi (+3,64%), Giarmata (+6,32%), Ghiroda (6,58%), Remetea Mare (7,58%), Săcălaz (+4,36%) sau Șag (+1,73%).

La nivelul zonei analizate se remarcă o serie de discrepanțe în ceea ce privește calitatea locuirii și suprafața locuibilă, ce se regăsește inclusiv la nivelul prețurilor locuințelor spre vânzare. Astfel, există 2 tipuri de zone în funcție de preț, care se diferențiază după cum urmează:

- în municipiul Timișoara și localitățile din proximitate, care se află în apropierea autostrăzii sau pe principalele artere penetrante în municipiu, se înregistrează cele mai mari prețuri ale caselor/apartamentelor (între aproximativ 110.000 EUR și 850.000 EUR sau chiar și 2.200.000 EUR în cazul unor vile clădiri istorice în cartierul Cetate);
- restul zonelor din zona urbană funcțională unde prețurile oscilează între aproximativ 16.000 EUR și 215.000 EUR. [64]

Aceste discrepanțe pot avea diferite cauze, de la dimensiunile parcelelor (în cazul locuințelor individuale), la nivelul de dotări/servicii publice, accesibilitate, proximitatea principalelor căi de circulații, proximitatea față de principalele zone economice ale municipiului Timișoara etc. Cele mai multe oferte se concentrează în municipiul Timișoara și localitățile din imediata proximitate, unde s-au înregistrat în ultimii ani cele mai mari creșteri demografice, aici fiind totodată prezente și majoritatea noilor dezvoltări.

Creșterea suprafeței locuibile la nivelul UAT-urilor analizate este un factor ce contribuie la creșterea calității locuirii în teritoriu. Aceasta este dependentă, însă, de o multitudine de factori printre care se numără și accesul la dotări de proximitate, accesul la locuri de muncă, oportunitățile de petrecere ale timpului lucru, imaginea peisajului înconjurător, precum și siguranța și securitatea locuitorilor. În ultimii ani, se observă astfel o preferință către zonele periferice ale orașelor sau chiar către zonele din mediul rural ce pot oferi acces la locuințe la prețuri mai reduse față de mediul urban, precum și la facilități precum natură, poluare mai redusă (ex. zgomot mai redus) sau accesul la suprafețe mai ample de locuire (ex. locuințe individuale cu curte, în comparație cu apartamente).

Creșterile evidențiate în cazul indicatorilor pentru locuințe sunt susținute și de procesul accentuat de suburbanizare evidențiat în zona de studiu, ca urmare a învecinării cu municipiul Timișoara marcat de expansiunea zonelor rezidențiale, precum și a anumitor activități economice orientate cu precădere în lungul principalelor circulații din teritoriu.

În cadrul elaborării primei Politici Urbane a României, a fost dezvoltat în premieră Barometrul Urban 2020 – Calitatea Vieții în Orașele din România, realizat de Banca Mondială. Acest barometru, publicat pe 1 octombrie pe platforma citadini.ro, se remarcă prin reprezentativitatea sa pentru populația din mediul urban românesc.[65][66] Din studiu a reieșit faptul că peste 80% din populația din mediul urban este mulțumită de orașul în care trăiește. În acest sens, în Timișoara nivelul de satisfacție față de viața urbană rezultat este

[64] Date verificate pe 13.02.2023 - https://www.imobiliare.ro/vanzare-case-vile/timisoara?id=85465766#&lon=21.22530698776245&lat=45.75693191471448&zoom=16

[65] https://urbanizehub.ro/barometrul-urban-2020-calitatea-vietii-in-orasele-din-romania/

[66] Datele au fost colectate în perioada 1 iulie – 15 august 2020, în cadrul unui sondaj cuprinzător privind calitatea vieții în 41 de localități urbane din România. Sondajul a fost modelat după Eurobarometrul Flash, care se aplică periodic unor orașe selectate din Uniunea Europeană.
Sondajul de opinie a avut un număr de 13.380 de respondenți din tot atâtea gospodării.

de 92%. Satisfacția față de locuirea în urban tinde să crească odată cu dimensiunea urbană, cu vârsta și cu veniturile individuale.

De asemenea, Timișoara se clasează în topul orașelor din România în 2020, acesta fiind pe locul 4 în clasament în ceea ce privește un „oraș de nota 10" din România sub aspectul condițiilor de viață ale oamenilor care locuiesc la el (acces la servicii, mod de petrecere a timpului liber și acces la utilități). Tot în ceea ce privește atractivitatea urbană și viața oamenilor, Timișoara a fost votat ca fiind unul dintre cele mai atractive orașe din România, situându-se pe locul 3, după Cluj-Napoca și Brașov.

Conform Barometrului privind Calitatea vieții în Municipiul Timișoara, realizat în anul 2022[67], aproape 85% dintre respondenți s-au declarat mulțumiți de felul cum trăiesc în Timișoara. Tot conform studiului, cei mai mulțumiți respondenți față de propriul mod de viață sunt aceia care locuiesc în locuințe construite după anul 1989 și care au un număr de camere mai mare în locuință. [68]

În alt context, raportul privind Starea Economică, Socială și de Mediu a Municipiului Timișoara realizat în anul 2020 și elaborat de Primăria Municipiului Timișoara arată că situația locuirii în Timișoara a evoluat pozitiv în ultimii ani, în mare parte și datorită intensificării ritmului construcțiilor de imobile și sporirii considerabile a confortului spațiilor de locuit. Cu toate acestea, eforturile privind sporirea confortului locuințelor trebuie continuate, ca o condiție necesară pentru atragerea de forță de muncă suplimentară, pentru asigurarea dezvoltării economice locale.

Conform Conceptului General de Dezvoltare Urbană aferent noului Plan Urbanistic General al municipiului Timișoara, sunt prevăzute o serie de noi zone de dezvoltare pentru crearea unui nou fond de locuințe sociale și a unor zone rezidențiale coerente obișnuite prin urbanizare și reconversie. Aceste zone vin ca un răspuns la politica propusă prin concept, de a mări fondul de locuințe și de a crește calitatea locuirii în Timișoara.

Zonele în care se propun noi dezvoltări de locuințe sociale sunt: zona Plopi, str. Cercului și str. I. I. de la Brad, în timp ce pentru zonele rezidențiale se propune reconversia unor suprafețe din zonele industriale existente în zone mixte, acolo unde există zone de dezvoltare deficitară, zone în care se constată tendințe de dezvoltare de case unifamiliale sau zone rezidențiale dezvoltate după 1989.[69]

VECHIMEA LOCUINȚELOR este un criteriu important în evaluarea calității locuirii. În conformitate cu HG 2139/2004, pentru aprobarea Catalogului privind clasificarea și duratele normale de funcționare a mijloacelor fixe, Art. 7, perioada normală de funcționare (amortizarea investiției) a clădirilor de locuit este de 40-60 ani, în timp ce pentru locuințele sociale, perioada normală de funcționare este de 32-48 ani.[70]

În cazul municipiului Timișoara, evaluarea calității locuirii trebuie să țină cont de o serie de parametrii suplimentari, ca urmare a existenței zonei Cetății Timișoara, cu valoare arhitecturală, istorică, artistică, urbanistică și culturală foarte mare la nivel municipal, județean și național În ceea ce privește calitatea locuirii și vechimea fondului construit destinat locuirii este relevantă dezvoltarea municipiului Timișoara începând cu sfârșitul secolului al XIX-lea. La sfârșitul secolului al XIX-lea, structura urbanistică a Timișoarei a suferit un proces amplu de modernizare. Fostele bastioane și construcții cu rol de apărare au fost demolate și înlocuite cu bulevarde și cartiere noi. Ulterior, la începutul secolului al XX-lea, remodelarea zonei centrale coincide cu introducerea stilului ArtNouveau, secession și eclectic în peisajul urbanistic al municipiului.

---

[67]Acest barometru este al cincilea de tipul său realizat sub tutela Universității de Vest din Timișoara și își păstrează același scop ca și până acum, mai exact identificarea principalelor probleme ale Timișoarei, conform opiniei cetățenilor din oraș. Instrumentul de cercetare utilizat pentru realizarea anchetei sociologice a fost chestionarul. Acesta a fost aplicat unui număr de 3634 de respondenți cu vârsta peste 18 ani pe parcursul a două luni. Din cele 3.634 de răspunsuri, 2.290 au fost colectate online, 1.098 telefonic, iar 243 față în față.

[68]Barometrul Calității vieții în Municipiul Timișoara, 2022

[69] Planul Urbanistic General Timișoara 2012 – Etapa 2. Concept general de dezvoltare urbană – https://www.primariatm.ro/file_uploads/pug_reguli/masterplan.pdf

[70]https://codfiscal.net/1313/hg-21392004-catalogul-privind-clasificarea-si-duratele-normale-de-functionare-a-mijloacelor-fixe

În ceea ce privește fondul locativ, situl urban Cartierul „Cetatea Timișoara” este dezvoltat înăuntrul zidurilor Cetății Timișoara în secolele al XVIII-lea, al XIX-lea și al XX-lea. Situl conține multe clădiri istorice și ilustrează concepția urbanistică a epocilor. Cartierul Cetate reprezintă cel mai bine Timișoara istorică. Zona este organizată în jurul a trei piețe cu destinații bine definite: Piața Unirii, Piața Libertății și Piața Sfântul Gheorghe. Trama stradală este regulată, formată din străzi drepte, perpendiculare, rezultând cvartale dreptunghiulare. Municipiul Timișoara deține un amplu și valoros patrimoniu arhitectural construit în cea mai extinsă arie de patrimoniu istoric construit din țară. Din cauza vechimii lor și a unei întrețineri inadecvate, majoritatea monumentelor și clădirilor valoroase din punct de vedere arhitectural au atins o fază avansată de uzură și degradare. Astfel, în Timișoara se află foarte multe construcții realizate înainte de 1940 și chiar înainte de 1900, care au ca material de bază zidăria din cărămidă și mortar pe bază de var, vulnerabile în cazul cutremurelor și care necesită lucrări de restaurare și consolidare.

Conform Hotărârii nr. 157 din 31.10.2016 privind declararea zonelor prioritare de protejare și intervenție asupra clădirilor din municipiul Timișoara[71], s-a aprobat documentul de inventariere a clădirilor identificate precum si a deținătorilor acestora în condițiile Art.1 alin. 1 din Legea nr.153 din 2011 privind măsurile de creștere a calității arhitectural - ambientale a clădirilor care fac parte integrantă din hotărâre. În acest fel, conform hotărârii *„se declară interesul public pentru zona Pieței Victoriei din Timișoara ca zonă prioritară de protejare și intervenție asupra clădirilor aparținând Ansamblului urban înscris în Lista monumentelor istorice 2010, poziția 153, cod TM-II-a-A-06115, - „Corso”.*

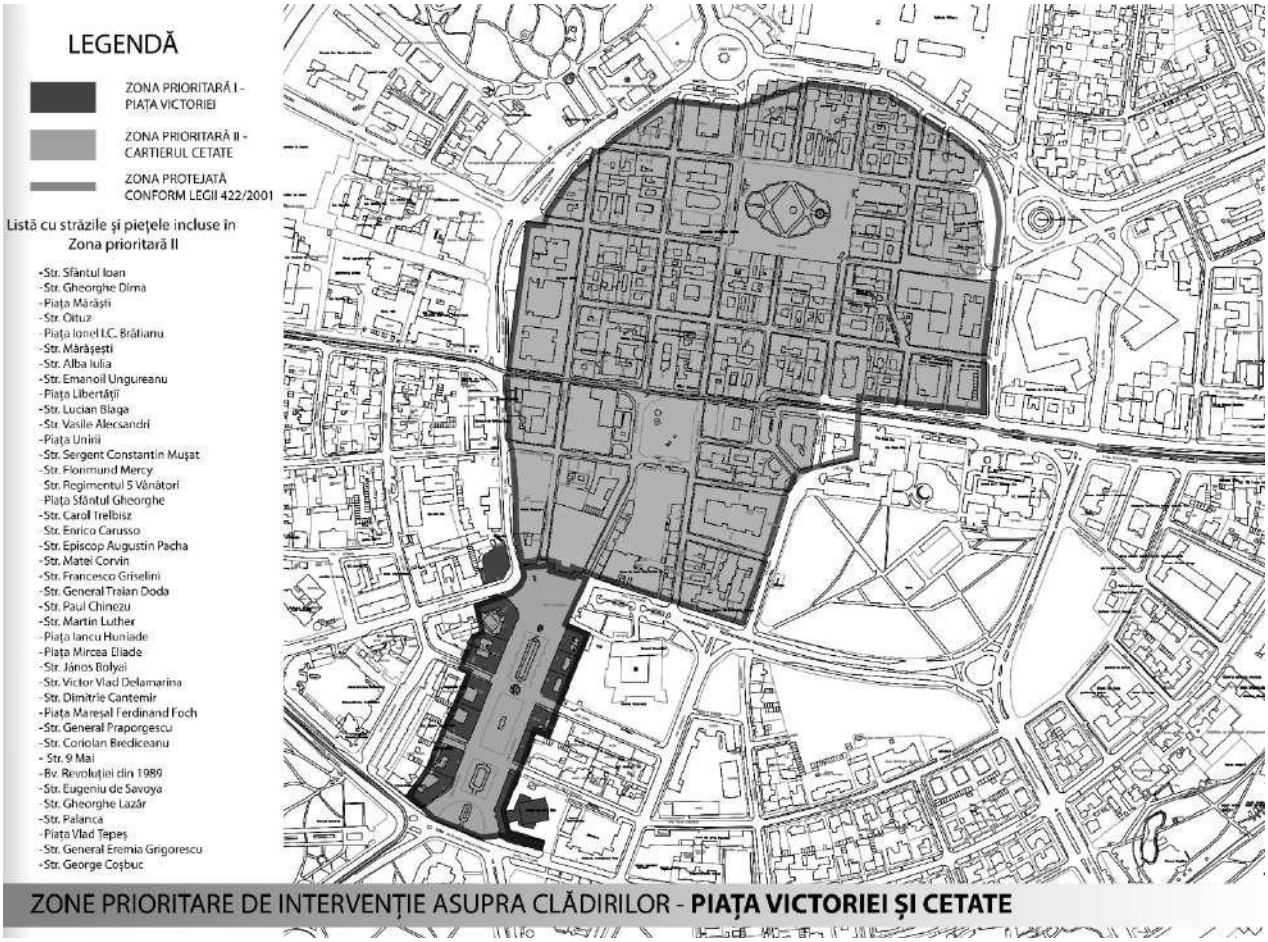

Sursa: https://hcl.civicul.ro/view-hcl/hcl_157_31.10.2016

[71] https://www.primariatm.ro/patrimoniu/reabilitare-cladiri-istorice/zone-prioritare-in-programul-de-sprijin-financiar-pentru-cresterea-calitatii-arhitectural-ambientale-a-cladirilor-din-zonele-prioritare-de-interventie-din-municipiul-timisoara/

Se declară interesul public pentru zonele Cetate, Iosefin și Fabric din Timișoara ca zone prioritare de protejare și intervenție asupra clădirilor din Situl urban, Cartierul „Cetatea Timișoara", cod TM-II-s-A-06095 (60), Situl Urban Fabric (I), cod TM-II-s-B-06096, (61), Ansamblul Urban „Fabric" (II), cod TM-II-a-A-06097 (62), Situl urban „Vechiul Cartier Iosefin", cod TM-II-s-B-06098, (63), din Lista Monumentelor Istorice reactualizată în 2015.

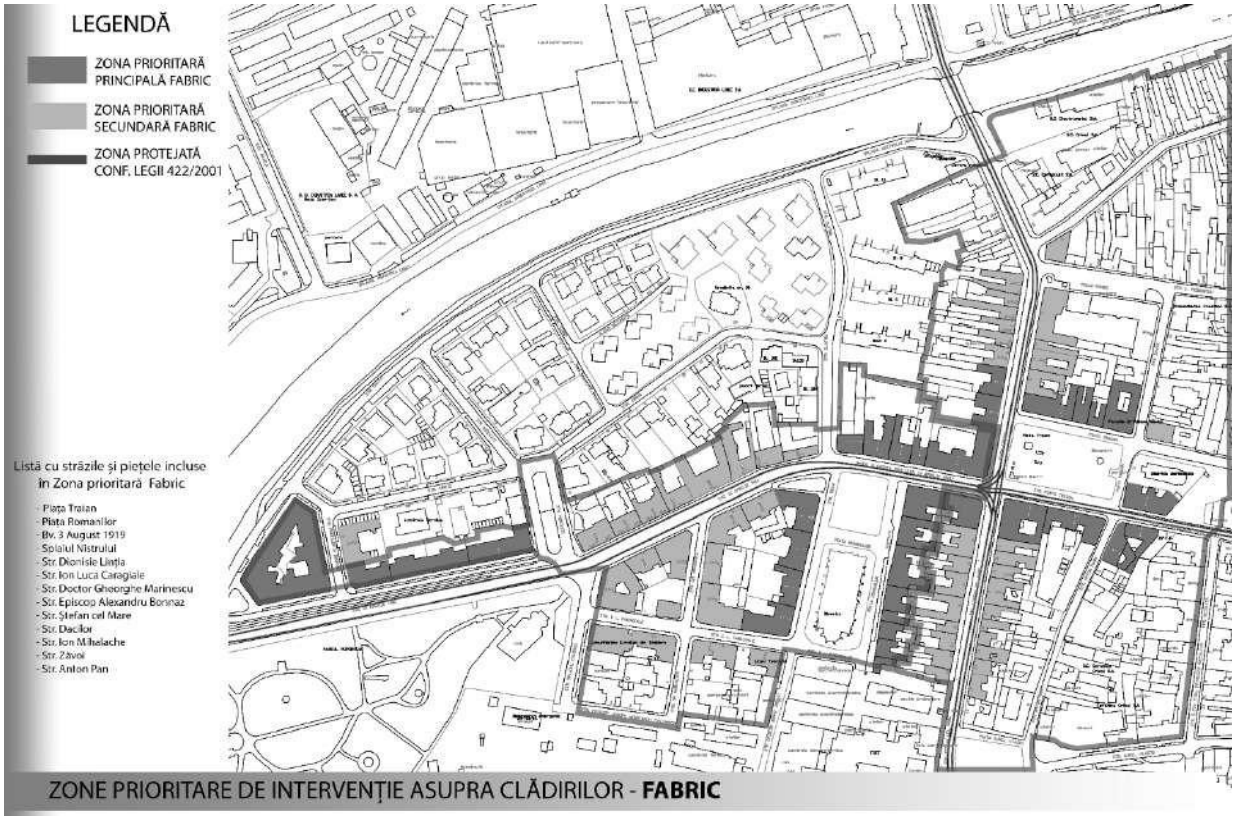

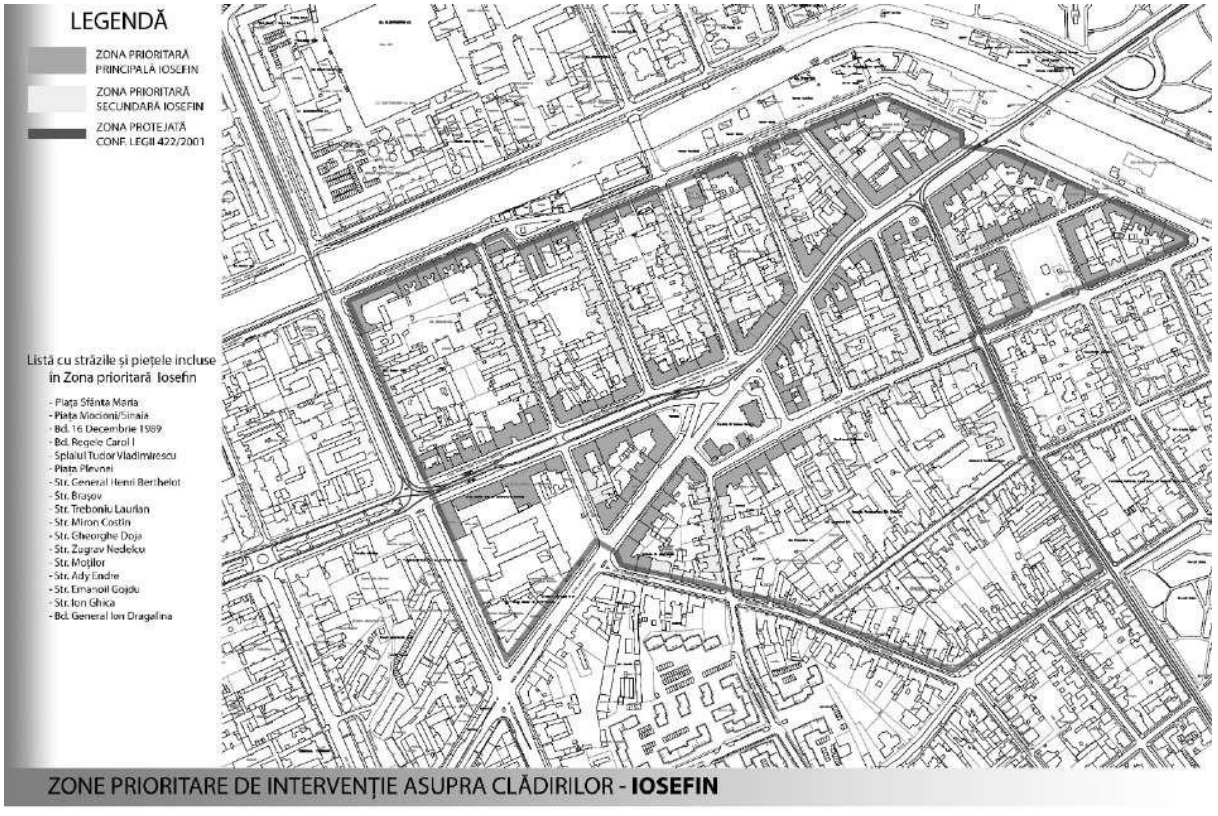

Sursa: https://hcl.civicul.ro/view-hcl/hcl_157_31.10.2016

Inventarierea stării fizice a clădirilor istorice a fost o activitate dezvoltată în Proiectul GTZ – Reabilitarea prudentă a cartierelor istorice din Timișoara, începând cu anul 2007, cu caracter bianual. Susținută și dezvoltată prin actualul Birou Reabilitare și Dezvoltare Urbană al Direcției Urbanism, cea mai recentă inventariere a clădirilor din zonele istorice protejate ale municipiului Timișoara referitoare la starea fizică a acestora fiind realizată în 2015.[72]

6.1.5. REGENERARE URBANĂ ȘI REABILITAREA FONDULUI CONSTRUIT

6.1.5.1. REGENERARE URBANĂ

Regenerarea urbană reprezintă operațiunea urbanistică de transformare, renovare și reabilitare a unor zone din cadrul unităților administrativ-teritoriale, cu scopul îmbunătățirii calității mediului construit și natural din zonele supuse operațiunii, prin intermediul acțiunilor integrate și coordonate ce vizează îmbunătățirea condițiilor economice, sociale, culturale, ecologice de mediu, precum și dezvoltarea echipamentelor și serviciilor publice de interes general. [73]

În perioada de programare 2021-2027, politica de coeziune a UE susține în special investițiile publice pentru obiectivele de tranziție ecologică și digitală. Printre obiectivele de politică la nivel european se numără și „O Europă mai apropiată de cetățenii săi, prin sprijinirea strategiilor de dezvoltare conduse la nivel local și a dezvoltării urbane durabile în UE."

Noua Carte de la Leipzig subliniază faptul că orașele trebuie să stabilească strategii de dezvoltare urbană integrate și durabile și să asigure implementarea lor pentru orașe în ansamblu, de la zonele funcționale ale acestora până la cartiere și arii periurbane.

Principiile de acțiune promovate de UE asociate operațiunilor de regenerare urbană au în vedere dezvoltarea durabilă a orașelor, după cum urmează:

- Regenerarea urbană înseamnă intervenția autorității publice în zonele urbane aflate în dificultate, care sunt situate într-un cadru urban constituit dar nu reușesc să depășească procesul continuu de degradare – poate fi vorba despre cartiere de locuințe, de situri industriale sau militare dezafectate sau de centre istorice. Pentru aceste zone este nevoie de relansare economică, de reinserţia socială şi economică a locuitorilor, respectiv de ameliorarea calității mediului urban;
- Regenerarea urbană necesită o abordare integrată a tuturor sectoarelor de intervenție, pentru ca operațiunile urbane respective să fie realizate în scopul dezvoltării durabile;
- Regenerarea urbană necesită o bună guvernanță locală, în sensul transparenței în procesul de luare a deciziilor politice, al parteneriatului între actorii publici şi privați, participării populației. În acest context, regenerarea urbană necesită din partea administrației publice, în calitate de actor principal, să aibă capacitatea de reînnoire a practicilor;
- Regenerarea urbană necesită din partea tuturor actorilor locali capacitatea de a corela politicile europene în domeniul urbanismului și în domeniile conexe cu cele locale. Uniunea Europeană sprijină regenerarea urbană prin intermediul fondurilor structurale, la care țările membre pot accede participând la programele europene cu incidență în domeniul urbanismului;

[72] Propunere privind declararea zonelor prioritare de protejare și intervenție asupra clădirilor din Municipiul Timișoara - https://xpage.primariatm.ro/lotusweb.nsf/xsp/.ibmmodres/domino/OpenAttachment/domino6/primariatm/RO!!BIAB%20PMT/hotarari.nsf/78645E9A2125B45EC225805A0038EA42/anexa/Propunere%20zone%20prioritare.pdf

[73] OUG nr. 183/2022privind stabilirea unor măsuri pentru finanțarea unor proiecte de regenerare urbană, art. 2

- Inițiativa Noul Bauhaus European, lansată de Comisia Europeană, propune o serie de măsuri concrete pentru crearea de spații estetice, funcționale și adaptate vieții de zi cu zi, menite să faciliteze tranziția verde, în acord cu obiectivele prevăzute în Pactul Ecologic European.

Conceptul NEB (New European Bauhaus / Noul Bauhaus European), reprezintă un plan de regenerare a zonelor urbane în contextul efectelor pandemiei de COVID-19 și a luptei împotriva schimbărilor climatice în conformitate cu Pactul Verde European. Programul Regional Vest 2021-2027 își propune să valorifice principiile asociate NEB prin replicarea și adaptarea experiențelor, modelelor, soluțiilor, prototipurilor acestui concept la nivelul Regiunii Vest, implicit la nivelul zonelor urbane din municipiile reședință de județ.

Pentru perioada de programare 2021-2027, misiunea municipiului Timișoara pentru orizontul de timp asociat anului 2030 trebuie să fie aceea de a deveni o metropolă europeană de referință, bazată pe inovație, sustenabilitate și multiculturalism, cu accent pe dezvoltarea comunității locale și calitatea vieții.

Municipiul Timișoara, pentru perioada de programare 2021-2027 trebuie să se bazeze pe o dezvoltare sustenabilă orientată spre nevoile comunității locale, investiții bazate pe specializare inteligentă și cunoaștere, valorificarea capitalului turistic și cultural oferit de titlul de Capitală Europeană a Culturii, crearea de coridoare verzi-albastre astfel încât Timișoara să devină o metropolă neutră din punct de vedere climatic.

În perioada următoare, dezvoltarea municipiului Timișoara și a zonei urbane funcționale trebuie să aibă în vedere două deziderate principale care trebuie susținute de o serie de proiecte de investiții corelate și interdependente, cu un grad ridicat de impact:

- dezvoltare durabilă a municipiului și a zonei sale urbane funcționale, cu angajamente clare legate de neutralitatea climatică, cu accent pe reducerea emisiilor de gaze cu efect de seră și promovarea investițiilor care contribuire la adaptarea și atenuarea schimbărilor climatice;
- consolidarea procesului prin care se impune ca model de administrație publică locală ce își fundamentează politicile publice pe un proces deschis, în colaborare cu toți cetățenii săi și în care inovația, sustenabilitatea și calitatea vieții sunt în centrul viziunii sale, se armonizează cerințelor la nivel UE.

Pentru a dezvolta un oraș verde și rezilient (conform Noii Carte de la Leipzig), administraţiile publice locale ar trebui să asigure accesul tuturor la zonele verzi și recreaţionale, concentrându-se totodată pe regenerarea ecosistemelor urbane prin investiții în tehnologii ecologice, infrastructură ecologică urbană și soluții bazate pe natură. Studiile de fundamentare elaborate pentru Politica Urbană a României ne arată faptul că (în orașele românești)adoptarea principiilor NBS ca măsuri eficiente din punct de vedere al costurilor cu impact benefic asupra cantității și calității zonelor verzi urbane este deocamdată insuficient abordată.

Având în vedere faptul că problematica regenerării urbane este de actualitate la nivel european, prevederile OUG nr. 183/2022 privind stabilirea unor măsuri pentru finanțarea unor proiecte de regenerare urbană stabilesc o serie de măsuri pentru administrațiile locale cu privire la intervențiile specifice proiectelor de regenerare urbană, care pot fi finanțare din fondurile externe nerambursabile, în cadrul programelor regionale pentru perioada de programare 2021-2027.

Prin OUG nr. 183/2022 sunt stabilite categoriile de beneficiari eligibili pentru proiectele de regenerare urbană:

- unități de cult care au în proprietate sau în administrare clădiri de patrimoniu în zonele de regenerare urbană;
- asociațiile de dezvoltare intercomunitară care au în componență cel puțin o unitate administrativ-teritorială urbană;
- zonele metropolitane constituite conform Legii nr. 246/2022 privind zonele metropolitane;

- parteneriate între unitățile administrativ-teritoriale învecinate, situate în teritoriul metropolitan, delimitat conform Legii nr. 246/2022 privind zonele metropolitane;
- parteneriate între unitățile administrativ-teritoriale și alte entități publice care au în proprietate sau în administrare imobile în zonele de regenerare urbană.

Zonele identificate la nivelul municipiului Timișoara în care se preconizează operațiuni urbanistice de regenerare urbană se regăsesc în cel puțin una dintre categoriile:

- zone centrale;
- zone istorice;
- zone construite protejate și zone de protecție a monumentelor;
- zone de ansambluri de locuit;
- zona autogărilor, stațiilor, haltelor și punctelor de oprire feroviare, zonele adiacente infrastructurii feroviare, zonele activelor feroviare dezafectate;
- maluri ale cursurilor de apă;
- zone de reconversie funcțională: siturile industriale dezafectate, situri cu infrastructuri majore dezafectate;
- zone de agrement și turism;
- zona piețelor destinate comerțului cu produse și servicii.

Astfel, proiectele de regenerare urbană vizează susținerea programelor și proiectelor de dezvoltare economico-socială, amenajare a teritoriului, urbanism și mediu de la nivelul localităților și includ o varietate de intervenții. Acestea îmbunătățesc calitatea serviciilor de administrare a domeniului public și privat, au în vedere renovarea, consolidarea sau reabilitarea imobilelor aflate în proprietate publică sau privată a statului sau a unității administrativ-teritoriale, inclusiv reconversia funcțională a acestora, cu o atenție specială asupra reducerii riscului seismic, ameliorării performanțelor energetice, a instalațiilor și infrastructurii asociate sau prin promovarea de soluții tehnice inovative. De asemenea, astfel de proiecte au rolul de a conserva și de a pune în valoare moștenirea culturală și istorică a unei zone și de a îmbunătăți accesibilitatea și legăturile cu zonele înconjurătoare.

În cadrul Programului Regional Vest pentru perioada 2021-2027 (PR Vest), proiectele de regenerare urbană sunt finanțate prin Prioritatea 7 – Regiune pentru oameni, care sprijină creșterea calității spațiilor publice, restaurarea obiectivelor de patrimoniu și infrastructurile culturale publice.[74]

Prin acest program se finanțează:

- Reabilitarea și revitalizarea integrată a spațiilor publice urbane – zone centrale și istorice, cartiere de locuințe colective, spațiile verzi și verzi-albastre, locuri de joacă, alei pietonale, piste de biciclete, utilități publice și siguranța spațiilor publice;
- Patrimoniul cultural – conservarea, protecția, restaurarea și valorificarea durabilă a patrimoniului cultural clasa A, prin investiții în monumente de importanță națională, incluse în rute/circuite/trasee turistice tematice și care generează un impact economic semnificativ la nivel local, inclusiv măsuri de promovare și digitalizare;
- Infrastructura culturală publică – construirea, modernizarea, amenajarea spațiilor infrastructurii culturale publice (biblioteci, muzee și colecții publice, instituții de spectacole sau concerte);
- Regenerarea urbană – regenerarea urbană care vizează transformarea și reinventarea spațiului public, inclusiv renovarea feței urbane a clădirilor de patrimoniu A sau B, precum și zone construite protejate.

[74] https://www.vest.ro/prioritatea-7-regiune-pentru-oameni

Abordarea proiectelor de regenerare urbană este una integrată, care se poate corela cu intervențiile din domeniul mobilității urbane. Această corelare este susținută fie prin faptul că în cadrul proiectelor de regenerare urbană se tratează și optimizarea circulațiilor (ex. cartier Circumvalațiunii), fie că este vorba despre dezvoltarea unor coridoare de mobilitate urbană durabilă împreună cu zonele adiacente (ex. Calea Buziașului). Intervențiile de regenerare urbană trebuie corelate și cu Legea nr. 155/2023 privind mobilitatea urbană durabilă *care stabilește cadrul general pentru promovarea și gestionarea mobilității urbane durabile la nivel național.*[75]Acest demers este susținut inclusiv de Programul Regional Vest pentru perioada 2021-2027, în cadrul căruia proiectele de mobilitate urbană durabilă sunt abordate prin Componenta 4 – Regiune cu mobilitate sustenabilă, care sprijină investițiile pentru un transport public ecologic, calitativ și atractiv.[76]

La nivelul municipiului Timișoara este necesară derularea unor intervenții urbane integrate, cu grad mare de complexitate care să includă atât operațiuni de regenerare urbană a spațiilor publice (spații pietonale, spații verzi, circulații, sharedspace, mobilier urban, iluminat public inteligent, zone de recreere destinate tuturor categoriilor de vârstă, echipament tehnice, dotări publice destinate rezidenților cu rol de centre de cartier, sisteme video, infrastructură wi-fi), cât și intervenții de restaurare, reabilitare sau creștere a eficienței energetice a fondului construit din cadrul ansamblurilor de locuințe colective (de ex. zona Circumvalațiunii) sau a clădirilor cu valoare de patrimoniu din zonele construite protejate (de ex. zona Traian). Se asigură astfel o dezvoltare spațială transversală, unitară și coerentă care abordează toate palierele cadrului urban (fond construit, spații publice din zone istorice și ansambluri de locuințe, spații verzi, circulații pietonale, zone de socializare și de recreere, obiective de interes public).

Nevoia de a dezvolta proiecte de regenerare urbană este foarte ridicată la nivelul municipiului Timișoara luând în considerare faptul că există un număr și o diversitate foarte mare de zone care necesită intervenții, de la zone istorice / zone construite protejate (de ex. zona Piața Traian, zona Piața Mocioni etc.), ansambluri de locuințe colective (de ex. Zona Dacia (cartierul Circumvalațiunii)), maluri de râu / zone de agrement (zonele aferente canalului Bega), zone de reconversie industrială (zona căilor ferate din nord) la rețeaua de piețe destinate comerțului cu produse și servicii (Piața Verde, Piața Doina, Piața 700 etc.). Primăria Municipiului Timișoara a demarat acest demers amplu de regenerare urbană prin inițierea de proiecte diverse care sprijină în mod direct sau indirect procesul de regenerare urbană a unor zone complexe: elaborarea unor documentații de urbanism de tip PUZ (de ex. PUZ Zona Construită Protejată Traian),documentații tehnico-economice (SF, DALI, DTAC, PT etc) (de exemplu DALI și PT pentru proiectul Modernizarea spațiului public - zona cuprinsă între bulevardul Cetății, strada Gheorghe Lazăr, Calea Circumvalațiunii, Calea Torontalului - zone verzi, infrastructură rutieră, utilități publice (zona Dacia)) sau concursuri internaționale de soluții (de ex. Concursul Internațional de Soluții „Piața Victoriei, Timișoara" organizat în 2023 de OAR alături de Primăria Municipiului Timișoara în calitate de autoritate contractantă).

Identificarea zonelor complexe în care sunt necesare operațiuni integrate de regenerare urbană a avut la bază un set de criterii, după cum urmează:

- Densitatea mare a locuitorilor în ansamblurile de locuințe colective, beneficiari direcți ai rezultatelor operațiunilor de regenerare urbană;
- Densitatea fondului locativ din zonele istorice, respectiv densitatea clădirilor de patrimoniu (monumente istorice, clădiri incluse în situri și ansambluri urbane sau în zone construite protejate);
- Starea spațiilor verzi(parcuri, scuaruri, fâșii plantate, spații verzi adiacente ansamblurilor de locuințe colective, vegetație de aliniament, zone verzi de protecție etc) și necesitatea amenajării acestora pentru a răspunde cerințelor de utilizare specifice, în corelare cu amplasarea acestora (în ansamblurile de locuințe colective, în zona centrală, în zona pericentrală, în lungul râului Bega, dezvoltarea de axe verzi etc);

[75]https://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/270923
[76]https://www.vest.ro/prioritatea-4-regiune-cu-mobilitate-sustenabila/mobilitate-urbana-sustenabila

- Asigurarea unei abordări integrate prin corelarea cu proiectele de mobilitate urbană: amenajare spații pietonale, amenajarea de piste de biciclete, asigurarea accesului persoanelor cu mobilitate redusă, culoare de mobilitate urbană, dezvoltarea sau modernizarea infrastructurii rutiere, dezvoltarea infrastructurii de transport public, reducerea traficului de tranzit din zone rezidențiale sau zone istorice, dezvoltarea unor noduri intermodale cu deservire metropolitană și suprametropolitană;
- Dezvoltarea infrastructurii verzi-albastre: valorificare râului Bega și a spațiilor verzi de protecție aferente acestuia, dezvoltarea dotărilor de recreere și sport adiacente; aceste operațiuni contribuie la protejarea și valorificarea factorilor de mediu și la diminuarea efectelor schimbărilor climatice;
- Corelarea cu proiectele de reabilitare energetică a clădirilor (de ex. reabilitarea termică a blocurilor de locuințe);
- Corelarea cu proiectele de restaurare/reabilitare a clădirilor eligibile prin Programul de sprijin financiar pentru creșterea calității arhitectural-ambientale a clădirilor din zonele prioritare de intervenție din Municipiul Timișoara;
- Asigurarea unor centralități locale în zonele rezidențiale prin reabilitarea/modernizarea piețelor destinate comerțului cu produse și servicii și a zonelor adiacente acestora;
- Dezvoltarea unor centralități secundare în cartierele istorice prin valorificarea spațiilor urbane existente;
- Modernizarea și/sau extinderea rețelei de spații pietonale (piețe urbane, axe pietonale) din zona centrală, valorificarea spațiilor identitare la nivel municipal și dezvoltarea axelor de legătură dintre obiective de interes public, general (dotări culturale, obiective de patrimoniu construit, spații comerciale etc);
- Asigurarea unei imagini unitare, coerente a spațiului public, în special în zona centrală și în zonele istorice;
- Eliminarea intervențiilor punctuale, aflate în dezacord cu specificul zonelor în care sunt incluse;
- Dezvoltarea unor spații de socializare, recreere, interacțiune socială pentru toate categoriile de vârstă;
- Dezvoltarea sentimentului de apartenență al populației, în raport cu zonele identitare ale municipiului și cu zonele rezidențiale;
- Infrastructura deficitară și necesitatea de modernizarea infrastructurii de utilități publice;
- Valorificarea siturilor industriale dezafectate/nefuncționale în jurul cărora au început să se dezvolte zone rezidențiale și creșterii atractivității acestor zone pentru investitori;
- Valorificarea resurselor de teren din interiorul zonelor construite, amplasate în lungul infrastructurii feroviare și diminuarea efectului de barieră antropică pe care infrastructura feroviară îl are în cadrul municipiului;
- Incluziunea socială a persoanelor defavorizate din zonele marginalizate.

Folosirea unui set de criterii clare și obiective permite selecția proiectelor care asigură un impact ridicat în dezvoltarea sustenabilă a spațiului urban și contribuie la creșterea calității vieții și ameliorarea imaginii urbane, conservarea mediului, sprijinirea și incluziunea comunităților marginalizate, îmbunătățirea mobilității urbane etc.

În *Tabel 7 - Zone complexe în care sunt necesare operațiuni integrate de regenerare urbană* sunt identificate zonele complexe în care sunt necesare operațiuni integrate de regenerare urbană, având la bază tipologiile de zone de regenerare urbană definite prin OUG nr. 183/2022 și analiza critică inclusă în capitolele Profilul spațial și funcțional, Mobilitate urbană, Cultură, turism și petrecerea timpului liber.

TABEL 7 - ZONE COMPLEXE ÎN CARE SUNT NECESAREOPERAȚIUNI INTEGRATE DE REGENERARE URBANĂ

ZONE COMPLEXE ÎN CARE SUNT NECESARE OPERAȚIUNI INTEGRATE DE REGENERARE URBANĂ[77]
ZONE CENTRALE
„Zona Oituz-Popa Șapcă” - Zona cuprinsă între Str. Aristide Demetriade și calea ferată la Nord, Calea A.I.Cuza la Vest, Str.Popa Șapcă la Est și Str. Oituz la Sud;
Amenajare și modernizare Piața Operei și străzi zona Cetate (zona de intervenție cuprinde următoarele străzi/areale: Strada Nikolaus Lenau, Bv. Mihai Eminescu, Piața Iancu Huniade, Blv. C.D.Loga, Str. Carol Telbisz, Bv. Regele Mihai I, Str. Dr. Nicolae Păulescu, Str. Carol Telbisz, Str. Alba Iulia, Str. Johann Wolfgang Von Goethe, Str. Patriarh Miron Cristea, Bv. Regele Ferdinand I, Strada 20 Decembrie 1989, Piața Victoriei, Strada Piatra Craiului, Str. Paris, Str. Mărășești)
ZONE ISTORICE / ZONE CONSTRUITE PROTEJATE ȘI ZONE DE PROTECȚIE A MONUMENTELOR
Regenerare urbană - Zona Piața Traian (zona de intervenție cuprinde următoarele străzi/areale: Bulevardul 3 Aug 1919, Piața Acad. Corneliu Micloși , Str. Ion Luca Caragiale, Str. Dr. Gheorghe Marinescu, Str. Episcop Joseph Lonovici, Str. Episcop Joseph Nischbach, Piața Romanilor, Piața Traian, Piața Petru Rares, Str. Dacilor, Str. Zăvoi, Str. Petre Ispirescu, Str. Ecaterina Teodoroiu, Str. Costache Negruzzi, Str. Ion Mihalache, Str. Stefan cel Mare, Str. Anton Pann, Str. Constantin Titel Petrescu)
Regenerare urbană - Zona Piața Mocioni (zona de intervenție cuprinde următoarele străzi/areale: Piața Alexandru Mocioni, 16 Decembrie 1989, Emanoil Gojdu, Ady Endre, Zugrav Nedelcu, Miron Costin, Gheorghe Doja, Timotei Cipariu, Moților, Ion Heliade Rădulescu, Laurian August Treboniu)
Regenerare Urbană Zona Fabric (zona de intervenție cuprinde următoarele străzi/areale: Bd. 3 August 1919 (parțial), Piața Academician Corneliu Micloși, str. Ion Luca Caragiale, str. Doctor Gheorghe Marinescu, str. Episcop Joseph Nischbach, str. Episcop Joseph Lonovici, Piața Romanilor, Piața Traian, str. Dacilor, str. Ștefan cel Mare, str. Anton Pann, str. Titel Petrescu, str. Costache Negruzzi (parțial), str. Petre Ispirescu, str. Ecaterina Teodoroiu (parțial), str. Zăvoi, Piața Petru Rareș)
Regenerare Urbană Zona Iosefin
Regenerare urbană – Cartierul Cetate
Regenerare urbană - Cartierul Elisabetin (zona condominii)
ZONE DIN ANSAMBLURI DE LOCUINȚE COLECTIVE SAU INDIVIDUALE
Modernizarea spațiului public - zona cuprinsă între bulevardul Cetății, strada Gheorghe Lazăr, Calea Circumvalațiunii, Calea Torontalului - zone verzi, infrastructură rutieră, utilități publice (zona Dacia) (zona de intervenție cuprinde următoarele străzi: Strada Teiului, Strada Amforei, Intrarea Umbroasa, Strada Burebista, Aleea Libelulei, Calea Circumvalațiunii, Calea Torontalului, Intrarea Zanelor, Piata Consiliul Europei, Strada Brândușei, Strada Gheorghe Lazar, Strada Stelelor, Strada Timiș, Strada Dropiei)
Regenerare urbană – Calea Șagului
Regenerare urbană – Calea Lipovei
ZONA AUTOGĂRILOR, STAȚIILOR, HALTELOR ȘI PUNCTELOR DE OPRIRE FEROVIARE, ZONELE ADIACENTE INFRASTRUCTURII FEROVIARE
Regenerarea urbană pe infrastructura feroviară publică: Ronaț Triaj, Gara Timișoara Sud, Gara Timișoara Nord, Piața 700, Piața Consiliul Europei, Gara Timișoara Est și zona lizieră Pădurea Verde (Liceul Silvic)

[77]Zonele de regenerare urbană sunt grupate pe categorii, în corelare cu categoriile de zone de regenerare urbană prevăzute prin OUG nr. 183 din 28 decembrie 2022 privind stabilirea unor măsuri pentru finanțarea unor proiecte de regenerare urbană

ZONE COMPLEXE ÎN CARE SUNT NECESARE OPERAȚIUNI INTEGRATE DE REGENERARE URBANĂ[77]
ZONE DE RECONVERSIE FUNCȚIONALĂ: SITURILE INDUSTRIALE DEZAFECTATE
Regenerare urbană cartier Kuncz
ZONE DE AGREMENT ȘI TURISM
Regenerare urbană în lungul Canalului Bega
ZONA PIEȚELOR DESTINATE COMERȚULUI CU PRODUSE ȘI SERVICII
Regenerare urbană Zona Aurora-Flavia
Reorganizare parcări și spațiu public Piața 700 – delimitată, după cum urmează: str. Paris, str. Coriolan Brediceanu, str. Colonel Enescu (parțial), str. Martir Radian Belici și intersecția Brediceanu- Sf. Ioan.
Reorganizare parcări și spațiu public Piața Verde
Regenerare urbană Piața Doina - bulevardul Liviu Rebreanu la nord, de Calea Șagului la vest, de străzile Ana Ipătescu si Victor Hugo la sud si de străzile Hebe si Izlaz la est.

FIGURĂ 57 - ZONE DE REGENERARE URBANĂ DE LA NIVELUL MUNICIPIULUI TIMIȘOARA

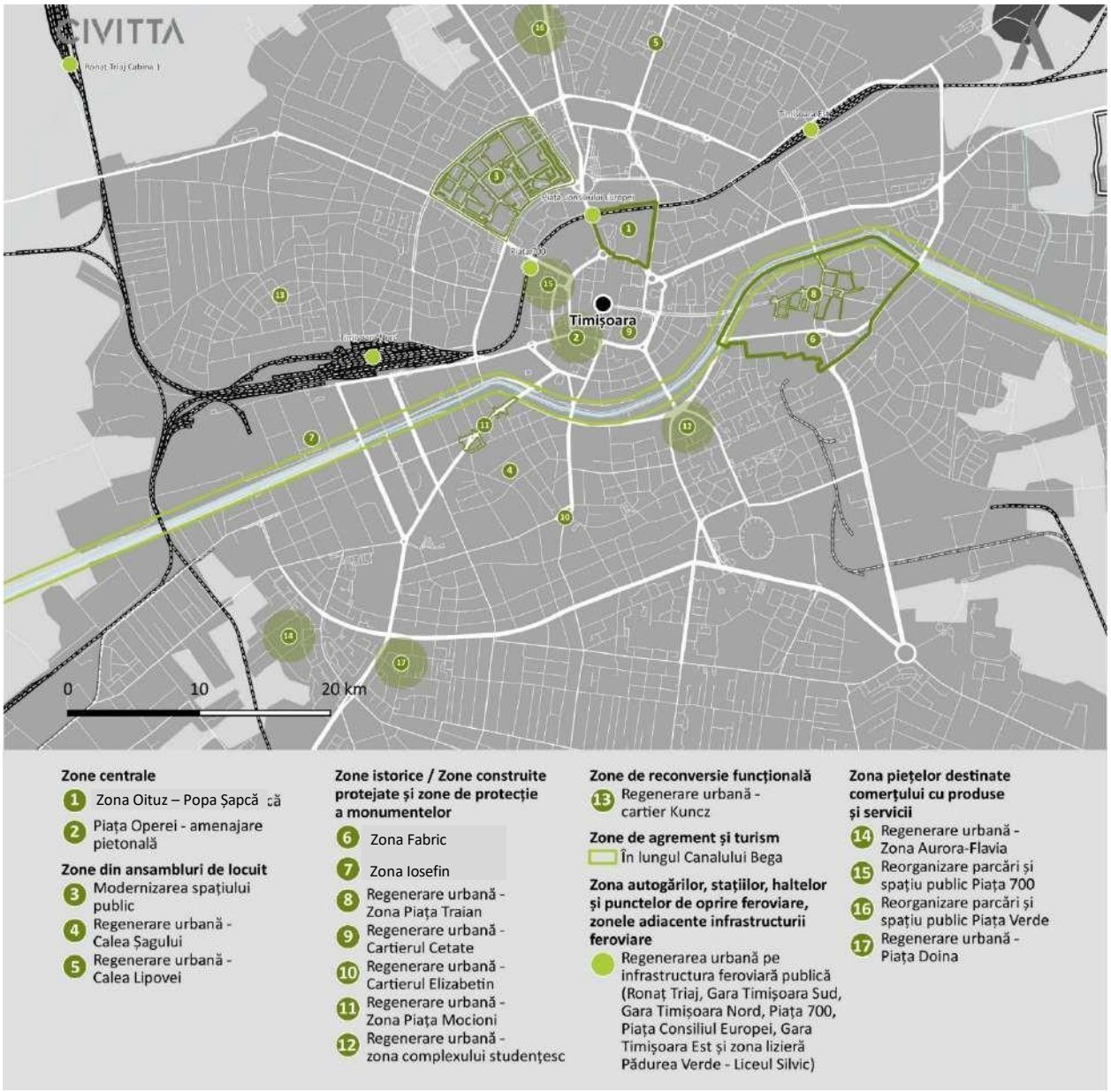

Sursa: Prelucrare consultant

Rolul acestor proiecte este de a asigura o dezvoltare echilibrată, mizând pe continua dezvoltare a zonei centrale și pe reabilitarea structurii policentrice (centre de cartier funcționale și atractive) care să asigure nu doar o mai bună distribuție a fluxurilor în teritoriu, ci și o calitate ridicată a locuirii (fond locativ renovat, spații publice revitalizate și acces la dotări de proximitate). Pornind de lista zonelor complexe în care sunt necesare operațiuni integrate de regenerare urbană, pentru a determina zonele care vor fi abordate cu prioritate de către Primăria Municipiului Timișoara în perioada următoare, a fost aplicat un set de criterii de departajare a acestora. Astfel, se propune o matrice de prioritizare, ce permite evaluarea multi-criterială a intervențiilor de regenerare urbană pe baza unor criterii obiective de evaluare. Pentru evaluarea multi-criterială a proiectelor au fost stabilite 7 criterii de evaluare, pentru fiecare dintre acestea fiind acordate note de la 1 la 3, conform modului de notare descris în tabelul de mai jos.

TABEL 8 - CRITERII DE PRIORITIZARE A OPERAȚIUNILOR DE REGENERARE URBANĂ

CRITERIU	MOD DE NOTARE
1. Densitatea clădirilor cu valoare de patrimoniu cultural (monumente istorice, situri și ansambluri urbane înscrise în LMI, zone construite protejate definite prin PUG etc)	- prezintă densitate mare (3 puncte) - prezintă densitate medie (2 puncte) - prezintă densitate mică (1 punct)
2. Localizarea în zona centrală, zona Istorică, Zona construită protejată si valoarea de reprezentare	- este amplasat în zona centrală/zona construita protejată, cu valoare de reprezentare la nivel municipal (3 puncte) - este amplasat în cadrul zonelor istorice (zone construite protejate) (2 puncte) - este amplasat în afara zonelor istorice (zonelor construite protejate) (1 punct)
3. Suprafața zonei de intervenție/numărul de rezidenți din zonă	- are suprafață mare/număr sporit de rezidenți (3 puncte) - are suprafață medie/număr mediu de rezidenți (2 puncte) - are suprafață mică/număr redus de rezidenți (1 punct)
4. Contribuția la dezvoltarea infrastructurii de spații publice	-prezintă o contribuție sporită – la nivel municipal (3 puncte) - prezintă o contribuție medie – la nivel de cartier (2 puncte) - prezintă o contribuție redusă – la nivel local (1 punct)
5. Corelarea cu proiecte de reabilitare energetică/restaurare a fondului construit (existența în cadrul zonei de studiu a unor proiecte de reabilitare energetică/ restaurare a fondului construit)	- se corelează complet (3 puncte) - se corelează parțial (2 puncte) - nu se corelează (1 punct)
6. Impactul asupra dezvoltării durabile, eficiența utilizării resurselor și ameliorarea problemelor de mediu	- vizează explicit acest impact (3 puncte) - atinge problematica (2 puncte) - nu contribuie deloc (1 punct)
7. Caracterul integrat al măsurilor (abordarea integrată: amenajarea de spații publice, spații verzi, mobilier urban, infrastructuri edilitare și circulații etc)	- vizează explicit acest principiu (3 puncte) - atinge problematica (2 puncte) - nu vizează principiul (1 punct)

Proiectele care au obținut un scor minim de 18 puncte (din totalul posibil de 21)sunt cele care au reieșit ca fiind prioritare. Astfel, cele care se regăsesc pe primele locuri din perspectiva punctajului acordat sunt : zona Piața Traian, zona Dacia (Modernizarea spațiului public – zona cuprinsă între bulevardul Cetății, strada Gheorghe Lazăr, Calea Circumvalațiunii, Calea Torontalului), zona Piața Mocioni și zona Piața Operei și străzile din zona Cetate.

Notarea propriu-zisă a tuturor proiectelor se regăsește în cadrul tabelului următor:

TABEL 9 - MATRICE DE PRIORITIZARE A ZONELOR DE REGENERARE URBANĂ

Zone prioritare propuse pentru operațiuni de regenerare urbană	Densitatea clădirilor cu valoare de patrimoniu cultural	Localizarea în zona centrală, zona istorică, zona construită protejată si valoarea de reprezentare	Suprafața zonei de intervenție/ numărul de rezidenți din zonă	Contribuția la dezvoltarea infrastructurii de spații publice	Corelarea cu proiecte de reabilitare energetică/ restaurare a fondului construit	Impactul asupra dezvoltării durabile, eficiența utilizării resurselor și ameliorarea problemelor de mediu	Caracterul integrat al măsurilor (abordarea integrată: amenajarea de spații publice, spații verzi, mobilier urban, infrastructuri edilitare și circulații etc)	Scor total
ZONE CENTRALE								
Zona Oituz-Popa Șapcă-[78]	2	3	3	2	1	2	2	**15**
Amenajare și modernizare Piața Operei și străzi zona Cetate[79]	3	3	2	1	3	3	3	**18**
ZONE ISTORICE / ZONE CONSTRUITE PROTEJATE ȘI ZONE DE PROTECȚIE A MONUMENTELOR								
Regenerare urbană - Zona Piața Traian[80]	3	3	3	1	3	3	3	**19**

[78]Zona cuprinsă între Str. Aristide Demetriade și calea ferată la Nord, Calea A.I. Cuza la Vest, Str. Popa Șapcă la Est și Str. Oituz la Sud

[79]zona de intervenție cuprinde următoarele străzi/areale: Strada Nikolaus Lenau, Bv. Mihai Eminescu, Piața Iancu Huniade, Blv. C.D.Loga, Str. Carol Telbisz, Bv. Regele Mihai I, Str. Dr. Nicolae Păulescu, Str. Carol Telbisz, Str. Alba Iulia, Str. Johann Wolfgang Von Goethe, Str. Patriarh Miron Cristea, Bv. Regele Ferdinand I, Strada 20 Decembrie 1989, Piața Victoriei, Strada Piatra Craiului, Str. Paris, Str. Mărășești

[80]zona de intervenție cuprinde următoarele străzi/areale: Bulevardul 3 Aug 1919, Piața Acad. Corneliu Micloși , Str. Ion Luca Caragiale, Str. Dr. Gheorghe Marinescu, Str. Episcop Joseph Lonovici, Str. Episcop Joseph Nischbach, Piața Romanilor, Piața Traian, Piața Petru Rares, Str. Dacilor, Str. Zăvoi, Str. Petre Ispirescu, Str. Ecaterina Teodoroiu, Str. Costache Negruzzi, Str. Ion Mihalache, Str. Stefan cel Mare, Str. Anton Pann, Str. Constantin Titel Petrescu

Zone prioritare propuse pentru operațiuni de regenerare urbană	Densitatea clădirilor cu valoare de patrimoniu cultural	Localizarea în zona centrală, zona istorică, zona construită protejată si valoarea de reprezentare	Suprafața zonei de intervenție/ numărul de rezidenți din zonă	Contribuția la dezvoltarea infrastructurii de spații publice	Corelarea cu proiecte de reabilitare energetică/ restaurare a fondului construit	Impactul asupra dezvoltării durabile, eficiența utilizării resurselor și ameliorarea problemelor de mediu	Caracterul integrat al măsurilor (abordarea integrată: amenajarea de spații publice, spații verzi, mobilier urban, infrastructuri edilitare și circulații etc)	Scor total
Regenerare urbană - Zona Piața Mocioni[81]	3	3	3	1	3	3	3	**19**
Regenerare Urbană Zona Fabric[82]	1	3	3	2	3	2	2	**16**
Regenerare Urbană Zona Iosefin	1	1	1	1	3	1	1	**9**
Regenerare urbană – Cartierul Cetate	3	3	2	1	3	2	2	**16**
Regenerare urbană - Cartierul Elisabetin (zona condominii)	1	1	1	1	1	1	1	**7**
ZONE DIN ANSAMBLURI DE LOCUINȚE COLECTIVE SAU INDIVIDUALE								
Modernizarea spațiului public - zona cuprinsă între bulevardul Cetății,	3	3	3	2	2	3	3	**19**

[81]zona de intervenție cuprinde următoarele străzi/areale: Piața Alexandru Mocioni, 16 Decembrie 1989, Emanoil Gojdu, Ady Endre, Zugrav Nedelcu, Miron Costin, Gheorghe Doja, Timotei Cipariu, Moților, Ion Heliade Rădulescu, Laurian August Treboniu

[82]zona de intervenție cuprinde următoarele străzi/areale: Bd. 3 August 1919 (parțial), Piața Academician Corneliu Micloși, str. Ion Luca Caragiale, str. Doctor Gheorghe Marinescu, str. Episcop Joseph Nischbach, str. Episcop Joseph Lonovici, Piața Romanilor, Piața Traian, str. Dacilor, str. Ștefan cel Mare, str. Anton Pann, str. Titel Petrescu, str. Costache Negruzzi (parțial), str. Petre Ispirescu, str. Ecaterina Teodoroiu (parțial), str. Zăvoi, Piața Petru Rareș

Zone prioritare propuse pentru operațiuni de regenerare urbană	Densitatea clădirilor cu valoare de patrimoniu cultural	Localizarea în zona centrală, zona istorică, zona construită protejată si valoarea de reprezentare	Suprafața zonei de intervenție/ numărul de rezidenți din zonă	Contribuția la dezvoltarea infrastructurii de spații publice	Corelarea cu proiecte de reabilitare energetică/ restaurare a fondului construit	Impactul asupra dezvoltării durabile, eficiența utilizării resurselor și ameliorarea problemelor de mediu	Caracterul integrat al măsurilor (abordarea integrată: amenajarea de spații publice, spații verzi, mobilier urban, infrastructuri edilitare și circulații etc)	Scor total
strada Gheorghe Lazăr, Calea Circumvalațiunii, Calea Torontalului - zone verzi, infrastructură rutieră, utilități publice (zona Dacia)[83]								
Regenerare urbană – Calea Șagului	1	1	1	1	1	1	1	**7**
Regenerare urbană – Calea Lipovei	1	1	1	1	1	1	1	**7**
ZONA AUTOGĂRILOR, STAȚIILOR, HALTELOR ȘI PUNCTELOR DE OPRIRE FEROVIARE, ZONELE ADIACENTE INFRASTRUCTURII FEROVIARE								
Regenerarea urbană pe infrastructura feroviară publică: Ronaț Triaj, Gara Timișoara Sud, Gara Timișoara Nord, Piața 700, Piața Consiliul	1	1	1	3	1	1	1	**9**

[83]zona de intervenție cuprinde următoarele străzi: Strada Teiului, Strada Amforei, Intrarea Umbroasa, Strada Burebista, Aleea Libelulei, Calea Circumvalațiunii, Calea Torontalului, Intrarea Zanelor, Piata Consiliul Europei, Strada Brândușei, Strada Gheorghe Lazar, Strada Stelelor, Strada Timiș, Strada Dropiei

Zone prioritare propuse pentru operațiuni de regenerare urbană	Densitatea clădirilor cu valoare de patrimoniu cultural	Localizarea în zona centrală, zona istorică, zona construită protejată si valoarea de reprezentare	Suprafața zonei de intervenție/ numărul de rezidenți din zonă	Contribuția la dezvoltarea infrastructurii de spații publice	Corelarea cu proiecte de reabilitare energetică/ restaurare a fondului construit	Impactul asupra dezvoltării durabile, eficiența utilizării resurselor și ameliorarea problemelor de mediu	Caracterul integrat al măsurilor (abordarea integrată: amenajarea de spații publice, spații verzi, mobilier urban, infrastructuri edilitare și circulații etc)	Scor total
Europei, Gara Timișoara Est și zona lizieră Pădurea Verde (Liceul Silvic)								
ZONE DE RECONVERSIE FUNCȚIONALĂ: SITURILE INDUSTRIALE DEZAFECTATE								
Regenerare urbană cartier Kuncz	1	1	1	1	1	2	2	**9**
ZONE DE AGREMENT ȘI TURISM								
Regenerare urbană în lungul Canalului Bega	1	2	3	3	3	3	2	**17**
ZONA PIEȚELOR DESTINATE COMERȚULUI CU PRODUSE ȘI SERVICII								
Regenerare urbană Zona Aurora-Flavia	1	1	2	1	1	1	1	**8**
Reorganizare parcări și spațiu public Piața 700 [84].	1	3	2	1	1	1	1	**10**

[84]Zonă delimitată, după cum urmează: str. Paris, str. Coriolan Brediceanu, str. Colonel Enescu (parțial), str. Martir Radian Belici și intersecția Brediceanu- Sf. Ioan

Zone prioritare propuse pentru operațiuni de regenerare urbană	Densitatea clădirilor cu valoare de patrimoniu cultural	Localizarea în zona centrală, zona istorică, zona construită protejată si valoarea de reprezentare	Suprafața zonei de intervenție/ numărul de rezidenți din zonă	Contribuția la dezvoltarea infrastructurii de spații publice	Corelarea cu proiecte de reabilitare energetică/ restaurare a fondului construit	Impactul asupra dezvoltării durabile, eficiența utilizării resurselor și ameliorarea problemelor de mediu	Caracterul integrat al măsurilor (abordarea integrată: amenajarea de spații publice, spații verzi, mobilier urban, infrastructuri edilitare și circulații etc)	Scor total
Reorganizare parcări și spațiu public Piața Verde	1	1	2	1	1	1	1	**8**
Regenerare urbană Piața Doina[85] -	1	1	2	1	1	1	1	**8**

[85] Zonă delimitată după cum urmează: bulevardul Liviu Rebreanu la nord, de Calea Șagului la vest, de străzile Ana Ipătescu si Victor Hugo la sud si de străzile Hebe si Izlaz la est.

În anul 2024, prin HCL 84/22.03.2024 au fost delimitate și aprobate 4 zone prioritare pentru operațiunile de regenerare urbană, aferente arealelor Piața Victoriei, Fabric, Iosefin și Dacia, conform figurii de mai jos.

FIGURĂ 58 - DELIMITAREA ZONELOR DE REGENERARE URBANĂ PIAȚA VICTORIEI, FABRIC, IOSEFIN ȘI DACIA

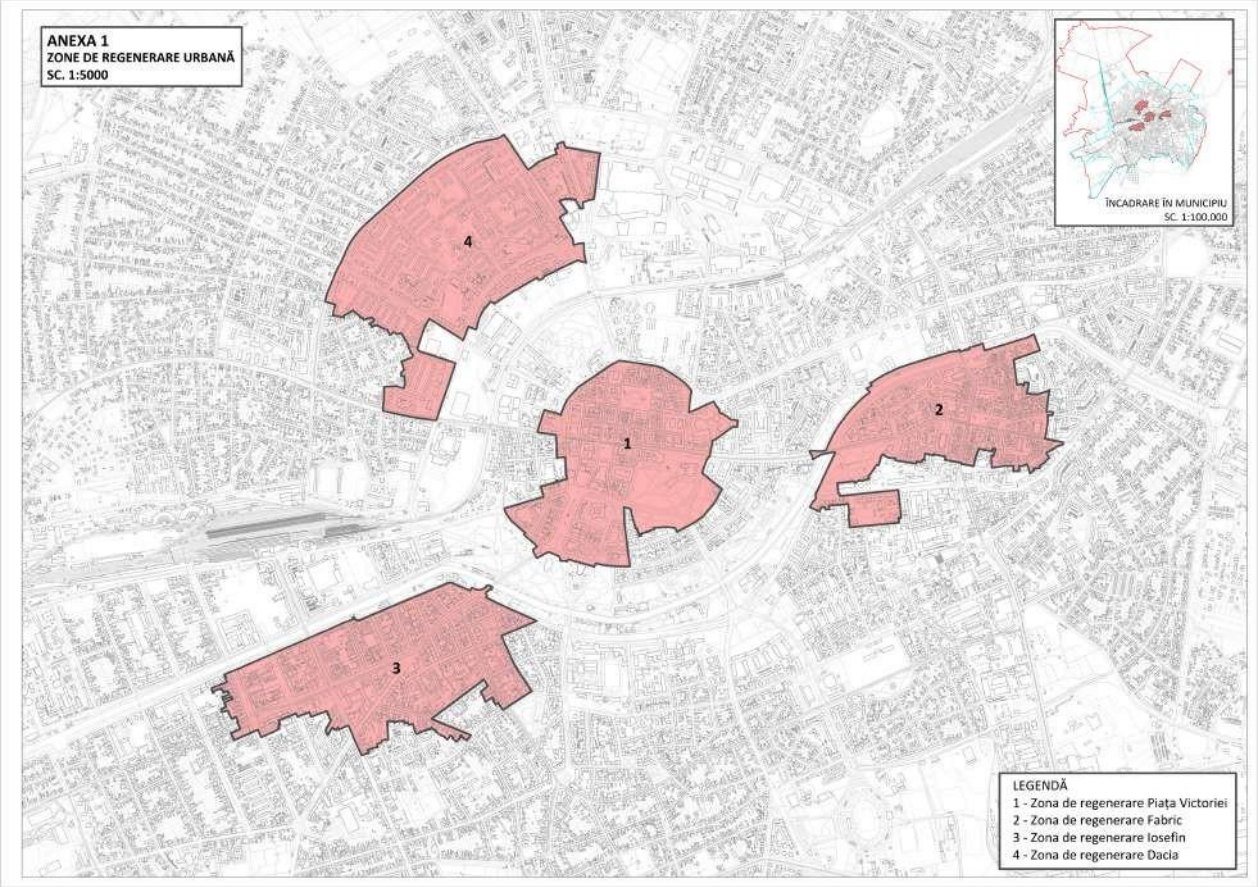

Sursa: Anexa 1 - HCL nr.84/22.03.2024 privind delimitarea zonelor de regenerare urbana Piata Victoriei, Fabric, Iosefin și Dacia

Începând cu anul 2022, la nivelul municipalității (în mod special în ceea ce privește proiectele de regenerare urbană) s-a avut în vedere creșterea gradului de implicare a comunității locale în pregătirea proiectelor prin derularea proceselor de consultare publică, dezbatere publică și decizie la nivel local încă din etapa de elaborare a conceptului de dezvoltare a zonei vizată de regenerare urbană. La nivelul fiecărui proiect în parte, pe lângă consultarea comunității locale în procesul de definire a intervențiilor la nivelul spațiilor publice (piețe publice, străzi, spații verzi, reorganizare spațială, parcări, acces în zona de intervenție, cerințele persoanelor cu nevoi speciale, etc), se urmărește și identificarea unor propuneri de activități a spațiului public prin identificarea unor activități socio-culturale care pot fi desfășurate în zonele vizate de regenerarea urbană. Implicarea cetățenilor (în special a beneficiarilor direcți ai zonei care face obiectul intervenției proiectului) este planificată să se desfășoare pe toată perioada de implementare a proiectelor de regenerare urbană, această măsură având rolul de a dezvolta sentimentul de însușire a spațiului de către comunitate, de apartenență a locuitorilor la comunitate și implicit dorința de contribuție a rezidenților cu propuneri/idei în vederea dezvoltării unui spațiu urban care să răspundă cât mai bine nevoilor acestora. Acest proces se realizează prin intermediul următoarelor mecanisme:

1. Sporirea nivelului de conștientizare asupra campaniei de promovare prin diferite componente:

- comunicat de presă;
- invitații transmise fizic către actorii principali din zonă;
- e-mail/sms transmis către asociații de locatari din zona de intervenție, precum și organizații ale societății civile relevante pentru acest proces de consultare;
- e-mail transmis către instituții relevante;
- eveniment dedicat presei înainte de evenimentul de prezentare dedicat publicului al conceptului de dezvoltare al zonei.

2. Metode de colectare feedback și rezultatele obținute:

- online pe platforma *Decidem Timișoara* dezvoltată pe site-ul Primăriei Municipiului Timișoara (secțiunea Dezbateri și secțiunea Sondaj);
- online – pe e-mail pe adresa cartiere@primariatm.ro.

3. Evenimente publice pe perioada consultării**:**

- dezbateri publice în locația sau apropierea locației proiectului sau la sediul autorității publice.

Este important de menționat faptul că la nivelul municipalității au fost inițiate până în prezent 4 proiecte de regenerare urbană, și anume: proiectul „Regenerare urbană – Zona Piața Traian", proiectul „Regenerare urbană – Zona Piața Mocioni" și proiectul „Modernizare spațiu public - zona cuprinsa intre bulevardul Cetății, strada Gheorghe Lazar, Calea Circumvalatiunii, Calea Torontalului – zone verzi, infrastructura rutiera, utilități publice" și proiectul Zona Operei și străzi din zona Cetate ca rezultat al concursului internațional de soluții Piața Victoriei, Timișoara (organizat în parteneriat cu OAR).

Proiectele de regenerare urbană sunt armonizate cu prevederile Planului Urbanistic General aprobat prin HCL nr.457/17.10.2023 și vor fi susținute de Planurile de revitalizare și regenerare urbană elaborate pentru fiecare zonă de intervenție. În cadrul planurilor de revitalizare și regenerare urbană vor fi evidențiate deficiențele funcțiunilor și infrastructurii existente, nevoile/problemele comunității din zona de intervenție și activitățile propuse pentru a răspunde acestora și care tratează minim 4 aspecte ale procesului de revitalizare și regenerare urbană a spațiului public supus intervenției și vor include analize privind respectarea valorilor și principiilor aferente Noului Bauhaus European, conform prevederilor Ghidului solicitantului de finanțare asociat Priorității 7 (Regiune pentru oameni) din cadrul Programului Regional Vest – Domeniul Revitalizare și regenerare urbană.

Proiectele de regenerare urbană prezintă un grad ridicat de complexitate deoarece presupun în rândul comunității o serie de schimbări de percepție, de seturi de valori, în special din perspectiva modului în care poate fi proiectat și utilizat spațiul public prin abordarea unor măsuri ce vizează creșterea calității acestuia (de ex. amenajarea de sharedspaces, spații verzi, locuri de joacă, zone de socializare etc), încurajarea utilizării și prioritizării transportului alternativ în detrimentul autovehiculelor personale, îmbunătățirea calității aerului, diminuarea zgomotului/poluării fonice.

Este important de evidențiat faptul că în cadrul Ghidului solicitantului de finanțare asociat Priorității 7 (Regiune pentru oameni) din cadrul Programului Regional Vest – Domeniul Revitalizare și regenerare urbană, sunt definite tipurile de intervenții eligibile care vizează amenajarea (construirea/ extinderea/ modernizarea/ reabilitarea) integrată a spațiilor publice urbane prin reconversie funcțională a spațiilor, reconfigurarea geometriei stradale și reorganizarea fluxurilor și funcțiunilor spațiilor publice:

- Piețe și piațete publice, zone pietonale, inclusiv transformarea unor străzi urbane în zone pietonale, zone de tip sharedspace sau cu caracter prioritar pietonal, promenade etc;
- Spații verzi existente: scuaruri, parcuri etc.;

- Spații verzi-albastre existente: maluri de cursuri de apă, canale etc;
- Măsuri și elemente pentru circulație nemotorizată: alei pietonale, trotuare, piste pentru ciclişti, scări de acces, podețe, pasarele, poduri pentru circulație nemotorizată, etc.;
- Spații și facilități pentru activități recreative, de mici dimensiuni, care deservesc cartierele rezidențiale/zonele centrale/istorice dens populate – altele decât cele situate în parcuri și grădini publice – și care nu implică desfășurarea unei activități economice: locuri de joacă pentru copii, spații pentru sport, spații pentru socializare, inclusiv pentru deținătorii de animale de companie etc;
- Reconversia unor areale/terenuri degradate, abandonate, neutilizate sau cu funcțiuni neadecvate/depășite/neutilizate pentru redarea spațiului către cetățeni, prin crearea de spații publice descrise anterior sau de zone verzi de mici dimensiuni, spații verzi de tipul scuaruri, parcuri și grădini publice și spații verzi-albastre publice care deservesc obligatoriu zona delimitată pentru regenerare urbană;
- Renovarea feței urbane a clădirilor publice deținute de autorități și instituții publice locale, inclusiv de tipul clădirilor de patrimoniu, în zona delimitată de regenerare urbană;

De asemenea, în cadrul Ghidului solicitantului de finanțare asociat Priorității 7 (Regiune pentru oameni) din cadrul Programului Regional Vest – Domeniul Revitalizare și regenerare urbană sunt listate activitățile eligibile secundare, integrate operațiunilor menționate anterior:

- achiziția de teren sau exproprieri în vederea reconversiei funcționale a terenului
- lucrări de pregătire teren: igienizare teren, inclusiv demolarea clădirilor care nu aparțin patrimoniului cultural, aflate în stare avansată de degradare și situate pe amplasamentul spațiilor publice propuse; desfaceri, demolări și demontări; nivelare și modelare teren;
- investiții pentru asigurarea securității în spațiile publice regenerate: iluminat public, supraveghere video, facilități wi-fi și acces la soluții digitale;
- achiziția și instalarea de dotări și elemente de amenajări de tipul: mobilier urban - bănci, rastele pentru biciclete, coșuri de gunoi etc., toalete publice, cișmele, fântâni arteziene/jocuri de apă, pergole, scene mobile, panouri de informare și/sau indicatoare de orientare pentru traseele pietonale/pistele de biciclete, alei pietonale, amenajări pentru sport, joc și recreere, facilități pentru activități culturale, grupuri sanitare, spații tehnice pentru întreținerea infrastructurii publice, lucrări de realizare a iluminatului arhitectural etc.;
- reabilitarea fondului vegetal prin înlocuirea și completarea arborilor și plantelor degradate, bolnave, dispărute;
- reabilitarea componentelor peisagistice, vegetale și arhitecturale din spațiile verzi din cadrul zonei de intervenție;
- reconfigurarea/refacerea căilor de acces sau străzilor de categoria a III-a și IV-a aferente spațiilor publice din cadrul zonei de intervenție, numai în măsura în care astfel de intervenții sunt necesare pentru a asigura funcționalitatea proiectului integrat de revitalizare și regenerare urbană și numai în cazul în care se demonstrează că valorificarea spațiului reamenajat este afectată de infrastructura de acces deficitară;
- parcări rezidențiale compacte de cartier care conduc la eliberarea spațiului public ce poate fi utilizat de cetățeni;
- acțiuni de protejare a biodiversității din zona urbană/soluții inovative de mediu, abordări eco-sistemice, precum reabilitarea mobilierului urban degradat, a împrejmuirilor, a stâlpilor și a lămpilor de iluminat public cu valoare istorică, a indicatoarelor și plăcuțelor cu nume de străzi, inclusiv reabilitarea pavajelor existente prin reutilizarea pietrei cubice existente cu valoare estetică și de patrimoniu etc;

- măsuri care contribuie la construirea imaginii urbane prin elemente de artă contemporană, la durabilitatea urbană a locurilor caracterizate în mod tradițional de degradare și includerea artei stradale în proiecte, în scopul îmbunătățirii aspectului zonei;
- construirea/modernizarea/amplasarea de elemente pentru îmbunătățirea siguranței rutiere, de ex. amplasare de semnalistică verticală și orizontală, limitatoare de viteză, modernizarea trecerilor de pietoni etc.;
- măsuri de accesibilitate destinate tuturor utilizatorilor, inclusiv persoanelor cu nevoi speciale și cu mobilitate redusă, pentru nevăzători sau hipoacuzici;
- măsuri de limitare a folosirii spațiilor publice pentru parcarea autoturismelor;
- măsuri conexe de tipul intervențiilor complementare necesare pentru asigurarea funcționalității investiției: relocarea/ protejarea/ reabilitarea/ modernizarea/ extinderea rețelelor de utilități publice din zona de intervenție a proiectului: apă, canalizare, electricitate, telecomunicații etc.; crearea/ modernizarea/ reabilitarea/ extinderea sistemelor de irigații pentru parcuri și grădini publice amenajate prin proiect.

6.1.5.2. REABILITAREA FONDULUI CONSTRUIT

Deși există un cadru legislativ specific la nivel național care permite implicarea municipalităților în reabilitarea unor clădiri care sunt în proprietate privată, nu sunt multe autorități publice locale care să folosească acest cadru legislativ. Programul municipal de reabilitare din Timișoara este printre puținele exemple în România de asumare reală a responsabilității autorităților publice locale în acest domeniu extrem de important și de dificil de gestionat. Eforturile implică și creșterea nivelului de încredere a proprietarilor în autoritățile publice locale, dar și în puterile proprii că vor putea asigura, prin ratele lunare fără dobândă, rambursarea împrumutului.

În acest context dificil, este poate nevoie de mai multe resurse umane și financiare pentru acțiuni de vizibilitate și de convingere, pentru că procesele de decizie din cadrul asociațiilor de proprietari sunt foarte dificile și este nevoie de mult timp și de implicare activă din partea administrației publice locale.[86]

În vederea consolidării, restaurării și reabilitării clădirilor, se pot finanța, de la bugetul de stat, inclusiv cheltuielile legate de asigurarea utilităților necesare obiectivului de investiții, cele legate de elaborarea proiectului tehnic și a detaliilor de execuție, verificarea tehnică a proiectului tehnic și a detaliilor de execuție, asistența tehnică din partea proiectantului, cheltuielile pentru realizarea investiției de bază, cele pentru organizarea de șantier, precum și cheltuielile diverse și neprevăzute. Programul oferă posibilitatea de a se interveni pentru reabilitarea și consolidarea unor clădiri cu rol important în viața culturală și socială de la nivelul comunităților locale, asigurând atât un grad sporit de siguranță în utilizare, cât și repunerea în valoare a patrimoniului material.

6.1.6. SPAȚII PUBLICE ȘI SPAȚII VERZI

În cadrul acestei secțiuni vor fi tratate două componente principale, și anume rețeaua majoră de spații publice și cea de spații verzi. Spațiile publice de la nivelul polului de creștere pot fi clasificate din perspectiva configurării spațiale în trei tipologii principale, după cum urmează:

- Cele de tip suprafață – pot fi parcuri, grădini sau alte tipuri de spații publice de mari dimensiuni;
- Cele de tip punct – pot fi scuaruri, piețe sau alte tipuri de spații publice de mici dimensiuni;
- Cele de tip liniar – pot fi bulevarde, străzi care dispun de zone pietonale generoase și care sunt flancate total sau parțial de diferite obiective de interes.

[86] Strategia Integrată de Dezvoltare Economică și Socială a județului Timiș 2021-2027. Volumul 1: Analiza Teritorială și Administrativă a județului Timiș

Cele mai multe spații publice se concentrează la nivelul polului în municipiul Timișoara, distribuția acestora în restul UAT-urilor componente fiind mult mai slabă. Cele mai multe dintre spațiile publice din restul UAT-urilor sunt de tip punct (de exemplu piațete, parcuri de mici dimensiuni sau scuaruri) sau suprafețe.

Este important de menționat faptul că astfel de spații ar trebui să existe la nivelul tuturor UAT-urilor, chiar și sub forma unor zone de mici dimensiuni, în special în zonele cele mai tranzitate și în proximitatea punctelor de interes (de exemplu în proximitatea primăriei, a căminului cultural, a bisericii etc).

Cu toate că Timișoara se caracterizează printr-o diversitate redusă a condițiilor fizico-geografice, iar climatul edificat pe un fond temperat continental cu influențe submediteraneene, manifestă mai ales, în legătură cu relieful, un număr restrâns de microclimate locale, intervențiile antropice s-au soldat cu evidente implicații în dispunerea solurilor și a vegetației. Conform site-ului Primăriei Municipiului Timișoara, municipiul beneficiază de 37 de parcuri și scuaruri, 92 de locuri de joacă respectiv 120 ha de spații verzi.[87] Starea actuală a spațiilor verzi nu poate fi însă confirmată, municipiul Timișoara ne având în acest moment un Registru al Spațiilor Verzi.

Conform Planului Urbanistic General, *există un deficit semnificativ de spații verzi amenajate în raport cu numărul de locuitori (mp/loc), față de cuantumul stabilit prin OUG 114/2007 de 26 mp/ locuitor și o stare deficitară a spațiilor verzi existente, cu precădere în interiorul cartierelor de locuire colectivă precum și ocuparea spațiilor verzi publice prin construcții și parcări.*[88]

Mai mult, *zona intravilană a municipiului Timișoara cuprinde terenurile cu destinație forestieră în intravilan. Conform PUG, pădurile sunt protejate și conservate, fiind interzisă schimbarea destinației acestei categorii de spații.*[89]

Conform bilanțului teritorial intravilan existent, la nivelul municipiului Timișoara, zonele verzi au următoarele suprafețe:

ZONE FUNCȚIONALE	MUNICIPIUL TIMIȘOARA – EXISTENT (HA)	TRUPURI IZOLATE – EXISTENT (HA)	TOTAL EXISTENT (HA)	% DIN SUPRAFAȚA URBANIZATĂ	% DIN TOTAL INTRAVILAN
Zone verzi	362.36	0.00	362.36	6,64%	5.27%
Spații verzi publice cu acces nelimitat	144.27	0.00	144.27		2.10%
Păduri de agrement	0.00	0.00	0.00		0.00%
Fâșii plantate adiacente arterelor de circulație	2.27	0.00	2.27		0.03%
Spații verzi publice de folosință specializată	144.30	0.00	144.30		2.10%
Spații verzi publice de folosință specializată, baze sau parcuri sportive	71.52	0.00	71.52		1.04%
Spații verzi pentru protecția lacurilor și cursurilor de apă, culoare de protecție față de	0.00	0.00	0.00	0.00%	0.00%

[87] https://www.primariatm.ro/mediu-2/
[88] PUG Timișoara – Memoriu 2021: https://assets.primariatm.ro/cf4268fa-73e7-4863-ab83-52923c3ab2fa
[89] PUG Timișoara – Memoriu 2021:https://assets.primariatm.ro/cf4268fa-73e7-4863-ab83-52923c3ab2fa

ZONE FUNCȚIONALE	MUNICIPIUL TIMIȘOARA – EXISTENT (HA)	TRUPURI IZOLATE – EXISTENT (HA)	TOTAL EXISTENT (HA)	% DIN SUPRAFAȚA URBANIZATĂ	% DIN TOTAL INTRAVILAN
infrastructura tehnică, protecția sanitară					

Sursa: PUG Timișoara

Conform PUG Timișoara, în prezent cuantumul de spații verzi pe cap de locuitor este de 14.44 mp/loc. raportat la o populație de 250,849 locuitori, iar prin PUG se propune, o dată cu noile restructurări și extinderi urbane, un cuantum de 35.66 mp/loc. [90] Sunt exemplificate în continuare tipologiile principale de spații publice și spații verzi atât în Timișoara cât și în Zona Urbană Funcțională a acesteia:

SPAȚII PUBLICE ȘI SPAȚII VERZI DE TIP SUPRAFAȚĂ

- **Parcuri în municipiul Timișoara:** Parcul Alpinet, Parcul Andrei Mocioni, Parcul Bihor, Parcul Botanic, Parcul Bucovina, Parcul Carmen Sylva, Parcul Catedralei, Parcul Central, Parcul Civic (Parcul Cetății), Parcul Clăbucet, Parcul Copiilor – Ion Creangă, Parcul Dacia, Parcul Frații Constantin, Parcul Justiției, Parcul Lidia (Pădurice), Parcul Petofi, Parcul Piața Bisericii, Parcul Plevnei, Parcul Regina Maria (Poporului), Parcul Rozelor, Parcul Scuarul Elevilor, Parcul Stadion, Parcul Sudului, Parcul Triade și Parcul Uzinei [91];
- **Parcuri în localitățile din zona urbană funcțională a municipiului:** Parcul Chișoda, Parcul Triunghi (Chișoda), Parc Utvin (Sânmihaiu Român), Parcul Prieteniei, Parcul Moli, Parcul Beregsău Mare (Săcălaz), Parcul Central, Parcul Terra (Dumbrăvița), Parcul Stejarului, Parcul Plopilor, Parcul Sinaia, Parcul Scărișoara, Parcul Grunwald, Parcul Cimbrului (Ghiroda), Parc Giroc (Giroc), Parcul Izvor (Giarmata), Parcul Dendrologic Bazoșu Nou, Parcul Dendrologic Bazoș (Bucovăț), Parcul Central, Parcul Serena pentru copii, Parcul Tineretului, Parcul de copii Moșnița Veche (Moșnița Nouă) sau Parcul din Șag;
- **Păduri:** Pădurea Verde, Pădurea Bistra (Ghiroda), Parc Dendrologic Bazoș (Bucovăț), Lunca Timișului Urseni-Giroc-Șag, Pădurea Giroc (Giroc), Pădurea Lighed (Șag).

SPAȚII PUBLICE ȘI SPAȚII VERZI DE TIP PUNCT

- **Scuaruri în municipiul Timișoara:** Scuarul Bastion, Scuarul Muzeului, Scuarul Piața Crucii+Eforie, Scuarul Piața Libertății, Scuarul Piața Plevnei, Scuarul Piața Victoriei, Scuarul Operei, Piața Unirii, Piața Bihor, Piața Plevnei, Scuarul Doina, Piața Crucii, Scuarul Arcidava, Scuarul Arhanghelii Mihail și Gavril, Scuarul Sf. Nicolae (Păun Pincio), Scuarul str. Macilor, Scuarul de pe str. Pompiliu Ștef;
- **Scuaruri în localitățile din zona urbană funcțională a municipiului:** Foișor Maica Domnului (Ghiroda);
- **Piețe în municipiul Timișoara:** Piața Victoriei, Piața Libertății, Piața Traian, Piața Unirii, Piața Sf. Gheorghe, Piața Țarcului, Piața Mărăști, Piața Vasile Adamachi.

SPAȚII PUBLICE ȘI SPAȚII VERZI DE TIP LINEAR

- **Municipiul Timișoara**: Spațiile verzi adiacente râului Bega și coridoarele adiacente râului Benga (Splaiul Nicolae Titulescu, Splaiul Tudor Vladimirescu, Splaiul Nistrului, Splaiul Protopop Meleție Drăghici etc.), circulațiile pietonale din centrul istoric, pasajele pietonale supraterane și subterane (Pasajul Jiului, Pasajul pietonal din Gara de Nord Timișoara, Pasaj pietonal Timișoara Est etc.) și principalele artere de circulație.

[90]Conform RPL 2021, realizat de Institutul Național de Statistică
[91]https://www.timisoreni.ro/info/parcuri/

Exceptând spațiile verzi de folosință generală: parcurile, scuarurile, grădinile de cartier, aliniamentele stradale etc., în Timișoara au mai fost identificate conform Strategiei dezvoltării spațiilor verzi a Municipiului Timișoara 2010-2020 și următoarele tipuri de spații verzi: spații verzi de folosință limitată (din interiorul întreprinderilor și instituțiilor, instituii de învățământ, terenuri sportive, locurile de joacă, grădinile individuale etc.) și spații verzi cu destinație special (din jurul monumentelor, cele destinate protecției sanitare, cimitire, grădini botanice, grădini zoologice etc.)[92]

FIGURĂ 59 - DISTRIBUȚIA ÎN TERITORIU A ZONELOR VERZI DIN TIMIȘOARA

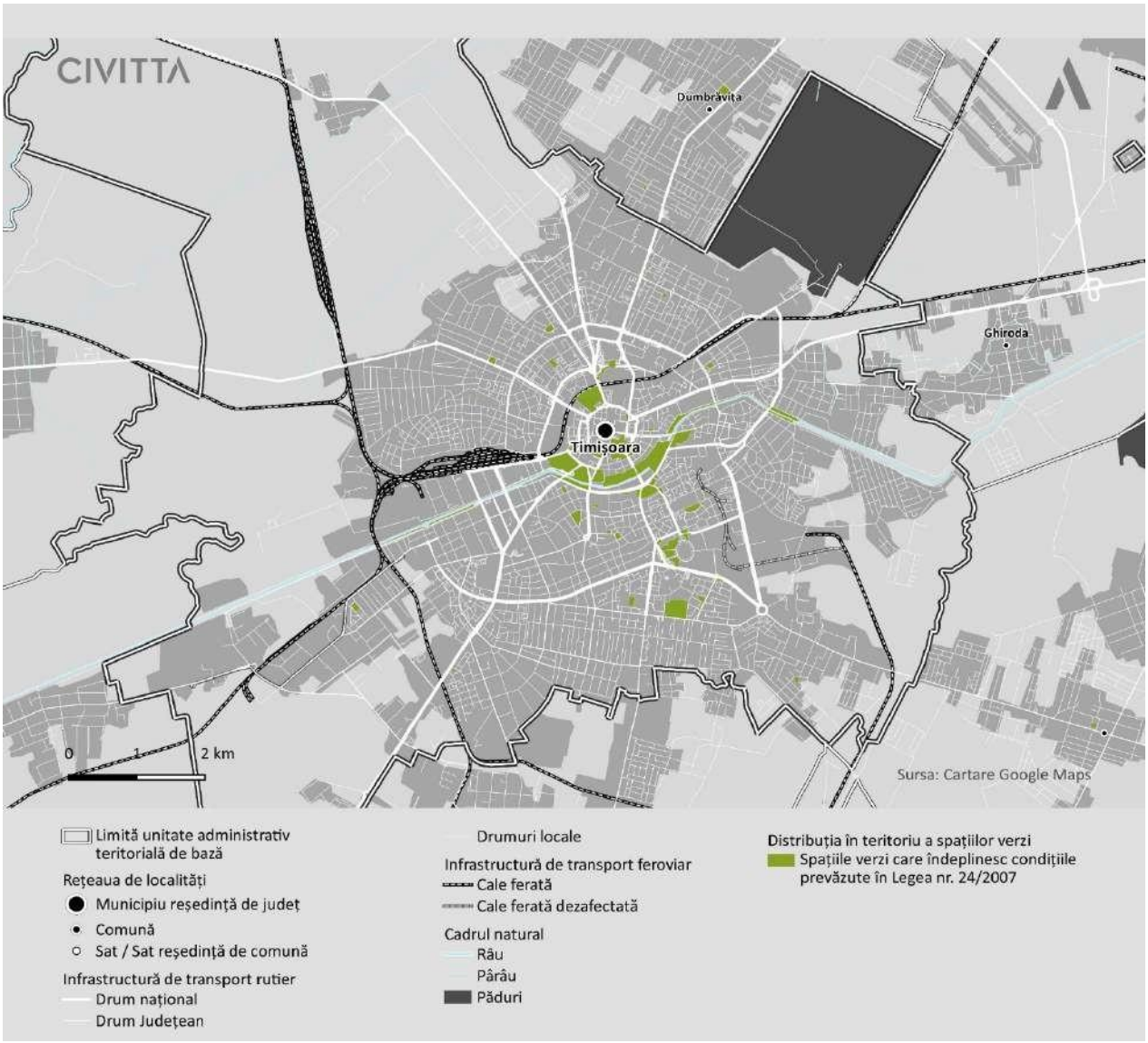

Sursa: Cartare Google Maps

În zona centrală a municipiului Timișoara, parcurile, scuarurile verzi, piețele, locurile de joacă și terenurile de sport fac parte din oferta cea mai la îndemână pentru loisir și sunt in general bine amenajate și întreținute. De asemenea, prezența cursului râului Bega și a unor vaste suprafețe amenajate adiacente acestuia, îl pune pe harta atracțiilor importante din municipiu.

[92]Strategia dezvoltării spațiilor verzi a Municipiului Timișoara 2010-2020

Cea mai mare pondere ca suprafață a spațiilor verzi se găsește în cartierul Cetate din Timișoara, iar cea mai mică în Ghiroda Nouă. Acest fapt se datorează inclusiv modului de dezvoltare istorică a celor două cartiere. Primul reprezintă vechiul nucleu civic al municipiului Timișoara iar desființarea fortificațiilor în secolul al XIX a permis dezvoltarea unei centuri de spații verzi în jurul zonei istorice centrale, pe când cel de al doilea a apărut ca urmare a creșterii pe orizontală a teritoriului și înglobării localităților limitrofe.

Parcurile au un real potențial de atracție pentru evenimente culturale și artistice în aer liber. De altfel, în ultimii ani, parcurile și piețele municipiului, precum și faleza râului Bega au devenit o scenă naturală pentru spectacole incluse în festivaluri. Un astfel de exemplu este Festivalului European al Artelor Spectacolului i s-a adăugat secțiunea Spectacole Outdoor, ce prezintă trupe specializate în teatru de stradă în Piața Victoriei și Parcul Civic, iar Opera folosește, de asemenea, Teatrul de vară din Parcul Rozelor pentru Festivalul anual de operă și operetă pe care îl organizează. Evenimentul Bega Bulevard, „un proiect de responsabilizare ecologică prin scoaterea în evidență a potențialului turistic și cultural al Canalului Bega”, organizat de Primăria Timișoara, transformă faleza râului Bega în scenă outdoor.

FIGURĂ 60 - IZOCRONE ACCESIBILITATE PARCURI ÎN TIMIȘOARA

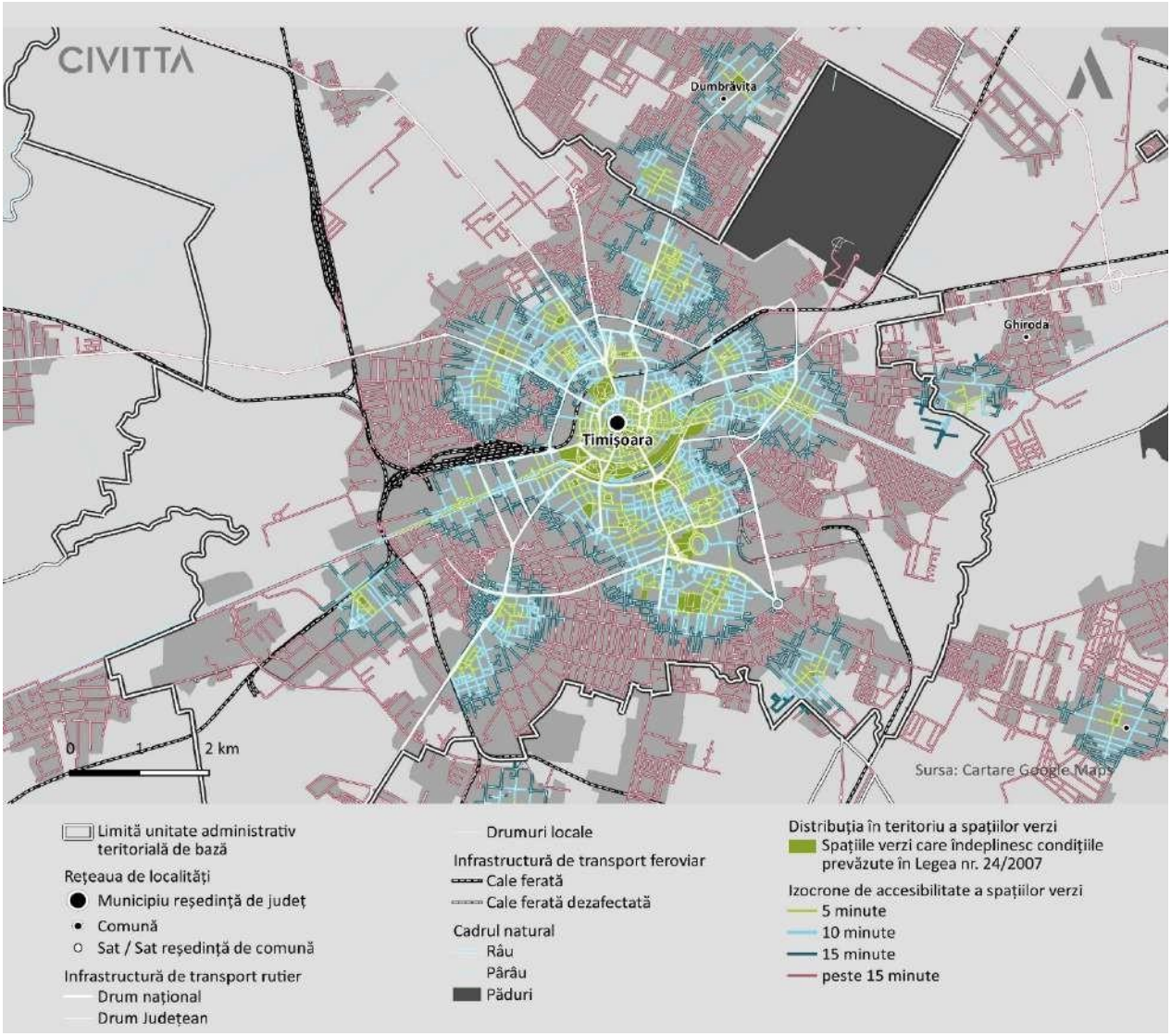

Sursa: Cartare Google Maps

Din punct de vedere al repartizării în teritoriu, se observă concentrarea acestor spații în zona centrală a municipiului, Canalul Bega constituind un element important al infrastructurii verzi-albastre a municipiului. Parcurile amenajate în această zonă sunt: Parcul Scudier, Parcul Catedralei, Parcul Justiției, Parcul Copiilor, Parcul Coronin, Parcul Alpinet, Parcul Rozelor, Parcul A. Mocioni (ILSA), Parcul Cetății, Parcul Studențesc. Față de această zonă avantajată, municipiul mai prezintă în partea de sud - est două parcuri cu suprafețe mai mari (parcul Stadion și Păduricea Giroc).

La nivelul municipiului Timișoara, infrastructura de spații verzi de tip suprafață și punct reușește să deservească cea mai mare parte a populației, păstrându-se un deficit de spații verzi de proximitate, în cadrul zonelor rezidențiale. Dezvoltarea fragmentată, necontrolată, a acestor cartiere de locuințe individuale în zonele periferice nu a avut în vedere o dezvoltare echilibrată a spațiilor publice și a spațiilor verzi destinate comunităților locale. În cadrul ansamblurilor de locuințe colective și individuale, spațiile verzi ocupă suprafețe restrânse, la care se adaugă câteva scuaruri de mici dimensiuni (3.000-5.000 mp), acestea jucând rolul de puncte focalizatoare în cadrul zonelor rezidențiale. Zonele în curs de expansiune sunt în continuare slab deservite de spații verzi, fiind amenajate mici parcuri și scuaruri în Giroc, Ghiroda sau Dumbrăvița. De asemenea, profilul străzilor (inclusiv cele secundare) asigură dezvoltarea unor coridoare verzi care conectează parțial rețeaua existentă de spații verzi.

Pentru întreținerea spațiilor verzi existente și amenajarea unor spații verzi noi pe raza municipiului Timișoara, anual se alocă fonduri în bugetul local, dedicate lucrărilor de amenajare, reamenajare și întreținere de zone verzi (plantări de arbori, arbuști, conifere, garduri vii și plante floricole). Lucrările de întreținere a spațiilor verzi și a locurilor de agrement au caracter de permanență, fiind prevăzute în programele lunare de lucrări ale societăților prestatoare de lucrări în spațiile verzi ale municipiului Timișoara.

Pentru anul 2022, Primăria Timișoara a atribuit contractul de proiectare pentru obiectivul de investiție „Regenerare urbană – Zona Piața Traian˝. Obiectivul proiectului este transformarea radicală a zonei Traian, pe care Primăria Municipiului Timișoara o propune ca un loc de recreere și relaxare pentru cetățeni, cu mai multe scuaruri, spații publice, culturale, verzi, pietonale și pentru biciclete. Patru piețe și 12 străzi din zona Traian vor intra într-un amplu proces de reabilitare, care este centrat pe nevoile locuitorilor legate de spațiu de relaxare și petrecerea timpului liber, spațiu verde, deplasare pietonală și velo. Astfel, vor apărea noi spații pietonale, o rețea de piste pentru biciclete, extinderi de zone verzi, refacerea unui fost parc, accesibilizarea întregului spațiu pentru persoane cu mobilitate redusă.[93]

Tot pentru anul 2022 municipalitatea a prevăzut în bugetul local proiecte pentru reabilitarea unor parcuri existente, dar și amenajarea unui nou parc, respectiv Agroparcul urban Ciarda Roșie, care va fi amenajat pe un teren amplasat la limita cu localitatea Urseni.[94]

În vederea creșterii suprafeței de spații verzi din interiorul zonelor construite și dezvoltării infrastructurii de spații verzi din zonele rezidențiale prin valorificarea unor terenuri libere, Primăria Municipiului Timișoara are în implementare sau a implementat recent o serie de proiecte votate și propuse de către locuitori prin platforma de bugetare participativă a municipiului Timișoara – Decidem Timișoara.

În anul 2022, au fost propuse un număr de 31 de proiecte pentru transformarea Timișoarei într-un Oraș Verde, din care 8 au fost selectate pentru realizare iar 3 au fost integrate în cadrul altor proiecte:

- Reabilitare și mentenanță spații de joacă – Parcul Petofi Sandor;
- Parcuri extinse pentru câini în zone verzi neutilizate ale orașului – în cartierele Lipovei, Aradului Est sau Aradului Vest;

[93] https://www.primariatm.ro/2022/02/25/poate-incepe-proiectarea-pentru-regenerarea-urbana-a-zonei-traian/

[94] https://www.pressalert.ro/2022/02/sambata-un-parc-unic-va-fi-amenajat-la-timisoara-alte-parcuri-vor-fi-reabilitate-si-se-fac-demersuri-pentru-skate-park/

- Realizarea unui parc de calisthenics – antrenament în aer liber / reamenajarea și modernizarea Parcului Tiroliane de lângă fosta platformă Solventul;
- Restaurarea eco-peisagistică a zonei ripariene Lunca Aurora – Lacul Balaurul;
- Amenajare parc în zona Lunei – pădurice urbană;
- Prese de balotat deșeuri în toate instituțiile publice;
- Amenajarea unui mic parc pe strada Drubeta;
- Împrejmuire și acoperire platforme europubele.

În paralel Primăria Timișoara dorește să dezvolte proiecte urbane pe terenurile CFR, respectiv gări și spații adiacente liniilor de cale ferată, amplasate în interiorul zonelor construite și sub valorificate. În cadrul acestui parteneriat între Primăria Municipiului Timișoara și CFR se dorește amenajarea acestor spații pentru comunitate prin realizarea de noi conexiuni pietonale și velo, amenajarea de noi zone verzi, construirea infrastructurii pentru transport public și metropolitan, realizarea unor puncte de oprire pentru un viitor tren metropolitan și integrarea rețelei de transport feroviar cu cea de transport public din municipiu, prin puncte intermodale. Zonele propuse pentru regenerare urbană sunt: Ronaț Triaj, Zona Gara Timișoara Vest, Zona Gara Timișoara Sud, Zona Gara Timișoara Nord, Zona Piața 700, Zona Piața Consiliului Europei, Zona Gara Timișoara Est, Zona lizieră Pădurea Verde (Liceul Silvic).[95]

[95] https://clubferoviar.ro/primaria-timisoara-va-dezvolta-proiecte-urbane-pe-terenurile-cfr/

FIGURĂ 61 - CARTAREA ACTIVELOR LOCALE DIN TIMIȘOARA

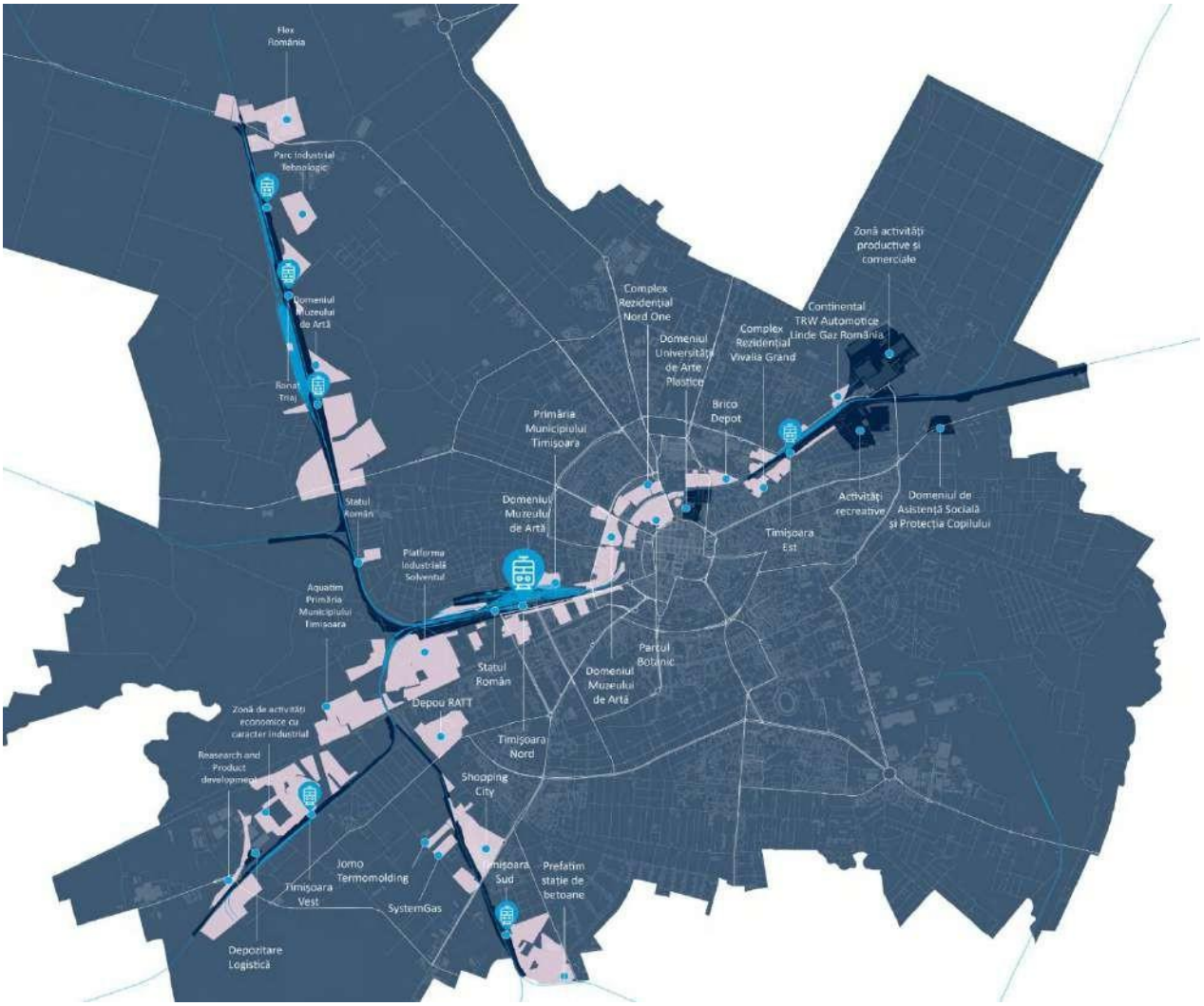

Sursa: Activele urbane ale căilor ferate Române. Ghid de valorificare și regenerare durabilă. Banca Mondială

În același timp, conform politicii de Îmbunătățire a calității și gestionării domeniului public, din cadrul Conceptului General de Dezvoltare Urbană aferent Planului Urbanistic General, în curs de aprobare, se propune pentru Timișoara:

- Dezvoltarea de noi spații publice prin proiectele de reciclare a suprafețelor existente sau prin urbanizare;
- Crearea unei identități urbane contemporane;
- Asigurarea funcției de integrator social al domeniului public;
- Creșterea gradului de mobilitate alternativă;
- Creșterea gradului de identificare a cetățenilor cu domeniul public;
- Prevenirea dispariției prin construire a unor spații libere în cartiere cu densitate mare.

Astfel, se au în vedere o serie de proiecte punctuale localizate în cartierele de blocuri, cartierele periferice cu densitate mică, ansambluri locative existente în trupuri sau pe întreg teritoriul municipiului în funcție de priorități. Printre proiectele menționate în cadrul Conceptului de Dezvoltare se numără: amenajarea unor străzi – Grigore Antipa, Anul 1848, Brazilor, Ghe. Cotoșman, Gladiolelor sau reabilitarea Pieței Iosefin.

De asemenea, politica de Îmbunătățire a calității și gestionării domeniului public mai propune și creșterea calității rețelei de spații verzi și au în vedere o serie de proiecte ce țin de amenajarea unor zone verzi (Dâmbovița-Ion Barac, str. Mangalia, str. Gheorghe Lazăr, str. Barițiu, str. Eternității, Str. Ion Budai Deleanu, Calea Stan Vidrig, Calea Sever Bocu, Calea Șagului, Calea Aradului, Bulevardul Take Ionescu-Simion Bărnuțiu), modernizarea parcurilor (Parcul Cetății, Parcul A. Mocioni, Parcul Alpiner, Parcul Catedralei, Parcul Central, Parcul Justiției, Parcul Giroc, Parcul Petofi, Parcul Stadion, Parcul Studențesc, Parcul Vasile Pârvan), realizarea unei clădiri educațional-multifuncțională la Grădina Zoo a Municipiului Timișoara sau reamenajarea și modernizarea Grădinii (Parcului) Botanice.[96]

6.1.7. PEISAJUL

Conform Convenției Europene a Peisajului, peisajul reprezintă o parte importantă a calității vieții oamenilor, fiind un element esențial al bunăstării sociale și individuale. Ca stat membru al Consiliului Europei, inclusiv România se angajează să identifice peisajele și caracteristicile acestora, să le urmărească transformările, să le evalueze, în scopul de a realiza demersuri pentru a introduce dimensiunea peisajeră în programele și politicile de amenajare a teritoriului, de urbanism și în cele culturale, de mediu, agricole, sociale și economice, precum și în alte politici cu posibil impact direct sau indirect, pentru a pregăti și implementa proiecte de punere în valoare a acestuia, scopul fiind protecția, managementul și/sau amenajarea peisajului.[97]

PEISAJUL ANTROPIC al teritoriului construit al municipiului Timișoara este divizat într-o serie de unități de peisaj – peisajul centrului istoric, peisajul zonelor rezidențiale, peisajul zonelor rurale și peisajul industrial, detaliate în următoarele paragrafe.

Peisajul centrului istoric Timișoara este caracterizat de un țesut urban dens care s-a dezvoltat încă din secolul al XVIII-lea sub influență habsburgică pe o rețea stradală rectangulară se caracterizează, parțial, prin arhitecturi specifice stilurilor baroc, neoclasic, eclectic și ArtNouveau, este clasificat pe o suprafață mare ca zonă protejată și dispune, în același timp, de o gamă variată de monumente istorice. Sunt caracteristice străzile relativ înguste, fără vegetație, cu clădiri cu două-trei niveluri formând fronturi stradale continue. O trăsătură definitivă a municipiului este dată de centrul acestuia care este separat și astăzi, din punct de vedere spațial, destul de clar, de celelalte cartiere. În partea nordică, departajarea se face prin linia de cale ferată și prin zonele industriale vechi situate în spatele acesteia, iar în partea sudică prin parcurile situate de-a lungul canalului Bega și prezența acestuia.

Municipiul Timișoara are o istorie bogată, fiind construit pe ruinele unor așezări antice, apoi pe cele ale unor cetăți fortificate – cea mai cunoscută fiind și Cetatea Medievală a Timișoarei împreună cu Bastionul Maria Theresia. Bastionul Maria Theresia este un monument în stil baroc de o mare însemnătate istorică, fiind cea mai mare bucată de zid păstrată din vechea cetate a Timișoarei. Alte fragmente ale fostei cetăți se pot observa în Parcul Botanic și pe Calea Al. Ioan Cuza. Dacă scopul inițial al Bastionului a fost acela de apărare a cetății, în prezent este folosit ca pasaj de trecere atât pentru autoturisme cât și pentru pietoni.[98]

Începând cu Palatul Culturii și până la Catedrala Mitropolitană, centrul municipiului cunoscut și sub numele de Piața Victoriei sau Piața Operei concentrează un număr impresionant de palate și clădiri care încă păstrează gloria și arhitectura spectaculoasă de pe vremuri. O simplă privire de-a lungul a celor două alei centrale dezvăluie un uimitor amestec de istorie și actualitate. Stilul preponderent este cel baroc vienez (de unde și denumirea Timișoarei de Mica Vienă) dar și stilurile neo-bizantin și ArtNouveau care și-au pus amprenta pe numeroase clădiri. Palatele care pot fi admirate în plimbări prin municipiu sunt: Palatul Lloyd,

[96] Planul Urbanistic General Timișoara 2012 – Etapa 2. Concept general de dezvoltare urbană – https://www.primariatm.ro/file_uploads/pug_reguli/masterplan.pdf
[97] http://www.cdep.ro/pls/legis/legis_pck.htp_act_text?idt=37056
[98] Strategia Integrată de Dezvoltare Economică și Socială a județului Timiș 2021-2027. Volumul 1: Analiza Teritorială și Administrativă a județului Timiș

Palatul Neuhausz, Palatul Marbl, Palatul Camerei de Comerț și Industrie, Palatul Dauerbach, Palatul Loffler, Palatul Hilt-Vogel, Palatul Szechenyi și Palatul Weiss. Majoritatea găzduiesc astăzi restaurante cu diferite specifice culinare, instituții sau magazine.[99]

Castelul Huniade (Muzeul Banatului) se numără printre multele obiective turistice cu care se poate mândri Timișoara și implicit centrul orașului. Mai mult decât un monument istoric, Castelul Huniade este și cea mai veche clădire din Timișoara, fiind construită între anii 1443 – 1447 de către Ioan de Hunedoara, pe ruinele unui vechi castel din secolul al XIV-lea.

În cartierul Cetate sunt amplasate cele mai vechi clădiri ale municipiului ce păstrează identitatea construcțiilor originale. Zona din interiorul centurii de fortificații din secolul al XVIII-lea constituie o unitate urbanistică distinctă a cărei valoare culturală deosebită este mai mare considerând zona în ansamblul ei decât valoarea fiecărei clădiri luate în parte.[100]

În ceea ce privește peisajul zonelor rezidențiale din Timișoara suburbiile istorice precum cartierul Iosefin în partea sud-vestică și Fabric în partea estică sau cartierul Elisabetin, sunt caracterizate de rețele stradale și construcții datând din secolele XVIII-XX, care sunt reprezentate de clădiri multietajate formând fronturi stradale continue. Arhitectura caracteristică stilurilor neoclasic, eclectic și ArtNouveau este dominantă. Densitatea construcțiilor este relativ ridicată cuprinzând între 3-4 etaje. La periferia acestor nuclee urbane se mai păstrează unele construcții tip parter, așezate cu fațada îngustă la stradă, cu aspect rural, unele dintre ele datând din prima parte a secolului al XIX-lea.

Arhitectura anilor 1900 din Timișoara prezintă o factură monumentală, la scara unor metropole europene contemporane lor. Mai ales colțurile clădirilor sunt rezolvate sub forma unor turnuri sau edicule. Ele sunt subliniate prin acoperișuri înalte, care au compoziții caracterizate prin volume mari, impozante. Fațadele au o decorație ornamentală bogată.

Totodată, aproape de zona centrală s-au identificat și o serie de cartiere de vile care au apărut la începutul secolului XX în proximitatea zonei centrale, după operațiunile de defortificare a Cetății. Aici sunt multe zone verzi, iar densitatea construcțiilor este moderată. Astfel de exemple se regăsesc în special în partea de sud situate de-a lungul canalului Bega, în proximitatea parcurilor. Cartierele de vile individuale, locuințele cu mai multe apartamente datând din prima jumătate a secolului al XX-lea, predomină în spațiile interstițiale dintre cartierele istorice. Caracteristice pentru această tipologie sunt cartierele de vile din lungul bulevardelor Revoluției din 1989, Mihai Eminescu, C. D. Loga și a Str. Alexandru Borza.

Totodată, la periferia municipiului acest tip morfologic degenerează într-un țesut cu aspect semirural, cu parcele mari, având case și grădini izolate. Zonele periferice au constituit, în perioada postcomunistă, spațiul predilect de localizare a noilor vile concepute în stiluri de inspirație vest-europeană, diferite de cele tradiționale ale municipiului. Astfel de exemple se regăsesc inclusiv în zonele rezidențiale din comunele aparținătoare Zonei Urbane Funcționale a municipiului Timișoara unde predomină locuințele individuale de 1-2 etaje pe parcelă cu grădini.

În ceea ce privește peisajul rezidențial, la nivelul Timișoarei se pot identifica și zonele de locuit din perioada comunistă, care au o densitate ridicată și sunt caracterizate pe o arie largă de blocuri individuale dispuse deseori paralel. Acestea au fost construite preponderent la marginea municipiului după revoluție noi zone de locuit cu construcții individuale. Construcțiile realizate în perioada comunistă și postcomunistă sunt caracterizate de clădiri înalte de la 4 la 10 etaje (sau chiar mai multe) cu funcții industriale, rezidențiale, social-culturale.

Noile zone de locuit, apărute după 1989, sunt destinate în exclusivitate funcției rezidențiale iar aici putem vorbi de noi ansambluri rezidențiale care se dezvoltă în special în comunele din imediata vecinătate a

[99] Strategia Integrată de Dezvoltare Economică și Socială a județului Timiș 2021-2027. Volumul 1: Analiza Teritorială și Administrativă a județului Timiș

[100] Studiu de fundamentare. Zone Construite Protejate – Timișoara 2011

municipiului Timișoara – Dumbrăvița, Giroc, Moșnița Nouă etc. Față de tipurile de peisaje principale urbane prezentate anterior, se mai pot identifica și peisajele rurale ale localităților limitrofe municipiului Timișoara, care contribuie la imaginea Zonei Urbane Funcționale a municipiului. Acest tip de peisaj este expresia unor culturi, activități și datini asupra cadrului natural, care se reflectă în modul de conformare a gospodăriilor, dotările agricole, tehnici de amenajare etc.

Peisajul industrial include zonele ocupate de marile platforme industriale, amplasate în zonele periferice ale municipiului Timișoara reprezentate de Zona Industrială Freidorf, Parcul Industrial Freidorf (sud-vest), Zona Industrială Calea Torontalului (nord-vest), Zona industrială Solventul - Gara de Nord la care se adaugă Zona industrială Calea Buziașului (sud-est) care concentrează întreprinderi din industria chimică, producția de componente auto și electrotehnică, Zona industrială Calea Șagului (sud), zonă ce cuprinde depozite de materiale de construcții precum și un număr însemnat de showroom-uri și dealeri auto, Zona de activități economice Calea Aradului (nord), zonă nou apărută, în care se dezvoltă mai ales servicii și depozite sau Zona industrială și de servicii Calea Lugojului (est), conturată după 1990, aflată în prelungirea vechiului nucleu industrial Modern, s-a extins mai ales pe teritoriul comunelor Ghiroda și Giarmata, la ieșirea spre Lugoj și către conexiunea cu aeroportul internațional Timișoara, potențată mai recent și de conexiunea cu autostrada spre Lugoj - București.

Unele sunt parțial utilizate (Fabric, Calea Buziașului), altele precum zonele industriale Gara de Nord, Solventul, Freidorf, Tipografilor (ILSA) și Modern sunt alte spații care în prezent sunt în restructurare, suportând în principal o reconversie din zone industriale în zone rezidențiale sau comerciale.

Arhitectura zonelor industriale este cea specifică acestui program de arhitectură dezvoltat în perioada socialistă, peste care se suprapun intervențiile, extinderile sau modernizările din ultimele trei decenii pentru a corespunde evoluției tehnologice sau refuncționalizărilor prin care au trecut aceste ansambluri de clădiri.

Zonele industriale sunt prezente, într-o mai mică măsură, și în comunele din cadrul Zonei Urbane Funcționale, prin activitățile industriale pe care le realizează: Giroc (cu principalele ramuri: fabricarea de încălțăminte și îmbrăcăminte, fabricarea plăcilor, foliilor și a profilelor, fabricarea echipamentelor electrice și fabricarea de construcții metalice), Ghiroda (cu principalele ramuri: fabricarea de componente pentru autovehicule și producția de energie electrică), Dumbrăvița (cu principalele ramuri: fabricarea de încălțăminte și îmbrăcăminte, producția de băuturi răcoritoare), Remetea Mare (fabricarea hârtiei și a cartonului ondulat), Giarmata (recuperarea materialelor reciclabile sortate), Moșnița Nouă (fabricarea încălțămintei), Sânmihaiu Român (piese și accesorii auto).

PEISAJUL NATURAL al municipiului Timișoara și al Zonei Urbane Funcționale este divizat într-o serie de unități de peisaj – peisajul forestier, peisajul cursurilor de apă și peisajul terenurilor agricole, arabile și nearabile, detaliate în următoarele paragrafe.

Zonele forestiere aferente municipiul Timișoara prezintă un important potențial de dezvoltare a activităților de petrecere a timpului liber destinate locuitorilor și turiștilor. În prezent, cu excepția câtorva areale împădurite cu cer și gârniță (Pădurea Verde, Pădurea Giroc, Pădurea Șag, Pădurea Bistra), teritoriul este cuprins în silvostepa antropogenă ce caracterizează partea de est a Câmpiei Panonice. Peisajul este diversificat de vegetația de luncă din lungul principalelor râuri, precum și de pădurile de stejar din partea de nord-est a comunei Pișchia.

Pădurea Verde este situată în partea de nord-est a municipiului Timișoara, întinzându-se pe o suprafață de 724 ha. Are un important rol ecologic, contribuind la echilibrarea climatică a zonei. În secolul al XVIII-lea suprafața de pădure era mult mai vastă, defrișările începând în secolul al XIX-lea, în vederea înființării comunei Dumbrăvița. Actuala pădure are un caracter artificial, fiind amenajată pentru prima oară în anul 1860 de către Serviciul Silvic Maghiar. Au urmat alte două amenajări în anii 1894 și 1908. În anul 1947 este amenajată de Direcția Silvică Arad și inclusă în Ocolul Silvic Timișoara, ocol de vânătoare. Pădurea Verde

este străbătută de un afluent al Canalului Bega, Pârâul Behela, pe o distanță de 2,6 km, acesta alimentând lacul de la Dumbrăvița, un important loc de agrement pentru turiști și pentru pescari.[101]

Teritoriul municipiului Timișoara este străbătut de una dintre puținele căi navigabile amenajate artificial pe teritoriul României: canalul Bega. Canalul parcurge întregul municipiu pe direcția SV-NE, constituind de-a lungul timpului o coloană vertebrală în jurul căreia s-a dezvoltat așezarea urbană. Canalul Bega face parte din sistemul de navigație fluvială Rhin – Main – Dunăre (coridorul de transport Pan European nr. VII – Constanța – Canalul Dunăre Marea Neagră – Dunăre – Main – Rhin – Portul Rotterdam), făcând posibilă legătura între Marea Nordului și Marea Neagră. Canalul Bega navigabil este cuprins între km 118+360 (limita din amonte a municipiului Timișoara) și km 45+000 (ecluza din dreptul localității Klekk pe teritoriul Serbiei). De aici până la km 0 (materializat prin confluența cu Râul Tisa) se naviga pe vechea albie a râului Bega care a fost regularizată și amenajată.

Canalul Bega este primul canal navigabil construit în România. Construit inițial pentru asanarea terenurilor inundabile, a fost amenajat ulterior pentru navigație. Din 1958 transportul de mărfuri a încetat, iar din 1967 au fost retrase și navele de pasageri. Deocamdată însă, navigația pe Bega este posibilă până la Sânmihaiu Român sau de mici ambarcațiuni pe raza municipiului Timișoara, deoarece nu există încă un punct vamal care să permită trecerea în țara vecină, reluarea navigației pe canalul Bega și includerea acestuia într-un circuit european fiind una din cele mai importante oferte turistice ale județului Timiș.

Peisajul canalului Bega prezintă un potențial ridicat de valorificare în scopul dezvoltării activităților în aer liber la care au acces locuitorii municipiului, respectând în același timp măsurile de protecție specifice acestor ecosisteme. De asemenea, peisajul cursurilor de apă contribuie la definirea identității locale a municipiului Timișoara. Peisajul zonelor agricole, în special al zonelor arabile, este unul minor la nivelul municipiului Bistrița, prezentând o valoare peisagistică redusă, acest peisaj fiind reprezentativ în special pentru zona periurbană a municipiului Timișoara și în UAT-uri din cadrul Zonei Urbane Funcționale a municipiului precum – UAT Moșnița Nouă, UAT Giroc, UAT Șag, UAT Sânmihaiu Român, UAT Săcălaz, UAT Dudeștii Noi, UAT Sânandrei, UAT Giarmata, UAT Remetea Mare și UAT Bucovăț.

Dezvoltarea spațială pe termen lung poate fi un succes doar în condițiile realizării unor proiecte majore de infrastructură precum și a unei colaborări operaționale constante între membrii zonei metropolitane în vederea limitării fenomenului de suburbanizare, a distrugerii peisajului și asigurării unor servicii publice integrate și eficiente, inclusiv a reactivării rețelei de cale ferată regionale a CFR.

6.2. PROFILUL SOCIO-DEMOGRAFIC

6.2.1. STRUCTURA DEMOGRAFICĂ A POPULAȚIEI

Conform Institutului Național de Statistică, la 1 iulie 2022, populația cu domiciliu a municipiului Timișoara era de 311.651 de locuitori, ceea ce reprezenta 40,9% din populația județului Timiș. Astfel, din punct de vedere demografic, nivelul de urbanizare din județul Timiș era de 56,4%, depășind cu puțin media națională de 56,2%.

Municipiul Timișoara este cel mai mare centru urban din județul Timiș ca număr de locuitori, fiind urmat de municipiul Lugoj (44.911 locuitori), orașul Sânnicolau Mare (14.257 de locuitori), orașul Jimbolia (13.138 de locuitori), orașul Recaș (10.203 de locuitori) și alte orașe.

Conform evidențelor INS cu privire la populația după domiciliu, la 1 iulie 2022 municipiul Timișoara era al 4-lea cel mai mare municipiu din țară, fiind depășit de municipiile: București, Iași și Cluj-Napoca.

[101] https://discovertimis.com/places/padurea-verde-is7p3dvai2hdhg

TABEL 10 - IERARHIA MUNICIPIILOR DIN ROMÂNIA DUPĂ POPULAȚIA DUPĂ DOMICILIU LA 1 IULIE 2022

NR.	NUME MUNICIPIU	NUMĂR LOCUITORI
1	București	2,162,281
2	Iași	393,574
3	Cluj-Napoca	328,418
4	**Timișoara**	**311,651**
5	Galați	304,692
6	Constanța	302,976
7	Craiova	291,699
8	Brașov	285,532

Sursa: Rezultatele RGPL 2011

Scăderea demografică este un fenomen întâlnit constant în România în ultimele decenii. Numărul de locuitori a înregistrat un trend descendent care putea fi observat atât pe baza datelor recensămintelor cât și a evidențelor și estimărilor Institutului Național de Statistică. Astfel, în timp ce la nivel național populația României a scăzut între anii 1992 și 2011 cu aproximativ 12% de la 22.810.035 locuitori la 20.121.641 locuitori, la nivelul municipiului Timișoara scăderea a fost de doar 4,6%, de la 334.115 locuitori la 319.279 de locuitori (-14.836 de locuitori). Ritmul mai lent de scădere a populației în perioada 1992-2011 este caracteristică municipiilor mari din țară, în special a centrelor universitare, datorită faptului că acestea au reușit să atragă anual un număr mare de persoane care au ales să migreze către astfel de orașe, pentru urmarea studiilor liceale sau universitare - în cazul tinerilor sau în căutarea unui loc de muncă mai bine plătit și a unui nivel de trai mai ridicat – în cazul adulților.

FIGURĂ 62 - EVOLUȚIA POPULAȚIEI STABILE ÎN MUNICIPIUL TIMIȘOARA, LA RECENSĂMINTELE DIN 1992, 2002 ȘI 2011

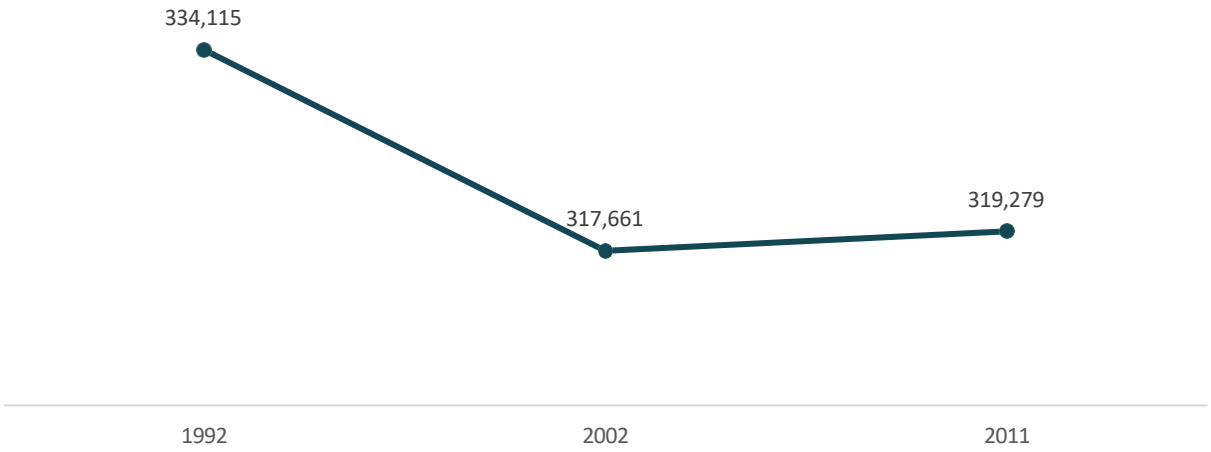

Sursa: www.recensamantromania.ro

Deși datele obținute în urma recensămintelor au un grad mai mare de precizie, în momentul elaborării analizei respective, acestea sunt disponibile doar la nivelul anului 2011. Astfel, în contextul în care structura demografică a unei localități este în continuă schimbare, este necesară folosirea celor mai recente date

existente, și anume, populația cu domiciliu în conformitate cu baza de date a Institutului Național de Statistică.

Astfel, conform INS, în anul 2022, populația cu domiciliu a municipiului Timișoara era de 311,651 de locuitori, în scădere cu 6,6% față de anul 2015. În același interval de timp, la nivelul județului Timiș a fost înregistrată o creștere a populației cu domiciliu cu 2,6%, în timp ce la nivel național și regional au fost înregistrată scăderi ale numărului de locuitori, de 1,5%, respectiv 2,6%. În altă ordine de idei, la nivelul regiunii Vest, județul Timiș este singurul care a înregistrat o creștere a populației cu domiciliu în perioada 2015-2022, celelalte județe înregistrând scăderi a numărului de locuitori, după cum urmează: Arad (-2,6%), Caraș-Severin (-7,4%) și Hunedoara (-7,2%).

FIGURĂ 63 - EVOLUȚIA POPULAȚIEI DUPĂ DOMICILIU, MUNICIPIUL TIMIȘOARA, ÎN PERIOADA 2015-2022

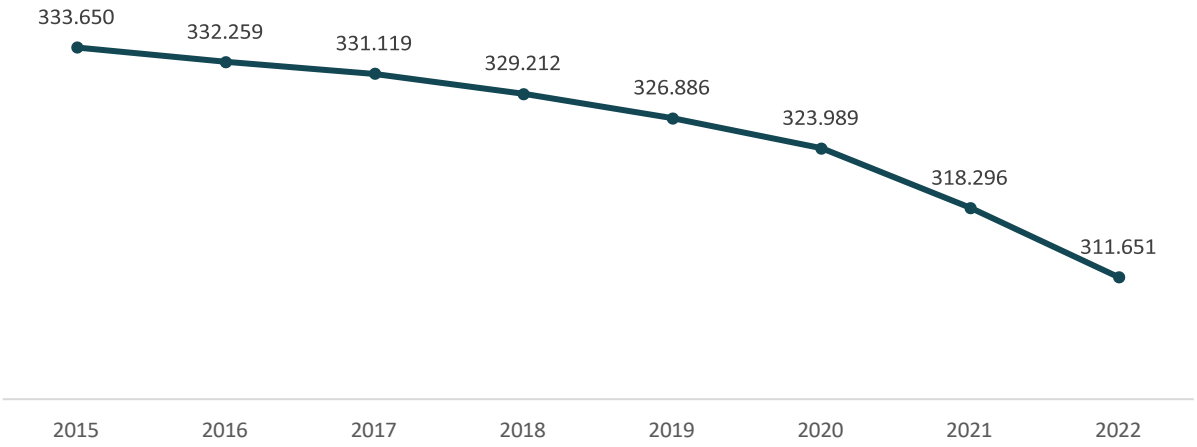

Sursa: INS. Baza de date TEMPO Online

În contextul în care populația după domiciliu a municipiului Timișoara a scăzut considerabil în perioada 2015-2022, și doar orașele Ciacova și Recaș au înregistrat o creștere demografică (nesemnificativă) în perioadă respectivă, iar populația județului a crescut cu 2,6%, la nivelul județului Timiș a fost înregistrată o creștere a populației rurale, în special datorită fenomenului de suburbanizare. Astfel, în primul inel de localități al municipiului Timișoara, creșteri considerabile ale populației au fost înregistrate în comunele: Giroc (+115,8%), Moșnița Nouă (+112,9%), Șag (+46%), Ghiroda (+30,1%), Săcălaz (+29,3%), Sânmihaiu Român (+28,7%), Dudeștii Noi (+20,4%), Sânandrei (+17,8%). În valori absolute, comunele mai sus enumerate au înregistrat însumat o creștere de circa 30.300 de locuitori, valoare care depășește deficitul demografic înregistrat de municipiul Timișoara în același interval de timp (-21.999 de persoane).

FIGURĂ 64 - EVOLUȚIA POPULAȚIEI DUPĂ DOMICILIU LA NIVELUL LOCALITĂȚILOR DIN ZONA URBANĂ FUNCȚIONALĂ A MUNICIPIULUI TIMIȘOARA, ÎN PERIOADA 2015-2021

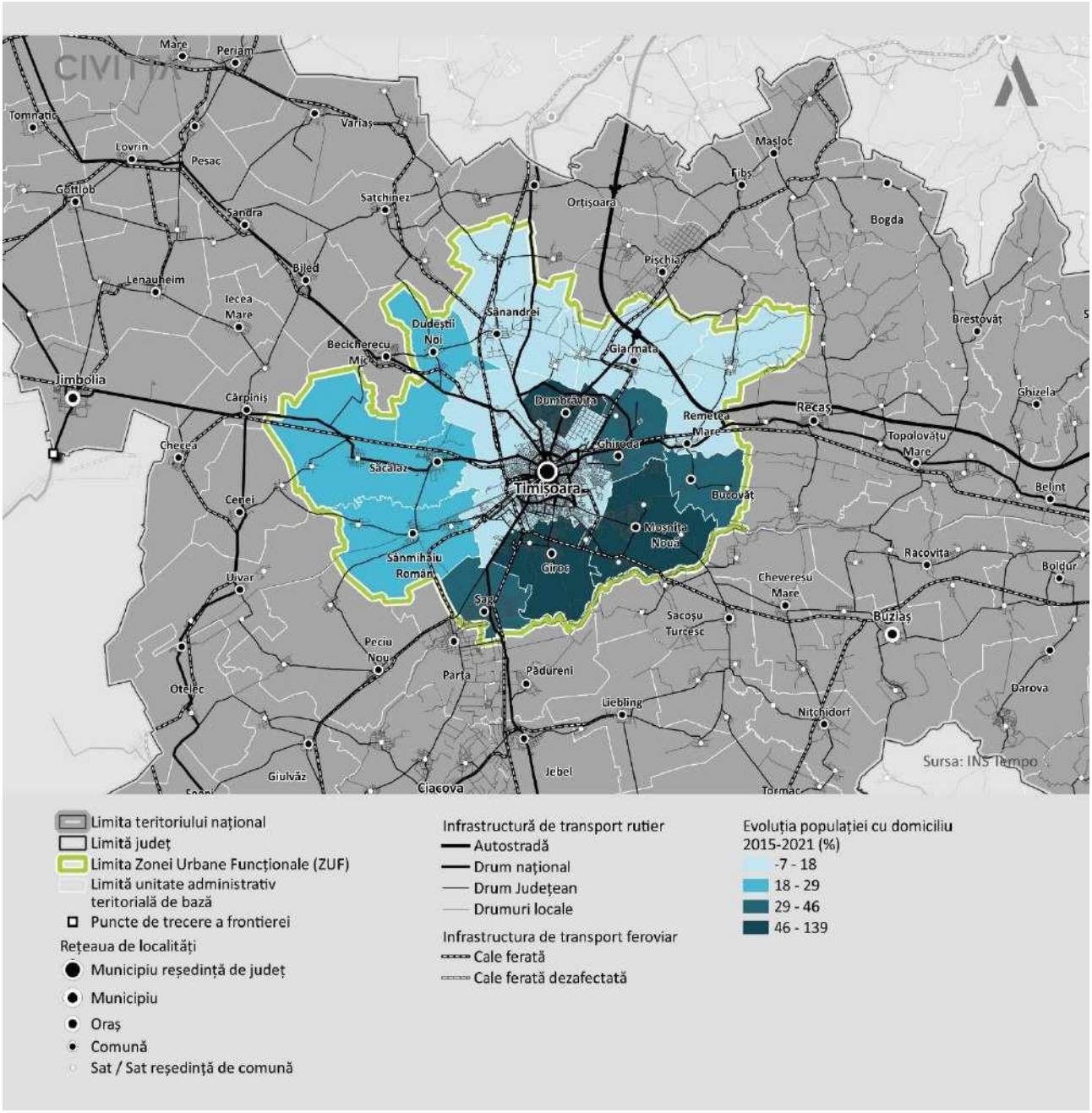

Sursa: Prelucrare proprie pe baza datelor INS

Prognozele demografice realizate de către ONU[102] indică faptul că în cazul unui scenariu mediu (rata fertilității înregistrează valorii medii), populația țării ar scădea în anul 2050 la 17,5 milioane de locuitori și în anul 2100 la 13,1 milioane de locuitori.

Tendințele de scădere a numărului de locuitori sunt vizibile și la nivelul municipiului Timișoara, prin fenomene precum îmbătrânirea populației, scăderea numărului de persoane cu vârsta de muncă, ceea ce pune o presiune pe sistemul serviciilor sociale și de sănătate, fiind înregistrată o creștere a ponderii

[102]United Nations, Population Division of the Department of Economic and Social Affairs of the United Nations Secretariat, 2022, World Population Prospects, https://population.un.org/wpp/, - consultat în data de 07.12.2022

persoanelor întreținute. De asemenea, declinul demografic poate fi resimțit negativ și pe plan economic datorită reducerii forței de muncă, respectiv a reticenței marilor investitori străini în zonele cu perspective de declin demografic. În municipiul Timișoara, principalele cauze ale declinului demografic sunt: soldul negativ al migrației interne și externe și scăderea ratei natalității, fenomene care descriu situația demografică și la nivel național în ultimii ani.

Conform documentului „Proiectarea populației României în profil teritorial, la orizontul anului 2070" elaborat de Institutul Național de Statistică, la nivel național se prognozează o scădere a populației cu 31,7%, valoare inferioară celei înregistrate la nivelul Regiunii Vest – 32,4%. În ceea ce privește județul Timiș, conform estimărilor, până în anul 2070 acesta va înregistra o scădere demografică de circa 12,8%, valoare mult mai mică decât cea înregistrată la nivel național și regional. Comparativ cu alte județe din țară, județul Timiș prezintă rate relativ scăzute de descreștere a populației, fiind depășit de județele: Brașov (-4,5%), Iași (-6,6%), Sibiu (-8,7%), Suceava (-12%). De asemenea, județul Timiș înregistrează cele mai optimiste valori din Regiunea Vest, în contextul în care celelalte județe din regiune înregistrează următoarele valori: Arad (-29,8%), Caraș-Severin (-56,4%) și Hunedoara (-54,5%). Aceste cifre indică faptul că la nivelul județului Timiș și al municipiului Timișoara există potențial de redresare demografică care necesită susținere prin intermediul politicilor publice.

Din alt punct de vedere, principalele procese demografice care stau la baza acestor previziuni sunt migrația externă și îmbătrânirea demografică. Aceste procese demografice vor influența în timp structura populației pe grupe de vârstă, în ideea în care numărul de persoane tinere (0-15 ani) va scăderea, iar numărul de vârstnici (peste 65 de ani) va crește, ceea ce va duce la creșterea dependenței demografice și va crea presiune pe sistemul serviciilor sociale și al pieței muncii, în contextul în care resursele de muncă vor scăderea considerabil. Astfel, în anul 2070, la nivelul județului Timiș este de așteptat ca ponderea persoanelor tinere să fie de 12%, sub media regională de 13,1% și cea națională de 14,8%. În același timp, vârstnicii vor reprezenta circa 31,3% din populația județului, peste media regională de 30,7% și cea națională de 28,6%. Astfel, la nivelul județului va fi înregistrat un raport de dependență demografică superior celui înregistrat la nivel regional și național.

TABEL 11 - POPULAȚIA REZIDENTĂ ÎNREGISTRATĂ ÎN ANUL 2019 ȘI POPULAȚIA ESTIMATĂ PENTRU ANII 2040 ȘI 2070, VARIANTA MEDIE

NIVEL TERITORIAL	POPULAȚIE 2019	POPULAȚIE 2040	POPULAȚIE 2070	SCHIMBAREA DEMOGRAFICĂ ÎNTRE 2019 ȘI 2070, PERSOANE	SCHIMBAREA DEMOGRAFICĂ ÎNTRE 2019 ȘI 2070, %
Județul Timiș	**705.534**	**732.648**	**615.176**	**-90.358**	**-12,8**
Regiunea Vest	1.774.624	1.594.062	1.199.521	-575.103	-32,4%
România	19.370.448	17.111.444	13.223.346	-6.147.102	-31,7%

Sursa: Proiectarea populației României în profil teritorial, la orizontul anului 2070

6.2.2. STRUCTURA POPULAȚIEI PE SEXE ȘI GRUPE DE VÂRSTĂ

Conform rezultatelor finale ale Recensământului Populației și al Locuințelor din anul 2011, structura populației pe grupe de vârste indică faptul că la nivelul municipiului Timișoara cea mai numeroasă grupă de vârstă este cea de 20-24 de ani. De asemenea, în figura de mai jos poate fi observată creșterea demografică din perioada comunistă, apogeul fiind atins în ultimii ani din perioada respectivă, care corespund celor mai numeroase grupe de vârste: 20-24 de ani, 25-29 de ani și 30-34 de ani. Acest fenomen este explicat atât de politicile de urbanizare și industrializare precum și de migrația internă a tinerilor din perioada respectivă către granița de vest a țării, Timișoara fiind cel mai mare oraș din apropierea granițelor

de vest. Din alt punct de vedere, este ușor de observat și declinul demografic din perioada post-revoluție, care în timp va avea efecte negative asupra structurii demografice și a mediului socio-economic.

FIGURĂ 65 - POPULAȚIA STABILĂ A MUNICIPIULUI TIMIȘOARA, PE GRUPE DE VÂRSTĂ, ÎN ANUL 2011, NUMĂR LOCUITORI

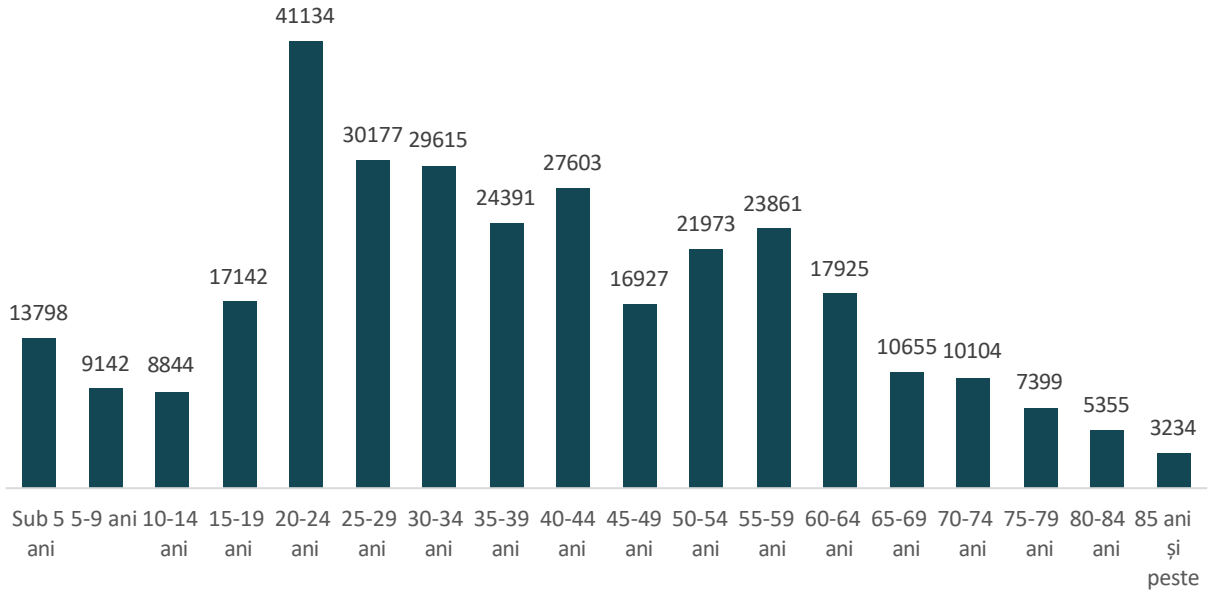

Sursa: INS. Rezultatele RGPL 2011

Piramida vârstelor este un grafic care reprezintă distribuția populației în funcție de grupe de vârste cincinale și sex. O caracteristică comună a piramidei vârstelor de la nivel local, județean, regional și național este forma treflată a acestora, care este explicată în general de următoarele fenomene demografice:

- Rata a natalității scăzute care se reflectă prin baza îngustă: municipiul Timișoara înregistrează o bază foarte îngustă comparativ cu cea județeană, regională sau națională, cel mai îngust segment fiind înregistrat pentru categoria de vârstă 20-24 de ani;
- Segmentul de vârstă cuprins între 25 și 29 de ani este mult mai îngust decât următoarele segmente de vârstă, cuprinse între 30 și 54 de ani, care reprezintă un produs al politicii pro-natalitate din perioada comunistă, în cadrul căreia au existat măsuri precum interzicerea metodelor de planificare a reproducerii;
- Generația "Baby Boomers" care este reprezentată de către persoanele născute între 1946 și 1964, sunt numerici datorită ratelor de natalitate ridicată de după Al Doilea Război Mondial. Majoritatea persoanelor au vârstă de pensionare sau urmează să o atingă în curând, ceea ce creează o presiune pe viitoarele generații, care vor fi mai puțini numerici și vor apărea probleme de ordin socio-economic.

O altă particularitate a structurii demografice reprezentative atât la nivel municipal, cât și județean, regional și național este diferența accentuată între numărul de bărbați și femei cu vârsta de peste 70 de ani. Această situație este explicată de faptul că durata medie de viață diferă de la bărbați la femei. Astfel, la nivelul județului Timiș, durata medie de viață în mediul urban este de 76,6 ani, cu diferențe semnificative pe sexe: la bărbați durata medie de viață fiind 73,1 ani, în timp ce la femei această valoare ajungea la 79,9 ani. Per ansamblu, durata medie de viață din mediul urban din județul Timiș de 76,7 ani depășește durata medie de viață de viață din mediul urban înregistrată la nivel regional (75,4 ani) și național (76,3 ani).

Această problemă a diferenței mari a duratei medie de viață între bărbați și femei este una reprezentativă și la nivel național, diferența fiind de peste 7 ani, valoare ce plasează România în locurile de frunte ale Uniunii Europene în ceea ce privește diferența de speranța de viață între bărbați și femei.

FIGURĂ 66 - PIRAMIDA VÂRSTELOR LA NIVEL MUNICIPAL, JUDEȚEAN, REGIONAL ȘI NAȚIONAL, ÎN ANUL 2022

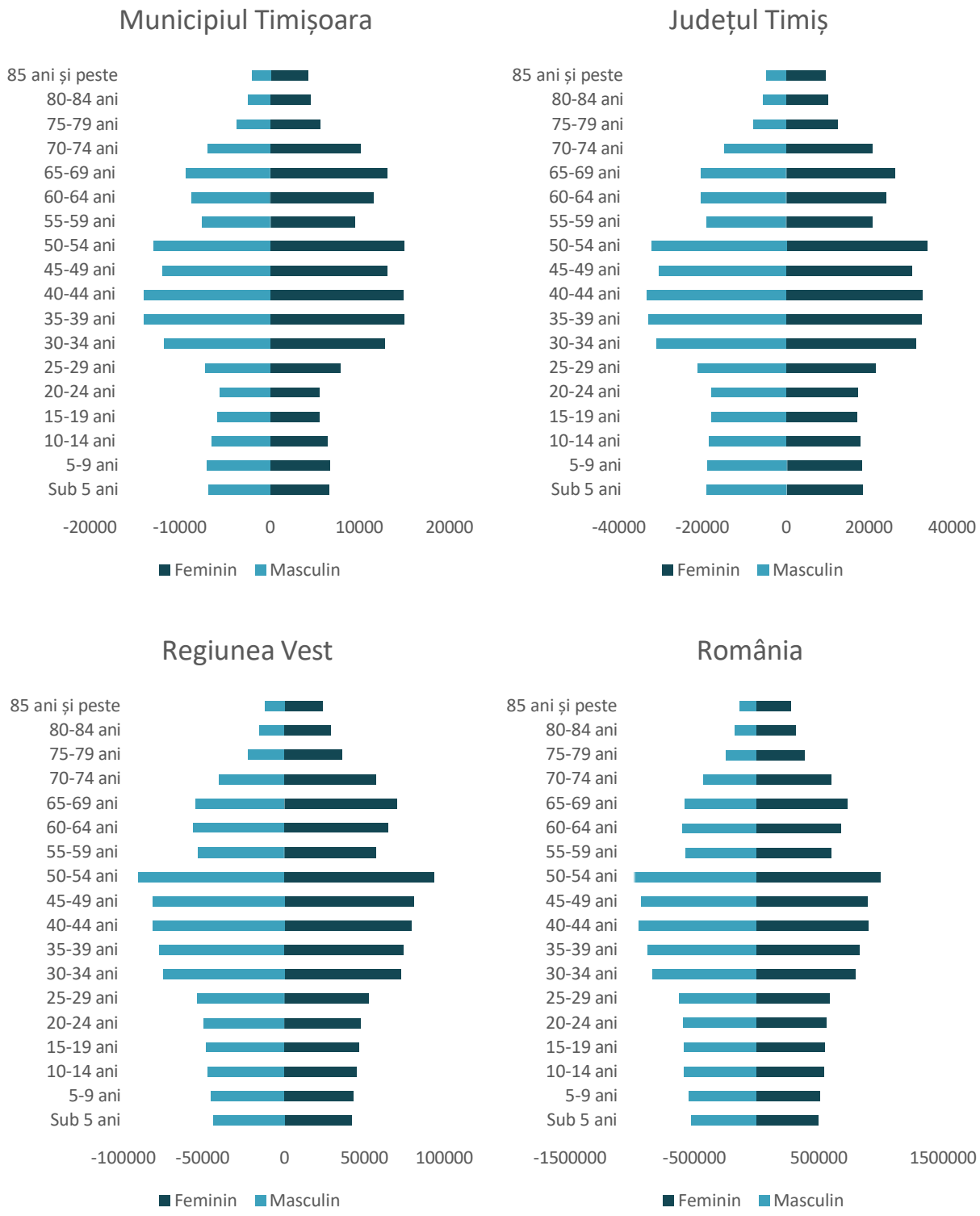

Sursa: Baza de date TEMPO Online

Conform Institutului Național de Statistică, la nivelul anului 2022, în municipiul Timișoara, din totalul populației cu domiciliu 53,6% erau femei, în timp ce 46,4% erau bărbați. Această situație este explicată de durata medie de viață mai mare în rândul femeilor, ceea ce se poate observa în ponderea mult mai mare a femeilor în categoria de vârstă de peste 70 de ani. O altă explicație a ponderii înalte a femeilor în totalul populației cu domiciliu din municipiul Timișoara este dată de oportunitățile de a progresa pe plan profesional cu referire la egalitatea de gen (relaxarea normelor sociale de gen, acces la protecții și servicii juridice, mai multe oportunități de angajare legală în câmpul muncii, acces la învățământul universitar, etc.). De asemenea, un alt factor care explică ponderea mare a femeilor în municipiul Timișoara reprezintă accesul la servicii de educație și îngrijire timpurie instituționalizată, servicii medicale și alte tipuri de servicii, care facilitează creșterea pe plan profesional a femeilor.

Raportul de dependență demografică, calculat ca un raport dintre suma persoanelor inactive (0-14 ani și peste 65 de ani) și a persoanelor active (15-64 de ani) exprimat la 1.000 de locuitori, este un indicator demografic important deoarece măsoară gradul de presiune la care sunt supuse persoanele active în efortul de a întreține persoanele inactive. Conform Institutului Național de Statistică, pentru anul 2022, raportul de dependență demografică din municipiul Timișoara era de 485,67‰, sau altfel exprimat, la 1.000 de persoane active revin circa 485 de persoane inactive. Această valoare este superioară celei înregistrate la nivel județean (468,89), regional (470,04) și național (473,26). În dinamică, față de anul 2015, raportul de dependență demografică a înregistrat o creștere de 115,92‰, ritm de creștere superior celui înregistrat la nivel județean (+68,9‰), regional (+55,9‰) și național (+37‰). Un astfel de ritm accelerat de creștere creează o presiune asupra sistemului economic și financiar, în contextul în care se accentuează dezechilibrul dintre persoanele active care contribuie la bugetul local sau central și persoanele inactive care sunt întreținute din aceleași bugete. O altă concluzie a analizei raportului de dependență demografică scoate în evidență faptul că în anul 2015, municipiul Timișoara înregistra o valoare inferioară celei județene, regionale și naționale, ajungând în anul 2022 să depășească valorile respective în contextul ritmului accelerat de creștere a indicatorului respectiv.

Raportul de dependență a persoanelor tinere, calculat ca un raportul dintre populația tânără (0-14 ani) și ani și populația activă (15-64 ani), indică nevoile de întreținere, îngrijire și servicii educaționale pentru copii (creșe, grădinițe, școli, afterschool-uri, etc.) și servicii sociale (protecție socială, pază, asistenți maternali etc.). În anul 2022, raportul de dependență a persoanelor tinere din municipiul Timișoara era de 190,29‰, valoare superioară mediei județene (214,11‰), regionale (199,95‰) și naționale (214,05‰). În dinamică, față de anul 2015, coeficientul de dependență a persoanelor tinere a crescut cu 20,68‰, fiind înregistrat un ritm de creștere superior celui județean (+17,3‰), regional (+5,9‰) și național (+0,01‰). Totuși, în contextul în care numărul de tineri din municipiul Timișoara a scăzut în perioada 2015-2022, creșterea coeficientului de dependență a persoanelor tinere este explicată de o scădere și mai mare a numărului de persoane adulte (15-64 de ani), care reprezintă baza de raportare în calculul indicatorului respectiv.

Raportul de dependență a persoanelor vârstnice este un indicator demografic calculat ca un raport dintre populația vârstnică (peste 65 de ani) și populația activă (15-64 de ani). În anul 2022, la nivelul municipiului Timișoara, raportul de dependență a persoanelor vârstnice era 295,38‰, valoare superioară mediei județene (254,78‰), regionale (270,01‰), și (naționale 259,2‰). În dinamică, față de anul 2015, raportul de dependență a persoanelor vârstnice a crescut cu 95,24‰ la nivelul municipiului Timișoara, fiind înregistrat un ritm de creștere mai mare decât la nivel județean (+51,6‰), regional (+49,96‰) și național (+37‰). Acest fenomen este explicat de creșterea numărului de persoane vârstnice din ultimii ani, în paralel cu scăderea numărului de adulți, situație care se va agrava în următorii 10-15 de ani, atât la nivelul municipiului Timișoara, cât și la nivel național.

Rata înlocuirii forței de muncă reprezintă în mod demografic, capacitatea municipiului Timișoara de a asigura un număr suficient de tineri care vor intra în câmpul muncii, pentru a înlocui forța de muncă care va ieși la pensie în următorii ani. Astfel, la nivelul municipal, a fost înregistrată o rată de înlocuire a forței de muncă de 570,87‰, valoare inferioară celorlalte niveluri de analiză. În dinamică, la nivelul municipiului Timișoara a fost înregistrată o creștere de 62‰, cu mult peste ritmul de creștere înregistrat la nivel regional

(+17,7‰) și național (+0,03‰). Prin urmare, cu 570 de tineri care intră în câmpul muncii raportat la 1.000 de persoane cu vârstă de muncă, rata de înlocuire a forței de muncă din municipiul Timișoara reprezintă un punct slab și problematic al municipiului pe termen mediu și lung.

Gradul de îmbătrânire a populației, calculat ca un raport între populația vârstnică și populația tânără, indică un dezechilibru între numărul populației tinere și vârstnice din municipiul Timișoara, valoarea acestuia ajungând la 1.552,3‰. Astfel, pe termen mediu și lung, rata de înnoire a populației va avea de suferit, în contextul în care numărul de persoane vârstnice va crește considerabil iar numărul de persoane active economic, care vor trebui să susțină economic persoanele vârstnice, va scădea. În dinamică, față de anul 2015, gradul de îmbătrânire demografică a crescut cu 372,3‰ la nivel municipal, cu 157,9‰ la nivel județean, cu 216,45‰ la nivel regional și cu 161,75‰ la nivel național.

Indicele de senioritate, calculat ca un raport între numărul de persoane cu vârsta de peste 80 de ani și totalul populației, exprimat la 1.000 de persoane, înregistra o valoare de 42,32‰, valoare superioară mediei județene (39‰), regionale (40,74‰) și naționale (40,9‰). De asemenea, valoarea de 42,32‰ a indicelui de senioritate este cea mai înaltă din perioada 2015-2022 de la toate nivelurile teritoriale analizate. În altă ordine de idei, din perspectiva abordării strategice și a nevoilor unei municipalități, acest indicator este util pentru analiza și elaborarea politicilor publice în domeniul serviciilor sociale, în special a serviciilor destinate persoanelor vârstnice.

În ceea ce privește **ponderea persoanelor pe grupe de vârstă**, la nivelul municipiului Timișoara este înregistrată o pondere de 12,8% a copiilor (0-14 ani), în timp de persoanele vârstnice (peste 65 de ani) înregistrau o pondere de 19,9%, respective 67,3% fiind persoane adulte (15-64 de ani). Comparativ cu nivelul județean, regional și național, municipiul Timișoara înregistrează cea mai mică pondere a persoanelor tinere și cea mai mare pondere a persoanelor vârstnice. Aceste diferențe se vor accentua, în contextul în care numărul persoanelor vârstnice a crescut în perioada 2015-2022 cu 27,1%, iar numărul tinerilor (0-14 ani) a scăzut cu 3,4% în același interval de timp. Tendința descendentă a ponderii copiilor înregistrată în ultimii ani este cauzată atât de scăderea proporției femeilor de vârstă fertile cât și a comportamentului și a mentalității vis-à-vis de natalitate, apărut în ultimii ani în societate.

TABEL 12 - PRINCIPALII INDICATORI DEMOGRAFICI LA NIVEL MUNICIPAL, JUDEȚEAN, REGIONAL ȘI NAȚIONAL, ÎN ANUL 2022

INDICATOR	MUNICIPIUL TIMIȘOARA	JUDEȚUL TIMIȘ	REGIUNEA VEST	ROMÂNIA	DIFERENȚA ABSOLUTĂ LA NIVELUL MUNICIPIULUI TIMIȘOARA (2015-2022)
Raportul de dependență demografică (‰)	485,67	468,89	470,04	473,26	115,92
Coeficientul de dependență a persoanelor tinere (‰)	190,29	214,11	199,95	214,05	20,68
Coeficientul de dependență a persoanelor vârstnice (‰)	295,38	254,78	270,09	259,20	95,24
Rata înlocuirii forței de muncă (‰)	570,87	642,32	599,86	642,16	62,04
Gradul de îmbătrânire demografică (‰)	1.552,30	1.189,99	1.350,77	1.210,92	372,28

INDICATOR	MUNICIPIUL TIMIȘOARA	JUDEȚUL TIMIȘ	REGIUNEA VEST	ROMÂNIA	DIFERENȚA ABSOLUTĂ LA NIVELUL MUNICIPIULUI TIMIȘOARA (2015-2022)
Indicele de senioritate (‰)	42,32	38,97	40,75	40,90	9,32
Proporția persoanelor cu vârste între 0-14 ani (%)	12,8	14,6	13,6	14,5	0,4
Proporția persoanelor de 65 de ani și peste din populație (%)	19,9	17,3	18,4	17,6	5,3
Proporția persoanelor cu vârste între 15-64 ani (%)	67,3	68,1	68,0	67,9	-5,7

Sursa: Prelucrare proprie pe baza datelor INS. TEMPO Online

FIGURĂ 67 - RAPORTUL DE DEPENDENȚĂ A PERSOANELOR TINERE LA NIVELUL ZUF TIMIȘOARA, 2021, ‰

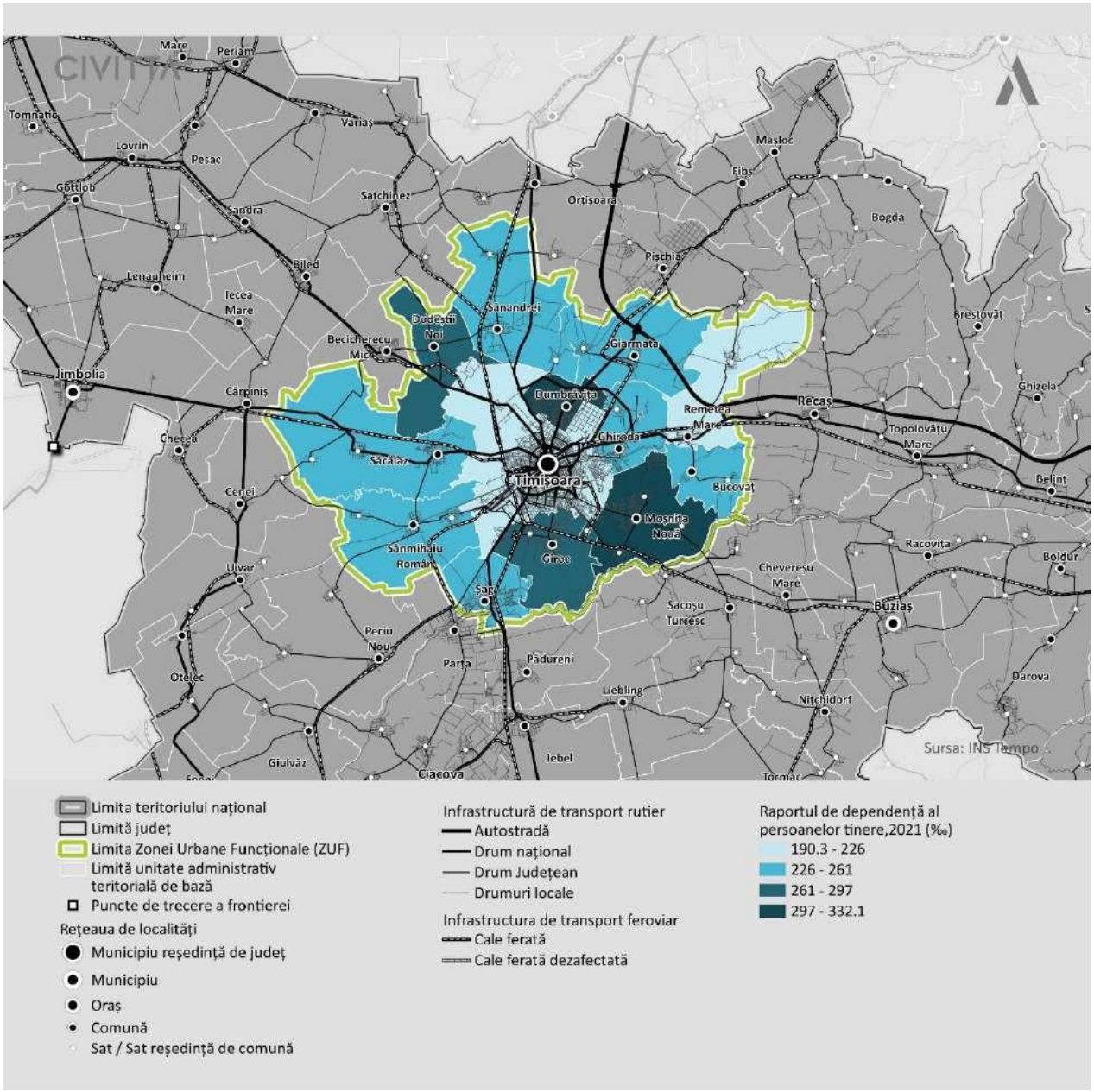

Sursa: Prelucrare proprie pe baza datelor INS

Conform Institutului Național de Statistică, în anul 2021, suprafața locuibilă din municipiul Timișoara era de 8.045.085 mp., ceea ce indică o medie de 25,3 mp/locuitor. În dinamică, față de anul 2015, această medie a înregistrat o creștere semnificativă, de 3mp. Astfel, creșterea respectivă este explicată de doi factori:

- Scăderea numărului populației cu domiciliu din perioada respectivă cu 4,6% (-15.354);
- Creșterea suprafeței locuibile în perioada 2015-2021 cu 8,14% (+605.833 mp).

Astfel, creșterea suprafeței locuibile care revine în medie unui locuitori poate prezinta un șir de avantaje, precum: creșterea calității vieții, reducerea prețurilor la terenuri și imobile, scăderea presiunii și densității mari a populației din zonele centrale. Totuși, pe de altă parte, extinderea cartierelor și a zonelor de locuit ar trebui susținută de un șir de investiții publice în rețeaua de utilități, drumuri, școli, grădinițe, spitale și alte tipuri de servicii publice.

FIGURĂ 68 - DINAMICA SUPRAFEȚEI LOCUIBILE CARE REVINE ÎN MEDIE UNUI LOCUITOR, LA NIVELUL MUNICIPIULUI TIMIȘOARA, ÎN PERIOADA 2015-2021, MP

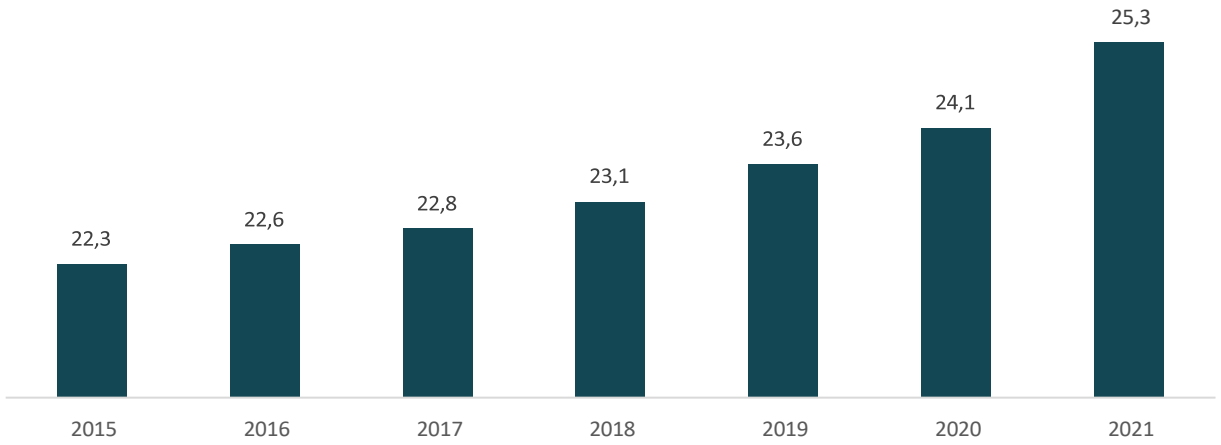

Sursa: Calcule proprii pe baza datelor INS. TEMPO Online

6.2.3. PROFIL ETNIC ȘI CONFESIONAL

La momentul elaborării strategiei, cele mai recente date cu privire la structura etnică și confesională a populației municipiului Timișoara sunt datele obținute la Recensământul General al Populației Locuințelor din anul 2011. Conform datelor respective din totalul populației stabile din municipiul Timișoara, 81,4% dintre persoane erau de etnie română, 4,9% erau de etnie maghiară, 1,5% de etnie sârbă, 1,3% de etnie germană, 0,7% de etnie romă, 1,3% de altă etnie, iar pentru 9% din populație etnia nu a fost stabilită sau declarată. O astfel de structură etnică a populației este explicată de un șir de factori de ordin istoric și geografic, precum faptul că municipiul Timișoara este cel mai mare centru urban din partea de Vest a țării, situat în proximitatea granițelor cu Serbia și Ungaria, fiind supus unui flux mare de transport și migrație internațională de-a lungul anilor.

FIGURĂ 69 - STRUCTURA ETNICĂ A POPULAȚIEI DIN MUNICIPIUL TIMIȘOARA, ÎN ANUL 2011 (%)

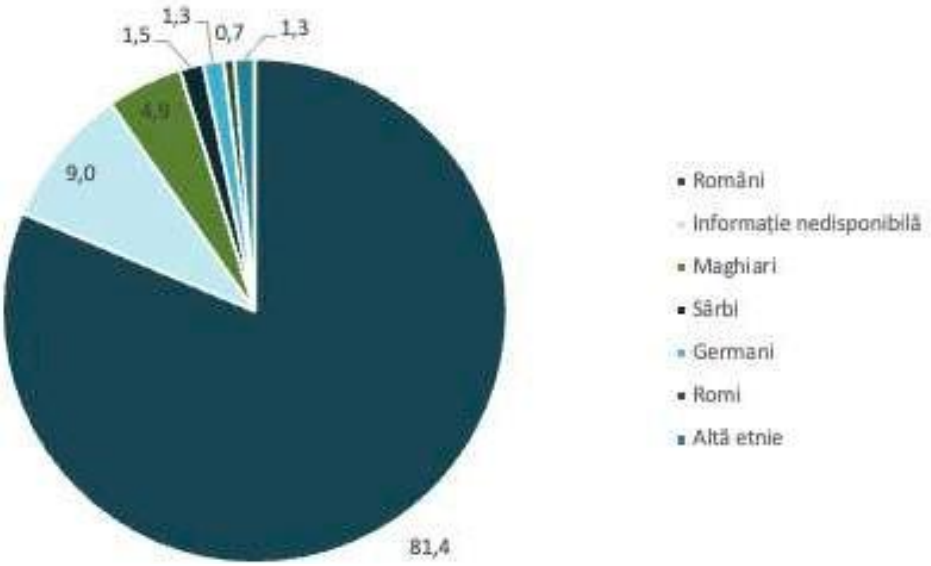

Sursa: Rezultatele RGPL 2011

Structura confesională a populației din a municipiului Timișoara se află într-o strânsă legătură cu structura etnică a populației, cauzalitate conturată de-a lungul istoriei în majoritatea orașelor mari. Conform Rezultatelor Recensământului General al Populației și Locuințelor din anul 2011, cea mai numeroasă confesiune din municipiul Timișoara era cea a creștinilor ortodocși, cu o pondere de 75%, urmând romano-catolicii cu o pondere de 7,1%, penticostalii cu 2%, reformații cu 1,3%, baptiștii cu 1,2% și greco-catolicii cu 1,1%. De asemenea, pentru 9,4% din populația stabilă a municipiului Timișoara nu există informații cu privire la apartenența religioasă a acestora.

TABEL 13 - STRUCTURA CONFESIONALĂ A POPULAȚIEI LA NIVEL MUNICIPAL, JUDEȚEAN ȘI NAȚIONAL, ÎN ANUL 2011

	ROMÂNIA	JUDEȚUL TIMIȘ	MUNICIPIUL TIMIȘOARA	MUNICIPIUL TIMIȘOARA, %
Total	**20.121.641**	**683.540**	**319.279**	**100%**
Ortodoxă	16.307.004	507.506	239.441	75,0%
Romano-catolică	870.774	54.547	22.692	7,1%
Reformată	600.932	9.372	4.159	1,3%
Penticostală	362.314	26.094	6.540	2,0%
Greco-catolica	150.593	8.271	3.662	1,1%
Baptistă	112.850	8.680	3.943	1,2%
Adventistă de ziua a șaptea	80.944	1.998	633	0,2%
Musulmană	64.337	1.117	996	0,3%
Unitariană	57.686	137	84	0,0%
Martorii lui Iehova	49.820	1.330	441	0,1%
Creștină după Evanghelie	42.495	729	343	0,1%
Creștină de rit vechi	32.558	653	284	0,1%
Evanghelică luterană	20.168	339	204	0,1%
Ortodoxă sârbă	14.385	6.773	2.551	0,8%
Evanghelică	15.514	514	268	0,1%
Evanghelică de confesiune augustană	5.399	146	82	0,0%
Mozaică	3.519	232	180	0,1%
Armeană	393	7	5	0,0%

	ROMÂNIA	JUDEȚUL TIMIȘ	MUNICIPIUL TIMIȘOARA	MUNICIPIUL TIMIȘOARA, %
Altă religie	30.557	2.160	1.260	0,4%
Fără religie	18.917	846	548	0,2%
Atei	20.743	1.125	929	0,3%
Informație nedisponibilă	1.259.739	50.964	30.034	9,4%

Sursa: Rezultatele RGPL 2011

6.2.4. MIȘCAREA NATURALĂ ȘI MIGRATORIE

Mișcarea naturală și migratorie a populației reprezintă principala imagine a dinamicii demografice a unui anumit teritoriu. Analizând numărul de nașteri, decese, imigranți, emigranți și soldul acestora, pot fi modelate anumite previziuni ale evoluției demografice pe termen mediu și lung. Aceste previziuni, la rândul lor, pot sta la baza elaborării de politici publice și intervenții care să ducă la menținerea unui echilibru demografic. Luând în considerare structura populației pe vârste a municipiului Timișoara prezentată în subcapitolele anterioare, reiese nevoia unei intervenții pentru a asigura o evoluție demografică favorabilă prin care populația activă (adulții) să fie în stare să susțină populația inactivă (vârstnicii și tinerii).

MIȘCAREA NATURALĂ

Pentru identificarea unei imagini de ansamblu asupra mișcării naturale dintr-o localitate este necesară analiza unui șir de indicatori, precum: numărul de nașteri, numărul de decese, rata natalității, rata sporului natural, etc. Astfel, în municipiul Timișoara, în anul 2021 au fost înregistrate 2.493 de nașteri, cu 23,9% mai puține decât în anul 2015, fiind înregistrat un ritm de scădere superior celui județean (-9,3%), regional (-14,5%) și național (-12,3%). Totodată, în intervalul analizat pot fi identificate două mari tendințe: 2015-2019 – în care numărul de nașteri era relativ constant, peste 3.000, și perioada 2020-2021 – în care numărul de nașteri a scăzut semnificativ, la 2.762 (2020) și 2.493 (2021), fenomen cauzat de pandemia de COVID-19, criza economică, etc.

Conform Institutului Național de Statistică în perioada 2015-2021, în majoritatea localităților din Zona Urbană Funcțională a municipiului Timișoara au fost înregistrate creșteri ale numărului de nașteri, cu excepția comunei Giarmata (-2,2%) și Sânandrei (-1,6%). Cele mai mari creșteri au fost înregistrate în comunele Giroc (105,3%), Bucovăț (200%), Șag (96,8%) și Moșnița Nouă (75,5%). Creșterile numărului de sarcini din comunele din ZUF a municipiului Timișoara sunt explicate de către fenomenul de suburbanizare care a devenit tot mai accentuat în perioada pandemiei de COVID-19, în special datorită posibilităților de telemuncă.

TABEL 14 - NUMĂRUL NAȘTERILOR DIN LOCALITĂȚILE DIN ZONA URBANĂ FUNCȚIONALĂ A MUNICIPIULUI TIMIȘOARA, ÎN PERIOADA 2015-2021

UAT	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2015-2021 (%)
Municipiul Timișoara	3.278	3.289	3.279	3.203	3.099	2.762	2.493	-23,9
Bucovăț	11	13	20	19	22	22	33	200
Dudeștii Noi	34	47	44	54	50	48	48	41,2

UAT	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2015-2021 (%)
Dumbrăvița	114	125	171	213	223	236	155	36,0
Ghiroda	80	67	75	97	92	91	95	18,8
Giarmata	91	78	92	91	94	85	89	-2,2
Giroc	169	195	246	268	325	296	347	105,3
Moșnița Nouă	138	142	141	192	186	217	238	72,5
Remetea Mare	27	34	29	18	27	23	30	11,1
Săcălaz	92	90	104	113	126	111	109	18,5
Șag	31	39	39	49	54	60	61	96,8
Sânandrei	62	87	69	69	89	91	61	-1,6
Sânmihaiu Român	91	93	112	100	112	97	103	13,2

Sursa: INS. Baza de date TEMPO Online

Rata natalității a scăzut în municipiul Timișoara, de la 9,82‰ în anul 2015, la 7,83‰ în anul 2021. Astfel, municipiul înregistrează o rată a natalității mai mică față de media județeană (8,77‰) și națională (8,2‰), dar mai mare față de media regională (7,65‰). În perioada 2015-2021, rata natalității din municipiul Timișoara a scăzut cu 20,3%, cu mult peste ritmul de descreștere înregistrat la nivel județean (-11,5%), regional (-12,8%) și național (-11,4%). Principalele cauze ale scăderii ratei natalității sunt:

- Scăderea în general a numărului persoanelor de vârstă fertilă;
- Nivelul crescut de educație și de autonomie financiară a femeilor;
- Lipsa unor opțiuni facile pentru îngrijirea copiilor de vârstă mică (de ex. creșe și grădinițe cu un nivel calitativ ridicat al serviciilor);
- Situații materiale relativ precare sau amânarea deciziei de a avea copii până la momentul atingerii unei stabilități economico-sociale care să susțină întemeierea unei familii;
- Instabilitatea socio-economică cauzată de pandemie și conflictul militar din Ucraina.

Rata mortalității[103] din municipiul Timișoara înregistrează o valoare de 13,3‰, sub media județeană de 13,4‰, regională (15,6‰) și națională (15,2‰). În perioada 2015-2021, rata mortalității a crescut semnificativ pentru toate cele 4 niveluri teritoriale analizate. Această situație este explicată de numărul mare de decese din anii 2020 și 2021 cauzate de pandemia de COVID-19. Rata mortalității din municipiul Timișoara a crescut în perioada 2015-2021 cu 37,4%, cu mult peste ritmul de creștere județean (22,3%), regional (28,4%) și național (28,7%).

Sporul natural[104] al populației înregistra valori negative pentru toate nivelurile teritoriale analizate. Astfel, în anul 2021, în municipiul Timișoara a fost înregistrat un spor natural negativ de -1.752 de persoane, valoare dublă față de anul 2020 (-811 persoane). Din întreaga perioadă analizată, doar în anii 2015, 2016 și 2018 municipiul a înregistrat un spor natural pozitiv, cel mai mare fiind de 235 de persoane (în anul 2016). Totuși, în perioada 2015-2021, numărul nou-născuților este mult mai mic decât numărul

[103]Raportul dintre numărul persoanelor decedate și populația curentă
[104]Este calculat ca diferența dintre numărul născuților vii și numărul persoanelor decedate dintr-un an de referință

persoanelor decedate, caracteristică demografică specifică și pentru județul Timiș, Regiunea Vest și România.

Rata sporului natural al populației[105], înregistrează valori fluctuante în perioada 2015-2021, atât la nivelul municipiului Timișoara cât și la nivelul județului Timiș. La nivel local, au fost înregistrate valori pozitive ale ratei sporului natural în anii 2015, 2016 și 2018, urmând ca în anul 2020, valoare indicatorului să scadă până la -2,5‰, iar în 2021 – până la -5,5‰, valoare superioară mediei regionale (-7,94‰) și naționale (-6,99‰), dar inferioară celei județene (-4,62‰). Fluctuațiile negative accentuate din anul 2020 și 2021 sunt explicate în mare parte de creșterea numărului de decese și de scăderea numărului de nou-născuți din perioada pandemiei de COVID-19.

Rata mortalității infantile [106] înregistrează o valoare ridicată la nivel național în comparație cu media Uniunii Europene. Totuși, în țară, în orașele mari această valoare este mai mică datorită accesului mai facil la servicii medicale de calitate. În anul 2021, în municipiul Timișoara, rata mortalității infantile era de 2,41‰, valoare inferioară mediei naționale (5,58‰), regionale (5,01‰) și județene (4,2‰). Față de anul 2015 este înregistrată o scădere a ratei mortalității infantile la toate nivelurile teritoriale analizate: cu 53,6% în municipiul Timișoara; cu 40,6% în județul Timiș; cu 32,2% în Regiunea Vest și cu 23,8% în România. Această scădere este explicată de îmbunătățirea calității serviciilor medicale pentru nou-născuți și creșterea accesului populației la astfel de servicii.

Numărul de căsătorii din municipiul Timișoara a scăzut semnificativ, ajungând de la 2.512 căsătorii înregistrate în anul 2015 la 1.501 de căsătorii în anul 2021, fiind înregistrată o scădere de 42,2%. La nivel județean, scăderea numărului de căsătorii a fost de 20,8%, la nivel regional – de 16,9%, iar la nivel național – de 9%. Aceste descreșteri din toate nivelurile teritoriale analizate sunt explicate de un cumul de factori, printre care: scăderea numărului de tineri, condițiile socio-economice tot mai dificile și nefavorabile pentru întemeierea unei familii, etc.

Rata nupțialității[107] din municipiul Timișoara a înregistrat valori relative similare în perioada 2015-2017, urmând apoi un trend descendent, cu un apogee în anul 2020 (3,95‰), în contextul pandemiei de COVID-19. În anul 2021, rata nupțialității din municipiu era de 4,72‰, sub media județeană (5,39‰), regională (5,26‰) și națională (5,18‰). De asemenea, la nivel local a fost înregistrat cel mai accentuat ritm de scădere a ratei nupțialității dintre toate cele 4 niveluri teritoriale analizate.

În ceea privește **vârsta medie a soților la căsătorii**, în mediul urban al județului Timiș este înregistrat un trend crescător. Astfel, în anul 2021, vârsta medie la a bărbaților la căsătorie era de 35,4 ani (față de 33,4 în anul 2015), în timp ce la femei vârsta medie era de 32,7 ani (față de 30,5 în anul 2015). Atât pentru bărbați cât și pentru femei, valorile respective sunt similare cu cele înregistrate la nivel regional și național. Tendința de creștere a vârstei de căsătorie este afectată în ultima perioadă de presiunile sociale la care sunt supuse familiile tinere (oportunitatea de creștere a copiilor, aspecte referitoare la venituri și confortul vieții, etc.), fenomen caracterizat inclusiv de influențele vestice. Totuși, în continuare sunt necesare elaborarea de politici publice care să faciliteze și să ajute înființarea de familii tinere, deoarece influențează în mod direct evoluția ratei natalității.

Indicele de vitalitate, calculat ca un raport al numărului născuților vii și numărul decedaților dintr-un anumit interval de timp, are menirea de a identifica principalele tendințe demografice și structura populației pe grupe de vârstă. Luând în considerare că pentru cele 4 niveluri teritoriale de analiză valoarea indicatorului este sub 1 atât în anul 2021 cât și în anul 2020, este de așteptat o scădere demografică în următorii ani. Totuși, în perioada 2015-2021, municipiul Timișoara înregistra un indice al vitalității superior

[105]Indicatorul măsoară diferența algebrică între rata natalității si rata mortalității generale a populației
[106]Numărul de decese ale copiilor cu vârste de până la un an, raportat la numărul de născuți vii din același an și exprimat ca număr de decese la 1.000 de născuți vii
[107]Se calculează prin raportarea numărului căsătoriilor încheiate într-un an calendaristic, la populația după domiciliu la 1 ianuarie pentru anul respectiv, la 1.000 de locuitori

celui regional și național, fluctuând în jurul valorii de 1 în perioada 2015-2019, până la începutul pandemiei de COVID-19.

Rata de divorțialitate[108] înregistrează o scădere pentru toate nivelurile teritoriale analizate în perioada 2015-2021. De asemenea, în anul 2021, în municipiul Timișoara a fost înregistrată cea mai mică valoare a acestui indicator (0,92‰) sub media județeană (1,02‰), regională (1,14‰) și națională (1,23‰). De asemenea, municipiul Timișoara a înregistrat și cea mai accentuată scădere a ratei de divorțialitate – de circa 53,3% în perioada 2015-2021.

TABEL 15 - PRINCIPALII INDICATORI AI MIȘCĂRII NATURALE DE LA NIVEL LOCAL, JUDEȚEAN, REGIONAL ȘI NAȚIONAL, ÎN ANUL 2021

INDICATOR	MUNICIPIUL TIMIȘOARA	JUDEȚUL TIMIȘ	REGIUNEA VEST	ROMÂNIA	EVOLUȚIA PROCENTUALĂ ÎN MUNICIPIUL TIMIȘOARA (2014-2020)
Născuți vii	**2.493**	6.667	15.157	180.735	-23,9
Rata natalității (‰)	**7.83**	8.77	7.65	8.20	-20,3
Decedați	**4.245**	10.183	30.887	334.910	31,1
Rata mortalității (‰)	**13.3**	13.4	15.6	15.2	37,4
Sporul natural	**-1.752**	-3.516	-15.730	-154.175	-4.480
Rata sporului natural (‰)	**-5.50**	-4.62	-7.94	-6.99	-4.691,3
Rata mortalității infantile (‰)	**2,41**	4,20	5,01	5,58	-53,6
Rata de nupțialitate (‰)	**4,72**	5,39	5,26	5,18	-37,4
Indicele de vitalitate (‰)	**0,59**	0,65	0,49	0,54	-42
Rata de divorțialitate (‰)	**0,92**	1,02	1,14	1,23	-53,5

Sursa: Calcule proprii pe baza datelor INS. TEMPO Online

Conform Institutului Național de Statistică, o parte semnificativă a populației fertile din municipiul Timișoara a migrat către localitățile din Zona Urbană Funcțională a municipiului, proces favorizat de dezvoltarea și răspândirea fenomenului de telemuncă din ultimii ani. Astfel, fenomenul de suburbanizare a dus la creșterea numărului de nașteri, respectiv și de locuitori din localitățile limitrofe ale orașului și la scăderea demografică din municipiu.

De asemenea, în ceea ce privește mișcarea naturală este necesar de menționat și influenta pandemiei de COVID-19, care a avut un impact negativ asupra stării generale de sănătate fizică și mintală a populației. Pe lângă aceasta, conform studiului elaborat de către Our World in Data „Mortalitatea excesivă în perioada pandemiei Coronavirus", la nivel național pandemia de COVID-19 a produs cu 12% mai multe decese decât era de așteptat, în anul 2020.

[108]Se calculează prin raportarea numărului de căsătorii desfăcute în cursul unui an calendaristic la populația după domiciliu la 1 ianuarie din anul respectiv ce revin la 1.000 de locuitori

O altă problemă stringentă întâlnită la nivel național reprezintă declinul demografic, ceea ce face procesul de regenerare demografică tot mai dificil. Astfel, este absolut necesar elaborarea de politici publice, pe toate palierele administrative, pentru a stimula natalitatea, a reduce mortalitatea, inclusiv mortalitatea infantilă. Pe lângă procesele de stimulare a natalității și nupțialității sunt necesare și investiții în infrastructura medicală și educațională, pentru a încuraja generațiile tinere să rămână în țară și să întemeieze familii.

MIȘCAREA MIGRATORIE

Mișcarea migratorie reprezintă un alt aspect relevant în analiza demografică a unui teritoriu. În funcție de dinamica migratorie, aspectul demografic al unui teritoriu poate fi echilibrat sau poate duce la o accentuare a unor dezechilibre existente. Mișcarea migratorie împreună cu mișcarea naturală sunt cele mai importante dimensiuni demografice care pot indica tendințele și perspectivele demografice ale unui teritoriu.

Conform Institutului Național de Statistică, în anul 2021, **soldul schimbărilor de domiciliu** din municipiul Timișoara indică un bilanț negativ de circa 4.213 persoane, care este explicat de un număr de peste 9.000 de plecări cu domiciliu (inclusiv migrația internațională) și doar 4.800 de sosiri cu domiciliu. Totuși, este important de menționat că indicatorul cu privire la schimbarea de domiciliu se referă la persoanele care au sosit în localitate și fac dovadă ca au asigurată locuința în acea localitate. De asemenea, în perioada 2015-2021, soldul negativ al schimbărilor de domiciliu s-a accentuat, crescând de peste 5 ori în doar 6 ani. Această situație este explicată atât de creșterea constantă a numărului de plecări cu domiciliu în perioada respectivă (+29,8%), cât și de scăderea numărului de sosiri cu domiciliu în municipiu (-21,6%). Pe lângă migrația internațională, fenomenul respectiv este cauzat și de suburbanizarea municipiului – un proces tot mai des întâlnit în cazul orașelor mari, fiind puternic catalizat de pandemia de COVID-19 și posibilitățile de telemuncă. Această explicație este justificată și de soldul pozitiv la schimbărilor de domiciliu de la nivel județean, explicat în mare parte de creșterea numărului de stabiliri de domiciliu din comunele din Zona Urbană Funcțională a municipiului.

În ceea privește **soldul schimbărilor de reședință**, municipiul Timișoara înregistrează în anul 2021 un sold pozitiv, dar un trend general descendent. Astfel, în perioada 2015-2021, soldul schimbărilor de reședință a scăzut cu 71,9%, ritm de descreștere superior celui județean (-60,2%) și regional (-35,7%). În altă ordine de idei, soldul pozitiv al schimbărilor de reședință este cu mult mai mic decât soldul schimbărilor de domiciliu, ceea ce indică un bilanț migratoriu total negativ la nivelul municipiului Timișoara.

TABEL 16 - PRINCIPALII INDICATORII AI MIȘCĂRII MIGRATORII, LA NIVEL MUNICIPAL, JUDEȚEAN, REGIONAL ȘI NAȚIONAL, ÎN ANUL 2021, NR. PERSOANE

INDICATOR	MUNICIPIUL TIMIȘOARA	JUDEȚUL TIMIȘ	REGIUNEA VEST	ROMÂNIA	EVOLUȚIA PROCENTUALĂ ÎN MUNICIPIUL TIMIȘOARA (2014-2020)
Stabiliri de reședință	**3.515**	7.668	18.744	178.864	-40,8
Plecări cu reședința	**2.417**	5.964	16.735	178.864	19,7
Soldul schimbărilor de reședință	**1.098**	1.704	2.009	0	-71,9
Stabiliri de domiciliu (inclusiv migrația internațională)	**4.827**	19.833	37.767	489.249	-21,6

INDICATOR	MUNICIPIUL TIMIȘOARA	JUDEȚUL TIMIȘ	REGIUNEA VEST	ROMÂNIA	EVOLUȚIA PROCENTUALĂ ÎN MUNICIPIUL TIMIȘOARA (2014-2020)
Plecări cu domiciliul (inclusiv migrația internațională)	**9.040**	17.236	39.115	462.583	29,8
Soldul schimbărilor de domiciliu (inclusiv migrația internațională)	**-4.213**	2.597	-1.348	26.666	418,8

Sursa: Calcule proprii pe baza datelor INS. TEMPO Online

Totuși, la nivelul Zonei Urbane Funcționale, tendințele demografice sunt pozitive, toate localitățile rurale din ZUF înregistrând o creștere a populației cu domiciliu în perioada 2015-2021. Cele mai mari creșteri ale numărului populației au fost înregistrate în localitățile: Dumbrăvița (+115,2%), Giroc (+94,8%), Moșnița Nouă (+84,8%), Șag (+37,1%) și Bucovăț (+35,5%). Aceste date sunt justificate de dorința tot mai mare a populației de a locui în zonele rurale din proximitate orașului, unde se pot bucura de mai multă liniște și confort. De asemenea, o altă explicație pentru dinamica respectivă ar fi și posibilitățile și oportunitățile mai mari din perspectivă imobiliară (mai multe terenuri și locuințe disponibile, preț mai redus etc.), în localitățile din zonele limitrofe a municipiului, comparativ cu municipiul în sine. La un loc cu disponibilitatea telemuncii în cazul unor profesii liberale și proximitatea de 10-20 de minute de municipiu, este de așteptat ca fenomenul suburbanizării să continue cu un ritm accelerat în următorii ani, ceea ce indică necesitatea corelării politicilor publice în rândul administrațiilor locale din Zona Urbană Funcțională a municipiului Timișoara, în domenii precum: infrastructura de transport și transportul public, infrastructura educațională, socială și de sănătate, etc.

TABEL 17 - POPULAȚIA DUPĂ DOMICILIU ÎN LOCALITĂȚILE DIN ZONA URBANĂ FUNCȚIONALĂ A MUNICIPIULUI TIMIȘOARA, ÎN PERIOADA 2015-2021

UAT	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2015-2021 (%)
Municipiul Timișoara	333.650	332.259	331.119	329.212	326.886	323.989	318.296	-4,6
Bucovăț	1.689	1.798	1.826	1.898	1.996	2.114	2.288	35,5
Dudeștii Noi	3.269	3.352	3.457	3.574	3.663	3.765	3.880	18,7
Dumbrăvița	7.954	8.935	10.156	11.949	13.859	15.466	17.120	115,2
Ghiroda	6.614	6.807	6.991	7.284	7.663	7.989	8.273	25,1
Giarmata	7.160	7.264	7.407	7.524	7.605	7.714	7.852	9,7
Giroc	10.515	11.765	13.190	15.016	16.960	18.720	20.487	94,8
Moșnița Nouă	7.240	7.895	8.651	9.602	10.698	11.846	13.377	84,8
Remetea Mare	2.552	2.607	2.641	2.644	2.706	2.757	2.853	11,8

UAT	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2015-2021 (%)
Săcălaz	8.564	8.806	9.114	9.504	9.849	10.164	10.551	23,2
Șag	3.371	3.440	3.561	3.750	3.977	4.247	4.622	37,1
Sânandrei	6.784	6.906	7.038	7.268	7.426	7.614	7.798	14,9
Sânmihaiu Român	6.997	7.265	7.536	7.803	8.107	8.331	8.640	23,5

Sursa: Baza de date TEMPO Online

6.2.5. ZONE DEZAVANTAJATE

Conform Atlasului Zonelor Urbane Marginalizate[109] elaborat de către Banca Mondială, la nivelul anului 2011, 75,3% din populația totală a municipiului Timișoara locuia în zone nedezavantajate. Astfel, 11,2% din populația municipiului locuia în zone dezavantajate pe locuire, 4,17% locuia în zone dezavantajate pe ocupare, 2,32% locuia în zone dezavantajate pe capital uman, 0,23% locuia în zone marginalizate și 6,77% locuia în zone cu instituții sau sub 50 de locuitori.

La nivel urban, identificarea zonelor urbane marginalizate a fost realizată de către Direcția de Asistență Socială Timișoara, în parteneriat cu Universitatea de Vest, GAL Timișoara și GAL Freidorf. În urma cercetărilor de teren, au fost identificate următoarele zone urbane marginalizate[110]:

- **ZUM1 Kuncz:** Este formată din următoarele străzi: Strada Aviatorilor, Strada Energiei, Strada Poiana Mărului, Strada Satu Mare, Strada Șubuleasa și Strada Zefirului. Cele 7 străzi reprezintă o parte din Zona Kuncz-Plopi, fiind situat la est de Zona Fabric, la sud de Canalul Bega, care are la nord zonele Modern și Ghiroda Nouă, iar în sudul zonei Kuncz-Plopi se află cartierul Soarelui, împreună cu Ciarda Roșie. ZUM Kuncz este delimitat la Nord de intersecția străzilor Aviatorilor și Zefirului. În Vest, limita de demarcare a ZUM Kuncz este reprezentată de intersecția străzilor Târgu Mureș și Satu Mare. La Sud, limita o reprezintă răspântia străzilor Satu Mare și Torac. Delimitarea Estică a acestui ZUM este reprezentat de intersecția străzilor Poiana Mărului și Zefirului;
- **ZUM 2 Dorobanților:** ZUM Dorobanților: Zona urbană marginalizată cu numărul 2 se află pe o singură stradă, respectiv Calea Dorobanților, reprezentând granița de Nord. Calea Dorobanților se regăsește în Zona Modern, o zonă aflată în partea de est a Municipiului Timișoara. Limita Estică a ZUM Dorobanților este reprezentată de intersecția căii Dorobanților cu strada Ștrandului, iar extrema Vestică a acestei ZUM este marcată de intersecția străzilor Uzinei cu Dorobanților;
- **ZUM 3 Traian:** Zona Traian reprezintă o zonă de referință pentru istoria municipiului de pe Bega, dar care de-a lungul anilor a intrat tot mai mult în declin, ajungând chiar o zonă marginalizată a teritoriului, în special pe strada Ecaterina Teodoroiu și Petre Ispirescu, străzi care formează zona urbană marginalizată. ZUM Traian este delimitată la Nord de intersecția străzilor Timocului și Petre Ispirescu. În Vest, limita de demarcare a ZUM Traian este reprezentată de intersecția străzii Zăvoi cu Piața Petru Rareș. La Sud, limita o reprezintă răspântia străzilor Costache Negruzzi și Petre Ispirescu. Delimitarea Estică a acestei ZUM e reprezentată de intersecția străzilor Ecaterina Teodoroiu și Ion Creangă;

[109] https://documents1.worldbank.org/curated/en/857001468293738087/pdf/882420WP0P1430085232B00OUO0900Atlas.pdf, pg. 145
[110] DAS Timișoara.

- **ZUM 4 Mătăsarilor:** Zona urbană marginalizată cu numărul patru cuprinde următoarele străzi: Orăștie, Turda, Palmierilor, Ștrandului, Glinka, Alpiniștilor și Mătăsarilor. Această zonă urbană marginalizată este delimitată la Nord de Calea Dorobanților, la Sud de Strada Rozelor, la Est de Strada Ștrandului și la Vest de Calea Dorobanților.

Acestora li se adaugă alte două zone urbane marginalizate din Cartierul Freidorf, localizate astfel: o parte din cartierul Iosefin – ZUM1 (străzile Ion Barac și Căpitan Damșescu, Gheorghe Șincai, Crizantemelor și Vasile Lupu) și Iosefin – ZUM2 (B-dul 16 Decembrie 1989). Cele două zone urbane menționate mai sus sunt identificate ca zone cu deficiențe de capital uman, ocupare și locuire, cumulând astfel toate atributele unor zone urbane marginalizate. Din alt punct de vedere, conform Atlasului Zonelor Rurale Marginalizate elaborat de Banca Mondială, în comunele din Zona Urbană Funcțională a municipiului Timișoara nu au fost identificate zone rurale marginalizate. Totuși, este importantă mențiunea metodologică cu privire la faptul că pentru elaborarea ambelor documente despre zonele marginalizate, Banca Mondială a folosit datele disponibile de la RGPL 2011.

6.3. PROFIL ECONOMIC

6.3.1. CONTEXT MACROECONOMIC

Conform Eurostat, în anul 2019, județul Timiș înregistra un PIB nominal de 10.426 milioane EUR, în creștere cu 37,8% față de anul 2015. Această valoare plasează județul Timiș pe locul 1 la nivel regional și pe locul 2 la nivel național, fiind depășit doar de județul Cluj. De asemenea, județul Timiș contribuia în anul 2019 cu 49,3% la PIB-ul Regiunii Vest, ceea ce indică faptul că județul Timiș este cel mai puternic dezvoltat centru economic din vestul țării.

În dinamică, față de anul 2015, valoarea PIB-ului județului Timiș în moneda EURO a crescut cu 37,8%, fiind înregistrat un ritm de creștere inferior mediei regionale de 39,2%, depășind la nivel regional doar județul Caraș-Severin care a înregistrat un ritm de creștere de 33,9%, în timp ce județele Arad și Hunedoara au înregistrat ritmuri de creștere de 40,8%, respectiv 44,9%.

FIGURĂ 70 - CONTRIBUȚIA JUDEȚELOR LA PRODUSUL INTERN BRUT AL REGIUNII VEST ÎN ANUL 2019, %

Sursa: EurostatDatabase

Totuși, în termeni comparabili, valoarea PIB-ului județului Timiș actualizat cu Puterea de Cumpărare Standard (PPS) per locuitor, era în anul 2019, de 27.800 EUR/locuitor. În termeni de PPS/locuitor, județul Timiș este depășit la nivel național de județul Cluj (29.800 EUR/locuitor) și Regiunea București Ilfov (50.100 EUR/locuitor). De asemenea, valoarea respectivă se află și sub media Uniunii Europene de 31.300

EUR/locuitor. Progresul și creșterea economică calitativă și cantitativă a economiei județului Timiș este descrisă și de avansul realizat din perspectiva convergenței economice, care indică o tendință de apropriere față de media Uniunii Europene. Astfel, dacă în anul 2015, PIB/locuitor al județului Timiș se situa la 76% din media UE, în anul 2019 acesta a ajuns la 89%, depășind ferm pragul de 75% asociat regiunilor rămase în urmă, aflate în decalaj față de nivelul de dezvoltare european. Totuși, din punct de vedere al acestui indicator, județul Timiș depășește media națională cu 20%. Dinamica pozitivă a PIB-ului per locuitor PPS indică o creștere economică sustenabilă cu efecte directe asupra creșterii calității vieții cetățenilor din județul Timiș.

FIGURĂ 71 - EVOLUȚIA COMPARATIVĂ A PIB/LOCUITOR (PPS) LA NIVELUL REGIUNII VEST, 2015 VS. 2019

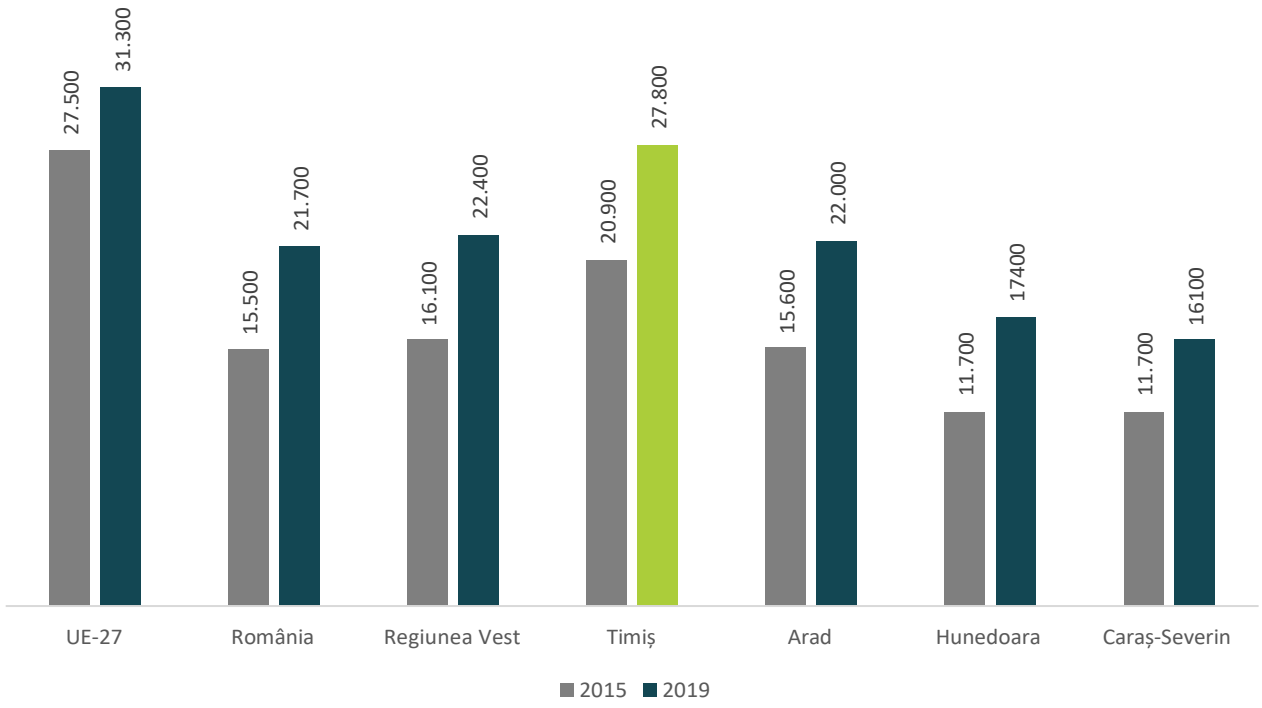

Sursa: EurostatDatabase

Principalul indicator al complexității și diversității economiei locale reprezintă Valoarea Adăugată Brută (VAB). La nivelul județului Timiș, în anul 2019, a fost înregistrată o Valoarea Adăugată Brută de 4.398,3 mil. EUR, în creștere cu 41,9% față de anul 2015, fiind înregistrat un ritm de creștere inferior ritmului regional (+43,3%) și național (+43,5%), dar superior ritmului de creștere al Uniunii Europene (+14,6%). De asemenea, județul Timiș genera în anul 2019 circa 49,3% din Valoarea Adăugată Brută din Regiunea Vest și 4,7% din totalul național.

FIGURĂ 72 - DINAMICA VAB LA NIVELUL JUDEȚULUI TIMIȘ, ÎN PERIOADA 2015-20219, MIL. EURO

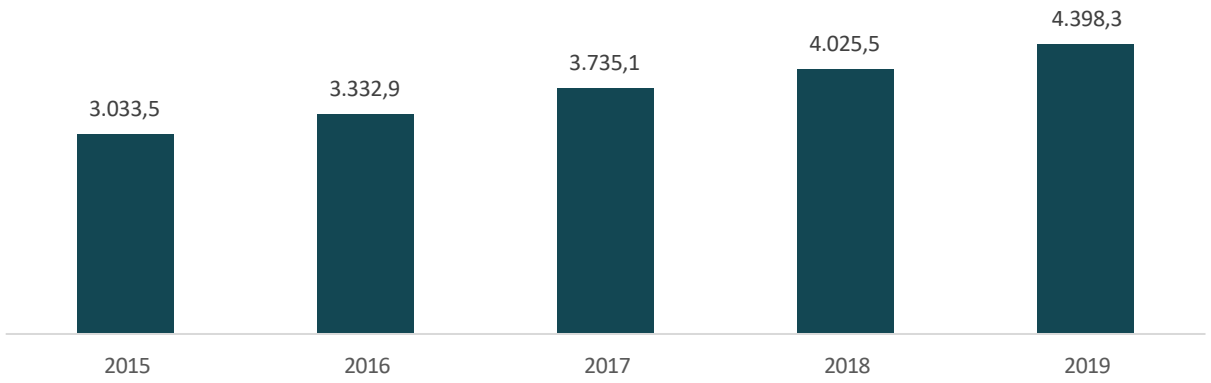

Sursa: EurostatDatabase

Cea mai mare parte din Valoarea Adăugată Brută din județul Timiș era generată de sectorul industrial (31%), urmând comerțul cu amănuntul, transportul și HORECA (19%), activitățile financiare, tranzacțiile imobiliare, servicii suport și servicii științifice și profesionale (15%), administrație publică, apărare și educație (13%) și sectorul IT&C – 11%. În dinamică, cea mai mare creștere a fost înregistrată în sectorul IT&%, de circa 96,8% - ceea ce indică existența unei economii digitale, complexe și cu locuri de muncă bine plătite.

FIGURĂ 73 - STRUCTURA VAB PE PRINCIPALELE ACTIVITĂȚI ECONOMICE ÎN JUDEȚUL TIMIȘ, 2019, %

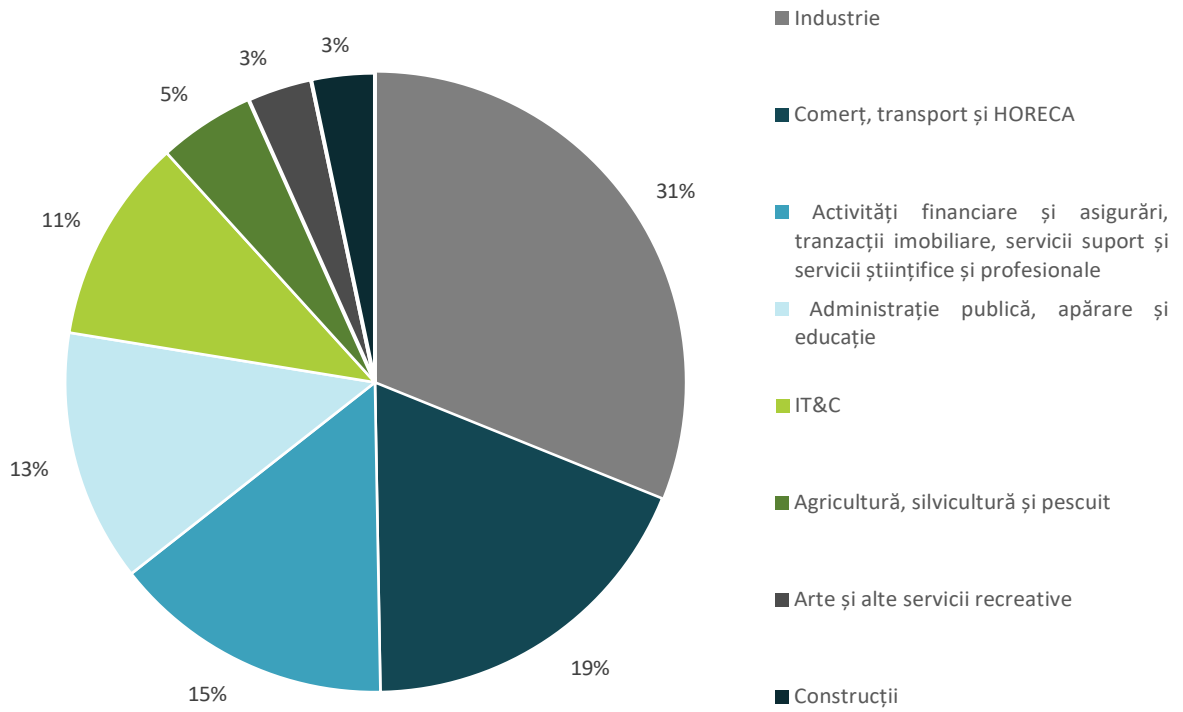

Sursa: EurostatDatabase

6.3.2. MEDIUL DE AFACERI ȘI DINAMICA ANTREPRENORIALĂ

Conform Institutului Național de Statistică, în anul 2021, în municipiul Timișoara existau 15.634 de întreprinderi active, ceea ce reprezintă 53,4% din întreprinderile din județul Timiș și 26,5% din totalul întreprinderilor din Regiunea Vest. În dinamică, față de anul 2015, numărul întreprinderilor active a crescut cu 14,4% la nivelul municipiului Timișoara, fiind înregistrat un ritm de creștere inferior ritmului de creștere județean (+29%) și regional (+25,2%).

În comunele din Zona Urbană Funcțională, existau 6.778 de întreprinderi active, în creștere cu 82,5% față de anul 2015, reprezentând 23,2% din totalul afacerilor active din județul Timiș și 11,5% din totalul întreprinderilor din regiunea Vest. Acest fapt indică existența unor condiții economice favorabile și prospere, susținute de investiții, poziționarea geografică la granița cu Ungaria și Serbia, precum și de dezvoltarea infrastructurii de transport care facilitează fluxul de bunuri și servicii. De altfel, elementele respective împreună cu caracterul de centru universitar al municipiului generează un șir de avantaje competitive din punct de vedere economic, ceea ce se transpune în realitate printr-o creștere economică cantitativă și calitativă.

FIGURĂ 74 - EVOLUȚIA NUMĂRULUI DE ÎNTREPRINDERI ACTIVE DIN MUNICIPIUL TIMIȘOARA ȘI ZUF, 2015-2021, NUMĂR ÎNTREPRINDERI ACTIVE

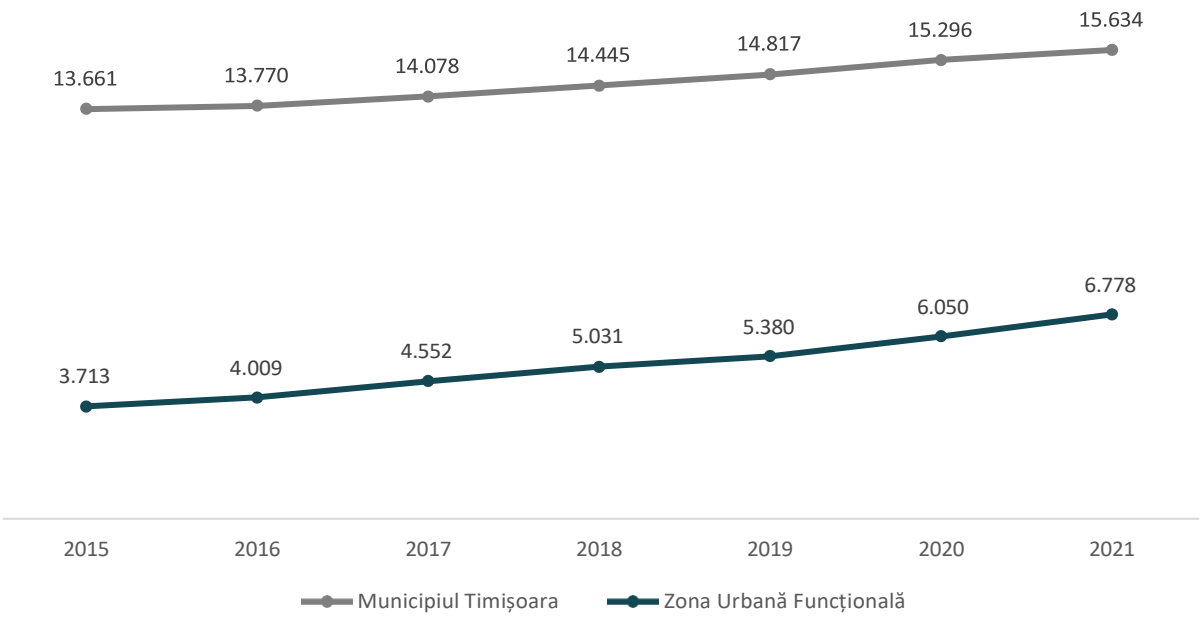

Sursa: INS. eDemos

La nivel de localitate, cea mai mare rată de creștere a întreprinderilor active în perioada 2015-2021 a fost înregistrată în comuna Moșnița Nouă (+129,2%), urmând comuna Bucovăț (+124,4%) Dumbrăvița (+106,3%) Giroc (+93,5%). În contextul în care cel mai lent ritm de creștere al numărului de întreprinderi active a fost de 47,1% (înregistrat în comuna Giarmata), la nivelul comunelor din Zona Urbană Funcțională a municipiului Timișoara este pe larg observat efectul de „spill-over" economic. Creșterea semnificativă a numărului de întreprinderi și a numărului populației din comunele din ZUF este un efect al procesului de suburbanizare, care urmează să înregistreze un trend crescător în următorii ani. Per ansamblu, numărul de întreprinderi din toate comunele din Zona Urbană Funcțională a municipiului a crescut cu 82,5%

Densitatea întreprinderilor calculată ca numărul întreprinderilor active la 1.000 de locuitori indică o valoare de 49,1 întreprinderi/1.000 de locuitori la nivelul municipiului Timișoara, valoare superioară mediei

județene de 38,5 întreprinderi/1.000 de locuitori. În dinamică, densitatea întreprinderilor a crescut față de anul 2015 cu 8.2 întreprinderi/1.000 locuitori la nivel municipal, ritm superior de creștere față de județul Timiș (+7,9) și Regiunea Vest (+6,4).

La nivelul Zonei Urbane Funcționale a fost înregistrată o densitate de 62,9 întreprinderi/1.000 de locuitori, în creștere cu 11,8 întreprinderi/1.000 de locuitori, cele mai mari creșteri fiind înregistrate în comunele: Sânandrei (+16,7), Bucovăț (+15,9), Ghiroda (+13,4) și Remetea Mare (+12,8). Totuși, în cazul comunelor Giroc și Dumbrăvița a fost înregistrată o scădere a densității întreprinderilor, de -0,4, respectiv -4,5 întreprinderi la 1.000 de locuitori, acest fapt fiind cauzat de un ritm mai mare al creșterii populației față de ritmul de creștere a numărului de întreprinderi noi.

La nivel de localitate, cea mai mare densitate a întreprinderilor a fost înregistrată în comuna Dumbrăvița, cu o medie de 103,8 întreprinderi/1.000 loc., fiind urmată de comuna Ghiroda – cu o medie de 79,1 întreprinderi la 1.000 de loc. La polul opus se află comuna Dudeștii Noi cu o medie de 28,1 întreprinderi/1.000 loc. și comuna Giarmata cu o medie de 35,4 întreprinderi la 1.000 de locuitori, fiind unicele comune din ZUF care înregistrează o densitate sub media județeană.

FIGURĂ 75 - EVOLUȚIA DENSITĂȚII ÎNTREPRINDERILOR ACTIVE LA NIVEL MUNICIPAL, JUDEȚEAN ȘI REGIONAL, 2015-2021, ÎNTREPRINDERI LA 1.000 DE LOCUITORI

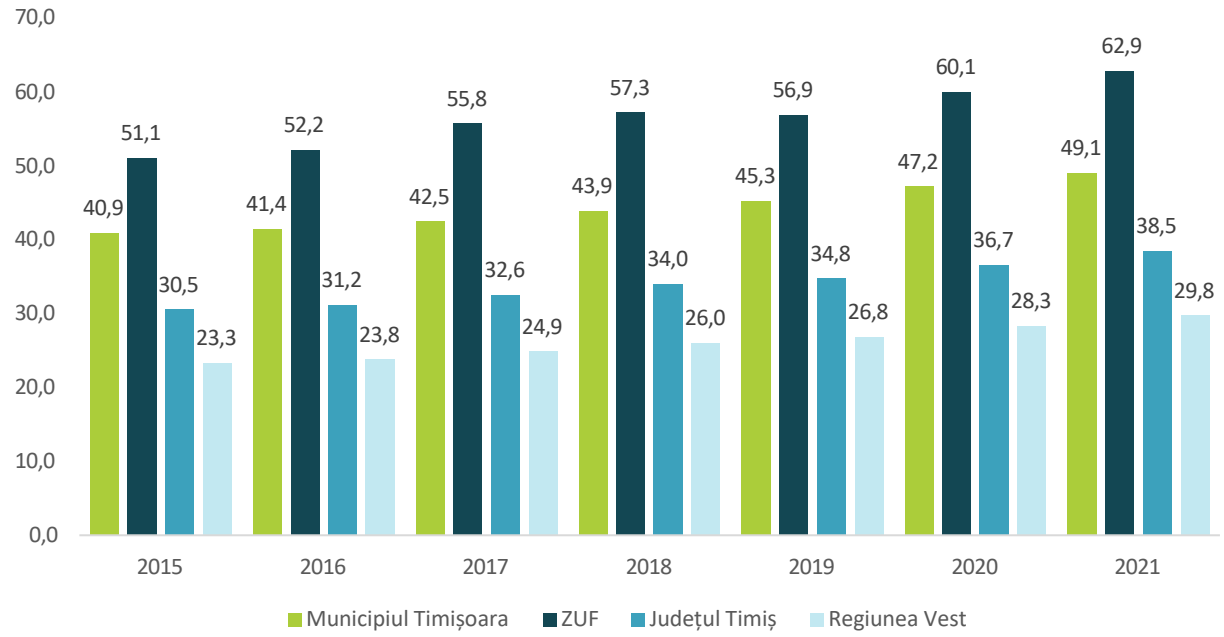

Sursa: INS. eDemos

FIGURĂ 76 - DENSITATEA ÎNTREPRINDERILOR ACTIVE (NR. ÎNTREPRINDERI LA 1.000 DE LOCUITORI ÎN 2021) ȘI DINAMICA NUMĂRULUI DE ÎNTREPRINDERI ACTIVE, ÎN PERIOADA 2015-2021

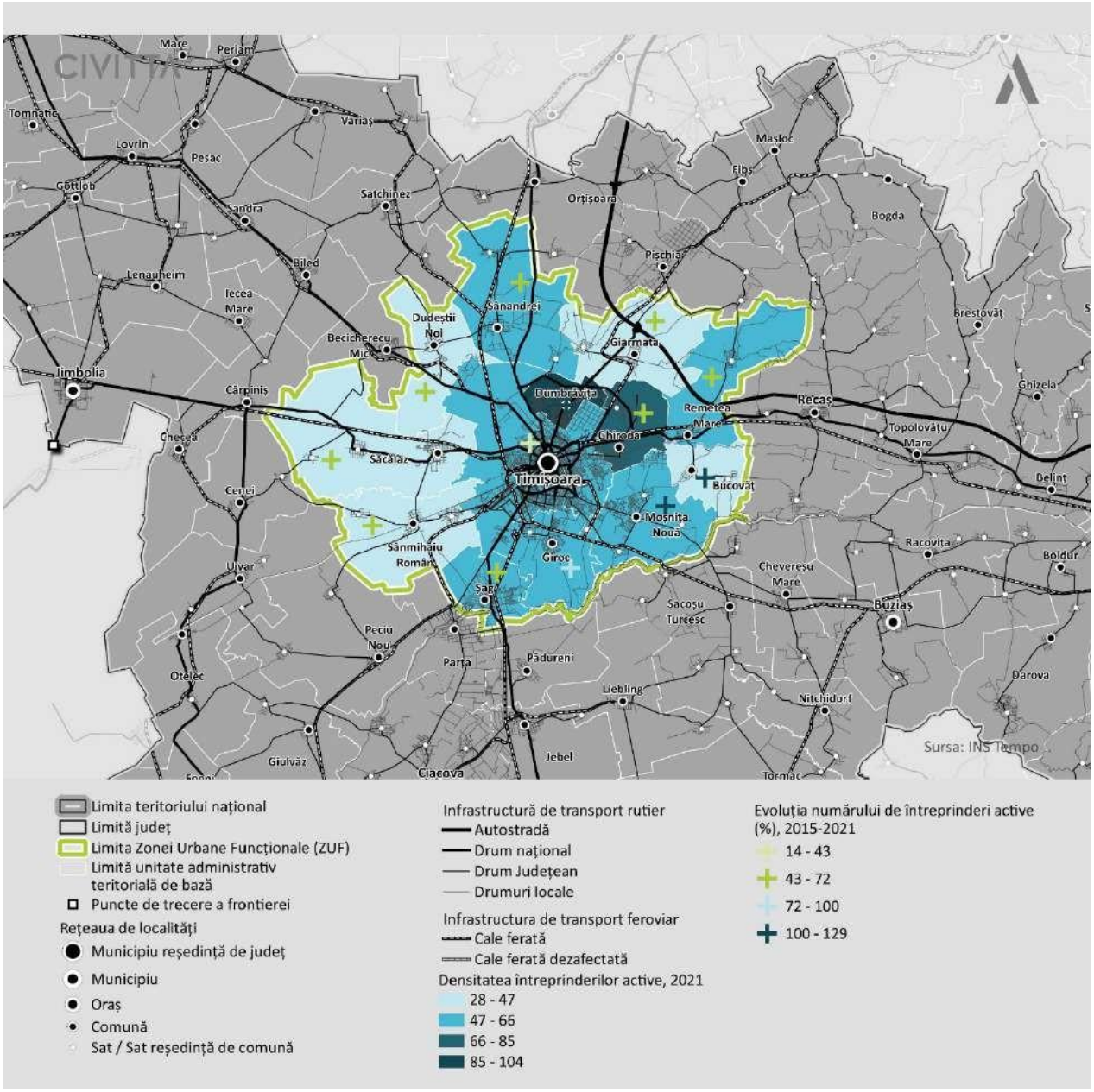

Sursa: Prelucrare proprie pe baza datelor INS

Conform Institutului Național de Statistică, la nivelul municipiului Timișoara, în perioada 2015-2020 a fost înregistrată o dinamică antreprenorială pozitivă, numărul întreprinderilor înființate depășind numărul întreprinderilor închise pentru fiecare an. Chiar și în perioada pandemiei de COVID-19, în anul 2020, în municipiul Timișoara au fost înființate 2.300 de firme, cu 450 mai multe față de numărul de firme care au fost închise. Conform practicii economice, o provocare mare a antreprenorilor reprezintă supraviețuirea firmei imediat după înființarea acesteia, deoarece firmele nou create sunt mai expuse și vulnerabile față de șocurile de natură microeconomică sau macroeconomică. Astfel, pentru consolidarea poziții pe piață firmele înființate au nevoie de o susținere, cum ar fi serviciile dedicate pentru antreprenori și IMM-uri care unor facilitează anticiparea și ameliorarea unor potențiale riscuri la care aceștia se expun atunci când dezvoltă o afacere nouă.

FIGURĂ 77 - DINAMICA ANTREPRENORIALĂ LA NIVELUL MUNICIPIULUI TIMIȘOARA ÎN PERIOADA 2015-2020, NUMĂR ÎNTREPRINDERI

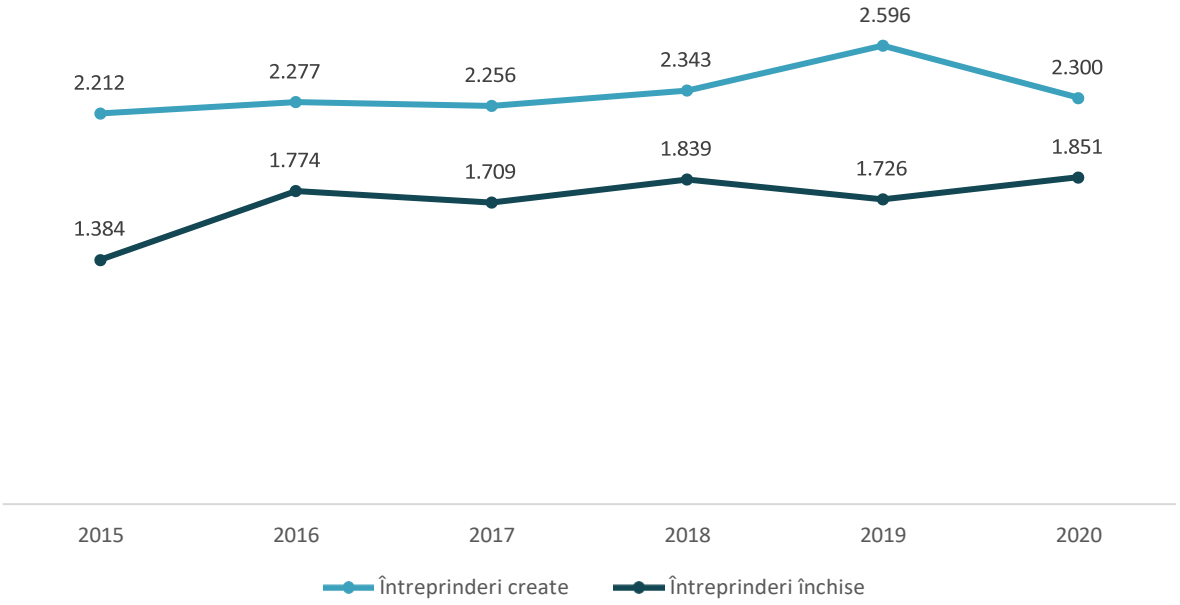

Sursa: INS. eDemos

În ceea ce privește capacitatea antreprenorială exprimată în numărul de întreprinderi create la 1.000 de locuitori, în anul 2020, municipiul Timișoara înregistra o medie de 7,1 întreprinderi create / 1.000 loc, peste media județeană de 6 întreprinderi create / 1.000 de locuitori și cea regională – de 4,8 întreprinderi la 1.000 de locuitori. În dinamică, se poate observa o creștere semnificativă la nivel municipal în perioada 2015-2019, urmând o stagnare în anul 2020 în contextul pandemiei de COVID-19 și a restricțiilor care au afectat puternic economia și mediul antreprenorial. Totuși, astfel de dinamică și valori indică deschiderea municipiului Timișoara față de antreprenoriat, inițiative și mediul de afaceri.

FIGURĂ 78 - EVOLUȚIA CAPACITĂȚII ANTREPRENORIALE LA NIVEL MUNICIPAL, JUDEȚEAN ȘI REGIONAL, ÎN PERIOADA 2015-2020, NUMĂR DE ÎNTREPRINDERI CREATE LA 1.000 DE LOCUITORI

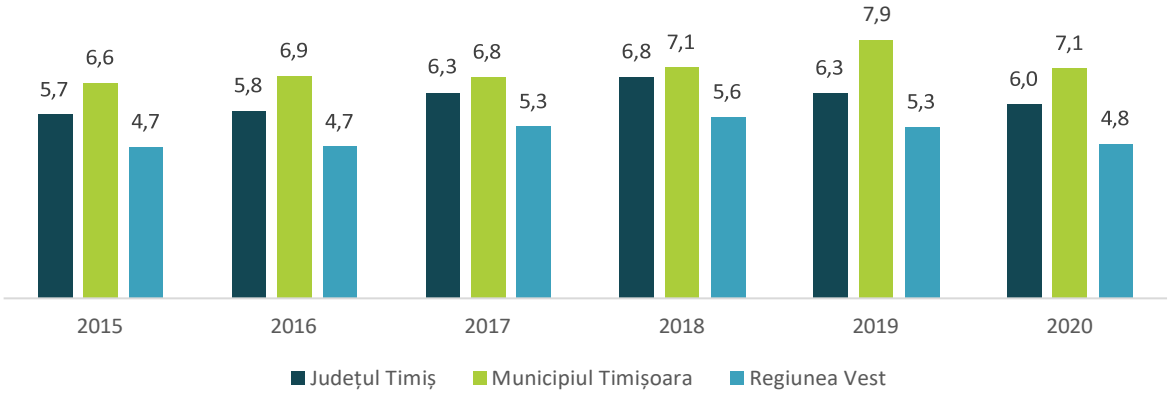

Sursa: INS. eDemos

FIGURĂ 79 - CAPACITATEA ANTREPRENORIALĂȘI EVOLUȚIA NUMĂRULUI DE ÎNTREPRINDERI NOU ÎNFIINȚATE, NUMĂRUL DE ÎNTREPRINDERI CREATE LA 1.000

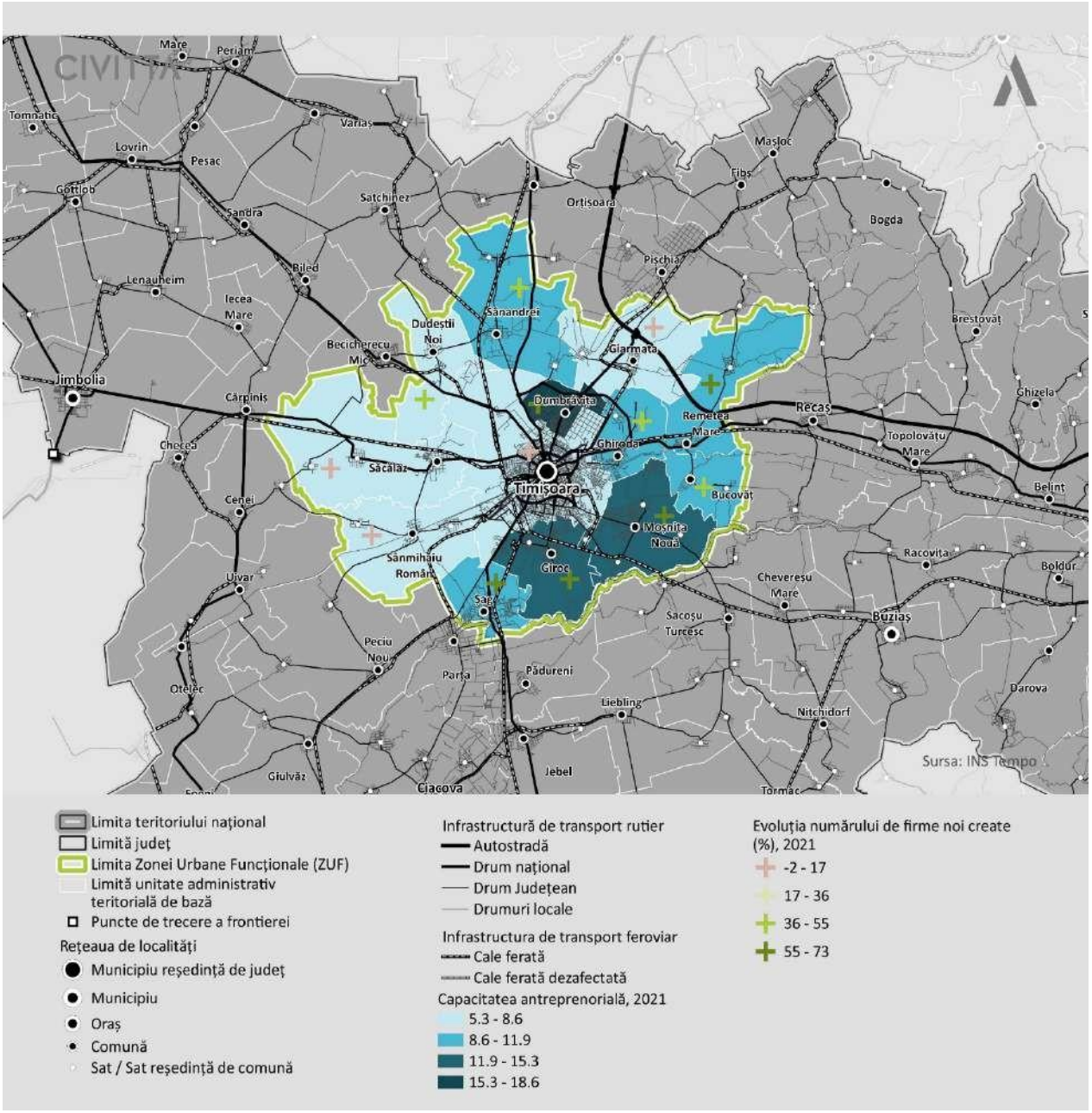

Sursa: Prelucrare proprie pe baza datelor INS eDemos

Pe clase de mărime, în anul 2020, în municipiul Timișoara, 89% din firmele din Timișoara erau microîntreprinderi, 9% erau întreprinderi mici, 2% erau întreprinderi mijlocii și sub 1% erau întreprinderi mari. De asemenea, în municipiul Timișoara există întreprindere care antrenează peste 1.000 de angajați, cum ar fi: SC Continental Automotive Romania SRL, SC FLEXTRONICS ROMANIA SRL, Smithfield Romania SRL, TRW Automotive Safety Systems, etc. Astfel, la nivelul municipiului se poate observa atât un mediu antreprenorial dinamic și deschis, cât și existența unor mari actori în mediul de afaceri, care aduc plus valoarea economiei municipiului.

FIGURĂ 80 - DISTRIBUȚIA PE CLASE DE MĂRIME A ÎNTREPRINDERILOR ACTIVE DIN MUNICIPIUL TIMIȘOARA, 2015 (STÂNGA) ȘI 2020 (DREAPTA)

Sursa: listafirme.ro

STRUCTURA ECONOMIEI | Economia municipiului Timișoara are un profil diversificat și complex, cu o puternică amprentă și prezență a diferitor companii din diferite domenii. Astfel, în funcție de numărul de întreprinderi, profilul economic al municipiului este dominat de clasa G – Comerț (21%), M – Activități profesionale, științifice și tehnice (15%), F – Construcții (10%) J – IT&C (7,1%) și C – Industria prelucrătoare (7%). Dezvoltare puternică a sectorului comerțului se datorează unui cumul de factori, printre care: creșterea cererii pentru diferite tipuri de produse și faptul că înființarea unei afaceri în acest domeniu nu presupune existența unui capital și a unor cunoștințe specializate avansate, ceea ce a atras mai multe persoane din diferite categorii sociale spre antreprenoriat. Complexitatea și dezvoltarea economică este descrisă și de ponderea înaltă a ramurilor cu valoare adăugată înaltă, respectiv și cu un nivel mai mare de salarizare, precum: M – Activități profesionale, științifice și tehnice împreună cu IT&C și L – tranzacții imobiliare – care însumat reprezintă 29,6% din numărul total de întreprinderi active din anul 2021.

În dinamică, față de anul 2015, cele mai dinamice sectoare au fost: P – Învățământul (+110,8%), Q – Sănătate și asistență socială (+86,9%), H – Transport și depozitare (+56,5%), J – IT&C (+54,2%), R – Activități de spectacole, culturale și recreative (+42,4%). Creșterea numărului de întreprinderi în domeniul învățământului și sănătății și asistenței sociale este explicată de o cerere existentă care depășește oferta pusă la dispoziție de sistemul public, astfel dezvoltându-se rețeaua de școli și spitale private din municipiu. Sectorul IT&C a cunoscut o creștere semnificativă datorită universităților de profil din municipiu care anual contribuie la producerea forței de muncă calificată și relativ ieftină, în comparație cu țările din Vestul Europei, și de existența infrastructurii de afaceri necesară pentru dezvoltarea ramurii respective. Creșterea numărului de firme din sectorului transportului se datorează creșterii economice generale care a produs o cerere pe piața transporturilor, în ceea ce privește mobilitatea forței de muncă, mobilitatea bunurilor și produselor din economia locală, etc.

FIGURĂ 81 - DISTRIBUȚIA ÎNTREPRINDERILOR ACTIVE DUPĂ ACTIVITATEA ECONOMICĂ, 2021 (SUS) ȘI RATA DE CREȘTERE 2015-2021 (JOS), MUNICIPIUL TIMIȘOARA, %

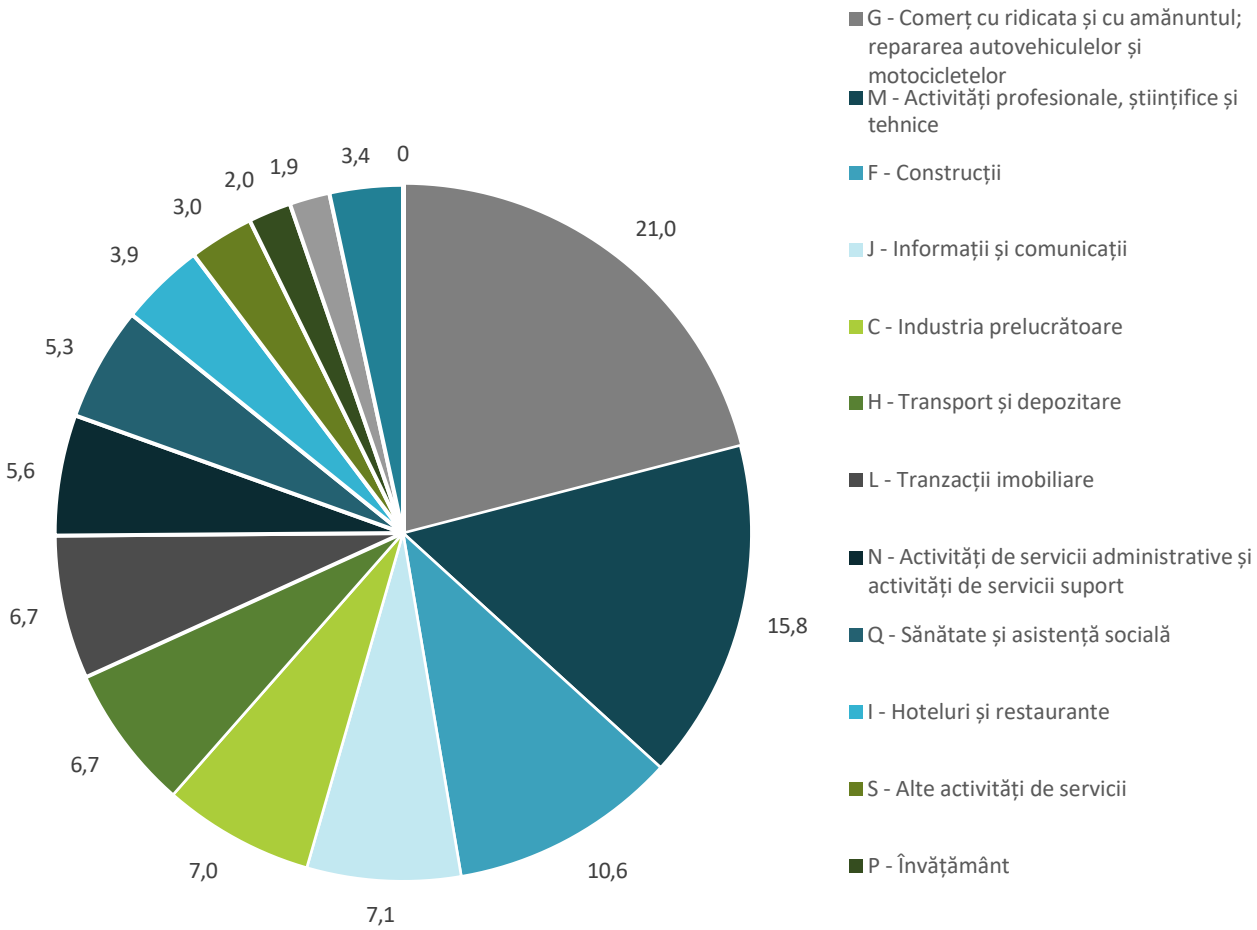

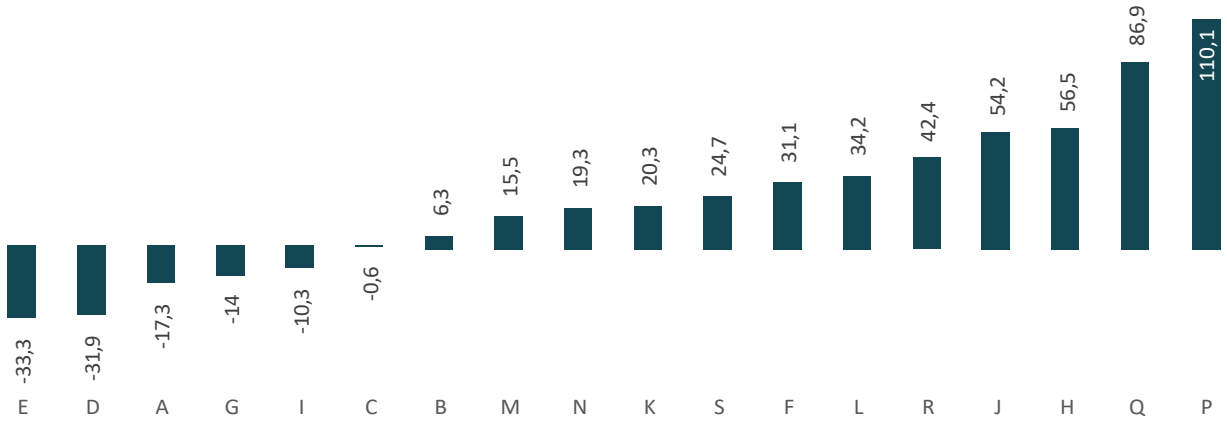

Sursa: INS. eDemos

Sectoarele economice cu un număr de peste 200 de firme sunt comerțul, transportul, construcțiile, tranzacțiile imobiliare, învățământul, activitățile profesionale, științifice și tehnice, etc. Creșterea numărului de firme din construcții și din domeniul tranzacțiilor imobiliare se datorează expansiunii orașului și dezvoltarea zonelor periurbane, prin construcția de noi blocuri de locuit, drumuri, etc.

TABEL 18 - CLASAMENTUL SECTOARELOR ECONOMICE DUPĂ NUMĂRUL DE ÎNTREPRINDERI ACTIVE, 2021 (PESTE 200 DE FIRME)

SECTOR ECONOMIC	NUMĂR ÎNTREPRINDERI ACTIVE	RATA DE CREȘTERE 2015-2021 (%)
47 - Comerț cu amănuntul, cu excepția autovehiculelor și motocicletelor	1.596	-15,1
46 - Comerț cu ridicata cu excepția comerțului cu autovehicule și motociclete	1.261	-16,7
68 - Tranzacții imobiliare	1.044	34,2
41 - Construcții de clădiri	844	41,1
49 - Transporturi terestre și transporturi prin conducte	824	45,3
86 - Activități referitoare la sănătatea umană	790	81,2
62 - Activități de servicii în tehnologia informației	772	82,5
71 - Activități de arhitectură și inginerie; activități de testări și analiză tehnică	760	12,3
43 - Lucrări speciale de construcții	725	26,5
70 - Activități ale direcțiilor(centralelor), birourilor administrative centralizate; activități de management și de consultanță în management	557	2,6
56 - Restaurante și alte activități de servicii de alimentație	493	-14,0
74 - Alte activități profesionale, științifice și tehnice	433	47,3
45 - Comerț cu ridicata și cu amănuntul, întreținerea și repararea autovehiculelor și a motocicletelor	419	0,2
69 - Activități juridice și de contabilitate	404	12,5
96 - Alte activități de servicii	366	32,1
82 - Activități de secretariat, servicii suport și alte activități de servicii prestate în principal întreprinderilor	349	11,1
85 - Învățământ	311	110,1
73 - Publicitate și activități de studiere a pieței	246	19,4

SECTOR ECONOMIC	NUMĂR ÎNTREPRINDERI ACTIVE	RATA DE CREȘTERE 2015-2021 (%)
81 - Activități de peisagistică și servicii pentru clădiri	240	100,0

Sursa: INS. eDEMOS

În funcție de cifra de afaceri, profilul economic al municipiului este caracterizat de o puternică dezvoltare a sectorului comerțului, cu o pondere de 36% în totalul cifrei de afaceri, fiind urmat de industria prelucrătoare (33,9%), IT&C (6,7%) și sectorul construcțiilor cu o pondere de 5,4%. Însumat aceste 4 sectoare economice generează 82% din cifra de afaceri din municipiul Timișoara. În dinamică, față de anul 2015, cifra de afaceri generată de firmele din domeniul sănătății și asistenței sociale au înregistrat o creștere de 243,7% - fiind sectorul cu cea mai mare rată de creștere din municipiu. Cifra de afaceri a firmelor din sectorul IT&C a crescut cu 208,3%, urmând sectorul învățământului (+154,3%), sectorul comerțului (+129%) și tranzacțiile imobiliare (+112,4%). Astfel, se poate constata că la nivelul municipiului Timișoara, în 3 sectoare economice cifra de afaceri s-a dublat iar în altele două – aceasta s-a triplat.

FIGURĂ 82 - DISTRIBUȚIA CIFREI DE AFACERI DIN ÎNTREPRINDERILE ACTIVE DUPĂ ACTIVITATEA ECONOMICĂ, 2021 (SUS) ȘI RATA DE CREȘTERE 2015-2021 (JOS), MUNICIPIUL TIMIȘOARA, %

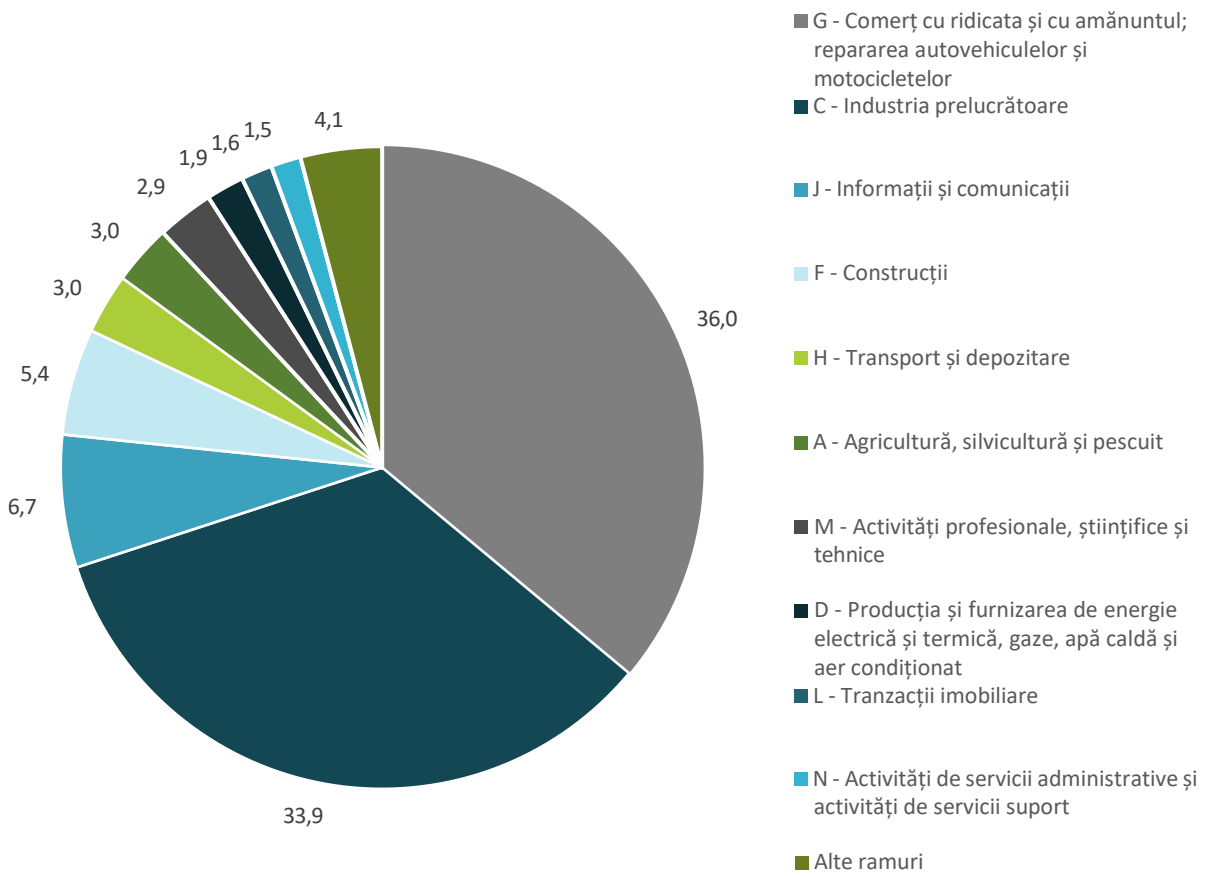

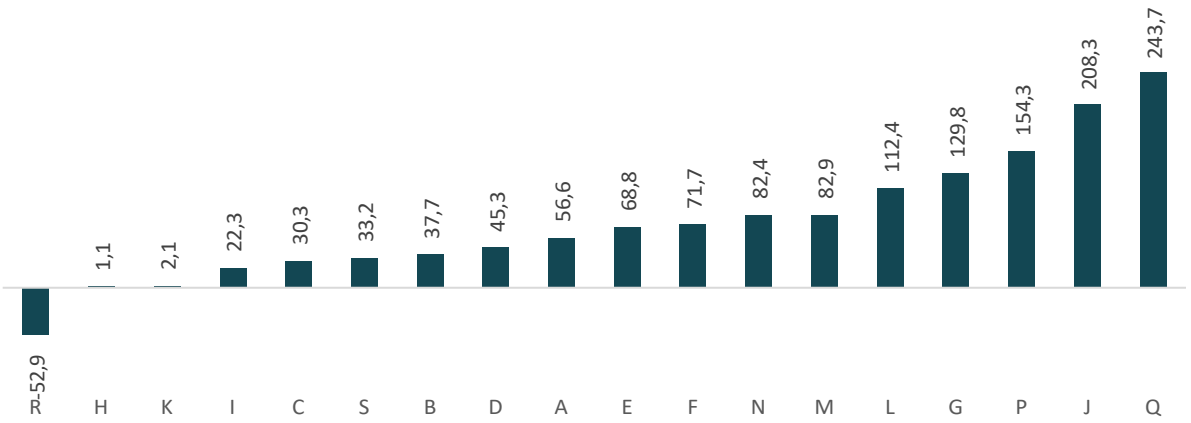

Sursa: INS. eDemos

REZULTATELE ÎNTREPRINDERILOR | Conform Institutului Național de Statistică, în anul 2021, întreprinderile active din municipiul Timișoara generau o cifră de afaceri de 56,4 miliarde RON, în creștere cu 69,4% față de anul 2015, sub ritmul de creștere înregistrat la nivel județean (+78%). Evoluția cifrei de afaceri este și mai lentă dacă luăm în calcul valoare reală a cifrei de afaceri, ajustată cu ajutorul Indicelui Prețului de Consum (IPC), pe baza căruia se stabilește rata anuală a inflației. Astfel, în valori reale, cifra de afaceri a întreprinderilor din municipiul Timișoara a crescut cu 59,8% în perioada 2015-2021. În total, întreprinderile din municipiul Timișoara generează 60,3% din totalul cifrei de afaceri din județul Timiș, față de o pondere de 63,4% înregistrată în anul 2015.

FIGURĂ 83 - EVOLUȚIA CIFREI DE AFACERI DIN ÎNTREPRINDERILE ACTIVE DIN MUNICIPIUL TIMIȘOARA, VALORI NOMINALE ȘI AJUSTATE LA INFLAȚIE, 2015-2021, MILIARDE RON

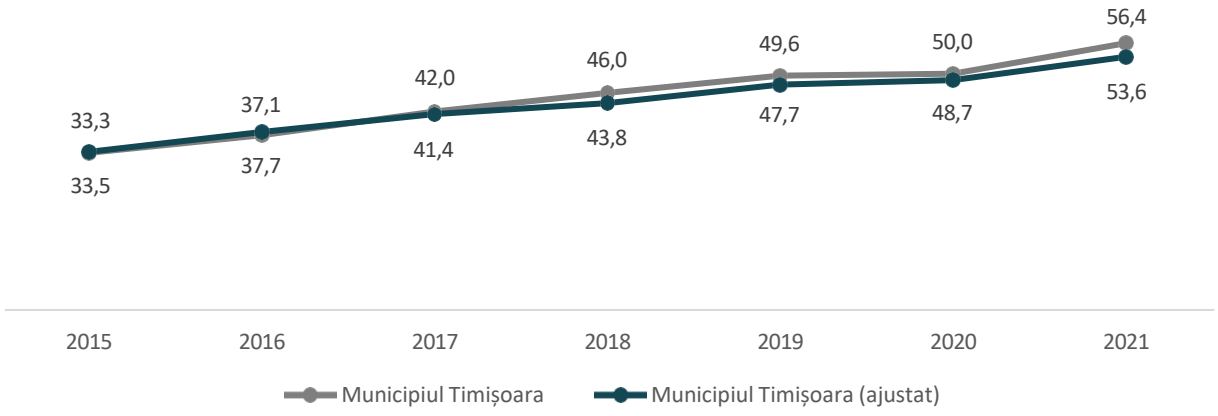

Sursa: INS. eDemos

În comunele din Zona Urbană Funcțională a municipiului Timișoara a fost înregistrată o cifră de afaceri de 21,5 miliarde RON, cu 141,8% mai mult față de anul 2015, fiind înregistrat un ritm de creștere superior celui județean și municipal. În total, întreprinderile din ZUF generau 23% din totalul cifrei de afaceri din județul Timiș. De altfel, municipiul Timișoara și comunele din ZUF generau 83,3% din totalul cifrei de afaceri din județ, ceea ce indică o puternică polarizare a activității economice județene în jurul municipiului Timișoara.

FIGURĂ 84 - EVOLUȚIA CIFREI DE AFACERI DIN ÎNTREPRINDERILE ACTIVE DIN ZONA URBANĂ FUNCȚIONALĂ A MUNICIPIUL TIMIȘOARA, 2015-2021, MILIARDE RON

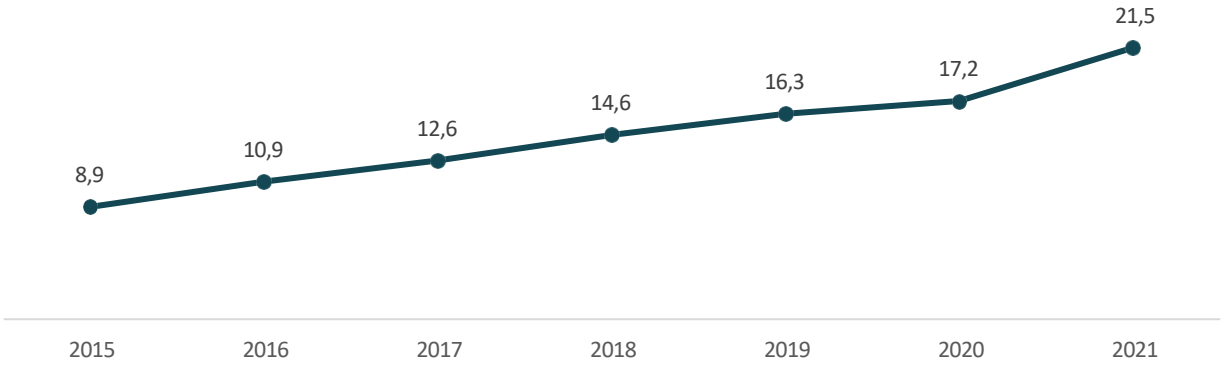

Sursa: INS. eDemos

La nivel de localitate, după municipiul Timișoara, cea mai mare cifră de afaceri era înregistrată în comuna Ghiroda - 7,03 miliarde RON, fiind urmată de comuna Giroc, cu întreprinderi care generau o cifră de afaceri de 3,37 miliarde RON, comuna Dumbrăvița – cu o cifră de afaceri de 2,92 miliarde RON și comuna Giarmata cu o cifră de afaceri de 2,03 miliarde RON. La polul opus, comunele cu cea mai scăzută valoare a cifrei de afaceri înregistrată în anul 2021 sunt: Bucovăț, Șag și Sânmihaiu Român – cu valori sub 500 de milioane RON.

În dinamică, în toate comunele din ZUF cifra de afaceri a crescut de cel puțin două ori în perioada 2015-2021. Cea mai mare creștere a cifrei de afaceri a fost înregistrată în comuna Sânandrei (+707,2%) Bucovăț (+585,4%), Dudeștii Noi (+392,3%), Moșnița Nouă (+268,1%). La polul opus, cel mai lent ritm de creștere a fost înregistrat în comuna Ghiroda, cu o creștere de 114,8%, urmând comuna Giroc (+115,1%) și comuna Giarmata (+118,8%).

FIGURĂ 85 - CIFRA DE AFACERI PER LOCUITOR ÎN 2021 ȘI EVOLUȚIA CIFREI DE AFACERI ÎN PERIOADA 2015-2021

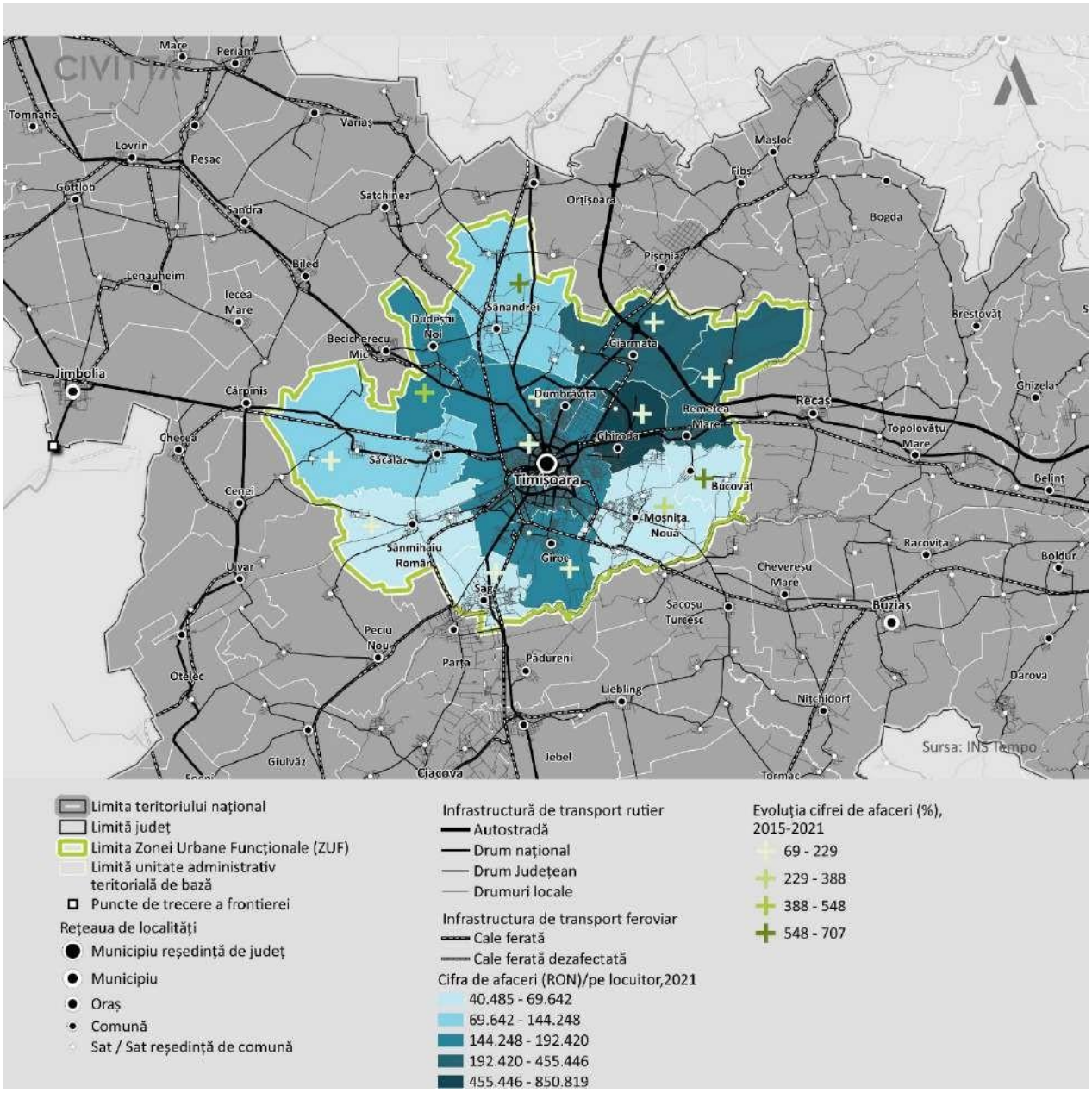

Sursa: Prelucrare proprie pe baza datelor INS

Pe clase de mărime, deși întreprinderile mari, numeric reprezintă sub 1% din totalul numărului de firme din municipiul Timișoara, acestea generau în anul 2021 circa 52,8% din totalul cifrei de afaceri din județ, fiind urmate de microîntreprinderi, cu o pondere de 17,3%, întreprinderile mici – 15,6% și întreprinderile mijlocii cu o pondere de 14,3%. Față de anul 2015, se poate observa că ponderea întreprinderilor mari a scăzut cu 1,3%, în favoarea microîntreprinderilor, a căror pondere în totalul cifrei de afaceri a crescut cu 3%. Acest fapt demonstrează existența unor condiții economice prospere care să stimuleze antreprenoriatul și inițiativele economice în municipiu.

FIGURĂ 86 - DISTRIBUȚIA PE CLASE DE MĂRIME A CIFREI DE AFACERI GENERATE DE ÎNTREPRINDERILE ACTIVE DIN MUNICIPIUL TIMIȘOARA, 2021 (STÂNGA) ȘI 2015 (DREAPTA), %

Sursa: BORD Design, listafirme.ro

Conform tabelului de mai jos, cea mai mare contribuția la cifra de afaceri totală din municipiul Timișoara o au firmele din domenii cu o complexitate mai mare și cu un nivel mai înalt de tehnologizare: 2211 - Fabricarea anvelopelor și a camerelor de aer; reșaparea și refacerea anvelopelor; 2932 - Fabricarea altor piese și accesorii pentru autovehicule și pentru motoare de autovehicule; 6201 - Activități de realizare a soft-ului la comandă (software orientat client); etc.

Prezența unor astfel de actori în economia locală prezintă un avantaj imens al municipiului, datorită complexității economice și a potențialului de inovare pe care aceștia îl valorifică în municipiu prin investițiile realizate. De asemenea, firmele respective duc la creșterea complexității economice și la o prosperitate economică și socială datorită locurilor de muncă create, care au un nivel de salarizare mai înalt datorită valorii adăugate mari în domeniile respective. În acest sens este necesar de menționat aportul universităților din municipiul Timișoara care anual contribuie la producerea unei forțe de muncă calificată.

Pe de altă parte, este importantă mențiunea metodologică cu referire la faptul că firma PROFI COM SRL, care a înregistrat cea mai mare cifră de afaceri din municipiul Timișoara, nu a fost inclusă în tabelul de mai jos din cauza faptului că firma are doar baza de raportare și sediul social în municipiul Timișoara, activitatea economică care generează cifra de afaceri fiind prezentă pe întreg teritoriul țării, respectiv nefiind relevantă pentru peisajul economic timișorean.

TABEL 19 - CLASAMENTUL ÎNTREPRINDERILOR ACTIVE DIN MUNICIPIUL TIMIȘOARA DUPĂ CIFRA DE AFACERI, 2021

NR. CRT.	DENUMIRE COMPANIE	CIFRA DE AFACERI (RON)	DOMENIU DE ACTIVITATE
1	CONTINENTAL AUTOMOTIVE PRODUCTS SRL	3.199.750.380	2211 - Fabricarea anvelopelor și a camerelor de aer; reșaparea și refacerea anvelopelor
2	TRW AUTOMOTIVE SAFETY SYSTEMS SRL	1.621.734.037	2932 - Fabricarea altor piese și accesorii pentru autovehicule și pentru motoare de autovehicule
3	SMITHFIELD ROMANIA SRL	1.272.798.109	1011 - Prelucrarea și conservarea cărnii
4	VITESCO TECHNOLOGIES ENGINEERING ROMANIA	906.934.440	6201 - Activități de realizare a soft-ului la comandă (software orientat client)

NR. CRT.	DENUMIRE COMPANIE	CIFRA DE AFACERI (RON)	DOMENIU DE ACTIVITATE
5	MAHLE COMPONENTE DE MOTOR SRL	830.290.521	2932 - Fabricarea altor piese și accesorii pentru autovehicule și pentru motoare de autovehicule
6	CONTITECH ROMANIA SRL	787.797.264	2932 - Fabricarea altor piese și accesorii pentru autovehicule și pentru motoare de autovehicule
7	LINDE GAZ ROMANIA SRL	767.444.641	2011 - Fabricarea gazelor industriale
8	FLEXTRONICS ROMANIA	761.781.830	2611 - Fabricarea subansamblurilor electronice (module)
9	MADIROM PROD SRL	726.044.042	3092 - Fabricarea de biciclete și de vehicule pentru invalizi
10	ARTOIL SRL	707.569.714	4671 - Comerț cu ridicata al combustibililor solizi, lichizi și gazoși și al produselor derivate

Sursa: BORD Design, listafirme.ro

6.3.3. FORȚA DE MUNCĂ

Conform Institutului de Statistică, în anul 2021, în municipiul Timișoara au fost înregistrați circa 122.219 de salariați, în creștere cu 0,8% (+968 salariați) față de anul 2015.Totuși în perioada 2015-2018 a fost înregistrată o perioadă de creștere semnificativă a numărului de salariați (+5,1%), urmând o perioadă de scădere a numărului de salariați, fenomen accentuat de criza socio-economică cauzată de pandemia de COVID-19 din anul 2020.

FIGURĂ 87 - EVOLUȚIA NUMĂRULUI DE SALARIAȚI DIN MUNICIPIUL TIMIȘOARA ÎN PERIOADA 2015-2021, NR. SALARIAȚI

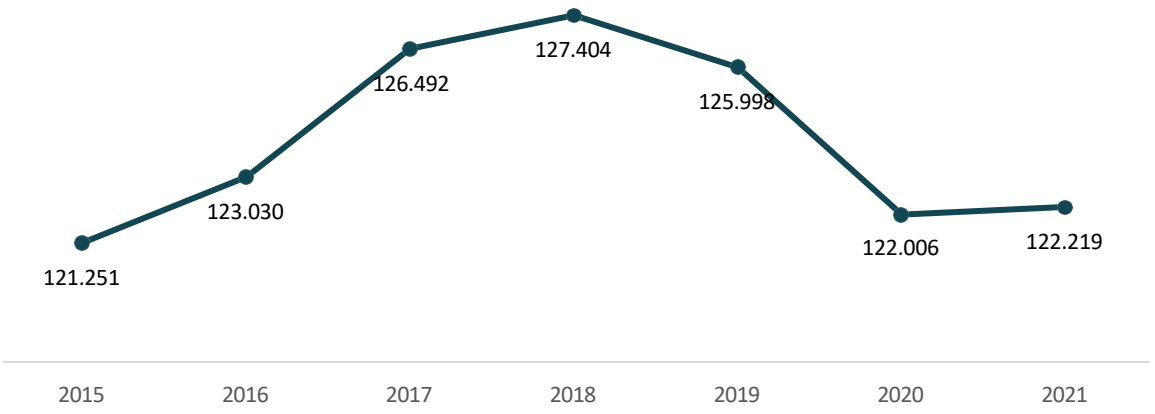

Sursa: INS. Baza de date TEMPO Online

În comunele din Zona Urbană Funcțională a municipiului Timișoara, însumat, numărul mediu de salariați a crescut cu 77,6%, în timp ce numărul de salariați din întreprinderile active a crescut cu 39,7%. La nivel de localitate, un ritm de creștere mai mare (peste 50%) a numărului de salariați din întreprinderile active a fost înregistrată în comunele:

- Giarmata (70,5%);
- Moșnița Nouă (89%);
- Sânandrei (157,9%);
- Săcălaz (67,1%);
- Dudeștii Noi (130,7%);
- Bucovăț (75%).

De asemenea, în absolut toate comunele din Zona Urbană Funcțională a municipiului Timișoara a fost înregistrată atât o creștere a numărului mediu de salariați cât și a numărului de salariați din întreprinderile active, ceea indică faptul că zona suburbană a municipiului este atractivă și din punct de vedere economic, nefiind vorba doar de "comune dormitor".

FIGURĂ 88 - NUMĂRUL DE SALARIAȚI LA 1.000 DE LOCUITORI ȘI EVOLUȚIA NUMĂRULUI DE SALARIAȚI (%)

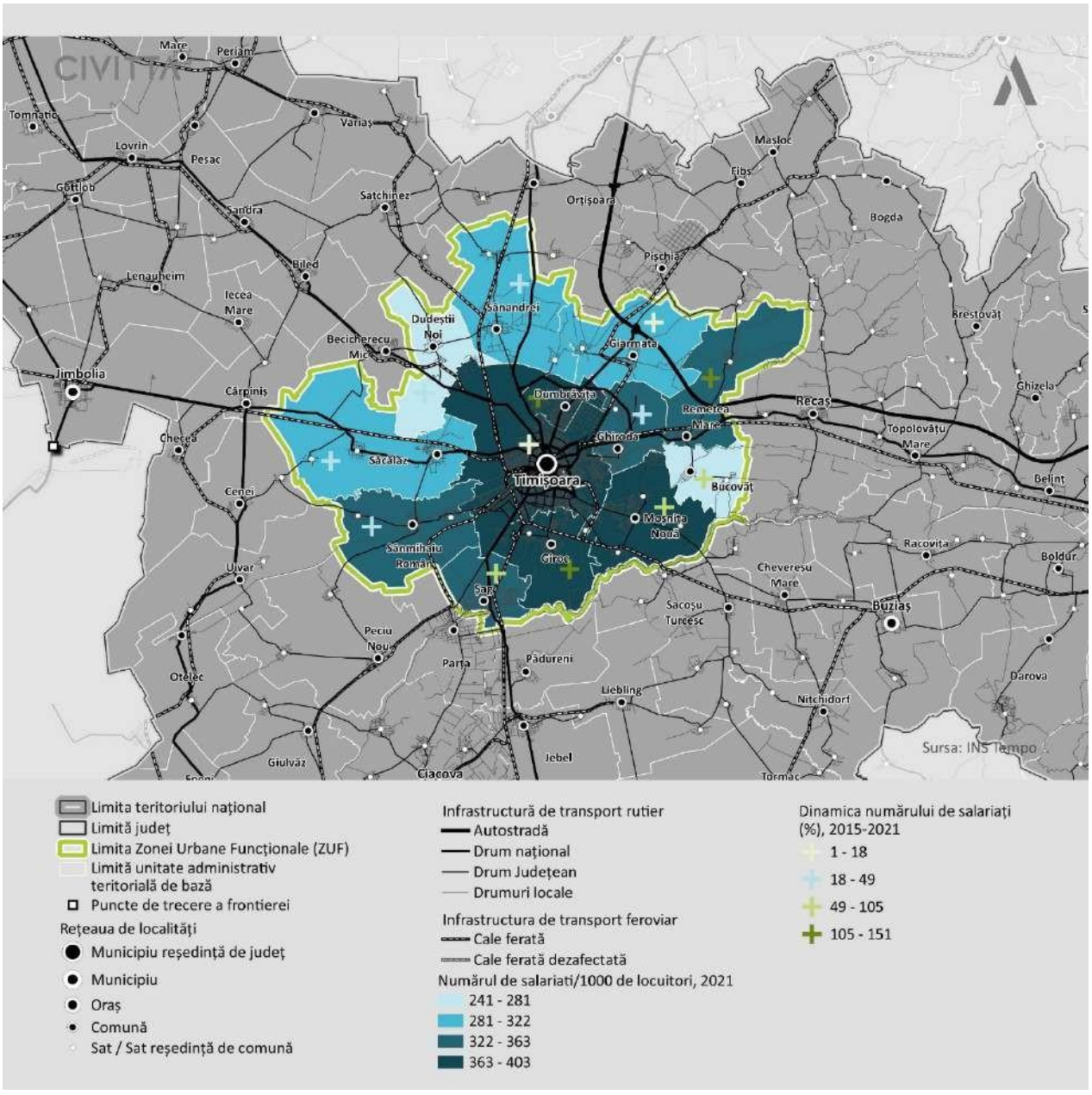

Sursa: Prelucrare proprie pe baza datelor INS

Pe clase de mărime, la nivelul anului 2021, firmele mari din municipiul Timișoara antrenau circa 50,5% din numărul total de salariați, urmând microîntreprinderile care antrenau 17,8% din salariați, întreprinderile mijlocii – cu 16,1% și întreprinderile mici cu 15,6% din numărul de salariați înregistrați în anul 2021. Față de anul 2015 este înregistrată o creștere a ponderii întreprinderilor mari, cu 1,8% și a microîntreprinderilor cu 2%, fapt care descrie mediul economic din municipiul Timișoara drept atractiv atât pentru mici antreprenori cât și pentru investitorii străini sau locali de anvergură, dispuși să investească în municipiul Timișoara.

FIGURĂ 89 - DISTRIBUȚIA PE CLASE DE MĂRIME A NUMĂRULUI DE SALARIAȚI DIN MUNICIPIUL TIMIȘOARA, 2021 (STÂNGA) ȘI 2015 (DREAPTA), %

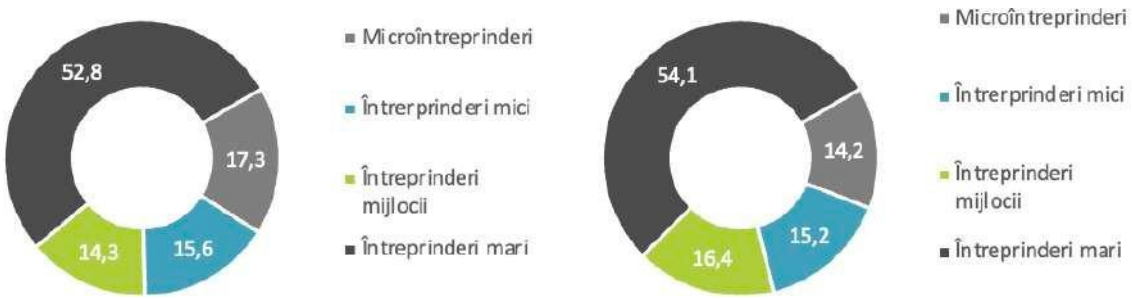

Sursa: BorgDesign. listafirme.ro

ȘOMAJ

Numărul de șomeri înregistrați în municipiul Timișoara a scăzut considerabil în perioada 2010-2021, în special ca efect al redresării economice după criza financiară din anul 2008. Totuși, dacă începând cu anul 2013 a fost înregistrat un trend strict descrescător al numărului de șomeri, în anul 2020 a fost înregistrată o creștere a acestora, în contextul crizei socio-economice cauzată de pandemia de COVID-19. Criza a afectat un șir de domenii economice de activitate, printre care mai accentuat: sectorul industrial, HORECA și domeniul transporturilor. În anul 2021, odată cu eliminarea treptată a restricțiilor pandemice, numărul șomerilor a scăzut de la 1.496 (2020) la 700 de șomeri înregistrați, dintre care 264 erau bărbați și 436 erau femei. Totuși, această situație se datorează în mai mare măsură comportamentelor sociale conservatoare decât de lipsa de oportunități de angajare pentru femei, având în vedere faptul că în municipiul Timișoara economia locală este complexă și diversificată, oferind oportunități de angajare atât femeilor, cât și bărbaților.

FIGURĂ 90 - NUMĂRUL DE ȘOMERI ÎNREGISTRAȚI ÎN MUNICIPIUL TIMIȘOARA, PE SEXE, ÎN PERIOADA 2010-2021

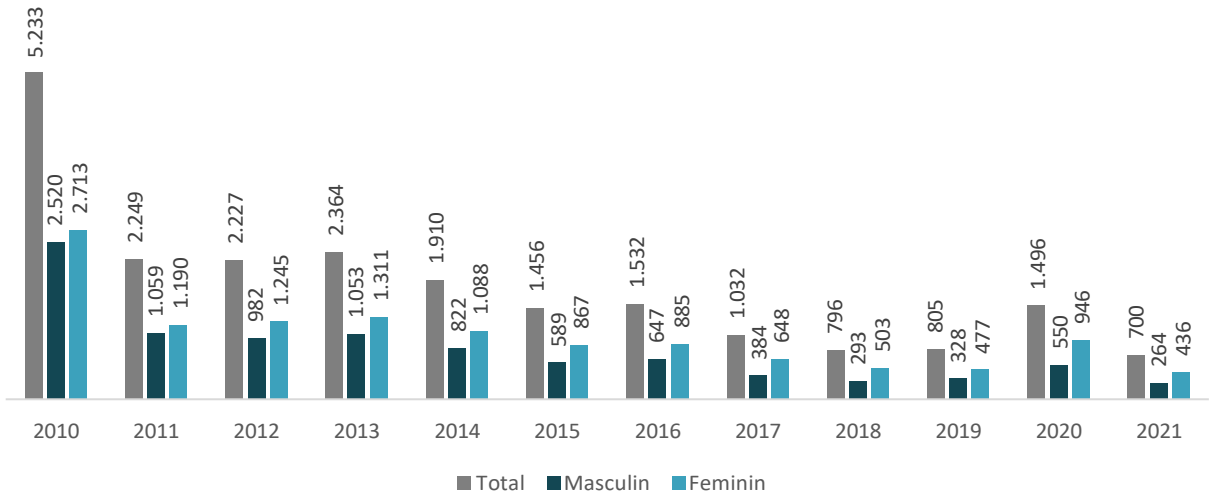

Sursa: INS. Baza de date TEMPO Online

În termeni comparabili, în anul 2021, municipiul Timișoara înregistrează o pondere a șomerilor în totalul resursei de muncă de 0,3%, valoare inferioară mediei județene de 0,5% și celei naționale de 1,7%. Începând cu anul 2013, ponderea șomerilor în totalul resursei de muncă a înregistrat constant o valoare de sub 1%, cu maxime de 0,8% în anul 2014, respectiv 0,7% în anii 2016 și 2020. Totuși, această situație este favorabilă din punct de vedere social, deoarece oamenii au un loc de muncă și nu recurg la ajutoare de șomaj sau alte tipuri de ajutoare sociale, și este mai puțin favorabilă din punct de vedere a atractivității pentru antreprenoriat sau investitori. Astfel, numărul mic de șomeri este asociat cu o criză a forței de muncă, unii angajatori găsind cu greu personal calificat.

FIGURĂ 91 - PONDEREA ȘOMERILOR ÎN TOTALUL RESURSEI DE MUNCĂ, LA NIVEL NAȚIONAL, JUDEȚEAN ȘI MUNICIPAL, ÎN PERIOADA 2010-2021, %

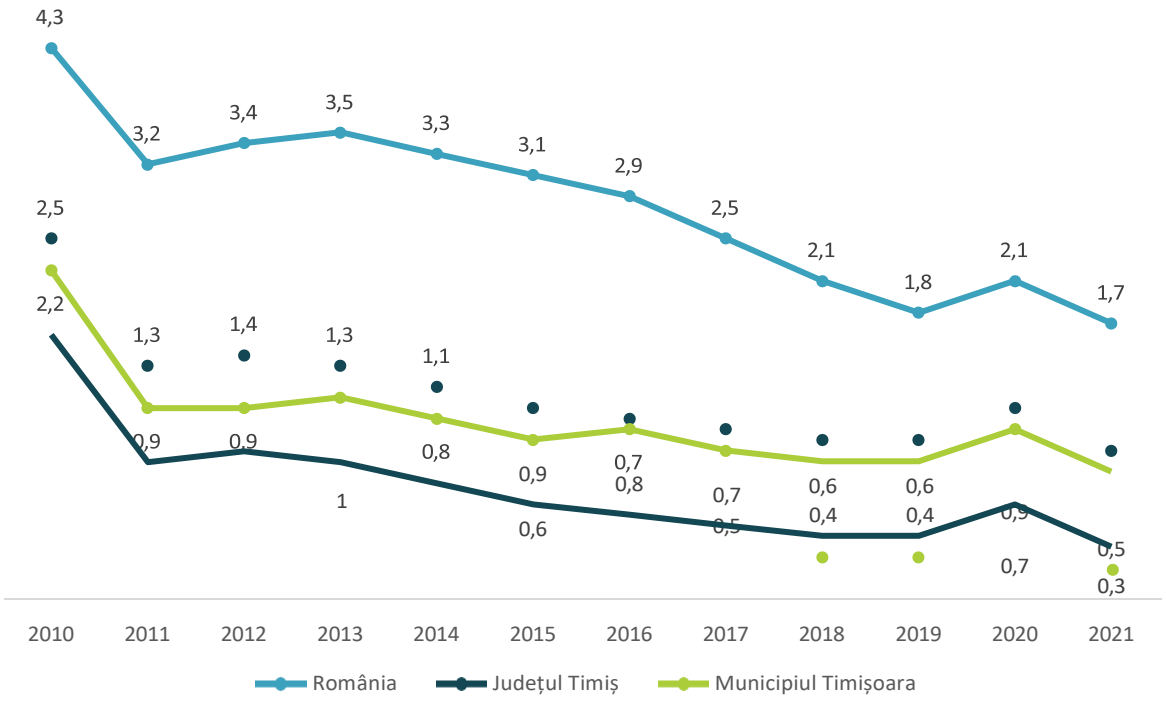

Sursa: INS. Baza de date TEMPO Online

În luna noiembrie a anului 2022, la nivelul comunelor din Zona Urbană Funcțională a municipiului au fost înregistrate valori de sub 1% a ponderii șomerilor în totalul resursei de muncă. De asemenea, comunele Dumbrăvița și Bucovăț au înregistrat o pondere a șomerilor în totalul resursei de muncă de 0%, ceea ce indică o ocupare de 100% a forței de muncă. Faptul că atât municipiul Timișoara (0,6%) cât și toate comunele înregistrează ponderi de sub 1% la finele anului 2022, indică faptul că la nivelul municipiului și a Zonei Urbane Funcționale este înregistrată o cerere ridicată a forței de muncă, în special a unei forțe de muncă instruită și calificată, pentru a menține interesul pentru antreprenoriat și investitori. Pe de altă parte, ponderile foarte joase indică o prosperitate socio-economică, cu un număr mare de oportunități de angajare pentru timișoreni și locuitorii din comunele din ZUF.

FIGURĂ 92 - PONDEREA ȘOMERILOR ÎN TOTAL RESURSE DE MUNCĂ, 2021, %

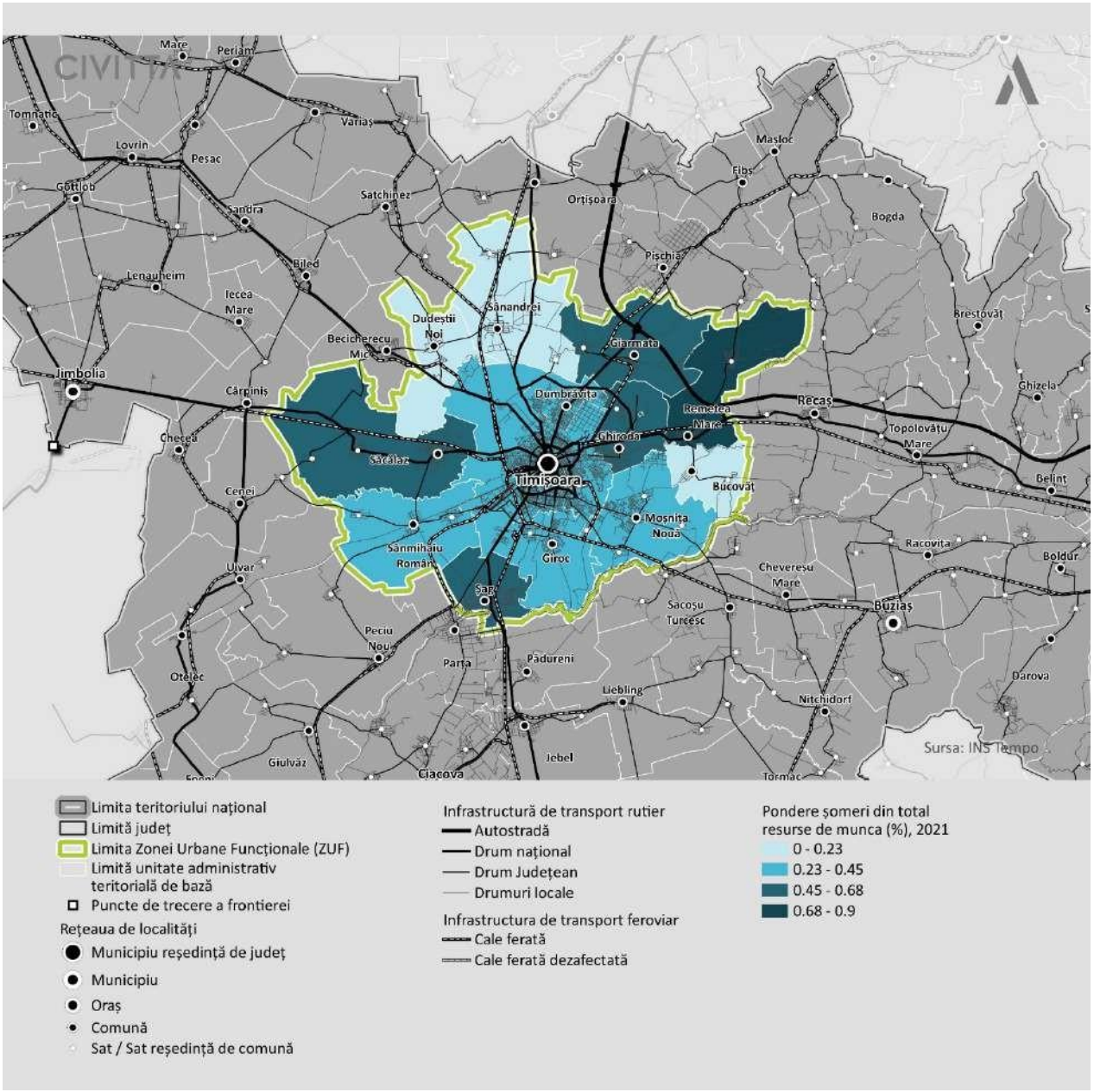

Sursa: Prelucrare proprie pe baza datelor INS

PROFIL ECONOMIC DUPĂ ÎNCADRAREA SALARIAȚILOR

Analiza distribuției salariaților pe sectoare de activitate economică indică faptul că la nivelul municipiului Timișoara, cei mai mulți salariați sunt angajați în sectorul C – Industria prelucrătoare (32%) ceea ce conturează profilul industrial istoric al orașului. Acest domeniu este urmat de sectorul G – Comerț cu ridicata și amănuntul (22,8%) și sectorul J – IT&C (10,4%). Dezvoltarea comerțului este caracterizată de puterea de cumpărare mai ridicată în municipiul Timișoara comparativ cu celelalte orașe din Regiunea Vest, precum și rolul de pol de creștere și centru urban polarizator la nivelul Regiunii Vest, ceea ce implicit a dus la dezvoltarea rețelelor de magazine alimentare, de construcții, mobilă, etc. Sectorul IT&C a cunoscut o dezvoltare semnificativă în ultimii ani, atât în materie de număr de salariați cât și număr firme, respectiv cifră de afaceri. Această situație este favorizată de existența unui mediu academic puternic care contribuie la producerea unei forțe de muncă înalt calificată pentru domeniul respectiv, precum și de interesul investitorilor străini pentru această forță de muncă – care este relativ mai ieftină decât în vestul Europei.

Față de anul 2015, cele mai dinamice sectoare economice au fost J – IT&C, cu o creștere a numărului de salariați de 85,2%, urmând sectorul A – Agricultură, silvicultură și pescuit (+63,9%), Q – Sănătate și asistență socială (+46,6%) și G – Comerț cu ridicata și amănuntul (+31,5%). Creșterea semnificativă a numărului de salariați din IT&C creează premise favorabile pentru dezvoltarea unui HUB regional digital și antreprenorial, care ulterior să producă efectul de spill-over și asupra altor ramuri și activități economice.

La polul opus, în 2021 au fost înregistrați mai puțini salariați față de anul 2015, în sectorul I – Hoteluri și Restaurante (-26,6%), K – Intermedieri financiare și asigurări (-24%), H – Transporturi și depozitare (-12,3%) și S – Alte activități de servicii (-19,5%). Pentru domeniul HORECA și al transporturilor, numărul scăzut de salariați din 2021 față de anul 2015 este cauzat de restricțiile socio-economice impuse în anul 2020 și anul 2021 în contextul pandemiei de COVID-19, acestea afectând cel mai grav aceste două sectoare.

TABEL 20 - CLASAMENTUL PRINCIPALELOR SECTOARE ECONOMICE ÎN FUNCȚIE DE NUMĂRUL DE SALARIAȚI DIN ÎNTREPRINDERILE ACTIVE, 2021 (PESTE 2.000 DE SALARIAȚI)

SECTOR ECONOMIC	SALARIAȚI	DINAMICA
47 - Comerț cu amănuntul, cu excepția autovehiculelor și motocicletelor	22.560	+57%
29 - Fabricarea autovehiculelor de transport rutier, a remorcilor și semiremorcilor	17.430	+12%
62 - Activități de servicii în tehnologia informației	8.661	+136%
26 - Fabricarea calculatoarelor și a produselor electronice și optice	6.711	-22%
46 - Comerț cu ridicata cu excepția comerțului cu autovehicule și motociclete	5.822	-8%
49 - Transporturi terestre și transporturi prin conducte	4.127	-22%
22 - Fabricarea produselor din cauciuc și mase plastice	3.915	+11%
41 - Construcții de clădiri	3.828	-10%
43 - Lucrări speciale de construcții	3.692	+11%
1 - Agricultură, vânătoare și servicii anexe	3.188	+73%
71 - Activități de arhitectură și inginerie; activități de testări și analiză tehnică	2.874	+20%
56 - Restaurante și alte activități de servicii de alimentație	2.820	-22%
86 - Activități referitoare la sănătatea umană	2.811	+41%
61 - Telecomunicații	2.564	+11%
25 - Industria construcțiilor metalice și a produselor din metal, exclusiv mașini, utilaje și instalații	2.467	-4%
78 - Activități de servicii privind forța de muncă	2.293	-18%

Sursa: INS. eDEMOS

FIGURĂ 93 - DISTRIBUȚIA NUMĂRULUI MEDIU DE SALARIAȚI DIN ÎNTREPRINDERILE ACTIVE DUPĂ ACTIVITATEA ECONOMICĂ, 2021 (SUS) ȘI RATA DE CREȘTERE 2015-2021 (JOS), MUNICIPIUL TIMIȘOARA

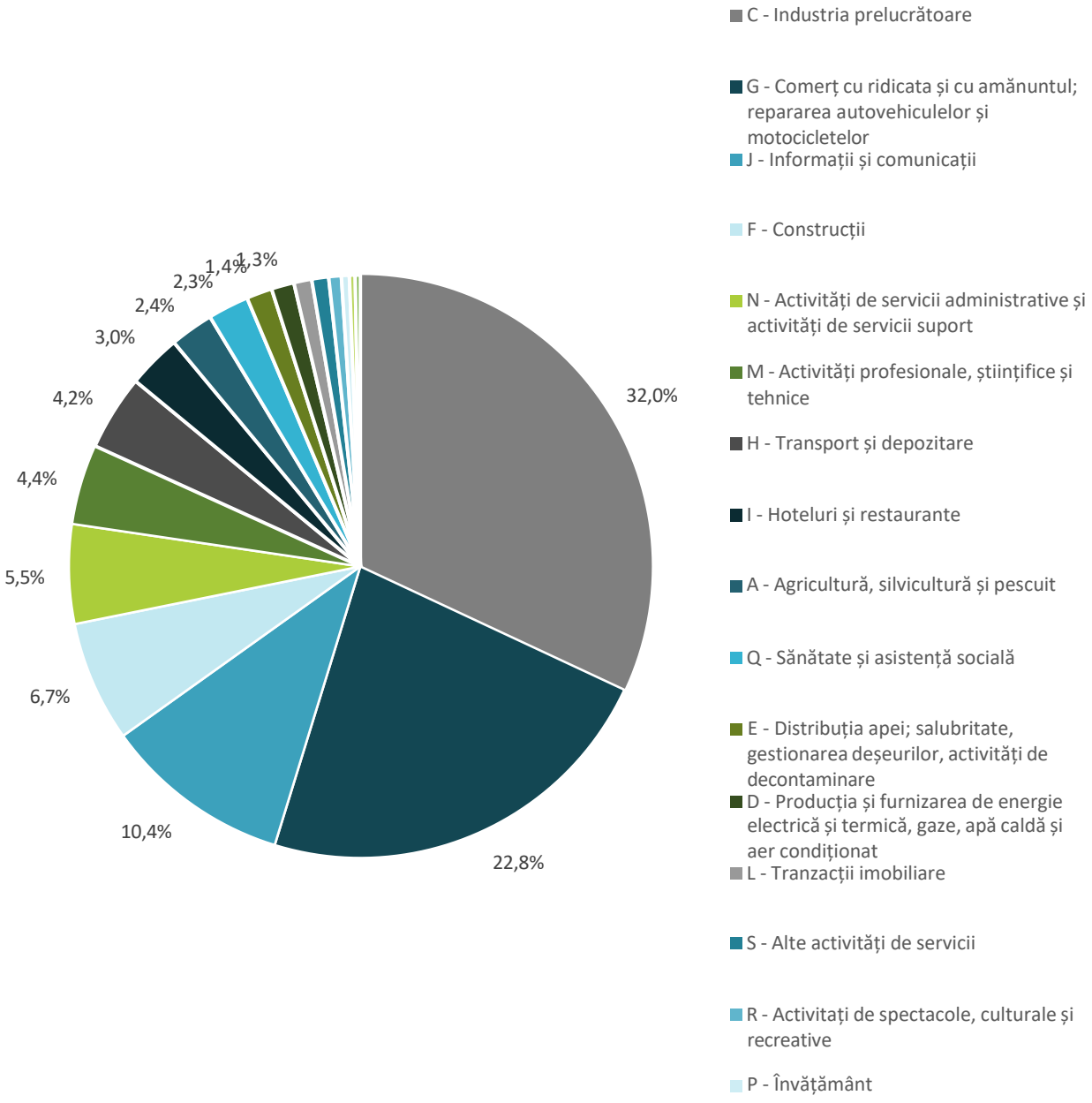

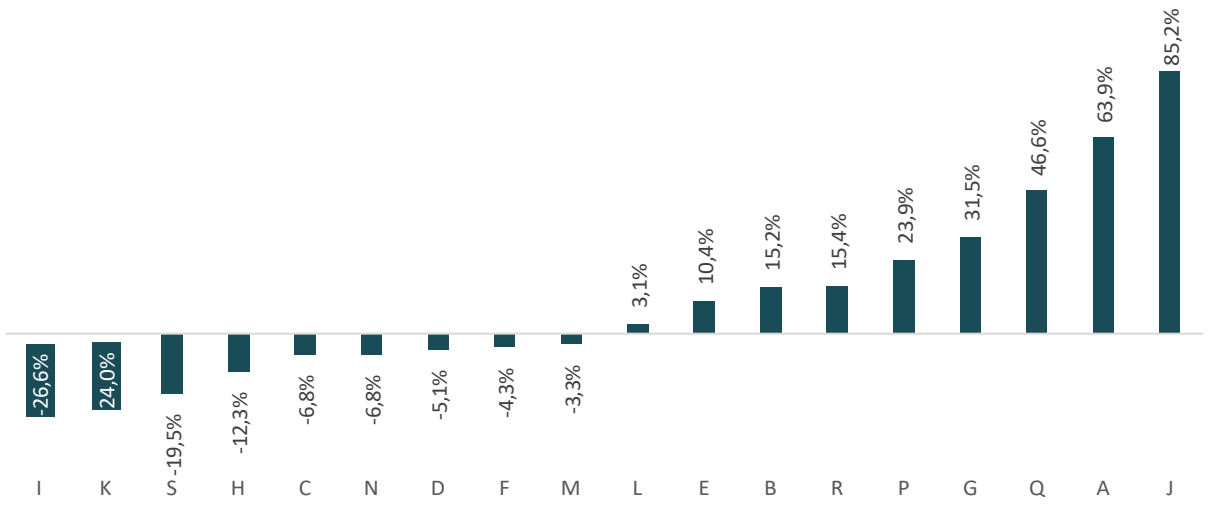

Sursa: INS. eDemos

CÂȘTIGUL SALARIAL

La momentul elaborării analizei, datele existente cu referire la câștigul salarial mediu net lunar sunt disponibile doar la nivel județean, regional și național. Astfel, în anul 2021, în județul Timiș a fost înregistrat un salariu mediu net lunar de 3.845 de lei, peste media regională de 3.313 lei și cea națională de 3.416 lei. La nivelul Regiunii Vest, județul Timiș înregistra cel mai mare salariu mediu net lunar, însă la nivel național este depășit de județul Cluj și Regiunea București-Ilfov, care în anul 2021 înregistrau salarii medii de peste 4.000 de lei.

În dinamică, față de anul 2015, județul Timiș a înregistrat o creștere de 86,7% a salariului mediu net lunar, peste ritmul de creștere înregistrat la nivel regional (+85,4%) și național (+83,8%). În termeni reali, actualizat cu inflația, salariul mediu net lunar din județul Timiș a crescut cu 76,1%, în timp ce la nivel regional creșterea a fost de 74,9% și la nivel național – de 73,4%.

FIGURĂ 94- EVOLUȚIA SALARIULUI MEDIU NET LUNAR NOMINAL (STÂNGA) ȘI REAL (DREAPTA), ÎN ANII 2015, 2018 ȘI 2021, LA NIVEL JUDEȚEAN, REGIONAL ȘI NAȚIONAL, RON

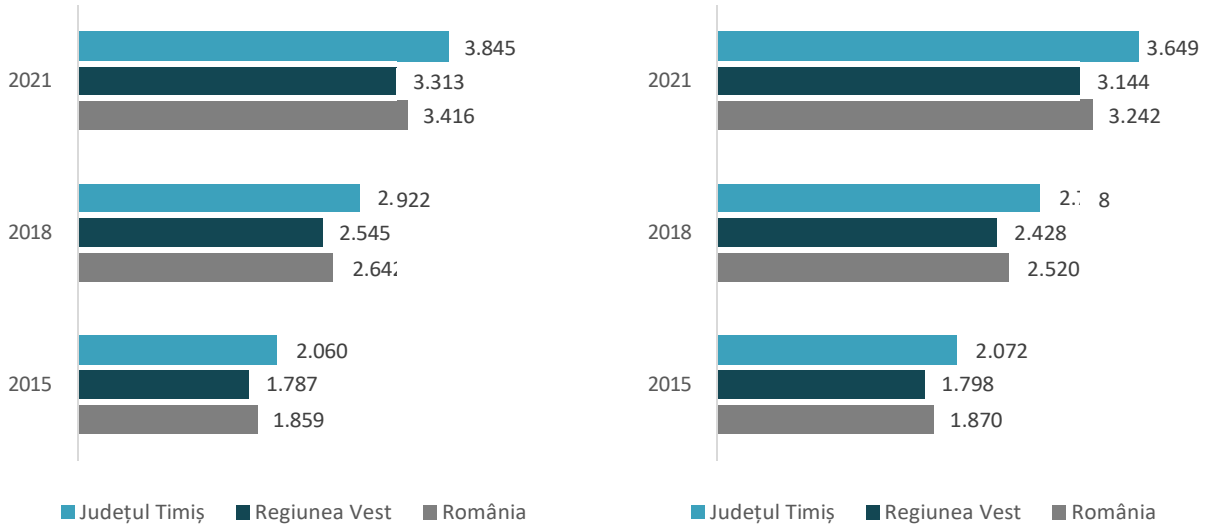

Sursa: INS. Baza de date TEMPO Online

Cele mai mari salarii erau înregistrate în domeniul IT&C – unde un angajat câștiga în medie lunar net o sumă de 7.646 de lei. Acest sector este urmat de domeniul sănătate și asistență socială, cu un salariu mediu net lunar de 4.532 de lei, domeniul energetic, distribuția apei și a gazelor – cu un salariu de 4.514 de lei, industria prelucrătoare – 4.514 de lei și învățământ – 3.925 de lei. Astfel, la nivel județean doar în 5 ramuri din județ au înregistrat salarii peste media județeană. La nivelul municipiului Timișoara, acestea 5 ramuri antrenau circa 46,4% din numărul de salariați, ceea ce înseamnă că 46,4% din Timișoreni aveau un venit mediu net lunar peste media județeană.

La polul opus, cele mai mici salarii erau înregistrate în sectorul HORECA – unde un angajat primea în medie un salariu net de 1.788 de lei, alte activități de servicii – cu 2.003 de lei, tranzacții imobiliare – 2.108 lei, activități de servicii administrative și servicii suport – 2.536 de lei, transport și depozitare – 2.761 de lei și comerț cu ridicata – 2.947 de lei. În total, aceste ramuri antrenau circa 37,4% din numărul total de salariați din întreprinderile active din municipiul Timișoara. Astfel, 37,4% de timișoreni primeau sub 3.000 de lei net lunar în anul 2021.

Astfel, la nivelul județului Timiș este vizibil faptul că sectoarele intensive în tehnologie și cunoaștere sunt salariile cu cele mai mari câștiguri salariale, acestea indicând valoarea adăugată mare în economie și un grad de productivitate mai intens. Pe de altă parte, nivelul de salarizare este un indicator important în analiza fluxului migratoriu, acesta fiind unul din principalii factori care cauzează migrația. La nivelul municipiului Timișoara, nivelul de salarizare reprezintă atât o forță de atragerea a unor categorii de salariați cât și o cauză a migrației către țări mai dezvoltate, a altor categorii, inclusiv în domenii cu nivel de salarizare ridicat, precum IT&C sau sănătatea.

TABEL 21 - CÂȘTIGUL SALARIAL MEDIU NET LUNAR PE ACTIVITĂȚI ALE ECONOMIEI NAȚIONALE, ÎN JUDEȚUL TIMIȘ, ÎN ANUL 2021

CLASA CAEN	SALARIU MEDIU LUNAR NET	SALARIAȚI ÎN MUNICIPIUL TIMIȘOARA	% SALARIAȚI
J - INFORMAȚII ȘI COMUNICAȚII	7.646	13.751	10,4
Q - SĂNĂTATE ȘI ASISTENȚĂ SOCIALĂ	4.532	3.012	2,3
D - PRODUCȚIA ȘI FURNIZAREA DE ENERGIE ELECTRICĂȘI TERMICĂ, GAZE, APĂ CALDĂȘI AER CONDIȚIONAT	4.514	1.671	1,3
C - INDUSTRIA PRELUCRĂTOARE	3.984	42.306	32,0
P - ÎNVĂȚĂMÂNT	3.925	581	0,4
K - INTERMEDIERI FINANCIARE ȘI ASIGURĂRI	3.844	425	0,3
M - ACTIVITĂȚI PROFESIONALE, ȘTIINȚIFICE ȘI TEHNICE	3.814	5.891	4,4
R - ACTIVITĂȚI DE SPECTACOLE, CULTURALE ȘI RECREATIVE	3.350	923	0,7
B - INDUSTRIA EXTRACTIVĂ	3.291	371	0,3
E - DISTRIBUȚIA APEI; SALUBRITATE, GESTIONAREA DEȘEURILOR, ACTIVITĂȚI DE DECONTAMINARE	3.103	1.891	1,4
F - CONSTRUCȚII	3.061	8.867	6,7
A - AGRICULTURĂ, SILVICULTURĂȘI PESCUIT	3.043	3197	2,4

CLASA CAEN	SALARIU MEDIU LUNAR NET	SALARIAȚI ÎN MUNICIPIUL TIMIȘOARA	% SALARIAȚI
G- COMERȚ CU RIDICATA ȘI CU AMĂNUNTUL; REPARAREA AUTOVEHICULELOR ȘI MOTOCICLETELOR	2.947	30.179	22,8

Sursa: INS. Baza de date TEMPO Online

6.3.4. STRUCTURI DE SPRIJIN ALE AFACERILOR

PARCURI ȘI ZONE INDUSTRIALE

Parcul industrial Freidorf a fost constituit în anul 1999 printr-o Hotărâre de Consiliu Local pentru dezvoltarea de profiluri economice noi, atragerea investițiilor străine, creșterea numărului de locuri de muncă, precum și implementarea de tehnologii și de echipamente noi.[111] Acesta este situat în zona de Sud-Vest a Municipiului Timișoara și are o suprafața totală de 63 ha și 3.600 mp.

În funcție de principalele căi de acces, Parcul Industrial Freidorf este poziționat, după cum urmează:

- 7 km față de centrul orașului;
- 2,5 km față de drumul național DN 59;
- 8 km față de drumul național DN 6;
- 8 km față de drumul național DN 69;
- 8 km față de drumul european E 671;
- 8 km față de drumul european E 70;
- acces asigurat printr-o arteră de patru benzi de circulație, ce leagă fabricile existente de centrul orașului;
- 15 km față de aeroport.

În cadrul parcului sunt disponibile următoarele utilități: energie electrică, gază naturale, apă potabilă, canalizare, fibră optică, servicii de colectare a deșeurilor. În total, Primăria Timișoara concesionează o suprafață de 20 ha, parcelate în suprafețe de 1 ha, 4 ha, 5 ha, 6 ha sau alte suprafețe în funcție de specificul afacerii și a investiției.

În prezent, principalele domenii de activitate prezente în parc sunt:

- Producție componente auto;
- Semnalizări rutiere;
- Tratarea și acoperirea metalelor;
- Producție corpuri de iluminat.

În funcție de valoarea investiției și numărului de locuri de muncă create, agenții economici pot beneficia în cadrul parcului de următoarele facilități fiscale[112]:

- 2,5 milioane euro echivalent în lei;
  - Minim 30 de locuri de muncă create;
    - reducere de 15% la plata impozitului pe clădiri; scutire de la plata impozitului pe teren aferent investiției;

[111]https://www.primariatm.ro/afaceri/parc-industrial/
[112]https://www.primariatm.ro/afaceri/parc-industrial/

- >5 milioane euro echivalent în lei
  - Minim 60 de locuri de muncă create;
    - reducere de 20% la plata impozitului pe clădiri; scutire de la plata impozitului pe teren aferent investiției;
- >10 milioane euro echivalent în lei
  - Minim 140 de locuri de muncă create;
  - reducere de 30% la plata impozitului pe clădiri; scutire de la plata impozitului pe teren aferent investiției;
- 15 milioane euro echivalent în lei
  - Minim 250 de locuri de muncă create;
    - reducere de 40% la plata impozitului pe clădiri; scutire de la plata impozitului pe teren aferent investiției;
- 20 milioane euro echivalent în lei
  - Minim 500 de locuri de muncă create;
    - reducere de 80% la plata impozitului pe clădiri; scutire de la plata impozitului pe teren aferent investiției; facilitățile acordate nu vor putea depăși 708.000 lei/an.

De asemenea, în funcție de nivelul de sustenabilitate al clădirilor și tipul de certificat de performanță energetică deținut, agenții economici pot beneficia de reducere de la plata impozitului pe clădiri.

Parcul Industrial și Tehnologic Timișoara (PITT) a fost realizat de către Consiliul Județean Timiș și Agenția de Dezvoltare Economico-Socială Timiș, finanțat prin PHARE SIF 2001, Fondul Național pentru Dezvoltare Regională, Fonduri locale și alte surse. În anul 2021, PITT găzduia circa 20 de companii românești și străine, cu capital german, irlandez și italian, iar în prezent sprijină dezvoltarea IMM-urilor din următoarele domenii:

- Software;
- IT și comunicații;
- Electronică și electrotehnică;
- Automotive și alte tipuri de industrii ce utilizează tehnologii avansate și nepoluante;
- Alte activități de producție cu tehnologie puțin poluantă;
- Activități de proiectare, cercetare – dezvoltare;
- Logistică.

Parcul Industrial și Tehnologic Timișoara se întinde pe o suprafață de cca. 18,37 ha, de tip „greenfield", și este complet echipat cu facilități de infrastructură industrială. Oferta parcului constă în concesionarea a 25 de parcele cu dimensiuni cuprinse între 950 mp. și 8420 mp., însă conform Consiliului Județean, în anul 2021 era disponibilă doar 4 parcele erau libere, ceea ce indică interesul crescut al mediului de afaceri față de serviciile puse la dispoziție de către PITT. De asemenea, numărul locurilor de muncă nou create în Parcul Tehnologic și Industrial Timișoara este de 520.

Banat Business Park are drept obiectiv crearea unei zone industriale în comuna Sânandrei, având ca actuali sau viitori beneficiari companii care sunt interesate să-și dezvolte activitatea administrativă sau de producție în condiții europene de afaceri. Banat Business Park a primit în anul 2016 titlul de Parc Industrial și dispune în prezent de o suprafață de 85,76 ha. Parcul dispune de 41 de parcele cu suprafețe cuprinse între 0,3592 ha si 3,2951 ha. De asemenea, procentul de ocupare al terenului este de 55%, în timp ce 20% sunt spații verzi și 10 metri reprezintă spațiul de protecție față de parcelele învecinate[113]. Regimul de înălțime al parcului este P+3, înălțimea maximă posibilă a unei construcții fiind de 15m. Din punct de vedere

[113]https://banatbusinesspark.ro/ro/despre-noi/

al căilor de acces, parcul industrial se află la intersecția cu viitorul drum expres care va face legătura directă între Autostrada A1 Budapesta – București, E69 și Timișoara.[114]

Principalele facilități disponibile în cadrul Banat Business Park sunt[115]:

- Scutire de la plata taxelor percepute pentru modificarea destinației sau pentru scoaterea din circuitul agricol a terenului aferent parcului industrial;
- Scutire de la plata impozitului pe terenuri, corespunzător terenului aferent parcului industrial;
- Scutire de la plata impozitului pe clădiri, corespunzător clădirilor care fac parte din infrastructura parcului industrial;
- Scutiri, numai cu acordul autorităților publice locale, de la plata oricăror taxe datorate bugetelor locale ale unităților administrativ-teritoriale pentru eliberarea oricăror certificate de urbanism, autorizații de construire și/sau autorizații de desființare de construcții pentru terenurile și clădirile din infrastructura parcului, ce fac parte integrantă din parcul industrial;

Timișoara Airport Park (Timișoara Industrial Park) are o suprafață de peste 100.000 mp., și este situat în imediată apropriere de aeroport, ceea ce reprezintă un avantaj extrem de important. Acesta are ca și beneficiari firme precum: Continental, Elster (Honeywell), Litens Automotive, Valeo, Coca Cola. Parcul dispune de infrastructura și utilitățile necesare pentru procesele industriale de producție și/sau logistică. Prețul de închiriere variază între 3 și 5 EUR per metru pătrat. De asemenea, în perioada următoare capacitatea parcului industrial urmează să crească, în prezent fiind efectuate lucrări pentru a amenaja hale și alte utilități pe o suprafață de 30ha, care va pune la dispoziție hale cu suprafețe între 6.500 mp și 80.000 mp.

Log Center Timișoara a fost înființat în anul 2008 și se întinde pe o suprafață de circa 43.000 mp. De asemenea, parcul logistic de o clădire a cărei suprafețe brute de închiriat ajunge la 20.000 de metri pătrați. Acesta este amplasat în comuna Remetea Mare, la o distanță de 10 km de municipiul Timișoara. Clădirea oferă opt module pentru depozitare și deține caracteristicile tehnice ale unui depozit de clasa A. Log Center Timișoara reprezintă o opțiune perfectă pentru desfășurarea activităților de logistică transfrontalieră, fiind situat și în aproprierea aeroportului, beneficiind de servicii de securitate, uși pentru drive-in și posibilități de extindere. Unul dintre cei mai mari clienți ai Log Center Timișoara este compania producătoare de bere – URSUS.

Centru Logistic Dunca Expoziții este un centru logistic în comuna Dumbrăvița care pune la dispoziție depozite logistice de clasa A pe o suprafață de 34.500 mp., cu înălțimea de 12,5 m din care 3.000mp în regim de temperatură controlată cu înălțimea de 12m. De asemenea, parcul logistic dispune de terenuri și facilități necesare pentru extindere și creare noi spații de depozitare pe o suprafață de până la 100.000 mp. Centrul este situat la o distanță de 3km de Aeroportul Internațional "Traian Vuia" și la 3km de gară și la 3km de vamă.

WDP Industrial Park Dumbrăvița este localizat în localitatea Dumbrăvița, la 15 minute de municipiul Timișoara și 10 minute de aeroportul internațional. Parcul oferă o zonă logistică de 12.000 mp și 900 mp de spațiu de birouri. De asemenea, parcul dispune de 11 docuri de încărcare, două porți la parter, servicii de pază non-stop și toate utilitățile necesare pentru activitățile de logistică. În prezent, unul dintre cei mai mari clienți ai parcului reprezintă rețeaua de market-uri PROFI.

CENTRE DE AFACERI ȘI SPAȚII DE BIROURI

Centrul Regional de Afaceri Timișoara (CRAFT) din cadrul Camerei de Comerț, Industrie și Agricultură Timiș este considerat a fi unul dintre cele mai importante centre logistice și de resurse din județul Timiș și regiunea de vest a României. Acesta are ca principal obiect de activitate organizarea și găzduirea a diverse activități economice, sociale și culturale de anvergură (lansări de carte, decernări de premii, gale, etc.),

[114]Idem
[115]Idem

diverse târguri și expoziții, conferințe și evenimente ale mediului economic actual precum și furnizarea de servicii "business to business".

Locația este concepută ca o clădire multifuncțională, în două volume principale, pe două etaje, pe o suprafață la sol de circa 3500 mp și construită - 5.150 mp.

CRAFT pune la dispoziție[116]:

- 10 săli pentru întâlniri de afaceri, parteneriate, seminarii și instruiri, echipate cu sisteme moderne de prezentare, sonorizare, translație cca. 350 mp;
- spații pentru expoziții amenajate în conformitate cu standardele UFI (Union des Foires Internationales) - cca. 1600 mp interior și 600 mp exterior;
- sală de conferințe echipată cu sisteme de prezentare multimedia și de traducere simultană cu o capacitate de 250 locuri;
- birouri administrative - circa 150 mp;
- holuri de acces, depozite, alte utilități necesare;
- poziție favorabilă în centrul orașului, acces cu autoturism, tramvai, autobuz;
- 200 de locuri de parcare autoturisme care pot găzdui temporar 4-5 vehicule grele (TIR);
- acces la internet - 100 Mb/s;
- servicii de catering;
- servicii specifice organizării de evenimente;

În calitate de membru al Camerei de Comerț, Industrie și Agricultură, firmele pot beneficia de 10% la oricare din serviciile CRAFT, iar în cazul în care contractele depășesc suma de 20.000 RON, orice client beneficiază de o reducere de 15% la orice serviciu solicitat în cadrul CRAFT.

City Business Center (CBC) este un complex de birouri premium construit la cele mai înalte standarde pentru a pune la dispoziții birouri funcționale, sustenabile și confortabile. CBC este un complex alcătuit din 5 clădiri de clasa A, cu un decor modern și care se desfășoară pe o suprafață de 43.000 mp. City Business Center este situat în centru municipiului Timișoara și găzduiește birouri pentru firme precum: Unicredit Bank, Procredit Bank, BCR, Prospero, Saladbox, BRD, Regina Maria, XPRES, Banca Transilvania, Briteclean, etc. Locația dispune de zone verzi, zone de luat masa, pazăși monitorizare 24/7, parcare subteranășidiverse servicii publice în proximitate (notar, bănci, clinici, etc.)

United Business Center (0, 1, 2, 3) – reprezintă o parte a proiectului "Iulius Town Timișoara" care este format din 4 clădiri de birouri, proiectate în conformitate cu normele LEED. În total, acestea include peste 80.000 de mp de spații de birouri, cu dotări de ultimă generație, birouri ergonomice, moderne și eficiente. **UBC 0** dispune de o suprafață totală închiriabilă de 32000 mp cu un număr total de 21 niveluri și cu următoarele beneficii și facilități[117]:

- Acces direct la serviciile oferite de Iulius Mall Timișoara (shopping, centru medical, organizare de evenimente private);
- Parcare acoperită pentru biciclete;
- Stații de încărcare pentru mașinile electrice/hibride;
- Restaurante și cafenele cu specific internațional;
- Vestiare dotate cu dușuri și dulapuri de depozitate;
- Acces și pază 24/24 în incinta complexului;

[116]http://venusbnb.ro/informatii-utile/craft
[117]https://unitedbusinesscenter.ro/building/united-business-center-0/

UBC 1 dispune de o suprafață totală închiriabilă de 13.000 mp, amenajați în cadrul unei clădiri cu 13 nivele. Imobilul a fost construit potrivit principiilor pentru clădiri verzi și beneficiază de certificare LEED Gold. Cei mai reprezentativi beneficiari sunt marile companii multinaționale din domeniul IT, Outsourching și Automotive. Beneficiile și facilitățile puse la dispoziție sunt similar cu cele din UBC 0.

UBC 2 este o clădire de birouri care numără 10 niveluri și pune la dispoziție o suprafață totală închiriabilă de 18.000 mp. Clădirea a fost inaugurate în anul 2017 și are implementată sistemul Building Management System, care monitorizează și controlează echipamentele de ventilație, iluminare, energie electrică, securitate și protecție împotriva incendiilor[118]. Facilitățile și beneficiile puse la dispoziție sunt similar cu cele din clădirile UBC 1 și UBC 0.

UBC 3 este cea mai recentă clădire inaugurate din cadrul proiectului "Iulius Town Timișoara", fiind inaugurate în anul 2019. Aceasta are 20 de niveluri și pune la dispoziție o suprafață totală închiriabilă de 19.000 mp. Clădirea este calificată cu cel mai înalt nivel de certificare LEED (Leadership in Energy and Environmental Design) – Platinum – conform standardului Building Design and Construction. Această clădire smartși performantă găzduiește în prezent peste 15 companii multinaționale din diverse domenii liberale, precum IT&C, Outsourching și Automotive.

Asirom Center este o clădire de birouri situată în Piața Consiliului Europei, la intersecția a trei bulevarde, respectiv Calea Aradului, Calea Torontalului și Circumvalațiunii. Clădirea oferă o suprafață închiriabilă de 11.000 mp, amenajați în 11 etaje + parter și subsol. Clădirea oferă standarde de clasa B, și include facilități precum: aer condiționat, tavan suspendat, ferestre cu deschidere, supraveghere video și detectoare de fum, locuri de parcare, etc.

Parc birouri ISHO Timișoara – este un proiect de 3 clădiri de birouri, care în total reunesc peste 50.000 mp închiriabili. Clădirile construite dețin certificat de clasa A, punând la dispoziție un șir de facilități și beneficii favorabile pentru munca în birou, pe lângă amplasarea geografică favorabilă – la 1km distanță de Piața Unirii.

AGN Business Center este o clădire de birouri din zona centrală a orașului, care are 8 etaje și pune la dispoziție o suprafață totală de închiriat de 5.096 mp și 46 de locuri de parcare. Clădirea a fost construită în anul 2008 și deține certificate de clădire de clasa A. Unul din cei mai reprezentativi beneficiari ai spațiilor închiriate este gigantul tehnologic German – Bosch.

Clădirea de birouri BCR este o clădire nouă și modernă cu o suprafață închiriabilă de 5.200 mp, care găzduiește în prezent sucursala județeană a BCR. Aceasta dispune de sala de fitness, punct medical, restaurant, farmacie, ATM, aer condiționat, servicii de pază 24/7, etc. Clădirea este situată în zona centrală a orașului la intersecția mai multor bulevarde majore.

Victoria Offices este o clădire de birouri amplasată în Piața Victoriei, care are 3 etaje și pune la dispoziție o suprafață totală închiriabilă de 1.000 mp. Specificațiile clădirii includ HVAC, tavan suspendat, ferestre cu deschidere, acces securizat, detectoare de fum, etc.

Bega Business Park este un ansamblu de clădiri de birouri, prevăzut cu 5 clădiri care să pună la dispoziție o suprafață închiriabilă de 73.000 mp. În prezent două clădiri sunt integral ocupate de către multinaționala Nokia. În cadrul ansamblului sunt disponibile facilități precum: cantină, locuri de parcare, A/C, generatoare de back-up, servicii de pază 24/7, camere de supraveghere CCTV, BMS, etc.

Fructus Plaza reprezintă un proiect mixt între spațiile de birouri și spațiile rezidențiale. Clădirea are 14 etaje pe care sunt dispuse 81 de apartamente, 7.400 mp de spații birouri și 1.100 mp spații comerciale. Spațiile de birouri sunt dispuse pe 5 etaje, fiecare oferind peste 1.000 mp de spații deschise sau cu diverse opțiuni

[118]https://unitedbusinesscenter.ro/building/united-business-center-2-2/

de partiționare.[119] Locația dispune de 2 etaje de parcări subterane, restaurant, ATM, farmacie, servicii de pază și securitate, generatoare de back-up, etc.

CLUSTERE

Clusterul Regional TIC a fost înființat în data de 1 iulie 2011, la inițiativa unui număr de 26 de membri fondatori: Consilii Județene, Primării, Universități, întreprinderi private din domeniul TIC, structuri de suport pentru afaceri, etc. Cu o cifră de afaceri cumulată de 1,5 miliarde lei, în 2011, firmele din Clusterul TIC reprezintă peste 75 % din cifra de afaceri cumulată a sectorul TIC din Regiunii Vest. În calitate de membri, din municipiul Timișoara funcționează în cadrul clusterului: UVT, Universitatea Politehnică, City Business Center, Primăria Municipiului Timișoara, CJ Timiș, Nokia, Kathreinși alte întreprinderi private. Clusterul Regional TIC are sediul în Timișoara și derulează, începând din 2014, proiectul "Operaționalizarea Clusterului TIC Vest prin acces la broadband și dotare cu echipamente conexe". Valoarea totală a proiectului este de peste 120.000 lei.

Rosenc este o asociație de tip Cluster și este parte din rețeaua națională Clustero. Rosenc are în mod obligatoriu membri din cele trei medii: Privat, Cercetare-Dezvoltare și Public. Clusterul ROSENC a fost fondat în 22.02.2011, de către 23 membri fondatori, ajungând, în prezent, la 63 de membri, dintre care:

- 49 Întreprinderi Mici și Mijlocii;
- 3 Întreprinderi Mari;
- 8 Universități / Institute de Cercetare;
- 3 Autorități Publice.

Scopul asociației îl reprezintă promovarea pe termen lung a Regiunii Vest, în sectoarele energiilor regenerabile, eficienței energetice și noilor energii sustenabile și participarea în rețelele internaționale ca partener sau coordonator de proiecte.[120] Până în prezent, asociația a implementat cel puțin 4 programe (INNOVATION LABS 2017, INNOCATALYST, Programul de eficientizare energetică a blocurilor de locuințe (ESCO) și Programul Rosenc de eficiență energetică în iluminat (PREEI) și un număr mare de proiecte și evenimente, în domenii precum: transport sustenabil, energie sustenabile, dezvoltare rurală și agricultură sustenabilă, etc.

Banat Software este un cluster în domeniul IT&C și are statut de membru în rețeaua națională Clustero. Clusterul lucrează în strânsă coordonare cu Asociația Română pentru Industria Electronică și Software-Sucursala Timișoara (ARIES-TM), care este și entitatea de management a clusterului. Datorită activității sale, clusterul Banat Software a fost premiat cu Certificat de Bronz din partea Secretariatului General de Analiză a Clusterelor. Pe plan internațional, clusterul are relații de cooperare cu structuri similare din Novi-Sad (Serbia) și Szeged (Ungaria). În prezent, clusterul are peste 30 de membri, printre care: Primăria Municipiului Timișoara, Universitatea Politehnică Timișoara, Nokia Networks, Quest, Centrul de Cercetări în Calculatoare și Tehnologia Informației din cadrul UPT, etc.

Advertising Printing and Packaging Cluster (APP Cluster) este un cluster format din 25 de membri care împreună generează o cifră de afaceri de peste 15 milioane EUR anual și au o experiență de peste 20 de ani în România. În linii generale, APP Cluster oferă servicii de marketing la nivelul regional, servicii-suport pentru infrastructura de publicitate stradală și marketing pe panouri publicitare, precum și o gamă largă de servicii complexe de marketing, print și împachetări. Oferta agregată de servicii a fost dezvoltată în cadrul proiectului "Dezvoltarea Clusterului APP – Advertising, Printing, Packaging", care a fost finanțat prin Fondul European de Dezvoltare Regională.

[119]https://www.spatii-de-birouri.ro/inchiriere-vanzare/timisoara-fructus-plaza
[120]http://rosenc.ro/#

6.3.5. COMPETITIVITATEA ECONOMIEI ȘI MOTOARE ECONOMICE

Identificarea sectoarelor economice din municipiul Timișoara care dispun de avantaje competitive față de economia națională este un proces care permite profilarea din punct de vedere economic a municipiului și identificarea sectoarelor emergente. Pentru identificarea sectoarelor economice care au avantaje competitive față de economia națională au fost aplicate două instrumente de analiză: Coeficientul de Localizare și Variația Diferențială. Coeficientul de Localizare reprezintă excesul sau lipsa forței de muncă la nivelul unui anumit sector, fiind un indicator relevant pentru identificarea sectoarelor economice cu potențial de dezvoltare. Coeficientul de localizare (CL) este un indicator ce compară concentrarea locală a unui sector de activitate cu concentrarea la nivel regional/național a acelui domeniu de activitate. Variația diferențială a numărului de angajați (VD) reprezintă diferența între ratele de creștere sau declin ale unui sector sau domeniu local, comparativ cu creșterea sau declinul sectorului din zona de referință, în cazul de față declinul sau creșterea sectorului la nivel național.

În cazul prezentei strategii, analiza a fost efectuată pe baza datelor privind clasificarea activităților economiei regionale și datele aferente numărului de angajați ai întreprinderilor active (ce fac referire numai la angajații din sectorul privat). Ca nivel de comparație, analiza a fost realizată în comparație cu nivelul național iar perioada de analiză este 2015-2021.

Sectoarele competitive și cu potențial de motor economic local sunt acele sectoare care înregistrează o valoare a coeficientului de localizare mai mare decât 1. Acestea sunt atractive la nivel local atât pentru companiile și antreprenorii din domeniul (care au nevoie de acces la o forță de muncă calificată) cât și pentru forța de muncă și experții din sectorul respectiv (care au nevoie de oportunități diverse în sectorul respectiv).

Interpretarea rezultatelor are la bază 4 categorii care sunt analizate în funcție de valoare Coeficientului de Localizare și a Variației Diferențiale:

- CL>1, VD>0 – **Sectoare în dezvoltare** – cele mai competitive, cu potențial de specializare și concentrare ridicată;
- CL>1, VD<0 – **Sectoare în transformare** – potențial de specializare deși au o creștere mai lentă decât la nivel regional;
- CL<1, VD>0 – **Sectoare de perspectivă** – deși nu prezintă potențial ridicat de specializare, înregistrează o creștere mai mare decât evoluția la nivel regional;
- CL<1, VD<0 – **Sectoare în declin** – indică o pierdere a competitivității.

Raportarea la nivel național a sectoarelor cu rol de motoare economice este realizată pentru a identifica dacă acestea se dezvoltă mai rapid sau/și mai mult la nivel local comparativ cu evoluția la nivel național și pentru a identifica dacă în raport cu totalul salariaților, sectoarele respective ocupă o pondere mai mare decât aceleași sectoare la nivel național. În linii generale, aceste aspecte facilitează identificarea potențialului de specializare, bazat pe sectoare competitive. Din perspectivă practică, economia locală trebuie să faciliteze și să susțină dezvoltarea acestor sectoare pentru a produce creștere economică calitativă și cantitativă, bazată pe valoare adăugată.

În baza tabelului de mai jos, la nivelul municipiului Timișoara au fost identificate un șir de sectoare economice în dezvoltare, care generează creștere economică. Acestea vizează atât domeniul industrial și al producției, cât și domeniul serviciilor. Astfel, există sectoare în dezvoltare cu o valoare adăugată mai redusă, precum: *1 – Agricultură, vânătoare și servicii anexe* și *47 – Comerț cu amănuntul, cu excepția autovehiculelor și motocicletelor,* care însă au potențial de dezvoltare dacă sunt create sinergii relevante și utile cu alte sectoare economice (de ex. digitalizarea comerțului și dezvoltarea de servicii de e-commerce, sau tehnologizarea înaltă a agriculturii). Pe de altă parte, există sectoare economice care utilizează tehnologie înaltă și medie pentru producția de bunuri și prestarea de servicii, precum: *61 – Telecomunicații, 62 – Activități de servicii în tehnologia informației, 63 – Activități de servicii informatice, 51 – Transporturi aeriene, 29 – Fabricarea autovehiculelor de transport rutier, a remorcilor și semiremorcilor* și *20 –*

Fabricarea substanțelor și a produselor chimice. Astfel, se poate observa o dezvoltare puternică a sectorului IT&C și a industriei prelucrătoare, în special a ramurii de automotive. Aceste sectoare economice produc valoare adăugată mare la nivelul municipiului Timișoara, respectiv generează locuri de muncă cu remunerare mai mare. Alte sectoare în dezvoltare identificate vizează sectorul serviciilor, și anume: *77 – Activități de închiriere și leasing* și *88 – Activități de asistență socială, fără cazare.* Dacă în cazul sectorului activităților de asistență socială dezvoltarea economică a întreprinderilor se află într-o strânsă legătură și dependență de activitatea instituțiilor publice de profil, atunci în cazul activităților de închiriere și leasing – sectorul poate produce creștere economică prin inovare și digitalizare a proceselor, în special prin expunerea la piața locală de servicii de IT&C.

Sectorul local de IT&C reprezintă un element vital al ansamblului economic local, în special pentru procesul de aliniere la tendințele internaționale cu privire la introducerea elementelor digitale în toate aspectele și domeniile de activitate. Atât sectorul IT&C cât și alte sectoare de dezvoltare sunt sprijinite la nivel local și regional prin intermediul Strategiei de Specializare Inteligentă a Regiunii Vest – ceea ce îi oferă municipiului Timișoara rolul de HUB regional inovator, care are la bază servicii cu valoare adăugată mare. Existența cadrului partenerial între universități, entități de cercetare, întreprinderi private și administrația publică locală facilitează existența unui ecosistem funcțional și atragerea de finanțări nerambursabile pentru creșterea continuă a sectorului.

Atragerea de finanțări nerambursabile reprezintă o soluție pentru creșterea tuturor sectoarelor economice, în special dacă investițiile respective au menirea de a îmbunătăți procesele și de a crește calitatea produselor vândute sau a serviciilor prestate.

Sectoarele de perspectivă sunt acele sectoare care au potențial de a deveni motoare economice locale și care înregistrează un ritm de creștere superior mediei naționale, dar care încă au nevoie de o creștere din punct de vedere a forței de muncă, pentru a crea noi nișe de specializare. La nivelul municipiului Timișoara, aceste ramuri fac parte preponderent din industria prelucrătoare, creativă și din sectorul serviciilor. Toate acestea ramuri necesită o forță de muncă cu calificare cel puțin tehnologică, iar unele chiar și calificare înaltă (sectorul energetic, producție cinematografică, etc.). Pe termen mediu și lung, potențialul acestor ramuri poate fi valorificat prin intermediul investițiilor în: resursa umană, modernizarea proceselor și inovare.

Sectoarele necompetitive sunt acele sectoare care fie au o concentrare mai redusă a forței de muncă la nivel local comparativ cu nivelul național, fie au înregistrat un declin mai accentuat al numărului de salariați. Fenomenul de declin al sectoarelor respective poate fi atenuat prin intermediul creșterii cererii sau a îmbunătățirii calității ofertei, adică a serviciilor și produselor pe care firmele le vând pe piață.

Sectoarele în declin sunt de regulă acele sectoare care folosesc intensiv resursa umană, cu un grad redus de digitalizare și inovare și care generează o valoare adăugată redusă. Acestea se pot dezvolta și deveni competitive cu ajutorul investițiilor în inovare și în tehnologiile digitale, pentru a reduce costuri și pentru a fi competitive pe piața regională, națională sau chiar internațională. De asemenea, este importantă mențiunea cu privire la sectoare vitale pentru sănătatea și siguranța cetățenilor, precum industria alimentară și construcția de clădiri – care se află în declin dar necesită o abordare serioasă pentru a menține un nivel ridicat al produselor și serviciilor livrate. De asemenea, subfinanțarea cronică de la bugetul central a activităților de cercetare din ultimii 30 de ani a dus la faptul ca acest sector să se afle în declin, atât la nivelul municipiul Timișoara cât și la nivel național – comparativ cu alte țări din UE.

TABEL 22 - POTENȚIALUL DE SPECIALIZARE AL ECONOMIEI MUNICIPIULUI TIMIȘOARA ÎN RAPORT CU ECONOMIA NAȚIONALĂ, 2015-2021

SECTOARE NECOMPETITIVE	SECTOARE COMPETITIVE
SECTOARE ÎN TRANSFORMARE (CL>1, VD<0)	**SECTOARE ÎN DEZVOLTARE (CL>1, VD>0)**
25 - Tăbăcirea și finisarea pieilor; fabricarea articolelor de voiaj și marochinărie, harnașamentelor și încălțămintei; prepararea și vopsirea blănurilor 22 - Fabricarea produselor din cauciuc și mase plastice 26 - Fabricarea calculatoarelor și a produselor electronice și optice 68 - Tranzacții imobiliare 69 - Activități juridice și de contabilitate 71 - Activități de arhitectură și inginerie; activități de testări și analiză tehnică 74 - Alte activități profesionale, științifice și tehnice 78 - Activități de servicii privind forța de muncă 86 - Activități referitoare la sănătatea umană 87 - Servicii combinate de îngrijire medicală și asistență socială, cu cazare 93 - Activități sportive, recreative și distractive 96 - Alte activități de servicii	1 - Agricultură, vânătoare și servicii anexe 20 - Fabricarea substanțelor și a produselor chimice 29 - Fabricarea autovehiculelor de transport rutier, a remorcilor și semiremorcilor 47 - Comerț cu amănuntul, cu excepția autovehiculelor și motocicletelor 51 - Transporturi aeriene 58 - Activități de editare 61 - Telecomunicații 62 - Activități de servicii în tehnologia informației 63 - Activități de servicii informatice 77 - Activități de închiriere și leasing 88 - Activități de asistență socială, fără cazare
SECTOARE ÎN DECLIN (CL<1, VD<0)	**SECTOARE DE PERSPECTIVĂ (CL<1, VD>0)**
10 - Industria alimentară 13 - Fabricarea produselor textile 17 - Fabricarea hârtiei și a produselor din hârtie 18 - Tipărire și reproducerea pe suporți a înregistrărilor 02 - Silvicultură și exploatare forestieră 23 - Fabricarea altor produse din minerale nemetalice 24 - Industria metalurgică 27 - Fabricarea echipamentelor electrice 28 - Fabricarea de mașini, utilaje și echipamente n.c.a. 3 - Pescuitul și acvacultura 32 - Alte activități industriale n.c.a. 33 - Repararea, întreținerea și instalarea mașinilor și echipamentelor 41 - Construcții de clădiri 42 - Lucrări de geniu civil 43 - Lucrări speciale de construcții	11 - Fabricarea băuturilor 14 - Fabricarea articolelor de îmbrăcăminte 16 - Prelucrarea lemnului, fabricarea produselor din lemn și plută, cu excepția mobilei; fabricarea articolelor din paie și din alte materiale vegetale împletite 21 - Fabricarea produselor farmaceutice de bază și a preparatelor farmaceutice 25 - Industria construcțiilor metalice și a produselor din metal, exclusiv mașini, utilaje și instalații 30 - Fabricarea altor mijloace de transport 31 - Fabricarea de mobilă 35 - Producția și furnizarea de energie electrică și termică, gaze, apă caldă și aer condiționat 36 - Captarea, tratarea și distribuția apei 37 - Colectarea și epurarea apelor uzate 38 - Colectarea, tratarea și eliminarea deșeurilor; activități de recuperare a materialelor reciclabile 39 - Activități și servicii de decontaminare

SECTOARE NECOMPETITIVE	SECTOARE COMPETITIVE
45 - Comerț cu ridicata și cu amănuntul, întreținerea și repararea autovehiculelor și a motocicletelor	53 - Activități de poștă și de curier
46 - Comerț cu ridicata cu excepția comerțului cu autovehicule și motociclete	59 - Activități de producție cinematografică, video și de programe de televiziune; înregistrări audio și activități de editare muzicală
49 - Transporturi terestre și transporturi prin conducte	60 - Activități de difuzare și transmitere de programe
50 - Transporturi pe apă	80 - Activități de investigații și protecție
52 - Depozitare și activități auxiliare pentru transporturi	09 - Activități de servicii anexe extracției
55 - Hoteluri și alte facilități de cazare	90 - Activități de creație și interpretare artistică
56 - Restaurante și alte activități de servicii de alimentație	91 - Activități ale bibliotecilor, arhivelor, muzeelor și alte activități culturale
64 - Intermedieri financiare, cu excepția activităților de asigurări și ale fondurilor de pensii	92 - Activități de jocuri de noroc și pariuri
66 - Activități auxiliare pentru intermedieri financiare, activități de asigurare și fonduri de pensii	
70 - Activități ale direcțiilor(centralelor), birourilor administrative centralizate; activități de management și de consultanță în management	
72 - Cercetare	
73 - Publicitate și activități de studiere a pieței	
75 - Activități veterinare	
79 - Activități ale agențiilor turistice și a tur	
08 - Alte activități extractive	
81 - Activități de peisagistică și servicii pentru clădiri	
82 - Activități de secretariat, servicii suport și alte activități de servicii prestate în principal întreprinderilor	

Sursa: Calcule proprii pe baza datelor INS.

6.3.6. SECTORUL CERCETARE-DEZVOLTARE-INOVARE

Conform European Innovation Scoreboard 2022[121] , document elaborat de către Comisia Europeană, România ocupa ultima poziție la nivelul Uniunii Europene la capitolul Summary Innovation Index – un indicator care măsoară și identifică punctele forte și slabe ale sistemelor naționale de inovare și ajută țările să identifice domeniile care necesită o abordare mai specială în contextul inovării. Astfel, toate regiunile din țară intră in categoria inovatorilor emergenți, ceea ce indică, pe de o parte - un potențial imens de dezvoltare și inovare, și pe de altă parte – un interes modest față de procesul de inovare din ultimii ani, comparativ cu alte regiuni ale Uniunii Europene.

Institutul Național de Statistică raporta pentru anul 2021 cheltuieli pentru activitățile de cercetare-dezvoltare-inovare din județul Timiș de circa 646,59 mil. RON, în creștere cu 158,6% față de anul 2015, înregistrând un ritm de creștere superior celui regional (+151,8%) și național (+61,6%). Județul Timiș este

[121]https://ec.europa.eu/research-and-innovation/en/statistics/performance-indicators/european-innovation-scoreboard/eis

unul din motoarele activității de cercetare-dezvoltare din România, cu o pondere de 11,6% a cheltuielilor din totalul înregistrat la nivel național, și 88,3% - din totalul regional – ceea ce indică că la nivelul Regiunii Vest – județul Timiș concentrează cea mai mare parte a activităților de CDI.

Totuși, aceste cheltuieli sunt relativ mici comparativ cu alte regiuni ale Uniunii Europene, în care investițiile în CDI reprezintă o prioritate, în special în zonele unde este bine dezvoltat învățământul superior. La nivelul României, această situație este cauzată de subfinanțarea cronică din ultimii 30 a cercetării, fapt ce plasează România la coada Uniunii Europene în ceea ce privește ponderea din PIB a cheltuielilor cu CDI. Astfel, sunt necesare politici de la nivel central care să stimuleze activitățile de CDI, care generează valoare adăugată brută și locuri de muncă cu remunerare mai mare.

FIGURĂ 95 - EVOLUȚIA CHELTUIELILOR CU ACTIVITĂȚILE DE CERCETARE-DEZVOLTARE DIN JUDEȚUL TIMIȘ, ÎN PERIOADA 2015-2021, MILIOANE RON

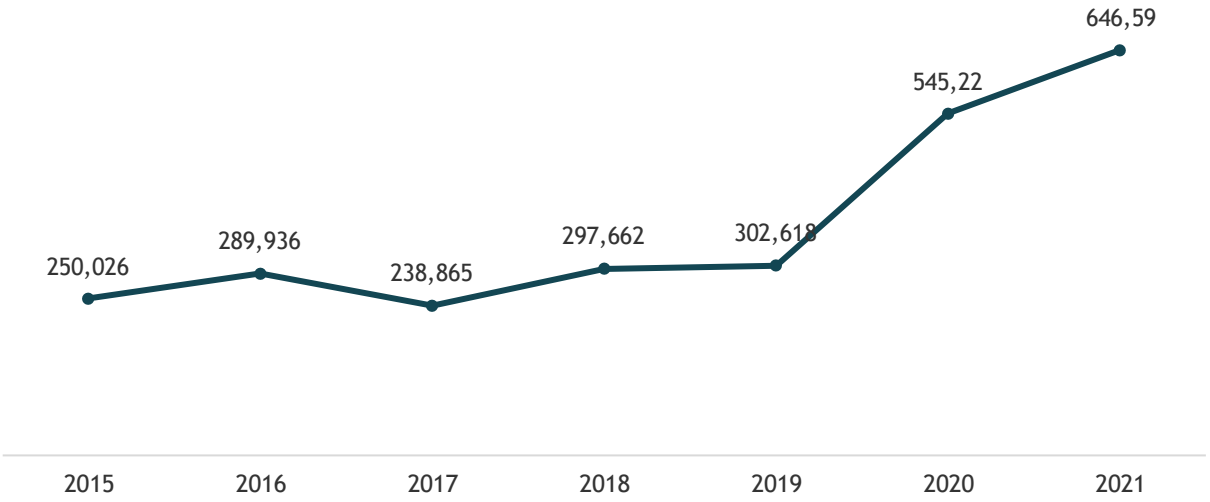

Sursa: INS. Tempo ONLINE

Situația este similară și în ceea ce privește numărul de salariați din activitatea de CDI. Astfel, în anul 2021, în județul Timiș erau angajați circa 89 de persoane la 10.000 de persoane ocupate, cu mult peste media regională de 56,8 de angajați la 10.000 de persoane ocupate și cea națională (61,9). Acest fapt este explicat de prezența unui mare de angajatori, atât publici cât și privați, care efectuează activități de CDI, cum ar fi universitățile.

FIGURĂ 96 - EVOLUȚIA SALARIAȚILOR DIN ACTIVITATEA DE CDI RAPORTAT LA 10.000 DE PERSOANE OCUPATE, NIVEL NAȚIONAL, REGIONAL ȘI JUDEȚEAN, 2015-2021

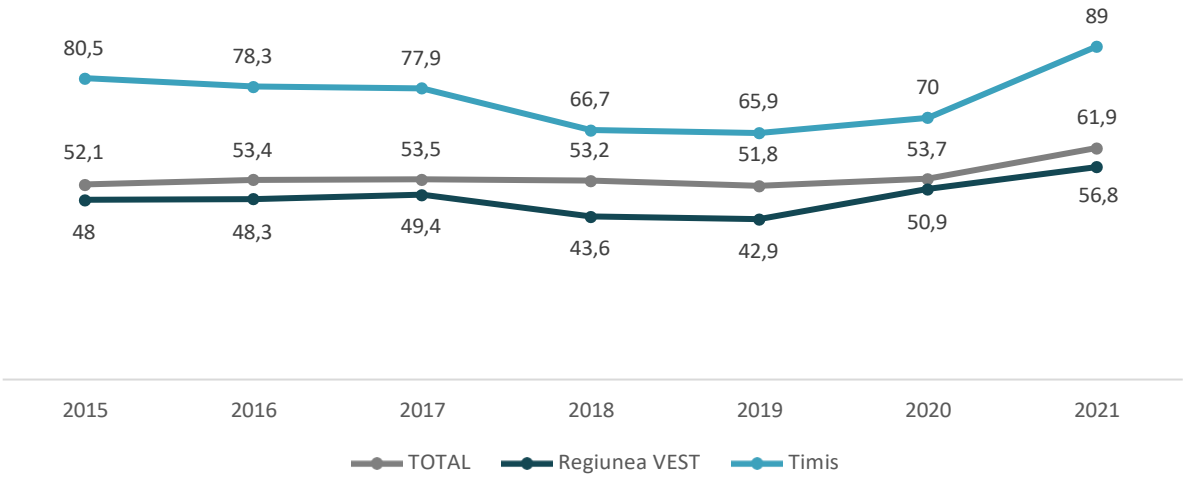

INFRASTRUCTURA UNIVERSITARĂ DE CERCETARE

Activitatea de cercetare din municipiul Timișoara are la bază mai mulți actori relevanți, atât din mediul public cât și privat. Printre cei mai relevanți actori în domeniul cercetării-dezvoltării-inovării din municipiul Timișoara sunt universitățile și centrele de cercetare din cadrul acestora, după cum urmează:

Universitatea de Vest din Timișoara[122]:

- Institutul pentru Cercetări Avansate de Mediu (ICAM);
- Platforma de Formare și Cercetare Interdisciplinară Nicholas Georgescu – Roegen (PFCI-NGR);
- Laboratoarele de Cercetări Avansate de Mediu (LCAM);
- Centrul de cercetări în curatoriat, istoria și critica de artă, studii patrimoniale (CICASP);
- Centrul de Creație al Artelor Vizuale Contemporane (CCAVC);
- Centrul de Creație și Cercetare în Artele Decorative și Design (CCCADD);
- Centrul Regional de Cercetare și Expertiză în domeniul conservării-Restaurării patrimoniului Cultural material (CRCERC);
- Centrul de Cercetare: Analize Termice în probleme de Mediu(CCATM);
- Centrul pentru Dezvoltare Regională, Studii Trans-frontaliere și Amenajarea Rațională a Teritoriului (CDR-START);
- Laboratorul de Chimie-Fizică Structurală și Computațională pentru Nanoștiință și Qsar (LCFSCNQ);
- Centrul de geomorfologie aplicata si cercetare interdisciplinara (CGACI);
- Centrul pentru Dreptul Afacerilor Timișoara(CDATM);
- Centrul de Drept Comparat și Interdisciplinaritate(CDCI);
- Centrul de Cercetări în Științe Penale(CCSP);
- East European Center for Research in Economics and Business (ECREB);
- Centrul de sustenabilitate Green UVT (Green UVT);
- Centrul de Cercetare în Știința Sportului, Educației Fizice și în Kinetoterapie (CCSSEFK);
- Centrul de Cercetare în Fizică Teoretică (CCFT);

[122]https://www.uvt.ro/cercetare/cercetare-si-inovare/centre-de-cercetare/

- Grupul de Cercetări în Fizica Particulelor Elementare (GCFPE);
- Centrul de Cercetări în Fizica Materialelor și a Energiilor Regenerabile (MATREG);
- Centrul de Cercetare-Dezvoltare pentru Materiale Inteligente si Aplicații Biomedicale (CCDMIAB);
- Centre for Corpus Related Digital Approaches to Humanities (CODHUS);
- Centrul de Studii Francofone (CSF);
- Centrul Interdisciplinar de Studii de Gen (CISG);
- Centrul Interdisciplinar de Studii Regionale (CISR);
- Research centre for Heritageand cultural Antropology (RHEA);
- Centrul de Cercetare în Traducere și în Istoria Traducerii Românești(ISTTRAROM);
- Centrul de Scriere Academică și Profesională (CSAP);
- Centrul de Studii Romanice din Timișoara (CSRT);
- Centrul de Studii de Istorie și Arheologie „Constantin Daicoviciu" Timișoara (CSIATim);
- Centrul de Cercetări Interdisciplinare a Patrimoniului Arheologic Mobil și Imobil (ARHEOTIM);
- Centrul de Cercetare în Teoria Calitativă a Sistemelor cu Aplicații în Probleme de Control (CCTCSAPC);
- Centrul de Cercetare în Informatică (Research Center in Computer Science)(CCI);
- UVT HPC Center (HPC);
- Centrul de Cercetare Muzicală și Interdisciplinară (CCMT);
- Centrul de Diagnoză Socială (CDS);
- Centrul de studii și cercetări psihologice Timișoara (CSCPT);
- Clinica Universitară de Terapii și Consiliere Psihopedagogică (CUTCP);
- Centrul de Cercetare – Acțiune privind Discriminarea și Incluziunea Socială (CCADIS);
- Centrul de Cercetare și Dezvoltare Socială (ICDS);
- Centrul Internațional de Cercetări Interdisciplinare în Drepturile Omului (ICIRHR);
- Institutul de Cercetări Social – Politice(ICSP);
- Institutul de Cercetări Social - Politice: Centrul Român de Studii Penitenciare (CRSP);
- Institutul de Cercetări Social - Politice: Centrul de Cercetare în Istoriografie Filosofică și Filosofia Imaginarului (CCIFFI);

Pe lângă centrele de cercetare, în cadrul universității de Vest își desfășoară activitatea **Centrul de Transfer Tehnologic și Inovare**. Acesta reprezintă o entitate a cărei activitate constă în stimularea inovării și transferului tehnologic, în scopul de a promova pe plan economic rezultatelor cercetării materializate prin produse, procese și servicii noi sau îmbunătățite. Activitatea CTT UVT are loc inclusiv prin corelarea cu Strategia Regională de Specializare Inteligentă a Regiunii Vest și un șir de parteneriate cu mediul de afaceri sau alte universități din țară sau străinătate.

Domeniile care se bucură de o prioritate strategică în cadrul CTT UVT sunt:

- Tehnologia Informației și a Comunicațiilor;
- E-sănătate și calitatea vieții;
- Eficiență Energetică și clădiri inteligente;

În cadrul Universității Politehnice Timișoara funcționează următoarele centre și institute de cercetare[123]:

- Institutul de Cercetări pentru Energii Regenerabile - ICER;
- Controlul Inteligent al Conversiei și Stocării Energiei - CICSE;
- Mecanica Materialelor și Siguranța Structurilor - CEMSIG;
- Procesarea și Caracterizarea Materialelor Avansate - CCPCMA;
- Laboratorul ”Ștefan Nădășan”;
- Analiza și Optimizarea Regimurilor Sistemelor Electroenergetice - AORSE;
- Calculatoare și Tehnologia Informației - CCCTI;
- Cercetare în Urbanism și Arhitectură - CCUA;
- Cercetări Avansate în Domeniul Traducerii - PoliCAT;
- Cercetări Interdisciplinare în Comunicare și Dezvoltare Durabilă - CCICDD;
- Chimia și Ingineria Compușilor Organici, Macromoleculari și Naturali - CICOMN;
- Competențe în Plasturgie - CCP;
- Hidrotehnică și Protecția Mediului - CCHPM;
- Infrastructuri pentru Construcții și Transporturi;
- Ingineria Medicală - CCIM;
- Ingineria Sistemelor Automate - CCISA;
- Ingineria Sistemelor cu Fluide Complexe - CCISFC;
- Inginerie Integrată - CCII;
- Inginerie și Management - CCIM;
- Instalații pentru Construcții - CCIC;
- Laboratorul de Materiale și Structuri Inteligente - SMSL;
- Mașini și Echipamente Termice, Transporturi și Combaterea Poluării - CCMETTCP;
- Materiale Anorganice și Energii Alternative - CCMAEA;
- Materiale și Tehnologii Industriale - CCMTI;
- Mecatronică și Robotică - CCMR;
- Metode Avansate de Studiu al Fenomenelor Fizice - CCMASFF;
- Multimedia - CM;
- Prelucrarea Inteligentă a Semnalelor - CCPIS;
- Reabilitarea Construcțiilor;
- Sisteme Electronice Inteligente - CCSEI.

De asemenea, în cadrul UPT funcționează **Oficiul de Inovare și Transfer Tehnologic**, care este parte componentă a Biroului pentru valorificarea cercetării. Scopul instituției este de a dezvolta capacitatea și competențele de transfer tehnologic ale Universității Politehnica Timișoara prin[124]:

- consolidarea și dezvoltarea de parteneriate cu mediul economic în vederea implementării și transferului de know-how tehnico-științific, diseminării rezultatelor cercetării;
- monitorizarea transferului rezultatelor cercetării centrelor și colectivelor de cercetare spre mediul industrial și consilierea acestora;

[123]http://www.research.upt.ro/page1.html#features06-2cn
[124]http://www.research.upt.ro/page1.html#features06-2cn

- acordarea de consiliere, susținere logistică și financiară pentru protecția proprietății intelectuale a rezultatelor cercetării centrelor și colectivelor de cercetare din UPT și pentru crearea de start-up-uri sau spin-off-uri inovative.

În cadrul Universității de Medicină și Farmacie "Victor Babeș" își desfășurau activitatea 40 de centre metodologice și de cercetare și alte 10 centre de cercetare avansată, după cum urmează:

- Centru de cercetare pentru evaluări farmacotoxicologice (FARMTOX);
- Centru de cercetare moleculară în nefrologie și patologie vasculară;
- Centru de Cercetare Translațională și Medicina Sistemelor (CERT-MEDS);
- Centru de Cercetare al Institutului de Boli Cardiovasculare Timișoara;
- Centru de Cercetare în angiogeneză;
- Centru multidisciplinar de cercetare al rezistenței la antibiotic (MULTIREZ);
- Centru de Cercetare și Inovare în Medicina Personalizată a Bolilor Respiratorii (CCIMPBR);
- Centru de Cercetare Genomică-GENOMICA;
- Centru de Cercetare cognitivă în patologia neuropsihiatrică – NEUROPSY-COG;
- Centru de screening instrumental avansat (AISC);

Rezultatele activității de cercetare din cadrul UMFVB din Timișoara sunt remarcabile și au dus la un număr mare de cereri de brevet și invenții, precum: unguente, implanturi, dispozitive medicale, aparate de respirație artificială, etc.

Universitatea de Științe Agricole și Medicină Veterinară „Regele Mihai I al României" a Banatului din Timișoara desfășoară activități de cercetare în mai multe laboratoare și 2 centre de cercetare, după cum urmează:

- Centru de cercetare aplicativă în științele vieții;
- Centru de Cercetare de Igienă și Patologie Animală;
- Centru de Cercetare de Medicină Comparată "Marin Moldovan";
- Centrul Euroregional de Cercetări în Bioresurse Energetice de origine vegetală;
- Centru de excelență: Dezvoltarea rurală durabilă a României, acreditat CNCSIS;
- Centru de excelență: Biotehnologii în creșterea animalelor;
- Institutul de Biotehnologii Aplicate Timișoara;
- Platforma de cercetare interdisciplinară: „Agricultură ecologică, durabilă și siguranță alimentară" – în cadrul căreia există 3 laboratoare de cercetare;

Principalele domenii de cercetare abordate în centrele de cercetare din cadrul universității sunt:

- Perfecționarea metodelor și mijloacelor de prevenire, combatere și diagnostic în boli infecțioase, parazitare și chirurgicale;
- Cercetări morfo-funcționale în stări normale și patologice la animale;
- Realizarea unor noi preparate de uz veterinar;
- Caracterizarea răspunsului imunitar adaptiv și natural, indus de diverse produse naturale și sintetice;
- Impactul unor substanțe xenobiotice asupra organismului animal, a salubrității alimentelor de origine animală;
- Studiul metabolismului normal și patologic al unor nutrienți organici și anorganici;
- Combaterea infecundității, dirijarea funcției de reproducere și biotehnici de reproducere;
- Studii privind etologia și bunăstarea la animale;

- Calitatea și siguranța alimentelor.

De asemenea, în cadrul USAMVB Timișoara își desfășoară activitatea **Institutul de Cercetări pentru Biosecuritate și Bioinginerii**, care contribuie semnificativ la îndeplinirea strategiei de cercetare a universității și este și asigură inclusiv transferul tehnologic. Principalele domenii fundamentale și domenii de cercetare din cadrul ICBB sunt:

- Domeniul - Biosecuritate, cuprinde următoarele departamente:
  - mediu;
  - securitate alimentară;
  - sănătate.
- Domeniul - Bioinginerii, cuprinde următoarele departamente:
  - resurse vegetale;
  - resurse animale.

CENTRE DE TRANSFER TEHNOLOGIC

La nivelul municipiului Timișoara rezultatele activității de cercetare sunt valorificate transpuse în produse și servicii în cadrul a mai multor centre de transfer tehnologic, atât din sectorul public cât și din sectorul privat. Înafară de centre de transfer tehnologic din cadrul universităților, în municipiu există un și alte centre, prezentate mai jos.

Centru Regional de Inovare și Transfer Tehnologic TehImpuls este "un organism non guvernamental, non-profit, cu personalitate juridică, înființat în anul 2006, ca proiect pilot al Strategiei de Inovare Regională a Regiunii Vest."[125] Membrii acestei structuri sunt reprezentați din mediul universitar, ADR Vest, entități private și diverse structuri asociative (de ex. Asociația pentru Cercetare Multidisciplinară din Zona de Vest, Asociația Inginerilor din România – Filiala Timișoara). În scopul creșterii competitivității economice regionale, TehImpuls joacă rolul de interfață între cererea și oferta de inovare din Regiunea Vest. Rolul de interfață este asigurat prin conexiunea cu mediul economic, căruia îi oferă servicii de consultanță pentru implementarea de soluții inovatoare în afaceri cât și cu mediul academic, prin acordarea de servicii de comercializare a rezultatelor cercetării și asigurarea transferului tehnologic. Începând cu anul 2015, TehImpuls face parte din Consorțiul regional RO-BOOST SMEs, partener al Enterprise Europe Network, care este o rețea europeană din peste 40 de țări, care se ocupă cu sprijinirea IMM-urilor și creșterea competitivității economice. [126] Principalele rezultate ale proiectelor implementate sunt: transferuri tehnologice, audituri de inovare la întreprinderi, vouchere de inovare, sesiune de training în managementul inovării, organizarea târgurilor de inovare, acordarea de granturi pentru produse inovative, etc.

Centrul de Transfer Tehnologic în Sudură – CENTA-ISIM este o unitate fără personalitate juridică, constituită în cadrul Institutului Național de Cercetare-Dezvoltare în Sudură și Încercări de Materiale – ISIM Timișoara, în 19 februarie 2004, în baza HG nr. 406/2003. Misiunea CTT CENTA-ISIM este de a asista industria românească și în special IMM-urile, prin sprijinirea inovării și a transferului tehnologic în activități de sudură, pentru a crește competitivitatea și vizibilitatea acestora la nivel local și global.[127]

Centrul de Transfer Tehnologic - CTT ETA2U INNOVATION – este un centru din cadrul diviziei de inovare și cercetare al companiei de IT&C - ETA2U. Acesta a obținut o acreditare permanentă din partea Ministerului Tehnologiei și Inovării în anul 2019, făcând parte astfel din infrastructura națională de inovare și transfer tehnologic. Cu implicarea entității de transfer tehnologic, compania a dezvoltat 4 produse noi, inovatoare și unice pe piață:

- ZAXSense – soluție IoT pentru monitorizarea mașinilor de producție și calculație OEE;

[125]https://www.tehimpuls.ro/despre
[126]https://www.tehimpuls.ro/despre
[127]http://www.isim.ro/centa/centa_ro/centa_generale.htm

- AquaWAN – soluție de telecitire a contoarelor de apă prin protocolul LoRa;
- LoRaWAN4environment – soluție de urmărire și raportare a parametrilor de mediu;
- ZAX0Paper – soluție de digitalizare a mediului de producție.

Centrul de Transfer Tehnologic INTELIFORM funcționează ca departament fără personalitate juridică în cadrul SC INTELIFORM SRL. CTTI a fost înființat în anul 2017, prin Ordinul MCI 713 din 22.11.2017, având ca domeniu de activitate transferul tehnologic în domeniul ingineriei mecanice și industriei auto. [128] Principalele domenii de activitate sunt: științe tehnologice, inginerie mecanică și eco-nano-tehnologii și materiale avansate. În domeniile respective, CTTI oferă următoarele servicii[129]:

- servicii de asistență în afaceri pentru inovare și transfer tehnologic;
- servicii de cercetare-dezvoltare;
- servicii de asistență și consultanță pentru realizarea de modele experimentale și prototipuri;
- obținerea de fonduri în cadrul unor programe naționale și internaționale;
- identificarea partenerilor din mediul universitar și de cercetare;
- informare cu privire la prioritățile naționale, regionale și locale
- informare și conștientizare asupra conceptelor de inovare, calitate, transfer de tehnologie, competitivitate;
- atragerea de noi parteneri în procesul de transfer de tehnologie și inovare generat de proiectele derulate în cadrul planului național;
- sprijinirea întreprinderilor industriale în creșterea competitivității industriale prin inovare;
- sprijinirea organizațiilor de cercetare-dezvoltare în eforturile de orientare către satisfacerea cerințelor întreprinderilor industriale din sector;
- asigurarea accesului simultan la fonduri și expertiză.

6.4. MOBILITATE URBANĂ

6.4.1. CONTEXT TERITORIAL

CONEXIUNI CU MARILE CENTRE URBANE ALE EUROPEI

Municipiul Timișoara este traversat de ramura rutieră a coridorului TEN-T Rhine-Danube. Coridorul Rin-Dunăre, asigură legătura între rețeaua de centre urbane din jurul Strasbourgului și Frankfurtului, prin sudul Germaniei, de Viena, Bratislava, Budapesta (brațul sudic) și Plzen, Praga și sistemul urban Presov-Kosice (brațul nordic – conexiunea cu Ucraina) continuând în cele din urmă prin România (inclusiv Timișoara) spre Marea Neagră. Astfel, acest coridor constituie principala legătură est-vest între țările din Europa continentală, conectând Franța și Germania, Austria, Republica Cehă, Slovacia, Ungaria, România și Bulgaria de-a lungul fluviului Main și al Dunării până la Marea Neagră, prin îmbunătățirea interconexiunilor feroviare (de mare viteză) și pe căi navigabile interioare. Totodată, Municipiul Timișoara este traversat și de coridorul Baltic-Black-Aegean Seas care asigură conexiunea între Marea Baltică (conurbația Tricity[130]) și Marea Egee (Atena). Amplasarea la intersecția a două coridoare TEN-T și în vecinătatea granței cu două state (Ungaria și Serbia) îi conferă Municipiului rolul de nod urban în rețeaua TEN-T (alături de Arad, Craiova, Brașov, București, Constanța și Sulina).

[128]https://www.inteliform.ro/inteliform-ro/ce-facem/cercetare-dezvoltare/
[129]https://www.inteliform.ro/inteliform-ro/ce-facem/cercetare-dezvoltare/
[130]Gdańsk, Gdynia și Sopot

FIGURĂ 97 - REȚEAUA TEN-T A EUROPEI

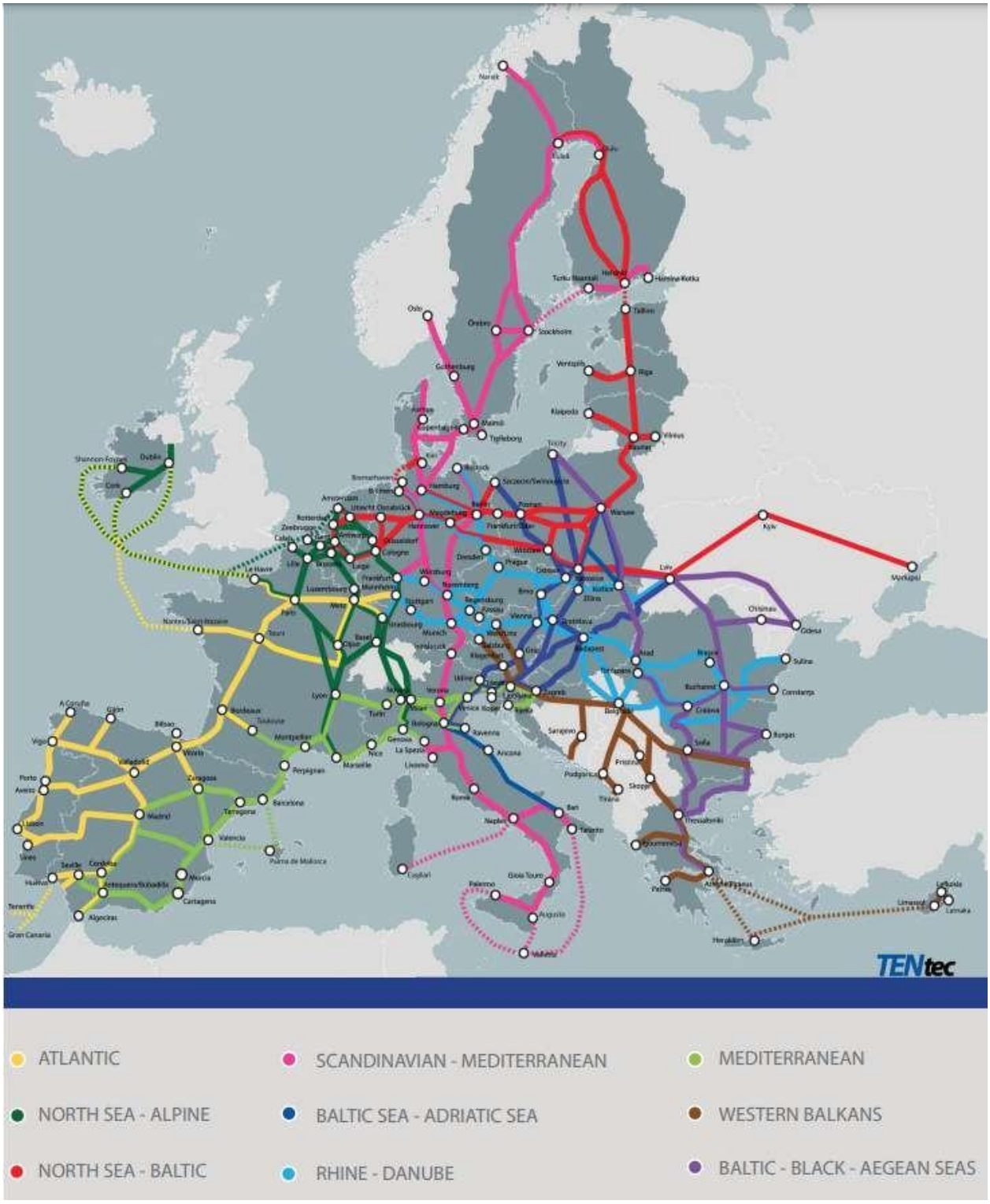

Sursa: https://transport.ec.europa.eu/

În ceea ce privește rețeaua TEN-T centrală (core) și secundară extinsă (comprehensive), Municipiul Timișoara este traversat de rețeaua centrală pe mai multe direcții:

- Nădlac – Arad – **Timișoara** – Sibiu – Pitești – București - Constanța (rutier);
- **Timișoara** – Deta – Moravița – Serbia (rutier);

- **Timișoara** – Lugoj – Caransebeș – Drobeta Turnu Severin – Craiova – Pitești – București (rutier);
- Nădlac – Arad – **Timișoara** – Lugoj – Caransebeș - Drobeta Turnu Severin – Craiova – Pitești – București (feroviar);
- **Timișoara** – Arad – Deva – Brașov – Ploiești – București (feroviar).

Legătura feroviară cea mai directă cu Sibiu și Brașov se desfășoară pe rețeaua TEN-T secundară / extinsă. Aeroportul Internațional Traian Vuia Timișoara, localizat în comuna Ghiroda se află în rețeaua TEN-T principală (Core) și este conectat la aeroporturile principale din Munchen, Madrid și Barcelona și la aeroporturile secundare din Roma, Londra, Paris și Milano131 alături de alte centre urban din Europa Centrală și de Sud și București (Otopeni) din România.

În ceea ce privește rețeaua de transport național, municipiul Timișoara este conectat pe cale rutieră cu municipiul București, dar și cu granița cu Ungaria (Arad-Nădlac), prin intermediul autostrăzii A1 și a drumurilor naționale DN69 și DN7. Principalele segmente problematice pe aceste legături, parte din Coridorul Rin-Dunăre, sunt cele între Tălmaciu și Pitești, respectiv un tronson încă nefinalizat din A1 în zona comunei Margina (Timiș). Definitivarea autostrăzii A1 pe aceste segmente lipsă reprezintă o prioritate la nivelul Uniunii Europene, aspect evidențiat și în comunicările din Semestrul European.

TABEL 23 - STAREA PROIECTELOR REFERITOARE LA CONECTIVITATEA URBANĂ

TRONSON	STATUS	DESCRIERE
A1: Pitești - Sibiu	Parțial în execuție Secțiunea 1: Sibiu–Boita: Contract semnat in aprilie 2019 Secțiunea 2-4: licitații lansate 2019–2020 Secțiunea 5: Curtea de Argeș–Pitești: Contract semnat mai2020	Legătură TEN-T Core via A1:București – Nădlac, conexiune București granița cu Ungaria
A1: Deva – Făget Tronson Deva-Lugoj	Parțial deschis Lot 2: Coșevița – Traian Vuia, contract reziliat și in curs de re-licitare	Legătură TEN-T Core via A1: București – Nădlac, conexiune București granița cu Ungaria
Autostrada Timișoara - Moravița	SF în execuție cu finalizare la final de 2023.	Legătură TEN-T Core cu Serbia
Reabilitare/Modernizare infrastructură feroviară Reșița Nord – Timișoara Nord cu extensie Voiteni – Stamora Moravița – frontieră	Studiu de prefezabilitate aprobat în 2022 semestrul III.	Modernizarea liniilor de cale ferată către Serbia (TEN-T Core) și Reșița (în afara rețelei TEN-T).
Modernizare cale ferată Timișoara Est - Ronaț	Contract de finanțare semnat prin PNRR – contract de execuție semnat 2022 semestrul IV	Modernizarea segmentului din magistrala 900 care trece prin Timișoara (parte din TEN-T Core)
Modernizare cale ferată Ronaț - Arad	Contract de finanțare semnat prin PNRR – contract de execuție semnat 2023 semestrul I	Modernizarea segmentului din linia 217 care asigură legătura cu Arad (parte din TEN-T Core)

[131]Cf. Atlas of theSky - https://ec.europa.eu/transport/modes/air/aos/aos_public.html

TRONSON	STATUS	DESCRIERE
Modernizare cale ferată Timișoara – Caransebeș	Contract de finanțare semnat prin PNRR - contract de execuție semnat - contract de execuție semnat 2023 semestrul I	Modernizarea segmentului din magistrala 900 care asigură legătura cu Caransebeș (parte din TEN-T Core)

Sursa: prelucrarea consultantului după date preluate de pe www.130km.ro, monitorizări Proinfrastructura, comunicate de presă MT / CFR și CESTRIN

Pe cale ferată, municipiul Timișoara este situat pe traseul magistralei 900, care face legătura între București și Timișoara. Pe tronsonul București-Strehaia calea ferată este dublă electrificată, urmând tronsonul Strehaia-Caransebeș cu cale ferată simplă electrificată, dar și tronsonul Lugoj-Timișoara, porțiunea Caransebeș-Lugoj fiind dublă electrificată.

Municipiul Timișoara deține un număr mare de puncte de plecare pentru curse cu autobuzul și autocarul: Autogara Autotim, Autogara Super Imposer și Gara de Nord, care deservesc destinațiile internaționale și Gara Normandia, care deservește curse intrajudețene și județene.

În concluzie, din punct de vedere a rețelei de transport la nivelul UE, Timișoara și Arad funcționează ca o poarte principală de intrare dinspre Vest fiind amplasate pe două coridoare TEN-T. Cu toate acestea, deși amplasarea pe aceste coridoare reprezintă o garanție a prioritizării investițiilor în dezvoltarea infrastructurii de transport de mare capacitate, lucrările pe teritoriul României sunt întârziate ceea ce îngreunează foarte mult conexiunea cu Capitala și alte centre urbane (Brașov – Craiova etc.) pe când legătura cu centrele urbane din Vest sunt mult mai bine puse la punct. Din acest motiv, relațiile Timișoarei și a Județului Timiș cu Europa Centrală sunt mult mai favorabile decât cele cu orașele din România.

LEGĂTURI RUTIERE DE INTERES NAȚIONAL ȘI REGIONAL

Municipiul Timișoara se află pe traseul autostrăzii A1, astfel prezintă legături cu Aradul, Alba Iulia, Sibiu (A1), Cluj Napoca (A10), Craiova (DN6), sau Deva (DN7). De asemenea, se conectează cu Bucureștiul via A1 (parțial operabil). Timișoara are acces facil la rețeaua rutieră care deservește poli de creștere economică precum Craiova, Brașov și București. Autostrada A1 traversează teritoriul României din sud-est în centru-vest și asigură legătura dintre București și Nădlac. Tronsonul din zona comunei Margina este încă unul problematic fiind în construcție, la fel și tronsonul Sibiu-Pitești, DN7 legând Sibiul de Pitești, de unde A1 preia traficul până la București. Acest segment lipsă generează cele mai ample probleme de congestie din rețeaua de drumuri naționale fiind totodată o parte esențială din coridorul rutier al României (Pitești / Brașov–Sibiu–Sebeș–Timișoara–Arad).

Conexiunile dintre Timișoara și orașele învecinate (altele decât Deva / Arad / Alba Iulia / Cluj-Napoca) nu sunt momentan deservite de autostrăzi de mare viteză/capacitate.

TABEL 24 - ORIGINE-DESTINAȚIE COMPARATIV TRANSPORT RUTIER

ORIGINE	DESTINAȚIE	DRUM	DISTANȚA (KM)	TIMP (ORE)	VITEZĂ MEDIE (KM/H)
Timișoara	Arad	A1	56	0.96	58
Timișoara	Oradea	A1, E671	170	2.32	73
Timișoara	Alba Iulia	A1	222	2.27	98
Timișoara	Sibiu	A1, DN7	269	2.62	103
Timișoara	Brașov	A1, DN1, A3	413	4.53	91

ORIGINE	DESTINAȚIE	DRUM	DISTANȚA (KM)	TIMP (ORE)	VITEZĂ MEDIE (KM/H)
Timișoara	Pitești	A1, DN7	434	5.19	84
Timișoara	Craiova	DN6	339	4.52	75
Timișoara	București	A1, DN7	546	6.29	87
Timișoara	Cluj-Napoca	A1, A10, DN1	316	3.34	95

Sursa: Prelucrare folosind date furnizate de Google Maps

Așadar, cele mai benefice conexiuni pe cale rutieră sunt cele cu orașele din partea centrală a țării via A1 și A3, pe când cele cu capitala și alte centre urbane sunt îngreunate.

Pentru a ameliora situația curentă, sunt propuse mai multe proiecte, majoritatea deja în curs de proiectare sau chiar execuție. Acestea includ autostrăzile A1, A3, A7, A8și A13. De asemenea, DX12 Pitești–Craiova se află în curs de implementare cu tronsoane deja deschise circulației (tronsonul 2 Robănești-Piatra-Olt).

TABEL 25 - PROIECTE ÎN CURS DE PROIECTARE/EXECUȚIE

DRUM	LEGĂTURA CU	FINANȚARE	MATURITATE
A1	Pitești	POIM / POT	În curs de implementare pe tronsoane
A3	Brașov	POT	Pregătire SF/PT
A3	Oradea	PNRR / POT	În curs de implementare

Sursa: Program Investițional pentru Dezvoltarea Infrastructurii de Transport pentru perioada 2021-2030

FIGURĂ 98 - DRUMURILE DIN ZONA METROPOLITANA A MUNICIPIULUI TIMIȘOARA

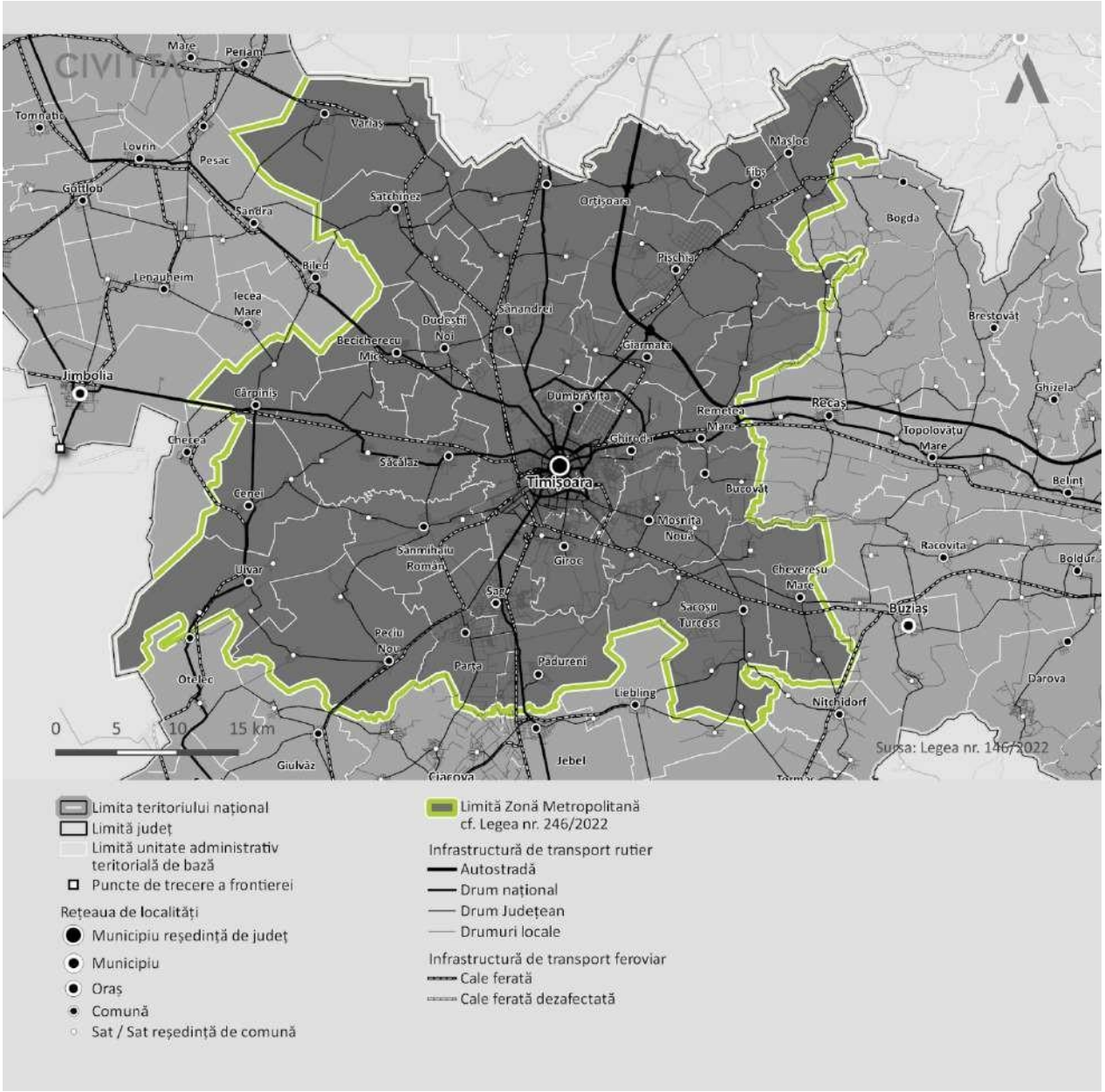

Sursa: Prelucrare proprie

Analizând legăturile rutiere cu localitățile incluse în zona metropolitană, conform listei anexe din cadrul Legii (Becicherecu Mic, Bucovăț, Cărpiniș, Cenei, Chevereșu Mare, Dudeștii Noi, Dumbrăvița, Fibiș, Ghiroda, Giarmata, Giroc, Măsloc, Moșnița Nouă, Orțișoara, Parța, Pădureni, Peciu Nou, Pișchia, Remetea Mare, Sacoșu Turcesc, Satchinez, Săcălaz, Sânandrei, Sânmihaiu Român, Șag, Uivar și Variaș) se poate observa faptul că acestea au legături preponderent bune cu municipiul Timișoara, deplasările putând fi făcute pe drumuri naționale (Ghiroda, Remetea Mare - DN6, Șag – DN59, Săcălaz, Cărpiniș – DN59A, Dumbrăvița – DN 691) sau pe cale feroviară pe liniile 213, 217, 918, 922.

LEGĂTURI FEROVIARE DE INTERES NAȚIONAL ȘI REGIONAL

Municipiul Timișoara este traversat de magistrala feroviară 900, care face legătura București și Timișoara, prin Craiova, Drobeta-Turnu Severin și Lugoj. Aceasta este în mare parte dublă și electrificată, dar nu pe segmentele Strehaia-Caransebeș și Lugoj-Timișoara. În aceste zone linia este simplă electrificată.

Municipiul Timișoara nu are acces direct la magistralele 200 și 300 (principalele legături feroviare, parte din coridorul TEN-T Rin-Dunăre), cursele de tren trebuind să se realizeze de-a lungul magistralelor 217 sau 310 (în mare parte simple și / sau neelectrificate) pentru a ajunge la Oradea, Cluj-Napoca, Brașov sau Sibiu. Tot pe magistrala 217 se face și legătura cu Arad ce face apoi conexiune cu Deva, Alba Iulia și Sibiu prin magistrala 200, care face joncțiune cu magistralele 200A și 300 până la Cluj Napoca sau până la Brașov tot pe magistrala 200. De asemenea, amplasarea municipiului Reșița pe o linie secundară face ca legătura cu Timișoara să fie indirectă, cu transfer la Caransebeș. Acest aspect îngreunează accesul locuitorilor Timișoarei la o zonă turistică cu un potențial ridicat, dar aflată în apropiere și favorizează mersul cu autoturismul propriu.

În ceea ce privește Capitala, conexiunea se face prin intermediul liniei 900, iar o călătorie pe acest traseu durează în medie 10 ore, aproape de 2 ori mai mult decât aceeași distanță parcursă cu automobilul personal. Același lucru este valabil și în cazul municipiului Cluj-Napoca, unde o călătorie durează în medie 6 ore, pe când cu automobilul personal durata medie este de aproape 3 ore.

Legături anevoioase există și cu nordul și estul țării, spre exemplu pe traseul Timișoara-Bacău sau Timișoara-Baia Mare. De exemplu, o călătorie de la Timișoara la Bacău durează peste 15 ore, iar o călătorie până la Baia Mare între 7 și 12 ore. Acești timpi lungi de călătorie sunt din cauza legăturilor mai multor magistrale, care sunt în principal simple neelectrificate.

Concluzionând cele menționate mai sus, municipiul Timișoara este bine deservit de căi ferate, fiind vorba preponderent de linii simple și neelectrificate, dar și rute importante ce beneficiază de linii simple și duble electrificate. Totuși, conectivitatea pe cale ferată cu principalele centre urbane este una precară, unde timpii de călătorie sunt destul de mari, iar infrastructura feroviară nu este foarte bine dezvoltată.

COMPARAȚIE RUTIER VS. FEROVIAR

Cele mai ridicate valori pentru viteza medie a traficului rutier se regăsesc pe tronsoanele Timișoara-Alba Iulia-Sibiu-Brașov și Timișoara-Alba Iulia-Cluj-Napoca, unde autostrada A1 leagă aceste orașe. Cele mai facile rute pentru transportul feroviar sunt cele spre Arad și București, unde trenurile circulă pe căi ferate simple și duble electrificate.

Cele mai scăzute valori pentru traficul rutier se înregistrează pe traseele Timișoara-Craiova, Timișoara-Pitești, Timișoara-București și Timișoara-Oradea, care sunt deservite de drumuri naționale/județene, dar parțial și de autostrada A1. Cele mai scăzute valori pentru traficul feroviar se regăsesc la București, Cluj-Napoca, Baia Mare sau Bacău. Accesul către aceste destinații se face în mare parte pe rute indirecte, simple și doar parțial electrificate.

Din analiza comparativă a duratei de deplasare reiese clar inferioritatea rețelei de transport feroviar, aceasta fiind mult mai sensibilă la obstacolele geografice, fiind în același timp mai puțin modernizată, lipsind electrificarea și liniile duble pe anumite segmente. Cele mai joase valori pentru viteza medie de deplasare de la varianta auto coincid cu cele mai ridicate valori pentru transportul feroviar. Printre cele mai scăzute valori pentru viteza medie de deplasare se înregistrează între Timișoara și București, Cluj-Napoca, Sibiu, Brașov sau Pitești, unde viteza medie a trenurilor nu depășește 50 km/h, chiar dacă aceste rute beneficiază în principal de căi simple și duble electrificate, însă există și porțiuni cu linii simple neelectrificate.

TABEL 26 - ANALIZĂ COMPARATIVĂ A DURATEI DE DEPLSARE RUTIER VS. FEROVIAR

MUNICIPII	DISTANȚĂ AUTO (KM)	TIMP AUTO (ORE)	VITEZĂ MEDIE AUTO	DISTANȚĂ FEROVIAR (KM)	TIMP FEROVIAR (ORE)	VITEZĂ MEDIE FEROVIAR
Arad	56	0.96	58	59	1.20	50
Oradea	170	2.32	73	178	3.44	52

MUNICIPII	DISTANȚĂ AUTO (KM)	TIMP AUTO (ORE)	VITEZĂ MEDIE AUTO	DISTANȚĂ FEROVIAR (KM)	TIMP FEROVIAR (ORE)	VITEZĂ MEDIE FEROVIAR
Alba Iulia	222	2.27	98	269	5.07	53
Sibiu	269	2.62	103	301	6.35	47
Brașov	413	4.53	91	450	9.47	47
Pitești	434	5.19	84	466	9.52	49
Craiova	339	4.52	75	324	6.27	52
București	546	6.29	87	533	9.55	56
Cluj-Napoca	316	3.34	95	331	7.30	45
Bacău	593	7.20	82	744	13.58	54
Baia Mare	463	5.20	89	371	6.57	56

Sursa: Prelucrare proprie, Google Mapsși pagina web CFR Călători

LEGĂTURI PE CALE AERIANĂ

Fiind amplasat la 12 km distanță de municipiul Timișoara și în partea de nord-est a municipiului, Aeroportul Internațional „Traian Vuia" este al patrulea aeroport din România după numărul de pasageri și deservește o populație de peste 2,5 milioane de locuitori. Acesta dispune de o pistă de decolare-aterizare de 3.500 m lungime și 45 m lățime, precum și 18 poziții de parcare aeronave și sisteme de balizaj luminos și navigație aeriană.

Aeroportul oferă zilnic zboruri directe zilnic către Munchen (9 zboruri), București (4 zboruri), Bergamo (1 zbor), Bergamo (1 zbor), Valencia (1 zbor), Treviso (1 zbor), Frankfurt (2 zboruri), Charleroi (1 zbor), Bologna (1 zbor) și Londra (1 zbor).

6.4.2. CONFIGURAȚIA SPAȚIALĂ ÎN RELAȚIE CU FLUXURILE DE PERSOANE

La nivelul ZUF al municipiului Timișoara nu există un inel rutier sau feroviar care să asigure legăturile radiale, trecerile între comune făcându-se prin interiorul municipiului. Centura ocolitoare a municipiului Timișoara se află în partea de NE, între prima și a doua coroană de localități, și acoperă doar un sfert din dintr-un potențial inel la nivelul ZUF. Municipiul Timișoara se află într-o etapă de dispersare a populației în teritoriu, similară cu toate municipiile mari din România. Astfel, populația localității principale (Timișoara) în anul 2021 s-a diminuat față de anul 2011[132] cu 21%, având cea mai mare scădere din țară. Cu toate acestea, populația comunelor din prima coroană a crescut semnificativ[133], existând 3 comune în ZUF a municipiului Timișoara care au avut o creștere de peste 150% și sunt în primele 10 localități care au avut creșteri în perioada 2011-2021. Acestea trei sunt:

- UAT Giroc – 22.270 locuitori (+13.882 (165%));

[132] https://www.hotnews.ro/stiri-esential-26058967-harta-interactiva-populatia-romaniei-fiecare-localitate-din-tara-recensamantul-2021-2011-cele-mai-mari-creseri-cele-mai-drastice-scaderi.htm
[133] https://experience.arcgis.com/experience/acac13e423664c24a78be1679dd2c64c/?draft=true&org=HotNews

- UAT Dumbrăvița - 20.014 locuitori (+12.492 (166%));
- UAT Moșnița Nouă - 16.424 (+10.221 (165%)).

Astfel, din punct de vedere al dezvoltării spațiale, se pot observa în Figură 98 zonele de expansiune din anul 2020 prin comparație cu anul 2018. Aceste noi zone sunt în principal lotizări pentru dezvoltarea caselor individuale cu o densitate mică ce este la limita fezabilă pentru transportul public (30 pers./ha) și se concentrează în localitățile Moșnița Nouă, Ghiroda, Dumbrăvița, Săcălaz, Sânandrei, Șag, precum și în Sud-Vestul municipiului Timișoara (cartierul Freidorf). De asemenea, se observă că zonele de expansiune recente sunt într-o etapă secundară de dezvoltare, zonele recent construite fiind mai degrabă dezvoltate perpendiculare pe drumurile principale, decât în lungul acestora (etapa primară), ceea ce pune presiune pe dezvoltarea rețelei secundare de transport și infrastructură edilitară, dar totodată poate crește eficiența unui transport public metropolitan, crescând aria de deservire a stațiilor, evitând astfel lungirea traseului.

Totuși, dezvoltarea rapidă a localităților din prima coroană a ZUF a municipiului Timișoara s-a făcut predominant sub forma de cartiere de locuințe, iar aceste dezvoltări sunt dependente de facilitățile urbane oferite de municipiul și de rețeaua rutieră principală municipiului. Astfel, în lipsa infrastructurii dedicate pentru învățământul primar și secundar, a unităților medicale și a locurilor de muncă din ZUF, populația aferentă se va îndrepta către generatorii de trafic aflați în interiorul și la marginea municipiului Timișoara. Principalii generatori de trafic identificați la nivelul municipiului sunt platformele industriale Calea Buziașului, UMT, Arad și Freidorf, aflate la marginea municipiului, platforma industrială Sever-Bocu aflată, semi-central, la nord de cetatea veche, centrele de birouri Iulius Town și ISHO aflate de asemenea semi-central, în nordul, respectiv vestul cetății, centrul de birouri Piața Timișoara 700, aflat central, în vestul cetății, Universitatea de Vest din Timișoara, aflată semi-central, în sudul cetății și Universitatea de Științe Agricole și Medicină Veterinară a Banatului aflată în nordul municipiului și Parcul Tehnologic și Industrial Timișoara (PITT), aflat în administrarea CJ Timiș și poziționat la 6,5km de centrul municipiului. De asemenea, în ZUF se află o serie de obiective de interes precum Aeroportul Internațional „Traian Vuia” din UAT Ghiroda, Banat Business Park și Parcul Industrial Artemis, ambele aflate în UAT Sânandrei.

În acest context, lipsa unor inele rutiere/feroviare care să unească prima și a doua coroană de localități, precum și dotările grupate în municipiu, duc la aglomerări și congestii la intersecția drumurilor principale axiale cu inelul exterior al municipiului, principalele zone afectate fiind:

- DJ592 – Sens Giratoriu Piața Gheorghe Domășneanu – Calea Stan Vidrighin;
  - Intrarea dinspre UAT Moșnița Nouă și accesul către Platforma Industrială Calea Buziașului;
- DJ 595 – Calea Martirilor 1989 – Bulevardul Liviu Rebreanu;
  - Intrarea dinspre UAT Giroc;
- DN 59 (către Belgrad) – DJ 591 – Piața Iuliu Maniu – Bulevardul Iuliu Maniu;
  - Intrarea dinspre UAT Șag și accesul către cartierul Freidorf și Platforma Industrială Freidorf;
- DN 59A – Bulevardul Cetății;
  - Intrarea dinspre UAT Săcălaz;
- DN 6 (Calea Torontalului) – DN 69 (E671 – Calea Aradului) – Piața Consiliul Europei;
  - Intrarea dinspre Municipiul Arad și accesul în Iulius Town;
- DJ 691 – Bulevardul Antenei;
  - Intrarea dinspre UAT Dumbrăvița și accesul în Iulius Town și Platformă Industrială/Centru Comercial.

La nivel teritorial, ZUF a municipiului Timișoara este traversată de autostrada A1 în partea de nord-est, pe teritoriul UAT-urilor Remetea Mare și Giarmata, iar legătura cu municipiul se face pe DN 6 și DJ 691. Centura ocolitoare a municipiului Timișoara (DNCT) se află în afara limitei administrative a acestuia, în peste 80% din lungime, și face legătura între DN 6 și DN 69. La nivelul ZUF, se pot identifica următoarele puncte de congestie:

- DJ 691 – DNCT;
  - Intrarea de pe Autostrada A1 și Centura Ocolitoare Timișoara (DNCT);
- DN 6 – Strada Aeroportului
  - Ieșirea către Aeroportul Internațional „Traian Vuia” Timișoara.

FIGURĂ 99 - ZONE DE EXPANSIUNE ÎN RELAȚIE CU ZONELE CONGESTIONATE

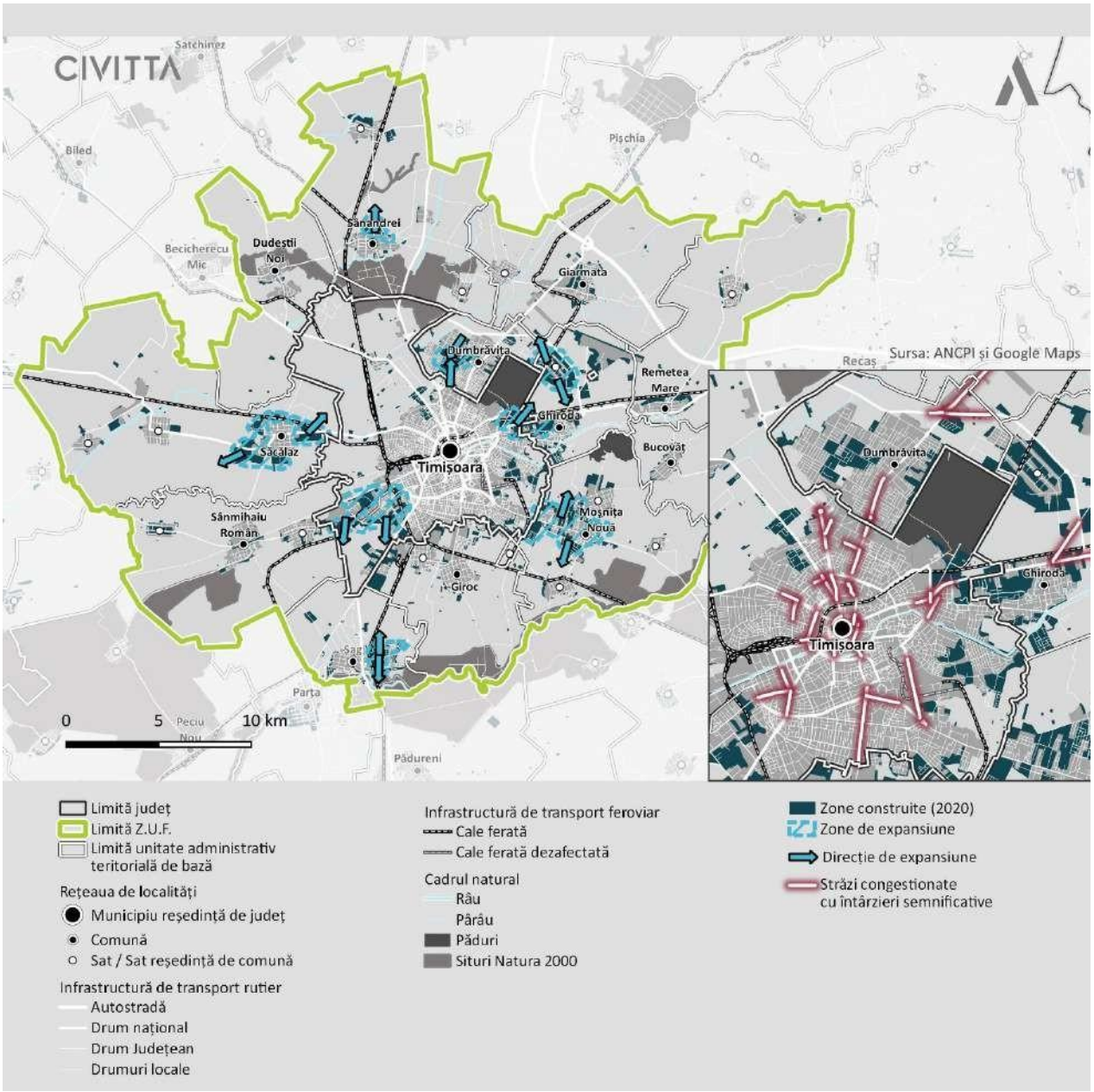

Sursa: ANCPI și Google Maps - TypicalTraffic

Zona Urbană Funcțională (ZUF) a municipiului Timișoara se dispune circular în jurul municipiului și include prima coroană de localități și câteva din cea de-a doua, în special în partea de Nord-Vest. Din punct de vedere al configurației stradale majore, aceasta se dispune radial concentric în municipiul Timișoara și este formată dintr-un inel central complet și alte 3 inele incomplete, din care se desprind 9 drumuri axiale care deservesc localitățile din ZUF sau fac legătura cu alte municipii din regiune, precum Arad sau Lugoj. Cele 4 inele rutiere existente și în formare pot fi catalogate astfel:

- Inelul I Central
  - Bulevardul Ion C. Brătianu – Strada Hector/Strada Martin Luther – Strada Oituz – Strada Gheorghe Dima – Strada Sfântul Ioan/Strada Paris – Bulevardul Republicii – Bulevardul Regele Ferdinand I – Strada 20 Decembrie 1989;
- Inelul II Circumvalațiunii
  - Calea Circumvalațiunii – Pasajul Iulius Town - Strada Aristide Demetriade – Strada Avram Imbroane – Strada Mihail Kogălniceanu – Piața Badea Cârțan – Strada Nistrului/Strada Dacilor + Strada Johann Heinrich Pestalozzi – Bulevardul Corneliu Coposu – Bulevardul Vasile Pârvan – Splaiul Tudor Vladimirescu – Bd. 16 Decembrie 1989 – Splaiul Nicolae Titulescu – Strada Jiului;
- Inelul III Terțiar
  - Strada Nera – Strada Bogdan Petriceicu Hașdeu – Bulevardul Cetății – Strada Miresei – Strada Amurgului – Strada Divizia 9 Cavalerie - Strada Aristide Demetriade – Strada Avram Imbroane – Strada Gheorghe Adam – Piața Badea Cârțan – Strada Dacilor – Strada Ștefan cel Mare;
  - Zona sudică este nedefinită, mai multe străzi putând prelua rolul de inel. Se va analiza la partea de propuneri un traseu de completare;
- Inelul IV Exterior
  - Calea Bogdăneștilor - Strada Grigore Alexandrescu;
  - Zona de nord și de est nu este consolidată în momentul actual. Se va prelua propunerea din PUG;
  - Strada Venus – Strada Mareșal Constantin Prezan – Strada Mareșal Alexandru Averescu – Bulevardul Liviu Rebreanu – Bulevardul Dâmbovița
  - Zona de sud-vest din cartierul Solventul nu este definită, fiind necesare atât traversarea râului Bega, cât și a pachetului de linii de cale ferată. Propunerea de completare a inelului face parte din PUG-ul Nou și va fi preluată în propunerile *SIDU Timișoara și a ZUF pentru perioada 2021-2027*.

Inelul I este singurul finalizat complet și înconjoară centrul pietonalizat al municipiului, având o extensie în zona de S-V pentru a ocoli Piața Victoriei. De asemenea, atât pe latura estică cât și cea vestică, inelul este compus dintr-un sistem dual de străzi cu sens unic și anume Strada Hector/Strada Martin Luther pe partea de est, respectiv Strada Sfântul Ioan/Strada Paris pe cea de vest.

Inelul II este parțial complet la traversarea râului Bega în S-V, varianta actuală folosind traversarea pe podul Bd. 16 Decembrie 1989 și coborârea pe sub acesta pe marginea râului pentru a se uni cu strada Jiului. Această soluție reprezintă 3 schimbări de direcție pentru a putea face legătura inelului, fapt ce se dorește a fi corectat prin, acest proiect aflându-se în stadiul de SF, dar podul va fi doar sens unic, păstrând necesitatea de schimbare triplă a direcției[134]. Inelul II nu este complet nici în partea de N-V, principala problemă fiind pachetul de linii de cale ferată din cauza cărora trecerea prin Pasajul Iulius Town nu poate continua către sud, și trebuie să ocolească tot pachetul de linii pe strada Aristide Demetriade, pentru ca apoi să se întoarcă către Gara de Est pe strada Avram Imbroane. O alternativă de scurtare a inelului ar putea fi strada Enric Baader, ce s-ar putea continua cu strada din incinta ISHO și apoi cu o traversare a râului Bega, însă strada Enric Baader ar avea nevoie de intervenții considerabile pentru a fi transformată la bulevard cu 2 benzi pe sens. Partea de est a inelului funcționează într-un sistem de străzi alternative cu capacitate de 1 bandă pe sens, în afară de segmentul de pe Strada Johann Heinrich Pestalozzi.

Inelul III are probleme similare cu cel secund, însă în partea de vest este limitat de această dată de triajul Gării de Nord, iar o posibilă legătură este evidențiată în documentul **PUG – CONCEPT GENERAL DE**

[134]Propunere existentă în scenariile PMUD Timișoara 2015-2030, Actualizat august 2020.

DEZVOLTARE URBANA (MASTERPLAN) din ianuarie 2012. În partea de est problema este similară, fiind necesară o ocolire de aproximativ 2,4km pentru a trece căile ferate eferente Gării de Est. De asemenea, zona sudică a inelului poate fi configurată din 2 culoare paralele: bd. Victor Babeș și str. 1 Decembrie 1918, cea de doua fiind și culoar de transport public cu sit individual pentru tramvai.

Inelul IV este configurat complet doar în zona sudică. În zona vestică, trecerea propusă din PUG presupune atât trecerea peste râul Bega cât și peste căile ferate prin fosta platformă industrială Solventului. Această nouă legătură poate să devină și vector de urbanizare, prin crearea de noi poli de atracție și zone mixte care să asigure si să distribuie punctele de atracție în teritoriu. Toată zona de nord și vest a acestui inel este doar propusă sub formă de proiect în Planul de Acțiune 2020-2030 aferent PUG Timișoara.

Inelul de Centură Ocolitoare (DNCT) este în curs de elaborare a documentației SF și PT pentru Centura de Vest, și sub stadiul de proiect pentru zona sudică și de est[135].

[135] Date cf. site-ului CESTRIN: https://cestrin.maps.arcgis.com/apps/webappviewer/index.html?id=210f9dcdbeaf48349e3ed19e92ee2f19 [Accesat la: 27.05.2023]

FIGURĂ 100 - INELELE DE CIRCULAȚIE ȘI STAREA ACESTORA

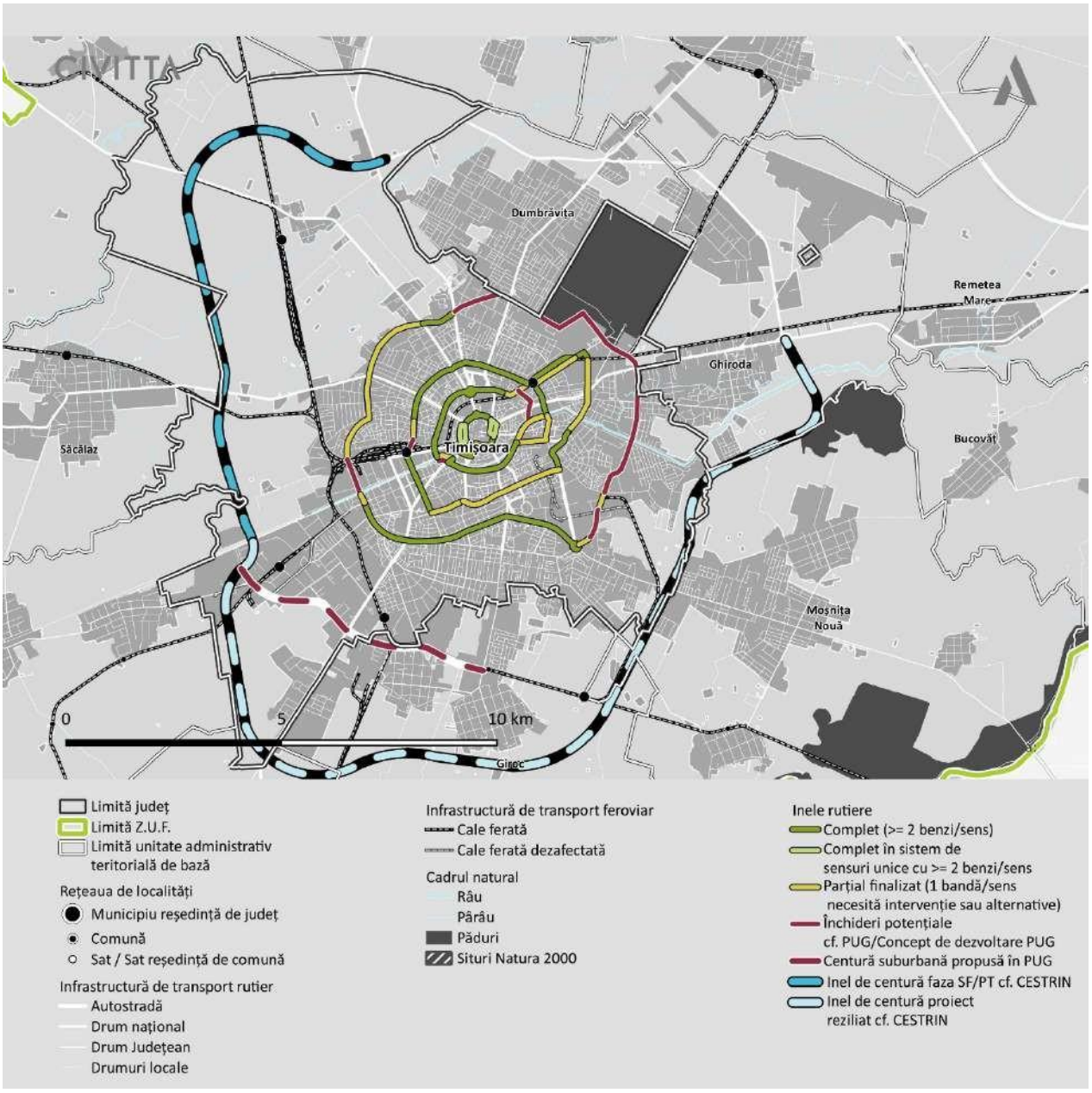

Sursa: Prelucrarea consultantului pe baza datelor obținute din PUG, Conceptul de dezvoltare PUG și CESTRIN.

Din punct de vedere structural, municipiul Timișoara este împărțit pe direcția NE – SV de către pachetul de căi ferate, ce ocolește zona veche a cetății prin nordul acesteia, și de către râul Bega ce este sistematizat și ocolește cetatea prin partea de sud. Aceste două elemente împiedică închiderea inelelor II, III și IV, fiind necesare poduri și pasaje pentru traversarea acestora. De asemenea, în zona centrală aflată între cele două obstacole, inelul de circulație este întrerupt de ansamblul pietonal Piața Victoriei, ce face legătura între Catedrala Mitropolitană Ortodoxă și Teatrul Național „Mihai Eminescu” din Timișoara. Zona pietonală instituită în cetatea veche face ca tranzitul să se desfășoare perimetral pe inelul central (I), însă acesta suferă probleme de congestie, în principal pe arterele aflate direct în continuarea intrărilor în oraș:

- Strada Michelangelo;
- Bulevardul Ion C. Brătianu (între str. Michelangelo și bd. Revoluției din 1989);
- Strada Hector;

- Strada Popa Șapcă – Strada Antenei;
- Strada Gheorghe Dima;
- Strada Circumvalațiunii.

6.4.3. TRANSPORT RUTIER

REȚEAUA DE CIRCULAȚII RUTIERE

Rețeaua rutieră din municipiul Timișoara este supusă unui număr în creștere de autoturisme. Indicele de motorizare pentru anul 2021 ajunsese la 427 de autoturisme înmatriculate la 1000 de locuitori[136], cu o creștere de 25% în ultimii 6 ani, ceea ce reprezintă o valoarea ridicată și posibil problematică. Astfel, presiunea asupra rețelei rutiere și a sistemului de parcări este mereu în creștere, lucru sesizat și de către cetățeni care sunt nemulțumiți și parțial nemulțumiți de traficul din municipiu în proporție de peste 85%[137]. De asemenea, preferința de utilizare a unui mijloc de transport în municipiul Timișoara este predominantă către autoturismul personal, 68,2%[138] din respondenți folosind acest mijloc de transport într-o zi obișnuită, în timp ce transportul public și mersul pe jos sunt folosite de puțin peste 31% din respondeți[138].

FIGURĂ 101 - INDICELE DE MOTORIZARE PENTRU MUNICIPIUL TIMIȘOARA

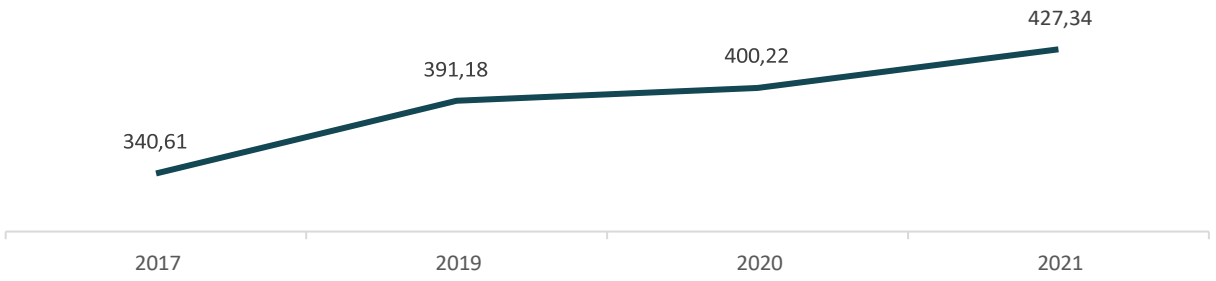

Sursa: INS e-Demos, indicativ DER157A, accesat aprilie 2023.

De asemenea, odată cu creșterea indicelui de motorizare a crescut semnificativ și utilizarea autovehiculelor (vezi **FIGURĂ 102**) într-o zi obișnuită, procentul fiind dublu față de anul 2016. De asemenea, în anul 2020 se observă o creștere semnificativă de 13% în utilizare, susținută cel mai probabil de pandemia de Covid-19 și apoi menținută la același nivel pentru anul 2021.

[136]Conform INS e-Demos, indicativ DER157A, accesat aprilie 2023. Nu există date pentru comunele din ZUF.
[137]Conform „Barometrul calității vieții în Municipiul Timișoara" efectuat în anul 2021, pag. 14.
[138]Conform „Raportul Barometrul calității vieții în Municipiul Timișoara" efectuat în anul 2021, pag. 22-25.

FIGURĂ 102 – EVOLUȚIA FOLOSIRII MAȘINII PERSONALE ÎNTR-O ZI OBIȘNUITĂ

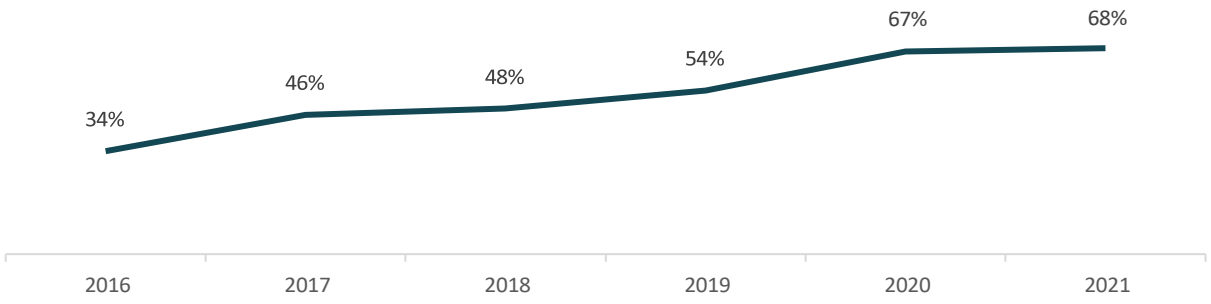

Sursa: „Raportul Barometrul calității vieții în Municipiul Timișoara" efectuat în anul 2021, pag. 24.

Cartierele în care mașina este folosită cel mai frecvent sunt Fratelia (91,7%), Torontalului (85,7%), Crișan-Ghirodei (81,5%), Calea Buziașului (81%)[138], acestea fiind și cartierele perimetrale zonei intravilane a municipiului Timișoara, însă distanța dintre acestea și centrul municipiului este o distanță relativ medie de aproximativ 4,5km, ce pot fi parcurși în aproximativ 20 de minute pe bicicletă. De asemenea, în sudul municipiului se regăsesc o serie de 5 cartiere înlănțuite care au procentaj ridicat de folosință a autoturismului personal de peste 70%[139], ceea ce poate crea congestionări suplimentare în zona sudică a orașului, precum și pe direcțiile verticale către centrele cu clădiri de birouri, aflate la nord de râul Bega și de calea ferată.

Investițiile în modernizarea străzilor s-a desfășurat în etape fixe în ultimii 10 ani, intervențiile făcându-se în anii 2013, 2014 și 2018. La nivelul anului 2021, ultimul an pentru care există statistica numărului de kilometri modernizați, procentul de modernizare al străzilor este de 97,44%. Pentru ZUF a municipiului Timișoara nu există date statistice, însă prin contrastul dintre imaginile satelitare[140]și imaginile de la nivelul solului[141] se poate observa o progresie constantă a străzilor modernizate (vezi comuna Dumbrăvița) , dar și o multitudine de străzi secundare ce nu sunt încă modernizare în zonele nou parcelate și aflate în expansiune precum Moșnița Nouă, iar astfel deplasarea cetățenilor este îngreunată, în special cea nemotorizată, creându-se premisele pentru a folosi mașina personală cu orice ocazie. Totuși, chiar dacă progresul este parțial vizibil la nivelul ZUF a municipiului Timișoara, acesta nu poate fi cuantificat în lipsa datelor statistice.

În același timp, toate localitățile aflate în expansiune nu își formează o tramă secundară și colectoare, toate străzile fiind de aceeași categorie, și anume III sau IV, și sunt alimente alimentate direct sau indirect din străzile principale, și anume DN-uri și DJ-uri. Acest timp de dezvoltare va duce pe termen lung la o îngreunare a traficului pe străzile principale din cauza multiplelor conflicte și împiedică, de asemenea, o dezvoltare ulterioară a unor artere care să susțină un transport public la nivel local. Un exemplu de început poate fi considerat UAT Moșnița Nouă, unde de-a lungul DJ 592 s-au format sensuri giratorii pentru străzile perpendiculare considerate secundare, însă conceptul nu este implementat complet, străzile terțiare și de categoria a IV-a fiind în continuare accesibile din DJ, doar cu relație de dreapta. Astfel, trama strada în zonele de expansiune trebuie să fie proiectată și organizată cu viziune pe termen lung, prin formarea unei rețele secundare și terțiare de străzi care să completeze rețeaua primară.

[139]Conform „Raportul Barometrul calității vieții în Municipiul Timișoara" efectuat în anul 2021, pag. 22-25.
[140]Google Maps/Earth
[141]Google Street View

FIGURĂ 103 - NUMĂR KILOMETRI MODERNIZAȚI ÎN MUNICIPIUL TIMIȘOARA

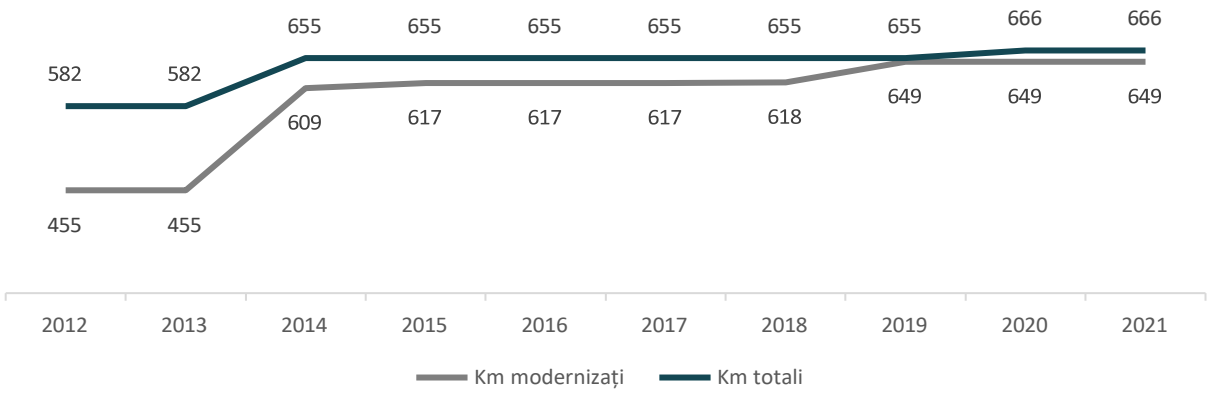

Sursa: INS e-Demos, indicativ GOS105A, accesat aprilie 2023.

FIGURĂ 104 - COMPARAȚIE MODERNIZARE TRAMĂ STRADALĂ - UAT DUMBRĂVIȚA – ANUL 2018 VS. 2022

Sursa: Google Maps/Earth.

Problemele de circulație la nivelul municipiului Timișoara provin în principal dintr-o cerere în continuă creștere a utilizării automobilului personal și din dezvoltarea extremă a localităților adiacente ce pun apoi presiune pe nucleu urban, în lipsa dotărilor urbane dispersate în teritoriu, iar în consecință congestia apare în jurul inelelor incomplete alte municipiului, râul Bega și pachetul de linii de cale ferată fiind o bariere netraversabile în zonele semi-centrale și periferice ale orașului.

Majoritatea bulevardelor sunt configurate cu 2 benzi pe sens, iar acolo unde este posibil sunt adăugate parcări la stradă în lungul bulevardului (folosindu-se practic prima bandă de la trotuar pentru parcare), sau fiind adăugate zone mediane pentru transportul public cu tramvaiul, dar separate sumar față de carosabil. De asemenea, în zona veche din sudul râului Bega, precum și în zona centrală, tramvaiul împarte calea de rulare cu autoturismele, respectiv cu pietonii.

În logica fluidizării traficului rutier prin creșterea capacității infrastructurii, dar contrar actualei paradigme a mobilității urbane, bulevardele centrale, în special Inelul I Central, sunt configurate în bulevarde cu 3 sau chiar 4 benzi pe sens, precum strada Cluj și Aleea F. C. Ripensia ce funcționează într-un sistem dual de sensuri unice. Cu toate acestea, Inelul I Central este unul dintre cele mai congestionate sectoare din municipiu. Celelalte trei puncte importante de congestie sunt Piața Consiliul Europei, în care se întâlnesc DN6 și ND 69 (drumul spre Arad) cu Inelul II Circumvalațiunii și reprezintă poarta de intrare în Iulius Town , Piața Gheorghe Domășneanu ce reprezintă un sens giratoriu ce distribuie traficul către 3 puncte majore în oraș: către Gara de Est, către Gara de Nord și către zona industrială Calea Buziașului și face legătura cu noile dezvoltări urbane din Moșnița Nouă și apoi cu orașul Buziaș, și Calea Dorobanților la intersecția cu strada Simion Bărnuțiu ce reprezintă intrarea în oraș pe DN6 dinspre UAT Ghiroda, aeroport și municipiul Lugoj.

TABEL 27 - TABEL COMPARATIV AL DURATEI DE DEPLASARE ÎNTRE TP LOCAL ȘI AUTOVEHICULE

ORIGINE[142]	DESTINAȚIE	TIMP[143] BUS/TRAM/TREN (MIN)	VITEZĂ MEDIE[144] TP (KM/ORĂ)	DISTANȚĂ (KM)	TIMP AUTO[145] (MIN)	VITEZĂ MEDIE AUTO (KM/ORĂ)
Aeroport	Iulius Town	48	14	11	30	22
Aeroport	Gara de Est	35	16	9,5	25	23
Aeroport	Gara de Nord	40	20	13,2	35	23
UAT Moșnița Nouă	Platforma Industrială Calea Buziașului	20	19	6,3	18	21
UAT Moșnița Nouă	Piața Timișoara 700	48	13	10,5	40	16
UAT Giroc	Iulius Town	52	12	10,5	40	16
UAT Șag	Piața Timișoara 700	55[146]	15	14,1	40	21

[142]Locația de start folosită pentru UAT-uri este reprezentată de primăria comunei. S-au folosit UAT-urile în care s-au identificat zone de expansiune importante.
[143]Calcul efectuat cu Google Maps, în intervalul orar 8:20 – 8:50.
[144]Poate conține și deplasări pietonale de până la 10 minute.
[145]În cazul în care traseul este marcat cu multe întârzieri pe parcurs, valoarea de timp aleasă reprezintă valoarea maximă minus 5 minute.
[146]Varianta de transport public se bazează pe folosirea trenului de pasageri, iar timpul este influențat de durata de așteptare.

ORIGINE[142]	DESTINAȚIE	TIMP[143] BUS/TRAM/TREN (MIN)	VITEZĂ MEDIE[144] TP (KM/ORĂ)	DISTANȚĂ (KM)	TIMP AUTO[145] (MIN)	VITEZĂ MEDIE AUTO (KM/ORĂ)
Cartierul Freidorf	Iulius Town	41	11	7,7	30	15
UAT Săcălaz	Piața Timișoara 700	50[146]	11	9,1	25	22
UAT Sânandrei	ISHO	44	18	13,3	30	27
UAT Dumbrăvița	ISHO	35	11	6,3	28	14
UAT Ghiroda – Ghiroda Nouă	Piața Timișoara 700	35	13	7,3	23	19

Sursa: Google Maps.

Din analiza comparativă efectuată anterior rezultă o viteză scăzută de deplasare chiar și cu mașina personală, unde 5 din cele 12 trasee analizate au o viteză medie pentru autovehicule sub 20km/h, ceea ce scoate în evidență o suprasolicitare a rețelei în relație cu numărul de mașini care au nevoie să tranziteze orașul. De asemenea, în afara celor 2 trasee care folosesc transportul pe cale ferată și au un timp considerabil de așteptare ce rezultă în peste 50 de minute totale de călătorie, transportul public local și suburban are o viteză medie foarte slabă, un singur traseu din cele analizate fiind peste o medie de 20km/h, iar călătoriile cu transportul public sunt în medie cu 40% mai lungi din punct de vedere al timpului petrecut pentru o călătorie. Acest lucru derivă din lipsa unor benzi dedicate pentru transportul public la intrarea în municipiul Timișoara, sau a unor benzi pentru capacitate crescută, care să fie folosite de autobuze și de autovehiculele încărcate cu mai mulți utilizatori pentru a se descuraja folosirea individuală a unui singur autoturism și încurajarea fenomenului de car-pooling ca soluție pentru ameliorarea traficului în zonele congestionate. De asemenea, tramvaiul nu are sit propriu în pare parte din municipiu, iar eficiența acestuia este redusă pentru traficul de navetă și cel la nivelul ZUF, rețeaua fiind limitată în jurul Inelului III, fără a avea extinderi radiale către cartierele periferice sau comunele din ZUF, iar accesul în zona centrală se face doar pe axa Est-Vest.

MANAGEMENTUL PARCĂRII

PLANURI TARIFARE ȘI POLITICA DE PARCARE

Parcarea din Timișoara este administrată prin Serviciul Public de Interes Local pentru Administrarea Parcărilor Publice în Municipiul Timișoara – TIMPARK, iar regulamentul actual de parcare a fost adoptat în 2021 și modificat ulterior.

Primul sistem de plată prin SMS, denumit TPark, a fost lansat încă din anul 2006[147] în municipiul Timișoara, fiind printre primele din țară, și viza plata parcării în zona centrală, fără posibilitatea de cumpăra abonament prin SMS. Sistemul de parcare a funcționat ulterior sub denumirea de TelPark, iar în 2011[148] a fost introdusă limitarea parcării la maxim 2 ore în zona centrală, pe modelul vienez, rezidenții putând să parcheze în baza unui abonament. Sistemul este actualizat încă o dată, sub denumirea de TimPark, în anul

[147] https://nocash.ro/sistemul-tpark-de-plata-a-parcarii-prin-sms-este-implementat-in-15-orase-din-tara-2-mil-de-tranzacti-pe-an/

[148] https://www.opiniatimisoarei.ro/parcare-europeana-limitata-la-2-ore-in-zona-centrala-a-timisoarei-anul-nou-vine-cu-preturi-mai-mari-la-telpark-afla-totul-despre-regulamentul-de-parcare/15/12/2011

2013[149], moment în care se renunță complet la tichetele de parcare, iar plata orară se poate face doar prin SMS sau apel telefonic, iar voucherul pentru abonament poate fi cumpărat de la chioșcurile de ziare, dar trebuie introdus prin SMS în sistemul TimPark. Totodată se introduc 3 zone de parcare: roșie, galbenă, albastră.

În prezent, regulamentul actual este în vigoare din 2021 și a fost modificat în 2022. În conformitate cu **FIGURĂ 104**, în prezent există 4 zone de reglementare tarifară pentru parcări:

- Zona verde (0) și Zona verde cu tarif progresiv
- Zona roșie (I)
- Zona galbenă (II)
- Zona albastră (IV)

FIGURĂ 105 - PARCĂRI CU PLATĂ ÎN MUNICIPIUL TIMIȘOARA

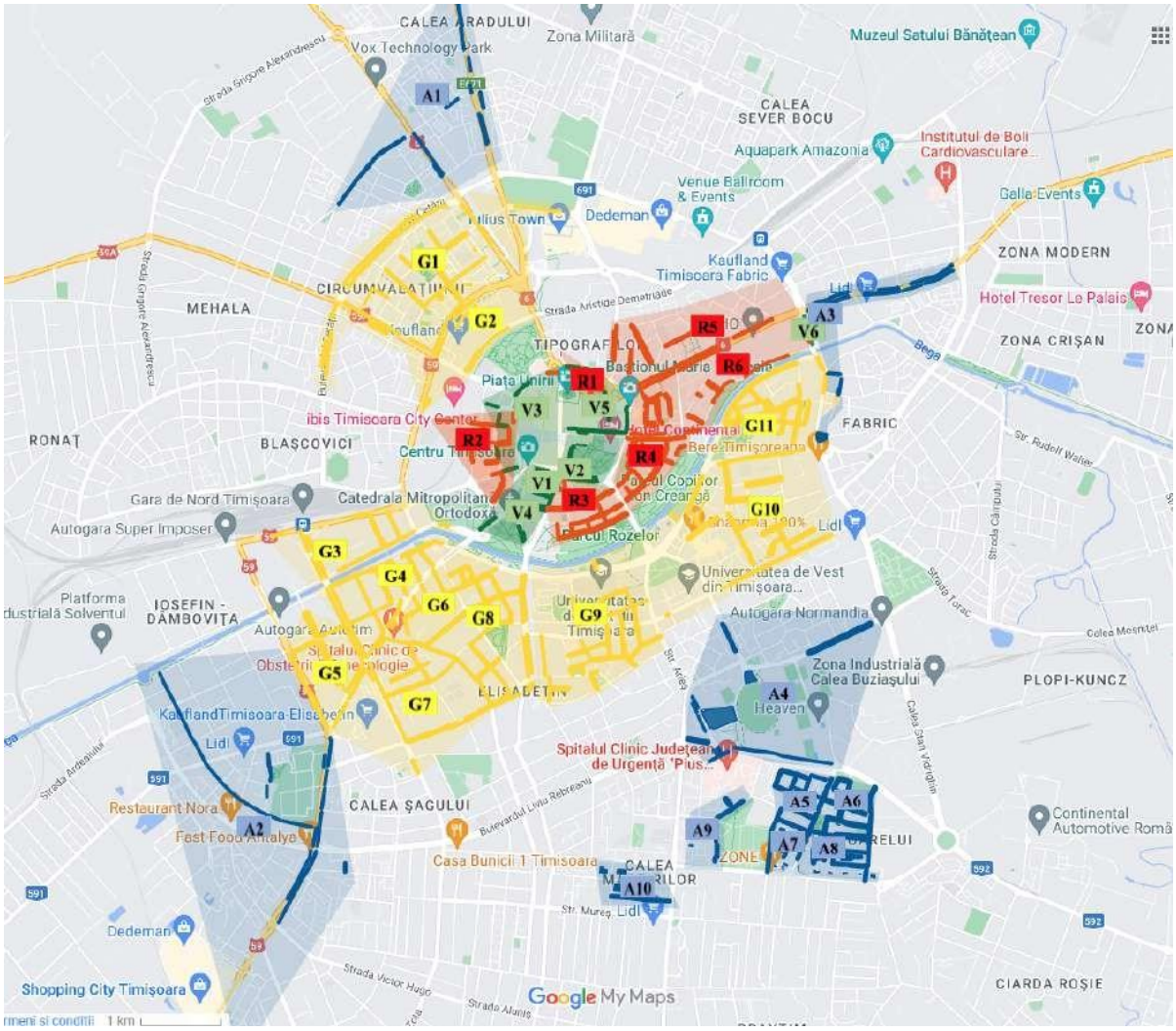

Sursa: Hartă construită de TimPark pe Google MyMaps[150].

[149] https://www.opiniatimisoarei.ro/15-martie-2013-a-intrat-in-vigoare-timpark-noul-sistem-de-parcare-din-timisoara-cum-parcam-in-oras/15/03/2013

[150] Hartă accesibilă la https://www.google.com/maps/d/viewer?mid=1iWoMlscSatNWnHWK20PrWc63uXCcXpch&ll=45.751065408630254%2C21.231645783273173&z=14

Locurile de parcare sunt în prezent de un singur tip și sunt destinate uzului general pentru a fi folosite fie cu ora de către vizitatori, fie pe baza unui abonament compatibil cu zona parcării/staționării, inclusiv a abonamentelor de tip „REZIDENT”[151]. Din totalul de peste 80.000 de locuri de parcare, doar 20.180 sunt incluse în sistemul de tarifare, restul fiind netaxate. Modalitățile de plată sunt diverse, dar exclusiv electronice, în afara abonamentelor ce pot fi eliberate și la sediul TimPark. Astfel, plata se poate face prin SMS (tarif în Euro și doar pentru tarifarea orară), prin vouchere (achiziționate electronic) sau prin card bancar.

Orarul de tarifare este 8:00 – 20:00 în zilele lucrătoare pentru toate cele 4 zone, iar sâmbăta doar în intervalul 8:00 – 17:00 pentru Zona verde (0), în rest parcarea fiind gratuită. Tariful de parcare orară crește treptat în funcție de distanța față de zona centrală și este în valoare de 1 – 1,5 – 2 – 4[152] lei cu TVA pentru zona albastră, galbenă, roșie și respectiv verde. Pentru zona verde cu tarif progresiv, acesta crește cu un leu pentru fiecare oră staționată, astfel prima oră este 4 lei cu TVA, până la cea de-a 4-a oră ce se plătește cu 7 lei cu TVA. Începând cu a 4-a oră, tariful este același.

FIGURĂ 106 - PARCARE PENTRU UZ GENERAL ÎN ZONA ROȘIE

Sursa: Bulevardul Constantin Diaconovici Loga nr. 5, Google Street View, Septembrie 2022.

Abonamentul de tip „REZIDENT” conferă posesorilor dreptul de a parca pe orice loc de parcare aflat în subzona aferentă adresei de domiciliu sau de reședință și poate fi eliberat pentru un singur autovehicul per persoană. Zona cuprinde de cele mai multe ori câteva străzi adiacente, iar abonamentul nu conferă dreptul de a parca mereu pe același loc, oferind astfel o varietate de posibilități de parcare și pentru vizitatorii zonei și induce în mintea utilizatorilor ideea că spațiul public este al tuturor. Acest model fără loc de reședință nominal este folosit predominant în țările vestice, fiind regăsit în orașe cu o mobilitate și o calitate a vieții foarte apreciată, precum Viena sau Copenhaga, fiind un exemplu de bune practici și printre singurele, poate chiar singura localitate din România care practică un astfel de sistem. Tariful de parcare

[151]Regulamentul TimPark poate fi consultat la adresa: https://www.timpark.ro/informatii/regulament/
[152] Conform Anexei 4 aferente Regulamentului TimPark, accesibil la: https://www.timpark.ro/wp-content/uploads/2022/12/ANEXA-4-TARIFE_2023-Timpark.pdf

pe an pentru acest abonament este redus, favorizând deținerea de autovehicule, fiind de doar 109,12[153] lei cu TVA/an în zona roșie, de 89,28 lei cu TVA/an în zona galbenă și 69,44 lei cu TVA/an în zona albastră.

Abonamentele zonale pot fi cumpărate pentru toate zonele în afară de Zona verde (0), fie pe zone individuale, fie grupate și oferă posibilitatea de parcare oriunde în acea zonă, fără asigurarea unui loc nominal de parcare. Prețul abonamentului este avantajos în cazul în care mașina staționează mai mult de 2 ore zilnic în oricare dintre cele zonele I, II sau III. Prețul lunar este de 25,20 lei cu TVA pentru zona albastră și ajunge la 42,00 lei cu TVA pentru zona galbenă, iar cel anual este de 267,84 lei cu TVA pentru zona albastră și de 446,4 lei cu TVA pentru zona roșie. Cel mai scump abonament, care înglobează toate cele 3 zone în care este permis acest timp de abonament costă 642,32 lei anual, și 60,48 lei pe lună.

Posesorii mașinilor electrice pot parca gratuit[154] în baza unui abonament anual doar în zonele I, II și III. În septembrie 2022 au fost puse în funcțiune primele 16 stații de încărcare[155] pentru mașini electrice din municipiul Timișoara. Prețul de încărcare în aceste stații este de 1,05 lei/kWh și în perioada 01.10-31.10.2022 au fost înregistrate 3.285 de încărcări, ceea ce înseamnă o medie de 6,6 încărcări pe stație, fiind o medie apropiată de media globală[155]. Proiectul a costat 2,2 milioane de lei, fără TVA și a fost finanțat în proporție de 90% de la Administrația Fondului pentru Mediu și există în stadiul de proiect o serie de încă 21 de stații. Cele 16 stații funcționale în prezent sunt:

- Bd. I.C. Brătianu (parcarea de pe bulevard);
- Calea Aradului (nr. 101, spre strada Cugir);
- Piața Iancu Huniade (parcare);
- Acad. Alex. Borza-str. Michelangelo;
- Str. Martin Luther (parcarea din vecinătatea de vest a Bastionului);
- Str. Gheorghe Dima (parcarea de lângă intrarea în Parcul Botanic);
- Bd. Take Ionescu (în vecinătatea imobilului cu nr. 44);
- Piața 700 (în vecinătatea pieței);
- Bd. Republicii / str. Paris;
- Bd. Revoluției din 1989 (în vecinătatea imobilului cu nr. 14);
- Splaiul Nicolae Titulescu (în vecinătatea Podului de Fier);
- Bd. Mihai Viteazul (în apropierea intersecției cu str. Virgil Madgearu);
- Bd. Mihai Viteazul (în apropierea intersecției cu str. Virgil Madgearu);
- Str. Plauțius Andronescu (în vecinătatea imobilului cu nr. 10);
- Str. Aștrilor (Al. Martir Eugen Nagy) – parcarea Școlii Generale nr. 30;
- Bd. 16 Decembrie 1989 / Rusu Șirianu.

De asemenea, persoanele cu mobilitate redusă beneficiază de abonament gratuit [156] în toate zonele, inclusiv cea verde, dar în afara zonelor de taxare progresivă. În afara zonei verzi, pot beneficia de gratuitate și persoanele beneficiare a OG nr.105/1999, OG nr.82/2006, precum și instituțiile statului, în limita a 20 de autovehicule de maxim 3,5t pentru fiecare instituție. Totodată, în afara arealelor stabilite prin zonele 0, I, II și III, parcarea este gratuită.

[153]Toate prețurile sunt echivalente anului 2023.
[154]Se vor plăti doar taxele de imprimare, în valoare de 6 lei cu TVA.
[155]https://www.primariatm.ro/2022/11/17/mii-de-utilizari-ale-statiilor-electrice-montate-de-primaria-municipiului-timisoara/
[156]Se vor plăti doar taxele de imprimare, în valoare de 6 lei cu TVA.

CEREREA ȘI OFERTA DE PARCARE

Presiunea cea mai mare de parcare este în zona centrală, în ciuda tarifului ridicat față de restul orașului. În zona centrală există o singură parcare multietajată, și anume Parcarea subterană Piața 700 cu 493 de locuri[157]. Cu toate acestea, tariful ridicat de 7 lei pe oră face ca parcarea să nu fie atractivă, în condițiile în care zona verde și zona roșie au un tarif de 4 lei, respectiv 2 pe oră și astfel se creează presiune pe străzile adiacente centrului de birouri.

Un fenomen similar se petrece si în zona semi-centrală, din complexul Iulius Town, acolo unde parcarea multietajată supraterană de 900 de locuri are un tarif de 3 lei pe oră[158] (primele 2 ore sunt gratuite doar pentru clienții Iulius Town), în timp ce parcarea la sol costă doar 2 lei pe oră. Astfel, în lipsa unor parcări de transfer la intersecția inelelor cu axele penetrante și în lipsa unei tarifări care să favorizeze parcările multietajate, presiunea pentru locurile de parcare cât mai centrale va fi mereu ridicată. De asemenea, parcările multietajate, supraterane sau subterane, pot constitui o soluție pentru eliberarea zonelor centrale prin mutarea și gruparea locurilor de parcare și extinderea spațiilor pentru deplasările nemotorizate.

FIGURĂ 107 - PARCARE ZONA VERDE CU TARIFARE PROGRESIVĂ

Sursa: Piața Huniade, Parcarea Modex, Google Street View, Mai 2022.

În zona centrală, pentru a se asigura un număr cât mai mare de parcări, unele străzi au fost transformate în străzi cu sens unic și amenajate parcări pe ambele părți ale carosabilului. În afara zonelor centrale și semicentrale (în afara Inelului III), locurile de parcare nu sunt plătite, iar acestea ajung să înghită cu totul spațiu public, afectând și deplasarea pietonilor în unele situații. Acest fenomen de extindere a parcărilor în tot spațiul public se întâmplă în special în zona locuințelor colective, așa cum este evidențiat în **FIGURĂ 108.** Remedierea acestor probleme poate fi făcută pe termen mediu, fie prin implementarea unor soluții de smart parking sau de tip Klaus, fie prin construirea unor parcaje multietajate care să grupeze locurile de parcare existente și să elibereze spațiul interior cvartalelor de blocuri. Totodată, măsurile de încurajare a

[157]https://www.interparking-romania.ro/en/find-parking/P-700/
[158]https://iuliustown.ro/ro/noutati/iulius-town-timisoara-introduce-plata-serviciilor-de-parcare-cu-ajutorul-cardului-contactless

deplasării prin mijloace alternative trebuie începute cât mai devreme și pot avea ca scop reducerea indicelui de motorizare.

FIGURĂ 108 - IMAGINI CARACTERISTICE DE ACAPARE A SPAȚIULUI PUBLIC – CARTIERUL CALEA GIROCULUI (MARTIRILOR)

Sursa: Imagini satelitare, Google Maps, 2023 și imagini de la nivelul solului, Google Street View, Martie 2022.

La nivel ZUF, lipsa unor parcări de transfer de tip Park&Ride sau Park&Bike la intrarea în municipiu, care să facă transferul între navetiști și transportul public local sau către deplasările nemotorizate, face ca navetiștii să caute un loc de parcare în interiorul municipiului, aglomerând localitatea principală și crescând cererea locurilor de parcare. Luând în considerare structura radial concentrică parțială și dezvoltarea rapidă

a comunelor adiacente, existența punctelor intermodale de transfer de tip Park&Ride este esențială pentru o bună desfășurare a traficului și trebuie să fie o prioritate pe termen mediu pentru municipiul Timișoara și ZUF aferent.

6.4.4. TRANSPORT FEROVIAR

CĂI FERATE

Fiind un important centru feroviar, Municipiul Timișoara dispune de o bună conectivitate la nivel microregional ceea ce face ca acesta să fie printre puținele centre urbane ale României care beneficiază de potențialul de a dezvolta servicii de tren regional (ex. Timișoara – Reșița, Arad – Timișoara – Aeroport sau Moravița – Timișoara - Aeroport) dar și la nivel metropolitan. Principalul impediment în dezvoltarea acestui sistem de transport este dat de calitatea precară a infrastructurii feroviare (căi ferate și gări). Legăturile cu Arad și Caransebeș sunt în curs de modernizare (via PNRR), iar pentru conexiunile cu Moravița și Deta există un studiu de prefezabilitate aprobat în 2022. De asemenea, în ianuarie 2023 au fost aprobați și indicatorii tehnico-economici pentru modernizarea și construcție liniei de cale ferată între Gara Timișoara Est și Aeroportul Internațional Traian Vuia. Mizând pe aceste lucrări, Municipiul Timișoara își poate consolida rolul de centru urban regional (Pol de Creștere) asigurând conexiuni feroviare optime cu municipiile și orașele din apropiere.

FIGURĂ 109 - REȚEAUA FEROVIARĂ DIN JURUL MUN. TIMIȘOARA

Sursa: Compania Națională de Căi Ferate CFR SA - DRR 2023

La nivelul zonei urbane funcționale, Municipiul Timișoare dispune de o vastă rețea de căi ferate (7 linii care pleacă direct din Timișoara și o serie de ramificații) care valorificate pot asigura conexiuni optime cu localitățile din vecinătate. Liniile secundare, dar și capătul magistralei 900 Timișoara – Jimbolia sunt linii simple, neelectrificate, degradate și încadrate în lista liniilor neinteroperabile[159], dar pe care nu activează în prezent operatori privați. Este esențială modernizarea acestor linii, dar și modernizarea și amenajarea de gări locale pentru a putea avea în vedere punerea în funcțiune a unei rețele de tren metropolitan. Un prim pas în această direcție este lansarea licitației pentru studiul de fezabilitate al centurii feroviare Timișoara (semestrul III – 2022).

Modul în care este configurată actuala rețea de căi ferată susține conexiunile între localitățile și orașele aflata la peste 30 km distanță, dar mai puțin cu localitățile limitrofe Timișoarei, mai ales cele care s-au dezvoltat foarte rapid în ultimii ani (Dumbrăvița, Moșnița Nouă, Ghiroda sau Săcălaz). Deși o parte din aceste comune sunt traversate de căi ferate, gările sau haltele sunt localizate în afara zonelor mai dens construite. Acest aspect este valabil și în Timișoara unde cele două gări principale (Gara de Nord și Gara de Est) sunt amplasate la marginea zonei pericentrale. Cu toate acestea, combinarea mersului cu bicicleta cu trenul ar putea susține funcționalitatea unor servicii de tren metropolitan.

[159]Linii pe care operatorul de stat CFR Călători nu mai operează

FIGURĂ 110 - IZOCRONĂ DE ACCESIBILITATE (TREN+VELO) GARA DE NORD

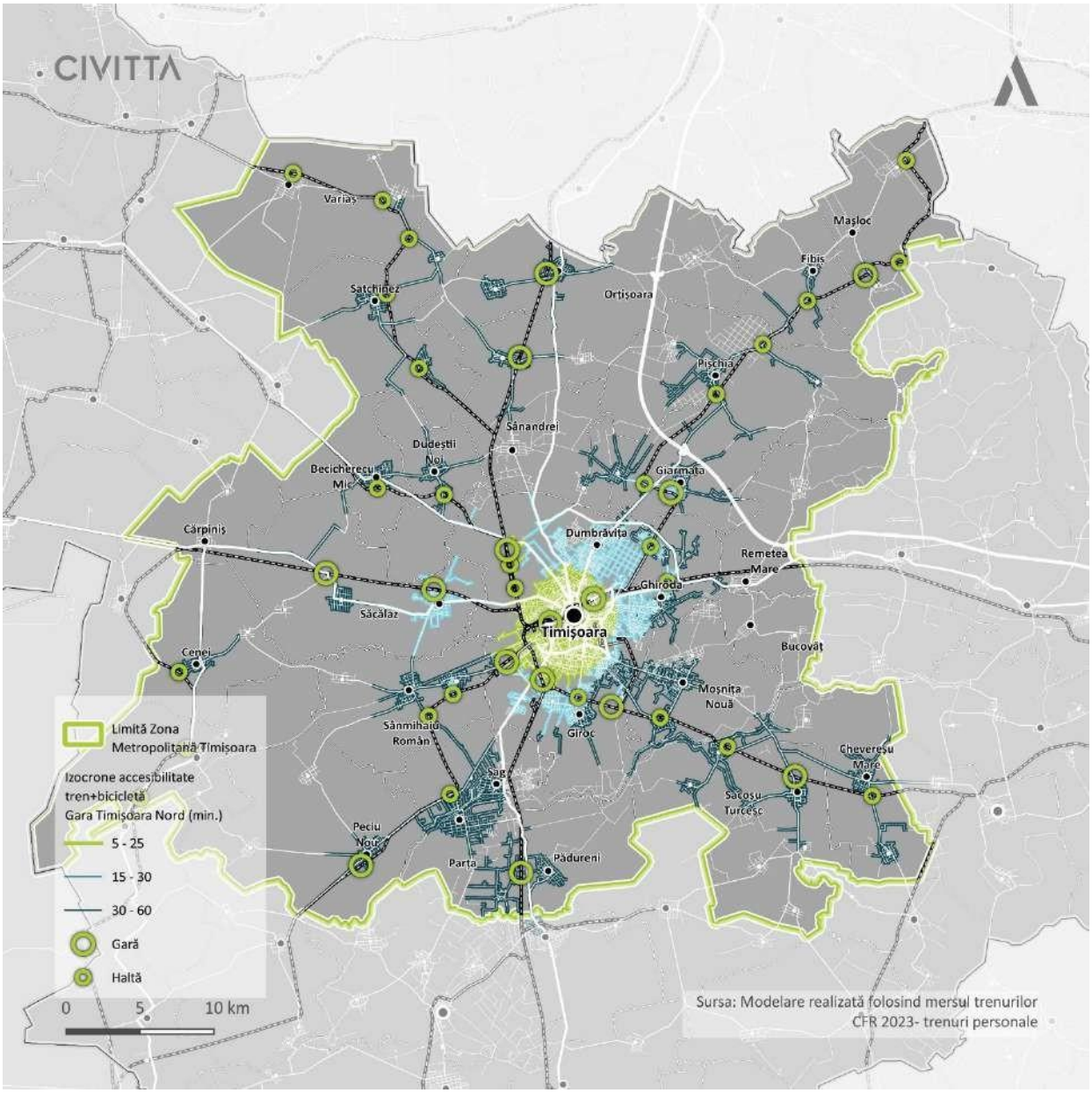

Sursa: Prelucrarea consultantului

Combinând mersul cu bicicleta cu trenul, majoritatea localităților din Zona Metropolitană Timișoara pot fi accesate în mai puțin de 60 de minute. Pentru a putea însă dezvolta acest mod de transport intermodal e important ca gările din zona urbană funcțională să fie echipate cu parcări securizate și acoperite pentru biciclete (parcări de lungă durată), iar sistemul de bike-sharing al Timișoarei să fie extins, mai ales în relație cu cele două gări. Ar fi oportună și analiza posibilității de a amenaja un punct de oprire în apropierea Parcului Botanic care ar permite astfel debarcarea pasagerilor în imediata proximitate a centrului istoric. Acest aspect trebuie însă integrat în proiectul de modernizare a căii ferate (Timișoara Nord – Ronaț), o intervenție esențială pentru reducerea barierelor în dezvoltarea urbană creată de calea ferată[160].

Modul în care este configurată rețeaua feroviară și cea de linii de tramvai face ca Timișoara să fie unul din puținele orașe ale României pretabile pentru dezvoltarea unui sistem de transport public de tip tram-tren.

[160]Conectivitatea precară pe direcția nord-sud, în lungul căii ferate reprezintă una din principalele cauze ale congestiei în Timișoara.

Interconectarea liniilor de tramvai cu căile ferate ar permite o mai bună deservire a zonei metropolitane cu servicii de transport public de mare capacitate și cu emisii zero.

În ZUF sunt doar două UAT-uri pe teritoriul cărora nu există o linie de cale ferată (Bucovăț și Dumbrăvița), însă UAT-urile tranzitate de rețeaua feroviară sunt conectate prin cel puțin o haltă sau o gară aflată în proximitatea zonelor construite. Cu toate acestea, singurul UAT în care localitatea sat-reședință de comună nu este conectată direct la calea ferată este Sânmihaiu Român, linia CF trecând prin satul Utvin și virând apoi către sud. În zona ZUF, împreună cu cele 4 stații și 3 halte triaj ale municipiului Timișoara, se regăsesc 25 de gări sau halte. Dintre acestea, 6 se află la o distanță mai mare de 500m de zonele construite, iar dintre acestea, stațiile Sânandrei Hm. și Sânmihaiu H. sunt singurele care deservesc zone rezidențiale, celelalte 4 fiind halte de manevră sau triaj. Totodată, pe teritoriul UAT-ului Ghiroda, linia de cale ferată este poziționată pe partea opusă a Drumului Național 6 față de zonele locuibile, ceea ce face accesul la calea ferată mult mai dificil.

Pentru a determina viabilitatea transportului regional pe cale ferată, s-a analizat timpul de călătorie cu trenul prin comparație cu transportul public rutier și tramvaiul, precum și automobilul atât pentru localitățile din ZUF, cât și pentru alte orașe din regiune.

TABEL 28 - COMPARAȚIE TIMPI DE PARCURGERE CU TREN METROPOLITAN VS. TRANSPORTUL PUBLIC RUTIER ȘI TRAMVAI VS. AUTOVEHICUL - ZUF

UAT	PIAȚA 700			IULIUS TOWN			UNIVERSITATEA DE VEST			Z. IND. CALEA BUZIAȘULUI		
	Tren[161]	TP[162]	Auto[163]	Tren	TP	Auto	Tren	TP	Auto	Tren	TP	Auto
UAT Dudeștii Noi	*74/59 min*	39 min	40 min	*79/64 min*	37 min	28 min	*75/60 min*	56 min	45 min	*98/83 min*	71 min	60 min
UAT Ghiroda	*58/45 min*	39 min	35 min	*57/44 min*	40 min	28 min	*61/48 min*	54 min	28 min	*72/59 min*	53 min	26 min
UAT Giarmata	*57/49 min*	54 min	55 min	*56/48 min*	46 min	45 min	*59/51 min*	62 min	55 min	*72/64 min*	85 min	50 min
UAT Giroc	*55/45 min*	54 min	45 min	*60/50 min*	59 min	50 min	*56/46 min*	58 min	35 min	*79/69 min*	70 min	40 min
UAT Moșnița Nouă[164]	*58/53 min*	54 min	55 min	*63/58 min*	49 min	55 min	*59/54 min*	38 min	45 min	*82/77 min*	19* min	40 min
UAT Remetea Mare	*51/46 min*	35* min	45 min	*50/45 min*	38 min	35 min	*53/48 min*	47 min	45 min	*65/60 min*	65 min	40 min
UAT Săcălaz	*48/41 min*	25* min	30 min	*53/46 min*	24* min	35 min	*49/42 min*	45 min	45 min	*72/65 min*	59 min	60 min

[161]Timpul total este calculat ca sumă a: deplasării pietonale/velo până la gara din UAT + durata călătoriei cu tren (fără timp de așteptare) + transport public de la gara din municipiu la obiectivul menționat + 10min de așteptare la gară pentru schimbul către transportul public.
[162]Traseu calculat folosind toate mijloacele de transport în comun, atât cele regionale, cât și cele pe tip tramvai. Valoare estimată de Google Maps.
[163]Valoarea afișată este valoarea maximă estimată de Google Maps. Valoarea maximă poate fi estimată cu până la 100% mai mult decât timpul pentru într-o deplasare fără trafic.
[164]Pentru ruta de tren s-a folosit ca referință satul Urseni. Reședința de comună Moșnița Nouă se află la peste 25min de mers pe jos față de gară, și la peste 10 de mers cu bicicleta. Transportul pe care ferată nu este fezabil pentru acest UAT.

UAT	PIAȚA 700			IULIUS TOWN			UNIVERSITATEA DE VEST			Z. IND. CALEA BUZIAȘULUI		
	Tren[161]	TP[162]	Auto[163]	Tren	TP	Auto	Tren	TP	Auto	Tren	TP	Auto
UAT Șag	*58/50 min*	47 min	45 min	*63/55 min*	46 min	55 min	*59/51 min*	57 min	40 min	*82/74 min*	75 min	55 min
UAT Sânandrei	*62/52 min*	43 min	35 min	*67/57 min*	38 min	28 min	*63/53 min*	54 min	45 min	*86/76 min*	60 min	60 min
UAT Sânmihaiu Român[165]	*57/47 min*	57 min	40 min	*62/52 min*	67 min	45 min	*58/48 min*	44* min	45 min	*81/71 min*	72 min	60 min

Sursa: Prelucrare proprie folosind date din Google Maps – Trafficlayer, Inforer – Mersul trenurilor și OpenRouteService. Mențiune: gara de destinație Timișoara Nord este marcată cu albastru deschis, iar Timișoara Est este cu albastru închis. Principiul de alegere a fost ca timpul total de parcurgere să fie cât mai mic.

Valorile marcate cu * pentru transportul public nu iau în calcul blocajele din trafic. Valorile marcate cu roșu reprezintă valori cu întârzieri semnificative în trafic.

La nivelul ZUF, localitățile Dumbrăvița și Bucovăț nu au acces de pe teritoriul lor la rețeaua de cale ferată. Totodată, UAT-urile Moșnița Nouă și Sânmihaiu Român au acces parțial, localitățile reședință de comună cu ce mai mare densitate de locuire fiind la peste 10 minute de mers cu bicicleta și la peste 25 minute de mers pe jos de gările sau haltele de pe rețeaua feroviară, ceea ce le face puțin fezabile pentru transportul cu un tren regional. Cu toate acestea, ele sunt legate de municipiu prin autobuze regionale și prin piste de biciclete. De asemenea, UAT-ul Giroc poate folosi doar transportul pe cale ferată, în timp ce UAT-ul Bucovăț nu are acces nici la transportul pe cale ferată, nici la cel metropolitan furnizat de operatorul municipal STPT.

Din punct de vedere al timpului parcurs pentru o călătorie cu trenul și apoi cu transportul public din municipiu pentru a ajunge la destinație, acesta nu este semnificativ mai lung decât transportul cu autobuzul metropolitan, ambele fiind limitate de infrastructura precară. Astfel, trenul are o viteză medie de aproximativ 40km/h până la gările din municipiul Timișoara, fiind limitat de infrastructură și nefolosind oportunitatea de a avea sit propriu de rulare, iar autobuzul este limitat de traficul existent la orele de vârf, care în lipsa unor benzi dedicate ridică timpul de parcurs la valori similare și chiar mai mari decât mersul cu autovehiculul, viteza medie de parcurgere fiind de aproximativ 16-18km/h. Mersul cu trenul mai are și dezavantajul că majoritatea gărilor și haltelor din ZUF sunt adiacente zonelor construite sau chiar în afara lor (Sânandrei, Sânmihaiu Român, Moșnița Nouă), iar timpul de deplasare până la gară este de aproximativ 15-20 minute de mers pe jos și 7-10 minute de mers cu bicicleta, în condiții ideale, ceea ce adaugă la timpul total al călătoriei, iar programul de sosire în gări nu este mereu corelat cu cel al transportului public, ducând la timpi de așteptare de peste 5 minute atunci când se efectuează schimbul intermodal.

Pentru a crește atractivitatea transportului pe cale feroviară și a elimina sau a scădea timpii de transfer, PMUD Timișoara 2015-2030 (actualizat 2016)[166] propune amenajarea de două noi stații pe traseul central de cale ferată, una pentru zona Piața 700 și cealaltă pentru Piața Consiliul Europei/Iulius Town, precum și relocarea stației Timișoara Sud la intersecția cu Calea Șagului și noua platformă comercială (Shopping City Timișoara) aflată în dezvoltare. Astfel, pentru accesul către zona centrală, parcursul în timp ar fi de 4 minute

[165]Pentru ruta de tren s-a folosit ca referință satul Utvin. Reședința de comună Moșnița Nouă se află la peste 25min de mers pe jos față de gară, și la peste 10 de mers cu bicicleta. Transportul pe care ferată este fezabil parțial pentru acest UAT.
[166] Primăria Municipiului Timișoara, https://www.primariatm.ro/wp-content/uploads/2020/08/SUMP_august_2020-1.pdf, [accesat 25.05.2023]

în plus cu trenul și 5-7 minute de mers pe jos, ceea ce ar reduce nevoia de schimb către tramvai și autobuz și ar deveni astfel mai atractiv, fiind o rută directă către locul de muncă sau alte activități.

De asemenea, din punct de vedere al dezvoltării urbane, prin Conceptul General De Dezvoltare Urbana (Masterplan) Ianuarie 2012 [167] aferent PUG Timișoara se propune dezvoltarea fostei zone industriale Solventul din apropierea Gării de Nord, precum și a altor terenuri adiacente gării, în zone urbane mixte cu specific de centru de afaceri și servicii pentru firme internaționale și servicii în industria ospitalieră. Aceste măsuri ar crește nivelul de atractivitate la zonei, precum și nevoia Gării de Nord de a atrage cât mai mulți călători și de a asigura tranzitul prin această zonă. Totodată, Zona Industrială Calea Buziașului este prevăzută prin Masterplan spre a fi convertită în Parcuri Industriale De Producție Bazată Pe Cunoaștere Și Inovare, iar importanța și accesul la aceasta poate crește dacă calea ferată din spatele zonei industriale este pusă în folosință către traficul personal. Utilitatea acestei bretele este însă limită, ea fiind capăt de linie și nu este legată de Gara de Est, decât prin linia de tramvai, fiind necesară folosirea unei garnituri de tip tram-train pentru continuarea traseului și adaptarea infrastructurii, ceea ce ar presupune costuri semnificative fără un impact major, sau crearea unei gări pentru transfer intermodal între tren și tramvai.

Potențialul rețelei de căi ferate pentru servicii de tren metropolitan se poate justifica pe termen lung, în cazul densificării unor localități din zona metropolitană și este evidențiat și prioritizat în analiza trenurilor metropolitane la nivel național realizată în cadrul Programului Investițional pentru Dezvoltarea Infrastructurii de Transport (PT) 2021-2027 unde Municipiul Timișoara ocupă locul 6. Acest aspect facilitează accesul la fonduri asigurate de PNRR sau PT, dar obiectivul poate fi atins doar prin reabilitarea infrastructurii și creșterea vitezei medii de deplasare a trenurilor în toată regiunea.

CALEA FERATĂ PENTRU TRAMVAIE

Rețeaua liniilor de tramvai este dispusă predominant în zona sudică a orașului și nu există treceri pe direcția N-S, singura trecere pe sub calea ferată fiind pe strada Coriolan Brediceanu, dar care este neutilizată în prezent. Rețeaua se află în curs de extindere pe bulevardul Cetății (Inelul III) și Calea Bogdăneștilor (Inelul IV). Astfel, o traversare a zonei industriale Solventul cu o linie de tramvai ar putea însemna un aport semnificativ de cetățeni care să tranziteze zona și astfel s-ar putea potența teritoriul aferent platformei industriale. Pentru a păstra atractivitatea acestui mijloc de transport, linia 7 (bd. Dâmbovița – str. Ana Ipătescu – str. Victor Hugo – str. Ivan Petrovici Pavlov – str. Drubeta până la intersecția cu strada Mureș) necesită intervenții prioritare.

Oportunitățile de extindere ale rețelei de tramvai către periferie și în ZUF sunt limitate, fiind necesare investiții și reconfigurări de infrastructură pe arterele de intrare în municipiu. Principalele direcții de extindere către ZUF ar putea fi Moșnița Nouă și Ghiroda, iar către alte cartiere se poate extinde înspre Freidorf, Ronaț, Mehala sau Metro Timișoara. Dintre acestea, cartierul Freidorf are cele mai multe puncte tari pentru că se află de-a lungul unei foste căi ferate, actualmente abandonată, însă culoarul căii ferate de peste 7m este liber de construcții, dar acaparat de parcări informale și este la marginea caselor construite pe aliniament de-a lungul străzilor Ardealului și Ioan Slavici, ceea ce ar putea conduce la o opoziție din partea cetățenilor. Această configurație cu tramvaiul orientat pe o singură parte și la marginea aliniamentului nu este însă străină municipiului Timișoara, ea fiind folosită și în alte zone cu locuințe individuale precum cartierele Fratelia sau Calea Șagului.

[167]Primăria Municipiului Timișoara, https://www.primariatm.ro/file_uploads/pug_reguli/masterplan.pdf, [accesat 25.05.2023]

FIGURĂ 111 - REȚEAUA DE CĂI FERATE ȘI REȚEAUA DE LINII DE TRAMVAI

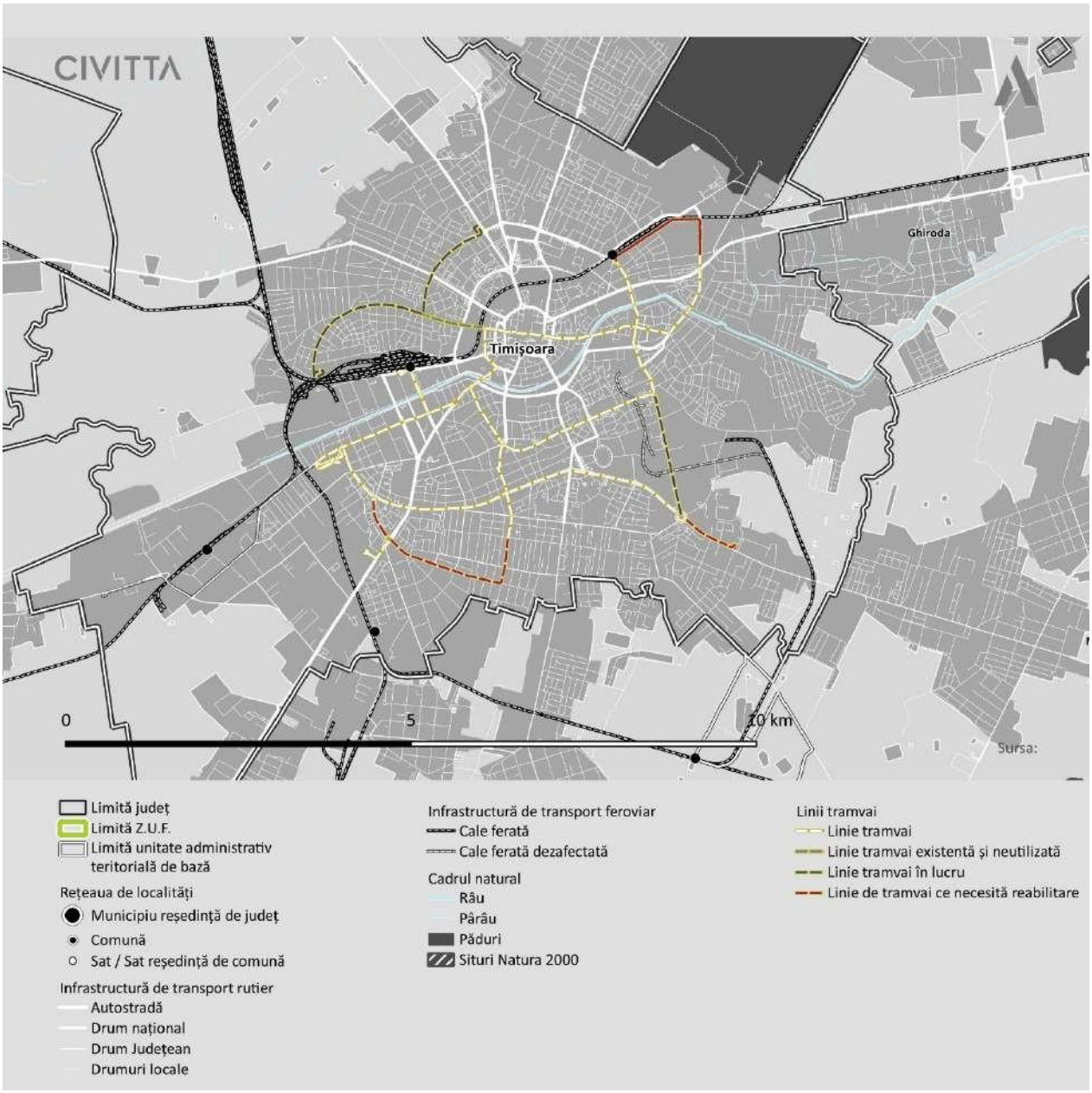

Sursa: Prelucrare proprie folosind date din OSM, PMUD Timișoara actualizat, site-ul operatorului STPT.

6.4.5. TRANSPORT PUBLIC LOCAL

INFORMAȚII GENERALE

Municipiul Timișoara are un istoric bogat în ceea ce privește operarea și dezvoltarea sistemelor de transport public luând în considerare că deja în 1869 erau puse bazele transportului pe urban pe șine, prima linie de omnibus (un fel de tramvai însă tractat de cai) urmând ca în 1899 să fie pus în funcțiune primul tramvai[168]. În prezent, Municipiul Timișoara și localitățile din zona periurbană sunt deservite de patru rețele de mijloace de transport în comun (autobuz, troleibuz, tramvai și vaporetto) operate de

[168] Cf. STPT, n.d. Apariția și evoluția transportului în comun în Timișoara. [online]: http://www.stpt.ro/istoric.html Accesat: 02.05.2023

Societatea de Transport Public Timișoara (STPT). STPT furnizează serviciile de transport public pe baza unui contract de servicii publice încheiat cu Asociația de Dezvoltare Intercomunitară "Societatea Metropolitană de Transport Timișoara" (înființată în 2009) care are printre membrii următoarele UAT-uri: Municipiul Timișoara, Comuna Ghiroda, Comuna Moșnița Nouă, Comuna Remetea Mare, Comuna Sânmihaiu Român, Comuna Dumbrăvița, Comuna Dudeștii Noi, Comuna Săcălaz, Comuna Becicherecu Mic, Comuna Sânandrei, Comuna Șag, Comuna Satchinez, Comuna Orțișoara, Comuna Giarmata, Comuna Pădureni, Comuna Biled, Comuna Variaș și Comuna Parța. Această structură face ca majoritatea comunelor din zona periurbană să fie deservite de servicii de transport public metropolitan, sigura excepție fiind comuna Giroc care nefiind parte din asociație este conectată la Timișoara doar prin serviciile de transport public județean, prin intermediul trenurilor (ex. Gara Giroc – Gara Timișoara Nord) sau prin propriul operator de transport public Giroceana (frecvență de 60 min sau 15-40 min în orele de vârf).

Actuala rețea de transport public este compusă din 21 de linii de transport metropolitan (din care două operate cu troleibuze – M11 și M14), 31 de linii urbane (6 linii de tramvai[169], 7 linii de troleibuz și 18 linii de autobuz), o linie de vaporetto (activă doar vara). Aeroportul Internațional Traian Vuia este conectat prin două linii (E4 și E4 barat) de cele două gări ale Timișoarei, frecvența mijloacelor de transport în comun fiind între 60 și 90 minute[170]. Adițional, STPT furnizează și servicii de transport elevi (13 rute) și transport pentru persoane cu dizabilități locomotorii.

Rețeaua de transport public a Timișoarei este un mix între linii cu terminale la marginea zonei centrale (ex. liniile metropolitane), câteva linii lungi care înconjoară parțial sau total centrul istoric (linii expres) și linii care formează bucle între cele două gări, centrul istoric și o parte din cartierele rezidențiale. Față de alte centre urbane, în Timișoara majoritatea liniilor de transport public ocolesc centrul istoric care este preponderent pietonal. Doar tramvaiele (6,7,8) traversează zona pietonală facilitând accesul la principalele obiective de interes ale municipiului. Liniile de transport de mare capacitate, tramvai și troleibuz sunt gândite în jurul celor două gări. Liniile de troleibuz conectează Gara de Nord de suburbii și localitățile periurbane (Ghiroda și Dumbrăvița) dar și zona centrală de partea sudică o municipiului.

Această configurație face ca cele mai multe validări să fie pe liniile de tramvai 2,4 și 9 (peste 1,9 milioane în 2021). Doar linia de autobuz 33 se aproprie de liniile de tramvai 4 și 9 în ceea ce privește numărul validărilor. În rândul troleibuzelor, linia 14 înregistrează cele mai mari valori de validări însă puțin peste jumătate din numărul de validări de pe principalele linii de tramvai[171]. În general cele două rețele de transport public de mare capacitate (tramvai și troleibuz) nu se suprapun și sunt completate de rețeaua de autobuze care asigură și conexiunea cu localitățile periurbane.

Actuala rețea asigură o deservire echilibrată a zonelor de interes, distanța între stații (mai ales la tramvaie) fiind adesea chiar sub 350m[172]. Fiind vorba de o rețea radială, problemele de deservire apar mai ales în zonele de la marginea municipiului unde distanța până la cea mai apropiată stație de transport public trece de 350m iar frecvența mijloacelor de transport în comun este peste 15 minute (ex. cartiere precum Ronaț, Mehala sau Braytim).

Modul în care liniile de transport public sunt integrate în profilul stradal este favorabil în primul rând pentru tramvai. Pe artere importante precum Calea Bogdăneștilor, Calea Stan Vidrighin, Bd. Cetății[173] sau Bd. Revoluției 1989 tramvaiul este delimitat de restul traficului, poate circula cu o viteză comercială mai mare și poate oferi o alternativă viabilă față de autoturismul personal. Nu același lucru se aplică pentru liniile de autobuz și troleibuz care împart carosabilul cu traficul general fiind astfel afectate de congestie. Principalele segmente pe care mijloacele de transport în comun înregistrează întârzieri sunt:

[169]Linia 4 a fost suspendată în 2022 ca urmare a lucrărilor pe Calea Stan Vidrghin.
[170]Sau 30-45 minute dacă se consideră intercalarea liniilor.
[171]Cf. datelor furnizate de STPT pentru SIDU Timișoara – adresa 28620/19.12.2022.
[172]Acest aspect asigură o bună deservire dar reduce viteza comercială.
[173]Linii modernizate sau aflate în modernizare.

- Calea Torontalului - intrare/ieșire;
- Calea Șagului - intrare /ieșire (pod Calea Șagului , Veteranilor - Piața Iuliu Maniu);
- Calea Stan Vidrighin– indiferent de ora;
- Calea Buziașului - intrare/ieșire;
- Calea Sever Bocu, intre strada Divizia 9 Cavalerie si strada Ion Ionescu de la Brad;
- Strada Conac –Dumbrăvița;
- Strada Gheorghe Lazar intre Calea Circumvalațiunii si Bulevardul Cetății;
- Calea Circumvalațiunii intre strada Gheorghe Lazar si Piața Consiliul Europei;
- Piața Consiliul Europei;
- Bulevardul I.C.Brătianu - strada Michelangelo;
- Calea Aradului intre stația Agronomie si strada Miresei[174].

FLOTA

Flota cu care SPTP operează este în curs de modernizare. Sunt în achiziție 44 de autobuze electrice de la furnizorul Karsan (proiect coordonat de MDLPA) care să completeze și parțial să înlocuiască flota de autobuze diesel Mercedes Benz (78 de autobuze din această gamă sunt mai vechi de 10 ani). Această achiziție de autobuze noi permite o creștere a frecvenței pe rutele metropolitane, mai ales în cazurile în care există probleme de capacitate în orele de vârf. Flota de tramvaie este și ea în curs de înnoire mizând pe un prim lot de 21 de tramvaie noi de la furnizorul Bozankaya. Adițional, prin PNRR se vor achiziționa încă 17 tramvaie noi. Acest demers asigură practic o înnoire a aproximativ 50% din flota de tramvaie. În ceea ce privește troleibuzele, prin PNRR este asigurată achiziția a 33 (25+8) de troleibuze noi care să deservească infrastructura de transport public a municipiului Timișoara și comunelor Ghiroda și Dumbrăvița: proiectul „Achiziția de mijloace de transport mai puțin poluante (troleibuze) necesare îmbunătățirii transportului public de călători în Municipiul Timișoara”.

COSTUL SERVICIULUI

Operatorul de transport public pune la dispoziția cetățenilor o varietate destul de amplă de titluri de călătorie și abonamente. Recentele modificări ale grilei tarifare au adus costurile pentru achiziția de bilete și abonamente în rândurile celor practicate de alte orașe mari din România (Brașov, Cluj-Napoca, București etc.). Transferul la un bilet orar (4 lei) ajută foarte mult în înlăturarea fragmentării liniilor în zona centrală care generează necesitatea de transfer între linii. De asemenea, introducerea abonamentelor anuale (1100 lei) permite o mai bună fidelizare a clienților. Există o serie de gratuități acordare pensionarilor, elevilor și studenților, aspect care facilitează acestor categorii de cetățeni la servicii de transport și în general la o mobilitate mai ridicată. De asemenea, există gratuități și pentru o câteva de organizații non guvernamental cu caracter social precum și pentru o serie de instituții culturale.

NIVEL DIGITALIZARE

Municipiul Timișoara se află în rândul puținelor orașe care dispun de un sistem de transport public cu un nivel ridicat de digitalizare. În stații există panouri de informare cu afișaj digital privind sosirea în timp real al mijloacelor de transport în comun iar cetățenii au la dispoziție inclusiv un planificator de rute multimodal cu localizarea în timp real a mijloacelor de transport în comun. Rutele de transport public și programul sunt încărcate în format GTFS și în cele agregatoarele cele mai frecvent utilizate: Google Maps sau Moovit.

Există și modul online a afișajelor digitale (InfoTrafic) care prezintă sosirea estimată în fiecare stație a mijloacelor de transport în comun.

[174]Cf. datelor furnizate de STPT pentru SIDU Timișoara – adresa 28620/19.12.2022

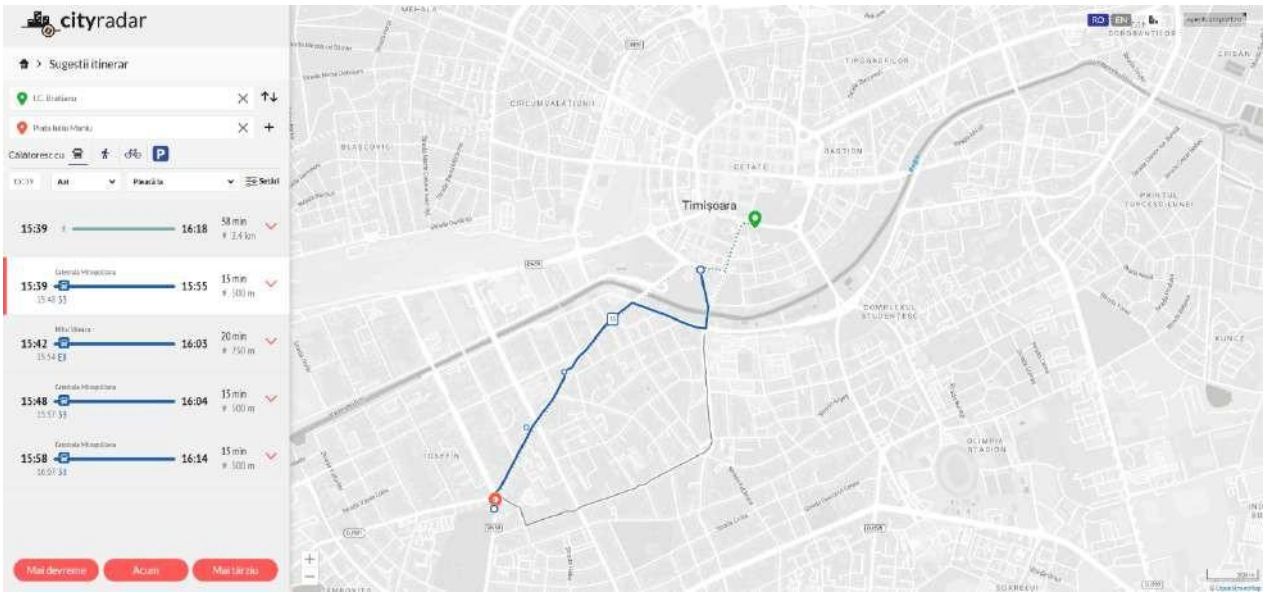

Plata călătoriei se poate realiza în mai multe formate: cu cardul bancar contactless în mijloacele de transport în comun, prin SMS, cu telefonul (B24Pay) dar și în mod tradițional cu bilete sau card / portofel electronic, achiziționate de la unul din cele 17 punct de vânzare. Operatorul, STPT atrage atenția asupra necesității validării călătoriei, aspect esențial pentru a înțelege fluxurile de călători în sistemul de transport public, mai ales în contextul în care flota actuală nu dispune de dispozitive de numărare pasageri. Aparte de sistemele de informare și plată, operatorul gestionează și un forum pe propria pagină web (stpt.ro) pe care comunică cu cei pasionați și interesați de situația sistemului de transport public.

6.4.6. MIJLOACE NEMOTORIZATE DE DEPLASARE

Municipiul Timișoara a fost o importantă cetate medievală, care și-a pierdut zidurile de protecție, devenite între timp inele de circulație, dar care și-a păstrat nucleul central istoric. Așa cum este cazul majorității orașelor din România, principalele zone de interes ale municipiului Timișoara se încadrează într-o zonă centrală și semicentrală, care apoi au fost extinse cu mari platforme industriale și reconvertite parțial după 1989.

Municipiul este amplasat pe un relief relativ plat, ceea ce face ca orașul să fie ușor de parcurs pe bicicletă sau pe jos și se pretează la dezvoltarea unor structuri dedicate deplasărilor nemotorizate. Zona centrală și peri-centrală reprezintă de cele mai multe nucleul urbanizat al unui oraș sau municipiu, iar localitățile incluse în ZUF se află dispuse perimetral, fiind conectate la orașul principal prin magistrale rutiere, feroviare și cu ajutorul transportului public, iar în cazul municipiului Timișoara chiar și prin magistrale de biciclete.

ZONE PIETONALE

Centrul municipiului Timișoara este o zonă istorică cu importanță arhitecturală, provenită dintr-un ansamblu medieval înconjurat cu fortificații de tip Vauban, ce sunt vizibile în planurile de la 1750 și 1849[175], însă în prezent singurul bastion care a rezistat timpului este Bastionul Maria Theresia, aflat în partea de est a centrului istoric.

Zona centrală este compusă de o succesiune de 3 piețe urbane (Piața Victoriei, Piața Libertății, Piața Unirii), iar cea mai mare parte a zonei centrale istorice este pietonalizată. Acest lucru a fost reglementat și prin Regulamentul pentru accesul vehiculelor locatarilor și agenților economici pe străzile pietonale din "Zona Cetate" – Timișoara unde s-a stabilit că zona pietonală este delimitată de următoarele artere: strada Sf.

[175]Cf. studiilor de fundamentare PUG Nou Timișoara.

Ioan, strada Sf. Gheorghe Dima, strada Oituz, strada Martin Luther, bulevardul Proclamația de la Timișoara, strada Ep. Augustin Pache, strada Carol Telbisz și bulevardul I.C. Brătianu.

Pietonalizarea Pieței Victoriei este una dintre primele operațiuni de pietonalizare[176] din țară, fiind eliminate toate trecerile carosabile, precum și liniile de tramvai încă din anul 1989[177]. Pe baza imaginilor satelitare[178] se poate observa că Piețele Libertății și Unirii, centre ale cetății medieval, au fost pietonalizate complet și amenajate în forma actuală în anii 2014-2015, când s-a eliminat traficul auto perimetral și s-a păstrat doar șina de tramvai prin Piața Libertății, pe un model asemănător orașului Strasbourg din Franța, în care zonele ultracentrale sunt pietonalizate și accesibile doar prin transportul public. Totodată, bastionul Maria Theresia a fost pietonalizat parțial în anul 2009, iar clădirile sunt utilizate de către Muzeul Național al Banatului din anul 2011[179].

[176]Proces prin care o anumită zonă din oraș este redată circulației pietonale. Nu se referă la pietonalele construite planificat în anii sistematizării orașelor.

[177] Monitorul Primăriei Timișoara - https://web.archive.org/web/20200619095534/http://www.primariatm.ro/m/2-Monitorul_Primariei_Timisoara/17-Istoria_ora%C5%9Fului_t%C4%83u/3622-Pia%C5%A3a_Victoriei_din_Timi%C5%9Foara.html

[178]Imagini satelitare istorice Google Earth.

[179]https://mnab.ro/ro/istoricul-muzeului/

FIGURĂ 112 - ZONA PIETONALĂ DIN CENTRUL ISTORIC, MUNICIPIUL TIMIȘOARA

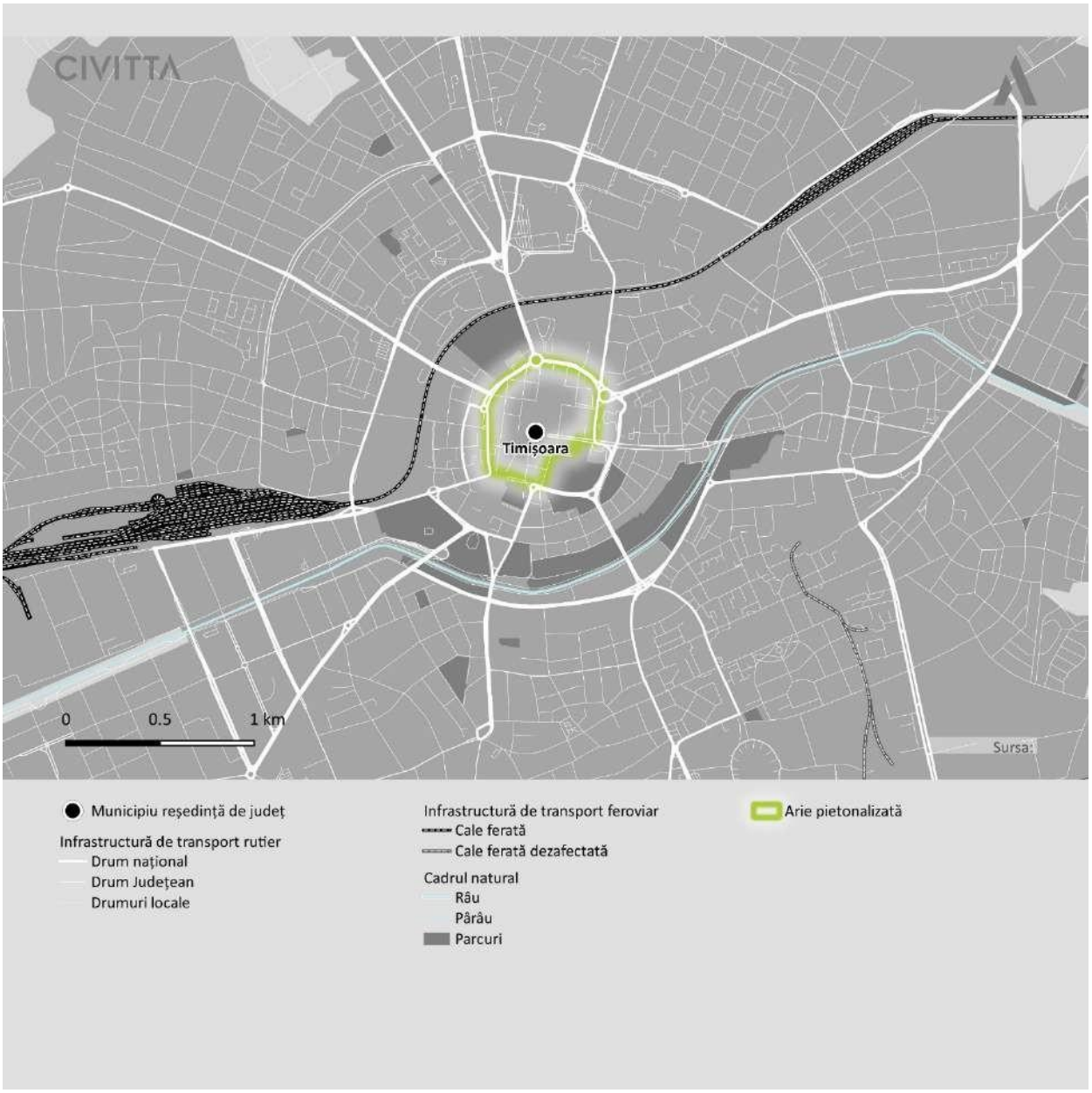

Sursa: Prelucrare proprie, Google Maps

În zona perimetrală centrului, între centru și râul Bega, municipiul Timișoara dispune de o serie de parcuri centrale accesibile pietonal, dar separate de zona pietonală prin Inelul rutier I. Totodată, parcurile au acces pietonal direct către malul râului Bega, fiind un bun exemplu de conformare urbanistică prin care s-a evitat construirea unei magistrale rutiere de-a lungul râului, precum alte orașe și municipii din României. Malul de sud al râului Bega este de asemenea amenajat sub formă de parc și accesibil pietonal, circulația rutieră fiind îndepărtată de râu, însă teritoriul dintre cele două a fost acaparat de diverse construcții cu funcțiuni mixte, dar Primarul Municipiului Timișoara dorește să intervină pentru a reda spațiul aferent malului de lac circulațiilor pietonale și pentru a reface spațiul verde.

La nivelul orașului, Planul de Mobilitate Urbană Durabilă a Municipiului Timișoara[180] identifică 3 probleme majore în deplasarea pietonilor la nivelul cartierelor din Timișoara:

- Trotuare înguste sau absente sau trotuare discontinue;
- Obstacole construite sau amplasate pe trotuare, suprafețe puternic deteriorate;
- Trotuare blocate de mașini parcate ilegal.

În anul 2023 se observă o ameliorare a acestor aspecte în zona centrală, acolo unde sistematizarea parcărilor și implementarea tarifelor diferențiate a dus și o mai mare libertate pentru pietoni. Cu toate acestea, chiar și în zona centrală, pietonii sunt puși în pericol de pistele de biciclete trasate pe trotuare (ex. Bulevardul Republicii). Din punct de vedere al accesibilizării spațiilor publice, în zonele centrale s-a efectuat accesibilizarea trotuarelor, cu excepția marcajelor tactile, care lipsesc din amenajarea trecerilor la nivel cu carosabilul, așa cum sunt ele menționate în normativul NP 051 din 2012.

În ciuda exemplelor parțial bune din zona centrală, circulația pietonală din cartierele municipiului Timișoara suferă de aceleași probleme identificate prin PMUD în anul 2015, în special pe străzile secundare din cartiere, acolo unde spațiul dedicat autovehiculelor domină spațiul public, iar pietonii sunt obligați să circule pe carosabil sau pe trotuare înguste și în stare proastă. Astfel de zone formate din străzi de categoria a III-a și a IV-a, prin amenajări de design urban specifice, pot deveni Zone rezidențiale, reglementate conform Normelor de aplicare a Codului Rutier (HOTĂRÂRE nr. 1.391 din 4 octombrie 2006 de aprobare a regulamentului de aplicare a OUG (R) din 195 din 12 decembrie 2002), prin care pietonul să aibă prioritate, iar jocul copiilor să fie permis. Totodată, trotuarele din zonele de case unifamiliale din municipiul Timișoara (spre exemplu cartierul Girocului sau Calea Șagului) sunt într-o stare proastă și subdimensionate, având o lățime de aproximativ 1m, dar sunt separate carosabil printr-o perdea de vegetație de aliniament.

FIGURĂ 113 - EXEMPLU DE STRADĂ SECUNDARĂ CU CIRCULAȚIA PIETONALĂ ÎNGREUNATĂ ȘI NESIGURĂ

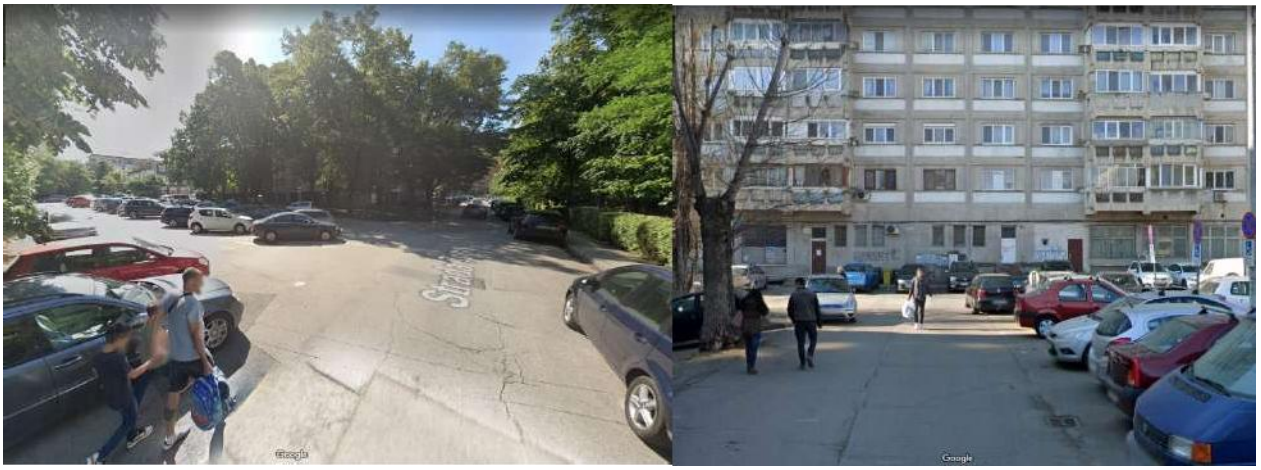

Sursa: Google Street View, strada Labirint – stânga, strada Timiș – dreapta, anul 2022.

La nivelul Zonei Urbane Funcționale a Municipiului Timișoara, starea trotuarelor și a infrastructurii pietonale este foarte slabă. Lăsând la o parte străzile nemodernizate, care nu dispun de niciun fel de tip de infrastructură, există multe situații în care străzile asfaltate sunt modernizate exclusiv pentru circulația carosabilă, iar trotuarele lipsesc din modernizare, iar astfel se creează cartiere dependente de autovehicul. Aceste situații nu sunt izolate, ci mai degrabă un model perpetuat pe toate străzile, inclusiv în comunele în care țesutul urban este continuu și direct adiacent țesutului din municipiul Timișoara, precum dezvoltările din Ghiroda Nouă sau Dumbrăvița, la polul opus aflându-se comuna Giroc, care a implementat un trotuar adiacent curților pe toate străzile recent modernizate.

180 https://www.primariatm.ro/mobilitate/planul-de-mobilitate-urbana-durabila/

Pentru municipiul Timișoara, centrul istoric preponderent pietonalizat reprezintă cel mai important punct de atracție turistică, dar este important ca dezvoltarea zonelor pietonale să vizeze și centrele secundare, precum și localitățile din zona metropolitană, mai ales în zonele de locuințe colective unde din ce în ce mai mult spațiu este ocupat de parcarea rezidențială. Revitalizarea și dezvoltarea centrelor secundare și localităților din zona metropolitană a municipiului Timișoara sub forma unor centre comunitare va avea și o contribuție importantă asupra traficului pentru că poate asigura reducerea cererii de transport către zona centrală.

INFRASTRUCTURA PENTRU BICICLETE

Municipiul Timișoara dispune de o infrastructură importantă pentru mobilitatea velo, însumând 88,7 kilometri de piste pentru biciclete, precum și 425 de biciclete aflate în sistem de bike-sharing.[181] Totodată, este de menționat și faptul că cea mai lungă pistă de cicloturism din România pornește din Timișoara, pe malul Begăi și ajunge până în Zrenjanin, Serbia, trecând prin localitățile Sânmihaiu Român, Sânmihaiu German, Uivar, Sânmartinu Mare și Otelec, traversând apoi granița în Serbia. De asemenea, acest traseu va face legătura între municipiul Timișoara și viitorul traseu Eurovelo 6 și Eurovelo 13 (cu traseu similar în țara noastră) și care face legătura între Nantes (Franța) – Europa Centrală – Delta Dunării, respectiv Suedia/Finlanda – Țările Baltice – Germania – Europa Centrală – Serbia -Bulgaria.

Rețeaua de trasee pentru biciclete este bine dezvoltată, în general, aceasta acoperind bine suprafața municipiului, având un grad ridicat de densitate și conectivitate, atât în centru, cât și în zonele înconjurătoare, mai ales în porțiunea sud, sud-vest și sud-vest și pe malul Begăi. Totuși apar câteva probleme la nivelul pistelor amplasate pe trotuar – acestea având lățimea de aproximativ 1m și creează probleme în depășirea altor bicicliști, iar marja de siguranța în deplasare este minimă.

În ceea ce privește pistele de biciclete amplasate pe carosabil, pe strada Eneas se află o pistă bidirecțională cu dublu sens, iar pe străzile Budai Deleanu și Calea Martirilor o pistă unidirecțională pe un singur sens, cu lățime de 1m. Totodată pe Bd. Sudului și strada Cerna există piste unidirecționale pe ambele sensuri, având lățime de 1m amplasate pe carosabil. Iar pe străzile Gheorghe Lazăr și bd. Industriei se regăsesc piste unidirecționale pe un singur sens, cu lățime de 1m. Totodată, piste din centrul orașului amplasate pe trotuar se regăsesc pe mici porțiuni de pe străzile Calea Telbisz, Paris, Sfântul Ioan, bd. Republicii – unidirecționale, cu lățimea de 1m.

[181]https://greencommunity.ro/mobilitate-urbana-sustenabila-piste-biciclete-romania-bucuresti-cluj-timisoara-brasov-sibiu-iasi/

FIGURĂ 114 - PISTELE PENTRU BICICLETE DIN MUNICIPIUL TIMIȘOARA

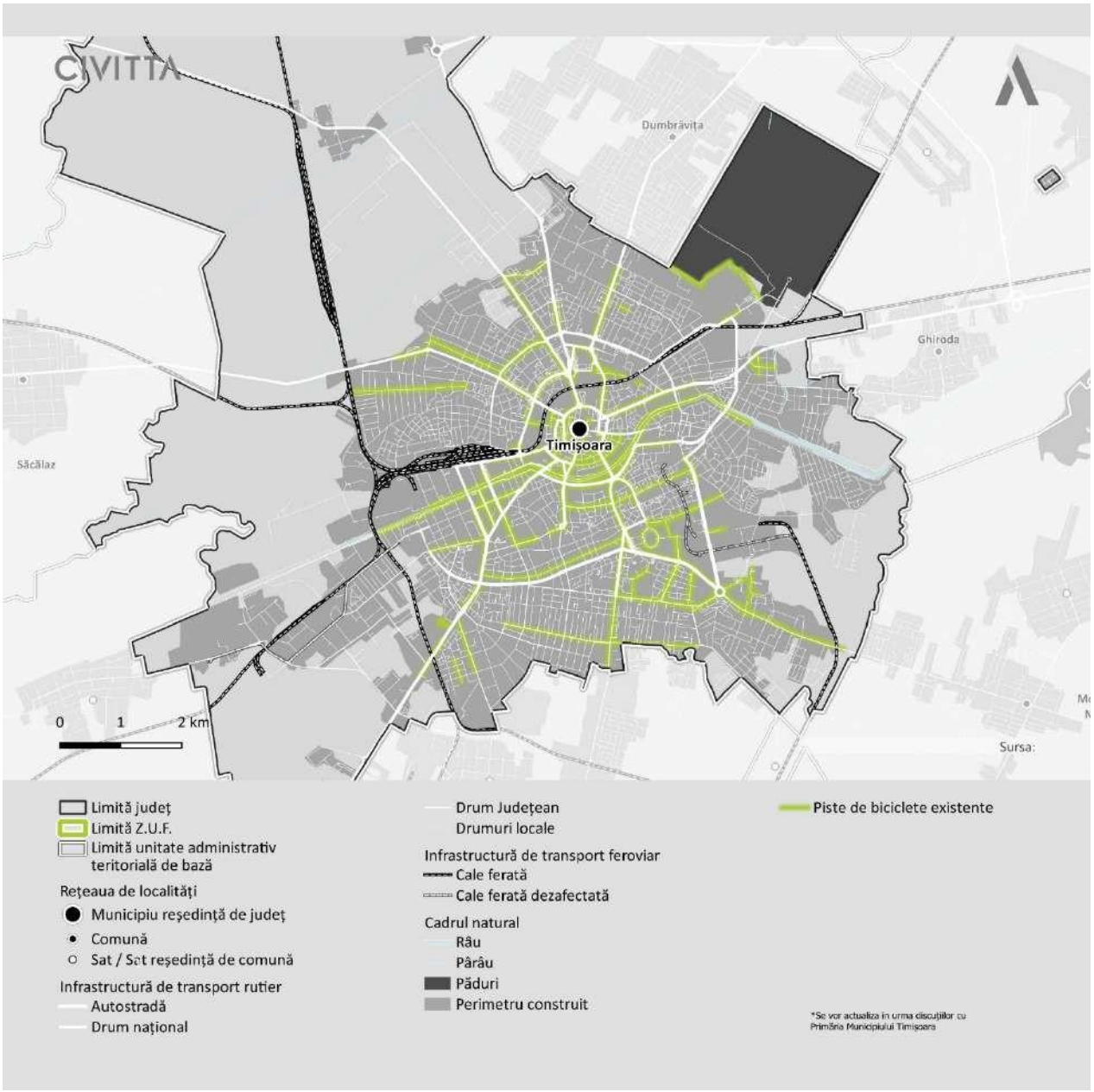

Sursa: https://www.google.com/maps/d/viewer?mid=1EwIl3DK4aUYVNsRUbADM55oA9ys&hl=en_US&ll=45.74710139098265%2C21.2348233903739&z=12

Conform Societății de Transport Public Timișoara, în sistemul de bike-sharing cu stații de andocare denumit VeloTM există 25 de stații asociate transportului public intermodal, astfel:

- Stația LOCOT. OVIDIU BALEA;
- Stația TORONTALULUI;
- Stația CALEA ARADULUI - STR. FELIX;
- Stația ARMONIEI - CALEA SEVER BOCU (LIPOVEI);
- Stația DIVIZIA 9 CAVALERIE - CALEA SEVER BOCU (LIPOVEI);
- Stația CALEA ARADULUI - STR. LIEGE;

- Stația CONSILIUL EUROPEI - IULIUS MALL;
- Stația KAUFLAND - CIRCUMVALAȚIUNII - GH.LAZĂR;
- Stația MĂRĂȘTI;
- Stația P-ȚA 700;
- Stația P-ȚA LIBERTĂȚII;
- Stația P-ȚA ALEX.MOCIONI;
- Stația CATEDRALĂ - BD.REGELE FERDINAND;
- Stația GROZĂVESCU - POȘTA MARE;
- Stația TAKE IONESCU - P-ȚA I.C.BRĂTIANU;
- Stația KOGĂLNICEANU -P-TA BADEA CÂRȚAN;
- Stația SALA OLIMPIA;
- Stația CALEA ȘAGULUI LA PROFI - BD.LIVIU REBREANU;
- Stația CALEA ȘAGULUI - ANA IPĂTESCU (LINIA 7);
- Stația P-ȚA LEONARDO DA VINCI (COMPLEXUL STUDENȚESC);
- Stația ARIEȘ (SPITALUL JUDEȚEAN);
- Stația P-ȚA GEN.GH.DOMĂȘNEANU (AEM);
- Stația P-ȚA GEN.VIRGIL ECONOMU;
- Stația MIHAI VITEAZU;
- Stația GEN.ION DRAGALINA - BD.REGELE CAROL I.

Toate stațiile sunt incluse în harta interactivă unde se regăsesc în timp real informații despre aceste stații și numărul de biciclete disponibile[182]. Biciclete pot fi utilizate în mod gratuit pe parcursul unei ore pe baza cardului de transport eliberat de către STPT pentru transportul public și în baza unui PIN generat la fiecare utilizare.

Zona aflată la nord-estul centrului istoric nu este suficient irigată cu infrastructură pentru biciclete. Actuala rețea de trasee pentru biciclete este formată preponderent din magistrale (trasee dezvoltate în lungul principalelor artere de circulație), nu există încă formate legături locale, în interiorul cartierelor. Aceste legături nu trebuie să fie realizate sub forma de piste pentru biciclete, ci trebuie doar să reprezinte trasee pe care un biciclist le poate parcurge cu ușurință și în siguranță. De asemenea, Iulius Town a încurajat deplasarea cu mijloacele alternative de transport, amenajând peste 800 locuri pentru biciclete în ansamblul menționat.[183]

În analiza izocronelor de accesibilitate pentru biciclete, se poate observa că față de Piața Unirii toată zona urbanizată a municipiului Timișoara poate fi accesată în maxim 30 minute de pedalat. De asemenea, unele localități din ZUF, în speță Dumbrăvița, Ghiroda, Giroc, și prin extensie la 35 minute, Moșnița Nouă, pot fi accesate prin folosirea bicicletei într-un timp mai redus decât timpul actual de călătorie cu autovehiculul sau cu transportul public, care sunt limitate de congestiile din trafic. În acest sens au fost amenajate piste de biciclete în sens dublu pe o singură parte a străzii către localitățile Moșnița Nouă și Giroc, precum și de-a lungul Begăi către localitatea Sânmihaiu Român, ca parte a traseului cicloturistic Serbia-România.

[182]http://www.velotm.ro/
[183]https://iuliustown.ro/ro/noutati/iulius-town-timisoara-introduce-plata-serviciilor-de-parcare-cu-ajutorul-cardului-contactless

FIGURĂ 115 - IZOCRONĂ DE ACCESIBILITATE VELO LA NIVELUL ZONEI METROPOLITANĂ

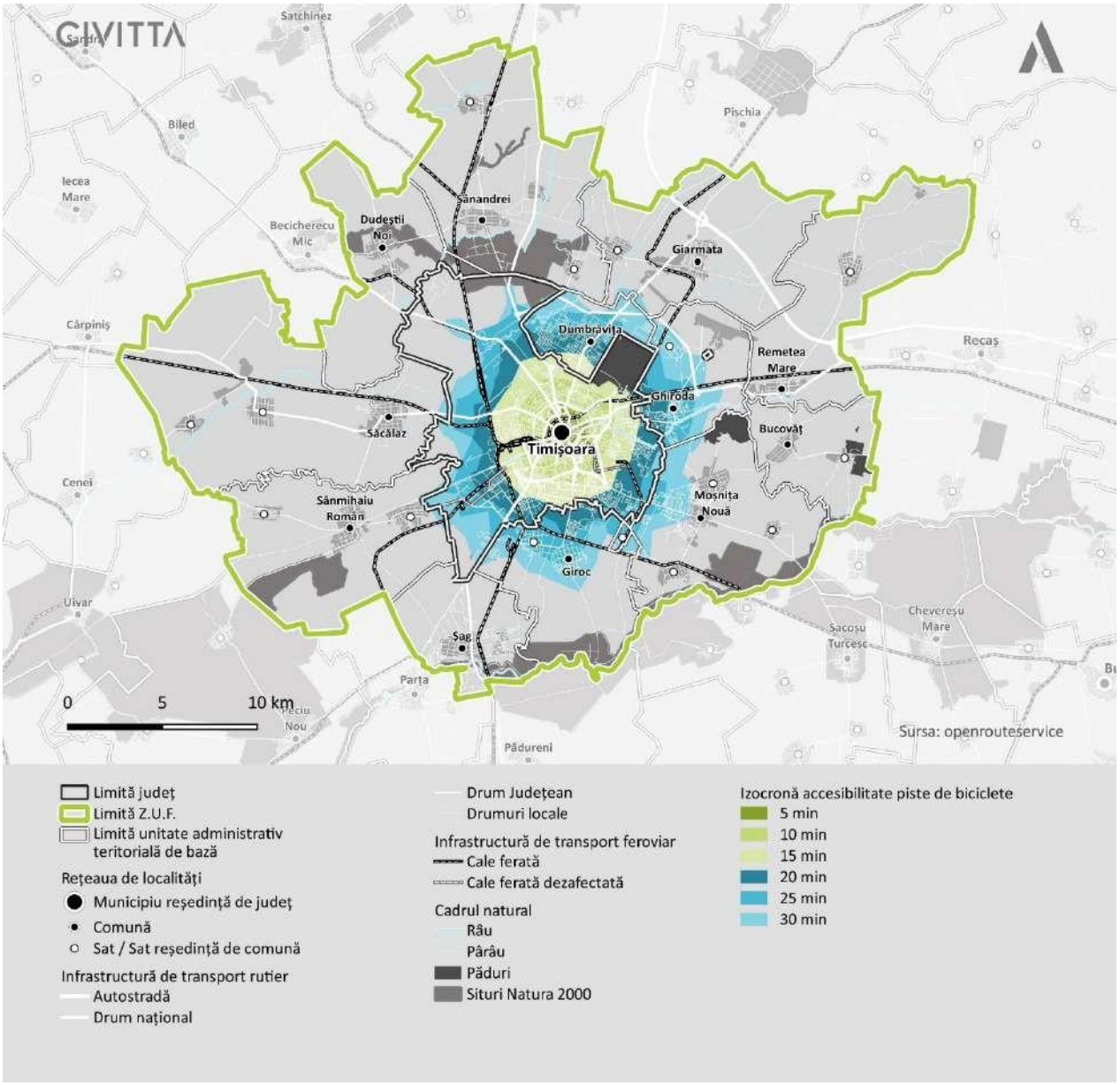

Sursa: Prelucrarea consultantului pe baza informațiilor furnizate de Google Mapsși Open Route Service

Majoritatea pistelor au fost amenajate pe trotuar sau separat de trotuar și foarte puține pe partea carosabilă (strada Budai Deleanu, strada Eneas, o porțiune din Calea Martirilor 1989, strada Costică Rădulescu, strada Cerna, bulevardul Sudului, strada Gheorghe Lazăr, strada Sfântul Ioan sau strada Carol Telbisz). Astfel, în cazul pistelor amenajate pe carosabil, spațiul redistribuit fie nu a fost folosit eficient, fie nu a fost suficient pentru a permite o circulație sigură a bicicliștilor. Totodată, intersecțiile pistelor de biciclete pe direcții diferite sunt rezolvate superficial, fără spații de așteptare/siguranță, bicicliștii fiind mai degrabă asimilați circulațiilor pietonale și nu sunt văzuți ca participant diferit la trafic. Spre exemplu, în Piața Mărăști, aferentă Inelului I, bicicliști sunt forțați să ocolească sensul giratoriu și să execute trecerea la 200m de intersecție, pe strada Oituz.

FIGURĂ 116 - COMPARAȚIE SENS GIRATORIU CU BICICLETE ÎNTRE TIMIȘOARA ȘI EINDHOVEN, OLANDA

Sursa: Prelucrarea consultantului pe baza informațiilor furnizate de Google Maps.

Pentru gararea bicicletelor, a fost demarat proiectul de amenajarea unor parcări securizate[184] pentru biciclete ce pot adăposti până la 20 de locuri de parcare și care ocupă 2 locuri de parcare pentru autoturisme. Proiectul desfășurat în august 2022 urmează să fie continuat.

Conform Ghidului metodologic de reglementare a proiectării, execuției, utilizării și mentenanței lucrărilor de infrastructură pentru biciclete (aflat în dezbatere publică) acele segmente din rețeaua velo care ajung

[184] https://www.opiniatimisoarei.ro/pentru-cele-doua-noi-parcari-de-biciclete-de-la-timisoara-o-singura-oferta-firma-care-vrea-sa-le-livreze-a-instalat-o-si-pe-cea-de-langa-consiliul-judetean-timis/22/08/2022

la o lățime de 1.5m se pot încadra în tipologia de „benzi pentru biciclete". Pentru piste ar fi nevoie de o lățime de peste 2m.

Rețeaua de piste pentru biciclete va trebui extinsă acoperind mai ales zonele încă nedeservite sau legăturile lipsă din rețea. De asemenea, va fi esențială reconfigurarea sau extinderea pistelor existente. Acest lucru se poate face prin reconfigurarea de parcări (parcare perpendiculară / în spic -> parcare longitudinală), eliminare de parcări la stradă (unde e posibil), inserare de sensuri unice sau îngustarea suplimentară a benzilor auto și cuplarea pistelor pentru biciclete pe o singură parte a străzii – piste bidirecționale de 2m+.

În acest sens, prin Planul de Mobilitate Urbană Durabilă, municipiul Timișoara propunea proiectarea a două proiecte importante:

- M16a - Amenajarea rețelei urbane de piste de biciclete – etapa II: extinderea rețelei de piste pentru biciclete existente în prezent cu aproximativ 68 de kilometri;
- M16b - Amenajarea unei rețele regionale de piste de biciclete: extinderea infrastructurii aferentă bicicletelor cu circa 61 de kilometri în comunele din polul de creștere.

Tranziția către un oraș mai prietenos cu bicicliștii va trebui să aibă la bază reconfigurarea rețelei mizând însă pe sprijinul comunității locale de bicicliști. Pentru a atrage mai mulți bicicliști, proiectele culturale, educaționale și de promovare a mersului cu bicicleta vor trebui continuate și potențate.

6.5. SERVICII PUBLICE

6.5.1. EDUCAȚIE

POPULAȚIA ȘCOLARĂ ȘI CADRELE DIDACTICE

EFECTIVELE ȘCOLARE | Conform Institutului Național de Statistică, în perioada 2015-2021, numărul de elevi înscriși în învățământul preuniversitar a crescut atât la nivelul municipiului Timișoara cât și la nivelul comunelor din Zona Urbană Funcțională a municipiului. Astfel, în anul 2021, în instituțiile de învățământ preuniversitar din municipiul Timișoara au fost înregistrați 43.554 de elevi, cu 7,1% mai mulți față de anul 2015. În același timp, în comunele din ZUF a municipiului au fost înregistrați 5.914 elevi, fiind înregistrat un ritm de creștere de 35,5% față de anul 2015.

FIGURĂ 117 - DINAMICA EFECTIVELOR ȘCOLARE DIN ÎNVĂȚĂMÂNTUL PREUNIVERSITAR DIN MUNICIPIUL TIMIȘOARA ȘI DIN LOCALITĂȚILE DIN ZUF, ÎN PERIOADA 2015-2021, NR. ELEVI

Sursa: INS. Baza de date TEMPO Online

Pe niveluri de educație, în perioada 2015-2021, au fost înregistrate creșteri ale efectivelor școlare de la nivelul primar (+11,8%), gimnazial (+20,4%), profesional (+85,1%) și universitar (+9,6%). În același interval de timp, numărul elevilor a scăzut în învățământul liceal (-6,5%), preșcolar (-1,5%), antepreșcolar (27,9%), postliceal (-6,2%) și de maiștri (-79,2%). Pentru învățământul preșcolar și antepreșcolar principala explicație reprezintă sporul natural negativ din ultimii ani. În cazul învățământului liceal, postliceal și de maiștri, scăderea numărului de elevi este cauzată de migrația externă a tinerilor (fie pentru studii sau pentru muncă), sau a învățământului profesional – care reprezintă o alternativă pentru învățământul liceal. În ceea ce privește învățământul universitar, numărul studenților a crescut cu 9,6% în perioada 2015-2021 datorită excelenței și a ofertei diversificate a universităților din municipiul Timișoara.

FIGURĂ 118 - EVOLUȚIA DISTRIBUȚIEI EFECTIVELOR ȘCOLARE ÎN MUNICIPIUL TIMIȘOARA PE NIVELURI DE ÎNVĂȚĂMÂNT, 2015 VS. 2021, %

Sursa: Prelucrare proprie pe baza datelor INS. Baza de date TEMPO Online

În comunele din Zona Urbană Funcțională a municipiului Timișoara au fost înregistrate creșteri ale efectivelor școlare pentru toate nivelurile educaționale existente. Astfel, însumat, numărul de copii din învățământul antepreșcolar a crescut cu 149,5%, numărul copiilor din învățământul preșcolar a crescut cu 63,5%. De asemenea, numărul elevilor din școli a crescut, după cum urmează: învățământul primar (+41,6%), gimnazial (+24,3%) și liceal (+118,9%). Totuși, în valori absolute, efectivele școlare au crescut semnificativ la nivelul preșcolar (+1.161), primar (+1.055) și gimnazial (+431). Această situație este explicată de creșterea numărului de copii cauzat de o dinamică pozitivă a mișcării naturale a populației, precum și de înființarea și modernizarea unor grădinițe din localitățile din ZUF. Totuși, pentru învățământul liceal, numărul de elevi a crescut cu doar 63, ceea ce indică faptul că liceele din municipiu sunt cele mai atractive.

FIGURĂ 119 - EVOLUȚIA DISTRIBUȚIEI EFECTIVELOR ȘCOLARE ÎN COMUNELE DIN ZUF, PE NIVELURI DE ÎNVĂȚĂMÂNT, 2015 VS. 2021, %

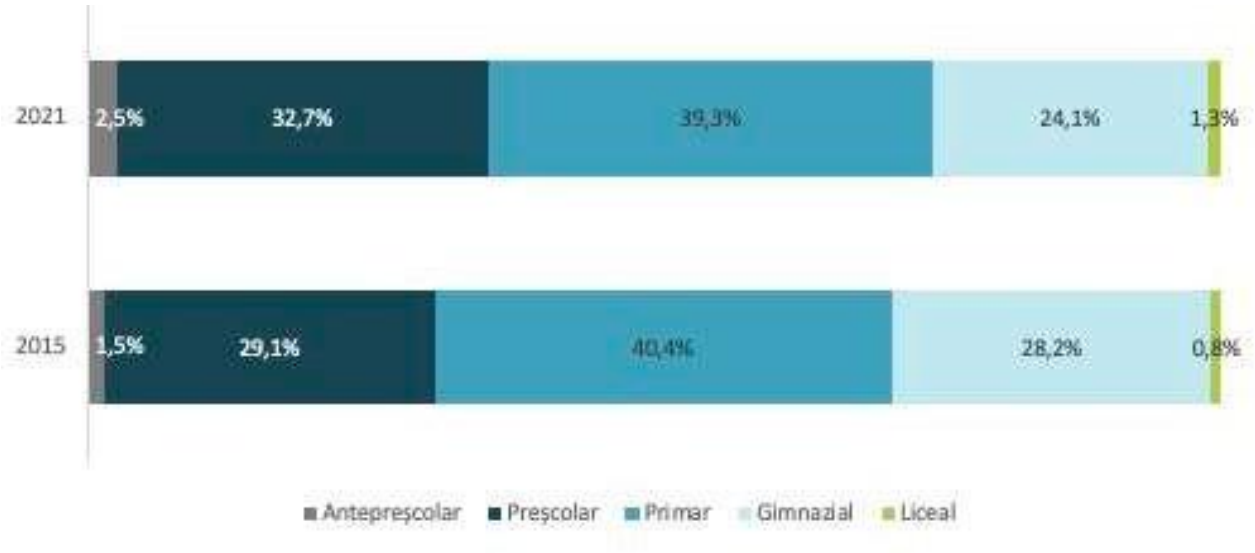

Sursa: Prelucrare proprie pe baza datelor INS. Baza de date TEMPO Online

MOBILITATEA ELEVILOR | În ceea ce privește mobilitatea elevilor din municipiul Timișoara precum și din Zona Urbană Funcțională a acestuia, Societatea de Transport Public Timișoara indică faptul că pentru transportul școlar este folosită următoarea flotă de transport:

- Microbuze: Mercedes Benz Sprinter Trituro, cu 11 locuri pe scaune + 41 în picioare, podea coborâtă (pentru persoane cu dizabilități și cărucioare), Euro 6;
- Autobuze: Mercedes Benz Conecto 0345 C (scurte), 50 unități , cu 32 de locuri scaun + 106 în picioare, cu 3 uși, Euro 3;

De asemenea, conform STPT, în anul 2021 au fost transportați circa 32.436 de elevi, cu mult peste numărul înregistrat în anul 2020 (28.517 elevi) și anul 2019 (6.768 elevi). Transportul școlar din municipiu are loc pe următoarele trasee:

- S1: Calea Aradului – Calea Torontalului – Piața Dacia
  - Școli deservite: Colegiul "C.D. Loga", Colegiul Național Pedagogic "Carmen Sylva", Colegiul Tehnic "I.C. Brătianu" (MIU), Colegiul Tehnic "Emanuil Ungureanu".
- S2: Calea Șagului
  - Școli deservite: Colegiul Național Bănățean, Colegiul "C.D. Loga", Colegiul Național Pedagogic "Carmen Sylva", Colegiul Tehnic "I.C. Brătianu" (MIU), Colegiul Tehnic "Emanuil Ungureanu".
- S3: Prezan - Bd.Sudului
  - Școli deservite: Colegiul "C.D. Loga", Colegiul Național Pedagogic "Carmen Sylva", Colegiul Tehnic "I.C. Brătianu" (MIU), Colegiul Tehnic "Emanuil Ungureanu".
- S4: Stuparilor – Calea Lipovei
  - Școli deservite: Colegiul "C.D. Loga", Colegiul Național Pedagogic "Carmen Sylva", Colegiul Tehnic "I.C. Brătianu" (MIU), Colegiul Tehnic "Emanuil Ungureanu", Liceul Teoretic "J.L.Calderon".
- S5: Calea Martirilor

  - Școli deservite: Colegiul Național Bănățean, Liceul Teoretic "Grigore Moisil", Colegiul Economic "FS Nitti".
- S6: Plopi – V.Economu
  - Școli deservite: Colegiul "C.D. Loga", Colegiul Național Pedagogic "Carmen Sylva", Colegiul Tehnic "I.C. Brătianu" (MIU), Colegiul Tehnic "Emanuil Ungureanu", Liceul Teoretic "W. Shakespeare", Colegiul "Ana Aslan".
- S7: Calea Aradului – Calea Torontalului
  - Școli deservite: Colegiul Național Bănățean, Colegiul Tehnic "Henri Coandă".
- S8: Freidorf
  - Școli deservite: Liceul Auto, Colegiul Național Bănățean, Colegiul Tehnic "I.C. Brătianu" (MIU), Colegiul Tehnic "Emanuil Ungureanu".
- S9: C. Șagului
  - Școli deservite: Liceul Teoretic "Grigore Moisil", Liceul "Vlad Țepeș".
- S10: Ronaț
  - Școli deservite: Colegiul "C.D. Loga", Colegiul Național Pedagogic "Carmen Sylva", Colegiul Tehnic "I.C. Brătianu" (MIU), Colegiul Tehnic "Emanuil Ungureanu".
- S11: Lipovei
  - Școli deservite: Colegiul Național Bănățean, Colegiul Tehnic "Henri Coandă".
- S12: Aleea Ghirodei
  - Școli deservite: Lic. Teoretic "W. Shakespeare", Lic. Teoretic "J.L.Calderon".
- S13: Cartier Aeroport
  - Școli deservite: Școala Gimnazială Nr. 16, Școala Gimnazială nr. 21 "Vicențiu Babeș".
- S14: Ciarda Roșie
  - Școli deservite: Colegiul Național Bănățean, Liceul Teoretic "Grigore Moisil", Colegiul Economic "FS Nitti".
- S15: Balta Verde
  - Școli deservite: Liceul de Arte Plastice.

În anul 2015, ultimul an cu date de încredere produse pe cale administrativă (ancheta ARACIP), în Timișoara o mie din cei șapte mii de preșcolari făceau naveta și cinci mii de școlari făceau naveta din cei 37 de mii de elevi. Conform aceluiași set de date, municipiul Timișoara școlarizează cu aproximativ 25% mai mulți elevi decât totalul populației de vârstă școlară din oraș. Mai mult, unul din cinci elevi și școlile liceele din Timișoara face naveta.

ABANDON ȘCOLAR| Cele mai recente date disponibile la momentul elaborării analizei sunt puse la dispoziție de către Institutul Național de Statistică și indică rata abandonului școlar la nivel de județ. Astfel, la nivelul anului 2020, în județul Timiș, rata abandonului școlar era de 1,4% în învățământul primar, peste media națională de 1,3%, dar sub media regională de 1,7%. În învățământul gimnazial rata abandonului școlar era de 1%, sub media regională de 1,3% și la nivel cu media națională, în timp ce în cazul învățământului liceal și profesional rata abandonului școlar ajungea la 2%, depășind media regională (1,6%) și cea regională (1,7%). Cea mai înaltă rată a abandonului școlar a fost înregistrată în învățământul profesional, aceasta ajungând la 8,3%, situația respectivă fiind caracteristică atât Regiunii Vest (7,2%) cât și întregii țări (7,1%).

Abandonul școlar reprezintă o problemă accentuată a sistemului de învățământ din România și este cauzat de un șir de factori de ordine economică și socială. În acest sens, este recomandată implementarea proiectelor sociale în cadrul instituțiilor de învățământ, în special având beneficiari elevii din familii defavorizate și expuse riscului de sărăcie și excluziune socială.

TABEL 29 - RATA ABANDONULUI ȘCOLAR, PE NIVELURI DE ÎNVĂȚĂMÂNT, LA NIVEL JUDEȚEAN, REGIONAL ȘI NAȚIONAL, ÎN PERIOADA 2015-2020, %

NIVEL DE ÎNVĂȚĂMÂNT	NIVEL TERITORIAL	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Învățământul primar	România	1,7	1,5	1,6	1,6	1,3	1,3
	Regiunea VEST	2,1	0,9	1,9	1,4	1,4	1,7
	Timiș	1,8	1	1,5	0,9	1	1,4
Învățământul gimnazial	România	2	1,8	1,8	1,7	1,3	1
	Regiunea VEST	2,6	1	2,3	1,4	1,6	1,3
	Timiș	2,3	1,6	2,2	0,7	1,1	1
Învățământul secundar ciclul 2 (liceal și profesional)	România	3,6	2,6	2,6	2,6	2	1,7
	Regiunea VEST	4,8	3,4	3,2	3,2	2,3	1,6
	Timiș	4,5	3	2,9	3,1	2,6	2
Învățământul postliceal și de maiștri	România	9,7	10	9,2	9,7	7,5	7,1
	Regiunea VEST	12,5	11,4	11,7	10,2	8,8	7,2
	Timiș	11,6	13,6	15,9	12,4	10,1	8,3

Sursa: INS. Baza de date TEMPO Online

CADRELE DIDACTICE | În anul 2021, procesul didactic și întreaga activitate de predare și învățare era asigurată în municipiul Timișoara de către 6.243 de carde didactice, dintre care 3.803 (60,9%) de cadre didactice activau în învățământul preuniversitar. Față de anul 2015, numărul de cadre didactice din municipiul Timișoara a crescut cu 6%. Din perspectivă teritorială, 62,8% din totalul cadrelor didactice din județul Timiș erau angajate în unitățile de învățământ din municipiul reședință de județ. Totuși, în ceea ce privește învățământul preuniversitar, acest procentaj este de circa 50,7%.

FIGURĂ 120 - EVOLUȚIA NUMĂRULUI CADRELOR DIDACTICE ÎN MUNICIPIUL TIMIȘOARA ȘI ZONA URBANĂ FUNCȚIONALĂ, ÎN PERIOADA 2015-2021

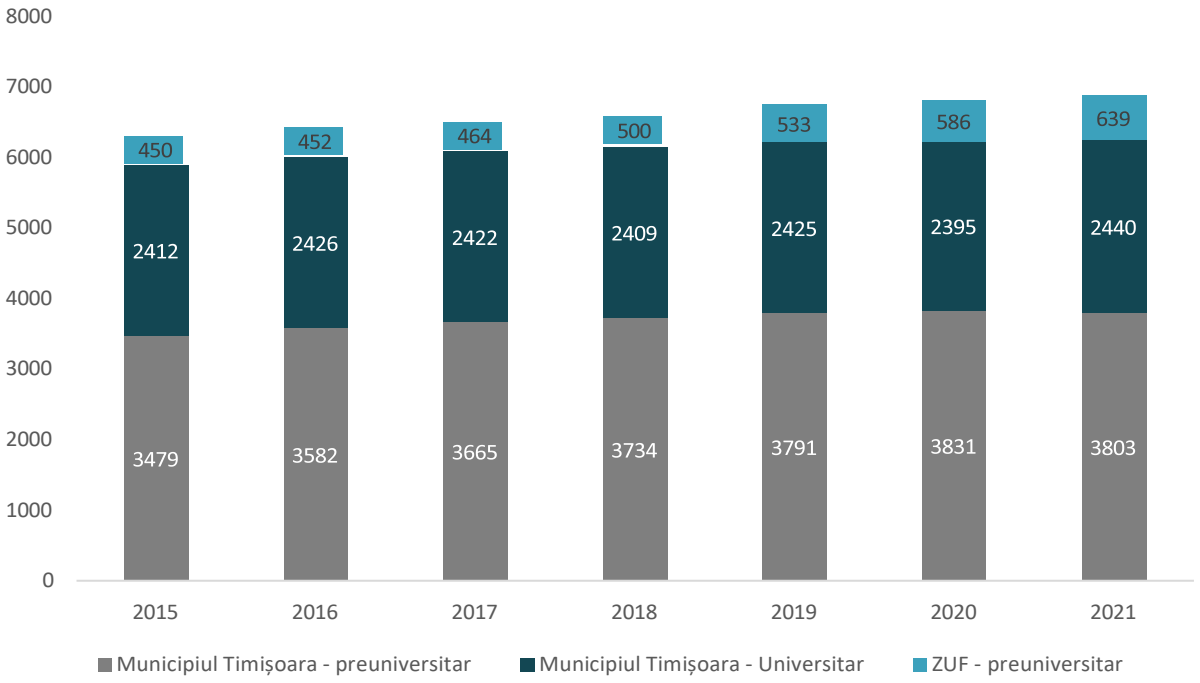

Sursa: INS. Baza de date TEMPO Online

Analiza numărului cadrelor didactice în funcție de nivelurile de studii indică faptul că în anul 2021, în municipiul Timișoara, 39,1% din cadre didactice erau angajate în învățământul universitar, 27,1% în învățământul primar și gimnazial, 21,4% în învățământul liceal, 10,8% în învățământul preșcolar, etc. Față de anul 2015, numărul de cadre a didactice a scăzut pentru următoarele niveluri de studii: preșcolar (-8,3%), liceal (-0,4%) și profesional (-4,2%). De partea cealaltă, creșteri a numărului de cadre didactice au fost înregistrate pentru toate celelalte nivele, după cum urmează: universitar (+1,2%), postliceal (+47,6%), primar și gimnazial (+27,5%), antepreșcolar (+211%). Totuși, în valori absolute, cea mai mare creștere a numărului de cadre didactice a fost înregistrată pentru nivelul primar și gimnazial, de peste 350 de persoane, ceea ce explică în mare parte dinamica cadrelor didactice din perioada 2015-2021.

FIGURĂ 121 - EVOLUȚIA NUMĂRULUI DE CADRE DIDACTICE DIN MUNICIPIUL TIMIȘOARA, 2015 VS 2021

Sursa: Prelucrare proprie pe baza datelor INS. TEMPO Online

În anul 2021, raportul dintre numărul elevilor și numărul cadrelor didactice din învățământul preuniversitar, înregistra o valoare de 13,6 elevi/cadru didactic, sub media națională de 13,9 elevi/cadru didactic, dar peste media județeană de 13,3 elevi/cadru didactic. În conformitate cu dinamica națională și județeană, raportul dintre numărul de elevi și cadre didactice a scăzut în anul 2021 comparativ cu anul 2015, fenomen explicat de creșterea numărului de cadre didactice. Comunele din ZUF a municipiului Timișoara au înregistrat diverse dinamici, explicate în mare parte de cât de facil este accesul pentru elevi la unitățile de învățământ din oraș, interesul cadrelor didactice de a profesa în mediul rural față de mediul urban, închiderea sau înființarea unor unități didactice noi, etc.

TABEL 30 - EVOLUȚIA RAPORTULUI DINTRE NUMĂRUL ELEVILOR ȘI NUMĂRUL CADRELOR DIDACTICE ÎN PERIOADA 2015-2021 PENTRU MUNICIPIUL TIMIȘOARA, ZONA URBANĂ FUNCȚIONALĂȘI JUDEȚUL TIMIȘ

UAT	2015	2021	DINAMICĂ PROCENTUALĂ
Media națională	14,8	13,9	-5,7
Județul Timiș	14,2	13,3	-6,4
Municipiul Timișoara	14,1	13,6	-3,6
Bucovăț	15,2	9,8	-35,6
Dudeștii Noi	16,4	16,0	-2,3
Dumbrăvița	13,1	16,4	25,4
Ghiroda	13,3	11,8	-11,7

UAT	2015	2021	DINAMICĂ PROCENTUALĂ
Giarmata	14,1	16,2	14,2
Giroc	13,4	15,0	12,2
Moșnița Nouă	12,4	16,3	32,1
Remetea Mare	15,7	9,0	-42,9
Săcălaz	14,1	13,3	-5,8
Șag	13,1	12,0	-8,1
Sânandrei	15,7	12,5	-20,1
Sânmihaiu Român	15,1	13,9	-8,0

Sursa: Calcule proprii pe baza datelor INS. TEMPO Online

FORMAREA CADRELOR DIDACTICE | Procesul de formare a cadrelor didactice este foarte important pentru a crește calitatea actului didactic și pentru a fi în ritm cu cele mai inovative și moderne practici și metode de predare. La nivelul municipiului Timișoara, cele mai importante instituții din domeniul respectiv sunt: **Casa Corpului Didactic Timiș și Centru Județean de Resurse și Asistență Educațională Timiș.** Astfel, pentru anul școlar 2021-2022, oferta de formare continuă a **Casei Corpului Didactic Timiș** era formată din următoarele tipuri de cursuri și programe

- Programe de formare acreditate de CDD: CRED – Curriculum relevant, educație deschisă pentru toți. Formare nivel II – învățământ primar; Educație pentru Democrație; CRED – Curriculum relevant, educație deschisă pentru toți. Formare nivel II – învățământ gimnazial; Managementul sistemic al clasei de elevi; Cetățenia democratică prin proiecte în învățământul primar; Provocările multilingvismului în școala contemporană;
- Programe de formare acreditate de alți furnizori: Ora de Net – Folosirea utilă, creativă și sigură a Internetului; Google Educator Nivel 1 – Intermediar;
- Programe de formare propuse de CCD Timiș la recomandarea M.E.C.: 30 de programe din diverse domenii, precum: digitalizare, utilizare multimedia, limbi străine, metodologie didactică, etc.
- Programe de formare propuse spre avizare de CCD Timiș: 66 de programe pe teme de digitalizare, discipline școlare (religie, matematică, limba română, etc.), lucru în echipă, managementul comportamentului, utilizarea instrumentelor practice în procesul de învățare, etc.

De asemenea, **Centrul Județean de Resurse și Asistență Educațională Timiș** a organizat în anul școlar 2020-2021 un șir de activități în direcția dezvoltării continue a cadrelor didactice, precum:

- 10 comisii pedagogice și 12 cercuri pedagogice care au însumat peste 500 de participanți și au vizat un spectru larg de teme: managementul stresului, flexibilitatea mentală, terapia copilului abuzat, logopedie, metode aplicative în corectarea scrisului, etc.;
- 88 de cursuri și programe de dezvoltare profesională, online și fizic, fiind livrate în parteneriat cu un număr mare de furnizori de astfel de cursuri și servicii.

INFRASTRUCTURA DE ÎNVĂȚĂMÂNT

REȚEAUA ȘCOLARĂ | Rețeaua școlară din municipiul Timișoara este densă și dezvoltată, acoperind toate nivelurile de învățământ existente, de la antepreșcolar la universitar. Conform Inspectoratului Școlar

Județean Timiș, în municipiul Timișoara rețeaua școlară era compusă din următoarele unități cu personalitate juridică:

- 40 de licee și colegii cu personalitate juridică;
- Casa Corpului Didactic;
- Centru Județean de Excelență;
- Centru județean de resurse și asistență educațională (2);
- Centru special de educație incluzivă (3);
- Cluburi sportive școlare (2);
- Inspectoratul Școlar Județean;
- 25 de grădinițe;
- Palatul Copiilor;
- 17 școli gimnaziale;
- 2 școli postliceale;
- 3 școli primare.

Acestora li se adaugă un șir de unități arondate, după cum urmează: 12 creșe, 32 de grădinițe, 2 școli gimnaziale și o școală postliceală. În dinamică, datele Institutului Național de Statistică indică faptul că în perioada 2015-2021, la nivelul municipiului Timișoara a crescut numărul de unități școlare cu personalitate juridică, în felul următor: creșe (+2), grădinițe (+8), școli gimnaziale și liceale (+4), școli postliceale (-1). La nivelul Zonei Urbane Funcționale a municipiului Timișoara, rețeaua școlară este compusă din următoarele unități:

- Bucovăț: o școală gimnazială și o grădiniță cu program prelungit;
- Dudeștii Noi: o școală gimnazială și o grădiniță cu program prelungit;
- Dumbrăvița: o școală gimnazială și 4 grădinițe cu program prelungit;
- Ghiroda: o școală gimnazială și o grădiniță cu program prelungit;
- Giarmata: o școală gimnazială și o grădiniță cu program prelungit;
- Giroc: un liceu, o grădiniță cu program prelungit și o creșă;
- Moșnița Nouă: o școală gimnazială și o grădiniță cu program prelungit;
- Remetea Mare: o școală gimnazială și o grădiniță cu program prelungit;
- Săcălaz: o școală gimnazială și o grădiniță cu program prelungit;
- Sânandrei: o școală gimnazială și o grădiniță cu program prelungit;
- Sânmihaiu Român: o școală gimnazială și o grădiniță cu program prelungit;
- Șag: o școală gimnazială și o grădiniță cu program prelungit.

Astfel, dintr-o asemenea structură a rețelei școlare la nivelul municipiului Timișoara și a Zonei Urbane Funcționale a acestuia reiese că infrastructura de învățământ liceal și antepreșcolar este existentă doar la nivelul municipiului, cu excepția comunei Giroc. Situația respectivă cauzează navetismul școlar din comunele din apropriere către unitățile de învățământ liceal din cadrul municipiului, ceea ce duce la supraaglomerarea unităților de învățământ puternice, congestionarea traficului, uzura fizică a infrastructurii educaționale, etc. De asemenea, în ceea ce privește accesibilitatea teritorială la studiile liceale, poate fi observat că în partea de nord a orașului, în vecinătate cu comuna Dumbrăvița nu există niciun liceu.

O situație similară se înregistrează și în cazul creșelor, unde cei care fac naveta către locul de muncă în municipiul Timișoara solicită și caută locuri în creșe, de cele mai multe ori ajungând să opteze pentru creșe private, în contextul în care numărul de nașteri în comunele: Moșnița Nouă, Săcălaz, Sânmihaiu Român și

Dumbrăvița au fost înregistrat peste 100 de nou-născuți în anul 2021. Astfel, în lipsa unor creșe, tinerele familii sunt nevoite să apeleze la bone sau la creșele private din municipiul Timișoara.

FIGURĂ 122 - REȚEAUA ȘCOLARĂ ANTEPREȘCOLARĂ ȘI PREȘCOLARĂ DIN ZUF TIMIȘOARA

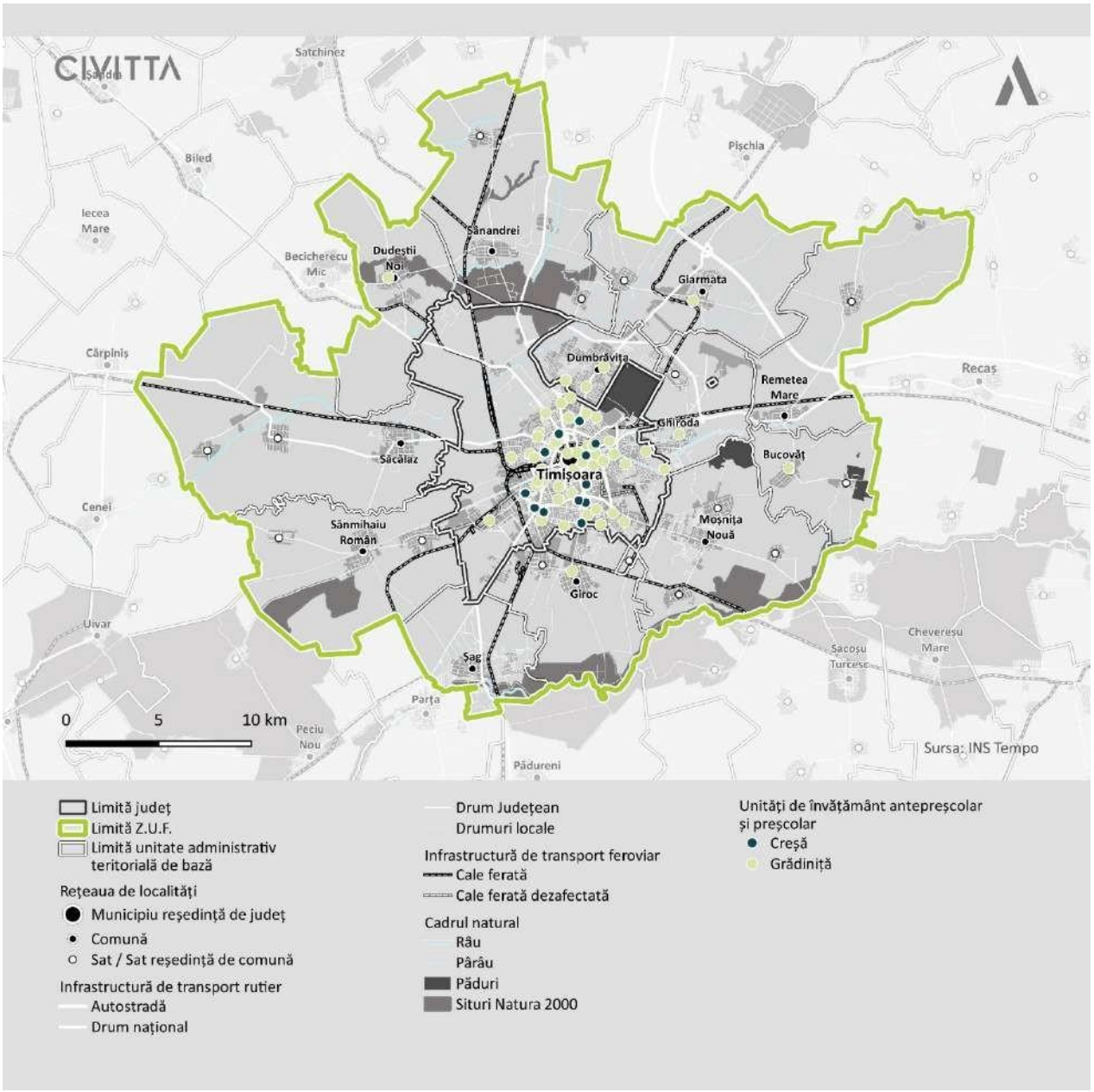

Sursa: Prelucrare proprie pe baza datelor ISJ

FIGURĂ 123 - REȚEAUA ȘCOLARĂ PRIMARĂȘI GIMNAZIALĂ DIN ZUF TIMIȘOARA

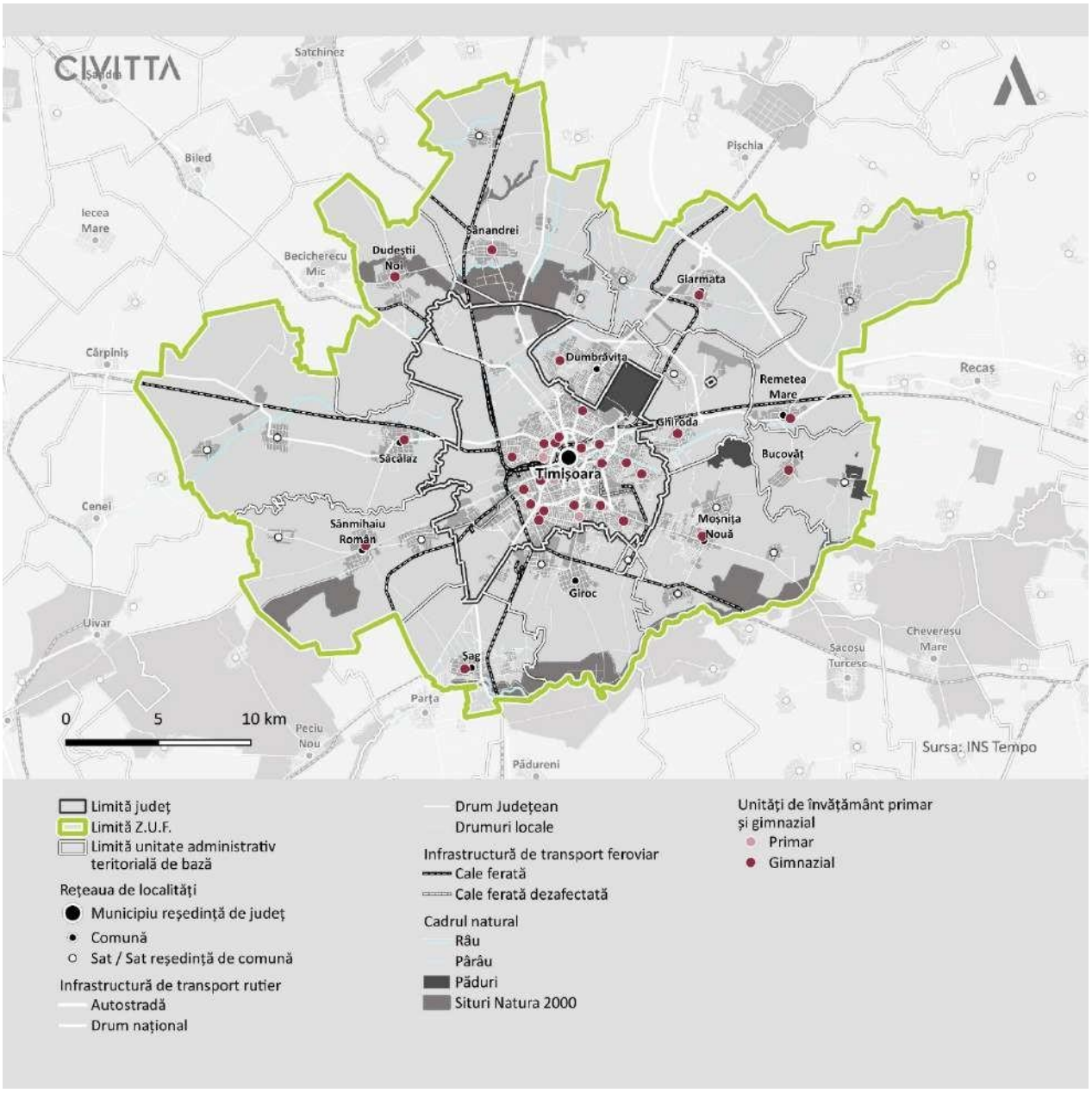

Sursa: Prelucrare proprie pe baza datelor ISJ

FIGURĂ 124 - REȚEAUA ȘCOLARĂ LICEALĂ DIN MUNICIPIUL TIMIȘOARA

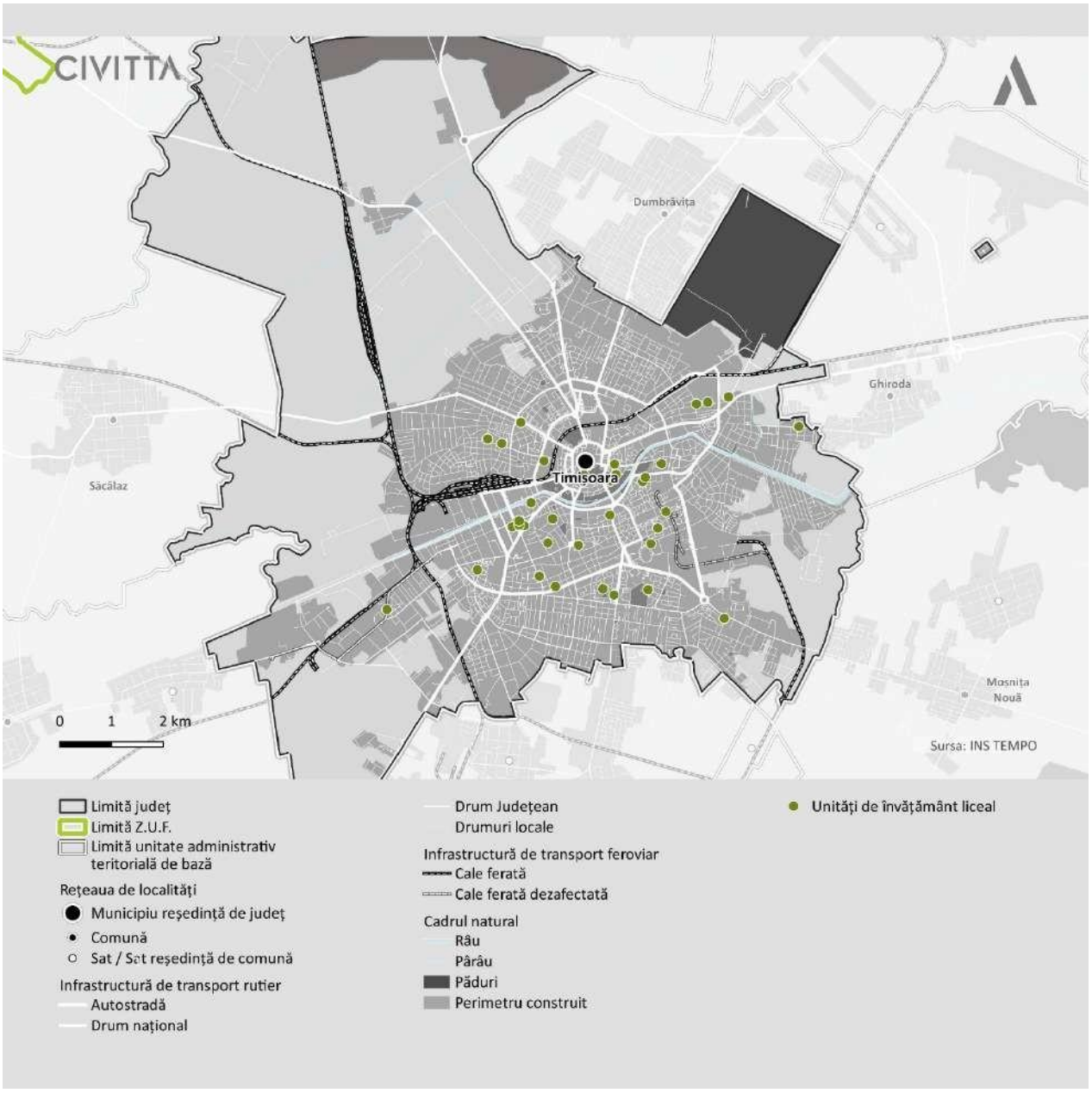

Sursa: Prelucrare proprie pe baza datelor ISJ

Sălile de clasă | Conform Institutului Național de Statistică, în anul 2021, în municipiul Timișoara existau 2.976 de săli de clasă, dintre care: 31 pentru învățământul antepreșcolar, 390 pentru învățământul preșcolar, 793 pentru învățământul primar și gimnazial (inclusiv învățământul special), 1.109 pentru învățământul liceal, 20 pentru învățământul profesional, 21 pentru învățământul postliceal și de maiștri și 612 pentru învățământul universitar. Față de anul 2015, numărul total de săli de clasă a crescut cu 176, cele mai mari creșteri fiind înregistrate la nivelul primar și gimnazial (+161), universitar (+15), preșcolar (+11), antepreșcolar (+10). De partea cealaltă, numărul sălilor de clasă a scăzut în cadrul învățământul liceal cu 19, postliceal cu 2 și a învățământul primar și gimnazial special cu 61.

FIGURĂ 125 - EVOLUȚIA SĂLILOR DE CLASĂ PE NIVELURI DE ÎNVĂȚĂMÂNT, ÎN MUNICIPIUL TIMIȘOARA, ÎN PERIOADA 2015-2021

Sursa: INS. Baza de date TEMPO Online

În ceea ce privește raportul numărului de elevi la numărul sălilor de clasă, pentru majoritatea nivelurilor de învățământ este înregistrată o medie bună. Pentru majoritatea nivelurilor de învățământ a fost înregistrată o îmbunătățire a situației, cu excepția învățământului preșcolar, unde creșterea numărului de copii din grădinițe a fost mai mare decât creșterea numărului de încăperi pentru activități didactice – ceea ce indică necesitatea de a construi noi grădinițe.

De asemenea, în ceea ce privește învățământul liceal de zi, raportul existent în municipiul Timișoara corespunde cerințelor impuse de Ordinul nr. 3164 din 21 ianuarie 2021 al Ministerului Educației care a scăzut numărul de elevi în clasele de început de ciclu pentru învățământul liceal cu frecvență-zi de la 28 la 26 de elevi în clasă în cazul filierei teoretice și de la 28 la 24 de elevi în clasă pentru restul filierelor. Totuși, este important de menționat că această medie variază de la o unitate de învățământ la alta, liceele de elită din zona centrală fiind adesea foarte solicitate inclusiv de către elevii navetiști din mediul rural.

TABEL 31 - NUMĂRUL DE ELEVI RAPORTAT LA NUMĂRUL SĂLILOR DE CLASĂ, ÎN MUNICIPIUL TIMIȘOARA, 2015-2021

Nivel învățământ	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Învățământ antepreșcolar	27,0	24,6	18,2	15,5	14,8	10,2	13,2
Învățământ preșcolar	57,0	66,1	66,0	61,5	61,6	63,0	63,9
Învățământ primar și gimnazial (inclusiv special)	34,2	30,8	33,2	33,2	32,9	31,5	31,4
Învățământ liceal	13,2	12,3	12,8	13,1	12,7	12,9	12,5
Învățământ postliceal	122,3	111,0	114,1	167,0	167,7	168,6	125,7

Sursa: INS. Baza de date TEMPO Online

Laboratoarele | În anul 2021, în municipiul Timișoara existau 1.278 de laboratoare, dintre care 1.009 erau disponibile pentru învățământul universitar, 188 pentru învățământul liceal, 64 pentru învățământul primar și gimnazial, 13 pentru învățământul profesional și 7 pentru învățământul postliceal. Față de anul 2015, numărul de laboratoare a scăzut cu 56, dintre care 51 de laboratoare au fost transformate în săli de clasă în învățământul liceal. În cadrul învățământul primar și gimnazial, numărul de laboratoare a crescut în perioada 2015-2020, urmând ca în anul 2021 să revină la numărul de 64, ca urmare a necesității de spații disponibile pentru orele de clasă, astfel încât să fie respectate reglementările corespunzătoare pandemiei de COVID-19.

FIGURĂ 126 - EVOLUȚIA NUMĂRULUI DE LABORATOARE ÎN UNITĂȚILE DE ÎNVĂȚĂMÂNT ÎN MUNICIPIUL TIMIȘOARA, 2015-2021

Sursa: INS. Baza de date TEMPO Online

Numărul mic de laboratoare școlare și dotarea precare a acestora reprezintă o problemă întâlnită la nivel național. Din punct de vedere didactic, este absolut necesară modernizarea laboratoarelor precum și a dotărilor din cadrul laboratoarelor pentru a crea condiții pentru un proces educativ aplicat, astfel ca nivelul de înțelegere a subiectelor predate să crească semnificativ. Acest lucru este vital pentru toate nivelurile de învățământ, cu mențiunea că pentru învățământul profesional abordarea practică este indispensabilă, în special pentru însușirea meseriilor tehnice și tehnologice. În acest sens, investițiile în modernizarea și dotarea laboratoarelor școlare trebuie să fie o prioritate a politicilor publice existente în acest domeniu.

Resursele IT | Elementele digitale sunt componente tot mai des întâlnite în viața de zi cu zi. În procesul educativ, în ceea ce privește digitalizarea, un puternic avans a fost realizat în perioada pandemică, când datorită imposibilității de a realiza procesul educativ în orele de clasă, pentru perioade de luni de zile procesul educativ s-a desfășurat în regim on-line. Procesul de învățare a abilităților din domeniul tehnologiei informației este necesar de continuat în școli, în special în contextul în care realitatea economică și socială necesită astfel de aptitudini, atât în câmpul muncii cât și în relația cu instituțiile și autoritățile statului.

Conform Institutului Național de Statistică, în anul 2021, în municipiul Timișoara existau 16.030 de PC-uri, dintre care 10.079 erau disponibile în învățământul universitar, 3.164 în învățământul liceal, 2.176 în învățământul primar și gimnazial, 435 în învățământul preșcolar, 83 în învățământul profesional și 84 în învățământul postliceal. Față de anul 2015, numărul de PC-uri a crescut cu 3.296, după cum urmează: +1.767 de unități în cadrul universităților, +1.161 în cadrul învățământului primar și gimnazial și +256 în

învățământul liceal. Efectul pandemiei și a investițiilor publice pentru achiziționarea de infrastructură digitală s-a resimțit în cadrul învățământului primar și gimnazial, unde în anul 2020 numărul de PC-uri a crescut cu peste 600.

Raportând populația școlară la numărul de PC-uri școlare, municipiul Timișoara înregistrează o medie de 5,9 elevi/PC, sub media județeană de 6,2 elevi/PC, dar peste media națională de 5,1 elevi/PC. Raportul crește semnificativ în mediul rural, unde în unele comune din ZUF valoarea raportului ajunge la 23 elevi/PC (Moșnița Nouă), 19 elevi/PC (Dumbrăvița), 15,5 elevi/PC (Giroc), 13,6 elevi/PC (Sânandrei) 10,9 (Șag).

Totuși, în dinamică, municipiul Timișoara a înregistrat progrese anuale în perioada 2015-2021, ceea ce indică interesul unităților de învățământ și a autorităților responsabile față de digitalizarea școlilor, în timp ce la nivel național se observă o scăderii a raportului între populația școlară și numărul de PC-uri la nivelul anului 2020, când în pandemie au fost achiziționate un număr larg de astfel de unități.

TABEL 32 - NUMĂRUL DE ELEVI RAPORTAT LA NUMĂRUL SĂLILOR DE CLASĂ, ÎN MUNICIPIUL TIMIȘOARA, 2015-2021

UAT	2015	2021	DIFERENȚA PROCENTUALĂ
Media națională	9,8	5,1	-4,6
Județul Timiș	8,0	6,2	-1,8
Municipiul Timișoara	6,9	5,9	-1,0
Bucovăț	167,0	5,9	-161,1
Dudeștii Noi	9,5	9,0	-0,5
Dumbrăvița	16,0	19,0	3,0
Ghiroda	8,1	1,6	-6,5
Giarmata	15,3	9,3	-6,0
Giroc	14,1	15,5	1,5
Moșnița Nouă	8,3	23,0	14,6
Remetea Mare	7,6	7,6	0,0
Săcălaz	12,4	8,1	-4,2
Șag	17,2	10,9	-6,2
Sânandrei	11,5	13,6	2,1
Sânmihaiu Român	21,3	5,9	-15,4

Sursa: Calcule proprii pe baza datelor INS. Baza de date TEMPO Online

Facilitățile sportive | Conform Institutului Național de Statistică, în municipiul Timișoara existau 81 de săli de gimnastică, 88 de terenuri de sport și 4 bazine didactice de înot. Față de anul 2015, numărul de bazine a scăzut cu unu (universitar), numărul de terenuri de sport a crescut cu 14, iar numărul de săli de gimnastică a crescut cu 11. Totuși, este necesar ca investițiile în facilitățile sportive școlare să se realizeze și în viitor pentru a putea face față creșterii numărului de elevi și studenți din ultimii ani. De asemenea, sunt necesare

și investițiile de modernizare a unor săli de gimnastică, respectiv a unor terenuri de sport, deoarece unele dotări sunt uzate fizic și moral.

Conform evidențelor Inspectoratului Școlar Județean Timiș, **analiza dotărilor unităților de învățământ** preuniversitar (inclusiv preșcolar) din municipiul Timișoara scoate în evidență următoarele:

- Este nevoie de construcția a 42 de săli de sport;
- Este necesară renovarea a 35 de săli de sport;
- Este necesară dotarea a 62 de săli de sport;
- Este necesară construirea a 16 terenuri de sport;
- Este necesară reamenajarea a 46 de terenuri de sport;
- Pentru învățământul profesional și tehnic, este necesară reabilitarea și dotarea atelierelor școlare;
- În cadrul a 34 de unități școlare, au fost achiziționate dotări pentru laboratoarele de informatică în ultimii 5 ani (laptop-uri, calculatoare, software, etc.)
- În cazul laboratoarelor de fizică, chimie și biologie, în majoritatea unităților de învățământ nu au fost realizate dotări și achiziții pentru modernizarea acestora.

OFERTA ȘI PERFORMANȚA INSTITUȚIONALĂ

La nivelul Zonei Urbane Funcționale a municipiului Timișoara, oferta de studii liceale pentru absolvenții de gimnaziu este diversificată și concentrată aproape în întregime în municipiul Timișoara (un singur liceu teoretic în mediul rural – în comuna Giroc). La nivelul anului școlar 2022-2023, oferta pentru învățământul liceal cu frecvență-zi, era cuprinsă din 2.761 de locuri, dintre care 1.209 (43,8%) erau alocate pentru filiera teoretică, 1.068 (38,7%) pentru filiera tehnologică și 458 (16,6%) pentru filiera vocațională. Cele mai multe locuri erau asigurate de următoarele instituții de învățământ: Colegiul Național Bănățean Timișoara (208 locuri), Colegiul Economic "Francesco Severio Nitti" Timișoara (192 de locuri), Colegiul Tehnic "Emanuil Ungureanu" Timișoara (192 de locuri), Colegiul Național "Constantin Diaconovici Loga" Timișoara (156 de locuri), Colegiul Tehnic "Henri Coandă" Timișoara (144 de locuri), etc. Din totalul de 31 de licee din ZUF a municipiului Timișoara, 9 pun la dispoziție o oferta de studii pentru elevii care doresc să-și urmeze procesul educativ în filiera vocațională, 11 – în filiera tehnologică și 11 în filiera teoretică.

De asemenea, oferta educațională pentru studiile liceale este diversificată și din punct de vedere lingvistic. Astfel, studii liceale pot fi urmate în liceele din municipiul Timișoara în limba sârbă, maghiară, germană și ucraineană.

TABEL 33 - OFERTA PENTRU ÎNVĂȚĂMÂNT LICEAL DE STAT CU FRECVENȚĂ-ZI DIN CADRUL MUNICIPIULUI TIMIȘOARA ȘI ZONA URBANĂ FUNCȚIONALĂ, PENTRU ANUL ȘCOLAR 2022-2023

INSTITUȚIE	TEHNOLOGIC	TEORETIC	VOCAȚIONAL	PROFESIONAL	NR. LOCURI
Colegiul Național "Constantin Diaconovici Loga" Timișoara		156			156
Colegiul Național Bănățean Timișoara		208			208
Colegiul Național "Ana Aslan" Timișoara		104			104
Liceul Teoretic "Jean Louis Calderon" Timișoara		130			130
Liceul Teoretic		52			52

INSTITUȚIE	TEHNOLOGIC	TEORETIC	VOCAȚIONAL	PROFESIONAL	NR. LOCURI
"William Shakespeare" Timișoara					
Liceul Teoretic "Bartók Béla" Timișoara	12	39			51
Liceul Teoretic "Nikolaus Lenau" Timișoara		130			130
Liceul Teoretic "Dositei Obradovici" Timișoara		26 (sârbă)			26
Liceul Teoretic "Vlad Țepeș" Timișoara		78			78
Liceul Teoretic "Grigore Moisil" Timișoara		130			130
Liceul de Arte Plastice Timișoara			96		96
Colegiul Național de Artă "Ion Vidu" Timișoara			72		72
Liceul cu Program Sportiv "Banatul" Timișoara			96		96
Colegiul Național Pedagogic "Carmen Sylva" Timișoara		78	48		126
Liceul Teologic Ortodox "Sfântul Antim Ivireanul" Timișoara		26	24		50
Liceul Teologic Romano-Catolic "Gerhardinum" Timișoara			48		48
Liceul Teologic Baptist Timișoara		26	24		50
Liceul Teologic Penticostal "Logos" Timișoara		26	24		50
Liceul Waldorf Timișoara			26		26
Colegiul Economic "Francesco Severio Nitti" Timișoara	192				192
Liceul Tehnologic de Silvicultură și Agricultură "Casa Verde" Timișoara	48				48

INSTITUȚIE	TEHNOLOGIC	TEORETIC	VOCAȚIONAL	PROFESIONAL	NR. LOCURI
Liceul Tehnologic "Electrotimiș" Timișoara	48				48
Colegiul Tehnic "Emanuil Ungureanu" Timișoara	192				192
Liceul Tehnologic Energetic "Regele Ferdinand I" Timișoara	48				48
Liceul Tehnologic "Azur" Timișoara	72				72
Colegiul Tehnic "Henri Coandă" Timișoara	144				144
Liceul Tehnologic "Ion I.C.Brătianu" Timișoara	96				96
Liceul Tehnologic de Vest Timișoara	72				72
Liceul Tehnologic de Industrie Alimentară Timișoara	96				96
Liceul Tehnologic de Transporturi Auto Timișoara	48				48
Liceul Teoretic "David Voniga" Giroc		26			26

Sursa: Broșura de admitere în învățământul liceal din județul Timiș realizată de Inspectoratul Școlar Județean Timiș

În ceea ce privește învățământul liceal seral sau fără frecvență, în municipiul Timișoara sunt disponibile 168 de locuri, în cadrul a 6 instituții de învățământ. Astfel, 28 de locuri sunt disponibile în filiera teoretică, pentru învățământul fără frecvență, respectiv 140 de locuri sunt disponibile în învățământul seral, în filiera tehnologică, în domenii precum: electromecanică, agricultură, chimie industrială, mecanică, construcții, instalații și lucrări publice.

TABEL 34 - OFERTA PENTRU ÎNVĂȚĂMÂNT LICEAL SERAL SAU FĂRĂ FRECVENȚĂ, DIN CADRUL MUNICIPIULUI TIMIȘOARA ȘI ZONA URBANĂ FUNCȚIONALĂ, PENTRU ANUL ȘCOLAR 2022-2023

INSTITUȚIA	FILIERĂ	DOMENIUL	FORMĂ ÎNVĂȚĂMÂNT	NR. LOCURI
Liceul Teologic Penticostal "Logos" Timișoara	Teoretic	Filologie	FR	28
Liceul Tehnologic de Industrie Alimentară Timișoara	Tehnologic	Electromecanică	Seral	28

INSTITUȚIA	FILIERĂ	DOMENIUL	FORMĂ ÎNVĂȚĂMÂNT	NR. LOCURI
Liceul Tehnologic de Silvicultură și Agricultură "Casa Verde" Timișoara	Tehnologic	Agricultura	Seral	28
Liceul Tehnologic "I.C.Brătianu" Timișoara	Tehnologic	Mecanică	Seral	28
Liceul Tehnologic "Azur" Timișoara	Tehnologic	Chimie industrială	Seral	28
Liceul Tehnologic de Vest Timișoara	Tehnologic	Construcții, instalații și lucrări publice	Seral	28

Sursa: Broșura de admitere în învățământul liceal din județul Timiș realizată de Inspectoratul Școlar Județean Timiș

Pe lângă învățământul liceal de stat, în municipiul Timișoara există unități de **învățământ particular** care pun la dispoziție o ofertă de studii în diverse filiere ale învățământului liceal. Astfel, pentru anul școlar 2022-2023, oferta învățământului particular din municipiul Timișoara era formată din:

- LICEUL TEORETIC MILLENIUM TIMIȘOARA – care pune la dispoziție 80 de locuri în filiera teoretică (filologie), dintre care 52 pentru cursuri de zi și 28 pentru învățământul cu frecvență redusă;
- LICEUL TEORETIC SOCRATES TIMIȘOARA – oferă 54 de locuri la filiera teoretică (matematică-informatică), dintre care: 26 pentru învățământul de zi și 28 de locuri pentru învățământul fără frecvență;
- LICEUL TEHNOLOGIC "IOAN SLAVICI ”TIMIȘOARA – oferă 52 de locuri la filiera tehnologică (tehnician în activități economice), dintre care: 24 de locuri pentru învățământul de zi și 28 de locuri pentru învățământul seral;
- LICEUL TEHNOLOGIC UCECOM "SPIRU HARET" TIMIȘOARA – pune la dispoziție 104 locuri în filiera tehnologică (tehnician în activități economice), dintre care: 48 de locuri pentru învățământul de zi și 56 de locuri pentru învățământul seral;
- LICEUL TEORETIC "HENRI COANDĂ" TIMIȘOARA – oferă 54 de locuri la filiera teoretică, dintre care: 26 pentru învățământul de zi și 28 de locuri pentru învățământ cu frecvență redusă;
- LICEUL MONTESSORI TIMIȘOARA – care pune la dispoziție 26 de locuri la filiera teoretică, la învățământ cu zi.

Învățământul profesional de zi de stat din municipiul Timișoara este bine dezvoltat și prezintă la nivelul anului școlar 2022-2023 o ofertă diversificată de domenii și specializări, care însumează 624 de locuri. În domenii precum: comerț, electric, turism și alimentație, chimie industrială, mecanică, electromecanică, există și clase de învățământ profesional-dual. În ultimii ani învățământul profesional a devenit tot mai popular, reprezentând o alternativă practică pentru învățământul liceal clasic, în special pentru elevii care nu-și doresc susținerea examenului de bacalaureat sau studii universitare și pledează pentru o însușirea unei profesii.

TABEL 35 - OFERTA ÎNVĂȚĂMÂNTULUI PROFESIONAL DE STAT DIN MUNICIPIUL TIMIȘOARA, PENTRU ANUL ȘCOLAR 2022-2023

INSTITUȚIE	FORMA DE ORGANIZARE	DOMENIUL	NR. LOCURI
Colegiul Economic "Francesco Saverio Nitti" Timișoara	Profesional	Comerț	24
	Profesional	Turism și alimentație	12
Colegiul Tehnic "Emanuil Ungureanu" Timișoara	Profesional	Turism și alimentație	12
	Profesional-dual	Comerț	24
	Profesional-dual	Turism și alimentație	12
	Profesional	Electric	24
	Profesional-dual	Turism și alimentație	12
	Profesional-dual	Electric	24
Colegiul Tehnic "Henri Coandă" Timișoara	Profesional	Turism și alimentație	12
	Profesional	Turism și alimentație	12
Liceul Tehnologic "Azur" Timișoara	Profesional	Chimie industrială	12
	Profesional-dual	Chimie industrială	12
Liceul Tehnologic De Industrie Alimentară Timișoara	Profesional	Industrie alimentară	24
	Profesional	Industrie alimentară	12
	Profesional	Industrie alimentară	12
Liceul Tehnologic de Silvicultură și Agricultură "Casa Verde" Timișoara	Profesional	Mecanică	24
	Profesional	Agricultură	24
Liceul Tehnologic de Vest Timișoara	Profesional	Electric	12
	Profesional-dual	Fabricarea produselor din lemn	24
	Profesional	Instalator de instalații tehnico-sanitare și de gaze	12
Liceul Tehnologic ”Electrotimiș” Timișoara	Profesional-dual	Mecanică	24
	Profesional-dual	Electronică automatizări	12
	Profesional-dual	Mecanică	12
Liceul Tehnologic Energetic "Regele Ferdinand I " Timișoara	Profesional-dual	Mecanică	12
	Profesional-dual	Electric	24
	Profesional-dual	Electromecanică	24
	Profesional-dual	Mecanică	24
	Profesional-dual	Electric	12

INSTITUȚIE	FORMA DE ORGANIZARE	DOMENIUL	NR. LOCURI
Liceul Tehnologic "I.C.Brătianu”	Profesional	Estetica și igiena corpului omenesc	24
	Profesional	Comerț	24
Liceul Tehnologic Transporturi Auto Timișoara	Profesional	Mecanică	24
	Profesional-dual	Mecanică	24
	Profesional	Mecanică	48
Total municipiul Timișoara: 624 locuri			

De asemenea, Municipiul Timișoara a depus proiectul „**Rută integrată completă pentru învățământul dual în regiunea de Vest prin dezvoltarea și operaționalizarea Consorțiului Regional pentru Învățământ Dual VEST Timișoara**” în vederea finanțării prin Planului Național de Redresare și Reziliență (PNRR 2020-2026) - Componenta C15: Educație, Reforma 4: Crearea unei rute profesionale complete pentru învățământul tehnic superior, Investiția 6: Dezvoltarea a minimum 10 consorții regionale și dezvoltarea și dotarea a minimum 10 campusuri profesionale integrate. Consorțiul constituit va beneficia de finanțare pentru construirea unui campus profesional integrat, liceal și universitar, având în vedere că, în prezent, la nivelul învățământului profesional și tehnic, o provocare importantă reprezintă identificarea unor spații educaționale în care atât elevii, cât și studenții, să se familiarizeze cu ruta profesională completă.

Învățământul special din municipiul Timișoara este reprezentat prin intermediul a două licee: Liceul Teoretic Special Iris și Liceul Tehnologic Special ,,Gh. Atanasiu” Timișoara. Liceul Teoretic Special Iris pune la dispoziție 12 locuri în filiera teoretică pentru profilul umanist pentru elevi cu deficiență vizuală, în timp ce Liceul Tehnologic Special ,,Gh. Atanasiu” oferă în anul 2022-2023 60 de locuri împărțite în 5 clase, în filiera tehnologică, în domeniul serviciilor și în domeniul tehnic, pentru elevi cu deficiență mintală și auditivă.

La nivel liceal, **performanța școlară** înregistrată de unitățile de învățământ din municipiu este favorabilă, cu medii mari la examenul de Bacalaureat și cu o promovabilitate înaltă. În anul 2022 au fost înregistrate 2 licee cu promovabilitate de 100% și 9 licee cu promovabilitate de peste 90%. De asemenea, Liceul Teoretic “Grigore Moisil” (28), Colegiul Național “C. Diaconovici Loga” (26) și Colegiul Național Bănățean Timișoara (96) se află în Top 100 licee la nivel național în funcție de media obținută la examenul de Bacalaureat. Luând în considerare statutul de pol de creștere național al municipiului Timișoara, este remarcabilă lipsa unui liceu de excelență care să concureze anual în vârful topurilor anuale.

TABEL 36 - TOPUL LICEELOR DUPĂ RATA DE PROMOVARE A EXAMENULUI DE BACALAUREAT ÎN MUNICIPIUL TIMIȘOARA, 2022

NR. CRT	INSTITUȚIA	PROMOVABILITATE
1	Liceul Teoretic “Grigore Moisil”	100%
2	Liceul Teoretic “W. Shakespeare”	100%
3	Colegiul Național “C. Diaconovici Loga”	99,44%
4	Liceul Teoretic "Nikolaus Lenau"	98,33%
5	Colegiul Național Bănățean Timișoara	98,17%
6	Colegiul Național “Ana Aslan”	96,69%

NR. CRT	INSTITUȚIA	PROMOVABILITATE
7	Liceul Teoretic “J.L. Calderon”.	95,97%
8	Colegiul Național Pedagogic “Carmen Sylva”	92,57%
9	Colegiul Economic “F.S. Nitti”.	91,9%
10	Liceul Teoretic “Vlad Țepeș”	88,89%

Sursa: Prelucrare după datele disponibile pe admitereliceu.ro

În ceea ce privește **evaluarea națională**, 13 unități școlare din municipiul Timișoara și Zona Urbană Funcțională a acestuia au înregistrat o medie de peste 8, și doar Colegiul Național “C. Diaconovici Loga” a înregistrat o medie de peste 9 la evaluarea națională. O analiză în paralel cu rezultatele la examenul de Bacalaureat scoate în evidență faptul că la nivelul municipiului Timișoara există o un număr mare de licee și școli gimnaziale care anual înregistrează medii înalte și rate înalte de promovabilitate la examenul de Bacalaureat, respective la evaluarea națională.

TABEL 37 - TOPUL ȘCOLILOR GIMNAZIALE DIN ZUF A MUNICIPIULUI TIMIȘOARA, DUPĂ MEDIA OBȚINUTĂ LA EVALUAREA NAȚIONALĂ, ÎN ANUL 2022

NR. CRT	INSTITUȚIA	MEDIA EVALUARE NAȚIONALĂ
1	Colegiul Național “C. Diaconovici Loga”	9,34
2	Liceul Teoretic “Grigore Moisil”	8,68
3	Școala Gimnazială nr. 16 “Take Ionescu”	8,53
4	Colegiul Național Pedagogic “Carmen Sylva”	8,52
5	Colegiul Național Bănățean Timișoara	8,44
6	Liceul Teoretic "Nikolaus Lenau"	8,40
7	Școala Gimnazială Dumbrăvița	8,35
8	Liceul Teologic Ortodox "Sfântul Antim Ivireanul"	8,28
9	Școala Gimnazială Montessori Haus Timișoara	8,20
10	Școala Gimnazială "Babel" Timișoara	8,12

Sursa: Prelucrare după datele disponibile pe admitereliceu.ro

În ceea ce privește percepția cetățenilor și gradul acestora de mulțumire față de liceele, școlile și grădinițele din oraș, conform Barometrului Calității vieții în Municipiul Timișoara elaborat de către Universitatea de Vest din Timișoara, Majoritatea respondenților (64,3%) se declară mulțumiți de liceele, școlile și grădinițele din oraș, în timp ce dintre cei nemulțumiți, doar 12,8% se declară total nemulțumiți.

În același context, este interesantă corelarea între gradul de satisfacție față de liceele, școlile și grădinițele din oraș și ultima școală absolvită.

FIGURĂ 127 - PERCEPȚIA LOCUITORILOR DIN MUNICIPIUL TIMIȘOARA CU PRIVIRE LA LICEELE, ȘCOLILE ȘI GRĂDINIȚELE DIN ORAȘ

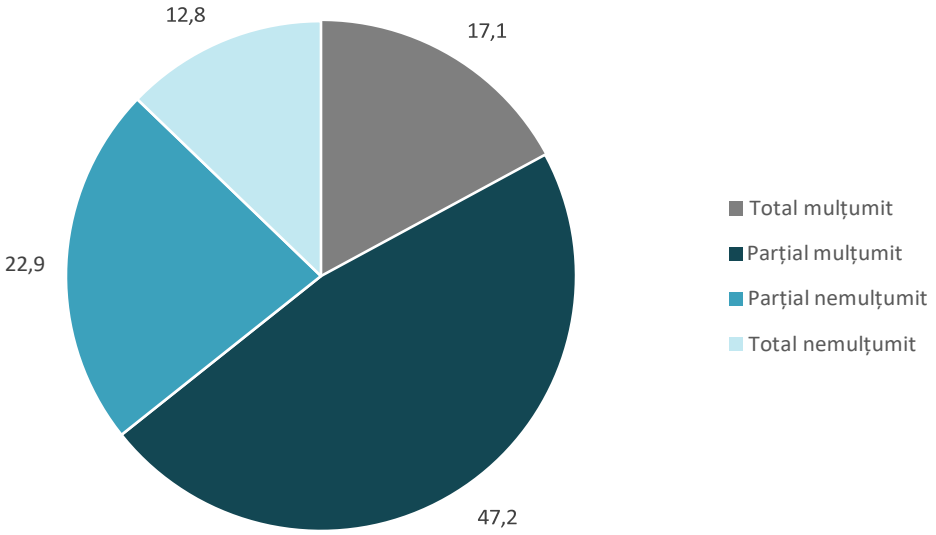

Sursa: Barometrului Calității vieții în Municipiul Timișoara elaborat de către Universitatea de Vest din Timișoara

În același context, este interesantă corelarea între gradul de satisfacție față de liceele, școlile și grădinițele din oraș și ultima școală absolvită. Astfel, dintre persoanele cu studii universitare și postuniversitare absolvite, aproximativ 55,2%, respectiv 63,4% se declarau mulțumite de serviciile educaționale din municipiul Timișoara, în timp ce absolvenții de gimnaziu se declarau mulțumiți în proporție de 88,4%. Astfel, se poate observa că gradul de nemulțumire față de serviciile de educație crește odată cu nivelul de educație al respondenților.

FIGURĂ 128 PERCEPTIA LOCUITORILOR DIN MUNICIPIUL TIMIȘOARA CU PRIVIRE LA LICEELE, ȘCOLILE ȘI GRĂDINIȚELE DIN ORAȘ, ÎN FUNCȚIE DE ULTIMA ȘCOALĂ ABSOLVITĂ

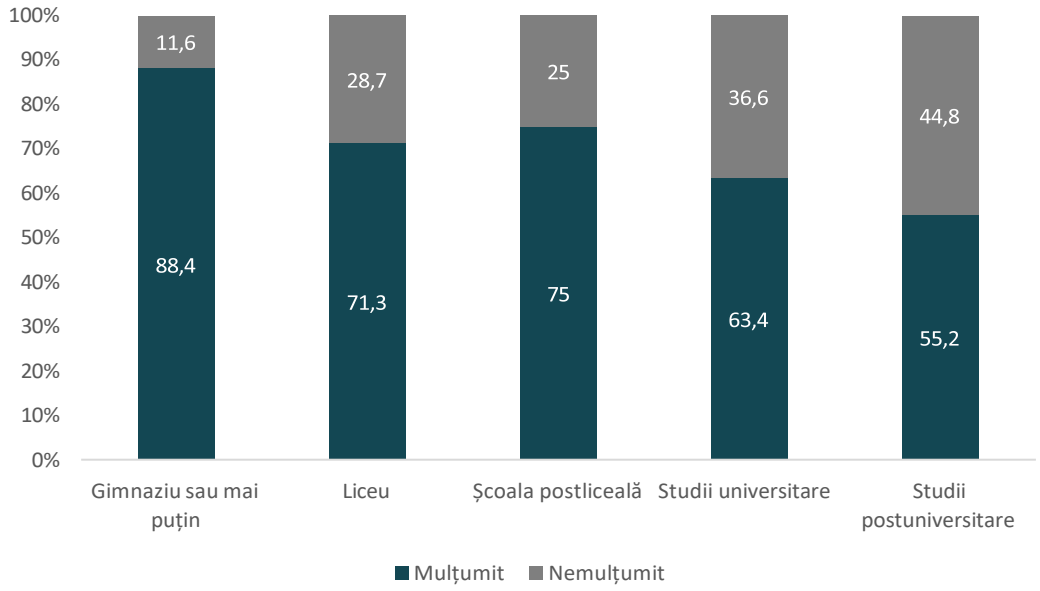

Sursa: Barometrului Calității vieții în Municipiul Timișoara elaborat de către Universitatea de Vest din Timișoara

FINANȚAREA ÎNVĂȚĂMÂNTULUI

Sistemul educațional preuniversitar este finanțat pe 3 căi: finanțarea de bază, finanțarea suplimentară și finanțarea complementară. Finanțarea de bază este asigurată de stat, de la bugetul central, prin intermediul Ministerului Educației și Cercetării. Acesta vizează învățământul de stat și particular acreditat și acoperă cheltuielile de personal, alături de bugetele locale pentru cheltuieli și servicii. Pe de altă parte, cheltuielile de investiții, cheltuielile sociale și alte tipuri de cheltuieli asociate cu procesul educativ sunt asigurate strict prin alocări de la bugetele unităților administrativ teritoriale de care aparțin unitățile de învățământ. De asemenea, finanțarea suplimentară este oferită în funcție de performanțele înregistrate, și este compusă din sume fixe alocate de Ministerul Educației și alte alocări bugetare ale consiliilor locale și județene. Cheltuielile cu învățământul din cadrul bugetelor locale trebuie să acopere investiții, subvenții pentru internate și cantine, cheltuieli pentru evaluarea periodică națională a elevilor, și cheltuieli cu bursele elevilor.

FIGURĂ 129 - EVOLUȚIA PONDERII CHELTUIELILOR CU ÎNVĂȚĂMÂNTUL ÎN TOTALUL CHELTUIELILOR LOCALE ÎN MUNICIPIUL TIMIȘOARA, 2015-2021, %

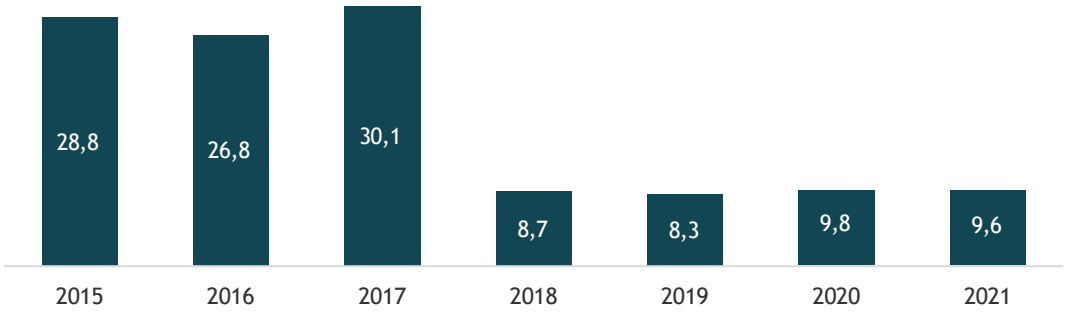

SURSA: Prelucrare după datele Ministerului Lucrărilor Publice, Dezvoltării și Administrației

În perioada 2015-2021, la nivelul municipiului Timișoara se poate observa un trend descrescător al cotei de cheltuieli cu învățământul din totalul cheltuielilor de la nivel municipal. Acest fapt este explicat în mare parte de schimbarea, în anul 2018, a responsabilității plății salariilor profesorilor de la administrațiile locale la Ministerul Educației și Cercetării. Astfel, în anul 2019 a fost atins minimul din perioada analizată, de doar 8,3%. De asemenea, în anul 2020 și 2021 se poate observa o creștere de până la 9,8%, respectiv 9,6%, ceea ce este explicat de creștea cheltuielilor pentru asigurarea tabletelor școlare și a cheltuielilor de natură sanitară din școli, în contextul pandemiei de COVID-19. De altfel, în anul 2021, ponderea cheltuielilor cu învățământul din municipiul Timișoara depășește media națională, cu aproape 1%.

ÎNVĂȚĂMÂNTUL SUPERIOR

Municipiul Timișoara este cel mai mare și important centru universitar din Regiunea Vest. Acest fapt se datorează existenței tradiției și excelenței universitare, ceea ce explică faptul că municipiul reușește anual să atragă un număr impunător de studenți în cadrul universităților. Astfel, conform Institutului Național de Statistică, în anul 2021, în municipiul Timișoara studiau 43.365 de studenți, dintre care 1.818 studiau în universitățile particulare, respectiv 41.547 de studenți își urmau studiile în cadrul universităților de stat. Față de anul 2015, numărul de studenți înmatriculați în universitățile din Timișoara a crescut cu 9,6%. Această creștere este explicată exclusiv de creșterea numărului de studenți din universitățile de stat, unde a fost înregistrată o creștere de 10,3%, în timp ce în cadrul universităților particulare a fost înregistrată o scădere de 3,7% a numărului de studenți înmatriculați.

FIGURĂ 130 - EVOLUȚIA NUMĂRULUI DE STUDENȚI DIN MUNICIPIUL TIMIȘOARA, ÎN PERIOADA 2015-2021

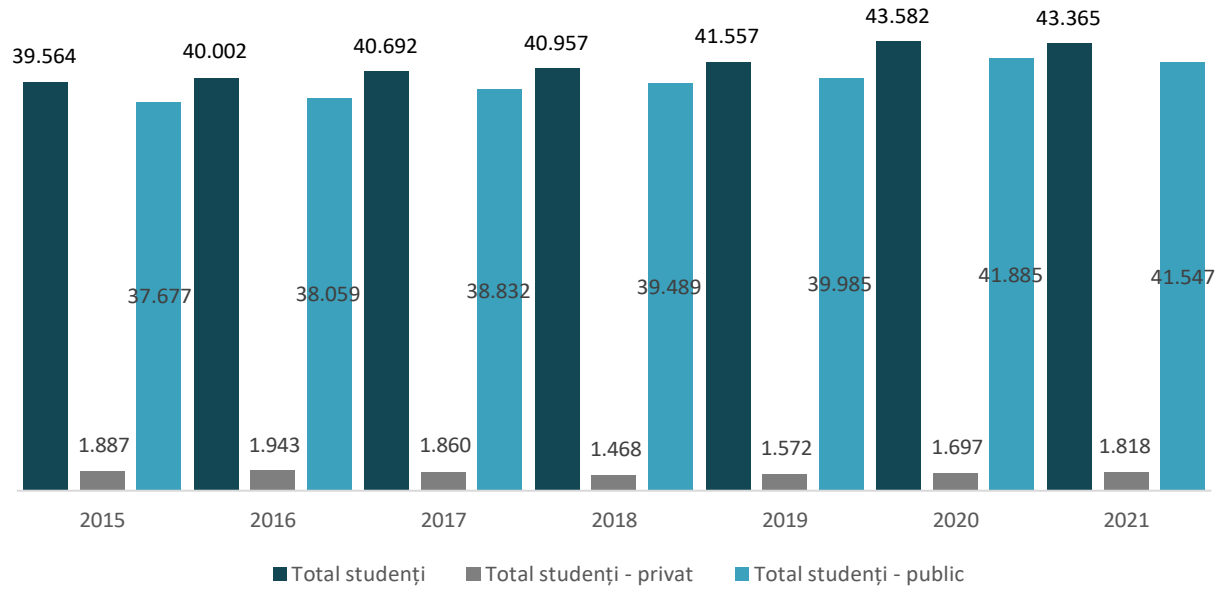

Sursa: INS. Baza de date TEMPO Online

Oferta de învățământ superior din municipiul Timișoara este compusă din 4 universități de stat și 3 universități particulare. Acestea acoperă o gamă diversificată de opțiuni pentru studii de licență, masterat și doctorat, prezentată în cele ce urmează.

Universitatea de Vest din Timișoara este cea mai mare instituție de învățământ superior din municipiul Timișoara și găzduiește peste 16.000 de studenți, 800 de cadre didactice și 1.000 de studenți internaționali. Conform clasamentului realizat de către Times Higher Education World University Rankings (THE WUR), Universitatea de Vest din Timișoara se încadra în anul 2021 în TOP 1201+ universități din peste 2.100 de universități din lume. La nivel național, Universitatea de Vest din Timișoara (UVT) își menține poziția în Metarankingul Universitar 2021, reușind să se claseze pe poziția a treia la nivel național, cu un punctaj de 14 puncte obținut în urma procesului de evaluare[185].

Pentru anul școlar 2022-2023, UVT a pus la dispoziție 73 de programe de studii universitare de licență, din 34 de domenii de studii universitare de licență, 87 de programe de studii universitare de masterat, din 34 de domenii de studii universitare de masterat, și studii de doctorat. Programele de studii sunt organizate în cadrul a 11 facultăți:

- Facultatea de Arte și Design;
- Facultatea de Chimie, Biologie, Geografie;
- Facultatea de Drept;
- Facultatea de Economie și de Administrare a Afacerilor;
- Facultatea de Educație Fizică și Sport;
- Facultatea de Fizică;
- Facultatea de Litere, Istorie și Teologie;
- Facultatea de Matematică și Informatică;

[185]https://admitere.uvt.ro/despre-uvt/uvt-in-clasamente-internationale/

- Facultatea de Muzică și Teatru;
- Facultatea de Sociologie și Psihologie;
- Facultatea de Științe Politice, Filosofie și Științe ale Comunicării.

Acestor 11 facultăți se alături 12 școli doctorale care însumează în total 22 de domenii de doctorat. Pe lângă aceasta, Universitatea de Vest din Timișoara oferă cursuri și studii postdoctorale și postuniversitare (de educare continuă și de educare permanentă).

TABEL 38 - ȘCOLILE DOCTORALE ȘI DOMENIILE DE STUDII UNIVERSITARE DE DOCTORAT ALE UNIVERSITĂȚII DE VEST DIN TIMIȘOARA

ȘCOALA DOCTORALĂ	DOMENIU DOCTORAT
Școala Doctorală de Arte	Arte Vizuale
Școala Doctorală de Chimie	Chimie
Școala Doctorală de Drept	Drept
Școala Doctorală de Economie și de Administrarea Afacerilor	Contabilitate, Economie, Finanțe, Management, Marketing
Școala Doctorală de Fizică	Fizică
Școala Doctorală de Geografie	Geografie
Școala Doctorală de Informatică	Informatică
Școala Doctorală de Matematică	Matematică
Școala Doctorală de Filosofie, Sociologie și Științe Politice	Filosofie, Sociologie, Științe Politice
Școala Doctorală de Științe Umaniste	Filologie, Istorie
Școala Doctorală de Psihologie	Psihologie (înființat prin OMECȘ nr. 5683 din 12.11.2015) Științe ale Educației (înființat prin OMEN nr. 4154 din 23.07.2018) Știința Sportului și Educației Fizice (înființat prin OMEN nr. 5472 din 14.11.2018)
Școala Doctorală de Muzică și Teatru	Muzică (înființat prin OMECȘ nr. 5684 din 12.11.2015) Teatru și Artele Spectacolului (înființat prin OMEN nr. 4209 din 31.07.2018)

Sursa: https://admitere.uvt.ro/despre-uvt/scurt-istoric/

Universitatea Politehnica din Timișoara – a fost înființată în anul 1920 și numără în prezent 10 facultăți, dintre care 9 în municipiul Timișoara și una în orașul Hunedoara. La nivelul anului școlar 2021-2022, UPT număra 12.644 de studenți, dintre care 9.219 erau înscriși la nivelul de învățământ – licență, 2.985 erau masteranzi, respectiv 530 de studenți erau studenți la nivelul de învățământ – doctorat.

Cele 10 facultăți organizate în 26 de departamente funcționează cu ajutorul a 800 de cadre didactice și cu peste 1.000 de persoane angajate ca personal auxiliar. Pe lângă facultățile existente, în cadrul Universității Politehnice din Timișoara funcționează 26 de centre și institute de cercetare care sunt ghidate de strategia de cercetare a universității, două baze sportive performante, două cantină studențească, o policlinică studențească, o bibliotecă centrală și un campus universitar cu 6.500 de locuri de cazare în cadrul a 16 cămine studențești. [186] De asemenea, UPT se bucură în prezent de o vizibilitate crescută pe plan internațional, bucurându-se de circa 150 de parteneriate internaționale cu universități din întreaga lume.

TABEL 39 - NUMĂRUL TOTAL DE STUDENȚI DIN UPT, ÎN PERIOADA 2020-2020, PE FACULTĂȚI ȘI NIVEL DE ÎNVĂȚĂMÂNT

FACULTATEA	NUMĂR STUDENȚI							
	ANUL UNIVERSITAR 2020-2021				ANUL UNIVERSITAR 2021-2022			
	L	M	D	TOTAL	L	M	D	TOTAL
Arhitectură	620	95	10	725	673	91	6	770
Automatică și calculatoare	2619	488	79	3186	2633	607	76	3316
Chimia industrială și ingineria mediului	316	118	38	472	272	99	46	417
Construcții	762	402	105	1269	1037	365	101	1503
Electronică și Telecomunicații	1314	358	34	1706	1194	315	45	1554
Electrotehnică și electroenergetică	639	163	41	843	524	189	37	750
Inginerie din Hunedoara	542	232	12	786	497	188	16	701
Management în producție și transport	640	175	43	858	640	232	45	917
Mecanică	1492	751	151	2394	1312	689	158	2159
Științe ale comunicării	465	97	0	562	437	120	0	557
Total	9409	2879	513	12801	9219	2895	530	12644

Sursa: Raport de Activitate pentru anul 2021 al Rectorului UPT

Universitatea de Medicină și Farmacie Victor Babeș a fost înființată în anul 1945, într-o perioadă de înaltă necesitate a cadrelor medicale. În prezent, UMFVB din Timișoare conține 3 facultăți: Facultatea de Medicină, Facultatea de Medicină Dentară și Facultatea de Farmacie. Pe lângă aceste facultăți, în cadrul universității activează 10 centre de cercetare avansată și 40 de centre metodologice și de cercetare. La nivelul anului 2020, în cadrul UMFVB erau implicați în procesul educațional aproximativ 98 de profesori, 118 conferențiari, 170 de șefi de lucrări și 426 de asistenți universitari. În ceea ce privește poziția universității în top-urile internaționale, în clasamentul Academic Ranking of World Universities 2020 (cunoscut și ca Top Shanghai), unul dintre cele mai prestigioase din lume, Universitatea de Medicină

[186]https://www.upt.ro/Informatii_upt-in-cifre_150_ro.html

și Farmacie Victor Babeș din Timișoara ocupă poziția 401-500 la nivel mondial și poziția 2-3 la nivel național în domeniul Științe Medicale, la subiectul Medicină Clinică[187].

Pentru nivelul de învățământ de licență, UMFVB pune la dispoziție 1.571 de locuri (buget+ taxă), atât în limba română, cât și în limba franceză și engleză. Locurile respective sunt disponibile în cadrul a 8 programe de studii din cadrul Facultății de Medicină, 4 programe de studii din cadrul Facultății de Medicină Dentară și alte 4 programe de studii din cadrul Facultății de Farmacie.

TABEL 40 - REPARTIZAREA CIFREI DE ȘCOLARIZARE PENTRU STUDII UNIVERSITARE DE LICENȚĂ ÎN ANUL UNIVERSITAR 2022 - 2023

FACULTATE	PROGRAMUL DE STUDII UNIVERSITARE DE LICENȚĂ (LOCAȚIA GEOGRAFICĂ DE DESFĂȘURARE ȘI LIMBA DE PREDARE)	CAPACITATEA DE ȘCOLARIZARE (NUMĂRUL MAXIM DE STUDENȚI CARE POT FI ȘCOLARIZAȚI	CIFRA TOTALĂ DE ȘCOLARIZARE (BUGET + TAXĂ)
Medicină	Medicină (lb.română)	525	487
	Medicină (lb.engleză)	160	160
	Medicină (lb.franceză)*	80	80
	Asistență medicală generală	100	100
	Asistență medicală generală (Lugoj)	75	75
	Asistență medicală generală (Deva)	75	75
	Balneofiziokinetoterapie și recuperare	80	80
	Nutriție și dietetică	25	25
Medicină dentară	Medicină dentară	150	135
	Medicină dentară (lb.engleză)	50	50
	Tehnică dentară	70	55
	Asistență de profilaxie stomatologică	40	30
Farmacie	Farmacie	130	89
	Farmacie (lb.franceză)	60	60
	Asistență de Farmacie (Lugoj)	60	30

[187]https://www.umft.ro/universitate/istoric/

FACULTATE	PROGRAMUL DE STUDII UNIVERSITARE DE LICENȚĂ (LOCAȚIA GEOGRAFICĂ DE DESFĂȘURARE ȘI LIMBA DE PREDARE)	CAPACITATEA DE ȘCOLARIZARE (NUMĂRUL MAXIM DE STUDENȚI CARE POT FI ȘCOLARIZAȚI	CIFRA TOTALĂ DE ȘCOLARIZARE (BUGET + TAXĂ)
	Cosmetică medicală și tehnologia produsului cosmetic	40	40
Total		1.720	1.571

Sursa: https://www.umft.ro/category/admitere/programe-de-licenta/

Studiile de masterat din cadrul UMFVB din municipiul Timișoara pot fi urmate în cadrul a 7 programe de studii aferente Facultății de Medicină:

- Aplicații moderne ale medicinei de laborator în personalizarea actului medical;
- Managementul serviciilor sociale și de sănătate;
- Nutriție clinică și comunitară;
- Prevenția și recuperarea în afecțiunile cardiopulmonare;
- Management educațional sanitar;
- Responsabilitatea juridică a personalului medical;
- Recuperarea afecțiunilor neurologice,

un program de studii aferent Facultății de Medicină Dentară – "Laseri în Medicina Dentară" și 2 programe de studii din cadrul Facultății de Farmacie:

- Formularea și evaluarea produsului dermato-cosmetic;
- Cosmetologie și dermofarmacie.

Pentru anul școlar 2022-2023, la nivelul UMFVB au disponibile studii doctorale în următoarele domenii: medicină (cifra de școlarizare de 128 de locuri), medicină dentară (21 de locuri) și farmacie (9 locuri).

Universitatea de Științe Agricole și Medicină Veterinară „Regele Mihai I al României" a Banatului din Timișoara a fost înființată în 1945 și are în prezent 6 facultăți. În anul universitar 2021-2022, la Universitatea de Științe Agricole și Medicină Veterinară a Banatului "Regele Mihai I al României" studiau un număr de 6.143 de studenți, dintre care:

- 4590 - ciclul studii universitare de licență;
- 1348 - ciclul studii universitare de masterat;
- 205 - ciclul studii universitare de doctorat.

Pentru anul școlar 2022-2023, universitatea a pus la dispoziție pentru nivelul de studiu licență un număr de 1.580 de locuri la buget și taxă, pentru învățământul cu frecvență, grupate în 16 domenii de licență, respectiv peste 21 de specializări, în limba română, engleză și franceză. Acestora li se adaugă un număr de 275 de locuri la nivel licență la învățământ cu frecvență redusă, în cadrul Facultății de Agricultură, Facultății de Inginerie și Tehnologii Aplicate și în cadrul Facultății de Management și Turism Rural.

TABEL 41 - OFERTA DE STUDII UNIVERSITARE DE LICENȚĂ, CU FRECVENȚĂ UNIVERSITATEA DE ȘTIINȚELE VIEȚII „REGELE MIHAI I" DIN TIMIȘOARA, ÎNVĂȚĂMÂNT CU ZI, 2022-2023

FACULTATEA	DOMENIUL DE LICENȚĂ	PROGRAMUL/ SPECIALIZAREA	NR. MAX. DE LOCURI BUGET+TAXĂ
AGRICULTURĂ	Agronomie	Agricultură	100
		Agricultură (*în limba engleză*)	50
		Protecția plantelor	30
	Biologie	Biologie	60
	Ingineria mediului	Ingineria și protecția mediului în agricultură	100
		Ingineria și protecția mediului în agricultură*(în limba franceză*)	30
	Inginerie geodezică	Măsurători terestre și cadastru	60
	Inginerie mecanică	Mașini și instalații pentru agricultură și industrie alimentară	50
	Zootehnie	Zootehnie	100
BIOINGINERIA RESURSELOR ANIMALIERE	Biotehnologii	Biotehnologii agricole	60
	Inginerie și management în agricultură și dezvoltare rurală	Antreprenoriat în producția alimentară	60
INGINERIE ȘI TEHNOLOGII APLICATE	Horticultură	Horticultură	75
		Peisagistică	50
	Biotehnologii	Inginerie genetică	40
	Silvicultură	Silvicultură	100
	Științe inginerești aplicate	Științe de laborator aplicate	30
INGINERIE ALIMENTARĂ	Ingineria produselor alimentare	Ingineria produselor alimentare	60
		Controlul și expertiza produselor alimentare	60
		Protecția consumatorului și a mediului	60
MANAGEMENT ȘI TURISM RURAL	Inginerie și management în agricultură și dezvoltare rurală	Ingineria și managementul afacerilor agricole	60
		Inginerie și management în alimentația publică și agroturism	60
	Inginerie și management	Inginerie și management în industria turismului	60
	Medicină veterinară	Medicină veterinară	150

FACULTATEA	DOMENIUL DE LICENȚĂ	PROGRAMUL/ SPECIALIZAREA	NR. MAX. DE LOCURI BUGET+TAXĂ
MEDICINĂ VETERINARĂ		Medicină veterinară (*în limba engleză*)	30
		Medicină veterinară (*în limba franceză*)	45

Sursa: https://www.usab-tm.ro/utilizatori/universitate/file/admitere/2023/Programe%20licenta.pdf

Pentru studiile de masterat, universitatea pune la dispoziție 1.420 de locuri la buget și taxă, care reunesc o gamă de peste de 30 de specializări, în cadrul a 11 domenii universitare de master.

La Universitatea de Științe Agricole și Medicină Veterinară „Regele Mihai I al României" a Banatului, studiile de doctorat pot fi urmate în cadrul a 2 școli doctorale: Școala Doctorală Ingineria Resurselor Vegetale și Animale și Școala Doctorală Medicină Veterinară.

Activitatea de cercetare din cadrul universității are loc în cadrul a 7 centre de cercetare, o platformă de cercetare interdisciplinară care reunește 3 laboratoare de cercetare, Complexul de Laboratoare de Cercetare "Horia Cernescu", 32 de laboratoare de cercetare, 54 de laboratoare didactice și de cercetare și peste 30 de laboratoare didactice.

Alianța Timișoara Universitară a fost constituită pentru a consolida și coagula sistemul de învățământ universitar de stat din municipiul Timișoara. Aceasta are în componența sa cele 4 universități de stat din Timișoara: Universitatea de Medicină și Farmacie „Victor Babeș", Universitatea Politehnica Timișoara, Universitatea de Vest din Timișoara și Universitatea de Științe Agricole și Medicină Veterinară „Regele Mihai I al României" a Banatului. Alianța are la bază un set de obiective generale, urmate de obiective în domeniul cercetării științifice, obiective în domeniul educației și formării profesionale, obiective în domeniul artei, culturii și sportului și obiective în relația cu mediul socio-economic și cu instituțiile administrative locale, județene și regionale. Obiectivele generale ale Alianței Timișoara Universitară sunt[188]:

- Asigurarea utilizării eficiente a resurselor materiale, financiare și umane ale membrilor alianței pentru susținerea activităților angajate;
- Promovarea și consolidarea unui spirit de ajutor reciproc și parteneriat privind accesul membrilor alianței la infrastructurile didactice și de cercetare ale celor patru universități, la spațiile de cazare, bazele sportive și la alte facilități, conform prevederilor legale;
- Dezvoltarea și armonizarea structurilor IT și multimedia pentru a facilita activitățile comune;
- Statuarea alianței ca for de dezbateri și promovare de bune practici, înspre binele și dezvoltarea municipiului Timișoara, a județului Timiș și a regiunii Banat.

Cele mai mari și relevante proiecte implementate de ATU sunt:

- ATU 1.0. – S.T.A.R.T (Strategia de Transformare și Actualizare a Realității Timișorene);
- HUB-ul de cercetare – un proiect care vizează construirea unui HUB de cercetare în valoare de peste 30 mln. EUR, pe o suprafață de 1 ha, aflat la Ghiroda.
- Timișoara 2023 – care este un program consolidat de parteneriat din partea sistemului universitar public în cadrul proiectului Timișoara – Capitala Europeană a Culturii 2023.

Învățământul universitar privat este mai puțin dezvoltat la nivelul municipiului Timișoara și este format din următoarele instituții de învățământ:

[188] https://timisoarauniversitara.ro/obiective/

Universitatea Tibiscus din Timișoara a fost înființată și acreditată în anul 2002, activând până în prezent ca instituție de învățământ superior privat, în sistemul național de învățământ din România. La nivelul anului școlar 2021-2022, universitatea oferea diverse programe de studii, în cele 4 facultăți ale sale[189]:

1. Facultatea de Calculatoare și Informatică Aplicată (FCIA)
   - programe de studii universitare de licență:
     - Informatică
   - programe de studii universitare de master:
     - Administrarea sistemelor distribuite
2. Facultatea de Drept și Administrație Publică (FDAP)
   - programe de studii universitare de licență:
     - Drept
   - programe de studii universitare de master:
     - Instituții de drept european
3. Facultatea de Psihologie (FP)
   - programe de studii universitare de licență:
     - Psihologie
   - programe de studii universitare de master:
     - Psihoterapii și psihologie clinică
4. Facultatea de Științe Economice (FSE)
   - programe de studii universitare de licență:
     - Contabilitate și informatică de gestiune, învățământ cu frecvență
   - programe de studii universitare de master:
     - Auditul și evaluarea întreprinderii.

De asemenea, în cadrul facultăților din universitate funcționează 6 centre de cercetare, cărora li se adaugă alte 3 centre de cercetare din cadrul DCSCA.

În cadrul universității activează 72 de angajați, dintre care 47 sunt cadre didactice și 25 de persoane reprezintă personalul nedidactic.

Universitatea Creștină „Dimitrie Cantemir” activează în municipiul Timișoara începând cu anul 1991 prin intermediul Facultății de Management Turistic și Comercial, cei mai mulți studenți fiind înmatriculați la specializarea Economia Comerțului, Turismului și Serviciilor.

Universitatea „Ioan Slavici” a fost înființată în anul 2000 și are în componența sa 2 facultăți: Facultatea de Științe Economice (în cadrul căreia sunt disponibile următoarele specializări și programe de studii: Finanțe Bănci și Contabilitate și Informatică de Gestiune) și Facultatea de Inginerie (în cadrul căreia există specializarea pentru studii de licență: Tehnologia Informației). De asemenea, în cadrul universității funcționează Parcul Științific și Tehnologic „Tim Science Park”, care are o misiune de cercetare științifică.

[189]https://www.tibiscus.ro/management-universitar/informatii-publice

6.5.2. SĂNĂTATE

INFRASTRUCTURA DE SĂNĂTATE

Unitățile medicale

Municipiul Timișoara este cel mai important oraș al Regiunii Vest a României, după numărul de locuitori, si unul dintre cele mai importante centre de diagnostic, la nivel național.

Totalul de unități medicale din municipiul Timișoara, includea, în anul 2021, 2.238 de unități, dintre care 2.109 unități private și 129 de unități medicale publice.

TABEL 42 - NUMĂRUL DE UNITĂȚI MEDICALE, PE CATEGORII, PUBLICE ȘI PRIVATE, ÎN MUNICIPIUL TIMIȘOARA, 2015 - 2021, NR. UNITĂȚI

CATEGORII DE UNITĂȚI SANITARE	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Spitale	10	11	16	14	14	13	13
Cabinete medicale școlare	32	32	31	32	31	33	34
Cabinete medicale de familie	246	243	239	243	242	238	242
Cabinete stomatologice	607	618	634	653	668	678	691
Cabinete medicale de specialitate	601	615	644	682	730	747	788
Farmacii	175	174	170	167	169	171	167
Laboratoare medicale	68	67	77	86	89	92	88
Alte tipuri de unități medicale	197	199	206	214	216	216	215
TOTAL	**1936**	**1959**	**2017**	**2091**	**2159**	**2188**	**2238**

Sursa: Prelucrare proprie pe baza datelor preluate de e platforma INS Tempo

Prin comparație cu anul 2015, municipiul Timișoara are cu 15,60% mai multe unități medicale. Cu excepția cabinetelor medicale de familie și a farmaciilor, se remarcă creșteri pe toate celelalte tipuri de unități.

Astfel, categoriile de unități medicale care sunt mai numeroase în anul 2021, comparativ cu anul 2015 sunt spitalele (+30%), cabinetele medicale școlare (+6,25%), cabinetele stomatologice (+13,84%), cabinetele medicale de specialitate (+31,11%), laboratoarele medicale (+29,41%).

FIGURĂ 131 - EVOLUȚIA NUMĂRULUI DE UNITĂȚI MEDICALE ÎN MUNICIPIUL TIMIȘOARA, 2015 - 2021, NR. UNITĂȚI

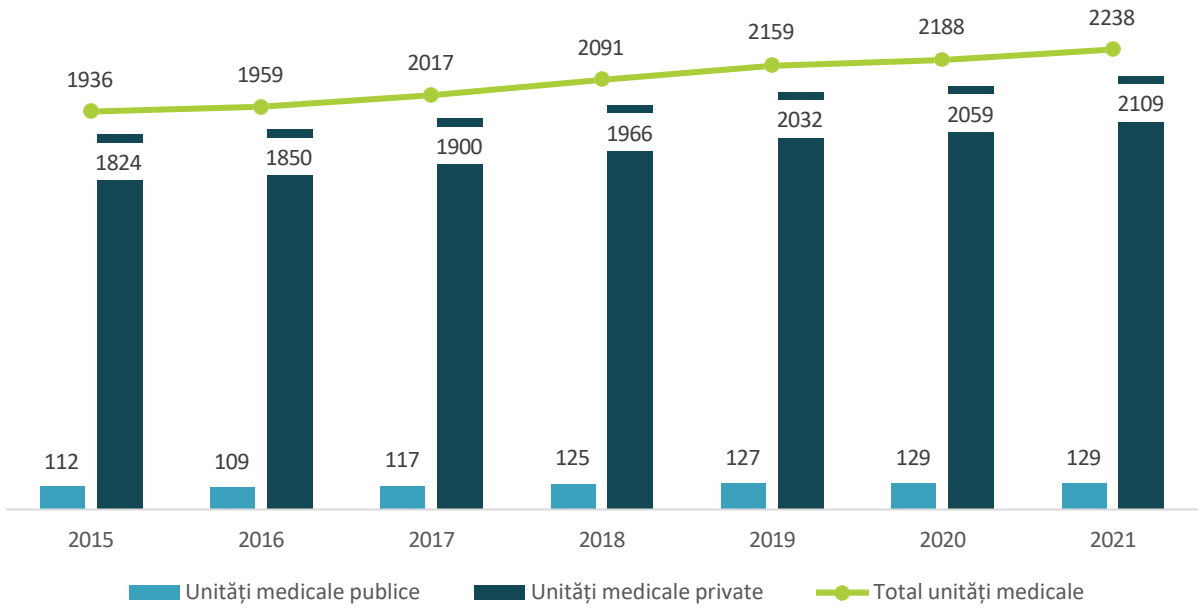

Sursa: Prelucrare proprie pe baza datelor preluate de pe platforma INS Tempo

Raportat la forma de proprietate, atât în anul 2015, cât și în anul 2021 predomină unitățile medicale private, în detrimentul celor publice. Raportul dintre unitățile medicale publice/private, în anul 2021 rămâne aproape neschimbat, așadar, în anul 2015, 94,21% din totalul acestora sunt private, iar în anul 2021 ponderea unităților private este de 94,24%.

În ceea ce privește infrastructura medicală din localitățile apartenente la Zona Urbană Funcțională Timișoara (ZUF), și în acest caz se remarcă creșteri ale numărului de unități medicale, localitățile din ZUF dispunând de un total de 157 de unități în anul 2021, cu 70,65% mai multe față de anul 2015.

TABEL 43 - NUMĂRUL DE UNITĂȚI MEDICALE, PE CATEGORII, ÎN LOCALITĂȚILE DIN ZUF TIMIȘOARA, 2015 - 2021, NR. UNITĂȚI

CATEGORII DE UNITĂȚI SANITARE	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Spitale	0	1	2	0	0	0	0
Cabinete medicale școlare	0	1	2	3	4	5	6
Cabinete medicale de familie	30	29	31	29	29	29	33
Cabinete stomatologice	24	29	29	30	32	32	33
Cabinete medicale de specialitate	16	20	24	24	34	42	57
Farmacii	21	20	20	21	20	21	21
Laboratoare medicale	0	0	1	1	1	2	3
Alte tipuri de unități medicale	1	2	1	3	4	3	4
TOTAL	**92**	**102**	**110**	**111**	**124**	**134**	**157**

Sursa: Prelucrare proprie pe baza datelor preluate de pe platforma INS Tempo

Printre tipurile de unități cu cele mai mari creșteri, se remarcă cabinetele medicale de specialitate (+ 256,25%), cabinetele stomatologice (+37,50%), și cabinetele medicale de familie (+10%).

La nivel regional și județean, se remarca, de asemenea, creșteri similare ale numărului total de unități medicale (+15,55% județul Timiș, +6,93% regiunea Vest).

FIGURĂ 132 - EVOLUȚIA NUMĂRULUI DE UNITĂȚI MEDICALE ÎN MUNICIPIUL TIMIȘOARA, JUDEȚUL TIMIȘ, REGIUNEA VEST, 2015 - 2021, NR. UNITĂȚI

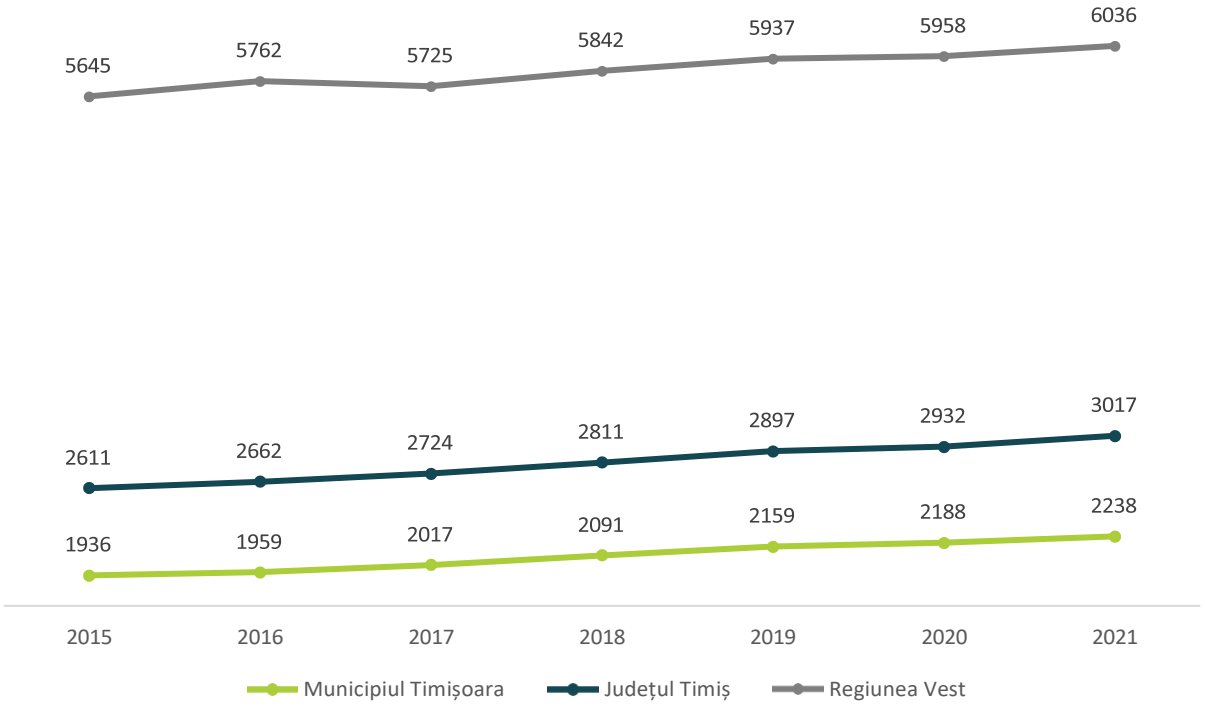

Sursa: Prelucrare proprie pe baza datelor preluate de pe platforma INS Tempo

Totodată, este important de menționat că, din totalul unităților medicale existente în județul Timiș, în anul 2021, 74,18% dintre unități erau pe teritoriul municipiului Timișoara.

La nivel județean, se remarcă o polarizare a unităților medicale pe teritoriul municipiului Timișoara, situație care confirmă statutul municipiului de centru medical și de diagnostic important la nivel național.

Concentrarea infrastructurii medicale din județul Timiș, pe teritoriul municipiului Timișoara determină și o concentrare a serviciilor medicale în municipiu și conduce la atragerea de beneficiari ai serviciilor medicale de pe tot teritoriul județean.

Numărul de paturi de spital

Conform Raportului anual de activitate al Direcției de Sănătate Publică (DSP) Timiș, pe anul 2021, în județul Timiș, funcționează unități sanitare publice cu paturi din rețeaua Ministerului Sănătății, unități sanitare cu paturi aflate în subordinea ministerelor și instituțiilor cu rețea sanitară proprie, unitățile transferate autorităților administrației publice locale, precum și unități sanitare private, după cum urmează:

TABEL 44 - UNITĂȚI SANITARE CU PATURI ÎN JUDEȚUL TIMIȘ, 2021

NR. CRT.	TIP UNITATE	UNITĂȚI SANITARE CU PATURI JUD. TIMIȘ	LOCALITATE	NUMĂR PATURI SPITALIZARE CONTINUA	NUMĂR PATURI SPITALIZARE DE ZI
1	PUBLICE	SPITALUL CLINIC JUDEȚEAN DE URGENȚĂ TIMIȘOARA	TIMIȘOARA	1165	67
2		SPITALUL CLINIC MUNICIPAL DE URGENȚĂ TIMIȘOARA	TIMIȘOARA	1030	66
3		SPITALUL CLINIC DE URGENȚĂ PENTRU COPII "LOUIS TURCANU"TIMIȘOARA	TIMIȘOARA	501	12
4		SPITALUL DE BOLI INFECȚIOASEȘI PNEUMOFTIZIOLOGIE ”DR.VICTOR BABEȘ”ȘTIMIȘOARA	TIMIȘOARA	355	30
5		SPITALUL MUNICIPAL LUGOJ	LUGOJ	363	
6		SPITALUL ORĂȘENESC DETA	DETA	63	
7		SPITALUL ORĂȘENESCFĂGET	FĂGET	115	12
8		SPITALUL ORĂȘENESCSÂNNICOLAU MARE	SÂNNICOLAU MARE	135	10
9		SPITALUL 'DR.KARL DIEL"JIMBOLIA	JIMBOLIA	125	12
10		SPITALUL DE PSIHIATRIE SI PENTRU MĂSURI DE SIGURANȚĂ JEBEL	JEBEL	460	
11		SPITALUL DE PSIHIATRIE GĂTAIA	GĂTAIA	445	
12		CENTRUL MEDICAL CLINIC DE EVALUARE ȘI RECUPERARE PENTRU COPII ȘI TINERET “CRISTIANȘERBAN"BUZIAȚ	BUZIAȘ	50	
13		INSTITUTUL DE BOLI CARDIOVASCULARE TIMIȘOARA	TIMIȘOARA	133	15
14		SPITAL MILITAR DE URGENȚĂ “DR. VICTOR POPESCU”TIMIȘOARA	TIMIȘOARA	175	
15		SPITAL CFR TIMIȘOARA	TIMIȘOARA	212	14
16	PRIVATE	CENTRUL DE ÎNGRIJIRI PALIATIVE CASA MILOSTIVIRII DIVINE (FEDERAȚIA CARITAS A DIECEZEI TIMIȘOARA)	TIMIȘOARA	10	
17		CENTRUL DE ONCOLOGIE 'ONCOHELP'	TIMIȘOARA	132	29
18		S.C CENTRUL MEDICAL SF MARIA SRL	TIMIȘOARA	9	5

NR. CRT.	TIP UNITATE	UNITĂȚI SANITARE CU PATURI JUD. TIMIȘ	LOCALITATE	NUMĂR PATURI SPITALIZARE CONTINUA	NUMĂR PATURI SPITALIZARE DE ZI
19		S.C.MATERNA CARE SRL	TIMIȘOARA	122	12
20		S.C.ULTRAPRAXIMED SRL	GIROC	ÎNCHIS	
21		S..C CORDISMED SRL	TIMIȘOARA	ÎNCHIS	
22		S.C. BROL MEDICAL CENTER SRL	TIMIȘOARA	8	
23		S.C.CENTRUL MEDICAL SFÂNTUL STEFAN SRL	TIMIȘOARA		7
24		SC CABINET PARTICULAR POLICLINIC ALGOMED SRL	TIMIȘOARA		7
25		SC CBS MEDCOM HOSPITAL SRL	TIMIȘOARA	5	
26		SC CENTRUL MEDICAL UROLOGICA TIM SRL	TIMIȘOARA		10
27		SC POLICLINICA DARIMEDIC SRL	SÂNANDREI		12
28		CLINICA JOSE SILVA SRL	TIMIȘOARA	10	
29		MED LIFE SA BUCUREȘTI SUCURSALA TIMIȘOARA	TIMIȘOARA		10
30		SC M PROFILAXIS SRL	TIMIȘOARA		10
31		ONCOCENTER	TIMIȘOARA		14
32		SELF MED CLINIQUE	TIMIȘOARA		6
33		S.C. NEFROMED SRL	TIMIȘOARA		37 aparate hemodializa
34		S.C. AVITUM SRL	TIMIȘOARA		30 aparate hemodializa
35		S. C. NEFROCENTER SRL	LUGOJ		16 aparate hemodializa
Total județ				5623	360 83 aparate hemodializa

Sursa: DSP Timiș, Raport anual de activitate 2021

Dintre unitățile medicale cu paturi existente la nivelul județului Timiș, în anul 2021,mai mult de jumătate se aflau în municipiul Timișoara. În Zona Urbană Funcțională se afla o unitate medicală cu paturi, în localitatea Sânandrei. Astfel, din totalul de 5.623 de paturi pentru spitalizare continuă, disponibile în unitățile publice și private de pe teritoriul județului, municipiul Timișoara deținea peste 60%în unitățile de pe teritoriul său.

Conform informațiilor primite de la Direcția de Sănătate Publică (DSP) Timiș, în anul 2021 municipiul Timișoara deținea, în unitățile medicale de pe teritoriul său, publice și private, 3.451 de paturi pentru spitalizare continuă și 269 de paturi pentru spitalizare de zi. Din informațiile disponibile rezultă că numărul de paturi de spital disponibile în municipiul era aproape identic cu situația raportată pentru anul 2017.

FIGURĂ 133 - EVOLUȚIA NUMĂRULUI DE PATURI DE SPITAL ÎN UNITĂȚILE MEDICALE PUBLICE ȘI PRIVATE DE PE TERITORIUL MUNICIPIULUI TIMIȘOARA, 2021, NR. PATURI

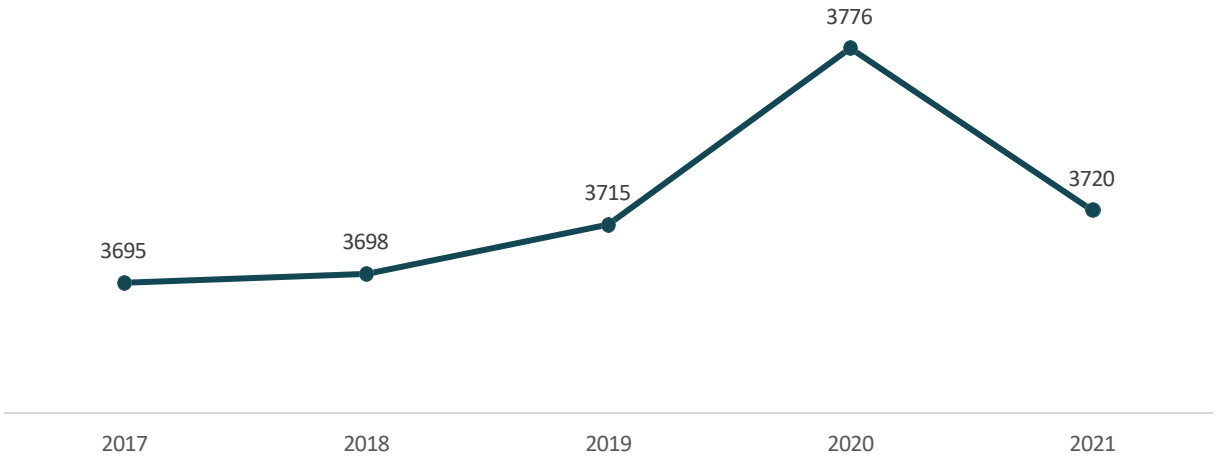

Sursa: Prelucrare proprie pe baza datelor primite de la DSP Timiș

În ultimii 5 ani, se observă o creștere ușoară a numărului de paturi de spital disponibile în unitățile medicale din municipiul Timișoara, cu o creștere mai accentuată la nivelul anului 2020 determinată, cel mai probabil, de măsurile specifice de sporire a capacității sistemului medical pentru a face față provocărilor din perioada pandemiei de COVID – 19.

Raportat la volumul populației, în anul 2021 Timișoara dispunea de 11,69 paturi/1000 locuitori.

Personalul medico-sanitar

Alți factori importanți care influențează calitatea serviciilor de sănătate și gradul de acces al populației la aceste servicii, pe lângă infrastructura de sănătate, sunt volumul personalului medical și pregătirea acestuia.

Deși România formează un număr mare de practicieni din domeniul sănătății și cu toate ca, la nivelul întregii țări se constată o creștere a personalului medical, țara noastră nu reușește să acopere nevoile de resurse umane necesare dezvoltării domeniului sănătății și reducerii decalajelor față de alte state UE. Principala cauză este migrația personalului care generează un deficit de forță de muncă în domeniu și contribuie la creșterea timpilor de așteptare, efecte ce influențează negativ accesul populației la servicii medicale.

Dinamica numărului personalului medico-sanitar, în unitățile medicale din municipiul Timișoara, în ultimii ani, prezintă aceeași tendință de creștere, la fel ca numărul unităților medicale. Astfel, în anul 2021, sistemul medical din municipiul Timișoara, dispunea de 12.129 de cadre medico-sanitare, în unitățile medicale, de stat și private, de pe teritoriul său, cu 37,28% mai multe comparativ cu anul 2015. Cele mai mari creșteri au fost remarcate în rândul medicilor (+48,29%) și al medicilor stomatologi (59,03%).

TABEL 45 - NUMĂRUL DE CADRE SOCIO- MEDICALE, PE CATEGORII, ÎN MUNICIPIUL TIMIȘOARA, 2015 - 2021, NR. PERSOANE

CATEGORII DE CADRE MEDICO- SANITARE	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	DIFERENȚĂ PROCENTUALĂ
Medici	3.270	3.337	3.569	3.756	4.063	4.528	4.849	48,29%
Din total medici: medici de familie	301	298	310	328	352	363	390	29,57%
Stomatologi	824	854	864	887	934	1.110	1.234	49,76%
Farmaciști	824	854	864	887	934	1.110	1.234	59,03%
Personal sanitar mediu	4.265	4.367	4.768	4.841	4.949	5.284	5.289	24,01%
TOTAL	8.835	9.049	9.681	9.980	10.441	11.506	12.129	37,28%

Sursa: Prelucrare proprie pe baza datelor preluate de pe platforma INS Tempo

Din totalul de 12.129 de cadre medico-sanitare care activau în unitățile medicale din municipiul Timișoara, în 2021, 57,83% erau active în unitățile medicale publice.

Situația este similară și în localitățile Zonei Urbane Funcțională e municipiului Timișoara, unde numărul cadrelor a crescut cu 41,06% în ultimii 7 ani. Excepție face categoria farmaciștilor care înregistrează o scădere ușoară, în contextul în care numărul farmaciilor s-a diminuat sau a rămas neschimbat în ultimii ani.

TABEL 46 - NUMĂRUL DE CADRE SOCIO- MEDICALE, PE CATEGORII, ÎN LOCALITĂȚILE DIN ZUF TIMIȘOARA, 2015 - 2021, NR. PERSOANE

CATEGORII DE CADRE MEDICO- SANITARE	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	DIFERENȚĂ PROCENTUALĂ
Medici	60	71	76	87	93	86	99	65,00%
Din total medici: medici de familie	36	37	39	38	38	35	40	11,11%
Stomatologi	23	26	27	27	27	27	28	21,74%
Farmaciști	36	32	32	30	33	33	33	-8,33%
Personal sanitar mediu	88	91	102	106	118	119	132	50,00%
TOTAL	207	220	237	250	271	265	292	41,06%

Sursa: Prelucrare proprie pe baza datelor preluate de pe platforma INS Tempo

Județul Timiș, alături de județe precum Cluj, Iași și municipiul București, se numără printre județele cu cel mai favorabil raport al numărului de medici pe locuitor.

STAREA POPULAȚIEI

Starea de sănătate a populației

Conform unui raport al OECD[190] privind starea de sănătate a populației în România, la nivelul anului 2021, ”speranța de viață la naștere în România a crescut cu peste patru ani în perioada 2000-2019, dar a scăzut cu 1,4 ani în 2020 ca urmare a impactului pandemiei de COVID-19. Aceasta rămâne printre cele mai scăzute din UE.

Între starea generală de sănătate a populației și nivelul de educație, mediul economic și social, respectiv investițiile și intervențiile realizate de autoritățile centrale și locale există o relaționare și o cauzalitate foarte complexă. Este important de menționat faptul că determinanții principali ai stării de sănătate sunt considerați a fi factorii socio-economici (sărăcia, nivelul investițiilor publice în măsuri de prevenire a bolilor), factorii de mediu și ocupaționali (incidența bolilor profesionale), factorii comportamentali individuali (fumatul, consumul de alcool, obiceiuri alimentare sau dieta, activitatea fizică, hipertensiunea arterială). Unul dintre cei mai importanță indicatori asociați gradului de dezvoltare ai unei societăți este speranța de viață la naștere. Așadar orice creștere a acesteia este condiționată de nivelul stării de sănătate a populației care este în strânsă legătură cu alimentația, nivelul de educație sanitară etc. În acest context, elaborarea politicilor de sănătate este deosebit de importantă, reușita acestora măsurându-se inclusiv prin gradul de creștere a speranței de viață. Conform Raportului Național al Stării de Sănătate a Populației României 2020[191], speranța de viață la naștere (SVN) în România era de 76,11 ani, existând inegalități mari de gen favorabile genului feminin. Astfel, speranța de viață la femei era de 79,75 ani, în timp ce la bărbați era de 72,54 ani.

Totodată, un raport al Comisiei Europene privind starea de sănătate a populației României în 2021[192], menționează că ”speranța de viață în România a crescut cu peste patru ani între 2000 și 2019, dar a scăzut temporar cu 1,4 ani în 2020 din cauza impactului pandemiei de COVID-19. Există o disparitate de gen majoră, femeile trăind cu aproape opt ani mai mult decât bărbații. Bolile cardiovasculare sunt principalele cauze ale mortalității, în timp ce cancerul pulmonar este cea mai frecventă cauză de decese provocate de cancer”. La nivelul României, conform aceluiași raport, factorii de risc cei mai întâlniți care afectează starea de sănătate a populației sunt factorii de risc comportamentali, precum consumul de alcool, alimentația nesănătoasă și fumatul. Dintre factorii de risc de mediu, poluarea aerului reprezintă cauza principală care conduce la decese. Rata consumului de alcool și a alimentației nesănătoase raportate în rândul românilor este mai mare comparativ cu media UE, dar obezitatea la adulți este cea mai scăzută din UE. În anul 2020, bolile cardiovasculare au reprezentat principala cauza de deces (19,1%), la nivel național, urmate de accidentele vasculare cerebrale (16,3%) și cancerul pulmonar (3,9%). În mode particular, în anul 2020, decesele cauzate de COVID – 19 au reprezentat 5,3% din totalul deceselor.

De asemenea, cheltuielile pentru sănătate pe cap de locuitor, în țara noastră, sunt printre cele mai mici din UE, România fiind una dintre țările UE cu cele mai scăzute cheltuieli pentru sănătate, atât pe cap de locuitor, cât și ca procent din PIB. Finanțarea sistemului de sănătate rămâne una dintre problemele cele mai importante, de a cărei rezolvare depinde în foarte mare măsură performanța sistemului de sănătate și starea de sănătate a populației. Drept dovadă, conform raportului Comisiei Europene menționat anterior,

[190] https://ec.europa.eu/health/system/files/2022-01/2021_chp_romania_romanian.pdf

[191] https://insp.gov.ro/download/cnepss/stare-de-sanatate/rapoarte_si_studii_despre_starea_de_sanatate/starea_de_sanatate/starea_de_sanatate/RAPORTUL-NATIONAL-AL-STARII-DE-SANATATE-A-POPULATIEI-%25E2%2580%2593-2020.pdf

[192] State of Health in the EU · România · Profilul de țară din 2021 în ceea ce privește sănătatea, https://health.ec.europa.eu/system/files/2022-01/2021_chp_romania_romanian.pdf

România înregistrează printre cele mai ridicate rate ale mortalității evitabile prin prevenție si ale mortalității prin cauze tratabile, dintre țările UE.

Județul Timiș se situează pe locul 6 în topul județelor după speranța de viață a populației, cu o speranță de viață de 76,9 ani, după județe precum Cluj (77,5 ani), Brașov (77,43 ani), Sibiu (76,98 ani) sau municipiul București (78,4 ani).[193]

Privitor la rata mortalității, județul Timiș ocupă, de asemenea, o poziție favorabilă, situându-se printre județele cu cele mai mici rate ale mortalității, atât în ceea ce privește mortalitatea generală cât și în cazul mortalității infantile. Rata mortalității generale, în județul Timiș, este printre cele mai mici la nivel național (11,8‰), valoare mai bună decât media pe țară (13,4‰);

Totodată, morbiditatea – incidență și prevalență reprezintă un indicator principal important prin care este evaluată starea de sănătate a populației. Astfel, în cadrul Raportului Național privind Starea de Sănătate a Populației în anul 2020[194], unde sunt disponibile date la nivel de județ, identificăm următoarele situații specifice pentru județul Timiș:

- Deși toate județele țării înregistrează valori negativă ale sporului natural, Timiș Se numără printre județele cu valori ușor scăzute (-2,5‰), peste media națională de (-5,3‰);
- Se clasează printre județele cu o situație favorabilă privind speranța de viață(76,93 ani);
- Județul Timiș se număra printre județele cu cele mai mici creșteri ale mortalității prin bolile aparatului circulator (566,1‰₀₀₀), sub media pe România (735,2‰₀₀₀);
- Înregistra, în anul 2020, o rată mare a mortalității prin bolile aparatului respirator (160,2‰₀₀₀), peste media pe țară (96.7‰₀₀₀);
- Comparativ cu alte județe, Timiș înregistrează rate mici ale mortalității prin bolile aparatului digestiv (46,6‰₀₀₀), media pe țară fiind a (69,2‰₀₀₀);
- Este unul dintre județele cu rata morbidității spitalizate prin boli ischemice ale inimii cea mai mare (371,6‰₀₀₀), mult peste media națională(157,7‰₀₀₀);
- Se numără printre județele cu rate mici ale morbidității spitalizate prin boli cerebro-vasculare;
- Morbiditatea spitalizată prin diabet zaharat atingea, în anul 2020, o valoare mai mare decât media națională, însă mortalitatea din aceeași prezenta valori mici;
- Județul înregistra o creștere a morbidității spitalizate prin tumora malignă de sân la femei în anul 2020 față de anul 2019;
- Mortalitatea prin tumoră malignă a bronhiilor și pulmonului (54,7‰₀₀₀)depășea media națională (42,5‰₀₀₀).

Creșterea numărului cadrelor medico-sanitare din ultimii ani, în municipiul Timișoara și în celelalte localități ale ZUF, împreună cu extinderea infrastructurii medicale, prin creșterea numărului de unități medicale, contribuie la creșterea capacității sistemului medical din municipiu si ZUF. În acest context, sistemul medical din municipiul Timișoara și ZUF are din ce în ce mai mulți beneficiari, anual, proveniți atât de pe teritoriul municipiului și al localităților învecinate cât și din celelalte localități din județ și regiune. Astfel, municipiul Timișoara își consolidează poziția de centru de diagnostic și de tratament important la nivel național.

193 https://insp.gov.ro/download/cnepss/stare-de-sanatate/rapoarte_si_studii_despre_starea_de_sanatate/starea_de_sanatate/starea_de_sanatate/RAPORTUL-NATIONAL-AL-STARII-DE-SANATATE-A-POPULATIEI-%25E2%2580%2593-2020.pdf

194 https://insp.gov.ro/download/cnepss/stare-de-sanatate/rapoarte_si_studii_despre_starea_de_sanatate/starea_de_sanatate/starea_de_sanatate/RAPORTUL-NATIONAL-AL-STARII-DE-SANATATE-A-POPULATIEI-%25E2%2580%2593-2020.pdf

6.5.3. SERVICII SOCIALE

INFRASTRUCTURA ȘI FURNIZORII DE SERVICII SOCIALE

La nivelul municipiului Timișoara și al zonei urbane funcționale, principalii furnizori de servicii sociale sunt Direcția de Asistență Socială Timișoara (DAS), direcțiile sau compartimentele de asistență socială din cadrul UAT-urilor din ZUF, cu atribuții pe plan local și Direcția Generală de Asistență Socială și Protecția Copilului Timiș (DGASPC), având atribuții la nivel județean.

Direcția de Asistență Socială a municipiului Timișoara este serviciul public de interes local, înființat prin HCLMT nr. 218/27.06.2017, cu personalitate juridică, care funcționează sub autoritatea Consiliului Local al municipiului Timișoara.[195] DAS Timișoara este principalul furnizor de servicii sociale în domeniul protecției copilului, familiei, persoanelor vârstnice, persoanelor cu dizabilități și altor persoane, grupuri sau comunități aflate în nevoie socială. Printre principalele atribuții ale direcției se numără: administrarea și acordarea de beneficii de asistență socială și servicii sociale, elaborarea politicilor și strategiilor în domeniul asistenței sociale, derularea proiectelor și acțiunilor specifice domeniului precum și colaborarea cu organizații ale societății civile și alte entități din comunitate.

DAS Timișoara își desfășoară activitatea prin intermediul unei rețele de centre de servicii pe care le administrează, pe raza municipiului Timișoara. Serviciile oferite acoperă o gama larga de nevoi si răspunde unei palete largi de probleme sociale cu care se confruntă o parte dintre cetățenii municipiului.

TABEL 47 - INFRASTRUCTURA DE SERVICII SOCIALE APARȚINÂND DAS TIMIȘOARA, 2021

NR. CRT.	DENUMIREA SERVICIULUI SOCIAL	CAPACITATE	GRAD DE OCUPARE
1	Centrul de Zi Sfântul Nicolae (din cadrul Complexului de Servicii pentru Copii ”Sf. Nicolae”)	60 beneficiari / luna	100%
2	Centrul de Consiliere și Sprijin pentru Părinți și Copii (din cadrul Complexului de Servicii pentru Copii ”Sf. Nicolae”)	50 beneficiari / luna	100%
3	Centrul de Recuperare pentru Copii cu Dizabilități ”Podul Lung”	85 beneficiari/ luna	95%
4	Centrul de zi de Integrare/Reintegrare Socială pentru Persoane aflate în Dificultate	120 beneficiari/ luna	100%
5	Centrul de Zi pentru Bătrâni (din cadrul Complexului de Servicii pentru Persoane Vârstnice ”Sf. Arhangheli Mihail și Gavril)	65 beneficiari/ luna	100%
6	Compartimentul de Îngrijire la Domiciliu (din cadrul Complexului de Servicii pentru Persoane Vârstnice ”Sf. Arhangheli Mihail și Gavril)	100 beneficiari/ luna	100%
	Serviciul de supraveghere și intervenție de tip teleasistență	45/ luna	97,3%
	Telefonul de urgențe sociale 0356981; Telefonul destinat refugiaților ucraineni 0356993; Telefon informare cetățeni 0256490286	3400 apeluri	100%

[195]Regulamentul de organizare si funcționare al serviciului public Direcția de Asistență Socială a municipiului Timișoara.

NR. CRT.	DENUMIREA SERVICIULUI SOCIAL	CAPACITATE	GRAD DE OCUPARE
7	Centru de Socializare și Petrecere a Timpului Liber (din cadrul Centrul de Socializare și Petrecere a Timpului Liber –Clubul pensionarilor)	70 beneficiari/ zi 200 beneficiari/ luna	100%
8	Căminul pentru Persoane Vârstnice ”Inocențiu M. Klein”	74 locuri de cazare	97%
9	Centru de zi de consiliere și informare (din cadrul Complexului de Servicii ”Sf. Francisc”)	60	100%
10	Centru pentru persoane fără adăpost (din cadrul Complexului de Servicii ”Sf. Francisc”)	54 locuri de cazare	94%
11	Cantina Socială (din cadrul Complexului de Servicii ”Sf. Francisc”)	1000 de porții/ zi	55,7%
12	Servicii de Asistență Comunitară -Centrul de Incluziune Socială și Relația cu Minoritățile	772 beneficiari / an	100%
13	Centrul de Suport pentru Situații de Urgență/Criză	48 beneficiari	100%
14	Centrul de consiliere pentru prevenirea și combaterea violenței în familie (din cadrul Complexului de servicii pentru victimele violenței domestice și agresori)	63 beneficiari/ luna	100%
15	Centrul de asistență destinat agresorilor (din cadrul Complexului de servicii pentru victimele violenței domestice și agresori)	30 beneficiari/ luna	100%
16	Evaluarea si monitorizarea copilului cu dizabilități (din cadrul Serviciului Management de caz pentru Copil și Familie)	720 cazuri/ an și 136 cazuri / luna	100%
17	Prevenirea separării copilului de familie (din cadrul Serviciului Management de caz pentru Copil și Familie)	850 cazuri/ an și 450 cazuri/ luna	90,1%
18	Asistent Personal al persoanei cu handicap grav(din cadrul Complexului de Servicii pentru Persoane Adulte cu Dizabilități)	900 asistenți personali/ luna	91%
19	Management de Caz Persoane Adulte cu Dizabilități (din cadrul Complexului de Servicii pentru Persoane Adulte cu	2200 cazuri estimate/an	86%
20	Servicii de Asistență Comunitară Dorobanți	150 beneficiari / an	20%
21	Servicii de Asistență Comunitară Freidorf	161 beneficiari / an	50%

Sursa: DAS Timișoara

FIGURĂ 134 - DISTRIBUȚIA TERITORIALĂ A INFRASTRUCTURII DE FURNIZARE A SERVICIILOR SOCIALE ADMINISTRATĂ DE DAS TIMIȘOARA, 2023

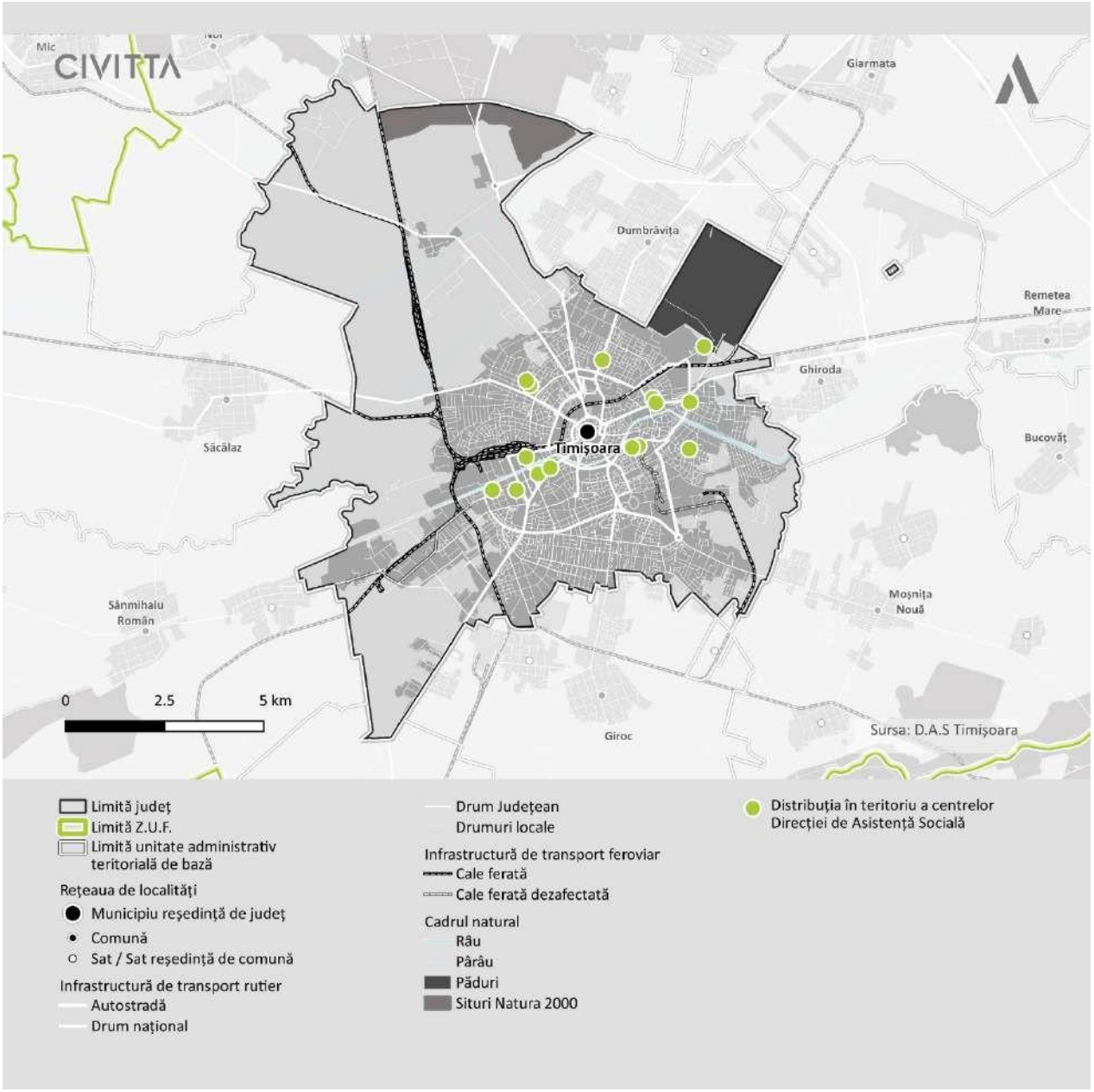

Sursa: Prelucrare proprie pe baza datelor furnizate de DAS Timișoara

Deși starea generală a infrastructurii pentru furnizarea serviciilor sociale, administrată de DAS Timișoara este considerată bună, din datele transmise de către aceasta instituție, la începutul anului 2023, se observă că majoritatea serviciilor și centrelor existente au un grad de ocupare de 100% sau apropiat de limita maximă. Această observație conduce către o posibilă nevoie de creștere a capacității de furnizare a serviciilor sociale publice, destinate persoanelor de pe raza municipiului Timișoara.

De asemenea, la începutul anului 2023, Direcția de Asistență Socială Timișoara (DAS) avea încheiate convenții, în baza Legii 34/1998, cu 9 asociații și fundații din Timișoara. Totodată, 4 asociații active în domeniul social desfășurau activități în parteneriat cu DAS Timișoara, la aceeași dată. Astfel, furnizarea serviciilor sociale și oferirea de beneficii sociale dedicate locuitorilor municipiului Timișoara erau sprijinite

prin implicarea entităților din mediul ONG, contribuind, în felul acesta, la sprijinirea accesării serviciilor de către beneficiarii de la nivelul municipiului.

Un alt furnizor important de servicii publice de asistență socială, relevant pentru municipiul Timișoara, este Direcția Generală de Asistență Socială și Protecția Copilului Timiș. DGASPC Timiș este o instituie publică de interes județean, în subordinea Consiliului Județean Timiș, ce implementează, la nivelul județului Timiș, măsuri de asistență socială în domeniul protecției copilului, familiei, persoanelor singure, persoanelor vârstnice, persoanelor cu handicap, precum și al oricăror persoane aflate în nevoie. [196] DGASPC Timiș dispune de o rețea de centre pe tot teritoriul județean. Acestea fiind concentrate, în bună măsură, în orașele și municipiile din județ. La nivelul municipiului Timișoara, instituția dispune de centre pentru furnizarea de servicii sociale specializate, dedicate activităților de furnizare de servicii sociale pentru copil și familie, persoane vârstnice, persoane cu handicap și alte persoane aflate în dificultate. De asemenea, pe teritoriul localităților Săcălaz și Sânandrei, localități din componența ZUF Timișoara, DGASPC dispune de doua centre casă de tip familial.

TABEL 48 - INFRASTRUCTURA DE SERVICII SOCIALE APARȚINÂND DGASPC TIMIȘ, ÎN TIMIȘOARA ȘI LOCALITĂȚILE DIN ZUF

LOCALITATEA	DENUMIRE CENTRU/SERVICIU	CAPACITATEA (NR. LOCURI)	GRADUL DE OCUPARE
Timișoara	Serviciul de Primire în Regim de Urgență	32	90%
	Adăpostul de zi și de noapte pentru copii străzii	8	12%
	Serviciul de tip rezidențial- Apartamente Miruna	10	80%
	Serviciul de Îngrijire de Tip Rezidențial pentru Copilul cu Dizabilități din cadrul Centrului de Recuperare și Reabilitare Neuropsihiatrică pentru Copii Timișoara	16	100%
	Serviciul de Tip Familial "Micuța Dina" din cadrul Centrului de Recuperare și Reabilitare Neuropsihiatrică pentru Copii Timișoara	10	75%
	Serviciul de Tip Familial "Proiect Phoenix" din cadrul Centrului de Recuperare și Reabilitare Neuropsihiatrică pentru Copii Timișoara	12	85%
	Serviciul de Tip Familial "Sf. Stelian" din cadrul Centrului de Recuperare și Reabilitare Neuropsihiatrică pentru Copii Timișoara	12	100%
	Serviciul de Recuperare din cadrul Centrului de Recuperare și Reabilitare Neuropsihiatrică pentru Copii Timișoara	100	100%
	Serviciul Maternal	8	12%
	Casa "Andrei "Timișoara	8	90%
Săcălaz	Casa de tip familial "Sfântul Mihail" Săcălaz din cadrul Centrului de Servicii Sociale Timișoara	14	90%

[196]http://www.dgaspctm.ro/public/pages/cine-suntem

LOCALITATEA	DENUMIRE CENTRU/SERVICIU	CAPACITATEA (NR. LOCURI)	GRADUL DE OCUPARE
Sânandrei	Casa de Tip Familial "Sfântul Iosif"	12	75%

Sursa: DGASPC Timiș

FIGURĂ 135 - DISTRIBUȚIA TERITORIALĂ A INFRASTRUCTURII DE FURNIZARE A SERVICIILOR SOCIALE ADMINISTRATĂ DE DGASPC TIMIȘ, AFLATĂ PE TERITORIUL MUNICIPIULUI TIMIȘOARA ȘI ZUF, 2023

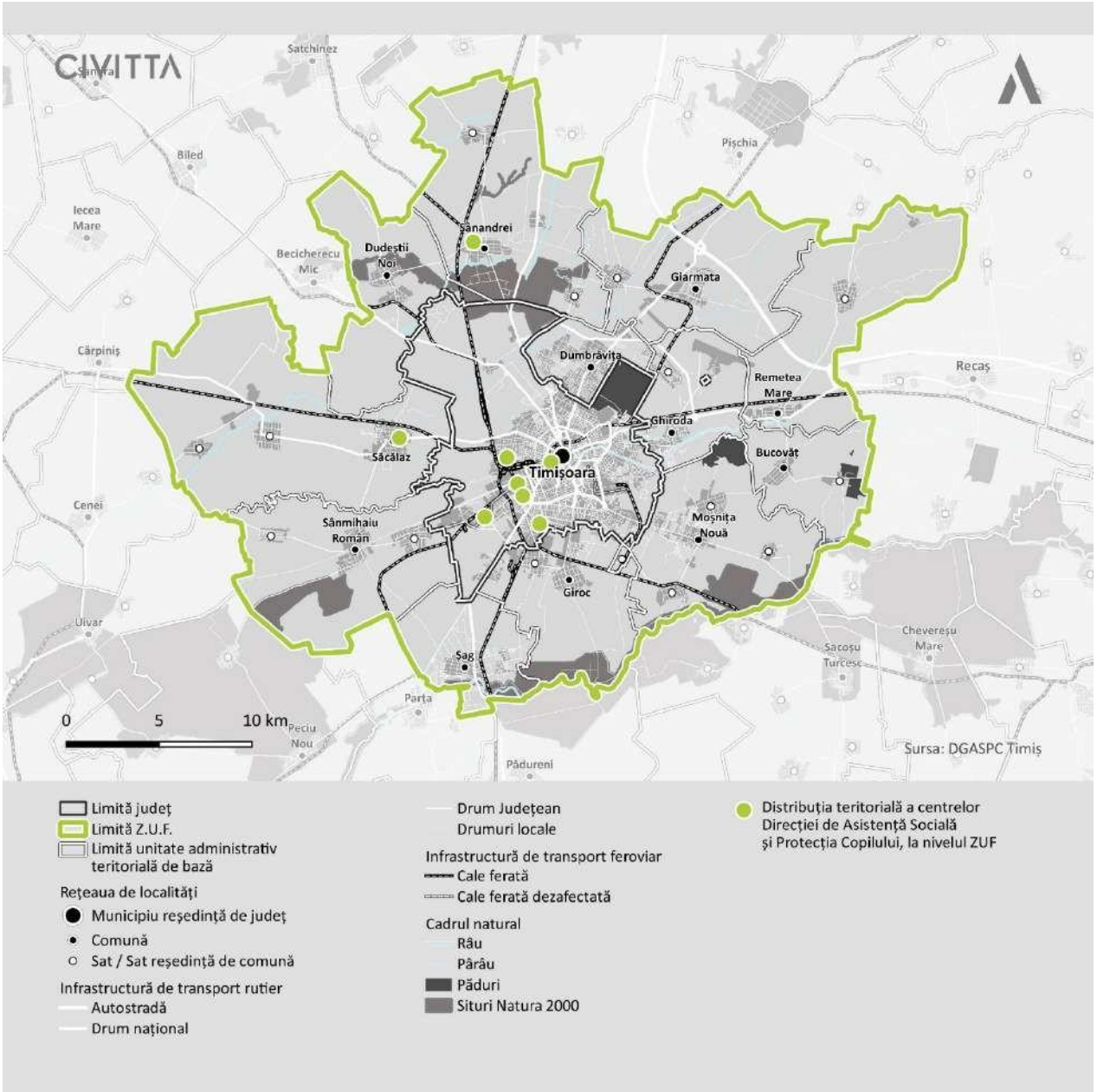

Sursa: Prelucrare proprie pe baza datelor furnizate de DGASPC Timiș

Ca și în cazul infrastructurii de servicii sociale administrată de DAS Timișoara, centrele aparținând DGASPC Timiș au, cu mici excepții, un grad de ocupare maxim sau aproape de limita superioară. În aceste condiții, se recomandă o creștere a capacității de furnizare a serviciilor, pentru a se putea face față provocărilor viitoare din domeniul serviciilor sociale.

De asemenea, conform informațiilor transmise de DGASPC Timiș, la începutul anului 2013 această instituție avea convenții active de colaborare cu peste 60 de asociații sau fundații (sau cu filiale ale acestora). O parte dintre aceste entități contribuiau, în cadrul parteneriatelor încheiate, la furnizarea de servicii și beneficii destinate persoanelor de pe raza municipiului Timișoara.

Prin intermediul infrastructurii existente la nivelul municipiului Timișoara, administrată de către cele două instituții publice, DAS Timișoara și DGASPC Timiș, la care se adaugă infrastructura pusă la dispoziție de către asociațiile și fundațiile care au încheiate parteneriate cu aceste instituții, municipiul Timișoara reușește să acopere o paletă completă de nevoi sociale prin furnizarea de servicii sociale publice destinate tuturor categoriilor de beneficiari. Astfel, sistemul de servicii sociale al municipiului poate fi caracterizat ca fiind unul care răspunde nevoilor potențialilor beneficiari, din punct de vedere al specificului acestor nevoi. În ceea ce privește capacitatea infrastructurii de servicii sociale, gradul de ocupare ridicat din prezent, la care se adaugă tendințele demografice de îmbătrânire a populației și creșterea dependenței demografice, conduc spre ideea necesității creșterii capacității sistemului de servicii sociale. Această schimbare poate fi realizată atât prin înființarea de facilități si servicii noi cât și prin creșterea numărului de parteneriate cu asociații și fundații care pot continui la furnizarea serviciilor sociale.

CATEGORII DE BENEFICIARI DE ASISTENȚĂ SOCIALĂ

Pe raza municipiului Timișoara prin intermediul structurilor specializate sunt furnizate beneficii si servicii sociale următoarelor categorii de beneficiari:

1. Copii si familie: • Copii aflați în risc de separare de familie; • Copii lipsiți temporar de ocrotire, prin plecarea la muncă în străinătate a părinților; • Victimele violentei in familie.	**2. Persoane cu dizabilități:** • Copii cu dizabilități; • Adulți cu dizabilități.
3. Persoane vârstnice: • Persoane vârstnice neinstituționalizate, dar cu grade de dependenta diferite; • Persoane vârstnice independente; • Persoane vârstnice instituționalizate.	**4. Persoane cu risc excluziune socială:** • Persoane fără venituri sau cu venituri reduse; • Persoane fără adăpost; • Persoane care primesc beneficiul venit minim garantat; • Persoane vulnerabile care primesc ajutor pentru plata energiei.

Copii și familie

Conform datelor preluate de la Institutul Național de Statistică (INS), la finalul anului 2022 populația totală a municipiului Timișoara era de 311.651 de locuitori, din care 12,81%reprezintă procentul de tineri (persoane cu vârsta între 0-14 ani), populația municipiului Timișoara cu vârsta între 0-14 ani fiind de 39.917.Numărul total de locuitori la nivelul municipiului a scăzut în ultimii 8 ani, cu 6,59%, iar numărul copiilor și tinerilor scăzut cu 3,38% în perioada de referință.

FIGURĂ 136 - EVOLUȚIA NUMĂRULUI DE COPII ȘI TINERI (0 – 14 ANI) CU DOMICILIUL ÎN MUNICIPIUL TIMIȘOARA, 2015 – 2022

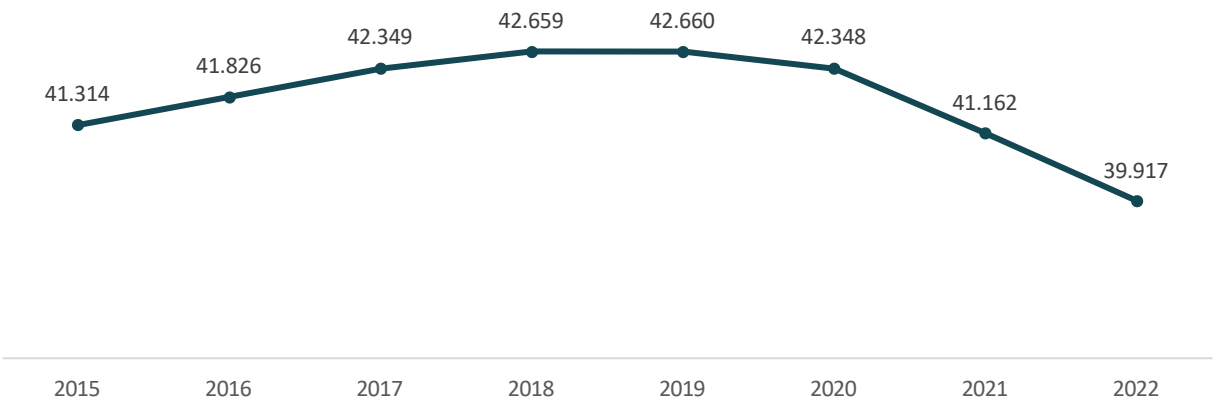

Sursa: Tempo INS

Pe segmente de vârstă, în perioada de referință 2015 – 2022 cea mai importantă scădere se observă în cadrul grupei 0 – 4 ani (-10,62%), în timp ce grupa de vârstă 10 – 14 ani prezintă o creștere de peste 7 procente.

TABEL 49 - EVOLUȚIA NUMĂRULUI DE COPII SI TINERI PE GRUPE DE VÂRSTĂ ÎN MUNICIPIUL TIMIȘOARA, 2015 - 2022

GRUPA DE VÂRSTĂ	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2015-2022
0 – 4 ani	15.040	15.107	15.358	15.562	15.526	15.224	14.557	13.443	-10,62%
5 – 9 ani	14.296	14.523	14.456	14.278	14.082	13.926	13.829	13.637	-4,61%
10 – 14 ani	11.978	12.196	12.535	12.819	13.052	13.198	13.105	12.837	7,17%
TOTAL	**41.314**	**41.826**	**42.349**	**42.659**	**42.660**	**42.348**	**41.491**	**39.917**	**-3,38%**

Sursa: Tempo INS

Aceste dinamici pot fi rezultatul unei scăderi a ratei natalității care explică scăderea numărului de persoane din grupa 0 – 4 ani, și al unui sold pozitiv al migrației temporare, determinat de o valoare mai mare a stabilirilor cu reședința, comparativ cu numărul plecărilor cu reședința.

Așadar, evoluțiile demografice recente conduc către ideea unei posibile creșteri a nevoilor de servicii sociale adaptate segmentului adolescenților și tinerilor, dar și către nevoia aplicării de măsuri specifice dedicate susținerii tinerilor familii, in vederea sprijinirii creșterii ratei natalității.

Beneficiarii de servicii sociale copii și familii

Conform ultimelor date disponibile, pe parcursul anului 2021,DAS Timișoara a acordat servicii sociale, prin intermediul structurilor din subordine, pentru un număr de 755 de copii și 497 familii, iar în anul următor, 2022, beneficiari aflați în evidența direcției au numărat 737 copii și 507 familii. Se remarcă o diferență foarte mică privind numărul de beneficiari, pe acest segment, între ultimii doi ani, sub forma unei scăderi

ușoare a numărului total de copii care au beneficiat de servicii sociale. Această scădere reflectă tendința evoluției demografice de scădere a populației, a nivelul municipiului.

Principalele servicii acordate în anul 2022 de către Direcția de Asistență Socială Timișoara, conform Raportului de activitate al direcției pentru anul 2022[197]:

- Asigurarea managementului de caz pentru copiii aflați în evidență din anii anteriori, prin continuarea monitorizării planurilor de servicii: 405 copii;
- Identificarea și evaluarea situațiilor care impun acordarea de servicii și/sau prestații pentru prevenirea separării copilului de familia sa pe parcursul anului: 332 de cazuri noi;
- Asigurarea consilierii și informării părinților cu copii aflați în întreținere asupra obligațiilor acestora, respectiv drepturilor copilului și serviciilor disponibile pe plan local: 507 cazuri;
- Elaborarea referatelor pentru aprobarea de către primar a planurilor de servicii, conform Legii nr.272/2004 privind respectarea și promovarea drepturilor copilului: 235 Planuri servicii

De asemenea, pe parcursul aceluiași an, DAS Timișoara a asigurat monitorizarea modului de implementare a planurilor de servicii, a sprijinit familiile în demersurile pentru înregistrarea tardivă a nașterii copilului, obținerea documentelor de identitate, a realizat activități de identificare, evaluare și monitorizare a copiilor ai căror părinți sunt plecați la muncă în străinătate.

Conform DGASPC Timiș, în anul 2021 la nivelul municipiului Timișoara, 105 copii se aflau în plasament la rude sau la alte familii, în timp ce 51 de copii de aflau în plasament la asistenți maternali profesioniști (AMP).

FIGURĂ 137 - EVOLUȚIA NUMĂRULUI DE COPII AFLAȚI ÎN PLASAMENTE, MUN. TIMIȘOARA, NR. PERSOANE

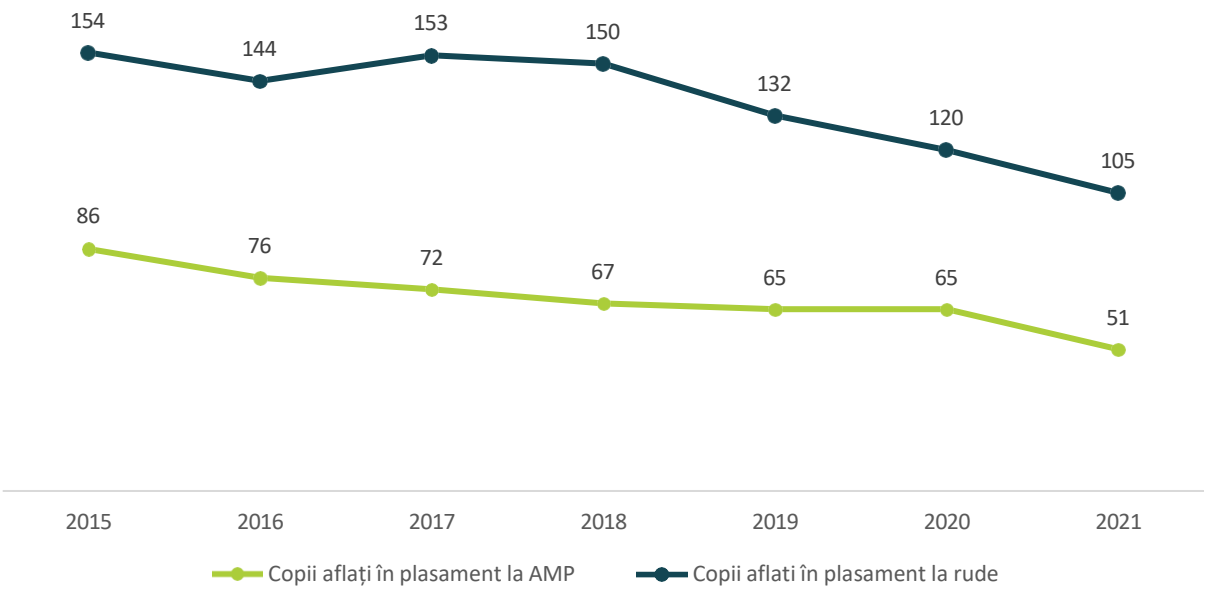

Sursa: Prelucrare proprie pe baza datelor furnizate de DGASPC Timiș

Evoluția numărului de copii aflați în plasament la AMP prezintă o tendință negativă atât la nivelul municipiului (-40,70% în anul 2021 față de anul 2015), cât și la nivelul majorității localităților[198] din Zona Urbană Funcțională (-15,15%). În ceea ce privește situația copiilor aflați în plasament la rude sau la alte

[197]https://socialtm.ro/rapoarte-de-activitate/
[198]Analiza acestui indicator a putut fi realizată conform datelor disponibile pentru 10 dintre cele 12 localități din ZUF.

persoane, dacă la nivelul municipiului se remarcă o scădere cu 31,82% în 2021, comparativ cu anul 2015, la nivelul majorității localităților din ZUF există o creștere ușoară, de 14%. De asemenea, numărul de asistenți maternali profesioniști a scăzut în 2021, la nivelul municipiului Timișoara, de la 95 de persoane (inclusiv AMP care au în îngrijire copii cu handicap), la 71 de persoane.

În ceea ce privește situația familiilor în care părinții sunt plecați în străinătate, conform DAS Timișoara, în anul 2021 erau în evidența direcției 960 de familii în care părinții erau plecați la muncă în străinătate. În ultimii ani se observă o creștere accelerată a numărului familiilor în care părinții sunt plecați în străinătate, atât la nivelul municipiului cât și în majoritatea localităților din ZUF.

TABEL 50 - EVOLUȚIA NUMĂRULUI DE FAMILII CU PĂRINȚI PLECAȚI LA MUNCĂ ÎN STRĂINĂTATE, TIMIȘOARA. 2018 – 2021, NR. FAMILII

	2018	2019	2020	2021	2021 - 2018
Număr familii cu ambii părinți plecați la muncă în străinătate	40	90	78	71	77.50%
Număr familii cu un singur părinte plecat la muncă în străinătate	480	727	497	795	65.63%
Număr familii cu părinte unic susținător al familiei monoparentale plecat la muncă în străinătate	35	99	83	94	168.57%
TOTAL	**555**	**916**	**658**	**960**	**72.97%**

Sursa: Prelucrare proprie pe baza datelor furnizate de DAS Timișoara

În 2021, numărul total al familiilor cu părinți plecați la muncă în străinătate, în municipiul Timișoara, era mai mare 72,97% comparativ cu anul 2018. Cele mai des întâlnite situații sunt cele ale familiilor în care unul dintre cei doi părinți sunt plecați la muncă, dar segmentul cu evoluția crescătoare cea mai mare este cel al familiilor în care părintele unic susținător al familiei monoparentale este plecat la muncă în străinătate. Rezultă, din această situație, ca un număr tot mai mare de copii rămân, în fiecare an, în grija rudelor sau a altor persoane.

La nivelul ZUF Timișoara, în 10 din cele 12 localități (care au putut fi analizate în funcție de datele disponibile), situația este diferită comparativ cu municipiul. În anul 2021 numărul familiilor cu părinți plecați la muncă în străinătate era de 97, în scădere cu 29,71% față de anul 208. Această diferență poate fi explicată prin numărul mai mare de oportunități de a accesa un loc de muncă în afara țării, existente pentru locuitorii municipiului, situație care are la bază atât o informare mai bună dar și o corelare mai bună intre cerințele de pe piața muncii externă cu abilitățile și studiile locuitorilor municipiului.

FIGURĂ 138 EVOLUȚIA NUMĂRULUI DE FAMILII CU PĂRINȚI PLECAȚI LA MUNCĂ ÎN STRĂINĂTATE, ZUF TIMIȘOARA. 2018 – 2021, NR. FAMILII

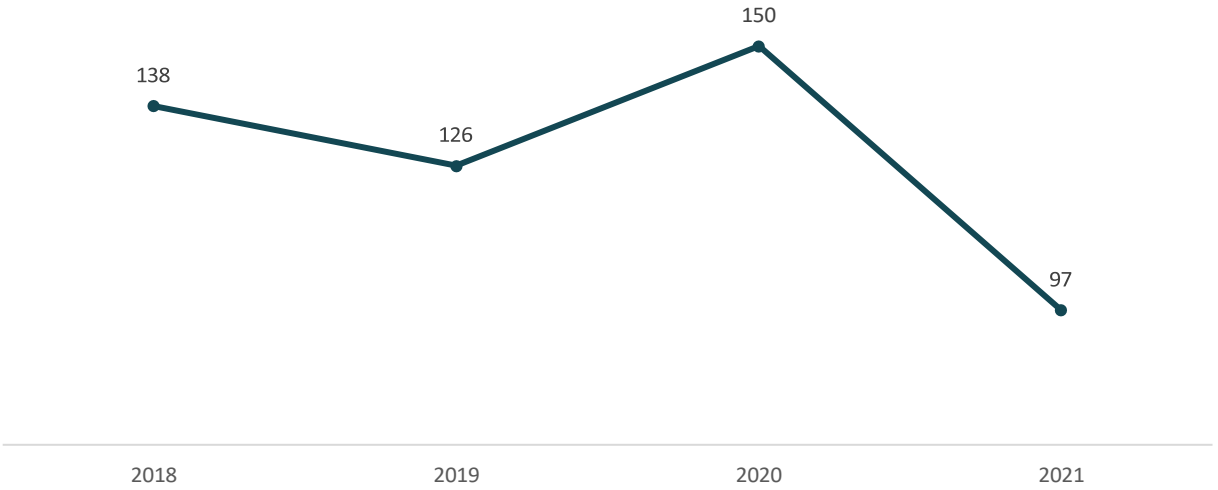

Sursa: Prelucrare proprie pe baza datelor furnizate de DGASPC Timiș

Destrămarea familiilor ca urmare a migrației părinților pentru a munci în străinătate este un fenomen care afectează, anual, un număr important de copii de pe raza municipiului Timișoara. Plecarea părinților la muncă în străinătate este un fenomen care afectează dezvoltarea psiho-socio-emoțională a copiilor rămași fără supravegherea, suportul și afectivitatea necesară din partea părinților. DAS Timișoara și DGASPC Timiș monitorizează copiii proveniți din aceste familii iar pentru o parte dintre aceștia decide instituirea măsurii de protecție specială.

Persoane cu dizabilități

Principalele dificultăți cu care se confruntă persoanele cu dizabilități au legătură cu accesul dificil sau inexistent la condiții normale de viață, mai ales în situațiile în care mediul înconjurător și oportunitățile de participare la viața socială nu sunt adaptate nevoilor lor. Printre dificultățile cele mai importante cu care se confruntă persoanele cu dizabilități se numără lipsa locurilor de muncă dedicate acestora, accesul restrâns la educație și nevoia de accesibilizare a spațiilor publice. Principalele tipuri de măsuri care vizează rezolvarea sau atenuarea acestor probleme presupun intervenția instituțiilor publice, în cooperare cu organizațiile private care furnizează servicii sociale. Rolul acestor entități este acela de a oferi persoanelor cu dizabilități capacitatea de a se bucura de drepturi depline și de a beneficia complet de participarea la viața socială și economică europeană, prin mijloace specifice de sprijin.

În anul 2022, conform ultimului raport de activitate al DAS Timișoara[199], 661 de copii cu dizabilități care domiciliază pe raza municipiului Timișoara au fost (re)evaluați prin anchetă socială și analiza factorilor de mediu, în vederea (re)încadrării în grad de handicap de către Serviciul de Evaluare Complexă a Copiilor cu Dizabilitate din cadrul DGASPC Timiș, respectiv în vederea obținerii certificatului de orientare școlară pentru copiii cu cerințe educaționale speciale (CES). Printre serviciile furnizate pe parcursul anului 2022, cele mai importante au presupus:

- Evaluarea și reevaluarea socială a copiilor cu dizabilități;
- Întocmirea contractelor de monitorizare a Planurilor de abilitare – reabilitare (PAR);
- Activități de informare.

[199]https://socialtm.ro/rapoarte-de-activitate/

DAS Timișoara furnizează servicii pentru copiii cu dizabilități și prin Centrul de recuperare pentru copii cu dizabilități ”Podul Lung”, cu o capacitate de 85 de beneficiari/lună. Pe parcursul ultimilor 5 ani, centrul a oferit servicii sociale pentru un număr mediu, anual, de 70 de persoane, ajungând, în anul 2021 la 75 de beneficiari/an. Comparativ cu anul 2015, când centrul a oferit servicii pentru un număr mediu de 58 de copii cu dizabilități, se observă o creșterea a numărului beneficiarilor de 29,31%. Cu toate acestea, numărul de beneficiari în ultimii trei ani a rămas aproape neschimbat.

FIGURĂ 139 - EVOLUȚIA NUMĂRULUI DE BENEFICIARI COPII CU DIZABILITĂȚI ÎN CENTRUL DE RECUPERARE PODUL LUNG, TIMIȘOARA, 2017 - 2021, NR. PERSOANE

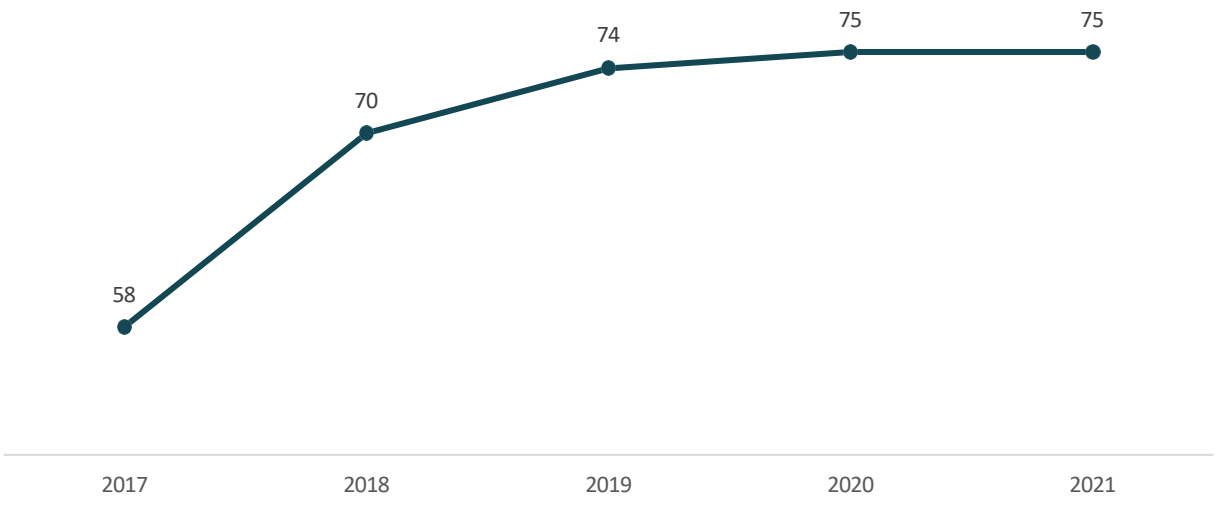

Sursa: Prelucrare proprie pe baza datelor furnizate de DAS Timișoara

La nivelul localităților din ZUF Timișoara, conform datelor furnizate de DGASPC Timiș, numărul de copii cu dizabilități a scăzut aproape constant în ultimii ani, de la 178 de persoane, în anul 2017, la 146 de persoane în 2021.

FIGURĂ 140 - EVOLUȚIA NUMĂRULUI DE COPII CU DIZABILITĂȚI ÎN LOCALITĂȚILE DIN CADRUL ZUF TIMIȘOARA, 105 - 2021, NR. PERSOANE

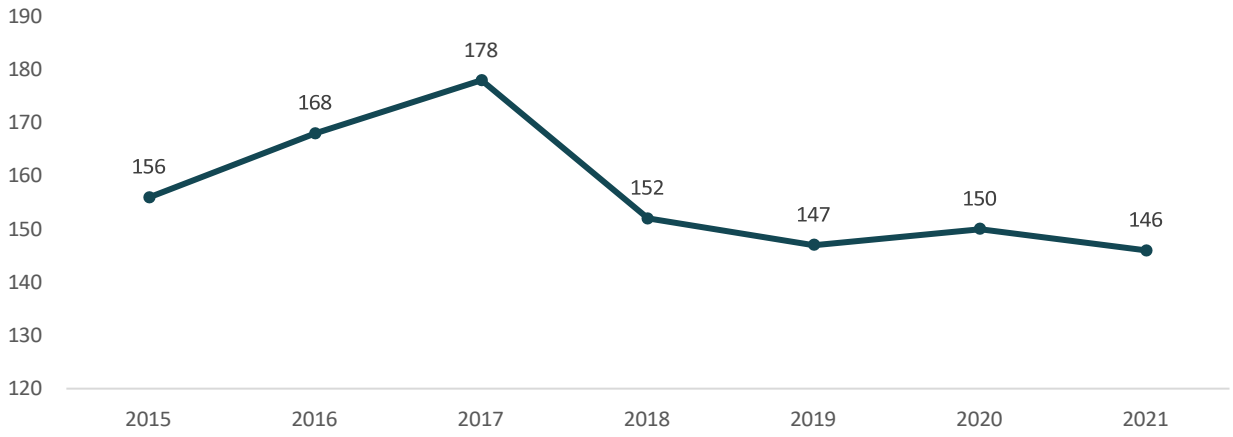

Sursa: Prelucrare proprie pe baza datelor furnizate de DGASPC Timiș

Comparativ cu segmentul copiilor cu dizabilități, evoluția numărului de persoane adulte cu dizabilități prezintă o dinamică diferită. Astfel, în anul 2021 , erau în evidențele DGASPC Timiș 2073 de persoane cu dizabilități, în localitățile din ZUF, în timp ce la nivelul municipiului Timișoara, DAS Timișoara a furnizat servicii pentru un număr de 3190 de persoane adulte cu dizabilități, prin intermediul Complexului de servicii pentru persoane adulte cu dizabilități. Comparativ cu anii trecuți, se remarcă creșteri ale acestui indicator, atât la nivelul municipiului (+ 28,27% față anul 2017) cât și la nivelul celorlalte localități din ZUF (+ 19,90% față de anul 2015).

Analiza numărului de beneficiari de servicii sociale, persoane cu dizabilități, arată o creștere a numărului de persoane adulte cu dizabilități, atât în municipiul Timișoara cât și în celelalte localități din ZUF. În ceea ce privește categoria de beneficiari copii cu dizabilități, se observă o scădere a numărului acestora, în localitățile apartenente la ZUF, din jurul municipiului, în timp ce, în Timișoara, schimbările din ultimii ani sunt foarte mici. Aceste dinamici indică nevoia îmbunătățirii serviciilor specializate dedicate persoanelor adulte cu dizabilități , atât prin măsuri de creștere a capacității serviciilor cât și prin eficientizarea acestora, precum și continuarea furnizării de servicii adaptate nevoilor copiilor cu dizabilități, la standarde crescute.

Persoane vârstnice

Conform actualei ”Strategii naționale privind îngrijirea de lungă durată și îmbătrânire activă”[200]România se confruntă cu o îmbătrânire rapidă a populației, având în prezent aproximativ 3,7 milioane de persoane în vârstă de 65 de ani sau mai mult, ceea ce reprezintă aproximativ 19,2 % din populație. Se preconizează că ponderea populației adulte vârstnice din România cu vârsta de 65 de ani sau mai mult va crește și mai mult, ajungând la 27,7 la sută, până în anul 2050. În aceeași perioadă, se preconizează că ponderea persoanelor în vârstă de 80 de ani sau mai mult va crește de la nivelul actual de 4,8 la sută la 8,5 la sută. Acestea situație afectează toate zonele țării și indică accentuarea nevoilor de îngrijire a persoanelor vârstnice, în viitor. Totodată, este de așteptat să crească numărul de persane vârstnice ce necesită acces la servicii sociale, ceea ce va crește presiunea pe furnizorii de servicii publice.

În prezent, persoanele vârstnice din municipiul Timișoara pot beneficia de servicii adaptate nevoilor lor, oferite de DAS Timișoara prin:

- Centrul de Zi pentru Bătrâni, în cadrul Complexului de servicii pentru persoane vârstnice ”Sf. Arh. Mihail și Gavril”;
- Compartimentul de Îngrijire la Domiciliu, în cadrul Complexului de servicii pentru persoane vârstnice ”Sf. Arh. Mihail și Gavril”;
- Centrul de socializare și petrecerea timpului liber ”clubul pensionarilor;
- Căminul pentru persoanele vârstnice Inocențiu M. Klein.

În anul 2021, prin structurile DAS Timișoara, au fost oferite servicii sociale pentru 467 de beneficiari. Numărul de beneficiari care apelează la serviciile DAS Timișoara este în creștere cu 3,09% față de anul 2017.

[200] https://mmuncii.ro/j33/index.php/ro/comunicare/comunicate-de-presa/6802-cp-aprobare-strategie-nationala-ingrijire-lung%C4%83-durata-2023-2030-14122022

FIGURĂ 141 - EVOLUȚIA NUMĂRULUI DE BENEFICIARI PERSOANE VÂRSTNICE, PE TIPURI DE SERVICII, MUN. TIMIȘOARA, 2017 - 2021, NR. PERSOANE

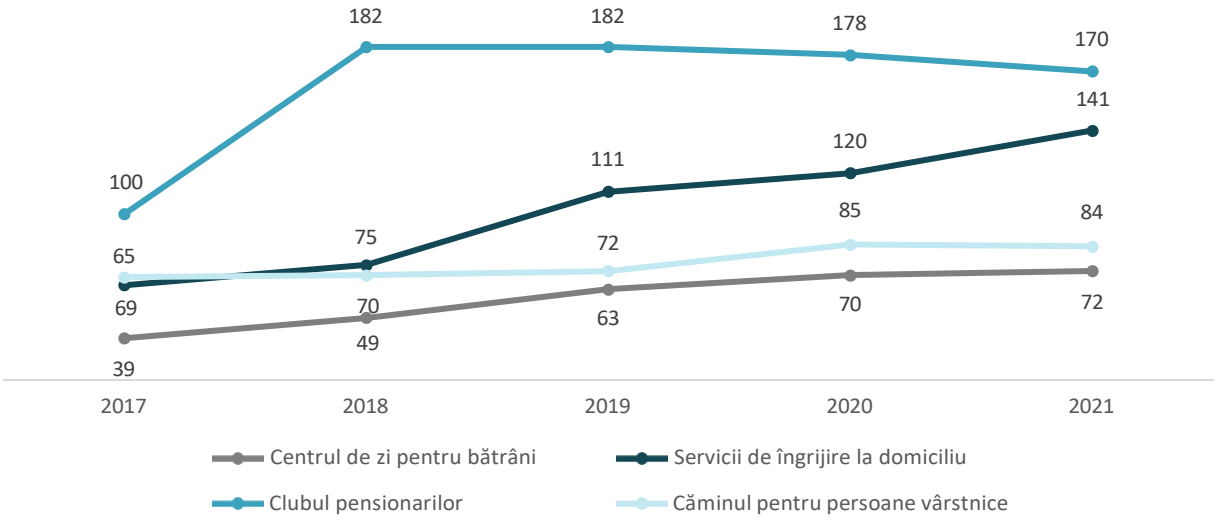

Sursa: Prelucrare proprie pe baza datelor furnizate de DAS Timișoara

Această creștere este a numărului de beneficiari persoane vârstnice este condiționată de capacitatea infrastructurii existente de furnizare a serviciilor sociale și nu reflectă evoluțiile demografice din ultimii ani care arată o accelerare a fenomenului de îmbătrânire a populației. Conform evoluțiilor demografice recente, numărul de persoane vârstnice (65 ani – 85 ani) a crescut cu 27,10% în ultimii ani (2015 – 2022), ajungând, în 2021, la peste 19% din totalul populației. De asemenea, în aceeași perioadă de referință, coeficientul de dependență a persoanelor vârstnice a crescut cu peste 95% la nivelul municipiului. Aceste rezultate că, în contextul în care municipiul Timișoara se confruntă cu un fenomen accentuat de îmbătrânire a populației, este nevoie de măsuri și soluții care să adreseze nevoile persoanelor vârstnice.

Alte categorii de servicii sociale

Persoanele fără adăpost din municipiul Timișoara pot beneficia de servicii sociale prin intermediul Centrului pentru persoane fără adăpost din cadrul Complexului de servici ”Sf. Francisc”. Centrul dispune de 54 de locuri de cazare iar în anul 2021, prin intermediul acestei structuri au avut loc 456 de intervenții.

De asemenea, Complexul de servicii ”Sf. Francisc” include și o cantină socială cu o capacitate de 1.000 de porții/zi. Un număr mediu de 587 de persoane au beneficiat în anul 2021 de serviciile cantinei sociale.

De asemenea, Serviciul Beneficii Sociale din cadrul DAS Timișoara a oferit ajutor social în anul 2021 pentru 523 de persoane. Numărul persoanelor beneficiare de ajutor social a scăzut constant în ultimii ani, cu peste 20%.

Victimele violenței în familie beneficiază, începând cu anul 2019, de servicii si suport de specialitate prin intermediul unui ”Complex de servicii pentru victimele violenței domestice și agresori” aflat în administrarea DAS Timișoara. În anul 2021, 199 de persoane au beneficiat de suport în cadrul Centrului de consiliere pentru prevenirea si combaterea violentei în familie, în timp ce 57 de persoane au primit asistență prin Centrul de asistenta destinat agresorilor. Fenomenul violenței în familie se manifestă la o scară din ce în ce mai largă în ultimii ani, așa cum reiese și din creșterea numărului de persoane care necesită astfel de servicii.

DAS Timișoara împreună cu DGASPC Timiș și partenerii furnizori de servicii sociale din zona de organizații neguvernamentale au ca obiective pentru perioada următoare atât creșterea investițiilor în dezvoltarea infrastructurii cât și înființarea de noi servicii sociale. Acest efort are rolul de a adapta serviciile oferite la situația curentă dar și la provocările viitoare în ceea ce privește ecosistemul de servicii sociale.

6.5.4. CULTURĂ, TURISM ȘI PETRECEREA TIMPULUI LIBER

Dincolo de impactul economic, sectoarele culturii și turismului sunt valoroase și din perspectiva posibilităților pe care le oferă de exprimare umană. Astfel, cultura și implicit industriile creative, sunt din ce în ce mai utile orașelor a căror economie este bazată și pe aceste resurse, fiind elementul catalizator în jurul căruia se pot cristaliza și dezvolta și alte sectoare de servicii.

Mai mult, prin desemnarea Timișoarei cu titlul de Capitală Europeană a Culturii pentru anul 2023, municipiul și-a modelat obiectivele axându-se pe influența pe care oamenii o au asupra comunității în care trăiesc. Astfel, Timișoara și zona de influență își propune să devină un teritoriu în care excelența culturală să primeze, oferind locuitorilor încrederea că prin implicare și participare se pot produce schimbări semnificative în orașul Timișoara. În anul 2023, focalizarea principală este punerea în valoare a călătoriei europene a Timișoarei prin care se oferă partenerilor europeni și internaționali oportunitatea de a-și prezenta cultura, ca parte a moștenirii europene comune.[201]

INFRASTRUCTURA CULTURALĂ

Municipiul Timișoara, numit și „capitala" provinciei istorice Banat, este reședința județului Timiș și centru cultural și economic al zonei de vest. Cu o populație de 311.651 de locuitori la nivelul anului 2022[202], orașul de pe Bega și-a păstrat de-a lungul timpului reputația de „oraș antreprenorial, occidental, transfrontalier și tânăr."[203]

Timișoara este un oraș multicultural, influențat de diversele comunități etnice, în special de cea germană, maghiară și sârbă, dar și de cele bulgară, italiană și greacă. Moștenirea culturală și diversitatea ofertei culturale sunt punctele forte ale orașului, fiind cunoscut pentru excelența artistică în muzică, literatură, pictură, sculptură și arhitectură, cât și pentru inovațiile sale tehnice și științifice. De asemenea, credincioși ortodocși, catolici, evrei, protestanți, luterani, reformați, musulmani și de alte confesiuni își practică religia în pace și libertate. [204]

Mai mult, în istoria sa, Timișoara a fost deschizător de drumuri în multe domenii de activitate, inclusiv în dezvoltarea ulterioară a județului și a regiunii, dintre care se pot aminti următoarele: prima fabrică de bere de pe teritoriul actual al României (1718), Timișoara – primul oraș al Imperiului Austro-Ungar cu iluminat stradal (1760) sau faptul că Timișoara este singurul oraș din Europa care avea și are trei teatre de stat, unul în limba română, unul în limba maghiară și unul în limba germană (1953).[205]

Printre **PRINCIPALELE DOTĂRI CULTURALE** prezente în municipiul Timișoara și zona urbană funcțională a acestuia se regăsesc următoarele echipamente majore:

MUZEE ȘI COMPLEXE MUZEALE, GALERII | Muzeul Național al Banatului – Timișoara, Muzeul etnografic al șvabilor – Giarmata, Muzeul Național de Artă Timișoara, Colecția muzeală a Episcopiei Ortodoxe Sârbe – Timișoara, Muzeul Episcopiei Romano-Catolice Timișoara – Timișoara, Colecția muzeală a Mitropoliei Ortodoxe a Banatului – Timișoara, Muzeul Militar – Timișoara, Casa memorială a Revoluției din Decembrie 1989 – Timișoara, Muzeul Satului Bănățean, Nokia Timișoara, Galeria Helios – Timișoara, Galeria Calpe – Timișoara, Galeria Jecza – Timișoara, Galeria de Artă Andreas – Timișoara, Galeria de Artă Armonii Cromatice – Timișoara, Muzeul de Transport Public „Corneliu Miklosi" – Timișoara, Muzeul Consumatorului Comunist – Timișoara, Muzeul Popa Popa's – Timișoara, Comenduirea Garnizoanei Timișoara.

TEATRE ȘI BIBLIOTECI | Teatrul Național „Mihai Eminescu" Timișoara, Teatrul German de Stat, Teatrul Maghiar de Stat Csiky Gergely, Teatrul pentru Copii și Tineri Merlin, Filarmonica „Banatul", Opera Națională

[201] https://timisoara2023.eu/ro/despre/
[202] Conform bazei de date INS Tempo, anul 2022
[203] https://timisoara2023.eu/ro/viziteaza-timisoara/
[204] https://timisoara2023.eu/ro/viziteaza-timisoara/
[205] https://www.primariatm.ro/

Română Timișoara, Teatrul de Vară – Timișoara, Biblioteca Centrului Cultural German – Timișoara, Biblioteca Județeană Timiș, Biblioteca Academiei Române Timișoara, Biblioteca Sârbilor din România Timișoara, Biblioteca Britanică Timișoara, Biblioteca Centrală Universitară Eugen Tudoran – Timișoara.

INSTITUȚII CULTURALE ȘI SPAȚII DE ARTĂȘI CULTURĂ | Centrul de Culturăși Artă al Județului Timiș, Centrul Cultural German – Timișoara, Casa Artelor – Timișoara, Cinema Victoria Timișoara, Cinema Studio Timișoara (în realizare lucrări de renovare), Kunsthalle Bega – spațiu alternativ și experimental Timișoara, Casa de Cultură a Studenților – Timișoara, Clubul Pensionarilor, Casa de Cultură a Municipiului Timișoara, Bastionul Maria Theresia, Casa Tineretului – Sala Rotonda, Centrul Reformat Noul Mileniu, Spațiul Minitremu, INDECIS artist runspace – galerie de artă, Spațiul Minitremu – Timișoara, Pavilionul ISHO, ArtEncounters, Escape Underground Hub, FABER, Casa LOGS, Centrul Cultural și Educațional Freidorf, Filarmonica Banatul – Sala Capitol și Grădina de vară etc.

LĂCAȘURI ȘI EDIFICII DE CULT | Catedrala Ortodoxă – Timișoara, Catedrala Romano Catolică – Timișoara, Sinagoga din Cetate – Timișoara, Biserica Evanghelică Luterană – Timișoara, Biserica Millennium – Timișoara, Biserica Piariștilor – Timișoara, Domul Romano-Catolic Sf. Gheorghe din Piața Unirii, Sinagoga din Fabric, Sinagoga din Iosefin, Catedrala Mitropolitană „Sf. Trei Ierarhi“ Timișoara, Biserica ortodoxă română „Adormirea Maicii Domnului“ – Timișoara, Biserica ortodoxă română „Nașterea Maicii Domnului“ - Calea Lugojului, Biserica ortodoxă română „Pogorârea Sfântului Duh“ – Cetate, Biserica ortodoxă română „Adormirea Maicii Domnului“ – Elisabetin, Biserica ortodoxă română „Sf. Arhimandrit Ștefan“ - Calea Martirilor, Biserica ortodoxă română „Sf. Ilie“ – Fabric, Biserica ortodoxă română „Sfinții Împărați Constantin și Elena“ – Fabric Est, Biserica ortodoxă română „Pogorârea Sfântului Duh“ – Fabric Vest, Biserica ortodoxă română „Sf. Apostoli Petru și Pavel“ – Fratelia, Biserica ortodoxă română „Pogorârea Sfântului Duh“ – Freidorf, Biserica ortodoxă română „Nașterea Maicii Domnului“ – Iosefin, Biserica ortodoxă română „Înălțarea Domnului“ – Mehala, Biserica ortodoxă română „Nașterea Maicii Domnului“ - Pădurea Verde, Biserica ortodoxă română „Sfinții Apostoli Petru și Pavel“ – Plopi, Biserica ortodoxă română „Adormirea Maicii Domnului“ – Ronaț, Biserica ortodoxă română „Sfinții Apostoli Petru și Pavel“ – Viile Fabric, Biserica romano-catolică – Piața Bălcescu, Piața Romanilor și Mehala, Biserica greco-catolică „Nașterea Maicii Domnului“, Biserica reformată – Cetate, Biserica ortodoxă sârbă – Cetate, Biserica ortodoxă sârbă – Fabric, Biserica ortodoxă sârbă Mehala, Parohia ortodoxă ucraineană – Lidia, o serie de biserici creștine baptiste, evanghelică luterană, penticostală, sau parohia reformată din Cetate, Cirada Roșie și Fratelia etc.

MONUMENTE DE FOR PUBLIC | Bastionul Cetății Timișoara, Primăria Veche – Timișoara, Cetatea Bastion, Monumentul martirilor revoluției din 16-22 decembrie 1989, Monumentul Sf. Ioan Nepomuk – Timișoara, Turnul de Apă Iosefin – Timișoara, Fântâna Punctelor Cardinale – Timișoara, Statuia Lupoaicei – Timișoara, Monumentul ostașului necunoscut – Timișoara, Monumentul Lupa Capitolina precum și multe alte monumente de for publice existente pe teritoriul municipiului și la nivelul arealului de influență: Monumentele comemorative închinate eroilor căzuți în Primul și în al Doilea Război Mondial, situate în centrul comunei Dumbrăvița, Statuia lui Petofi Sandor, Grupul statuar Eminescu-Petofi – Dumbrăvița, Monumentul eroilor aviatori – Dumbrăvița etc.

ATRACȚII REPREZENTATIVE | Castelul Huniade – Timișoara, Palatul Dicasterial – Timișoara, Palatul Episcopal Romano Catolic – Timișoara, Castelul Pașa Buinen, Casa prințului Eugeniu de Savoya – Timișoara și Prefectura Veche – Timișoara, Palatul Ștefania – Timișoara, Palatul Culturii Timișoara, Fântâna cu pești – Timișoara, Ceasul Floral – Timișoara, Casa Brück, Casa Comunității Ortodoxe, Casa cu axă de fier, Casa cu Lei, Casa Ormós, Casele Canonicilor, Cazinoul Militar, Primăria Veche, clădirile monumente istorice din centrul istoric Timișoara, Casa Baraj – Sânmihaiu Român etc.

Zona centrală a municipiului Timișoara este de departe principalul reper cu importanță istorică și socio-culturală aparte, aici fiind localizate unele dintre cele mai valoroase și reprezentative clădiri istorice timișorene, aparținând mai multor epoci și perioade distincte. Piețele și străzile sunt adevărate *muzee de arhitectură* în aer liber, putând fi admirate clădiri realizate în diferite stiluri arhitecturale care adăpostesc

și astăzi o parte din infrastructura socio-culturală a municipiului – Muzeul Banatului, Bastionul Theresia, sediul Mitropoliei Ortodoxe Române etc.

Se constată faptul că majoritatea dotărilor culturale și de petrecere a timpului liber se concentrează în zona central-istorică a orașului, în special atracțiile reprezentative precum teatrele, muzeele și bibliotecile. Acest lucru oferă atât cetățenilor, cât și turiștilor, oportunitatea unei oferte culturale cât mai accesibile, fiind ușor de vizitat, precum și posibilitatea pentru administrație și actorii locali de a dezvolta infrastructura de servicii și a ofertei culturale pentru producție și consum cultural de proximitate.

FIGURĂ 142 - PRINCIPALELE DOTĂRI CULTURALE IN MUNICIPIUL TIMIȘOARA ȘI LOCALITĂȚILE DIN ZUF

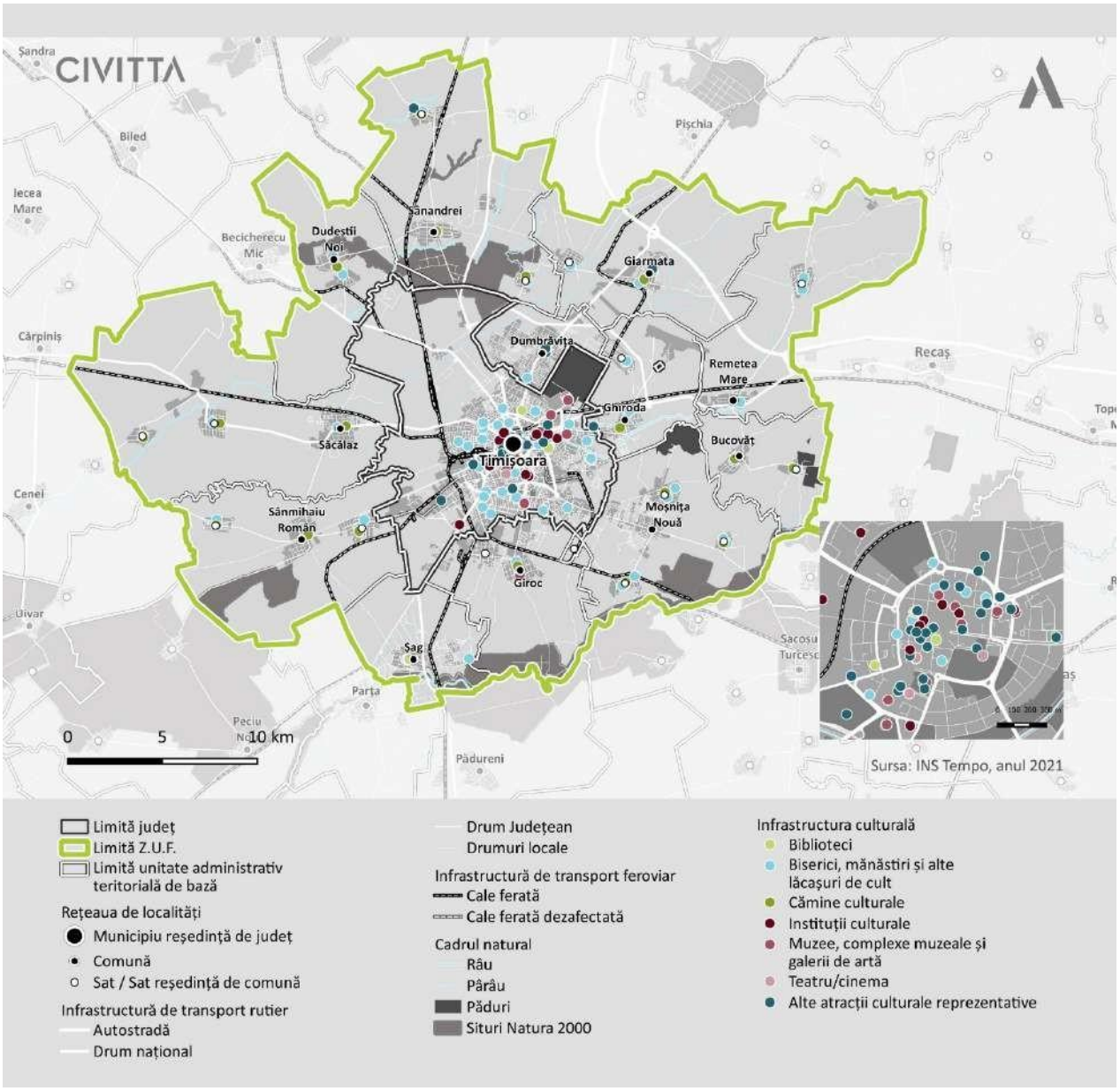

Sursa: Cartare Google Maps / INS Tempo

Cu toate acestea, zona limitrofă a municipiului prezintă o dotare mai scăzută din punct de vedere a infrastructurii culturale, existând cartiere din municipiul Timișoara și comune aflate în ZUF care dețin un număr mai redus de dotări culturale. În această situație sunt zonele periferice ale municipiului Timișoara,

cum este zona dintre cartierul Mehala, cartierul Calea Aradului, cartierul Calea Sever Bocu și comuna Dumbrăvița, cartierul Freidorf sau Fratelia din sudul municipiului.

În comunele din arealul de influență al municipiului Timișoara, un rol important în păstrarea tradițiilor și spiritualității locurilor îl au bisericile și mănăstirile, în special cele ortodoxe:

- Biserica Catolică – UAT Dumbrăvița;
- Biserica Reformată (1903) are 111 ani vechime și este monument istoric protejat – UAT Dumbrăvița;
- Biserica Ortodoxă – UAT Dumbrăvița;
- Biserica Romano-Catolică „Sf. Vendelin", monument protejat de importanță națională – UAT Dudeștii Noi;
- Biserica romano-catolică „Sf. Iosif" – UAT Giarmata;
- Biserica „Sf. Dumitru" – UAT Giroc.

Alături de acestea, căminele culturale joacă de asemenea un rol important în promovarea activităților culturale, însă puține dintre acestea au o programă culturală atractivă care să atragă publicul din aceste localități.

În ceea ce privește **INFRASTRUCTURA CULTURALĂ** a municipiului Timișoara, aceasta este alcătuită din biblioteci, muzee și colecții publice, cinematografe, instituții sau companii de spectacole și concerte. Astfel, dintre dotările amintite anterior, în anul 2021, în municipiul Timișoara, conform datelor disponibile în baza de date Tempo Online a Institutului Național de Statistică, funcționau 6 muzee, 1 bibliotecă publică (dintr-un total de 74 de biblioteci), 2 cinematografe și 8 instituții și companii de spectacole sau concerte.

Aceste date reflectă o scădere ușoară față de anul 2014, în special în contextul muzeelor și colecțiilor publice când în anul 2014 erau înregistrate 9 astfel de instituții.

FIGURĂ 143 - INFRASTRUCTURA CULTURALĂ A MUNICIPIULUI TIMIȘOARA ÎN PERIOADA 2014-2021

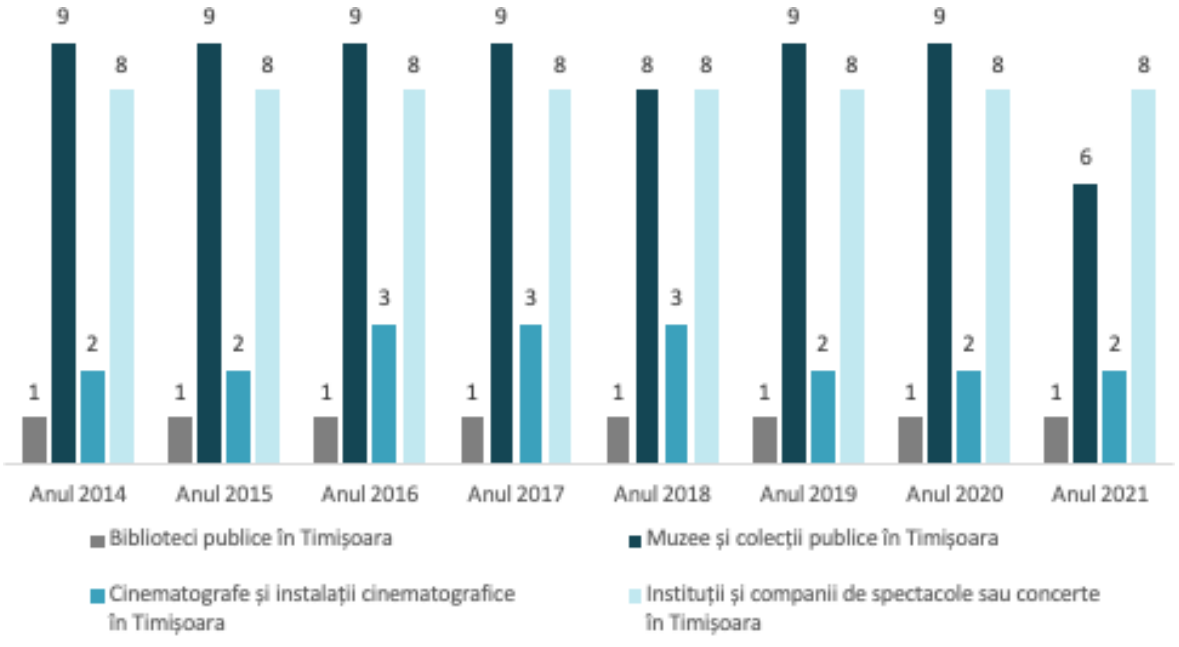

Sursa: Baza de date INS Tempo

Cu toate acestea, datele statistice nu reflectă întocmai realitatea, în prezent, la nivelul municipiului Timișoara funcționeazăși alte echipamente culturale specializate cum este cazul caselor de cultură, librăriilor, galeriilor de artă sau spațiilor gazdă, care sporesc această valoare culturală a municipiului. De exemplu, în cazul cinematografelor, prin Hotărârea Consiliului Local al Municipiului Timișoara nr. 559/20.12.2017, a fost asumat de către Consiliul Local al Municipiului Timișoara Protocolul de predare-primire a imobilelor cu destinația de săli și grădini de spectacol cinematografic din Municipiul Timișoara, încheiat între R.A.D.E.F. „România Film" și municipiul Timișoara, pentru:

- Cinematograful „ARTA", situat pe Str. Văcărescu nr. 18;
- Grădina de vară „ARTA", situată pe str. Văcărescu nr. 18;
- Cinematograful „DACIA", situat pe Str. Burebista nr. 7;
- Cinematograful „TIMIȘ", situat în Piața Victoriei nr. 7;
- Cinematograful „FREIDORF", situat pe Str. N. Andreescu nr. 97;
- Cinematograful „UNIREA", situat pe Str. Mureș nr. 3;
- Cinematograful „VICTORIA", situat pe Str. C. Porumbescu, nr. 2 - Piața N. Bălcescu nr. 7-8;
- Cinematograful „FRATELIA", situat pe Str. Izlaz nr. 40.

Cu toate acestea, în ultimii ani, producțiile de divertisment independente și din zona arthouse nu s-au bucurat de aceeași susținere. Deși există public interesat de acestea, inclusiv străini care vizitează Timișoara în contextul programului Timișoara Capitală Culturală Europeană, acest segment nu poate fi atras fără a avea spații de proiecție adecvate.

Ca parte a programului investițional în domeniul cultural și parte a candidaturii Timișoarei la titlul de Capitală Culturală Europeană, fostele cinematografe vor deveni spații multifuncționale culturale, dotate cu aparatură de proiecție, dar potrivite și pentru alte categorii de arte ale spectacolului. Astfel, Cinema Victoria, Cinema Dacia, Cinema Studio, Cinema Timiș și Cinema Freidorf urmează să găzduiască proiecții de filme, concerte și expoziții, când Timișoara își exercită titlul de Capitală Europeană a Culturii. Toate se află acum în diferite faze de modernizare.

În primăvara anului 2022 Cinema Victoria s-a redeschis sub o nouă înfățișare – cu echipamente și facilități moderne, dar păstrând o linie clasică – cinematograful a găzduit o mulțime de proiecții și evenimente, printre care „Festivalul Ceau, Cinema!" sau „Festivalul Filmului European".

Cinema Victoria are o sală multifuncțională cu aproape 200 de locuri, ecran retractabil și un sistem de sonorizare potrivit pentru filme, concerte sau piese de teatru. Aici, publicul poate participa la: teatru, teatru independent, improvizație, teatru studențesc, stand-up comedy, cinema arthouse, cinematecă, dans contemporan și arte performative. Cinema Victoria este prima dintre sălile de cinema ale orașului reabilitate de Municipiul Timișoara, administrate și activate prin Centrul de Proiecte Timișoara și va fi o nouă scenă pentru film de artă, teatru independent și alte evenimente ale comunității.[206]

În anul 2023 ar urma să fie disponibile alte două săli multifuncționale, tot foste cinematografe din rețeaua falimentară RADEF: Cinema Dacia și Cinema Timiș. Ele vor fi completate, tot în 2023, cu extrem de așteptatul Cinema Studio, care ar urma să funcționeze exclusiv ca cinematograf arthouse și cinematecă, având în dotare două ecrane și o terasă unde vor putea fi de asemenea organizate proiecții. În același context, documentația pentru transformarea Cinema Freidorf într-un centru cultural este gata, însă mai sunt câțiva pași de urmat înainte ca lucrările propriu-zise să poată demara.

[206]https://cinemavictoria-tm.ro/despre/

FIGURĂ 144 - INFRASTRUCTURA CULTURALĂ DIN MEDIUL URBAN VS. MEDIUL RURAL – TIMIȘOARA ȘI LOCALITĂȚILE DIN ZUF, 2021

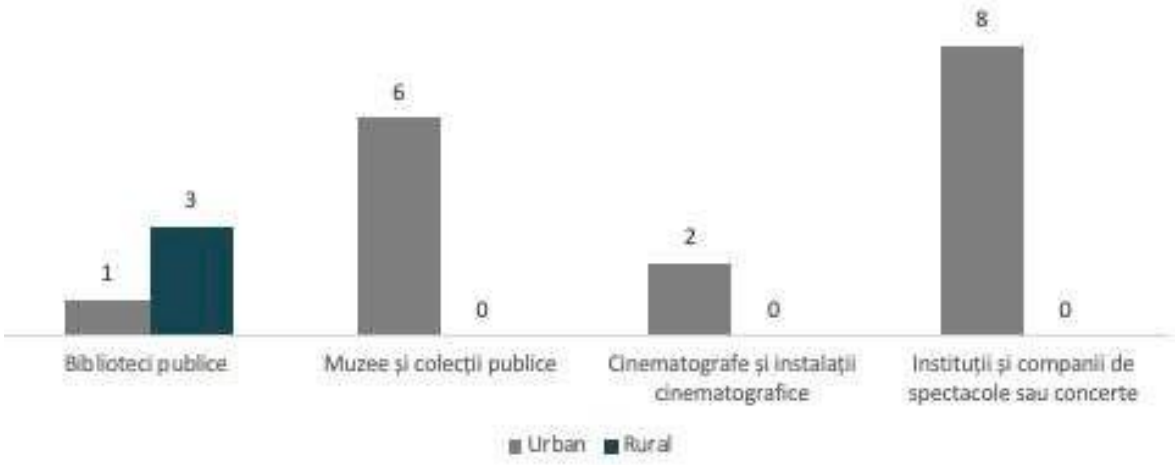

Sursa: Baza de date INS Tempo

În același timp, infrastructura culturală din mediul rural este încă subdezvoltată, cea mai mare concentrare a acestora fiind în cazul bibliotecilor publice, care sunt în număr mai mare față de singura bibliotecă publică din municipiul Timișoara. Conform bazei de date a Institutului Național de Statistică, în prezent există câte 1 bibliotecă publică în UAT Dudeștii Noi, UAT Ghiroda și UAT Sânmihaiu Român.

Din punct de vedere al infrastructurii culturale, una din provocările importante pentru revendicarea orașului este utilizarea nepotrivită a spațiilor disponibile. Fostele zone industriale, vechile cinematografe și fabricile abandonate (cum ar fi, fosta Fabrică de Pălării „Paltim") au un potențial extraordinar de a fi reconvertite în spații culturale, în timp ce spațiile publice din cartiere pot fi utilizate pentru evenimente culturale.

Alături de fostele zone industriale ale municipiului, o altă provocare a orașului sunt monumentele și zonele istorice neglijate. O lege recentă, din iunie 2016, privind restaurarea clădirilor istorice cu susținerea primăriilor reprezintă un pas înainte în această privință. În același timp, există o nevoie acută de spații noi. Industriile creative locale și artiști independenți duc lipsă de studiouri de lucru și locuri de organizare a unor evenimente artistice.[207][208] Prin programului TM2023 s-a încercat transformarea Timișoarei într-un loc unde oamenii devin rațiunea dezvoltării sale. În acest sens, infrastructura orașului trebuie să fie deschisă și prietenoasă, pentru a permite transferul energiei creative a oamenilor către comunitate, facilitând astfel un sentiment incluziv și reconfortant al cetățeniei. În ultimii ai, municipalitatea Timișoarei a implementat aproximativ 35 de proiecte finanțate de UE pentru dezvoltarea infrastructurii culturale și revitalizarea urbană care au început încă din momentul în care Timișoara și-a anunțat candidatura acum zece ani.

În opinia Comisiei Europene, metropola a câștigat „o viziune nu pe un an ci una pentru oraș". Printre cele mai importante intervenții de infrastructură culturală propuse în dosarul de candidatură putem enumera[209]:

- Centru pentru Artă, Tehnologie și Experiment – un spațiu deschis experimentului și inovației, prin intermediul artei și tehnologiei;
- Noua sală de spectacole a Teatrului German de Stat – conversia unei clădiri industriale;

[207] https://timisoara2023.eu/document/view/42/Bidbook_RO_Timisoara2021.pdf
[208] Anul cultural european Timișoara 2023 a început oficial | România | DW | 17.02.2023
[209] https://timisoara2023.eu/document/view/42/Bidbook_RO_Timisoara2021.pdf

- Centrul de Cultură Mărășești – conversia celui mai vechi spital public (1741) din Europa de Est;
- Centrul Cultural Sinagoga – Sinagoga din secolul al XIX-lea a fost transformată într-o sală de concerte și un spațiu cultural;
- Reabilitarea Palatului Culturii – restaurarea completă a clădirii;
- Muzeul Revoluției Române – un muzeu creativ și inovativ al Revoluției Române;
- Conversia fostelor săli de cinematograf – transformarea a 9 foste săli de cinematograf în centre culturale, studiouri de teatru, cinematografe și galerii de artă;
- Restaurarea Castelului Huniade;
- Reabilitarea Muzeului Satului Bănățean din Timișoara – pentru promovarea tradițiilor, artefactelor și culturii țărănești;
- Centrul Cultural Turnul de Apă din Iosefin – transformarea vechiului turn în spații pentru expoziții și evenimente culturale restrânse;
- Centrul Cultural și Educațional Kuncz – realizarea unui centru comunitar pentru educație culturală și alfabetizare în Timișoara.

În același timp, conform dosarului de candidatură, s-a avut în vedere reabilitarea spațiilor publice din Cartierul Cetate – faza I și II, reabilitarea infrastructurii publice urbane a maurilor Canalului Bega ce presupunea realizarea de noi trasee pentru biciclete și pietoni, noi spații verzi și parcuri și primul serviciu de transport public pe apă din România, reabilitarea Ansamblului Urban Corso (parte a patrimoniului național ce include câteva dintre cele mai importante edificii culturale din oraș), realizarea unui program de finanțare locală pentru proprietarii de clădiri istorice, reabilitarea Canalului Bega și proiectul Muzeu digital interactiv al științei și tehnologiei informaționale care a fost realizat cu sprijinul Primăriei Municipiului Timișoara și al Consiliului Local Timișoara – în sprijinul programelor dezvoltate în cadrul Timișoara – Capitală Europeană a Culturii în anul 2023.

Nu toate sunt proiecte programate vor fi gata în anul 2023, unele dintre acestea fiind organizate în anii următori, fiind astfel moștenirea pe care Capitala Europeană a Culturii în anul 2023 a lăsat-o municipiului Timișoara. În prezent, se lucrează la realizarea Centrului Cultural Turnul de Apă din Iosefin, precum și la reabilitarea Palatului Culturii și la conversia fostelor săli de cinema Dacia, Timiș sau Studio. De asemenea, Castelul Huniade se află în proces de renovare și va constitui un nou spațiu expozițional cu mii de metri pătrați de zonă de expunere. Se dorește acoperirea curții interioare a castelului și utilizarea clădirii și pentru al tip de evenimente culturale. Castelul ce adăpostește Muzeul Banatului este în reabilitare din 2006, iar anul acesta se va deschide o parte a acestei clădiri care a fost consolidată.[210]

Programul național „Timișoara – Capitală Europeană a Culturii în 2023" presupune, în relație cu Programul Cultural o serie de investiții în infrastructura culturală, finanțate atât din sumele prevăzute în acest scop în bugetele locale ale municipiului Timișoara și județului Timiș, cât și din bugetul de stat, prin bugetul Ministerului Culturii, prin transfer către bugetele locale.

În acest context, pe lista obiectivelor de investiții ale municipiului Timișoara în sprijinul Programului Timișoara 2023 se pot enumera:[211]

- Reabilitare Cinema Victoria – stadiu de realizare 100% / perioadă derulare estimată: noiembrie 2022 – februarie 2023 / surse de finanțare: bugetul local al municipiului Timișoara;
- Reabilitare Sala Dacia – stadiu de realizare 50% / perioadă derulare estimată: aprilie 2021 – mai 2023 / surse de finanțare: bugetul local al municipiului Timișoara și bugetul de stat, prin Ministerul Culturii;

[210] https://www.dw.com/ro/anul-cultural-european-timi%C8%99oara-2023-a-%C3%AEnceput-oficial/a-64746132
[211] https://centruldeproiecte.ro/wp-content/uploads/2022/12/RO_Final_Programul-cultural-reactualizat-TM23.pdf

- Reabilitare Cinema Studio – stadiu de realizare 55% / perioadă derulare estimată: iunie 2021 – iunie 2023 / surse de finanțare: bugetul local al municipiului Timișoara și bugetul de stat, prin Ministerul Culturii;
- Reabilitare Sala Timiș – stadiu de realizare 55% / perioadă derulare estimată: februarie 2022 – aprilie 2023 / surse de finanțare: bugetul local al municipiului Timișoara și bugetul de stat, prin Ministerul Culturii;
- Multiplexity Zona Nord – stadiu de realizare 70% / perioadă derulare estimată: mai 2022 – decembrie 2022 / surse de finanțare: bugetul de stat, prin Ministerul Culturii;
- Multiplexity Zona Sud – stadiu de realizare AC în curs de obținere / perioadă derulare estimată: 2023 – 2025 / surse de finanțare: bugetul local al municipiului Timișoara și alte surse de finanțare;
- Infrastructură culturală de tipul dotărilor cu mijloace fixe pentru spații interioare și exterioare – perioadă derulare estimată: 2023 / surse de finanțare: bugetul de stat, prin Ministerul Culturii;
- Refuncționalizare clădire din zona Cetate din spital de dermatologie în spațiu multicultural (Centrul Multicultural Mărășești) – stadiu de realizare 20% / perioadă derulare estimată: iulie 2020 – decembrie 2023 / surse de finanțare: bugetul local al municipiului Timișoara și bugetul de stat, prin Ministerul Culturii;
- Reabilitare termicăși reamenajare parțială nivel parter corpuri A1, A2 și B ale Palatului Culturii – AC obținut / perioadă derulare estimată: 2020 – 2024 / surse de finanțare: bugetul local al municipiului Timișoara și alte surse de finanțare;
- Galerie de artă Calea Aradului – AC în curs de obținere / perioadă derulare estimată: mai 2023 – noiembrie 2023 / surse de finanțare: bugetul local al municipiului Timișoara și alte surse de finanțare;
- Filarmonica Banatului Timișoara – DALI / perioadă derulare estimată: 2023 – 2025 / surse de finanțare: bugetul local al municipiului Timișoara și alte surse de finanțare;
- Reabilitare Centru Cultural și Educațional Freidorf – în contractare / perioadă derulare estimată: 2023 – 2024 / surse de finanțare: POR 2014-2020, ADR Vest;
- Reabilitare Centru Cultural și Educațional Kuncz – stadiu de realizare 50% / perioadă derulare estimată: februarie 2022 – septembrie 2023 / surse de finanțare: POR 2014-2020, ADR Vest;
- Turnul de apăIosefin: stadiu de realizare 20% / perioadă derulare estimată: octombrie 2021 – iulie 2023 / surse de finanțare: granturile SEE 2014-2021, în cadrul RO-CULTURA;
- Casa Memorială Corneliu Miklosi – DALI în curs de aprobare / perioadă derulare estimată: 2023 – 2025 / surse de finanțare: bugetul local al municipiului Timișoara și alte surse de finanțare;

Alături de aceste intervenții, alte 30 de proiecte sunt prevăzute pe lista obiectivelor de investiții ale județului Timiș în sprijinul Programului Timișoara 2023. Dintre acestea enumerăm o serie de proiecte care se află deja în derulare sau în faza de inițiere a procedurii de achiziție: [212]

- Dotare cu mobilier și echipamente audio-video/IT a Sălii Multifuncționale și a Centrului Info Bastion – în derulare / perioadă derulare estimată: noiembrie 2022 – iunie 2023;
- Proiectare și dotare Sala Multifuncțională din Palatul Administrativ – inițiere procedură de achiziție / perioadă derulare estimată: decembrie 2022 – iulie 2023;
- Realizare și montare 80 panouri stradale pentru expoziția Patrimoniu sub reflectoare – Timișoara: Lumi paralele, Muzeul Național al Banatului – inițiere procedură achiziție / perioadă derulare estimată: decembrie 2022 – martie 2023;

[212] https://centruldeproiecte.ro/wp-content/uploads/2022/12/RO_Final_Programul-cultural-reactualizat-TM23.pdf

- DOM cu video-proiecție, configurare și instalare, diametru DOM de 6 ml, Muzeul Național al Banatului – inițiere procedură achiziție / perioadă derulare estimată: decembrie 2022 – martie 2023;
- Echipamente și dotări Muzeul de Artă, Muzeul Național de Artă Timișoara – inițiere procedură achiziție / perioadă derulare estimată: noiembrie 2023 – iulie 2023;
- Construire Clădire Multifuncțională cu scop expunere imersivă a proceselor de restaurare / conservare, depozit de tranzit și carantină, Muzeul Satului Bănățean – procedură de achiziție proiectare / perioadă derulare estimată: noiembrie 2023 – iulie 2023;
- Echipamente și dotări Muzeul Satului, Muzeul Satului Bănățean – inițiere procedură de achiziție / perioadă derulare estimată: noiembrie 2022 – martie 2023;
- Lucrări de reabilitare acoperișși realizare spațiu expozițional la sediul din strada E. Ungureanu nr. 1 – lucrări de execuție, Centrul de Culturăși Artă al Județului Timiș – în derulare / perioadă derulare estimată: octombrie 2022 – martie 2023;
- Lucrări de amenajare și dotări spații administrate de BJT, în cadrul Bastionului Theresia (Traveele A1.5 – A1.12) – proiectare + execuție, Biblioteca Județeană Timiș "Sorin Titel" – etapa de proiectare, în derulare / perioadă derulare estimată: noiembrie 2022 – iulie 2023;
- Reabilitarea canalului Bega (Creșterea potențialului turistic în comunitățile din zona Canalului Bega în România și Serbia și extinderea navigației pe ruta Timișoara–Dunăre) – finalizat;
- Reabilitarea clădirii Bibliotecii Județene Timiș – Piața Libertății nr. 3 – proiectare finalizată / perioadă derulare estimată: 2024 – 2025;
- Restaurare, consolidare și dezvoltare Castelului Huniade – PT în execuție / perioadă derulare estimată: 2024 – 2026.

ELEMENTE DE PATRIMONIU CULTURAL

Patrimoniul cultural este definit, prin legislația în vigoare în România, ca fiind format din totalitatea bunurilor care reprezintă o mărturie și o expresie a valorilor, credințelor, cunoștințelor și tradițiilor naționale, indiferent de regimul de proprietate al acestora[213]. Acesta cuprinde o colecție de mărturii ale creativității umane de-a lungul istoriei sale de la bunuri mobile și imobile, la tradiții și expresii culturale imateriale.

În ceea ce privește patrimoniul cultural, acesta este foarte variat și este compus din patrimoniu cultural material – clădiri, peisaje și artefacte, și patrimoniu cultural imaterial – limbă, muzică, obiceiuri și tradiții. Ambele tipologii au un rol deosebit de important în conturarea identității unui teritoriu, prin dovezile pe care le poartă privind cultura și istoria unei comunități.

Municipiul Timișoara dispune de un important patrimoniu construit, cu valoare culturală, arhitecturală, istoricăși urbanistică ridicată, protejat și recunoscut la nivel local și național, reprezentativ pentru dezvoltarea comunității, pentru dezvoltarea regiunii istorice sub diferite influențe culturale și pentru rolul pe care acest oraș l-a avut în evoluția militară, diplomatică și culturală a teritoriului. Aici se găsesc o varietate de clădiri, monumente, muzee și alte obiective culturale deosebite.

Conform Strategiei Culturale a Municipiului Timișoara, „o treime din clădiri sunt cu valoare de patrimoniu (14.500 imobile cuprinse în lista de monumente istorice sau care fac parte din ansambluri arhitecturale). Majoritatea acestor clădiri fac parte din moștenirea imperială, o perioadă de înflorire economică ce a lăsat amprente în oraș. Importanța patrimoniul construit pentru identitatea Timișoarei este recunoscută de locuitori, iar această recunoaștere este acordată și de profesioniști atât în literatura de specialitate, cât și

[213] Legea nr. 182/2000 privind protejarea patrimoniului cultural național mobil – http://www.cdep.ro/pls/legis/legis_pck.htp_act_text?idt=24709

prin acordarea statutului special de protecție pentru clădiri, situri și ansambluri urbane care cuprind o suprafață foarte importantă a orașului.” [214]

ZONE PROTEJATE DE INTERES NAȚIONAL

În conformitate cu Legea nr. 5/2000, zonele protejate sunt zonele naturale sau construite, delimitate geografic și/sau topografic, care cuprind valori de patrimoniu natural și/sau cultural și sunt declarate ca atare pentru atingerea obiectivelor specifice de conservare a valorilor de patrimoniu.

La nivel regional, municipiul Timișoara se încadrează într-un teritoriu cu un bogat patrimoniu construit reprezentativ pentru istoria sa bogată și diversitatea culturală. Mai mult, municipiul Timișoara prezintă o diversitate arhitecturală bogată, cu clădiri care reflectă diferite perioade istorice și stiluri artistice. Arhitectura din Timișoara este un aspect important al patrimoniului cultural al orașului și oferă o privire captivantă asupra evoluției sale istorice și culturale de-a lungul secolelor.

În acest sens, în municipiul Timișoara au fost identificate 3 elemente de patrimoniu cultural construit cu o valoare culturală de interes național, alături de o serie de rezervații și monumente ale naturii care se află în zona urbană funcțională a municipiului Timișoara, respectiv în Comuna Remetea Mare și Comuna Ghiroda.

TABEL 51 - VALORI DE PATRIMONIU CULTURAL DE INTERES NAȚIONAL DIN LEGEA 5/2000

CATEGORIE	TIP/ SUBCATEGORIE	DENUMIRE	LOCALITATE
Monumente și ansambluri de arhitectură	Ansambluri urbane	Centrul istoric al orașului	Municipiul Timișoara
Monumente și ansambluri de arhitectură	Biserici și ansambluri mănăstirești	Catedrala romano-catolică	Municipiul Timișoara
Monumente și ansambluri de arhitectură	Biserici și ansambluri mănăstirești	Catedrala Sfinții Trei Ierarhi	Municipiul Timișoara

Sursa: Legea nr. 5 din 6 martie 2000 (*actualizată*)

Centrul istoric al Timișoarei reprezintă o valoare culturală inestimabilă, cu clădiri notabile care ilustrează evoluția arhitecturii și istoriei orașului de-a lungul secolelor. Este un loc deosebit de interesant pentru turiști și pentru cei interesați de patrimoniul cultural și arhitectura urbană, cu clădiri notabile care reflectă diverse stiluri arhitectonice și istorice. Acesta este un loc plin de istorie și cultură, care păstrează multe dintre elementele sale originale.

Un element notabil al centrului istoric al Timișoarei este arhitectura barocă, cu clădiri impresionante cum ar fi Palatul Baroc, construit în secolul XVIII și situat în Piața Unirii, care impresionează cu fațada sa ornamentată și elementele arhitecturale baroce. Tot în aceeași piață se găsește și Catedrala Mitropolitană, construită în secolul XVIII în stil baroc, cu elemente rococo și neoclasic.

Cetatea Timișoarei este un important obiectiv istoric din municipiul Timișoara, situat în partea de nord a centrului istoric. Este o fortificație cu o istorie îndelungată, care a avut un rol semnificativ în apărarea și dezvoltarea orașului de-a lungul timpului. Cetatea a fost construită în secolul al XVIII-lea în stil baroc, fiind una dintre cele mai impunătoare fortificații din Europa Centrală și de Est la acea vreme. Ea cuprindea ziduri de apărare, bastioane, turnuri, șanțuri și un palat baroc, precum și o serie de clădiri administrative și militare.

[214] Strategia Culturală a municipiului Timișoara 2014-2024 – https://www.primariatm.ro/file_uploads/cultura/STATEGIA-CULTURALA-NEEDITA.pdf

De asemenea, Cetatea Timișoarei a avut un rol important în istoria orașului, fiind martora unor evenimente semnificative, cum ar fi Revoluția de la 1848, când cetatea a fost locul de desfășurare a unor lupte pentru libertate și independență. În prezent, Cetatea Timișoarei oferă vizitatorilor oportunitatea de a descoperi istoria și arhitectura sa, cu elemente notabile precum bastioanele, zidurile de apărare, palatul baroc și turnurile de observație. De asemenea, de pe zidurile cetății se pot admira priveliști panoramice asupra orașului Timișoara. Cetatea reprezintă un important simbol al istoriei și identității locale, atrăgând turiști și iubitori de istorie din întreaga lume.

TABEL 52 - ZONE NATURALE PROTEJATE DE INTERES NAȚIONAL ȘI MONUMENTE ALE NATURII DIN LEGEA 5/2000

CATEGORIE	DENUMIRE	LOCALITATE	SUPRAFAȚĂ (HA)
Rezervații și monumente ale naturii	Arboretumul Bazoș	Comuna Remetea Mare	60,00
Rezervații și monumente ale naturii	Pădurea Bistra	Comuna Ghiroda	19,90

Sursa: Legea nr. 5 din 6 martie 2000 (*actualizată*)

Zone protejate de interes național se regăsesc și la nivelul zonei urbane funcționale a municipiului Timișoara, fiind incluse ca monumente ale naturii Arboretumul Bazoș din Remetea mare și Pădurea Bistra din Ghiroda. Aceasta din urmă este una dintre cele mai vechi păduri virgine de gorun (Quercuspetraea) din România și Europa Centrală, cu o vechime estimată la peste 450 de ani. Pădurea Bistra este un habitat natural important pentru o varietate de specii de plante și animale, inclusiv multe specii rare și protejate. Aici pot fi întâlnite gorunii seculari, dar și alte specii de arbori și plante, precum carpenul, fagul, stejarul, iedera și mușchii.

Arboretumul Bazoș este o altă destinație naturală importantă din imediata apropiere a municipiului Timișoara. Situat în localitatea Bazoș din comuna Remetea Mare, acest arboretum găzduiește o varietate impresionantă de arbori și plante exotice. Parcul a fost înființat în anii 1970 și include specii de arbori și plante provenind din diferite regiuni ale lumii, precum America de Nord, Asia, Africa și Australia. Aici pot fi admirate specii rare de arbori precum sequoia, cedrul de Himalaya, gingko biloba, nucul pecan și multe altele.

FIGURĂ 145 - ZONE NATURALE PROTEJATE DE INTERES NAȚIONAL ȘI MONUMENTE ALE NATURII DIN LEGEA 5/2000

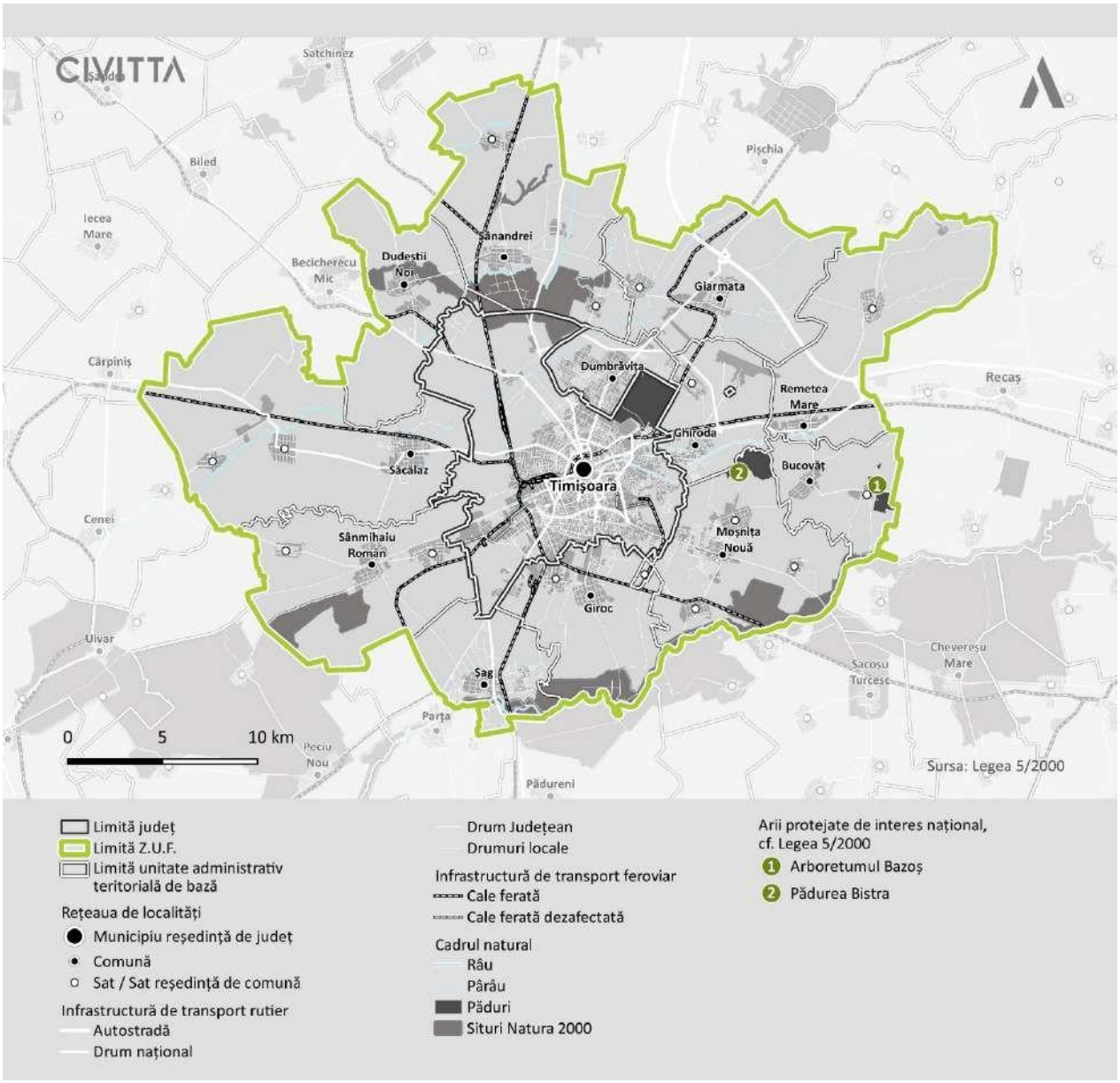

Sursa: Sursa: Legea nr. 5 din 6 martie 2000 (*actualizată*)

Atât Pădurea Bistra, cât și Arboretumul Bazoș reprezintă importante zone de conservare a biodiversității și sunt locuri ideale pentru plimbări în natură, observarea plantelor și animalelor, studierea ecologiei și educație ambientală.

PATRIMONIUL CONSTRUIT PROTEJAT

Tipologia, starea și numărul monumentelor istorice reprezintă unele dintre cele mai importante criterii calitative și cantitative de identificare a unor areale cu o valoare culturală ridicată. Municipiul Timișoara beneficiază de un substanțial patrimoniu construit cu o foarte mare valoare culturală, istoricăși arhitecturală, recunoscut la nivel național prin includerea în Lista Monumentelor Istorice a unui număr de 119 monumente istorice, alături de alte 22 de monumente istorice identificate la nivelul zonei urbane funcționale a municipiul Timișoara, dintr-un total de 340 de monumente istorice de la nivelul județului Timiș.

FIGURĂ 146 - PATRIMONIUL CULTURAL CONSTRUIT AL MUNICIPIULUI TIMIȘOARA ȘI ZONA URBANĂ FUNCȚIONALĂ, PE UAT-URI

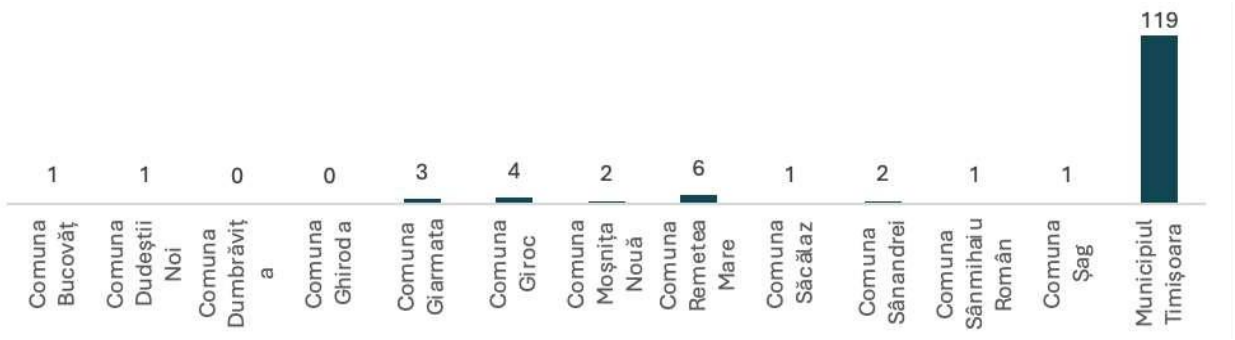

Sursa: Lista Monumentelor Istorice, 2015

Patrimoniul cultural al municipiului Timișoara și a zonei urbane funcționale poartă amprenta stilurilor central-europene, dar se definește și drept creația reprezentativăși ilustrativă a minorităților locale, evidențiind aspectele multiculturale și multietnice drept componente definitorii pentru patrimoniul material și nu numai. Acesta cuprinde monumente istorice, reflectând și reprezentând epocile istoriei asupra teritoriului, începând cu primele perioade și culminând cu monumente industriale din secolul al-XX-lea. Printre cele mai importante și recunoscute monumente arhitecturale se numără: fortificații și cetăți – Cetatea Timișoara, castele – Castelul Huniade, palate – Palatul Baroc, Palatul Dejan și Palatul Dicasterial din Timișoara, turnuri – turnurile de apă din Timișoara, biserici de lemn de secol XVII, XVIII și XIX, biserici și ansambluri mănăstirești, ansambluri tradiționale rurale, monumente de arhitectură populărăși arhitectură industrială, inclusiv ecluze și alte amenajări hidrotehnice, precum Casa Baraj de la Sânmihaiu Român sau Centrala Hidroelectrică Timișoara.

TABEL 53 - PATRIMONIUL CULTURAL CONSTRUIT AL MUNICIPIULUI TIMIȘOARA ȘI ZONA URBANĂ FUNCȚIONALĂ

MONUMENTE ISTORICE	GRUPA A MONUMENTE ISTORICE DE VALOARE NAȚIONALĂ SAU UNIVERSALĂ	GRUPA B MONUMENTE ISTORICE REPREZENTATIVE PENTRU PATRIMONIUL CULTURAL LOCAL	TOTAL
I – Situri arheologice	1	14	15
II – Monumente de arhitectură	47	60	107
III – Monumente de for public	3	12	15
IV – Monumente memoriale și funerare	1	3	4
S – situri	2	13	15
a – ansambluri	6	16	22
m – monumente	44	60	104
TOTAL	**52**	**89**	**141**

Sursa: Lista Monumentelor Istorice, 2015

De asemenea, pe teritoriul întregului teritoriu există și o serie de monumente arheologice – complexe paleolitice, așezări și necropole din neolitic, eneolitic, epoca bronzului și din prima epocă a fierului precum

și așezări de factură dacicăși daco-romană. Pe lângă acestea, patrimoniul cultural imobil din municipiul Timișoara și zona urbană funcțională cuprinde o multitudine de monumente istorice de for public și de monumente cu caracter memorial / funerare – case memoriale, grupuri statuare, busturi, plăci comemorative, cimitire și morminte.

FIGURĂ 147 - MONUMENTE ISTORICE ÎNSCRISE ÎN LMI 2015, CENTRUL ISTORIC AL MUNICIPIULUI TIMIȘOARA

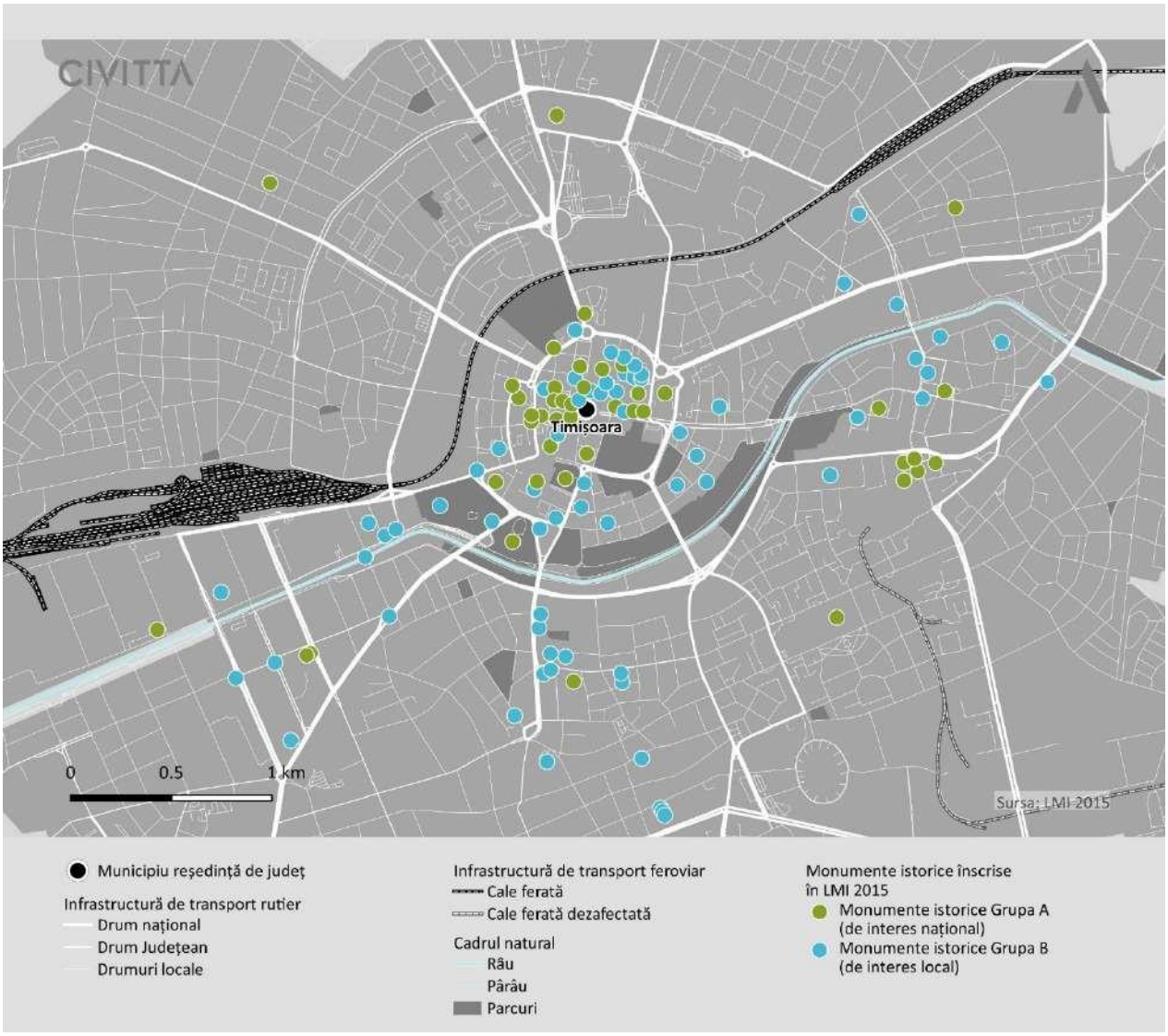

Sursa: Lista Monumentelor Istorice, 2015

Timișoara este una dintre cele mai vechi și mai frumoase așezări din această zonă a țării. Orașul are o istorie bogată, fiind construit pe ruinele unor așezări antice, apoi pe cele ale unor cetăți fortificate – cea mai cunoscută fiind și Cetatea Medievală a Timișoarei împreună cu Bastionul Maria Theresia. Acesta este unul dintre cele șapte bastioane care au făcut parte din sistemul de fortificații al Cetății Timișoara în secolul al XVIII-lea. El a fost construit în perioada 1735-1745, în timpul domniei împărătesei Maria Tereza a Austriei, de unde și numele său. Bastionul Theresia a avut un rol important în sistemul de apărare al Cetății Timișoara, fiind amplasat în partea de est a cetății, în apropierea porții de intrare numităși „Poarta Theresia”. Bastionul era prevăzut cu ziduri groase de apărare, turnuri de observație și șanțuri, și era folosit pentru protecția cetății împotriva atacurilor inamice.

În prezent, Bastionul Maria Theresia a fost restaurat și deschis pentru vizitare. El găzduiește diverse expoziții și evenimente culturale, oferind vizitatorilor ocazia de a descoperi istoria și arhitectura sa.

Începând cu Palatul Culturii și până la Catedrala Mitropolitană, centrul orașului cunoscut și sub numele de Piața Victoriei sau Piața Operei concentrează un număr impresionant de palate și clădiri care încă păstrează gloria și arhitectura spectaculoasă de pe vremuri. Castelul Huniade (Muzeul Banatului) se numără printre multele obiective turistice cu care se poate mândri Timișoara și implicit centrul orașului. Mai mult decât un monument istoric, Castelul Huniade este și cea mai veche clădire din Timișoara, fiind construită între anii 1443 – 1447 de către Ioan de Hunedoara, pe ruinele unui vechi castel din secolul al XIV-lea. În curtea interioară s-au descoperit fundațiile zidăriilor și a turnului donjon, care se presupun a data din 1307 – 1314. Astăzi Castelul Huniade găzduiește Muzeul Banatului și cele trei secții ale sale: Istorie, Arheologie și Științele Naturii. Construcția prezintă un interes deosebit atât datorită istoriei sale îndelungate și a stilului arhitectonic, cât și datorită exponatelor interesante din muzeu.

Pe lângă toate acestea, Fabrica de Bere Timișoreana este una din emblemele orașului și prima fabrică de bere din Romania, înființată în anul 1718 în sudul cartierului Fabric. Existența fabricii este legată de numele Prințului Eugeniu de Savoia, care a venit cu inițiativa construirii fabricii, din două motive – pentru a aproviziona armata austriacă cu bere și pentru a suplimenta apa potabilă din oraș. Odată cu trecerea timpului, fabrica a trecut și ea la rândul ei prin numeroase lucrări de modernizare, adăugându-i-se noi clădiri și instalații de ultimă generație sau dărâmându-se cele care nu mai erau funcționale. Astfel s-au renovat rând pe rând Uzina de frig, silozul, secția de fabricare a malțului, tancurile pentru fermentarea berii, pivnițele și depozitele. De asemenea, s-au construit noi spații de administrare și depozitare și un muzeu. Muzeul oferă turiștilor spații generoase de expunere în care sunt prezentate utilaje, instalații tehnologice, materiale publicitare, fotografii și chiar o sală de proiecție (unde este prezentată istoria fabricii).

În același timp, în cadrul proiectului Timișoara – Capitală Culturală Europeană 2023, a fost deschisă spre vizitare și Hidrocentrala de pe Bega. Aceasta se află la o distanță de aproximativ 4.5 km față de centrul orașului. Inaugurată în 1910, hidrocentrala a reușit să producă 89% din consumul de energie electrică a orașului. Mai mult de atât, aceasta este și una dintre primele hidrocentrale construite în Europa.[215]

[215] Strategia Integrată de Dezvoltare Economică și Socială a Județului Timiș, 2021-2027. Volumul 1: Analiza Teritorială și Administrativă a județului Timiș

FIGURĂ 148 - MONUMENTELE ISTORICE DIN MUNICIPIUL TIMIȘOARA ȘI ZONA URBANĂ FUNCȚIONALĂ A MUNICIPIULUI

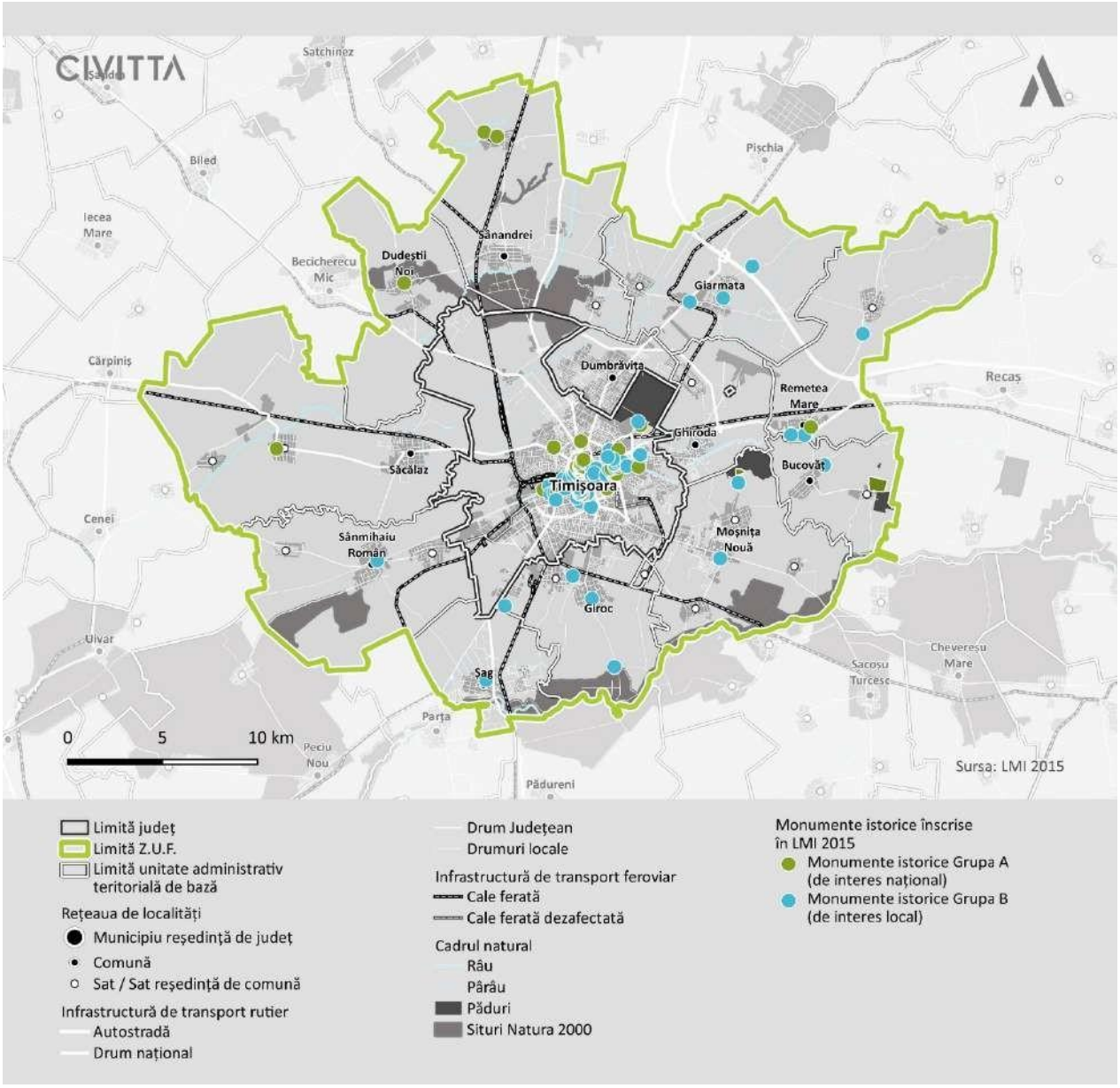

Sursa: Lista Monumentelor Istorice, 2015

Municipiul Timișoara a moștenit un amplu patrimoniu de clădiri istorice (peste 14.000 de clădiri)[216], care sunt răsfirate de-a lungul celor șase cartiere vechi: Iosefin, Elisabetin, Fabric, Fratelia, Mehalași Freidorf. De asemenea, pe lângă oraș, moștenirea culturală se reflectă și la nivelul întregului teritoriu, unele dintre cele mai importante elemente culturale fiind prezente chiar și în zone mai puțin cunoscute din zona urbană funcțională a municipiului Timișoara.

Un astfel de exemplu este Castelul Contelui de Mercy (TM-II-m-A-06192), alături de Biserica romano-catolică „Înălțarea Crucii” (TM-II-m-A-06193) ambele aflate în satul Carani din comuna Sânandrei. Castelul Contelui de Mercy Este cunoscut și sub denumirea de „Castelul Mocioni” sau „Castelul Mercy-Blăgești”,

[216] Strategia Culturală a municipiului Timișoara 2014-2024 – https://www.primariatm.ro/file_uploads/cultura/STATEGIA-CULTURALA-NEEDITA.pdf

după numele familiilor care l-au deținut de-a lungul timpului. Castelul a fost construit în stil neobaroc în secolul al XIX-lea, între anii 1884 și 1886, de către arhitectul austriac Franz Schuster, la comanda contelui EdeMercy, care era un nobil austro-ungar de origine maghiară. Clădirea se remarcă prin arhitectura sa impunătoare și elegantă, cu detalii ornamentale bogate, precum și prin frumoasele grădini care o înconjoară.

Astăzi, Castelul Contelui de Mercy este într-o stare avansată de degradare și necesită restaurare. Cu toate acestea, el continuă să atragă atenția turiștilor și iubitorilor de istorie și arhitectură, datorită valorii sale istorice și culturale.

Un alt exemplu este și Conacul Ambrozi (TM-II-m-A-06276) din satul Remetea Mare, comuna Remetea Mare, construit în secolul al XVIII-lea, în stil baroc, și a aparținut familiei nobile Ambrozi. De-a lungul timpului, a fost renovat și modificat în funcție de nevoile și gusturile proprietarilor săi. Astăzi, conacul este o clădire în stare avansată de degradare și necesită restaurare pentru a fi conservatăși protejată în continuare. Cu toate acestea, el reprezintă un important monument istoric și arhitectural al zonei, care atrage atenția turiștilor și iubitorilor de istorie și arhitectură.

Alte monumente de valoare națională sau universală din localitățile incluse în ZUF sunt și Biserica „Sf. Mucenic Gheorghe” (TM-II-m-A-06186) din satul Beregsău Mare, comuna Săcălaz sau Biserica romano-catolică„Sf. Vendelin” (TM-II-m-A-06221) din satul Dudeștii Noi, comuna Dudeștii Noi, alături de alte 17 monumente istorice de valoare locală precum cetăți de pământ (UAT Giroc), cetate turcească (UAT Remetea Mare), tumuli (Moșnița Nouă), sit arheologic (UAT Remetea Mare), așezări, ruine, val roman, biserici sau case.

Structura urbană și clădirile de secol XVIII ale orașului Timișoara sunt un reper nu numai pentru România, dar și pentru Europa Centralăși de Est. Proiecte finanțate cu fonduri europene și aflate în prezent în implementare vor conduce la punerea în valoare a acestor spații publice din centrul orașului Timișoara. Rămân însă importante provocări pentru a îmbunătăți calitatea spațiilor publice și în afara centrului orașului, precum și în localitățile din zona urbană funcțională a municipiului și nu numai.

În prezent, sunt necesare intervenții integrate, cât mai urgente, pentru a stopa degradarea clădirilor monument și pentru a prezerva ansamblul unitar și reprezentativ al zonei istorice de pe teritoriul municipiului Timișoara. Cu toate că majoritatea acestor spații cu valoare culturalăși istorică pentru comunitate sunt în proprietate privată, autoritățile locale pot încuraja și susține revitalizarea acestora prin achiziție directă sau prin diverse pârghii fiscale, de reglementare sau finanțare, pentru inițiativele private de revitalizare.

Conform Strategiei Integrată de Dezvoltare Economicăși Socială a Județului Timiș, 2021-2027. Volumul 1: Analiza Teritorială și Administrativă a județului Timiș, la nivelul municipiului Timișoara și localităților incluse în ZUF existau la nivelul anului 2020 o serie de obiective care se află în continuare într-o stare precară:

- Sinagoga din municipiul Timișoara;
- Biserica de lemn Sf. Arhangheli din municipiul Timișoara;
- Castelul Contelui de Mercy din satul Carani, comuna Sânandrei;
- Castelul Huniade, azi Muzeul Banatului din municipiul Timișoara;
- Monumentul militar austriac „Victoria”, Coloana Fidelității din municipiul Timișoara.

Conform datelor primite din partea Direcției Județene pentru Cultură Timiș (DJC Timiș)[217], aceștia au demarat procedura de clasare nr. 4483_19.12.2022 – pentru imobilul aflat pe strada Mihail Kogălniceanu, nr. 16 din Timișoara, imobil care nu se află în domeniul public al municipiului Timișoara. De asemenea, DJC Timiș nu a demarat până în prezent nicio procedură de clasare pentru imobile aflate în domeniul public al municipiului Timișoara sau în localitățile aflate în ZUF. Tot conform datelor primite, DJC Timiș nu are la

[217]Cf. răspuns solicitare de date nr. 5093/16.01.2023 înregistrată la Direcția Județeană pentru Cultură Timiș

momentul întocmirii prezentei analize, în desfășurare un program de inventariere-monitorizare a stării de conservare a monumentelor istorice din municipiul Timișoara și din localitățile aflate în ZUF.

Conform Planului Urbanistic General al municipiului Timișoara – Memoriul tehnic , există la nivelul municipiului o zonificare seismică concentrate în următoarele zone:

- în centrul vechi al municipiului Timișoarei din cauza gradului avansat de degradare, este posibilă o concentrare mare a cazurilor de colaps general sau parțial;
- la nivelul locuințelor parter sau P+1E aflate în stare avansată de degradare, pot constitui zone de colaps general extins (Strada Dacilor, Splaiul Bega, B-dul Maniu);
- zone mai restrânse de avarii grave pot apărea și în alte cartiere precum Piața Traian, Str. Ștefan cel Mare, Piața Kutl, Str. Preyer, Str. TriboniuLaurean, cartierul Iosefin);
- în zonele cu clădiri P+2E edificate în perioada 1860-1910, sunt posibile avarii interioare la pereții despărțitori (Splaiul Tudor Vladimirescu, B-dul 16 Decembrie, Piața Plevnei, Str. 3 August, Piața Romanilor);
- cartierele de P+4E din zona Nord vor fi puțin afectate la structură, dar sunt probabile avarii interioare.

Deși există un cadru legislativ specific la nivel național care permite implicarea municipalităților în reabilitarea unor clădiri care sunt în proprietate privată, nu sunt multe autorități publice locale care să folosească acest cadru legislativ. Programul municipal de reabilitare din Timișoara este printre puținele exemple în România de asumare reală a responsabilității autorităților publice locale în acest domeniu extrem de important și de dificil de gestionat.

În același timp, Primăria Municipiului Timișoara are la nivelul anului 2023 o nouă propunere de program de dezvoltare în ceea ce privește sprijinul financiar pentru creșterea calității arhitectural-ambientale a clădirilor din zonele prioritare de intervenție din municipiul Timișoara – prin H.C.L. 258 / 14.06.2022.[218]

La nivelul UAT-ului Dumbrăvița, conform datelor solicitate[219], se propune protejarea la nivel local a unor obiective cu valoare arhitecturală importantă, precum: Biserica Romano-Catolică Dumbrăvița, Biserica Ortodoxă Sf. Vasile Dumbrăvița și Biserica Reformată Dumbrăvița.

În ceea ce privește monumentele istorice, se remarcă existența la nivelul județului și a altor inițiative de valorificare și promovare a acestora, cum este, spre exemplu, proiectul Timbrul Monumentelor Istorice (TMI) pentru care Timișoara a primit pentru subprogramul acțiuni tematice – Timișoara, Capitală Europeană a Culturii – lucrări de întreținere și reparații curente, suma de 1.000.000 lei, alături de alte finanțări nerambursabile disponibile pentru subprogramul intervenții de urgență (ante- și post-dezastru) – 1.500.000 lei sau subprogramul proiectare – elaborarea documentațiilor tehnico-economice pentru intervenții asupra monumentelor istorice, în vederea solicitării de finanțări în viitorul cadru financiar multianual al Uniunii Europene (2021-2027) și în cadrul diferitelor programe naționale – 1.000.000 lei.[220]

Conform rezultatelor evaluării dosarelor depuse pentru finanțare din fondul Timbrul Monumentelor Istorice, sesiunea 1 – 2021, subprogramul acțiuni tematice – Timișoara Capitală Europeană a Culturii, au primit finanțare cu condiții, un număr de 3 proiecte, respectiv[221]:

- Restaurare Poartă de acces imobil din str. August Treboniu Laurian nr. 2 din Situl Urban „Vechiul Cartier Iosefin” – valoare finanțată 35.200,00 lei;
- Refacere fațadă exterioară a clădirii Mercy nr. 3 din Situl Urban „Cartierul Cetatea Timișoara” – valoare finanțată 99.999,00 lei;

[218]Cf. răspuns solicitare nr. CUG2022-000378/09.09.2022 din partea Direcției Patrimoniu Biroul Clădiri și Terenuri
[219]Cf. răspuns solicitare nr. 5201/07.02.2023 din partea Primăriei comunei Dumbrăvița
[220]https://patrimoniu.ro/restaurare/timbrul-monumentelor-istorice-tmi/apel-timbru-monumentelor-istorice-tmi-2022#apel
[221]https://patrimoniu.ro/images/timbru/2021/Anunt-rezultat-evaluare-01072021.pdf

- Reabilitare și înlăturare intervenții anterioare de înlocuire ale tâmplăriei de lemn exterioare pe fațada principală la imobilul din Piața Traian nr. 4 din situl Urban „Fabric I" – valoare finanțată 100.000,00 lei.

Pentru apelul din sesiunea I / 2023, Institutul Național al Patrimoniului (INP) acordă prin Timbrul Monumentelor Istorice (TMI) finanțări nerambursabile pentru proiecte care au ca scop protejarea și promovarea monumentelor istorice, cu derulare în perioada cuprinsă între data semnării contractului de finanțare și decembrie 2023 în valoare de 3.000.000 lei.

Mai mult, Centrul de Proiecte al municipiului Timișoara a finanțat în perioada 2022-2023, aproximativ 180 de proiecte în domeniile Cultură, Sport și Comunitate, începute o dată cu pregătirea pentru evenimentul Timișoara – Capitală Europeană a Culturii. [222]

În acest moment, Centrul de Proiecte Timișoara are deschise 2 programe de finanțare – Orașul în mișcare (program general de finanțare nerambursabilă pentru proiecte și programe sportive) și Fondul de nevoi culturale de urgență (program de finanțare nerambursabilă de la bugetul local al municipiului Timișoara), alături programele European Echoes, Inside Timișoara 2023 și Grow Timișoara 2023 care au avut drept scop selecția de proiecte care vor extinde și consolida Programul Timișoara 2023. Astfel, prin aceste programe au 72 de proiecte au obținut finanțare în valoare de 4.8 milioane de euro, bani proveniți de la bugetul de stat, prin Ministerul Culturii.[223]

Cele 72 de proiecte, care implică peste 150 de parteneri din plan local, național și internațional, vor ajuta ca Timișoara să devină un loc mai deschis și mai primitor pentru comunitățile orașului, vizitatorii și prietenii săi, indiferent de vârstă, gen, statut social și economic, etnie, religie sau orientare sexuală.[224] Mai mult, pe toată perioada anului 2023 vor fi deschise noi apeluri și sesiuni de selecție pentru finanțări de proiecte din toate domeniile culturale, teatrale, ale spectacolului etc.

Programul național „Timișoara – Capitală Europeană a Culturii în 2023" presupune, în relație cu Programul Cultural și ca suport pentru acesta și pentru sectorul cultural pe termen lung, o suită de investiții în infrastructura culturală, finanțate atât din sumele prevăzute în acest scop în bugetele locale ale municipiului Timișoara și județului Timiș, cât și din bugetul de stat, prin bugetul Ministerului Culturii, prin transfer către bugetele locale.

Totodată, prin lista de investiții ale județului Timiș în sprijinul Programul Timișoara 2023 se identifică 31 de proiecte ce au ca scop o serie de lucrări de punere în valoare sau dotare cu diferite sisteme de climatizare, iluminare și accesorii pentru expoziții în cadrul Muzeului Național de Artă Timișoara, instalație de iluminat a fațadei Palatului Baroc, lucrări de amenajare și dotări spații administrate de BJT, în cadrul Bastionului Theresia (Traveele A1.5 – A1.12) – proiectare + execuție, Biblioteca Județeană Timiș „Sorin Titel" sau reabilitarea clădirii Bibliotecii Județene Timiș sau chiar restaurarea, consolidarea și dezvoltarea Castelului Huniade (PT în execuție).

Lista obiectivelor de investiții ale Municipiului Timișoara în sprijinul Programul Timișoara 2023 cuprinde proiecte de reabilitare a cinematografelor, reabilitarea termicăși reamenajarea parțială a corpurilor de la nivelul parterului ale Palatului Culturii (AC obținut), reabilitarea turnului de apălosefin sau reabilitarea Casei Memoriale Corneliu Miklosi (DALI în curs de aprobare).[225]

Timișoara a avut un istoric bogat și este cunoscută pentru numeroasele sale monumente istorice, iar autoritățile locale, împreună cu organizațiile culturale și patrimoniale, au desfășurat proiecte de punere în

[222] https://centruldeproiecte.ro/finantari/
[223] https://centruldeproiecte.ro/finantari/
[224] https://centruldeproiecte.ro/stiri/72-de-proiecte-obtin-finantare-prin-programele-european-echoes-inside-timisoara-si-grow-timisoara/
[225] Conform listelor de investiții din cadrul Programului Cultural – https://centruldeproiecte.ro/wp-content/uploads/2022/12/RO_Final_Programul-cultural-reactualizat-TM23.pdf

valoare a acestora în ultimii ani. Aceste proiecte au avut scopul de a restaura și conserva monumentele, de a le face accesibile publicului larg și de a promova valorile culturale și istorice ale Timișoarei.

Unul dintre cele mai importante proiecte legate de monumentele istorice din Timișoara rămâne proiectul de reabilitare a centrului istoric Timișoara – „Reabilitarea spațiilor publice din centrul istoric al Municipiului Timișoara", care a început în 2014 și a oferit șansa de a pune în valoare vestigii medievale de o mare valoare istorică, unice în țară. Acest proiect a implicat restaurarea zidurilor cetății, a turnurilor și a fortificațiilor, precum și reamenajarea spațiilor interioare pentru a găzdui activități culturale și turistice.

Un alt proiect important de promovare și a cadrului cultural material este și proiectul SpotlightHeritage Timișoara 2023 / Patrimoniul sub reflectoare Timișoara 2023: Iosefin (2019), Elisabetin (2020), Fabric (2021), Cetate (2022), toate cartierele anterioare și Giroc (2023), este inițiativa culturală digitală a Universității Politehnica Timișoara, realizată în parteneriat cu Muzeul Național al Banatului, parte a Programului Timișoara Capitală Europeană a Culturii 2023.

Proiectul SpotlightHeritage Timișoara „sporește interesul publicului larg pentru cartierele istorice ale Timișoarei, inclusiv cele marginale și neglijate. Povestiri digitale care să stimuleze localnicii/turiștii să vadă, să audă, să simtă, să miroase, să guste, dar și să acționeze, săco-creeze și să interiorizeze orașul. SpotlightHeritage Timișoara este un proiect participativ de creare a patrimoniului cultural digital intangibil, externalizat spre public, care permite cetățenilor/turiștilor să-și transforme dependența de tehnologie într-o dependență de culturăși dependența de patrimoniu într-una de tehnologie."[226]

Este important de menționat că proiectele de punere în valoare a monumentelor istorice din Timișoara sunt continue și se derulează pe parcursul mai multor ani, în colaborare cu autoritățile locale, organizațiile culturale și patrimoniale, precum și cu sprijinul financiar al diverselor surse de finanțare, inclusiv fonduri europene și guvernamentale.

În sprijinul proprietarilor de clădiri istorice, Primăria Timișoara acordă scutiri la plata impozitului pe clădirile istorice care au fost reabilitate conform prevederilor Legii nr. 153/2011 privind măsurile de creștere a calității arhitectural-ambientale a clădirilor. Măsura vine ca o recompensă acordată proprietarilor care depun eforturi financiare consistente pentru a-și îndeplini obligațiile de întreținere, protecție și punere în valoare a clădirilor pe care le dețin.[227]

PATRIMONIU IMATERIAL

Patrimoniul cultural imaterial este definit ca fiind totalitatea practicilor, reprezentărilor, expresiilor, cunoștințelor, abilităților – împreună cu instrumentele, obiectele, artefactele și spațiile culturale asociate acestora – pe care comunitățile, grupurile sau, după caz, indivizii le recunosc ca parte integrantă a patrimoniului lor cultural. Patrimoniul cultural imaterial este transmis din generație în generație, recreat în permanență de comunități și grupuri umane, în interacțiune cu natura și istoria lor, conferindu-le acestora un sentiment de identitate și continuitate, contribuind în același timp la promovarea respectului față de diversitatea culturalăși creativitatea umană.[228]

Cultura tradițională este diversă și complexă, dar în același timp ea este cea mai ușor de alterat ori chiar să ajungă în situația în care să se piardă sub influența contemporanului, când o serie de datini, obiceiuri, meșteșuguri nu mai au cui să fie transmise mai departe și astfel e nevoie permanentăși de o strategie de recuperare a acestor manifestări de patrimoniu imaterial.

Timișoara, ca și alte orașe din România, are o bogată moștenire de patrimoniu imaterial, care reflectă diversitatea culturalăși istorică a regiunii Banatului. Un rol important în aceste activități avându-l Centrul de Culturăși Artă al Județului Timiș – CCAJT, aflat în subordinea Consiliului Județean Timiș, precum și Direcția Județeană pentru Cultură Timiș. Centrul de Culturăși Artă al Județului Timiș, prin specificul

[226] https://spotlight-timisoara.eu/
[227] https://www.primariatm.ro/2023/03/02/48183/
[228] Legea nr. 26/2008 privind protejarea patrimoniului cultural imaterial – http://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/90098

activităților sale, răspunde nevoilor culturale ale județului prin conservarea patrimoniului cultural existent, diversificarea ofertei culturale, creșterea accesului la cultură, atât în mediul urban cât și în mediul rural, dar și prin educarea gustului estetic al consumatorului cultural.

Compartimentul „Cultură tradițională" din cadrul Centrului de Culturăși Artă al Județului Timiș are ca obiectiv cercetarea, conservarea, valorificarea și promovarea artei și culturii tradiționale. Compartimentul desfășoară programe și proiecte culturale în domeniul culturii tradiționale, urmărind: cercetarea obiceiurilor și tradițiilor din județul Timiș, protejarea și valorificarea patrimoniului cultural local, revitalizarea meșteșugurilor locale, păstrarea specificului multietnic al Banatului, dar și menținerea dialogului intercultural și dezvoltarea schimburilor culturale, atât la nivel național, cât și internațional.

Activitățile sale sunt în concordanță cu Strategia Culturală a județului Timiș și promovează totodată identitatea culturală locală, oferind imaginea unui peisaj cultural divers.[229] Alături de aceasta, un rol aparte în ceea ce privește producția și educația culturală dedicată copiilor și tinerilor îl joacăși Palatul Copiilor Timișoara, Casa de Cultură a Studenților din Timișoara sau Casa de Cultură a Municipiului Timișoara.

Mai mult, diversitatea multiculturală este un element de patrimoniu și o caracteristică a realității prezente. Ea se regăsește atât în elemente arhitecturale, cât și în obiceiuri, tradiții, expresii culturale tradiționale sau contemporane. Diversitatea culturală este o caracteristică a unui teritoriu și a unei comunități sensibile la politicile sociale, economice și de dezvoltare urbanăși este conectată la problematici de integrare, în special în cazul grupurilor vulnerabile. În Timișoara există o expertiză semnificativă în derularea de proiecte de cercetare, intervenție și recomandări de politici publice pentru interculturalitate. Institutul Intercultural din Timișoara, înființat în 1992, este un ONG cu activitate culturală, civică, științifică, care acceptăși promovează valorile și principiile Consiliului Europei. Prin programele și activitățile sale urmărește dezvoltarea dimensiunii interculturale în domeniul educației și culturii și promovează, de asemenea, climatul de toleranțăși de comunicare interetnică, specific climatului Municipiului Timișoara și zonei Banatului.[230]

Astfel de activități sunt deosebit de importante deoarece tradițiile, arta culinară, muzica, ritualurile, obiceiurile, abilitățile și meseriile tradiționale, precum și instrumentele, obiectele, artefactele și spațiile culturale asociate cu ele permit perpetuarea identității culturale ale locuitorilor municipiului Timișoara.

Unul dintre cele mai cunoscute aspecte ale patrimoniului imaterial al Timișoarei este și tradiția sa muzicală. Orașul este recunoscut pentru cultura sa muzicală variată, care include muzica clasică, muzica populară, muzica de fanfarăși muzica modernă. Timișoara a fost un important centru cultural în secolul al XIX-lea, iar tradițiile muzicale ale orașului continuă să fie păstrate și promovate în prezent prin diverse evenimente culturale, concerte și festivaluri. Opera Română din Timișoara, Filarmonica „Banatul", Teatrul Național Timișoara, Teatrul Maghiar și Teatrul German, precum și alte instituții de profil, au adâncit tradiții și influențe în formarea culturală a timișorenilor.

Există o multitudine de **festivaluri / zile culturale**sau evenimente sectoriale care se desfășoară în localitățile din județul Timiș, însă unele dintre cele mai importante evenimente care marchează această multiculturalitate în Timișoara, sunt: Festivalul Etniilor, Festivalul Lada cu Zestre, Festivalul Internațional Timorgelfest, Festivalul Istoric Banatul, Balul Vienez de la Timișoara, Gala Internațională de Jazz, Festivalul berii și Festivalul vinului la Timișoara. Un calendar detaliat al evenimentelor care se desfășoară în Timișoara poate fi accesat de pe pagina Primăriei – https://www.primariatm.ro/comunitate/calendar-evenimente/. De asemenea, în Timișoara se sărbătoresc diverse evenimente tradiționale, precum sărbătoarea Micii Uniri la 24 ianuarie, sărbătoarea de Sfântul Ion la 7 ianuarie, sau sărbătoarea vinului în satul viticol Recaș, care sunt momente importante de exprimare a culturii și identității locale.

Mai mult, anul 2023 este marcat de multitudinea evenimentelor care au loc cu ocazia anului dedicat Timișoarei – Capitală Europeană a Culturii, fiind programat un an plin de evenimente din toate sferele artei,

[229] https://cecart.ro/cultura-traditionala/
[230] https://www.intercultural.ro/

expoziții, spectacole și multe altele. Programul Cultural Timișoara 2023 poate fi verificat pe pagina dedicată a evenimentului – https://timisoara2023.eu/ro/evenimente/

În ultimii ani, autoritățile locale și organizațiile culturale din Timișoara au întreprins diverse eforturi pentru a identifica, conserva și promova patrimoniul imaterial al orașului. Aceste eforturi includ documentarea practicilor tradiționale, organizarea de evenimente culturale și educaționale, precum și implicarea comunității locale în păstrarea și promovarea acestor elemente culturale specifice.

De asemenea, patrimoniul imaterial al Timișoarei include și diverse practici și obiceiuri locale, precum **meșteșugurile tradiționale, gastronomia specifică, sărbătorile și ceremoniile tradiționale**. De exemplu, meșteșuguri tradiționale Olăritul, creația costumelor populare, prelucrarea pieilor de animale și cojocăritul, țesutul, torsul, broderia, prelucrarea și sculptura lemnului sau pictura pe sticlă sunt doar câteva dintre meșteșugurile cunoscute și apreciate ca purtătoare ale tradiției, păstrate și transmise de la o generație la alta în Timișoara și regiunea Banatului.

Există astfel și o serie de meșteșuguri specifice care prezintă interes în conturarea identității culturale a județului, unele dintre cele mai cunoscute fiind: olăritul și ceramica bănățeană, vatra de olari de la Jupânești, prelucrarea pieilor de animale și cojocăritul, prelucrarea și sculptura lemnului, pictura pe sticlă, cusutul și țesutul. [231] Acestea sunt promovate prin diferite manifestări culturale precum:

- Târgul Meșterilor Populari, care se organizează anual la Muzeul Satului Bănățean din Timișoara, reunind meșteri populari din toatățara și care au specializări diferite: prelucrarea osului, lemnului, realizarea de țesături, măști, podoabe;
- Târgul Olarilor de la Jupânești, organizat anual;
- Târgul regional pentru artizanat și meșteșuguri din regiunea de vest a țării;
- Tabere de creație pentru copii organizate anual în Timișoara și în alte localități din întreg județul;
- Cursuri de olărit și sculptură în lemn la: Margina, Brănești, Jupânești și Tomești.

Pe lângă aceste aspecte referitoare la multiculturalitate, o altă categorie, nu complet distinctă, de elemente valoroase de patrimoniu imaterial este cea a gastronomiei specifice, care contribuie la crearea identității culturale a timișeenilor, cum este cazul următoarelor evenimente, produse și obiceiuri dedicate exclusiv gastronomiei bănățene.

Bucătăria bănățeană tradițională este fascinantă prin bogăție și varietate, efect al influenței naționalităților care trăiesc în această zonă multietnică: șvabi, maghiari, sârbi, ruși, bulgari, ruteni, romi etc. Printre cele mai cunoscute produse gastronomice de pe teritoriul județului Timiș și pe care orice turist le poate încerca se numără următoarele: clătitele bănățene, varga beleș (cunoscutăși ca budinca din tăiței de casă cu brânză de vaci și stafide), iofca (alt preparat din tăiței cu brânză, nucă, lapte, mac sau varză), păturată de crumpi (este una dintre mâncărurile din Banat bazată pe cartofi), pogăcelele cu jumări (făcute din aluat cu jumări), prospături de porc, karfiol pane (conopidă pane cu cartofi prăjiți și sos tartar), mălai copt la cuptor sărat sau dulce sau cotoroage.

Există o activitate relativ susținută a autorităților locale și județene de încurajare a unor proiecte de documentare și realizare de monografii, studii și cercetări, care au însă nevoie și de o acțiune mai amplă de diseminare, pe de o parte, și de valorizare contemporană, pe de altă parte.

În acest sens, se remarcă extrem de utile inițiativele recente de promovare pe scară regională a gastronomiei bănățene promovate Primăria Municipiului Timișoara (dar și de Consiliul Județean Timiș). Mâncăruri tradiționale din Banat și obiceiuri culinare locale sunt promovate pe un site interactiv lansat recent de Grupul de Acțiune Locală (GAL) Colinele Recașși Consiliul Județean (CJ) Timiș, unde sunt așteptate și propuneri de rețete specifice zonei, de la cititori. Pe site-ul https://bucatarie.inbanat.ro/, se găsesc rețete

[231] https://discovertimis.com/places/mestesugurile-traditionale-megvnocabbssaa

unice, scrise în grai bănățean, adevărate comori păstrate în timp și lansate acum pe o platformă accesibilă tuturor. Proiectul a fost dezvoltat de GAL Colinele Recașși finanțat de CJ Timiș, prin agenda culturală.

Unul dintre cele mai recente proiecte gastronomie realizat la nivelul municipiului Timișoara este „Gustul ca patrimoniu", realizat în anul 2022, fiind un apel național către bucătari pasionați de gastronomie artizanală, care au fost invitați să candideze pentru o rețetă de borș, gătită în contextul gastronomiei locale din care aceștia provin. Proiectul a fost propus de Asociația CRIES pentru reinterpretare în Timișoara, Cluj, Turda, Odorheiu Secuiesc, Făgăraș, Târgu Mureșși Iași. [232]

Astfel, orașele Timișoara, Făgăraș, Târgu Mureș, Cluj, Turda, Odorheiu Secuiesc și Iași au găzduit în luna noiembrie evenimente gastronomice, folosind în prepararea borșului ingrediente locale și având libertatea să propună propriile rețete. S-au alăturat bucătari slow-food, bistrouri care promovează alimentația sănătoasă, precum și profesioniști din mediul universitar, care au gătit împreună cu studenții. Șapte bucătari și echipele lor, din diferite zone ale țării, au preparat o rețetă de borș, promovând în rândul comunităților locale hrana ca parte a patrimoniului imaterial și contextul programului „Gustul ca patrimoniu" din Timișoara, viitoare Capitală Europeană a Culturii în 2023.

Combinația dintre mâncare și turism este tot mai atractivă în ultimii ani. Turiștii străini sau din țară care vizitează o destinație turistică gustă tot mai mult produse locale și iau parte la brunch-uri și tradiții locale. Acest lucru a adus un plus de imagine destinațiilor turistice și a impulsionat activitatea economică din destinație și din împrejurimi. Municipiul Timișoara este la început din punct de vedere al marketingului culinar, deși potențialul pentru promovare de destinații turistice prin mâncare locală este foarte mare.

În final, este important de menționat că patrimoniul imaterial al unei comunități este în continuă evoluție și se dezvoltă în timp, iar eforturile de conservare și promovare a acestuia sunt esențiale pentru a păstra identitatea culturalășși tradițiile comunității locale.

VIAȚA ȘI AGENDA CULTURALĂ

Vitalitatea culturală ne arată modul în care Timișoara – Capitală Europeană a Culturii în 2023 poate da un impuls transformării atât orașului, cât și întregului județ, putând fi astfel creat un produs cultural complex și unitar, care să pună în valoare viața culturală a județului Timiș

Situată geografic la confluența mai multor culturi provenind din toate zonele, de la vest la est și de la sud la nord, Timișoara are o tradiție cosmopolită, reunind peste 30 de grupuri culturale și etnice – incluzând germani, maghiari, sârbi sau bulgari, toți conviețuind pașnic timp de secole. Orașul a fost punctul cel mai dinamic al regiunii, oferind locuitorilor săi oportunitatea de a progresa, în timp ce diaspora Timișoarei s-a răspândit pe continent, creând un context favorabil prin care membrii săi au putut interacționa cu alți europeni.

De-a lungul istoriei sale, Timișoara a fost orașul a cărui evoluție a fost marcată de o serie de sclipiri devenind totodată premiere ce au declanșat schimbări pe tot continentul. De asemenea, pentru timișoreni, cultura reprezintă o componentă ce accelerează schimbarea la nivel politic, religios, economic, educațional și social. Prin urmare, statutul de Capitală Europeană a Culturii este mai mult decât o distincție simbolică, acest rol aducând pe lângă o serie de proiecte culturale unice, progres economic și social.

Programul de acordare a titlului de Capitală Europeană a Culturii a fost conceput pentru a sprijini bogăția și diversitatea culturală europeanășși pentru conștientizarea istoriei și a valorilor europene comune. Statutul de Capitală Culturală Europeană generează sute de lucrări de construcție și restaurare, sute de evenimente culturale în anul în care orașul respectiv deține titlul, servicii pentru toate acestea și, implicit, noi locuri de muncă sau chiar intrarea orașului în topul destinațiilor turistice. Cu alte cuvinte, titlul conferă

[232] https://la-pas.cries.ro/anul-2022/

orașului posibilitatea modernizării infrastructurii, a atragerii de noi investiții, a dinamizării imaginii orașului și a întregii regiuni. [233] [234]

Orașele și-au pierdut în perioada pandemiei din vitalitatea culturală, iar producția culturală la nivelul acestora este foarte valoroasă pentru determinarea aportului cultural la viața oamenilor, dar și la trendul pozitiv pe care acesta îl dă în viitoare dezvoltări asupra orașelor. Vitalitatea culturală a orașelor vorbește despre potențialul cultural al comunităților locale și evidențiază dezvoltarea orașelor în plan cultural. Indicii de vitalitate reflectă infrastructura culturală, participarea culturală, cheltuielile bugetare alocate sectorului cultural, resursele umane specializate și industriile creative în cele mai importante orașe din țară.

În acest context, studiului „Vitalitatea culturală a orașelor din România” [235] realizat la nivel național, analizează și municipiul Timișoara în comparație cu alte 45 de orașe. În acest clasament, Timișoara se situează pe locul 9 din cele 46 de orașe studiate cu o valoare totală a scorului de 0.35.

TABEL 54 - POZIȚIILE OCUPATE ÎN CLASAMENTUL PRIVIND VITALITATEA CULTURALĂ A ORAȘELOR, PE INDICATORI, 2018

MUNICIPIUL TIMIȘOARA	LOCUL 9 / 46
Subindicele infrastructură culturală	Locul 8 / 46 • Valoarea scorului obținut – 0.009
Subindicele cheltuielilor bugetare	Locul 6 / 46 • Valoarea scorului obținut – 1.797
Subindicele resurselor umane specializate	Locul 19 / 46 • Valoarea scorului obținut – -0.08
Subindicele participării culturale	Locul 6 / 46 • Valoarea scorului obținut – -0.24
Subindicele industriilor culturale	Locul 6 / 46 • Valoarea scorului obținut – 0.03

Sursa: Vitalitatea culturală a orașelor din România – ediția 2018, autori: drd. Iulian Oană, drd. George Matu, Veronica Hampuși George Dinu

Este foarte important de observat ariile în care este oportun a fi acordat un interes mai ridicat din partea comunității și administrației locale, cum este cazul resurselor umane specializate, care în prezent a obținut un scor negativ în urma analizei și ocupă poziția nr. 19 din cele 46 de orașe analizate. Cu atât mai mult este important de observat și analizat impactul pe care anul 2023 îl are asupra acestui aspect și modul în care autoritățile locale, alături de actorii culturali din mediul independent și nu numai, au investit în formarea unor resurse umane specializate.

Prin desemnarea Timișoarei cu titlul de Capitală Europeană a Culturii pentru anul 2023, orașul și-a modelat obiectivele axându-se pe influența pe care oamenii o au asupra comunității în care trăiesc. Astfel, se

[233]Orașul Timișoara a câștigat titlul de Capitală Europeană a Culturii pentru anul 2021, alături de Eleusis (Grecia) și Novi Sad (Serbia), însă în contextul pandemic de la vremea respectivă, întregul program a fost întrerupt, anul 2023 fiind anul dedicat Capitalei Europene a Culturii.

[234]https://timisoara2023.eu/ro/despre/capitale-europene-ale-culturii/

[235]Studiul ”Vitalitatea culturală a orașelor din România” – ediția 2018, este realizat de către Institutul Național pentru Cercetare și Formare Culturală pe parcursul anului 2018, se raportează la nivelul anului 2016, an pentru care au fost disponibile majoritatea datelor obținute de la Institutul Național de Statistică, Ministerul Dezvoltării Regionale și Administrației Publice, Borg Design și o parte prin colectare internă

propune dezvoltarea unui oraș în care excelența culturală să primeze, oferind cetățenilor încrederea că prin implicare și participare se pot produce schimbări semnificative în municipiul Timișoara și în toată regiunea Banatului.

În acest sens, odată cu preselecția Timișoarei în decembrie 2015 și publicarea dosarului de candidatură, conceptul bazat pe valori a câștigat claritate și încrederea factorilor de influență civică de pe plan local, regional și internațional implicați în candidatură. În 2016, echipa de proiect a intensificat dialogul cu societatea civilă prin întâlniri structurate, cu participare deschisă (ediții „Joia Capitalei Culturale" și două Cafenele Culturale cu o participare totală de peste 260 de persoane), prin întâlniri cu organizații cheie și printr-o abordare transparentăși deschisă față de publicul larg. Subiectul dezbaterii a fost modul în care agenții culturali – independenți și instituționali, cetățeni locali și contactele lor internaționale, din toate domeniile de activitate – doresc să fie incluși în programele candidaturii și să contribuie la reperele acestora.[236]

Pornind de la toate aceste aspecte, trebuie punctat faptul că o componentă importantă a vitalității culturale este reprezentatăși de consumul cultural, aspect ce poate fi analizat la nivelul municipiului Timișoara și a localităților incluse în zona urbană funcțională a municipiului.

FIGURĂ 149 - EVOLUȚIA CONSUMULUI CULTURAL LA NIVELUL MUNICIPIULUI TIMIȘOARA ÎN PERIOADA 2014-2021, NUMĂR PERSOANE

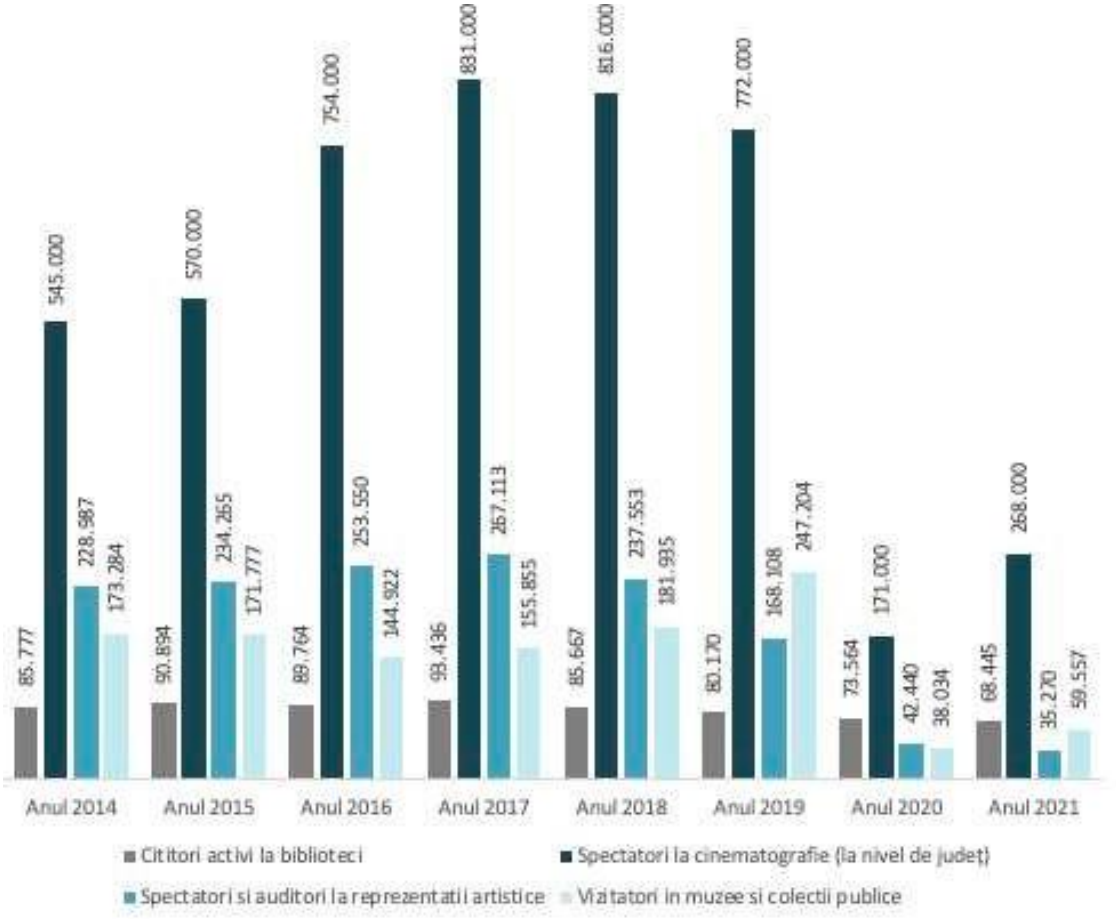

Sursa: Baza de date INS Tempo

[236] https://timisoara2023.eu/document/view/42/Bidbook_RO_Timisoara2021.pdf

În acest sens, se observă faptul că numărul de participanți la activitățile culturale a scăzut în ultimii ani, de la un total de 1.033.048 de spectatori în anul 2014, la un total de doar 431.272 mii de spectatori în anul 2021. Trebuie ținut cont totuși de faptul că anii 2020 / 2021 reprezintă anii în care sectorul cultural și sectorul turistic au avut cel mai mult de pierdut din cauza contextului pandemiei de COVID-19 ce a restricționat accesul oamenilor la culturăși la circulația turistică.

Dacă ne uităm la datele din anul 2019, putem observa faptul că tendința consumului cultural era de creștere – fiind înregistrați în total un număr de 1.267.482 spectatori, cu aproximativ 22% mai mulți spectatori ca în anul 2014, acest lucru fiind pus în special pe fondul vizitatorilor la muzee și colecții publice și a numărului de spectatori la cinematografie. Aceste tendințe se bazează pe indicatorii statistici, însă a fost remarcat faptul că aceștia nu reflectă întocmai realitatea, mai ales în contextul în care cinematografele de tip multiplex din centrele comerciale atrag un număr de spectatori în continuă creștere la nivel național.

Programul Cultural pentru Timișoara Capitală Europeană a Culturii în anul 2023, a fost conceput pentru a se adresa unui număr cât mai mare de oameni, care să ia parte și să se implice în evenimente, utilizând infrastructura existentă. În acest context, cea mai importantă parte a infrastructurii existente este intangibilă, constând în oamenii care utilizează spațiul deja disponibil. Strategia Culturalășsi Programul Cultural TM2023 formează competențe care vor schimba obiceiuri și comportamente de consum cultural.

Din păcate, la nivelul comunelor incluse în ZUF, nu există date disponibile în baza de date a Institutului de Statistică care să prezinte o situație mai reală din teritoriu, fiind incluse în acest moment doar date ce țin de cititorii activi din zona studiată. În acest sens, conform datelor analizate, se poate observa o scădere a numărului de cititori activi la nivelul localităților incluse în ZUF, scăderea fiind de aproximativ -91,55%.

FIGURĂ 150 - EVOLUȚIA CITITORILOR ACTIVI LA NIVELUL ZUF AL MUNICIPIULUI TIMIȘOARA ÎN PERIOADA 2014-2021, NUMĂR PERSOANE

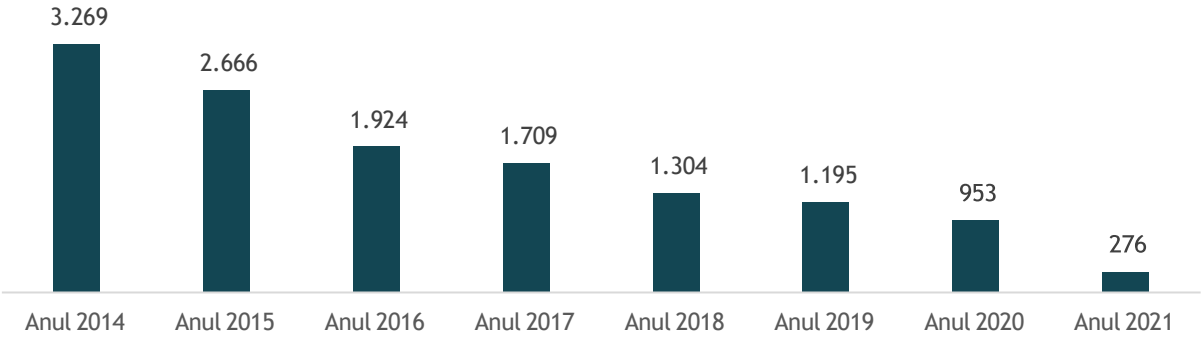

Sursa: Baza de date INS Tempo

Se constată astfel că numărul cititorilor activi se află pe un trend descendent, iar bibliotecile clasice pierd tot mai mult teren în fața conținutului digital / online. În acest context, majoritatea bibliotecilor investesc acum în modernizări sau vin cu idei și proiecte menite să-i convingă pe cetățeni să citească, dar și să transforme aceste spații în adevărate centre comunitare.

De asemenea, principala sursă de consum cultural și de divertisment preferată de public este cea din mediul online, de pe rețelele de streaming unde aceștia pot avea acces la o serie de spectacole înregistrate, piese de teatru, concerte sau balet, precum și televizorul și/sau radio-ul. Mai mult, începând cu anul 2020, având în vedere că mai bine de jumătate de an, cinematografele și teatrele au fost închise, oamenii au petrecut mai mult timp acasă, în fața televizorului, citind sau ascultând muzică, consumul cultural fiind astfel afectat de schimbările care s-au petrecut în perioada respectivă.

Una dintre strategiile administrației pentru a crește consumul cultural în Timișoara a fost de a încuraja oamenii să se implice pentru a „co-crea propriul oraș”.[237] S-a dorit astfel deschiderea instituțiilor și spațiilor convenționale pentru cultură unor categorii de public noi, bibliotecile de cartier s-au dorit să devină locuri noi, de întâlnire ale comunității. Școlile și căminele pentru persoane vârstnice vor găzdui cursuri de dans, organizate de artiști locali și internaționali. Prin noile programe culturale organizate s-a dorit utilizarea potențialul acestor spații pentru a dezvolta proiecte educaționale și culturale, pentru a dezvolta capacități, forma abilități și stimula creativitatea, și pentru a schimba obiceiuri și comportamente de consum cultural.

Oferta culturală a municipiului Timișoara este una variată, în municipiu funcționând o serie de instituții culturale importante inclusiv la nivel teritorial, o serie de galerii de artă, muzee, biblioteci școlare și universitare sau cinematografe. De asemenea, oferta culturală este completată inclusiv de asociațiile culturale care animă viața orașului prin intermediul evenimentelor culturale realizate de acestea.

Principalele instituții culturale care definesc conținutul vieții culturale timișorene sunt: Opera Națională Română Timișoara, Filarmonica Banatul Timișoara, Teatrul Național Mihai Eminescu Timișoara, Teatrul de Stat Csiky Gergely din Timișoara, Teatrul German de Stat Timișoara, Teatrul pentru Copii și Tineret Merlin din Timișoara, Centrul de Culturăși Artă al Județului Timiș, Ansamblul Banatul, Centrul Județean de Conservare și Valorificare a Tradiției și Creației Populare Timiș, Școala Populară de Artă, Biblioteca Județeană Sorin Titel Timiș, Casa de Cultură a Municipiului Timișoara, Direcția pentru Cultură a Județului Timiș sau muzeele din teritoriu.

Aceste instituții culturale, alături de alți actori culturali din sectorul independent și nu numai, asigură pentru municipiul Timișoara și zona de influență a acestuia, o ofertă culturală atractivă, accesibilăși diversificată, cu proiecte și programe derulate pe parcursul anilor ce vizează valorificarea potențialului cultural și a identității culturale locale pe care Timișoara îl deține.

Vorbind despre vitalitate culturalăși consum cultural, poate unul dintre cele mai relevante aspecte care trebuie menționat face referire la titulatura Timișoarei de Capitală Europeană a Culturii, o ocazie cu care oferta culturală a orașului, dar și a teritoriului înconjurător se poate diversifica și poate căpăta notorietate la nivel național și internațional.

În contextul câștigării titlului de Timișoara – Capitală Europeană a Culturii pentru anul 2023 s-a avut în vedere realizarea unui program cultural care să își asume misiunea de a contribui activ la valorizarea identității, diversității, creativității și avangardei culturale timișorene ca motoare de dezvoltare comunitară sustenabilă. În acest sens, prin intermediul programului cultural pregătit pentru anul 2023, s-a dezvoltat un concept în jurul a trei teritorii principale:[238]

- **Teritoriul Oamenilor** – reprezintă esența comunității prin care Asociația Timișoara 2021 - Capitală Europeană a Culturii își propune să activeze energia civică, să încurajeze atât gândirea critică, cât și exprimarea liberăși să pună în valoare lumina interioară având la bază cultura umană comună;
- **Teritoriul Locurilor** – pentru că orașul înseamnă o cultură a uniunii, a solidarității și a consensului proiectele propuse prin Programul Cultural propune revitalizarea spațiului public, având un proces decizional transparent în ceea ce privește dezvoltarea urbană echilibratăși justă, făcând apel la implicarea locuitorilor;
- **Teritoriul Conexiunilor** – are rolul de a unii Oamenii (atât cetățenii din Timișoara, cât și cei din Europa și din întreaga lume) și Locurile, pregătind orașul să împărtășească experiențe din dimensiunea regionalăși transnațională, cu scopul de a redefini profilul internațional al Timișoarei în ceea ce privește tema interdependenței teritoriale.

[237] https://timisoara2023.eu/document/view/42/Bidbook_RO_Timisoara2021.pdf
[238] https://timisoara2023.eu/ro/program-cultural/

Au fost astfel realizate o serie de programe de mare anvergură, cu scopul extinderii și diversificării publicului, precum și o serie de programe mai restrânse, care aprofundează relațiile dintre operatorii culturali și publicul timișorean implicat.

Asociația Timișoara 2021 – Capitală Europeană a Culturii a fost fondată în anul 2011 de 63 de fondatori care provin din mediul cultural public și independent precum și academicieni, jurnaliști, reprezentanți ai mediului de afaceri, lideri de opinie sau cetățeni. Asociația este o organizație nepatrimonială, neguvernamentală, non-profit, apolitică și independentă, cu un caracter cultural și educativ.

Începând de la fondarea sa, Asociația a avut ca scop pregătirea dosarului de candidatură a orașului pentru obținerea titlului de Capitală Europeană a Culturii. În urma câștigării titulaturii Asociația s-a ocupat de pregătirea programului cultural pentru anul 2023, planificarea evenimentelor, asigurarea coordonării și punerii în practică a măsurilor necesare pentru derularea acestora, precum și strângerea de fonduri necesare organizării, promovării și realizării programului cultural.

Programul cultural a fost realizat astfel încât să existe pe tot parcursul anului reprezentații artistice expoziții, evenimente culturale și nu numai, încurajându-i pe cei interesați de artă, spectacol performance, filosofie, arhitectură, design, diversitate culturală, educație, film, poezie, carte și dans, să participe la toate evenimentele care pun Timișoara pe harta capitalelor europene a culturii. Deschiderea Oficială a Programului Cultural Timișoara 2023 – Capitală Europeană a Culturii s-a realizat la începutul lunii februarie 2023, unde participanții la evenimente s-au putut bucura de o suită de expoziții care vor mai rămâne deschise o perioadă în decursul acestui an: [239] Victor Brauner: Invenții și magie (17 Februarie – 28 Mai), Tu ești alt eu – O catedrală a corpului (17 Februarie – 30 Aprilie), Mircea Nicolae – Lucruri mărunte, lucruri prețioase (17 Februarie – 23 Aprilie), Timpuri Noi: Xenogeneze ale SF-ului (17 Februarie – 2 Aprilie), Ritzi Jacobi & Peter Jacobi. Texturi ale memoriei. Cinci decenii de creație (17 Februarie – 5 Mai), Made uphistorieshavelonglives (17 Februarie – 16 Aprilie), Bright Cityscapes: Oglindirea ecosistemului (17 Februarie – 2 Aprilie), Minitremu + (17 Februarie – 4 Decembrie). Marele spectacol al Deschiderii a adus împreună pe străzile Timișoarei și mai ales în Piața Unirii, peste 17.000 de oameni care s-au putut bucura de ceea ce acest Program Cultural le-a pregătit pe toată perioada anului.

Printre cele mai impresionante programe culturale se numără proiectul Bright Cityscapes – organizat de Universitatea Politehnica Timișoara, FABER și finanțat de Primăria Municipiul Timișoara prin Centrul de Proiecte, Ordinul Arhitecților din România, Fundația Flex. Acesta este „un program multidisciplinar, care face parte din amplul program cultural al Timișoara 2023, Capitală Culturală Europeană. Bright Cityscapes a fost inițiat cu scopul de a crea un laborator de design pentru municipiul Timișoara – unul interesat să observe, să răspundă și să acționeze la urgențele contemporane prin discipline precum cea de design, arhitectură sau de cultură digitală.

Programul își deschide larg porțile cu o compoziție de produse selectate, procese, piese mecanice și componente care fac parte din ecosistemul industrial al Timișoarei. Întrucât conceptul de oglindire în știința socială este un comportament inconștient de imitare de la o ființă la alta, expoziția își propune să creeze o tablă de reflecție, un inventar și o interconexiune tangibilă de abilități, locuri, tehnologii și produse. În ansamblu, spațiul se va reflecta asupra stării de design a orașului și a rolului său de disciplină invizibilă sau vizibilă fundamentală pentru economia locală conectată la cererile și ofertele internaționale”.[240]

Un alt program impresionant este și Pepiniera. 1306 plante pentru Timișoara – o intervenție de MAIO Architects, organizată de OAR – Filiala Teritorială Timiș și finanțat de Municipiul Timișoara prin Centrul de Proiecte, Banca Transilvania, Ordinul Arhitecților din România prin Timbrul de arhitectură. Proiectul Pepiniera.1306 plante pentru Timișoara „invită trecătorii să se oprească pentru câteva momente și să observe Piața Victoriei printr-o experiență nouă, de la înălțime. Instalația temporară, realizată dintr-o

[239] https://timisoara2023.eu/ro/noutati/deschiderea-timisoara-2023-o-retrospectiva/
[240] https://opening.timisoara2023.eu/arte/bright-cityscapes-oglindirea-ecosistemului/

structură metalică, modulară, și care adăpostește o pepinieră a orașului, este deschisă publicului larg pentru o perioadă de 10 luni, până la finalul anului 2023. Fiecare platformă oferă un punct de belvedere, cu perspective inedite asupra unor clădiri și spații iconice, precum și loc pentru multiple activități culturale. Instalația poate fi văzută ca un test pentru noi posibilități de a folosi, imagina și percepe spațiul public. Având în vedere viitoarele transformări urbane ale zonei, propunerea urmărește să pună în discuție diverse funcțiuni și temporalități ale orașului și implicarea diferitelor comunități și instituții în procesul de regenerare. Odată încheiată perioada sa de viață, Pepiniera va pune structura, arborii și plantele înapoi în circuit, respectând logica de refolosire totală a resurselor".[241]

De asemenea, unul dintre principalele puncte de atracție în deschiderea programului Timișoara 2023 – Capitală Europeană a Culturii a fost expoziția „Victor Brauner: Invenții și magie", fiind cea mai importantă retrospectivă a artistului Victor Brauner organizată în Europa de Est. Expoziția „Victor Brauner: Invenții și magie" este un eveniment organizat de Muzeul Național de Artă Timișoara, co-organizat de Centrul Pompidou Paris, Fundația ArtEncounterssi Institutul Francez din România. Expoziția-eveniment aduce în fața publicului circa 100 de lucrări (picturi, desene, sculpturi, ilustrații de carte și documente) menite să ofere o imagine de ansamblu asupra creației și vieții lui Victor Brauner, care a marcat semnificativ evoluția suprarealismului în lume.[242]

Cu ocazia programului cultural „Timișoara 2023 – Capitala Europeană a Culturii", la Muzeul Național de Artă din Timișoara va fi organizată una dintre cele mai ample expoziții dedicate lui Constantin Brâncuși din ultimii 50 de ani. Cu un interes în continuă creștere față de creațiile artistului de origine română, evenimentul este una dintre cele mai importante expuneri culturale din Europa în anul 2023. Expoziția intitulată „Brâncuși: surse românești și perspective universale" va putea fi vizitată în perioada 30 septembrie 2023 – 28 ianuarie 2024, fiind susținută de Muzeul Național de Artă Timișoara și de Fundația ArtEncounters, cu sprijinul Consiliului Județean Timiș și al Institutului Francez din România. [243]

Expoziția va reuni pentru prima data, după 50 de ani în România, sculpturi emblematice din perioada de maturitate a artistului, de la mari muzee ale lumii, precum Centrul Pompidou sau Tate Gallery, dar și din tinerețea lui Brâncuși, din colecții muzeale și private din România, fiind prezentate peste 100 de opere brâncușiene. În dialog cu sculpturile va fi expusăși o selecție de fotografii și fragmente filmate de artist, evenimentul fiind inclus pe lista celor mai așteptate expoziții ale anului 2023 la nivel mondial.

Programul Cultural pentru anul 2023 propune peste 30 de evenimente pe săptămână, care se vor desfășura în tot orașul, nu doar în centru. Conform Programului Cultural, sunt marcate aproximativ 123 de momente importante[244] finanțate fie de municipiul Timișoara, fie de Consiliul Județean Timiș, care se vor realiza de-a lungul anului, fiecare fiind completate de alte evenimente curatoriale, expoziții, arte, concerte, festivaluri, spectacole, intervenții culturale, întâlniri internaționale, conferințe, proiecții de film, teatru, rezidențe artistice, instalații, târguri, ateliere sau prezentări. În acest context, Programul Cultural Timișoara 2023 include 10 coproducții internaționale complexe, 15 programe nou create de dezvoltare comunitarăși educație culturală, 10 intervenții în spațiul public cu componente de activare culturală, 20 de expoziții de artă contemporană, arhitecturăși design, 12 filme documentare și 20 localități, alături de sute de artiști internaționali din toate domeniile artistice.

În contextul Timișoara 2023 – Capitală Europeană a Culturii, Universitatea de Vest din Timișoara își propune să devină cea mai amplă platformă din vestul României pentru dezbaterea ideilor care au impact asupra Uniunii Europene și asupra comunității locale, creând astfel un oraș efervescent și deschis gândirii critice, atât pentru localnici, cât și pentru vizitatori, și care este, de asemenea, conectat la comunitatea sa. Atât în 2022 cât și în 2023, Universitatea de Vest va organiza evenimente atât în locații deja consacrate, precum

[241] https://opening.timisoara2023.eu/arte/pepiniera-1306-plante-pentru-timisoara-o-interventie-de-maio-architects/
[242] https://www.igloo.ro/expozitia-victor-brauner-inventii-si-magie/?fbclid=IwAR3cpT2TpeldgFAzxDC7ZW7PC8OvkRqO21iBde-aY_bw_DmBntli3GlzHU
[243] https://www.urban.ro/constantin-brancusi-expozitie-timisoara/
[244] 123 momente importante din Programul Cultural Timișoara 2023 – https://opening.timisoara2023.eu/momente-importante/

Aula Magna, cât și în locații neconvenționale din oraș, implicând parteneri precum licee, universități din România și din străinătate, centre culturale și studiouri de televiziune.

Programul Invizibil / Vizibil aduce în prim plan și prezintă dintr-o altă perspectivă un subiect care este adesea ocolit și respins ca fiind irelevant pentru Timișoara. Pe de o parte, vor fi activate o serie de activități ce vor viza și implica membri ai comunităților locale de romi și cetățeni din cartierele cele mai defavorizate ale orașului. Evenimente și ateliere culturale vor avea loc în aceste cartiere, precum și în locații prestigioase ale orașului. Pe de altă parte, stereotipurile și prejudecățile vor fi expuse și contestate prin spectacole de teatru, teatru forum, expoziții și dezbateri.

În plus, în cooperare cu partenerii locali și europeni, în special cu Institutul European de Artăși Cultură a Romilor, programul va pune Timișoara pe harta europeană a evenimentelor inovatoare menite să schimbe percepția asupra patrimoniului romilor, asupra poziției romilor ca parte a culturii europene și asupra apariției unei noi expresii culturale a romilor în secolul XXI.

Un alt program foarte important pentru Timișoara este și Festivalul *in : v z b l* care a apărut din nevoia de a reuni artiști din mai multe domenii care pot intra în contact direct cu diferite categorii de public. Această întâlnire își propune să expună artiștii și publicul la perspective diferite asupra realității. Ideea este inițierea unui dialog prin care ceea ce uneori este „invizibil" în societate să poată deveni vizibil, prin artă, într-unul din cartierele Timișoarei care a ajuns să semene cu o „periferie" din toate punctele de vedere. [245]

Festivalul, care a avut prima ediție în 2019 și s-a bucurat de succes atât în rândul publicului, cât și printre artiști, răspunde nevoii de acces la cultură a oamenilor din cartierul Fabric și nu numai, precum și nevoii de exprimare a sectorului cultural independent din artele spectacolului, care necesită sprijin în producție și acces la un public nou.

În anul 2023, vitalitatea culturală a municipiului Timișoara prosperăși propune o nouă față a orașului – un oraș deschis către incluziune, comunitate, artă, spectacole, deschidere către cunoaștere, care vine cu o provocare – să devină un oraș în care excelența culturală să primeze. Unele dintre evenimente vor avea loc în sate și orașe din apropiere, cum ar fi Dumbrăvița, Lugoj, Jimbolia, Arad, dar anul Capitalei Europene a Culturii vă va oferi și ocazia de a descoperi câteva nestemate neașteptate ale artei contemporane în orașul post-industrial Reșița sau în comunitățile artistice din satele *instagramabile* din Caraș Severin.[246]

Un astfel de proiect este și SpotlightHeritage Timișoara 2023 / Patrimoniul sub reflectoare Timișoara 2023: realizat în Iosefin (2019), Elisabetin (2020), Fabric (2021), Cetate (2022) și Giroc (2023), fiind inițiativa culturală digitală a Universității Politehnica Timișoara, realizată în parteneriat cu Muzeul Național al Banatului, parte a Programului Timișoara Capitală Europeană a Culturii 2023. SpotlightHeritage Timișoara sporește interesul publicului larg pentru cartierele istorice ale Timișoarei. În 2023, proiectul este dedicat cartierului nou introdus, Giroc, un cartier-dormitor din perioada comunistăși cuprinde în anul 2023 o expoziție muzeală, expoziții stradale, site web online, aplicații mobile, aplicații de realitate augmentată, aplicații și demonstrații de realitate virtuală, concurs studențesc internațional International SpotlightHeritage Student Contest, spectacole de muzică, teatru și dans stradal, evenimente și instalații digitale, tururi ghidate și tururi virtuale etc. [247]

Evenimentele propuse pentru anul 2023 au fost gândite și realizate de actori culturali și de comunitate, cu finanțare publicăși privată. Programul cultural național „Timișoara – Capitală Europeană a Culturii în anul 2023" este finanțat de către Municipiul Timișoara, Ministerul Culturii și Consiliul Județean Timiș. În același timp, echipa curatorială – găzduită de Centrul de Proiecte al Municipiului Timișoara, este responsabilă cu elaborarea viziunii artistice și consolidarea programului prin orientarea operatorilor culturali și coordonarea apelurilor deschise.

[245] https://centruldeproiecte.ro/proiecte-finantate/festivalul-invzbl/
[246] https://timisoara2023.eu/ro/viziteaza-timisoara/
[247] https://timisoara2023.eu/ro/proiecte/patrimoniul-sub-reflectoare-timisoara-2023/

Centrul de Proiecte al Municipiului Timișoara și Centrul de Culturăși Arte al Consiliului Județean Timiș sunt responsabile de implementarea și extinderea Programului Cultural, inclusiv monitorizarea și evaluarea impactului titlului, iar Asociația Timișoara 2023 – Capitală Europeană a Culturii este responsabilă de dezvoltarea componentelor transversale ale Programului Cultural, cum ar fi comunicarea, dezvoltarea programului de voluntariat și strângerea de fonduri. [248]

INFRASTRUCTURA ȘI ACTIVITĂȚILE SPORTIVE

Activitatea sportiv-recreativă constituie o necesitate care condiționează randamentul sporit al cetățeanului, indiferent de vârstă sau profesie. Prin rolul atribuit de societate, activitățile sportive și recreative se dovedesc utile în formarea și pregătirea cetățenilor pentru viața socială (lect. univ. dr. Sorin Brîndescu, 2010). [249] De asemenea, este dovedit faptul că sportul și activitățile de agrement sunt considerate instrumente de socializare extrem de importante, care sunt necesare pentru o dezvoltare favorabilă a comunității.

În același timp, trebuie făcută diferența dintre sportul de masăși sportul de performanță, întrucât acestea au scopuri diferite și se adresează unor categorii diferite de persoane. Pe de-o parte, sportul de masă sau sportul pentru toți reprezintă o oportunitate pentru dezvoltarea de comportamente care favorizează orientarea către performanța cotidianăși asigură o dezvoltare sănătoasă a omului. Pe de altă parte, prin sportul de performanță[250]se urmărește valorificarea aptitudinilor individului într-un sistem organizat de selecție, pregătire și competiție, având ca scop ameliorarea rezultatelor sportive, realizarea de recorduri și obținerea victoriei.

Analizând situația la nivelul întregului județ (nivel administrativ pentru care există date disponibile), se remarcă faptul că sectorul sportului de performanță a cunoscut o tendință ușoară de creștere de aproximativ 15,14% în perioada 2014-2021. Este de remarcat totuși faptul că numărul secțiilor sportive din anul 2021 este cel mai mare din ultima perioadă, fiind remarcată o mai mare atenție către practicarea unui sport din partea timișorenilor.

FIGURĂ 151 - EVOLUȚIA NUMĂRULUI DE SECȚII SPORTIVE ÎN JUDEȚUL TIMIȘ ÎN PERIOADA 2014-2021

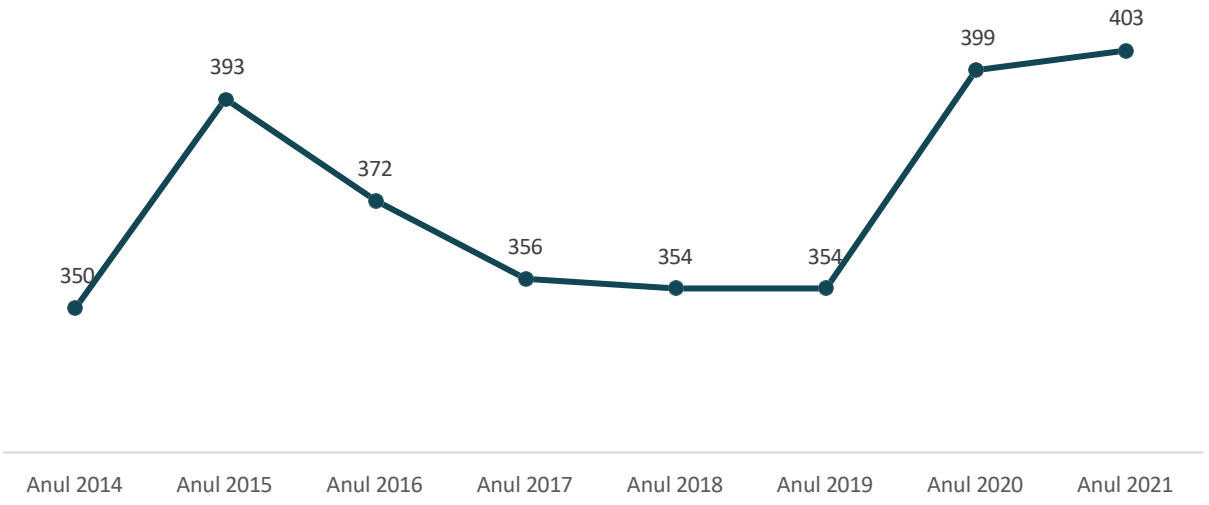

Sursa: Baza de date INS Tempo

[248]Parteneri strategici / Finanțatori – https://timisoara2023.eu/ro/parteneri-strategici-finantatori/
[249]Universitatea de Vest Timișoara, lect. univ. dr. Sorin Brîndescu, 2010 – Beneficiile practicării activităților de timp liber
[250]Conform Legii 69/2000

În același timp, numărul total al sportivilor legitimați din județul Timiș a înregistrat o creștere de aproximativ 87,96%, fiind înregistrați în anul 2021 cu aproximativ 8.400 mii de sportivi mai mulți legitimați față de anul 2014 când numărul acestora era de aproximativ 9.500. Această creștere indică o sporire a atractivității acestui sector în rândul populației, dar și a faptului că tot mai mulți tineri doresc să facă performanță în acest domeniu.

FIGURĂ 152 - EVOLUȚIA NUMĂRULUI DE SPORTIVI LEGITIMAȚI ÎN JUDEȚUL TIMIȘ ÎN PERIOADA 2014-2021

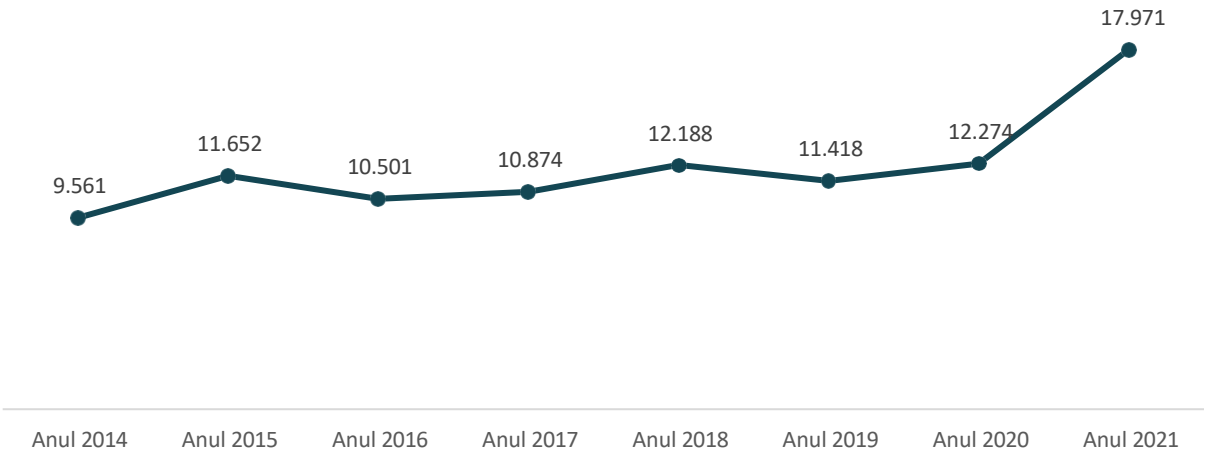

Sursa: Baza de date INS Tempo

Activitățile sportive joacă un rol deosebit de important în dezvoltarea armonioasă a unei persoane. În contextul în care sportul contribuie la menținerea unui echilibru fizic și mental, dar și la dezvoltarea interacțiunilor sociale, este necesar ca acesta să devină o prioritate în dezvoltarea municipiului, iar beneficiile acestuia să fie promovate de către cât mai multe persoane. În același timp, trebuie făcută diferența dintre sportul de masăși sportul de performanță, întrucât acestea au scopuri diferite și se adresează unor categorii diferite de persoane.

Municipiul Timișoara și Zona Urbană Funcționalănu dispune de o infrastructură sportivă competitivă la nivel național, dar se bucură de o diversitate ridicată din punct de vedere al numeroaselor discipline practicate aici precum fotbal, baschet, rugby, tenis de câmp, volei, escalade, judo, înot sau gimnastică.

Printre dotările sportive majore din teritoriul analizat se numără Stadionul din Timișoara, care a fost construit în 1963 și poartă numele fotbalistului timișorean Dan Păltinișanu (1951-1995), și care la momentul actual este închis. Acesta avea o capacitate de 32.972 locurișI a susținut în timp o serie de evenimente importante.

La acesta se adaugăși alte dotări majore precum: Sala Sporturilor Constantin Jude – Timișoara, Sala de Sport UVT Oituz – Timișoara, Complexul Sportiv Bega, Stadionul de Rugby, noua Sală Polivalentă Timișoara, Sala Polivalentă (în curs de implementare)și Stadionul Ștefan Dobai din Dumbrăvița, Baza Sportivă nr. 2 Politehnica – bazin de înot, Arena sportivă Dudeștii Noi, Centrul de înot de la Clubul Sportiv Școlar nr. 1 Timișoara, Baza de agrement și sport SC Biarena Sânandrei, Baza Sportivă din Săcălaz etc.

FIGURĂ 153 - PRINCIPALELE DOTĂRI SPORTIVE DIN MUNICIPIUL TIMIȘOARA ȘI ZUF

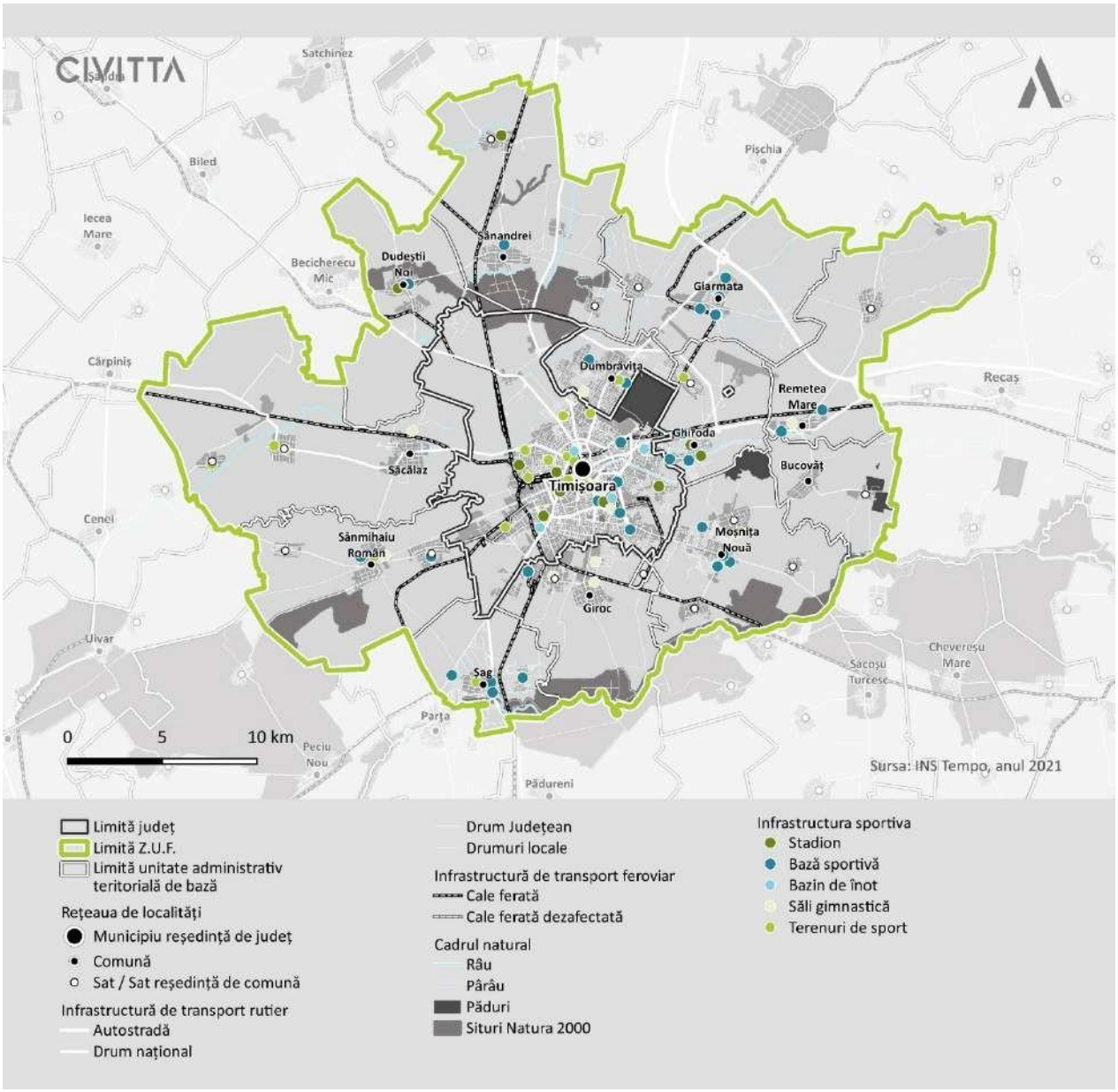

Sursa: Cartare Google Mapsși baza de date INS Tempo, anul 2021

În prezent, majoritatea echipamentelor sportive majore se află preponderent în municipiul Timișoara, aici fiind și locul unde se desfășoară majoritatea competițiilor și evenimentelor sportive. De exemplu, Sala Sporturilor Constantin Jude este una dintre cele mai vechi dotări de acest fel din județ, fiind realizată în urmă cu 52 de ani. Aici evoluează echipele de baschet, handbal și futsal[251] ale Timișoarei, fiind totodată și locul unde s-au jucat de-a lungul anilor meciuri în Cupele Europene de handbal, un campionat european de baschet feminin, sau meciuri din Liga Campionilor de fotbal în sală. Sala are în prezent 1.400 de locuri în tribuni și o lojă construită deasupra vestiarelor.

Analizând distribuția infrastructurii sportive de la nivelul municipiului Timișoara și zona ZUF, se remarcă faptul că infrastructura sportivă este alcătuită din terenuri de sport, baze sportive și stadioane, aflate în mare parte în proprietatea unor instituții publice precum Ministerul Tineretului și Sportului, Consiliului

[251]Futsal-ul este versiunea interioară a fotbalului clasic – cu 5 jucători în fiecare echipă

Județean sau Primăriilor Locale. La acestea se adaugăși principalele dotări pentru sportul de masă cum este cazul sălilor de sport / fitness private sau dotările aferente unităților de învățământ, fiind astfel înregistrate la nivelul anului 2021 un total de 88 de terenuri de sport, 3 baze sportive, 81 de săli de gimnasticăși 4 bazine de înot în municipiul Timișoara.

Se remarcă totodată faptul că o serie de unități administrativ teritoriale nu dispun de anumite infrastructuri sportive, cum este cazul UAT Giroc care nu beneficiază de niciun teren de sport sau de bazin de înot înregistrate în baza de date a Institutului Național de Statistică. În același context se aflăși UAT Remetea Mare care nu prezintă la nivelul bazei de date niciun teren de sport sau bazin de înot.

FIGURĂ 154 - DISTRIBUȚIA INFRASTRUCTURII SPORTIVE – TERENURI DE SPORT, BAZE SPORTIVE, STADIOANE DIN TIMIȘOARA SI ZUF, ANUL 2021

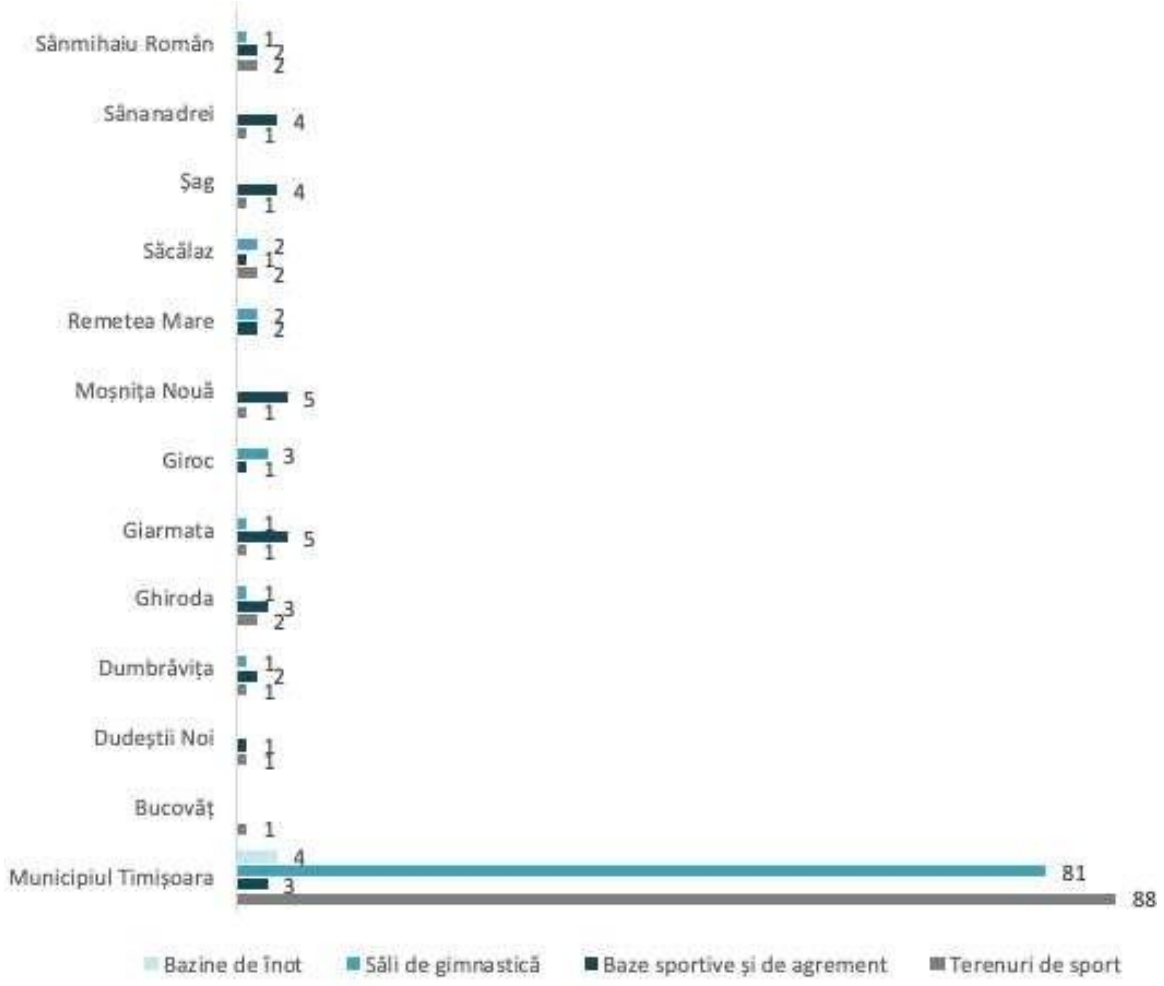

Sursa: Baza de date INS Tempo

În afară de municipiul Timișoara, niciun alt UAT aflat în ZUF nu prezenta la nivelul anului 2021 infrastructură sportivă de tipul bazine de înot, conform datelor regăsite la nivelul anului 2021 pe platforma Institutului Național de Statistică. Cu toate acestea, numărul bazinelor de înot este unul mult mai mare, la nivelul municipiului fiind și alte piscine și zone private amenajate pentru înot sau agrement.

Interesul autorităților locale pentru dezvoltarea infrastructurii sportive este vizibil prin lucrările de investiții care urmează a fi realizate, spre exemplu prin obținerea fondurilor din partea Companiei Naționale de Investiții (C.N.I). În acest context, trebuie menționate investițiile finanțate de către C.N.I. pentru perioada 2014-2023, dar și proiecte care se află pe lista de sinteză.

În ceea ce privește investițiile realizate în realizarea unor noi săli de sport, ultima sală realizată la nivelul municipiului Timișoara a fost reprezentată de Sala de sport de la Universitatea de Vest din Timișoara. La nivelul anului 2020, se afla încă pe lista de sinteză proiectul de Amenajare Complex Sportiv în satul Ghiroda.

La nivelul bazinelor de înot, se află în curs de derulare proiectul de realizare a bazinului didactic de pe str. Popa Șapca nr. 5 din Timișoara, valoarea investiției ajungând la suma de 12.296.316,00 lei. Tot în derulare se află și proiectul de realizare a unui bazin de înot în Moșnița Nouă – valoarea investiției fiind de 10.102.647,42 lei, alături de realizarea bazinului de înot din comuna Sânandrei de pe str. Tineretului și Sf. Andrei, nr. 70-22 – valoarea investiției fiind de 10.941.991,14 lei și construirea bazinului de înot din satul Ghiroda – ce are o valoare totală a investiției de 10.170.570,00 lei. Tot pe lista proiectelor de la C.N.I. se află și realizarea unui bazin de înot în comuna Dudeștii Noi, pe Calea Hodoniului, nr. 64, pentru acest proiect fiind aprobați indicatorii. [252]

Alte exemple sunt și proiectele pe care Primăriile Locale doresc să le implementeze, cum este cazul UAT-ului Dumbrăvița, care are în lista de proiecte pentru perioada 2021-2027[253] o serie de lucrări precum:

- Amenajare terenuri sportive I în UAT Dumbrăvița;
- Amenajare terenuri sportive II în UAT Dumbrăvița;
- Complex Sportiv UAT Dumbrăvița;
- Bazin didactic de înot în localitatea Dumbrăvița;
- Amenajare complex de agrement în Dumbrăvița;
- Amenajare zonă agrement malul Beregsăului;
- Amenajare zonă agrement malul HCN 91.

În acest sens și UAT-ul Sânmihaiu Român are pe lista de proiecte pentru perioada 2021-2027[254] o serie de lucrări finanțate prin PNRR care să dezvolte și mai mult infrastructura sportivă și de petrecere a timpului liber:

- Dezvoltarea infrastructurii de transport verde – Piste pentru biciclete în comuna Sânmihaiu Român, județul Timiș;
- Construirea bază sportivă în localitatea Sânmihaiu Român – proiect / prioritate de investiție al Primăriei pentru perioada 2021-2027;
- Amenajare parc Rât Iordache;
- Construire pasarelă pietonală în localitatea Sânmihaiu Român.

Aceste proiecte vor răspunde unor nevoie actuale ale zonei studiate, de a suplimenta oferta de dotări sportive omologate pentru mai multe ramuri sportive, de a spori oferta de terenuri sintetice pentru practicarea sporturilor în sezonul rece, precum și de a asigura servicii superioare de recuperare pentru sportivii de performanță. Vor fi însă în continuarea necesare și o serie de măsuri conexe care să faciliteze accesul la dotări sportive pentru cât mai mulți locuitori ai municipiului Timișoara și în special pentru cât mai mulți locuitori din Zona Urbană Funcțională a municipiului.

În ceea ce privește alte modalități de petrecere a timpului liber prin practicarea unor activități sportive, Timișoara si zona de influență dispun de o infrastructură mai puțin densă și diversă, dezvoltată în principal în municipiu.

De asemenea, pe lângă lipsa unei evidențe clare a infrastructurii sportive din județ, acesta se confruntă și cu o serie de alte provocări precum lipsa unor echipamente majore cum ar fi o bază sportivă majoră care

[252] https://www.cni.ro/proiecte/proiecte
[253] Cf. răspuns solicitare de date nr. 5201 / 07.02.2023 din partea Primăriei Comunei Dumbrăvița
[254] Cf. răspuns solicitare de date nr. R 944/15.02.2023 din partea Primăriei Comunei Sânmihaiu Român

să permite organizarea de evenimente indoor și outdoor, dedicate mai multor ramuri sportive și care să fie optime pentru pregătirea sportivilor de performanță.

În ceea ce privește activitățile sportive desfășurate în municipiul Timișoara, câțiva dintre principalii actori relevanți în acest domeniu sunt Asociația Județeană de Fotbal Timiș, Clubul Sportiv Municipal Timișoara (CSM Timișoara), Clubul Sportiv Universitar Universitatea de Vest din Timișoara sau Clubul Sportiv Timișoara Noua Generație.

Clubul Sportiv Municipal Timișoara a fost înființat în anul 1985 și este o instituție publică în subordinea Ministerului Tineretului și Sportului, care are ca obiect de activitate performanța, selecția, pregătirea și participarea la competiții interne și internaționale. În cadrul Clubului Sportiv Municipal Timișoara, activează 12 secții pe ramuri de sport, din care 9 olimpice: atletism, box, badminton, canotaj, lupte libere, natație, tenis de câmp, tir, volei și 3 neolimpice: modelism, radioamatorism și samba.

Rezultatele obținute de CSM Timișoara în decursul anilor, situează clubul în eșalonul fruntaș al cluburilor din România situându-se în fiecare an în primele 10 cluburi din țară. În palmaresul clubului se află mai multe medalii la Campionate si Cupe Mondiale, medalii la Campionate Europene și la Campionate Naționale sau Cupe Naționale.

Clubului Sportiv Universitar Universitatea de Vest din Timișoara (CSU – UVT) a fost înființat în anul 2015 și are active în acest moment 9 secții sportive – handbal, volei, șah, arte marțiale, motoparapantă, badminton, ciclism, lupte si fotbal, obținând deja rezultate notabile: medalii la competițiile naționale de șah, titlul național la șah seniori – masculin, arte marțiale, badminton – titlul național la badminton seniori masculin, locul III la CN individual de lupte, calificare la turneul final de promovare în liga I la volei masculin.[255]

Clubul Sportiv Timișoara Noua Generație (TNG) împlinește 15 ani de activitate, timp în care au realizat aproximativ 100 de tabere cu copii, au participat la aproape 80 de competiții și au desfășurat o serie de alte evenimente sportive. Clubul organizează tabere de aventură destinate copiilor, tabere la mare și tabere de schi, alături de diverse programe și evenimente adresate acestora.

Un astfel de exemplu este AlphaKid – un program complex format din cursuri de înot și antrenamente de Powerkid, alternative. Programul este conceput pe termen lung, acesta acoperind toate nivelurile de dezvoltare motrică și psihică a copiilor. Este o activitate de grup unde dezvoltarea socială este esențială. Din punct de vedere al evenimentelor, echipa TNG organizează evenimente sportive din diverse arii sportive, acestea se adresează tuturor categoriilor de vârstă și sunt adaptate în funcție de nivelul grupului.[256]

Pe lângă acestea, în județ există și alte cluburi și asociații recunoscute precum Asociația Club Sportiv Taifun Racing Timișoara – motociclism, Baschet Club Municipal ELBA Timișoara – baschet masculin, Asociația Sportivă Clubul Pascota Ioan Ilie – motociclism, Rugby Club Municipal Timișoara, Aem-Luxten Timișoara – șah, Clubul Sportiv-Baschet Danzio Timișoara – baschet feminin, Asociația Județeană de Canotaj Timiș – canotaj, Asociația Județeană de Arte Marțiale sau Clubul Sportiv Universitatea Politehnica Timișoara – handbal masculin. Mai mult, cluburile sportive la nivel de Timiș, înființate de zeci de ani, au format numeroase generații, din care s-au remarcat personalități sportive bine cunoscute pe plan național și internațional, campioni olimpici și mondiali, precum și tehnicieni de marcă în domeniul sportiv – Iolanda BalasSotter, Henri Rang, Ion Drâmba, Ioan Olimpiu Marconi, Lavinia Miloșovici, Cosmin Contra, Corina Căprioriu, Dan Pălțineșanu, Doina Mot sau Camelia Macoviciuc.[257]

[255] Strategia Integrată de Dezvoltare Economică și Socială a Județului Timiș, 2021-2027. Volumul 1: Analiza Teritorială și Administrativă a județului Timiș
[256] https://timisoaranouageneratie.com/
[257] Strategia Integrată de Dezvoltare Economică și Socială a Județului Timiș, 2021-2027. Volumul 1: Analiza Teritorială și Administrativă a județului Timiș

Nu în ultimul rând, trebuie menționate și evenimentele sportive majore care se organizează în cadrul municipiului Timișoara, precum și în alte zone din întreg județul: SportGuru Timișoara 21K, Campionatul Național de Judo Veterani, Women Rally, Festivalul Sport 21, Cupa Pădurea Verde, Lightupyourcity – Tura Licuricilor, Campionatul Național de MTB XCO, Noaptea Spartanilor, Finala Campionatului Național de Fotbal American, Timișoara Air Show, Liberty Marathon, Make it! Race it! Recycle it!, The Color Run Love Tour, Marșul Tăcerii, Timotion – Timișoara se mișcă (ediția 2023), Team Up&Run, Cupa OneMove, Lunca Timișului, Timișoara City Marathon, Cupa Kolping la Baschet, meciuri de fotbal naționale, competiții naționale și internaționale oficiale, campionate de volei, arte marțiale și baschet, maratoane de alergat, competiții pentru sporturi extreme, concursuri de dans etc.

În total, la nivelul anului 2023, conform platformei timișoreni.ro[258] există aproximativ 600 de evenimente sportive care vor avea loc în Timișoara sau în zone din imediata apropiere de municipiu. Toate acestea susțin o ofertă diversificată a activităților sportive disponibile pentru comunitatea locală din municipiul Timișoara și nu numai.

Este însă necesară sporirea activităților de promovare a sportului în vederea atragerii a unui număr cât mai mare de participanți, în acest caz fiind identificată necesitatea dezvoltării unui program integrat la nivelul orașului dedicat sportului pentru toți. De asemenea, organizarea frecventă a competițiilor sportive de talie națională sau internațională ar putea spori activitatea turistică și socio-economică, ar stimula îmbunătățirea sau dezvoltarea infrastructurii sportive actuale și totodată ar revitaliza tradiția sportivă locală.

INFRASTRUCTURA ȘI ACTIVITĂȚILE DE PETRECERE A TIMPULUI LIBER ȘI AGREMENT

În ceea ce privește infrastructura și activitățile de agrement existente la nivelul municipiului Timișoara și la nivelul zonei urbane funcționale a municipiului, acestea se grupează în general în cadrul unor categorii principale în funcție de interesul utilizatorilor. Majoritatea obiectivelor din teritoriu sunt concentrate în municipiul Timișoara, însă pot fi descoperite locuri deosebite pe întreg teritoriul analizat – de la zone naturale, parcuri, zone de agrement, loisir etc.

Astfel, printre cele mai des practicate activități de către timișoreni sunt cele în aer liber, unele dintre cele mai importante dotări din această categorie fiind reprezentate de parcuri, spații verzi, locuri de joacă pentru copii sau zonele de promenadă. În zona centrală, parcurile, scuarurile verzi, piețele, locurile de joacă și terenurile de sport fac parte din oferta cea mai la îndemână pentru loisir și sunt in general bine amenajate și întreținute.

Parcurile dau Timișoarei renumele de oraș al florilor și al parcurilor, datorită numărului lor mare, de la faptul că se poate traversa orașul, trecând dintr-un parc în altul și mai ales datorită prestigiului pe care orașul l-a câștigat, încă din secolul al XIX-lea, când aici trăiau cultivatori de trandafiri, vestiți în întreaga Europă. În prezent parcurile găzduiesc multe din evenimentele culturale ale Timișoarei, precum Bega Bulevard, la Festivalul Inimilor – festival internațional de folclor, Ruga Timișoarei, numeroase festivaluri de film, festivaluri pentru copii și încântă privirile vizitatorilor cu zeci de mii de lalele în perioada festivalului Timfloralis.[259]

De asemenea, prezența cursului râului Bega și a unor vaste suprafețe amenajate adiacente acestuia, îl pune pe harta atracțiilor importante din oraș. Până în secolul al XVIII-lea zona Timișoarei era o zonă mlăștinoasă. Pentru asanarea mlaștinilor și pentru dezvoltarea economică și socială a orașului a fost necesară construirea unui canal. Construcția canalului Bega a început 1728, iar în 1732 a circulat prima navă de la Timișoara, pe Bega, Tisa apoi pe Dunăre, până la Pancevo, în Serbia. Lungimea totală navigabilă a Canalului Bega era de 116 km. În prezent Bega e importantă pentru transportul public și de agrement – cu vaporașe, în Timișoara, având totodată și un rol important pentru sport și recreere. Pe maluri sunt amenajate piste de biciclete și alei pentru plimbare și alergare.

[258] https://www.timisoreni.ro/info/evenimente_sportive/
[259] https://xn--urlaub-in-rumnien-2qb.de/ro/uir/de-vizitat-orase-timisoara/

La nivelul municipiului Timișoara sunt cunoscute și apele de mare adâncime, hipotermale care sunt captate în Piața Unirii, la sud de Cetate și Cartierul Fabric, dar și mezotermale captate în Piața Bihor. Aceste ape au valoare terapeutică, fiind utilizate în scop balnear în cadrul Ștrandului Termal[260].

Conform Planului Urbanistic General al municipiului Timișoara, ”*orașul dispune în prezent de 510 ha spatii verzi publice din care: parcuri 117,57 ha, scuaruri 21,58 ha, spații verzi din aliniamente stradale și blocuri 290,15 ha, perdea forestieră 30 ha și Pădurea Verde 50,7 ha. Din punct de vedere al repartizării parcurilor pe teritoriul municipiului Timișoara, se remarcă o concentrare a parcurilor în zona centrală a orașului, de-a lungul Canalului Bega. Lanțul de parcuri este dominant pe malul nordic și prezintă un aspect compact și masiv.*

Față de această zona avantajată, orașul mai prezintă în partea de sud - est două parcuri cu suprafețe mai mari (Parcul Stadion și Parcul Lidia)”[261].

O selecție a celor mai frecventate / reprezentative spații de petrecere a timpului liber cuprinde arealul aferent râului Bega, Parcul Alpinet Timișoara, Parcul Botanic Timișoara, Parcul Central „Anton Scudier” Timișoara, Parcul Civic Timișoara, Parcul Justiției Timișoara, Parcul Poporului Timișoara, Parcul Rozelor Timișoara, Parcul Catedralei Timișoara, Parcul Copiilor Timișoara, Parcul Regina Maria, Parcul Andrei Mocioni, Parcul Uzinei, Parcul Dendrologic Bazoș (din Bucovăț) sau o serie de părculețe mai mici din cartierele Timișoarei precum: Parcul Gheorghe Doja, Parcul Mecanica, Parcul Doina, Parcul Clăbucet, Parcul Adolescenței, Parcul Lidia, Parcul Pădurice, Parcul Sudului, Parcul Stadion Dan Păltinișanu, Parcul Karlsruhe, Parcul 3 August 1919, Parcul Arcidava, Parcul Sfântul Nicolae, Parcul Bucovina, Parcul Dacia etc.

Alte zone de petrecere a timpului liber și care găzduiesc anual o serie de evenimente importante și adăpostesc o serie de atracții turistice în Timișoara sunt și piețele urbane. Aici putem menționa:

- **Piața Libertății** – inițial Paradeplatz, „Piața de Paradă”, apoi Prinz Eugen Platz, „Piața Prințul Eugen”, este o piață istorică din Timișoara ce a adăpostit de la început mai multe clădiri cu funcțiuni militare.

  Aici se află Comenduirea Garnizoanei, Primăria Veche, fosta Cancelarie de război (lângă Primăria Veche), Cazinoul Militar, dar și un important monument baroc “Monumentul Sf. Maria și Sf. Ioan Nepomuk“. În anul 1848, odată cu izbucnirea revoluției maghiare, numele pieței se schimba în Piața Libertății.
- **Piața Unirii** – cea mai veche piață istorica din Timișoara ce găzduiește construcții deosebite, în stil baroc, precum Palatul Baroc, Domul Romano-Catolic, Catedrala Ortodoxă Sârbă, Palatul Episcopiei Ortodoxe Sârbe și Monumentul Sf. Treime, amplasat central.

  De-a lungul timpului aceasta s-a numit și Piața Principală (Hauptplatz, Piața Domnului (Domplatz) și Piața Losonczy (după numele comitelui Ștefan Losonczy, ucis la 1552 când cetatea a fost cucerită de turci).
- **Piața Victoriei** – este locul în care Timișoara pe data de 20 decembrie 1989 a fost proclamată primul oraș liber din România. Aceasta a fost un bulevard principal care la începutul secolului XX, concomitent cu demolarea cetății, centrul Timișoarei a fost reproiectat și s-a transformat în piață pentru a permite dezvoltarea orașului.

  În jurul pieței se găsesc instituții culturale importante precum: Opera Română, Teatrul Național, Teatrul Maghiar de Stat, Teatrul German de Stat, Catedrala Mitropolitană, cinematografele Timiș, Capitol și Studio, Muzeul Banatului, galerii de artăși multe magazine comerciale.

  Unele din cele mai importante evenimente culturale care se desfășoară în Piața Victoriei: JazzTM, Timfloralis, Festivalul de Teatru FEST-FDR, Festivalul de Operăși Operetă, Târgurile de Paști și de Crăciun, Concertele de Anul Nou și multe altele.

[260]PUG Timișoara – Memoriu General: https://assets.primariatm.ro/cf4268fa-73e7-4863-ab83-52923c3ab2fa
[261]PUG Timișoara – Memoriu General: https://assets.primariatm.ro/cf4268fa-73e7-4863-ab83-52923c3ab2fa

- **Piața Plevnei** – este o piață veche din Timișoara care păstrează și astăzi clădiri rafinate cu elemente arhitecturale tipice începutului anilor 1900. Odată cu introducerea noului plan urbanistic al orașului care prevedea extinderea acestuia dincolo de zidurile cetății, se conturează și această piață. Aici se pot admira clădiri splendide create de Martin Gemeinhardt, celebru arhitect din acea perioadă.

Atât pentru locuitori, cât și pentru turiști, există numeroase locuri de vizitat lângă municipiul Timișoara, unde cei care doresc să își petreacă timpul liber o pot face în locuri liniștite. Cetăți, parcuri, lacuri, rezervații naturale, complexe turistice, zone de agrement, restaurante și multe alte obiective se pot găsi și la nivelul zonei urbane funcționale a municipiului Timișoara sau chiar la nivelul întregului județ.

Cele mai importante spații verzi și zone de agrement din zona periurbană sunt[262]:

- Pădurea Pișchia și acumularea Murani Situată în nord-estul Timișoarei, pe șoseaua Timișoara – Lipova, la o distanță de 25 km de Timișoara și de 2 km de comuna Pișchia;
- Acumularea Ianova – lac de acumulare artificial, situat la 5 km în amonte de Ianova și la circa 25 km distanță de Timișoara, pe Valea Lungă (Gherteamos);
- Pădurea Recaș – situată la 3 km de Recași la 27 km de Timișoara, pe malul Begăi;
- Pădurea Bistra – este cea mai apropiată pădure de oraș, situată la cca. 10 km distanță, în sudul Begăi (în vechea sa luncă), între Ghiroda și Bucovăț;
- Parcul dendrologic Bazos – singura bază recreativă amenajată din zona periurbană a municipiului Timișoara. El reprezintă în același timp un obiectiv național de importanță deosebită datorită colecției sale de arbori și arbuști de pe mai multe continente;
- Pădurea Chevereș – o unitate compactă de 1.611 ha, situată pe malul stâng al Timișului, iar trupul Bacova, de 727 ha este situat pe terasa superioară a Timișului, între localitățile: Bacova, Chevereși Sârbova, la 27-28 de km de Timișoara;
- Pădurea Giroc – este situată imediat după Pădurea Verde, la 10-15 km distanță față de Timișoara, având o suprafață de peste 400 ha;
- Pădurea Lighed – cu o suprafață de 1.600 ha, Pădurea Lighed este trupul de pădure cel mai mare din Câmpia Banatului. Pădurea Lighed este zonată în amenajamentul silvic ca pădure de agrement;
- Lunca Timișului – Albina – situată în imediata vecinătate a șoselei Timișoara – Buziaș;
- Lunca Pogănișului – o potențială zonă recreativă, dar fără acces și alte amenajări asigurate;
- Lunca Timișului – Urseni – Giroc – Șag – zona amplasată în Lunca Timișului, între localitățile Urseni și Șag, se întinde pe o lungime de 12 km și ocupă o suprafață de circa 30 ha. Presărată cu numeroase plaje, zona nu prezintă nici o amenajare specială;
- Zona Băile Călacea – situată în partea vestică a Câmpiei Înalte a Vingăi, la circa 25 km nord-vest de Timișoara.

În cadrul zonei analizate se pot realiza o serie de trasee turistice ce pun în evidență atracțiile principale ale județului, atât cele naturale cât și cele antropice. Pe lângă o serie de monumente și atracții ce au căpătat notorietate, mai există și alte obiective mai puțin cunoscute. Cu scopul de a asigura mai multe variante pentru petrecerea timpului liber pentru turiștii care ajung în municipiul Timișoara(dar și pentru timișoreni și timișeeni amatori de ieșiri în natură), a fost întocmită o hartă[263] cu șapte variante de trasee, toate cu pornire din Timișoara.

Traseele gândite de Biroul pentru dezvoltarea turismului și evenimente sunt următoarele:

[262]PUG Timișoara – Memoriu General: https://assets.primariatm.ro/cf4268fa-73e7-4863-ab83-52923c3ab2fa
[263]https://www.cjtimis.ro/traseeturistice/

- Traseu 1: Timișoara – Lugoj – Cetatea Jdioara – Cascada Cornet – Lacul Surduc – Muzeul Traian Vuia;
- Traseu 2: Timișoara – Jimbolia – Lenauheim – Lovrin;
- Traseu 3: Timișoara-Satchinez (Rezervația Ornitologică Satchinez) – Sânnicolau Mare – Dudeștii Vechi;
- Traseu 4: Timișoara – Pișchia – Murani – Charlottenburg – Buzad;
- Traseul 5: Timișoara – Margina – Transluncani – Cascada Șopot;
- Traseul 6: Timișoara – Parcul Dendrologic Bazoș – Buziaș – Cramele din Silagiu;
- Traseul 7: Timișoara – Peciu Nou – Cebza – Ciacova – Deta – Foeni – Banloc – Deta.

FIGURĂ 155 - HARTA TRASEELOR TURISTICE REALIZATĂ DE BIROUL PENTRU DEZVOLTAREA TURISMULUI ȘI EVENIMENTE, CJ TIMIȘ

Sursa: https://www.cjtimis.ro/traseeturistice/

La nivelul teritoriului analizat, au fost realizate o serie de proiecte ce au avut drept scop promovarea și dezvoltarea traseelor cicloturistice și de drumeție, pentru a încuraja timișorenii să descopere noi zone de petrecere a timpului liber în jurul municipiului Timișoara. O astfel de inițiativă este și proiectul „Eco Timiș (Tamiš) – un nou produs turistic" realizat prin colaborarea a 4 parteneri respectiv „Centrul de Voluntariat și Mișcarea de Conservare a naturii" – Pancevo (lider de proiect), „Camera de Comerțși Industrie" – Pancevo (partener), „Asociația Miltonia" – Timișoara (partener), „Asociația pentru promovarea și dezvoltarea turismului în județul Timiș" – Timișoara (partener), care a fost aprobat și finanțat de Uniunea Europeană prin Programul de cooperare transfrontalierăInterreg IPA CBC România – Serbia în iunie 2017.[264]

În acest sens, proiectul vine ca un răspuns la nevoile turiștilor, și au realizat o serie de trasee prin care aceștia se pot bucura de oportunitățile oferite de mediu în mod natural, respectiv drumeții / ciclism pe căi naturale / canotaj / pescuit sportiv / observarea păsărilor dezvoltate de-a lungul a 5 trasee cicloturistice marcate în județ, dar care sunt puțin cunoscute, promovate și prea puțin utilizate de către publicul larg.

[264] https://www.eco-timis-network.eu/proiect/descriere-generala

Cele 5 trasee pornesc din Timișoara și ating numeroase puncte de interes – rezervații naturale, obiective turistice, monumente arhitecturale, zone de agrement din jurul municipiului, având următoarele rute:

- Timișoara – Rezervația Naturală Satchinez, care include ca puncte de oprire Acumularea Dumbrăvița (zonă de pescuit) sau comuna Sânandrei;
- Timișoara – Ianova – Domeniul Herneacova, care include ca puncte de oprire Acumularea Dumbrăvița (zonă de pescuit) cu trecere prin comunele Giarmata Vii și Giarmata;
- Timișoara – Lunca Timișului – Rezervația Pădurea Macedonia, care include ca puncte de oprire comuna Giroc, Pădurea Giroc, Mănăstirea Șag, Plaja Șag, Plaja Timiș, Malul Timișului, Zona de Agrement Giroc-Timiș;
- Timișoara – Parcul Dendrologic Bazoșul Nou, care include ca puncte de oprire Balta cu Nuferi din Ghiroda și Parcul Dendrologic din Bazoșul Nou din Bucovăț;
- Timișoara – Lunca Timișului – Bazoșul Nou, cu posibilitatea realizării activităților de tip caiac pe Lunca Timișului.

Pe lângă acestea, se manifestă un interes sporit asupra implementării unor proiecte ce au drept scop modernizarea și diversificarea zonelor de agrement și de petrecere a timpului liber din Timișoara și din zona urbană funcțională a municipiului.

Cu ocazia anului 2023 și a deschiderii oficiale a anului pentru Timișoara Capitală Europeană a Culturii, o serie de proiecte menite să activeze spațiul public și comunitatea timișoreană, au fost pregătite pentru a fi implementate anul acesta. Un astfel de proiect este și traseul Privește orașul – Spații vii, ce a avut parte de o serie de intervenții participative în anul 2022, activări urbane și publicații care au drept scop realizarea unor intervenții în spațiul public din zona Piața Victoriei și din zona malurilor Mureșului în anul 2023.[265]

La nivelul municipiului Timișoara, o serie de proiecte votate de către timișoreni în cadrul primei ediții de bugetare participativă, derulată sub denumirea de Timișoara Decide! vor intra în implementare. Printre acestea se numărăși proiecte votate care susțin dezvoltarea și îmbunătățirea infrastructurii pentru petrecerea timpului liber din oraș:

- Îmbunătățirea calității pistelor de biciclete (cele mai des folosite) – 1.254 voturi – 400.000 lei. Eliminarea bordurilor înalte de la trecerile de pietoni sau de la intersecțiile străzilor prin aducerea lor la același nivel (70% din buget și 30% din buget pentru marcaje);
- Păduri urbane miniaturale – 1.187 voturi – 400.000 lei. Extinderea de spații verzi prin amenajarea de păduri urbane miniaturale în diverse locuri ale Municipiului Timișoara. În funcție de încadrarea în buget sunt propuse următoarele zone: Piața Consiliul Europei, Pasaj Jiul, zona locomotivei; intersecția Punctele Cardinale; intersecția Bărnuțiu – Kogălniceanu; intersecția Aradului, Alexandrescu, Marginii; intersecția Rebreanu, Brâncoveanu; intersecția Rebreanu, Șagului; în vecinătatea Shopping City, Bulevardul Dâmbovița – depou STPT, zona AEM.

  Pe data de 15.03.2022 a fost aprobată în cadrul CL Timișoara înființarea unei păduri urbane miniaturale.[266]

Pe lângă aceste proiecte, Primăria Timișoara a scos la licitație serviciile de proiectare și asistență tehnică din partea proiectantului, Studiu de Fezabilitate și Proiect Tehnic, pentru amenajarea Pădurii Verzi ca pădure – parc. În prezent, Pădurea Verde nu este deschisă publicului, însă are un potențial de recreere care poate fi valorificat, prin amenajarea ei ca pădure-parc, astfel încât timișorenii și turiștii să aibă la dispoziție un nou spațiu generos pentru relaxare în aer liber.[267]

[265] https://centruldeproiecte.ro/wp-content/uploads/2022/12/RO_Final_Programul-cultural-reactualizat-TM23.pdf
[266] https://decidem.primariatm.ro/bp/proiecte/123
[267] https://www.primariatm.ro/2023/03/27/amenajarea-padurii-verzi-va-prinde-contur/

De asemenea, proiectul de amenajare va aduce și alte beneficii: creșterea suprafeței de spațiu verde amenajat în zona urbană, conservarea biodiversității locale, educația ecologică a publicului și, nu în ultimul rând, îmbunătățirea sănătății cetățenilor și dezvoltarea infrastructurii de agrement și recreere, încurajând petrecerea timpului liber în natură. Intervențiile preconizate vor trebui să fie minim invazive, iar materialele vor fi ecologice. Se vor avea în vedere: conservarea biodiversității și restaurarea ecologică, ameliorarea climatică în mediul urban și accesibilitatea pentru toate grupele de vârstă.

Mai mult, Primăria Timișoara vrea să realizeze în partea de nord a orașului o zonă de agrement metropolitană care se va întinde pe o suprafață de aproximativ 700.000 de metri pătrați. Aici ar urma să fie organizat și un festival uriaș, de către inițiatorii Untoldși Neversea. Zona de agrement metropolitană nord are circa 700.000 mp (70 hectare) și este situată între perdeaua forestieră a orașului care acționează ca o ”barieră verde” și aeroportul utilitar Cioca, cu acces dinspre calea ferată și acces auto dinspre Calea Torontalului către autostradăși centura auto. Un spațiu extrem de generos, cu un cadru natural de excepție, insuficient utilizat în prezent.

Proiectul propus generează un impact ecologic pozitiv prin regenerarea zonelor verzi albastre, aducând o zonă de agrement accesibilăveloși pietonal dinspre zonele de dezvoltare urbane majoră, actualmente în creștere accentuată.[268] Proiectul, care va fi reglementat printr-un PUZ, va răspunde unor nevoi multiple care s-au înregistrat în zonăși pe care cetățenii le-au semnalat:

- Agrement activ individual și de grup;
- Cadru propice pentru evenimente de mari dimensiuni;
- Agrement în cadrul natural diversificat ca peisaj și topografie;
- Zonă tampon în cadrul urbanizat excesiv al zonei metropolitane;
- Regenerarea biodiversității locale;
- Asigurarea accesului în cadru natural și spații verzi dinspre zone cu locuire densă.

La nivelul zonei urbane funcționale a municipiului Timișoara, conform adresei nr. SC2022-29497/24.11.2022 înregistrată la Primăria comunei Dumbrăvița cu nr. 5201/07.02.2023, se au în vedere realizarea mai multor proiecte ce țin de dezvoltarea și diversificarea zonelor de agrement și de petrecere a timpului liber în perioada 2021-2027:

- Amenajare pistă de biciclete și zonă promenadă Pădurea Verde (Bd. Ghioceilor – Str. Constructorilor) – idee;
- Amenajare rețea de piste de biciclete – Dezvoltarea infrastructurii de transport verde: pistă de biciclete în comuna Dumbrăvița – Contract semnat cu MDLPA - PNRR C10;
- Amenajare pistă de biciclete și zonă promenadă I (Pădurea Verde - Lac) – idee;
- Amenajare pistă de biciclete și zonă promenadă II (Pădurea Verde - Giarmata Vii) – idee;
- Amenajare pistă de biciclete și zonă promenadă III (Pădurea Verde - Giarmata) – idee;
- Dezvoltarea mobilității prin infrastructurăvelo în interiorul localității Dumbrăvița – idee;
- Traseu turistic ciclist transfrontalier (Constructorilor, Codrului, Migdalului, Bălcescu, Ghioceilor) - SF, Deviz, Cerere de finanțare;
- Amenajare complex de agrement în Dumbrăvița – idee;
- Amenajare zona agrement malul Beregsăului – idee;
- Amenajare zona agrement malul HCN 91 – idee;
- Construirea de parcuri și spații de joacă pentru copii și adolescenți – idee;

[268] https://decidem.primariatm.ro/processes/regenerare-ZAM/f/14/?component_id=14&locale=ro&participatory_process_slug=regenerare-ZAM

- Grădina botanicășiseră educațională – idee.

De asemenea, administrația locală Primăria comunei Sânmihaiu Român are pe lista de proiecte pentru perioada 2021-2027[269] o serie de lucrări finanțate prin PNRR care să dezvolte și mai mult infrastructura sportivășide petrecere a timpului liber:

- Dezvoltarea infrastructurii de transport verde – Piste pentru biciclete în comuna Sânmihaiu Român, județul Timiș;
- Construirea bază sportivă în localitatea Sânmihaiu Român – proiect / prioritate de investiție al Primăriei pentru perioada 2021-2027;
- Amenajare parc Rât Iordache;
- Construire pasarelă pietonală în localitatea Sânmihaiu Român.

Toate acestea susțin o ofertă diversificată a activităților sportive disponibile pentru comunitatea locală din municipiul Timișoara și de la nivelul localităților din zona urbană funcțională a municipiului. Este însă necesară sporirea activităților de promovare a sportului și de petrecere a timpului liber în vederea atragerii a unui număr cât mai mare de participanți, în acest caz fiind identificată necesitatea dezvoltării unui program integrat la nivelul teritoriului dedicat sportului pentru toți. Un astfel de exemplu este programul Orașul în Mișcare – program care finanțează proiecte sportive care își propun să susțină colaborările locale, să pună în valoare inițiative sportive locale și să crească gradul de activitate sportivă pentru diferite segmente de populație, în Timișoara.

De asemenea, organizarea frecventă a competițiilor sportive de talie națională sau internațională ar putea spori activitatea turisticășisocio-economică, ar stimula îmbunătățirea sau dezvoltarea infrastructurii sportive actuale și totodată ar revitaliza tradiție sportivă locală.

RESURSELE TURISTICE

Turismul reprezintă un sector de perspectivă, ce poate contribui la dezvoltarea economică a unui loc prin identitatea acestuia pe care o proiectează, precum și prin gradul de atractivitate pe care îl poate determina asupra turiștilor.

Turismul este un factor important de dezvoltare economicășisocială care stimulează creșterea economică prin generarea de venituri, locuri de muncășiinvestiții atât la nivelul municipiului Timișoara cât și la nivelul întregului județ. Aceasta ajută la susținerea patrimoniului cultural și natural, oferă venituri pentru finanțarea facilităților și infrastructurii de care se bucură vizitatorii și rezidenții și promovează conștientizarea unei identități unice în lume, care se distinge prin diversitatea sa.

De asemenea, turismul permite unei comunități să-și diversifice sursele de venit și să nu se bazeze pe o singură industrie. Pe lângă contribuția economică remarcabilă pe care poate să îl aibă, turismul poate fi și o sursă de mândrie pentru comunitățile locale ce le permite să-și dezvolte propria identitate comunitară, bazată pe patrimoniu și cultura acestora.

Atât municipiul Timișoara cât și întreg județul, beneficiază de resursele naturale și culturale necesare pentru a-și consolida poziție drept o atracție turistică de interes atât pe plan național, cât și internațional. Amplasarea favorabilă pe care o are municipiul Timișoara în cadrul Regiunii Vest, conectarea la axa națională a orașelor Satu-Mare – Oradea – Arad, vecinătatea cu granițele țării din partea de vest cu Ungaria și Serbia ce conduc la un turism de tranzit ridicat, sau principalele parteneriate realizate cu celelalte județe din Regiunea Vest, reprezintă principalele avantaje competitive în dezvoltarea turistică.

[269]Cf. răspuns solicitare de date nr. R 944/15.02.2023 din partea Primăriei Comunei Sânmihaiu Român

Considerând patrimoniul turistic ca fiind ansamblul elementelor ce se constituie ca atracții turistice și care se pretează unei amenajări pentru vizitare și primirea călătorilor se poate aprecia că la nivelul zonei analizate se regăsesc astfel o serie de resurse, atât naturale cât și antropice.

RESURSELE NATURALE

Zona analizată se află pe fundament cristalin carpatic, fracturat și scufundat în unitatea de câmpie și ridicat ca un horst în munte și, uneori, în dealuri. [270] Cele mai importante resurse de cadru natural sunt prezente la nivelul întregului județși sunt reprezentate de rezervații naturale, mlaștini, păduri și insule, puțin cunoscute de turiști. Pe lângă aceste resurse, apele termale și minerale prezente la nivelul județului aduc un aport considerabil în ceea ce privește dezvoltarea turismului.

Județul deține 30 de arii naturale protejate de interes comunitar – 19 situri de importanță comunitară (SCI) și 11 arii de protecție specialăavifaunistică (SPA). Unele dintre acestea se remarcă prin faptul că se aflăși pe teritoriul municipiului Timișoara și a UAT-urilor incluse în zona urbană funcțională a municipiului Timișoara.

TABEL 55 - ARIILE NATURALE PROTEJATE DE PE TERITORIUL MUNICIPIULUI TIMIȘOARA ȘI ZONA URBANĂ FUNCȚIONALĂ A MUNICIPIULUI

COD	DENUMIRE	LOCALIZARE	ADMINISTRATOR
ROSCI0109	Lunca Timișului	**Șag**, Belinț, Boldur, **Bucovăț**, Buziaș, Chevereșu Mare, Ciacova, Coșteiu, Foeni, Ghilad, Giera, **Giroc**, Giulvăz, Lugoj, **Moșnița Nouă**, Parța, Pădureni, Peciu Nou, Racovița, Recaș, Sacoșu Turcesc, Topolovățu Mare	ANANP
ROSPA0128	Lunca Timișului	**Șag**, Belinț, Boldur, **Bucovăț**, Buziaș, Chevereșu Mare, Ciacova, Coșteiu, Foeni, Ghilad, Giera, **Giroc**, Giulvăz, Lugoj, **Moșnița Nouă**, Parța, Pădureni, Peciu Nou, Racovița, Recaș, Sacoșu Turcesc, Topolovățu Mare	ANANP
ROSCI0277	Becicherecu Mic	Becicherecu Mic, **Dudeștii Noi**, **Sânandrei**, **Timișoara**	ANANP
ROSCI0402	Valea din Sânandrei	**Sânandrei**	ANANP
ROSPA0144	Uivar - Diniaș	Otelec, Peciu Nou, **Sânmihaiu Român**, Uivar	ANANP

Sursa: Strategia Integrată de Dezvoltare Economicășși Socială a Județului Timiș, 2021-2027. Volumul 1: Analiza Teritorialășși Administrativă a județului Timiș

Mai mult, la nivelul UAT-urilor Bucovățși Moșnița Nouă au fost identificate o serie de arii naturale protejate de interes național, ce contribuie la îmbogățirea cadrului natural și al resurselor existente în teritoriul studiat. În acest sens, UAT Bucovăț beneficiază de o rezervație forestieră – *RONPA0755 Arboretumul Bazoș,* aflată în administrarea ANANP, iar UAT Moșnița Nouă de o rezervație forestieră – *RONPA0758 Pădurea Bistra*, aflată tot în administrarea ANANP.

Rezervația NaturalăArboretumul Bazoș se află în localitatea Bazoșul Nou, din comuna Remetea Mare și se întinde pe o suprafață totală de 60 hectare fiind una dintre cele mai valoroase colecții de arbori și arbuști de pe teritoriul României. Rezervația cuprinde Parcul Mare, Parcul American și mai multe pepiniere destinate cultivării speciilor exotice. Prin schimb internațional s-a reușit îmbogățirea fondului botanic la

[270] Strategia Integrată de Dezvoltare Economică și Socială a Județului Timiș, 2021-2027. Volumul 1: Analiza Teritorială și Administrativă a județului Timiș

aproape 800 de taxoni[271], provenind de pe cinci continente. Rezervația cuprinde cea mai completă colecție de stejari americani și carya din țară și face parte din Asociația Internațională a Grădinilor Botanice.[272]

FIGURĂ 156 - RESURSELE DE CADRU NATURAL DE LA NIVELUL MUNICIPIULUI TIMIȘOARA ȘI ZUF

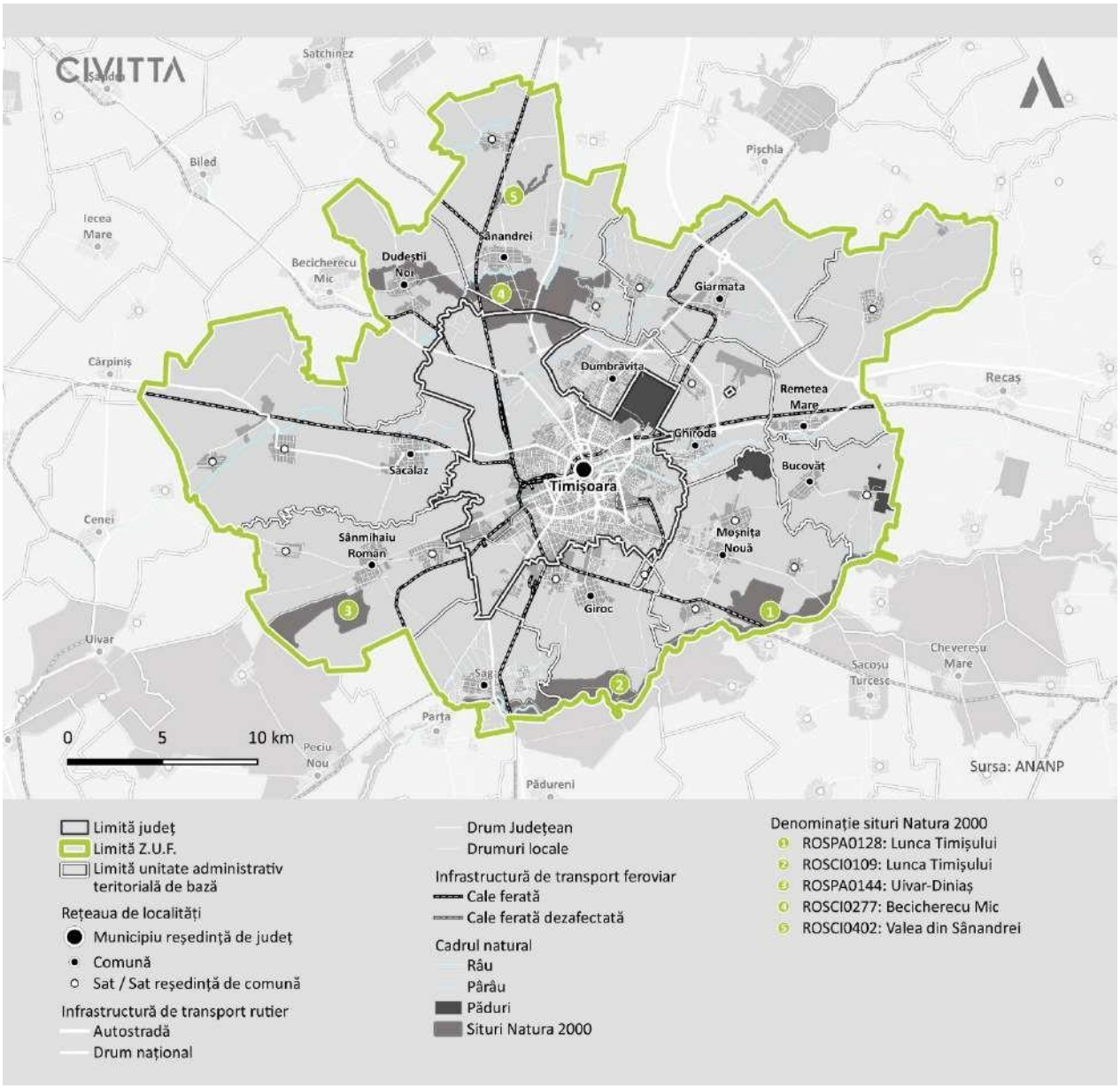

Sursa: ANANP

La limita administrativă actuală a comunei Ghiroda se află rezervația forestieră Pădurea Bistra care are statut de arie naturală de interes comunitar (dobândit prin Legea nr. 5 din 6 martie 2000) și, totodată, de sit de protecție avifaunistică, aceasta aflându-se rută pannono-bulgară de migrație a păsărilor. Mai mult, această rezervație naturală adăpostește și un număr mare de situri arheologice dintre cele mai prețioase: cel puțin patru au fost identificate ca având urme de locuire din neolitic, alte zece datând din epoca traco-dacică, iar nouă din epoca migrațiilor și Evul Mediu timpuriu.

[271]TAXÓN s. m. unitate, categorie sistematică în clasificarea regnului vegetal și animal, cuprinzând populații cu aceeași origine. (< fr. taxon)
[272]https://www.hvp.ro/obiective-turistice-timis-timisoara/rezervatia-naturala-arboretumul-bazos

Pădurea Bistra este foarte atractivă din punct de vedere turistic, întrucât poate fi accesată din toate localitățile învecinate, Ghiroda rămânând însă poarta favorită de intrare. Pentru protejarea acestei rezervații, administrația locală a comunei Ghiroda a constituit, alături de Timișoara, Recaș, Bucovățși Moșnița Nouă, Asociația de Dezvoltare Intercomunitară (ADI) „Pădurea Bistra" [273] , care să garanteze menținerea acestei comori naturale în condițiile expansiunii metropolitane.

Municipiul este străbătut de râul Bega și reprezintă un reper natural important în conturarea urbană a orașului care atrage din punct de vedere turistic prin peisajul unic. În acest context, râul Bega are un potențial deosebit pentru activități recreative, sportive, culturale, pentru noi practici de activare a spațiilor urbane pentru locuitori, dar și pentru activități turistice, fiind totodată un element de identitate important al orașului, cu o puternică influență în dezvoltarea orașului.

O altă resursă naturală a orașului este și Pădurea Verde, situată în nord-estul municipiului Timișoara. Aceasta este un masiv forestier cu o suprafață de aproximativ 724 ha, amenajată sistematic în careuri de aproximativ 15 ha, care însă nu este amenajată corespunzător pentru a putea fi considerată parc. Funcția prioritară a Pădurii Verzi este cea ecologică, de echilibrare climatică a zonei și de a protecție. Punctele de atracție din Pădurea Verde sunt: monumentul Rezistenței anticomuniste din Banat, Muzeul Satului și Grădina Zoologică.

În Pădurea Verde se organizează diverse festivaluri, târguri, petreceri cu muzicăși voie bună, picnicuri. Festivalul Vânătorilor, Târgul Roadele Toamnei, Târgul produselor tradiționale ecologice și meșteșugărești din Banat sunt doar câteva dintre manifestările care reunesc iubitorii de divertisment în mijlocul naturii. Pădurea este străbătută pe o lungime de 2,6 km de pârâul Behela (afluent al Canalului Bega), care alimentează, înainte de a intra în pădure, lacul de la Dumbrăvița – loc de agrement pentru turiști și pescari.[274]

La acesta se adaugăși Parcul Botanic al Timișoarei, situat în spatele Spitalului Municipal și care ocupă o suprafață de aproape 9 ha. Primul plan al acestei grădini botanice aparține arhitectului Silvia Grumezași datează din anul 1966. În perioada 1986-1990 au fost plantate aici peste 1.650 de specii de plante, pe criterii fitogeografice și estetice, aduse din parcuri din țara, provenite din colecții particulare sau din schimburi internaționale de semințe.[275]

De asemenea, Parcul Rozelor care se află în zona centrală a orașului, reprezintă una dintre atracțiile turistice ale Timișoarei. Peste 10.000 de trandafiri roșii, roz, albi, galbeni și mov sunt grupați în funcție de soiuri, fiind delimitați prin garduri vii de buxus. Parcul a fost amenajat spre sfârșitul secolului al XIX-lea de către renumiții arhitecți peisagiști, cultivatori și exportatori de plante ornamentale, Wilhelm Mühleși Wenceslas Franz Niemitz. Parcul a fost realizat în stil franțuzesc și englezesc și a fost inaugurat la 19 iulie 1891, cu ocazia Expoziției Universale pentru Industrie și Agricultură din Timișoara.

De-a lungul timpului, parcul a purtat denumiri diferite: Parcul Franz-Joseph (Franz Joseph Park), Rozariul Regina Maria (Königin-Maria-Rosarium), Grădina Trandafirilor (Rosengarten), Parcul Trandafirilor, Parcul de Culturăși Odihnă, Parcul Ștefan Plăvăț, în prezent având numele de Parcul Rozelor. Parcul Rozelor a fost reamenajat de mai multe ori, fiind complet distrus atât în Primul, cât și în al Doilea Război Mondial.[276]

Pe lângă acestea, mai există o serie de zone naturale care trebuie menționate precum: Parcul Natural Lunca Mureșului, Rezervația Naturală Lunca Pogănișului, Rezervația ornitologicăși mlaștina Satchinez, Lacul Surduc, Peștera cu Apă de la Românești, Sărăturile Diniaș, Mlaștinile Murani, Locul Fosilifer Rădmănești, cascada Cornet, Peștera Albastră, Peștera Nelu Balaș, Vulcanii Noroioși sau Pajiștea cu narcise de la Batești,

[273] https://www.facebook.com/profile.php?id=100064070258979
[274] https://discovertimis.com/places/padurea-verde-is7p3dvai2hdhg
[275] https://discovertimis.com/ro/places/parcul-botanic-din-timisoara-yzmgghdgt_r92w
[276] https://discovertimis.com/ro/places/parcul-rozelor-din-timisoara-jjiuwcbhdehoqa

toate acestea putând fi ușor vizitate de către turiștii aflați în Timișoara sau în zonele din imediata vecinătate și care doresc să se bucure de natură și să descopere locuri noi.[277]

RESURSELE ANTROPICE

Zona studiată este caracterizată de o diversitate deosebită a resurselor turistice antropice care stau drept mărturie a identității locale, fie că sunt reprezentative pentru istoria Banatului, pentru tradițiile locale sau pentru caracterul multicultural al Timișoare și ca poartă de intrare pe teritoriul țării.

Una dintre cele mai reprezentative resurse turistice antropice din municipiul Timișoara este Cetatea Timișoara, ce datează încă din secolul al XIII-lea, când se amintește de o cetate de formă dreptunghiulară, cu fortificația constând dintr-un val de pământ cu palisadă care era apărată din trei părți de brațe de apă, iar pe a patra latură de un canal.

Din a doua jumătate a secolului al-XVIII-lea se manifestă tot mai acut problema fortificațiilor care împiedică extinderea orașului. În paralel, tehnica militară se dezvoltă la un nivel care face ca toate cetățile europene de tipul Timișoarei să cadă în desuet. Comunicațiile între cartierele orașului se face tot mai dificil, simțindu-se nevoia unei rețele moderne de străzi, de alimentare cu apă și de canalizare. În aceste condiții, în anul 1892 se ia decizia defortificării, fapt care marchează o răscruce în dezvoltarea urbană a orașului. Arhitecții orașului au realizat mai multe planuri de sistematizare iar varianta finală prevedea o structură radial-concentrică a orașului, cu un bulevard care să urmeze aproximativ conturul zidurilor cetății, soluție asemănătoare faimosului Ring al Vienei, care începuse defortificarea încă din anul 1859.

Din vechile ziduri ale cetății Timișoara au mai rămas în prezent doar câteva rămășițe:

- Bastionul Maria Therezia construit între anii 1730-1735, cea mai mare parte a zidurilor care s-a păstrat și care reprezintă un complex ce poate fi vizitat;
- O parte din ziduri în Piața 700, în care astăzi funcționează o brutărie, un restaurant și alte spații comerciale;
- Un fragment de zid, cel mai mic dintre toate, amplasat în Parcul Botanic;
- Un fragment la mică distanță de Piața Mărăști, care adăpostește un spațiu comercial.

Municipiul dispune de foarte multe resurse antropice, fie că vorbim de clădirile emblematice ale orașului, de cartierele de locuințe sau de particularitățile orașului cu piețele, castelele, conacele, palatele, fortificațiile și ruinele orașului pline de istorie.

Multe dintre resursele antropice sunt puse în valoare și promovate constant prin intermediul traseelor turistice prezentate fie în broșuri, fie pe platforma de promovare a județului Discover Timiș – secțiunea Obiective Turistice sau Rute Arhitecturale[278], platforma de promovare a Asociației pentru Promovarea și Dezvoltarea Turismului în Timiș[279] sau cu ocazia promovării Timișoarei în anul 2023 drept Capitală Culturală Europeană care a activat o serie de elemente și clădiri emblematice ale municipiului. Din păcate, foarte puține resurse antropice din localitățile din ZUF sunt puse în valoare cu ocazia acestui moment. Unul dintre aceste evenimente este proiectul „Dans Nomad Dumbrăvița” care va realiza pe durata proiectului în localitatea Dumbrăvița, 3 ateliere de teatru-dans pentru copii (8-13 ani) și pentru adolescenți (14-18 ani), 3 ateliere de film și mixaj muzică pentru adolescenți.[280]

[277] https://discovertimis.com/ro/places?cat_type=atrac-ie-turistica_1530632736&ref_title=Atrac%C8%9Bii+naturale
[278] https://discovertimis.com/ro/places?cat_type=tur-de-ora_1532085583&ref_title=Rute+arhitecturale
[279] https://turismtimis.ro/
[280] https://timisoara2023.eu/ro/evenimente/dans-nomad-dumbravita/

TIPOLOGII DE TURISM

Municipiul Timișoara și Zona Urbană Funcțională se bucură de un capital bogat de resurse turistice, concentrate într-o serie de areale ce acoperă o gamă variată de atracții, de la elemente favorabile de cadru natural și de patrimoniu natural, la un patrimoniu cultural diversificat (atât material – monumente istorice, situri arheologice și instituții de cultură, cât și imaterial – meșteșuguri, tradiții, obiceiuri) sau activități de petrecere a timpului liber.

TURISMUL CULTURAL-ISTORIC ȘI RELIGIOS | Acest tip de turism abordează cultura unui loc, în special valorile ei artistice, și facilitează legătura dintre regiunile urbane și în zonele rurale.

În același timp, turismul religios joacă un rol foarte important în completarea turismului cultural-istoric. Acest tip de turism implică din partea turiștilor un nivel de instruire și un grad de cultură ridicate care să permită aprecierea obiectivelor cultural-religioase din punct de vedere al arhitecturii, construcției, valorii, semnificațiilor spirituale și conținutului de obiecte de artă. Se păstrează încă pelerinajele determinate de tradițiile religioase legate de evenimente și manifestări specifice.

Municipiul Timișoara este recunoscut și caracterizat de o diversitate de culturi urbane, care constituie rezultatul unei istorii îndelungate de ocupație, migrație, rezistență, toleranțăși evoluție sincretică. Diversitatea multiculturală este un element de patrimoniu și o caracteristică a turismului cultural-istoric și religios. Ea se regăsește atât în elemente arhitecturale, cât și în obiceiuri, tradiții, expresii culturale tradiționale sau contemporane.

Comunitățile de sârbi, maghiari, germani, italieni, arabi și romi au condus la dezvoltarea unei civilizații comune, contribuind la diversitatea culturalăși confesională a județului. Una dintre trăsăturile definitorii ale comunității din zona studiată este caracterul multietnic și multiconfesional. Alături de populația română majoritară, în municipiu și în județ locuiesc comunități minoritare care au avut un aport extrem de important în evoluția istorică a teritoriului și a căror prezență se simte atât în aspectele concrete de arhitectură, limbi vorbite sau tradiții și obiceiuri, cât și în conturarea spiritului local. Există astfel o multitudine de festivaluri / zile culturale sau evenimente religioase sectoriale – cum sunt manifestările cultural-religioase din Timișoara sau în alte localități din imediata vecinătate și care atrag an de an cât mai mulți turiști.

TURISMUL SPORTIV, ACTIV ȘI DE AVENTURĂ | Această categorie de turism este reprezentată de diverse manifestații și evenimente care implică un interes profesional pentru anumite persoane ce sunt afiliate în diverse organizații, de exemplu evenimente de vânătoare, pescuit sportiv, pelerinaje etc.

În Timișoara și în zonele urbane din vecinătatea municipiului, se dezvoltă într-un ritm susținut activități și evenimente din sfera cicloturismului acesta fiind practicat ca și activitate recreativă. Pistele de bicicletă create în municipiu și în județ oferă infrastructura necesară pentru desfășurarea mai multor activități de acest gen, iar activitățile de tip Mountain bike pot organizate în zonele naturale din imediata vecinătate a municipiului.

Platforma Discover Timiș, prin secțiunea Trasee de bicicletă[281] pune la dispoziția turiștilor o serie de trasee ciclabile, pe care turiștii le pot parcurge cu ușurință – fie prin Timișoara, către Pădurea Bistra, Pădurea Verde, Buziaș, Giroc, Șag și multe alte zone care pot fi ușor parcurse. Unul dintre cele mai interesante trasee dedicate turiștilor este și traseul EuroVelo 13, prin care regiunile istorice din România vor fi legate de traseele europene de biciclete EuroVelo 6. Mai mult, Timișoara se conectează cu Dunărea prin Canalul Bega, aceasta fiind o legătură pe care orașul și județul încearcă să o restabilească, nu doar la nivelul infrastructurii, ci și la nivel cultural și turistic.

[281] https://discovertimis.com/ro/places?cat_type=traseu-biciclete_1530605704&ref_title=Trasee+de+biciclet%C4%83

Tot pentru turismul sportiv, activ și de aventură, Eco Timiș a identificat și cartografiat o serie de trasee pe cărări naturale, sprijinind astfel turismul ecologic și oferind turiștilor o experiență mai plină de adrenalină, cu posibilitatea de a redescoperi natura și frumusețile ei. Traseele sunt puse la dispoziție pe platforma Discover Timiș, la secțiunea Trasee Cicloturism Eco Timiș.[282]

TURISMUL DE TIP CITY-BREAK | Această formă de turism se desfășoară ca un sejur scurt, de obicei cuprins între 2-4 zile, în care se pot vizita mai multe obiective. Pe lângă acestea, turismul cultural și turismul religios pot face parte din acest tip de turism și pot cuprinde o gamă diversificată de activități pentru petrecerea plăcută a timpului liber de către turiști. Acestea pot fi reprezentate de activități scurte, de la plimbarea prin oraș la drumeții, itinerarii ecumenice, campinguri în natură, trasee de ciclism, canotaj, pescuit sportiv sau petrecerea timpului liber și cercetarea orașului cu ocazia anumitor evenimente care se petrec într-o anumită perioadă – cum este cazul evenimentelor care fac parte din Programul Cultural Timișoara 2023 – Capitală Europeană a Culturii.

TURISMUL DE EVENIMENTE ȘI MICE | Acest tip de turism face referire la o manifestare importantă de natură socială, culturală, sportivă (reuniune, congres, festival, olimpiadă etc.), fie o întâmplare deosebită, unică și care să genereze emoții sau o experiență de viață de neuitat.

În anul 2023, Timișoara este pusă pe harta marilor orașe din Europa, fiind desemnată Capitală Culturală Europeană, și care acum sărbătorește cu o multitudine de concerte, expoziții și festivaluri sub sloganul „Ilumineză-ți orașul!". Timp de un an, orașul de pe Bega împarte statutul oficial de Capitală Culturală Europeană cu orașele Elefsina, din Grecia, și Veszprem, din Ungaria și propune în fiecare lună un program cultural bogat, cu o multitudine de evenimente – expoziții și spectacole de teatru, programe pentru copii, workshop-uri, conferințe, ateliere, tururi ghidate, concerte în aer liber etc., evenimente care vor atrage în anul 2023 un grup mare de turiști.

În același timp, turismul MICE[283] reprezintă acea formă de turism practicată de angajați sau de alte categorii de persoane, în interes de serviciu, în interiorul sau în afara țării de reședință, incluzând: participarea la întâlniri de afaceri, târguri și expoziții, conferințe sau reuniuni. Aceste tipologii de turism sunt în prezent accesate de vizitatori care au o perioadă relativ scurtă sau medie de ședere, în special din cauza faptului că infrastructura turistică ce poate susține acest tip de activitate este slab dezvoltată.

Acest tip de turism se regăsește în Timișoara în cea mai mare pondere, fiind de asemenea și unul dintre orașele cu cea mai dezvoltată infrastructură pentru practicarea turismului de afaceri (după București, Cluj și Sibiu. Municipiul dispune de structuri de cazare suficiente, cu facilități aferente, însă sunt necesare și noi infrastructuri indoor precum centre de conferință multifuncționale, de capacitate mare, care să poată găzdui evenimente cu participare internațională de mare amploare. Astfel de dotări sunt utile pentru a putea dezvolta acest tip de turism pe tot timpul anului, însă este necesar și un proces integrat de marketing și management al destinației bine puse la punct.[284]

TURISMUL DE RECREERE ȘI AGREMENT | Acest tip de turism este frecvent întâlnit, oferind un bun prilej de a cunoaște locuri noi, istoria și obiceiurile locurilor. Din acest punct de vedere, turismul de recreere interferează cu turismul cultural, însă scopul fundamental al practicării sale este satisfacerea nevoilor recreative ale populației antrenată în munci solicitante, cu mare consum de energie fizică și psihică.

Turismul de recreere valorifică, în primul rând, însușirile estetice ale fondului turistic aparținând cadrului natural care reconstruiește o punte între om și natură, oferindu-i acestuia posibilitatea de a se elibera de presiunea vieții cotidiene. În acest sens, municipiul Timișoara și zona urbană funcțională dispun de nenumărate zone naturale ce pot contura un produs turistic de acest fel – Balta Săcălaz, bălțile de nuferi din Ghiroda, Baza de Agrement Timiș-Șag, activități de pescuit, plimbări cu barca pe Bega etc.

[282] https://discovertimis.com/ro/places/trasee-cicloturism-eco-timis
[283] Meetings, Incentives, ConventionsandEvents
[284] Strategia Integrată de Dezvoltare Economică și Socială a Județului Timiș, 2021-2027. Volumul 1: Analiza Teritorială și Administrativă a județului Timiș

TURISMUL GASTRONOMIC | Turismul gastronomic sau turismul culinar reprezintă experimentarea culinară a unei, regiuni geografice și este considerat o componentă importantă a turismului în general și a agroturismului în special. Alături de peisaj, cazare și climă – în funcție de care turiștii își aleg destinațiile, experiența culinară a ajuns definitorie pentru cei care caută senzații gustative memorabile, care au o cultură a mâncării și a degustării unor băuturi (vin, cognac, țuică, etc.).

Bucătăria bănățeană tradițională este fascinantă prin bogăție și varietate, efect al influenței naționalităților care trăiesc în această zonă multietnică: șvabi, maghiari, sârbi, ruși, bulgari, ruteni, romi etc. și care au păstrat nealterate unele dintre produsele gastronomice tradiționale din Timișoara – clătitele bănățene, Varga Beleș – budinca din tăiței de casă cu brânză de vaci și stafide, iofca, pogănele cu jumări, karfiol pane, mălai copt, precum și multe altele.

TURISMUL DE TRANZIT | Acest tip de turism cuprinde turiștii care traversează o zonă sau o țară pentru a ajunge la destinația aleasă. În condițiile creșterii continue a numărului de automobile, turismul de tranzit a căpătat o amploare deosebită. Din aceste considerente, municipiul Timișoara este favorizat de poziția sa, fiind foarte apropiat de puncte importante din județul Timiș care oferă noi perspective de dezvoltare turistică, atât naționale cât și transnaționale.

În general, turismul este considerat o sursă de dezvoltare economică atât la nivel local, cât și la nivel regional. Acesta oferă posibilitatea dezvoltării și creării unui cadru propice pentru valorificarea diverselor oportunități de inițiative antreprenoriale, dar și pentru acțiuni noi din partea administrației publice.

În vederea sporirii atractivității destinației pentru turismul de tip city-break sau de sejur este necesară dezvoltarea unor noi produse turistice atractive și o promovare mai accentuată a destinației, astfel încât să atragă un număr cât mai mare și o gamă cât mai variată de turiști, care să găsească aici diverse oportunități inedite de petrecere a timpului liber. Este necesară de asemenea realizarea unui studiu de segmentare a pieței turistice și de identificare a tipologiilor de turiști ideali, acest lucru fiind foarte important pentru dezvoltarea produselor turistice și canalelor de promovare potrivite pentru interesele vizitatorilor doriți în cadrul destinației.

INFRASTRUCTURA, SERVICIILE ȘI PRODUSELE TURISTICE

Raportat la infrastructura ce susține activitățile turistice, aceasta este alcătuită în primul rând de unitățile de cazare existente pe teritoriul municipiului Timișoara și a UAT-urilor incluse în zona urbană funcțională a municipiului.

În acest context, la sfârșitul anului 2022[285], în zona studiată sunt clasificate, conform datelor de pe site-ul Ministerului Antreprenoriatului și Turismului (MAT), un număr de 233 de structuri de cazare, ce însumează aproximativ 8.678 de locuri de cazare. Din totalul acestor structuri, cea mai mare pondere este reprezentată de structura pensiunilor turistice care însumează un număr de 74 de unități de cazare, cu o capacitate totală de 1.466 de locuri de cazare, urmată de unitățile de cazare tip hotel / hotel apartament, acestea fiind în număr de aproximativ 65 de structuri, cu o capacitate de 5.183 de locuri de cazare.

[285]Date centralizate de pe site-ul MAT disponibile la data de 09.12.2022

FIGURĂ 157 - NUMĂRUL TOTAL DE UNITĂȚI DE CAZARE DIN MUNICIPIUL TIMIȘOARA ȘI ZONA URBANĂ FUNCȚIONALĂ, DUPĂ TIPOLOGIA STRUCTURILOR DE PRIMIRE TURISTICĂ, ANUL 2022

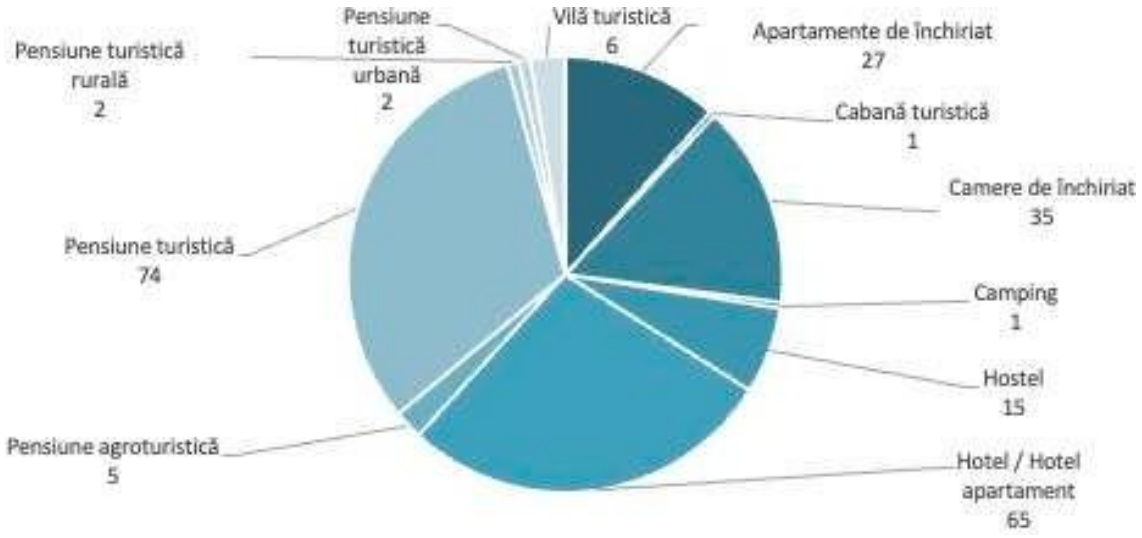

Sursa: Ministerul Antreprenoriatului și Turismului (MAT)

Sunt înregistrate în același timp și un număr de 35 de camere de închiriat, cu aproximativ 675 locuri de cazare și 27 de apartamente de închiriat cu 328 locuri de cazare.

Cele mai scăzute infrastructuri turistice se regăsesc la nivelul structurilor de tip camping – pe teritoriul zonei studiate fiind înregistrată o singură astfel de unitate, ce deține 256 de locuri de cazare, 1 singură cabană turistică cu 20 de locuri de cazare, 2 pensiuni turistice rurale cu 28 de locuri de cazare, 2 pensiuni turistice urbane cu 37 de locuri de cazare și 5 pensiuni agroturistice cu 44 de locuri de cazare.

În ceea ce privește distribuția acestora în teritoriul delimitat, se poate observa din figura următoare faptul că cele mai multe unități de cazare se află în municipiul Timișoara, respectiv din cele 233 de structuri de cazare, 182 dintre acestea se află în municipiu care însumeaz ăși cel mai mare număr de locuri de cazare, respectiv 7.359. Municipiul Timișoara este urmat de UAT-urile Dumbrăvița – cu 12 structuri de cazare și o capacitate de cazare de 248 de locuri, Ghiroda și Giroc – cu 7 structuri de cazare fiecare și o capacitate de cazare de 327 de locuri în cazul UAT Giroc și 311 locuri de cazare în cazul UAT Ghiroda.

FIGURĂ 158 - CAPACITATEA DE CAZARE TURISTICĂȘI NUMĂRUL DE LOCURI DE CAZARE

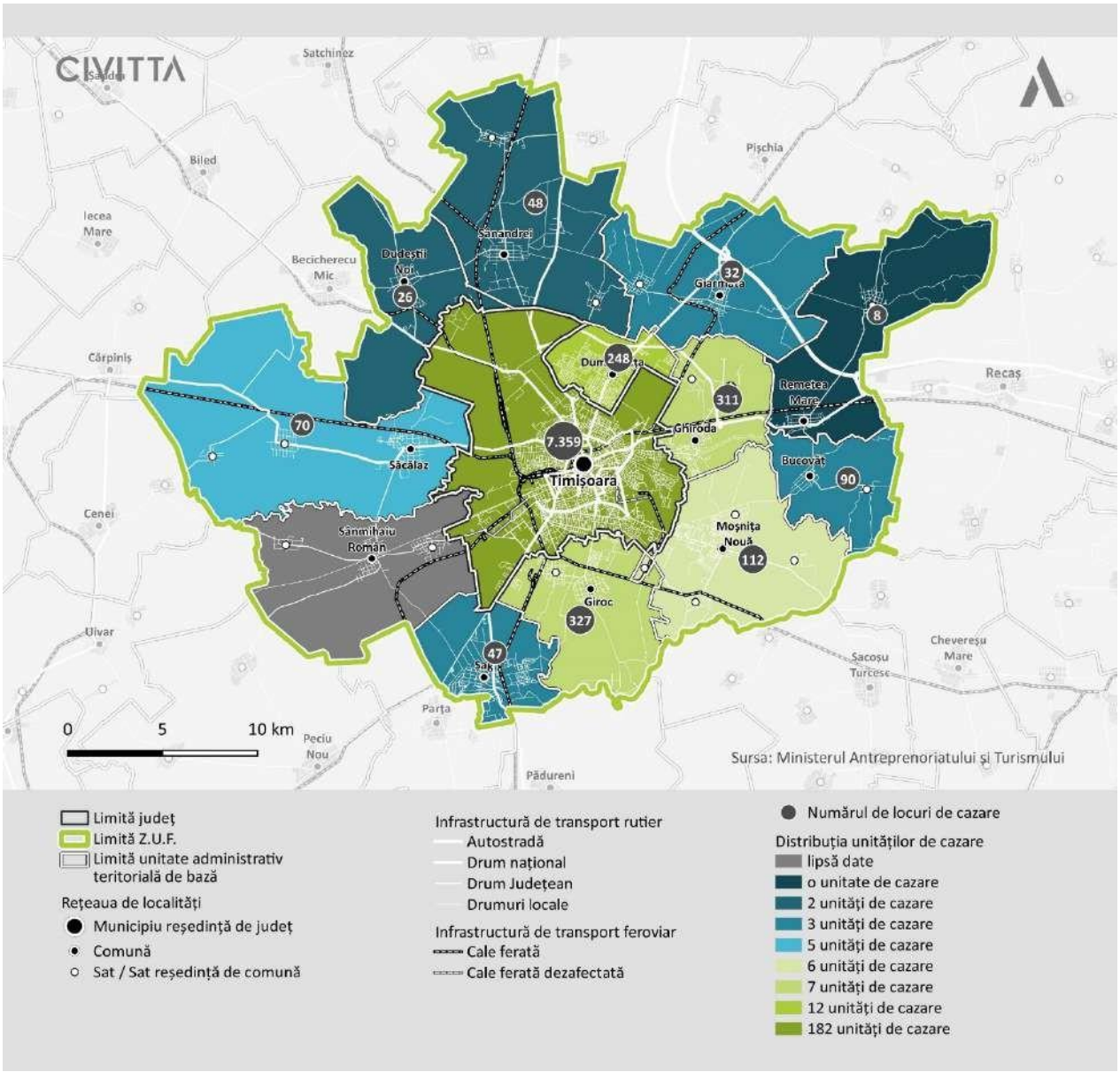

Sursa: Ministerul Antreprenoriatului și Turismului

Acestea sunt urmate de UAT Moșnița Nouă – cu 6 structuri de cazare și o capacitate de 112 locuri de cazare, UAT Săcălaz – cu 5 structuri de cazare și o capacitate de 70 de locuri de cazare. UAT-urile Șag, Giarmata și Bucovăț au fiecare înregistrate câte 3 structuri de cazare, cu o capacitate de cazare cuprinsă între 30 – 90 de locuri de cazare. Cele mai scăzute înregistrări al numărului de structuri de cazare sunt la nivelul UAT-urilor Sânandrei – 2 unități de cazare și 48 de locuri de cazare, Dudeștii Noi – 2 unități de cazare și 26 de locuri de cazare și Remetea Mare – 1 unitate de cazare și 8 locuri de cazare.

FIGURĂ 159 - NUMĂRUL TOTAL DE UNITĂȚI DE CAZARE DIN MUNICIPIUL TIMIȘOARA ȘI DIN UAT-URILE AFLATE ÎN ZONA URBANĂ FUNCȚIONALĂ, TOTAL, ANUL 2022

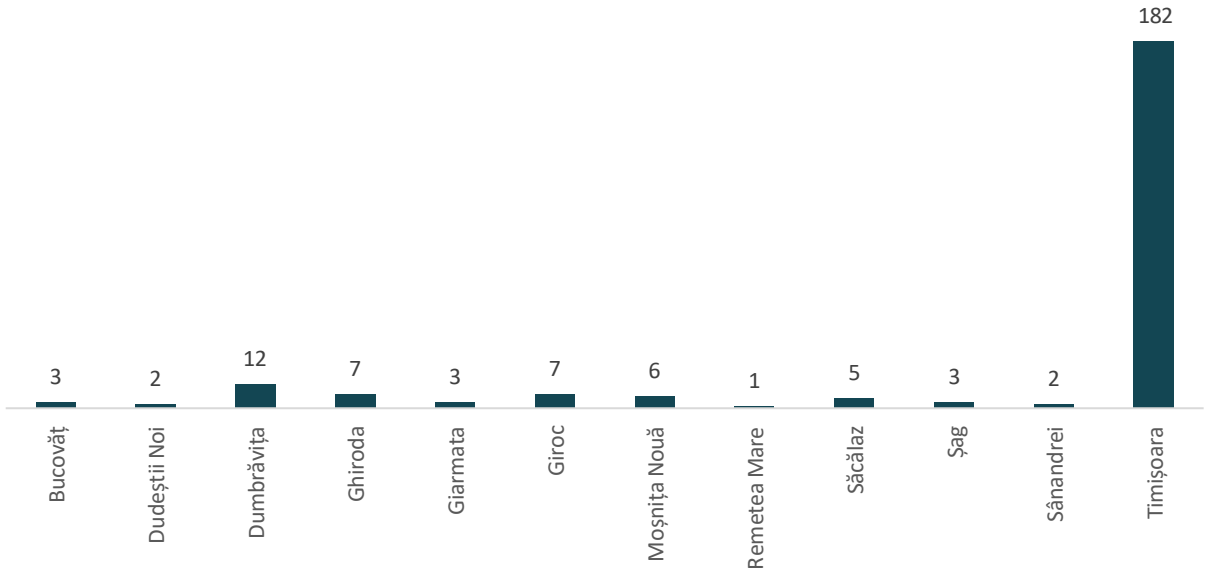

Sursa: Ministerul Antreprenoriatului și Turismului (MAT)

Diversitatea ofertei de cazare este vizibilă și la nivelul distribuției unităților de cazare clasificate pe categoriile de confort, în cadrul căreia predomină structurile de 3 stele, respectiv 131 de unități de acest fel și 3 flori/margarete, cu 28 de unități de acest fel. Este urmat de structurile de 4 stele cu 27 de unități și 2 stele unde se înregistrează un număr de 23 de unități.

FIGURĂ 160 - NUMĂRUL DE UNITĂȚI DE CAZARE CLASIFICATE DIN MUNICIPIUL TIMIȘOARA ȘI ZONA URBANĂ FUNCȚIONALĂ, PE CATEGORII DE CONFORT, ANUL 2022

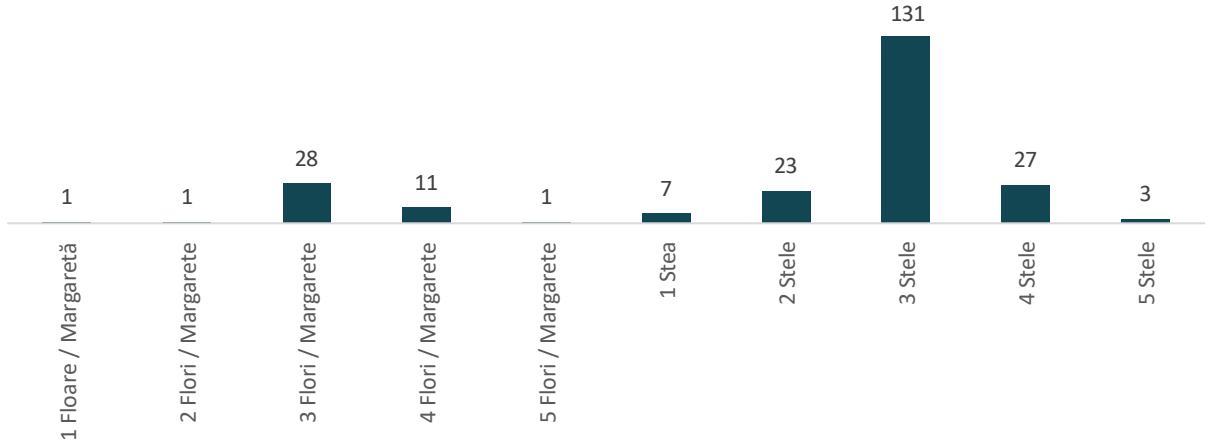

Sursa: Ministerul Antreprenoriatului și Turismului (MAT)

Pentru a observa evoluția capacității de cazare de la nivelul municipiului Timișoara și a zonei urbane funcționale, precum și viitoarele tendințe de dezvoltare ale acestuia, baza de date a Institutului Național de Statistică oferă posibilitatea studierii ofertei de cazare pentru perioada 2014-2022.

Astfel, conform bazei de date a Institutului Național de Statistică, la nivelul anului 2022 se înregistra un total de doar 98 de unități de cazare – din care: 85 de unități în municipiul Timișoara, 3 unități de cazare în Dumbrăvița și Moșnița Nouă, 2 unități de cazare în Ghiroda și Giroc și câte 1 unitate de cazare în Bucovăț,

Giarmata și Sânandrei, fiind diferențe față de unitățile de cazare înregistrate în baza Ministerului Antreprenoriatului și Turismului.

Cu toate acestea, datele de pe site-ul Institutului Național de Statistică au fost utilizate pentru a observa tendința generală din ultimii ani în ceea ce privește oferta de cazare turistică în municipiul Timișoara și zona urbană funcțională a municipiului.

TABEL 56 - EVOLUȚIA CAPACITĂȚII DE CAZARE TURISTICĂ EXISTENTĂ PE TIPURI DE STRUCTURI TURISTICE, EVOLUTIE 2014-2022, NR. LOCURI ÎN MUNICIPIUL TIMIȘOARA ȘI ZUF

TIPURI DE STRUCTURI	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Hoteluri	4.247	3.996	3.828	3.723	3.825	3.660	3.666	3.440	3.895
Hosteluri	348	404	396	396	495	463	418	388	354
Hoteluri apartament	-	50	50	50	50	50	50	50	68
Moteluri	30	-	-	-	-	-	-	-	-
Hanuri	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Vile turistice	10	44	40	48	73	73	73	73	63
Cabane turistice	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Bungalouri	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Campinguri	260	260	260	260	260	260	260	260	260
Popasuri turistice	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Căsuțe turistice	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tabere de elevi si preșcolari	-	31	31	31	31	-	31	31	-
Pensiuni turistice	857	881	942	955	901	922	958	904	780
Pensiuni agroturistice	246	291	282	342	166	210	205	207	191
TOTAL	**5.998**	**5.957**	**5.829**	**5.857**	**5.864**	**5.701**	**5.661**	**5.353**	**5.611**

Sursa: Baza de date INS Tempo

Se poate observa astfel un trend ușor negativ în ceea ce privește capacitatea de cazare turistică pe tipurile de structuri de primire turistică existente la nivelul municipiului Timișoara și a zonei urbane funcționale a municipiului, fiind astfel vorba despre o scădere de doar -6,45% în anul 2022, față de anul 2014 când se înregistrau aproximativ 5.998 de locuri de cazare.

De asemenea, în ultimii ani, întreprinzătorii locali au intuit potențialul imens al turismului și au construit, amenajat și dotat numeroase structuri de cazare turistică – hoteluri, pensiuni, moteluri, campinguri, venind și o ofertă mai modernă de închiriat apartamente sau camere în regim hotelier – date ce reies în urma analizei ofertei existente la nivelul site-ului Ministerului Antreprenoriatului și Turismului.

În ceea ce privește oferta structurilor de cazare din municipiul Timișoara și zona urbană funcțională a municipiului, prin sondarea portalurilor web care intermediază servicii de cazare (Booking și Airbnb), se constată un număr diferit de înregistrări ale unităților de cazare față de datele disponibile în bazele de date ale Ministerului Antreprenoriatului și Turismului sau ale Institutului Național de Statistică, Airbnb

înregistrând un număr de aproximativ 850 de unități de cazare, iar Booking un număr de 613 unități de cazare. [286]

FIGURĂ 161 - NUMĂRUL DE STRUCTURI DE CAZARE DIN MUNICIPIUL TIMIȘOARA ȘI ZONA URBANĂ FUNCȚIONALĂ A MUNICIPIULUI, COMPARAȚIE INS – MINISTERUL TURISMULUI – BOOKING – AIRBNB ÎN ANUL 2023

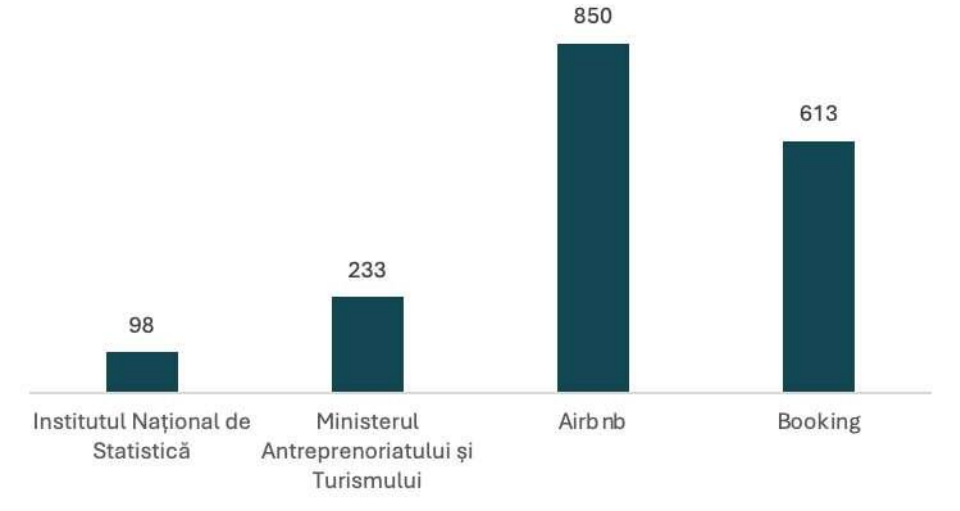

Sursa: Baza de date INS Tempo, MAT, Booking și Airbnb

Nu în ultimul rând, dacă discutăm despre infrastructura și serviciile turistice, trebuie amintite și traseele turistice amenajate sau organizate la nivelul destinației, care sunt unul dintre principalele mijloace de prezentare accesibilă a ofertei locale pentru vizitatori cu interese diverse.

Atât Eco Timiș, Discover Timiș, cât și APDT Timiș, oferă turiștilor o serie de detalii despre traseele turistice dezvoltate la nivelul întregului teritoriu, alături de o serie de puncte turistice care trec prin diferite zone turistice, atât naturale cât și cele antropice. Pe lângă o serie de monumente și atracții ce au căpătat notorietate, mai există și alte obiective mai puțin cunoscute din localități precum Sânandrei, Giarmata, Bucovăț, Remetea Mare, Giroc sau Șag.

[286]Datele înregistrate pentru ambele platforme sunt pentru perioada mai-iunie 2023, fiind excluse proprietățile care au fost deja rezervate pentru acea perioadă.

FIGURĂ 162 - TRASEE TURISTICE PRACTICABILE ÎN MUNICIPIUL TIMIȘOARA ȘI LOCALITĂȚILE INCLUSE ÎN ZUF

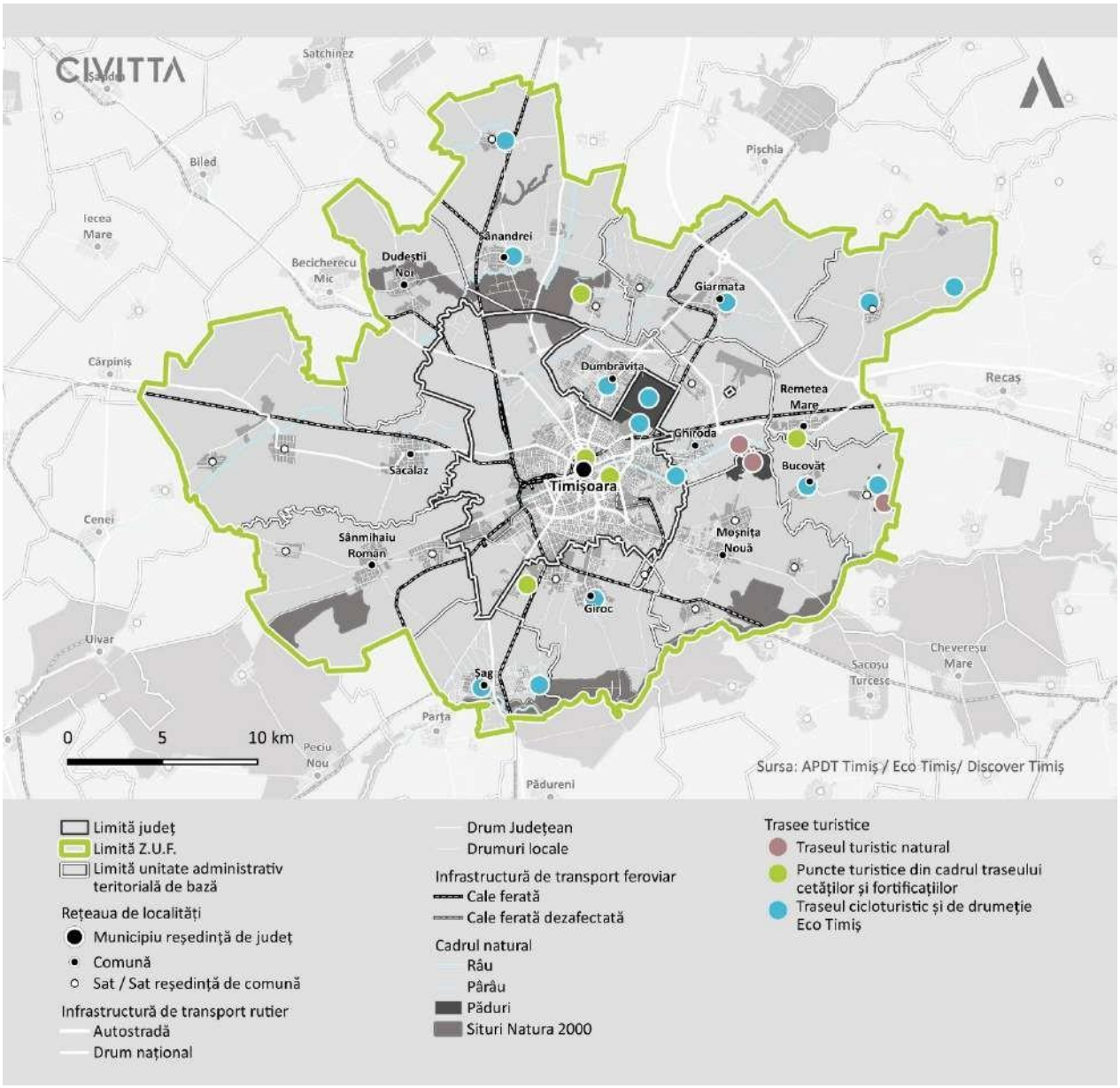

Sursa: APDT Timiș, Eco Timiș și Discover Timiș

În scopul de a scopul de a oferi informații și de a-i sprijini pe cei care doresc să afle mai multe despre proiectele și serviciile turistice oferite în zonă, APDT – Turism Timiș postează permanent informații despre proiectele desfășurate de aceștia sau de alți inițiatori pe site-ul oficial.

O noutate este și**Proiectul Vară în Metropolă**– Asociația pentru Promovarea și Dezvoltarea Turismului (APDT) în județul Timiș, cu sprijinul Consiliului Județean Timiș în cadrul programului TimCultura 2022, lansează în premieră un nou produs turistic destinat în egală măsură locuitorilor orașului, cât și turiștilor români sau străini care vizitează destinația. Este vorba despre un produs care folosește infrastructura de transport localăși răspunde așteptărilor pe care le au locuitorii orașului în ceea ce privește legăturile de transport spre obiective turistice din proximitatea metropolei.

Produsul, intitulat, Vară în Metropolă, se adresează tuturor categoriilor de vârstă sau preocupări, atât grupurilor de tineri cât și seniorilor sau familiilor cu copii și are trei componente:

- Harta liniilor metropolitane și prezentare obiectivelor turistice care pot fi accesate cu acestea;
- Harta pistei de biciclete Timișoara-Serbia și prezentarea serviciilor industriei ospitalității și a obiectivelor ce pot fi accesate de-a lungul acesteia;
- Primul Tur virtual al evenimentelor Revoluției din 1989, un material care își propune să treacă peste generații poveștile eroilor din Decembrie 1989 de la Timișoara.

De altfel, Asociația pentru Promovarea și Dezvoltarea Turismului (APDT) în județul Timiș a realizat o hartă a obiectivelor care pot constitui o destinație pentru orice iubitor de experiențe noi în apropierea Metropolei.

FIGURĂ 163 - HARTA PUNCTELOR TURISTICE DE-A LUNGUL RÂULUI BEGA

Sursa: https://turismtimis.ro/wp-content/uploads/2022/10/metropola-4.jpg

Harta cuprinde date de identificare a locațiilor și experiențelor pe care acestea le oferă, modalități de accesare, dar și obiectivele turistice ce pot fi descoperite în satele riveran Begăi, de-a lungul pistei de biciclete România-Serbia.

Realizarea celei mai lungi piste de bicicletă asfaltate din România, pista care leagă Timișoara de Serbia de-a lungul râului Bega, a contribuit la dezvoltarea serviciilor din industria ospitalității în aria riverană acestui râu și a activităților de ecoturism. Mai mult decât atât, satele aflate în imediata apropiere a pistei au activat o serie de elemente locale menite să atragă turiștii și să crească numărul de vizitatori de la ei din destinație.

Timișoara este orașul stemă al Banatului și figurează în toate topurile privind destinațiile turistice din România, fiind una dintre destinațiile iubite de mii de turiști care, an de an, vizitează vestitul oraș. O bijuterie, un oraș fortificat, o citadelă plină cu biserici, case de negustori bogați și o Capitală Europeană a Culturii pentru anul 2023, municipiul Timișoara dă trendul pozitiv în ceea ce reprezintă **IDENTITATEA MUNICIPIULUI** și a teritoriului de influență.

Timișoara este o intersecție importantă dintre destinații din Europa, având pe o rază de 600 de kilometri șapte capitale importante din Europa Centralăși de Sud-Est: Belgrad, Budapesta, Bratislava, Viena, Zagreb,

Skopje și București. Este totodată un important centru feroviar, canalul Begăi fiind cel mai vechi canal navigabil de pe teritoriul actual al României.

Municipiul Timișoara are deja o identitate turistică bine definită, orașul având pe listă o serie de premiere care l-au făcut celebru:

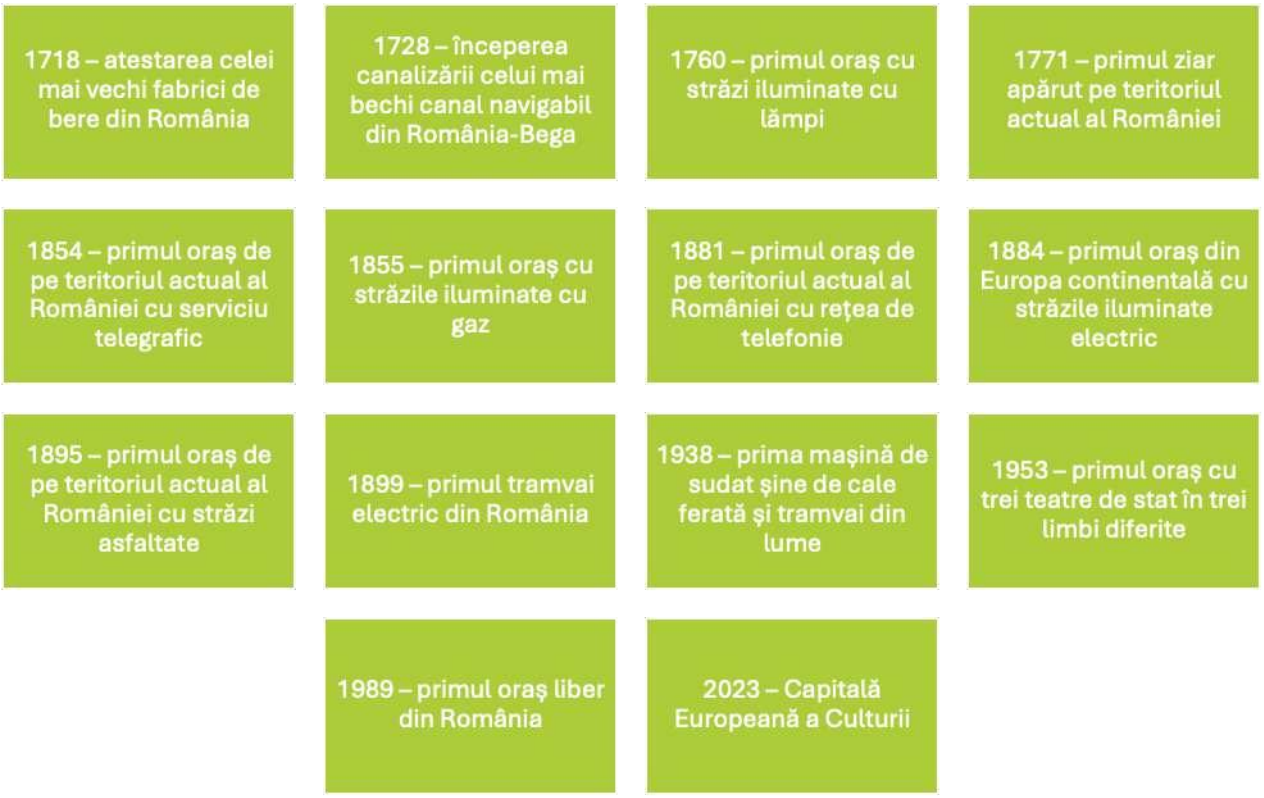

În timp ce orașul este deja o destinație interesantă și primitoare pentru călătorii de afaceri sau de agrement, în 2023, titlul de Capitală Europeană a Culturii oferă un nou set de motive pentru a străluci. Parcurile luxuriante de-a lungul râului Bega și spațiile publice generoase vor găzdui o gamă largă de evenimente, de la concerte la teatru imersivși multe altele.

Pe lângă spectacolele și expozițiile importante, orașul și-a modelat pentru anul 2023 obiectivele axându-se pe influența pe care oamenii o au asupra comunității în care trăiesc. Astfel, Timișoara își propune să devină un oraș în care excelența culturală să primeze.

Pornind astfel de la ideea că „Timișoara a fost primul oraș în care ..”, identitatea culturală a orașului pentru acest an se axează pe sloganul „Shineyourlight – Lightupyourcity”, care face o trimitere către anul 1884, când Timișoara a devenit primul oraș din Europa continentală cu iluminare stradală electrică. Lumina Timișoarei, a avut un rol important de-a lungul istoriei atât din punct de vedere practic, cât și simbolic. “Luminează orașul prin tine!” este sloganul centrat în jurul luminii, reflectând călătoria de la individ la cetățean european conștient și implicat, în care sunt înrădăcinate valorile comunității și pasiunea.

Pentru a înțelege influența evenimentelor istorice asupra dezvoltării identității culturale, este de menționat faptul că în 1989, scânteile Revoluției împotriva regimului Ceaușist s-au aprins pe străzile Timișoarei, stimulând de-a lungul anilor transformări transcontinentale. Frumosul oraș de pe Bega, a fost sufletul și promotorul regiunii, puntea dintre Imperiul Austro-Ungar și Europa de Sud-Est, care prin intermediul cetățenilor a reușit, în momentele de criză, să-i inspire și să-i unifice și pe alții să facă la fel.

Prin această nouă identitate, administrația locală dorește să lanseze o invitație la o dublă mobilizare: pe de o parte, Shineyourlight – încurajează cetățenii să își exprime liber valorile și atitudinile, descrise metaforic

ca o „lumină interioară", iar pe de alta, cu ajutorul acestei lumini să îndepărteze întunericul și pasivitatea din jurul lor printr-un proces civic alimentat de cultură.[287]

În final, se observă faptul că identitatea joacă un rol important atunci când se urmărește susținerea sau revitalizarea unui teritoriu. Un astfel de instrument oferă noi modalități prin care un areal poate transmite imaginea sa în lume, permițându-i în același timp acestuia să se bucure de avantajele competitive de la nivel național și internațional care pot exista.

CIRCULAȚIA ȘI PERFORMANȚA TURISTICĂ

Sectorul turismului a înregistrat în ultimii ani o creștere susținută, fiind un sector care contribuie exponențial la dezvoltarea regionalăși creșterea competitivității economice. Principalele beneficii ale turismului sunt producerea de venit și generarea de locuri de muncă, însă pentru multe regiuni și țări, turismul este cea mai importantă sursă de bunăstare.

Timișoara, denumită și Mica Vienă, Orașul Florilor sau Orașul de pe Bega, reprezintă unul dintre cele mai frumoase orașe din România, fiind totodată poartă de intrare în vestul țării și principalul punct de tranzit al fluxurilor dinspre și înspre Europa. Timișoara a devenit de-a lungul anilor un oraș al evenimentelor și este din ce în ce mai căutat de către turiștii străini, dar și de cei români. De asemenea, tour-operatorii locali oferă pachete și programe turistice combinate Timișoara-Arad-Oradea-Caraș-Severin, cu vizitarea unor obiective turistice din regiunile istorice Banat și Crișana.

TABEL 57 - PRINCIPALII INDICATORI AI CIRCULAȚIEI TURISTICE ÎN MUNICIPIUL TIMIȘOARA ȘI UAT-URILE INCLUSE ÎN ZUF A MUNICIPIULUI TIMIȘOARA, 2014-2021

ANUL	SOSIRI ALE TURIȘTILOR	ÎNNOPTĂRI ALE TURIȘTILOR	DURATA MEDIE DE ȘEDERE (ZILE)	INDICELE DE UTILIZARE AL CAPACITĂȚII DE CAZARE (%)
2014	257.751	518.273	2,01	25,82
2015	300.829	614.232	2,04	30,47
2016	332.626	700.943	2,11	34,61
2017	354.422	715.228	2,02	34,90
2018	336.887	738.016	2,19	37,06
2019	351.429	749.131	2,13	40,26
2020	137.721	288.236	2,09	20,35
2021	165.677	337.332	2,04	20,79
EVOLUTIE	**-35,72%**	**-34,91%**	**1,26%**	**-19,49**

Sursa: Baza de date INS Tempo

La nivelul municipiului Timișoara și a localităților incluse în zona urbană funcțională a municipiului, în ceea ce privește circulația turistică în perioada 2014-2021, aceasta a înregistrat o tendință generală de scădere, de aproximativ -35,72%. Atât numărul de sosiri ale turiștilor, cât și numărul de înnoptări ale acestora au scăzut în medie cu aproximativ 35%.

Totodată, trebuie săținem cont de faptul că în aceste date se reflectăși evoluția pozitivă pe care circulația turistică a cunoscut-o în perioada de dinaintea pandemiei de Covid-19. Astfel, în anul 2019 erau înregistrați

[287] https://timisoara2023.eu/ro/viziteaza-timisoara/

aproximativ 258.000 de mii de turiști sosiți și aproximativ 518.00 mii înnoptări, cu o durată medie de ședere de 2,01 zile.

În 2019, numărul turiștilor sosiți a înregistrat o creștere de aproximativ 36,34%, numărul înnoptărilor o creștere de 44,54%, iar durata medie de ședere a crescut de la 2,01 zile la 2,13 zile petrecute de turiști. Anul 2020 a cunoscut cele mai mari scăderi ale circulației turistice, inclusiv la nivel mondial, însă imediat după ridicarea restricțiilor de mobilitate, indicatorii circulației turistice au început să înregistreze creșteri constante. Acest lucru reflectă caracterul puternic pe care îl are municipiul asupra turiștilor precum și faptul că acest lucru arată circulația turistică va continua să revină la normal în viitor, în special în contextul în care în anul 2023 Timișoara este Capitală Europeană a Culturii și pentru care se estimează că municipiul Timișoara și județul Timiș ar putea primi aproximativ 700.000 de mii de turiști străini.

Recent, administrația județeană a lansat o serie de filme de prezentare realizate de producătorul britanic Charlie Ottley cu și despre Timișoara și alte obiective din județ, filme care vor fi promovate pe BBC cu scopul atragerii turiștilor în Banat.[288]

Cu toate acestea, se observă faptul că există un număr destul de ridicat de UAT-uri din zona urbană funcțională a municipiului Timișoara care nu au înregistrat în anul 2021 niciun turist sosit.

[288] https://expressdebanat.ro/700-000-de-turisti-asteptati-in-timisoara-si-judet-in-anul-capitalei-europene-a-culturii/

FIGURĂ 164 - SOSIRI ALE TURIȘTILOR ÎN MUNICIPIUL TIMIȘOARA ȘI ZONA URBANĂ FUNCȚIONALĂ, 2021

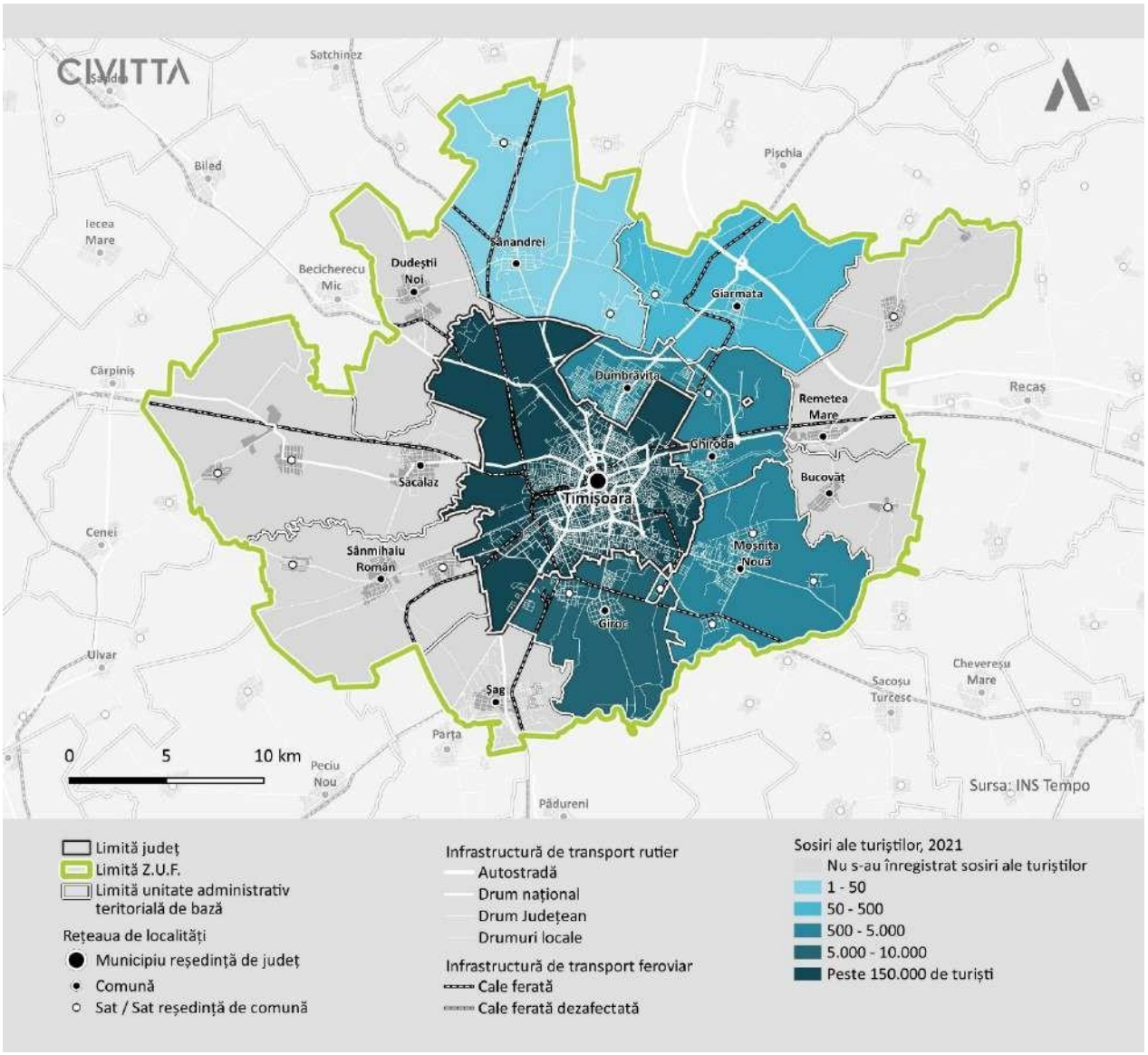

Sursa: Baza de date INS Tempo

În ceea ce privește structura turiștilor sosiți în județul Timiș anteriori crizei sanitare, se remarcă diferențe majore înregistrate privind numărul de sosiri ale turiștilor străini față de cei români. Se observă astfel faptul că, în cazul turiștilor români, în intervalul 2014-2019 se înregistrează o creștere semnificativă a acestora, având însă parte în anul 2020 de o scădere drastică a numărului acestuia pe baza restricțiilor impuse de pandemia de Covid-19, urmând însă ca în anul 2021, circulația turiștilor să înceapă să crească la loc. Cu toate acestea, numărul total de vizitatori, atât cei români, cât și cei străini, nu a reușit în anul 2021 să ajungă la valorile de dinainte de anul 2020.

FIGURĂ 165 - EVOLUȚIA TURIȘTILOR SOSIȚI ÎN PERIOADA 2014-2021 ÎN JUDEȚUL TIMIȘ, TURIȘTI STRĂINI VS. TURIȘTI ROMÂNI

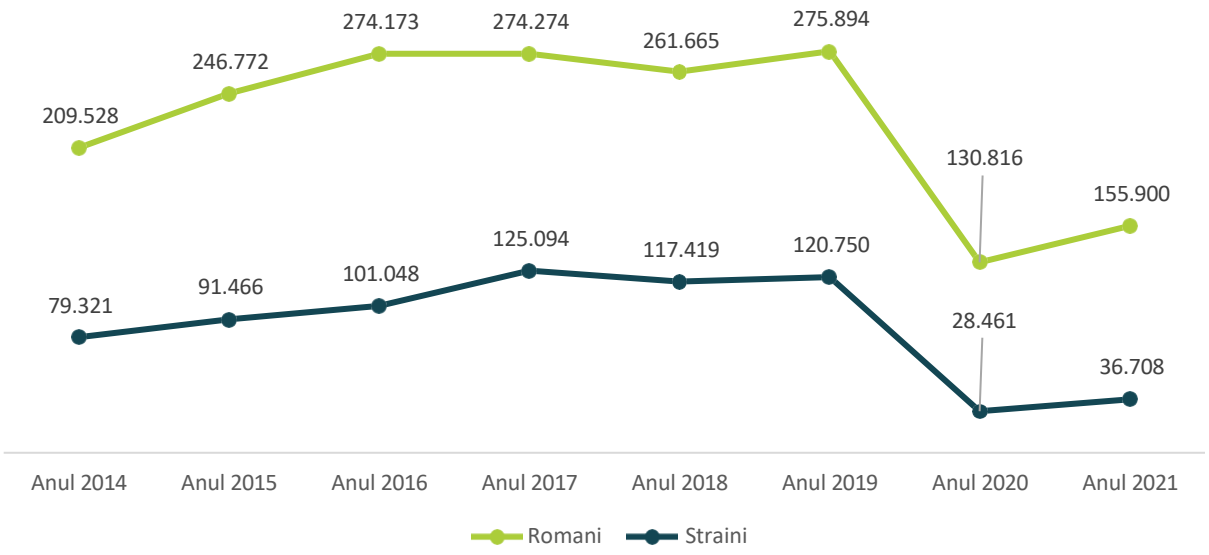

Sursa: Baza de date INS Tempo

În același timp, evoluția numărului de vizitatori reflectă faptul că vizitatorii străini au o pondere de 19% față de turiștii români care reprezintă marea majoritate, respectiv 81% din totalul vizitatorilor. Cu toate acestea, procentul vizitatorilor străini este unul dintre cele mai ridicate din țară, fapt ce subliniază importanța unei promovări accentuate a destinației către piețele externe.

FIGURĂ 166 - PONDEREA VIZITATORILOR STRĂINI ȘI ROMÂNI DIN JUDEȚUL TIMIȘ ÎN ANUL 2021

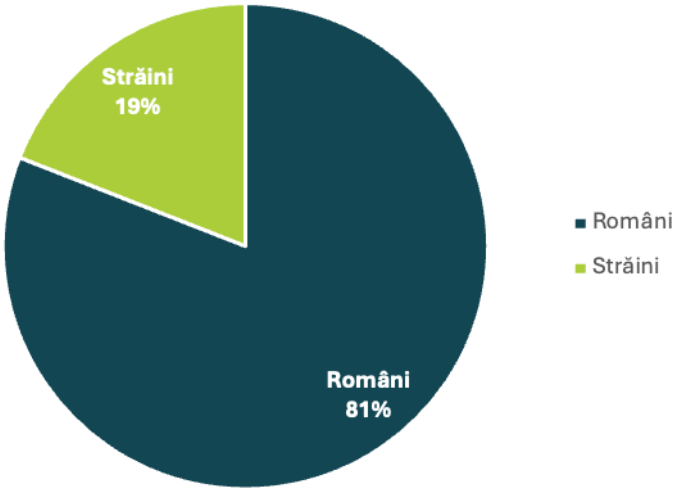

Sursa: Baza de date INS Tempo

Un real avantaj în domeniul turistic pentru întreaga regiune este pus astfel și pe seama notorietății municipiului Timișoara de Capitală Europeană a Culturii 2023 și a proximității cu alte orașe apropiate. În plus, municipiul Timișoara are o serie de relații de parteneriate stabilite cu orașele înfrățite Porto (Portugalia), Lublin (Polonia), Palermo (Italia), Novi Sad (Serbia), Nottingham (UK), Szeged (Ungaria), Cernăuți (Ucraina), Trujillo (Peru), Graz (Austria), Mulhouse (Franța), Karlsruhe (Germania), Rueil-Malmaison (Franța), Gera (Germania), Treviso (Italia) sau Da Nang (Vietnam), fapt ce determină ca turiștii

aflați în orașele înfrățite să dorească să vină în Timișoara pentru a-i vizita obiectivele, arhitectura și pentru a cunoaște tradițiile și obiceiurile acestui oraș, dar și pentru a vizita împrejurimile acestuia.

În vederea creării unei zone turistice atractive și competitive pentru turiștii români și străini, cooperarea dintre administrația publică și părțile interesate reprezintă un important element de a exploata potențialul turistic favorabil de care dispune municipiul Timișoara și întreg județul. Valorificarea patrimoniului istoric / natural și lansarea unor produse turistice tradiționale sau inedite, atrage și necesitatea de a construi o structură de management a destinației care să faciliteze dezvoltarea și promovarea acesteia.

Conform datelor furnizate de către CIT – Centrul de Informare Turistică Timișoara[289] perioada 2020-2021 a fost mult afectată de pandemia de Covid-19, lucru reflectat în cifrele ce indică circulația turistică, care sunt cele mai scăzute din ultimii 10 ani. De asemenea, s-a observat o ușoară scădere a numărului de turiști sosiți la Centrul de Informare, în perioada 2013-2015, când centrul Timișoarei a fost în curs de reabilitare și Piața Libertății a avut restricții de circulație (implicit și str. Alba Iulia). De asemenea, se remarcă o creștere a numărului de turiști începând cu anul 2016, când Timișoara a fost desemnată Capitală Europeană a Culturii.

FIGURĂ 167 - NUMĂRUL DE TURIȘTI ÎNREGISTRAȚI ÎN CENTRUL DE INFORMARE TURISTICĂ TIMIȘOARA, 2014-2022

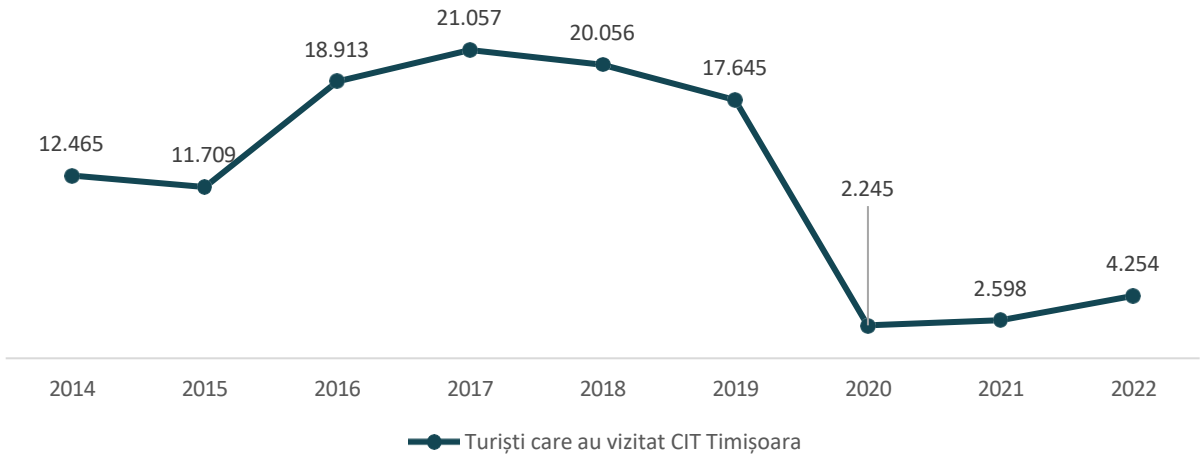

Sursa: Date furnizate de CIT Timișoara

De asemenea, conform datelor furnizate de către CIT Timișoara, majoritatea turiștilor români vizitează Timișoara în cadrul unor excursii organizate din București sau sunt turiști sosiți individual, din orașe precum Cluj, Sibiu, Deva, Oradea, care vizitează orașul pentru city-break-uri. De asemenea, am avut turiști individuali din Brașov, Ploiești, București și din județul Constanța, care, în cadrul concediului de vară, efectuau circuite prin țară și vizitau Timișoara.

La nivelul anului 2022, din cei 4.254 de turiști înregistrați la Centrul de Informare Turistică Timișoara, aproximativ 1.700 dintre aceștia erau din România, iar cea mai mare pondere a turiștilor străini sunt din țări precum Germania (608 turiști), Serbia (394 turiști), Franța (223 turiști), Italia (203 turiști) sau Spania (143 turiști).

Prin comparație, la nivelul anului 2014, din cei 12.465 de turiști înregistrați, aproximativ 2.600 erau din România, iar cea mai mare pondere a turiștilor străini au fost din țări precum: Serbia (3.611 turiști), Germania, Austria, Elveția (1.298 turiști), Spania (579 turiști), Franța (578 turiști) sau Italia (399 turiști). Anul 2017 este anul în care Centrul de Informare Turistică a înregistrat cel mai mare număr de turiști, fiind și anul în care cei mai mulți turiști au fost străini. Astfel, din cei 21.057 de mii de turiști, doar 3.152 de turiști

[289]Înregistrată la Primăria Municipiului Timișoara cu nr. SC 2022-31090/13.12.2022

au fost din România, iar cea mai mare pondere a turiștilor străini au fost din țări precum: Serbia (6.221 turiști), Germania, Austria, Elveția (2.545 turiști), Belgia și Olanda (1.993 turiști), Italia (1.283 de turiști) sau Franța (908 turiști).

Se observă astfel o pondere foarte mare a turiștilor veniți din Germania, Serbia, Austria, Elveția, Italia, Franța sau Spania, însă au fost înregistrați turiști și din țări precum Australia, India, Portugalia, America Latină, Israel, Africa sau Rusia, însă într-un număr foarte mic.

6.6. SERVICII COMUNITARE DE UTILITATE PUBLICĂ

6.6.1. INFRASTRUCTURA ENERGETICĂ

Producția de energie electrică și termică

Conform datelor puse la dispoziție de ANRE, la nivelul municipiului Timișoara și a zonei sale urbane funcționale existau, la sfârșitul anului 2022, capacități de producere a energiei electrice cu o putere instalată totală de doar 33,1 MW, respectiv:

- 23,5 MW în unități de cogenerare ale operatorului de termoficare Colterm S.A. (19,7 MW la CET Sud – pe bază de cărbune; câte 1 MW la centralele de cartier CET Freidorf, CET Buziașși CET Dunărea – pe bază de gaze naturale; 0,8 MW la Centrala Hidroelectrică Bega); la CT Centru s-a renunțat la producerea energiei electrice în cogenerare încă din anul 2010, pe fondul uzurii turbogeneratorului și a creșterii costurilor cu gazelor naturale;
- 9,6 MW în unități de producere a energiei fotovoltaice (0,5 MW la A&B Trade Co Giarmata; 0,5 MW la Fartud Timișoara; 2,9 MW la Nico Green Energy Șag; 1 MW la Progetto Energia Verde Ianova, comuna Remetea Mare; 2,4 MW la Real Best Dudeștii Noi; 0,5 MW la WidmannDevelopment Timișoara; 0,9 MW la Renewables Invest Urseni, comuna Moșnița Nouă; 1 MW la Renewables Invest Săcălaz).

Trebuie menționat aici faptul că unitățile de producție cu o putere instalată mai mică de 1 MW (cum este cazul prosumatorilor) pot funcționa și fără deținerea unei licențe acordate de ANRE, context în care nu se regăsesc în întregime în statisticile de mai sus. Datele ANRE indicau pentru luna ianuarie un număr de 1.240 de prosumatori în județul Timiș (locul 2 la nivel național după Ilfov), cu o putere instalată de 12 MW. Peste 2/3 dintre aceștia se regăseau în Timișoara și comunele din jurul municipiului.

Explicațiile pentru capacitățile limitate de producere a energiei electrice de la nivel local sunt multiple:

- Presiunea imobiliarăși prețurile ridicate ale terenurilor fac ca teritoriul municipiului și metropolitan să nu fie atractiv pentru investiții în parcuri fotovoltaice;
- Numărul de prosumatori e încă foarte mic în raport cu numărul de gospodării și de agenți economici;
- Numărul de blocuri dotate cu panouri solare este infim;
- Colterm nu dispune de capacități de producere a energiei din surse regenerabile;
- Potențialul geotermal nu este complet documentat și nici valorificat.

FIGURĂ 168 - CAPACITĂȚILE DE PRODUCERE A ENERGIEI ELECTRICE ȘI TERMICE DE LA NIVELUL ZONEI URBANE FUNCȚIONALE TIMIȘOARA

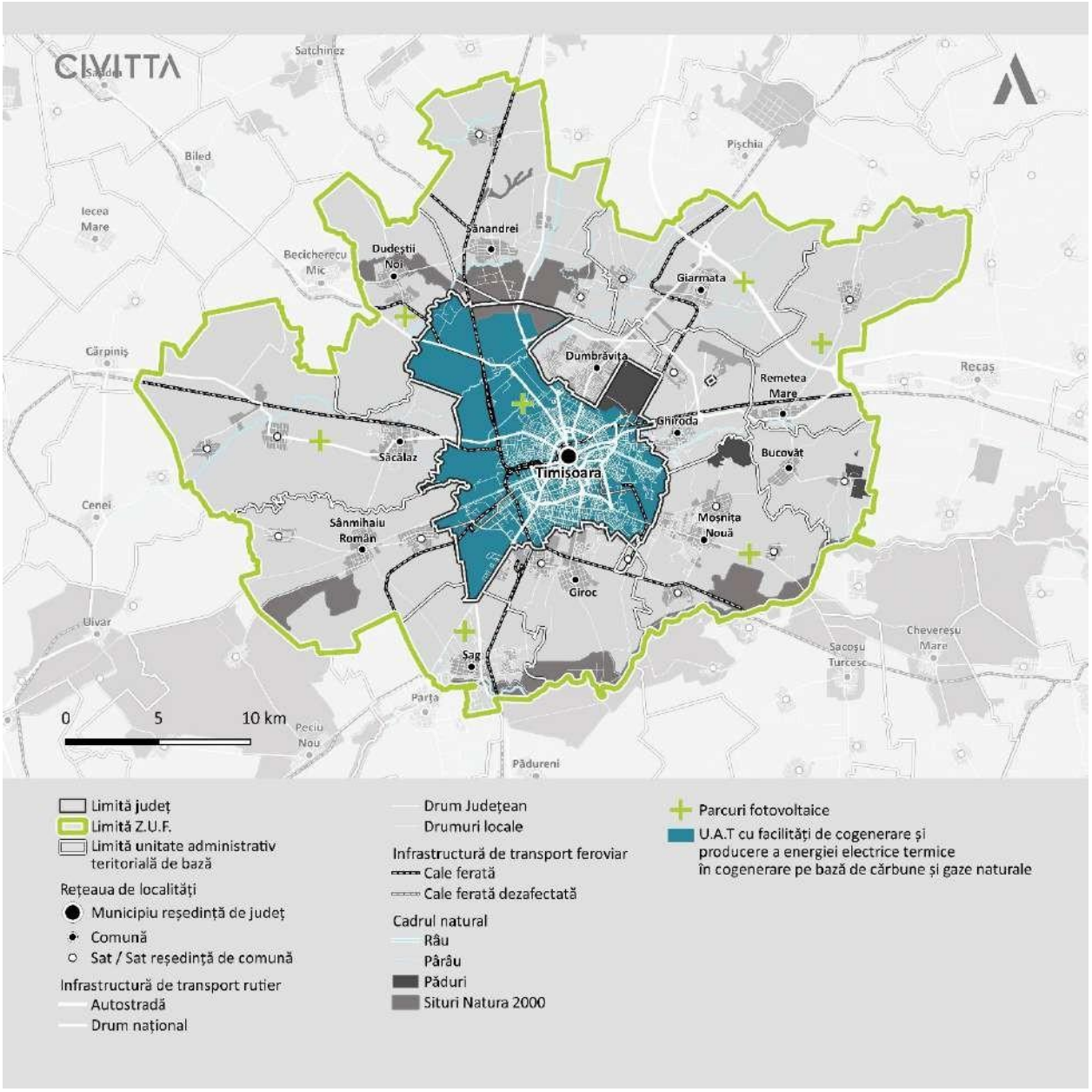

Sursa: Planșă proprie

În ceea ce privește capacitățile de producere a energiei termice, acestea cuprind:

- CET Sud are în dotare: 3 cazane de abur de câte 100 t/h fiecare (CA1, CA2, CA3) – care funcționează pe lignit și gaze naturale; 1 turboagregat de 19,5 MW cu contrapresiune alimentat de cazanele de abur; 2 cazane de apă fierbinte de câte 100 Gcal/h (CAF1 și CAF2) – care funcționează pe lignit și gaze naturale; 4 cazane de abur de câte 10 t/h (C1, C2, C3, C4) – care funcționează pe bază de gaze naturale și care constituie centrala termică de pornire; 2 schimbătoare de căldură de bază de câte 25 Gcal/h, 2 de câte 75 Gcal/h și unul de 50 Gcal/h);
- CT Centru are în dotare: 3 cazane de abur (CA1 – 30 t/h, de tip Iprom – instalat în anul 1951 și aflat în conservare; CA2 – 12,5 t/h și CA 3 – 12,5 t/h, tip SulzerFrerres, instalate în anul 1936), 5 cazane de apă fierbinte (CAF1 – 50 Gcal/h – retehnologizat în 2009; CAF2 – 50 Gcal/h – retehnologizat în

2014; CAF3 – 100 Gcal/h – retehnologizat în 2005; CAF4 – 100 Gcal/h – retehnologizat în 2014; CAF5 – 100 Gcal/h – în conservare) și un schimbător de căldură de 18,5 Gcal/h aflat în conservare

- CT de cvartal (IMT, Dragalina, Polonă) sunt echipate cu cazane care produc apă caldă cu parametri 90/70 grade Celsius. Acestea au fost modernizate/automatizate, fiind echipate cu schimbătoare de căldurăși pompe de înaltă performanță;
- CET de cartier (Freidorf, Buziașși Dunărea): fiecare dispune de două motoare termice cu ardere internă, tip Perkins, cuplate cu generatoare electrice de 0,5 MWe fiecare și o putere termică de 0,608 MWt. CET Freidorfși CET Dunărea au câte 5 cazane de apă caldă, iar CET Buziaș 7 cazane, complet automatizate, de tip De Dietrich, fiecare cu o putere termică de 1,45 MWt. CET Dunărea alimentează și punctul termic CFR.

După cum se poate observa din datele de mai sus, încălzirea centralizată din municipiul Timișoara se realizează preponderent cu cărbune (lignit), CET-urile fiind, de altfel, o sursă majoră de emisii de gaze cu efect de seră de la nivel local. Viziunea administrației locale și a operatorului este, în primă fază, de înlocuire a capacităților pe cărbune cu unele pe bază de gaze naturale, respectiv de valorificare a diferitelor surse de energie regenerabilă pentru asigurarea agentului termic.

Începând cu anul 2022, operatorul a obținut autorizația pentru arderea de biomasă la CET Sud, care are o putere calorică similară cu cea a cărbunelui. În acest sens, compania a achiziționat 5000 de tone de plop, salcâm, deșeuri și tocătură din lemn. La gospodăria de biomasă a CET Sud vor ajunge și resturile (crengi, ramuri, fragmente mari de lemn) din toaletarea arborilor din parcurile și spațiile verzi din municipiu. Avantajul utilizării acestui combustibil este, pe lângă reducerea emisiilor, și reducerea costurilor cu achiziționarea certificatelor verzi.

În anul 2022, compania Colterm a investit din surse proprii circa 1,3 mil. lei pentru creșterea eficienței în exploatare și reducerea noxelor la cazanul de apă fierbinte CAF1 de la CT Centru, prin înlocuirea arzătorului de gaz și montarea unui ventilator suplimentar pentru recircularea gazelor arse. La CET Sud au fost reparate și repuse în funcțiune cazanele de abur CA1 (transformat în rezervă de funcționare), CA2 și CA3, toate cu o capacitate de 100 t/h, la turbina de abur TA1 (19 MW).

În luna mai 2022, municipalitatea și Colterm au decis înființarea a 5 societăți comerciale noi, având ca asociat unic Colterm S.A., în vederea pregătirii, depunerii și implementării de proiecte cu fonduri externe pentru dezvoltarea pe baze sustenabile a infrastructurii de producere a energiei electrice și termice în municipiul Timișoara:

- Energyprod Hydro 1 S.R.L.;
- Energyprod Aqua S.R.L.;
- EnergyprodWaste S.R.L.;
- EnergyprodSunny S.R.L.;
- EnergyprodBiodig S.R.L.;

Înființarea acestor entități noi a fost motivată de faptul că operatorul Colterm se află în insolvențăși nu este, implicit, eligibil pentru accesarea de finanțări nerambursabile. Printre propunerile de proiecte avute în vedere la momentul respectiv se numărau:

- construirea unui parc fotovoltaic de maxim 30 MW la Utvin, pe un teren degradat ce aparține Colterm (halda de zgură);
- instalarea a 10 motoare de înaltă eficiență de cogenerare pe gaz, capabile să producă 45 MW, dar și energie termică reziduală, care să fie introdusă în sistemul energetic național și să genereze venituri suplimentare;
- instalarea unei centrale hidroelectrice pe râul Bega;
- instalarea a 2 turbine de înaltă eficiență la CT Phoenix.

Compania Energyprod Sunny a depus în cadrul PNRR un proiect în valoare de peste 20 mil. lei pentru o ”instalație de producere a hidrogenului la CET Sud Timișoara”, însă proiectul nu a primit finanțare. Aceeași companie a depus un proiect pentru etapa 1 a parcului fotovoltaic de la Utvin, respectiv pentru ”mărire capacitate de producție energie electrică și termică de înaltă eficiență”. Și aceste proiecte au șanse reduse de reușită, în contextul în care asociatul unic este în insolvență.

În acest context, Primăria Municipiului Timișoara a depus, tot în cadrul unui apel PNRR, proiectul ”Instalare turbină sau motoare de înaltă eficiență pentru producție de energie termică în sistem de cogenerare”, în valoare de circa 230 mil. lei.

La sfârșitul anului 2022, Consiliul Local al Municipiului Timișoara a decis înființarea a două societăți comerciale noi (Uzina Energetică Timișoara S.R.L. și Uzina Energie Solară Timișoara S.R.L.). Prima se va ocupa de pregătirea și depunerea spre finanțare a proiectelor care vizează cumpărarea de motoare de înaltă eficiență pentru producția de energie electrică și termică în sistem de cogenerare pe gaz, iar cea de-a doua de construirea unui parc fotovoltaic la Utvin, pe actuala haldă de cenușă a Colterm.

Mai multe companii publice private din zonă au depus, la rândul lor, proiecte de realizare a unor centrale fotovoltaice prin PNRR: Aquatim (Timișoara), Heraeus Romania (Giroc), Smithfield Romania (Timișoara), Silver Motors (Ghiroda), Rus-Savitar (Dudeștii Noi), Cef West Energy (Săcălaz), Mitrix Group (Giarmata), Shopping City (Timișoara), Prod Satimpex (Timișoara/Sânandrei), Autoklass Center (Timișoara), ArtPapel Group (Ghiroda), International Solar Energy (Moșnița Nouă), Valery Evenimente (Moșnița Nouă), Porsche Immobilien (Ghiroda), Ana Euro Turism (Giroc), Gevagro (Moșnița Nouă).

În zona Timișoarei există resurse de energie geotermală, existând licențe de explorare pentru perimetrele Ghiroda F1 și F2, respectiv Bega-Giroc. Primăria Ghiroda a depus în anul 2022 spre finanțare din POIM 2014-2020 un proiect de asigurare a energiei termice pentru clădirile publice printr-un sistem centralizat ce utilizează energia geotermală, investiția fiind estimată la peste 26 mil. lei. Și comuna Giarmata a depus un proiect similar pentru încălzirea Casei de Cultură, a Primăriei, a sălii de sport, a Școlii Gimnaziale, a SVSU și a centrului de permanență medicală. Comuna Dudeștii Noi a depus, la rândul ei, un proiect pentru o rețea de circa 2 km de alimentare cu energie termică geotermală a clădirilor publice. Nu în ultimul rând, comuna Sânandrei aspiră, la rândul ei, la accesarea de fonduri pentru o investiție similară. Foraje pentru apă geotermală există, încă din perioada comunistă, și în alte localități, inclusiv în Timișoara, dar acestea au fost abandonate de mulți ani, fiind ignorat potențialul lor energetic.

De asemenea, trebuie menționat faptul că la nivelul arealului studiat există și zăcăminte de petrol și gaze naturale în zonele Dumbrăvița și Dudeștii Noi. Perimetrul EX 10 Parța a fost concesionat de ANRM companiei Adx Energy Panonia S.R.L. în vederea explorării, dezvoltării, exploatării și se extinde pe teritoriul UAT-urilor Sânandrei, Dudeștii Noi, Săcălaz și Timișoara. Acesta cuprinde 7 câmpuri de hidrocarburi cu resurse totale identificate de 8,6 md. mc de gaze naturale și 47 mil. barili de petrol.

TRANSPORTUL ȘI DISTRIBUȚIA ENERGIEI ELECTRICE, GAZULUI NATURAL ȘI A ENERGIEI TERMICE

Municipiul Timișoara și zona sa urbană funcțională sunt conectate la Sistemul Energetic Național (SEN) prin rețelele naționale și strategice de transport a energiei electrice care sunt administrate de CNTEE Transelectrica S.A., companie cu capital majoritar de stat. Infrastructura de transport existentă cuprinde:

- LEA 220 kV Timișoara-Arad;
- LEA 220 kV Timișoara-Săcălaz;
- LEA 220 kV Reșița-Timișoara-Săcălaz;
- LEA 220 kV Mintia-Timișoara;
- Stația de transformare 220/110 kV Timișoara (Moșnița);
- Stația de transformare 220/110 kV Săcălaz;
- Stația de transformare 400/110 kV Calea Aradului.

Planul European pe 10 ani de dezvoltare a rețelei de transport a energiei electrice (TYNDP 2020) include proiectul nr. 144, respectiv ”Mid Continental East Corridor”, care traversează și teritoriul supus analizei. Acesta prevede trecerea la 400 kV a LEA 220 kV Reșița-Timișoara-Săcălaz-Arad (așa-numitul ”ax de vest/ax Banat”, respectiv construirea stației de 400/220/110 kV, 2x250 MVA + 1x400 MVA la Timișoara și Săcălaz. Aceste investiții beneficiază de finanțare nerambursabilă prin Fondul de Modernizare. Noua LEA 400 kV va trece pe teritoriul UAT-urilor Moșnița Nouă, Șag, Sânmihaiu Român, Săcălaz, Timișoara, Ghiroda, Dumbrăvița, Sânandrei și Giarmata. Mai multe investiții de mai mică amploare sunt prevăzute și la Stația 400/110 kV Calea Aradului.

Infrastructura de distribuție a energiei electrice din zona studiată se află în proprietatea companiei E-Distribuție Banat. Operatorul a investit în ultimii 5 ani sume importante din surse proprii pentru reabilitarea și modernizarea acesteia, dintre care putem menționa:

- modernizare LEA și LES de medie tensiune: Timișoara (zonele Musicescu, Cetate, Câmpului, Ghirodei, Calea Urseni etc.), Săcălaz, Urseni, Utvin, Giroc etc.;
- modernizări LEA și LES de joasă tensiune și branșamente: Timișoara, Ghiroda, Moșnița Nouă, Utvin, Sânmihaiu Român, Beregsău Mic, Ghiroda etc.;
- centralizarea grupurilor de măsură în vederea montării de contoare inteligente: Timișoara – zonele Lipovei, Dâmboviței etc.),Giarmata Vii, Beregsău Mic etc.;
- înlocuire transformatoare (de ex. 25 MVA Stația Victoria Timișoara);
- modernizare celule de înaltă și medie tensiune (de ex. în stațiile Musicescu și Victoria Timișoara);
- instalare contoare inteligente: Timișoara, Chișoda, Giarmata, Giarmata-Vii, Giroc, Moșnița Nouă, Săcălaz, Șag, Sânmihaiu German, Urseni, Utvin, Ianova etc.;
- construire stație nouă de transformare 110/20 kV Covaci.

La nivelul anului 2023, în municipiul Timișoara circa 30% dintre consumatori dispuneau de contor inteligent, în timp ce în majoritatea comunelor din jurul acestuia procentul era unul mult mai ridicat: (94% în Giroc, 91% în Dumbrăvița, 90% în Sânmihaiu Român, 82% în Ghiroda, 81% în Moșnița Nouă, 81% în Șag, 73% în Giarmata, 72% în Săcălaz, 70% în Sânandrei etc.). Un procent mai redus de contorizare inteligentă (de maxim 30%) se înregistra și în comunele Remetea Mare, și Dudeștii Noi. Investițiile operatorului în trecerea la aceste sisteme inteligente de măsurare a consumului vor continua și în anii următori.

În pofida investițiilor realizate de către operator, în mai multe zone din jurul Timișoarei există zone noi de dezvoltare (rezidențială, economică) care nu dispun de rețea de distribuție a energiei electrice. Astfel lucru a condus la nevoia ca administrațiile locale să se implice financiar, inclusiv în parteneriat cu operatorul, pentru a extinde aceste rețele. În această situație se află UAT-uri precum Ghiroda, Dumbrăvița, Moșnița Nouă, Bucovăț etc.

Infrastructura de transport a gazelor naturale de la nivelul teritoriului analizat este gestionată de către SNTGN Transgaz, cu capital majoritar de stat. Aceasta a fost configurată în perioada comunistă în vederea deservirii principalelor zone de extracție a gazelor naturale, respectiv a principalilor consumatori. Nodul tehnologic de la nivelul județului este amplasat în orașul Recaș, pe unde trece și coridorul BRUA (Bulgaria-România-Ungaria-Austria), care va putea transport anual circa 1,7 md. mc de gaze naturale. A doua etapă a proiectului BRUA va însemna construcția a 50 km de conductă Dn 800 și presiune de proiectare de 63 bar care va lega Recașul de nodul tehnologic Horia din județul Arad.

De la nodul tehnologic Recaș se desprinde o conductă de transport care face legătura cu Stația de Reglare și Măsurare Timișoara 1, de unde există o ramificație către Dumbrăvița, respectiv către Diniaș și Foeni. În altă ordine de idei, de la Stația de Comandă Vane Mașloc – amplasată pe conducta Recaș-Horia, se desprinde o conductă către Carani. Prin urmare, comunele Sânmihaiu Român, Șag, Giroc, Moșnița Nouă, Dumbrăvița, Ghiroda, Giarmata, Remetea Mare, Sânandrei sunt traversate de conducte de transport a gazelor naturale de mare capacitate.

Printre investițiile strategice ale SNTGN Transgaz S.A. la nivelul arealului studiat se numără:

- conducta de transport gaze SRM Timișoara I – SRM Timișoara II – care ar permite conectarea CET Sud direct la magistrală și securizarea furnizării gazului către operatorul de termoficare;
- conducta de transport gaze Timișoara-Deta-Denta-Moravița – cu rol important în deservirea zonei de sud a județului, va tranzita și teritoriul comunelor Giroc și Șag.

În prezent, comuna Dudeștii Noi este singura din arealul studiat care nu dispune de alimentare cu gaze naturale în nicio localitate componentă, unul dintre motive fiind și faptul că aceasta se află mai departe de conductele de transport construite în perioada comunistă. Satele Rudicica (Comuna Moșnița Nouă), Beregsău Mare, Beregsău Mic (Săcălaz), Sânmihaiu German (Sânmihaiu Român), deși se află în UAT-uri unde există rețea de alimentare cu gaze naturale, nu beneficiază de acest serviciu.

La nivelul municipiului Timișoara, rețeaua de distribuție a gazelor naturale s-a extins în intervalul 2015-2021 cu 37 km, ajungând la 625 km. Conform datelor puse la dispoziție de operatorul Delgaz Grid, infrastructura de distribuție a gazelor naturale din municipiu includea, la nivelul anului 2022: 476,9 km de rețea OL; 411,2 km de rețea PE; 253,3 km de racorduri; 248 de stații de reglare măsurare/stații de reglare sector.

La nivelul comunelor din zona urbană funcțională extinderea infrastructurii din același interval a fost una substanțială (311 km), ajungând la 752 km. Cele mai importante investiții pentru extindere au avut loc în Moșnița Nouă (72km), Giroc (53 km), Bucovăț (29 km), Dumbrăvița (27 km) și Giarmata (25 km), localități care au înregistrat creșteri importante și la nivelul numărului de locuitori.

FIGURĂ 169 - LUNGIMEA (KM) REȚELEI DE DISTRIBUȚIE A GAZELOR NATURALE DIN UAT-URILE CARE ALCĂTUIESC ZONA URBANĂ FUNCȚIONALĂ TIMIȘOARA

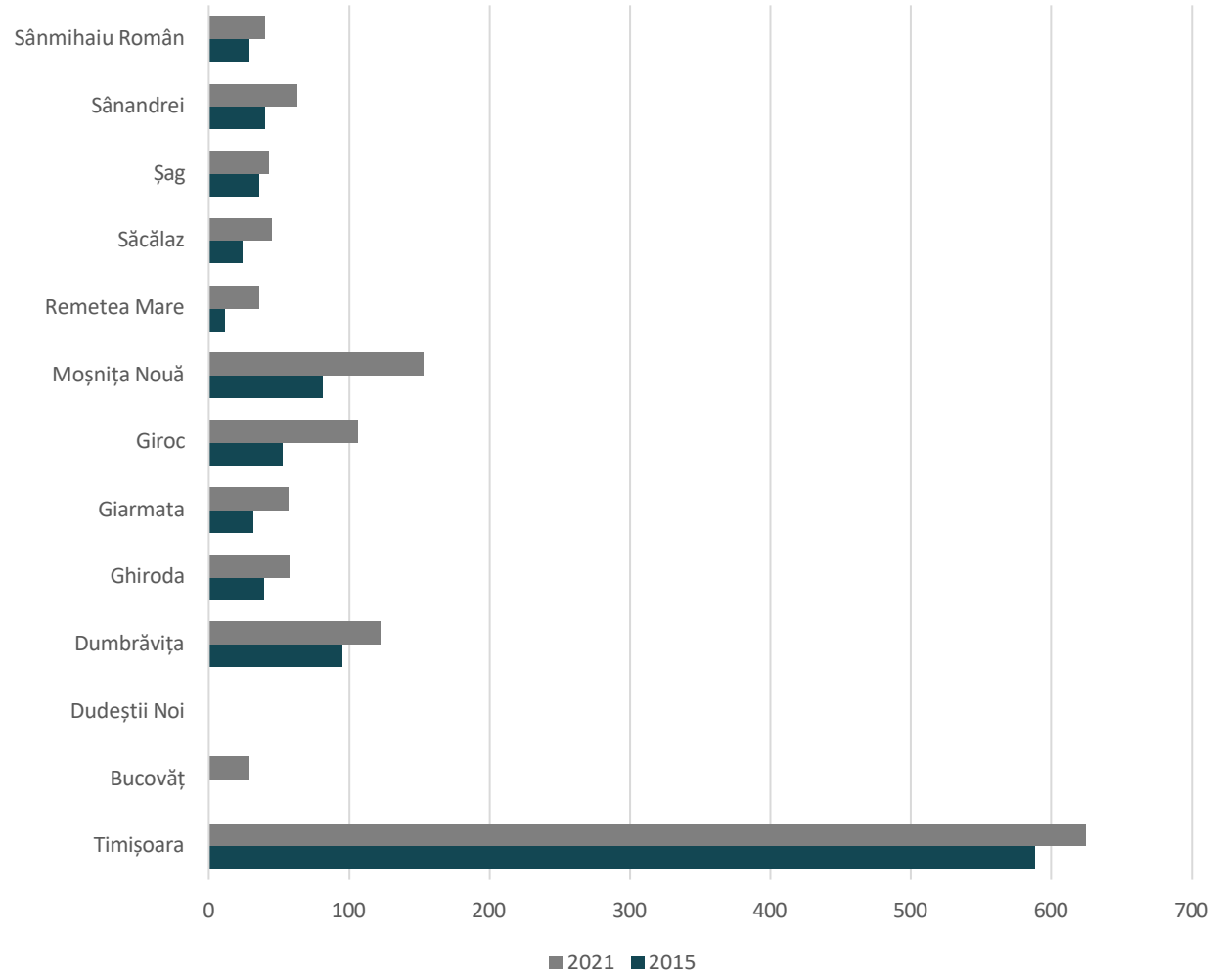

Sursa: INS. Baza de date TEMPO Online

În cazul Timișoarei, Delgaz Grid are în curs de realizare un studiu de fezabilitate pentru obținerea de fonduri europene în vederea modernizării a sistemului de distribuție a gazelor naturale pe o lungime de 307 km (conducte și branșamente) și 614 străzi. Acesta va include 16 străzi din Chișoda (16,2 km), 30 de străzi din Ghiroda (22,1 km) și 19 străzi din Giroc (30,4 km). De asemenea, operatorul are în vedere și modernizarea cu fonduri europene a 46 de stații de reglare de sector.

În contextul numărului mare de localități și zone nedeservite de rețeaua de distribuție a gazelor naturale, mai multe UAT-uri din județ au pregătit și depus proiecte de înființare / extindere a acestor rețele cu fonduri POIM 2014-2020, respectiv PNI ”Anghel Saligny”:

- Înființare sistem inteligent de distribuție gaze naturale in comunele Becicherecu Mic și Dudeștii Noi, județul Timiș prin Asociația de Dezvoltare Intercomunitară ”Dimitrie Țichindeal” – în valoare de 31 mil. lei, care va deservi circa 2.000 de gospodării;
- Înființare rețea inteligentă de distribuție gaze naturale în Comuna Moșnița Nouă, localitatea Urseni;
- Extindere rețea inteligentă de distribuție gaze naturale în Comuna Giarmata, județul Timiș;

- Înființare rețea inteligentă de distribuție gaze naturale în Comuna Moșnița Nouă, localitatea Moșnița Veche;
- Înființare rețea inteligentă de distribuție gaze naturale în Comuna Moșnița Nouă, Zona Industrială;
- Înființare rețea inteligentă de distribuție gaze naturale în Comuna Moșnița Nouă, localitatea Albina, județul Timiș;
- Înființare rețea inteligentă de distribuție gaze naturale în Comuna Moșnița Nouă, localitatea Rudicica, județul Timiș;
- Extindere rețea de distribuție gaze naturale presiune medie în zona Săcălaz Vest, localitățile Beregsău Mare si Beregsău Mic, comuna Săcălaz, județul Timiș.

Dintre toate proiectele menționate mai sus, doar cel depus în comun de UAT-urile Becicherecu Mic și Dudeștii Noi a fost selectat spre finanțare în cadrul PNI ”Anghel Saligny”. În cazul celorlalte comune perspectivele de obținere a unor finanțări europene sau guvernamentale pe termen scurt sunt destul de limitate, în condițiile în care investițiile în rețeaua de gaze naturale sunt destul de costisitoare.

FIGURĂ 170 SITUAȚIA ACTUALĂ A SERVICIILOR DE ALIMENTARE CU GAZ DIN ZONA URBANĂ FUNCȚIONALĂ TIMIȘOARA ȘI A PROIECTELOR DE DEZVOLTARE A REȚELELOR

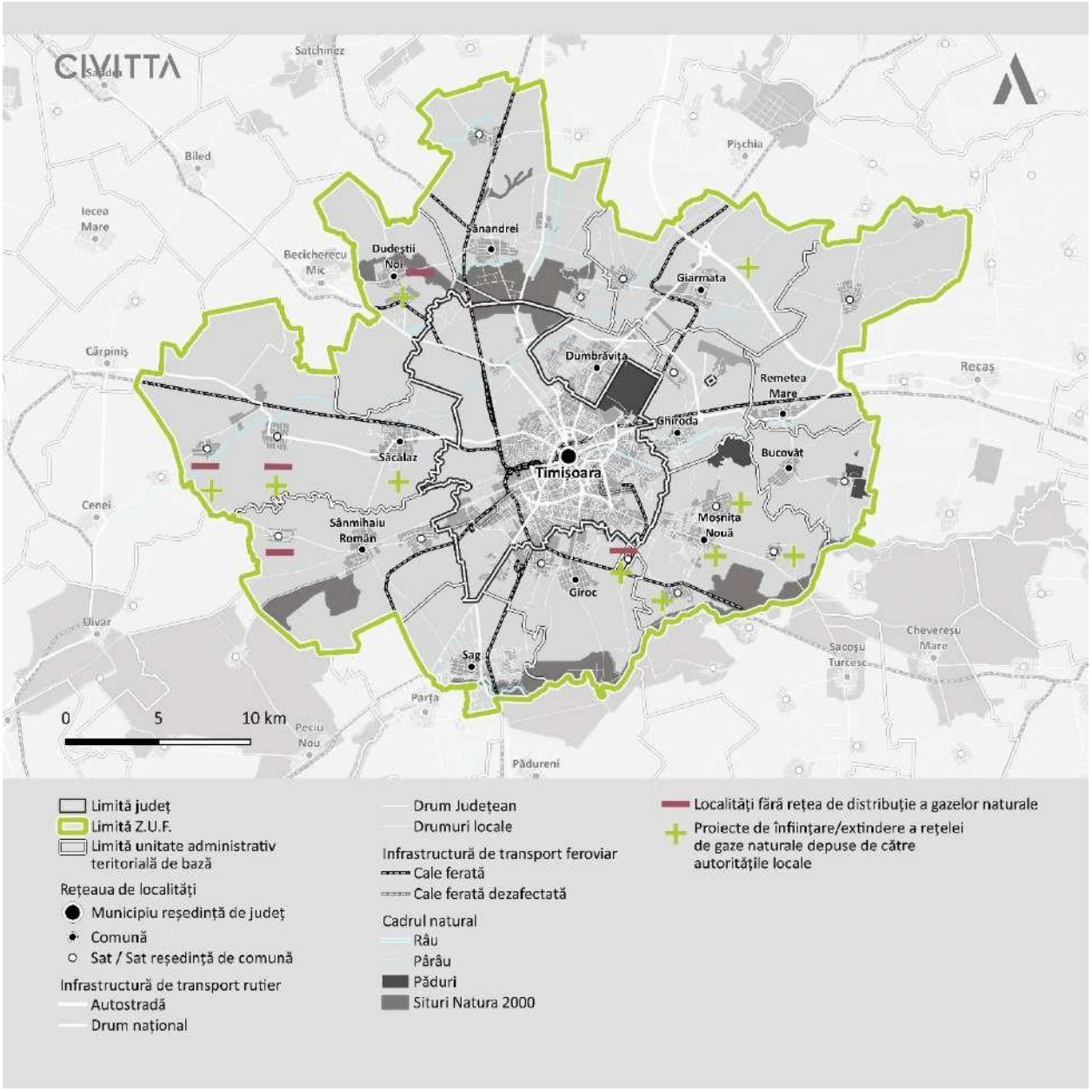

Sursa: Planșă proprie

De asemenea, unele administrații locale au demarat lucrări de extindere a rețelei de distribuție a gazelor naturale care să deservească mai ales noile zone de extindere: Giarmata. Sânmihaiu Român, Ghiroda, Moșnița Nouă, Remetea Mare, Șag etc.

Distribuția gazelor naturale către consumatorii din zona studiată se face de către mai mulți operatori, după cum urmează:

- Delgaz Grid S.A. – în localitățile: Timișoara, Dumbrăvița, Ghiroda, Giarmata-Vii, Giroc, Chișoda, Moșnița Nouă, Moșnița Veche, Albina, Urseni;
- Gaz Vest S.A. – în localitățile: Bucovăț, Bazoșu Nou, Giarmata, Cerneteaz, Remetea Mare, Ianova, Săcălaz, Sânandrei, Carani, Covaci, Șag;
- Premier Energy S.R.L. – în localitățile: Sânmihaiu Român, Utvin.

În municipiul Timișoara operatorul Delgaz Grid avea în anul 2021 un număr de 110.292 de clienți, dintre care 101.740 casnici individuali, 2.545 casnici asociații de proprietari, 123 casnici asimilați, 4.170 clienți comerciali, 585 clienți industriali, 1.129 de clienți care desfășoară activități sociale. Din perspectiva consumului, aproape 45% din cantitatea de gaze distribuită merge către clienții industriali, 41% către cei casnici individuali, 8% către clienții comerciali, 5% către clienții care desfășoară activități sociale, 1% către asociațiile de proprietari și sub 1% către casnicii asimilați.

În ceea ce privește cantitatea de gaze naturale distribuită consumatorilor, aceasta a crescut în anul 2021, comparativ cu anul 2016, cu 15% în Timișoara și cu 81,4% în comunele din zona urbană funcțională. Cele mai mari volume distribuite s-au înregistrat în Giroc, Dumbrăvița, Ghiroda și Moșnița Nouă, localități care au înregistrat o creștere demografică accentuată și dispun de rețele de distribuție relativ extinse. În comparație cu anul 2015, cele mai mari creșteri ale consumului în termeni procentuali s-au înregistrat în Moșnița Nouă (+274%), Sânmihaiu Român (+125%) și Săcălaz (+114%).

FIGURĂ 171 - CANTITATEA (MII MC) DE GAZE NATURALE DISTRIBUITE CONSUMATORILOR DIN UAT-URILE CARE ALCĂTUIESC ZONA URBANĂ FUNCȚIONALĂ TIMIȘOARA

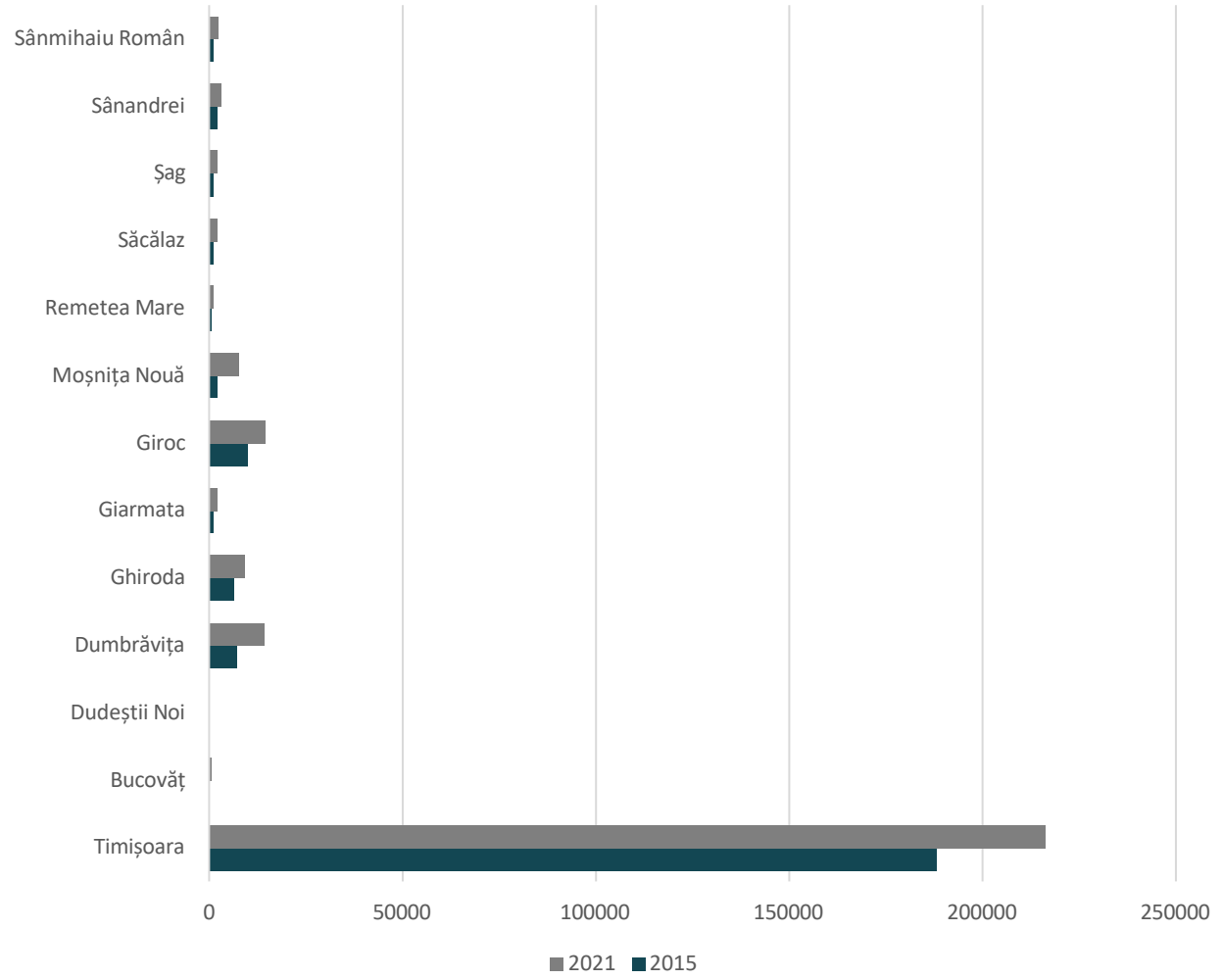

Sursa: INS. Baza de date TEMPO Online

Din totalul de 280,4 mil. mc. de gaze naturale distribuite consumatorilor în anul 2021, 136,3 mil. mc., adică 48,6% din total, au ajuns la consumatori casnici, iar 144,1 mil. mc., adică 51,4% au fost vândute consumatorilor non-casnici. Față de anul 2015, consumul casnic a crescut cu 38%, iar cel non-casnic cu

15%. Consumul casnic a crescut în toate UAT-urile care beneficiază de acest serviciu, cu procente între 14% (Timișoara) și 282% în Moșnița Nouă. Consumul non-casnic a înregistrat o creștere de 15% față de 2015, fiind concentrat aproape exclusiv în Timișoara, unde se află marii consumatori industriali, precum Colterm.

În ceea ce privește infrastructura de transport și distribuție a energiei termice, aceasta se află în administrarea operatorului Colterm S.A., aflat în subordinea Consiliului Local, și cuprinde:

- Rețeaua primară de transport a agentului termic produs la CET Centru și CT Sud la cele 117 puncte termice ale operatorului, 30 de puncte termice ale agenților economici și la consumatorii conectați direct la rețeaua de transport;
- Rețeaua secundară de distribuție care transportă agentul termic de la punctele termice, CET Freidorf, CET Dunărea, CET Buziaș, CT Dragalina, CT Polonă și CT IMT la consumatorii finali.

În schema normală de funcționare, CET Centru și CT Sud alimentează separat o parte din rețeaua primară de transport, care este secționată conform încărcărilor prestabilite de dispecer. Este însă posibilă și funcționarea interconectată a celor două CET, iar alimentarea cu energie termică a unor zone din oraș poate fi realizată prin trecere de la o centrală la alta, prin manevre ale vanelor în căminele de secționare, în număr de 21. Evacuarea căldurii produse de CET Sud se face prin două magistrale (Magistrala 2 x Dn 600 și Magistrala 2 x Dn 1000) care alimentează partea de sud și este a municipiului, respectiv o parte din zona centrală. În cazul CT Centru, evacuarea se face prin 3 magistrale (Magistrala 2 x Dn 500 și două magistrale 2 x Dn 700), care se întâlnesc în apropierea centralei. Din punctul lor de întâlnire pornesc 2 ramificații principale: 2 x Dn 800 spre zona de nord și 2 x Dn 700 către zona centrală. Din magistrala Dn 500 se desprind două conducte Dn 400 care alimentează zona industrială. Sistemul de conducte din circuitul primar are o configurație radială cu legături transversale între magistrale, în lungime de circa 73 km. Distribuția agentului termic primar la punctele termice și la consumatorii racordați direct la rețeaua primară se face prin racorduri din conducte cu diametre Dn 80 – Dn 250 mm.

FIGURĂ 172 - SCHEMA SIMPLIFICATĂ A FLUXULUI TEHNOLOGIC PENTRU SISTEMUL DE ALIMENTARE CENTRALIZATĂ CU ENERGIE TERMICĂ A MUNICIPIULUI TIMIȘOARA

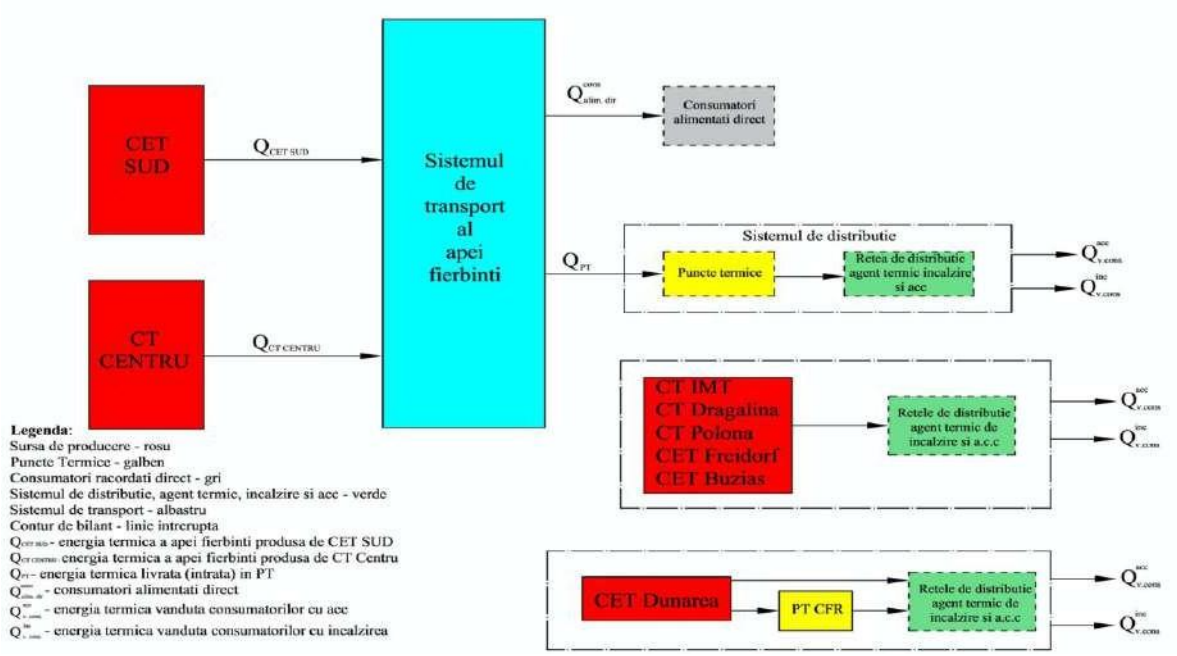

Sursa: INCDE-ICEMENERG

Pe fondul supradimensionării (numărul mare de debranșări a conduc la reducerea consumului, implicit și a presiunii și debitului agentului termic la sursă, care a fost compensată de operator cu mărirea

temperaturii agentului primar) și a uzurii rețelei de transport (starea precară a izolației termice pe traseele aeriene, mai ales învelișul metalic al conductelor de retur, corodări exterioare și fisuri ale conductelor, deteriorări ale izolației termice pe traseele subterane determinate de excesul de umiditate), 22,5% din energia termică produsă de CET Centru și CT Sud se pierde în sistemul de transport, din care circa 11,2% prin pierderi masive, iar restul de 11,3% prin transfer de căldură. Acest lucru conduce la necesitatea de a introduce volume mari de apă de adaos în sistemul de transport.

În perioada 2021-2023 au fost derulate cu fonduri europene prin POIM 2014-2020 lucrări de reabilitare a circa 9 km de rețea primară de transport a energiei termice. Pentru alți aproape 4 km, municipalitatea intenționează să acceseze circa 75 mil. lei de la MLPDA, iar pentru 29 km (din care 11 km aerieni) fonduri europene. Aceste lucrări ar trebui să rezolve problematica rețelei primare de transport până la sfârșitul perioadei actuale de programare, în condițiile în care conductele clasice din oțel sunt înlocuite cu unele preizolate, mai rezistente la coroziune și cu o durată de viață de până la 30 de ani.

Rețeaua secundară, cu rol de distribuție a agentului termic de la punctele termice, centralele termice de cartier și CET Freidorf la consumatorii finali măsoară circa 222 km. Rețelele secundare cuprind 4 conducte (încălzire tur-retur, apă caldă de consum și, parțial, recirculare apă caldă de consum), cu diametre între Dn 25 și Dn 300 pentru conductele de încălzire, respectiv Dn 50 – Dn 100. Prin rețeaua de distribuție 24,1% din energia termică transportată de la punctele la consumatori se pierde, atât sub formă masică (10,1%), cât și prin schimbul de căldură (14%). Și în acest caz cauzele pierderilor sunt legate de corodarea și deteriorarea izolațiile termice ale conductele de distribuție, debranșările care au condus la supradimensionarea punctelor termice și a pompelor de circulație, scăderea vitezei de circulație a agentului termic în conducte, lipsa unui sistem automatizat de detectare și monitorizare a avariilor, lipsa/nefuncționarea unor conducte de recirculare a apei calde de consum etc.). În cazul rețelelor secundare care deservesc cele 5 centrale termice de cvartal și CET Freidorf pierderile sunt și mai ridicate (aproape 20%), cauzele fiind aceleași menționate mai sus. La nivelul anului 2021, 51,5% din rețelele termice secundare aveau izolație termică clasică realizată din vată minerală, protejată cu folie de polietilenă sau carton asfaltat.

Municipalitatea a finalizat recent un proiect de modernizare a circa 20 km de rețea secundară cu fonduri POIM 2014-2020 și are în vedere continuarea investițiilor de înlocuire a acesteia.

Cantitatea de energie termică distribuită consumatorilor din municipiul Timișoara a înregistrat o tendință de scădere în ultimii ani, fiind în anul 2021 de 386.000 Gcal, cu 25% mai puțin decât în 2015. Principala cauză a scăderii consumului a fost debranșarea apartamentelor de la sistemul centralizat, de la 64.000 în 2015 la 51.000 în prezent. Lucrările de reabilitare termică a locuințelor sau îmbunătățirea contorizării au condus, la rândul lor, la scăderea consumului. Așadar, la acest moment, doar o treime din locuințe și agenții economici mai sunt conectați la sistemul de termoficare, procent care ajunge în cazul instituțiilor publice la peste 90%. Chiar și în aceste condiții, Timișoara ocupă locul 5 la nivel național funcție de numărul de locuințe branșate la acest sistem, după București, Oradea, Craiova și Ploiești.

FIGURĂ 173 - CANTITATEA (GCAL) DE ENERGIE TERMICĂ DISTRIBUITĂ CONSUMATORILOR DIN MUNICIPIUL TIMIȘOARA

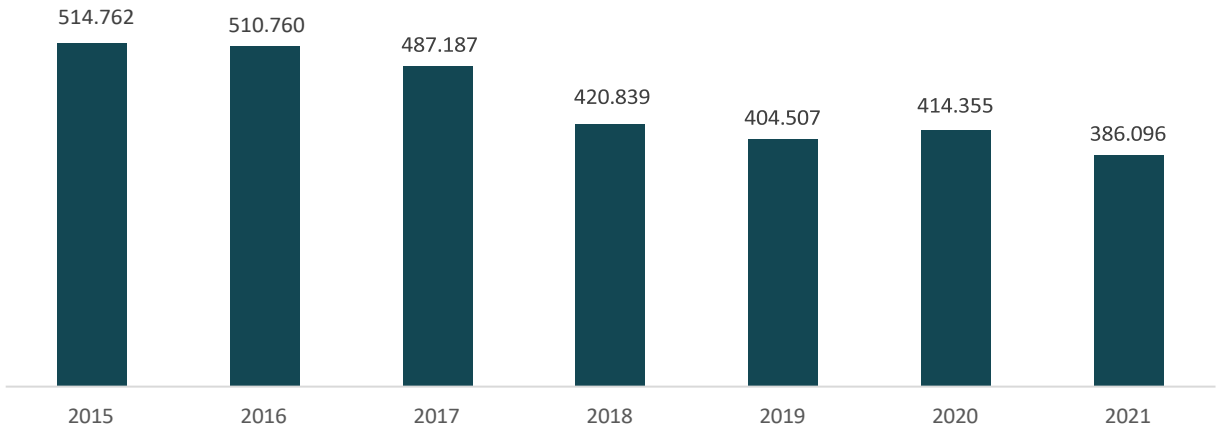

Sursa: INS. Baza de date TEMPO Online.

Pe fondul sentimentului de incertitudine generat de insolvența operatorului Colterm, debranșările de la sistemul centralizat au ajuns la circa 3.000 per an în ultima perioadă. Pe termen scurt, este destul de improbabilă revenirea apartamentelor debranșate la sistemul centralizat, în condițiile în care proprietarii au investit sume importante în centralele termice proprii. În acest context, operatorul de termoficare și-a îndreptat atenția către construcțiile noi, unde propune soluții de distribuție pe orizontală a agentului termic, respectiv către instituțiile publice.

ILUMINATUL PUBLIC STRADAL

Serviciul de întreținere a infrastructurii de iluminat public și festiv din municipiul Timișoara a fost delegat de către Consiliul Local, prin procedură de atribuire directă realizată în anul 2018, companiei local Societatea de Transport Public Timișoara S.A. Prin contractul de delegare a gestiunii, care acoperă o perioadă de 15 ani, operatorul s-a angajat să realizeze anual lucrări de întreținere și reparații în cuantum de circa 250.000 Euro, respectiv lucrări de iluminat stradal în valoare de 100.000 Euro. La momentul încheierii contractului, sistemul de iluminat public din municipiu cuprindea 21.252 de stâlpi de beton, metalici, lampadari, retro, lemn și ai operatorului de transport public, un număr de 25.753 de corpuri de iluminat și rețele de alimentare preponderent aeriene și cu rol de deservire inclusiv a rețelei de distribuție a energiei electrice care este gestionată de un operator privat.

Municipiul Timișoara a implementat un proiect cu fonduri guvernamentale (prin AFM), cu un buget de circa 1 mil. lei, care a vizat înlocuirea a 531 de aparate de iluminat public cu unele care folosesc tehnologia LED, inclusiv implementarea unui sistem de telegestiune pe arterele: Calea Aradului, Calea Torontalului și Calea Sever Bocu. Cu fonduri POR 2014-2020, în valoare de 2,4 mil. lei, s-a realizat extinderea rețelei electrice pe 3,4 km și s-au instalat 219 stâlpi de iluminat public pietonal cu LED în Parcul Botanic. În anul 2022 au fost demarate lucrări în valoare de 1 mil. lei pentru instalarea a 73 de stâlpi cu corpuri de tip LED pe 7 străzi din nordul municipiului (zona Calea Aradului Est). La sfârșitul aceluiași an, municipalitatea a depus spre finanțare din fonduri AFM un proiect în valoare de 6 mil. lei pentru înlocuirea a aproape 3000 de corpuri de iluminat cu unele noi de tip LED și implementarea telegestiunii pe un număr de peste 60 de străzi și bulevarde. Cu toate acestea, prin raportare la cele peste 25.000 de corpuri de iluminat din municipiu, ponderea celor de tip LED nu ar depăși 15%.

La nivelul comunelor din zona urbană funcțională, situația este una mult mai bună, întrucât mare parte dintre acestea au accesat fonduri guvernamentale pentru trecerea la tehnologia LED. Spre exemplu, comunele Moșnița Nouă, Dudeștii Noi și Săcălaz au accesat fonduri prin AFM, comuna Săcălaz fonduri PNDR, iar comuna Bucovăț fonduri PNDL pentru modernizarea infrastructurii de iluminat public stradal. Pe

măsură ce se finalizează evaluarea cererilor de finanțare depuse la AFM, și alte comune din arealul studiat (de ex. Dumbrăvița, Ghiroda, Sânmihaiu Român etc.) ar putea beneficia de fonduri guvernamentale pentru lucrări de modernizare. De asemenea, mai multe comune (de ex. Dumbrăvița) au realizat investiții cu fonduri de la bugetul local pentru înlocuirea corpurilor de iluminat. În schimb, mai multe comune se confruntă cu nevoia de a extinde sistemele de iluminat public (de ex. Bucovăț, Remetea Mare, Moșnița Nouă, Dumbrăvița, Ghiroda, Giarmata, Sânmihaiu Român, Șag, Săcălaz etc.)

Pe fondul creșterii accentuate a prețurilor la energia electrică, mai multe comune au în vedere construirea unor parcuri fotovoltaice care să le asigure necesarul de consum pentru sistemul de iluminat public și pentru clădirile publice: Ghiroda, Giarmata, Sânmihaiu Român. Este avută în vedere o investiție similară în zona Covaci.

EFICIENȚA ENERGETICĂ A CLĂDIRILOR REZIDENȚIALE

La nivelul municipiului Timișoara există peste 4000 de blocuri construite în perioada comunistă cu circa 100.000 de apartamente, cele mai multe cu o vechime de 40-50 de ani, care au fost realizate cu tehnologia și materialele specifice acelei perioade care nu acordau o atenție deosebită transferului termic. În prezent, aceste clădiri rezidențiale multifamiliale înregistrează pierderi mare de energie, care se traduc în costuri tot mai ridicate cu încălzirea pentru proprietari, dar și cu fațade degradate ce dau un aspect neplăcut ansamblurilor de blocuri din oraș. În acest context, atât administrația locală, cât și proprietarii au început să se preocupe de reabilitarea energetică a clădirilor încă din anii 2000.

În perioada 2009-2011 au fost reabilitate cu fonduri guvernamentale, prin Ministerul Dezvoltării, 64 de blocuri din municipiul Timișoara. Acestea sunt amplasate în zonele Torontalului, Pârvan, Lidia-Giroc-Soarelui, Bucovinei, Calea Circumvalațiunii, Plăvăț, Dâmbovița, Cetate-Traian-Elisabetin, Calea Lipovei-Calea Aradului, Tipografilor, Rebreanu, Calea Șagului, Dacia etc.

În perioada de programare 2007-2013 municipiul Timișoara a derulat 5 proiecte cu fonduri POR pentru reabilitarea termică a 51 de blocuri situate pe Calea Șagului, Bd. Liviu Rebreanu, Str. Venus, Calea Martirilor 1989, Bd. Take Ionescu, Calea Sever Bocu, Calea Aradului, Bd. Mareșal Constantin Prezan, Bd. I.C. Brătianu, Calea Torontalului, Str. Ana Ipătescu, Str. Simion Bărnuțiu, Str. Brândușei, Bd. 16 Decembrie 1989.

În perioada de programare 2014-2020, municipalitatea a depus un număr de 18 proiecte de reabilitare termică a locuințelor colective, cuprinzând alte 68 de blocuri situate pe străzile: Învățătorului, FC Ripensia, Iulia Simu, Corneliu Coposu, Surorile Martir Caceu, Mareșal Alexandru Averescu, Mureș, Martir Dumitru Jugănaru, Splaiul Nicolae Titulescu, Arieș, Intrarea Doinei, Doctor Ioan Mureșan, Nicolae Labiș, Martir Vasile Balmuș, Brândușei, Calea Torontalului, Felix, Cascadei, Săgeții, Hărniciei, Lacului, Muzicii, Pogorici, Gheorghe Lazăr, Sirius, Pădurarilor, Azurului etc. Dintre acestea, doar 6 blocuri fuseseră finalizate până în decembrie 2022, 3 aveau amplasamentele predate pentru execuție, iar restul erau în diferite stadii de contractare.

Primăria Municipiului Timișoara nu a depus proiecte de reabilitare termică a blocurilor prin PNRR.

Per ansamblu, mai puțin de 5% din blocurile din Timișoara au fost reabilitate/sunt în curs de reabilitare cu fonduri publice. Dacă în alte zone din țară asociațiile de proprietari au decis să realizeze lucrări cu fonduri proprii pentru reabilitarea termică a blocurilor, în Timișoara fenomenul acesta a fost descurajat de autorități. Acest lucru a avut și implicații pozitive (de ex. prevenirea realizării unor intervenții inestetice și de proastă calitate, mai ales în contextul lipsei autorizațiilor de construcție), dar și negative (procentul blocurilor nereabilitate este ridicat, ceea ce expune un număr mare de cetățeni riscului de sărăcie energetică, mai ales în contextul dificultăților cu care se confruntă sistemul centralizat de termoficare care încă deservește circa 50% dintre apartamente).

EFICIENȚA ENERGETICĂ A CLĂDIRILOR PUBLICE

În ceea ce privește clădirile publice, autoritățile locale și cele centrale au înregistrat progrese mai rapide în procesul de eficientizare energetică. Astfel, cu sprijinul fondurilor europene prin POR 2007-2013 au fost implementate următoarele proiecte care au vizat clădiri publice:

- Reabilitarea, modernizarea și echiparea infrastructurii Serviciului pentru Protecția Copilului și Familiei Timișoara;
- Reabilitarea centrului de zi pentru copii cu dizabilități „Podul Lung" Timișoara;
- Reabilitarea / modernizarea, dezvoltarea și echiparea Cantinei de Ajutor Social pentru dezvoltarea unui Centru Social de urgență pentru persoanele fără adăpost în Timișoara;
- Reabilitare clădire pentru persoane în dificultate Timișoara;
- Reabilitarea, modernizarea, dezvoltarea și echiparea Ambulatoriului Spitalului Clinic de Boli Infecțioase și Pneumoftiziologie "Dr. Victor Babeș", Timișoara;
- Reabilitarea, modernizarea, dezvoltarea și echiparea ambulatoriului clinicii de chirurgie cranio-maxilo-facială din cadrul spitalului Clinic Municipal de Urgență Timișoara;
- Reabilitarea, modernizarea, dezvoltarea și echiparea Ambulatoriului de Obstetrică și Ginecologie a Spitalului Clinic Municipal de Urgență Timișoara;
- Modernizare Ambulator de Specialitate Spitalul Clinic Județean de Urgență Timișoara (contract reziliat);
- Modernizare și extindere școală cu clasele I-VIII localitatea Beregsău Mare.

Prin POR 2014-2020 au fost propuse spre finanțare următoarele proiecte:

- Reabilitarea, consolidarea, modernizarea și accesibilizarea spațiilo reducaționale din cadrul Liceului Teoretic Special "IRIS" Timișoara, cu realizarea de măsuri de sprijinire a eficienței energetice prin gestionarea inteligentă a energiei și utilizarea energiei din surse regenerabile;
- Reabilitarea și modernizarea clădirii Școlii Generale "Iosif Ciorogariu" Chișoda, comuna Giroc, în vederea creșterii eficienței energetice a clădirii;
- Grădinița PP33 Timișoara - Extindere grădiniță existentă în regim de înălțime P+1E+M, reparații și reabilitare termică corp existent;
- Reabilitare construcții, instalații clădire B2 la Colegiul Tehnic "E. Ungureanu" Timișoara.
- Reabilitarea, extinderea și dotarea infrastructurii ambulatoriului O.R.L. din cadrul Spitalului Clinic Municipal de Urgență Timișoara;
- Extindere, reabilitare, modernizare și echiparea ambalatorului de specialitate al Clinicii de Recuperare, Medicină Fizicăși Balneologie Timișoara din cadrul Spitalului Clinic Municipal de Urgență Timișoara, prin demolare parțială și extindere orizontală și verticală;
- Reabilitare cinematograf și schimbare destinație în „Centru cultural și educațional Freidorf", Timișoara;
- Reabilitare termică corp clădire Grădinița PP nr. 6, str. Țepeș Vodă (Ismail) nr. 17, Timișoara;
- Școala Gimnazială nr.15 Timișoara - Reabilitare și etajare imobil existent parter, corp B – 2 magazii și atelier parter rezultând imobil Parter + 1 Etaj, spații pentru învățământ (sală funcțională și clase) și reabilitare termică Corp A – clădire școală P+1E;
- Reabilitare și extindere clădiri pentru Școala Generală cu Clasele 0-VIII din comuna Giroc;
- Reabilitarea, modernizarea, extinderea și dotarea Școlii Gimnaziale din localitatea Dudeștii Noi;
- Modernizare terase circulabile existente, montare termosistem pe fațade și extindere Școala Generală nr.30 din Timișoara, corp A, B și C cu două corpuri D și E în regim D+P+2;

- Modernizare, extindere și dotare Școala Gimnazială Sânmihaiu Român – Structura Școala Gimnazială Utvin;
- Reabilitarea și extinderea spațiilor de învățământ în vederea creșterii relevanței învățământului universitar socio-economic – Universitatea de Vest Timișoara;
- Reabilitarea acoperișului și fațadelor Facultății de Chimie, Biologie și Geografie – Universitatea de Vest Timișoara;
- Modernizarea, extinderea și echiparea infrastructurii educaționale universitare la Facultatea de Chimie Industrială și Ingineria Mediului – Universitatea Politehnică Timișoara.

Merită menționat faptul că nu toate proiectele menționate mai sus au vizat exclusiv lucrări de eficiență energetică, ci și alte intervenții specifice funcțiunilor sanitare, educaționale etc. Pe de altă parte, numărul clădirilor publice care au beneficiat de lucrări de creștere a performanței energetice este mai mare, aceste intervenții de acest tip fiind realizate și în cadrul unor proiecte cu finanțare din alte programe europene, guvernamentale, de la bugetul de stat sau local. Un exemplu în acest sens ar fi proiectele finanțate prin PNDL, precum:

- Reabilitare, modernizare, dotare și etajare grădiniță loc. Șag.

În cadrul PNRR au fost selectate spre finanțare, până la începutul lunii februarie 2023, următoarele proiecte de reabilitare/renovare energetică a unor clădiri publice:

- Renovare energetică sediu ISU Timiș;
- Reabilitare energeticăși modernizare Sediul Detașamentului 2 Pompieri Timișoara;
- Renovarea integrată a clădirii Casei de Cultură din comuna Dudeștii Noi;
- Renovare energetică moderată corpuri clădiri Liceul Tehnologic Special ”Gheorghe Atanasiu” Timișoara;
- Renovare energetică moderată a clădirilor Corp C8 – Corp Administrativ și Corp C9 – Aerogară a Aerodromului Utilitar (Cioca) Timișoara;
- Renovarea integrată a clădirii publice Grădinița Săcălaz;
- Creșterea eficienței energetice prin reabilitare termică construcții și instalații la Liceul Teoretic ”J.L.Calderon” Timișoara;
- Creșterea eficienței energetice prin reabilitare termică construcții și instalații la Colegiul Tehnic „Henri Coandă” Timișoara;
- Liceul Tehnologic de Industrie Alimentară Timișoara - ”Școală verde inteligentă”;
- Reabilitarea moderată a sediului Primăriei – Corp C1 din comuna Dumbrăvița, în vederea creșterii eficienței energetice a clădirii;
- Reabilitarea moderată a Școlii Gimnaziale cu clasele V-VIII din comuna Cărpiniș, în vederea creșterii eficienței energetice a clădirii;
- Reabilitarea moderată a clădirii publice Grădinița Sânmihaiu Român, în vederea creșterii eficienței energetice a clădirii;
- Reabilitarea moderată a Căminului Cultural Bazoșu Nou, comuna Bucovăț, în vederea creșterii eficienței energetice a clădirii;
- Reabilitarea moderată a Dispensarului Uman Bazoșu Nou, comuna Bucovăț, în vederea creșterii eficienței energetice a clădirii;
- Reabilitarea moderată a Școlii Bazoșu Nou, comuna Bucovăț, în vederea creșterii eficienței energetice a clădirii;
- Reabilitare moderată a Școlii din localitatea Sânandrei pentru a îmbunătăți furnizarea de servicii publice către comunitate;

- Realizare șarpantă, reabilitarea termică și modificări interioare la corp școală Colegiul Național ”Ana Aslan” Timișoara;
- Lucrări de reabilitare pentru sprijinirea tranziției către o economie cu emisii scăzute de carbon prin creșterea eficienței energetice și utilizarea energiei din surse regenerabile a complexului de clădiri Clinicile Noi din cadrul Spitalului Clinic Municipal de Urgență Timișoara.

La acestea se mai pot adăuga în viitorul apropiat și alte proiecte depuse de autoritățile locale și aflate în evaluare. Cu toate acestea, numărul de clădiri publice care necesită lucrări de renovare energetică continuă să fie mare, mai ales în contextul creșterii explozive a costurilor cu încălzirea.

6.6.2. INFRASTRUCTURA DE TELECOMUNICAȚII

Teritoriul analizat dispune de infrastructură de fibră optică pe teritoriul majorității UAT-urilor: Timișoara, Moșnița Nouă, Ghiroda, Remetea Mare, Dumbrăvița, Sânandrei etc.

De asemenea, în zonele de la nivelul municipiului Timișoara unde au fost derulate în ultimii ani lucrări de modernizare/reabilitare străzi sau spații publice a fost realizată de către municipalitate și infrastructura de canalizație subterană, ulterior fiind încheiate contracte de acces cu diverșii operatori de servicii de telecomunicații. Spre exemplu, doar în zona centrului istoric (Piața Unirii, Piața Libertății, Piața Sf. Gheorghe, Piața Țarcului și străzile adiacente) această rețea măsoară aproape 5 km. Totuși, exceptând zonele centrale și marile artere, acoperirea rețelei publice și private de canalizație subterană este încă redusă. Pe de altă parte, operatorii ignoră adesea somațiile municipalității de a trece în subteran cablurile aeriene agățate de stâlpi și clădiri, astfel încât s-a ajuns chiar în situația în care acestea să fie tăiate cu forța (de ex. în ianuarie 2023 au fost tăiați circa 10 km de cabluri de pe Calea Circumvalațiunii, fiind vizate de operațiuni similare și Calea Sever Bocu și Aradului).

Conform datelor puse la dispoziție de ANCOM, un număr de 11 operatori dețin elemente de comunicații electronice sau de infrastructură fizică în municipiul Timișoara: Telekom Romania Mobile Communications, Orange Romania, Orange Romania Communications, GTS Telecom, Societatea Națională de Radiocomunicații, Combridge, RCS&RDS, Vodafone Romania, Teletrans, Direct Oneși Interlan Internet Exchange.

Conform datelor de pe site-urile proprii ale principalilor operatori, situația acoperirii cu servicii 4G/4G+ și 5G se prezintă așa:

- În cazul Orange Romania: serviciile 5G sunt disponibile doar în anumite zone din municipiul Timișoara, Dumbrăvița și Ghiroda; serviciile 4G/4G+ sunt disponibile în exteriorul clădirilor în toate localitățile; serviciile 4G/4G+ sunt disponibile în interiorul clădirilor pe 99% din teritoriul municipiului și în majoritatea satelor-reședință (exceptând Bucovăț), cu excepția unor sate componente (de ex. Beregsău Mare, Beregsău Mic, Bazoșu Nou, Ianova);
- În cazul RCS&RDS: serviciile 5G sunt disponibile doar în centrul Timișoarei; serviciile 4G TDD 2600 MHZ în Moșnița Nouă (mai puțin localitatea Albina), Giroc, Sânmihaiu Român (mai puțin localitatea Sânmihaiu German), Săcălaz (doar parțial satul-reședință), Giarmata, Ghiroda, Dumbrăvița și Sânandrei (doar în satul Covaci); serviciile 4G LTE sunt disponibile pe tot teritoriul;
- În cazul Telekom: serviciile 4G sunt de calitate mai redusă în Beregsău Mare și în Beregsău Mic, în timp ce restul teritoriului acoperirea este foarte bună.

Este de așteptat ca în următorii ani aceste servicii de telecomunicații să se îmbunătățească continuu, pe fondul investițiilor derulate de operatori în contextul introducerii pe scară largă a tehnologiei 5G.

Primăria Municipiului Timișoara asigură internet Wi-Fi gratuit în multe spații publice, inclusiv ca urmare a unei mici finanțări europene și a unor sponsorizări, iar Societatea de Transport Public în majoritatea mijloacelor de transport public. Prin Programul WiFi4Europe au fost instalate astfel de facilități gratuite de acces la internet și în unele comune (Giroc, Dudeștii Noi). Alte comune au realizat astfel de sisteme cu

fonduri proprii (de ex. Ghiroda). Totuși, dat fiind gradul mare de penetrare a serviciilor de internet mobil și costul redus al acestora, impactul acestor hotspot-uri Wi-Fi este redus.

Municipiul Timișoara dispune, de la sfârșitul anului 2022, de un Centru de Monitorizare a Ordinii Publice și Trafic Management, rezultat prin comasarea Centrului de Comandă și Control al Poliției Locale cu Centrul de Management al Traficului din cadrul Primăriei. Acesta va dispune de 426 de camere, 7 radare fixe și 37 de camere ultraperformante care detectează automat trecerile pe culoarea roșie, toate gestionate de un dispecerat unic, care poate lua legătura cu flota de intervenție și polițiștii locali, a căror localizare este monitorizată în timp real prin GPS. În anul 2021, municipalitatea a demarat o procedură de achiziție publică pentru extinderea acestui sistem cu un număr de 22 de camere montate în 15 locații de pe malul Begăi și într-o porțiune a zonei centrale. Planurile viitoare de investiții vizează extinderea rețelei de camere și în principalele parcuri din municipiu. De asemenea, se are în vedere încheierea unui protocol cu Societatea de Transport Public pentru preluarea de către Centrul de Monitorizare a Ordinii Public și Management al Traficului și a imaginilor furnizate de camerele amplasate în mijloacele de transport public.

Comunele din zona urbană funcțională a Timișoarei au investit, la rândul lor, sume importante din fonduri proprii, guvernamentale și externe pentru a extinde sistemele de supraveghere video: Astfel, comuna Dumbrăvița a derulat un proiect cu finanțare PNDR 2014-2020 pentru montarea a 55 de camere de supraveghere de tip speed-dome și 7 camere video LPR de recunoaștere a numerelor de înmatriculare, care s-au adăugat la cele 36 de camere deja existente în zona centrală (Parcul Central, Sala Polivalentă, Școala Gimnazială etc.). Primăria Comunei Moșnița Nouă a realizat un sistem de supraveghere cu circa 80 de camere amplasate în toate cele 5 localități componente și conectate la un dispecerat unic. În comuna Ghiroda implementarea sistemului de supraveghere a început în anul 2017 și numără acum 120 de camere care se rotesc la 360 grade, oferă imagini de rezoluție înaltă și sunt monitorizate permanent de un polițist local. Primăria Săcălaz derulează un proiect pentru instalarea a 44 de camere video fixe și 10 camere care pot înregistra și stoca fiecare număr de înmatriculare. Primăria Șag are o rețea de 43 de camere, dintre care 3 pot citi și numerele de înmatriculare. Primăria Sânmihaiu Român dispune de o rețea de 40 de camere de supraveghere.

Nevoi de extindere și de modernizare a sistemelor de supraveghere video există în majoritatea localităților din zona urbană funcțională, în condițiile în care acestea se confruntă încă cu un număr însemnat de infracțiuni, de la furturi, la aruncarea ilegală a deșeurilor sau producerea de accidente rutiere ca urmare a nerespectării regulilor de circulație.

6.6.3. INFRASTRUCTURA DE ALIMENTARE CU APĂ POTABILĂ ȘI GESTIUNEA APELOR UZATE

În contextul semnării Tratatului de Aderare la Uniunea Europeană, prin care România își asuma investiții importante cu privire la infrastructura de apă și apă uzată, la nivelul județului Timiș s-a înființat, încă din anul 2008, Asociația de Dezvoltare Intercomunitară (ADI) Apă-Canal Timiș, la care au aderat inițial 43 de UAT-uri, pentru ca ulterior numărul lor să se dubleze. Aceasta are scopul de a reglementa, înființa, organiza, finanța, exploata, monitoriza și gestiona în comun serviciul de alimentare cu apă și canalizare pe raza UAT-urilor membre, precum și realizarea în comun a unor proiecte majore de investiții în domeniu, în baza unei strategii de dezvoltare. Prin aderarea la ADI, comunele au acordat dreptul Asociației să încheie contracte de delegare cu un operator regional și să monitorizeze respectivul contract. Aderarea UAT-urilor la acest ADI a fost o precondiție pentru accesarea unor fonduri de sute de milioane de euro în infrastructura de apă și apă uzată prin POS Mediu 2007-2013 și POIM 2014-2020. Prin urmare, UAT-urile care nu au aderat/s-au retras ulterior din ADI nu au putut beneficia de aceste programe.

Serviciile de alimentare cu apă și canalizare sunt furnizate de operatorul regional Aquatim S.A. în următoarele UAT-uri: Municipiul Timișoara, Comuna Bucovăț (Bazoșu Nou), Comuna Ghiroda (Ghiroda, Giarmata Vii), Comuna Giarmata (Cerneteaz, Giarmata), Comuna Giroc (Chișoda, Giroc), Comuna Moșnița Nouă (Albina, Moșnița Nouă, Moșnița Veche, Rudicica, Urseni), Comuna Remetea Mare (Ianova, Remetea

Mare), Comuna Săcălaz (Săcălaz), Comuna Sânandrei (Carani, Covaci, Sânandrei), Comuna Sânmihaiu Român (Sânmihaiu Român, Utvin) și Comuna Șag (Șag).

În comuna Dumbrăvița serviciile sunt furnizate de operatorul înființat de către administrația locală (AquaDumbrăvița), după retragerea comunei din ADI. Aceasta administrează o rețea de distribuție a apei potabile de peste 134 km și una de canalizare de 100 km, cu 7.300 de branșamente, respectiv 5.500 de racorduri (date aferente anului 2021). În comuna Dudeștii Noi, serviciile de apă-canal sunt furnizate, încă din anul 2019, de compania Aquatorontal S.R.L., în baza unui contractului de delegare de gestiune încheiat cu ADI Torontal din care aceasta face parte.

Alimentarea cu apă a municipiului Timișoara se realizează din două surse, care oferă avantajul asigurării debitului și a volumului de apă necesar în orice moment, prin compensare:

- Sursa de suprafață: respectiv priză de apă din râul Bega, situată în amonte de Timișoara, care asigură circa 75% din consum;
- Surse subterane: foraje de mare adâncime care asigură circa 25% din consum și sunt situate în partea de est, sud-est și vest a orașului.

FIGURĂ 174 - SITUAȚIA ACTUALĂ A SERVICIILOR DE ALIMENTARE CU APĂ DIN ZONA URBANĂ FUNCȚIONALĂ TIMIȘOARA ȘI A PROIECTELOR DE DEZVOLTARE A REȚELELOR

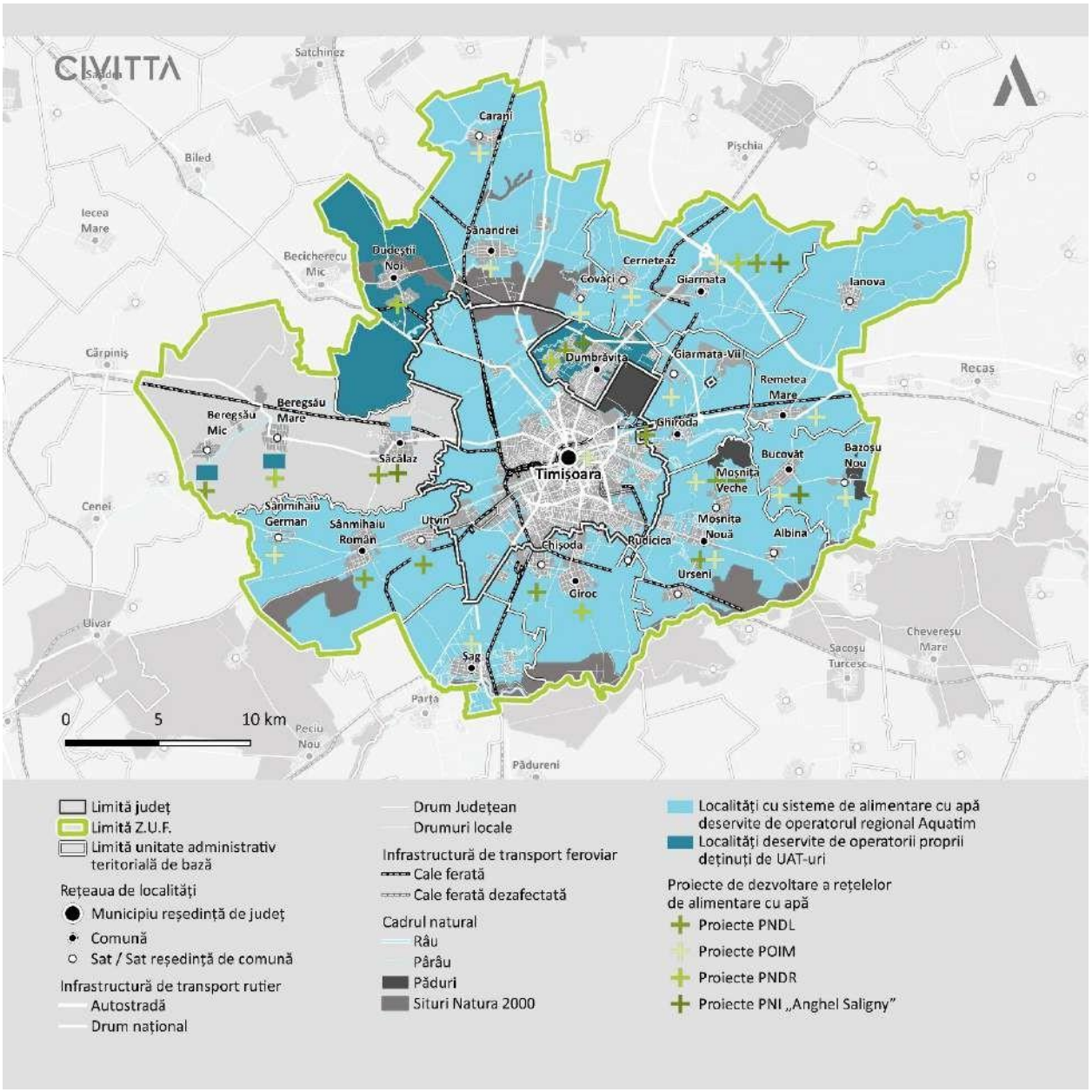

Sursa: Planșă proprie

Apa captată din sursele sus menționate este transportată prin conducte la Stațiile de Tratare Bega (pentru apa provenită din râul Bega) și Urseni (pentru apa captată din foraje) și este tratată, fiind ulterior amestecată în rețeaua de distribuție. Cele două stații furnizează consumatorilor, în medie, o cantitate de 2,28 mil. litri de apă/oră, în condițiile unui consum mediu de 111 l/zi/locuitor doar la nivelul municipiului Timișoara. Stațiile asigurăși necesarul de apă pentru o serie de localități din zona urbană funcțională (Săcălaz, Sânmihaiu Român, Giroc, Moșnița Nouă, Ghiroda). În cazul acestor localități, apa transportată de la stațiile de tratare ajunge la gospodăriile de apă comunale, unde există stații de clorare, rezervoare și stații de pompare/repompare în rețeaua de distribuție.

În comunele Dumbrăvița, Giarmata, Săcălaz (satele Beregsău Mare și Beregsău Mic), Bucovăț (satul Bazoșu Nou), Moșnița Nouă (satul Albina), Dudeștii Noi și Remetea Mare aprovizionarea cu apă potabilă se face din surse subterane (foraje) și stații de tratare proprii, legate prin conducte de aducțiune. La nivelul acestor

UAT-uri mai există rezervoare de înmagazinare la gospodăriile de apă, respectiv stații care pompează apa în rețeaua de distribuție. În contextul problemelor legate de debitele fluctuante ale forajelor, corelate cu cererea de apă în creștere, de investițiile și costurile mari asociate surselor de apă și stațiilor mici de tratare, respectiv de calitatea apei distribuite consumatorilor, operatorul regional are în curs investiții pentru realizarea de conducte care să asigure aprovizionarea mai multor localități direct din rețeaua municipiului Timișoara (de ex. Șag, Giarmata, Remetea Mare, Sânandrei).

Lungimea rețelei de alimentare cu apă din municipiul Timișoara era, în anul 2021, de 725 km, integral cartografiată digital. Față de anul 2015 aceasta a fost extinsă cu aproape 72 km. În schimb, la nivelul comunelor din jurul orașului, rețeaua a ajuns în 2021 la 652 km, în creștere cu 230 km față de anul 2015. Cele mai importante extinderi au avut loc în Moșnița Nouă (88 km), Săcălaz (45 km), Dumbrăvița (41 km) și Giroc (25 km), adică acele UAT care au cunoscut și creșteri substanțiale ale populației în ultimul deceniu. Totuși, lungimea în sine a rețelei nu reflectă în mod obligatoriu și gradul de deservire a populației (pe care îl vom afla cu exactitate doar la publicarea rezultatelor recensământului din anul 2022), aceasta fiind influențată de suprafața administrativăși numărul de localități componente din fiecare UAT. În altă ordine de idei, multe dintre numeroasele investiții în infrastructura de apă și apă uzată sunt încă în curs sau nerecepționate, așa că o evaluare mai obiectivă va putea fi făcută mai degrabă în anul 2024 sau chiar 2026 (dacă unele UAT-uri vor derula și investiții prin PNRR).

FIGURĂ 175 - LUNGIMEA SIMPLĂ (KM) A REȚELEI DE ALIMENTARE CU APĂ DIN UAT-URILE CARE ALCĂTUIESC ZONA URBANĂ FUNCȚIONALĂ TIMIȘOARA

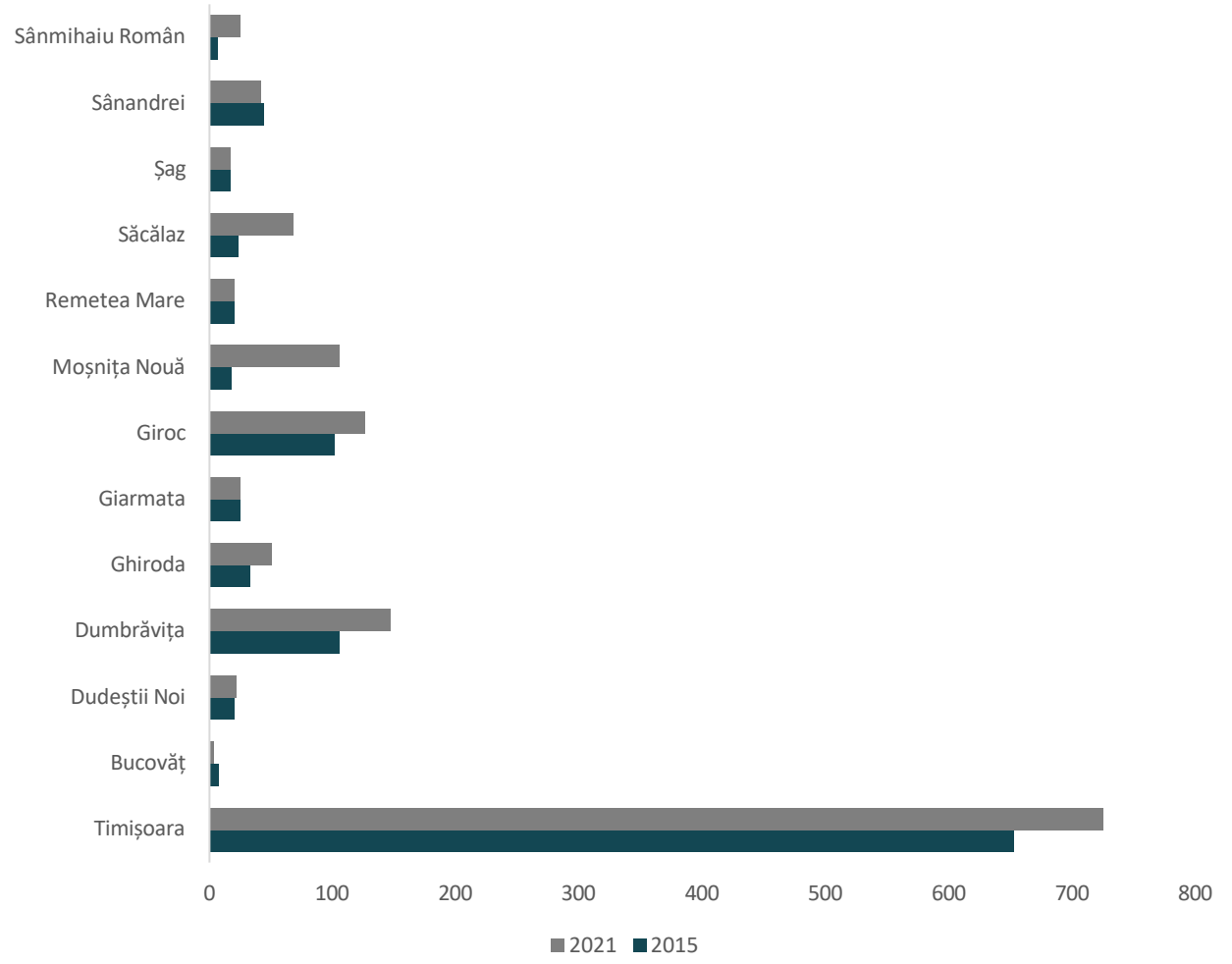

Sursa: INS. Baza de date TEMPO Online

Conform datelor furnizate de Aquatim S.A., la nivelul anului 2021 în municipiul Timișoara erau înregistrate 124.664 de gospodării branșate la rețeaua de apă-canal, la care se adăugau 2648 de consumatori non-casnici racordați la rețeaua de apă și 2183 la cea de canalizare. La acel moment, compania avea încheiate contracte cu peste 23.000 de gospodării individuale, aproape 5.400 de asociații de proprietari, 2.600 de operatori economici și peste 800 de instituții publice. În comparație cu anul 2015, numărul de consumatori casnici a crescut cu circa 3,5%, iar cel de consumatori non-casnici cu 7,3% în cazul serviciului de alimentare cu apă, respectiv cu 5,7% în cazul serviciilor de canalizare. În pofida acestei ușoare creșteri a numărului de clienți, consumul de apă a avut o tendință de scădere, fiind în 2021 cu 4,3% mai redus decât în 2015 în cazul consumatorilor casnici, respectiv cu 10,5% mai mic în cazul clienților non-casnici. Pierderile de apă din rețele s-au redus și ele cu 17,1%, dar continuă să aibă valori destul de mari (peste 9 mil. mc. sau 37% din totalul volumului livrat în rețea) De-a lungul intervalului analizat, procentul de contorizare s-a menținut în jurul valorii de 99,97-99,98%.

FIGURĂ 176 - CANTITATEA DE APĂ POTABILĂ DISTRIBUITĂ CONSUMATORILOR DIN MUNICIPIUL TIMIȘOARA ȘI A PIERDERILOR DIN REȚEA, MII

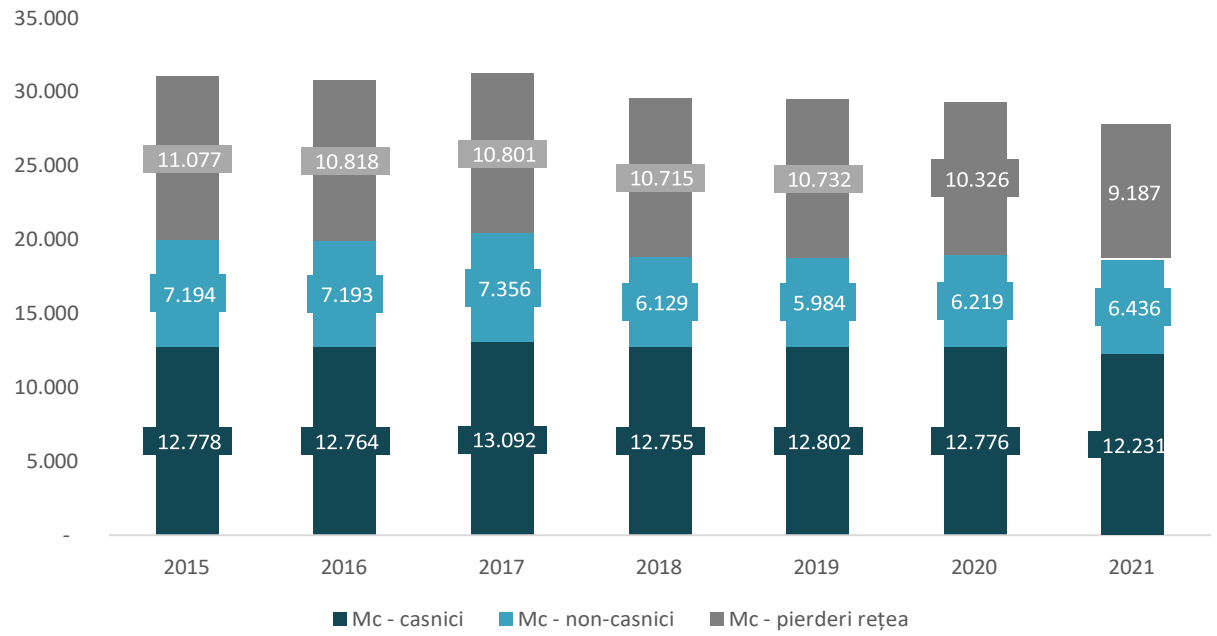

Sursa: Aquatim S.A.

La nivelul comunelor din Zona Urbană Funcțională a Timișoarei consumul de apă a crescut semnificativ în perioada 2015-2021, atingând un volum total de 5,08 mil. mc, în creștere cu 105%. În UAT-urile Dumbrăvița, Giroc și Săcălaz, consumul a depășit 1 mil. mc, în timp ce în Moșnița Nouă a ajuns la peste 600.000 mc. Această creștere poate fi pusă pe seama creșterii rapide a populației, a investițiilor în extinderea rețelelor de alimentare cu apă, dar și a faptului că în zonele periurbane consumul de apă/locuitor e în general mai mare, în principal ca urmare a udării grădinilor. În comune precum Giarmata și Dudeștii Noi consumul de apă s-a redus față de anul 2015, cel mai probabil pe fondul schimbării metodei de raportare a consumurilor. De altfel, aceste volume trebuie privite cu precauție tocmai pentru că nu există un operator unic care să utilizeze aceleași metode de calcul.

FIGURĂ 177 -CANTITATEA TOTALĂ DE APĂ POTABILĂ (MC) DISTRIBUITĂ CONSUMATORILOR DIN COMUNELE CARE ALCĂTUIESC ZONA URBANĂ FUNCȚIONALĂ TIMIȘOARA

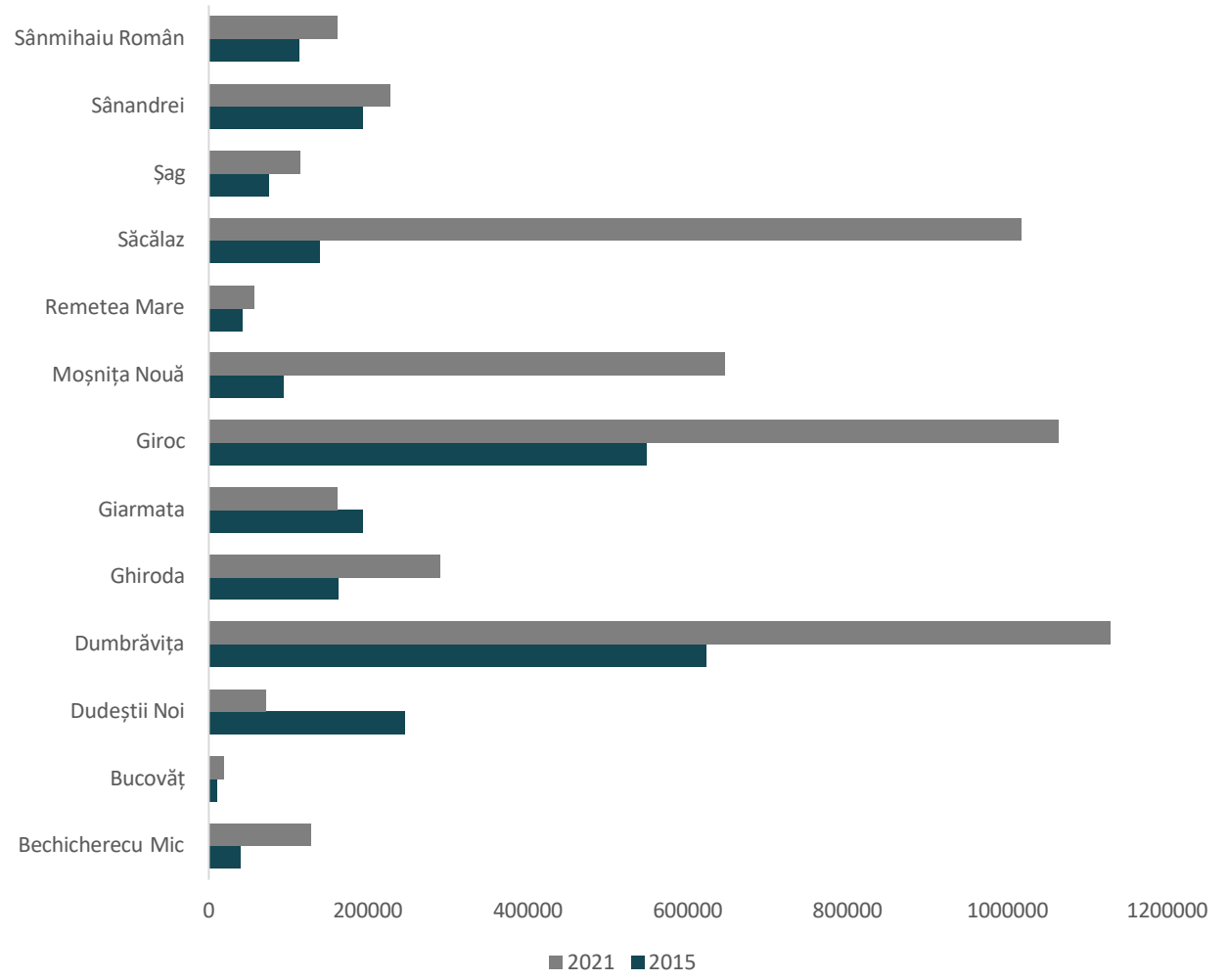

Sursa: INS. Baza de date TEMPO Online

Calitatea apei furnizate de operatorul regional Aquatim S.A. este foarte ridicată. În întreg intervalul 2015-2021, doar 0,08% dintre probele prelevate au înregistrat neconformități la parametrul fizico-chimic clor rezidual liber, iar 0,03% la parametrul microbologic număr de colonii la 37°C. Este totuși de remarcat ca ponderea probelor neconforme a crescut în perioada 2019-2021 în comparație cu perioada 2015-2018. Potrivit DSP Timiș, în cazul operatorului Aqua Dumbrăvița S.R.L. s-au înregistrat în anul 2021 un număr de 5 analize neconforme la clor rezidual (din 12 prelevate) și una la arsen (din una prelevată), iar numărul de probe analizate în cadrul monitorizării operaționale a fost inferior celui prevăzut în legislație și asumat prin planul de monitorizare. În cazul neconformități identificate la parametrul arsen se impunea aplicarea de urgență a măsurilor specifice la nivelul stației de tratare. La nivelul operatorului Giroceana S.R.L. (care a predat serviciul de apă-canal din comuna Giroc în a doua parte a anului 2022) s-au înregistrat 6 analize neconforme la clor rezidual (din 24 prelevate). Toți cei 3 operatori menționați dețineau autorizație sanitară de funcționare.

În schimb, sistemele mici de aprovizionare cu apă din zona urbană funcțională (Bazoșu Nou, Beregsău Mare, Beregsău Mic) nu aveau autorizație sanitară de funcționare. În anul 2021 s-au înregistrat probe neconforme la parametrii: fier (Beregsău Mic, Beregsău Mare, Ianova), mangan (Remetea Mare, Ianova, Dudeștii Noi, Beregsău Mare, Beregsău Mic), amoniu (Beregsău Mare), colonii la 37°C (Beregsău Mic),

bacterii coliforme (Remetea Mare, Beregsău Mare), enterococi (Remetea Mare), clor liber rezidual (Dudeștii Noi, Albina), Escherichia coli (Remetea Mare), Pseudomonasaeruginosa (Beregsău Mic), culoare (Beregsău Mic).

În ceea ce privește avariile la rețeaua de apă din Timișoara, din cele 1858 de avarii raportate în anul 2021, operatorul Aquatim a remediat 79% în decurs de maxim 24 de ore.

Rețeaua de canalizare din municipiul Timișoara măsoară, conform INS, de 702 km, fiind integral cartografiată digital. Față de anul 2015 aceasta s-a extins cu 136 km, în primul rând pe fondul investițiilor realizate cu fonduri europene, dar și de la bugetul local și al operatorului regional Aquabis.

FIGURĂ 178 - LUNGIMEA SIMPLĂ (KM) A REȚELEI DE CANALIZARE DIN UAT-URILE CARE ALCĂTUIESC ZONA URBANĂ FUNCȚIONALĂ TIMIȘOARA

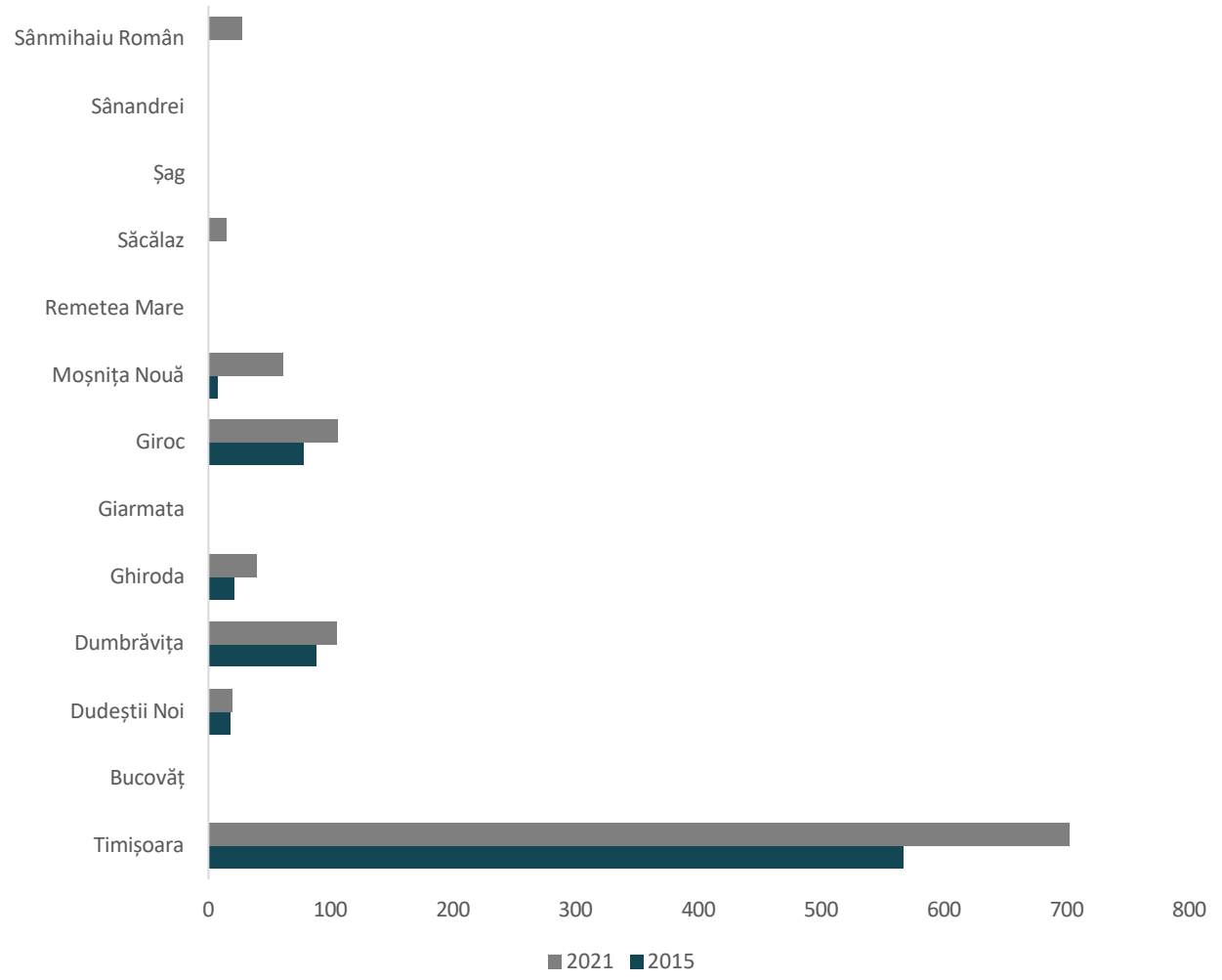

Sursa: INS. Baza de date TEMPO Online

La nivelul comunelor din Zona Urbană Funcțională, doar o parte dintre acestea aveau rețele funcționale de canalizare la sfârșitul anului 2021, mai extinse în Giroc (106 km), Dumbrăvița (105 km), Moșnița Nouă (61 km), Ghiroda (39 km) și Sânmihaiu Român (28 km). În comunele Dudeștii Noi și Săcălaz rețeaua măsoară între 14 și 19 km, iar în comunele Bucovăț, Giarmata, Remetea Mare, Șag și Sânandrei, acest serviciu nu se furniza încă. Totuși, cele mai multe dintre UAT-urile menționate derulează lucrări fie de înființare, fie de extindere a rețelelor de canalizare, context în care ne putem aștepta la un grad de racordare mult mai ridicat în câțiva ani.

FIGURĂ 179 - STAREA ACTUALĂ A SERVICIILOR DE CANALIZARE ȘI PROIECTELE DE DEZVOLTARE A REȚELEI

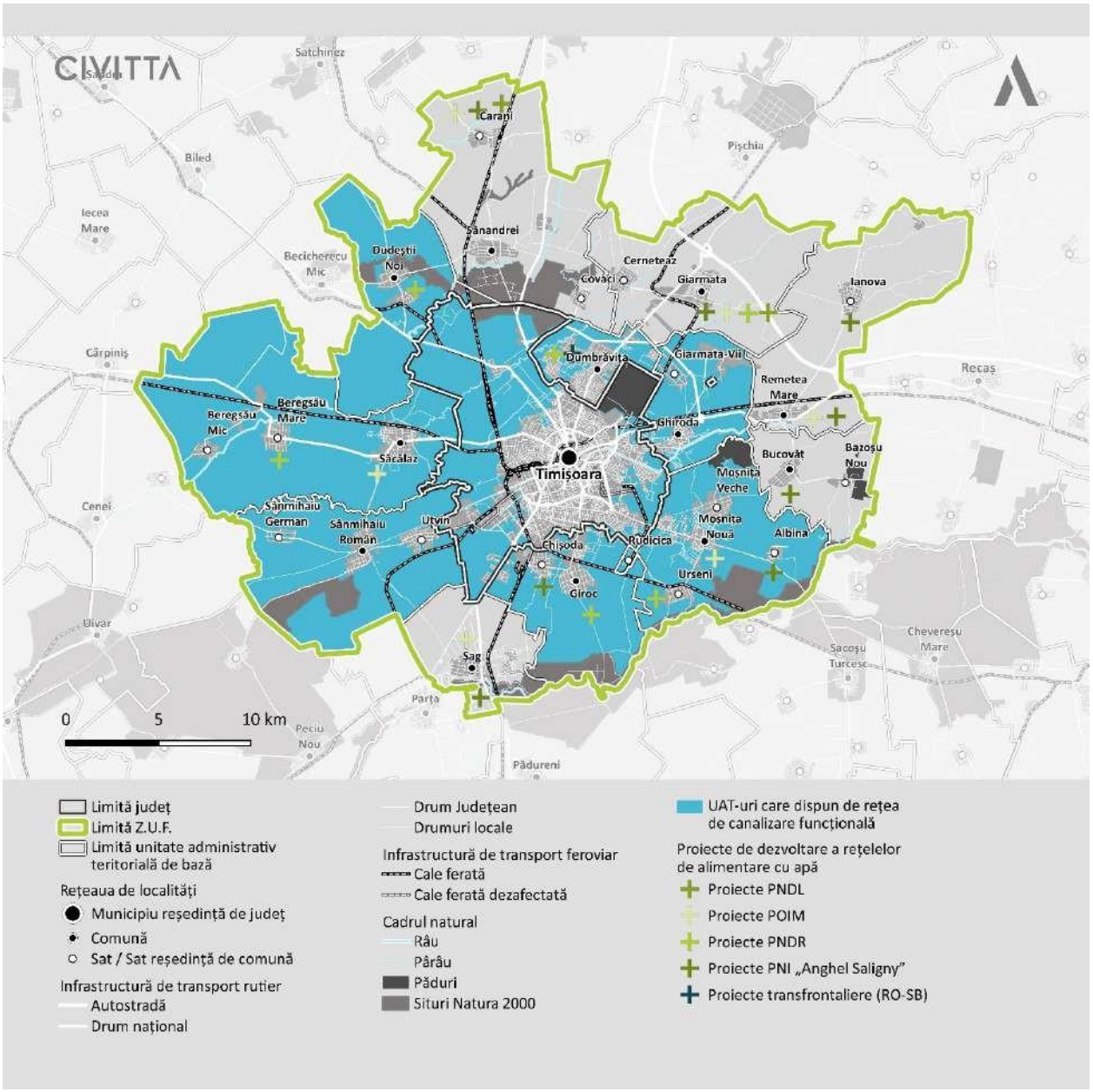

Sursa: Planșă proprie

În ceea ce privește infrastructura de tratare a apelor uzate, Stația de Epurare a Apelor Uzate (SEAU) Timișoara, cu o capacitate maximă de 3000 l/s, treaptă mecanicăși biologică, deservește atât municipiul, cât și comunele din imediata proximitate (Giroc, Dumbrăvița, Moșnița Nouă), În aceste comune există stații de pompare a apelor uzate din zonele unde nu este posibilă canalizarea gravitațională, care împing apele uzate în căminele de descărcare prin conductele de refulare. SEAU Timișoara a fost concepută, la momentul retehnologizării complete din anul 2012, să deservească un număr de 440.000 de locuitori echivalenți. Cantitatea de apă uzată preluată de SEAU Timișoara în anul 2021 a fost de 40,886 mil. mc, eficiența fiind de 95% pentru consum biochimic de oxigen, 94,2% pentru consum chimic de oxigen, 93,7% pentru materii în suspensie, 70,4% pentru azot total și 81,2% pentru fosfor total.

Comuna Dudeștii Noi (care deservește și comuna Becicherecu Mic) dispune deja de stație proprie de epurare a apelor uzate, fiind vizată de lucrări de extindere/reabilitare/modernizare, urmând ca o stație nouă să fie construite în comuna Săcălaz (Beregsău Mare).

Din cele 6.319 defecțiuni raportate în anul 2021 pe rețeaua de canalizare din municipiul Timișoara, 92% au fost remediate în mai puțin de 24 de ore.

Aquatim a demarat de mai mulți ani un program de monitorizare și combatere a deversărilor poluante în sistemul de canalizare efectuate de către consumatorii non-casnici. În anul 2021, din cei 50 de operatori economici monitorizați, la 29 s-au înregistrat neîncadrări ale probelor în limitele admise de lege. De asemenea, operatorul regional derulează campania de conștientizare ”Canalizarea nu este coșul de gunoi”, prin care promovează colectarea separată a uleiului alimentar uzat, a cărui prezență în apele uzate îngreunează funcționarea canalizării și epurarea.

Prima investiție majoră în infrastructura de apă și apă uzată din municipiul Timișoara a fost realizată în anii 2000 cu fonduri atrase prin Municipal UtilitiesDevelopmentProgramme, care a vizat contorizarea integrală, reabilitarea tehnologiei treptei mecanice de la stația de epurare, construirea unei stații noi de pompare la Stația de Tratare Bega și realizarea a 14,7 km de conducte magistrale de apă. În anul 2011, cu fonduri ISPA, a fost finalizată construcția unei stații noi de epurare cu un debit maxim zilnic de 3000 l/s pentru 440.000 de locuitori echivalenți, respectiv construcția a 17 km de rețea de canalizare.

Proiectul ”Extinderea și modernizarea infrastructurii de apă și apă uzată în județul Timiș”, cofinanțat prin Programul Operațional Sectorial Mediu (POS Mediu) și derulat de către Aquatim în perioada 2011-2016, a vizat următoarele investiții la nivelul zonei analizate:

- Realizarea unei trepte de deshidratare avansată a nămolului la stația de epurare Timișoara (sistem de uscare solară format din 10 linii/sere cu lățimea de 9m, prevăzute cu sistem de întoarcere a nămolului, de ventilație și de încălzire prin recuperarea clădirii din efluentul stației de epurare, utilizând pompe de căldură);
- Extinderea și modernizarea rețelelor de alimentare cu apă și de canalizare în Municipiul Timișoara Sud (reabilitare rețele de distribuție apă pe o lungime de 2,4 km; extindere rețele de canalizare pe o lungime de 7,4 km și reabilitare rețele existente pe o lungime de 9,5 km; reechipare stație de pompare ape uzate existente și execuție stație nouă);
- Extinderea și modernizarea rețelelor de alimentare cu apă și de canalizare în Municipiul Timișoara Nord (extindere rețea de alimentare cu apă pe o lungime de 4,7 km și reabilitarea celei existente pe 2,3 km; extinderea rețelei de canalizare pe o lungime de 8,5 km și reabilitarea celei existente pe 2,3 km, o stație de pompare ape uzate);
- Extinderea rețelelor de alimentare cu apă și de canalizare în localitățile Sânmihaiu Român și Utvin (conductă de aducțiune apă Timișoara-Utvin, rețea nouă de alimentare cu apă în lungime de 18,5 km, gospodărie nouă de apă în localitatea Sânmihaiu Român, rețea nouă de canalizare de 24 km, conductă de refulare ape uzate);
- Extinderea și modernizarea rețelelor de alimentare cu apă și de canalizare în localitatea Săcălaz (conductă de aducțiune apă potabilă Timișoara-Săcălaz în lungime de 6 km; gospodărie de apă nouă la Săcălaz; rezervor de înmagazinare de 1000 mc; extindere rețea de distribuție apă în lungime de 3,6 km și reabilitare pe 0,5 km; extindere rețea de canalizare pe 10 km).

Proiectul ”Fazarea proiectului Extinderea și modernizarea sistemului de alimentare cu apă și canalizare în județul Timiș”, cofinanțat prin Programul Operațional Infrastructură Mare (POIM) și derulat de operatorul Aquatim S.A începând cu anul 2017. Acesta a implicat finalizarea lucrărilor inițiate în cadrul proiectului POS Mediu în comunele Sânmihaiu Român și Utvin.

”Proiectul regional de dezvoltare a infrastructurii de apă și apă uzată din județul Timiș, în perioada 2014-2020” este cofinanțat prin POIM și derulat tot de operatorul regional. Investițiile cuprinse în acest proiect care vizează zona analizată sunt:

- Modernizarea Stației de Tratare a Apei Potabile Bega (treapta de amestec, floculare-coagulare-decantare, stație de oxidare cu ozon, stație nouă de filtrare, sistem de automatizare, SCADA etc.);
- Modernizarea Stației de Epurare a Apelor Uzate Timișoara (linie de valorificare energetică a nămolului, unică în România, și un nou SCADA);
- Execuție rețele de apă și canalizare în zona Timișoara Nord (Loturile 1,2 și 3 – reabilitare rețele de alimentare potabilă pe 28 de străzi, în lungime de 18,1 km; extindere rețele de alimentare cu apă potabilă pe 4 străzi, în lungime de 0,8 km; reabilitare rețele de canalizare pe 22 de străzi, în lungime de 10,5 km);
- Executare rețele de apă și canalizare în zona Timișoara Sud (Loturile 1,2 și 3 – reabilitare conducte prin săpăturăși înlocuirea conductelor pe o lungime de 8,5 km; reabilitare conducte prin cămășuire interioară cu liner pe o lungime de 2,1 km);
- Execuție rețele de apă și canalizare Urseni, Moșnița Nouă, Moșnița Veche (reabilitare tronsoane din aducțiunea Frontul de Captare Timișoara Est – Stația de tratare Urseni, în lungime de 0,1 km, reabilitare 6 cămine și supra-traversări de pe aducțiune; extindere rețea de distribuție apă potabilă pe o lungime de 11,1 km în localitatea Moșnița Nouă; extindere rețea de distribuție apă potabilă în lungime de 1,9 km în localitatea Moșnița Veche; conductă de transport în lungime de 1,2 km și extindere rețea de distribuție apă în lungime de 2,8 km în localitatea Moșnița Veche; rețele noi de canalizare în lungime de 9,4 km, 4 stații de pompare ape uzate și conducte de refulare în lungime de 2,2 km în localitatea Moșnița Nouă) ;
- Execuție rețele de apă și canalizare Șag (realizare conducte noi de apă pe 7 străzi, un rezervor nou, o stație de pompare, una de repompare și una de clorinare, 7 stații de pompare ale apelor uzate și rețele de canalizare noi pe 31 de străzi);
- Execuție rețele de apă și canalizare Sânandrei, Carani (conductă nouă de transport apă între Timișoara și Sânandrei, conductă nouă de distribuție apă în lungime de 1,6 km, gospodărie nouă de apă cu rezervoare supraterane, stație de pompare și stație de clorinare, conducte noi de canalizare în lungime de 16,8 km, 4 stații de pompare și conducte de refulare în lungime de 2,1 km în satul Sânandrei; conductă nouă de transport apă Sânandrei-Carani, gospodărie nouă de apă cu rezervor suprateran, stație de pompare și stație de clorinare în satul Carani);
- Execuție rețele de apă și canalizare Giarmata Vii, Giarmata, Cerneteaz, Cartier Aeroport, Covaci (conductă de transport în satul Giarmata Vii și Cartier Aeroport – în lungime de 7,7 km; conductă de transport în lungime de 2,1 km, gospodărie de apă nouă cu stație de clorinare, rezervoare și stație de pompare, extindere rețele de apă în lungime de 2,8 km, reabilitare rețele în lungime de 2,6 km, extindere rețele de canalizare în lungime de 16,6 km, stație de pompare ape uzate și conductă de refulare în lungime de 9,7 km în satul Giarmata; conductă de transport apă în lungime 2,8 km și reabilitare conducte de apă în lungime de 1,4 km în satul Cerneteaz; conductă de transport în lungime de 3,3 km și gospodărie de apă nouă cu stație de clorinare, rezervor și stație de pompare în satul Covaci);
- Execuție rețele de apă și canalizare Remetea Mare (rețea de alimentare cu apă în lungime de 7 km, conductă de transport în lungime de 6 km, gospodărie de apă cu rezervor nou, stație de pompare și stație de clorinare, rețele noi de canalizare în lungime 16 km, 8 stații de repompare ape uzate și conducte de refulare în lungime de 6 km);.
- Execuție rețele de apă și canalizare Sânmihaiu German, Săcălaz, Bucovăț, Bazoșu Nou (conductă de transport între Sânmihaiu Român și Sânmihaiu German în lungime de 3,5 km și rețele noi de distribuție apă în satul Sânmihaiu German în lungime de 4 km; stație de repompare, conductă de aducțiune în lungime de 3,3 km, gospodărie de apă nouăși rețele de distribuție apă noi în lungime de 5,1 km în satul Bucovăț; conductă de alimentare cu apă de 1,8 km și rețele de distribuție noi în lungime de 4,2 km în satul Bazoșu Nou; rețea nouă de canalizare în lungime de 4,3 km, stație de pompare apă uzatăși conductă de refulare în lungime de 0,5 km în satul Săcălaz)

Cele mai multe dintre contractele de proiectare și execuție a obiectivelor de investiții finanțate prin acest proiect au fost semnate în a doua parte a anului 2021, fiind în prezent în curs.

Pe lângă investițiile realizate de către operatorul regional, primăriile au accesat și alte surse de finanțare europeană sau guvernamentală pentru dezvoltarea infrastructurii de apă și apă uzată, după cum urmează:

Prin Programul Național de Dezvoltare Rurală 2014-2020:

- Construire stație de tratare, filtrare și stocare apă Beregsău Mare, Comuna Săcălaz, județul Timiș
- Realizare rețea de canalizare menajerăși stație de epurare în localitatea Beregsău Mare;
- Extindere rețea de alimentare cu apă și canalizare menajeră în comuna Dudeștii Noi (7,4 km de rețea apă și 5,9 km rețea canalizare, 335 de branșamente/racorduri);
- Înființare rețea de canalizare menajeră în comuna Becicherecu Mic, canal de legătură între Becicherecu Mic și Dudeștii Noi și extindere stație de epurare în comuna Dudeștii Noi (11,6 km canalizare, 1,9 km canal de legătură, 4,4 km conductă de refulare, 699 racorduri, 11,6 km canale secundare, stație de epurare 4000 ELS);
- Extindere canalizare menajeră în localitatea Urseni, comuna Moșnița Nouă;
- Reabilitare rețea apă și extindere rețea de canalizare în comuna Dumbrăvița (8,7 km rețea apă și 22 km rețea de canalizare);
- Construire rețea publică apă și apă uzată în localitatea Giarmata;
- Realizare coloană de aducțiune și rețele de canal în comuna Giroc (2,9 km coloană de aducțiune și 4,1 km de rețea de canalizare);
- Extindere rețea de apă potabilășI apă uzată în localitatea Giroc, zonele Calea Urseni și Calea Martirilor 1989 (7,8 km rețea apă și 9,5 km rețea canalizare, 1085 de branșamente și 915 racorduri).

Prin Program IPA Cooperare Transfrontalieră România-Serbia:

- Implementarea strategiei comune de gestionare a apelor uzate în bazinul hidrologic al Dunării – comuna Dumbrăvița (7,3 km rețea canalizare).

Prin Programul Național de Dezvoltare Locală:

- Alimentare cu apă potabilă a localității Săcălaz;
- Stație de tratare, aducțiuni și magistrale de apă în localitatea Dumbrăvița (26 km aducțiune și magistrală apă, stație nouă de tratare);
- Extindere, reabilitare și modernizare sistem de alimentare cu apă în comuna Ghiroda (25 km rețea de apă);
- Proiect integrat alimentare cu apă (Str. Nouă, Str. Bătrână, Str. Viilor) în localitatea Giarmata (1,6 km rețea apă) ;
- Proiect integrat canalizare (Str. Nouă, Str. Bătrână, Str. Viilor) în localitatea Giarmata (4,6 km rețea canalizare);
- Extindere rețele de alimentare cu apă și apă uzată în comuna Giarmata (14,1 km rețea apă cu 521 de branșamente; 11,5 km rețea canalizare cu 293 de racorduri, 4 stații de pompare);
- Reabilitarea sistemului de alimentare cu apă și stație de tratare a apei în satul Beregsău Mic, comuna Săcălaz;
- Rețea de canalizare în localitatea Carani, Comuna Sânandrei;
- Extindere rețea apă potabilă în zona Aleea cu Plopi, localitatea Chișoda, comuna Giroc (7,4 km rețea apă);
- Extindere rețea de alimentare cu apă, comuna Moșnița Nouă (30,3 km rețea de apă în Moșnița Nouăși Moșnița Veche, stație de pompare de ridicare de presiune);

- Extindere rețea de alimentare cu apă, în localitățile Sânmihaiu Român și Utvin (13,9 km rețea apă).

Prin Administrația Fondului de Mediu: comuna Dumbrăvița

Prin Programul Național de Investiții ”Anghel Saligny”:

- Realizare rețea de canalizare menajerăși reabilitare rețea alimentare cu apă în comuna Bucovăț;
- Extindere gospodării de apă, aducțiuni și magistrale de apă pentru localitatea Dumbrăvița;
- Extindere rețele de apă și apă uzată în comuna Giarmata;
- Extindere rețea apă uzată în zona Aleea cu Plopi, localitatea Chișoda, comuna Giroc;
- Realizare rețea de canalizare în localitatea Albina și gospodărie de apă în localitatea Moșnița Veche, comuna Moșnița Nouă;
- Canalizare menajeră în localitățile Ianova și Remetea Mare;
- Rețea de alimentare cu apă comuna Săcălaz;
- Extindere sistem de alimentare cu apă în localitatea Șag;
- Extindere sistem de canalizare menajeră în localitatea Șag;
- Extindere rețea de canalizare menajerăși racorduri la canalizare în localitatea Sânandrei.

Prin Planul Național de Redresare și Reziliență:

- Extindere rețea de alimentare cu apă în localitatea Ghiroda și localitatea Giarmata-Vii;
- Extindere rețea de canalizare menajeră în localitatea Ghiroda și localitatea Giarmata-Vii;
- Extindere rețea de canalizare menajeră în comuna Ghiroda.

Dacă în cazul PNDR, PNDL și AFM majoritatea proiectelor au fost deja finalizate sau sunt în diferite stadii de execuție, cele finanțate prin PNI ”Anghel Saligny” sunt în fază incipientă de organizarea a producerilor de achiziție publică sau de demarare a lucrărilor. De menționat aici este și faptul că o serie de proiecte din domeniul apei și apei uzate depuse de către UAT-urile din arealul studiat în cadrul PNI ”Anghel Saligny” nu au primit finanțare, respectiv:

- Extindere și modernizare rețea de canalizare a apelor uzate menajere, a rețelei de alimentare cu apă, racorduri și branșamente la rețele și modernizarea stațiilor de tratare apă și epurare în localitățile Becicherecu Mic și Dudeștii Noi;
- Realizare rețea de canalizare în zona Nord, comuna Moșnița Nouă;
- Realizare rețea de canalizare în zona Est, comuna Moșnița Nouă;
- Realizare rețea de canalizare în zona Vest, comuna Moșnița Nouă;
- Realizare rețea de canalizare în zona Sud, comuna Moșnița Nouă;
- Rețea de canalizare menajeră comuna Săcălaz;
- Extindere rețea de canalizare în Sânmihaiu Român și Utvin;
- Extindere rețea de canalizare în Sânmihaiu German;
- Extindere rețea de canalizare menajeră în localitatea Dumbrăvița;
- Extindere rețea de alimentare cu apă în localitatea Ghiroda și localitatea Giarmata-Vii.

La investițiile realizate cu fonduri europene și guvernamentale se adaugăși cele realizate de la bugetele locale ale UAT-urilor, respectiv cele realizate de veniturile operatorului regional. Astfel, Aquatim a investit în anul 2021 peste 15 mil. lei în realizarea a 11,1 km de rețea de apă și 11,4 km de canalizare, preponderent în municipiul Timișoara (Calea Șagului, varianta de ocolire Timișoara Sud, cartierul Plopi). În anul 2022 au fost recepționate lucrările la stația de deshidratare a nămolului de la SEAU Timișoara, investiție în valoare de 11 mil. lei și au continuat lucrările de amenajare a Muzeului Apei, de sistematizare și suplimentare a alimentării cu energie electrică la Stația de Tratare Bega, de modernizare a rețelei de apă și canalizare pe mai multe străzi. De asemenea, au fost demarate lucrări noi de extindere a rețelei de canalizare pe Str.

Păstorilor, Comoarei, Liliacului, lucrări de reabilitare a rețelei de apă pe Str. Ana Ipătescu, Victor Hugo, Islaz, respectiv a celei de canalizare pe Str. Victor Hugo și Islaz, lucrări la conducte și rezervoare la Stația de Tratare Bega etc., și pregătirea unor investiții de reabilitare a conductelor de aducțiune la stația de tratare Ronaț, etapa a III-a a extinderii de rețele pe Calea Șagului, înlocuirea conductelor de apă pe Calea Sever Bocu, Str. Cercului, reabilitarea și redimensionarea conductelor pe Calea Buziașului.

ÎnTimișoara, Aquatimimplementează un proiect pentru identificarea rapidă a avariilor sau consumurilor peste mediile uzuale, prin așa-numită, „sectorizare". Aceasta constă înîmpărțirea rețeleiîn zone bine delimitate, în care sunt monitorizate debitele și presiunile. Prima etapă a fost finalizată în 2020, cu implementarea sistemelor de monitorizare automată pentru două sectoare, care acoperă zonele Fabric, Telegrafului, Modern, UMT, Plopi. A doua etapă prevede implementarea sistemelor de monitorizare pentru restul celor șapte sectoare de rețea, prin intermediul a 95 cămine dotate cu debitmetre si senzori de presiune. Această investiție, susținută de Aquatim din surse proprii are o valoare de 13,5 milioane lei.

Primăria Municipiului Timișoara a prevăzut în bugetul pentru anul 2023 fonduri proprii pentru finalizarea rețelelor de apă-canal din zona Plopi Sud, care au fost demarate în urmă cu circa 15 ani și realizate în proporție de circa 90%.

Primăria Comunei Dumbrăvița construiește în 2023 un rezervor de 3000 mc în stația de pompare Beregsău, amplasează un rezervor de mici dimensiuni la forajul de pe Str. Mureșși extinde rețelele de apă și canal pe mai multe străzi, după ce în 2022 a realizat 4 foraje noi pentru a asigura necesarul de consum al populației care crește în ritm rapid. Comuna Giroc realizează inele de legătură între coloana de aducțiune și rețeaua existentă, având în vedere și pregătirea unei investiții în rețele de colectare ape pluviale. Și comuna Săcălaz are prevăzute în anul 2023 sume pentru proiectarea unui sistem de canalizare pluvialăși deversare a apei în bălți, canale ANIF/Apele Române. În comuna Moșnița Nouă sunt prevăzute din fonduri proprii lucrări de extindere a rețelelor de apă și canalizare, mai ales la nivelul cartierelor noi sau planificate (de ex. pentru tineret). Primăria Giarmata are prevăzute în bugetul pe 2023 sume pentru execuția unui rezervor nou și a legăturii acestuia cu stația de pompare ce deservește Cartierul Primăverii, pentru extinderea rețelelor pe anumite străzi etc.

În cazul Timișoarei cele mai mari probleme legate de infrastructura de apă și apă sunt legate de lipsa rețelelor de pe 54, respectiv 83 de străzi, de uzura rețelelor existente de lipsa unui sistem de canalizare

Concluzionând, toate UAT-urile incluse în zona urbană funcțională a Timișoarei, ca și municipiul, au derulat, derulează sau se află în etapa de demarare a unor investiții importante în infrastructura de apă și apă uzată. Cu toate acestea, suburbanizarea masivă, mai ales la nivelul primului inel de localități din jurul orașului (Dumbrăvița, Giroc, Moșnița Nouă, Săcălaz, Ghiroda, mai nou și Sânmihaiu Român, Sânandrei, Giarmata sau Bucovăț), conduce la o nevoie permanentă de extindere a infrastructurii edilitare pentru a deservi noile zone rezidențiale și economice. În altă ordine de idei, există încă localități, mai ales în inelul II, care nu sunt deservite de sisteme de canalizare (de ex. Remetea Mare). De asemenea, problema gestionării apelor pluviale este una tot mai acută în comunele din jurul Timișoarei.

6.6.4. INFRASTRUCTURA DE GESTIUNE A DEȘEURILOR

UAT Municipiul Timișoara a devenit, încă din anul 2008, membru al Asociației de Dezvoltare Intercomunitară Deșeuri (ADID) Timiș, alături de CJ Timiș și de celelalte UAT-uri din județ. În baza acestei asocieri, județul Timiș a beneficiat de finanțări semnificative din POS Mediu pentru implementarea unui Sistem Integrat de Management al Deșeurilor (SMID), care a împărțit județul în 5 zone de operare, fiecare deservite de către un operator de colectare și transport a deșeurilor municipale. Cea mai importantă investiție realizată în cadrul SMID a fost depozitul ecologic de la Ghizela, care are o capacitate de 5,1 mil. de tone și deservește tot județul. Acesta poate găzdui pe cele 60 de hectare un număr de 5 celule de depozitare pentru o durată de 41 de ani. Prima celulă s-a umplut, în prezent fiind în funcțiune cea de-a

doua, care are o capacitate disponibilă de circa 900.000 mc, care tinde să se epuizeze mai repede decât estimările inițiale. Centrul de Management Integrat al Deșeurilor din Ghizela cuprinde și Stația de tratare levigat, Stația de tratare mecano-biologică, Stația de compostare a deșeurilor verzi și Stația de sortare. Acesta este administrat de către compania Retim Ecologic Service, în baza unui contract încheiat cu ADID. În cadrul aceluiași proiect a fost închis încă din anul 2015 și ecologizat depozitul neconform de deșeuri de la Parța, care acum se află în monitorizare post-închidere.

În anul 2017, Consiliul Local al Municipiului Timișoara a decis delegarea prin concesiune a gestiunii activității de colectare și transport a deșeurilor menajere către ADID Timiș. În același an, ADID a delegat, la rândul ei, acest serviciu către operatorul Retim Ecologic Service. Contractul a intrat de facto în vigoare în anul 2018. În baza acestui contract, deșeurile reciclabile de la populație sunt colectate separat și transportate, în vederea tratării, la stația de sortare, iar deșeurile menajere și similare reziduale de la populație, respectiv colectate în amestec, sun transportate, în vederea tratării, la linia de sortare în vederea valorificării energetice. De asemenea, operatorul selectat asigurăși colectarea separată a deșeurilor de ambalaje de sticlă, în recipiente de tip clopot. Deșeurile din sticlă sunt transportate direct la operatorii economici care le reciclează.

Operatorul Polaris Holding S.R.L. administrează, în baza unui contract din anul 2014 încheiat cu CJ Timiș, o stație de transfer a deșeurilor amplasată în zona industrială din sudul Timișoarei, care are o suprafață de 0,75 ha și capacitate de 6.833 tone/an și care deservește zona 1 de colectare din cadrul SMID. Aceasta primește și prelucrează deșeurile reziduale colectate din zona de colectare 1, mai puțin din municipiul Timișoara și 9 comune periurbane – deservite de stația de sortare a Colterm. De asemenea, stația dispune de o platformă pentru deșeurile voluminoase și periculoase.

Societatea Colterm, din subordinea Consiliului Local al Municipiului Timișoara, administreazăși întreține, în baza unui contract de delegare de gestiune încheiat cu municipalitatea în anul 2018, stația de sortare. Capacitatea stației este de 47.180 tone/an pentru deșeuri reciclabile și de 115.810 tone/an pentru deșeuri reziduale. Aceasta primește de la operatorul de salubritate și gestionează deșeurile reziduale provenite din deșeuri menajere de la populația din municipiu și 9 comune periurbane (fracțiunea umedă) și deșeurile reciclabile colectate de la populația din întreaga zonă 1 (fracțiunea uscată), acestea din urmă fiind sortate manual și valorificate către agenți economici autorizați pentru reciclare. Tot aici ajung și deșeurile stradale. De asemenea, compania dispune de o linie de valorificare energetică a deșeurilor cu putere calorică ridicată. Refuzul de sortare (fracția inertă biodegradabilă) este expediat către depozitul de la Ghizela în vederea prelucrării în Stația de tratare mecano-biologică, rezultând material de acoperire.

Operatorul Retim Ecologic Services S.A. administrează 4 centre de aport voluntar și gratuit a deșeurilor vegetale (crengi, iarbă, frunze), voluminoase (mobilier, saltele, covoare) și din construcții și demolări (moloz, tencuială, gresie, obiecte sanitare), în limita unor pragului de 3 mc, 5 mc, respectiv 1 mc/persoană/lună. Începând cu anul 2022 centrele preiau și ambalaje din carton și polistiren provenite din ambalaje. Aceste centre au fost realizate împreună cu Primăria Municipiului Timișoara, ca parte integrantă a Planului de prevenire și măsuri privind evitarea și reducerea cantităților de deșeuri abandonate pe domeniul public de pe raza Municipiului Timișoara, aprobat de Consiliul Local în anul 2019. În aceleași locații funcționeazăși 4 centre de colectare a deșeurilor de echipamente electrice, electronice și electrocasnice (DEEE). Pentru persoanele fizice sau juridice care doresc ridicarea acestor deșeuri de la o anumită adresă, operatorul furnizează servicii contra-cost. Începând cu anul 2021, Primăria Municipiului Timișoara a încheiat un acord de parteneriat cu Asociația CASUS, în baza căruia cetățenii au putut solicita gratuit colectarea DEEE de la propria gospodărie.

Operatorul colectează deșeurile menajere zilnic, pe trasee prestabilite funcție de numărul de clienți și de cantitatea de deșeuri generată, de la persoanele fizice și juridice. În cazul locuințelor individuale, colectarea deșeurilor menajere și reciclabile se face din poartă în poartă, în timp ce în cazul blocurilor aceasta se face de la punctele gospodărești amenajate în proximitate. Recipientele de colectare a deșeurilor menajere, respectiv reciclabile (hârtie și carton, plastic, metal, sticlăși lemn) pentru persoanele fizice și pentru asociațiile de locatari sunt puse la dispoziție în regim de comodat de către RETIM, în timp ce în cazul

persoanelor juridice se percepe o chirie. Deșeurile din sticlă sunt colectate prin aport voluntar la cele circa 480 de recipientele verzi, de tip ”clopot”, instalate de operator în locurile cu trafic ridicat. Cele textile în stare bună se depun pentru donații la cele peste 30 de puncte de colectare instalate de către Federația Caritas a Diecezei Timișoara, în baza unui acord de parteneriat încheiat cu Primăria încă din anul 2015, în timp ce deșeurile uzate se depun în recipientele dedicate ale operatorului de salubritate.

Servicii contra-cost sunt și cele de colectare a deșeurilor din amenajări/demolări/desființări de construcții de la locația beneficiarului, inclusiv cu închirierea de containere speciale de până la 22 mc, respectiv de colectare a deșeurilor voluminoase de la o anumită adresă. Deșeurile periculoase (lacuri, vopsele, adezivi, baterii, acumulatori, azbest, uleiuri, solvenți, butelii de gaz etc.) sunt colectate prin aport voluntar la centre speciale organizate și comunicate în prealabil de către autoritățile locale împreună cu operatorul.

Societatea Horticultura, din subordinea municipalității, este cea care gestionează deșeurile din întreținerea spații verzi. Acestea ar fi trebuit să fie prelucrate într-o stație de compostare a Timișoarei, construită de către operatorul Retim în parteneriat cu Primăria, proiect care nu s-a mai materializat. În același timp, stația de compostare de la Ghizela funcționează la o capacitate extrem de redusă din cauza lipsei de input.

În baza unui acord-cadru încheiat în anul 2020 cu Primăria Municipiului Timișoara, operatorul TransClean SRL asigură servicii de colectare, transport, depozitare / valorificare a deșeurilor vegetale și a deșeurilor din construcții abandonate pe domeniul public. Deșeurile vegetale au fost transportate la stația de compostare de la Arad în vederea valorificării.

Serviciile de salubrizare stradală (măturatul, spălatul, stropitul și întreținerea căilor publice) sunt furnizate de către operatorul Brantner Servicii Ecologice, în baza unui acord cadru încheiat cu Primăria Timișoara în anul 2019. Aceeași companie furnizează și serviciile de curățare și transport a zăpezii de pe căile publice și menținerea acestora în funcțiune pe timp de polei sau de îngheț.

În ceea ce privește colectarea deșeurilor menajere și asimilate din comunele din zona urbană funcțională a Timișoarei, acestea fac parte din zona 1 de colectare a SMID (10 din subzona Timișoara urban și periurban, iar restul din subzona Timișoara rural), care este deservită tot de operatorul Retim Ecologic Service, în baza contractului încheiat cu ADID. Deșeurile colectate de la gospodării, instituții și agenți economici sunt transportate de operator fie la stația de sortare a Colterm (în cazul comunelor Dumbrăvița, Ghiroda, Giarmata, Giroc, Moșnița Nouă, Remetea Mare, Șag, Sânmihaiu Român), fie la stația de transfer a Polaris Holding (în cazul celorlalte comune). Ridicarea deșeurilor menajere colectate selectiv din mediul rural se face din poartă în poartă, în cazul locuințelor individuale, respectiv de la punctele gospodărești în cazul celor multi-familiale. Operatorul distribuie gratuit pubele și saci persoanelor fizice, iar începând cu anul 2022 în comunele Giroc și Parța, ca și în Timișoara, derulează un program pilot de colectare a deșeurilor separată în pubele/saci a biodeșeurilor, deșeurilor reziduale, deșeurilor din plastic și metal, respectiv a deșeurilor de hârtie și carton. Deșeurile din sticlă se depun doar la clopotele instalate în zone intens circulate, iar cele voluminoase, electrice și electronice, respectiv periculoase se colectează gratuit doar în cadrul unor campanii organizate de către operator și ADID, respectiv ECOTIC. Deși conform proiectului ”Controlul Integrat al Poluării cu Nutrienți” comunele Șag și Giarmata intră în categoria zonelor vulnerabile la poluarea cu nutrienți din agricultură, acestea nu dispun de platforme pentru deșeurile de grajd.

Conform datelor puse la dispoziție de Asociația de Dezvoltare Intercomunitară Deșeuri (ADID) Timiș, în anul 2021 s-au colectat exclusiv selectiv de pe teritoriul municipiul Timișoara 102.593 de tone, dintre care 82.033 de tone de deșeuri reziduale, 18.571 de tone de deșeuri din hârtie, carton, plastic și metal, respectiv 1.989 de tone de deșeuri din sticlă. Tendința din ultimii 3 ani a fost una de scădere a cantității de deșeuri reziduale, în favoarea celor reciclabile, astfel încât ponderea acestora din urmă a ajuns la 20% din total în anul 2021 față de doar 17,4% în 2019, primul an întreg în care operatorul de salubritate a prestat servicii de colectare și transport în baza contractului semnat cu ADID.

FIGURĂ 180 - CANTITATEA DE DEȘEURI COLECTATĂ DIN MUNICIPIUL TIMIȘOARA, ÎN PERIOADA 2019-2021

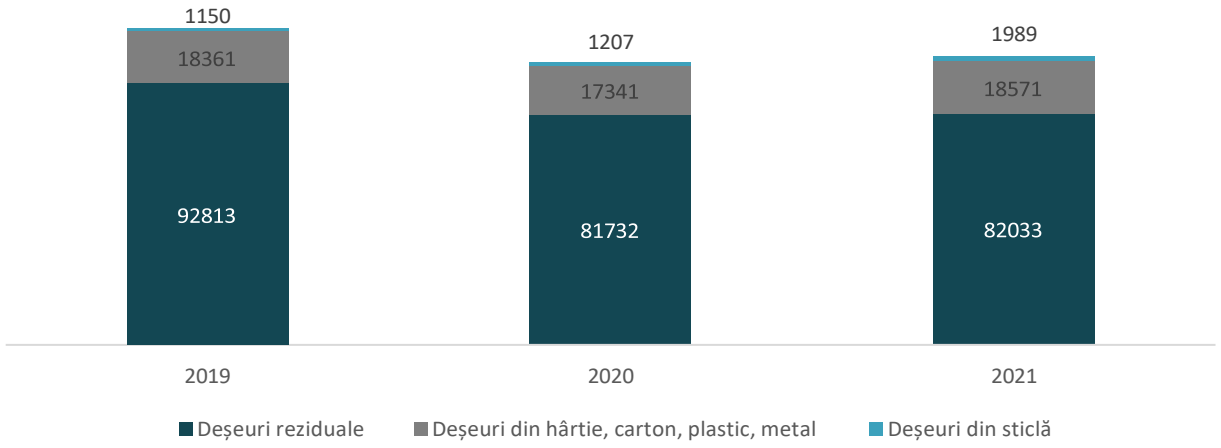

Sursa: ADID Timiș

În ceea ce privește cantitatea de deșeuri colectate din municipiul Timișoara care a fost reciclată/valorificată, aceasta a ajuns în anul 2021 la 9.336 de tone, în creștere cu peste 80% față de anul 2019. Cea mai mare parte a acestora au fost valorificate energetic (5.637 de tone, adică 60,4% din total), în timp ce 1.817 tone de deșeuri din sticlă, 15 tone de deșeuri din metal, 536 de tone de deșeuri din plastic, respectiv 1332 de tone de deșeuri din hârtie/carton au fost reciclate.

FIGURĂ 181 - CANTITATEA DE DEȘEURI COLECTATE DIN MUNICIPIUL TIMIȘOARA CARE AU FOST RECICLATE / VALORIFICATE, ÎN PERIOADA 2019-2021

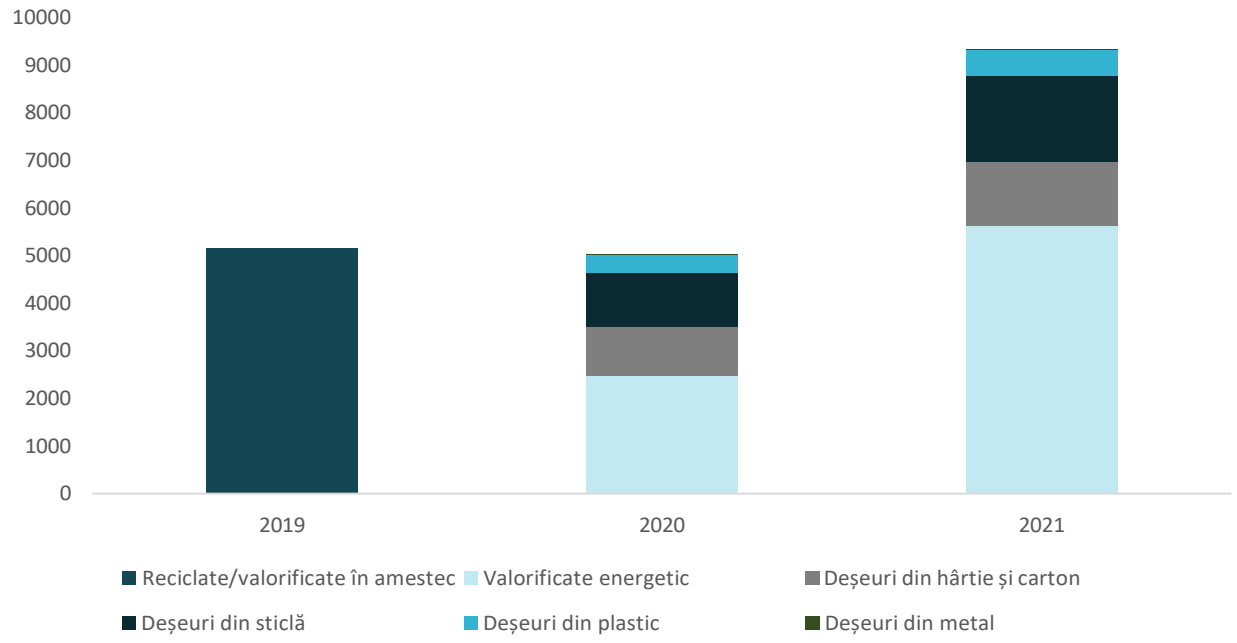

Sursa: ADID Timiș

Așadar, la nivelul anului 2021, doar 45% dintre deșeurile reciclabile colectate de către operatorul de salubritate au fost efectiv reciclate / valorificate, cea mai mare parte prin valorificare energetică. Explicația constă din faptul că multe dintre deșeurile reciclabile colectate declarate de către operator sunt, de facto,

în amestec și cu deșeuri reziduale din cauza modului defectuos de utilizare a recipientelor dedicate de către populație. Prin raportare la cantitatea totală de deșeuri colectată, procentul era de numai 9%. Ambele valori sunt mult inferioare țintelor asumate la nivel național în raport cu forurile europene pentru anul 2030: pregătirea pentru reutilizare și reciclarea a minim 50% din deșeurile municipale colectate, pregătirea pentru reutilizare și reciclarea a 75% din deșeurile de ambalaje din sticlă, 85% din cele de hârtie și carton, 80% din cele metalice, 55% din cele de plastic și 30% din cele de lemn; reducerea volumului deșeurilor stocate în depozit și interzicerea la depozitare a deșeurilor colectate separat.

ADID și operatorul de salubritate au demarat implementarea instrumentului economic ”plătești pentru cât arunci”, prin două metode: volumul și frecvența de colectare. Astfel, pubelele de 120l și de 240l vor fi înlocuite treptat cu unele de 60l și 80l, iar frecvența de colectare va scădea pentru a încuraja cetățenii să colecteze mai puține deșeuri în amestec.

În municipiul Timișoara și în comunele din jur funcționează un număr mare de unități private care se ocupă cu colectarea și valorificarea diferitelor tipuri de deșeuri. Astfel, Pro Air Clean Ecologic operează o instalație de eliminare a deșeurilor periculoase și un incinerator de deșeuri speciale. Un număr de 4 unități colectează uleiurile uzate, iar unul le elimină. Total Recycling, FitartPlastRecycling, Bang Da Plastși Retuc RMN colectează și reciclează deșeuri din plastic, Ross&Li reciclează deșeuri din cauciuc și plastic prin depolimerizare termică, Advistim colectează și reciclează deșeuri din lemn etc. Pe de altă parte, 53 de agenți economici colectează deșeuri electrice și electronice, iar firma MetallikaRoOdino se ocupă cu tratarea lor. Companiile Retim Ecologic Service și TauberEco dispun instalații de concasare a deșeurilor din construcții și a betonului, cu o capacitate de 20.000 tone/an, respectiv de 10.000 tone/an.

Stația de Epurare a Apelor Uzate Timișoara, administrată de operatorul regional Aquatim, generează peste 20.000 de tone/an, care este gestionat în prezent prin depozitare temporară locală.

Conform Planului Județean de Gestiune a Deșeurilor Timiș, aprobat în anul 2021, cele mai importante disfuncții de la nivelul SMID sunt legate de:

- Folosirea neadecvată a infrastructurii de colectare separată a deșeurilor menajere (colectarea deșeurilor reciclabile înrecipientele aferente cu un grad foarte mare de impurități, evacuarea deșeurilor biodegradabile generate de populația din mediul rural în containerele de reziduale în loc de utilizarea unităților de compostare individuală primite);
- prin SMID este prevăzută colectarea amestecată a deșeurilor reciclabile (excepție sticla), aspect care nu mai corespunde prevederilor PNGD și legislațieiîn vigoare;
- gradul de utilizare al unităților de compostare individuală este foarte scăzut, cantitățile tratate în acest sistem neputând fi cuantificate; de altfel , din cantitățile de deșeuri colectate, nu rezultă o scădere a acestora în ultimii ani;
- raportul dintre cantitatea de deșeuri reziduale efectiv colectate și cantitatea de deșeuri reziduale care ar fi trebuit colectată (conform proiectului SMID) este de 70% în Zona 1 Timișoara;
- raportul dintre cantitatea de deșeuri reciclabile efectiv colectate separat și cantitatea de deșeuri reciclabile care ar fi trebuit colectată separat (conform Proiectului SIMD) este de 35% în Zona 1 Timișoara;
- SMID Timiș nu prevede colectarea separată a biodeșeurilor, ci doar a deșeurilor verzi din parcurile și grădinile publice;
- lipsa unor campanii publice ample susținute referitoare la beneficiile și riscurile modului de gestionare a deșeurilor de la generator până la operatorul de salubritate;
- reticențaautorităților administrației publice locale în amendarea operatorilor de salubrizare în ceea ce privește îndeplinirea clauzelor contractuale;
- stația de transfer funcționează cu o serie de deficiențeatât constructive cât și de management, care conduc la scăderea randamentului de transfer și la creșterea costurilor de operare cu această activitate;

- la stația de sortare Timișoara, ambele linii sunt depășite din punct de vedere fizic și moral, necesitând retehnologizare;
- stația de compostare Timișoara (planificată prin proiectul POS Mediu a fi construită de cătrePrimăria Municipiului Timișoara cu fonduri proprii) nu a mai fost realizată, acest lucru conducând la situația actuală a gestionării deșeurilor verzi generate în cantități destul de mari de populația din municipiul Timișoara.

Planul de acțiune al PJGD Timiș pentru orizontul anului 2025 include măsuri de interes și pentru zona 1 de colectare care cuprinde Timișoara și comunele din jurul acesteia:

- introducerea instrumentului economic ”plătești pentru cât arunci”;
- introducerea colectării reciclabilelor pe 3 funcții și a colectării selective a biodeșeurilor;
- creșterea gradului de colectare separată a deșeurilor reciclabile pe 3 fracții (hârtie și carton; plastic și metal; sticlă) la o rată minimă de capturare de 70%;
- extinderea sistemului de colectare din poartă în poartă a deșeurilor, în special pentru deșeurile de hârtie și carton, plastic și metal; trecerea la colectarea reciclabilelor pe 3 fracții separate;
- implementarea colectării separate a deșeurilor textile;
- implementarea colectării separate a biodeșeurilor menajere și similare, până la o rată minimă de capturare de 60% pentru populație și 70% pentru agenți economici;
- implementarea colectării separate a biodeșeurilor din piețe, până la o rată minimă de capturare de 80%;
- extinderea sistemului de colectare separată a deșeurilor verzi din parcuri și grădini publice, până la o rată minimă de capturare de 100%;
- asigurarea capacității de transfer necesare pentru toate deșeurile, prin upgradarea/modernizarea Stației de Transfer Timișoara;
- asigurarea capacităților de compostare a deșeurilor verzi până la intrarea în funcțiune a instalațiilor de digestie anaerobăși a celor de compostare noi;
- construirea și darea în operare a unei instalații complexe de tratare a deșeurilor provenite din zona 1 Timișoara (linie de sortare a deșeurilor reciclabile de circa 31.000 tone/an; linie de tratare mecanică a deșeurilor reziduale de circa 54.000 tone/an; linie de digestie anaerobă pentru deșeurile biodegradabile colectare separat de circa 61.500 tone/an; linie de digestie anaerobă pentru fracția organică din deșeurile reziduale de circa 24.000 tone/an);
- campanii de conștientizare a populației privind implementarea colectării separate a deșeurilor menajere, în special a deșeurilor reciclabile și a biodeșeurilor;
- implementarea colectării separate a deșeurilor stradale din coșuri de gunoi de cele din măturatul stradal;
- tratarea întregii cantități de deșeuri biodegradabile colectate separat;
- tratarea tuturor deșeurilor colectate care intră în instalații înainte de depozitare;
- depozitarea în depozite doar a reziduurilor inerte din stradal și a reziduurilor nevalorificabile din instalațiile de tratare a deșeurilor;
- asigurarea valorificării energetice a reziduurilor nevalorificabile din instalațiile de tratare;
- introducerea colectării separate, a stocării temporare și eliminării deșeurilor periculoase menajere;
- introducerea colectării separate, stocării temporare, pregătirii pentru reutilizare și valorificării deșeurilor voluminoase;
- realizarea de campanii de informare și conștientizare cu privire la încurajarea utilizării compostului în agricultură;

- derularea de campanii de informare și de colectare a uleiului alimentare uzat prin puncte de colectare ale fluxurilor speciale de deșeuri;
- construirea și operarea de centre civice de colectare prin aport voluntar și tratare primară pentru fluxurile speciale de deșeuri; asigurarea funcționării celor 4 astfel de centre din Timișoara;
- realizarea de capacități suplimentare de reciclare a ambalajelor;
- derularea de campanii de informare cu privire la importanța colectării separate a DEEE, construirea și operarea de puncte de colectare gratuită fixe/mobile pentru acestea; valorificarea întregii cantități de DEEE generate;
- amplasarea de containere pentru deșeuri din construcții și demolări inerte în centrele de aport voluntar;
- înființarea de puncte de colectare și tratare în vederea valorificării / rambleierii deșeurilor nepericuloase din construcții;
- amenajarea de amplasamente speciale pentru stocarea temporară a deșeurilor periculoase provenite din construcții în vederea eliminării / valorificării ulterioare;
- interzicerea depozitării deșeurilor din construcții valorificabile la depozitele municipale;
- intensificarea controalelor din partea autorităților cu privire la abandonarea deșeurilor din construcții;
- realizarea de depozite pentru deșeuri inerte;
- realizarea de depozite pentru deșeuri periculoase din construcții;
- reducerea cantității de alimente risipite;
- prevenirea deșeurilor de hârtie tipărite;
- introducerea în programa școlară pentru învățământul preuniversitar de tematici cu privire la prevenirea generării deșeurilor menajere.

Unele dintre măsurile prevăzute în acest plan au fost deja inițiative. Astfel, în anul 2022 Primăria Timișoara a depus spre finanțare un proiect pentru construcția unui centru de aport voluntar de mari dimensiuni, pe un teren de 25.000 mp de pe Calea Șagului, unde vor exista 50 de containere pentru deșeuri care nu sunt acceptate în pubelele operatorului de salubritate, care va include și platformă pentru depozitarea deșeurilor verzi și o stație de compostare. Alte 3 proiecte vizează construcția de centre voluntare de mici dimensiuni (2500 mp) în zonele Calea Moșniței, Dorobanților și Avram Imbroane, unde vor putea fi depuse 14 tipuri de deșeuri care nu sunt colectate de operator. Un alt proiect vizează amplasarea a 100 de insule inteligente pentru colectarea selectivă a deșeurilor pe 5 fracții la nivel de condominii și cvartale de blocuri. Insulele vor fi supraterane, cu acces doar pe bază de cartelăși vor fi dotate cu containere încasetate de 1,1 mc. Printr-un proiect pilot intitulat ”Armata selectării atente a plasticului”, derulat de Fundația The Institute în parteneriat cu ISJ Timiș și cu Primăria Municipiului Timișoara, unitățile de învățământ din municipiu sunt dotate cu coșuri pentru colectarea pe 4 fracții, fiind realizate și materiale de promovare, respectiv campanii de educație pentru mediu. De asemenea, municipalitatea a înăsprit regulile de protecție a mediului de la nivelul șantierelor, cele de trasabilitate a deșeurilor din construcții, pentru a evita depozitarea ilegală a acestora în diverse zone din oraș, precum și cele de eliminare a deșeurilor medicale de către unitățile care le produc/generează, a extins controalele Poliției Locale pentru depistarea de gropi clandestine sau de cetățeni care aruncă deșeuri în spații publice etc. Operatorul de salubritate RETIM și ADID Timiș au continuat să organizeze campanii de colectare gratuită în oraș și zona 1 rurală de colectare pentru deșeuri periculoase și voluminoase.

FIGURĂ 182 - INFRASTRUCTURA EXISTENTĂ PENTRU MANAGEMENTUL DEȘEURILOR ȘI PROIECTE DE DEZVOLTARE

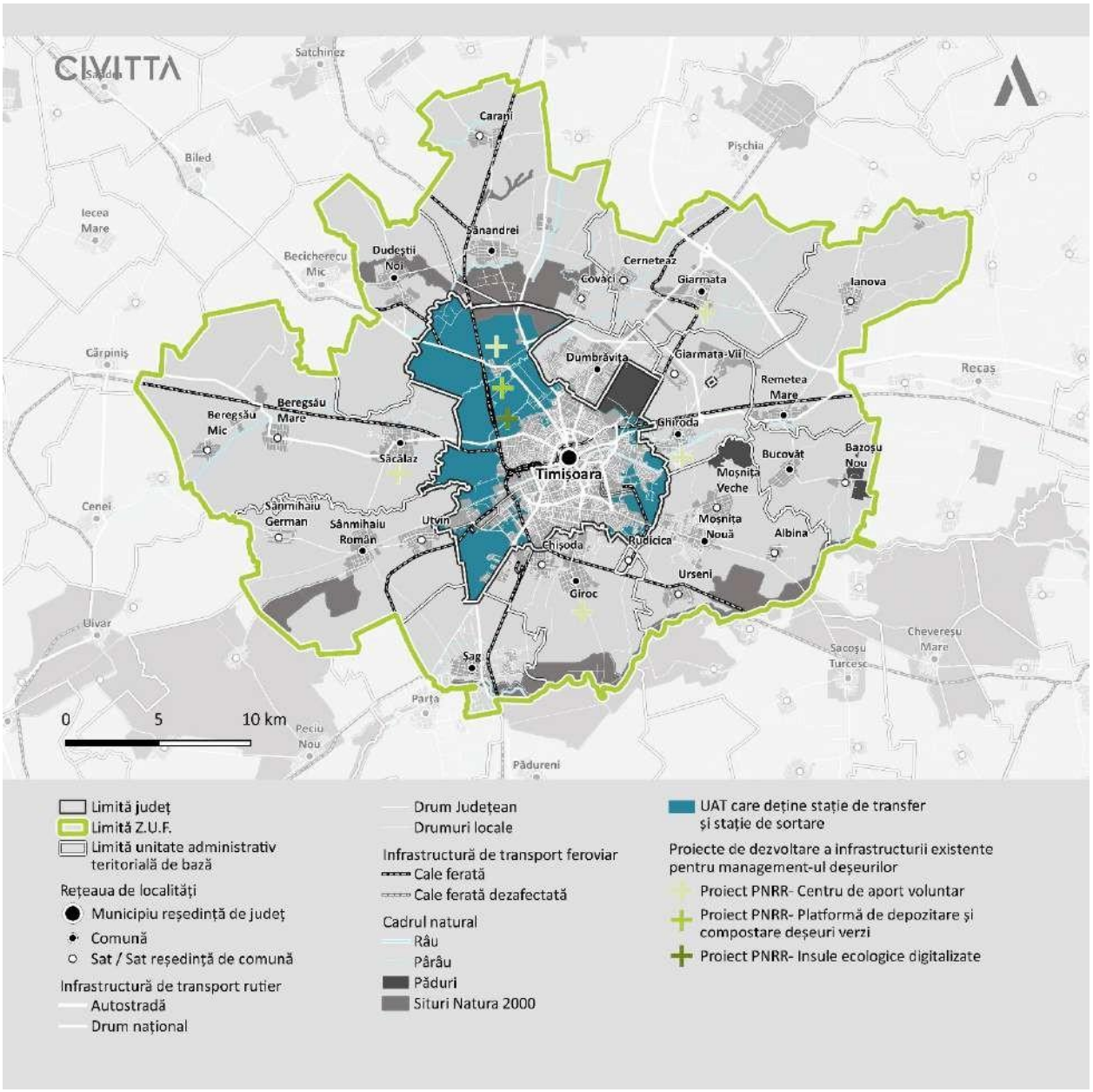

Sursa: Planșă proprie

De asemenea, există două proiecte prin care se vor construi 10 centre de aport voluntar în județ. Prin aceste intervențiise vor extinde facilitățile din cadrul depozitului de la Ghizela și se vor achiziționa recipiente pentru colectarea separată a deșeurilor menajere și similare, inclusiv în zona 1 din care fac parte Timișoara și comunele din jur. Totodată, comunele Săcălaz, Giroc și Giarmata au obținut finanțare pentru câte un proiect de amenajare a unui centru de aport voluntar[290].

[290]https://pnrr.mmap.ro/wp-content/uploads/2023/10/Lista-finala-de-proiecte-selectate_CAV_site.pdf

6.7. PROTECȚIA MEDIULUI ȘI ADAPTAREA LA SCHIMBĂRI CLIMATICE

Începând cu perioada de programare 2021-2027, tipurile de acțiuni și investiții propuse spre finanțare din Programele cu finanțare UE trebuie evaluate în funcție de potențialul lor de a aduce prejudicii asupra mediului, prin raportare la Principiul „***a nu prejudicia în mod semnificativ***" (DNSH – „Do No Significant Harm"). Principiul DNSH este definit prin Regulamentul (UE) 852/2020 privind Taxonomia, unde la articolul 9 sunt identificate cele șase obiective de mediu, iar la articolul 17 se definește ceea ce constituie un prejudiciu semnificativ pentru fiecare dintre cele șase obiective de mediu vizate de Regulament:

1. Se consideră că o activitate prejudiciază în mod semnificativ *atenuarea schimbărilor climatice* în cazul în care activitatea respectivă generează emisii semnificative de gaze cu efect de seră (GES);
2. Se consideră că o activitate prejudiciază în mod semnificativ *adaptarea la schimbările climatice* în cazul în care activitatea respectivă duce la creșterea efectului negativ al climatului actual și al climatului preconizat în viitor asupra activității în sine sau asupra persoanelor, asupra naturii sau asupra activelor;
3. Se consideră că o activitate prejudiciază în mod semnificativ *utilizarea durabilă și protejarea resurselor de apă și a celor marine* în cazul în care activitatea respectivă este nocivă pentru starea bună sau pentru potențialul ecologic bun al corpurilor de apă, inclusiv al apelor de suprafață și subterane, sau starea ecologică bună a apelor marine;
4. Se consideră că o activitate prejudiciază în mod semnificativ *economia circulară, inclusiv prevenirea generării de deșeuri și reciclarea acestora*, în cazul în care activitatea respectivă duce la ineficiențe semnificative în utilizarea materialelor sau în utilizarea directă sau indirectă a resurselor naturale, la o creștere semnificativă a generării, a incinerării sau a eliminării deșeurilor, sau în cazul în care eliminarea pe termen lung a deșeurilor poate cauza prejudicii semnificative și pe termen lung mediului;
5. Se consideră că o activitate prejudiciază în mod semnificativ *prevenirea și controlul poluării* în cazul în care activitatea respectivă duce la o creștere semnificativă a emisiilor de poluanți în aer, apă sau sol;
6. Se consideră că o activitate economică prejudiciază în mod semnificativ *protecția și refacerea biodiversității și a ecosistemelor* în cazul în care activitatea respectivă este nocivă în mod semnificativ pentru condiția bună și reziliența ecosistemelor sau nocivă pentru stadiul de conservare a habitatelor și a speciilor, inclusiv a celor de interes pentru Uniune.

Prin urmare, toate acțiunile și investițiile cuprinse în SIDU care vizează atragerea de fonduri europene din ciclul financiar 2021-2027 vor trebui să respecte principiul DNSH. Elementele de analiză de mai jos vor sprijin acest demers, indicând care sunt principalele provocări locale asociate obiectivelor de mediu menționate mai sus.

6.7.1. CADRUL NATURAL

Municipiul Timișoara și împrejurimile sale sunt amplasate într-o zonă de câmpii de subsidență și divagare, alcătuită dintr-o succesiune de grinduri fluviatile și arii depresionare fluvio-lacustre caracteristice unei delte continentale. Direcția generală a formelor de relief este NE-SV, cu o ușoară înclinare înspre râul Timiș. Relieful din zonă se prezintă ca o suprafață relativ plană, monotonă, întreruptă doar de albiile râurilor Bega (canalizat între 1728 și 1760) și Timiș. Particularitățile zonei sunt legate de prezența multor meandre părăsite, microdepresiuni și grinduri alcătuite, în general, de materiale grosiere. Acestea sunt rezultatul depunerilor din zonă a râurilor Timiș și Bega, înainte de canalizare, regularizare și îndiguire.

La nivelul municipiului Timișoara, aflat în zona de contact dintre Câmpia Timișului și Câmpia Vingăi, altitudinea variază între 95 m în zona "La vii" și 84 m în zona Ronaț. În partea de nord a zonei funcționale

altitudinea urcă la peste 100 m. În zona de est a municipiului (Ghiroda-Bucovăț-Remetea Mare) se întinde un șes aluvionar de-a lungul Begăi, cu înălțimi de 90-95 m. În partea de sud se află cumpăna de ape dintre Bega și Timiș, altitudinea fiind de 91-96 m, iar în zona de vest se realizează contactul cu Câmpia Jimboliei, cu o înălțime medie de 90 m.

Din punct de vedere geologic, zona Timișoarei se caracterizează prin existența în partea superioară a unor formațiuni cuaternare, reprezentate de un complex de argile, prafuri și nisipuri, care se extind până la 200 m adâncime, sub care se succed depozite romanicene, până la 600 m adâncime, daciene în facies lacustru și de mlaștină, formațiuni ponțiene și sarmațiene. Fundamentul cristalin-granitic se află la circa 1400-1700 m adâncime, fiind străbătut de o mulțime de microfolii (fracturi). Această alcătuire petrografică conduce la apariția fenomenelor de tasare.

Din perspectiva solurilor, în zona de nord a arealului predomină cernoziomurile cambice și argiloiluviale (cernoziomuri și preluvosoluri), în partea de est solurile aluviale (aluviosoluri) și brune eumezbazice (eutricambosoluri), în zona de sud aluvilosolurile și eutricambosolurile, iar în zona de vest și nord-vest cernoziomurile cambice.

Din punct de vedere hidrografic, zona urbană funcțională se suprapune peste bazinul hidrografic Timiș-Bega, sistemul hidroameliorativ complex Șag-Topolovăț și dispune de o rețea densă, formată din râuri, lacuri și canale. Râul Bega, cel mai sudic afluent al Tisei, are un regim hidric variabil, context în care a fost amenajat nodul hidrotehnic de la Coșteiu, ce asigură transferul de apă din Timiș pentru asigurarea necesarului de apă pentru alimentarea rețelei de distribuție a apei și pentru navigație. Prin nodul hidrotehnic de la Topolovățu Mic surplus de apă din Bega este dirijat către Timiș pentru a preveni inundarea municipiului. Din multitudinea de brațe existente înainte de canalizarea Begăi, astăzi se mai păstrează în Timișoara doar Behela (zona Pădurea Verde) și Bega Moartă (Freidorf). Pe teritoriul orașului se regăsesc circa 30 de lacuri și bălți, fie naturale (Kuncz, Giroc, Pădurea Verde), formate în locul vechilor meandre sau în areale de subsidență, fie antropice. Nivelul apelor pedofreatice oscilează între 0,5 și 4 m adâncime, în timp de pânzele de adâncime variază între 4 și 80 m. În Timișoara apar ape de mare adâncime hipotermale, fie mezotermale, în zona de la sud de centrul istoric sau în cartierul Fabric (Piața Bihor), care pot fi folosite inclusiv în scop terapeutic. Cele mai mari suprafețe ocupate de ape se găsesc în Săcălaz (358 ha), Timișoara (317 ha) și Dudeștii Noi (296 ha).

Climatul zonei este unul temperat continental moderat, caracteristic depresiunii Panonice, cu unele influențe submediteraneene, de origine adriatică. Masele de aer dominante, mai ales în timpul primăverii și a verii, sunt cele temperate, de proveniență oceanică, care aduc precipitații bogate. În timpul iernii, masele de aer cald dinspre Atlantic aduc precipitații bogate sub formă de ploaie și zăpadă, însă mai rar valuri de frig. Totuși, toamna și iarna pătrund mase de aer polar continental, venind dinspre est, care aduc temperaturi scăzute. De asemenea, ciclonii și masele de aer cald dinspre Adriatica și Mediterana aduc dezgheț complet în timpul iernii, respectiv temperaturi foarte ridicate vara. De menționat aici este și faptul că temperaturile cresc semnificativ de la periferie către zonele cu o densitate ridicată de construcții înalte, mai ales cele de tip blocuri, care reflectă înspre sol o parte din razele solare, conducând la formarea de insule de căldură urbană.

Vânturile predominante sunt cele dinspre nord-vest și vest, predominante în cursul verii, respectiv dinspre sud, mai pronunțate în timpul primăverii. Direcția vânturilor, concomitent cu ponderea mare a calmului atmosferic face ca poluanții emanați să stagneze deasupra zonei. Precipitațiile sunt mai însemnate decât în Câmpia Română, cad preponderent în sezonul cald și au un caracter oscilatoriu de la un an la altul. Acest lucru expune arealul la perioade de secetă, dar și la perioade cu precipitații cu caracter torențial, care poate conduce la inundări temporare, mai ales în condițiile în care nu există sisteme separative de canalizare.

Vegetația spontană specifică zonei Timișoarei este cea de silvostepă, însă aceasta a fost puternic antroprizată în ultimele secole pentru câștigarea de terenuri agricole și construibile, procurarea de lemn pentru încălzire și construcții. Din fostele suprafețe împădurite s-au mai păstrat azi doar păduri de șleau de luncă, cu specii de răchită, arțar tătăresc, stejar, cer și stejar pedunculat. Puținele păduri care s-au mai

păstrat conțin specii de stejar, frasin, ulm, jugastru etc. Arbuștii care cresc mai frecvent în zonă sunt păducelul, lemnul câinesc, cornul, alunul, socul etc. Covorul vegetal erbaceu din zonele împădurite cuprinde specii de anemone, brebenei, golomăț, sălățică, lalea pestriță, sânziene albe, cerențel, iederă, ciuboțica cucului, plămânărică etc. În zonele neîmpădurite apar specii de coada șoricelului, iarba vântului, pir, coada vulpii, știr alb, floarea pustei, brusture, hrean, părăluțe (bănuți), traista ciobanului, albăstrea, mușețel, rostopască, cicoare, pălămidă, torțel, ciumăfaie, coada calului, bunghișor, scaiul dracului etc.

Pădurile ocupă în prezent doar puțin peste 3.000 ha din teritoriul analizat, adică 3% din suprafața administrativă a acestuia. În comuna Săcălaz nu există suprafețe împădurite, iar în Dumbrăvița și Ghiroda pădurile ocupă mai puțin de 5 ha. La polul opus, cele mai extinse terenuri cu destinație forestieră se găsesc în Timișoara (730 ha), Remetea Mare (586 ha) și Giroc (419 ha). Lipsa perdelelor forestiere situate de-a lungul drumurilor reprezintă, de altfel, o problemă majoră la nivel județean, în pofida existenței unei obligații legale de amenajare a acestora în vederea atenuării zgomotului, reducerii vitezei vântului, regenerării rezervei de oxigen, Anterior, cu fonduri AFM, s-a plantat o suprafață de 45 ha de terenuri degradate în comuna Dudeștii Noi, UAT în care au avut loc inclusiv campanii de împădurire cu voluntari. Primăria Timișoara a început încă din anul 2001 crearea unei perdele forestiere de protecție între Calea Torontalului și Str. Ovidiu Balea, efectuând în fiecare an plantări de completare, în principal cu puieți donați de Direcția Silvică Timiș și cu sprijinul voluntarilor. Totuși, municipiul și zona sa urbană funcțională sunt încă departe de realizarea unui inel verde, așa cum a fost conceput încă de la începutul anilor 2000. Recent, Primăria Municipiului Timișoara a finalizat un studiu de fezabilitate pentru transformarea Pădurii Verzi, cu o suprafață de 520 ha, în pădure-parc. Aceasta implică realizarea de intervenții minim invazive, precum amenajarea de trasee pentru bicicliști, pietoni, de facilități pentru odihnă, activități educaționale, recreative, puncte de informare, toalete ecologice etc. O inițiativă cetățenească a fost lansată în urmă cu câțiva ani pentru realizarea unei perdele de protecție și în zona Freidorf.

FIGURĂ 183 - SPAȚIILE VERZI ȘI PĂDURILE DIN AREALUL MUNICIPIULUI TIMIȘOARA

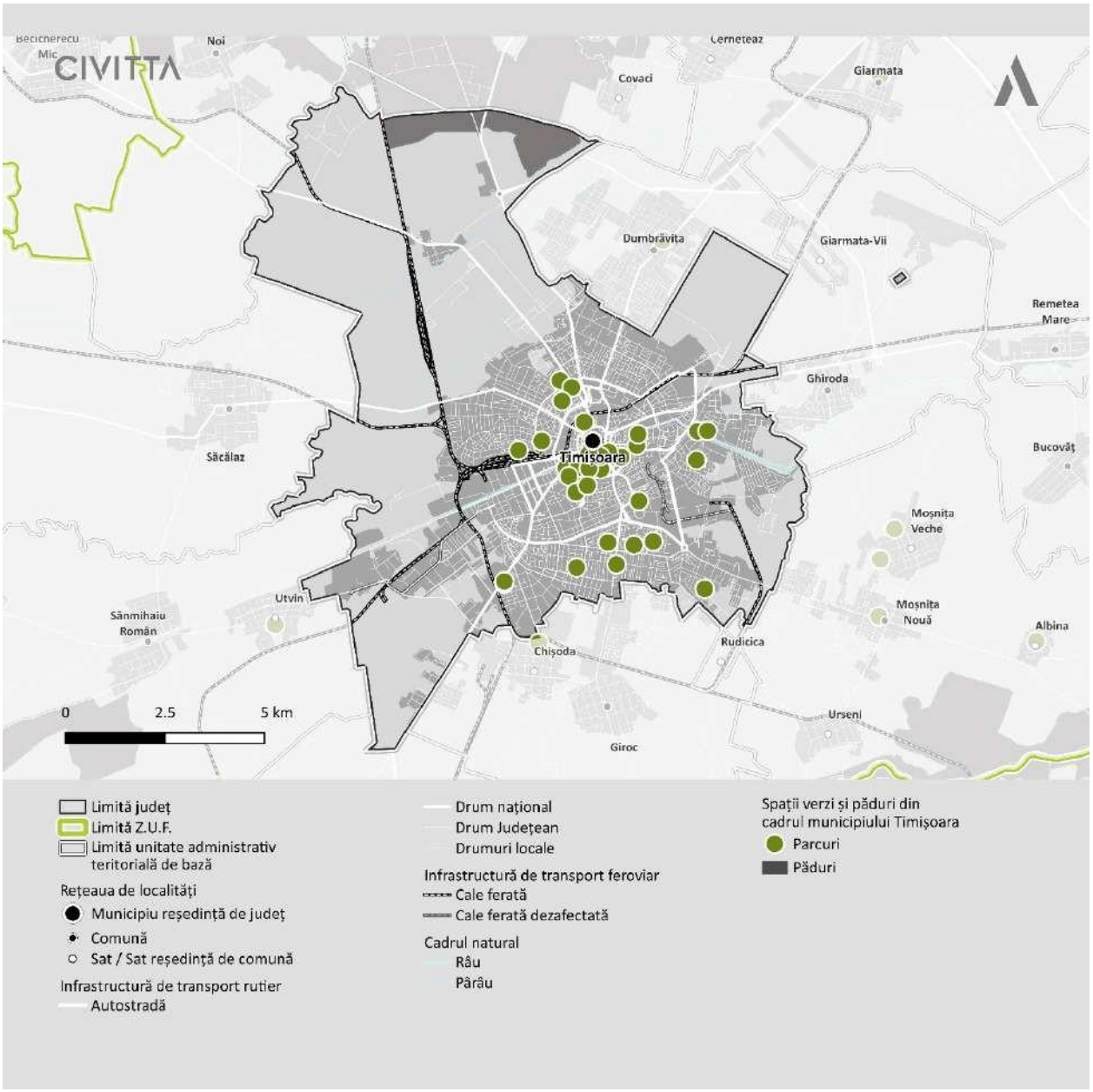

Sursa: Prelucrare proprie

FIGURĂ 184 - SPAȚIILE VERZI ȘI PĂDURILE DIN AREALUL LOCALITĂȚILOR DIN ZUF TIMIȘOARA

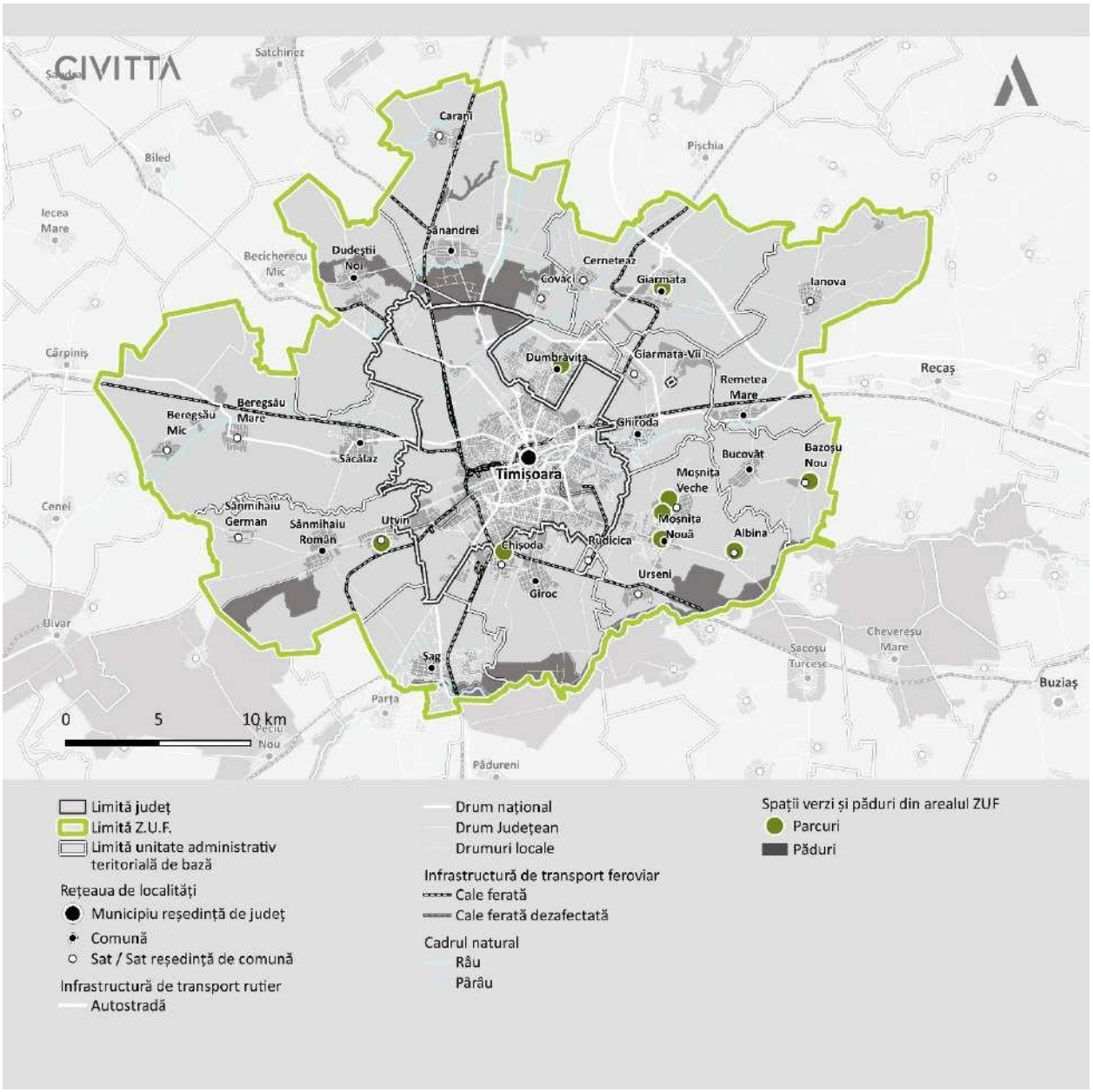

Sursa: Prelucrare proprie

În ceea ce privește spațiile verzi, municipiul Timișoara se află în etapa de elaborare a Registrului Spațiilor Verzi în format digital. Acesta va inventaria arborii, arbuștii și gardul viu funcție de specie, vârstă și condiție. Arborii ocrotiți, cu o valoare peisagistică deosebită și cu diametrul de peste 50 cm, vor fi scanați complet, transpuși în format 3D și diagnosticați cu tehnologia infraroșu. De asemenea, vor fi măsurate exact suprafețele parcurilor, scuarurilor, a aliniamentelor verzi etc. Baza de date creată astfel va putea fi accesată printr-o interfață de tip hartă digitală, aceasta urmând să fie actualizată în permanență. Municipiul dispune de o Strategie de dezvoltare a spațiilor verzi pentru perioada 2010-2020 care a fost recent actualizată pentru perioada 2025. Conform acestei strategii, Municipiul Timișoara are o suprafață de 525 ha de spații publice verzi, dintre care 118 ha sunt parcuri, 22 ha scuaruri, 305 ha aliniamente verzi stradale și din jurul blocurilor, 30 ha perdea forestieră, la care se adaugă 51 ha din Pădurea Verde. Prin includerea a încă 520 de ha din Pădurea Verde în domeniul public al municipalității, operațiune ce a avut loc în anul 2020 în baza

unei HG, suprafața spațiilor verzi publice a ajuns la 1044 ha, echivalentul a circa 32 mp/locuitor. În perioada 2012-2020 s-au plantat 22.642 de arbori pe domeniul public și s-au defrișat 13.496.

Întreținerea spațiilor verzi din municipiu se realizează, începând cu anul 2020, de către operatori autorizați selectați prin procedură de achiziție publică, exceptând zona centrală care este deservită prin atribuire directă de către compania municipală Horticultura S.A. În această zonă se află majoritatea parcurilor mari din oraș: Rozelor, Poporului, Botanic, Scudier (Central), Alpinet, Civic (Cetății), Ion Creangă, Catedralei, Justiției, Gh. Doja, Coposu și Ilsa, amplasate, în principal, pe malul drept al Begăi, având un aspect masiv și compact. Compania are circa 200 de angajați, deține o secție horticolă, unde se produce material floricol (flori tăiate și de apartamente) în sere încălzite în vederea comercializării în cele 7 magazine proprii de desfacere, o secție pepinieră unde se produce, în seră și în câmp, material dendrologic (arbori, conifere, arbuști ornamentali, trandafiri) și floricol (flori perene, bianuale și anuale) pentru amenajarea spațiilor verzi, respectiv Serviciul Întreținere cu activități de confecționare, montaj și întreținere mobilier urban și locuri de joacă, reparații utilaje, centrală termică, transport intern. Baza materială a companiei este una învechită și insuficientă, unele clădiri din patrimoniu au statut juridic incert, iar dependența de forța de muncă, preponderent necalificată, este mare.

În celelalte zone din municipiu, întreținute peisagistic de către operatori privați, există doar două parcuri cu suprafețe mai mari (Parcul Stadion și Parcul Lidia). Restul spațiilor verzi publice, deși denumite uneori parcuri, au mai degrabă caracteristicile unor scuaruri: Parcul Carmen Sylva (Doina), Piața Plevnei, Piața Crucii, Piața Eforie, Piața Hunedoara, Piața Karlsrhue, Piața Romanilor, zona Sălii de Sport Olimpia.

Primăria Municipiului Timișoara a investit constant în reamenajarea și modernizarea parcurilor din oraș (de ex. Parcul Rozelor și Parcul Justiției – cu fonduri europene prin POR 2007-2013; Parcul Copiilor ”Ion Creangă”, Parcul Alpinet, Parcul Central ”Anton Scudier”, Parcul ”Regina Maria” (Coronini), Parcul ”Carmen Sylva” (Doina), Parcul Soarelui, Parcul Zona Steaua etc. – cu fonduri de la bugetul local). De asemenea, Parcul Botanic beneficiază, începând cu anul 2022, de iluminat public modern, realizat cu fonduri europene. Administrația locală a prevăzut în bugetul aferent anului 2023 sume pentru modernizarea Parcului Cetății (Civic), respectiv pentru realizarea documentațiilor necesare modernizării Parcului Scudier, a Parcului Copiilor, Scuarului Ceas Floral, respectiv amenajării/modernizării unor spații verzi de dimensiuni mai mici pe str. Paul Constantinescu, Kiriac, Piața Crucii și în zona Ciarda Roșie.

În comunele din zona urbană funcțională există relativ puține parcuri, cele mai multe dintre acestea având caracteristicile unor scuaruri amenajate recent pe micile loturi de teren aflate în proprietatea autorităților locale, în principal cu facilități de joacă pentru copii. Totuși, majoritatea satelor bănățene, implicit și cele din jurul Timișoarei, se bucură de aliniamente stradale verzi mult mai extinse decât în alte zone ale țării, ceea ce compensează, într-o oarecare măsură, lipsa parcurilor. Mai multe autorități locale au demarat inițiative pentru amenajarea de noi spații verzi sau pentru modernizarea celor existente, printre acestea aflându-se Sânmihaiu Român, Sânandrei, Dudeștii Noi, Giarmata, Ghiroda, Dumbrăvița, Moșnița Nouă, Remetea Mare, Bucovăț, Săcălaz. Comuna Giroc are un plan ambițios de amenajare a unui parc de agrement de peste 30 ha.

Fauna din zonă este una bogată, mai ales din perspectiva sutelor de specii de păsări (mierle, ciori de semănătură, guguștiuci, pescărei albaștri, aușei, ciocănitori, pitulici, pițigoi, rațe mari, cucuvele, sticleți, berze albe, cuci, lăstuni, cinteze, ciocârlani, gaițe, rândunici, privighetori, vrăbii, pitulici, grauri, pupeze etc.), dar și mamifere, unele de interes cinegetic (iepurele de câmp, căprioara, prepelița, potârnichea, fazanul, vulpea), iar altele mai puțin (veverițe, cârtițe, arici, dihori de casă, șoareci pitici, bursuci, etc.). De asemenea, în zonă se găsesc și amfibieni (de ex. broasca de mlaștină) și reptile (de ex. șerpi de casă, șopârle de câmp). În cursurile de apă se găsesc mai ales crapi, plătici, obleți, știuci etc., care susțin activități de pescuit sportiv, însă efectivele sunt modeste.

Fondurile de vânătoare de pe teritoriul zonei urbane funcționale sunt: Becicherecu Mic, Carani, Cocor, Giarmata, Șag, Bazoș, Giarmata, Timișoara, Moșnița, Beregsău și Săcălaz. O parte dintre acestea, mai ales cele situate la sud de Bega (Moșnița, Șag) sunt administrate de către AJVPS Timiș, care dispune de mai

multe cluburi de vânători și pescari. Aceeași asociație administrează și bazinul piscicol al râurilor Timiș, Bega, Bega Veche și lacul de la Dumbrăvița. Restul fondurilor sunt administrate de diferite asociații de vânători și pescari, dar și de către o unitate publică de învățământ liceal (fondul Timișoara – Liceul ”Casa Verde”).

6.7.2. BIODIVERSITATEA/ARIILE NATURALE PROTEJATE

Pe teritoriul municipiului Timișoara, în extremitatea nordică a acestuia (la granița cu comuna Sânandrei), se regăsește o mică parte din situl de importanță comunitară ROSCI0277 Becicherecu Mic. În acest areal protejat nu există zone construite, cu excepția a doi agenți economici care dispun de construcții chiar în zona bifurcației dintre DN 69 și DJ 692.

FIGURĂ 185 - ARIILE NATURALE PROTEJATE DIN ZONA URBANĂ FUNCȚIONALĂ A MUNICIPIULUI TIMIȘOARA

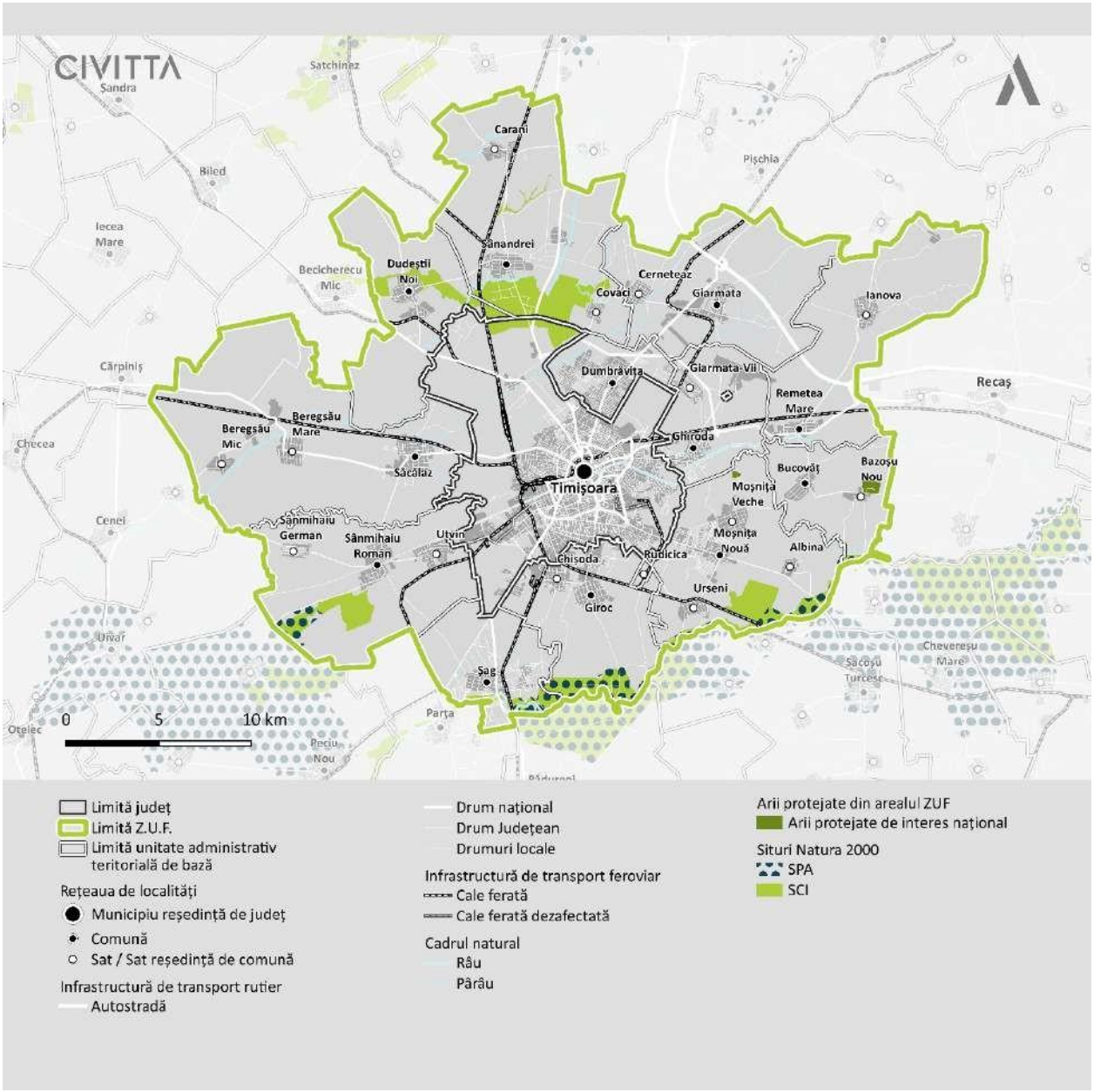

Sursa: Prelucrare proprie

La nivelul zonei urbane funcționale a Timișoarei există mai multe arii protejate care fac parte din rețeaua Natura 2000, respectiv:

- **ROSCI0277 Becicherecu Mic** (pe teritoriul comunelor Sânandrei și Dudeștii Noi, respectiv a municipiului Timișoara): cu o suprafață de 2086 ha, situl reprezintă o zonă naturală (mlaștini halofile, terenuri arabile cultivate și pajiști) încadrată în bioregiunea panonică a nordului Câmpiei Timișului (subunitate geomorfologică a Câmpiei de Vest) ce dispune de un habitat de tip: Pajiști și mlaștini sărăturate panonice și ponto-sarmaticeși adăpostește elemente floristice și faunistice specifice câmpiei joase a Banatului. Pe teritoriul sitului au fost identificate două specii faunistice aflate pe lista roșie a IUCN, respectiv popândăul european (Spermophiluscitellus) și buhaiul-de-baltă-cu-burta-roșie, un amfibian din specia Bombinabombina. În arealul sitului se găsesc diferite specii de ierburi și flori rare, printre care: pelin (Artemisiasantonicum), albăstrică (Aster tripolium), coada șoricelului (Achilleasetacea), romaniță (Chamomillarecutita), ghizdei de sărătură (Lotus tenuis), sică (Limoniumgmelinii), lucernă (Medicago minima), troscot (Polygonum aviculare), pătlagină (Plantagotenuiflora), firuța bulboasă (Poabulbosa), bălănică (Puccinelliadistans), orzul țiganului (Hordeumhystrix), păducherniță (Lepidiumruderale), păiuș (Festucapseudovina) sau comunități vest-pontice cu Camphorosmaannuași Scorzonera cana, o plantă de sărătură, cu flori galbene;
- **ROSCI0402 Valea din Sânandrei** (pe teritoriul comunei Sânandrei): situl are o suprafață de 48 ha și este foarte important pentru habitatul de pajiști stepice panonice. Aici se regăsește specia Sonchuspalustris care este singura semnalare din Panonic;
- **ROSCI0390 Sărăturile Diniaș** (pe teritoriul comunei Sânmihaiu Român): cu o suprafață de 1052 ha, situl a fost instituit pentru a proteja un habitat de pajiști și mlaștini halofile panonice care se dezvoltă mozaicat. La nivelul acestuia au fost identificate 216 specii, din care 12 sunt halofite obligate, 31 halofite preferante, 57 halofite suportante, 95 halofite accidentale, iar 21 sunt specii cu totul întâmplătoare în vegetația halofilă, provenite îndeosebi din fitocenozele antropogene învecinate. Dintre speciile de libelule (Ordinul Odonata) prezente în sit se remarca o specie din familia Lestidae, Lestesbarbarus, care este adaptată la condiții de secetă. De asemenea, în zonă viețuiește și popândăul european. Situl dispune de un plan de management;
- **ROSCI0109 Lunca Timișului** (pe teritoriul comunelor Șag, Giroc, Moșnița Nouăși Bucovăț): are o suprafață de 10.167 ha și are rolul de a conserva habitatele de zăvoaie cu Salix alba și Populus alba, de cursuri de apă din zonele de câmpie cu vegetație de RanunculionfluitantisșiCallitricho-Batrachion, de râuri cu maluri nămoloase cu vegetație de ChenopodionrubrișiBidentionși de pajiști de altitudine joasă (Alopecuruspratensis, Sanguisorbaofficinalis). Aici s-au identificat o specie de plante (Marsileaquadrifolia), 3 specii de nevertebrate, 11 specii de pești, una de amfibieni și una de mamifere (MyotisMyotis – liliac comun). Acest sit dispune de plan de management realizat cu fonduri POS Mediu 2007-2013;
- **ROSPA0144 Uivar-Diniaș** (pe teritoriul comunei Sânmihaiu Român): are o suprafață de 10.005 ha și conservă habitate de pajiști sărăturoase și de pășune care găzduiesc mai multe colonii de vânturel de seară (Falcovespertinus), precum și alte 24 de specii de păsări. Situl dispune de plan de management;
- **ROSPA0128 Lunca Timișului** (pe teritoriul comunelor Șag, Giroc, Moșnița Nouăși Bucovăț): are o suprafață de 13.507 ha și cuprinde păduri de luncă, zăvoaie, terenuri agricole, pășuni și zone umede, fiind important pentru populațiile cuibăritoare de dumbrăveancă (Coraciasgarrulus) și pentru efectivele de rață roșie (Aythyanyroca) care apar în perioadele de migrație. Parte din acest sit este declarat AIA. De le declararea acestuia ca arie de protecție s-a dovedit importanța pădurii din aval, de la Șag, respectiv a terenurilor arabile adiacente mai ales pentru vânturelul de seară (Falcovespertinus) și dumbrăveancă (Coraciasgarrulus).

Toate aceste situri se află în administrarea ANANP – Serviciul Teritorial Timiș, care monitorizează starea de conservare a habitatelor și a speciilor prin verificare în teren sau acțiuni anuale de evaluare, în colaborare cu APM Timiș, Garda Națională de Mediu – Comisariatul Județean Timiș.

Pe lângă siturile din rețeaua Natura 2000 menționate mai sus, la nivelul teritoriului analizat mai există și arii naturale protejate de interes național, care se suprapun doar parțial cu respectivele situri, respectiv:

- RONPA0755 Arboretumul Bazoș – rezervație forestieră cu o suprafață de 60 ha, amplasată în comuna Bucovăț
- RONPA0758 Pădurea Bistra – rezervație forestieră cu o suprafață de 20 ha, în comuna Moșnița Nouă

La adresa biodiversității din arealul studiat se manifestă o multitudine de riscuri, precum: fragmentarea habitatelor din cauza extinderii infrastructurii, a agriculturii intensive, a creșterii gradului de ocupare a terenurilor și a schimbării destinației acestora etc.; depozitarea ilegală de deșeuri; poluarea aerului, a apelor și a solului; turismul necontrolat; incendiile de pădure și de miriști; tăierile ilegale de lemn și braconajul; exploatarea resurselor naturale fără studii de impact; schimbările climatice (mai ales creșterea temperaturilor, seceta, inundațiile); speciile invazive (de ex. amorfă, salcâm mic, porumbar etc.).

6.7.3. CALITATEA FACTORILOR DE MEDIU

CALITATEA AERULUI

Monitorizarea calității aerului de la nivelul municipiului Timișoara și a zonei sale urbane funcționale se face, în mod oficial, de către APM Timiș, prin 4 stații automate care sunt integrate în Rețeaua Națională de Monitorizare a Calității Aerului, respectiv:

- Stații de trafic (TM-1 și TM-5) – amplasate în două zone cu trafic intens, respectiv Calea Șagului și Calea Aradului. Poluanții monitorizați sunt: SO2, NO, NO2, NOx, CO, metale grele (Pb, Ni, Cd, As - din PM10 gravimetric), PM10 nefelometric și gravimetric, compuși organici volatili (benzen, toluen, etilbenzen, o,m,p– xilen);
- Stație industrială (TM-4) – amplasată în apropierea zonei industriale din sud-estul aglomerării Timișoara, pe str. I. Bulbuca (Soarelui). Poluanții monitorizați sunt: SO2, NO, NO2, NOx, CO, O3, PM10 nefelometric, compuși organici volatili (benzen, toluen, etilbenzen, o,m, p – xilen). Stația este dotată și cu senzori de măsurare a parametrilor meteorologici;
- Stație de fond urban (TM-2) - amplasată în zona centrală a orașului, respectiv pe Bd. C.D. Loga, la distanță de surse de emisii locale, pentru a evidenția gradul de expunere a populației la nivelul de poluare urbană. Poluanții monitorizați sunt: SO2, NO, NO2, NOx, CO, O3, metale grele (Pb, Ni, Cd, As - din PM10 gravimetric), PM10 gravimetric și nefelometric, PM2,5 gravimetric, compuși organici volatili (benzen, toluen, etilbenzen,o,m,p – xilen) și parametri meteorologici;
- Stație de fond suburban (TM-3) – amplasată în localitatea Carani. Poluanții monitorizați sunt: SO2, NO, NO2, NOx, CO, O3, metale grele (Pb, Ni, Cd, As - din PM10 (gravimetric), PM10 nefelometric și gravimetric, compuși organici volatili (benzen, toluen, etilbenzen, o,m, p – xilen) și parametri meteorologici.

Datele APM Timiș colectate pentru perioada 2015-2021 indică faptul că s-au înregistrat în fiecare an depășiri ale valorilor-limită zilnice la particule în suspensie PM10, cu un vârf de 84 în 2017 și un minim de 24 în anul 2020 (pe fondul pandemiei). Tendința generală este, totuși, una de scădere, mai ales în cazul stațiilor de trafic (Calea Șagului, Calea Aradului) și a celei industriale (Soarelui). Sursele de poluare cu particule în suspensie sunt în principal arderea combustibililor fosili (în special cărbuni, dar și lemne în zona periurbană) pentru încălzire, praful de pe suprafețele rutiere și de la șantiere antrenat de vehicule, microparticulele de metal și cauciuc rezultate în urma frânării.

În ceea ce privește dioxidul de azot, s-au înregistrat depășiri ale valorilor-limită orare în fiecare an din intervalul de monitorizare 2018-2021, cu un maxim de 32 în 2019 și un minim de una în 2021. Cele mai mari valori se înregistrează la stația de trafic de pe Calea Aradului, unde s-au înregistrat an de an și depășiri ale valorilor-limită anuale. Sursele de poluare sunt mai ales: producerea de energie și încălzirea locuințelor, traficul rutier și activitățile industriale. Zona de nord-est a orașului este cea mai expusă riscului de poluare cu oxizi de azot, ca și poluării cu pulberi în suspensie.

În ceea ce privește ozonul, începând cu anul 2017 s-au înregistrat anual depășiri ale valorilor-țintă, cu un maxim de 11 în 2019 și un minim două în 2020. Acest gaz extrem de reactiv apare atunci când agenții poluanți (oxizi de azot, monoxid de carbon, substanțe organice volatile) reacționează la lumina soarelui.

Conform datelor puse la dispoziție de APM Timiș, la nivelul municipiului Timișoara există un număr de 15 unități economice cu un potențial pronunțat de poluare, care intră sub incidența Directivei 2008/1/CE (IPPC) și care trebuie să obțină autorizații integrate de mediu și să respecte anumite obligații fundamentale. Acestea includ cele două CET-uri (Sud și Centru) ale Colterm, o fabrică de lacuri și vopsele, o fabrică de detergenți (care își va suspenda activitatea începând cu anul 2023), una de gaze industriale și medicinale, un abator și o unitate de procesare a deșeurilor animale, o fabrică de bere, una de cablaje electrice (care se va reprofila pe producția de curele de transmisie și sisteme de aer condiționat), una de volane și airbag-uri, una de sisteme de filtrare și periferice ale motoarelor, una de tâmplărie PVC cu termopan, una de componente auto (mai exact piese frezate și dispozitive de verificare, care va fi extinsă și reprofilată pe producția de baterii pentru vehicule electrice și pe componente electronice) și două unități care produc filtre industriale.

FIGURĂ 186 - DISTRIBUȚIA GEOGRAFICĂ A SURSELOR POTENȚIALE DE POLUARE A AERULUI (IPPC)

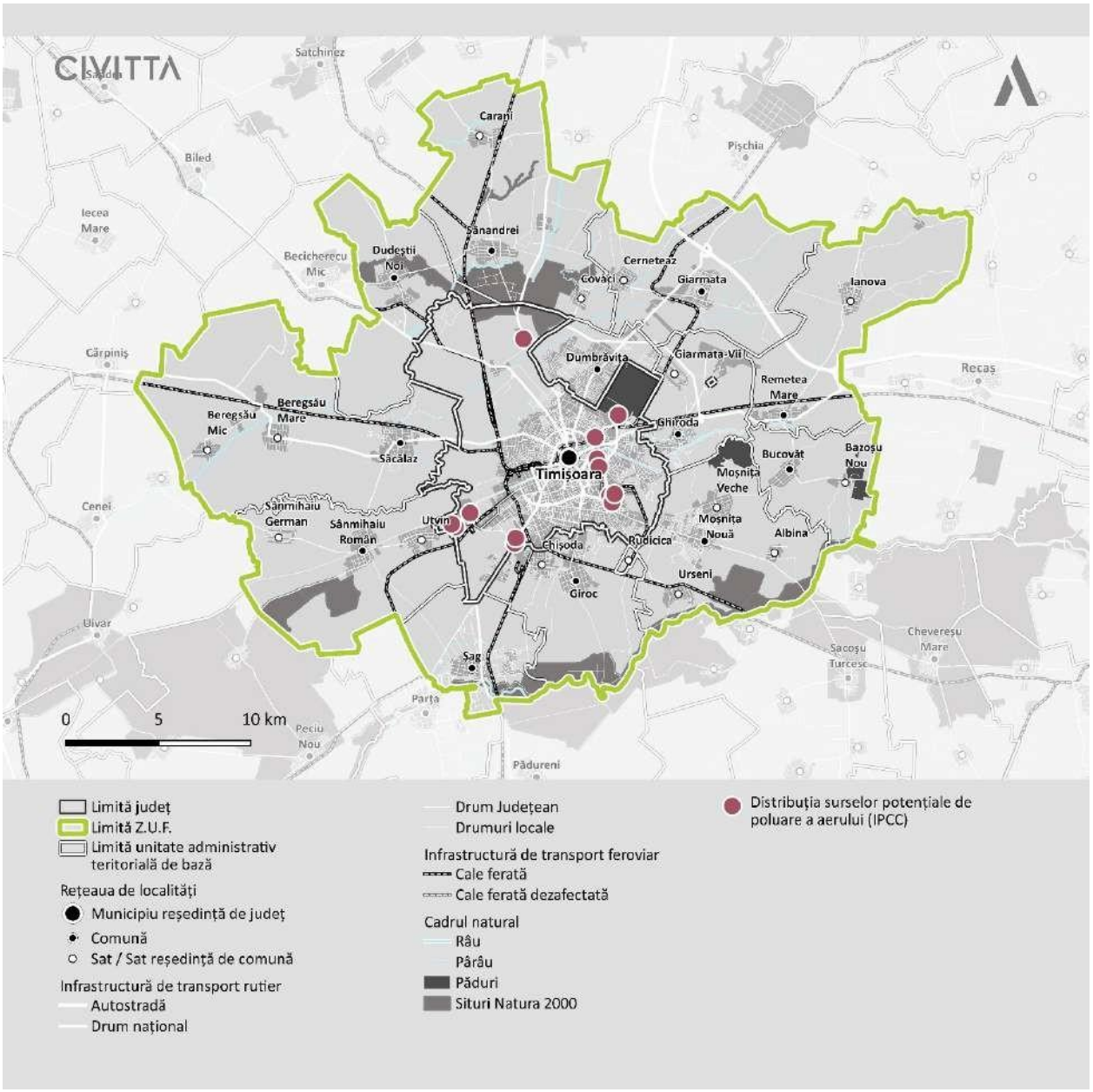

Sursa: Prelucrare proprie

La acestea se adaugă unitățile din zona urbană funcțională a orașului: un depozit de zgură și cenușă al Colterm la Utvin (comuna Sânmihaiu Român), o fermă avicolă în Giarmata, o fabrică de bandă și tuburi din fibră de sticlă din Chișoda, o fabrică de geamuri termoizolante și sticlătăiată la dimensiuni tot din Chișoda, o fabrică de componente din spume poliuretaniceși acoperiș branțuri din Chișoda.

În contextul celor menționate mai sus, Primăria Municipiului Timișoara a elaborat și aprobat Planul de Calitate a Aerului pentru PM10 în Aglomerarea Timișoara 2021-2025. Acesta a fost vizat de APM Timiș și vizează reducerea emisiilor de particule în suspensie cu 30,8 tone în scenariul de bază și cu 42,2 tone în scenariul planificat față de valoarea de referință de 161,5 tone înregistrată în anul 2017. Printre măsurile prioritare deja întreprinse de administrația locală în vederea atingerii acestui deziderat se numără spălatul străzilor în sezonul cald, curățenia extinsă, înnoirea flotei de transport public, plantări de copaci, modernizarea străzilor, scoaterea traficului greu din oraș (de ex. Calea Stan Vidrighin) etc. De asemenea,

municipalitatea a încheiat parteneriate cu Fundația ETA2U și o companie privată pentru amplasarea a 16 stații proprii de monitorizare a calității aerului din Timișoara.

Planul de Calitate a Aerului pentru PM10 pentru perioada 2021-2025 cuprinde numeroase măsuri, printre care putem aminti:

- Reabilitare/modernizare infrastructură de transport și infrastructuri conexe (construire și reabilitare poduri, amenajare drumuri de legătură, modernizare străzi, închidere inele de circulație);
- Mărirea gradului de folosire a transportului public și încurajarea utilizării mijloacelor de transport în comun și a bicicletelor pentru fluidizarea traficului (dezvoltarea sistemului de management al traficului și de supraveghere video, extinderea și reabilitarea liniilor de tramvai și modernizarea tramei stradale aferente, amenajare autostradă pentru biciclete și rețea urbană de piste, finalizarea Pasajului Solventul, înnoirea flotei de tramvaie, autobuze și troleibuze, extinderea rețelei de troleibuze, amenajare de benzi dedicate pentru transportul public);
- Reabilitarea termică a clădirilor publice și a locuințelor;
- Realizare / modernizare parcuri și spații publice urbane de agrement, identificare terenuri degradate pentru plantare perdele forestiere / împădurire (plantări de arbori, arbuști, iarbă, amenajare parcuri noi);
- Asigurarea accesibilității populației la alimentarea cu energie termică prin îmbunătățirea eficienței energetice a sistemului centralizat de termoficare (reabilitarea rețelelor termice primare și secundare);
- Îmbunătățirea programului de salubrizare (spălat-stropit străzi, întreținerea curățeniei străzilor, măturat mecanic străzi și parcări, întreținut stații de transport public, piețe și maluri Bega, măturarea și spălare mecanică artere).

În paralel, administrația locală a demarat elaborarea Planului Integrat de Calitate a Aerului (PICA) pentru Aglomerarea Timișoara, pentru indicatorii dioxid de azot, oxizi de azot și particule în suspensie (PM10), în luna ianuarie 2023 fiind organizată o dezbatere publică în acest sens. Acest plan vine în contextul în care Timișoara, alături de București, Brașov, Cluj-Napoca și Iași au înregistrat depășiri la indicatorul dioxid de azot, ceea ce a atras după sine deschiderea de către Comisia Europeană a unei proceduri de infringement împotriva României. Planul are ca țintă reducerea semnificativă a concentrației de dioxid de azot mai ales în cazul stațiilor de monitorizare de tip trafic de pe Calea Șagului și Calea Aradului (de circa 13 µg/m3), respectiv o reducere a concentrației de particule în suspensie PM10 de circa 4 µg/m3 la toate stațiile. De asemenea, se estimează reducerea cu circa 2 a numărului de depășiri ale valorilor-limită zilnice la PM10, respectiv reducerea la maxim 1 a numărului de depășiri ale valorilor-limită zilnice la NO2. Cantitatea totală de emisii estimată pentru anul 2025 este de 154 tone la PM10, respectiv 3041 tone la NO2. PICA cuprinde aceleași măsuri ca și Planul de Calitate a Aerului pentru PM10.

CALITATEA APELOR

Resursele de apă teoretice de la nivelu1 bazinelor hidrografice Bega și Timiș sunt de 0,56×109 m3/an, respectiv de 1,51×109 m3/an, în timp ce resursele de apă tehnic utilizabile sunt de 30,13×106 m3/an, respectiv de 30,9×106 m3/an. Acestea din urmă sunt distribuite în resurse de suprafață, respectiv în resurse subterane (circa 2/3 în straturi freatice și restul în straturi de adâncime).

Conform ABA Banat, la nivelul anului, starea apelor de suprafață de pe teritoriul municipiului Timișoara și a zonei sale funcționale se prezenta astfel:

- Râul Bega (între confluența cu pârâul Chizdia din zona Chizătău și confluența cu pârâul Behela, din zona Crișan a Timișoarei) – potențial ecologic moderat (din cazul potențialului ihtiofaunei) și stare chimică bună;

- Râul Bega (între confluența cu pârâul Behela și frontiera cu Serbia) – cu potențial ecologic moderat (din cauza potențialului ihtiofaunei) și stare chimică proastă (din cauza plumbului și mercurului dizolvat pentru mediul de investigare apă, respectiv a Difenileteribromuratișisi Heptaclor și heptaclorepoxid pentru mediul de investigare biota);
- Râul Bega Veche (Beregsău, Niraj, aval de confluența cu pârâul Valea Dosului din zona Pișchia) – potențial ecologic moderat (din cauza potențialului ihtiofaunei, a condițiilor de oxigenare și a nutrienților) și stare ecologică proastă (din cauza plumbului dizolvat);
- Râul Apa Mare (Vina Ciurei, Apa Neagră – amonte de confluența cu Sicso) – potențial ecologic bun și stare chimică necunoscută;
- Râul Slatina (Izvorin) – potențial ecologic moderat (din cauza condițiilor de oxigenare și a nutrienților) și stare chimică necunoscută;
- Râul Iercici (Ciortoș, Valea Mare) – potențial ecologic moderat (din cauza condițiilor de oxigenare și a nutrienților) și stare chimică necunoscută;
- Râul Șorgani (Șurgani) – potențial ecologic moderat (din cauza condițiilor de oxigenare și a nutrienților) și stare chimică necunoscută;
- Râul Pogănici (aval de confluența cu Valea Mare) – potențial ecologic bun;
- Râul Măgheruș – stare ecologică moderată (din cauza condițiilor de oxigenare) și stare chimică proastă (din cauza concentrației ridicate de plumb);
- Râul Timiș (între confluență Timișana în zona comunei Racovița – granița cu Serbia) – stare ecologică slabă (din cauza condițiilor de oxigenare, a ihtiofaunei) și stare chimică proastă (concentrație ridicată de plumb).

Priza de potabilizare Timișoara este amplasată pe malul stâng al râului Bega (Uzina nr. 4), fiind una de tip gravitațional prin prize de mal cu o capacitate totală de 1500 l/s (debit tratat 855 l/s). Tehnologia de tratare cuprinde coagulare cu sulfat de aluminiu, aluminat de sodiu, sulfat de aluminiu prehidrolizat, cărbune activ, floculare, preclorinare, decantare, pompare, filtrare în filtre rapide închise și în filtre rapide deschise, postclorinare și înmagazinare. În anul 2021, aceasta a prelevat un debit mediu de 51496,4 mc/zi, fiind înregistrate depășiri doar la indicatorul Salmonella grupa D (august).

În ceea ce privește calitatea apelor freatice, zona analizată se suprapune, în cea mai mare parte (Timișoara, Moșnița Nouă, Sânmihaiu Român, Sânandrei - parțial, Săcălaz – parțial, Șag, Giroc) peste corpul de apă Timișoara (cod GW-ROBA03), care are o suprafață de peste 2.500 kmp. La nivelul acestuia nu există captări pentru apă din freatic, ci doar puțuri gospodărești. Pe interfluviul Bega-Timiș, între aliniamentele Recaș-Bazoș, respectiv Timișoara-Moșnița Nouă-Urseni sunt amplasate forajele de adâncime de exploatare care alcătuiesc frontul de captare pentru alimentarea cu apă a municipiului. În aceste areale se remarcă o scădere a nivelului piezometric al freaticului, fără a fi identificată cauza exactă (schimbarea regimului precipitațiilor sau exploatarea). Sursele potențiale de poluare ale apelor subterane din acest corp sunt localitățile, fermele de animale (în special cele de porci, inclusiv din Parța, Pădureni, Peciu Nou) și utilizarea de îngrășăminte, ierbicide și alte substanțe chimice pe terenurile agricole. Corpul de apă a fost monitorizat în anul 2021 și se afla în stare chimică bună.

O serie de comune din zona urbană funcțională (Dudeștii Noi, Sânandrei - parțial, Săcălaz - parțial) sunt amplasate pe corpul de apă freatică GW-ROBA01 Lovrin-Vinga, cu o suprafață de 1485 kmp. Sursele potențiale de poluare sunt localitățile (depozitele de deșeuri) și activitățile agricole (produse chimice aplicate culturilor și reziduuri de la fermele zootehnice). Starea chimică a acestui corp este una bună. Alte comune (Giarmata, Remetea Mare) se regăsesc peste corpul de apă freatică GW-ROBA02 Fibiș, cu o suprafață de 725 km, unde surse potențiale de poluare sunt aceleași ca și în cazul corpului prezentat anterior. Starea chimică a acestui corp de apă era în anul 2021 una proastă, fiind depistate depășiri la azotați, inclusiv în comunele Giarmata și Remetea Mare.

Cu privire la calitatea apelor de adâncime, teritoriul analizat se suprapune peste corpul de apă Timiș, cu o suprafață de circa 11.300 kmp. Din acest corp se fac toate captările pentru alimentare cu apă (potabilă, industrială, pentru zootehnie, irigații, schimbătoare de căldură etc.). Sursele potențiale de poluare sunt localitățile (depozitele de deșeuri), unitățile agricole (produsele chimice aplicate și zootehnia), unele activități industriale și miniere. Corpul se afla în anul 2021 într-o stare chimică bună.

În anul 2021 nu au fost raportate în zonă poluări accidentale.

CALITATEA SOLURILOR

Raportul județean privind starea mediului în anul 2021, care citează datele furnizate de Direcția pentru Agricultură Județeană Timiș, indică faptul că cea mai mare parte a terenurilor agricole (33% din cele arabile, 39% din pășuni, 40% din vii și 29% din livezi) din județul Timiș se află în clasa a III-a de calitate, adică sunt soluri cu fertilitate mijlocie. Acestea sunt urmate de solurile din clasa de calitate II (27% din terenurile arabile, 25% din pășuni, 20% din vii și 17% din livezi), respectiv de cele din clasa IV (20% din terenurile arabile, 18% din pășuni, 20% din vii și 40% din livezi). În ceea ce privește suprafețele afectate de diverși factori limitativi, datele Oficiului de Studii Pedologice și Agrochimice citate de același raport indicau, pentru anul 2017 (ultimul pentru care există date), indicau faptul că 26% din suprafața agricolă a județului era afectată de compactarea secundară a solului din cauza lucrărilor agricole necorespunzătoare (talpa plugului), 24% de compactarea primară, 12% de degradări ale vertosolurilor și ale litosolurilor, 4% de sărăturare, 1% de eroziune cauzată de ape și sub 1% de alunecări de teren, prăbușiri, tasări, scurgeri.

Conform MADR, UAT-urile din aria analizată afectate de constrângeri naturale semnificative sunt:

- Dudeștii Noi (100% din terenuri cu deficit de apă, 32% cu drenaj slab 5 și 25% cu salinizare/alcalinizare).

Cu toate că restul UAT-urilor nu intrau în categoria zonelor cu constrângeri semnificative, acestea nu erau ferite de factori limitativi, cu precădere legate de drenajul slab (39% din Moșnița Nouă, 38% în Sânmihaiu Român, 36% în Giarmata, 34% în Timișoara, 31% în Săcălaz, 27% în Bucovăț, 26% în Dumbrăvița, 25% în Sânandrei etc.), aciditate (25% în Sânmihaiu Român, 24% în Dumbrăvița etc.), salinizare / alcalinizare (12% Sânandrei, 9% în Săcălaz, 7% în Timișoara).

Îngrășămintele chimice s-au aplicat în anul 2021 pe cea mai mare parte a terenurilor arabile din zonă, predominând cele complexe (46% din suprafață), urmate de cele azotoase (12%), fosfatice și potasice (6%). De asemenea, fungicidele, insecticidele și erbicidele s-au administrat pe 83%, 81%, respectiv 61% din terenurile arabile. Conform Ordinului nr. 743/2008, comunele Dudeștii Noi, Dumbrăvița, Ghiroda, Giarmata, Giroc, Moșnița Nouă, Remetea Mare, Săcălaz, Șag, Sânandrei și Sânmihaiu Român sunt vulnerabile la poluarea cu nitrați din activități agricole (atât ca urmare a aplicării îngrășămintelor chimice la culturi vegetale, cât și a dejecțiilor rezultate din creșterea animalelor).

Conform APM Timiș, la nivelul municipiului Timișoara și a zonei sale urbane funcționale există peste 30 de situri potențial contaminate, din care:

- 29 de benzinării și depozite de carburanți ale operatorilor privați din domeniu, amplasate în Timișoara, Dumbrăvița, Ghiroda, în activitate;
- 1 stație de epurare: Timișoara (cu paturile de deshidratare temporară de la Cenei) – în activitate;
- Platforma industrială ”Solventul” din Timișoara – o fostă fabrică de solvenți dezafectată amplasată pe un teren de mari dimensiuni unde s-au raportat concentrații ridicate de zinc, plumb sau nichel. Zona este vizată de o dezvoltare imobiliară;
- Un sit în comuna Săcălaz.

POLUAREA FONICĂ

Harta de zgomot pentru municipiul Timișoara a fost actualizată, în baza prevederilor Directivei 2002/49/EC și a Legii nr. 121/2009, în anul 2018 și cuprinde hărți strategice de zgomot pentru trafic rutier, trafic tramvai și zgomot industrial, atât de zi cât și de noapte cu indicatori colectați la nivelul anului 2016. În cazul

traficului rutier pe timp de zi, hărțile au indicat depășirea nivelului de zgomot admis (70 dB) cu mai mult de 5 dB pe 13 artere (Calea Șagului, Calea Buziașului, Calea Dorobanților, Calea Aradului, Bd. Liviu Rebreanu, Bd. 16 Decembrie 1989, Str. Budai Deleanu, Str. Șt. O. Iosif, Str. Oituz, Str. Baba Dochia, Str. Andrei Șaguna, Str. Simion Bărnuțiu, Str. Gh. Lazăr), respectiv cu mai puțin de 5 dB pe alte 50 de străzi, cauza principală fiind numărul mare de autovehicule. Numărul de persoane expuse la valori ale zgomotului peste limita admisă era de 26.600 (dintre care 5.100 la peste 75 dB). În cazul traficului de noapte, 20 de străzi înregistrau un nivel de zgomot cu peste 5 dB mai ridicat decât valoarea admisă (60 dB), iar 54 raportul depășiri cu mai puțin de 5 dB. În acest caz, numărul de persoane expuse la valori peste limita admisă era de 38.900. Numărul acestora era de 2,7 ori mai mare pe timp de zi, respectiv de 3,3 ori mai mare pe timp de noapte decât în anul 2011, motivul fiind creșterea accentuată a gradului de motorizare și a volumelor de trafic, corelate cu nerealizarea unor investiții propuse în Planul de Acțiune din 2013 (de ex. ecrane de protecție împotriva zgomotului și schimbarea stratului de uzură pe anumite artere). Municipalitatea a inițiat în anul 2022 demersurile de actualizare a hărților strategice de zgomot.

FIGURĂ 187 - HARTĂ STRATEGICĂ DE ZGOMOT PENTRU TRAFIC RUTIER A MUNICIPIULUI TIMIȘOARA

Sursa: INCERTRANS

În cazul transportului public cu tramvaiul nu se înregistrau depășiri ale pragurilor admise, nici pe zi și nici pe timp de noapte, situație identică cu cea raportată în anul 2011. În cazul activităților industriale, nu existau persoane expuse la valori de zgomot peste pragul admis (65 dB) în timpul zilei, ca și în 2011. În

schimb, un număr de 201 persoane din imediata vecinătate a Colterm, a fabricii de bere și a celei de detergenți erau expuse la un nivel de zgomot peste limita admisă (55 dB) pe timpul nopții.

Planurile de Acțiune pentru Prevenirea și Reducerea Zgomotului Ambiant în Municipiul Timișoara au fost revizuite în anul 2019 și au valabilitate de 5 ani. Acestea includ următoarele măsuri grupate pe categorii:

I. În sfera poluării fonice generate de traficul auto:

a) prevenirea zgomotului produs de traficul autovehiculelor (prin: achiziția de vehicule de interes public care produc mai puțin zgomot cu anvelope care au o singură undă neagră; planificarea urbanistică care să reducă nevoia de deplasare pe distanțe mari și creșterea accesului la infrastructura de transport public; promovarea transportului comun prin introducerea de benzi dedicate și semaforizarea cu prioritate în intersecții; încurajare utilizării bicicletelor prin amenajarea de piste noi; reducerea traficului la destinație prin mărirea taxelor de parcare în zonele aglomerate, limitarea perioadei de parcare, introducerea de taxe de drum, încurajarea ridesharing; realizarea de facilități de tip Park&Ride; reducerea transportului de marfă prin amenajarea de centre logistice și instalarea de sisteme coordonate de distribuție a mărfurilor)

b) concentrarea traficului sau devierea acestuia către zone mai puțin sensibile (prin: concentrarea traficului pe străzile principale și calmarea acestuia pe străzile secundare; devierea traficului către zone non-rezidențiale și șosele de centură)

c) tratarea corespunzătoare a traficului care nu poate fi evitat sau deviat (prin: asigurarea unei stări tehnice bune și foarte bune a căilor de rulare; amenajarea de sensuri giratorii și de intersecții cu semafoare cu sincronizare computerizată; implementarea unui concept de ansamblu pentru managementul traficului prin limitări de viteză, sensuri unice, devieri pe drumuri alternative etc.; reproiectarea străzilor care să mărească distanța dintre sursa de zgomot și fațadă, prin amenajarea de aliniamente verzi, trotuare, benzi pentru biciclete; atenuarea căii de propagare prin bariere fonice, planificare urbană care să descurajeze deschiderile între clădiri pe străzile cu trafic intens; izolarea fațadelor și reconstruirea acoperișului clădirilor

Intervențiile concrete propuse în Planuri care țintesc reducerea zgomotului produs de trafic în cazul Timișoarei sunt: închideri de inele, construirea de pasaje, completarea variantelor de ocolire, construirea de artere radiale, modernizare străzi fără îmbrăcăminte asfaltică, modernizarea stațiilor de transport în comun, extinderea și înnoirea flotei vehicule pentru transport public (tramvaie, troleibuze, autobuze electrice), înnoirea rețelei de contact pentru troleibuze și tramvaie, extinderea rețelei de transport public electric, extinderea rețelei de piste de biciclete, amenajarea de coridoare pietonale și reabilitarea spațiilor publice exclusiv pietonale/sharedspace, construcția de structuri de parcare, optimizarea intersecțiilor, îmbunătățirea sistemelor de management a traficului pentru a prioritiza transportul public și deplasările nemotorizate, construcția de facilități Park&Ride, introducerea conceptului de zone rezidențiale cu viteză maximă de 20 km/h, întreținerea și amenajarea spațiilor verzi cu statut de zone liniștite, stimularea achiziționării de autovehicule electrice, extinderea rețelei de stații de încărcare și de parcări dedicate pentru autovehicule electrice. Prin implementarea acestor măsuri, municipalitatea a prognozat o reducere a numărului de persoane expuse unui nivel de zgomot peste media admisă de la 26.600 la 5.800 în timpul zilei, respectiv de la 38.900 la 14.400 în timpul nopții.

II. În domeniul poluării fonice generate de activitățile industriale - măsurile vizează:

- **reducerea zgomotului la sursă** (prin înlocuirea mașinilor și utilajelor vechi și zgomotoase, reducerea la minim pe timpul nopții a transportului intern în afara clădirilor și a altor activități zgomotoase, închiderea mașinilor zgomotoase în incinte și utilizarea de amortizoare de sunet etc.);
- **atenuarea îmbunătățită pe calea de propagare** (amplasarea de bariere fonice în proximitatea clădirilor expuse);
- **măsuri în jurul receptorului** (izolarea fațadelor și a ferestrelor, refacerea acoperișurilor);

III. Desemnarea zonelor liniștite

În cazul Timișoarei au fost identificate 3 zone cu potențial de a fi desemnate zone liniștite, respectiv: Pădurea Verde (724,6 hectare), Parcul Pădurice (9,4 ha) și Parcul Copiilor ”Ion Creangă” (6,4 hectare). Acestea pot obține acest statut doar în măsura în care se vor întreprinde măsurile care să conducă la scăderea nivelului de zgomot de pe arterele adiacente și la interzicerea amplasării altor surse de zgomot.

CNCF CFR a realizat, la rândul său, o hartă strategică de zgomot pentru transportul feroviar care a indica faptul că acesta are un impact ridicat mai ales de-a lungul liniei care leagă Arad de Timișoara și respectiv Lugoj-Caransebeș, cu o concentrare în zona stațiilor Timișoara Nord și Timișoara Est, unde se înregistrează peste 30.000 de treceri/an. Totuși, per ansamblu, traficul feroviar a expus doar 138 de persoane la valori de zgomot pentru cele permise, care locuiesc în zona de curbura a căii ferate din zona Ronaț și pe Str. Coriolan Brediceanu. Măsurile de remediere cuprinse în planurile de reducere a zgomotului generat de traficul auto vizează introducerea materialului rulant nou, înlocuirea saboților de frână din fontă cu cei din materiale compozite în cazul vagoanelor de marfă, reabilitarea acustică a locomotivelor, rectificarea căii de rulare și a roților, utilizarea amortizoarelor de zgomot de șină, utilizarea de ecranări combinate, utilizarea de ecrane fixe, diminuarea vitezei de deplasare, înlocuirea șinei cu joante cu șină sudată, înlocuirea traverselor de lemn cu unele din beton.

FIGURĂ 188 - HARTĂ STRATEGICĂ DE ZGOMOT PENTRU TRANSPORT FEROVIAR A MUNICIPIULUI TIMIȘOARA

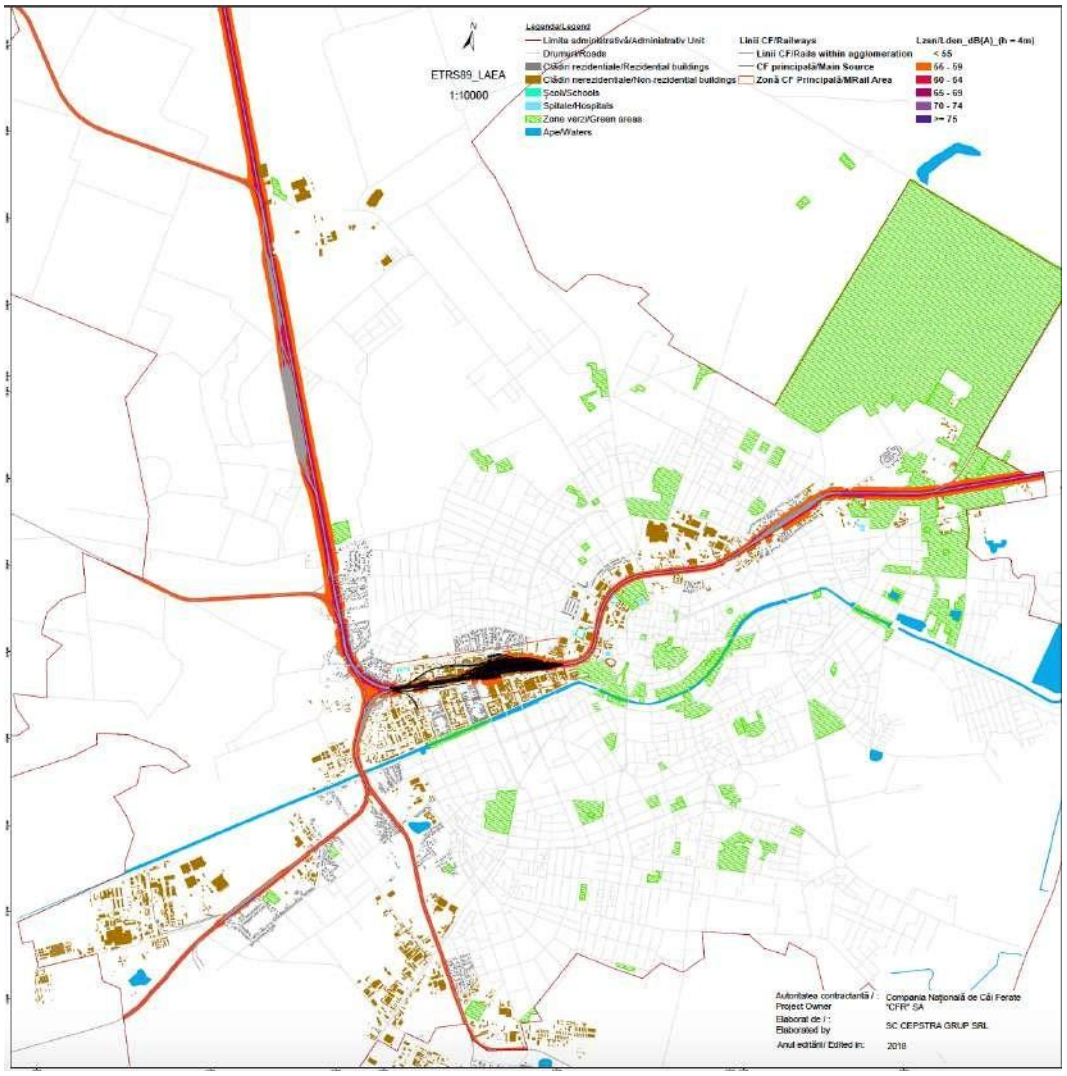

Sursa: CNCF CFR

CNAIR a realizat hărți strategice de zgomot pentru A1, DN 6, DN 59, DN 59A și DN 69, care au indicat un număr mare de persoane expuse peste limite de zgomot admise, mai ales în cazul UAT-urilor Timișoara (399 pe DN6, 52 pe DN 59A, 25 pe DN 69), Ghiroda, Remetea Mare, Șag (426 pe DN 59), Săcălaz (475 pe DN 59A) - care sunt traversate prin zonele intens locuite de coridoarele majore de transport rutier. Măsurile pe termen scurt incluse în planurile pentru reducerea zgomotului generat de traficul rutier se referă la izolarea fonică a locuințelor expuse, iar cele pe termen lung vizează extinderea rețelei de autostrăzi / drumuri expres, construcția de variante de ocolire, implementarea standardelor europene de transport intermodal și combinat, înnoirea parcului auto prin achiziția de vehicule electrice/hibrid și instalarea de stații de reîncărcare, reabilitarea și modernizarea drumurilor naționale existente în vederea fluidizării traficului și asigurarea unui management al traficului adecvat condițiilor actuale. De asemenea, acțiunile de întreținere a drumurilor naționale vor cuprinde lucrări de așternere covoare asfaltice fonoabsorbante, realizarea de insule de calmare a traficului și montarea de panouri fonoabsorbante (cu acordul comunităților vizate).

Consiliul Județean Timiș a realizat hărți strategice de zgomot pentru DJ 592 (Timișoara-Moșnița Nouă-Albina), din care au rezultat foarte puține persoane (23) expuse la valori peste limită, respectiv pentru DJ 691 (Timișoara-Dumbrăvița-Giarmata), în cazul acestuia din urmă neexistând depășiri ale valorilor maxime.

6.7.4. RISCURI ȘI AMENINȚAREA SCHIMBĂRILOR CLIMATICE

Schimbările climatice reprezintă deja o realitate la nivelul zonei analizate. Față de media anilor 1961-2013, de 11,5°C, temperatura medie anuală din intervalul 2014-2021 a avut constant valori mai ridicate cu 0,4-1,7°C, maxima fiind atinsă în anul 2019 (13,2°C). Această dinamică vine în contextul în care temperatura medie anuală din ultimii 60 de ani plasează Timișoara pe locul 4 la nivel național în topul celor mai calde aglomerări urbane din România, după Constanța (11,9°C), Craiova (11,7°C) și București (11,5°C).

FIGURĂ 189 - TEMPERATURA MEDIE ANUALĂ ÎN MUNICIPIUL TIMIȘOARA, ÎN PERIOADA 2014-2021 (°C)

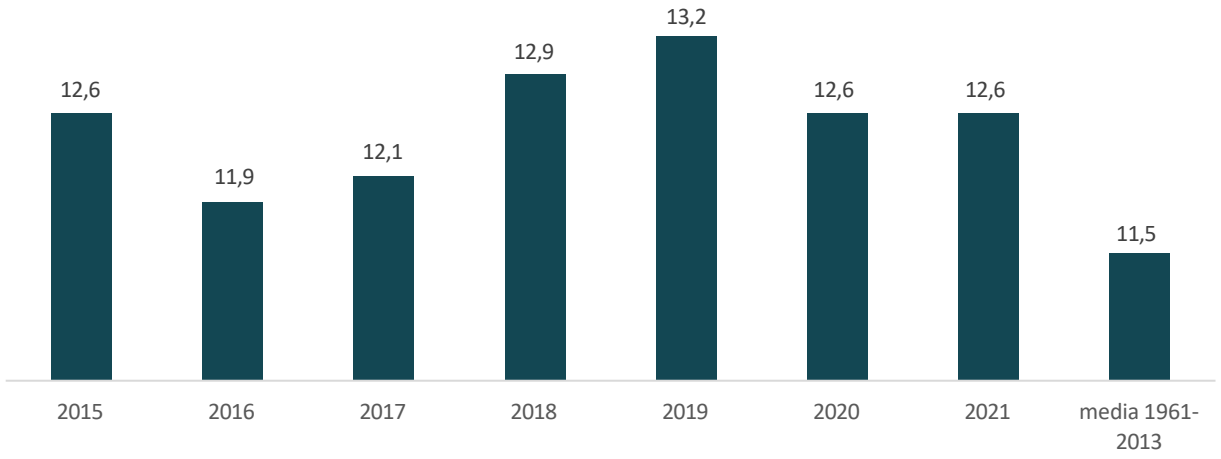

Sursa: Anuarul Statistic al Județului Timiș

Temperaturile maxime absolute înregistrate în intervalul 2014-2021 la nivelul Timișoarei s-au apropiat de maximul istoric înregistrat la nivel local (41,1°C din iulie 2007), ajungând la 39,8°C în august 2017. Numărul mediu anual al zilelor tropicale (cu o temperatură maximă de peste 30°C) a variat în perioada 2014-2021 între 30 și 67, cu o medie a intervalului de 53,3, aproape dublă față de media anilor 1961-2013 (32,8).

FIGURĂ 190 - NUMĂRUL ANUAL AL ZILELOR TROPICALE ÎNREGISTRATE ÎN MUNICIPIUL TIMIȘOARA, ÎN PERIOADA 2014-2021 (°C)

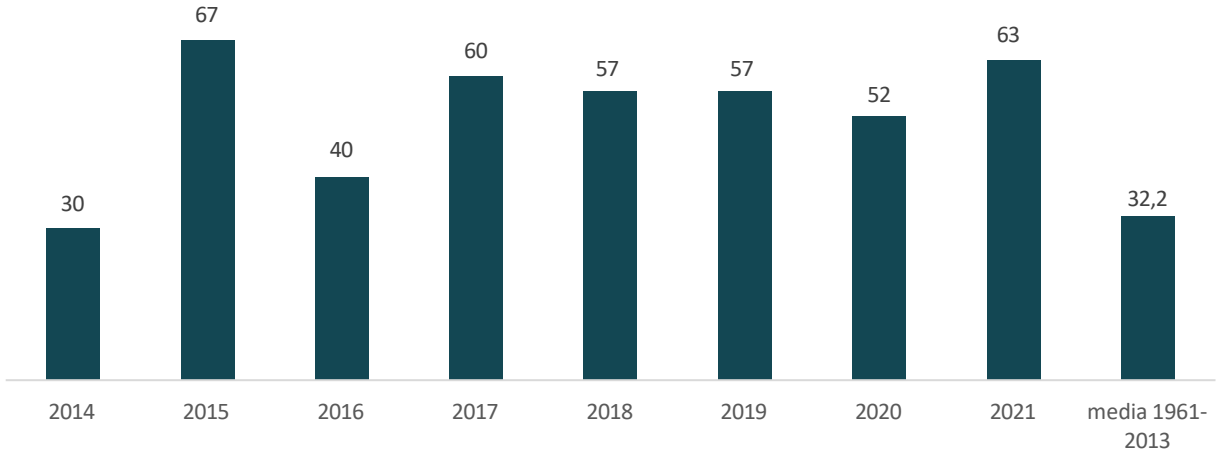

Sursa: Centrul Meteorologic Regional Banat-Crișana

Numărul mediul al zilelor caniculare (cu temperaturi de peste 35°C) a fost de 3,4 în perioada 1961-2013, însă acesta înregistrează evidentă tendință evidentă de creștere în ultimii ani. Spre exemplu, în anul 2021 numărul zilelor caniculare a fost de 20.

În ceea ce privește regimul precipitațiilor, nu au fost observate modificări semnificative statistic în ultimele decenii. Precipitațiile medii anuale pentru intervalul 2014-2021 a fost de 584 mm (față de 600 mm în intervalul 2006-2013, cu cele mai mari valori lunare în perioada mai-iunie. Numărul de zile cu vijelie a fost de 5 în intervalul 2014-2020, identic cu cel din intervalul 2006-2013, în timp ce numărul de zile cu grindină a fost de 9 (față de 8 între 2006 și 2013). În același timp, se remarcă o scădere a grosimii maxime a stratului de zăpadă, care în intervalul 2014-2021 a mai depășit 10 cm doar în doi ani (2014 și 2018), față de fiecare iarnă în intervalul 2006-2013. În cazul temperaturilor minime, în intervalul 2014-2021 nu s-au înregistrat temperaturi mai joase de -20°C, în timp ce în intervalul anterior s-a înregistrat o valoare de -28,3°C

Un studiu recent al Băncii Mondiale indică faptul că 58% din populația Timișoarei este expusă unui risc termic mare și foarte mare cauzat de insulele de căldură urbană. Această valoare este mult mai ridicată decât în cazul altor municipii de talie similară, precum Cluj-Napoca (24%) și Brașov (37%), însă inferioară celei din Iași (80%), Constanța (70%) și Craiova (88%), precum și celei din București (92%).

Municipiul Timișoara și zona sa urbană funcțională sunt expuse mai multor tipuri de riscuri naturale și antropice, majoritatea agravate de schimbările climatice în curs, prezentând, de asemenea, și unele vulnerabilități specifice care pot conduce la efecte negative asupra populației, infrastructurii sau activităților economice.

În categoria riscurilor naturale care pot afecta zona, regăsim:

INUNDAȚIILE

În municipiul Timișoara există următoarele lucrări hidrotehnice:

- Mal stâng și mal drept Canalul Bega – ambele amenajate cu dale, pereu de piatră, prism de anrocamente pe ambele maluri, pe sectorul Nod Hidrotehnic Bega – Timișoara – Podul Modoș (CFR). Aceste lucrări aflate în administrarea ABA Banat sunt în stare bună și necesită doar lucrări anuale de întreținere;

- Nodul Hidrotehnic Timișoara – care se află în administrarea companiei municipale Colterm, are rolul de a produce energie electrică și se află pe Strada Chopin, în proximitatea uzinei de apă 2+1. Hidrocentrala a fost construită în anul 1910 și este încă în funcțiune.

ABA Banat are în plan demararea mai multor obiective în zona Timișoarei care să contribuie la îmbunătățirea apărării în caz de inundații:

- *"Consolidare si Reprofilare Râu Timiș pe Sectorul Lugoj – Frontiera Serbia , Jud. Timiș"* – care include lucrări de consolidări de mal drept pe 568 m în satul Albina (Comuna Moșnița Nouă), respectiv de mal drept pe 165 m în comuna Parța;
- *Amenajarea unui traseu cicloturistic pe digul râului Timiș*– care traverseaz ăși teritoriul comunelor Moșnița Nouă (Albina) și Șag, cu finanțare prin PNRR;
- *Îmbunătățirea biodiversității habitatelor acvatice și ripariene prin creșterea conectivității laterale a corpului de apa și înființarea de zone umede pe sectorul inferior al râului Bega Veche* - care vizează reconectarea meandrelor la albia minoră în interiorul digurilor existente în comuna Cenei, respectiv crearea unei zone umede pe malul drept al râului Bega Veche, imediate amonte de Beregsău Mic (comuna Săcălaz).

La finalul anului 2022 au fost finalizate, cu fonduri IPA Interreg CBC România-Serbia, lucrările de punere în siguranță a nodului hidrotehnic de la Sânmihaiu Român, obiectiv de patrimoniu construit finalizat în anul 1915. Acestea au vizat repararea și reabilitarea barajului stăvilar, respectiv a ecluzei.

Hărțile de hazard și risc la inundații, ciclul al 2-lea, realizate de Administrația Națională "Apele Române" indică faptul că pentru scenariul de inundabilitate fluvială cu probabilitate medie (pentru debite maxime cu probabilitate de depășire 1%, respectiv inundații care se pot produce o dată la 100 de ani), impactul asupra municipiului Timișoara ar fi unul foarte limitat, nefiind afectate zone construite, ci cel mult unele elemente de infrastructură (străzi, poduri, noduri hidrotehnice etc.). În schimb, la nivelul zonei urbane funcționale ar fi afectate într-o măsură mică comunele Sântandrei și Șag.

FIGURĂ 191 - LIMITA DE INUNDABILITATE PENTRU INUNDAȚII FLUVIALE ÎN SCENARIUL CU PROBABILITATE MEDIE

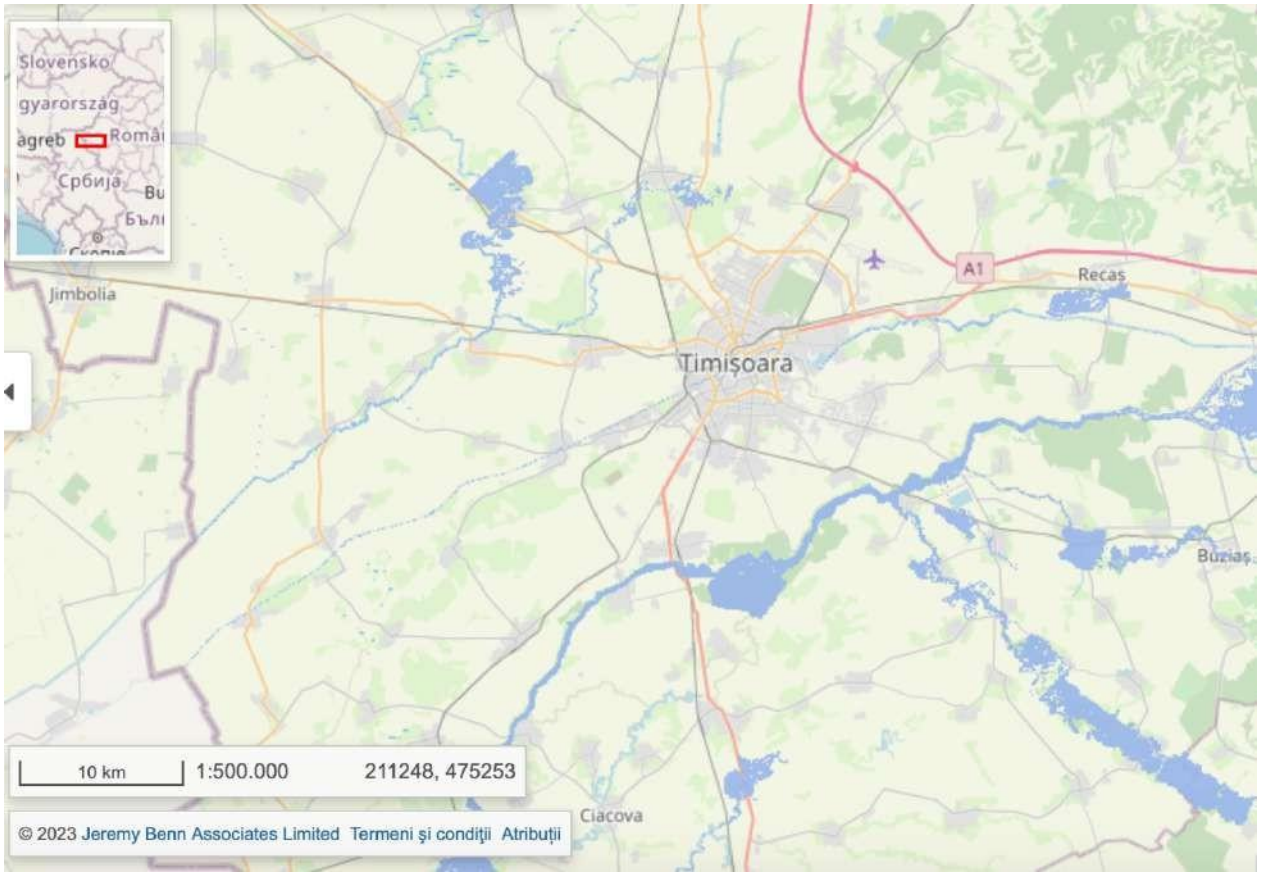

Sursa: ANAR

În cazul scenariului de inundații fluviale cu probabilitate mare (pentru debite maxime cu probabilitate de depășire 10%, respectiv inundații care se pot produce o dată la 10 de ani), impactul ar rămâne unul ridicat pentru comuna Șag.

FIGURĂ 192 - LIMITA DE INUNDABILITATE PENTRU INUNDAȚII FLUVIALE ÎN SCENARIUL CU PROBABILITATE MARE

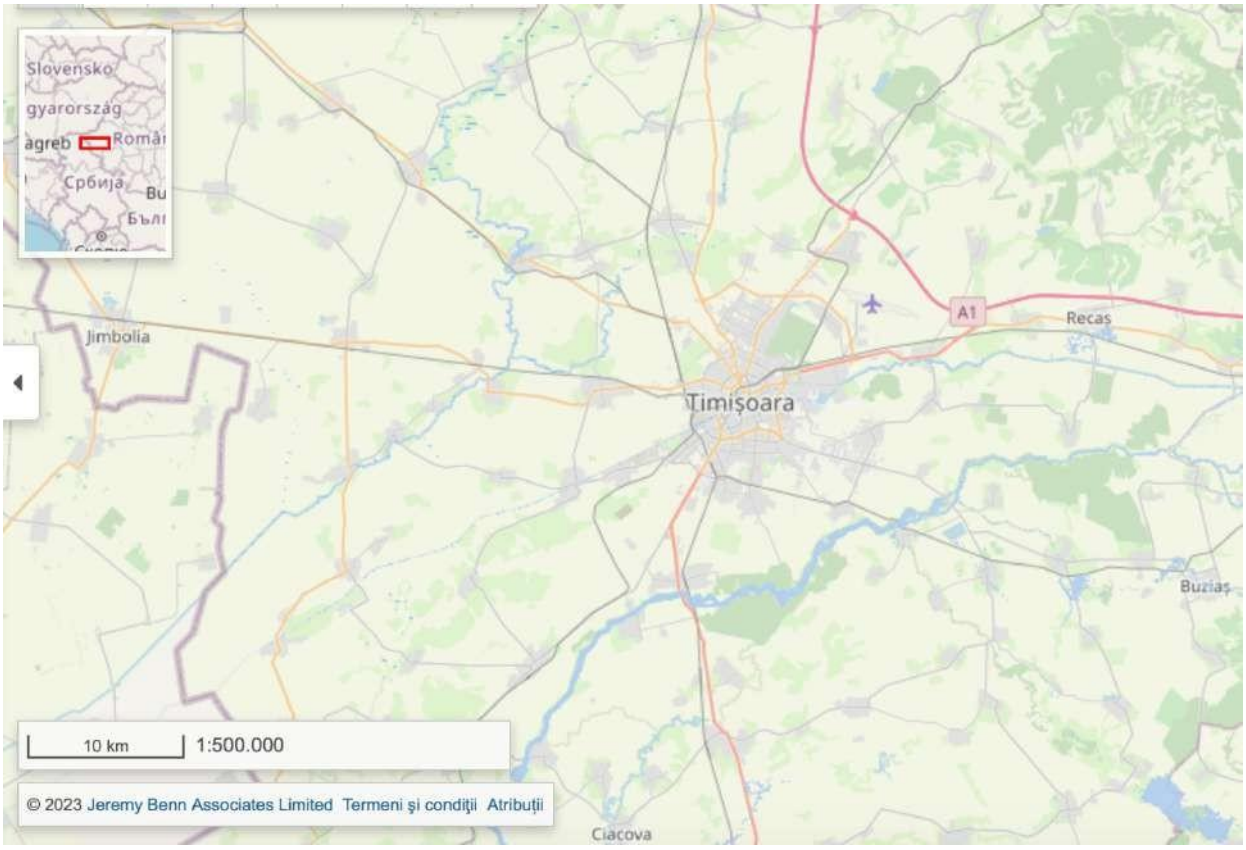

Sursa: ANAR

Cel mai mare risc în cazul specific al Timișoarei (ca și al altor comune intens populate, precum Dumbrăvița și Giroc) este însă cel legat de inundațiile pluviale. În cazul scenariului cu probabilitate medie (o dată la 100 de ani), pasajele și o parte dintre arterele principale ale orașului (de ex. Bd. Dâmbovița, Str. Ana Ipătescu, Bd. Victor Babeș, Str. Cluj, Aleea F.C. Ripensia, Str. 1 Decembrie 1918, Bd. Gral Dragalina, Bd. I.C. Brătianu, Bd. Mihai Eminescu, Bd. C.D. Loga, Str. Gh. Lazăr, Str. Coriolan Brediceanu, Calea Bogdăneștilor, Bd. Cetății, Str. Aristide Demetriade etc.), inclusiv Piața Victoriei, ar fi acoperite de ape ce pot ajunge până la 50 cm. În cazul pasajelor (de ex. Popa Șapcă sau Jiul) apa ar putea ajunge la peste 2m.

Aproximativ aceleași zone sunt expuse riscului de inundații pluviale și în cazul scenariului cu probabilitate ridicată (o dată la 10 ani), diferența fiind că în acest caz adâncimea apei s-ar reduce sub 2 m chiar și în cazul pasajelor menționate.

FIGURĂ 193 - LIMITA DE INUNDABILITATE PENTRU INUNDAȚII PLUVIALE URBANE ÎN SCENARIUL CU PROBABILITATE MEDIE

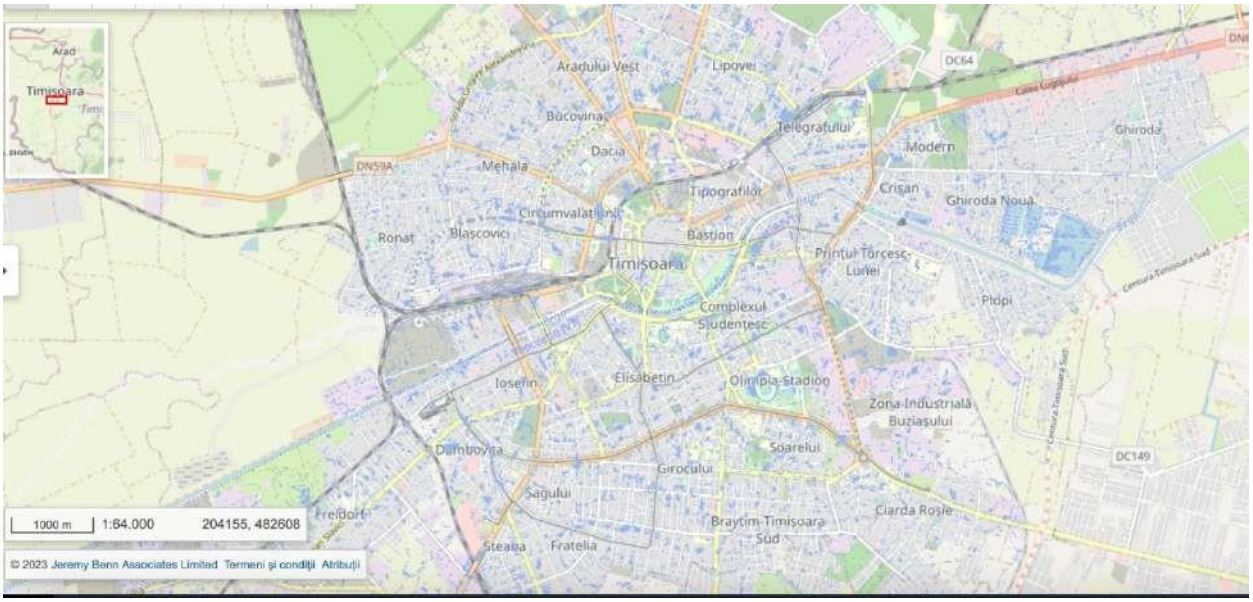

Sursa: ANAR

FURTUNI, TORNADE, SECETĂ, ÎNGHEȚ

Furtunile apar mai ales în sezonul cald, frecvența și intensitatea lor crescând odată cu fenomenul schimbărilor climatice. Între 2000 și 2021 au avut loc peste 100 de astfel de evenimente în județ, efectele fiind dintre cele mai grave: rănirea sau uciderea persoanelor surprinse în afara clădirilor (de ex., în anul 2017 un tânăr din Timișoara a fost ucis de căderea unui panou peste autoturismul în care se afla); întreruperea alimentării cu energie electrică și chiar a alimentării cu apă; întreruperea traficului rutier, feroviar și aerian (de ex. în anul 2019 mai mulți copaci au căzut peste firele de electricitate); avarierea locuințelor și a obiectivelor publice (de ex. în mai 2022 o furtună a luat pe sus acoperișul unui bloc din municipiu, în aprilie 2019 un alt acoperiș a căzut peste două autoturisme, la fel în august 2018 etc.); distrugerea culturilor agricole; întreruperea rețelei de telefonie fixă și mobilă etc.

Grindina este specifică tot sezonului cald frecvența sa de producere fiind similară cu cea a furtunilor și în alte anotimpuri (de ex. în ianuarie 2023). În municipiu aceasta poate conduce la avarierea clădirilor și a vehiculelor, la care se adaugă afectarea gravă a culturilor agricole în zona urbană funcțională. În anul 2022 bucăți mari de gheață, unele cu forme ciudate, au avariat numeroase vehicule și gospodării din zona Timișoarei.

Fenomenul de secetă, deși mai redus ca frecvență față de partea de sud, sud-est și est a țării, afectează și zona Timișoarei. În anul 2022, peste 90.000 ha de teren agricol din județul Timiș au fost calamitate, o situație fără precedent în istoria recentă, care a redus dramatic cantitățile de porumb, floarea soarelui și plante furajere recoltate. În unele comune din județ alimentarea cu apă potabilă a avut de suferit, scăzând presiunea, iar cetățenii au fost îndemnați să nu o mai folosească pentru udarea grădinilor. În cazul gospodăriilor care folosesc puțuri proprii, probabilitatea secării acestora este tot mai ridicată.

Înghețul și înzăpezirile au scăzut în frecvență și intensitate odată cu schimbările climatice, însă pot apărea episoade scurte cu căderi importante de zăpadă și, mai rar, viscol. Acestea pot conduce întreruperea sau

îngreunarea circulației, a alimentării cu energie electrică, afectarea rețelelor de telefonie mobilă, avarierea unor clădiri etc.

INCENDIILE DE PĂDURE ȘI DE VEGETAȚIE

Conform Planului de Analiză și Acoperire a Riscurilor, zonele împădurite de pe raza Ocolului Silvic Timișoara care sunt cele mai expuse riscului de incendiu nu se află în perimetrul zonei urbane funcționale. Totuși, și alte păduri din zonă (de ex. Pădurea Bistra din Ghiroda, Pădurea Verde din Timișoara, Parcul Dendrologic Bazoș din Bucovăț etc.) pot fi afectate de acest fenomen, mai ales în perioadele secetoase.

Incendiile de pădure și de vegetație sunt însă mult mai frecvente decât cele de pădure, în contextul în terenurile agricole predomină peisajul din împrejurimile municipiului. Deși există o legislație clară în acest domeniu, proprietarii încă folosesc focul deschis pentru eliminarea deșeurilor vegetale. Spre exemplu, în zona Freidorf s-au aprins în iulie 2022, inclusiv pe fondul secetei prelungite, circa 30 ha de miriște, fumul fiind resimțit pe o rază de kilometri. În anul 2019 un incident similar a avut loc, tot în luna iulie, în comuna Săcălaz.

CUTREMURE

În zona Banatului există mai multe zone seismogene, care de-a lungul timpului au provocat cutremure puternice. Totuși caracteristicile solurilor din zonă, preponderent de tip sedimentar necompactat care nu permite acumularea unei cantități mari de energie, face ca riscul unor seisme comparabile cu cele din zona Vrancea să fie extrem de redus. Cutremurele din zona Timișului sunt de mică adâncime (10-12 km), au o arie restrânsă cu un diametru al zonei epicentrale de maxim 20 km și total imprevizibile, fără a se putea stabili o perioadă orientativă de revenire.

Cutremure cu o intensitate în epicentru de 8 grade pe scara Mercalli pot apărea mai ales în zona Șag, iar în cazul celor cu o intensitate de 7 grade pe scara Mercalli cele mai expuse zone ar fi municipiul Timișoara și comunele Sânmihaiu Român și Săcălaz. Principalele falii seismice din zonă sunt Timișoara Vest și Săcălaz-Sânmihaiu Român. Ultimul seism important din zonă a avut loc în anul 1991, cu epicentrul la Banloc și cu o intensitate de 5,7 grade pe scara Richter. Acesta a condus la un deces și la sute de case avariate în respectiva comună. În același an, comuna Voiteg din apropierea Banlocului a fost afectată de un cutremur de 5,6 grade pe scara Richter, fiind avariate cele mai multe dintre locuințe.

Așadar, riscul de producere a unor seisme care să producă pagubele și chiar pierderi de vieți omenești este mai ridicat în zona de sud și de vest a municipiului, estimările ISU ajungând chiar la 600 de clădiri grav avariate și 400 de persoane grav rănite/decedate. Cele mai expuse sunt clădirile vechi, construite înainte de 1940, care au zidăria din cărămidă și mortar pe bază de var. Acestea sunt concentrate mai ales în centrul vechi al Timișoarei, în Piața Traian, cartierul Iosefin sau Sfânta Maria. În urmă cu peste 15 ani, conducerea Primăriei de la acel moment a demarat un studiu pentru inventarierea clădirilor cu risc seismic, dar procesul nu a fost finalizat până în prezent. Datele preliminare de la acel moment indicat nevoia de expertizare seismică a peste 500 de clădiri. Un procent nesemnificativ din aceste expertize au fost realizate efectiv de proprietarii publici și privați.

În municipiul Timișoara se intenționează consolidarea clădirilor cu risc seismic Castelul Huniade (Restaurare, consolidare și punere în valoare a monumentului istoric ”Castelul Huniade, azi Muzeul Banatului”, cod LMI TM-II-m-A-06140), și Biblioteca Județeană (Reabilitare imobil P-ța Libertății nr. 3 Modificări interioare, modificări exterioare, reabilitare fațade și amenajare parțială mansardă pod existent, amplasare lift interior, acces exterior, demolare parțială)prin Programul național de consolidare a clădirilor cu risc seismic ridicat[291].

De asemenea, în anul 2021, Primăria Municipiului Timișoara a (re)lansat Programul de sprijin financiar pentru creșterea calității arhitectural-ambientale a clădirilor din zonele prioritare de intervenție din

[291] https://www.fonduri-structurale.ro/stiri/30784/mdlpa-primele-50-de-proiecte-care-vor-primi-finantare-prin-programul-national-de-consolidare-a-cladirilor-cu-risc-seismic-ridicat

Municipiul Timișoara, prin care sprijină consolidarea și reabilitarea clădirilor cu risc seismic expertizate și încadrate în clasa II și III din zonele Piața Victoriei, Cetate, Iosefin, Fabric și Elisabetin. Totuși, anvelopa financiară limitată, limitarea geografică și de clasă de risc, face ca impactul potențial al acestui program asupra clădirilor cele mai expuse riscului seismic să fie unul limitat.

ALUNECĂRILE DE TEREN

Prin amplasarea sa într-o zonă preponderent de câmpie, riscul producerii de alunecări de teren este foarte redus, singurul UAT care ar putea fi afectat de acestea fiind comuna Remetea Mare.

CĂDERILE DE OBIECTE DIN ATMOSFERĂ SAU DIN COSMOS

Fie că este vorba de meteoriți, sateliți sau aparate de zbor, astfel de evenimente pot apărea oricând, în orice zonă, însă probabilitatea de manifestare a acestui risc este extrem de scăzută.

În ceea ce privește riscurile tehnologice la care este expus municipiul și zona sa urbană funcțională, putem aminti:

RISCURILE INDUSTRIALE

Zona Timișoarei este una din aglomerările din țară cu cea mai puternică amprentă industrială, sector care domină peisajul economic local mai ales prin prisma numărului mare de investiții private străine în majoritatea ramurilor. Prin urmare, la nivelul acesteia există numeroși agenți economici care prezintă pericol de accidente majore și minore în care sunt implicate substanțe periculoase, în conformitate cu Legea nr. 59/2016 (SEVESO). De asemenea, au fost identificați agenți economici cu risc chimic și care nu intră sub incidența Legii nr. 59/2016 și a Legii nr. 92/2003.

Obiectivele SEVESO de pe teritoriul zonei urbane funcționale includ:

- S.C. Azur S.A. Timișoara - Fabrica de vopsele, lacuri, emailuri, grunduri, diluanți, rășini, produse de curățare etc.;
- S.C. Gaspeco L&D S.A. Timișoara – Stație de încărcare GPL, comercializare propan, GPL, bitum, CLU, motorină, benzină;
- S.C. Dalli Production Romania S.R.L. Timișoara – Fabrica de detergenți;
- S.C. Linde Gaz Romania S.R.L. Timișoara – Stația de producere, îmbuteliere și comercializare a gazelor industriale, medicinale și speciale (acetilenă, argon, azot, dioxid de carbon, oxigen, hidrogen);
- S.C. SistemGas S.R.L. Timișoara – Depozit de GPL și autogaz;
- S.C. Spumotim S.A. Timișoara – Fabrica de spume poliuretanice;
- S.C. Colterm S.A. Timișoara - CET Sud – producător de energie termică pe bază de păcură, care folosește și combustibil termic lichid;
- S.C. Continental Automotive Systems S.R.L. Timișoara – Fabrica de anvelope;
- S.C. Omv Petrom S.A. Timișoara – Depozit de benzinăși motorină.

Acestea sunt amplasate, fără excepție, în zonele industriale din sud-estul, nord-estul și sud-vestul municipiului. Dintre locațiile menționate, Depozitul Omv Petrom din Timișoara e în conservare, CET Sud nu mai folosește păcura pentru producerea de energie termică, Fabrica Spumotim este vizată de o dezvoltare imobiliară care va conduce la sistarea activității, iar Fabrica Dalli a anunțat în anul 2022 că va sista activitatea de producție.

FIGURĂ 194 - PRINCIPALELE OBIECTIVE CU RISC DE ACCIDENTE CARE IMPLICĂ SUBSTANȚE CHIMICE

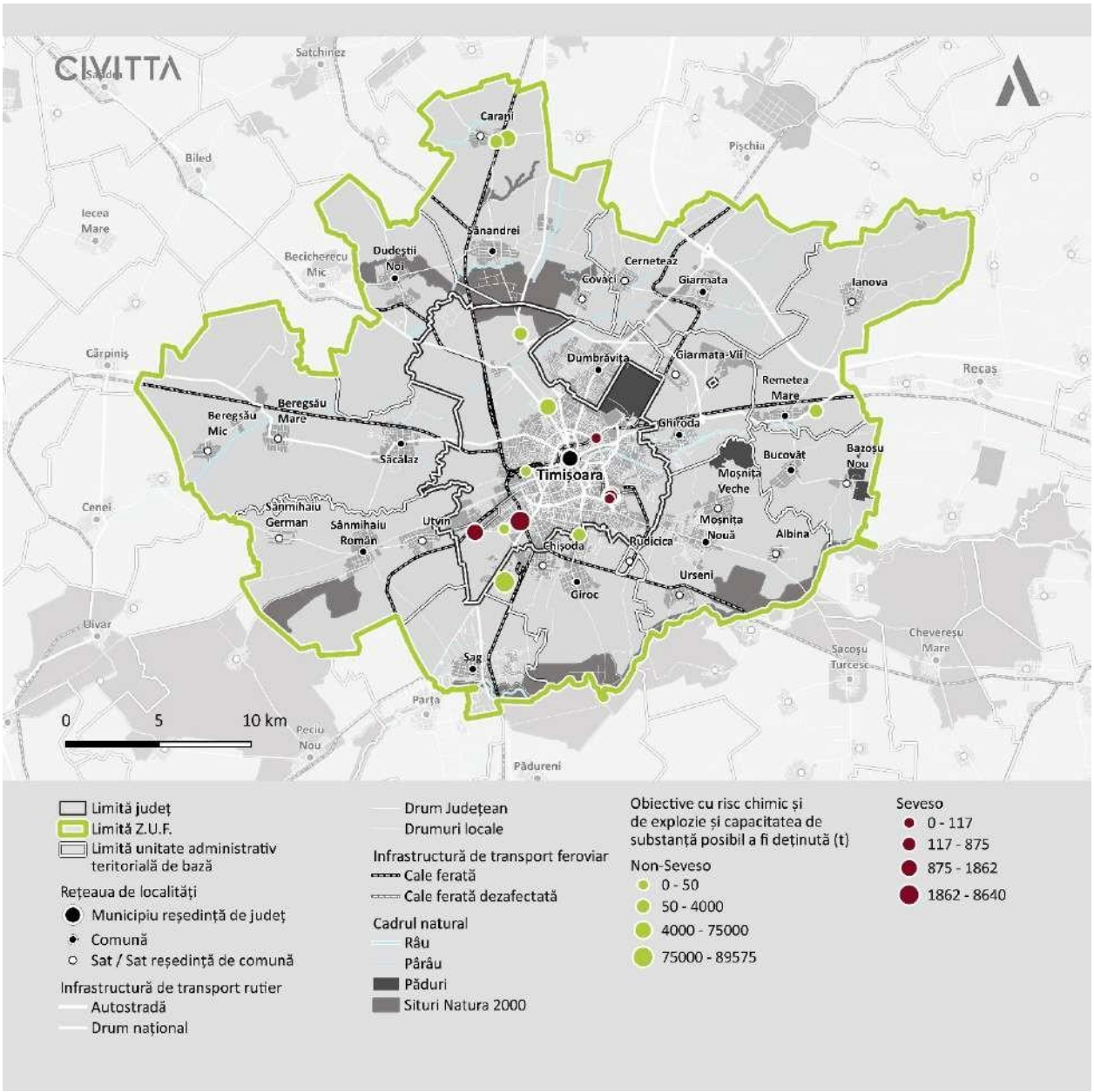

Sursa: Prelucrare proprie

Obiectivele cu risc chimic și de explozie care nu intră sub incidența prevederilor Legii nr. 59/2016, sunt:

- S.C. AEM S.A. Timișoara – Fabrică de echipamente de măsurare și control a electricității și gazelor naturale (contoare);
- S.C. Kromberg&Schubert Ti S.R.L. Timișoara – Fabrică de cablaje auto;
- S.C. Glissando S.R.L. Timișoara – Depozit de produse chimice pentru agricultură (erbicide, insecticide, fungicide, fertilizanți etc.);
- S.C. Avx Electronics Sensing and Control S.R.L. Remetea Mare – Fabrică de componente electronice pentru industria auto (senzori, module LED, actuatoare, plăci cu circuite etc.);
- S.C. Agromm Ro S.R.L. Timișoara – Fabrică de componente auto din cauciuc;
- S.C. Vimex S.R.L. Giroc – Unitate pentru tratarea și acoperirea metalelor;

- S.C. Sarcom S.R.L. Timișoara – Depozit de lacuri și vopsele;
- S.C. Filtration Group S.R.L. Timișoara – Fabrică de filtre industriale;
- S.C. Alcedo S.R.L. Carani – Depozit de produse chimice pentru agricultură;
- S.C. Sherwin-Williams Balkan S.R.L. Ghiroda – Depozit de lacuri și vopsele;
- S.C. Heraeus Romania S.R.L. Chișoda – Fabrică de materiale de lipire, cositorie și adezivi pentru industria electronică;
- S.C. Voestalpine RotecCoating S.R.L. Timișoara – Unitate de vopsire în câmp electrostatic a metalelor.

Pe teritoriul zonei studiate există și operatori economici, respectiv instituții publice care dețin și manipulează substanțe radioactive. Acestea includ 5 laboratoare medicale aparținând de 3 spitale publice (Spitalul Clinic Municipal de Urgență, Spitalul Clinic Județean de Urgență și Spitalul Clinic de Urgență pentru Copii) și de 2 unități sanitare private (Asociația Oncohelp și Affidea), de o universitate (laborator didactic al Universității de Vest) și de 2 companii private (Ursus Breweries – Fabrica de bere, respectiv Energomontaj).

RISCURI DE TRANSPORT ȘI DEPOZITARE SUBSTANȚE PERICULOASE

Zona Timișoarei este unul dintre cele mai mari hub-uri de transport rutier, feroviar și aerian din țară, în condițiile în care aceasta este amplasată la granița de vest a țării, pe coridoare care deservesc cea mai mare parte din comerțul exterior al țării.

Rutele auto cele mai tranzitate de vehicule care transportă substanțe periculoase sunt: A1 (Nădlac-Timișoara-Lugoj-Margina), DN 59 (Timișoara – Moravița), DN 69 (Timișoara-Arad) și DN 6 (Cenad-Lugoj). Conform ISU Timiș, circa 3.000 de tone/an de substanțe și materiale periculoase (deșeuri, muniție și armament, substanțe chimice, radioactive etc.) sunt transportate pe drumurile din județ, necesitând monitorizare pe durata tranzitului prin județ. Nu au fost raportate în ultimii ani incidente majore legate de aceste transporturi, însă pericolul persistă.

În schimb, județul se confruntă cu un număr mare de accidente rutiere care nu implică astfel de substanțe periculoase. Doar în anul 2021, SMURD Timiș a intervenit la 977 de accidente rutiere și feroviare, fiind asistate 1081 de persoane (din care 75 de copii), dintre care 62 erau încarcerate, rezultând 3 victime decedate. Aproape 50% dintre accidentele rutiere din județ au loc pe raza municipiului Timișoara, urmat la mare distanță de Dumbrăvița, Giroc, Șag, Remetea Mare, Săcălaz, Sânandrei și Sânmihaiu Român– zone care fie au un trafic local intens, fie sunt traversate de drumuri europene cu trafic de tranzit ridicat. Dacă în perioada 2017-2019 a existat un trend crescător al numărului de accidente cu victime, în perioada 2020-2021 acestea au crescut cu câte 25%/an, existând și o creștere a numărului de persoane încarcerate și de copii răniți.

În ceea ce privește transportul feroviar, secțiile de cale ferată cu cel mai ridicat tranzit sunt: 900 Timișoara Nord-Caransebeș, 919 Timișoara Nord-Jimbolia, 922 Timișoara Nord-Stamora Moravița și 310 Timișoara Nord-Orțișoara. Zonele cu cel mai mare risc sunt podurile de cale ferată cu o lungime mai mare de 50 m și pasajele superioare și inferioare la intersecția cu drumurile, ca de exemplu: podurile peste Timiș de la Urseni și Șag, pasajele superioare peste DN în stația Timișoara Sud și Șag, cele 5 pasaje interioare peste străzile din Timișoara (Popa Șapcă, Calea Aradului, Gh. Lazăr, Bogdăneștilor, Circumvalațiunii). De

asemenea, în zona localităților Chevereșu Mare, Sânandrei, Hodoni, Dudeștii Noi, respectiv Orțișoara-Băile Călacea există risc de înzăpezire a căii ferate.

Aeroportul Internațional ”Traian Vuia” și Aerodromul Cioca prezintă risc de producere a accidentelor aviatice. În anii 2018 și 2020 au existat probleme la două aeronave care au aterizat de urgență, dar nu s-au înregistrat victime.

RISCURI NUCLEARE ȘI URGENȚE RADIOLOGICE

Timișoara se află la o distanță de mai puțin de 200 km de centrala atomică de la Paks (Ungaria), la circa 250 km de cea de la Kozlodui (Bulgaria) și la aproape 500 km de cea de la Cernavodă, context în care este expus riscului de contaminare radioactivă în urma unui accident. De asemenea, nu poate fi exclusă căderea de obiecte cosmice cu încărcătură nucleară, precum și incidente la diversele laboratoare medicale și non-medicale din județ.

RISCURI DE POLUARE A APELOR

În ceea ce privește poluarea accidentală a apelor, după cum am indicat și într-o secțiune anterioară, sursele semnificative ar fi stațiile de epurare ale localităților, depozitele de deșeuri și anumite unități agricole și industriale, după cum urmează

- Râul Bega Veche: stația de epurare a comunei Pișchia, operată de Aquatim S.A.;
- Râul Bega: stația de epurare a municipiului Timișoara, stația de epurare a orașului Făget – ambele administrate de Aquatim S.A., stația de epurare industriale ale S.C. Elba S.A. și S.C. Smithfield România S.R.L., stația de epurare a comunei Margina gestionată de Serviciul Public local;
- Râul Timiș: stațiile de epurare Criciova, Lugojel, Știuca, Recaș – administrate de Aquatim S.A., cea a municipiului Lugoj – operată de Meridian 22 S.A., cea a comunei Coșteiu – administrată de Primărie, respectiv stațiile de epurare industriale ale Lidl Discount Lugoj (depozit regional), Mondial Lugoj (fabricant de produse ceramice) și Retim Ecologic Services (deșeuri).

În mod evident, poluarea accidentală a râului Bega ar afecta semnificativ alimentarea cu apă a municipiului și a unor comune din jurul acestuia, întrucât o parte din apă consumată este prelevată din surse de suprafață.

EȘECUL UTILITĂȚILOR PUBLICE

Acest risc este legat, în primul rând, de imposibilitatea asigurării, din varii motive, în rețelele de distribuție a presiunii corespunzătoare a gazelor naturale, ceea ce ar conduce la imposibilitatea funcționării oricărui sistem de ardere a acestora. Acest risc apare mai ales în perioadele cu temperaturi foarte scăzute, când consumul crește, respectiv când se produc accidente pe magistralele de transport sau în stațiile operatorului, mai ales pe fondul unor dezastre naturale sau a unor incidente antropice. Cea mai afectată, în cazul manifestării acestui risc, va fi populația care locuiește în blocuri, fie că acestea dispun de centrală proprie pe gaz, fie că sunt conectate la sistemul centralizat de termoficare. Operatorii de profil realizează, în prezent, investiții pentru asigurarea alimentării în buclă (de la 2-3 surse), înlocuirea conductelor vechi, securizarea rețelelor și a stațiilor, digitalizarea infrastructurii pentru a îmbunătăți mentenanța etc. De asemenea, municipalitatea și Colterm au inițiat demersuri concrete pentru reducerea dependenței sistemului de termoficare de cărbune și gaze naturale (de ex. utilizarea de biomasă lemnoasă, de unități de producere a energiei din surse regenerabile).

În cazul energiei electrice, imposibilitatea de a furniza alimentarea la tensiunea și frecvența contractate poate avea ca și cauze: afectarea gravă a instalațiilor și sistemelor de producere, transport și distribuție ca urmare a unor dezastre naturale sau accidente antropice; colapsul sistemului ca urmare a supraîncărcării rețelelor; deficiențe majore în funcționarea componentelor sistemului energetic (stații de transformare, linii electrice), lucrări edilitare sau mentenanța deficitară. Impactul unei pene de curent este unul extrem

de mare în toate domeniile, de la sănătate și transport public, până la economie și siguranță public. De asemenea, lipsei energiei electrice poate antrena și eșecul altor utilități publice (de ex. alimentarea cu apă).

Pe raza municipiului și a zonei sale urbane funcționale regăsim câteva obiective strategice legate de alimentarea cu energie electrică, care pot fi afectate de diferite fenomene, de ex. incendii (Stațiile de transformare 220/110 kV Timișoara și Săcălaz), cutremure (cele două stații de transformare amintite mai devreme, plus toate liniile aeriene de 220 kV și 110 kV), inundații (de ex. viituri apărute în zonele de traversare a liniilor de 220 și 110 kV peste Bega, Timiș sau Mureș), riscuri tehnologice de tipul accidentelor, avariilor, prăbușirilor de construcții și echipamente, muniției neexplodate etc. – la nivelul tuturor stațiilor și liniilor de înaltă tensiune) sau riscuri biologice (de tipul pandemiilor care afectează în masă capacitatea de muncă a personalului care întreține infrastructura de profil).

Întreruperea furnizării apei potabile în regim centralizat are un impact foarte ridicat în zonele urbane, dens populate, unde nu există surse alternative (de ex. puțuri gospodărești), mai ales în perioadele cu temperaturi extreme. Cauzele sunt legate de producerea unor dezastre naturale (mai ales inundații), accidente tehnologice, contaminări grave ale surselor de apă, perioade de secetă extremă, acțiuni teroriste. Operatorii din domeniu, mai ales operatorul regional Aquatim S.A., a realizat în ultimii ani investiții fără precedent pentru reducerea acestor riscuri, prin extinderea capacității de înmagazinare a apei, diversificarea și reabilitarea surselor de captare, modernizarea stațiilor de tratare, extinderea rețelelor de distribuție. De asemenea, Timișoara are toate rețelele de apă și canalizare cartografiate digital în sistem GIS, aceasta fiind actualizată continuu pe măsură ce aria de acoperire și infrastructura se extind în afara municipiului. Conform ISU, în anul 2020 s-au înregistrat 1.718 de avarii pe rețeaua de apă și 7.711 pe cea de canalizare, 83%, respectiv 92% fiind remediate de operator în mai puțin de 24 de ore.

MUNIȚIA NEEXPLODATĂ

Deși în ultimii ani nu au fost înregistrate incidente cu victime, muniția rămasă neexplodată din timpul celor două războaie mondiale continuă să reprezinte un pericol. În municipiul Timișoara și în mai multe localități din zona urbană funcțională (Chișoda, Ghiroda, Săcălaz, Sânandrei, Sânmihaiu Român, Dumbrăvița, Giarmata, Giroc și Șag) au fost identificate și neutralizate proiectile de artilerie, bombe de aruncător, grenade de mână, cartușe, chiar și bombe de aviație și mine antipersonal și anti-tanc.

În ceea ce privește intervențiile în cazul apariției unor situații de urgență, cele mai importante atribuții revin ISU ”Banat”, care dispune de două detașamente de pompieri în Timișoara (în zona Elisabetin, respectiv Fabric) și un puncte de lucru în comunele Giroc și Pișchia. Inspectoratul utilizează în total 22 de autospeciale de stingere cu apă și spumă, dintre care doar 12 au o vechime mai mică de 10 ani, 7 între 10 și 20 de ani, iar 3 mai mult de 20 de ani. Un număr de 6 autospeciale sunt scoase din uz și propuse pentru casare. Uzura acestor vehicule este una ridicată, în contextul în care în ultimii 5 ani au participat la peste 23.000 de intervenții, dintre care 4.000 de incendii și arderi necontrolate. Din cele 22 de autospeciale în uz, 9 au fost achiziționate de către IGSU cu fonduri europene. Atât Primăria Municipiului Timișoara, cât și Consiliul Județean Timiș sau chiar primării rurale (de ex. Ghiroda) au achiziționat și pus la dispoziția ISU ”Banat” echipamente de intervenție (de ex. autospeciale cu apă și spumă, bărci pneumatice, cisterne de apă de mare capacitate, autosanitare, autospecială de primă intervenție și comandă, autospecială de intervenție la înălțime, motopompe transportabile cu tun independent, motoferăstraie, sonare etc.). Cu fonduri POIM 2014-2020 se așteaptă achiziția de către IGSU a 9 autospeciale de stingere a incendiilor de 4000 litri și 7 de 10.000 litri.

Gradul de ocupare a posturilor din organigrama instituției este de 78%, la personalul propriu adăugându-se circa 250 de voluntari, cei mai mulți parcurgând cursuri de prim ajutor. Centrul de Formare și Pregătire în Descarcerare și Asistență Medicală de Urgență a organizat doar în anul 2022 un număr de 15 cursuri și 2 stagii de pregătire pentru personalul încadrat. Alte 22 de serii de pregătire au fost adresate personalului din structurile MAI.

ISU ”Banat” a depus în anul 2022 un proiect de reabilitare energetică și modernizare a sediului Detașamentului 2 Pompieri Timișoara, respectiv a sediului ISU, ambele cu fonduri PNRR. În cadrul unui

proiect transfrontalier, finanțat din Programul Interreg V A România-Ungaria, ISU va achiziționa o autospecială de transport persoane înalt contagioase și victime multiple. Printr-un alt proiect finanțat din Programul Interreg IPA CBC România-Serbia se dorește amenajarea unui poligon pentru pregătirea de specialitate a personalului de intervenție în situații de urgență. Prin același Program este finanțat un alt proiect ce implică achiziția unui cort gonflabil cu structură autoportantă, a unei pompe de remorcare de mare capacitate, a unei semiremorci cisternă pentru transportul apei potabile, a unui vehicul special de primă intervenție și comandă, a unui încărcător buldoexcavator, respectiv a unei bucătării de câmp tractate.

La nivelul județului funcționează un Comitet Județean pentru Situații de Urgență, care are ca președinte prefectul, respectiv ca vicepreședinte inspectorul-șef al ISU ”Banat”. Secretariatul Comitetului, ca și al Comandamentului Județean de Iarnă, este asigurat de Centrul Operațional al ISU, prin Secretariatul Tehnic Permanent. În anul 2022, județul Timiș a ocupat primul loc la nivel național din perspectiva numărului de intervenții (32.740), al amplorii acestora și al forțelor implicate. Din totalul intervențiilor, circa 22.400 au vizat acordarea de asistență medicală de către echipajele SMURD, de care au beneficiat 21.200 de adulți și 1.500 de copii. La acestea s-au adăugat 6.588 de misiuni asociate gestionării pandemiei Covid-19. Personalul ISU a intervenit la 798 de accidente rutiere, soldate cu 971 de răniți și 4 decese. Acesta a participat și la misiuni de asigurare a fluxului de refugiați din Ucraina. De asemenea, 73 de misiuni au vizat salvarea a 98 de animale, 125 au vizat cercetarea, măsurarea și marcarea zonelor contaminate, iar 25 asanarea muniției rămase neexplodate. În domeniul apărării împotriva incendiilor, Inspecția de Prevenire a gestionat peste 2.700 de cereri privind securitatea la incendii și a derulat peste 1.200 de controale, aplicând amenzi contravenționale de circa 2,5 mil. lei.

În anul 2022 au fost emise 326 de avertizări, atenționări și informări hidrometeorologice către Comitetele Locale pentru Situații de Urgență ale localităților potențial afectabile și obiectivele socio-economice importante. Au fost înregistrate 50 de inundații, intervențiile concentrându-se pe întreținerea și reparația construcțiilor hidrotehnice. Totodată, au avut loc 656 incendii cu pagube și 778 incendii de vegetație uscată, cu o suprafață incendiată de 2235 ha.

La nivelul fiecărei UAT există Comitete Locale pentru Situații de Urgență (CLSU) prezidate de către primari, la care se adaugă centre operative cu activitate temporară constituite prin decizie a Primarului și cu avizul Prefectului în cazul unor stări de alertă, situații de urgență, exerciții, aplicații și antrenamente. Acestea organizează secretariatele tehnice ale comitetelor pentru situații de urgență.

Atât la nivelul județului, cât și al UAT-urilor se elaborează periodic Planuri de Analiză și Acoperire a Riscurilor. Acestea sunt puse la dispoziția ISU ”Banat” și identifică riscurile potențiale identificate la nivel local, măsurile, acțiunile și resursele necesare pentru managementul respectivelor riscuri. Fiecare UAT dispune de un Serviciu Voluntar pentru Situații de Urgență (SVSU), care poate interveni în urgențe de grad I. Primăriile au obligația de a asigura pregătirea formațiunilor de intervenție din cadrul SVSU în conformitate cu planurile anuale de pregătire în domeniul situațiilor de urgență, care sunt avizate de ISU și aprobate de Președintele CLSU. Realizarea alarmării populației se face cu mijloace de alarmare speciale (alarme electrice și electronice) și cu mijloace secundare (de ex. clopotele bisericilor în mediul rural). Formațiunile constituite la nivelul SVSU realizează acțiuni preventive, de tipul controalelor și aplicării de sancțiuni, informării și pregătirii populației. Grupele de intervenție și echipele specializate din cadrul SVSU sunt sprijinite de formațiuni de sprijin din care fac parte cetățeni și reprezentanți ai unor instituții locale (de ex. poliție). De asemenea, unele instituții și unii agenți economici care sunt expuși diferitelor riscuri dispun de Servicii Private pentru Situații de Urgență (SPSU).

Conform datelor transmise de ISU ”Banat”, municipiul Timișoara (prin Biroul Situații de Urgență) și toate comunele din zona sa urbană funcțională dispun de SVSU. Toate acestea au fost înființate în baza legislației anterioare intrării în vigoare a OMAI 75/2019, care impune o serie de cerințe suplimentare pentru astfel

de servicii. La acestea se adaugă 47 de SPSU, dintre care 38 în Timișoara, 1 în Dudeștii Noi, 4 în Ghiroda, 2 în Giarmata, 1 în Săcălaz și 1 în Sânandrei.

La nivelul Timișoarei există un număr de 92 de adăposturi publice de apărare civilă, cu o capacitate între 75 și 420 de locuri fiecare, cele mai multe dintre acestea fiind în administrarea asociațiilor de proprietari (subsoluri / boxe de bloc) și într-o stare foarte degradată (multe fiind folosite ca spații de depozitare). În anul 2022, municipalitatea a inițiat demersurile pentru intabularea adăposturilor și executarea unor lucrări de urgență pentru etanșare, ventilație și alimentarea cu energie. De asemenea, municipiul dispune de 19 sirene electronice aflate în proprietatea municipiului, toate în stare bună de funcționare, la care se adaugă 5 sirene electrice și una electronică deținute de agenții economici. În anul 2022 administrația locală a inițiat achiziția a încă 13 sirene electronice cu radio de 113 decibeli la 30 m și 7 sirene electronice de 109 decibeli.

În cazul comunelor din zona urbană funcțională, capacitatea de intervenție a SVSU variază semnificativ. Spre exemplu, comuna Giarmata a derulat un proiect transfrontalier prin care a achiziționat o autospecială de mare capacitate, o mașină de intervenție rapidă, un utilaj multifuncțional de intervenție cu extra-dotări, un generator de curent, două motopompe de apă, drujbe etc. Comuna Dumbrăvița a achiziționat o autospecială cu fonduri proprii. Comuna Moșnița Nouă are în derulare o procedură de achiziție pentru achiziționarea unei autospeciale. Comuna Ghiroda are prevăzute în bugetul aferent anului 2023 sume pentru construirea unei noi baze ISU.

6.8. GUVERNANȚĂ ȘI ADMINISTRAȚIE LOCALĂ (INCLUSIV SMART CITY ȘI DIGITALIZAREA ADMINISTRAȚIEI)

Municipiul Timișoara și-a asumat principiile unei administrații publice performante, ce își fundamentează viziunea de dezvoltare pe continua îmbunătățire a serviciilor publice oferite, un management eficient al resursei umane, programe de formare gândite să răspundă nevoilor individuale și instituționale, respectiv proceduri clare, predictibile și transparente de funcționare. Din punct de vedere al managementului financiar, Timișoara a adoptat o politică foarte ambițioasă de investiții, cu o planificare atentă a resurselor și un buget în creștere destinat investițiilor de capital, atât din surse proprii, dar în special fonduri europene nerambursabile.

Aceste atribute sunt esențiale pentru a facilita dezvoltarea economică, socială și culturală a municipiului și a zonei sale urban funcționale, dar și pentru a menține un grad de satisfacție ridicat al cetățenilor vizavi de guvernarea locală.

Trebuie subliniate și mecanismele și instrumentele publice de consultare, asumate de top managementul administrației, ce proiectează Timișoara între cele mai deschise guvernări locale din România. Administrația locală a aderat la *Parteneriatul pentru o guvernare deschisă*, a adoptat numeroase măsuri de transparență (de la deschiderea datelor publice la crearea de consiliile consultative și programele de bugetare participativă) și și-a asumat o *Strategie de Participare Publică*. Astfel, strategia administrației Municipiului Timișoara este să aducă cetățeanul cât mai aproape de deciziile de la nivel local și să îi oferă acestuia un rol esențial în modelarea viziunii de dezvoltare.

Capitolul actual, ce analizează capacitatea administrativă a Municipiului Timișoara, oferă o imagine de ansamblu asupra modului în care resursele umane, financiare și procedurile de lucru converg în îndeplinirea responsabilităților autorității publice locale, în implementarea de politici publice locale în interesul cetățenilor și în susținerea unei creșteri sustenabile, inteligente și inclusive la nivel local și regional.

Sunt prezentate principalele caracteristici ale Primăriei Municipiului Timișoara, urmărind fiecare element ce susține o capacitate administrativă ridicată: (1) ce presupune un management eficient al resursei umane, structura instituțional-administrativă a primăriei și programul de formare dedicat funcționarilor publici și personalului contractual, (2) capacitatea financiară a municipiului prin analiza planificării

bugetare, a resurselor financiare și structurii de cheltuieli, respectiv a politicii de investiții, (3) o prezentare a resurselor materiale și procedurilor de lucru și (4) analiza mecanismelor de transparență și consultare publică cu mediul de afaceri, societatea civilă sau mediul academic la nivel local. Mai mult, capitolul oferă și (5) o privire de ansamblu a capacității financiare a administrațiilor din Zona Urbană Funcțională, ce gravitează în jurul municipalității și care reprezintă un ecosistem de dezvoltare interconectat.

Pentru a fundamenta principalele concluzii și propuneri de îmbunătățire, un chestionar a fost aplicat la nivelul personalului instituției pentru o mai bună înțelegere a mediului intern de lucru și principalelor obstacole și oportunități pe care aceștia le identifică. Analiza propune astfel ajustări acolo unde alocarea de resurse financiare, umane sau materiale nu este optimă pentru livrarea unor servicii publice eficiente, competitive și de calitate pentru comunitate.

Conceptul de capacitate administrativă este deseori folosit în literatura de specialitate și se regăsește și în principalele documente de analiză ale Comisiei Europene, în special rapoartele de țară din cadrul pachetului Semestrul European. România dispune inclusiv de un *Program Operațional*, componentă a Cadrului Financiar Multianual 2014-2020, ce a fost adresat tuturor celor opt regiuni de dezvoltare ale României și se fundamentează pe întărirea capacității administrative la nivel local – *Programul Operațional Capacitate Administrativă*.

Termenul de capacitatea administrativă se referă astfel la o utilizare eficientă a resurselor disponibile la nivelul autorității publice locale și instituirea unui management eficient și transparent bazat pe proceduri clare și transparente de funcționare. Astfel, administrația locală își poate îndeplini cu succes competențele stabilite prin lege, atingerea obiectivele propuse și furniza servicii publice competitive și de calitate.

FIGURĂ 195 - ETAPE DE SUPORT PENTRU ÎNTĂRIREA CAPACITĂȚII ADMINISTRATIVE LA NIVELUL AUTORITĂȚII PUBLICE

6.8.1. RESURSE UMANE

Managementul resursei umane este o dimensiune cheie în îmbunătățirea continuă a serviciilor publice oferite de Primăria Municipiului Timișoara, de instituțiile publice de interes local sau companiile subordonate Consiliului Local Timișoara. Un corp profesionist de funcționari publici și personal contractual, cu un nivel ridicat de competențe, ce beneficiază de programe de formare continuă în raport cu nevoile identificate, și caracterizat de transparență, integritate și etică, poate asigura îndeplinirea viziunii și obiectivelor strategice asumate de administrația locală.

Modul în care personalul instituției este recrutat, format și rolurile care i se oferă trebuie să țină cont de cele mai bune practici la nivelul UE. O structură eficientă a resursei umane trebuie să includă:

PROCESE DE BUNĂ PRACTICĂ LA NIVELUL MANAGEMENTULUI RESURSEI UMANE
1. Organigramă care să corespundă nevoilor instituției, viziunii si obiectivelor de dezvoltare;
2. Roluri și responsabilități bine definite pentru personal prin planificarea si elaborarea fișelor de post;

PROCESE DE BUNĂ PRACTICĂ LA NIVELUL MANAGEMENTULUI RESURSEI UMANE
3. Strategie de resurse umane, aplicată în mod consecvent, și o politică de formare a personalului;
4. Sistem transparent și bazat pe indicatori de performanță pentru recrutarea, selectarea și promovarea personalului;
5. Evaluarea adecvată și obiectivă a performanțelor individuale și colective ale personalului;
6. Strategie de evaluare a managementului resursei umane și un sistem de control adecvat;
7. Independență politică în managementul resursei umane.
8. Respectarea principiilor privind egalitatea de șanse.

În România, Ordonanța de Urgență nr. 57 din 3 iulie 2019 privind Codul administrativ reglementează *"cadrul general pentru organizarea și funcționarea autorităților și instituțiilor administrației publice, statutul personalului din cadrul acestora, răspunderea administrativă, serviciile publice, precum și unele reguli specifice privind proprietatea publică și privată a statului și a unităților administrativ-teritoriale".*

Codul Administrativ definește instituția primăriei ca o *„structură funcțională fără personalitate juridică și fără capacitate procesuală, cu activitate permanentă, care duce la îndeplinire hotărârile autorității deliberative și dispozițiile autorității executive, soluționând problemele curente ale colectivității locale, constituită din: primar, viceprimar, administratorul public, consilierii primarului sau persoanele încadrate la cabinetul primarului și aparatul de specialitate al primarului".* Aparatul de specialitate al primarului, unitate cheie în interiorul proceselor de guvernare la nivel local, este definit ca *„totalitatea compartimentelor funcționale, fără personalitate juridică, de la nivelul unității/subdiviziunii administrativ-teritoriale, precum și secretarul general al unității/subdiviziunii administrativ-teritoriale".* Din punct de vedere operațional, Consiliul Local al municipiului are funcția de inițiativă și hotărăște, în condițiile enunțate de cadrul legal în vigoare, în toate problemele de interes local, cu excepția celor care sunt date prin lege în competența altor autorități.

Acest subcapitol prezintă și analizează structura de resurse umane de la nivelul Primăriei Municipiului Timișoara, în special aparatul de specialitate al primarului, dar indicând și principalele servicii de interes public și companii subordonate Consiliului Local ce împreună formează ecosistemul guvernării de la nivel local.

TABEL 58 - ORGANIGRAMĂ APARAT DE SPECIALITATE PRIMĂRIA MUNICIPIULUI TIMIȘOARA

APARAT PROPRIU DE SPECIALITATE	NUMĂR POSTURI
Funcționari publici de conducere	66
Funcționari publici de execuție	479
Personal contractual de conducere	1
Personal contractual de execuție	78
Total	**624**

Sursa: Prelucrare proprie pe baza datelor furnizate de Primăria Municipiului Timișoara

Reorganizarea administrativă este o competență importantă a administrației locale care răspunde la provocările și nevoile de la nivel intern și care presupune un proces de optimizare a serviciilor publice oferite de municipalitate. Acest proces poate fi însă afectat și de factori externi, precum decizii inițiate și

aprobate de către administrația centrală cu impact asupra modului de organizare al administrațiilor locale și, în mod special, finanțării acesteia și limitelor ce pot fi impuse pentru anumite cheltuieli bugetare.

În perioada iulie-august 2023, Intenția Guvernului de a inițiа o serie de proiecte de ordonanță de urgență privind unele măsuri fiscal-bugetare în domeniul cheltuielilor publice poate conduce la reorganizări la nivelul aparatului de specialitate al primarului și instituțiilor subordonate Consiliului Local finanțate parțial sau total de la bugetul local. Aceste măsuri pot avea un impact semnificativ asupra serviciilor oferite de administrațiile publice locale și, în lipsa unei abordări deliberative și care să includă particularitățile fiecărei administrații locale, cu alocări procentuale foarte variate per capitol bugetar în funcție de analiza de nevoi de la nivel local, impactul lor poate fi unul negativ pentru serviciile publice locale.

Organigrama curentă a Primăriei Municipiului Timișoara a fost adoptată ca urmare a Hotărârii numărul 90 din 16.03.2022 privind aprobarea organizării și statului de funcții pentru aparatul de specialitate al Primarului Municipiului Timișoara.

Organigrama instituție are aprobate 624 de posturi pentru aparatul de specialitate și prevede și 12 servicii sau instituții de interes public: (1) Direcția Fiscală a Municipiului Timișoara, (2) Serviciul public de administrare a centrului regional de competențe și dezvoltarea furnizorilor în sectorul automotive, (3) Sport Club Municipal Timișoara, (4) Direcția Poliția Locală Timișoara, (5) Direcția de Asistență Socială a Municipiului Timișoara, (6) Administrația pentru Sănătate și Educație a Municipiului Timișoara, (7) Centrul de Proiecte al Municipiului Timișoara, (8) Casa de Cultură a Municipiului Timișoara, (9) Teatrul Maghiar de Stat Csiki Gergely Timișoara, (10) Teatrul de Stat German Timișoara, (11) Filarmonica Banatul Timișoara și (12) Serviciul Public de interes local pentru administrarea parcărilor publice în Municipiul Timișoara TIMPARK.

Gradul de ocupare al posturilor la sfârșitul anului 2022 a fost de 81.5%, fiind ocupate 509 posturi din 624. Structura de personal a fost una stabilă în perioada 2018-2022, fără fluctuații semnificative în ceea ce privește gradul de vacantare și ocupare a posturilor. Numărul de posturi ocupate a fost cel mai ridicat în anul 2019, de 581 angajați, acesta scăzând succesiv în perioada 2020-2022.

TABEL 59 - EVOLUȚIE POSTURI OCUPATE ÎN PERIOADA 2018-2022

AN	RESURSE UMANE (POSTURI OCUPATE)
2018	537
2019	581
2020	556
2021	526
2022	509

Sursa: Prelucrare proprie pe baza datelor furnizate de Primăria Municipiului Timișoara

Conform datelor furnizate de Primăria Municipiului Timișoara, remarcăm un deficit semnificativ pentru o serie de posturi cheie precum specialiști în domeniile urbanism, arhitectură și construcții, personal de specialitate în domeniul IT, dar și o subdimensionare a resursei umane ce gestionează proiectele cu finanțare externă nerambursabilă. În cazul ultimei, subliniem creșterea semnificativă a capacității Primăriei Municipiului Timișoara de a accesa proiecte cu fonduri externe nerambursabile (venituri în creștere de la 8 milioane RON în 2020 la 200 milioane RON în 2022 și cheltuieli aferente în creștere de la 15 milioane RON la 234 milioane RON) ce necesită desigur și o ajustare a personalului aferent gestionării portofoliului de proiecte în creștere.

De asemenea, posturile din organigramă cu cea mai mare fluctuație de personal sunt aliniate nevoilor și provocărilor enunțate anterior. Conform datelor Direcției de Management Intern, Primăria Municipiului Timișoara este afectată de o fluctuație de personal privind(i) specialiști în domeniile urbanism, arhitectură și construcții, cu cele mai afectate departamente fiind *Direcția Generală Urbanism și Planificare Teritorială*, respectiv *Direcția Revitalizare urbană*, respectiv (ii) specialiști în domeniul IT, cu cele mai afectate departamente fiind *Direcția Management Intern, Biroul Digitalizare, și Direcția Economică, Biroul Servicii Suport.*

În ceea ce ține de prima categorie de personal, numărul mediu al acestora la nivelul aparatului de specialitate al primarului este în continuă scădere, de la 46 angajați în 2020 (corespunzător a 8.05% din total personal) la numai 32 în 2022 (corespunzător a 6.05%). În privința specialiștilor IT, numărul de posturi ocupate în departamentele amintite anterior este de numai 3, deși organigrama prevede un număr total de 10 posturi.

Acest lucru se explică și, este un trend general ce se aplică la majoritatea administrațiilor din România, printr-un proces continuu de scădere a posibilităților de atragere în sistemul public, în anumite domenii cheie de piața muncii, a următoarelor competențe: arhitecți, urbaniști, arhitecți peisagiști , ingineri din domeniul construcțiilor civile, ingineri în domeniul automatizărilor și calculatoarelor sau informaticieni. Conform datelor furnizate de Primăria Municipiului Timișoara, acest proces se poate explica prin:

- Lipsa de atractivitate prin raportare la nivelul salariilor. Sistemul de salarizare din sectorul bugetar are la bază o grilă de salarizare pe funcții și grade profesionale, fără a face diferențierea pe domenii de competențe, amploarea atribuțiilor, imposibilitatea de a stimula financiar anumite categorii de personal;
- Rata mare de absorbție a acestor specialiști pe piața forței de muncă în Timișoara;
- Numărul mare de firme în aceste domenii, care atrag acești specialiști încă din ultimii ani de facultate, cu un pachet salarial și motivațional net superior față de sistemul public;
- Posibilitățile de dezvoltare profesională mai reduse decât în sectorul privat;
- Limitarea concursurilor de recrutare în sistemul public în anul 2022. Limitarea transferurilor în cursul anului 2022 prin impunerea acordului instituției publice din care plecau funcționarii publici.

În ceea ce privește vechimea și gradul profesional aferent al funcționarilor publici și personalul contractual, Primăria Municipiului Timișoara dispune de un corp profesional foarte experimentat, cu aproape 60% (57.5%) din personalul aparatului de specialitate având peste 20 de ani vechime. 114 angajați (21.75%) au între 15 și 20 de ani vechime, 52 (10%) au între 10 și 15 ani vechime, 36 (6.9%) au între 5 și 10 ani vechime. Numai 21 de angajați au o vechime de sub 5 ani, corespunzător unui procent de 4%.

O strategie de atragere a personalului aflat la început de carieră trebuie prioritizată, inclusiv programe de practică desfășurate împreună cu instituțiile de învățământ superior și un program plătit de internship. Deși ocuparea posturilor vacante a fost blocată în perioada de suspendare a organigramei, numărul de angajați aflat la început de carieră în structura primăriei este foarte redus, ceea ce indică nevoia unei abordări sistemice a managementului resursei umane. Practica de a transforma poziții publice vacantate care nu se ocupă în posturi cu grad de debutant poate ajuta instituția să selecteze și promoveze personal aflat la început de carieră, mai ales în domeniile unde nevoia de personal este ridicată. Acest lucru poate fi cu atât mai benefic dacă instituția derulează programe de practică și internship și creează o strategie de atragere a personalului.

FIGURĂ 196 - VECHIME ÎN FUNCȚIE A PERSONALULUI APARATULUI DE SPECIALITATE PRIMĂRIA MUNICIPIULUI TIMIȘOARA

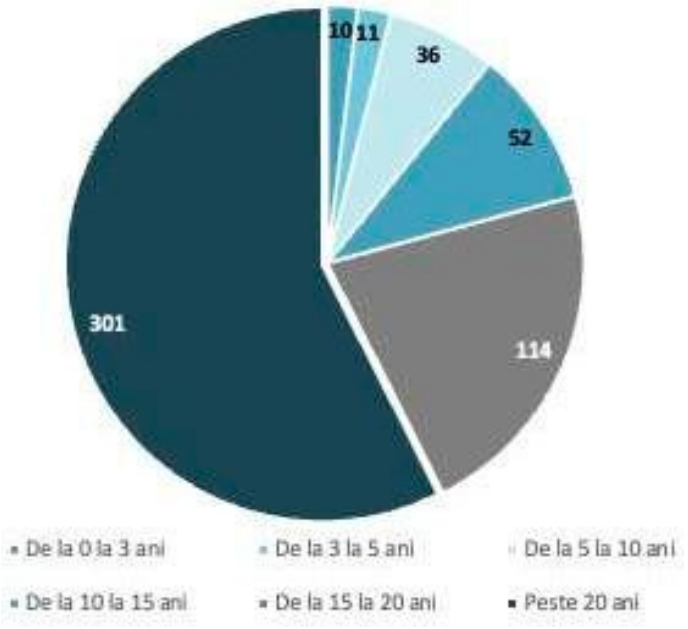

Sursa: Prelucrare proprie pe baza datelor furnizate de Primăria Municipiului Timișoara

La nivelul Primăriei Municipiului Timișoara, organigrama prevede, pe lângă aparatul de specialitate al primarului, o serie de instituții și servicii de interes local. Practica creării acestor servicii cu personalitate juridică este comună la nivelul administrațiilor publice locale și are de multe ori obiectivul eficientizării activității acestora prin comasarea sau preluarea mai multor servicii publice. Mai mult, în subordinea Consiliului Local Timișoara regăsim o serie de societăți comerciale subordonate.

TABEL 60 -INSTITUȚII ȘI SERVICII PUBLICE DE INTERES LOCAL

Direcția Fiscală a Municipiului Timișoara (DFTM)	DFTM este o instituție publică de interes local, cu personalitate juridică, înființată prin HCLMT nr 125/24.04.2007, ce dispune de patrimoniu și buget propriu. În 24.05.2022, Consiliul Local Timișoara a aprobat organigrama, regulamentul de funcționare și statul de funcții pentru DFTM, prin Hotărârea nr. 237. Organigrama prevede de un număr total de posturi de 157, dintre care 148 funcții publice și 9 personal contractual. Bugetul de cheltuieli adoptat pe anul 2023 este de 20,47 milioane RON, dintre care cheltuieli de personal 18 milioane RON și 2,47 milioane pentru capitolul bugetar Bunuri și servicii.
Serviciul public de administrare a centrului regional de competențe și dezvoltarea furnizorilor în sectorul automotive (CERC)	CERC este un serviciu de interes local, cu personalitate juridică, care are misiunea de încurajare a investițiilor în sectorul automotive pentru susținerea dezvoltării durabile a Polului de Creștere Timișoara. CERC asigură implementarea unui pachet de servicii și a unor programe de training în beneficiul întreprinderilor din sector cu scopul creșterii competențelor acestora, și implicit a performanței sectorului automotive la nivel regional. CERC a fost înființat prin HCLMT nr 188/10.05.2016, având, conform ultimei organigrame un număr de 6 posturi, 1 de conducere și 5 de execuție. Finanțarea

	CERC si realizează prin transferuri de la bugetul local, venituri încasate pentru serviciile prestate către terți și alte surse legal constituite.
Sport Club Municipal Timișoara	Sport Club Municipal Timișoara este o structură publică cu personalitate juridică, aflată în subordinea CLTM, înființată prin HCLMT nr 470/30.10.2015, cu secții sportive pentru baschet, handbal, rugby și sportul pentru toți. Organigrama prevede un număr de 8 posturi, 4 de conducere și 4 de execuție. Finanțarea SCMT se realizează prin transferuri de la bugetul local și alte surse legal constituite.
Direcția Poliția Locală Timișoara	Direcția Generală a Poliției Locale Timișoara a fost înființată la data de 1 martie 2006, sub denumirea de Poliția Comunitară. Ulterior, la **01 ianuarie 2011**, Poliția Locală Timișoara s-a reorganizat conform Legii 155/2010 și în baza HCLTM nr. 441/2010. Reorganizarea instituției a avut loc în 2022, odată cu noua organigramă aprobată prin hotărârea 368/26.07.2022, și prevede un număr de 358 posturi. Bugetul de venituri și cheltuieli se stabilește conform reglementărilor în vigoare și se aprobă prin hotărâre a Consiliului Local al Municipiului Timișoara, la propunerea Primarului. În completarea surselor bugetare alocate din bugetul local al Municipiului Timișoara, poate obține și venituri proprii, în condițiile legii.
Direcția de Asistență Socială a Municipiului Timișoara	Direcția de Asistență Socială a Municipiului Timișoara este serviciul public de interes local, înființat prin HCLMT nr. 218/27.06.2017, cu personalitate juridică, care funcționează sub autoritatea Consiliului Local al municipiului Timișoara. Finanțarea cheltuielilor curente și de capital ale Direcției de Asistență Socială a municipiului Timișoara se asigură din bugetul local, iar finanțarea serviciilor sociale și beneficiilor de asistență socială se asigură din bugetul local, bugetul de stat, din donații, sponsorizări și alte forme private de contribuții bănești, potrivit legii. Ultima modificare a organigramei instituției a avut loc în 2023, prin HCLMT nr 122/28.03.2023,fiind aprobate 414 posturi, dintre care 97 funcții publice și 317 personal contractual. În plus, numărul de asistenți personali aprobat se ridică la 900.
Administrația pentru Sănătate și Educație a Municipiului Timișoara	Administrația pentru Educație și Sănătate a Municipiului Timișoara a inclus reorganizarea structurală a serviciilor publice de educație și sănătate oferite de municipalitate, prin comasarea unor servicii oferite de aparatul de specialitate al primarului. Organigrama prevede 463 posturi, dintre care 52 de conducere și 411 de execuție.
Centrul de Proiecte al Municipiului Timișoara	Centrul de Proiecte al Municipiului Timișoara este o instituție publică cu personalitate juridică și se află în subordinea Consiliului Local Timișoara, înființat în urma HCLTM 270/2020. Conform raportului de activitate pe 2022, Centrul facilitează comunității accesul la resurse și finanțează, din bugetul local al orașului, proiecte în cultură, educație, tineret, implicare civică, sport și mediu, care dau viață unui un oraș creativ, dinamic și incluziv. Bugetul de cheltuieli pe anul 2022 a reprezentat aproape 70 milioane RON în valoarea totală, dintre care 43 milioane de la bugetul local și 27 milioane de la Ministerul Culturii. Plățile efectuate la nivelul anului 2022 au fost de aproape 30 milioane RON. Cheltuielile de personal au fost de 1.7 milioane RON.
Casa de Cultură a Municipiului Timișoara	-
Teatrul Maghiar de Stat Csiki Gergely Timișoara	Teatrul Maghiar de Stat Csiki Gergely Timișoara este o instituție publică cu personalitate juridică, aflată sub autoritatea Consiliului Local Timișoara. Conform

	organigramei aflate pe site-ul propriu, aprobat prin HCLTM nr 390/25.07.2019,prevede un număr total de 124 posturi din care 12 de conducere și 112 de execuție. Conform bugetului pe 2023, instituția dispune de un buget de cheltuieli de 14,3 milioane RON și venituri de 13.1 milioane RON. Veniturile secțiunii de funcționare sunt de 10.7 milioane RON, iar cele ale secțiunii de dezvoltare 1.4 milioane RON. Subvențiile oferite de municipalitate sunt de 11.8 milioane RON.
Teatrul de Stat German Timișoara	Teatrul German de Stat Timișoara este o instituție publică de spectacole din România finanțată de Municipiul Timișoara, cu un total de 108 posturi și un număr important de colaboratori. Teatrul produce între 5 și 7 premiere pe stagiune, jucând în medie în fața a 10.000 spectatori anual. În ultimii ani, gradul de ocupare a sălii este de cca. 80%, conform site-ului propriu. Conform HCLTM nr 83/28.02.2020, organigrama instituției dispune de 112 posturi, dintre care 10 de conducere și 102 de execuție. Bugetul se fundamentează în principal pe alocările de la bugetul local al Municipiului Timișoara, respectiv alte surse proprii de venit.
Filarmonica Banatul Timișoara	Filarmonica Banatul Timișoara este o instituție publică de spectacole din România finanțată de Municipiul Timișoara cu o organigramă de 221 posturi, dintre care 6 de conducere, 211 de execuție și 4 de deservire. Conform raportului de activitate pe anul 2021, gradul de acoperire a cheltuielilor din surse proprii a fost de 0.99%, comparativ cu estimările inițiale de 1.99%, iar veniturile din vânzările de bilete au fost de 102.583 RON. Numărul de beneficiari ai activităților Filarmonicii a fost de 24.725 neplătitori și 3.329 plătitori.
Serviciul Public de interes local pentru administrarea parcărilor publice în Municipiul Timișoara TIMPARK.	Serviciul public TIMPARK a fost înființat prin HCLTM 450/07.12.2021 ca entitate cu personalitate juridică aflată sub autoritatea CLTM. Conform HCLTM nr 623/15.12.2022 privind modificarea și completarea Organigramei, a Statului de funcții, și a unor poziții din salariile de bază, respectiv modificarea Regulamentului de Organizare și Funcționare a TIMPARK, serviciul public dispune de 94 posturi, dintre care 9 de conducere și 85 de execuție.

Sursa: Prelucrare proprie pe baza datelor publicate de instituțiile publice de interes local

TABEL 61 - SOCIETĂȚI COMERCIALE SUBORDONATE CONSILIULUI LOCAL TIMIȘOARA

AQUATIM S.A	Aquatim S.A este înființată ca societate pe acțiuni, având personalitate juridică, și furnizează servicii de alimentare cu apă și de canalizare în Timișoara și mai multe localități din județul Timiș. Societatea are un capital social de 85.193.100 RON, din care Municipiul Timișoara deține acțiuni în valoare de 84.445.700 RON, reprezentând 99.1226%. Ceilalți acționari sunt Județul Timiș, Orașele Deta, Jimbolia, Buziaș și Sânnicolau Mare și comuna Ghiroda. Veniturile totale ale societății pe anul 2022 au fost de 228.6 milioane RON, raportând un profit net de aproape 18 milioane RON. Pentru anul 2023, veniturile totale sunt estimate la 271.2 milioane RON.
S.C. COLTERM S.A	Colterm S.A este o societate pe acțiuni, înființată în 2004 prin Hotărâre de Consiliu Local, prin reorganizarea a două societăți: TERMOCET 2002, gestionara centralelor și a rețelei primare de termoficare și CALOR, gestionara rețelei secundare, a punctelor termice și a centralelor de cartier. Colterm S.A este o societate aflată în insolvență, subvenționată numai în anul 2022 cu peste 190 milioane RON de la bugetul local al Municipiului Timișoara. Ultime

	rapoarte publice de pe site-ul companiei sunt din perioada 2020-2021, fără informații actualizate. În bugetul local pe anul 2023, cheltuielile planificate cu subvenția pentru compania de termoficare se ridică la 166 milioane RON.
Drumuri Municipale Timișoara	Drumurile Municipale Timișoara este o societate pe acțiuni, având personalitate juridică, și are ca obiect de activitate construcția, modernizarea și repararea drumurilor. Acționar unic este Consiliul Local al Municipiului Timișoara. În anul 2021, societatea a înregistrat un profit net de 3.383 milioane RON.
S.C. HORTICULTURA S.A	Horticultura S.A este o societate comercială pe acțiuni cu unic acționar Consiliul Local Municipal Timișoara. Bugetul propus pe anul 2022 a inclus venituri de 15.5 milioane RON, o creștere de 23% față de veniturile realizate în 2021, respectiv cheltuieli de 15.5 milioane RON, o creștere de 14% comparativ cu anul 2021. Numărul mediu de salariați a fost în anul 2022 de 200 persoane.
S.C. Piețe S.A	S.C. Piețe S.A este o societate pe acțiuni, cu unic acționar Consiliul Local al Municipiului Timișoara. În anul 2021, societatea a raportat un profit net de 140.000 RON la venituri totale de 9,452 milioane RON. Numărul mediu de salariați a fost de 47 în anul 2021.
SC RETIM Ecologic Service SA	SC RETIM Ecologic Service SA este o companie înființată în 1997 în urma asocierii Consiliului Local Timișoara cu firma RWE. Ulterior acțiunile acesteia din urmă au fost preluate de către concernul RER. Ambii acționari dețin câte 50% dintre acțiuni. Obiectul de activitate este de colectare, transport și neutralizare a deșeurilor urbane, salubrizare stradală, colectare și valorificare a deșeurilor recuperabile.
Societatea de Transport Public Timișoara	Societatea de Transport Public Timișoara este o societate pe acțiuni deținuta de acționarul unic Consiliu Local Timișoara. Conform organigramei, societatea are un număr total de 1441 posturi. În anul 2022, subvențiile pentru acoperirea diferenței de preț și tarif, suportate de Municipiul Timișoara, au fost de 93.2 milioane RON, cu o curbă ascendentă în propunerea de buget pentru 2023, la 109 milioane RON.

Sursa: Prelucrare proprie pe baza datelor publicate de companiile subordonate Consiliului Local Timișoara

FORMARE ȘI PERFECȚIONARE

Creșterea capacității administrative și livrarea de servicii publice de calitate depind de îmbunătățirea cadrului de competențe existent la nivelul personalului și stabilirea unui program de formare adecvat, adaptat nevoilor de perfecționare și dezvoltare profesională. Cu atât mai importantă este strategia de formare la nivelul instituției întrucât Primăria Municipiului Timișoara a trecut recent printr-o reorganizare administrativă, cu noi direcții create sau unele comasate, cu transferuri de responsabilități între structuri sau noi responsabilități la nivelul întregului corp profesional. Implementarea, monitorizarea și evaluarea constantă a programului de formare și perfecționare a angajaților sunt etape necesare pentru o administrație performantă.

În România, cadrul legal privind formarea și perfecționarea profesională este bine reglementat pentru funcționarii publici și personalul contractual. Acesta prevede drepturi și obligații în ceea ce privește politica de formare continuă a personalului și impune autorităților publice responsabilitatea de a elabora un plan anual de formare pentru întreg personalul, coroborat cu alocarea de resurse financiare adecvate pentru participarea la programele de formare. Funcționarii publici și personalul contractual au la rândul lor obligația și responsabilitatea de a-și îmbunătăți în mod continuu abilitățile și pregătirea profesională.

Mai mult, modernizarea, eficientizarea și profesionalizarea administrației publice pentru a răspunde provocărilor economice, sociale și culturale sunt obiective cheie pentru România, asumate în cadrul *Strategiei Europa 2020.*

Principalele prevederi legale privind politica de formare a personalului autorității publice se regăsesc în:

- Ordonanța de Urgență nr. 57 din 3 iulie 2019 privind Codul Administrativ;
- Hotărârea nr. 650/2016 pentru aprobarea strategiei privind formarea profesională pentru administrația publică 2016-2020;
- Legea nr. 188/1999 privind Statutul funcționarilor publici;
- Hotărârea Guvernului nr. 611/2008 pentru aprobarea normelor privind organizarea și dezvoltarea carierei funcționarilor publici;
- Hotărârea Guvernului nr. 1066/2008 pentru aprobarea normelor privind formarea profesională a funcționarilor publici.
- Ordinele ANFP privind formarea și perfecționare profesională și a tematicii specifice programelor de formare și perfecționare profesională a funcționarilor publici, respectiv pentru aprobarea conținutului și instrucțiunilor de elaborare a planului de perfecționare profesională a funcționarilor publici.

Cadrul legal impune funcționarilor publici și personalului contractual obligația de a-și îmbunătăți în mod continuu abilitățile și pregătirea profesională. *Secțiunea a 4-a privind Formarea și perfecționarea profesională a funcționarilor publici* (*Articolele 458 și 459*) din Codul Administrativ stabilește cadrul general pentru formarea funcționarilor publici și o serie de drepturi și obligații ale acestora:

- Dreptul și obligația de a-și îmbunătăți în mod continuu abilitățile și pregătirea profesională;
- Participarea fiecărui funcționar public cel puțin o dată la doi ani la un program de formare și pregătire profesională;
- Elaborarea anuală a planul de perfecționare profesională a funcționărilor publici de către autoritatea publică.

Formarea personalului contractual este prevăzută la Articolul 551 - *Alte drepturi și obligații specifice personalului contractual*.

- Dreptul și obligația de a-și îmbunătăți în mod continuu abilitățile și pregătirea profesională;
- Responsabilitățile autorităților și instituțiilor publice includ “elaborarea planului de perfecționare profesională a personalului contractual, anual, precum și obligația să prevadă în buget sumele necesare pentru plată programelor de pregătire, formare și perfecționare profesională”.

Conform datelor furnizate de Primăria Municipiului Timișoara, la nivelul instituției nu există o strategie agreată privind planul de formare sau un buget multianual dedicat. Mai mult, în perioada 2018-2021, nu a fost urmată nicio formă de pregătire profesională a personalului. În 2022, au fost inițiate primele demersuri de a asigura un cadru de formare personalului, însă acesta continuă să fie foarte limitat și să nu corespundă cadrului legal. Două acțiuni au fost implementate în anul 2022 de către Direcția de Management Intern.

- Încheierea unui parteneriat cu un furnizor de cursuri online ce a permis accesul gratuit al angajaților timp de 5 luni la cursurile oferite de furnizor (193 programe și 650 de cursuri). Au fost stabilite 3 module obligatorii pentru personal: a. Comunicare, b. Managementul Timpului și c. Muncă în echipă;
- Formarea a 5 angajați din cadrul instituției prin participarea la un curs de *Etică și transparență decizională*, în cadrul unei sesiuni de formare organizate de Asociația Municipiilor din România.

În ceea ce ține de accesarea platformei online, Primăria Municipiului Timișoara a raportat logarea pe platformă a 82% dintre angajați, cu un timp total petrecut în platformă de 6,519 ore, 5747 ore petrecute în cursurile alocate și 722 în cursurile opționale. Raportat la numărul total de utilizatori logați și cu

activitate (372 din 453 personal total înregistrat în platformă), timpul total per angajat este de aproape 18 ore.

Din bugetul local nu s-au alocat cheltuieli pentru finanțarea evenimentelor de formare pentru personalul instituției.

Începând cu anul 2023, Primăria Municipiului Timișoara prin Direcția Management Intern și-a propus calibrarea planului anual de formare în funcție de nevoile identificate la nivelul personalului și parcurgerea unui proces optim de formare. Conform datelor transmise, planul de formare va urma etapele:

- Etapa 1: **Evaluarea performanțelor profesionale individuale pe anul 2022 și nevoile identificate**. În rapoartele de evaluare sunt identificate de către șefii ierarhici domeniile în care funcționarii publici evaluați necesită formare profesională suplimentară în perioada următoare;
- Etapa 2: **Prioritizarea persoanelor și domeniilor**, cu precizarea criteriilor care au stat la baza identificării priorităților și care este scopul formării propuse, de către șefii ierarhici;
- Etapa 3: **Centralizarea acestor informații în planul anual de formare profesională a personalului** care poate fi ajustat în funcție de necesitățile identificate la nivel instituțional sau în limita fondurile cuprinse în bugetul local cu această destinație;
- Etapa 4: **Necesarul de formare profesională identificat poate fi completat**, daca este cazul, cu necesarul de formare profesională rezultat din modificările legislative în domeniile de competență ale funcționarului public, precum și din eventualele modificări relevante ale fișei postului;
- Etapa 5: **Participarea la cursuri se va face numai în conformitate cu planul de formare aprobat.**

Formarea profesională ar trebui să reprezinte o prioritate la nivelul oricărei administrații publice, iar o strategie de formare profesională este necesară pentru a îmbunătăți competențele corpului de funcționari publici și personal contractual și a orienta administrația către bună guvernare. Dezvoltarea de noi competențe în raport cu transformările în desfășurare (în special cele identificate de către instituție ca fiind neacoperite și care sunt influențate de noile trenduri în desfășurare, inclusiv în domeniul digital, politici verzi sau consultare publică) trebuie prioritizată, iar programele de formare trebuie să includă un număr adecvat de funcționari publici și personal contractual, atât dintre cei cu o experiență îndelungată în administrația publică, dar și personal aflat la începutul carierei.

Primăria Municipiului Timișoara trebuie să urmeze un proces optim de formare a personalului, așa cum este el planificat pentru anul 2023, urmărind nevoile individuale și de la nivelul instituției, așa cum apar ele în planul anual de formare profesională, cadrul normativ pentru formarea funcționarului public și personalului contractual și, la fel de important, nevoilor generate de modificările de organigramă din 2022. Mai mult, strategia de resurse umane trebuie să includă și să răspundă noilor provocări și transformări aflate în plina desfășurare, aceste sincope de atragere a personalului și de formare fiind deja identificate de către administrația locală.

6.8.2. RESURSE FINANCIARE

Administrațiile publice locale din România dispun de fluxuri variate de resurse financiare, însă acestea sunt deseori afectate de volatilitate, ca o consecință atât a utilizării de derogări de la *Legea privind finanțele publice locale nr. 273/2006* de către guvernul central, dar și a unor capacități locale sub optime de planificare financiară, sustenabilitate a investițiilor publice și asigurarea unor surse variate de venituri. *Legea nr. 273/2006 privind finanțele publice locale stabilește* „principiile, cadrul general și procedurile privind formarea, administrarea, angajarea și utilizarea fondurilor publice locale, precum și responsabilitățile autorităților administrației publice locale și ale instituțiilor publice implicate în domeniul finanțelor publice locale.”

FIGURĂ 197 - PRINCIPALELE FLUXURI DE VENITURI LOCALE

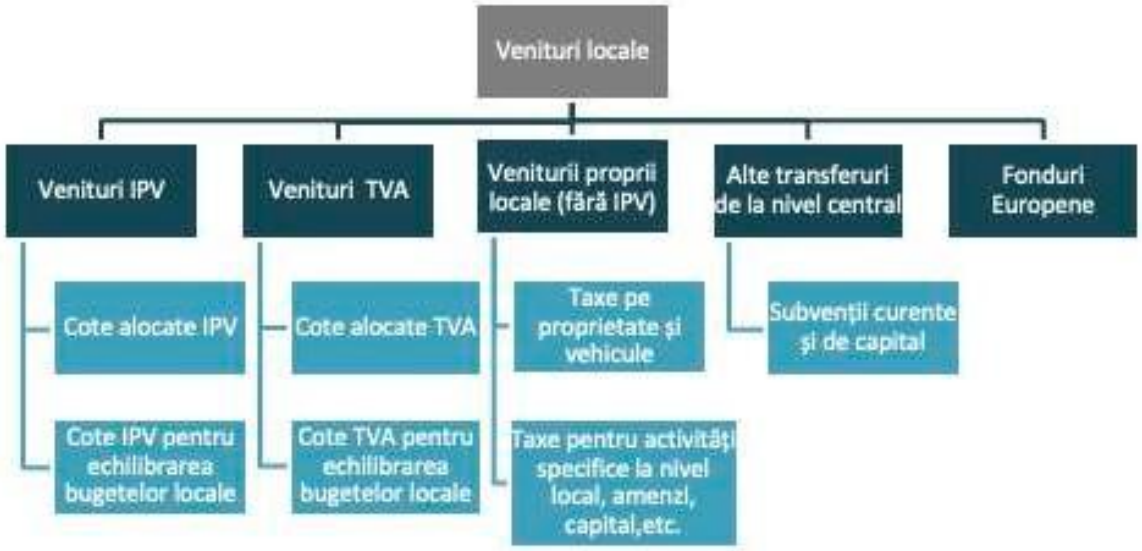

Sursa: Prelucrare proprie pe baza datelor publice

Autoritățile publice locale depind în principal de trei fluxuri de venituri:

- cotele defalcate din impozitul pe venit (inclusiv alocările pentru echilibrarea bugetelor locale), cea mai importantă resursă financiară la nivel local;
- sumele defalcate din taxa pe valoare adăugată (inclusiv alocările pentru echilibrarea bugetelor locale);
- resursele colectate la nivel local – taxe și impozite, servicii, venituri din capital, etc.

Primele două fluxuri de venituri vin sub forma unor transferuri de la nivel central, în timp ce al treilea flux, al veniturilor locale proprii, are o predictibilitate mai ridicată, iar administrația locală are un control ridicat asupra acestuia. Și în cazul acestui flux însă, cele mai importante surse de venit (impozitul pe proprietate sau impozitul pe vehicul) dispun de un interval de aplicare reglementat la nivel național[292].

Pe lângă aceste categorii de venituri, autoritățile publice locale pot beneficia de resurse financiare semnificative și ca urmare a:

- atragerii de fonduri europene nerambursabile, inclusiv prin Planul Național de Redresare și Reziliență și Cadrul Financial Multianual 2021-2027;
- obținerea de subvenții de la bugetul de stat (pentru cheltuieli operaționale);
- alte venituri de la nivel central ca urmare a unor programe de investiții precum Programul Național de investiții Anghel Saligny sau programele Administrației Fondului de Mediu.

Începând cu 2007, fondurile europene nerambursabile reprezintă o resursă extra bugetară semnificativă și cel mai important flux financiar adițional pentru finanțarea investițiilor de capital. O capacitate crescută de atragere a fondurilor europene nerambursabile este un element cheie pentru o politică ambițioasă de investiții, În condițiile în care bugetele pentru investiții de capital la nivel local sunt limitate, în special datorită unor cheltuieli operaționale foarte ridicate.

[292]Cu toate acestea, multe administrații locale preferă să mențină nivelul impozitelor locale la un nivel cât mai scăzut, deși pot reprezenta un venit substanțial pentru bugetul local.

Administrațiile locale, și în special reședințele de județ, au responsabilități cheie în dezvoltarea urbană și peri-urbană și în asigurarea a numeroase servicii publice locale care necesită resurse semnificative. În cazul multor municipii de reședință de județ, așa cum este cazul și în Timișoara, se remarcă costurile ridicate cu două servicii publice, termoficarea și transportul public local.

Competențele administrațiilor locale sunt însă mult mai vaste în asigurarea de servicii publice locale și sunt obligate să asigure finanțarea pentru un număr ridicat de domenii: (i) întreținerea drumurilor locale, (ii) investițiile în clădiri publice, iluminat public (iii) alimentarea cu apă și tratarea apelor uzate, salubritate și gestionarea deșeurilor, (iv) serviciul public de alimentare cu energie termică (v) facilități culturale, sportive, de recreere, parcuri, zone verzi și grădini publice, (v) cheltuieli în domeniul sănătății și educației, (vi) construcția de locuințe sociale, construcția și susținerea de creșe, facilități pentru persoanele vârstnice, și asistență socială, (vii) să mențină ordinea publică sau (viii) să adopte politici locale de protecția mediului. În ultimii ani, se remarcă inclusiv noi competențe ale administrațiilor locale în preluarea de atribuții în domeniul transportului de interes național și european (în special în pregătirea achizițiilor publice și documentațiilor), atât în domeniul rutier, cât și feroviar.

Acest transfer de competențe spre administrațiile locale nu a fost însoțit de fiecare dată de resurse financiare adiționale sau de întărirea capacității administrative prin măsuri dedicate. Planificarea optimă a resurselor financiare disponibile și utilizarea lor eficientă este însă o dimensiune cheie a bunei guvernări.

Figura următoare indică evoluția fluxurilor financiare principale (venituri proprii, venituri din impozitul pe venit, alocări din taxa pe valoarea adăugată) la nivelul municipiilor reședință de județ. Volatilitatea în alocările financiare bazate pe impozitul pe venit și taxa pe valoare adăugată, prin utilizarea de derogări anuale în redactarea și adoptarea *Legii bugetului de stat* de la *Legea privind finanțele publice locale*, creează o interdependență a bugetelor locale de alocările de la nivel central și subminează o planificare bugetară optimă, inclusiv prin utilizarea a numeroase rectificări bugetare.

FIGURĂ 198 - STRUCTURA VENITURILOR MUNICIPIILOR REȘEDINȚĂ DE JUDEȚ ÎN ROMÂNIA PRIVIND COTELE DEFALCATE DIN IPV, TVA ȘI VENITURI PROPRII, 2007-2020 (%)

Sursa: Prelucrare proprie pe baza datelor publicate de Ministerul Dezvoltării, Lucrărilor Publice și Administrației, Direcția pentru Politici Fiscale și Bugetare locale

PUNCTE FORTE ȘI VULNERABILITĂȚI PRIVIND CAPACITATEA FINANCIARĂ A PRIMĂRIEI MUNICIPIULUI TIMIȘOARA

PUNCTE FORTE	VULNERABILITĂȚI
Venituri în creștere în ultimii doi ani (+71%), printre cele mai ridicate din punct de vedere procentul de la nivelul reședințelor de județ. Execuția bugetului pe 2022 proiectează municipalitatea pe locul 2 la nivelul municipiilor reședință de județ ca venituri totale.	Nevoie de îmbunătățire a capacității de planificare financiară multianuală. Deși procesul indică o calitate crescută în ultimii ani, este nevoie în continuare de eforturi în setarea unei planificări bugetare exacte, fără variații semnificative între bugetul aprobat și cel executat, în special în ceea ce ține de secțiunea de dezvoltare.
Echilibru între veniturile generate la nivel local, cele din cotele defalcate din impozitul pe venit și surse externe precum fondurile externe nerambursabile.	Resurse limitate la nivel local pentru finanțarea planului foarte ambițios de investiții multianuale. Prioritizarea și evaluarea costurilor post-investiție sunt necesare.
Venituri din fonduri europene nerambursabile cu o creștere rapidă în ultimii doi ani, cu o politică de investiții foarte ambițioasă. Veniturile FEN au depășit 200 milioane RON în 2022, reprezentând 13.5% din venituri.	Costurile foarte ridicate cu subvențiile, în special privind sistemul de termoficare și sistemul de transport public.
Alocări în creștere de resurse financiare către secțiunea de dezvoltare a municipalității. În 2022, Municipiul Timișoara a raportat cheltuieli de 1.458 miliarde RON, din care 971.4 milioane RON cheltuielile secțiunii de funcționare și 486.8 milioane RON cheltuielile secțiunii de dezvoltare, o creștere de 85% comparativ cu 2021.	

Primăria Municipiului Timișoara a raportat în ultimii ani de venituri în creștere și rezultate financiare anuale echilibrate. În 2022, bugetul local al Primăriei Municipiului Timișoara a avut o execuție a bugetului de venituri de aproape 1.5 miliarde RON, proiectând municipalitatea între administrațiile locale cu cele mai ridicate venituri din România, alături de Iași și Cluj Napoca. Creșterea este una semnificativă față de 2020 (+71%), una dintre cele mai ridicate de la nivel național. Pentru 2023, Consiliul Local al municipiului Timișoara a votat un proiect de buget local și mai ambițios, cu venituri de peste 2,188 miliarde RON. La nivelul bugetului general consolidat, acesta este estimat la nivelul anului pentru 3,31 miliarde RON.

Așa cum indică *graficul următor*, structura de venituri și cheltuieli este una echilibrată, fără fluctuații semnificative. În perioada 2016-2022, rezultatul financiar anual a fost unul echilibrat, fără diferențe semnificative.

FIGURĂ 199 - REZULTATE FINANCIARE PRIMĂRIA MUNICIPIULUI TIMIȘOARA ÎN PERIOADA 2016-2022 (RON)

Sursa: Prelucrare proprie pe baza datelor publicate de Primăria Municipiului Timișoara

Unul dintre obiectivele cheie ale *Programului Operațional Capacitate Administrativă (2014-2020)* este susținerea unui management performant la nivelul administrațiilor locale privind planificarea strategică și financiară, inclusiv prin adoptarea unui buget multianual. Deși actualul cadru legal prevede obligativitatea ca administrațiile locale să transmită, la depunerea bugetului local pe anul în curs, și o planificare financiară pentru încă trei ani, acest instrument este utilizat numai parțial sau ignorat. Mai mult, în raportul de țară din 2020 privind România din cadrul pachetului Semestrul European, publicat de Comisia Europeană, este subliniată nevoia de îmbunătățire semnificativă a capacității administrațiilor locale, atât centrale și locale, de a elabora un cadru adecvat și eficient pentru planificarea bugetară.

Așa cum reiese din tabelul următor, gradul de realizare a veniturilor estimate la începutul anului fiscal a variat între 59.5% și 82.9%. Practica rectificărilor bugetare este des utilizată în administrațiile din România, Timișoara nefiind o excepție. În 2022, gradul de realizare al veniturilor a fost de 81.7%, cu diferențe semnificative privind nivelul sumelor primite de la Uniunea Europeană sau alți donatori externi, asta deși creșterea acestui flux de venituri este una foarte ridicată comparativ cu perioadele anterioare. De menționat că fluxurile de fonduri europene sunt deseori afectate de un proces birocratic semnificativ ceea ce îngreunează predictibilitatea acestora, însă supra estimarea acestor venituri este o practică recurentă la nivelul administrațiilor din România.

TABEL 62 - EVOLUȚIA PLANIFICĂRII VENITURILOR TOTALE ÎN PERIOADA 2019-2023 (RON)

	2023	2022	2021	2020	2019
Venituri planificate buget inițial	2,188 miliarde	1,827 miliarde	1,436 miliarde	1,459 miliarde	974,9 milioane
Venituri realizate		1,493 miliarde	1,174 miliarde	869 milioane	809 milioane
Venituri realizate / venituri planificate inițial (%)		**81.7%**	**81.7%**	**59.5%**	**82.9%**

Sursa: Prelucrare proprie pe baza datelor publicate de Primăria Municipiului Timișoara

Planificarea cheltuielilor bugetare a urmat același trend ca în cazul veniturilor, fluctuând între 59.4% și 83.1%. În 2022, gradul de realizare a fost de 78.3%, afectat în special de gradul de realizare a investițiilor din surse proprii sau fonduri externe. Așa cum se observă însă în tabelele următoare, cheltuielile executate privind investițiile de capital și fonduri externe nerambursabile sunt foarte ridicate în perioada 2021-2022 și cu o planificare foarte optimistă și pentru anul 2023, ultimul din actual exercițiu financiar CFM 2014-2020.

TABEL 63 - EVOLUȚIA PLANIFICĂRII CHELTUIELILOR TOTALE ÎN PERIOADA 2017-2022 (RON)

	2023	2022	2021	2020	2019
Cheltuieli planificate buget inițial	2,258 miliarde	1,862 miliarde	1,438 miliarde	1,459 miliarde	984,8 milioane
Cheltuieli executate		1,458 miliarde	1,142 miliarde	866,7 milioane	818,7 milioane
Cheltuieli executate / cheltuieli planificate inițial (%)		**78.3%**	**79.4%**	**59.4%**	**83.1%**

Sursa: Prelucrare proprie pe baza datelor publicate de Primăria Municipiului Timișoara

În ceea ce privește capacitatea de planificare în privința cheltuielilor cu fonduri externe nerambursabile, se remarcă nu doar o creștere semnificativă a valorii acestora în sumă totală, dar și a raportului dintre cheltuielile planificate și cele executate. În 2022, acest raport a ajuns la 46.5%, cu o valoare absolută executată de 234,1 milioane RON de la un raport de numai 5% (cheltuieli executate de 15 milioane RON din 302,7 milioane planificate) în 2020. Același trend se remarcă și în cazul cheltuielilor de capital, de la 21.7% în 2020 la 54.6% în 2022 și o triplare a sumei executate efectiv.

TABEL 64 - EVOLUȚIA PLANIFICĂRII CHELTUIELILOR DE INVESTIȚII ÎN PERIOADA 2017-2022 (RON)

	2023	2022	2021	2020	2019
Cheltuieli de capital planificate buget inițial	353,2 milioane	412,3 milioane	321,7 milioane	325,7 milioane	211,3 milioane
Cheltuieli executate		225,4 milioane	132,7 milioane	70,8 milioane	90,7 milioane
Cheltuieli executate / cheltuieli planificate inițial (%)		**54.6%**	**41.2%**	**21.7%**	**42.9%**
Cheltuieli FEN planificate buget inițial	796 milioane (inclusiv PNRR)	503,3 milioane	278, 9 milioane	302,7 milioane	64 milioane
Cheltuieli executate		234,1 milioane	108,7 milioane	15 milioane	2 milioane
Cheltuieli executate / cheltuieli planificate inițial (%)		**46.5%**	**39%**	**5%**	**3%**

Sursa: Prelucrare proprie pe baza datelor publicate de Primăria Municipiului Timișoara

ANALIZA VENITURILOR LA NIVELUL PRIMĂRIEI MUNICIPIULUI TIMIȘOARA

Primăria Municipiului Timișoara a raportat venituri de aproape 1.5 miliarde RON în 2022 la nivelul bugetului local, o creștere semnificativă în comparație cu 2021 (+27%) și 2020 (+71%). Se remarcă o creștere a tuturor fluxurilor de venituri, însă cu precădere a subvențiilor de la bugetul de stat, de aproape cinci ori mai mari comparativ cu 2021, respectiv a capacității de absorbție a fondurilor europene, cu o dublare față de 2021.

În ceea ce ține de veniturile proprii totale, se observă o creștere importantă a alocărilor IPV (+13%) față de 2021, cel mai important flux financiar de la nivel local, dar și a resurselor generate la nivel local, altele decât IPV (+11%). Sumele alocate din TVA au scăzut semnificativ, de la 192 milioane RON în 2021 (atât sumele defalcate, cât și cele pentru echilibrarea bugetelor locale) la puțin peste 127 milioane RON în 2022.

TABEL 65 - EXECUȚIA VENITURILOR PARTE A BUGETULUI LOCAL ÎN PERIOADA 2016-2022 (RON)

Municipiul Timișoara	2022	2021	2020	2019	2018	2017	2016	Structură % 2022	Structură % 2016
Total venituri RON	**1,493,390,685**	**1,174,999,118**	**869,022,728**	**809,163,593**	**631,434,009**	**811,694,154**	**814,560,067**	100%	100%
Venituri proprii totale:	**944,542,466**	**837,646,034**	**739,082,817**	670,716,552	470,833,913	550,150,026	525,389,821	63.25%	64.50%
Alocări Impozit pe venit (IPV)	607,128,806	534,232,669	475,528,283	402,730,829	295,532,287	370,992,369	330,883,843	40.65%	40.62%
Alocări IPV pentru echilibrarea bugetelor locale	0	0	0	0	0	3,312,525	2,858,610	0.00%	0.35%
Total Venituri proprii (fără IPV)	**337,413,660**	**303,413,365**	**263,554,534**	267,985,723	175,301,626	175,845,132	191,647,368	22.59%	23.53%
Sume defalcate din taxa pe valoare adăugată (TVA)	**124,620,667**	**105,444,080**	**67,688,483**	31,360,340	65,204,209	244,463,953	198,458,373	8.34%	24.36%
Alocări TVA pentru echilibrarea bugetelor locale	2,644,181	86,819,000	25,015,740	49,003,000	70,674,000	756,000	4,084,170	0.18%	0.50%
Subvenții de la bugetul de stat	191,914,450	40,690,026	29,048,625	55,522,211	19,816,339	16,290,919	31,961,935	12.85%	3.92%
Sume primite de la UE în contul plăților efectuate	**200,518,771**	**97,050,415**	**8,060,878**	2,561,490	-661,698	33,256	52,907,954	13.43%	6.50%
Alte venituri	29,150,150	7,349,563	126,185	0	5,567,246	0	1,757,814	1.95%	0.22%

Sursa: Prelucrare proprie pe baza datelor publicate de Ministerul Dezvoltării, Lucrărilor Publice și Administrației, Direcția pentru Politici Fiscale și Bugetare locale

Veniturile proprii generate la nivel local au o valoarea relativ constantă ca procent din totalul veniturilor și reprezintă 22.6% în anul 2022, comparativ cu 25.8% în anul 2020, 30.3% în anul 2019 și 27.7% în 2018. Ușoara scădere din anul 2020 a acestor venituri este o cauză directă a efectelor pandemiei COVID-19, însă creșterea procentuală anuală (2020-2022) este una foarte ridicată (28%). Ponderea mai scăzută a acestora în structura totală a bugetului se explică și prin creșterea semnificativă a veniturilor din fonduri externe nerambursabile și subvenții de la nivel central (13.43% în 2022, respectiv 12.85%).

Cele mai importante venituri generate la nivel local provenind din taxe și impozite locale – impozite pe clădiri, terenuri, mijloace de transport. În 2022, impozitele și taxele pe proprietate au constituit 205,7 milioane RON, din care impozitele și taxele pe clădiri au reprezentat 179.7 milioane RON. Impozitele pe mijloacele de transport au fost în suma de 43.4 milioane RON. Combinat, cele două surse de venituri, așa cum indică tabelul de mai jos, reprezintă aproape 75% din veniturile generate la nivel local.

Creșterea este una semnificativă față de 2021 în cazul sumelor încasate din impozitele și taxele pe proprietate care au fost de 182.6 milioane RON. În ceea ce privește sumele încasate din taxa pe utilizarea bunurilor și autorizarea utilizării bunurilor sau pe desfășurarea de activități (ce include și impozitul pe mijloacele de transport) acestea au fost de 48.6 milioane RON în 2021.

Conform legislației naționale, principalele impozite colectate la nivel local sunt cele pe proprietate (terenuri și clădiri) și impozitele auto. Legislația națională impune pentru taxa pe clădiri, cel mai important flux financiar generat la nivel local, o limită de taxare, între 0,08 – 0,2% pentru imobilele rezidențiale, atât pentru persoanele fizice, cât si juridice, respectiv între 0,2-1,3% pentru clădirile nerezidențiale deținute de persoanele juridice.

TABEL 66 - PRINCIPALELE SURSE DE VENIT DE LA NIVEL LOCAL

VENITURI LA NIVEL LOCAL	2022
Impozite și taxe pe proprietate	**205.7 milioane RON**
Impozite și taxe pe clădiri	179.7 milioane RON
Impozit și taxe pe teren	17.9 milioane RON
Taxe judiciare de timbru și alte taxe	7.48 milioane RON
Taxe pe utilizarea bunurilor, autorizarea utilizării bunurilor sau pe desfășurarea de activități	**47.1 milioane RON**
Impozit pe mijloacele de transport	**43.4 milioane RON**
Alte taxe	**3.67 milioane RON**

Sursa: Prelucrare proprie pe baza datelor publicate de Primăria Municipiului Timișoara

ANALIZA CHELTUIELILOR LA NIVELUL PRIMĂRIEI MUNICIPIULUI TIMIȘOARA

Creșterea cheltuielilor de la nivelul Primăriei Municipiului Timișoara, atât pentru secțiunea de funcționare, cât și de dezvoltare, au fost o urmare a creșterii semnificative a veniturilor în ultimii doi ani. În 2022, Municipiul Timișoara a raportat cheltuieli de 1.458 miliarde RON, din care 971.4 milioane RON cheltuielile secțiunii de funcționare și 486.8 milioane RON cheltuielile secțiunii de dezvoltare. În 2021, cheltuielile cu secțiunea de funcționare au fost de 879.1 milioane RON, iar cu secțiunea de dezvoltare de 262.9 milioane RON.

Se remarcă o creștere semnificativă în 2022 a cheltuielilor de dezvoltare, de aproape 85%, comparativ cu 2021. Cu toate acestea, cheltuielile de funcționare reprezintă în continuare aproximativ 66.6% din totalul cheltuielilor și 102% din totalul veniturilor proprii, inclusiv din cotele defalcate IPV. Cheltuielile de funcționare sunt și ele în creștere față de 2021.

TABEL 67 - CHELTUIELI LA NIVELUL PRIMĂRIEI MUNICIPIULUI TIMIȘOARA ÎN PERIOADA 2016-2022

Municipiul Timișoara	2022	2021	2020	2019	2018	2017	2016	Structură % 2022	Structură % 2016
Total cheltuieli	**1,458,255,782**	**1,142,094,629**	**866,721,106**	**818,737,573**	**630,071,555**	**806,024,052**	**814,374,002**	100%	100%
Cheltuieli de personal	215,318,934	202,426,885	210,296,704	197,620,113	159,883,220	323,014,176	257,850,464	14.77%	31.66%
Bunuri și servicii	285,365,648	271,956,293	264,009,870	243,711,820	165,546,694	186,490,015	241,453,503	19.57%	29.65%
Dobânzi	15,905,117	9,657,547	16,503,556	17,792,153	9,052,977	10,643,225	12,990,166	1.09%	1.60%
Subvenții	283,388,446	282,154,377	163,117,811	126,191,690	128,052,644	110,210,852	78,883,298	19.43%	9.69%
Transferuri între unități ale adm publice locale	68,050,489	23,944,428	35,937,056	44,144,601	9,053,262	14,421,508	12,732,255	4.67%	1.56%
Alte transferuri	14,460,281	11,302,268	9,526,469	7,829,365	6,637,555	3,999,842	2,037,703	0.99%	0.25%
Proiecte cu finanțare din fonduri europene	234,180,165	108,761,136	15,064,259	2,152,010	248,530	282,889	44,995,043	16.06%	5.53%
Asistență socială	41,619,843	37,363,312	36,379,407	35,836,716	28,041,125	22,241,767	21,281,023	2.85%	2.61%
Alte cheltuieli	63,620,718	51,195,366	30,698,463	18,762,222	11,251,074	8,588,018	12,733,730	4.36%	1.56%
Cheltuieli de capital	225,479,170	132,760,278	70,818,105	90,716,273	97,735,183	91,804,847	80,461,190	15.46%	9.88%
Operațiuni financiare	11,657,695	11,657,683	16,120,905	37,068,286	30,314,434	37,659,521	48,955,627	0.80%	6.01%
Plăți efectuate și recuperate	-790,724	-1,084,944	-1,751,499	-3,087,676	-15,745,143	-3,332,608	0	-0.05%	0.00%

Sursa: prelucrare proprie pe baza datelor publicate de ministerul dezvoltării, lucrărilor publice și administrației, direcția pentru politici fiscale și bugetare locale

În 2022, cheltuielile de personal au reprezentat 14.77% din totalul cheltuielilor, bunuri și servicii 19.57%, iar subvențiile 19.43%. Cheltuielile de capital au fost de 15.46%, iar cheltuielile cu proiecte FEN de 16.06%. Atât cheltuielile de capital, cât și cele privind proiectele FEN, au avut o curbă ascendentă în 2022, mult peste creșterea nivelului general de cheltuieli. Costurile cu rambursările de credite, inclusiv dobânzile aferente, sunt scăzute, de aprox. 2%, cu dobânzile reprezentând 1% din cheltuieli în 2022.

Costurile cu subvențiile au crescut semnificativ în 2021 și 2022, reprezentând în anul fiscal anterior 20% din totalul cheltuielilor. Cea mai însemnată pondere o reprezintă subvenția pentru termie, de aproape 190 milioane RON numai în 2022, ce reflectă atât creșterea cheltuielilor de funcționare din cauza crizei energetice și datoriile istorice către societatea de termoficare, dar și ineficiența actuală a sistemului de încălzire, lipsit de investiții semnificative în perioada anterioară. Costurile ridicate cu subvenționarea sistemului de termoficare nu sunt o caracteristică doar a Timișoarei, ci a majorității municipiilor din România care încă au sisteme centralizate de termoficare, Bucureștiul fiind cel mai cunoscut exemplu. Subvenționarea sistemului public de transport reprezintă de asemenea o cheltuială semnificativă, de aproape 93.2 milioane RON în 2022.

TABEL 68 - CHELTUIELI CONFORM CLASIFICAȚIEI FUNCȚIONALE ÎN PERIOADA 2016-2022

Municipiul Timișoara	2022	2021	2020	2019	2018	2017	2016	Structură % 2022	Structură % 2016
Cheltuieli totale conform clasificației funcționale	**1,458,255,782**	**1,142,094,629**	**866,721,106**	**818,737,573**	**630,071,555**	**806,024,052**	**814,374,002**	100%	100%
Servicii publice generale	132,171,221	105,849,729	111,699,618	93,752,343	72,725,090	68,422,318	71,333,225	9.06%	8.76%
Apărare, ordine publică și siguranță națională	34,120,490	32,137,703	34,429,584	36,521,095	32,810,123	28,834,668	22,700,217	2.34%	2.79%
Învățământ	137,115,482	109,503,919	85,212,105	68,173,247	54,533,501	242,600,772	218,080,986	9.40%	26.78%
Sănătate	66,449,879	59,838,359	62,737,160	70,556,331	34,568,837	29,730,337	18,265,700	4.56%	2.24%
Cultură, recreere și religie	210,475,117	136,829,862	112,759,854	114,869,936	93,041,953	91,324,297	95,217,002	14.43%	11.69%
Asigurări și asistență socială	117,338,910	116,250,957	116,924,213	108,185,639	76,029,074	64,072,789	54,178,425	8.05%	6.65%
Locuințe, servicii și dezvoltare publică	44,439,085	47,416,337	51,925,642	64,727,972	28,272,653	48,141,654	105,781,208	3.05%	12.99%
Protecția mediului	48,172,089	43,009,502	35,977,319	20,885,692	10,628,502	12,804,724	17,378,345	3.30%	2.13%
Combustibili și energie	249,105,132	281,567,718	90,966,237	58,738,645	67,387,024	68,960,586	17,278,697	17.08%	2.12%
Transporturi	418,750,825	209,690,543	164,089,374	182,326,673	160,074,798	151,131,907	194,160,197	28.72%	23.84%
Alte cheltuieli	117,552	0	0	0	0	0	0	0.01%	0.00%

Sursa: prelucrare proprie pe baza datelor publicate de ministerul dezvoltării, lucrărilor publice și administrației, direcția pentru politici fiscale și bugetare locale

În ceea ce privește cheltuielile funcționale ale municipalității, ies in evidență categoriile *Transporturi* (28.72%) și *Combustibili și energie* (17.08%). Alocările financiare au crescut pentru majoritatea categoriilor, cu o creștere anuală de 53% în cazul categoriei *Cultură, recreere și religie* și 99.6% pentru T*ransporturi.* Singurele scăderi anuale sunt la capitolul *Apărare, ordine publică și siguranță națională*, *Locuințe, servicii și dezvoltare publică*, respectiv *Combustibili și Energie*.

6.8.3. POLITICA DE INVESTIȚII

Administrațiile publice locale au o paletă potențială variată pentru finanțarea investițiilor de capital:

- Utilizarea resurselor financiare proprii;
- Utilizarea fondurilor europene nerambursabile sau alte surse externe de finanțare nerambursabile;
- Utilizarea programelor naționale pentru investiții (ex: Programul Național de Investiții Anghel Saligny și Administrația Fondului de Mediu, respectiv prin investiții derulate prin intermediul Companiei Naționale de investiții, etc.);
- Contractarea de împrumuturi pentru investiții de la instituțiile de stat, instituții internaționale sau bănci comerciale.

Politica de investiții este un factor cheie în dezvoltarea sustenabilă a administrației. Autoritatea publică locală are delegate atribuții și responsabilități și poate implementa proiecte de investiții într-un număr ridicat de domenii cu impact direct asupra calității vieții urbane. Pregătirea planului multianual de investiții trebuie să urmeze o procedură transparentă, să se fundamenteze pe formate extinse de consultare și dezbatere, urmărindu-se viziunea de dezvoltare și prioritățile asumate de administrație în documentele strategice precum *Strategia de Dezvoltare Locală*.

Mai mult, decizia de investiție trebuie să se fundamenteze pe o evaluare cuprinzătoare a (i) resurselor disponibile (posibilitatea a atrage fonduri externe nerambursabile pentru investiții este o dimensiune cheie), (ii) raportul cost beneficiu și costurile de mentenanță, (iii) impactul investiției în îmbunătățirea

dezvoltării urbane și calității vieții și (v) randamentul investiției. Programele de investiții trebuie corelate cu programele europene de finanțare, în special Cadrul Financiar Multianual 2021-2027 și Planului Național de Redresare și Reziliență.

Timișoara este unul dintre municipiile reședință de județ cu cele mai ridicate bugete din România, ceea ce îi oferă capacitatea de a utiliza un mix variat de surse pentru a-și finanța programul ambițios de investiții. Cu toate acestea, ultimii doi ani arată o abordare ce favorizează o absorbție ridicată a fondurilor europene pentru cheltuielile de la nivel local, 2022 fiind un an record pentru cheltuielile FEN raportate, de aproape 235 milioane RON. Suma reprezintă 16% din totalul cheltuielilor și este cea mai ridicată valoare absolută din întreaga perioada 2007-2022. Pentru 2023, municipalitatea și-a propus un plan ambițios de cheltuieli FEN de aproape 800 milioane RON.

În 2022, cheltuielile FEN au depășit ca valoarea absolută cheltuielile de capital, din surse proprii. Figura următoare indică evoluția cheltuielilor de investiții ale Municipiului Timișoara.

FIGURĂ 200 - CHELTUIELI DE CAPITAL ȘI CHELTUIELI FEN ÎN PERIOADA 2007-2022 (RON)

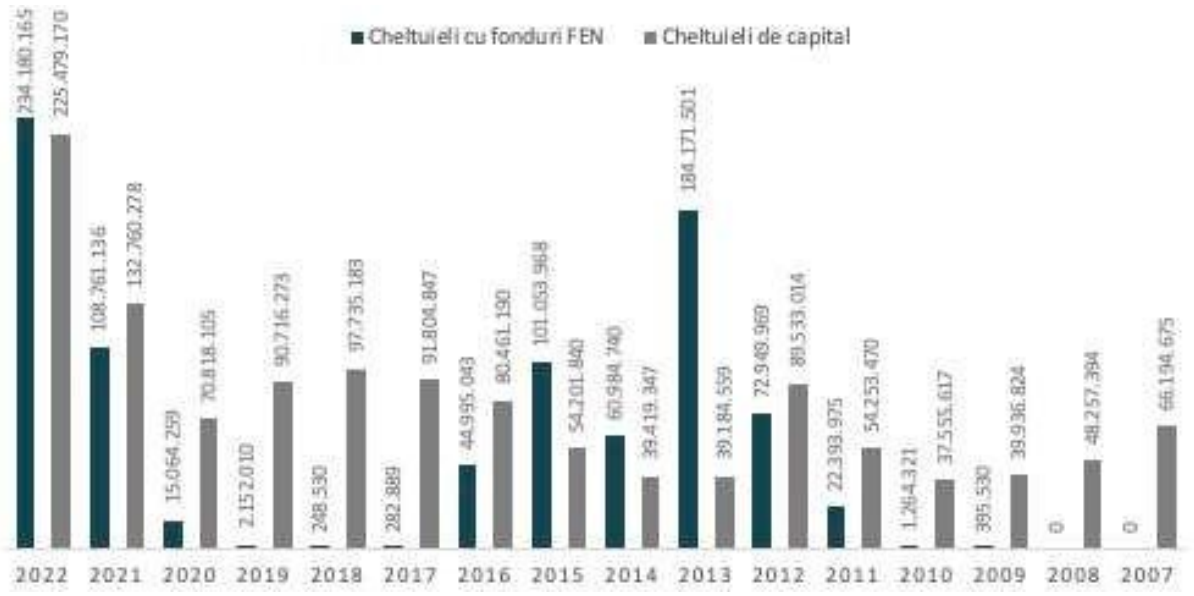

Sursa: Prelucrare proprie pe baza datelor publicate de Ministerul Dezvoltării, Lucrărilor Publice și Administrației, Direcția pentru Politici Fiscale și Bugetare locale

Raportându-ne la întreaga perioadă 2007-2022, Primăria Municipiului Timișoara a alocat cheltuielilor de capital și cu fonduri FEN 2.1 miliarde RON din bugetul local, aproape 16.7% din totalul cheltuielilor. În 2022, cele două tipuri de cheltuieli se ridică la 31.5%, iar în 2021 21.15%, o schimbare semnificativă de abordare față de perioada 2016-2020, generată desigur și de o politică pro investiții a actualei administrații, dar și de finalizarea CFM 2014-2020 în anul 2023.

FIGURĂ 201 - CHELTUIELI DE CAPITAL ȘI CHELTUIELI FEN ÎN PERIOADA 2007-2022 (RON)

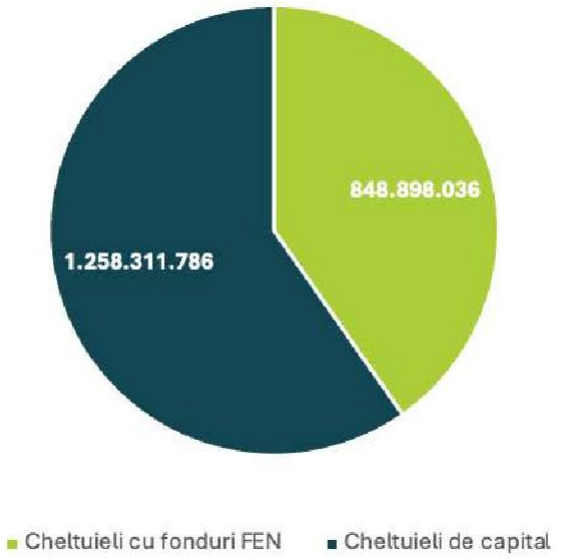

Sursa: Prelucrare proprie pe baza datelor publicate de Ministerul Dezvoltării, Lucrărilor Publice și Administrației, Direcția pentru Politici Fiscale și Bugetare locale

Evoluția cheltuielilor cu proiecte cu fonduri europene confirmă un obiectiv asumat de Primăria Municipiului Timișoara. Politica de investiții s-a axat în ultimii ani pe o absorbție ridicată de fonduri europene pentru a susține o politică de investiții foarte ambițioasă la nivel local. Proiectul de buget pentru 2023 continuă asumarea unor ținte foarte ambițioase pentru cheltuielile de investiții, atât din surse proprii, cât mai ales fonduri europene nerambursabile, inclusiv din Planul Național de Redresare și Reziliență.

Primăria Timișoara are un program de investiții foarte ambițios la începutul anului 2023, cu proiecte cu finanțare din fonduri FEN cu o valoare totală de 872 milioane RON, din care fonduri externe nerambursabile de 539 milioane RON. Dintre acestea, lucrările în cadrul proiectelor aflate în implementare sunt de 787,7 milioane RON, iar proiectele noi de 84,3 milioane RON. Din surse proprii, programul de dezvoltare are o valoarea totală de 393, 7 milioane RON, lucrările în cadrul proiectelor aflate în implementare sunt de 273.9 milioane RON, iar proiectele noi de 36.4 milioane RON.

Conform datelor publice publicate de Primăria Municipiului Timișoara, 55.13% din planul de investiții se referă la domeniul *Transporturi*, urmat de domeniul *Învățământ* cu 11.69% și domeniul *Locuințe, servicii și dezvoltare publică* cu 10.32%. Urmează capitolul bugetar *Sănătate* cu 9.85%, *Cultură, recreere și religie* cu 6.27%, *Combustibili și energie* cu 2.77% și *Asigurări și asistență socială* cu 2.54%.

TABEL 69 - PROGRAMUL DE INVESTIȚII 2023

PROGRAMUL DE INVESTIȚII – FEN 2023	VALOARE	SURSĂ FONDURI
Proiecte cu finanțare din Fonduri Externe Nerambursabile	**872 milioane RON**	**Buget de stat 121 milioane RON** **FEN 539 milioane RON** **Credit BERD 19.7 milioane** **Surse proprii instituții subordonate 0.19 milioane**

PROGRAMUL DE INVESTIȚII – FEN 2023	VALOARE	SURSĂ FONDURI
		Buget local 191,1 milioane RON
Lucrări în continuare/aflate în implementare	787,7 milioane RON	
Lucrări noi	84,3 milioane RON	

Sursa: Prelucrare proprie pe baza datelor publicate Primăria Municipiului Timișoara

PROGRAMUL DE DEZVOLTARE - INVESTIȚII 2023	VALOARE	SURSĂ FONDURI
Proiecte cu finanțare din surse proprii	**393, 7 milioane RON**	**Bugetul local 306,1 milioane RON** **Bugetul de stat 56,6 milioane RON** **Surse proprii instituții subordonate 9,3 milioane RON** **Credit BERD 21,5 milioane RON**
Lucrări în continuare/aflate în implementare	273.9 milioane RON	
Lucrări noi	36,4 milioane RON	

Sursa: Prelucrare proprie pe baza datelor publicate Primăria Municipiului Timișoara

6.8.4. SISTEMUL DE PROCEDURI

Sistemul de proceduri este esențial pentru reglementarea și eficientizarea activității autorității publice. Procedurile sunt critice în formalizarea și stabilirea parametrilor de lucru din interiorul instituției, clarificarea rolurilor și delimitarea responsabilităților și competențelor. La nivelul Primăriei Municipiului Timișoara sunt implementate două tipuri de proceduri: (1) *proceduri de sistem* care descriu activități și procese pentru a le eficientiza și standardiza, respectiv pentru a impune o strategie de limitare a riscurilor care ar putea afecta atingerea obiectivelor stabilite și (2) *proceduri operaționale* care gestionează majoritatea proceselor derulate în interiorul instituției și descriu un proces sau o activitate care se desfășoară la nivelul unuia sau mai multor compartimente dintr-o entitate, fără aplicabilitate la nivelul întregii entități publice.

Identificarea proceselor ce necesită derularea de proceduri specifice urmează două etape, în funcție de aplicabilitatea acestora.

- Procedurile de sistem se inițiază la propunerea *Comisiei de Monitorizare* sau de către conducătorul unei unități cu scopul de a gestiona riscurile ce pot pune în pericol funcționarea de ansamblu și/sau atingerea obiectivelor generale ale Primăriei Municipiului Timișoara. În acest sens, *Comisia* identifică, evaluează și prioritizată riscurile care pot afecta atingerea obiectivelor generale și funcționarea de ansamblu a instituției având în vedere reglementările aplicabile (legi, hotărâri de guvern, ordine, standarde, etc.). Ulterior sunt stabilite procedurile de sistem necesare, compartimentele responsabile și termenele asumate;
- Procedurile operaționale se inițiază de către conducătorul oricărui compartiment pentru a descrie activitățile sau procesele, în vederea eficientizării și standardizării acestora și pentru a gestiona unul sau mai multe riscuri ce pot pune în pericol atingerea unui obiectiv specific stabilit.

Conducătorul compartimentului preia lista obiectivelor specifice și a activităților precum și lista riscurilor, elaborate în cadrul sistemului de control managerial; prioritizează obiectivele specifice, activitățile și riscurile; stabilește lista procedurilor operaționale necesare, persoana/persoanele responsabile și termenele asumate.

FIGURĂ 202 - PROCESUL DE ELABORARE A UNEI PROCEDURI

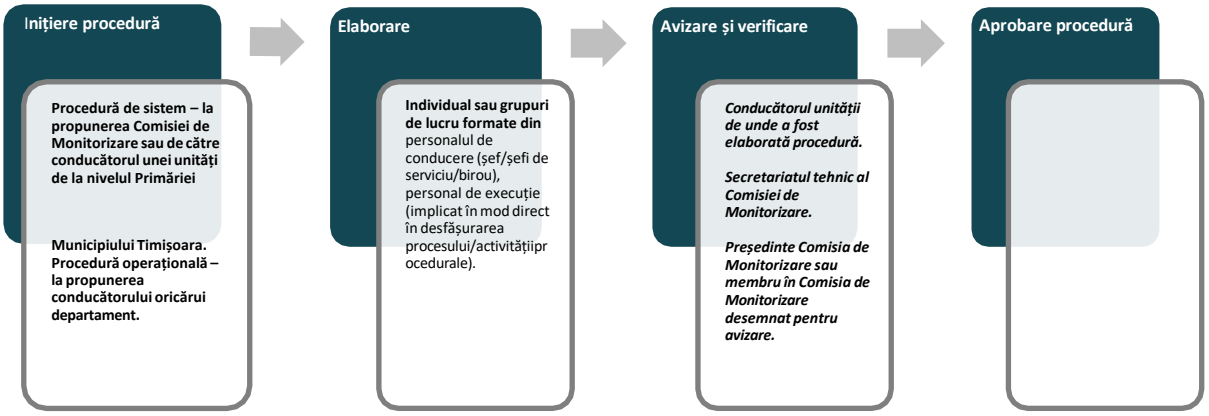

Sursa: Prelucrare proprie pe baza datelor transmise de Primăria Municipiului Timișoara

FIGURĂ 203 - SISTEMUL DE PROCEDURI IDENTIFICAT

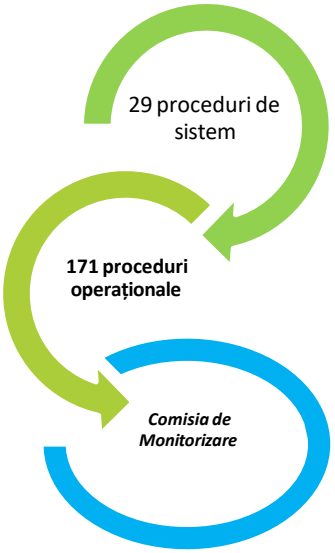

Sursa: Prelucrare proprie pe baza datelor transmise de Primăria Municipiului Timișoara

6.8.5. TRANSPARENȚĂ ȘI ACCESUL LA INFORMAȚII

Primăria Municipiului Timișoara și-a asumat o guvernare deschisă și o politică de transparență și deschidere a datelor publice. Municipalitatea este parte a Parteneriatului Local pentru Guvernare Deschisă (Open Government Partnership/OGP Local) din octombrie 2020 și a adoptat în 2022 un plan de acțiuni subsecvent acești politici, Planul Local de Acțiune pentru guvernare deschisă 2022 – 2023, adoptat prin HCLTM nr 211/24.05.2022.

Calitatea datelor publice și mecanismelor de consultare a crescut substanțial în perioada recentă, Primăria Municipiului Timișoara adoptând mai multe instrumente publice de consultare: un portal de dezbateri

publice, decidem.primariatm.ro, o platformă de consultare pentru bugetul anual, buget.primariatm.ro, pentru creșterea transparenței administrației publice sau adoptarea începând cu anul 2022 a programului de bugetare participativă. Mai mult, procesul de consultare publică a fost îmbunătățit considerabil în ultimii ani, inclusiv datorită reluării activității Consiliul Consultativ pe Probleme de Tineret, a muncii managerilor de cartier și Consiliilor de Cartier aferente, a stabilirii Consiliului Seniorilor sau Consiliul Consultativ al Minorităților Naționale, a echipelor de voluntari din cadrul administrației, în special în domeniul IT, precum și derularea unor proiecte de implicare civică în care administrația este partener.

Timișoara beneficiază și de un Centru de Proiecte cu dublu rol – de a facilita accesul la finanțări pentru cetățenii și actorii de la nivel local, dar și de a oferi accesul la spații pentru organizatorii de evenimente culturale, sociale, sportive, de tineret, etc. Conform datelor de pe platforma proprie, Centrul de Proiecte a finanțat 176 proiecte în domeniile Cultură, Sport și Comuniate în perioada 2022-2023.

La nivel național, România are o legislație consolidată în privința transparenței la nivelul autorităților publice, accesului la informații de interes public și organizarea de consultările publice privind principalele hotărâri de la nivel local, dar subutilizată de numeroase administrații publice locale. Utilizarea acestor mecanisme de colaborare între administrația locală, cetățeni, grupuri civice sau societatea civilă este însă de multe ori limitată și nu reușește să aducă o contribuție semnificativă în îmbunătățirea proceselor locale de decizie.

Cele mai importante prevederi legale în domeniu includ:

- Legea nr. 52 din 21 ianuarie 2003 privind transparența decizională în administrația publică;
- Legea nr. 544 din 12 octombrie 2001 privind liberul acces la informațiile de interes public;
- Legea nr. 109 din 25 aprilie 2007 privind reutilizarea informațiilor din instituțiile publice.

De asemenea, pentru facilitarea publicării de date publice deschise, au fost publicate o serie de recomandări pentru autoritățile publice:

- Ghid de publicare a datelor deschise, aprilie 2015, elaborat de Cancelariei Prim-Ministrului în parteneriat cu membri ai Coaliției pentru Date Deschise;
- Metodologia pentru publicarea datelor deschise, iulie 2018, document elaborat de Secretariatul General al Guvernului.

Deschiderea administrațiilor publice locale către actorii resursă de la nivel local, fie ei ONG-uri, grupuri civice, mediul de afaceri, mediul profesional, etc., este o dimensiune cheie pentru îndeplinirea bunei guvernări. De cele mai multe ori, însă, procesul de transparență și consultare publică asumat de autoritatea locală este unul limitat, iar participarea publică este îngrădită de o serie de bariere. Dezbaterile publice privind cele mai importante hotărâri de la nivel local (ex. adoptarea bugetului local) sunt dificil de înțeles pentru publicul larg în lipsa unui limbaj simplificat, a prezentării propunerii de buget local într-o formă accesibilă. Lipsa unor date publice structurate coerent pe pagina instituției creează opacitate și bariere adiționale între cetățean și administrație.

Lipsa unor sisteme simple, ușor de utilizat și, de cele mai multe ori digitale, prin care aceștia să sesizeze nevoile pe care le au (sau nevoi punctuale la nivelul cartierului/comunității unde locuiesc) și să poată urmări rezolvarea acestora duce la o satisfacție în scădere a acestora și, din punct vedere procedural, utilizarea de alte instrumente pe care le au la îndemână deși nu au fost concepute pentru acest lucru (utilizarea excesivă a Legii 544/2001 pentru a semnala diverse nevoi, în cazul Primăriei Municipiului Timișoara fiind vorba de transparentizarea utilizării banilor publici și modul de îndeplinire a atribuțiilor administrației locale).

Primăria Municipiului Timișoara și-a asumat însă ținte ambițioase în cadrul politicii de deschidere către cetățeni, atât din perspectiva calității datelor publice, dar și a proceselor de consultare cu aceștia. Acest fundament al politici asumate de administrație se regăsește și în contractarea recentă a unei *Strategii de*

Participare Publică[293] cu termen de predare în august 2023, un document cheie ce ar trebui să ofere o platformă integrată privind îmbunătățirea relației dintre cetățeni, actori resursă și administrația publică locală. Administrația locală a adoptat în ultimii doi ani instrumente cheie pentru transparentizarea activității, inclusiv adoptarea platformelor de consultări pentru buget și principalele hotărâri locale, publicarea de date publice în format deschis sau adoptarea unui program de bugetare participativă.

Printre obiectivele majore pentru 2023, așa cum reies ele din raportul anual al primarului pentru 2022, regăsim[294]:

- Implementarea campaniei bugetului participativ „Timișoara Decide", ediția a doua, și a proiectelor câștigătoare (atât cele din ediția anterioară, cât și cele ce urmează a fi identificate în 2023;
- Monitorizarea și implementarea celor 4 angajamente prevăzute în PLA pentru guvernare deschisă Atragerea resurselor necesare pentru implementarea angajamentelor prevăzute în PLA;
- Recrutarea a încă 6 manageri de cartier și stabilirea procedurilor de lucru, astfel încă aceștia să fie un liant între administrația locală și cetățeni;
- Identificarea unor spații fizice pentru activitatea managerilor de cartiere și stabilirea unui program constant al acestora în fiecare zonă de care răspund;
- Elaborarea unui plan de întâlniri recurente a administrației locale cu reprezentanți din fiecare cartier/zonă Coordonarea elaborării Strategiei de eficientizarea a participării publice a Municipiului Timișoara, precum și a celor două cursuri de formare dedicate angajaților PMT privind participarea publică și comunicarea cu cetățenii;
- Finalizarea și adoptarea Strategiei de tineret a Municipiului Timișoara;
- Continuarea întâlnirilor lunare ale CCPT;
- Continuarea implementării proiectelor cu caracter civic.

În perioada 2019-2022, municipalitatea a primit un număr de 1,266 cereri de informații de interes public în virtutea Legii nr. 544/2001. Numărul cererilor soluționate favorabil este foarte ridicat, însă termenul mediu de soluționare a acestora este de 30 zile pentru multe dintre solicitările formulate de persoanele fizice sau juridice. Modalitatea de adresare este în general în format electronic, în special în ultimii 3 ani. Numărul de reclamații administrative este relativ ridicat, 23 în 2022 și 34 în 2021, chiar dacă toate au fost respinse de administrația locală, în timp ce plângerile in instanță sunt în scădere, cu 6 plângeri în 2022 și 3 în 2021, comparativ cu 40 în 2020 și 46 în 2019.

TABEL 70 - RAPOARTELE ANUALE DE EVALUARE A IMPLEMENTĂRII LEGII NR. 544/2001

AN	TOTAL CERERI LEGEA NR. 544/2001	PERSOANE FIZICE	PERSOANE JURIDICE	TERMEN MEDIU DE RĂSPUNS
2019	405	231	174	146 – soluționate în termen de 10 zile, 259 – soluționate în termen de 30 zile, 17 – redirecționate către alte instituții, 0 – solicitări cu termen depășit, 20- solicitări respinse. **Modalitate de adresare:** 186– suport hârtie, 219 – suport electronic

[293]https://www.primariatm.ro/2023/04/13/timisoara-va-avea-prima-strategie-de-participare-publica/
[294]Raportul anual al Primarului 2022, Primăria Municipiului Timișoara

AN	TOTAL CERERI LEGEA NR. 544/2001	PERSOANE FIZICE	PERSOANE JURIDICE	TERMEN MEDIU DE RĂSPUNS
2020	290	187	103	72 – soluționate în termen de 10 zile, 166 – soluționate în termen de 30 zile, 41 – redirecționate către alte instituții, 0 – solicitări cu termen depășit, 11 - solicitări respinse. **Modalitate de adresare:** 29 – suport hârtie, 261 – suport electronic
2021	257	169	88	116 – soluționate în termen de 10 zile, 107 – soluționate în termen de 30 zile, 34 – redirecționate către alte instituții, 0 – solicitări cu termen depășit, 19 - solicitări respinse. **Modalitate de adresare:** 18 – suport hârtie, 239 – suport electronic
2022	314	197	117	118 – soluționate în termen de 10 zile, 148 – soluționate în termen de 30 zile, 48 – redirecționate către alte instituții, 0 – solicitări cu termen depășit, 21 - solicitări respinse. **Modalitate de adresare:** 16 – suport hârtie, 298 – suport electronic

Sursa: Prelucrare proprie pe baza datelor publicate de Primăria Municipiului Timișoara

În perioada analizată au existat reclamații administrative sau plângeri în instanță împotriva municipalității pe baza refuzului de a oferi informații de interes public, însă cu o scădere accentuată în perioada 2021-2022 privind plângerile în instanță:

- În 2022, 23 reclamații administrative – 34 respinse și 6 plângeri în instanță din care 4 soluționate favorabil în favoarea instituției, 2 respinse;
- în 2021, 34 reclamații administrative – 34 respinse și 3 plângeri în instanță din care 0 soluționate favorabil în favoarea instituției, 1 respinsă și 2 în curs de soluționare;
- în 2020, 31 reclamații administrative –31 respinse și 40 plângeri în instanță din care 29 soluționate favorabil în favoarea instituției, 8 respinse, 3 în curs de soluționare;
- în 2019, 8 reclamații administrative din care 8 respinse și 46 plângeri în instanță din care 34 soluționate favorabile în favoarea, 7 respinse și 5 în curs de soluționare.

Raportul de evaluare a implementării Legii nr. 544/2011 este public pe pagina oficială a instituției, însă acesta nu este în format editabil, în contradicție cu celelalte rapoarte publice de instituție, inclusiv raportul privind transparența decizională. De asemenea, nu sunt enumerate nevoi sau puncte cheie pentru îmbunătățirea accesului la informațiile de interes public.

Primăria Timișoara publică în mod regulat rapoartele anuale de evaluare a implementării Legii nr. 52/2003 pe pagina proprie, iar ultimele două rapoarte, aferente anilor 2021 și 2022, sunt în format editabil. Aproape toate proiecte de acte normative sunt anunțate public, iar interacțiunea și consultarea publică cu cetățenii și asociațiile legal constituite au crescut în ultimii 2 ani, inclusiv în ceea ce ține de numărul de recomandări primite și implementate.

TABEL 71 - RAPOARTELE ANUALE DE EVALUARE A IMPLEMENTĂRII LEGII NR. 52/2003

AN	PROIECTE ACTE NORMATIVE ANUNȚATE PUBLIC	NUMĂR TOTAL RECOMANDĂRI PRIMITE	NUMĂR RECOMANDĂRI INCLUSE ÎN PROIECTE	NUMĂR TOTAL DEZBATERI PUBLICE ORGANIZATE
2022	370	32	14 (pentru 10 acte normative)	9 (3 – la cererea asociațiilor legal constituite, 1 – alte autorități, 5 – inițiativă proprie)
2021	196	112	15	5 (Numărul întâlnirilor organizate la cererea asociațiilor legal constituite)
2020	181	24	2	0 (Numărul întâlnirilor organizate la cererea asociațiilor legal constituite)
2019	651	9	2	2 (Numărul întâlnirilor organizate la cererea asociațiilor legal constituite)

Sursa: Prelucrare proprie pe baza datelor publicate de Primăria Municipiului Timișoara

Programul de bugetare participativă derulat de Primăria Municipiului Timișoara în 2022 a avut cel mai mare număr de proiecte depuse, voturi înregistrate și cel mai votat proiect între municipiile reședință de județ. Într-un raport al Centrului Român de Politici Europene, care a evaluat la nivel național acest instrument de participare publică, programul derulat de municipalitate a fost considerat cel mai de succes[295].

TABEL 72 - PROGRAMUL DE BUGETARE PARTICIPATIVĂ 2022

NUMĂR PROIECTE DEPUSE / NUMĂR PROIECTE ELIGIBILE	NUMĂR PROIECTE FINANȚATE	VALOARE BUGET	NUMĂR VOTURI ÎNREGISTRATE/CEL MAI VOTAT PROIECT/NUMĂR VOTANȚI
113 / 52	8	3,000,000 RON	19,258 / 1,465 / 6,715

Sursa: Prelucrare proprie pe baza datelor publicate de Primăria Municipiului Timișoara

TABEL 73 - ALTE INSTRUMENTE SAU FORME DE PARTICIPARE ȘI IMPLICARE PUBLICĂ

DENUMIRE INSTRUMENT	DESCRIERE
Platforma https://decidem.primariatm.ro/	Platformă de consultări și dezbateri publice pentru proiecte de investiții. Conform raportului primarului pe anul 2022, peste 2000 de cetățeni au transmis opinii în format fizic sau online privind investițiile derulate de administrație.
Platforma https://buget.primariatm.ro/	Prezentarea în format interactiv a bugetului public local unde se pot transmite opinii cu privire la proiectul de buget.
Managerii de cartiere	9 Poziții de Manager de Cartier (4 ocupate în 2022) pentru menținerea relației cu Consiliile Consultative de

[295] Centrul Român de Politici Europene, Cum arată bugetarea participativă în România, https://www.crpe.ro/wp-content/uploads/2022/12/RAPORT-Bugetare-participativa-Romania-CRPE-decembrie-2022.pdf

DENUMIRE INSTRUMENT	DESCRIERE
	Cartier și formularea de recomandări privind politicile publice locale.
Consilii Consultative	Operaționalizarea sau în curs de operaționalizare a Consiliilor Consultative ale Tinerilor, Seniorilor, Minorităților Naționale și Cartierelor.
Implementarea principiilor guvernării deschise	Planul Local de Acțiune (PLA) pentru guvernare deschisă 2022- 2023 al Municipiului Timișoara a fost adoptat prin HCLTM nr. 211 din 24.05.2022. Pe lângă măsurile de guvernare deschisă, planul include și programe de formare pentru 75 de angajați ai instituției.
Strategia de participare publică	Termen de predare a Strategiei de Participare Publică în august 2023.ă
Centrul de Proiecte Timișoara	Comunitatea din Timișoara beneficiază și de un Centru de Proiecte, o instituție publică cu personalitate juridică aflată în subordinea Consiliului Local Timișoara. Centrul are un dublu rol – acela de a oferi acces la finanțări pentru comunitate (ONG-uri, grupuri civice, industria creativă, cetățeni, etc.) și de a asigura spații pentru comunitate pentru organizarea de evenimente culturale, de tineret, sportive, de mediu sau alte evenimente cu implicare civică și socială.

6.8.6. RESURSE MATERIALE

Conform datelor furnizate de către Primăria Municipiului Timișoara, instituția beneficiază de infrastructură hardware cu o vechime medie, majoritatea unităților de lucru nefiind mai vechi de 8 ani. Numărul total de echipamente este de aproximativ 350 unități tip desktop, 50 calculatoare portabile tip laptop, și 160 stații virtuale VDI. Mentenanța echipamentelor hardware este asigurată intern. Primăria utilizează pentru procesele interne de lucru soluțiile software HCL Notes și Webcon BSP.

Ca urmare a chestionarului aplicat intern, personalul instituției percepe echipamentele utilizate ca fiind într-o stare satisfăcătoare. 1 din 2 angajați ai Primăriei Municipiului Timișoara percep însă calculatoarele desktop ca fiind Foarte Vechi (18%) sau Vechi (30.8%), în timp ce numai 1 din 5 (20.5%) le percep ca fiind noi. 15.4% le consideră relativ noi. Calculatoarele desktop sunt unitățile de lucru percepute ca cele mai vechi la nivelul instituției, fiind și cele mai folosite de către angajați. Numai 7.7% dintre angajați consideră multifuncționalele ca foarte vechi, în timp ce 53.8% le consideră noi. Este nevoie de o analiză a nevoilor de lucru ale angajaților, în special la nivelul unităților tip desktop, și eventual înlocuirea acestora cu unități mai performante.

INFRASTRUCTURA HARDWARE	NUMĂR TOTAL	VECHIME MEDIE
Desktop	Aprox. 350	Vechimea infrastructurii variază între 1 și 8 ani.
Stații virtuale VDI (Virtual Desktop Infrastructure)	160	

INFRASTRUCTURA HARDWARE	NUMĂR TOTAL	VECHIME MEDIE
Laptop	50	

INFRASTRUCTURA SOFTWARE	VERSIUNE
HCL NOTES (IBM Lotus Notes)	Versiunea 2022, licențe valabile.
Webcon BPS	

6.8.7. ANALIZA UAT-URILOR DIN ZONA URBANĂ FUNCȚIONALĂ A MUNICIPIULUI TIMIȘOARA

Dezvoltarea zonei urbane funcționale și creșterea cooperării între unitățile administrativ teritoriale din proximitatea Municipiului Timișoara sunt factori cheie nu doar în dezvoltarea economică și atragerea de noi investiții, cât mai ales în creșterea indicatorilor privind calitatea vieții. De multe ori însă, cooperarea limitată dintre reședința de județ și orașele sau comunele din proximitatea sa duce la o planificare deficitară a strategiilor de investiții, fără a corela viziunea și obiectivele acestora. În România, așa cum subliniază o analiză a Băncii Mondiale296, dezvoltarea metropolitană se confruntă cu numeroase provocări (infrastructură insuficient dezvoltată, cadru legislativ neclar și lipsa stimulentelor pentru extinderea cooperării, planificare spațială limitată).

Zona Urbană Funcțională prevede, pe lângă Municipiul Timișoara, 12 UAT-uri componente: Ghiroda, Moșnița Nouă, Giroc, Șag, Sânmihaiu Român, U Săcălaz, Dudeștii Noi, Sânandrei, Dumbrăvița, Giarmata, Remetea Mare și Bucovăț.

VENITURI

Unitățile administrative teritoriale din Zona Urbană Funcțională a Municipiului Timișoara au avut în anul fiscal 2022 venituri cumulate de 366,6 milioane RON, o creștere de 8% comparativ cu 2021 și 23% față de 2020. Cheltuielile acestora au crescut cu numai 8% în aceeași perioadă, până la 363.7 milioane RON, ceea ce a condus la o echilibrare a rezultatului financiar anual. În 2022, acestea au raportat un surplus de 2.9 milioane RON, comparativ cu 23.9 milioane RON în 2021 și un rezultat negativ de 39 milioane RON în 2020.

[296] GrowthPoles: The nextPhase, document disponibil la adresa http://documents1.worldbank.org/curated/en/286101468105256650/pdf/Full-report.pdf

FIGURĂ 204 - REZULTAT FINANCIAR ANUAL UAT-URI COMPONENTE ZONĂ URBAN FUNCȚIONALĂ A MUNICIPIULUI TIMIȘOARA

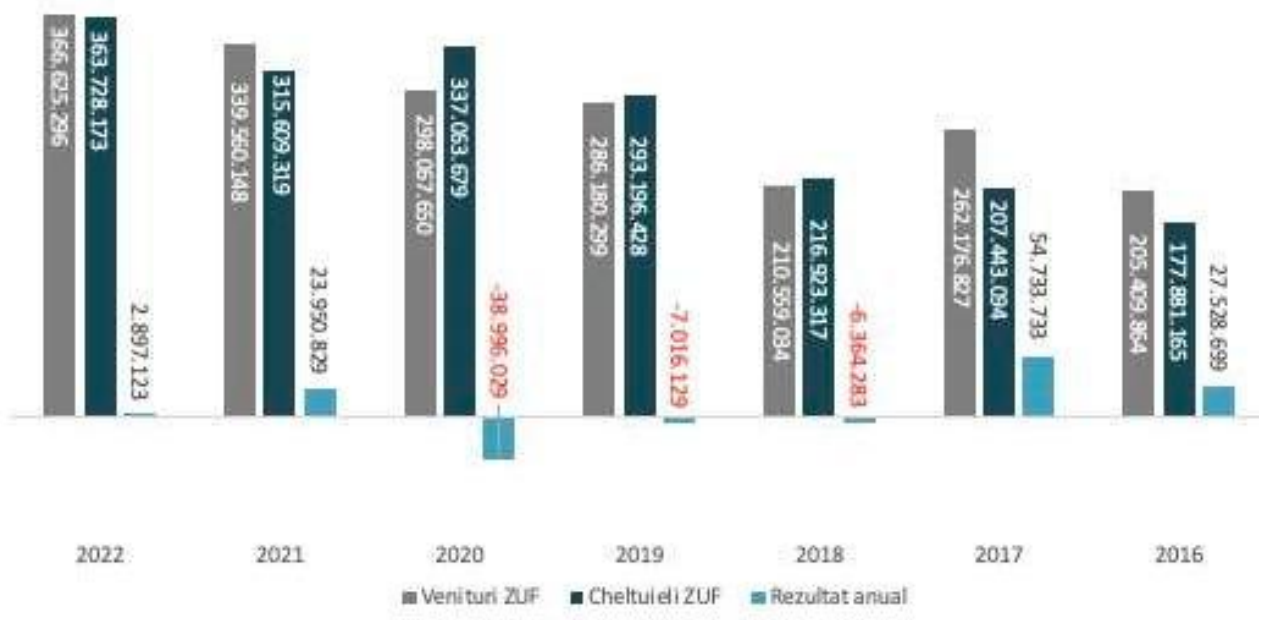

Sursa: Prelucrare proprie pe baza datelor publicate de Ministerul Dezvoltării, Lucrărilor Publice și Administrației, Direcția pentru Politici Fiscale și Bugetare locale

Veniturile acestora au o structură echilibrată. Veniturile aferente impozitului pe venit reprezintă cel mai important flux financiar, de aproape 43% în 2022, urmat de veniturile proprii generate la nivel local (în special taxe și impozite), 34% în 2022. Structura bugetului este completată de veniturile din TVA (10.6% în 2022), subvenții de la bugetul de stat (7% în 2022) și venituri din fonduri europene nerambursabile (3.5% în 2022). Veniturile UAT-urilor din zona urbană funcțională reprezintă numai 24.5% din veniturile Municipiului Timișoara în anul 2022 (1.493 milioane RON), ceea ce indică dependența acestora de modelul de dezvoltare generat de municipalitate.

Veniturile proprii totale la nivel local (inclusiv IPV) sunt într-o creștere accelerată, de la 208 milioane RON în 2020 la 282 milioane RON în 2022, reprezentând 77% din venituri la finalul anului fiscal anterior. Această creștere indică o dezvoltare economică susținută, dar și lipsa unor venituri suplimentare generate în special de surse extra bugetare pentru fondurile europene nerambursabile. În cazul celor din urmă, în perioada 2020-2022, aferentă finalului Cadrului Financial Multianual 2014-2020, veniturile din fonduri europene au fost de numai 48 milioane RON, o valoare foarte redusă comparativ cu alte zone urban funcționale și UAT-uri de dimensiuni și populație similare.

Veniturile generate la nivel local, excluzând impozitul pe venit, au crescut și ele în 2022 până la valoarea de 124 milioane RON (+36.5% față de 2020), depășind creșterea generală a veniturilor în perioada analizată. Generarea de venituri suplimentare la nivel local oferă o flexibilitate ridicată UAT-urilor în setarea viziunii de dezvoltare și politicilor de investiție, însă trebuie dublată și de o creștere semnificativă a veniturilor extra bugetare pentru susținerea unui politici ambițioase de investiții.

TABEL 74 - VENITURI UAT-URI DIN ZONA URBANĂ FUNCȚIONALĂ A MUNICIPIULUI TIMIȘOARA

ZUF	2022	2021	2020	2019	2018	2017	2016	Structură % 2022	Structură % 2016
Total venituri RON	**366,625,296**	**339,560,148**	**298,067,650**	**286,180,299**	**210,559,034**	**262,176,827**	**205,409,864**	100%	100%
Venituri proprii totale:	**282,062,925**	**246,067,865**	**208,059,389**	206,759,013	145,679,260	162,023,863	141,189,480	76.93%	68.74%
Alocări Impozit pe venit (IPV)	141,375,259	115,000,556	103,539,112	78,728,709	58,455,778	69,113,303	55,740,250	38.56%	27.14%
Alocări IPV pentru echilibrarea bugetelor locale	16,711,891	12,792,282	13,718,069	3,277,372	10,382,000	26,943,096	22,264,730	4.56%	10.84%
Total Venituri proprii (fără IPV)	**123,975,775**	**118,275,027**	**90,802,208**	124,752,932	76,841,482	65,967,464	63,184,500	33.82%	30.76%
Sume defalcate din taxa pe valoare adăugată (TVA)	**34,527,576**	**28,707,952**	**17,164,565**	4,328,145	14,784,337	37,668,396	29,714,659	9.42%	14.47%
Alocări TVA pentru echilibrarea bugetelor locale	4,283,257	8,513,780	15,946,020	44,718,094	30,769,000	6,194,000	9,040,590	1.17%	4.40%
Subvenții de la bugetul de stat	26,175,582	30,886,102	36,688,105	20,677,846	12,165,519	5,782,859	21,500,874	7.14%	10.47%
Sume primite de la UE în contul plăților efectuate	**12,856,745**	**19,234,638**	**15,991,979**	7,949,317	5,944,733	43,037,468	2,532,712	3.51%	1.23%
Alte venituri	6,719,211	6,149,811	4,217,592	1,747,884	1,216,185	7,470,241	1,431,549	1.83%	0.70%

Sursa: Prelucrare proprie pe baza datelor publicate de Ministerul Dezvoltării, Lucrărilor Publice și Administrației, Direcția pentru Politici Fiscale și Bugetare locale

UAT-urile cu cele mai ridicate venituri din ZUF sunt Giroc (61.67 milioane RON în 2022), Dumbrăvița (55.6 milioane RON), Ghiroda (55.6 milioane RON) și Moșnița Nouă (47.8 milioane RON). La polul opus se află Bucovăț (6.2 milioane RON), Șag (12.8 milioane RON) și Dudeștii noi (13.1 milioane RON). Diferențele mari de venituri între UAT-uri indică nu doar o dezvoltare inegală a acestora, generată inclusiv de proximitatea față de Municipiul Timișoara, dar și nevoi diferite la nivelul fiecărei administrații ce trebuie adresate de către UAT-urile componente ale ZUF și de Municipiul Timișoara. De exemplu, Bucovăț, Remetea Mare sau Șag au raportat în perioada 2016-2022 cheltuieli zero cu proiecte cofinanțate prin fonduri europene, iar Dumbrăvița este responsabilă pentru mai mult de 25% din totalul investițiilor FEN din cadrul zonei urbane funcționale.

FIGURĂ 205 - VENITURI UAT-URI DIN ZONA URBANĂ FUNCȚIONALĂ A MUNICIPIULUI TIMIȘOARA ÎN ANUL 2022 (RON)

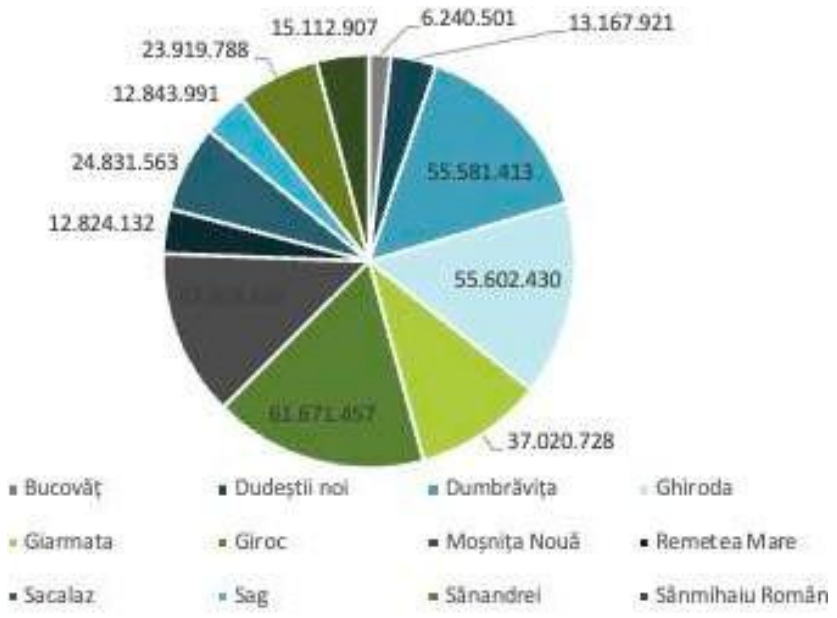

Sursa: Prelucrare proprie pe baza datelor publicate de Ministerul Dezvoltării, Lucrărilor Publice și Administrației, Direcția pentru Politici Fiscale și Bugetare locale

CHELTUIELI ȘI POLITICA DE INVESTIȚII

UAT-urile din zona urbană funcțională au raportat cheltuieli în creștere în 2022, +15% fața de 2021, semnificativ peste creșterea raportată a veniturilor (8% creștere anuală). Structura de cheltuieli este una echilibrată, în care însă predomină costurile ridicate cu secțiunea de funcționare a administrației publice locale. Cheltuielile raportate cu Bunuri și servicii au crescut semnificativ în ultimii ani, de la 92 milioane RON în 2020 la 131 milioane RON în 2022, reprezentând 36% din totalul cheltuielilor la nivelul ZUF. În aceeași perioadă, cheltuielile de capital au fost volatile, cu un maxim de 123 milioane RON în 2020, urmând o scădere semnificativă în 2021 (80.8 milioane RON) și o ușoară revenire în 2022 (103.2 milioane RON). Această volatilitate nu a fost compensată de o creștere susținută a cheltuielilor cu investiții din fonduri europene nerambursabile, acestea fiind modeste, de numai 30.9 milioane RON în 2022.

Cheltuielile de personal, de obicei ridicate la nivelul UAT-urilor de dimensiuni mici și medii, sunt de aproximativ 18% în 2022, fără o volatilitate ridicată în perioada analizată. Creșterea de 6% comparativ cu 2021 și de 15.5% comparativ cu 2020 este una limitată, fără impact semnificativ asupra structurii cheltuielilor. Costurile cu dobânzile și rambursările de credite sunt și ele limitate, de 3%, ceea ce indică o presiune scăzută asupra bugetelor UAT-urilor pentru a susține eventual o politică mai ambițioasă de investiții.

TABEL 75 - CHELTUIELI UAT-URI DIN ZONA URBANĂ FUNCȚIONALĂ A MUNICIPIULUI TIMIȘOARA

ZUF	2022	2021	2020	2019	2018	2017	2016	% 2022	% 2016
Total cheltuieli	**363,728,173**	**315,609,319**	**337,063,679**	**293,196,428**	**216,923,317**	**207,443,094**	**177,881,165**	100%	100%
Cheltuieli de personal	66,802,701	63,061,988	57,855,448	53,665,783	40,708,771	49,638,365	36,264,560	18.37%	20.39%
Bunuri și servicii	131,074,256	110,070,352	92,056,548	94,299,688	79,151,042	68,978,216	57,808,484	36.04%	32.50%
Dobânzi	4,554,932	1,109,824	925,806	815,541	801,942	848,332	901,732	1.25%	0.51%
Subvenții	615,880	521,160	620,183	0	0	0	425,584	0.17%	0.24%
Transferuri între unități ale adm publice locale	387,714	251,153	357,592	762,251	621,996	95,303	0	0.11%	0.00%
Alte transferuri	0	221,150	578,137	123,960	50,000	0	21,800	0.00%	0.01%
Proiecte cu finanțare din fonduri europene	30,900,158	40,623,195	46,013,427	23,962,603	8,437,240	9,436,480	3,958,800	8.50%	2.23%
Asistență socială	11,803,418	9,484,930	8,555,701	7,583,783	6,414,405	4,700,052	4,139,869	3.25%	2.33%
Alte cheltuieli	7,557,649	4,622,182	3,346,375	6,164,837	5,328,402	5,933,461	3,261,928	2.08%	1.83%
Cheltuieli de capital	103,188,506	80,820,350	123,867,556	102,868,286	73,063,952	65,597,962	63,257,711	28.37%	35.56%
Operațiuni financiare	7,807,059	5,360,939	3,597,291	3,148,057	2,494,296	2,431,927	7,840,697	2.15%	4.41%
Plăți efectuate și recuperate	-964,100	-537,904	-710,385	-198,361	-148,729	-217,004	0	-0.27%	0.00%

Sursa: Prelucrare proprie pe baza datelor publicate de Ministerul Dezvoltării, Lucrărilor Publice și Administrației, Direcția pentru Politici Fiscale și Bugetare locale

Dacă ne raportam la cheltuielile funcționale ale UAT-urilor din zona urbană funcțională, se remarcă costurile ridicate aferente capitolelor bugetare Servicii Publice Generale (22.7% în 2022), o creștere solidă comparativ cu anul anterior (+21%), Învățământ (12.3% în 2022), cu creștere anuală de 34%, respectiv Transporturi (19.5% în 2022), o creștere anuală de 18%. Pentru capitolul Locuințe, servicii și dezvoltare publică sunt raportate cheltuieli la același nivel cu 2021 (+1%), acestea reprezentând însă 17% din totalul de cheltuieli al UAT-urilor.

TABEL 75 - CHELTUIELI UAT-URI DIN ZONA URBANĂ FUNCȚIONALĂ A MUNICIPIULUI TIMIȘOARA

ZUF	2022	2021	2020	2019	2018	2017	2016	Structură % 2022	Structură % 2016
Cheltuieli totale conform clasificației funcționale	**363,728,173**	**315,609,319**	**337,063,679**	**293,196,428**	**216,923,317**	**207,443,094**	**177,881,165**	100%	100%
Servicii publice generale	82,617,049	68,308,870	59,917,544	59,171,374	49,177,003	37,861,515	29,527,195	22.71%	16.60%
Apărare, ordine publică și siguranță națională	10,488,296	11,853,854	8,230,026	8,288,178	6,841,497	4,767,024	3,013,231	2.88%	1.69%
Învățământ	44,880,898	33,473,157	29,123,287	21,327,928	11,568,686	33,138,995	26,805,133	12.34%	15.07%
Sănătate	3,042,818	4,932,527	200,251	68,895	40,198	66,755	125,202	0.84%	0.07%
Cultură, recreere și religie	34,655,307	22,126,698	33,732,919	30,231,093	28,691,512	19,962,440	15,049,678	9.53%	8.46%
Asigurări și asistență socială	32,252,323	31,549,805	25,569,228	23,649,201	16,348,362	11,896,171	9,017,585	8.87%	5.07%
Locuințe, servicii și dezvoltare publică	61,816,300	61,118,024	73,952,001	59,505,825	32,658,950	25,447,388	24,549,672	17.00%	13.80%
Protecția mediului	19,582,033	19,001,018	18,536,708	20,940,757	8,474,246	8,324,265	9,351,061	5.38%	5.26%
Combustibili și energie	121,101	0	0	0	0	0	0	0.03%	0.00%
Transporturi	70,893,167	60,164,795	85,168,632	66,939,932	59,404,661	64,049,217	58,826,501	19.49%	33.07%
Alte cheltuieli	3,378,881	3,080,571	2,633,083	3,073,245	3,718,202	1,929,324	1,615,907	0.93%	0.91%

Sursa: Prelucrare proprie pe baza datelor publicate de Ministerul Dezvoltării, Lucrărilor Publice și Administrației, Direcția pentru Politici Fiscale și Bugetare locale

Subliniem numărul limitat de proiecte cu fonduri europene nerambursabile la nivelul zonei urbane funcționale. În perioada 2016-2022, valoarea cheltuielilor cu acestea a fost de numai 163.3 milioane de RON, ceea ce reprezintă puțin peste 26% dacă ne raportăm la nivelul cheltuielilor de capital, cele din surse proprii. Valoarea scăzută a cheltuielilor cu proiecte cu finanțare europeană se remarcă și ca procent din totalul cheltuielilor în perioada analizată, de numai 8.5%, în timp ce cheltuielile de capital au reprezentat 32%. Pentru UAT-uri de dimensiuni mici și medii, în special, veniturile din fonduri europene nerambursabile pot reprezenta o cotă semnificativă în structura bugetului local, însă în cazul de față acestea rămân limitate.

FIGURĂ 206 - CHELTUIELI FEN ȘI CHELTUIELI DE CAPITAL UAT-URI DIN ZONA URBANĂ FUNCȚIONALĂ A MUNICIPIULUI TIMIȘOARA ÎN PERIOADA 2016-2022

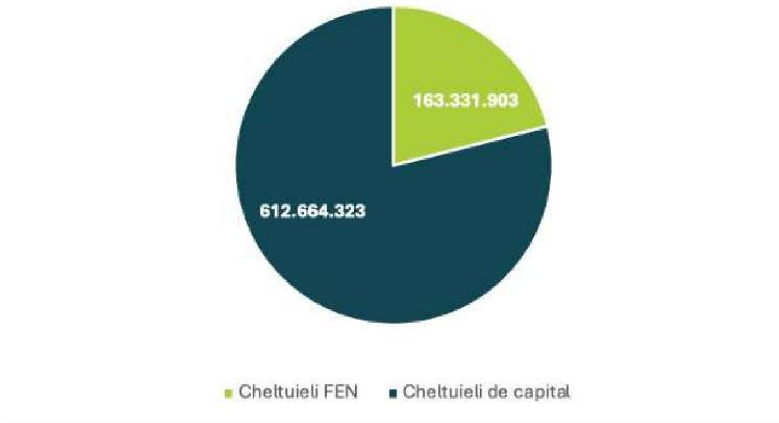

Sursa: Prelucrare proprie pe baza datelor publicate de Ministerul Dezvoltării, Lucrărilor Publice și Administrației, Direcția pentru Politici Fiscale și Bugetare locale

Veniturile din fonduri europene rămân limitate la nivelul zonei urbane funcționale. Acestea au reprezentat în perioada 2016-2022 107.5 milioane RON, puțin peste 5% din structura de venituri. Capacitatea limitată de atragere de fonduri europene are un efect semnificativ asupra posibilității UAT-urilor parte a ZUF de a susține o politică ambițioasă de investiții. Un număr semnificativ de UAT-uri raportează venituri zero sau foarte limitate din fonduri europene nerambursabile, fie ca prefinanțări sau rambursări de cheltuieli. Giroc (20.7 milioane RON) și Dumbrăvița (16.3 milioane RON) sunt UAT-urile cu cele mai ridicate venituri în perioada analizată.

TABEL 76 - SUME PRIMITE DE LA UE/ALȚI DONATORI ÎN CONTUL PLĂȚILOR EFECTUATE ȘI PRE FINANȚĂRI UAT-URI ZONA URBANĂ FUNCȚIONALĂ A MUNICIPIULUI TIMIȘOARA

Venituri FEN	2022	2021	2020	2019	2018	2017	2016	Total
Bucovăț	0	0	0	0	0	0	0	0
Dudeștii noi	258,581	709,239	1,948,064	992,177	566,246	3,836,322	13,714	8,324,343
Dumbrăvița	1,672,338	6,129,966	2,275,974	245,482	449,724	3,985,607	1,539,133	16,298,224
Ghiroda	1,042,609	15,484	0	0	0	0	0	1,058,093
Giarmata	1,031,757	457,740	7,013,838	335,102	227,347	6,726,024	0	15,791,808
Giroc	5,033,689	5,629,401	898,143	2,300,187	1,425,296	5,281,656	185,489	20,753,861
Moșnița Nouă	2,871,489	2,425,296	1,845,943	2,186,746	475,427	4,780,762	698,117	15,283,780
Remetea Mare	58,630	0	0	0	0	0	0	58,630
Sacalaz	392,495	1,942,661	1,739,968	1,386,925	836,877	8,410,081	96,259	14,805,266
Sag	0	187,899	0	0	0	0	0	187,899
Sânandrei	193,077	1,717,482	262,010	502,698	1,865,900	3,311,440	0	7,852,607
Sânmihaiu Român	302,080	19,470	8,039	0	97,916	6,705,576	0	7,133,081
Total	**12,856,745**	**19,234,638**	**15,991,979**	**7,949,317**	**5,944,733**	**43,037,468**	**2,532,712**	**107,547,592**

Sursa: Prelucrare proprie pe baza datelor publicate de Ministerul Dezvoltării, Lucrărilor Publice și Administrației, Direcția pentru Politici Fiscale și Bugetare locale

Cheltuielile cu proiecte FEN sunt și ele limitate, fără creșteri semnificative în 2022 care să poată produce o creștere ridicată a veniturilor în anul fiscal următor ca rambursări. În 2022, cele 12 UAT-uri au raportat cheltuieli de numai 30.9 milioane RON, remarcându-se Dumbrăvița (8.3 milioane RON), Sânandrei (6.2 milioane RON) și Moșnița Nouă (4.8 milioane RON) sau Sânmihaiu Român (4.4 milioane RON). Șag, Remetea Mare sau Bucovăț nu au avut cheltuieli cu proiecte co-finanțate din fonduri europene. La nivelul perioadei analizate, cele mai mari cheltuieli au fost raportare de Dumbrăvița (43 milioane RON).

TABEL 77 - CHELTUIELI PROIECTE CU FINANȚARE DIN FONDURI EXTERNE NERAMBURSABILE 2016-2022 UAT-URI ZONA URBANĂ FUNCȚIONALĂ A MUNICIPIULUI TIMIȘOARA

Cheltuieli FEN	2022	2021	2020	2019	2018	2017	2016	Total
Bucovăț	0	0	0	0	0	0	0	0
Dudeștii noi	748,297	857,990	3,478,054	2,321,709	1,467,920	90,939	0	8,964,909
Dumbrăvița	8,315,577	14,760,182	16,219,148	693,767	184,664	853,559	1,944,632	42,971,529
Ghiroda	1,241,856	20,717	10,989	0	0	0	0	1,273,562
Giarmata	917,239	4,366,613	13,360,943	6,447,991	65,895	467,309	626,292	26,252,282
Giroc	2,135,814	3,538,600	911,720	3,105,156	927,396	309,757	0	10,928,443
Moșnița Nouă	4,791,141	5,702,414	4,038,783	4,942,172	270,401	0	0	19,744,911
Remetea Mare	0	0	0	0	0	0	0	0
Sacalaz	2,155,756	1,575,578	3,854,926	5,115,149	2,825,625	697,494	340,375	16,564,903
Sag	0	0	0	0	0	0	0	0
Sânandrei	6,184,650	9,221,520	3,841,456	1,221,347	2,561,985	434,874	0	23,465,832
Sânmihaiu Român	4,409,828	579,581	297,408	115,312	133,354	6,582,548	1,047,501	13,165,532
Total	**30,900,158**	**40,623,195**	**46,013,427**	**23,962,603**	**8,437,240**	**9,436,480**	**3,958,800**	**163,331,903**

Sursa: Prelucrare proprie pe baza datelor publicate de Ministerul Dezvoltării, Lucrărilor Publice și Administrației, Direcția pentru Politici Fiscale și Bugetare locale

Cheltuielile de capital reprezintă aproape o treime din cheltuielile totale ale zonei urbane funcționale. Dumbrăvița (121.8 milioane RON) și Ghiroda (137.8 milioane RON) sunt responsabil de peste 42% din cheltuielile totale raportate de cele 12 UAT-uri, în timp ce Bucovăț raportează cheltuieli de numai 12.1 milioane RON. În 2022, cheltuielile de capital au fost de 103.2 milioane RON.

TABEL 78 - CHELTUIELI DE CAPITAL UAT-URI ZONA URBANĂ FUNCȚIONALĂ A MUNICIPIULUI TIMIȘOARA

Cheltuieli de capital	2022	2021	2020	2019	2018	2017	2016	Total
					Direcția p	entru Politici Fiscale și B		
Bucov??	2,265,658	3,029,947	1,580,638	1,666,693	796,404	622,579	2,188,161	12,150,080
Dude?tii noi	3,131,271	1,404,352	4,044,864	2,324,598	3,372,053	2,829,403	2,161,372	19,267,913
Dumbr?vi?a	13,387,933	10,769,789	20,954,558	27,047,204	19,669,716	15,705,468	14,253,599	121,788,267
Ghiroda	22,143,456	7,444,871	46,676,218	21,549,382	15,964,991	15,411,994	8,655,743	137,846,655
Giarmata	8,922,595	13,105,891	19,931,965	18,173,237	5,025,913	4,338,356	7,615,169	77,113,126
Giroc	7,421,786	7,842,002	5,508,771	6,234,771	6,887,757	7,593,479	8,289,415	49,777,981
Mo?ni?a Nou?	18,303,615	6,436,271	3,233,889	3,917,439	7,243,717	5,429,503	13,146,421	57,710,855
Remetea Mare	7,512,566	11,552,032	8,375,593	10,266,338	4,706,074	1,867,373	2,471,224	46,751,200
Sacalaz	2,673,435	1,488,807	6,713,997	5,108,463	4,179,332	4,487,303	762,318	25,413,655
Sag	5,781,283	6,427,460	2,859,339	1,515,571	1,901,970	3,318,801	1,619,141	23,423,565
Sânandrei	5,786,849	2,622,030	1,768,106	1,870,936	2,131,027	1,605,427	1,263,816	17,048,191
Sânmihaiu Român	5,858,059	8,696,898	2,219,618	3,193,654	1,184,998	2,388,276	831,332	24,372,835
Total	**103,188,506**	**80,820,350**	**123,867,556**	**102,868,286**	**73,063,952**	**65,597,962**	**63,257,711**	**612,664,323**

7. DISPARITĂȚI URBAN-RURAL

Disparitățile urban-rural dintre municipiul Timișoara și comunele din zona urbană funcțională pot fi observate în diferite aspecte, cum ar fi infrastructura, serviciile publice, nivelul de trai, accesul la educație și asistență medicală, oportunități de angajare și dezvoltare economică.

PROFIL SPAȚIAL ȘI FUNCȚIONAL

Între municipiul Timișoara și localitățile din zona urbană funcțională continuă să existe diferențe în ceea ce privește serviciile, dotările și calitatea vieții și a modului în care teritoriul s-a dezvoltat. Din punct de vedere teritorial, municipiul Timișoara reprezintă principalul centru catalizator și înglobează o varietate mare de instituții publice, dotări publice, spații verzi, obiective turistice, locuințe, modalități de petrecere a timpului liber etc. În același timp și zonele periferice ale municipiului Timișoara prezintă deficiențe în ceea ce privește accesul la dotările de proximitate, iar acest lucru se poate observa inclusiv în cadrul localităților din zona urbană funcțională.

Zona urbană funcțională a municipiului Timișoara înregistrează la nivelul anului 2021 aproximativ peste 75 de mii de locuitori aflați în proximitatea directă a municipiului, cei mai mulți locuitori fiind înregistrați în localitățile (nu UAT) Dumbrăvița – 20 mii de locuitori, Giroc – 17 mii de locuitori, Moșnița Nouă – 7,2 mii locuitori, Ghiroda – 6,6 mii locuitori și Chișoda cu 4,2 mii locuitori, în timp ce municipiul Timișoara înregistrează, conform ultimelor date de la recensământ, o populație totală de aproximativ 250.000 mii de locuitori.

Diferențe notabile se pot observa și în ceea ce privește numărul total de autorizații de construire eliberate în anul 2021 pentru clădirile rezidențiale, în ZUF fiind eliberate aproximativ 70,1% din numărul total al acestora eliberate la nivel județean, în timp ce la nivelul municipiului Timișoara au fost eliberate doar 7% din numărul total de autorizații de construire la nivel județean. Cele mai multe autorizații de construire din ZUF au fost eliberate pentru UAT Moșnița Nouă – 30%, Dumbrăvița – 15% și Ghiroda – 10%.

În același sens, numărul de locuințe din municipiul Timișoara a crescut în anul 2021 doar cu 8,91%, spre deosebire de ZUF în care a fost înregistrată o creștere de aproximativ 86,02%, cele mai mari creșteri fiind înregistrate în UAT Dumbrăvița, Giroc și Moșnița Nouă. Această expansiune teritorială este accentuată inclusiv de numărul mare de populație care aleg să se mute din municipiul Timișoara în localitățile din imediata vecinătate a acestuia. Un astfel de exemplu este UAT Dumbrăvița, care dispune de o pondere a suprafeței ocupate de construcții care depășește 50% din suprafața UAT-ului, în timp ce în Timișoara, ponderea suprafeței ocupate de construcții este de aproximativ 49,7%.

Un element de gestiune rămâne totodată și problema resurselor de teren care pot fi exploatate pentru o dezvoltare ulterioară, municipiul Timișoara dispunând încă de vaste teritorii de acest fel, în special în partea de nord și zona de est spre UAT Moșnița Nouă și zona de nord-vest și vest unde se regăsesc cele mai multe rezerve de teren de tip greenfield. Prin comparație, în zona de sud există un număr redus de terenuri libere de construcție, cele mai multe UAT-uri din această zonă precum Giroc, Șag sau Moșnița Nouă au avut parte de o expansiune teritorială crescută spre țesutul municipiului Timișoara.

În ceea ce privește rețeaua de spații verzi, aceasta este dezvoltată preponderent la nivelul zonei centrale a municipiului Timișoara, în cursul culoarului Bega și parțial spre zona de sud. Există însă probleme de deservire cu spații publice verzi în cartierele din vest, nord și sud-vest ale municipiului Timișoara, iar zonele în curs de expansiune din ZUF sunt în continuare slab deservite de o infrastructură publică verde de calitate – Giroc, Ghiroda sau Dumbrăvița, care în acest moment beneficiază doar de mici scuaruri amenajate.

Este nevoie de o abordare unitară în ceea ce privește dezvoltarea municipiului Timișoara în raport cu zona urbană funcțională a acestuia, fiind identificată cu prioritate realizarea unor centralități secundare și preluarea unor funcțiuni secundare care să aibă efecte pozitive în ceea ce privește dezvoltarea UAT-urilor din ZUF, precum și colaborarea benefică între acestea și municipiu.

PROFIL SOCIO-DEMOGRAFIC

Disparitățile teritoriale între mediul urban și rural din punct de vedere demografic a fost definit de-a lungul istoriei de un șir de factori, precum: dezvoltarea industrială, dezvoltarea tehnologică și a facilităților tehnologice, dezvoltarea anumitor tipuri de transport, inclusiv transportul în comun, etc. Orașele din România au cunoscut o puternică creștere demografică odată cu procesul de industrializare centralizată din mijlocul secolului XX. Cel mai recent fenomen care a influențat dinamica demografică a fost pandemia de COVID-19, care a încurajat viața și activitatea în mediul rural, unde densitatea populației este mult mai mică față de mediul urban. Catalizator pentru această situație a fost și dezvoltarea conceptului de telemuncă, care a permis angajaților din anumite domenii să muncească de acasă.

Astfel, din punct de vedere demografic, principala diferență dintre mediul urban și rural reprezintă faptul că în comunele din ZUF populația cu domiciliu a crescut în perioada 2015-2021. Cele mai mari creșteri ale numărului populației au fost înregistrate în localitățile: Dumbrăvița (+115,2%), Giroc (+94,8%), Moșnița Nouă (+84,8%), Șag (+37,1%) și Bucovăț (+35,5%). În același interval de timp, în municipiul Timișoara a fost înregistrată o scădere a populației cu domiciliu (-4,6%). Totuși, este importantă mențiunea metodologică cu referire la faptul că o imagine clară asupra demografiei municipiului și a Zonei Urbane Funcționale va fi disponibile odată cu prelucrarea și publicarea datelor de la Recensământul General al Populației și Locuințelor din anul 2021.

O altă disparitate este descrisă de mișcarea naturală a populației, și anume numărul de nașteri înregistrate în perioada 2015-2021: în municipiul Timișoara numărul de nașteri a scăzut cu 23,9%, în timp ce în majoritatea comunelor au fost înregistrate creșteri semnificative (Giroc +105,3%, Bucovăț +200%). Excepțiile în mediul rural au fost comunele Giarmata și Sânandrei, care au înregistrat o scădere de doar 2% a numărului de nașteri.

În concluzie, dinamica demografică din Zona Urbană Funcțională a municipiului Timișoara indică o accentuare a fenomenului de suburbanizare, cu un interes crescut al populației față de mediul rural, datorită unui cumul de factori, precum: prețuri mai reduse la imobiliare, confortul oferit de viața la casă, proximitatea de natură și spații verzi, liniștea, aer mai puțin poluat, etc.

PROFIL ECONOMIC

Dezvoltarea economică a municipiului Timișoara a dus de-a lungul anilor la extinderea influenței acestuia asupra comunelor din imediată apropriere, generând creștere economică calitativă și cantitativă în mediul rural din proximitate. Totuși, deși acest fenomen de “spill-over” are impact pozitiv asupra comunelor din ZUF, disparitățile între mediul urban și rural rămân încă semnificative. Un exemplu elocvent este disponibilitatea preponderent în mediul urban a structurilor de sprijin ale afacerilor, în special a celor de tip centre de afaceri și spații de birouri și clustere. Pe de altă parte, datorită facilităților logistice, unele parcuri industriale sunt amplasate în comunele din ZUF.

Un alt element care accentuează disparitățile dintre mediul urban și rural reprezintă disponibilitatea și dezvoltarea sectorului de CDI. Majoritatea unităților de infrastructură de cercetare-dezvoltare-inovare și de transfer tehnologic, precum și serviciile conexe oferite de acestea sunt disponibile la nivelul municipiului Timișoara.

În strânsă legătură cu disponibilitatea structurilor de sprijin și dezvoltarea sectorului de CDI este dezvoltarea ramurilor de profil și complexitatea economică. Astfel, domeniile inovative precum IT&C pun la dispoziție locuri de muncă în cadrul municipiului Timișoara, în zonele de birouri moderne, unde pot beneficia atât angajatorii cât și angajați de diverse servicii conexe.

În ceea ce privește dinamica antreprenorială, atât în mediul urban cât și în mediul rural a fost înregistrată o creștere a numărului de întreprinderi în perioada 2015-2021. De altfel, în mediul rural, însumat, în comunele din ZUF, numărul întreprinderilor a crescut cu 82,5%, în timp ce în mediul urban, creșterea a fost de doar 14,4%. Creșterea semnificativă din mediul rural este corelată și cu accentuarea fenomenului de suburbanizare, în special în perioada de pandemie.

În analiza disparităților rural-urban din punct de vedere economică este necesară menționarea avansului tehnologic și a creșterii interesului față de telemuncă din ultimii ani. Telemunca permite angajaților să lucreze de acasă, atât în mediul urban cât și în mediul rural, pentru întreprinderi atât din rural cât și din urban, din țară sau străinătate. Acest aspect va duce la o accentuare a fenomenului de suburbanizare, datorită prețurilor mai mici la imobile și a disponibilității mai mari a terenurilor în comunele din ZUF față de municipiul Timișoara. Pe termen lung, creșterea populației în comunele din ZUF va duce la crearea unui set de nevoi și servicii care vor defini creșterea cererii pe piață, ceea ce va duce la creșterea și diversificarea economică și în mediul rural.

MOBILITATE URBANĂ

Din punct de vedere al mobilității, între municipiul Timișoara și localitățile rurale din ZUF se observă 2 disparități majore: lipsa unei infrastructuri ierarhizate și lipsa străzilor modernizate și a infrastructurii pentru deplasări nemotorizate. Dezvoltarea urbană rapidă neplanificată a dus la o tramă stradală neierarhizată în care toate străzile au același gabarit (categoria a III-a sau mai puțin) și se conectează direct la drumurile principale (DJ sau DN), având de multe ori un pas al intersecțiilor de aproximativ 100m. Astfel, viteza de parcurgere pe drumurile principale este limitată și apar potențiale zone de conflict succesive, chiar dacă majoritatea acestor intersecții sunt limitate doar cu relații de dreapta, prin impunerea unor despărțiri fizice între sensuri (vezi Calea Buziașului/DJ 592 din comuna Moșnița Nouă). O tramă stradală ierarhizată ar face treptat descărcarea fluxurilor de trafic, de la drumul principal, la drumuri secundare și apoi terțiare, folosind un pas adecvat între intersecții și oferind totodată oportunitatea de a dezvolta urban centre de cartier și de a putea extinde transportul public în interiorul zonelor construite.

A doua mare disparitate o reprezintă lipsa infrastructurii modernizate, în general, și cu precădere a spațiului dedicat pentru deplasări nemotorizate, în mod specific. Există în continuare multe străzi nemodernizate necuantificabile (în lipsa datelor INS pe comune), însă problema principală este că cele modernizate nu dispun și de infrastructura aferentă trotuarelor, majoritatea străzilor modernizate din comunele din ZUF având doar cale rutieră. Localitatea Giroc este singura identificată în care străzile modernizate dispun și de trotuar practicabil, ceea ce oferă libertate de deplasare și pietonului. În lipsa amenajării trotuarelor sigure și dimensionate corespunzător, precum și în lipsa unor amenajări sigure pentru biciclete, orice deplasare, oricât de scurtă, devine dependentă de autovehiculul personal.

EDUCAȚIE

Disparitățile între mediul urban și rural sunt accentuate în ceea ce privește accesul la servicii educaționale. Astfel, în municipiul Timișoara serviciile educaționale existente acoperă cererea pentru toate nivelurile de învățământ, de la antepreșcolar până la postuniversitar. Pe de altă parte, în comunele din ZUF, există unități școlare care acoperă doar învățământul preșcolar și școlar, excepția fiind comuna Giroc, unde funcționează o creșă și un liceu. Astfel, cele mai mari discrepanțe teritoriale sunt definite de disponibilitatea unor niveluri de învățământ doar în mediul urban, ceea ce duce la o creștere anuală a navetismului școlar.

Un alt element care definește disparitățile dintre mediul urban și rural reprezintă disponibilitatea unităților de învățământ de excelență. O analiză comparativă a rezultatelor la Evaluarea Națională indică faptul că doar Școala Gimnazială Dumbrăvița se află în Top 10 (locul 7) cele mai bune medii la Evaluarea Națională, restul școlilor fiind amplasate în mediul urban.

De asemenea, disparități între mediul urban și rural pot fi observate și în cazul accesului la servicii educaționale conexe, precum: Palatul Copiilor, Centrul Județean pentru Resurse și Asistență Educațională, cluburi sportive școlare, afterschool-uri, etc. Acest tip de servicii care oferă activități extracuriculare pentru elevi sunt disponibile în mediul urban, în timp ce în mediul rural oferta de activități extracuriculare este mult mai modestă.

În concluzie, mediul urban polarizează în mare parte activitatea educațională, oferind o gamă complexă de servicii educaționale, în timp ce mediul rural acoperă parțial necesitatea de învățământ preșcolar și școlar, ceea ce pune presiune pe infrastructura școlară din mediul urban.

SĂNĂTATE

Municipiul Timișoara are un număr mai mare de spitale, clinici și facilități medicale specializate, comparativ cu localitățile din mediul rural. Aceasta înseamnă că locuitorii din Timișoara au, în general, acces mai bun la servicii medicale de înaltă calitate și la specialiști, comparativ cu alte localități din regiune. Având în vedere că la nivel județean se remarcă o polarizare a unităților medicale pe teritoriul municipiului Timișoara, situație care confirmă statutul municipiului de centru medical și de diagnostic important la nivel național, putem concluziona că această polarizare conferă un avantaj locuitorilor din ZUF care, beneficiind de o foarte bună proximitate cu municipiul, au un acces foarte bun la servicii medicale, la fel ca locuitorii municipiului. Concentrarea infrastructurii medicale din județul Timiș, pe teritoriul municipiului Timișoara determină și o concentrare a serviciilor medicale în municipiu și conduce la atragerea de beneficiari ai serviciilor medicale de pe tot teritoriul județean.

Infrastructura medicală s-a dezvoltat în ultimii ani, atât municipiul Timișoara cât și localitățile din ZUF beneficiind de o creștere a numărului de unități medico – sanitare. Prin comparație cu anul 2015, municipiul Timișoara are cu 15,60% mai multe unități medicale, în timp ce numărul acestor unități, în comunele din ZUF, a crescut cu 70,65% mai multe față de anul 2015.

Proximitatea comunelor din ZUF cu municipiul Timișoara contribuie accelerarea procesului de dezvoltare a acestor comune, fenomen care se remarca inclusiv în ceea ce privește infrastructura medicală și serviciile medicale. Totodată, creșterea numărului de unități medico-sanitare s-a făcut în paralel cu atragerea unui număr din ce în ce mai mare de personal. Astfel, în ultimii ani, personalul medical din unitățile de pe teritoriul comunelor din ZUF a crescut cu 41.06%, în timp ce în municipiul Timișoara creșterea este de 37.28%, cele mai mari creșteri remarcându-se în rândul medicilor și al personalului sanitar mediu.

SERVICII SOCIALE

Municipiul Timișoara și localitățile din zona urbană funcțională sunt deservite, din punct de vedere al accesului locuitorilor la servicii sociale, de doua mari instituții, Primăria municipiului Timișoara, prin Direcția de Asistență Socială, și Consiliul Județean Timiș, prin Direcția Generală de Asistență Socială (DAS) și Protecția Copilului (DGASPC) Timiș. Pe lângă acestea, serviciile sociale sunt furnizate de direcțiile de asistență socială din cadrul primăriilor din ZUF și de alte organizații non-guvernamentale. Din acest punct de vedere, nu există diferențe semnificative între mediul urban și rural privind accesul la aceste servicii, mai ales dacă ținem cont de proximitatea foarte bună, în condițiile în care municipiul Timișoara concentrează cele mai multe centre și servicii din județ, aparținând DGASPC Timiș, cum ar fi: fi centre de îngrijire a copilului, centre de consiliere și protecția copilului, centre dedicate persoanelor cu dizabilități și persoanelor vârstnice, etc. De asemenea, DGASPC Timiș deține doua centre de tip casă de tip familial, în comunele Săcălaz și Sânandrei, pe teritoriul ZUF. Totodată, se remarcă o situație favorabilă a comunelor din ZUF, comparativ cu municipiul Timișoara, în ceea ce privește evoluția unor indicatori precum numărul copiilor proveniți din familii cu părinți plecați la muncă în străinătate și numărul copiilor cu dizabilități, indicatori care prezintă o dinamică de scădere.

CULTURĂ, PATRIMONIU, TURISM, SPORT ȘI TIMP LIBER

În ceea ce privește infrastructura turistică ce susține activitățile turistice, aceasta este alcătuită în primul rând din unitățile de cazare existente la nivelul teritoriului. Astfel, la nivelul anului 2023, conform datelor prelucrate de pe site-ul Ministerului Antreprenoriatului și Turismului, municipiul Timișoara avea cel mai mare număr de unități de cazare – 182 de unități și cea mai mare capacitate de cazare – 7.359 de locuri de cazare, în raport cu celelalte localități din mediul rural.

FIGURĂ 207 - INFRASTRUCTURA TURISTICĂ ȘI CAPACITATEA DE CAZARE DE LA NIVELUL LOCALITĂȚILOR DIN ZUF TIMIȘOARA, 2023

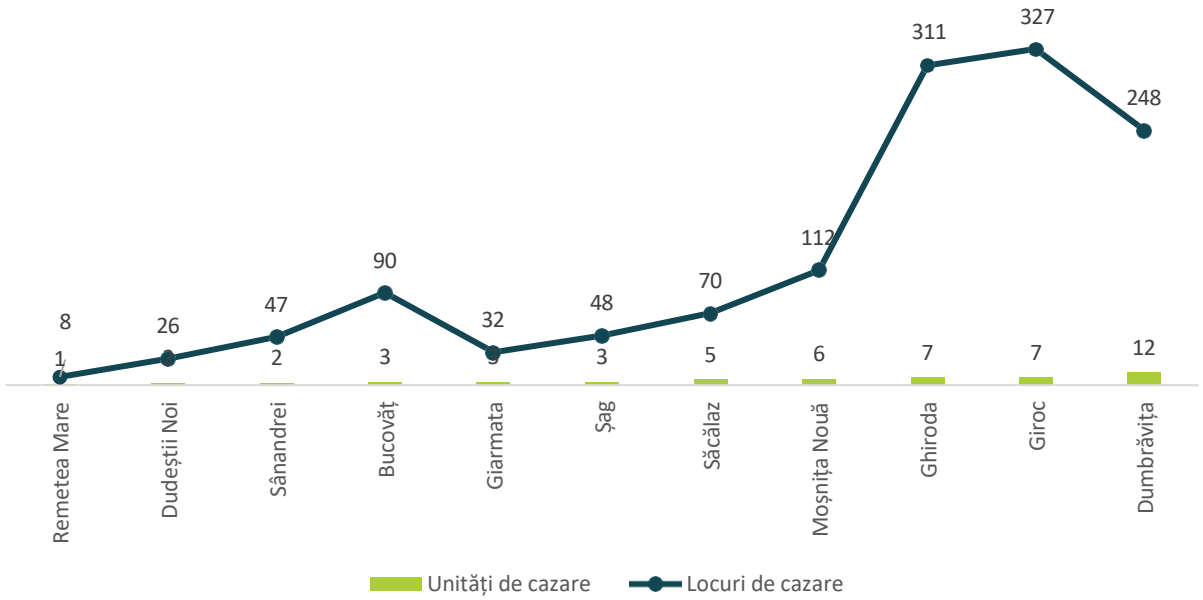

Sursa: Ministerul Antreprenoriatului și Turismului

Astfel, se poate observa faptul că în ZUF, numărul unităților de cazare este unul scăzut în comparație cu cel al municipiului Timișoara, UAT Dumbrăvița înregistrând cel mai mare număr de unități de cazare, după municipiul Timișoara. Totodată, UAT Giroc prezintă un număr crescut de locuri de cazare – 327 la număr, alături de UAT Ghiroda cu 311 locuri de cazare, acestea fiind cele mai multe la nivel de ZUF.

De asemenea, în ultimii ani, întreprinzătorii locali au intuit potențialul imens al turismului și au construit, amenajat și dotat numeroase structuri de cazare turistică – hoteluri, pensiuni, moteluri, campinguri sau cabane turistice, inclusiv în mediul rural.

La nivelul analizei efectuate, pe baza datelor înregistrate la Institutul Național de Statistică, în anul 2021 municipiul Timișoara a înregistrat cel mai mare număr de turiști sosiți – peste 150.000 de mii de turiști, spre deosebire de localitățile din ZUF care au avut înregistrări scăzute – UAT Giroc (între 5.000 și 10.000 turiști sosiți), UAT Moșnița Nouă, Dumbrăvița și Ghiroda (între 500 și 5.000 turiști sosiți), UAT Giarmata (între 50 și 500 turiști sosiți) și UAT Sânandrei (între 1-50 turiști sosiți). La polul opus, UAT-urile Remetea Mare, Bucovăț, Șag, Sânmihaiu Român, Săcălaz și Dudeștii Noi nu au avut turiști sosiți înregistrați.

Unul dintre cele mai importante aspecte observate este discrepanța mare dintre zonele urbane și zonele rurale atunci când este vorba despre infrastructură și servicii culturale. Spre deosebire de municipiul Timișoara, majoritatea unităților administrativ și în special zonele rurale, nu beneficiază de o infrastructură culturală de bază bogată. Există localități și sate componente ale UAT-urilor din ZUF care beneficiază de o dotare culturală slabă sau inexistentă (cum este cazul muzeelor sau instituțiilor de spectacole).

Cu toate acestea, dacă ar fi să ne raportăm la diferențele între urban vs. rural, s-a constatat în cadrul analizei faptul că facilitățile culturale specializate se află preponderent în mediul urban, respectiv cinematografe, instituții și companii de spectacole și majoritatea muzeelor și colecțiilor publice, însă cele mai multe biblioteci se găsesc totuși în localitățile din ZUF, deoarece sunt luate în considerare și bibliotecile școlare, dar care nu sunt întotdeauna dotate corespunzător și nu beneficiază de un fond de carte bogat.

De departe unul dintre atuurile municipiului Timișoara din punct de vedere cultural, este dat de multitudinea resurselor de patrimoniu material și imaterial. Cu toate că există o serie de inițiative de valorificare și promovare a monumentelor arhitecturale, au fost identificate în continuare clădiri valoroase

din localitățile din ZUF ce necesită intervenții de revitalizare sau care ar trebui să fie implicate mai activ în viața culturală.

Există totuși elemente de patrimoniu material, precum monumentele istorice care sunt puse în valoare mult mai bine în zonele urbane, față de cele din zonele rurale. Este de înțeles și faptul că resursele de patrimoniu sunt mult mai ușor de vizitat în cadrul diferitelor excursii sau vacanțe în municipii, și mai puțin în zonele rurale, însă foarte puține momente istorice din mediul rural sunt puse în evidență în acest moment. Pe lângă municipiul Timișoara care beneficiază de 119 monumente istorice ce pot fi vizitate foarte ușor în cadrul diferitelor trasee turistice culturale, puțini turiști știu despre monumentele istorice din Remetea Mare, Bucovăț, Moșnița Nouă, Giroc, Giarmata, Șag, Săcălaz, Sânmihaiu Român sau Dudeștii Noi. Astfel de exemple sunt monumentele de grupa A – cu valoare națională sau universală cum este Biserica „Sf. Mucenic Gheorghe" din satul Beregsău Mare, comuna Săcălaz, Castelul Contelui de Mercy și Biserica romano-catolică „Înălțarea Crucii" din satul Carani, comuna Sânandrei, Conacul Ambrozi din comuna Remetea Mare sau Biserica romano-catolică „Sf. Vendelin" din comuna Dudeștii Noi.

În afară de aceste aspecte, s-a observat o diferență mare și în ceea ce privește infrastructura sportivă la nivelul zonei analizate, majoritatea infrastructurii fiind prezentă cu precădere în zonele urbane, respectiv în municipiul Timișoara – 171 de dotări sportive. De asemenea, singurele bazine de înot se află la Timișoara, iar în cazul terenurilor de sport și a sălilor de gimnastică, există în continuare sate din localitățile incluse în ZUF care nu beneficiază de nicio astfel de dotare.

Pe lângă aceste aspecte statistice, în general se observă diferențe în modul de promovare a ofertei culturale în zonele urbane vs. zonele rurale. Fie că vorbim de social media, sau modul în care Centrele Culturale sau CCAJT promovează oferta culturală de la nivelul întregului județ, predominant în mediul online este promovat produsul cultural al municipiului Timișoara și mai puțin ceea ce se organizează la nivelul zonei urbane funcționale / metropolitane sau la nivelul întregului județ.

SERVICII COMUNITARE DE UTILITATE PUBLICĂ

Analiza-diagnostic a situației existente a relevat faptul că între municipiul Timișoara și comunele din zona sa urbană funcțională continuă să existe disparități importante, mai ales din perspectiva accesului la infrastructura și serviciile de utilități publice.

Astfel, în timp ce municipiul Timișoara a moștenit încă din perioada edilitară o infrastructură edilitară relativ ce a permis un grad destul de ridicat de deservire a populației și a agenților economici, comunele periurbane au pornit în perioada post-decembristă cu un handicap infrastructural evident. În anul 1990, nicio comună din zona urbană funcțională nu dispunea de canalizare, rețea de apă exista doar pe o lungime de doar câțiva kilometri în comunele Dumbrăvița, Ghiroda, Giarmata, Giroc, Remetea Mare, Șag, Sânandrei și Săcălaz, în timp ce doar comuna Săcălaz dispunea de o rețea restrânsă de distribuție a gazelor naturale.

Aceste probleme s-au acutizat după anul 2000, când comunele din jurul Timișoarei au început să resimtă efectele suburbanizării, concretizate în creșterea numărului de locuințe și de locuitori, dar și în apariția de zone industriale, logistice și comerciale. Ulterior, intensitatea fenomenului a ajuns la cote care nu au putut fi anticipate (circa 12.000 de locuințe noi în Giroc, 10.000 în Dumbrăvița, 5.000 în Moșnița Nouă, 2.000 în Sânmihaiu Român, 1.500 în Săcălaz și în Ghiroda, 1.000 în Sânandrei etc.), context în care investițiile publice ale autorităților nu au putut ține pasul cu acest ritm al dezvoltării, situație care s-a perpetuat până în prezent. Cauzele au fost multiple, de la reglementarea precară a acestei expansiuni a perimetrelor nou-construite, până la lipsa resurselor financiare sau chiar implicarea insuficientă a unor administrații locale și centrale în deceniul trecut.

Concret, la nivelul anului 2021, un număr de 5 comune din Zona Urbană Funcțională (Bucovăț, Giarmata, Remetea Mare, Șag, Sânandrei) nu dispuneau încă de sisteme funcționale de canalizare, iar în comunele în care acestea existau, gradul de acoperire era doar parțial. De asemenea, o parte dintre sate foloseau surse proprii pentru rețeaua de alimentare cu apă (foraje) cu o calitate precară, după cum demonstrează chiar analizele efectuate de DSP, precum și lipsa autorizației sanitare de funcționare. În unele localități, chiar cu

o populație relativ numeroasă, precum Bucovăț sau Sânmihaiu German nu existau rețele centralizate de alimentare cu apă, context în care proprietarii erau obligați să-și asigure necesarul de consum cu sisteme proprii (puțuri), din nou cu o calitate a apei care nu e monitorizată corespunzător.

În ceea ce privește încălzirea populației, există încă o comună care nu dispune de acces la rețeaua de distribuție a gazelor naturale, mai exact Dudeștii Noi, precum și sate mai mici din comunele Moșnița Nouă sau Săcălaz. În acest condiții, proprietarii se încălzesc cu centrale proprii pe bază de combustibil solid (lemne, chiar și cărbuni), generând un volum important de emisii, mai ales de PM10. Multe zone în curs de extindere din comunele învecinate Timișoarei nu dispun încă de rețea de distribuție a energiei electrice și de iluminat public, ceea ce obligă dezvoltatorii și proprietarii să investească din surse proprii pentru extinderea acestora.

În ceea ce privește managementul deșeurilor, punerea în funcțiune a SMID a adus o relativă aliniere cu municipiul Timișoara a serviciilor de colectare și transport a deșeurilor menajere, însă zona rurală continuă să resimtă lipsa unor centre de aport voluntar a deșeurilor din construcții și a altor tipuri de deșeuri care nu sunt preluate de către autorități. De asemenea, calitatea serviciilor de salubritate stradală este, cu câteva excepții, inferioară celei din municipiu, lucru dovedit și de faptul că există încă zone de depozitare ilegală a deșeurilor. Nu în ultimul rând, problematica deșeurilor de grajd și a compostării individuale rămân, în cea mai mare parte, nerezolvate.

În sfera telecomunicațiilor, dacă în mare parte a Timișoarei utilizatorii pot avea deja acces la tehnologia 5G, în zona urbană funcțională este încă operatori care nu oferă nici servicii 4G la o calitate bună. Un domeniu în care s-au făcut progrese substanțiale este cel al siguranței publice, prin implementarea sistemelor de video, deși în majoritatea localităților acestea acoperă doar o mică parte din teritoriu.

PROTECȚIA MEDIULUI ȘI ADAPTAREA LA SCHIMBĂRI CLIMATICE

Între municipiul Timișoara și localitățile din zona sa urbană funcțională continuă să existe diferențe în ceea ce privește infrastructura, serviciile și măsurile de protecție a mediului, de conservare a biodiversității, de prevenire a riscurilor și de management a situațiilor de urgență.

Presiunile asupra biodiversității sunt, în mod paradoxal, mai ridicate în zona urbană funcțională, unde ritmul rapid de extindere a arealelor construite și chiar a infrastructurii conective conduce tot la mai mult la fragmentarea habitatelor și chiar la amenințarea conservării ariilor naturale protejate, de ex. prin aruncarea de deșeuri, incendierea miriștilor, tăieri ilegale de lemn, braconaj, utilizarea excesivă a produselor chimice în agricultură etc.

Calitatea factorilor de mediu este, la rândul ei, problematică în comunele din jurul Timișoarei. Un exemplu concret este cel al calității apelor și solurilor. Utilizarea extensivă a produselor chimice în agricultură, existența unor ferme zootehnice în proximitate și managementul defectuos al deșeurilor de grajd, lipsa canalizării sau depozitarea ilegală a deșeurilor conduc la poluarea apelor de suprafață și freatice, așa cum arată și datele recente ale instituțiilor cu atribuții în domeniu, respectiv la degradarea solurilor.

Din perspectiva riscurilor, timpii de răspuns și intervenție ai serviciilor profesioniste de urgență sunt semnificativ mai ridicate în localitățile aflate la mai mare distanță de municipiu, iar serviciile voluntare locale au un grad redus de dotare. De asemenea, zonele situate de-a lungul râului Timiș, mai ales comuna Șag, prezintă riscuri mai ridicate de inundații decât municipiul Timișoara, care beneficiază de lucrările hidrotehnice de pe râul Bega.

8. ANALIZA SWOT

PROFIL SPAȚIAL ȘI FUNCȚIONAL

PUNCTE TARI	PUNCTE SLABE
• Municipiul și-a păstrat caracterul compact de-a lungul timpului, pornind de la o planificare controlată. • Municipiul dispune de zone de agrement ample, fiind supranumit și orașul parcurilor și orașul florilor, datorită caracterului său natural. • Canalul Bega reprezintă un ax important al infrastructurii verzi albastre și are rol structurant in infrastructura spațiilor publice din zona centrală. • Municipiul dispune de resurse de teren ce pot fi valorificate pentru dezvoltare de activități de interes public sau dotări publice – în special în zona de nord. • Zona centrală dispune de o rețea de spații publice interconectate, inclusiv prin străzi pietonale – pe vechea tramă a cetății, ce contribuie la creșterea atractivității zonei pentru localnici și turiști. • Existența unui patrimoniu construit valoros alcătuit din numeroase monumente istorice dintre care unele prezintă elemente de unicitate și valoare deosebită la nivel național. • Zona centrală a avut parte de un amplu proiect de reabilitare și amenajare a spațiilor publice și lucrări de salvare a construcțiilor de patrimoniu. • Se află în curs de implementare sau pregătire multiple proiecte de regenerare urbană – Ronaț Triaj, Zona Gara Timișoara Vest, Zona Gara Timișoara Sud, Zona Gara Timișoara Nord, Zona Piața 700, Zona Piața Consiliului Europei, Zona Gara Timișoara Est, Zona lizieră Pădurea Verde (Liceul Silvic). • Reconversia funcțională a unor zone industriale din centrul orașului în noi zone de servicii și locuințe. • Timișoara se clasează în top orașe în 2020, acesta fiind pe locul 4 în clasament în ceea ce privește un „oraș de nota 10” din România sub aspectul condițiilor de viață ale oamenilor care locuiesc la el. În ceea ce privește atractivitatea urbană și viața oamenilor, municipiul	• În ultimele decenii expansiunea urbană s-a realizat într-un mod necontrolat , atât la nivelul zonelor periferice municipiului Timișoara cât și la nivelul comunelor limitrofe în care au început să se dezvolte numeroase activități economice – în special în lungul principalelor căi de circulații - și să se dezvolte numeroase zone rezidențiale. • Expansiunea necontrolată în zonele periurbane (Dumbrăvița, Ghiroda, Giroc) pune presiune pe trama stradală și dotările municipiului Timișoara. • Dezvoltarea neplanificată a noilor zone rezidențiale (ex. zonele rezidențiale din Dumbrăvița, în zona de sud dintre municipiul Timișoara și Giroc etc.) ce a dus la un caracter haotic al peisajului urban. • Existența unui număr ridicat de monumente istorice aflate în pericol sau care prezintă diferite stadii de degradare a părților componente. • Existența unor bariere antropice și naturale (Canalul Bega, linia CF, zonele industriale) îngreunează accesul între zona centrală și zona de nord și zona de sud a municipiului. • Rețeaua de spații publice este concentrată în zona centrală și este lipsită de elemente de legătură (spații publice lineare) cu parcurile și zonele verzi din afara centrului. • Slaba echipare a unor cartiere periferice cu dotări publice (învățământ, sănătate, cultură, spații verzi etc.) – Torontalului, Aradului Est, Lidia, Calea Buziașului, U.M.T., Freidorf Nord, Steaua-Fratelia, Plopi-Kuncz, Dorobanți, Ronaț – cf. PUG Municipiul Timișoara. • Existența unor suprafețe industriale de mari dimensiuni care nu mai sunt funcționale, care conduc la conturarea unor peisaje degradate și care formează rupturi în țesutul urban.

Timișoara se situează pe locul 3, după Cluj-Napoca și Brașov.	
OPORTUNITĂȚI	**AMENINȚĂRI**
• Posibilitatea accesării programelor de finanțare pentru realizarea proiectelor integrate (ex. conversia resurselor de teren în spații verzi, regenerare urbană etc.). • Existența fondurilor europene pentru reabilitarea, eficientizarea energetică și dotarea fondului locativ. • Posibilitatea accesării fondurilor pentru dezvoltarea infrastructurii verzi-albastre și a mobilității urbane durabile, ce pot fi utilizate pentru dezvoltarea spațiilor din lungul cursurilor de apă și conturarea acestora ca axe reprezentative la nivel local. • Disponibilitatea fondurilor nerambursabile pentru pregătirea de documentații de urbanism.	• Competitivitatea cu alte municipii și ZUF din țară, cu caracteristici similare. • Lipsa resurselor financiare necesare investițiilor și co-finanțării proiectelor. • Cadru legal ineficient care face dificilă recuperarea și valorificarea rezervelor importante de teren.

PROFILUL SOCIO-DEMOGRAFIC

PUNCTE TARI	**PUNCTE SLABE**
• Natalitate ridicată în localitățile din ZUF a municipiului Timișoara – se înregistrează un trend demografic pozitiv, populația cu domiciliu crescând în toate comunele din ZUF în perioada 2015-2021. • Copiii și tinerii care corespund categoriei 0-15 ani sunt mai expuși la utilizarea soluțiilor digitale, ceea ce favorizează adaptarea și adoptarea altor servicii publice la soluțiile digitale în viitor (când aceștia vor deveni adulți).	• Declinul demografic și îmbătrânirea populației afectează profilul demografic al municipiului Timișoara. • Scăderea sporului natural este determinat de o rată a natalității redusă și o rată a mortalității crescută, contribuind la declinul demografic și îmbătrânirea populației. • Suburbanizarea contribuie la reducerea ponderii adulților în populația cu domiciliul în municipiul Timișoara. • Migrația externă în creștere duce la un posibil deficit al forței de muncă, în special calificată.
OPORTUNITĂȚI	**AMENINȚĂRI**
• Existența unor fonduri europene care pun la dispoziție finanțare pentru intervenții în cadrul comunităților dezavantajate și, de asemenea, oportunități pentru dezvoltarea capitalului uman și incluziunea socială. • Disponibilitatea fondurilor europene nerambursabile pentru dezvoltarea locală a municipiului și crearea de servicii și utilități publice favorabile creării de familie. • Gradul înalt de atractivitate a municipiului Timișoara prin oferta pe care o pune la dispoziție în domeniul educației și a locurilor de muncă disponibile.	• Procesul de îmbătrânire demografică crește presiunea pe serviciile sociale, în special cele care vizează bătrânii. • Populația cu vârstă de muncă va scădea în următoarele decade. • Numărul tot mai mare al persoanelor dependente economic (în special al pensionarilor) va pune o presiune pe sistemul de pensii și ajutoare sociale.

PROFIL ECONOMIC

PUNCTE TARI	PUNCTE SLABE
• Județul Timiș înregistrează cel mai mare PIB din Regiunea Vest și se află în top-ul județelor cu din punct de vedere al PIB-ului. • Județul Timiș a înregistrat o creștere de 35% a PIB-ului față de anul 2015. • Infrastructura de afaceri este bine dezvoltată la nivelul municipiului Timișoara, existând o ofertă diversificată de parcuri industriale, zone moderne de birouri, clustere, etc. • Economia municipiului este diversificată și complexă, cu un șir de ramuri economice inovative și intensive în cunoaștere bine dezvoltate. • Mediul economic este atractiv pentru marii investitori străini, în special prin forța de muncă calificată disponibilă, ceea ce se materializează în numărul mare de multinaționale în oraș. • Numărul de întreprinderi active a crescut în fiecare an în perioada 2015-2021, ceea ce indică un ecosistem economic optim pentru antreprenoriat și investiții. • Amplasarea geografică la granița de Vest a țării, care facilitează procesele de logistică, cooperarea și comerțul internațional. • Ponderea tot mai mare a microîntreprinderilor în totalul cifrei de afaceri din municipiul Timișoara. • Dezvoltarea accelerată a sectorului IT&C în ultimii ani. • Dezvoltarea sectorului de CDI în ultimii ani.	• Numărul redus de șomeri (ca element de atractivitate pentru investiții și înființarea de noi companii), față de alte municipii din județ sau din Regiunea Vest. • Nivelul insuficient de corelare a calificărilor disponibile cu necesitățile companiilor, în cazul unor domenii economice. • Ponderea încă redusă a microîntreprinderilor și a întreprinderilor mici în totalul cifrei de afaceri din municipiul Timișoara.
OPORTUNITĂȚI	**AMENINȚĂRI**
• Disponibilitatea finanțărilor nerambursabile dedicate tranziției industriale, creșterii competențelor și digitalizare în cadrul financiar multianual 2021-2027. • Sprijinirea DIH-urilor la nivel european și accesul la rețele și exemple de bune practici. • Existența finanțărilor disponibile prin POR 2021-2027 și PNRR pentru dezvoltarea infrastructurii de sprijin a afacerilor. • Colaborarea cu alte orașe universitare (de ex. Cluj-Napoca) în domeniul cercetării, inovării și a transferului tehnologic.	• Subfinanțarea cronică a cercetării la nivel național, ceea ce pe termen lung poate duce la scăderea complexității economice și a inovării. • Criza generată de pandemia de COVID-19 care afectează negativ reziliența companiilor, în special cele mici și în sectoare cu potențial (industria ospitalității). • Inflația și instabilitatea economică cauzată de conflictul militar din Ucraina reprezintă un impediment pentru micii antreprenori (lipsă de predictibilitate economică).

MOBILITATE URBANĂ

PUNCTE TARI	PUNCTE SLABE
• Acces direct la autostrada A1, fiind legat astfel de centrul Europei, precum și de capitala București. • Acces direct la 2 magistrale feroviare cu legături către Europa Centrală și de Nord, dar și către București și apoi portul Constanța. • Legăturile municipiului Timișoara cu localitățile din ZUF sunt directe și în stare bună, de-a lungul drumurilor naționale. • Densitate mare de căi ferate, fiind un important nod regional, cu potențial de a implementa un tren metropolitan. • Proiectul trenului metropolitan din Timișoara este inclus în Programului Investițional pentru Dezvoltarea Infrastructurii de Transport 2021-2027 și este considerat prioritar, fiind clasat pe locul 6 la nivel național din punct de vedere al proiectelor pentru toate tipurile de căi ferate. • Acces direct la Aeroportul Internațional „Traian Vuia", cel de-al treilea aeroport al țării, aflat la 12km de municipiu. • Platformele industriale aflate la marginea municipiului, între acesta și comunele învecinate, pot deveni poli urbani de atracție și pot reduce încărcarea pe zona centrală. • Distanțele de la periferie până în centrul municipiului Timișoara sunt de aproximativ 4,5km, fiind ușor practicabile cu bicicleta. • Procentul de străzi modernizate în municipiul Timișoara este de 97%. • Tramvaiul pătrunde în zona pietonală, asigurând accesul cu transportul public în zona centrală. • Sistemul de parcare urmează sistemul vienez și oferă abonamente de parcare pe zone, fără loc nominal, fiind printre singurele localități din România care reglementează în acest fel parcarea. • Tariful orar de parcare, precum și abonamentele, pot fi plătite integral prin mijloace electronice de plată (SMS sau online). • Tariful crește în funcție de proximitatea de centru, iar în zona centrală există taxare progresivă în funcție de orele de staționare.	• Pachetul de linii de cale ferată reprezintă o barieră în țesutul urban al municipiului Timișoara. • Totodată, râul Bega este o barieră naturală ce traversează centrul opus față de linii CF, prin sudul acestuia, și împarte teritoriul în zone distincte, în special în zonele periferice unde nu există poduri construire. • Segmentele din rețeaua CF cu linie simplă pot împiedica eficiența unui tren metropolitan. • Inelele rutiere II, III și IV nu sunt complete, ceea ce limitează opțiunile de ocolire a centrului și creează presiune suplimentară în zona centrală și astfel se formează congestii frecvente în zona inelului central. • Drumul de centură DNCT acoperă doar un sfert din circumferința municipiului, nefiind o alternativă viabilă de legătură între localitățile din ZUF. • În urma dezvoltărilor urbane rapide a comunelor din ZUF apar congestii rutiere pe intrările în municipiu, în special pe DJ 592 (Moșnița Nouă), DN 6 (Aeroport – Ghiroda), DN 69 (Arad) și DJ 691 (Dumbrăvița). • Zonele de expansiune din ZUF sunt predominant dedicate locuirii, ceea ce înseamnă că sunt dependente de funcțiunile și dotările urbane aflate în municipiul Timișoara și astfel se creează presiune pe sistemul rutier intern al municipiului. • Indicele de motorizare pentru municipiul Timișoara este ridicat, acesta fiind de 427 autoturisme la 1000 de locuitori. • Un procent ridicat de 68,2% din cetățenii municipiului Timișoara folosesc autovehiculul personal zilnic, în timp ce doar puțin peste 31% folosesc transportul public sau mersul pe jos. • Străzile din ZUF sunt parțial modernizate. • Structura rețelei în ZUF este formată doar din străzi de categoria a III-a și a IV-a care se alimentează direct din străzile principale (DN și DJ), fără a avea o rețea secundară (categoria a II-a) de străzi. • Viteza medie de deplasare cu autovehiculul personal este redusă (aprox. 22 km/h), însă cea cu transportul public este semnificativ redusă

- Densitate foarte bună de linii de cale ferată ce se pretează la implementarea unui sistem de tren municipal/regional.
- Densitate bună de gări și halte cu accesibilitate foarte bună (maxim 15 minute de mers pe bicicletă) față de zonele de locuit.
- Gările și liniile de cale ferată sunt adiacente unor spații libere (foste zone industriale) ce pot fi dezvoltate cu diverse funcțiuni și servicii ce pot atrage atât locuri de muncă, cât și locuitori.
- O noua linie de cale ferată ce leagă Gara de Est de Aeroportul Internațional a fost aprobată la finalul anului 2022.
- Tradiție în dezvoltarea (inclusiv construirea) sistemelor de transport public (primul troleibuz și tramvai din România).
- Investițiile recente și cele planificate asigură înnoirea majorității flotei de mijloace de transport în comun (tramvaie, autobuze, troleibuze).
- Principalele linii de tramvai se află în curs de modernizare și sunt delimitate de traficul rutier.
- Flota de vehicule este în curs de modernizare, fiind achiziționate în 2022 și 2023 tramvaie noi și autobuze electrice.
- O rețea extinsă de linii de transport public care deservește echilibrat teritoriul zonei urbane funcționale.
- Stațiile de transport în comun pentru sunt dese, fiind adesea sub la distanțe de sub 350m, oferind o bună accesibilitate, în special în zonele centrale.
- Noua grilă tarifară (bilet orar și abonamente anuale) permite o mai bună flexibilitate în utilizarea liniilor de transport public și fidelizarea clienților.
- Nivel de digitalizare destul de ridicat, planificator de rute, plata călătoriilor prin mai multe modalități și afișaje digitale actualizate în timp real în stații.
- Relieful relativ plat se pretează pentru deplasările pietonale și cu bicicleta.
- Piețele urbane istorice și arealul adiacent acestora sunt pietonalizate parțial încă din 1989 și complet din 2015, acestea formând un nucleu turistic și de servicii pentru municipiu.
- Liniile de tramvai parcurg zona centrală pe direcția E-V, asigurând accesul cu transportul public.

(aprox. 15 km/h), iar călătoriile cu acest mijloc de transport sunt cu aproximativ 40% mai lungi.

- Tramvaiul nu are sit dedicat pe toate rutele, împărțind strada cu autovehiculele din lipsa spațiului și conformării urbanistice.
- Multe linii de cale ferată secundare ce ar putea fi folosite pentru trenul metropolitan sunt simple și neelectrificate, ceea ce solicită investiții de modernizare.
- Transportul cu trenul are o viteză medie de 40km/h, însă aceasta este limitată de infrastructură, iar orarul de sosire nu este corelat cu cel al mijloacelor de transport în comun.
- Starea gărilor și a haltelor este proastă spre medie și necesită investiții de modernizare.
- Transportul metropolitan cu autobuzul este afectat de traficul aglomerat, în lipsa unor culoare dedicate pentru acesta.
- Comuna Giroc nu este inclusă în ADI „Societatea Metropolitană de Transport Timișoara” și nu beneficiază de transportul public metropolitan furnizat de STPT.
- Rețeaua de transport public este fragmentată în zona centrală, aceasta fiind traversată de o singură rută.
- Nu există încă date precise privind totalul de pasageri care folosesc mijloacele de transport în comun. Validarea călătoriilor este în continuare singura metodă de a cuantifica numărul de călători.
- Liniile de autobuze și troleibuze au frecvent întârzieri generate de congestie.
- Stațiile de transport în comun sunt deseori sub 350m, ceea ce reduce viteza comercială.
- Se păstrează câteva zone periferice cu o deservire mai precară cu transport public, frecvență scăzută și stații îndepărtate (Ronaț, Mehala sau Braytim).
- Dificultatea de a asigura o frecvența mai bună în localitățile din zona urbană funcțională, necesar de a crește capacitatea pe unele linii.
- Noua flotă de tramvaie depășește capacitatea actuală a depoului.
- Parcările multietajate sunt private și sunt mai scumpe decât parcarea la sol din împrejurimi, ceea ce face ca acestea să nu fie atractive pentru staționarea zilnică, deși capacitatea lor este semnificativă.

- Parcurile centrale au acces direct la râul Bega, iar malul de lacului poate fi parcurs pietonal sau cu bicicleta.
- Teritoriul municipiului, precum și localitățile Dumbrăvița, Ghiroda și Giroc poate fi parcurs în 30 de minute mergând cu bicicleta și pornind din Piața Unirii.
- La nivel ZUF, localitățile Giroc, Moșnița Nouă și Sânmihaiu Român sunt legate prin piste de biciclete de municipiul Timișoara.
- De-a lungul râului Bega există un traseu cicloturistic de legătură între Serbia și România care poate fi legat la traseul Eurovelo 6, crescând potențialul turistic al municipiului.

- Lipsa parcărilor de transfer la marginea municipiului conduce la o presiune suplimentară pe parcările din centru.
- Prețul abonamentului de tip REZIDENT este scăzut, favorizând deținerea de autovehicule personale.
- Circulația pietonală este nesigură din cauză că pistele de biciclete sunt amplasate direct pe trotuar în unele zone centrale.
- În cartierele de locuințe colective, parcarea a acaparat spațiul public, iar pietonii sunt obligați să folosească în nesiguranță partea carosabilă.
- În cartierele de locuințe individuale, starea trotuarelor este proastă, iar acestea sunt subdimensionate.
- În aria ZUF, străzile modernizate nu includ și infrastructura pentru pietoni (trotuare).
- Pistele de biciclete sunt desenate pe trotuar, în majoritatea cazurilor, și au doar 1m lățimea, ceea ce face ca depășirea să fie imposibilă fără folosirea părții pietonale sau carosabile și oferă o marjă de siguranță minimă.
- Intersecțiile pistelor de biciclete sunt rezolvate sumar.

OPORTUNITĂȚI	AMENINȚĂRI
• Aeroportul Internațional „Traian Vuia” face parte din rețeaua TEN-T Core (Centrală) și oferă curse zilnice către destinații importante din Europa. • Acces direct la 2 rețele TEN-T de tip Central (Core) atât pentru infrastructura rutieră, cât și pentru cea feroviară., ce fac legătura fie cu Europa centrală, fie cu Marea Baltică. • Studii de fezabilitate aflate în lucru pentru centura rutiera si feroviară a municipiului Timișoara. • Trenul metropolitan pentru municipiul Timișoara are o prioritate ridicată în Planul Investițional 2020-2030, fiind pe locul 6. • Prin legătura municipiului Timișoara cu viitoarele trasee Eurovelo 6 si Eurovelo 13 ce vor fi realizate prin PNRR, se poate crește substanțial atractivitatea turistică a municipiului și a zonei ZUF prin definirea râului Bega in culoar verde-albastru. • Municipiul Timișoara este eligibil pentru atragerea de fonduri europene prin PNRR, Componenta C10, C11 și prin Programul Regional Vest 2021-2027.	• Autostrada A1 este nefinalizată între Tălmaciu și Pitești, legătura către București fiind afectată. • Rețeaua feroviară este nemodernizată pe anumite sectoare din afara ZUF și a județului, ceea ce face ca transportul pe cale ferată pe distanțe lungi să nu fie eficient. • Fondurile de investiții pentru refacerea căilor ferate și a infrastructurii aferente pentru trenul metropolitan nu depind de Primăria Municipiului Timișoara, iar proiectele pot fi întârziate de factori externi. • Cu toate că municipiul Timișoara și ZUF pot atrage fonduri prin PNRR și PR Vest pentru infrastructura majoră, nu există fonduri pentru a rezolva problemele interne, de tramă stradală neconformă sau de restructurare/urbanizare în zonele de expansiune din ZUF, municipiul și comunele din ZUF fiind limitate de bugetul propriu. • Chiar dacă municipiul și ZUF sunt eligibile pentru fonduri metropolitane, concurența este acerbă, iar orașe precum Sibiu, Alba-Iulia, Brașov, Cluj-Napoca, Iași, Bacău, București au în pregătire proiecte pentru trenul metropolitan.

EDUCAȚIE

PUNCTE TARI	PUNCTE SLABE
• Disponibilitatea tuturor nivelurilor de învățământ în cadrul orașului, de la antepreșcolar la postuniversitar. • 9 licee din municipiul Timișoara au promovabilitate la Bacalaureat de peste 91%. • Oferta învățământului universitar este diversificată, municipiul Timișoara fiind un centru universitar național, alături de București, Cluj-Napoca și Iași. • Raportului dintre numărul elevilor și numărul cadrelor didactice din învățământul preuniversitar este mai mic decât media națională și județeană. • Învățământul profesional și profesional-dual este bine dezvoltat, cu parteneriate funcționale cu mediul de afaceri, ca o alternativă la învățământul liceal clasic. • În peste 34 de unități de învățământ s-au realizat investiții în digitalizarea proceselor de învățământ în ultimii 5 ani.	• Infrastructura sportivă școlară necesită investiții de extindere și modernizare. • Laboratoarele școlare de biologie, chimie și fizică necesită lucrări de modernizare și dotare. • Învățământul liceal este concentrat în municipiul Timișoara, la nivelul ZUF existând doar un sigur liceu – în comuna Giroc, în contextul în care populația cu domiciliu și numărul de nașteri a crescut în mai multe UAT-uri din ZUF. • Lipsa grădinițelor și creșelor în mai multe comune din ZUF duce la suprasolicitarea învățământului preșcolar și antepreșcolar privat din cadrul municipiului Timișoara. •
OPORTUNITĂȚI	**AMENINȚĂRI**
• Investițiile în componentele digitale practice din cadrul instituțiilor de învățământ preuniversitar va spori posibilitățile de adoptare a instrumentelor TIC în procesele de predare-învățare. • Continuarea programelor de finanțare a mobilității personalului didactic și a studenților prin diverse programe cu finanțare nerambursabilă (de ex. Erasmus+) va permite realizarea de schimburi de experiență și dezvoltarea continuă a proceselor de predare-învățare din cadrul instituțiilor de învățământ. • Cercetarea are un potențial imens la nivelul municipiului Timișoara, datorită unui ecosistem funcțional compus din universitățile cu renume și firmele interesate în procesul de transfer tehnologic și cercetare. • Existența finanțărilor nerambursabile disponibile (de ex. PNRR) pentru dezvoltarea infrastructurii educaționale.	• Menținerea unui nivel scăzut de finanțare a sistemului de învățământ (cost redus de finanțare per elev) stabilit la nivel național poate conduce la imposibilitatea unităților școlare de adaptare și actualizare a dotărilor din cadrul laboratoarelor dedicate procesului de predare practic. • Performanța școlară mai bună a unităților de învățământ din municipiul Timișoara față de cele din ZUF, are ca efect direct creșterea numărului de tineri care doresc să realizeze naveta către municipiul reședință de județ, în timp, acest fapt conducând la o supraaglomerare a infrastructurii școlare municipale. • Subfinanțarea cronică a cercetării la nivel național. •

SĂNĂTATE

PUNCTE TARI	PUNCTE SLABE
• Numărul total de unități medicale este în creștere în perioada 2015 – 2021, atât în municipiul Timișoara cât și în ZUF. • Numărul de cadre medico sanitare este în creștere, ceea ce contribuie la îmbunătățirea accesului populației la servicii medico-sanitare și la creșterea calității acestora. • Localitățile din ZUF au un grad bun de deservire. Numărul unităților medico-sanitare a crescut cu peste 70% în ultimii 7 ani, iar numărul cabinetelor medicale de specialitate a crescut cu 256%.	• Numărul cabinetelor medicale de familie nu a crescut deloc în ultimii 7 ani, la fel și numărul cabinetelor medicale școlare. • Serviciile medicale și infrastructura medicală necesară sunt concentrate în municipiul Timișoara dar sunt utilizate de către beneficiari din tot județul, punând presiune pe sistemul medical din municipiu. • Proporția mai mică de unități medicale publice precum și dezvoltarea mai lentă a acestora (comparativ cu unitățile private), poate îngreuna accesul la servicii medicale pentru populația care trăiește în condiții de marginalizare.
OPORTUNITĂȚI	**AMENINȚĂRI**
• Creșterea numărului serviciilor private de sănătate și a personalului din unitățile sanitare private. • Existența de fonduri guvernamentale și europene dedicate sistemului medical, pentru crearea/reabilitarea/modernizarea dotărilor și pentru realizarea de campanii de medicină preventivă în rândul populației. • Județul Timiș se situează pe locul 6 în topul județelor după speranța de viață a populației și printre județele cu cele mai mici rate ale mortalității.	• Cheltuielile pentru sănătate la nivelul țării sunt printre cele mai mici din UE, România fiind una dintre țările UE cu cele mai scăzute cheltuieli pentru sănătate, atât pe cap de locuitor, cât și ca procent din PIB. • Îmbătrânire demografică și raport de dependență demografică a persoanelor vârstnice în creștere. • Județul Timiș înregistra, în 2020, o rată mare a mortalității prin bolile aparatului respirator, peste media pe țară. Rate mai mari decât media națională se înregistrau și în ceea ce privește morbiditatea spitalizată prin boli ischemice ale inimii si morbiditatea spitalizată prin diabet zaharat.

SERVICII SOCIALE

PUNCTE TARI	PUNCTE SLABE
• Expertiza și experiența angajaților din cadrul DAS Timișoara, DGASPC Timiș și a colaboratorilor • Infrastructura de servicii sociale acoperă, în cea mai mare parte, nevoile existente • Prin serviciile furnizate sunt acoperite toate categoriile de persoane care se confruntă cu probleme sociale	• Capacitatea insuficientă a unor centre din rețeaua de servicii sociale, raportat la nevoile existente • Majoritatea serviciilor și centrelor existente au un grad de ocupare de 100% sau apropiat de limita maximă

OPORTUNITĂȚI	AMENINȚĂRI
• Posibilitatea atragerii de finanțări nerambursabile pentru dezvoltarea serviciilor sociale și a infrastructurii de asistență socială • Reducerea presiunii asupra sistemului public de asistență socială prin încheierea de parteneriate cu furnizorii privați de servicii sociale.	• Creșterea numărului de beneficiari de servicii sociale pe unele categorii (adulți cu dizabilități, persoane vârstnice, victime ale violenței în familie) • Rata de îmbătrânire demografică și coeficienții de dependență a persoanelor tinere/vârstnice în creștere indică o creștere a numărului de persoane potențiale beneficiare de servicii de asistență socială

CULTURĂ, PATRIMONIU, TURISM, SPORT ȘI TIMP LIBER

PUNCTE TARI	PUNCTE SLABE
• Municipiul Timișoara dispune de numeroase zone inedite, date de fondul istoric, cartierele inedite, arhitectura spectaculoasă și parcurile naturale de care dispune. • Spațiul timișorean se caracterizează printr-o armonie interetnică. • Timișoara a fost deschizător de drumuri în dezvoltarea ulterioară a județului și a regiunii, având / reprezentând prima fabrică de bere de pe teritoriul actual al României (1718), primul oraș al Imperiului Austro-Ungar cu iluminat stradal (1760), primul oraș cu iluminat stradal electric din Europa continentală (1884) și singurul oraș din Europa care are trei teatre de stat, unul în limba română, unul în limba maghiară și unul în limba germană (1953). • Moștenirea culturală și diversitatea ofertei culturale sunt punctele forte ale orașului. • Există un interes crescut al autorităților locale pentru sectorul cultural prin numeroasele investiții desfășurate în ultimii ani pentru construcția, modernizarea sau dotarea fondului cultural – inclusiv realizarea unui Program Cultural bogat pentru anul 2023. • Timișoara este Capitala Europeană a Culturii pentru anul 2023, fiind al doilea oraș din România care a primit acest titlu. • Timișoara și ZUF au o deservire relativ satisfăcătoare cu dotări culturale de bază – biblioteci, muzee, lăcașuri și edificii de cult etc. • Existența unui patrimoniu istoric construit relativ bogat de monumente, ansambluri și situri, clasificate și protejate prin lege, dintre care unele prezintă elemente de unicitate și valoare deosebită la nivel național.	• Vizibilitate redusă a instituțiilor culturale din ZUF. • Dezechilibru în modul de promovare a atracțiilor din ZUF, municipiul Timișoara fiind cel mai prezent în prezentarea destinației în mediul online. • Prezența insuficientă sau insuficienta promovare a unor evenimente fanion, de interes regional, național sau internațional. • Existența unui număr ridicat de monumente istorice aflate în pericol sau care prezintă diferite stadii de degradare a părților componente. • Slaba promovare a turismului gastronomic și a marketingului culinar, fiind aproape inexistent pe social media. • Consumul cultural se petrece predominant la nivelul municipiului Timișoara, localitățile din ZUF neavând o infrastructură culturală suficient de dezvoltată pentru a susține un consum cultural ridicat. • Cooperarea limitată între UAT-uri pentru realizarea de evenimente și inițiative comune în sectorul cultural-artistic. • Lipsa unei evidențe clare a infrastructurii sportive din județ și lipsa unei baze sportive majore pentru evenimente de mare amploare. • Insuficienta promovare a evenimentelor și activităților sportive. • Dezvoltarea neechilibrată a infrastructurii de agrement și accesibilitatea scăzută pentru locuitorii din ZUF. • Destinația turistică a municipiului Timișoara este de multe ori o destinație de tranzit, parte dintr-o serie de circuite mai complexe la nivelul țării.

- Patrimoniul cultural al municipiului Timișoara poartă amprenta stilurilor central-europene, evidențiind aspectele multiculturale și multietnice drept componente definitorii pentru patrimoniul cultural material și fiind compus din construcțiile realizate începând cu primele perioade și culminând cu monumente industriale sau ale tehnicii din secolul al-XX-lea.
- Existența la nivelul municipiului a unor inițiative de valorificare și promovare a monumentelor de patrimoniu – Timbrul Monumentelor Istorice și a unor lucrări de renovare, restaurare și conservare.
- Existența unor ajutoare pentru proprietarii de imobile monumente istorice din partea administrației locale – Programul de sprijin financiar pentru creșterea calității arhitectural-ambientale a clădirilor din zonele prioritare de intervenție din Municipiului Timișoara.
- Existența unor proiecte inițiate de Primăria Municipiului Timișoara, implementate sau aflate în curs de implementare, care au în vedere restaurarea/reabilitarea unor construcții monumente istorice aflate în patrimoniul administrației publice locale.
- Administrația publică locală a municipiului Timișoara deține o amplă experiență în derularea de proiecte complexe de reabilitare a patrimoniului construit și a spațiilor publice din centrul istoric.
- În oraș funcționează o serie de instituții culturale de referință, care prin activitatea desfășurată susțin un mediu cultural complex, de calibru european.
- Orașul beneficiază de o ofertă larga de evenimente culturale care răspund așteptărilor locuitorilor.
- Municipiul Timișoara se află pe o poziție favorabilă în Clasamentul privind Vitalitatea culturală a orașelor – locul 9 din 46 de orașe din România.
- Ofertă diversă de resurse de agrement și petrecerea timpului liber – spații de promenadă, zone de agrement, zone de pescuit, echitație, parcuri etc. care oferă posibilitatea existenței mai multor tipuri de turism practicabile la nivelul orașului.
- Există o tendință de sporire a interesului pentru sectorul sportului de performanță, atât numărul de secții sportive cât și cel al sportivilor legitimați fiind în creștere.

- Lipsa unei baze de date complete care să furnizeze informații despre starea de conservare a monumentelor istorice din municipiul Timișoara.

• Municipiul dispune de zone de agrement ample, fiind supranumit și orașul parcurilor și orașul florilor, datorită caracterului său natural. • Canalul Bega reprezintă un element de conectivitate a celor două zone prin caracterul său unic.	
OPORTUNITĂȚI	**AMENINȚĂRI**
• Oportunitatea accesării finanțărilor europene și naționale pentru dezvoltarea și valorificarea resurselor culturale / dezvoltarea unor proiecte de reabilitare, consolidare și valorificare a patrimoniului cultural. • Progresul tehnologic ca factor determinant în utilizarea tehnologiilor smart (aplicații mobile, hărți interactive, tichet online etc.) ce pot spori accesibilitatea ofertei culturale. • Oportunitatea de valorificare a multiculturalității bănățene. • Moștenirea culturală lăsată după anul 2023 – noi instrumente, evenimente și infrastructură culturală. • Parteneriate externe cu alte capitale care au titlul de Capitală Culturală Europeană pentru anul 2021/2023, precum Novi Sa, precum și cu alte destinații culturale din țară. • Valorificarea potențialului natural turistic și includerea unor servicii și activități de agrement în cadrul acestora.	• Riscul de degradare a unor valori locale în lipsa unor măsuri de promovare și valorificare a potențialului cultural. • Ofertele de turism cultural nu sunt competitive pe plan internațional cu alte oferte ale unor zone mult mai recunoscute. • Consumarea inadecvată a resurselor de teren pentru construcții, în detrimentul spațiilor verzi. • Întârzieri în dezvoltarea infrastructurii turistice pe fondul unui cadru legislativ nepermisiv. • Întârzieri în realizarea unor proiecte de consolidare sau reabilitare a monumentelor istorice pe fondul unui cadru legislativ nepermisiv.

SERVICII COMUNITARE DE UTILITATE PUBLICĂ

PUNCTE TARI	**PUNCTE SLABE**
• Numărul mare de prosumatori în raport cu alte zone din țară (locul II după București) • Existența unor facilități de cogenerare la patru centrale care deservesc sistemul de termoficare din municipiu • Utilizarea, începând cu anul 2022, a biomasei la CET Sud Timișoara • Demararea unor inițiative de valorificare a energiei geotermale în scopul încălzirii centralizate în mai multe localități din Zona Urbană Funcțională • Existența unor resurse importante de gaze naturale, parțial exploatate, în imediata apropiere a municipiului	• Numărul redus de unități publice și private de producere a energiei electrice din surse regenerabile (mai ales parcuri fotovoltaice) • Sistarea de mai mulți ani a producției în cogenerare de la CT Centru, pe fondul uzurii echipamentelor • Utilizarea cărbunelui (lignit) ca principal combustibil pentru generarea energiei termice ce alimentează sistemul centralizat din municipiu • Insolvența operatorului de termoficare și neplata certificatelor verzi în ultimii 2 ani amenință viitorul companiei publice de termoficare și accesarea de finanțări nerambursabile pentru investiții direct de către aceasta

PUNCTE TARI	PUNCTE SLABE
• Integrarea zonei în Sistemul Energetic Național, prin linii aeriene de transport și stații de transformare de mare capacitate • Investițiile importante derulate de operatorul privat de distribuție a energiei electrice care s-au reflectat în calitatea serviciilor (în majoritatea comunelor din ZUF, peste 70% dintre abonați dispun de contoare inteligente) • Modernizarea și extinderea cu peste 300 km a rețelei de distribuție a gazelor naturale, realizate în principal din fondurile proprii ale operatorilor privați • Numărul încă mare al abonaților branșați la sistemul centralizat de termoficare din municipiul Timișoara (circa o treime din locuințe și 90% din instituții) • Implementarea pe scară largă a tehnologiei LED la nivelul sistemelor de iluminat public din comunele care formează Zona Urbană Funcțională, inclusiv cu sprijinul fondurilor europene și guvernamentale • Succesul autorităților locale în atragerea de fonduri europene și guvernamentale pentru creșterea performanței energetice a unor clădiri publice • Gradul foarte ridicat de acoperire a zonei funcționale cu servicii de telecomunicații de bună calitate (4G), la prețuri competitive în context european • Amenajarea unor puncte de acces gratuit la internet în spații publice, atât în municipiu, cât și în comunele din jur • Funcționarea, la nivelul Timișoarei, a unui centru integrat de monitorizare a ordinii publice și de management al traficului cu aproape 500 de camere de supraveghere • Implementarea sistemelor de supraveghere video în spații publice cu risc infracțional ridicat din majoritatea comunelor din Zona Urbană Funcțională • Administrarea infrastructurii de apă și apă uzată de către același operator regional în majoritatea UAT-urilor (cu excepția comunelor Dumbrăvița și Dudeștii Noi, care furnizează servicii de calitate și care a putut accesa fonduri europene masive pentru investiții • Existența unor surse de apă cu capacitate suficientă de aprovizionare și a unei stații de tratare care asigură parametrii buni de potabilitate (sub 0,1% dintre probe	• Existența unor zone de extindere a perimetrelor construite, mai ales la nivelul comunelor din inelul I, care nu dispun de acces la infrastructura de utilități publice (alimentare cu energie electrică, iluminat public, apă și canalizare, gaze naturale etc.) • Lipsa infrastructurii de distribuție a gazelor naturale în comuna Dudeștii Noi și în câteva sate din comunele Moșnița Nouă, Săcălaz și Sânmihaiu Român • Uzura infrastructurii de distribuție a gazelor naturale, mai ales în cazul Timișoarei și a rețelelor mai vechi din Ghiroda și Giroc • Pierderile mari de la nivelul rețelei de transport (22,5%) și de distribuție (24,1%) a energiei termice din municipiu, în principal ca urmare a deteriorării izolației conductelor și a coroziunii acestora; circa 52% din rețeaua de distribuție are izolație clasică • Debranșarea unui număr mare de apartamente de la sistemul centralizat de termoficare (circa 13.000 doar în ultimii 7 ani), în vederea instalării de către proprietari a centralelor de apartament pe bază de gaze naturale • Implementarea tehnologiilor LED și de telegestiune la mai puțin de 15% din numărul corpurilor de iluminat din municipiul Timișoara • Ponderea foarte redusă (circa 5%) a blocurilor de locuințe reabilitate termic cu fonduri europene și guvernamentale • Numărul mare de clădiri publice (sedii administrative, unități de învățământ, medicale, sociale, culturale etc.) care necesită lucrări de renovare energetică și de dotare cu panouri solare, mai ales în contextul creșterii exponențiale a prețului resurselor energetice • Extensia redusă a sistemului de canalizație subterană din municipiu și din localitățile învecinate, care face ca stâlpii și clădirile să fie împânzite de cabluri aeriene; refuzul repetat al operatorilor de a îngropa cablurile aeriene în zonele unde există astfel de rețea • Lipsa sistemelor de supraveghere video în anumite zonele vulnerabile din perspectiva infracționalității și a criminalității, cu precădere la nivelul localităților din Zona Urbană Funcțională • Lipsa infrastructurii de alimentare cu apă în sistem centralizat în unele localități cu

PUNCTE TARI	PUNCTE SLABE
neconforme), pentru deservirea rețelei administrate de către operatorul regional • Gradul foarte ridicat (peste 99%) de contorizare a consumului de apă la nivelul abonaților din municipiul Timișoara • Reducerea semnificativă a timpului de remediere a avariilor la rețeaua de apă și de canalizare a operatorului regional (79%, respectiv 92% dintre acestea se rezolvă în mai puțin de 24 ore) • Existența unei stații moderne de epurare a apelor uzate la Timișoara, cu capacitate suficientă pentru a deservi și cea mai mare parte a localităților din zona urbană funcțională • Extinderea continuă și reabilitarea rețelei de apă și apă uzată. În municipiu și în comunele din jur, cu ajutorul fondurilor europene, guvernamentale și locale, dar și din fondurile proprii ale operatorului • Existența unui sistem integrat funcțional de management al deșeurilor la nivelul județului, care a condus la asigurarea colectării și transportului deșeurilor din toate localitățile, precum și la crearea unui centru integrat de management la Ghizela • Funcționarea la nivelul municipiului a unei stații private de transfer, respectiv a uneia publice de sortare a deșeurilor colectate din municipiu și comunele învecinate, ultima dispunând inclusiv de o linie de o valorificare energetică a acestora • Înființarea, împreună cu operatori de profil, a patru centre de aport voluntar pentru deșeuri din construcții, voluminoase, electrice și electronice etc. și a peste 30 de puncte de colectare pentru textile • Numărul mare de unități private specializate în colectarea și reciclarea diferitelor tipuri de deșeuri (rezultate din construcții și demolări, periculoase, din plastic și lemn, ulei uzat etc.)	populație numeroasă din Zona Urbană Funcțională (de ex. Sânmihaiu German, Bucovăț, Beregsău Mare, Beregsău Mic) • Alimentarea cu apă din surse proprii (foraje) care înregistrează carențe mari de calitate (concentrații peste limita admisă de fier, mangan, amoniu, clor rezidual, enterococi, arsen etc.) la nivelul localităților care nu sunt aprovizionate de Stația de Tratare Timișoara • Lipsa unor sisteme funcționale de canalizare în mai multe comune din Zona Urbană Funcțională (Bucovăț, Giarmata, Remetea Mare, Șag, Sânandrei), precum și în sate componente ale altor UAT-uri (de ex. Beregsău Mare, Sânmihaiu German etc.) • Lipsa rețelelor de apă-canal pe 54, respectiv 83 de străzi din municipiul Timișoara • Lipsa unor sisteme de canalizare în sistem separativ care să asigure preluarea apelor pluviale, cu excepția unor artere/străzi modernizate recent • Deficiențele în colectarea separată a deșeurilor menajere, în principal prin neutilizarea corectă a recipientelor puse la dispoziție de operator și autoritățile locale • Lipsa unei stații de compostare a deșeurilor verzi în Timișoara și subutilizarea unităților individuale de compostare distribuite în zona rurală adiacentă municipiului • Lipsa platformelor pentru colectarea și gestionarea deșeurilor de grajd • Ponderea foarte redusă a deșeurilor colectate care ajung să fie reciclate (doar 9% din total), mult sub țintele asumate la nivel județean și național • Uzura echipamentelor de la stația de publică de sortare a deșeurilor din Timișoara, respectiv funcționarea deficitară a celei de transfer • Lipsa unui sistem de colectare separată a biodeșeurilor
OPORTUNITĂȚI	**AMENINȚĂRI**
• Finalizarea conductei BRUA de transport a gazelor naturale între Bulgaria, România și Ungaria, care va spori siguranța în aprovizionare a zonei • Finanțarea de către autoritățile responsabile a unui număr mare de proiecte POIM, PNDL, PNDR, PNI, AFM și PNRR pentru proiecte din	• Tensiunile globale, mai ales legate de conflictul militar din Ucraina, care pot conduce la fluctuații majore în aprovizionarea cu resurse energetice și a prețurilor acestora (sărăcie energetică)

PUNCTE TARI	PUNCTE SLABE
domeniul apă-canal, termoficare, gaze naturale, management deșeuri, iluminat public • Oportunitățile noi de finanțare nerambursabilă disponibile începând cu anul 2023 prin Programele Operaționale, pentru extinderea și reabilitarea infrastructurii de utilități publice • Interesul ridicat al investitorilor români și străini pentru sectorul energiei regenerabile • Implementarea pe scară largă a tehnologiei 5D • Dezvoltarea rapidă și inovațiile de pe piața eficientizării energetice a clădirilor, echipamentelor industriale etc.	• Concurența foarte mare pentru accesarea fondurilor europene care să limiteze sumele atrase de autoritățile locale • Deschiderea unor noi proceduri de infringement de către Uniunea Europeană, de ex. legate de gestiunea deșeurilor, a apelor uzate, poluarea aerului etc.

PROTECȚIA MEDIULUI ȘI ADAPTAREA LA SCHIMBĂRI CLIMATICE

PUNCTE TARI	PUNCTE SLABE
• Suprafața relativ mare ocupată de ape (râuri, lacuri, bălți) ce pot fi integrate în coridoare verzi-albastre • Amenajarea hidrotehnică complexă a râului Bega, care asigură cea mai mare parte din necesarul de apă al sistemului centralizat de distribuție, dar care joacă și un rol esențial în prevenția inundațiilor • Suprafața extinsă de spații verzi, mai ales de-a lungul Canalului Bega, care ajunge la circa 30 mp/locuitor în municipiul Timișoara (cu includerea Pădurii Verzi) • Modernizarea unor parcuri cu fonduri europene și de la bugetul local al Timișoarei • Amenajarea de mici spații verzi, de regulă împreună cu locuri de joacă, în majoritatea localităților din Zona Urbană Funcțională • Resursele cinegetice (fonduri de vânătoare) și piscicole însemnate ale zonei • Existența a 4 situri de importanță comunitară și a situri de protecție avifaunistică din rețeaua Natura 2000, respectiv a 2 arii protejate de interes național • Elaborarea, implementarea și monitorizarea unor planuri de îmbunătățire a calității aerului la nivelul Timișoarei, care vizează reducerea emisiilor de PM10, dioxid de azot, oxizi de azot • Dezvoltarea unor rețelei proprii de monitorizare a calității aerului în Timișoara, cu 16 stații, care se adaugă celor din RNCMA	• Suprafața foarte restrânsă ocupată de păduri la nivelul întregii zone urbane funcționale • Lipsa unor perdele forestiere de protecție, cu excepția unui mic segment din zona de nord-vest a Timișoarei • Distribuția inegală a spațiilor verzi în interiorul municipiului Timișoara, acestea fiind puternic concentrate în zona centrală (un bloc masiv de-a lungul Canalului Bega) și în zona de nord-est (Pădurea Verde) • Climat local cu influențe variate (oceanice, mediteraneene etc.), care aduc valuri de căldură, perioade prelungite de secetă și precipitații abundente ce pot conduce la inundări temporare • Presiune antropică și naturală (schimbări climatice) la nivelul siturilor protejate și a biodiversității, în general, mai ales sub forma extinderii suprafețelor construite care fragmentează și restrâng habitatele, a depozitării ilegale de deșeuri, a braconajului și tăierii ilegale de lemn, a incendierii miriștilor etc. • Raportarea în fiecare an de analiză a unor depășiri ale valorii limită zilnice la indicatorul PM10, ale valorii limită orare la dioxidul de azot, respectiv la indicatorul ozon, care au condus inclusiv la deschiderea unei proceduri de infringement la nivel național • Starea chimică proastă și potențialul ecologic moderat al majorității cursurilor de apă din zonă, pe fondul depășirii concentrațiilor de

- Starea chimică bună a corpurilor de apă freatică Timișoara și Lovrin-Vinga, respectiv a corpului de apă de adâncime Timiș
- Riscul redus de producere a inundațiilor în municipiul Timișoara și în majoritatea localităților din Zona Urbană Funcțională, în principal ca urmare a lucrărilor hidroameliorative existente
- Existența unor puncte de lucru ISU la Giroc și Pișchia, care se adaugă celor două detașamente din Timișoara pentru a deservi mai bine teritoriul
- Derularea mai multor proiecte europene pentru reabilitarea, modernizarea și dotarea infrastructurii ISU
- Existența unui sistem modern de avertizare sonoră a populației din municipiul Timișoara în cazul unor situații de urgență

plumb, mercur, heptaclorepoxid, difenileteribromurați, heptaclor, nutrieți etc.

- Starea chimică proastă a corpului de apă freatică Fibiș, cu depășiri la indicatorul azotați în zona Giarmata-Remetea Mare
- Existența unui fenomen îndelungat de degradare a solurilor, mai ales prin compactare secundară și primară, salinizare, eroziune, tasare
- Includerea comunei Dudeștii Noi în categoria zonelor cu constrângeri naturale semnificative (deficit de apă, drenaj slab, salinizare/alcalinizare), fenomene care se resimt pe areale mai restrânse în majoritatea localităților din Zona Urbană Funcțională
- Aplicarea pe scară largă a îngrășămintelor chimice de diferite tipuri, precum și a fungicidelor, insecticidelor și erbicidelor pe majoritatea suprafețelor agricole, cu impact negativ asupra solurilor și chiar a apelor freatice
- Identificarea a circa 30 de situri potențial contaminate, în principal stații și depozite de carburanți, dar și stații de epurare sau foste platforme industriale – de ex. Solventul)
- Înregistrarea unui număr mare de depășiri ale nivelului maxim admis de zgomot în municipiu și de-a lungul principalelor căi de comunicații din zona urbană funcțională, care afectează zeci de mii de persoane pe timpul zilei și, mai ales, al nopții
- Lipsa unor zone liniștite desemnate oficial, în principal din cauza proximității unor artere de circulație cu nivel ridicat de zgomot
- Tendința evidentă de creștere a temperaturii medii anuale, care a fost în intervalul 2014-2021 cu 0,4 până la 1,7 grade Celsius mai ridicată decât media intervalului 1961-2013; dublarea numărului mediu anual de zile tropicale
- Existența unui risc sporit de inundații pe râul Timiș, mai ales în comuna Șag, dar și pe un areal din zona Sânandrei
- Apariția frecventă a fenomenului de inundare temporară a străzilor din municipiu și din comunele învecinate, în principal din cauza lipsei unor sisteme separative de preluare a apelor meteorice
- Manifestarea periodică a unor fenomene de tip furtuni/vijelii, grindină, secetă, incendii de vegetație etc, care au produs pagube materiale și, arareori, chiar victime

- Expunerea ridicată a zonei de vest a municipiului, ca și a comunelor Săcălaz și Sânmihaiu Român la cutremure specifice zonei Banatului
- Existența riscului de alunecări de teren în comuna Remetea Mare
- Numărul mare (și cu o tendință de creștere) de accidente rutiere grave produse pe raza municipiului și a zonei urbane funcționale
- Cazurile frecvente de descoperire a muniției neexplodate din cele două războaie mondiale
- Lipsa unei inventarieri exhaustive a clădirilor cu risc seismic, mai ales a celor aflate în proprietate privată, precum și numărul redus de imobile expertizate tehnic și consolidate
- Deficitul de personal și uzura avansată a echipamentelor de intervenție ale ISU (există încă în uz autospeciale mai vechi de 20 de ani)
- Întreținerea improprie a adăposturilor civile amenajate la subsolul clădirilor din municipiu
- Dotarea precară a Serviciilor Voluntare pentru Situații de Urgență (SVSU)

OPORTUNITĂȚI	AMENINȚĂRI
• Programele și stimulentele atractive oferite de autoritățile centrale (de ex. Programele Rabla Clasic, Rabla Plus, Stații de reîncărcare etc.) pentru achiziționarea de vehicule electrice, care poate conduce treptat la scăderea poluării aerului și a celei fonice generate de traficul auto • Disponibilitatea fondurilor europene (POIM, PODD, PNRR) și guvernamentale (PNI ”Anghel Saligny”) pentru investiții în infrastructura de apă uzată, care va conduce la scăderea poluării apelor, pentru modernizarea infrastructurii de producere, transport și distribuție a energiei termice, pentru extinderea infrastructurii de alimentare cu gaze naturale, cu implicații pozitive asupra calității aerului • Interesul investitorilor privați pentru ecologizarea și reconversia unor situri potențial contaminate • Creșterea, la nivelul administrației centrale, a preocupărilor pentru consolidarea clădirilor cu risc seismic, în contextul cutremurelor care au avut loc la începutul anului 2023 în Turcia și zona Olteniei • Creșterea temperaturii medii anuale care conduce la scăderea necesarului de energie pentru încălzire în sezonul rece, implicit și a emisiilor asociate, și a potențialelor riscuri	• Manifestarea unor cataclisme (de ex. cutremure de intensitate mare) cu consecințe grave pentru comunitățile locale • Resimțirea tot mai puternică a schimbărilor climatice, sub formă de secetă prelungită, valuri de căldură, vijelii, precipitații abundente care conduc la inundații sau alunecări de teren, apariția de specii invazive etc. • Poluări accidentale ale apelor de suprafață și subterane, cu efect major asupra aprovizionării populației și a ecosistemelor • Deschiderea unor noi proceduri de infringement de către Uniunea Europeană, de ex. legate de gestiunea deșeurilor, a apelor uzate, poluarea aerului etc. • Continuarea procesului de creștere accelerată a parcului auto, cu precădere prin achiziția de vehicule second-hand din străinătate

asociate cu căderi masive de zăpadă, îngheț/polei	

CAPACITATE ADMINISTRATIVĂ

PUNCTE TARI	PUNCTE SLABE
• Resursă umană cu roluri și responsabilități bine conturate, fără suprapuneri de sarcini administrative, cu un grad profesional foarte ridicat și experiență administrativă semnificativă (57.5% din personal având peste 20 de ani experiență). • Reorganizare administrativă recentă pentru a eficientiza și îmbunătăți calitatea serviciilor publice oferite. • Mobilitatea redusă a personalului în ultimii ani, ceea ce a permis consolidarea unei echipe cu un grad ridicat de competență. • Primăria Municipiului Timișoara a beneficiat de venituri în creștere în perioada 2020-2022 (+71%), printre cele mai ridicate din punct de vedere procentual de la nivelul reședințelor de județ. Execuția bugetului pe 2022 proiectează municipalitatea pe locul 2 la nivelul municipiilor reședință de județ ca venituri totale. • Creștere accelerată a resurselor alocate investițiilor publice. Alocările de resurse către secțiunea de dezvoltare sunt în creștere în 2022 (+85% comparativ cu 2021), atingând aproape 500 milioane RON. • Se remarcă și creșterea foarte rapidă a veniturilor din fonduri externe nerambursabile (200 milioane RON în 2022, 13.5% din venituri) ce pot susține politica foarte ambițioasă de investiții. • Asumarea principiilor guvernării deschise. Adoptarea Parteneriatului Local pentru Guvernarea Deschisă și a unei palete foarte largi de instrumente publice de transparentizare și consultare publică care pun în centrul lor cetățeanul. • Asumarea publicării de date publice deschise, portaluri de dezbateri pentru bugetul local și principalele politici publice locale, crearea Consiliilor Consultative, adoptarea bugetării participative sau contractarea Strategiei de Participare Publică. • Publicarea majorității rapoartelor de interes public (inclusiv privind Legea 544/2001 și 52/2003) în format editabil.	• Cadrul legal ce impune un proces continuu de formare și perfecționare a personalului nu a fost respectat. Personalul Primăriei nu a beneficiat de programe în perioada 2019-2021, iar în 2022 a avut acces doar la o serie de cursuri online. Nu a existat o planificare pentru formare și perfecționare. Este nevoie de ajustarea politicii de formare și corelarea sa cu nevoile raportate de personalul instituției. • Nu există o strategie de atragere a personalului aflat la început de carieră, fapt ce ar putea deveni un risc pe termen mediu și lung odată cu accentuarea crizei forței de muncă, în special în domeniile înalt calificate, și ținând cont de vechimea medie ridicată de la nivelul administrației și procentului foarte scăzut de personal aflat la început de carieră. • Capacitatea de planificare financiară multianuală este într-un proces de îmbunătățire, dar necesită în continuare consolidarea sa. • Este nevoie de o îmbunătățire a capacității de planificare strategică, mai ales în ceea ce ține de planul de investiții foarte ambițios, prin prioritizarea și evaluarea costurilor post-investiție. Resursele disponibile pentru derularea sa se pot dovedi insuficiente. • Ies în evidență costurile foarte ridicate cu subvențiile publice, în special pentru operatorul de termoficare și de transport public. Acestea reprezintă aproape 20% din bugetul de cheltuieli al administrației locale și o vulnerabilitate majoră pentru sustenabilitatea financiară, mai ales în situația în care guvernul central ar decide repartizarea unui nivel mai scăzut de subvenții pentru acoperirea tarifului. • Consolidarea procesului de deschidere a guvernării locale și asigurarea unei coordonări adecvate între unitățile administrației locale. Nevoia de a exporta aceste bune practici și către toate serviciile publice de interes local și, în mod special, companiilor publice subordonate Consiliului Local. • Nevoia de operaționalizare rapidă a tuturor Consiliilor Consultative și platformelor de dezbateri și integrarea recomandărilor cetățenilor în politicile publice locale pentru

- Nivel foarte scăzut de îndatorare al municipalității, costuri reduse cu împrumuturile raportat la venituri. Cheltuielile cu dobânzile sub de puțin peste 1%, par rambursările de credite sub 1%.
- Proceduri de lucru bine reglementate la nivelul municipalității ce operaționalizează majoritatea proceselor de rutină din interiorul administrației.

creșterea gradului de încredere între cetățeni și administrația locală.

OPORTUNITĂȚI	AMENINȚĂRI
• Creșterea veniturilor ca urmare a: (i) alocărilor crescute aferente proiectelor europene nerambursabile din perioada 2021-2027, respectiv Planului Național de Redresare și Reziliență și REpowerEU cu proiecte eligibile până în anul 2026, (ii) derulării unor programe naționale de investiții (Programul Național Anghel Saligny sau Administrația Fondului de Mediu) sau (iii) creșterii subvențiilor de capital de la nivel central. • Creșterea economiei locale ca urmare a derulării evenimentelor parte a Timișoara Capitală Culturală Europeană și a unui flux semnificativ de turiști. • Creșterea încrederii agenților economici în perspectivele de creștere economică ce s-ar traduce prin derularea de noi investiții la nivel local. • Dezvoltarea economică generată de investițiile în infrastructură în regiunile Vest, Sud-Vest, Nord-Vest și Centru, în special în domeniile feroviar și rutier, parte a Programului Național de Redresare și Reziliență. • Accesul la programe externe de formare, cursuri profesionale și pregătire continuă pentru personal, desfășurate de autoritățile publice centrale, instituții europene sau cursuri de formare ale operatorilor acreditați. • Posibilitatea de a beneficia de soluții inovative pentru îmbunătățirea transparenței autorității publice locale și publicarea de date deschise. • Potențiale parteneriate cu parteneri externi, fie prin extinderea cooperării și preluarea de bune practici parte a angajamentelor asumate de România prin participarea la Parteneriatul pentru Guvernare Deschisă. • Creșterea gradului de digitalizare a administrației publice locale prin adaptarea de soluții generate de inițiativele naționale, europene sau internaționale. • Accesarea programelor de digitalizare ce vor fi disponibile ca parte a Planului Național de	• Creștere economică limitată la nivel național (previziunile economice ale Comisiei Europene sunt de numai 2.5% în 2023 și 3% în 2024, dublate de o rată a inflației ridicată). Cei doi factori contribuie la o scădere a puterii de cumpărare sau la limitarea deciziilor privind investițiile cu efecte semnificative pentru principalele surse de venituri la nivel local. • Scăderea transferurilor de la nivel central din cauza nevoilor de finanțare ale Guvernului. Creșterea accelerată a împrumuturilor, deficitului comercial și, în mod special, a discrepanței în creștere între veniturile și cheltuielile asumate de Guvern pot duce la o scădere a alocărilor spre administrațiile locale, mai ales prin prisma recurenței utilizării derogărilor de la Legea finanțelor publice. Acest lucru poate afecta nu doar cotele de IPV și TVA, ci și nivelul subvențiilor. • Implementarea deficitară a programelor de investiții și derularea lor foarte întârziată sau chiar blocarea și pierderea finanțărilor în cazul nefinalizării acestora în termenul stabilit. • Lansarea întârziată a axelor CFM 2021-2027 pentru administrațiile locale ce poate genera întârzieri semnificative în contractarea, implementarea și rambursarea fondurilor destinate proiectelor FEN din noul cadrul multianual. • Concurență foarte ridicată în regiunile de dezvoltare Centru, Vest, Nord Vest din partea altor municipii și zone metropolitane pentru investiții la nivel regional

Redresare și Reziliență și Cadrului Financial Multianual 2021-2027.

- Potențiale parteneriate cu ONG-uri și parteneri externi care dezvoltă la nivel național și european soluții destinate administrațiilor locale.

9. ANALIZA PESTLE

PROFIL SPAȚIAL ȘI FUNCȚIONAL

Influența factorilor politici:

- Asumarea unor direcții strategice în privința dezvoltării durabile la nivel european, național și regional, care se aplică și la nivel județean și local.
- Schimbările politice care pot rezulta în urma alegerilor de la nivel central sau local, ce pot avea un impact direct asupra modului de implementare/actualizare a anumitor documente strategice și proiecte existente, inclusiv abandonarea acestora.

Influența factorilor economici:

- Evoluția economică de la nivel național și fluctuația bugetului de stat, cu impact direct asupra alocărilor către bugetele locale.
- Posibilitatea atragerii de fonduri pentru dezvoltarea proiectelor transfrontaliere în special în contextul în care municipiul Timișoara este poartă de intrare dinspre Serbia și Ungaria.

Influența factorilor sociali:

- Migrarea populației către centre urbane mai dezvoltate din Europa.
- Îmbătrânirea populației, conducând la nevoi suplimentare de dotări publice (sănătate, asistență socială) ce trebuie luate în considerare în procesul de planificare a dezvoltării teritoriului.

Influența factorilor tehnologici:

- Dezvoltarea tehnologică accentuată din ultimii ani, ce permite utilizarea unor tehnologii mai eficiente și cu un impact redus asupra mediului – platforme GIS, AI etc.

Influența factorilor de mediu:

- Riscuri naturale (fenomene meteorologice extreme, inundații etc.) ce pot apărea ca efecte ale schimbărilor climatice.
- Existența directivelor, normelor și planurilor / strategiilor privind mediul adoptate la nivel național, european și internațional (ex. Agenda 2030, Pactul Verde European etc.).

Influența factorilor legislativi:

- Instaurarea stărilor de alertă sau de urgență în contextul unor situații de criză (ex. epidemii, pandemii, dezastre naturale etc.), ce pot restricționa proiectele de dezvoltare a unor zone sau proiectele deja începute.
- Schimbările legislative de la nivel național și european, cu impact direct asupra legilor în vigoare, reglementările PUG etc.

Nivelul ridicat de birocratizare și modalitatea de finanțare a proiectelor de dezvoltare din prezent pot cauza anumite lacune sau alte întârzieri în realizarea activaților.

ECONOMIE

Influența factorilor politici:

- Conflictul militar din Ucraina și criza energetică ulterioară a dus la o instabilitate economică regională, creșterea inflației precum și a prețurilor la energia electrică;
- Schimbările frecvente ale legislației care afectează activitatea economică (de ex. legislația fiscală) în ideea în care impune o predictibilitate redusă a mediului economic, respectiv o reticență pentru antreprenoriat și investiții.

- Disponibilitatea finanțărilor europene (PNRR și noul Program Operațional Regional) reprezintă un element esențial pentru dezvoltarea economică în ideea în care aceste finanțări pot fi obținute de companii private, pentru modernizarea utilajelor și proceselor.
- Cadru politic relativ stabil la nivel local și județean care își exprimă deschidere față de mediul de afaceri, investitori și inovare.

Influența factorilor economici:

- Inflația a atins cote maxime în anul 2022 ca urmare a crizei energetice, ceea ce a dus la scăderea puterii de cumpărare și la nevoia de indexare a salariilor – ceea ce prezintă cheltuieli în plus pentru antreprenori.
- Mediul economic este atractiv pentru investitorii străini, datorită unui cumul de factori, precum: infrastructura de afaceri disponibilă este dezvoltată, existența universităților care produc forță de muncă calificată și pot fi parteneri în domeniul cercetării, amplasarea favorabilă din punct de vedere logistic (la granița de Vest a țării), etc., ceea ce în timp a dus la atragerea unor companii mari, precum: Continental, Vitesco, TRW Automotive, precum și la creșterea numărului de întreprinderi active în perioada 2015-2021.

Influența factorilor sociali:

- Declinul demografic, migrația externă și îmbătrânirea demografică sunt cele mai grave probleme de ordin socio-demografic care în viitor vor deveni mai stringente și vor duce la un posibil deficit al forței de muncă și o pondere mai mare a populației întreținute – în special a pensionarilor.
- În contextul creșterii numărului de pensionari, cheltuielile bugetare vor înregistra creșteri a cheltuielilor cu asistența socială și scăderi a veniturilor ca urmare a unui număr mai mic de persoane active economic.
- Pe termen mediu și lung, atractivitatea municipiului ca destinație de investiții poate scădea ca urmare a scăderii forței de muncă disponibile.

Influența factorilor tehnologici:

- Avansul tehnologic din ultimii ani a dus la creșterea productivității muncii și la posibilitatea de a implementa telemunca, ca opțiune de reducere de costuri pentru întreprinderi și acces la un bazin mai mare de forță de muncă.
- Digitalizarea, robotizarea, mecanizarea și optimizarea muncii a dus la reducerea costurilor de producție și la creșterea calității bunurilor și serviciilor.
- Avansul tehnologiei de inteligență artificială poate pune în pericol existența unor tipuri de locuri de muncă (în special de birou și repetitive) pe termen mediu sau lung, dacă aceasta nu va fi supusă unor reglementări.

Influența factorilor legali:

- Legislația cu privire la activitatea economică este în prezent destul de impredictibilă la nivel național, în special în ideea în care multe dintre reglementările legale fiscale suferă modificări la o perioadă de câțiva ani.
- Reglementarea unor activități economice de către legislația europeană facilitează orientarea către extinderea întreprinderilor pe plan internațional european.

Influența factorilor ecologici:

- Reglementările din domeniul ecologiei și protecției mediului vizează în mod direct activitatea economică a unui municipiul precum Timișoara. Spre exemplu, noile reglementări la nivelul UE cu privire la mașinile cu motor cu ardere internă automat redirecționează întreprinderile din sectorul industrial de automobile către cercetare-inovare și producție de mașini electrice.

- Disponibilitatea finanțărilor pentru implementarea de soluții verzi precum reabilitări termice ale clădirilor și instalarea de panouri solare a început să dicteze trendul unei economii verzi, bazate pe consum rațional și utilizare eficientă a resurselor.
- Costurile tot mai înalte de producție și stimularea economiei circulare de la nivel european a creat premise pentru aplicarea acestui tip de economie în cadrul companiilor mari.

GUVERNANȚĂ ȘI ADMINISTRAȚIE LOCALĂ

Influența factorilor politici asupra activității Primăriei Municipiului Timișoara

FACTOR DE INFLUENȚĂ	IMPACT POTENȚIAL
• Instabilitate politică la nivel local. Disensiuni între obiectivele asumate de Primăria Municipiului Timișoara și majoritatea din Consiliul Local în ceea ce ține de politica de investiții, reorganizări administrative, companii și servicii subordonate, etc.	• Obiectivele ambițioase asumate de Primăria Municipiului Timișoara pot fi întârziate semnificativ în condițiile în care nu există un consens între majoritatea politică de la nivelul Consiliului Local și aparatul de specialitate al primarului. • Întârzieri în promovarea unor politici publice locale au fost deja generate și este nevoie de o foarte bună comunicare între cele două entități pentru a susține viziunea de dezvoltare a municipalității.
• Instabilitatea politică la nivel central. Schimbarea guvernamentală preconizată în perioada mai-iunie 2023, disensiuni în majoritatea parlamentară, rândurile de alegeri din 2024 cu impact potențial semnificativ asupra consensului politic la nivelul majorității PSD-PNL-UDMR. • Remanieri dese la nivelul ministerelor de linie cu impact asupra programelor de finanțare la nivel local.	• Instabilitate politică ce poate genera întârzieri în lansarea axelor aferente finanțărilor la nivel local din CFM 2021-2027 și PNRR (și rambursările aferente de costuri) cu impact semnificativ asupra veniturilor locale. • Întârzierea programelor naționale de investiții și în mod special rambursările de costuri aferente acestora. • De exemplu, în cazul Programului Național Anghel Saligny, dar și investiții derulate prin Administrația Fondului de Mediu. • Coordonarea limitată a unor programe de investiții majore și întârzierea acestora din cauza lipsei de asumări determinată de volatilitatea de la nivelul ministerelor de linie și companiilor de stat. Programele de investiții din domeniul rutier, inclusiv varianta ocolitoare Timișoara Sud, sau investițiilor în domeniul feroviar prin PNRR cu impact la nivelul județului Timiș, pot fi afectate. • Îngreunarea procesului de interacțiune între autoritatea publică locală și cea centrală. • Alocarea cu întârziere sau chiar nealocarea unor resurse financiare ce pot fi necesare urgent la nivel local (ex. program de subvenționare a termoficării în cazul Municipiului Timișoara).
• Finalizarea și lansarea cu întârziere a liniilor de finanțare pentru administrațiile locale parte a Cadrului Financiar Multianual 2021-2027.	• Impact potențial ridicat asupra finanțării și derularea unor programele de investiții de la nivel local. Lansarea cu întârziere a liniilor de

FACTOR DE INFLUENȚĂ	IMPACT POTENȚIAL
Întârzierea lansării apelurilor restante și rambursări întârziate parte a Planului Național de Redresare și Reziliență (PNRR). • Disensiunile politice cu privire la jaloanele impuse prin PNRR, încercare de renegociere a unor măsuri și lipsa capacității guvernului central de a implementa măsurile de reformă impuse deja în PNRR.	finanțare și mediul impredictibil de pregătire a proiectelor la nivel local în lipsa unei strategii asumate a guvernului central. • Venituri scăzute din PNRR la nivelul administrațiilor locale, în special în domeniul digital și verde, din cauza neîndeplinirii reformelor asumate la nivel național și suspendarea plăților.
• Eventuale decizii politice care prevăd costuri bugetare care vor depăși veniturile bugetului central și vor conduce la deficite semnificative (creșteri nesustenabile de salarii și pensii, creșterea numărului de salariați în aparatul de stat, diverse facilități pentru anumite categorii de angajați, măsuri de plafonare a prețurilor cu costuri financiare semnificative), mai ales în preajma celor patru rânduri de alegeri din 2024, va influența considerabil finanțele publice la nivel național și local și vor fi necesare corecturi semnificative. • Deficitul bugetar pe primele 3 luni din 2023 a atins deja 22.75 miliarde RON sau 1.42% din PIB, comparativ cu 1.11% din PIB în 2022.	• Venituri necesare în creștere la nivel național, incapacitatea guvernului central de a finanța toate programele de investiții în derulare și nevoia de a menține o cotă mai ridicată din taxe și impozite la nivel central, ceea ce ar influența considerabil veniturile autorităților publice locale.

Influența factorilor economici asupra activității Primăriei Municipiului Timișoara

FACTOR DE INFLUENȚĂ	IMPACT POTENȚIAL
• Perspectivele economice ale României pe termen scurt și mediu. Ultimele prognoze ale Comisiei Europene (Februarie 2023) indică un avans al Produsului Intern Brut de 2.5% în 2023 și 3.0% în 2024 și o inflație de 9.7% în 2022 și 5.5% în 2023.	• Evoluția economiei naționale are un impact substanțial asupra alocărilor de resurse financiare la nivel local în principal prin (1) cotele defalcate de IPV și TVA și (2) susținerea unor cheltuieli operaționale sau de investiții prin acordarea de subvenții și derularea unor programe majore de investiții (ex. Programul Național Anghel Saligny) • La nivel local, creșterea veniturilor proprii generate din taxe și impozite depinde inclusiv de încrederea actorilor locali în perspectiva economică (ex: decizii privind noi investiții, extinderea unor afaceri la nivel local, investiții naționale majore în infrastructură, etc.)
• Inflația ridicată, proiecția inflației anuale a prețurilor IPC și bunurilor energetice.	• Impactul creșterii de costuri se va resimți semnificativ și în anul 2023, chiar dacă sunt preconizate a fi în scădere față de 2022. • Cu toate acestea, costurile asociate inflației crescute se vor menține în perioada 2023-2024 și vor pune presiune semnificativă asupra bugetelor locale atât în ceea ce privește achizițiile publice, investițiile publice, dar și

FACTOR DE INFLUENȚĂ	IMPACT POTENȚIAL
	costurile cu servicii publice locale (în special termoficare și transport public).
• Menținerea României în afara procedurii de deficit excesiv impune un nivel al deficitului de maxim 8% în 2021, 6.2% în 2022, 4.4% în 2023 și 2.9% în 2024.	• Nevoia de corecții financiare semnificative la nivel central cu potențial semnificativ de scădere a alocărilor de resurse financiare către autoritățile locale și derularea unor programe de investiții precum Programul Național Anghel Saligny.
• Creșterea inflației la nivel național, a cursului de schimb RON-EURO și ratelor dobânzilor de referință. • Ultimele prognoze ale Comisiei Europene (Februarie 2023) indică o inflație de 9.7% în 2023, și 5.5% în 2024. Cursul de schimb LEI-EUR este estimat să depășească o paritate de 5 la 1 în anul 2023.	• Impact potențial semnificativ asupra (1) scăderii puterii de cumpărare cu efect direct asupra veniturilor la nivel local, (2) creșterea costurilor de împrumut ale municipalității și (3) creșterea costurilor proiectelor de investiții.
• Războiul dus de Rusia împotriva Ucrainei afectează liniile logistice de la nivel global și liniile de aprovizionare, în special privind bunurile energetice. • Creșterea costurilor privind energia electrică și combustibilii se va resimți pentru o perioadă îndelungată, deși s-a temperat în 2023 comparativ cu 2022.	• Creșterea costurilor cu energia electrică și combustibilii influențează semnificativ bugetele locale prin creșterea costurilor directe (iluminat public, încălzire, transport public, etc.), achizițiile publice, dar și potențialul de creștere a veniturilor locale printr-o mai mare prudență a investitorilor de a promovare noi proiecte în perioade de incertitudine. • Costurile cu subvenționarea operatorilor de termoficare și transport public sunt deja foarte ridicate în Municipiul Timișoara, de aproape 20% din totalul cheltuielilor în anul 2022.
• Prioritățile Cadrului Financiar Multianual 2021-2027 și Planul Național de Redresare și Reziliență. Noi oportunități de finanțare la nivel local.	• Performanța Primăriei Municipiului Timișoara (în special în perioada 2021-2022) în atragerea de fonduri externe nerambursabile poate crește substanțial alocările pentru cheltuieli de investiții pe termen mediu și lung, realoca fondurile proprii pentru susținerea altor cheltuieli de la nivel local și promova un plan ambițios de investii ce nu ar putea fi susținut din resurse financiare proprii.

Influența factorilor sociali asupra activității Primăriei Municipiului Timișoara

FACTOR DE INFLUENȚĂ	IMPACT POTENȚIAL
• Modificarea structurii demografice a populației prin (i) migrație (ii) scăderea natalității, (iii) îmbătrânirea populației. • Conform recensământului desfășurat în 2021, populația Municipiului Timișoara este de 250,849 persoane, comparativ cu 319,279 rezidenți în 2021, echivalentul unei scăderi de	• Scăderea volumului forței de muncă și dificultăți în atragerea forței de muncă, în special în domeniile înalt calificate, așa cum se răsfrâng deja la nivelul administrației locale. • Scădere potențială a investițiilor atrase din cauza forței de muncă limitate, venituri proprii mai mici ce trebuie să susțină o cerere crescută de servicii la nivel local, creșterea cheltuielilor cu

FACTOR DE INFLUENȚĂ	IMPACT POTENȚIAL
21,4%. La nivelul Județului Timiș scăderea este de 4.8%, de la 683,540 la 650,553 rezidenți.	sănătatea și asistența socială, presiune asupra sistemului de învățământ. • Impact potențial ridicat asupra priorităților pe termen mediu și lung ale municipalității (adaptarea politicilor și obiectivelor strategice prin schimbarea nevoilor la nivel local generate de transformările demografice).
• Implicarea cetățenilor în procesul de decizie la nivel local, un obiectiv asumat de administrația publică locală ce a adoptat numeroase instrumente și măsuri de participare publică în ultimii doi ani.	• Implicare cetățenilor în procesele de decizie de la nivel local poate influența semnificativ capacitatea municipalității de a răspunde cu succes nevoilor acestora și a îmbunătăți calitatea vieții urbane și periurbane, ajustarea politicii de investiții și susținerea unei viziuni de dezvoltare mult mai apropiate de trendurile europene de dezvoltare urbană – mai verde, mai sustenabil.

Influența factorilor tehnologici asupra activității Primăriei Municipiului Timișoara

FACTOR DE INFLUENȚĂ	IMPACT POTENȚIAL
• Transformarea digitală aflată în desfășurare și fundamentarea obiectivelor (în special din PNRR) pe creșterea competențelor digitale de la nivelul administrației publice locale.	• O nevoie crescută de îmbunătățire a capacităților IT&C și de securitate cibernetică, de utilizare a datelor publice sau diverse soluții software ce pot susține o relație adecvată între cererile cetățenilor și serviciile oferite de primărie. • Accelerarea digitalizării serviciilor publice oferite de Primăria Municipiului Timișoara. • Nevoia de a regândi funcția de serviciu public în jurul noii paradigme și de adaptare a documentelor strategice.
• Obligativitatea adoptării de soluții digitale pentru procedurile de lucru din interiorul instituției, dar și în relația cu cetățeanul. De exemplu, fiecare proiect de investiții accesat să includă obligatoriu o componentă de digitalizare.	• Costuri mai ridicate de implementare ale soluțiilor digitale și de formare ale personalului, coroborate însă cu un potențial de reducere a costurilor pe termen mediu și lung și de îmbunătățire a serviciilor publice.
• Prioritizarea proiectelor de investiții ce includ componente de inovare sau digitalizare.	• Nevoie de adaptare a planului investițional de la nivel local pentru a include și a prioritiza proiectele aferente Obiectivului Prioritar “O Europă mai inteligentă”.

Influența factorilor de mediu asupra activității Primăriei Municipiului Timișoara

FACTOR DE INFLUENȚĂ	IMPACT POTENȚIAL
• Satisfacția cetățenilor din Municipiul Timișoara cu privire la problemele de mediu este în	• Nevoie de adaptare a planului investițional de la nivel local pentru a include și a prioritiza proiectele aferente Obiectivului Prioritar “O

FACTOR DE INFLUENȚĂ	IMPACT POTENȚIAL
continuă scădere conform datelor Barometrul calității vieții în Municipiul Timișoara din 2021. • Foarte nemulțumiți sau parțial nemulțumiți se declară 73.3% de gradul de curățenie, 65.6% de calitatea aerului, 58.6% de nivelul zgomotului, 52.6% de spațiile verzi și parcurile din cartiere și 54.9% de calitatea apei la robinet. • De asemenea, 62.7% declară că Nu sunt de acord sau sunt Nu prea sunt de acord cu enunțul Timișoara este angajată în lupta împotriva schimbărilor climatice. • Prioritizarea programelor de finanțare nerambursabile în vederea dezvoltării unor proiecte ce pun în aplicare Acordul de la Paris, investiții în tranziția energetică, reducerea emisiilor de CO2, promovarea surselor de energie regenerabile sau combaterea schimbărilor climatice.	Europa mai verde". Posibilitatea de a pregăti proiecte și atrage fonduri substanțiale în acest domeniu. • Creșterea gradului de nemulțumire în condițiile unei politici de investiții ce nu prioritizează adresarea problemelor de mediu de la nivelul municipiului.
• Risc de producere a unor catastrofe naturale (cutremur, inundații, incendii). Timișoara are un patrimoniu bogat de clădiri istorice, aflate în diverse stadii de conservare și supuse riscurilor.	• Nevoia de pregătire a unor planuri de intervenție la nivel local pentru fiecare tip de calamitate / catastrofă naturală. • Abordarea acestor riscuri la nivelul documentelor strategice de la nivelul municipalității și coordonarea lor cu toate autoritățile publice locale și centrale cu responsabilități în acest domeniu.

Influența factorilor legislativi asupra activității Primăriei Municipiului Timișoara

FACTOR DE INFLUENȚĂ	IMPACT POTENȚIAL
• Continuarea practicii de utilizare a derogărilor de la Legea Finanțelor Publice Locale. • Planificare inadecvată la nivel central și lipsa unui cadrul formal privind alocările din cotele defalcate de IPV și TVA pentru echilibrarea bugetelor locale sau a subvențiilor pentru susținerea cheltuielilor operaționale sau de investiții ale autorității publice locale. • Schimbarea modalității de alocare a cotelor defalcate de IPV și TVA din Legea Finanțelor Publice Locale (alocări mai reduse pentru autoritățile publice locale) și continuarea unui mecanism mai degrabă arbitrar de subvenționare a cheltuielilor operaționale ale administrațiilor publice, în special în cazul sistemului de termoficare în Timișoara.	• Scăderea potențială a veniturilor administrațiilor locale din cauza impredictibilității de la nivel central sau a nevoii de menținere a unor resurse adiționale la nivel central pentru finanțarea cheltuielilor în creștere. • Scădere potențială a veniturilor ce ar afecta semnificativ bugetul de investiții al municipalității. • Scăderea semnificativă a subvențiilor de la nivel central pentru finanțarea diferenței de tarif pentru sistemul local de termoficare.
• Schimbări legislative la nivel național cu privire la responsabilitățile autorităților publice locale.	• Impact potențial ridicat asupra serviciilor publice în condițiile în care delegarea de noi responsabilități nu este însoțită de o alocare

FACTOR DE INFLUENȚĂ	IMPACT POTENȚIAL
	financiare suficientă și predictibilă pentru susținerea acestor servicii. Posibilă nevoie de adaptare și ajustare de costuri operaționale.
• Continuarea unei birocrații excesive în privința absorbției de fonduri aferente Cadrului Financiar Multianual 2021-2027 și Planului Național de Redresare și Reziliență.	• Întârziere în absorbția de fonduri europene ce poate afecta planul de investiții de la nivel local. • Nevoia de a gândi scenarii financiare alternative în funcție de planificarea bugetară aferentă proiectelor de investiții cu fonduri europene, mai ales ținând cont de cota ridicată a acestor fonduri în bugetul local și politicii ambițioase de investiții. • Nevoie de realocare a cheltuielilor în condițiile în care procesul de rambursare a cheltuielilor este întârziat.

10. DIAGNOSTIC

PROFIL SPAȚIAL ȘI FUNCȚIONAL | La nivelul județului Timiș, municipiul Timișoara reprezintă principalul centru catalizator, atât din punct de vedere economic, cât și al dezvoltării spațiale și funcționale. Structura municipiului este configurată în jurul zonei centrale care reprezintă nucleul principal de la care a pornit dezvoltarea municipiului și care înglobează o varietate și concentrare ridicată de instituții publice, obiective turistice, unități de cazare, alimentație publică, locuințe, dar și o concentrație mare de dotări publice (mai ales unități de învățământ și spații verzi). Prin comparație cu zona centrală, zonele periferice ale municipiului prezintă deficiențe în ceea ce privește accesul la dotările de proximitate.. Atât în interiorul municipiului, cât și în cartierele periferice există importante rezerve de teren sub forma unor foste zone industriale care valorificate ar putea lua rolul unor centralități secundare cu dotări importante menite să crească calitatea locuirii, așa cum au fost valorificată recent Fabrica Faber. Se constată o polarizare excesivă a marilor suprafețe comerciale în jumătatea nordică a municipiului Timișoara, în condițiile în care structura urbană prezintă bariere naturale și antropice (canalul Bega, linia de cale ferată) care fac dificil accesul către această zonă, în special pentru locuitorii din sud.

Planul Urbanistic General al municipiului Timișoara identifică faptul că standardele de locuire din Timișoara sunt peste media națională, cu o concentrare de servicii și cu o ofertă bogată și variată de monumente, spații de cultură, activități și evenimente culturale, modalități de petrecere a timpului liber. Patrimoniul natural este clădit pe structura formată de bulevardului verde al canalului Bega, Pădurea Verde și o rețea de parcuri în zona centrală care necesită însă o conectare cu spațiile verzi din interiorul cartierelor și conectare la cadrul natural periurban.

Cu toate acestea, evoluția în timp a municipiului a generat tipologii distincte de ocupare a terenurilor care dau o lipsă de coerență a structurii urbane și un posibil conflict de funcțiuni în anumite zone, de exemplu fostele platforme industriale și noile cartiere de locuințe dezvoltate în jurul acestora. În ceea ce privește dezvoltarea fondului construit, în ultimii zece ani noile dezvoltări au fost realizate cu precădere ca inserții în țesutul urban existent, contribuind la densificarea cartierelor existente. De asemenea, în zona urbană funcțională a municipiului se observă faptul că fenomenul de expansiune urbană este mai puternic în cadrul comunelor din prima coroană de localități precum: Giroc, Dumbrăvița și Moșnița Nouă, acestea reprezentând o continuare organică a municipiului.

Fenomenul puternic de expansiune urbană în zona urbană funcțională este evidențiat și din perspectiva dezvoltărilor imobiliare prin creșterea numărului de locuințe finalizate și a numărului de autorizații de construire eliberate anual: cele mai multe autorizații de construire pentru clădiri rezidențiale au fost eliberate în anul 2021 în UAT Moșnița Nouă (668 de autorizații), urmată de UAT Dumbrăvița (334 de autorizații) și UAT Ghiroda (213 de autorizații eliberate), acestea fiind locațiile în care s-au construit cele mai multe imobile de locuit.

Această tendință creează în fapt o cerere ridicată de transport pe direcțiile principale către municipiu, care în lipsa unor inele de circulație funcționale, poate suprasolicita trama stradală existentă, mai ales în zone centrală. Totodată, dezvoltarea necontrolată a noilor cartiere rezidențiale de la periferia municipiului și inclusiv în comuna Dumbrăvița, fără dotări esențiale cum sunt spațiile publice sau dotările de învățământ, pun presiune pe centrul municipiului Timișoara.

În acest sens, pentru următorii ani, municipiul Timișoara va trebui să pună accent pe o planificare coerentă a dezvoltării urbane a teritoriului, alături de o bună planificare a mobilității în zona centrală, realizarea unor centuri ocolitoare – în special în contextul în care localitățile din zona urbană funcțională generează un flux constant de navetiști. O atenție specială ar trebui acordată și fostelor zone industriale care pot fi transformate sau reconvertite funcțional în vederea valorificării resurselor din interiorul zonelor construite și a limita expansiunea urbană.

PROFIL SOCIO-DEMOGRAFIC | Din punct de vedere demografic, municipiul Timișoara se confruntă cu aceleași probleme care sunt reprezentative și la nivel național, și anume – îmbătrânirea populației și declin demografic. Acesta este exprimat prin o rată a mortalității mai mare decât rata natalității, ceea ce indică o rată a sporului natural negativă. Totuși, declinul demografic este mai lent la nivelul municipiului Timișoara comparativ cu media județeană, regională și media națională. De asemenea, o creștere semnificativă a populației după domiciliu poate fi observată în cadrul comunelor din Zona Urbană Funcțională, ceea ce indică existența fenomenului de suburbanizare, majoritatea locuitorilor din comunele respective fiind activi economici în cadrul municipiului.

PROFIL ECONOMIC | Per ansamblu, economia municipiului Timișoara și a Zonei Urbane Funcționale a acestuia este complexă și competitivă, cu ramuri inovative și intensive în cunoaștere - bine dezvoltate, care generează valoare adăugată brută și locuri de muncă cu un nivel de salarizare înalt. În ultimii ani, în municipiul Timișoara a crescut numărul de întreprinderi active precum și cifra de afaceri generată de acestea – ceea ce indică un ecosistem economic prielnic pentru antreprenoriat și investiții străine. De asemenea, în cadrul orașului există un șir de firme mari cu capital străin, care activează în sectoare inovative (IT&C, automotive, etc.), care anual investesc în infrastructura de afaceri, infrastructura de cercetare și creează valoare adăugată. Municipiul Timișoara este principalul pol de creștere economică din vestul țării, cu o complexitate economică înaltă, similară cu cea a municipiului Cluj-Napoca sau București, ceea ce duce la creșterea atractivității acestuia, exprimată prin mii de tineri care vin să-și urmeze studiile sau să caute un loc de muncă bine plătit.

MOBILITATE URBANĂ | Municipiul Timișoara și ZUF este foarte bine conectată la rețeaua europeană TEN-T, având acces direct la 2 culoare europene care fac parte din rețeaua Centrală (Core), dar și Secundară extinsă (Comprehensive), având legături directe atât rutiere, cât și feroviare cu principalele centre urbane din regiune și din Europa. Astfel, cu municipiul Arad și apoi cu Europa Centrală (Viena, Bratislava, Budapesta) legătura se face rutier și feroviar, precum și spre Marea Baltică, către conurbația Tricity (Gdańsk, Gdynia și Sopot). Legăturile principale pe cale ferată (rețeaua Core) cu capitala București, sau pe cale secundară (Comprehensive) cu Sibiu și Brașov se realizează deficitar din cauza tronsoanelor încă nereabilitare pentru trenuri de mare viteză, iar accesul rutier pe autostrada A1 către capitală este secționat între Pitești și Sibiu, acest fiind în execuție. Accesul la transportul aerian al municipiului Timișoara se face rapid prin Aeroportul Internațional „Traian Vuia” aflat la doar 12km de centrul urban și care este poziționat pe rețeaua TEN-T Centrală (Core).

Rețeaua rutieră este formată pe o structură radial concentrică, foarte utilă și eficientă din punct de vedere teoretic, dar limitată drastic în municipiul Timișoara din cauză că Inelele II, III și IV, precum și centura ocolitoare DNCT, nu sunt complete, fiind limitate de factori naturali (râul Bega, ce tranzitează zona centrală prin sud) și antropici (pachetul de linii de căi ferate ce tranzitează zona centrală prin nord). Lipsa acestor legături face ca Inelul Central I să fie congestionat frecvent, fiind singura alternativă concretă de a ocoli, pe cale rutieră, centrul pietonalizat. Configurația stradală este atipică, având 2 benzi pe sens la intrarea în oraș și 3 sau 4 benzi în zona inelului central, ceea ce favorizează utilizarea transportului individual cu autovehicul, iar lipsa parcărilor de transfer (Park&Ride) și a transportului public metropolitan cu bandă unică duce la congestionarea intrărilor în municipiu, în special cele aflate în continuarea DJ 592, DN 6 și DN 69. În aceste condiții, fără benzi dedicate și fără prioritate dată transportului public, timpul de parcurgere cu transportul public între localitățile din ZUF și centrele de interes din municipiu se face cu până la 40% mai mult față de mersul cu autovehiculul personal, ambele fiind limitate de congestia din municipiu.

În aria ZUF și în zonele de expansiune, dezvoltarea tramei stradale se face doar prin străzi de categoria a III-a și a IV-a care se leagă direct de străzile principale, ceea ce poate duce la întârzieri și conflicte multiple. Astfel, pentru o dezvoltare urbană echilibrată și cu potențial, care să susțină în viitor și funcțiuni urbane, inexistente în prezent în ZUF, trebuie ca trama stradală să includă și artere secundare (categoria a II-a), precum și o ierarhizare arborescentă a străzilor din comune/zonelor de expansiune.

Indicele de motorizare este în continuă creștere, crescând cu 25% în ultimii 6 ani și având o valoarea ridicată de 427 de autoturisme / 1000 de locuitori. Totodată, pandemia de Covid-19 a accentuat trendul ascendent

de utilizare a autovehiculului personal, însă, din prisma restricțiilor, acesta a fost și limitat la 68%. Creșterea constantă a parcului de autovehicule ridică presiunea asupra spațiilor publice și verzi, dar și a trotuarelor, aceste elementele urbane fiind transformate în locuri de parcare.

Sistemul de parcare TimPark este unul digitalizat complet, în care plata unui tarif orar sau a unui abonament se poate face în totalitate prin mijloace electronice (SMS sau online). Tarifarea nu acoperă tot teritoriul municipiului Timișoara, însă zonele centrale și semicentrale sunt împărțite în 4 clase de tarifare (verde – cea mai scumpă, roșie, galbenă și albastră – cea mai ieftină). Sistemul de abonamente nu oferă loc nominal, ci oferă dreptul de parcare într-o microzonă adiacentă reședinței sau într-o zonă de tarifare, ceea ce este o bună practică de mobilitate urbană, pe sistemul vienez, fiind probabil singura de acest tip din România. Parcările private multietajate de mare capacitate (Piața 700, cu 452 de parcări și Iulius Town cu 900 de parcări) sunt mai scumpe decât parcările la sol adiacente zonei de tarifare din care fac parte, ceea ce face ca parcarea la sol, în spațiul public să fie în continuare mai favorabilă decât cele multietajate. În afara celor 20.180 de parcări tarifate din zona centrală și pericentrală, unde abonamentul de rezident este oricum scăzut ca preț, de doar 109 lei cu TVA pe an, parcările din municipiul Timișoara sunt gratuite, ceea ce împinge un cetățean la posesia de autovehicule, în lipsa unor alternative viabile de deplasare.

Municipiul Timișoara este un important centru feroviar care dispune de o bună conectivitate la nivel microregional ceea ce face ca acesta să fie printre puținele centre urbane ale României care beneficiază de potențialul de a dezvolta servicii de tren regional (ex. Timișoara – Reșița, Arad – Timișoara – Aeroport sau Moravița – Timișoara - Aeroport), dar și de nivel metropolitan, inclusiv ZUF. Legăturile la nivel teritorial (către Arad și Caransebeș) sunt în curs de modernizare prin PNRR, însă infrastructura secundară este într-o stare proastă ce necesită intervenții. Oportunitatea dezvoltării trenului metropolitan reiese însă din Programului Investițional pentru Dezvoltarea Infrastructurii de Transport (PT) 2021-2027, acolo unde acest proiect este pe locul 6, având un rang mare de prioritizare la nivel național.

La nivelul zonei urbane funcționale, transportul public de călători pe cale ferată este la concurență cu transportul metropolitan pe cale rutieră, timpii de călătorie fiind asemănători, cu un mic avantaj pentru cel rutier, dar ambele sunt limitate de infrastructura neadecvată; trenul având viteze comerciale de doar 40 km/h, iar autobuzul fiind limitat de congestia din trafic, în lipsa unor culoare dedicate de tip BRT (Bus Rapid Transit).

Transportul public din municipiul Timișoara asigură o densitate bună în zona pericentrală, dar este fragmentat în cea centrală și există o singură direcție, est-vest, care traversează centrul orașului, legăturile nord-sud fiind perimetrale centrului. Rețeaua transportului de mare capacitate are la bază tramvaiul, dezvoltat predominant în zona de sud, și se îmbină cu cea de troleibuz și este apoi completată de cea de autobuz. Rețeaua de tramvai este în principal în sit propriu, deseori poziționată pe o singură parte a drumului, și traversează zona centrală pietonalizată. De asemenea, rețeaua de tramvai se află în expansiune, iar flota aferentă este în curs de reînnoire și necesită un nou depou. Distanța între stațiile de transport este de aproximativ 350m și oferă o bună accesibilitate la transportul public, dar limitează viteza comercială de operare. Principalele segmente care au întârzieri în trafic se află pe intrările principale în municipiu, precum și pe inelul I și parțial pe inelul II.

Municipiul Timișoara are o zonă centrală pietonalizată și convertită la starea actuală în anii 2014-2015, însă cu proiecte de pietonalizare a unor piețe începute încă din 1989. Zona centrală actuală este limitată la cetatea veche, dar are potențial de extindere, și este accesibilă și prin mijloace de transport în comun precum o linie de tramvai care trece prin Piața Libertății pe direcția E-V. Parcurile publice centrale sunt separate de zona pietonală printr-un inel de circulație congestionat frecvent, dar acestea au acces direct la malul râului Bega, aflat în sudul centrului istoric. Accesibilizarea trotuarelor și a spațiilor pietonale este realizată parțial, lipsind benzile tactile din apropierea carosabilului. În afara zonelor centrale și a celor reglementare prin tarife de parcare, trotuarele sunt într-o stare degradată, subdimensionate în zona locuințelor individuale, iar în zona locuințelor colective sunt fie ocupate de mașini, fie eliminate complet prin conversii urbanistice ce au crescut numărul locurilor de parcare în detrimentul spațiilor verzi și al trotuarelor.

Rețeaua extinsă de piste de biciclete de peste 85 km are o acoperire bună în zona sudică și centrală a orașului, însă calitatea și siguranța acestora este de un nivel scăzut. Multe piste sunt trasate pe trotuar, intrând în conflict cu pietonii, iar dimensiune acestora este de doar 1m, fiind imposibilă depășirea fără a ieși de pe pista de biciclete. De asemenea, intersecțiile sunt tratate superficial, spațiile de așteptare fiind inexistente, iar pistele de biciclete se întâlnesc într-un unghi de 90 de grade, fie între ele, fie cu carosabilul, făcând imposibilă trecerea fluentă și în siguranță printr-o intersecție. Terenul predominant plat și construcția parțial compactă a zonei urbanizate face ca teritoriul municipiului să poate fi acces complet în maxim 30 de minute de mers pe bicicletă. La nivelul ZUF, în aproximativ 35 de minute pistele de biciclete pot fi folosite ca alternativă de deplasare cu scopul de navetism doar de către locuitorii comunelor Moșnița Nouă și Giroc, acestea fiind sigurele care dispun de o prelungire a pistelor de biciclete.

Sistemul de bike-sharing conține 25 de stații de andocare a bicicletelor, care sunt adiacente stațiilor de transport public, operatorul STPT fiind cel care gestionează și eliberează cardurile de acces. Utilizarea bicicletelor din sistemul de bike-sharing este gratuită pentru posesorii de abonamente STPT, ceea ce face intermodalitatea între transportul public local și mersul pe bicicletă mult mai facilă. Cu toate acestea, sistemul este limitat ca flexibilitate, fiind necesară blocarea bicicletei într-o stație de transport în comun, fiind imposibilă deplasarea cu bicicleta pe „ultimul kilometru”[297]. De aceea, sistemul poate fi actualizat rapid și crescut în flexibilitate prin achiziționarea unor biciclete de tip dockless, dar acesta va crește riscurile și costurile de management ale serviciului.

Din punct de vedere ciclo-turistic, municipiul Timișoara este legat de Serbia printr-un culoar de biciclete paralel cu râul Bega. Acesta are potențialul de a fi o axă de turistică, în special în contextul în care prin PNRR se va construi pista Eurovelo aferentă coridoarelor 6 (Traversare Vest- Est, Atlantic – Marea Neagră) și 13 (Cortina de Fier).

EDUCAȚIE | Serviciile de educație din municipiul Timișoara și Zona Urbană Funcțională a acestuia sunt complexe și acoperă toate nivelurile de învățământ, de la antepreșcolar la postuniversitar. Față de anul 2015, a fost înregistrată o creștere a numărului de elevi și a numărului de cadre didactice, fiind înregistrat un raport al numărului de elevi/cadru didactic în descreștere față de anul 2015 și sub media națională. Învățământul universitar este bine dezvoltat, cu universități prezente în TOP-ul național constant, care atrag anual mii de studenți, care ulterior se pot angaja pe baza competențelor și cunoștințelor obținute. Infrastructura de învățământ din oraș este dezvoltată dar se confruntă cu un șir de provocări: polarizarea la nivelul municipiului a serviciilor de învățământ antepreșcolar și liceal, ceea ce duce la trafic îngreunat (în special în cazul liceelor) și la suprasolicitarea acestora. Deși populația școlară antepreșcolară și liceală a scăzut în cadrul municipiului în ultimii ani, aceasta a crescut considerabil în comunele din ZUF, unde învățământul antepreșcolar și liceal nu există, cu excepția comunei Giroc, însă există comune unde anual sunt înregistrate peste 100 de nașteri (Dumbrăvița, Moșnița Nouă, Săcălaz).

SĂNĂTATE | Municipiul Timișoara și localitățile din ZUF beneficiază de o creștere a numărului total de centre medico-sanitare și de cadre medicale, în ultimii 7 ani, fapt care contribuie la îmbunătățirea accesului populației la servicii medico-sanitare și la creșterea calității serviciilor. La nivel județean, se remarcă o polarizare a unităților medicale pe teritoriul municipiului Timișoara, situație care confirmă statutul municipiului de centru medical și de diagnostic important la nivel național. Totodată, concentrarea unităților medico-sanitare în municipiul Timișoara poate contribui la supraaglomerarea infrastructurii de servicii de sănătate. Există o discrepanță intre dezvoltarea serviciilor publice si cele private, cele din urmă dezvoltându-se într-un ritm mult mai accelerat. Cu toate acestea, dezvoltarea serviciilor private sprijină sistemul public prin preluarea unei parți importante din totalul de solicitări. Județul Timiș se situează pe locul 6 în topul județelor după speranța de viață a populației, și se situează printre județele cu cele mai mici rate ale mortalității, atât în ceea ce privește mortalitatea generală cât și în cazul mortalității infantile.

[297]Traducerea și adaptarea consultantului la conceptul „the last mile”, care presupune efectuarea ultimei mile până la destinație prin mijloace alternative și nemotorizate de deplasare.

La nivel de județ, există creșteri ale mortalității prin bolile aparatului respirator, și ale ratelor morbidității spitalizate prin boli ischemice ale inimii si prin diabet zaharat.

SERVICII SOCIALE | Infrastructura de servicii sociale de la nivelul municipiului Timișoara și ZUF permite furnizarea de servicii sociale diverse, adaptate nevoilor beneficiarilor. Sistemul de servicii sociale deservit de către instituțiile publice Direcția de Asistență Socială Timișoara (DAS) și Direcția Generală de Asistență Socială și Protecția Copilului Timiș (DGASPC) dispune de o gamă largă și diversă de dotări, ceea ce permite furnizarea de servicii sociale adaptate pentru o gama variată de beneficiari. Cele doua entități publice furnizoare de servicii sociale sunt sprijinite de ONG-uri prin intermediul programelor si parteneriatelor existente. Provocările viitoare în ceea ce privește furnizarea serviciilor de asistență sunt determinate de creșterea cazurilor de familii în care părinții sunt plecați la muncă în străinătate, creșterea numărului de persoane dizabilități (copii și adulți) precum și de tendințele crescătoare de îmbătrânire demografică.

CULTURĂ, PATRIMONIU, TURISM, SPORT ȘI TIMP LIBER | Municipiul Timișoara este una dintre cele mai atractive destinații din România atât pentru turiștii români, cât și pentru cei străini, notorietatea sa bazându-se în primul rând pe caracterul de destinație culturală, consolidat în anul 2023 cu ocazia desemnării municipiului drept Capitală Europeană a Culturii. Mai mult din punct de vedere al atractivității turistice, municipiul Timișoara dispune de un capital turistic bogat, cu numeroase atracții inedite, cum sunt resursele naturale și cele antropice unice care pot contura un produs complex pentru turiștii cu interese diverse.

În același timp, localitățile din ZUF nu se bucură de vizitele turiștilor la fel de mult, existând în același timp și un deficit al infrastructurii de cazare – un astfel de exemplu este UAT Sânmihaiu Român, care nu beneficiază la momentul realizării strategiei de nicio unitate de cazare. Numărul de unități de cazare din ZUF variază de la 1 unitate de cazare în Remetea Mare, la 12 unități de cazare în Dumbrăvița, în timp ce în municipiul Timișoara numărul acestora depășește 150 de unități de cazare, municipiul Timișoara fiind punctul turistic-cultural central, ce cunoaște maximul de atractivitate pe timpul verii.

Cu toate acestea, Timișoara rămâne o zonă atractivă și căutate de către mulți turiști, datorită bogățiilor culturale și arhitecturale de care depinde, alături de oferta culturală bogată din ultimii ani.

Mai mult, la nivelul municipiului Timișoara și a localităților din ZUF au fost identificate o serie de deficiențe în ceea ce privește modul în care este gestionat patrimoniul construit valoros. Una dintre cele mai importante probleme o reprezintă existența unui număr semnificativ de monumentelor istorice care se află într-o stare avansată de degradare – Castelul Contelui de Mercy sau Conacul Ambrozi din Remetea Mare. Sunt înregistrate astfel numeroase imobile aflate în stare de conservare precară, de colaps sau de precolaps, pentru care sunt necesare intervenții urgente de restaurare. De asemenea, administrația publică locală nu dispune de o bază de date care să ofere informații complete despre starea de conservare a monumentelor istorice din municipiul Timișoara și din localitățile din ZUF.

În municipiul Timișoara și în localitățile din ZUF este necesară realizarea unor intervenții de reabilitare / restaurare a monumentelor istorice, de bună calitate, care să respecte principiile moderne ale restaurării și intervenției asupra clădirilor cu valoare culturală ridicată și care să aibă în vedere protecția mediului și diminuarea impactului schimbărilor climatice. În acest sens este necesară dezvoltarea unor mecanisme de sprijin pentru proprietari, care să includă derularea de programe de formare de specialiști (arhitecți, ingineri etc.) și meșteri locali specializați în restaurarea fondului construit.

SERVICII COMUNITARE DE UTILITATE PUBLICĂ | Radiografia situației actuale a sectorului de energie a reliefat faptul că municipiul Timișoara și zona sa urbană funcțională se confruntă cu dificultăți majore în tranziția de la utilizarea pe scară largă a combustibililor fosili la așa-numita ”energie verde” care, pe lângă impactul pozitiv evident asupra calității aerului, ar conduce la creșterea siguranței aprovizionării și la prevenirea sărăciei energetice sau a pierderii competitivității prin cost a companiilor locale. Efectele acestei tranziții lente se reflectă mai ales la nivelul sistemului centralizat de termoficare, unul dintre cele mai extinse din țară în termeni de număr de consumatori, dar și printre puținele care încă mai folosesc cărbunele drept combustibil principal pentru încălzire, ceea ce atrage costuri foarte ridicate cu certificatele

verzi și depășiri frecvente la diferiți poluanți ai aerului. Viitorul încă incert al acestui sistemul public, coroborat cu dificultățile practice de tranziție rapidă a zeci de mii de consumatori la încălzirea cu gaze naturale prin centrale de apartament, singura care pare posibilă pe termen scurt, dar și cu creșterea rapidă a prețurilor atât la cărbune cât și la gaze naturale, pune o presiune majoră pe bugetul local al Timișoarei și poate antrena riscul de sărăcie energetică (așa cum s-a întâmplat în luna octombrie 2021, când a fost întreruptă furnizarea agentului termic către populație, dar și școli sau spitale). În unele dintre comunele învecinate cu municipiul, extinderea rețelei de distribuție a gazelor naturale nu a ținut pasul cu dezvoltarea, context în care mulți proprietari s-au văzut nevoiți să folosească sisteme de încălzire pe bază de combustibil solid (mai ales lemn), ceea ce a agravat problematica emisiilor de gaze cu efect de seră. Trebuie, de asemenea, menționat faptul că, în pofida dublării numărului de zile tropicale în ultimele decenii, problematica climatizării imobilelor nu pare să fie prezentă pe agenda publică.

Constrângerile sistemului de termoficare menționate mai sus sunt acutizate de ritmul lent de renovare energetică a fondului construit. Dacă în comunele din Zona Urbană Funcțională majoritatea locuințelor sunt noi și realizate cu materiale care limitează transferul termic, în municipiul Timișoara cea mai mare parte a populației trăiește în blocuri cu o medie de vârstă de 50 ani, realizate adesea în grabă și cu tehnologii învechite care nu au luat în considerare problematica performanței energetice. Dintre acestea, mai puțin de 5% au fost reabilitate până în prezent cu fonduri europene sau guvernamentale. În cazul clădirilor publice, procentul de reabilitare termică este mai ridicat, mai ales prin atragerea de fonduri europene, dar încă nesatisfăcător.

În ceea ce privește sectorul energiei electrice, principalele provocări sunt legate de dezechilibrul între consumul de energie al zonei, care este foarte ridicat prin prisma concentrării demografice și economice, respectiv generarea de energie la nivel local. Capacitățile de cogenerare ale operatorului de termoficare sunt relativ restrânse (sub 25 MW), iar cele de producere a energiei din surse regenerabile chiar și mai reduse (sub 10 MW). Cu doar câteva excepții, blocurile de locuințe și clădirile publice nu dispun de facilități proprii pentru producerea de energie electrică. De asemenea, dacă în cazul comunelor din zona urbană funcțională sistemele de iluminat public au fost modernizate prin instalarea de corpuri de iluminat LED cu consumul mult mai redus decât cele clasice, la nivelul municipiului Timișoara acestea reprezintă mai puțin de 15% din totalul punctelor luminoase. Și în cazul unităților economice importante, mari consumatoare de energie electrică pe fondul amprentei industriale tradiționale a zonei, producerea energiei din surse regenerabile pentru consumul propriu a rămas mai degrabă o excepție. În acest context, creșterea explozivă a prețurilor la energia electrică din anul 2022 a condus la provocări majore pentru populație, administrații locale și agenți economici în acoperirea costurilor cu energia, care au necesitatea implicarea financiară a Guvernului. O externalitate pozitivă a fenomenului inflaționist a fost însă creșterea interesului sectorului public și privat pentru soluțiile de producere a energiei regenerabile, concretizate în creșterea numărului de prosumatori (locul II la nivel național după București-Ilfov). Totuși, acest trend este îngreunat de capacitatea lentă de adaptare a infrastructurii de transport și distribuție a energiei electrice la noile modele de producție și consum. O altă problemă o constituie și dificultățile întâmpinate de autoritățile locale și operatorii de distribuție a energiei electrice în a ține pasul cu fenomenul intens de suburbanizare de la nivelul comunelor din jurul Timișoarei.

În sfera infrastructurii și serviciilor de apă și apă uzată, delegarea acestora către o asociație de dezvoltare intercomunitară și un operator regional specializat și competent, care poate realiza economii de scară și care deservește, cu doar două excepții, toate UAT-urile din Zona Urbană Funcțională, inclusiv municipiul Timișoara, s-a dovedit un succes. Pe fondul acestei asocieri și delegări, operatorul a atras investiții de sute de milioane de Euro pentru extinderea și modernizarea infrastructurii de profil. Stația de epurare a Timișoarei a fost modernizată și extinsă pentru a deservi cu ușurință tot arealul, urmând să dispună în curând și de prima facilitate de valorificare energetică a nămolurilor din țară, iar Stația de tratare Bega parcurge la rândul ei un proces de modernizare. Rețelele de distribuție a apei potabile și cele de canalizare au făcut și continuă să facă obiectul unor investiții de extindere și reabilitare fără precedent în ultimele decenii. Toate aceste investiții se reflectă în faptul că mai puțin de 0,1% din probele de apă prelevate au fost neconforme, respectiv în faptul că majoritatea avariilor sunt remediate în maxim 24 de ore. În schimb,

comunele care au optat pentru sisteme proprii de alimentare cu apă (puțuri) înregistrează probleme legate de cantitatea și calitatea apei distribuite populației, în condițiile în care nu au avut acces la fondurile europene. O parte dintre acestea au delegat mai recent serviciul către operatorul regional și beneficiază de investiții în curs realizate cu fonduri POIM 2014-2020, care le va permite și conectarea la stația de tratare și de epurare a municipiului, în timp ce restul s-au orientat către fonduri de dezvoltare rurală, guvernamentale sau chiar locale. Per ansamblu, mai multe localități din Zona Urbană Funcțională continuă să nu dispună de sisteme centralizate de alimentare cu apă și canalizare, situație care ar trebui însă să fie soluționată odată cu finalizarea proiectelor în curs. Totuși, aceste investiții nu reușesc să țină pasul cu expansiunea continuă a zonelor construite de la periferia Timișoarei (zeci de străzi din municipiu nu au încă apă și canalizare) și din comunele învecinate, ceea ce obligă la identificarea de noi soluții financiare de extindere a rețelelor (de ex. fonduri PNRR). O problemă aparte este cea a extensiei foarte reduse a sistemelor de preluare și deversare a apelor meteorice, în contextul apariției unor fenomene de inundare a străzilor an de an, atât în municipiu, cât și în comune.

Infrastructura și serviciile de telecomunicații au reușit să se adapteze cel mai rapid la nevoile de zonă, în condiții de preț și calitate foarte competitive chiar și la nivel european. Acesta este rezultatul investițiilor realizate de către operatorii privați de profil, cei mai mulți asigurând servicii de telefonie și date mobile 4G în toate localitățile din zona urbană funcțională, chiar și posibilitatea de utilizare a tehnologiei 5G în municipiul Timișoara. De asemenea, unele administrații locale, inclusiv cea a municipiului Timișoara, s-au implicat în amenajarea de puncte gratuite de acces la Wi-fi în spații publice. Municipiul dispune de un dispecerat integrat de monitorizare video pentru siguranța și ordinea publică, respectiv de management al traficului, care dispune de circa 450 de camere și care permite creșterea vitezei de intervenției a Poliției Locale, existând chiar potențialul de a integra și Poliția Rutieră în acest sistem pentru a sancționa contravențiile legate de circulația pe drumurile municipale. De asemenea, toate comunele din Zona Urbană Funcțională au investit, inclusiv cu sprijinul fondurilor europene, în realizarea de sisteme de supraveghere video, care necesită însă extindere având în vedere expansiunea urbanistică continuă. Efectele imediate au fost de reducere semnificativă a fenomenul infracțional în zone anterior vulnerabile.

În ceea ce privește managementul deșeurilor și, în sens mai larg, economia circulară, există unele progrese în ultimii ani. Astfel, prin asocierea UAT-urilor într-o asociație de dezvoltare intercomunitară, au fost atrase fonduri europene importante ce au permis închiderea și ecologizarea depozitelor neconforme de deșeuri, inclusiv pe cel de circa 17 ha de la Parța care deservea municipiul Timișoara, au fost achiziționate echipamente pentru colectare și transport, inclusiv compostoare individuale pentru gospodăriile din mediul rural, și a fost dezvoltat un Centru Integrat de Management al Deșeurilor la Ghizela, cu un depozit ecologic cu 5 celule de depozitare, o stație de tratare levigat, una de sortare, una de compostare deșeuri verzi și una de tratare mecano-biologică. De asemenea, în urma implementării proiectului s-a desemnat un singur operator care să colecteze și să transporte deșeurile menajere și asimilate din municipiu și din zona sa urbană funcțională. Acesta a reușit să creeze condiții satisfăcătoare pentru colectarea selectivă pe 4 fracții a deșeurilor la toate categoriile de abonați. De asemenea, acesta derulează campanii periodice de colectare a deșeurilor voluminoase și a amenajat 4 centre de colectare prin aport voluntar a deșeurilor din construcții, de electronice și electrocasnice, de baterii etc. Operatorul transportă deșeurile colectate la stația de sortare a operatorului public de termoficare, care dispune inclusiv de o linie de valorificare energetică, respectiv la o stație privată de transfer, scopul fiind de a reduce la minim cantitatea de deșeuri ce va fi transportată pentru depozitare la centrul de la Ghizela. La nivel stației de transfer private s-au constatat de-a lungul timpului mai multe deficiențe în funcționare, care au culminat și cu producerea unui incendiu de proporții în anul 2021. În cazul stației de sortare a operatorului de salubritate se remarcă uzura echipamentelor folosite.

În pofida tuturor acestor investiții și a numeroaselor acțiuni de informare și de conștientizare, cetățenii utilizează în mod necorespunzătoare recipientele pentru colectarea selectivă a deșeurilor, mai ales în cazul punctelor gospodărești de la blocuri. Astfel, majoritatea deșeurilor menajere ajung la stațiile de transfer / sortare în amestec, îngreunând astfel procesul de reciclare a acestora. O altă problemă este faptul că deșeurile biodegradabile nu se colectează încă separat, cu excepția unor programe pilot lansate în vara anului 2022 de către operator în Timișoara și Giroc. Unitățile individuale de compostare distribuite în

comunele din jurul municipiului sunt subutilizate, astfel încât biodeșeurilor ajung tot în pubele, iar Timișoara nu dispune de o stație de compostare, deși o astfel de inițiativă a fost lansată de mai mulți ani. Toate acestea rezultă într-un procent de reciclare a deșeurilor care este încă mult inferior țintelor asumate de către România și care ar putea atrage sancțiuni din partea Comisiei Europene. Atât municipiul Timișoara, cât ș CJ Timiș și primările de comune au depus proiecte prin PNRR pentru amenajarea de insule ecologice cu acces limitat pe bază de cartelă, mai ales în zonele de blocuri și amenajarea de centre de colectare prin aport voluntar pentru acele deșeuri care nu sunt preluate de către operator. De asemenea, operatorul intenționează să introducă un nou sistem de plată, funcție de cantitatea de deșeuri generată de fiecare client, care are libertatea să-și aleagă recipiente de diferite volume. Deși mai multe comune din jurul Timișoarei intră în categoria zonelor expuse la poluare cu nitrați, nu există platforme pentru colectarea și gestionarea deșeurilor de grajd.

PROTECȚIA MEDIULUI ȘI ADAPTAREA LA SCHIMBĂRI CLIMATICE | Analiza situației existente a reflectat faptul că teritoriul municipiului și al zonei sale funcționale este în prezent unul puternic antropizat. Acest areal, în trecut mlăștinos, a trecut prin mai multe etape de îmbunătățiri funciare, începând încă din secolul al XVIII-lea, care a condus la desecarea terenurilor pentru realizarea de construcții și practicarea agriculturii, regularizarea râului Bega, inclusiv a afluenților săi, și conectarea acestuia cu râul Timiș pentru a preveni inundațiile și a asigura debitul necesar navigației, realizarea de lucrări de prevenire a eroziunii solurilor etc. Aceste lucrări cu efecte benefice incontestabile pentru siguranța cetățenilor, transporturi sau agricultură au condus însăși la dispariția habitatelor naturale. Astfel, sub 5% din teritoriu este împădurit, lipsind inclusiv perdelele forestiere de protecție, cu unui mic segment în partea de nord-vest a municipiului, care face parte dintr-un concept mai larg al unui ”inel verde”, schițat de circa 20 de ani, dar încă neimplementat. Acesta ar avea chiar și perspective de dezvoltare a unor coridoare verzi-albastre, care să integreze cursurile de apă și lacurile/bălțile din zonă, care sunt destul de numeroase. Chiar și în interiorul municipiului există o distribuție inechitabilă a spațiilor verzi între zona centrală, cu salba compactă de parcuri situate de-a lungul Begăi, Parcul Botanic și Parcul Civic – în cea mai mare parte modernizate recent, zona Stadionului ”Dan Păltinișanu”, respectiv zona Pădurea Verde și restul cartierelor. În comunele din jurul municipiului rețeaua de spații verzi este una săracă, primăriile amenajând recent mici spații verzi, cel mai adesea cu locuri de joacă incluse, pe micile rezerve de teren public de care dispun.

Zona dispune de mai multe arii naturale protejate care fac parte din rețeaua Natura, concentrate mai ales în proximitatea cursurilor de apă și a puținelor păduri, care sunt însă amenințate de expansiunea continuă a zonelor construite, de practicile nesustenabile și chiar ilegale ale cetățenilor (de ex. depozitări de deșeuri, braconaj, tăieri de copaci, incendieri de miriști etc.), dar și de schimbările climatice.

Climatul local s-a modificat în ultimele decenii, fiind tot mai frecvente valurile de căldură, perioadele cu secetă prelungită, precipitațiile cu caracter torențial căzute într-o scurtă perioadă de timp sau vijeliile cu efecte negative asupra bunurilor populației, activelor publice, activităților agricole, biodiversității etc. Unele dintre aceste fenomene extreme au condus chiar și la pierderea de vieți omenești. De asemenea, lipsa unor sisteme de canalizare de tip divizor, face ca multe străzi să fie temporar inundate în perioadele cu precipitații abundente. Tot acestea pot conduce la formarea de viituri pe râul Timiș, cum au mai existat și în trecut, care să afecteze comunități importante, precum cea din comuna Șag.

Utilizarea combustibililor fosili pentru încălzire (lignit la nivelul sistemului centralizat de termoficare, lemne în zonele fără acces la rețeaua de gaze naturale), traficul auto și unele activități industriale expun cetățenii orașului la un aer poluat, stațiile de monitorizare indicând în fiecare an depășiri în cazul poluanților PM 10, dioxid de azot sau ozon. Acest lucru a condus, alături de alți factori, la declanșarea unei proceduri de infringement inițiată de Comisia Europeană împotriva României. Autoritățile locale au pregătit planuri de îmbunătățire a calității aerului, au instalat sisteme proprii de monitorizare a calității aerului și au implementat măsuri de reducere a poluării, însă continuă să existe emisii importante de poluanți în atmosferă. Direcția vânturilor (preponderent dinspre vest și sud), împreună cu calmul atmosferic specific zonei face ca poluanții să rămână mult timp deasupra municipiului.

Resursele de apă, indiferent că sunt freatice sau de suprafață, au o stare chimică proastă, pe fondul poluării cu plumb, mercur, heptaclorepoxid, difenileteribromurați, heptaclor, nutrieți etc., rezultați tot din activități antropice, fie că vorbim despre insuficienta epurare a apelor uzate, utilizarea produselor chimice în agricultura vegetală și managementul necorespunzător al dejecțiilor animale sau de depozitare de deșeuri în albii și pe maluri.

În cazul solurilor, se remarcă un fenomen de degradare treptată a acestora, atât ca urmare a unor presiuni antropice (de ex. depozitarea ilegală de deșeuri, utilizarea produselor chimice în agricultură, gestionarea deficitară a gunoiului de grajd etc.) cât și a unor fenomene naturale (de ex. fenomene meteo extreme ce antrenează eroziunea solurilor). Infrastructura de îmbunătățiri funciare, bine dezvoltată în acest areal, nu a mai beneficiat de investiții semnificative după 1989 pentru a preveni fenomene precum eroziunea solurilor sau salinizarea. Cele mai multe localități din arealul urban funcțional se confruntă cu fenomene suprapuse de deficit de apă, drenaj slab, salinizare etc., situație mai evidentă în cazul comunei Dudeștii Noi. De asemenea, în arealul studiat există situri potențial contaminate cu produse petroliere (benzinării, depozite de produse petroliere), deșeuri și chiar foste platforme chimice (de ex. Solventul).

Poluarea fonică este un fenomen care a luat amploare odată cu creșterea continuă a valorilor de trafic, zeci de mii de timișoreni, dar și de locuitori din comunele învecinate care locuiesc pe artere intens circulate fiind expuși, mai ales noaptea, unui nivel de zgomot care depășește valorile limită admise prin lege. Prin urmare, la nivelul municipiului nu au putut fi desemnate zone liniștite.

Zona Timișoarei este expusă riscului seismic (cutremure de suprafață specifice zonei Banatului), principala sa vulnerabilitate în fața cutremurelor fiind lipsa unui inventar exhaustiv al clădirilor, mai ales private, care sunt degradare și care prezintă risc sporit de avariere. Tergiversarea procesului de expertizare și de consolidare seismică a unor astfel de imobile face ca sute de clădiri locuite să fie nesigure pentru rezidenți.

Pe fondul traficului intens și a nerespectării regulilor de circulație, în zonă se produc anual sute de accidente rutiere cu victime. De asemenea, incendiile la nivelul imobilelor și a vegetației sunt evenimente recurente la nivel local, solicitând resursele limitate ale ISU și ale serviciilor voluntare de intervenție. În zonă continuă să fie găsită, chiar și după aproape 80 de ani de la momentul ultimului conflict militar, muniție neexplodată.

În ceea ce privește managementul situațiilor de urgență, deși s-au făcut progrese prin deschiderea unor puncte de lucru și dotarea cu echipamente de intervenții, continuă să existe o capacitate limitată de parcul uzat de autospeciale și chiar de personalul limitat al ISU ”Banat”, care se numără printre inspectoratele de urgență cu cea mai largă adresabilitate din România. De asemenea, majoritatea serviciilor voluntare din comune au un nivel minim de dotare pentru a gestiona evenimente nedorite în comunități, iar adăposturile civile de la subsolul imobilelor din Timișoara nu sunt corespunzător întreținute de către proprietari. Totuși, este de remarcat progresul în ceea ce privește sistemele de avertizare ale populației, precum instalarea de sirene electronice.

GUVERNANȚĂ ȘI ADMINISTRAȚIE LOCALĂ | Primăria Municipiului Timișoara și-a asumat în ultimii ani o guvernare locală deschisă, cu un număr ridicat de instrumente participative și măsuri asumate. Acest lucru se reflectă prin îmbunătățirea calității datelor publicate de administrație, a numărului crescut de interacțiuni cu cetățenii privind principalele politici publice locale, inclusiv a bugetului local, sau prin succesul programului de bugetare participativă. Consolidarea acestor procese este în continuare necesară pentru a proiecta Timișoara ca un lider în deschiderea guvernării locale.

Politica de investiții asumată de administrația locală este una ce pune accent pe o absorbție ridicată a fondurilor europene (cu cea mai ridicată valoare absolută în 2022 raportată la întreaga perioada 2007-2022), dar și alocări în creștere pentru secțiunea de dezvoltare din veniturile proprii. Planul de investiții din 2022 a fost cel mai ridicat din perioada analizată, iar planificarea pentru anul în curs relevă o creștere și mai ambițioasă a acestuia. Vulnerabilitatea majoră (una istorică, de altfel) rămâne însă costul semnificativ cu politica de subvenții de la nivel local, în special privind termoficarea și transportul public, responsabile împreună de utilizarea a 20% din bugetul de cheltuieli pe anul 2022. În lipsa unui sprijin al guvernului central, costurile cu sistemul de termoficare pun o presiune foarte ridicată pe bugetul local.

Sustenabilitatea financiară a instituției este una ridicată, fără riscuri fiscale pe termen scurt și mediu, și cu o rata de îndatorare foarte redusă, cu costuri de cca 2% în 2022. Primăria Timișoara, deși raportează venituri locale în creștere, trebuie să-și diversifice sursele de finanțare generate la nivel local și să-și îmbunătățească marja operațională în special prin optimizarea cheltuielilor (ridicate) de funcționare.

Prioritizarea acelor proiecte care îmbunătățesc guvernanța urbană și calitatea vieții trebuie cu plată și cu o strategie de maximizare a veniturilor locale și a proiectelor care pot genera venituri adiționale la nivel local.

Municipiul Timișoara este situat într-o regiune cu o competiție semnificativă, cu o valoare a salariului mediu printre cele mai ridicate, cu o concurență ridicată atât în interiorul regiunii de dezvoltare, dar și din partea altor municipii și zone metropolitane ce atrag numeroase investiții și oferă o calitate a vieții în continuă îmbunătățire. Timișoara trebuie să continue procesul de investiții publice și deschidere a administrației, să prioritizeze acele investiții strategice aliniate cu noile direcții strategice de la nivel european (tranziția verde, digitală, orașe inteligente), în special având în vedere baza tehnologică de înaltă calificare din municipiu și județ, și să adreseze provocările cu care se va confrunta pe termen scurt și mediu (inclusiv costurile cu operatorii de servicii publice, costurile cu forța de muncă, atragerea de personal la nivel administrativ și programele de formare, etc.).

11. CONCLUZII, PROVOCĂRI ȘI POSIBILE PROPUNERI/INTERVENȚII

PROFIL SPAȚIAL ȘI FUNCȚIONAL

CONCLUZII, PROVOCĂRI, ELEMENTE DE POTENȚIAL	POSIBILE INTERVENȚII
• Dezvoltarea haotică a zonelor periferice ale municipiului Timișoara, ce prezintă o structură urbană incoerentă dată de contopirea cartierelor istorice și o imagine neunitară a zonelor rezidențiale.	• Planificarea noilor dezvoltări la nivelul municipiului Timișoara prin PUG / PUZ-uri sau printr-un PATZM la nivelul zonei urbane / metropolitane. • Elaborarea unui ghid de bune practici privind modul de construire specific municipiului și intervențiile permise în zonele rezidențiale în corelare cu caracteristicile specifice țesutului urban din fiecare cartier – inclusiv la nivelul noilor cartiere rezidențiale.
• Existența unor spații verzi în zonele centrală și pericentrale care au potențialul de a fi integrate într-o rețea de spații verzi de importanță municipală.	• Valorificarea canalului Bega în vederea introducerii acestuia în rețeaua de spații publice și verzi amenajate din municipiu – reamenajare pistă de biciclete, amenajarea malurilor etc. • Modernizarea/ reamenajarea (reamenajare peisagistică, amenajarea de spații de recreere, zone de socializare, locuri de joacă) / dotarea cu mobilier urban și echipamente inteligente a spațiilor verzi din zonele centrală și pericentrală. • Extinderea infrastructuri de agrement a municipiului prin implementarea proiectelor care au în vedere amenajarea Pădurii Verzi și a noii zone de agrement din nordul Timișoarei. • Identificarea unor terenuri libere în municipiul Timișoara și în localitățile din ZUF, cu precădere în zonele rezidențiale și localitățile componente și amenajarea de spații verzi și spații publice de interes local, comunitar. • Amenajarea de coridoare verzi-albastre (coridoare ecologice) în lungul cursurilor de apă.
• Municipiul beneficiază de o serie de facilități importante din perspectiva asigurării unui standard ridicat de viață și a atractivității municipiului. • Se constată totuși lipsa unor facilități cheie pentru cartierele periferice din municipiu cât și pentru localitățile din ZUF – cf. studiului Calitatea vieții pe cartiere PUG Municipiul Timișoara.	• Definitivarea zonelor de dezvoltare conform PUG Municipiul Timișoara astfel încât dezvoltările viitoare (zone rezidențiale, zone economice etc.) să vizeze doar zonele delimitate. • Dezvoltarea dotărilor comunitare prin modernizarea/construirea piețelor agroalimentare în zonele rezidențiale, dotărilor complementare (de învățământ, social, de sănătate, cultural etc.), pentru a

CONCLUZII, PROVOCĂRI, ELEMENTE DE POTENȚIAL	POSIBILE INTERVENȚII
	deservi în mod echitabil, populația municipiului și a localităților componente ZUF. • Dezvoltarea cartierelor periferice și a localităților din ZUF prin investiții în dotări, echipamente, utilități publice și servicii de calitate care să acopere nevoile locuitorilor.
• Majoritatea dotărilor publice de interes supramunicipal sunt concertate în zona centrală a municipiului.	• Crearea unor poli rurali, care să asigure nivelul de dotări minimale necesare teritoriului (învățământ, sport-agrement, cultură, spații publice). • Dezvoltarea localităților din ZUF prin investiții în dotări, echipamente, utilități publice și servicii de calitate care să acopere nevoile locuitorilor. • Dezvoltarea unor proiecte de revigorare a spațiilor publice existente și de amenajare a unora noi la nivelul zonelor periferice și la nivelul ZUF.
• Fenomenul puternic de expansiune urbană din ultimii 10 ani în toate localitățile incluse în ZUF. • Extinderea masivă și dezordonată a municipiului în zonele învecinate și transferul de populație și activități spre comunele suburbane sunt de asemenea problematice, în condițiile în care densitatea urbană rămâne redusă.	• Existența unor ample rezerve de teren în interiorul teritoriului intravilan al municipiului în special în zona de nord cu potențial de dezvoltare a zonelor rezidențiale prevăzute cu dotări complementare, în zonele periferice aflate în curs de constituire. • Adoptarea unor măsuri de limitare a expansiunii periferice necontrolate, produsă prin operațiuni punctuale și ne-contigue cu țesuturile pre-existente. • Echiparea prealabilă a teritoriilor destinate urbanizării, în scopul evitării unor dezvoltări agresive cu factorii de mediu și cu dificultăți de conectare la restul orașului. • Întărirea nucleelor de centralitate din teritoriu și regândirea unui sistem de centralități ierarhizat și adaptat nevoilor sporite de accesibilitate. • Extinderea sistemului de spații publice/verzi care poate configura, la nivel teritorial, o tramă cu rol de susținere și relaționare a entităților construite.
• Existența unui fond construit substanțial aferent activităților industriale, aflat în stare rea, abandonat sau nefuncțional.	• Reconversia funcțională a construcțiilor industriale nefuncționale, de pe teritoriul municipiului; inclusiv dezafectarea liniilor de cale ferată nefuncționale și utilizarea resurselor de teren în vederea realizării de obiective de utilitate publică.

PROFIL SOCIO - DEMOGRAFIC

CONCLUZII, PROVOCĂRI, ELEMENTE DE POTENȚIAL	POSIBILE INTERVENȚII
• Accentuarea fenomenului de dependență demografică dintre populația activă și inactivă, favorizând apariția unor dezechilibre pe termen mediu și lung	• Măsuri de încurajare a natalității (de ex. oferirea de stimulente familiilor tinere și asigurarea infrastructurii suport și de educație în toate etapele de creștere a copiilor: creșe, locuri de joacă, grădinițe, afterschool, școli și licee performante, universități recunoscute prin calitatea actului educațional, etc.)
• Accentuarea fenomenului de îmbătrânire demografică, similar cu tendința de la nivel județean, regional și național.	• Măsuri privind sprijinirea grupurilor dependente (vârstnicii) în procesul de îmbătrânire activă și adaptarea serviciilor publice la nevoile și posibilitățile acestora, servicii medicale și de geriatrie de calitate). • Integrarea persoanelor vârstnice în programe suport pentru alte tipuri de servicii publice (de ex. asistarea copiilor în învățământul preșcolar).
• Creșterea demografică din comunele din Zona Urbană Funcțională în ultimii ani.	• Realizarea de investiții care să facă această creștere demografică sustenabilă pe plan local (construcția de creșe, grădinițe, școli, locuri de joacă, parcuri, etc.)

PROFIL ECONOMIC

CONCLUZII, PROVOCĂRI, ELEMENTE DE POTENȚIAL	POSIBILE INTERVENȚII
• Unele parcuri industriale existente dispun de terenuri și facilități neocupate, cum ar fi PITT sau Timișoara Airport Park.	• Maparea și inventarierea terenurilor disponibile pentru investiții la nivelul Zonei Urbane Funcționale și crearea unei platforme digitale de promovare a municipiului Timișoara ca destinație de investiții.
• Nivelul insuficient de corelare a calificărilor disponibile cu necesitățile companiilor (de ex. deficit de forță de muncă în construcții, IT&C, etc.)	• Realizarea de parteneriate între AJOFM, marii angajatori din oraș, liceele cu profil vocațional și profesional și universitățile din municipiul Timișoara pentru organizarea de cursuri de orientare și reorientare profesională și pentru creșterea nivelului de calificare a forței de muncă din oraș.
• Poziție relativ modestă în cadrul rating-ului European Innovation Scoreboard, comparativ cu alte regiuni din UE.	• Stimularea sectorului CDI prin oferirea de avantaje și facilități pe plan local (de ex. oferirea de spații pentru amenajarea birouri și laboratoare, încurajarea PPP în domeniul cercetării, etc.)
• În anul 2020, capacitatea antreprenorială a scăzut față de anul 2018 și 2019.	• Stimularea antreprenoriatului în perioada post pandemică și de criză energetică pentru a stimula revenirea și creșterea economică

CONCLUZII, PROVOCĂRI, ELEMENTE DE POTENȚIAL	POSIBILE INTERVENȚII
• Prezența puternică a unor ramuri economice inovative precum IT&C reprezintă un element de potențial.	• Stimularea acestor ramuri economice și oferirea de servicii suport pentru astfel de activități (de ex. spații pentru clădiri de birouri, etc.)

MOBILITATE URBANĂ

CONCLUZII, PROVOCĂRI, ELEMENTE DE POTENȚIAL	POSIBILE INTERVENȚII
• Zona centrală a municipiului Timișoara este separata de centrul orașului prin două bariere, una naturală, râul Bega, în sud, și una antropică, căile ferate, în nord. • Inelele rutiere II, III, IV sunt incomplete și astfel se pune presiune pe inelul central.	• Ameliorarea legăturilor peste barierele ce înconjoară zona centrală, prin crearea de poduri/pasaje denivelate pentru rețeaua rutieră sau calea ferată, dar și legături dedicate pentru infrastructura nemotorizată (velo și pietonală). • PUG-ul Nou Timișoara propune închiderea inelului exterior, iar această propunere poate fi preluată în strategie.
• Intrările în oraș sunt congestionate. • Dimensionarea străzilor este atipică, intrările în oraș fiind în majoritar efectuate pe artere cu 2 benzi pe sens, iar zonele centrale au bulevarde cu 3 sau 4 benzi pe sens, fapt ce favorizează accesul în zona centrală cu mașina și astfel se contribuie la congestie.	• Construirea de parcări de transfer (Park&Ride) la intrările în oraș și construirea de și culoare unice pentru transportul public. • Crearea de culoare dedicate pentru transportul public sau pentru biciclete pentru un acces mai facil al acestora în zona centrală.
• Expansiunea urbană din localitățile ZUF a municipiului Timișoara se realizează pe o tramă stradală inferioară, de categoria a III-a sau a IV-a. • Infrastructura din zonele aflate în expansiune este nemodernizată într-un procent semnificativ.	• Localitățile din ZUF trebuie să își planifice rețeaua secundară în relație cu cea principală, fără a deschide toate străzile de categoria a III-a direct în drumul principal. O rețea planificată ierarhizat poate determina și crearea unui centru urban (de cartier), care să asigure nevoile cotidiene ale cetățenilor și care să permită, pe termen mediu și lung, extinderea transportului public și în adâncimea localităților și doar de-a lungul drumului principal. • Modernizarea străzilor de pământ și pietriș.
• Transportul public are o viteză medie redusă (aproximativ 15 km/h), iar timpul de deplasare cu acest mod de transport este cu 40% mai mare față de autovehicul.	• Prioritizarea transportului public poate fi făcută prin benzi dedicate pentru acesta. Este indicat ca acestea să fie amplasate pe mijlocul străzii urmând modelul „BRT – Bus Rapid Transit", „LRT – Light Rail Tram" sau în sit unic combinat între autobuz și tramvai. • De asemenea, se pot introduce și benzi speciale pentru autoturismele cu mai mult de o persoană la bord. Aceste benzi vor deservi vehiculele cu capacitate ridicată și vor descuraja utilizarea automobilelor personale cu o singură persoană la bord. Benzile se pot

CONCLUZII, PROVOCĂRI, ELEMENTE DE POTENȚIAL	POSIBILE INTERVENȚII
	obține prin reconfigurarea principalelor artere de transport.
• Modul în care este configurată rețeaua feroviară și cea de linii de tramvai face ca Timișoara să fie unul din puținele orașe ale României pretabile pentru revoltarea unui sistem de transport public de tip tram-tren.	• Modernizarea liniilor de cale ferată și a gărilor și haltelor aferente trenului metropolitan. • Accesibilizarea gărilor și haltelor cu parcări sigure pentru biciclete, oferind intermodalitate între cele două mijloace de transport. Crearea de piste de biciclete, în special în localitățile din ZUF, care să asigure un traseu sigur și rapid către gări/halte. • Crearea unei halte/gări centrale, în apropierea Parcului Botanic, pentru a crește accesibilitatea față de centrul orașului. • Interconectarea liniilor de tramvai cu căile ferate ar permite o mai bună deservire a zonei metropolitane cu servicii de transport public de mare capacitate și cu emisii zero.
• Teritoriile aferente Gării de Nord și a Zonei Industriale Calea Buziașului sunt bine conectate la rețeaua feroviară și dispun de spații libere ce pot fi vector de dezvoltare urbană.	• Adaptarea Gării de Nord și a posibilei gări Calea Buziașului în puncte intermodale de importanță metropolitană, care să asigure dispersia în noul teritoriu construit a călătorilor ce utilizează atât trenul metropolitan, cât și transportul public și cel nemotorizat în interiorul Municipiului Timișoara și acomodarea autovehiculelor personale în parcări de tip Park&Ride.
• Transportul public suferă întârzieri constante din cauza congestiilor de trafic.	• Implementarea de culoare dedicate pentru transportul public poate crește viteza comercială de operare și poate promova transportul alternativ. • Intrările în oraș pot fi construite în culoare unice atât pentru tramvai cât și pentru autobuz (ex. Calea Buziașului – Calea Stan Vidrighin)
• Traficul generat de navetă nu este limitat și ajunge în zona centrală, contribuit la congestie, în special a inelelor I și II.	• Construirea de parcări tip Park&Ride sau Park&Bike în punctele cheie de intrare în oraș astfel încât traficul de navetă să fie limitat și promovarea transportului public prin măsuri de prioritizare a acestuia, de planuri tarifare care să asigure și biletul pentru transportul în comun împreună cu parcarea în locațiile Park&Ride, și oferirea de soluții alternative de deplasare.
• Rețeaua de tramvai se află în proces de expansiune. • Flota de vehicule se află în proces de reînnoire.	• Continuarea eforturilor de expansiune a rețelei de tramvai în zona de nord a municipiului, cu posibilitatea de extindere către ZUF a municipiului Timișoara. • Continuarea eforturilor de reînnoire a parcului de autovehicule, atât pentru tramvaie cât și pentru autobuze electrice și troleibuze.

CONCLUZII, PROVOCĂRI, ELEMENTE DE POTENȚIAL	POSIBILE INTERVENȚII
	• Noul parc de tramvaie necesită un nou depou.
• Zona centrală este pietonalizată, dar are potențial de extindere.	• Extinderea zonelor pietonalizate către parcuri, pentru a crea un areal extins.
• Zonele cartierelor de locuințe colective sunt cele mai nesigure pentru pietoni, având densitate mare de mașini și spații de trecere neadecvate.	• Crearea de parcări multietajate supraterane sau subterane dispuse perimetral cartierelor pentru a elibera străzile interioare cvartalelor. • Crearea de zone rezidențiale și schimbarea designului străzii prin regenerare urbană pentru a crea spații sigure pentru deplasările nemotorizate.
• Starea infrastructurii pietonale scade treptat față de centrul municipiului, lipsind într-un procent semnificativ din localitățile aflate în ZUF. • Rețeaua de biciclete este extinsă ca suprafață în zona urbanizată a municipiului, dar este subdimensionată din punct de vedere al infrastructurii, iar intersecțiile sunt rezolvate sumar.	• Promovarea beneficiilor de a realiza trotuare în satele și comunele din ZUF. • Includerea trotuarelor în faza de proiectare a modernizării străzilor. • Extinderea rețelei de biciclete prin metode sigure care să protejeze biciclistul și să nu deranjeze prietenul. • Extinderea și adaptarea rețelei la dimensiuni corespunzătoare (1,5m lățime de bandă pe magistrale) pentru a asigura siguranța necesară. Intervențiile de acest tip pot afecta spațiul carosabil. • Proiectarea intersecțiilor între pistele de biciclete și între biciclete și autovehicule având în vedere siguranța, dar și eficiența de deplasare a acestora.
• Sistemul de bike-sharing este util, este limitat de relația strânsă cu sistemul de transport public, dar are potențial de creștere.	• Adăugarea de stații pentru sistemul VeloTM, în special în zona gărilor din municipiu, dar și a comunelor din ZUF, fiind obligatoriu în contextul unui tren metropolitan. • Extinderea și actualizarea flotei cu biciclete de tip dockless (fără stație) ce sunt urmărite prin GPS și pot fi utilizate fără a fi înapoiate într-o stație. Acest tip de biciclete aduce o flexibilitate mai mare rețelei, dar și riscuri și nevoi de management superioare.
• Multe localități adiacente municipiului se află într-o izocronă de 35 de minute de mers cu bicicleta.	• Extinderea pistelor de biciclete ca alternativă la navetism trebuie continuată și către alte UAT-uri din aria ZUF.

EDUCAȚIE

CONCLUZII. PROVOCĂRI. ELEMENTE DE POTENȚIAL	POSIBILE INTERVENȚII
• Infrastructura școlară preuniversitară din municipiul Timișoara necesită intervenții de modernizare și dotare.	• Modernizarea instituțiilor de învățământ din municipiu (laboratoare, săli de clasă, săli de sport, etc.)
• Datorită atractivității serviciilor de educație locale, municipiul Timișoara a atras efective însemnate de elevi din UAT-urile aflate în proximitate, iar dezvoltarea imobiliară înregistrată în ultimii 10 ani a atras noi locuitori în zonă. Astfel, în prezent există o cerere mare pentru infrastructură școlară de proximitate, fapt ce încă nu poate fi asigurat unitar datorită lipsei unor programe de dezvoltare de noi facilități educaționale.	• Construirea de noi grădinițe și școli primare în proximitatea cartierelor noi și a celor în curs de dezvoltare, pentru a asigura acces facil pe plan teritorial la serviciile educaționale.
• Municipiul Timișoare are unități de învățământ care se bucură de rezultate școlare deosebit de bune, exprimate în rate înalte de promovabilitate la evaluarea națională și la examenul de Bacalaureat, precum și la olimpiade școlare.	• Încurajarea performanței școlare prin burse alocate elevilor și profesorilor care obțin rezultate remarcabile, și posibil indexarea acestora cu rata inflației pentru a crește stimularea financiară.
• Cercetarea și învățământul universitar din oraș este foarte bine dezvoltat, cu o importanță semnificativă în cadrul învățământului universitar din România.	• Continuarea sprijinirii universităților din municipiul Timișoara și stimularea parteneriatelor publice-private prin care are loc transferul tehnologic al rezultatelor cercetării din cadrul universităților.

SĂNĂTATE

CONCLUZII. PROVOCĂRI. ELEMENTE DE POTENȚIAL	POSIBILE INTERVENȚII
• Capacitatea infrastructurii serviciilor de sănătate acoperă nevoile existente dar trebuie extinsă pentru a face față provocărilor viitoare și pentru creșterea accesului populației la servicii de sănătate	• Creșterea accesului populației la unitățile medicale prin stimularea apariției de puncte de lucru și centre medicale de bază, precum și cabinete de medicină de familie, la distanțe rezonabile, în zonele locuite, inclusiv în UAT-urile din ZUF
• Unitățile medicale publice necesită investiții permanente •	• Realizarea unui profil medical al ZUF Timișoara și investirea prioritară spre sectoarele cele mai slab dezvoltate
• Cu un coeficiente dependență a persoanelor vârstnice în creștere si cu o rată de îmbătrânire demografică în creștere la nivelul municipiului Timișoara, este de așteptat ca necesarul de servicii medicale să crească	• Extinderea infrastructurii de servicii prin creșterea capacității acesteia și prioritizarea dezvoltării serviciilor medicale dedicate vârstnicilor și copiilor
• Județul Timiș se confruntă cu creșterea ratelor de morbiditate spitalizată prin boli ischemice ale inimii si morbiditatea spitalizată prin	• Dezvoltarea programelor de prevenție, mai ales în zonele cu acces redus la servicii medicale

CONCLUZII. PROVOCĂRI. ELEMENTE DE POTENȚIAL	POSIBILE INTERVENȚII
diabet zaharat precum și cu o rată în creștere a mortalității prin bolile aparatului respirator	• Prioritizarea dezvoltării serviciilor medicale pe categoriile de afecțiuni care prezintă creșteri în ultimii ani
• Pentru îmbunătățirea continuă a stării de sănătate a populației este necesară accesibilizarea serviciilor medicale pentru toți cetățenii din ZUF Timișoara	• Digitalizarea sistemului medical prin soluții E-Health • Dezvoltarea asistenței medicale primare în mediile defavorizate • Programe care să asigure accesibilitatea serviciilor medicale pentru persoanele vulnerabile și din medii defavorizate sau sărace, ex.: reînființarea cabinetelor stomatologice și a cabinetelor medicale școlare • Implementarea de campanii de conștientizare privind nevoia adoptării unui stil de viață sănătos • Implementarea de campanii de prevenție si depistare a afecțiunilor

SERVICII SOCIALE

CONCLUZII, PROVOCĂRI, ELEMENTE DE POTENȚIAL	POSIBILE INTERVENȚII
• Unele centre de servicii funcționează la capacitate maximă, existând riscul ca sistemul să nu poată să satisfacă posibile creșteri de solicitări în viitor	• Creșterea capacității de furnizare a serviciilor prin extinderea infrastructurii existente și înființarea de noi servicii
• Infrastructura de servicii sociale necesită investiții permanente în vederea menținerii unei calități ridicate a serviciilor	• Alocarea de investiții în domeniile asistenței sociale cele mai slab dezvoltate. Modernizarea permanentă a infrastructurii
• Numărul de copii și adulți cu dizabilități este în creștere ușoară în ultimii ani. Această tendința poate genera provocări viitoare privind capacitatea sistemului de servicii sociale	• Eficientizarea procesului de identificare a nevoilor pentru segmentele de beneficiari în creștere • Adaptarea serviciilor la nevoile existente. Atragerea furnizorilor privați de servicii sociale pentru încheierea de parteneriate prin intermediul cărora efortul de furnizare a serviciilor sociale să fie suplimentat • Înființarea de noi centre de servicii
• Sistemul public de asistență socială trebuie consolidat pentru a putea face față provocărilor viitoare. Cu coeficienți de dependență a persoanelor vârstnice în creștere si cu o rată de îmbătrânire demografică în creștere, este de așteptat ca necesarul de servicii sociale să crească.	• Extinderea colaborării cu fundații și asociații furnizoare de servicii sociale • Prevenirea instituționalizării, în cazul vârstnicilor, prin dezvoltarea serviciilor de îngrijire la domiciliu și stimularea îngrijirii informale

CULTURĂ, PATRIMONIU, TURISM, SPORT ȘI TIMP LIBER

CONCLUZII, PROVOCĂRI, ELEMENTE DE POTENȚIAL	POSIBILE INTERVENȚII
• Necesitatea dezvoltării vocației turistice și a unei identități consolidate a municipiului Timișoara – în special în contextul anului 2023 când Timișoara este Capitala Europeană a Culturii. • Notorietatea de pol cultural major la nivel național a municipiului Timișoara, ce trebuie menținută și consolidată.	• Dezvoltarea unui proiect complex de actualizare și implementare a unei strategii de dezvoltare și marketing turistic (inclusiv post 2023 și de capitalizare a titulaturii Timișoara Capitală Europeană a Culturii 2023). • Promovarea mai intensă a valorii municipiului Timișoara și a zonei urbane funcționale a acestuia – promovarea artiștilor locali, promovarea proiectelor realizate în parteneriate cu alte județe sau între UAT-uri, promovarea sectorului cultural-creativ mult mai bine etc. • Dezvoltarea unui sistem de signalistică la nivelul municipiului și ZUF Timișoara, prin intermediul căruia să fie promovate atracțiile culturale din tot arealul într-o manieră atractivă și unitară. • Utilizarea ambasadorilor culturali (personalități reprezentative) pentru promovarea pe piețe-țintă. • Sprijinirea instituțiilor culturale și din ZUF în organizarea unor evenimente majore la nivel local și/sau județean. • Sprijinirea instituțiilor culturale și din ZUF în promovarea și internaționalizarea creațiilor și artiștilor locali. • Sprijinirea unui program de organizare de evenimente culturale inedite prin asociere cu o serie de locații noi și continuarea Programului Cultural Timișoara Capitală Europeană a Culturii și în următorii ani.
• Slaba promovare a patrimoniului natural aflat în zona urbană funcțională a municipiului Timișoara și utilizarea acestor resurse.	• Organizarea de campanii tematice / sezoniere pentru promovarea patrimoniului natural. • Includerea în circuitul turistic a localităților din ZUF prin activitățile turistice soft (plimbări în natură, ture de ciclism cu popasuri în diferite localități sau puncte, picnicuri organizate etc.) • Amenajarea rezervațiilor importante în scopul accesului și vizitării facile prin ghidaj și prin marcarea punctelor de interes. Amenajările trebuie realizate conform legislației privind protecția mediului.
• Necesitatea dezvoltării infrastructurii și serviciilor turistice din municipiu și din localitățile componente ale zonei urbane funcționale, în vederea asigurării cadrului necesar pentru practicarea tuturor tipurilor de turism pe toată perioada anului.	• Încurajarea actorilor locali în dezvoltarea de programe care să stimuleze turismul în municipiul Timișoara și în localitățile din ZUF. • Facilitarea parteneriatelor între actorii din domeniul turismului (spre exemplu, unități de cazare – organizatori de tururi ghidate –

CONCLUZII, PROVOCĂRI, ELEMENTE DE POTENȚIAL	POSIBILE INTERVENȚII
	instituțiile culturale etc.) pentru realizarea / promovarea unor tururi de complexități diferite inclusiv Timișoara – ZUF. • Implementarea unui program de modernizare continuă a infrastructurii turistice care necesită lucrări de reabilitare / extindere / dotare – în special în localitățile din ZUF în care acestea nu există. • Dezvoltarea unui sistem de monitorizare a satisfacției vizitatorilor pentru determinarea intereselor și tendințelor de călătorie ale acestora.
• Necesitatea dezvoltării infrastructurii și serviciilor sportive, în vederea asigurării cadrului necesar pentru practicarea sportului de masă sau de performanță.	• Promovarea sportului către comunitate prin campanii de activare, precum simulatoare sportive sau evenimente și activități sportive în aer liber – pe faleza râului Bega, în zonele naturale, în Pădurea Verde etc. • Dezvoltarea unei platforme online care să reunească și să promoveze toate activitățile din agenda sportivă a municipiului pe parcursul unui an – poate fi cuplată cu o platformă integrată de promovare a județului. • Sprijinirea organizării de evenimente sportive majore care să sporească vizibilitatea activităților sportive în municipiul Timișoara și ZUF – de exemplu evenimente tip Color Run – nu numai în Timișoara
• Insuficienta dezvoltare și promovare a ofertei de agrement la nivelul municipiului Timișoara și a localităților din zona urbană funcțională.	• Dezvoltarea oportunităților de petrecere a timpului liber prin crearea / reactivarea unor zone noi / neconvenționale pentru petrecerea timpului liber. • Dezvoltarea dotărilor de agrement existente la nivel municipal și construirea unora noi. • Amenajarea unor trasee ciclabile care să conecteze zone de interes – ex. proiectele realizate recent de tipul Vară în Metropolă.
• Promovarea insuficientă a ofertei culturale disponibile la nivelul teritoriului – în special în localitățile din zona urbană funcțională.	• Promovarea sporită și diversificată a patrimoniului cultural (material și imaterial), în special cel prezent în zone mai puțin cunoscute din municipiul Timișoara sau din ZUF – cum sunt cartierele istorice sau zone cu specific autentic și bogat în patrimoniu din ZUF. • Dezvoltarea unui sistem de signalistică la nivelul municipiului și a localităților din ZUF (se poate extinde chiar la nivel județean) prin intermediul căruia să fie promovate atracțiile culturale din tot teritoriul într-o manieră atractivă și unitară.

CONCLUZII, PROVOCĂRI, ELEMENTE DE POTENȚIAL	POSIBILE INTERVENȚII
	• Organizarea de spectacole itinerante și de activități educaționale în localitățile din ZUF pentru sporirea accesului la oferta culturală și diversificarea acestora.
• Provocări în ceea ce privește starea echipamentelor culturale – în special cele care sunt monumente sau pentru care nu s-au mai realizat lucrări de amenajare și dotare din zonele limitrofe ale municipiului și ZUF Timișoara.	• Realizarea de noi dotări precum spații multifuncționale pentru evenimente, sedii ale unor instituții culturale, cămine culturale, biblioteci și centre culturale în UAT-urile din ZUF care nu sunt suficient de deservite. • Inventarierea și valorificarea spațiilor abandonate sau a spațiilor în stare avansată de degradare din Timișoara și ZUF pentru transformarea lor în echipamente socio-culturale. • Încurajarea utilizării noilor tehnologii XR (VR – Realitate Virtuală, AR – Realitate Augumentată, MR – Realitate Mixtă) pentru îmbogățirea mijloacelor de prezentare / reconstrucție a resurselor culturale, dar și pentru a oferi un acces mai facil la acestea. • Implementarea unui program de modernizare a instituțiilor publice de cultură astfel încât să ofere servicii necesare și de calitate. • Realizarea unui ghid de amenajare a instituțiilor publice de cultură astfel încât acestea să implementeze instrumente moderne de prezentare și descriere a ofertei culturale.
• Valorificarea insuficientă a patrimoniului imaterial, precum și a ofertei culturale disponibile la nivelul municipiului Timișoara și a localităților din zona urbană funcțională.	• Realizarea unor serii de povești urbane reale sau augmentate care pot crea un fundal atractiv pentru o serie de evenimente culturale, tradiționale, meșteșugărești etc. • Încurajarea dezvoltării / reînvierii unor tradiții și activități tradițională din Timișoara sau ZUF.
• Municipiul Timișoara beneficiază de un vast patrimoniu construit valoros, recunoscut la nivel național, care necesită în mod constant operațiuni de protejare și valorificare. • Existența a numeroase clădiri monumente istorice sau clădiri amplasate în arealul centrului istoric aflate în stare precară/de precolaps sau asupra cărora au fost realizare intervenții neadecvate.	• Restaurarea/ reabilitarea construcțiilor de patrimoniu aflate în domeniul public al municipiului prin proiecte complexe, integrate și refuncționalizarea acestora pentru a include activități care contribuie activ la viața urbană a comunității locale și la creșterea notorietății turistice a municipiului. • Organizarea de întâlniri cu proprietarii în vederea implementării de proiecte de reabilitare a fondului construit cu valoare de patrimoniu. • Organizarea unor consultări și dezbateri publice vederea implementării de proiecte de reabilitare a fondului construit cu valoare de patrimoniu.

CONCLUZII, PROVOCĂRI, ELEMENTE DE POTENȚIAL	POSIBILE INTERVENȚII
	• Dezvoltarea unei platforme online de promovare a proiectelor de reabilitare / restaurare a monumentelor istorice care adăpostesc activități culturale, sociale sau turistice. Promovarea bunelor practici în domeniul protejării patrimoniului construit, la nivel local, regional și național. • Aplicarea de sancțiuni financiare pentru proprietarii clădirilor monumente istorice aflate în stare avansată de degradare sau pentru cei care efectuează intervenții neadecvate asupra clădirilor cu valoare de patrimoniu.
• Lipsa unei baze de date privind starea de conservare a monumentelor istorice din municipiul Timișoara și ZUF.	• Elaborarea unei baze de date urbane cuprinzând informații tehnice și juridice despre toate imobilele monumente istorice, imobilele incluse în limitele zonelor construit protejate sau în limitele ansamblurilor și siturilor urbane înscrise LMI 2015 cu actualizările realizate în ultimii ani și monumentele propuse pentru clasare.
• Necesitatea realizării unor intervenții de reabilitare/restaurare a monumentelor istorice și a clădirilor din municipiul Timișoara și ZUF, de bună calitate, care să respecte principiile moderne ale restaurării și intervenției asupra clădirilor cu valoare culturală ridicată și care să aibă în vedere protecția mediului și diminuarea impactului schimbărilor climatice.	• Elaborarea unui regulament local de arhitectură și estetică urbană, de conformare, de întreținere și de cromatică a fațadelor clădirilor situate centrul istoric al municipiului Timișoara. • Promovarea mai bună a ghidului de bune practici privind intervențiile în centrul istoric și în zonele construite protejate (inclusiv tehnici constructive, signaletică, amenajare vitrine, reclame). • Organizarea de întâlniri cu proprietarii în vederea implementării de proiecte de reabilitare a fondului construit cu valoare de patrimoniu. • Continuarea programelor existente și derularea de noi programe periodice de formare de specialiști (arhitecți, ingineri, restauratori componente artistice) și meșteri locali specializați în restaurarea patrimoniul. Derularea de programe de formare în parteneriat cu unități de învățământ universitar, instituții culturale, ONG-uri din România și din exterior, instituții subordonate Ministerului Culturii etc.

SERVICII COMUNITARE DE UTILITATE PUBLICĂ

CONCLUZII, PROVOCĂRI, ELEMENTE DE POTENȚIAL	POSIBILE INTERVENȚII
• La nivelul municipiului și a zonei sale urbane funcționale există un dezechilibru între producția limitată și consumul ridicat de energie electrică. Facilitățile de producere a energiei din surse regenerabile sau în cogenerare sunt foarte limitate ca număr și capacitate. Deși există un trend pozitiv, numărul de prosumatori este încă modest.	• Dezvoltarea capacităților de producere a energiei electrice în sistem de cogenerare de înaltă eficiență la nivelul centralelor termice care deservesc sistemul centralizat de termoficare • Instalarea de panouri solare pe clădirile publice pentru acoperirea parțială a necesarului de consum • Amenajarea de parcuri fotovoltaice ale autorităților locale pentru asigurarea necesarului de energie al sistemului de iluminat public și al clădirilor din proprietatea UAT-urilor • Sprijinirea proprietarilor privați în vedere trecerii la statutul de prosumator, prin instalarea de facilități proprii de producere a energiei din surse regenerabile • Valorificarea în scop de încălzire a resurselor geotermale
• Sistemul centralizat de termoficare este funcțional și deservește peste o treime dintre locuințe, o bună parte din agenții economici și majoritatea instituțiilor publice. Viitorul acestuia este însă incert, în condițiile în care utilizează pe scară largă cărbune pentru producerea de agent termic, rețeaua de transport și distribuite este doar în mică măsură modernizată, generând pierderi foarte mari, numărul debranșărilor este în creștere, operatorul public este în insolvență, iar neplata certificatelor verzi a condus la aplicarea unor amenzi foarte mari. În plus, creșterea abruptă a prețului la combustibili în anul 2022 a condus și la nevoia unor subvenții mărite suportate cu greu de la bugetul local.	• Realizarea unor noi capacități de producere a agentului termic în sistem de cogenerare (motoare termice pe bază de gaz natural) și renunțarea completă la utilizarea cărbunelui, astfel încât să se reducă poluarea și să nu mai fie nevoie de plata certificatelor verzi • Integrarea producerii de energie din resurse regenerabile (fotovoltaică, hidrogen verde) în sistemul centralizat de termoficare • Reabilitarea (prin înlocuire) a conductelor de transport și distribuție a agentului termic, în continuarea lucrărilor realizate și în curs • Atragerea de noi consumatori în sistemul centralizat de termoficare și implementarea distribuției pe orizontală la nivelul acestora • Derularea unei campanii de rebranșare treptată a locuințelor la sistemul de termoficare
• Infrastructura de transport și distribuție a gazelor naturale nu deservește toate localitățile din Zona Urbană Funcțională, iar cea existentă, mai ales la nivelul municipiului Timișoara și a unor comune învecinate, necesită lucrări de modernizare	• Extinderea infrastructurii inteligente de distribuție a gazelor naturale în localitățile nedeservite (de ex. comuna Dudeștii Noi) • Modernizarea rețelei existente de distribuție a gazelor naturale (conducte, branșamente, stații de reglare-măsurare) • Realizarea conductelor de transport între Timișoara și Moravița, respectiv între SRM1 și SRM2 Timișoara

CONCLUZII, PROVOCĂRI, ELEMENTE DE POTENȚIAL	POSIBILE INTERVENȚII
• Deși operatorii publici și privați au alocate sume importante în acest sens în ultimii ani, rețeaua de transport și de distribuție a energiei electrice necesită încă investiții majore, mai ales în contextul creșterii interesului pentru producerea de energie regenerabilă	• Finalizarea LEA 400 kV Reșița-Timișoara-Săcălaz-Arad • Finalizarea procesului de implementare a contorizării inteligente • Modernizarea rețelelor electrice și îngroparea acestora în subteran, oriunde este posibil, inclusiv înlocuirea transformatoarelor, a celulelor electrice etc. • Construirea de noi stații de transformare
• Dacă în majoritatea comunelor din Zona Urbană Funcțională sistemele de iluminat public au fost echipate cu corpuri de iluminat LED, la nivelul municipiului Timișoara procesul de modernizare a fost unul mai lent, astfel că mai puțin de 15% din punctele luminoase au fost înlocuite, ceea ce generează costuri ridicat cu energia.	• Continuarea lucrărilor de modernizare a sistemelor de iluminat public, prin trecerea la corpuri de iluminat de tip LED, prevăzute cu sisteme de telegestiune și dimming.
• Existența unor zone de extindere, atât rezidențiale cât și cu alt profil funcționale (economic, de agrement), mai ales la periferia municipiului și în comunele din zona urbană funcțională care nu dispun încă de utilități	• Extinderea, inclusiv în PPP cu operatorii de utilități, a rețelelor de energie electrică, iluminat public, apă-canal, telecomunicații, gaze naturale / termoficare în zonele de dezvoltare • Implementarea unor reglementări urbanistice mai stricte care să interzică realizarea de construcții noi înainte de asigurarea utilităților în zonă
• În ultimii 15 ani autoritățile locale au investit sume importante, preponderent din fonduri europene și guvernamentale pentru reabilitarea termică a clădirilor publice și a blocurilor de locuințe. Cu toate acestea, mai puțin de 5% din blocurile din Timișoara au beneficiat de lucrări de creștere a performanței energetice realizate cu fonduri publice, iar o bună parte dintre clădirile publică necesită astfel de intervenții.	• Implementarea de măsuri de renovare integrată (în cazul în care sunt necesare și lucrări de consolidare), aprofundată / moderată a clădirilor publice și a blocurilor de locuințe, inclusiv realizarea/reabilitarea sistemelor de încălzire, climatizare/ventilare, umbrire, a iluminatului interior, a sistemelor tehnice, a celor de management integrat, instalarea de sisteme de producere a energiei electrice și termice din surse regenerabile (pompe de căldură, panouri solare etc.) • Stimularea și sprijinirea proprietarilor de locuințe pentru derularea în regie proprie a lucrărilor de renovare energetică și de dotare cu instalații de producere a energiei electrice și termice din surse regenerabile
• Operatorii privați de telecomunicații au investit sume importante pentru extinderea infrastructurii de profil și furnizarea unor servicii de calitate, la prețuri rezonabile în comparație cu alte State Membre. Totuși, mare parte din aceste rețele sunt aeriene și conduc la un aspect neplăcut al spațiilor publice și al clădirilor împânzite de zeci de cabluri. În altă ordine de idei, sistemele de	• Extinderea infrastructurii de canalizație subterană și constrângerea operatorilor pentru trecerea cablurilor aeriene în subteran • Extinderea rețelei de hotspot-uri pentru Wi-fi gratuit în spații publice, mai ales în localitățile rurale și în zonele turistice

CONCLUZII, PROVOCĂRI, ELEMENTE DE POTENȚIAL	POSIBILE INTERVENȚII
supraveghere video au fost extinse de către autoritățile locale, însă nu acoperă încă toate zonele vulnerabile.	• Extinderea și modernizarea infrastructurii de supraveghere video a zonelor publice vulnerabile • Integrarea Poliției Rutiere în Centrul de monitorizare a ordinii publice și de monitorizare a traficului
• Aderarea majorității covârșitoare a UAT-urilor din Zona Urbană Funcțională la ADI Apă-Canal și delegarea serviciilor de acest tip către un operator regional a adus beneficii legate de accesul la fonduri europene pentru investiții și de calitatea serviciilor furnizate consumatorilor. În schimb, comunele care au optat pentru sisteme proprii întâmpină încă probleme multiple (surse de apă insuficiente, calitate precară a apei distribuite, accesul limitat la fonduri europene etc.). Per ansamblu, în fiecare UAT există investiții în curs în domeniul apă-canal, care nu acoperă însă toate nevoile identificate	• Finalizarea investițiilor demarate de operatorul regional de apă-canal cu fonduri POIM și proprii, precum și valorificarea de către acesta a oportunităților noi de finanțare (de ex. PODD) • Finalizarea investițiilor demarate de autoritățile locale, cu fonduri guvernamentale (PNI Anghel Saligny, PNDL), europene (PNDR, PNRR) și proprii, în infrastructura de apă și apă uzată • Identificarea de soluții financiare în vederea extinderii rețelelor în zonele care nu sunt cuprinse în proiectele aflate în derulare / pregătire • Preluarea de către operatorul regional a întregii infrastructuri de apă-canal din Zona Urbană Funcțională • Continuarea procesului de sectorizare a rețelei de apă-canal din municipiul Timișoara și implementarea unor sisteme automatizate de monitorizare automată a debitelor și a presiunii
• Timișul se numără printre județele din România care dispun deja de un Sistem Integrat de Management al Deșeurilor (SMID) funcțional, realizat cu fonduri europene. Aderarea tuturor UAT-urilor la ADID Timiș a permis accesarea de fonduri europene pentru a realiza acest SMID, precum și delegarea serviciilor de colectare și transport a deșeurilor menajere și asimilate către un operator unic, care a început deja, în cadrul unui pilot, colectarea selectivă a biodeșeurilor și implementarea principiului ”Plătești pentru cât arunci”. Totuși, continuă să existe deficiențe legate de modul în care populația colectează separat deșeurile, de aspectul punctelor gospodărești, de transferul, sortarea, compostarea și reciclarea deșeurilor.	• Construirea unei instalații complexe de tratare a deșeurilor provenite din zona de colectare Timișoara (linie de sortare a deșeurilor reciclabile; linie de tratare mecanică a deșeurilor reziduale; linie de digestie anaerobă pentru deșeurile biodegradabile colectate separat; linie de digestie anaerobă pentru fracția organică din deșeurile reziduale) • Implementarea pe scară largă a colectării separate a biodeșeurilor, a deșeurilor textile, respectiv a instrumentului economic ”plătești pentru cât arunci” • Îmbunătățirea colectării separate a deșeurilor, prin amenajarea de insule ecologice inteligente, colectarea reciclabilelor din poartă în poartă pe 3 fracții separate, colectarea separată a biodeșeurilor din piețe și a deșeurilor verzi din parcuri, colectarea separată a deșeurilor stradale din coșuri de gunoi de cele din activitatea de măturat

CONCLUZII, PROVOCĂRI, ELEMENTE DE POTENȚIAL	POSIBILE INTERVENȚII
	stradal, colectarea separată a deșeurilor menajere periculoase etc. • Retehnologizarea / modernizarea stației de transfer Timișoara • Realizarea unei capacități de compostare a deșeurilor verzi • Derularea de campanii de conștientizare a populației privind implementarea colectării separate a deșeurilor menajere, în special a deșeurilor reciclabile, a celor de electronice și electrocasnice, a uleiului uzat alimentar și a biodeșeurilor, precum și de promovare a utilizării compostului în agricultură • Realizarea de centre de aport voluntar în municipiul Timișoara și în comunele din Zona Urbană Funcțională • Introducerea în programa școlară pentru învățământul preuniversitar de tematici cu privire la prevenirea generării deșeurilor menajere • Intensificarea controalelor din partea autorităților locale cu privire la abandonarea deșeurilor în spații publice, cu precădere a celor din construcții • Sprijinirea investițiilor private pentru realizarea de capacități suplimentare de reciclare a ambalajelor

PROTECȚIA MEDIULUI ȘI ADAPTAREA LA SCHIMBĂRI CLIMATICE

CONCLUZII, PROVOCĂRI, ELEMENTE DE POTENȚIAL	POSIBILE INTERVENȚII
• Cadrul natural de pe teritoriul municipiului și a zonei sale urbane funcționale este unul puternic antropizat de peste două secole, cu foarte puține areale împădurite, care nu sunt integrate într-un sistem integrat de coridoare verzi-albastre.	• Realizarea / completarea inelului verde al municipiului Timișoara • Realizarea de coridoare verzi-albastre de-a lungul cursurilor de apă și a suprafețelor lacustre • Executarea de lucrări de împădurire • Realizarea de perdele de protecție forestieră de-a lungul căilor de comunicații
• Deși municipiul dispune de o salbă masivă și compactă de spații verzi de-a lungul Begăi, care au fost parțial modernizate, respectiv de o pădure de mari dimensiuni în extremitatea nord-estică, accesul la astfel de facilități este foarte limitat în cartierele din afara centrului și în comunele din jur.	• Extinderea rețelei de spații verzi, cu precădere în cartierele cu o densitate ridicată a locuirii și în comunele din zona urbană funcțională • Reabilitarea / modernizarea și întreținerea peisagistică a spațiilor verzi existente

CONCLUZII, PROVOCĂRI, ELEMENTE DE POTENȚIAL	POSIBILE INTERVENȚII
	• Transformarea Pădurii Verzi într-o pădure-parc • Implementarea unui program de plantare de copaci în spațiile publice (aliniamente, scuaruri, parcuri, curți ale instituțiilor etc.) • Finalizarea registrului spațiilor verzi din municipiu
• Existența mai multor arii protejate de importanță internațională, parte a rețelei Natura 2000 și cu rol major în conservarea de habitate și specii valoroase, care sunt însă expuse presiunii antropice tot mai puternice	• Elaborarea / actualizarea și implementarea planurilor de management ale siturilor Natura 2000 și rezervațiilor de importanță naturală existente • Extinderea ariilor naturale protejate pentru a preveni afectarea biodiversității • Realizarea de coridoare ecologice pentru habitate și specii
• Deși activitățile industriale poluante s-au restrâns semnificativ față de perioada comunistă, utilizarea combustibililor fosili pentru încălzire și creșterea traficului auto condus la depășiri la diferiți poluanți cu rol negativ asupra sănătății	• Implementarea măsurilor cuprinse în Planul Integrat de Calitate a Aerului pentru Aglomerarea Timișoara pentru indicatorii dioxid de azot, oxizi de azot și particule în suspensie PM10 • Implementarea Planului de menținere a calității aerului în județul Timiș 2020-2024 • Extinderea rețelei proprii de stații de monitorizare a calității aerului și informarea populației cu privire la parametrii măsurați
• Corpurile de apă de suprafață și chiar freatice de la nivelul municipiului și a teritoriului zonei urbane funcționale au o stare chimică proastă și un potențial ecologic redus	• Extinderea infrastructurii de apă și apă uzată, inclusiv conectarea tuturor localităților la stații de epurare cu treaptă terțiară • Modernizarea tuturor stațiilor de epurare ale agenților economici și instituțiilor • Inventarierea și monitorizarea foselor septice • Prevenirea și combaterea depozitării ilegale a deșeurilor în albiile sau pe malurile cursurilor de apă, inclusiv prin realizarea de centre de aport voluntar • Promovarea utilizării raționale a îngrășămintelor și produselor chimice în agricultură și tranziția treptată la producția ecologică • Colectarea și managementul corespunzător al deșeurilor de grajd
• Existența unor fenomene tot mai accentuate de degradare a terenurilor, inclusiv pe fondul	• Identificarea, inventarierea, investigarea și remedierea siturilor potențial contaminate

CONCLUZII, PROVOCĂRI, ELEMENTE DE POTENȚIAL	POSIBILE INTERVENȚII
subfinanțării lucrărilor de îmbunătățiri funciare, și existența unor situri potențial contaminate	• Reabilitarea, modernizarea și întreținerea lucrărilor de îmbunătățiri funciare (desecare, combatere eroziune etc.) existente • Repunerea în funcțiune a sistemului de irigații Șag-Topolovăț și extinderea infrastructurii în alte zone cu deficit de apă
• Pe fondul traficului auto în creștere, poluarea fonică afectează zeci de mii de persoane din municipiu și din comunele traversate de drumuri intens circulate • La nivelul municipiului și a zonei sale urbane funcționale se manifestă tot mai frecvent fenomene meteo periculoase asociate cu schimbările climatice, mai ales sub forma valurilor de căldură, a secetei prelungite, a furtunilor	• Actualizarea hărților de zgomot, elaborarea și implementarea planului de acțiune pentru reducerea și gestionarea zgomotului • Elaborarea și implementarea unei strategii de adaptare la schimbările climatice, cu accent pe identificarea și reducerea insulelor de căldură urbană, amenajarea de trasee umbrite, colectarea apei meteorice și utilizarea acesteia pentru sisteme inteligente de irigare a spațiilor plantate, climatizarea în sistem centralizat a locuințelor, informarea și conștientizarea populației etc.
• Municipiul Timișoara și zona sa urbană funcțională sunt expuse unei multitudini de riscuri naturale și antropice care au produs în trecut numeroase pagube și chiar pierderi de vieți omenești, cele mai importante fiind inundațiile, cutremurele, accidentele rutiere și incendiile	• Actualizarea și implementarea planurilor de analiză și acoperire a riscurilor, a hărților de hazard și a diferitelor planuri de intervenție • Extinderea, reabilitarea și întreținerea infrastructurii de protecție împotriva inundațiilor (diguri, lucrări de regularizare, decolmatări, apărări de maluri etc.) • Inventarierea, expertizarea și consolidarea clădirilor publice și private cu risc seismic ridicat • Prevenirea, inclusiv prin adoptarea de măsuri drastice de control, a incendiilor, cu precădere a celor de vegetație • Implementarea de reglementări și de măsuri de sistematizare / organizare a circulației care să reducă riscul de producere a accidentelor rutiere • Implementarea de soluții inteligente care să permită identificarea în timp real și remedierea rapidă a avariilor la diferitele rețele de utilități publice
• Serviciile profesioniste, voluntare și private pentru situații de urgență intervin cu promptitudine și profesionalism la zeci de mii de cazuri, însă nivelul de dotare cu mijloace de intervenție și numărul personalului rămân insuficiente	• Dotarea ISU Banat și a SVSU din fiecare UAT cu mijloace de intervenție moderne • Ocuparea posturilor vacante din organigrama ISU, recrutarea și formarea de voluntari

CONCLUZII, PROVOCĂRI, ELEMENTE DE POTENȚIAL	POSIBILE INTERVENȚII
	• Organizarea de campanii de informare, conștientizare, educare a publicului privind reacția în cazul unor situații de urgență, inclusiv prin organizarea de exerciții practice • Extinderea și modernizarea infrastructurii de alarmare / avertizare sonoră a populației • Inventarierea, reabilitarea, dotarea și întreținerea adăposturilor civile

GUVERNANȚĂȘI ADMINISTRAȚIE LOCALĂ

CONCLUZII, PROVOCĂRI, ELEMENTE DE POTENȚIAL	POSIBILE INTERVENȚII
• Politica de investiții este una foarte ambițioasă și se remarcă o majorare semnificativă a resurselor alocate secțiunii de dezvoltare a municipalității, atât din fonduri europene nerambursabile, cât și resurse proprii.	• Evaluarea și prioritizarea politici de investiții, cu o planificare bugetară ce depășește posibilitățile actuale de finanțare. Evaluarea costurilor post-investiție și prioritizarea acestor investiții aliniate cu obiectivele strategice ale municipalității și trendurile de la nivel european, mai ales în condițiile posibilității de a beneficia de fonduri europene nerambursabile.
• Performanța financiară a Primăriei Municipiului Timișoara este una ridicată, în 2022 raportând venituri de aproape 1.5 miliarde RON, locul secund între municipiile reședință de județ. • Creștere importantă a veniturilor în perioada 2021-2022, determinată inclusiv de o creștere importantă a capacității de absorbție a fondurilor europene.	• Consolidarea capacității de absorbție a fondurilor europene nerambursabile și menținerea unui flux continuu de venituri ținând cont de deschiderea apelurilor de finanțare pentru CFM 2021-2027, PNRR sau componenta REpowerEU. • Evaluarea posibilității de a accesa și programe europene conexe – în special Horizon 2020, dar și programe tip CERV sau ERASMUS ce pun accent pe o colaborare între administrația locală, mediul academic și mediul ONG.
• Costurile secțiunii de funcționare sunt în continuare ridicate (66% în 2022), deși în scădere comparativ cu anul precedent (77%).	• Ajustarea cheltuielilor operaționale ale municipalității și eficientizarea unor servicii publice pentru a beneficia de resurse adiționale pentru a îmbunătăți marja de operare a municipalității.
• Costuri ridicate cu subvenția acordată operatorilor de termoficare și transport public (cca. 20% în 2022).	• Costurile ridicate cu subvențiile publice pun o presiune sporită pe bugetul local și ar deveni nesustenabile în lipsa suportului Guvernului central. Eficientizarea celor doi operatori, urmărind o strategie strictă de îmbunătățire a indicatorilor economici, este necesară.
• Procesul de reorganizare administrativă, ce a presupus o nouă organigramă și un nou regulament de organizare și funcționare, răspunde unei nevoi la nivel intern:	• Îmbunătățirea politicii de formare și perfecționare, asumare unei strategii anuale și ajustarea și corelarea sa cu nevoile raportate

CONCLUZII, PROVOCĂRI, ELEMENTE DE POTENȚIAL	POSIBILE INTERVENȚII
îmbunătățirea capacității de coordonare a activităților și proiectelor, evitarea suprapunerii de responsabilități și eficientizarea proceselor interne de lucru. • Procesul de formare și perfecționare a fost însă ignorat în ultimii ani, cu o nouă abordare asumată începând cu anul 2022. În condițiile unei noi organigrame, acest proces trebuie accelerat pentru a acoperi nevoile de la nivel individual și instituțional.	de personalul instituției și viziunea de dezvoltare a municipalității. • Prioritizarea unei analize extinse a nevoilor de la nivelul administrației locale. • Evaluare anuală din perspectiva cost-beneficiu a programelor de formare și a eficienței acestora în îmbunătățirea capacității administrative la nivel municipal.
• Personal cu un grad ridicat de competență, format din funcționari publici și contractual cu o experiență îndelungată în administrația publică. Numărul de posturi vacante este în jurul valorii de 20%.	• Prioritizarea unei strategii de atragere a personalului aflat la început de carieră / personal care își dorește o carieră în administrația publică locală, în special în domeniile înalt calificate care sunt deja identificate ca fiind deficitare la nivelul administrației locale (urbanism arhitectură, IT, peisagism, etc.)
• Asumarea unei guvernări deschise de către administrația locală prin implementarea a numeroase instrumente de participare publică și măsuri de transparentizare.	• Monitorizarea și evaluarea impactului instrumentelor de participare publică. Monitorizare și evaluarea măsurilor dispuse pentru transparentizarea datelor publice. • Monitorizarea și evaluarea impactului liniile de finanțare la nivel local, inclusiv programului de bugetare participativă.
• Inițiativele de simplificare administrativă (atât în ceea ce ține de procesele de lucru, dar și relația cu cetățenii) trebuie accelerate. Această provocare persistă pentru toate administrațiile locale din România.	• Procesele de simplificare administrativă trebuie prioritizate și monitorizate, respectiv evaluate, pentru a analiza impactul pe termen mediu și lung. • Crearea de parteneriate cu organizații non guvernamentale, alte administrații locale sau alți actori relevanți, inclusiv cu suportul voluntarilor de la nivelul instituției, poate ajuta la prioritizarea și o mai bună implementare a proceselor.

12. CONCEPT DE DEZVOLTARE

12.1. VIZIUNEA DE DEZVOLTARE A MUNICIPIULUI TIMIȘOARA ȘI ZUF PENTRU ANUL 2030

În anul 2030, municipiul Timișoara este un spațiu integrator de oameni și culturi, metropolă europeană a inovării prin cunoaștere, creativitate și provocare.

Viziunea de dezvoltare a municipiului Timișoara și a Zonei Urbane Funcționale, pentru anul 2030, propune dezvoltarea în jurul a 4 piloni principali:

1. **Timișoara – dezvoltare sustenabilă orientată spre nevoile comunității locale! Zona Timișoarei se dezvoltă în mod echilibrat, devenind un centru urban atractiv, cu o viață comunitară activă bazată pe solidaritate, spirit civic, coeziune și multiculturalism, oferind o imagine urbană unică, cu o calitate ridicată a locuirii, cu dotări și servicii publice de calitate, accesibile și echitabile**. Municipiul Timișoara oferă un patrimoniu construit care valorifică specificul local oferind totodată o calitate ridicată a locuirii și un acces imediat și facil la servicii și dotări publice de calitate, cum ar fi asistență medicală, educație, cultură și recreere. Infrastructura urbană este dezvoltată echilibrat în teritoriu și sunt disponibile dotări urbane și servicii publice de calitate care contribuie la îmbunătățirea calității vieții cetățenilor. Toate acestea creează un mediu urban atractiv și sănătos atât pentru locuitori cât și pentru turiști și investitori, sprijinind creșterea productivității și a incluziunii sociale. În spațiul urban este promovată diversitatea culturală și sunt oferite oportunități pentru implicarea activă a cetățenilor în viața comunității. Organizarea de evenimente și activități sociale dedicate locuitorilor contribuie la o viață comunitară vibrantă și la crearea de legături sociale puternice. Orașul este guvernat transparent, responsabil și participativ, prin consultări directe și în mediul online, asigurând implicarea activă a cetățenilor în procesul decizional.
2. **Timișoara - orașul tehnologiilor (high-tech) și al revoluției industriei creative! Timișoara devine un reper al investițiilor dezvoltate preponderent prin specializare inteligentă și cunoaștere, dezvoltare asigurată în viitor pe baza unui mix unic între industriile ce utilizează tehnologii înalte, industriile culturale și creative valorificând în mod inteligent poziția de lider în domeniul noii mobilități.** Municipiul Timișoara sprijină, prin intermediul incubatoarelor și acceleratoarelor de afaceri și al programelor de mentorat, dezvoltarea mediului antreprenorial și a sectorului de afaceri emergente, susținând colaborarea intersectorială și inovarea în domenii de cunoaștere intensivă (T-KIBS și P-KIBS) precum și cercetarea aplicată în tehnologie, sănătate, domeniu energetic și industria creativă, valorificând cu succes resursa umană locală. Industriile creative joacă un rol important în dezvoltarea economică a orașului Timișoara. Prin promovarea colaborării dintre sectoarele emblematice ale Timișoarei – industria auto, sectorul IT și industriile creative, Timișoara își propune să depășească limitele convenționale și să redefinească noi standarde pentru un viitor tehnologic sustenabil, atractiv pentru oameni și bazat pe soluții digitale. Promovarea colaborării între mediul educațional și universitar, centrele de cercetare și mediul de afaceri sprijină implementarea de proiecte de cercetare și inovare. Prin crearea unui ecosistem de cercetare și inovare se dezvoltă produse și tehnologii avansate care să genereze creștere economică și să îmbunătățească calitatea vieții locuitorilor. Infrastructura de transport bine dezvoltată, conexiunile rapide la principalele coridoare europene și o mobilitate adecvată vor sprijini introducerea produselor locale pe piața europeană, susținând activitățile economice.
3. **Timișoara – destinație culturală de nivel european! Sub sloganul Capitalei Culturale Europene în 2023 intitulat „Luminează orașul prin tine!” s-a deschis poarta către Timișoara ca destinație culturală europeană, fapt care facilitează introducerea conceptului de Timișoara – oraș cultural care în weekend-uri devine destinație turistică.** Timișoara este recunoscută la nivel european ca

oraș cultural și artistic și continuă promovarea și dezvoltarea evenimentelor culturale, cum sunt festivalurile de teatru, muzică sau artă vizuală, care atrag turiști pasionați de cultură și artă de pretutindeni. Patrimoniul istorico-arhitectural unic este promovat și conservat, având o contribuție relevantă la dezvoltarea turismului cultural. Prin restaurarea și punerea în valoare a clădirilor istorice și a monumentelor, Timișoara reprezintă o destinație atractivă pentru turiștii interesați de istorie și arhitectură. Pe lângă infrastructura culturală existentă, este esențial aportul antreprenoriatul creativ, a tehnologiei și a evenimentele de nișă, la conturarea unui autentic "Fun City Timișoara". (sursa: Smart City și Transformare Digitală Timișoara 2022-2027). Timișoara și zona urbană funcțională își consolidează astfel poziția de lider cultural la nivel european, valorificând cu succes statutul de Capitală Europeană a Culturii printr-o ofertă multiculturală de anvergură în contextul unui patrimoniu construit istorico-arhitectural unic. Timișoara are un important potențial în domeniul turismului de afaceri, datorită statutului său de important centru economic. Prin organizarea de conferințe, târguri, expoziții și schimburi academice, orașul atrage turiști de afaceri, promovând dezvoltarea economică locală. Turismul cultural și istorico-arhitectural, alături de turismul de evenimente, academic și de business, poziționează Timișoara pe harta destinațiilor internaționale.

4. **Timișoara și ZUF – coridoare verzi-albastre, comunitate a parcurilor și al florilor! Timișoara devine o metropolă inteligentă și neutră din punct de vedere climatic. Ecosistem de inovare și transformare în tranziția către neutralitatea climatică prin reducerea emisiilor de gaze cu efect de seră cu minim 55% până în anul 2030 comparativ cu nivelul din 1990, Timișoara este un reper național și un centru urban angajat ferm în cursa pentru atingerea neutralității climatice până în anul 2050 prin soluţii inovatoare integrate.** Aceste ținte se vor atinge, în principal, prin măsuri de decarbonizare a sectoarelor mobilității și construcțiilor, inclusiv cu producerea la nivel local și utilizarea pe scară largă a energiei din surse regenerabile, astfel încât să se consolideze independența energetică locală, să se limiteze la maximum sărăcia energetică și să mențină un cost decent al locuirii. Totodată, Timișoara își consolidează statutul de oraș verde prin extinderea rețelei de parcuri dezoltate de-a lungul malurilor Begăi dar și prin crearea de noi zone verzi și coridoare verzi-albastre la nivelul centrului urban precum și în zona periurbană. Asigurarea premiselor unei vieți sănătoase și a bunăstării populației va implica nu doar decarbonizarea, ci și închiderea buclei în sfera economiei circulare, astfel încât toate deșeurile post-consum să fie recolectate și reutilizate. Toate investițiile publice și private sunt făcute cu respect față de mediu, fapt ce conduce, în final, la conservarea resurselor naturale și a biodiversității, contribuind la atenuarea și adaptarea la efectele schimbărilor climatice și reducerea expunerii zonei urbane la riscuri naturale.

PROFIL SPAȚIAL ȘI FUNCȚIONAL | În anul 2030, municipiul Timișoara și ZUF reprezintă un teritoriu urban atractiv, dezvoltat echilibrat și planificat în mod strategic, ce asigură o calitate ridicată a locuirii și care valorifică în mod responsabil resursele disponibile ale teritoriului: patrimoniu construit valoros alături de numeroase monumente istorice unice, spații de cultură, activități și evenimente culturale, o ofertă bogată și variată de dotări socio-culturale de bază, Bega – un ax important al infrastructurii verzi-albastre, o rețea amplă de spații verzi conectate la nivel teritorial, resursele de teren și facilitățile disponibile în zonele și fostele platforme industriale care au fost modernizate și transformate în noi dotări publice (ex. zona Antene, zona de tiraj CF, fosta fabrică de pantofi Modern, Guban sau Abatorul) atât în municipiul Timișoara cât și în UAT-urile incluse în zona urbană funcțională a municipiului care sunt centre polarizatoare secundare și care au preluat fiecare o serie de funcțiuni principale: industrie și logistică (Ghiroda, Dumbrăvița, Dudeștii Noi), centre comerciale / hipermarket-uri (Dumbrăvița, Ghiroda), locuințe individuale de densitate medie (Giroc, Dumbrăvița) sau locuințe individuale cu densitate scăzută (Săcălaz, Giroc, Ghiroda).

Astfel, în anul 2030 din punct de vedere spațial, municipiul Timișoara și comunele din ZUF sunt definite de o rețea bine dezvoltată bazată pe un centru polarizator – municipiul Timișoara și centrele polarizatoare secundare, cu un profil și o vocație bine definite, preluând și o funcție secundară pentru: Dumbrăvița, Giroc și Moșnița Nouă – centre secundare axat pe dezvoltarea zonelor rezidențiale și a serviciilor conexe locuirii;

Ghiroda, Remetea Mare și Sânmihaiu Român – centre secundare axate pe activități de depozitare, industrie și logistică; Remetea Mare, Bucovăț, Dudeștii Noi, Sânandrei, Șag, Moșnița Nouă și Giarmata – centre secundare axate pe activități recreativ, de petrecere a timpului liber și culturale, distribuite echilibrat în teritoriu.

Această rețea este completată de diferite spații de coagulare dedicate comunității locale din cadrul zonelor interstițiale ale cartierelor municipiului Timișoara, dezvoltate conform PUG Timișoara și Plan de acțiune, în zona Piața Dacia din cadrul cartierului Circumvalațiunii, zona Piața Rebecca din cartierul Blașovici, zona FABER alături de Piața Traian și gara Timișoara Est pentru cartierul Fabric și Zona Telegrafului, zona Parcului Karlsruhe alături de Abatorul din Timișoara, zona Fabrica de Bere Timișoreana și zona Pieței Nicolae Bălcescu pentru cartierul Fabric-Elisabetin și zona Universitară, zona Parcul Sudului alături de Piața Soarelui pentru cartierul Zona Soarelui sau zona Piața Petofi Sandor pentru cartierul Freidorf. Astfel, la scara cartierelor există o serie de centre de cartier / spații care au ajutat la coagularea comunităților locale: zone pietonale, accesibilizate, cu rol identitar în cadrul cartierelor, sunt adevărate spații vii, de întâlnire, care au rolul de organizarea unor evenimente publice pentru și cu comunitatea din cartierele respective și au valorificat resursele existente precum spațiile verzi, spațiile publice, muzeele, bisericile etc. din cartierele rezidențiale.

Piețele agroalimentare sunt spații importante atât pentru viața cartierelor, cât și pentru micro-economia locală. Sunt amenajate piețe agroalimentare, pentru deservirea unui număr mai mare de locuitori și stimularea cumpărării produselor locale în special în zone precum Lipovei, Dacia, Calea Șagului, Piața 700, Torontalului, Ronaț-Balșcovici, UMT sau Calea Buziașului.

În anul 2030, cadrul urban este atractiv, fiind definit de o varietate de activități de interes public și de dotări socio-culturale ce funcționează în strânsă legătură cu rețeaua de spații publice și verzi – cartiere precum Cetate, Elisabetin, Circumvalațiunii, Iosefin-Dâmbovița, Freidorf sau canalul Bega alături de axa ce leagă Timișoara Est cu Timișoara Nord prin CF, beneficiază de un spațiu public urban calitativ regenerat și restructurat. Zona centrală a municipiului Timișoara este revitalizată și dispune de o imagine urbană coerentă și unică, ce promovează o calitate ridicată a dotărilor și spațiului public – unite prin Culoarul Bega ce oferă principala zonă verde, de sport și agrement și principala rețea de spații publice conectată la rețeaua verde-albastră din jurul Timișoarei (în nord prin zona naturală protejată, în sud prin râul Timiș, în est prin Pădurea și Muzeul Satului).

Municipiul Timișoara beneficiază în anul 2030 de o imagine urbană unitară, în care silueta urbană și specificul arhitectural local sunt protejate și valorificate, în timp ce clădirile emblematice ale Timișoarei și de patrimoniu cultural sunt reabilitate și valorificate din punct de vedere socio-cultural. Mai mult, din cele 950 de clădiri private clasate în LMI, aproximativ 500 dintre acestea au primit până în anul 2030 sprijin financiar pentru persoane fizice, fiind astfel demarat unul dintre cele mai mari proiecte de reabilitare a clădirilor clasate, aflate în proprietate privată.

La nivelul zonei urbane funcționale, clădiri de patrimoniu precum Castelul Contelui de Mercy din Sânandrei sau Conacul Ambrozi din Remetea Mare fac parte dintr-un amplu proces de restaurare și consolidare în vederea includerii acestora în circuitul cultural-turistic al municipiului Timișoara. Alături de acestea, obiective cu valoare arhitecturală importantă precum Biserica Romano-Catolică Dumbrăvița, Biserica Ortodoxă Sf. Vasile Dumbrăvița, Biserica Reformată Dumbrăvița, Biserica "Sf. Mucenic Gheorghe” (TM-II-m-A-06186) din comuna Săcălaz sau Biserica romano-catolică "Sf. Vendelin” (TM-II-m-A-06221) din comuna Dudeștii Noi, fac parte dintr-un amplu program de protejare, valorificare și promovare la nivel local.

În anul 2030, dezvoltarea municipiului Timișoara și a zonei urbane funcționale se fundamentează pe creșterea participării publice a cetățenilor și implicarea lor în luarea deciziilor privind dezvoltarea și realizarea de noi proiecte care îi implică în mod direct pe aceștia. În acest fel, Primăria Municipiului Timișoara și Primăriile Locale din ZUF alocă în anul 2030 o parte din bugetul anual pentru proiectele de îmbunătățire a cadrului urban.

În ceea ce privește spațiile publice și spațiile verzi, municipiul Timișoara și ZUF oferă spații publice atractive și sigure pentru comunitate, care promovează biodiversitatea, sănătatea și bunăstarea locuitorilor. În acest sens, multiplele proiecte de regenerare urbană a cartierelor istorice Cetate, Fabric, Iosefin, Elisabetin (zona condominii) sau a cartierelor emblematice Traian, Dacia și Kuncz, precum și a zonelor și a piețelor agroalimentare din Timișoara – zona Oituz-Popa Șapcă, zona Aurora-Flavia, Piața Mocioni, Piața Doina, Piața Șagului, Piața Lipovei, Piața Dâmbovița etc. au adus o creștere a nivelului de trai și implicit o îmbunătățire a calității vieții locuitorilor municipiului Timișoara.

Mai mult, parteneriatul demarat împreună cu Ministerul Transporturilor și Infrastructurii au implementat cu succes proiecte privind regenerarea urbană pe infrastructura feroviară publică din municipiul Timișoara. Zone precum Ronaț Triaj, zona Gară Timișoara Sud, Timișoara Nord, Timișoara Est, Piața 700, Piața Consiliului Europei sau zona lizieră Pădurea Verde sunt în anul 2030 zone calitative din punct de vedere al amenajării și funcționalității spațiului public ce găzduiesc multiple manifestări și activități de socializare și de petrecere a timpului liber destinate tuturor categoriilor de vârstă, asigurând suportul pentru o viață urbană activă.

EDUCAȚIE | În anul 2030, municipiul Timișoara reprezintă un centru de excelență în educație, cu proceduri și metode didactice inovative, cu utilizarea pe largă a instrumentelor digitale. Noile generații au la dispoziție în proximitate (15 minute de mers pe jos) o unitate de învățământ modernă, dotată, digitalizată, cu personal bine calificat și condiții optime pentru procesul de predare învățare. Sistemul de învățământ are la bază principii care pun accent pe dezvoltarea aptitudinilor și a abilităților utile pentru viitorul tinerilor, cu accent pe profilul digital, inovativ și multicultural al municipiului. Învățământul profesional și dual înregistrează performanțe și modele de bune practici împreună cu mediul de afaceri, ceea ce duce la o rată înaltă de angajare în câmpul muncii a absolvenților. În ceea ce privește învățământul universitar, municipiul Timișoara reprezintă un pol de importanță națională, cu universități prezente în topuri internaționale, concurând la egal cu universitățile de top din București, Cluj-Napoca și Iași. Acestea reușesc să atragă anual un număr impunător de studenți, ceea ce ulterior se materializează în rezultate performante în domeniul cercetării, dezvoltării și inovării.

SĂNĂTATE | Viziunea de dezvoltare a serviciilor medicale în municipiul Timișoara și ZUF, pentru anul 2030, este orientată către tehnologie, accesibilitate și calitate sporită a îngrijirii pacienților. Populația din municipiul Timișoara și ZUF beneficiază de acces facil și echitabil la servicii de sănătate moderne și performante, adaptate nevoilor, orientate către prevenție și depistare precoce. Serviciile socio-medicale au la bază o rețea publică de unități medico-sanitare moderne, digitalizate, ușor accesibile atât în materie de timp cât și proximitate spațială. Serviciile medicale beneficiază de tehnologii medicale de ultimă generație care ar vor fi utilizate în diagnosticarea și tratamentul afecțiunilor complexe, permițând medicilor să obțină rezultate mai precise și mai rapide. Se utilizează pe scară largă soluțiile digitale, inclusiv prin adoptarea în mod extins a sistemelor de înregistrare electronică a sănătății, care vor permite stocarea și gestionarea eficientă a datelor medicale ale pacienților. Acest lucru va facilita schimbul de informații între diferitele instituții medicale și va spori coordonarea și continuitatea îngrijirii. Dezvoltarea tehnologiei de comunicații va putea duce la extinderea serviciilor de telemedicină în Timișoara. Pacienții pot avea acces la consultații medicale online, monitorizare la distanță și consiliere medicală prin intermediul platformelor digitale. Acest lucru sporește accesibilitatea la serviciile medicale, în special pentru persoanele care locuiesc în zone rurale sau pentru cei care au dificultăți în a se deplasa. Timișoara va putea dezvolta rețele de centre medicale și clinici în toate cartierele, asigurând astfel accesibilitatea la servicii medicale de bază la nivel local. Aceasta ar reduce nevoia de deplasare în alte zone ale orașului și ar facilita accesul la îngrijirea medicală pentru toți locuitorii. Timișoara își consolidează poziția de centru medical de excelență, specializat în domenii medicale sau proceduri complexe. Ca urmare, va continua să atragă medici și specialiști de top din țară și din străinătate, oferind pacienților acces la tratamente de înaltă calitate și inovatoare. Investițiile în dezvoltarea educației și cercetării medicale vor contribui la atragerea tinerilor medici și cercetători talentați, care ar putea contribui la inovare și progres în domeniul medical. Prin colaborarea cu universitățile și instituțiile de cercetare.

SERVICII SOCIALE | În anul 2030, Timișoara promovează incluziunea, egalitatea și bunăstarea comunității, prin dezvoltarea si implementarea de servicii sociale accesibile, performante, axate pe prevenție și pe generarea de impact social pozitiv, sustenabil. Serviciile sociale au la bază o rețea modernă de centre sociale și parteneriate cu organizații non-guvernamentale prin care sunt oferite asistență și suport pentru grupurile vulnerabile, cum ar fi persoanele vârstnice, persoanele cu dizabilități, persoanele fără adăpost, refugiații, copiii aflați în situații de risc și familiile defavorizate. Aceste servicii includ și sprijin în obținerea de locuri de muncă.

Sunt îmbunătățite serviciile de îngrijire adecvate și personalizate pentru persoanele în vârstă, pentru a le asigura o viață independentă și confortabilă. Serviciile destinate acestei categorii includ centre de zi pentru vârstnici, asistență la domiciliu, îngrijire medicală specializată și programe sociale de socializare și recreere. În ceea ce privește persoanele cu dizabilități, sunt oferite programe și facilități pentru a sprijini și îmbunătăți viața persoanelor cu dizabilități. Acestea includ accesibilitate la infrastructură, facilitarea integrării sociale și profesionale, terapii și programe de reabilitare, precum și sprijin pentru familiile acestor persoane. De asemenea, Timișoara investește în educația și formarea profesională a tinerilor și adulților din medii defavorizate, pentru a îmbunătăți perspectivele de angajare și autonomia financiară a acestor persoane, contribuind astfel la reducerea sărăciei și inegalităților sociale.

Dezvoltarea serviciilor sociale în municipiul Timișoara și ZUF implică o colaborare strânsă între autoritățile publice, sectorul privat și organizațiile non-guvernamentale. Prin parteneriate și inițiative comune, sunt obținute soluții mai eficiente și sustenabile pentru problemele sociale din comunitate.

Municipiul încurajează implicarea activă a comunității și promovarea voluntariatului în domeniul serviciilor sociale, ceea ce aduce resurse suplimentare și o mai mare solidaritate între locuitorii orașului, contribuind la construirea unei societăți mai coezive.

ECONOMIE | Ecosistemele de inovare și antreprenoriat ale Municipiul Timișoara și Zonei Urbane Funcționale (ZUF) reprezintă baza creșterii economice. Pentru comercializarea și diseminarea rapidă ale inovațiilor competitive la nivel european și global, creșterea economică trebuie susținută de o rețea interconectată ai cărei principali actori sunt cei din cercetare și dezvoltare din sectorul public și privat, organizațiile-catalizator, infrastructura de afaceri bine dezvoltată și mediul antreprenorial. Municipalitatea acționează ca partener atât pentru facilitarea atragerii și dezvoltării afacerilor din domeniile principale, cât și pentru dezvoltarea infrastructurilor și serviciilor suport dedicate. Prin susținerea activă a antreprenoriatul cultural și creativ, Timișoara oferă tinerilor antreprenori ocazii de dezvoltare prin varietate și interconectare cu celelalte ramuri ale economiei timișorene.

MOBILITATE | Municipiul Timișoara este un importat nod TEN-T, atât pe cale rutieră cât și feroviară, fiind considerat un important nod logistic în regiune. Infrastructura TEN-T pe cale rutieră permite conexiunea Timișoarei cu capitala Belgrad în maximum 2h, cu municipiul Reșița în aproximativ 1h și 10 minute, și cu municipiul Arad în sub 1h. Aeroportul Internațional „Traian Vuia" este al treilea cel mai tranzitat aeroport din România, fiind un nod multimodal și oferind schimbul eficient între 3 tipuri de transport: rutier, feroviar și aerian, iar centura completă a municipiului oferă o accesibilitate foarte bună a aeroportului în toată coroana a doua de localități, fiind definit ca un import punct logistic. Calea feroviară este modernizată cu viteze de operate de peste 120km/h, iar timpul de legătură pe cale ferată cu municipiile Arad, Reșița, Lugoj, Caransebeș este superior sau echivalent celui pe rețeaua rutieră și facilitează accesul rapid către centrul municipiul Timișoara din orașele din a doua și a treia coroană de localități (Recaș, Buziaș), precum și din comunele aferente traseului, acolo unde gările/haltele sunt vector de urbanizate și modernizate în noduri intermodale cu facilități aferente (peron acoperit, mic centru comercial, parcare securizată pentru biciclete, parcare pentru autovehicule, etc.). De asemenea, Gara de Nord, Gara de Est și Gara UVT Oituz sunt puncte intermodale pentru transferul călătorilor de pe rețeaua feroviară către transportul public sau către cel nemotorizat (pietonal și velo), având un puternic

Municipiul Timișoara este reper în istoria și viitorul transportului public din România și astfel majoritatea comunelor din ZUF are acces la cel puțin un mijloc de transport în comun de mare capacitate la frecvență

optimă (15 -30 minute frecvență pentru tramvai / troleibuz., 60 min frecvență pentru tren). Rețeaua de tramvai și troleibuz este extinsă către localitățile din ZUF (Ghiroda, Moștenii Noi, Giroc), dar și în municipiul Timișoara, fiind modernizate căile de rulare pe cale ferată atât în zona de nord, cât și cea de sud a municipiului, iar rețeaua este extinsă până în cartierul Freidorf. Transferul la mijloacele de transport în comun este susținut de o rețea de noduri și puncte intermodale distribuite pe inelele III, IV sau centura ocolitoare, precum P&R Calea Buziașului (aprox. Piața Gh. Domășneanu – Inel IV), Calea Șagului (Auchan - Centură), Calea Aradului (Parc. Industrial Tehnologic Timișoara - Centură), Calea Lugojului (Inel IV).

Trama radial concentrică este optimizată, inelele I, II și IV fiind închise complet, ceea ce permite o bună conexiune între principalele zone de interes și asigură cu ajutorul parcărilor de transfer o descărcare treptată a fluxurilor motorizate către centru. Totodată, trama stradală din ZUF și din noile dezvoltări urbane este modernizată în procent de peste 75% și este ierarhizată, oferind suportul pentru optimizarea transportului public în zonele periferice. Adițional sistemului de parcări de transfer, managementul parcării din municipiul Timișoara are la bază un mecanism de eliberare a spațiului public și susținere a proiectelor de PMUD. Oferta de parcare este optimizată atât în parcări multietajate, cât și la sol, iar planul de tarifare orar este echitabil și adaptat zonelor centrale sau periferice ale municipiului.

Din punct de vedere al deplasărilor cu bicicleta, municipiul Timișoara este un nod regional de ciclo-turism dezvoltat în jurul coridorului verde-albastru Bega și conectat prin trasee de bicicletă la principalele zone de interes din regiune (Arad, Buziaș, Recaș) și are legătură directă cu Eurovelo 13 aflat pe teritoriul României, și dublă legătură cu Eurovelo 6, prin conexiuni directe aflate pe teritoriul României și Serbiei. La nivelul ZUF, municipiul Timișoara are o rețea dezvoltată de piste de biciclete care pe prin coridorului verde-albastru Bega se conectează direct cu localitățile periferice Ghiroda, Remetea Mare, Sânmihaiu Român și prin trasee perpendiculare conectate pe acest coridor oferă conexiune cu localitățile Dumbrăvița, Giroc, Moșnița Nouă. La nivelul municipiului, rețeaua de biciclete este sigură și optimizată, având o densitate de piste principale formată din ochiuri de 600m x 600m, atât în zona de sud cât și cea de nord și este completată de facilități precum parcări securizate de biciclete și spații de self-service. De asemenea, sistemul de bike-sharing VeloTM este prezent în majoritatea stațiilor de transport public, a punctelor intermodale și a obiectivelor de interes. Sistemul de bike-sharing modernizat cu unități de tip dockless (fără stație) are spații publice special amenajate pentru parcarea bicicletelor și este folosit de locuitorii din ZUF pentru a se deplasa pe drumul de navetă și este, de asemenea, folosit atât de rezidenți cât și de vizitatori pentru deplasările în scop de loisir. Primăriile aparținătoare ZUF, împreună cu organizațiile de profil construiesc prin evenimente dedicate o cultură a mersului pe bicicletă și promovează constant beneficiile acestei modalități de transport.

Zona centrală a municipiului Timișoara este un model de regenerare urbană, iar zona pietonală cuprinde toată zona centrală, zonă ce se prelungește prin trasee pietonale de calitate către spații publice regenerate din afara zonei centrale precum Piața Traian, Piața Badea Cârțan, Piața 700, Piața Consiliul Europei, dar și către cartierele rezidențiale. Centrul cartierului Dacia (Circumvalațiunii) este un model de bune practici la nivel regional, fiind un spațiu de întâlnire și petrecerea a timpului liber la nivel local regenerat pe baza unor principii clare de mobilitate urbană și prioritizare a deplasărilor nemotorizate, iar procesul de regenerare a cartierelor rezidențiale este în expansiune către majoritatea cartierelor din municipiul Timișoara.

Toate sistemele și alternativele de deplasare sunt integrate printr-un sistem de MaaS (Mobility as a Service) care facilitează achiziționarea de servicii de mobilitate (bilet de transport public, tren regional, bike-sharing sau taxi/ride-sharing) printr-un plan tarifar care asigură abonamente integrate și deplasări personalizate, toate efectuate printr-o singură aplicație comună. Serviciul MaaS se combină cu sistemul de management al traficului pentru a optimiza traficul auto, de biciclete și pietonal cu rețeaua de transport public și asigură un transport eficient al cetățenilor către destinațiile lor.

UTILITĂȚI PUBLICE | La nivelul anului 2030, municipiul Timișoara și localitățile din zona sa urbană funcțională vor pune la dispoziția cetățenilor și agenților economici un set complet și sustenabil de infrastructură și servicii de utilități publice care să asigure creșterea calității vieții, noi oportunități de dezvoltare economică, o tranziție energetică justă pentru toți, atingerea obiectivelor de neutralitate

climatică și reducerea la minimum a consumului de noi resurse naturale. Încălzirea urbană va fi principalul focus al politicilor publice din sfera serviciilor de utilități, soluția propusă fiind de implementare a cogenerării și a diversificării surselor verzi de producere a agentului termic, concomitent cu reabilitarea rețelei de transport și distribuție a acestuia. În localitățile din jurul municipiului vor fi extinse rețelele inteligente de distribuție a gazelor naturale și se va asigura pregătirea acestora pentru utilizarea în viitor și a hidrogenului. Sectorul de apă și apă uzată va continua să beneficieze de investiții importante, atât în municipiu cât și în zona sa urbană funcțională, astfel încât să se asigure conformarea tuturor localităților la directivele europene din domeniu, să se reducă la maxim pierderile din rețele, dar și să se creeze premisele pentru colectarea și reutilizarea apelor pluviale. În domeniul iluminatului public, se vor finaliza lucrările de trecere a tuturor punctelor luminoase la tehnologia LED, telegestiune și dimming. Infrastructura de transport și energie electrică va fi modernizată și extinsă pentru a asigura continuitatea deservirii consumatorilor și pentru a acomoda fluxurile în creștere de energie regenerabilă produsă la nivel local. Toate aceste investiții vor fi acompaniate de măsuri de prevenire a sărăciei energetice în rândul categoriilor vulnerabile și de menținere a unui cost al vieții care să consolideze atractivitatea municipiului și a zonei sale urbane funcționale pentru noi locuitori și investitori. În sfera telecomunicațiilor, se vor crea premisele pentru ca tehnologia 5G să fie disponibilă tuturor potențialilor utilizatori, ca bază pentru tranziția și incluziune digitală, dar și ca sistemele de monitorizare video să asigure prevenirea criminalității și a infracționalității. Nu în ultimul rând, în sfera economiei circulare, anul 2030 va aduce cu sine atingerea tuturor țintelor legate de colectarea separată a deșeurilor reciclabile, biodeșeurilor, a deșeurilor stradale, din construcții și a celor din spații verzi, a deșeurilor periculoase menajere, prevenirea risipei de alimente, implementarea instrumentului economic ”plătești cât arunci”, dezvoltarea infrastructurii de transfer și compostare, de digestie anaerobă, astfel încât să se reducă cantităților depozitate și să închidă cât mai curând bucla economiei circulare.

MEDIU ȘI PROTECȚIA MEDIULUI | La nivelul anului 2030, municipiul Timișoara și zona sa urbană funcțională vor asigura condiții favorabile de mediu, care să reprezinte un vector al asigurării unei calități ridicate a vieții, dar și al atragerii de noi locuitori, vizitatori și antreprenori care acordă prioritate dimensiunii sustenabile. Această țintă va fi atinsă prin implementarea unei strategii pe termen lung de completare a inelului verde din jurul orașului, de realizare a păduri-parc și a unor coridoare verzi-albastre de-a lungul cursurilor de apă, de modernizare a parcurilor existente și de amenajare a unor zone verzi în zonele cu densitate ridicată care sunt deficitare din această perspectivă. Rețeaua de arii naturale protejate, deși nu este una foarte densă, va beneficia de elaborarea, implementarea și monitorizarea unor planuri de management coerente, care să conducă inclusiv la realizarea unor coridoare ecologice pentru habitate și specii. În domeniul calității aerului, prioritate vor avea măsurile integrate de reducere a emisiilor de dioxid de azot, oxizi de azot și particule în suspensie PM10, astfel încât să nu se mai înregistreze nicio depășire a valorilor-limită ale acestora, sub stricta supraveghere a unei rețele extinse de stații de monitorizare. În domeniul poluării solurilor, se vor inventaria și remedia toate siturile poluate istorice și se vor reabilita lucrările de îmbunătățiri funciare (desecare, combatere eroziune, irigații) pentru a stopa fenomenul de degradare a terenurilor. În domeniul calității apelor, se vor întreprinde măsuri eficiente de conectare a tuturor gospodăriilor, instituțiilor și agenților economici la sisteme publice de apă și apă uzată, de combatere a depozitării ilegale a deșeurilor și de prevenire a poluării din surse agricole în zonele vulnerabile din jurul municipiului. Nu în ultimul rând, poluarea fonică va fi combătută în baza unor hărți și planuri actualizate de reducere a zgomotului, astfel încât niciun cetățean să nu mai fie expus la valori situate pentru pragurile acceptate de legislația în vigoare.

În ceea ce privește situațiile de risc, vor continua investițiile în infrastructura de protecție și măsurile stricte de reglementare urbanistică, mai ales în zonele identificate ca fiind expuse inundațiilor, dar și în consolidarea clădirilor cu risc seismic, fie ele publice sau private. Serviciile de intervențiile în situații de urgență vor fi consolidate din perspectiva personalului și a dotărilor pentru a putea răspunde prompt și eficient la orice eveniment nedorit, iar populația va beneficia de sisteme de avertizare, adăpostire și informare / pregătire pentru a acționa corespunzător în cazul unor catastrofe naturale sau antropice.

TURISM, CULTURĂ, PATRIMONIU ȘI PETRECEREA TIMPULUI LIBER | În anul 2030, municipiul Timișoara este unul dintre cele mai atractive și primitoare orașe din România, o destinație turistică memorabilă și autentică, în care istoria bogată și paleta culturală diversificată sunt elemente definitorii. În acest sens, Timișoara este recunoscută pentru promovarea și celebrarea diversității culturale printr-o serie de evenimente culturale, festivaluri și expoziții care reflectă diversitatea etnică și culturală a orașului, alături de o promovare intensă a dialogului între diferitele comunități rezidente. Alături de municipiul Timișoara (centrul polarizator principal în care accentul este pus pe promovarea turismului cultural și pe profilul multicultural al acestuia, de business, academic, gastronomic și de agrement), centrele secundare Remetea Mare (patrimoniu cultural), Bucovăț (agrement și recreativ), Dudeștii Noi (agrement și recreativ), Sânandrei (patrimoniu cultural), Șag (cadru natural, agrement), Moșnița Nouă (cadru natural, agrement), Ghiroda (cadru natural, agrement), Giroc (cadru natural, agrement), Dumbrăvița (cadru natural, agrement), vin în completarea ofertei cultural-turistice a municipiului prin activități conexe recreative, de petrecere a timpului liber și culturale în care accentul este pus pe turismul în natură, activ sau cicloturismul, de wellness, agroturismul și ecoturismul.

În anul 2030, municipiul Timișoara și-a continuat obiectivele asumate în anul 2023 când aceasta a devenit Capitala Europeană a Culturii și este un „oraș în care excelența culturală primează”, oferind locuitorilor și turiștilor oportunitatea continuă de a se implica în dezvoltarea orașului. Municipiul Timișoara este astfel remarcat drept un pol cultural-turistic de renume, actorii culturali locali și parteneriatele între aceștia sunt sprijinite pentru a dezvolta și promova o ofertă culturală complexă cu activități culturale, turistice și de petrecere a timpului liber, ce conectează comunitățile din zona urbană funcțională a municipiului prin intermediul evenimentelor culturale.

Proiectele demarate începând cu anul 2023, când Timișoara a fost o Capitală Europeană a Culturii, a clasat municipiul în topurile celor mai vibrante și vizitate orașe din Europa. În anul 2030, tradiția din municipiul Timișoara continuă, fiind un oraș cu o ofertă culturală diversă, conectată la fenomenele contemporane, cu renume pe piețele internaționale, ce oferă în fiecare an un program cultural asumat și valorificat de către toți actorii culturali implicați, alături de municipalitate.

În anul 2030, actorii locali și parteneriatele între aceștia sunt sprijinite pentru a dezvolta și a promova o ofertă culturală complexă cu activități culturale, turistice și de petrecere a timpului liber atractive, inclusiv prin sprijinirea educației în domeniul turismului, patrimoniului (prin continuarea programului de granturi către proprietarii de clădiri din zonele construite protejate), a culturii și artelor de toate genurile, oferind permanent noi specialiști în sectoarele tradiționale și în domenii emergente (spre exemplu, new media, tehnologie și experiment etc.). De asemenea, infrastructura culturală a municipiului Timișoara și ZUF este bine dezvoltată, fiind pus mai mult accent pe reabilitarea clădirilor existente – cum este cazul cinematografelor și infrastructurii culturale existente din Timișoara, care au devenit noi puncte culturale o dată cu reabilitarea și deschiderea acestora către public – Cinema Victoria, Cinema Studio, Sala Timiș, Turnul de Apă Iosefin, Centrul Cultural și Educațional Freidorfși Kuncz, Casa Memorială Corneliu Miklosi, reamenajarea parterului Palatului Culturii, Muzeul Banatului, Muzeul de Apă AQUATIM, Muzeul Tehnic de Transport în comun, Uzina de Apă Timișoara, Centrala Hidroelectrică Timișoara etc.

Totodată, infrastructura culturală a municipiului Timișoara oferă în anul 2030 programe diverse și accesibile pentru comunitate, ce includ atât arta tradițională, cât și cea contemporană prin diverse instalații, evenimente, conferințe și workshop-uri dezvoltate special pentru transmiterea de know-how, alături de o susținere activă pentru artiștii locali și inițiativele culturale independente din partea instituțiilor culturale.

De asemenea, investițiile publice precum MultipleXity – Centrul pentru Artă, Tehnologie și Experiment din Timișoara, restaurarea Castelului Huniade, reabilitarea Muzeului Satului Bănățean, realizarea Centrului de Cultură Mărășești, intervențiile realizate la nivelul infrastructurii culturale existente din municipiul Timișoara și intervenții de realizare de noi dotări culturale în ZUF (ex. Sânandrei, Dudeștii Noi, Bucovăț, Remetea Mare sau Moșnița Nouă), au garantat un acces egal la cultură pentru toți cetățenii și toate

categoriile sociale: populația din mediul urban, populația din mediul rural, persoanele din grupurile vulnerabile, persoane vârstnice, copii și tineri, persoane din comunități izolate etc.

Din punct de vedere turistic, municipiul Timișoara este punctul de plecare către o ofertă bogată de atracții la nivelul zonei de influență, județean, dar și la nivel regional, turiștii petrecând mai multe zile aici pentru a putea parcurge cât mai multe dintre obiectivele teritoriului. La nivelul municipiului Timișoara și ZUF, principalele zone de petrecere a timpului liber se întind în prezent dincolo de perimetrul centrului istoric al municipiului, cartierele istorice oferind turiștilor și locuitorilor noi obiective pe care le pot descoperi la fiecare pas. Municipiul Timișoara oferă o gamă variată de opțiuni pentru petrecerea timpului liber, parcurile și spațiile verzi au fost extinse prin diferite proiecte de reabilitare, modernizare, dotare sau regenerare urbană a anumitor zone, lucru care a oferit locuitorilor și turiștilor o serie de noi spații și locuri de relaxare și recreere – Pădurea Parc din nordul municipiului, culoarul Bega oferă facilități sportive moderne cu terenuri de tenis, bazine de înot, piste pentru ciclism și terenuri de joacă, și inclusiv proiectul Timișoara verde-albastră început în anul 2023 și continuat în fiecare an, oferă evenimente, instalații urbane și artistice pe canalul Șubuleasa, alături de cel mai mare spațiu pentru festivaluri în zona Pădurii Bistra.

Rețeaua verde-albastră din jurul Timișoarei, realizată din totalitatea cursurilor de apă, împreună cu rețeaua canalelor de desecare din ZUF (Moșnița Nouă, Dudeștii Noi, Săcălaz etc.) au devenit scheletul rețelei și au facilitat pătrunderea naturii în oraș, sprijinind biodiversitatea și dezvoltarea de noi spații de recreere și interacțiune socială. Alături de canalul Bega, municipiul Timișoara și ZUF beneficiază de un coridor verde, cu zone de promenadă atractive, baze sportive și terenuri de sport accesibile și disponibile tuturor locuitorilor, transformate într-o rețea continuă de spații verzi.

Cu moștenirea sa multietnică, spiritul său creativ, municipiul Timișoara are un caracter unic, pe care îl percepe orice oaspete ce vizitează orașul. Poziționarea geografică, vastul patrimoniu arhitectural, istoria sa captivantă, canalul navigabil Bega, viața culturală diversă, multitudinea de spații verzi – toate acestea au făcut din Timișoara o atracție turistică de neocolit. Identitate turistică și culturală a fost promovată printr-o serie de campanii care au sporit vizibilitatea destinației, stârnind interesul vizitatorilor care au descoperit o serie de pachete cultural-turistice integrate la nivelul municipiului Timișoara și a teritoriului de influență a acestuia – cu accent către centrele secundare Bucovăț, Dudeștii Noi, Sânandrei, Șag, Moșnița Nouă și Giarmata, axate pe activități recreative, de petrecere a timpului liber și culturale, însă cu potențial de dezvoltare și către alte zone care beneficiază de vaste resurse turistice naturale care au devenit suportul unor noi produse turistice în Sânmihaiu Român, Giroc sau Remetea Mare.

Traseele turistice și proiectele precum TimWalks au generat o rețea interconectată de semnalistică stradală unitară la nivelul întregului teritoriu, oferind turiștilor și locuitorilor posibilitatea de a explora pe jos sau cu bicicleta, istoria locală, arhitectura și parcurile existente. Traseele, adaptate în funcție de preferințele turiștilor și locuitorilor, înglobează informații referitoare la monumentele și stilurile arhitecturale, elementele de urbanism și peisagistică, evenimentele istorice, dar și legendele și poveștile relevante pentru teritoriu.

S-a consolidat astfel identitatea Timișoarei drept o destinație a experiențelor artistice și culturale, plină de dinamism, cu o comunitate multiculturală, binevoitoare și implicată în dezvoltarea constantă a orașului pentru oameni, aflată în conexiune și colaborare cu centrele secundare din zona urbană funcțională, promovând astfel la nivelul teritoriului un pachet turistic complex, lider național în sectorul cultural-turistic și pol în rutele culturale și turistice europene.

CAPACITATE ADMINISTRATIVĂ | Timișoara se remarcă prin revoluționarea interacțiunii dintre administrația publică locală și comunitate, prin asumarea principiilor guvernării deschise și implicarea cetățenilor în toate procesele locale de decizie. Procesul de deschidere a administrației către comunitate a creat o efervescență sporită, Timișoara fiind etalonul de bună practică în ceea ce reprezintă în anul 2030 o administrație participativă și incluzivă și cu o calitate crescută a vieții. Veniturile bugetului local sunt cele mai ridicate la nivelul reședințelor de județ, iar această performanță continuă să se fundamenteze pe o politică sustenabilă de investiții și o competitivitate ridicată. Investițiile în corpul de funcționari publici și

personal contractual, cu un nivel ridicat de competențe, asigură un grad înalt de transparență, integritate și etică.

Dezvoltarea continuă a orașului este posibilă și datorită asumării unui rol coordonator la nivelul zonei urbane funcționale. Timișoara este cel mai important pol de creștere economică din România și își asumă creșterea continuă a elementelor de competitivitate la nivel regional, oferind un suport substanțial UAT-urilor componente. Exportarea de către Timișoara a bunelor practici privind guvernarea deschisă și un model de dezvoltare sustenabil și competitiv au transformat zona urbană funcțională.

12.2. MISIUNEA

Misiunea pentru municipiul Timișoara cu orizont de timp 2030 este să devină o metropolă europeană de referință, bazată pe inovație, sustenabilitate și multiculturalism, cu un accent pe dezvoltarea comunității locale și calitatea vieții. Aceasta presupune promovarea unei dezvoltări echilibrate, sprijinirea mediului antreprenorial, consolidarea poziției de destinație culturală europeană și angajarea fermă pentru atingerea neutralității climatice. Toate aceste obiective trebuie să fie realizate cu respect față de mediu și cu implicarea activă a cetățenilor în procesul decizional.

PROFIL SPAȚIAL ȘI FUNCȚIONAL | Pentru dezvoltarea într-un mod echilibrat și coerent al teritoriului, Primăria Municipiului Timișoara se implică activ în dezvoltarea și susținerea proiectelor de regenerare urbană a cartierelor istorice Cetate, Fabric, Iosefin, Elisabetin (zona condominii) sau a cartierelor emblematice Traian și Mocioni, precum și a zonelor și a piețelor agroalimentare din Timișoara – zona Oituz-Popa Șapcă, zona Aurora-Flavia, zona Dacia, Piața Doina, Piața Șagului, Piața Lipovei, Piața Dâmbovița etc. La acestea se adaugă și parteneriatul demarat împreună cu Ministerul Transporturilor și Infrastructurii privind regenerarea urbană pe infrastructura feroviară publică în zone precum: Ronaț Triaj, zona Gară Timișoara Sud, Timișoara Nord, Timișoara Est, Piața 700, Piața Consiliului Europei sau zona lizieră Pădurea Verde, alături de o serie de proiecte de amenajare de spații publice și dotări.

Alături de aceste zone, localități precum Dumbrăvița, Giroc și Moșnița Nouă, devin centre secundare axate pe dezvoltarea zonelor rezidențiale și a serviciilor conexe locuirii, fiind necesare investiții în proiecte ce țin de creșterea calității spațiilor publice și redarea spațiului public către comunitate.

Aceste proiecte sunt sprijinite și de o comunitate locală activă, implicată și de o comunitate de profesioniști din domeniu, ce au ajutat la conturarea unor obiective clare de dezvoltare a municipiului Timișoara și a zonei urbane funcționale prin intermediul Planului Urbanistic General și al Masterplanului de dezvoltare a rețelei verzi-albastre din jurul municipiului Timișoara.

Deciziile Primăriei Municipiului Timișoara în ceea ce privește dezvoltarea urbană sunt fundamentate de un cadrul strategic și operațional coerent, administrația locală beneficiind de o bază de date urbane și instrumente digitale care cumulează informații din toate domeniile și sunt transpuse într-un sistem integrat (GIS) – instrument care colectează într-un format digital rețelele și infrastructura publică pentru a crea un model digital al orașului. Acest instrument va permite implementarea unei dezvoltări coerente a municipiului și o planificare atentă a fiecărei lucrări de investiții din oraș, publică sau privată, creând o copie digitală orașului, infrastructurii și dezvoltării acestuia.

Sunt pregătite astfel de Primăria Municipiului Timișoara viitoarele investiții din cartierele municipiului, realizarea de PUZ-uri pentru zone importante ale orașului cum sunt Canalul Bega, cartierele Iosefin, Traian, Cetate, Dacia, Fabric, Circumvalațiunii etc. precum și posibilitatea de realizarea de concursuri de soluții de arhitectură pentru Piața Operei, Piața 700, Piața Lipovei, Piața Doina sau a zonelor de regenerare urbană pe infrastructura feroviară publică.

Timișoara beneficiază de un profil spațial distinct, fiind compus dintr-o serie de cartiere care beneficiază de un caracter unic. Misiunea Primăriei este de a dezvolta cartierele astfel încât acestea să fie deschise comunității, cu servicii și dotări la care se poate ajunge la pas, cu spații verzi și locuri de joacă, cu o

conexiune eficientă către celelalte părți ale orașului și zona urbană funcțională, cu evenimente dedicate cartierelor și cu cetățeni implicați în procesul decizional care îi afectează în mod direct.

Primăria Municipiului Timișoara își propune să devină un facilitator al colaborării între administrație și cetățeni, mediul academic, economic și civic, menținând în permanență o conexiune solidă cu ideile acestora. În acest scop, bugetarea participativă și proiectele de tip Decidem Timișoara au un rol crucial în modelarea orașului, prin implicarea cetățenilor încă de la stadiul de planificare al proiectelor. Pentru a facilita relația dintre administrația locală și cetățeni, se propune implementarea funcției de Șef de Cartier, care va acționa ca un intermediar între cetățeni și autorități, colectând informații, cereri și sesizări specifice fiecărui cartier și direcționându-le către responsabilii desemnați.

Totodată, pentru a aloca resurse într-un mod cât mai sustenabil, administrația locală are nevoie de a implementa un centralizator al situației monumentelor istorice și al clădirilor monument deținute de către proprietarii privați, pentru a putea acorda un sprijin acestora în consolidarea și valorificarea patrimoniului cultural al municipiului.

EDUCAȚIE | Municipalitatea reprezintă unul din actorii principali în ceea ce înseamnă dezvoltarea sistemului educațional. Acesta este un partener cheie în toate investițiile care vizează infrastructura școlară, dotarea cu material didactic modern și inovativ. În termeni de accesibilitate, municipalitatea se asigură că construcția și extinderea orașului, inclusiv și dezvoltarea suburbană are loc în termeni și condiții care iau în considerare necesitatea de a pune la dispoziție cetățenilor servicii publice de înaltă calitate, în special servicii educaționale. În ceea ce privește învățământul universitar, municipalitatea reprezintă un partener de încredere în domeniul cercetării, susținând activitatea universităților din municipiu în orice eveniment/proiect/plan sau pentru orice alte eventuale necesități. Primăria Municipiul Timișoara se implică activ în parteneriate dintre mediul de afaceri și școlile profesionale sau universitățile de profil, susținând integrarea tinerilor în câmpul muncii, pe de-o parte, și transferul tehnologic al cercetării către piață – pe de altă parte.

SĂNĂTATE | Pentru dezvoltarea serviciilor medicale, Primăria municipiului Timișoara alături de direcțiile și instituțiile subordonate, parteneri și primării locale, continuă investițiile și dezvoltă parteneriate pentru investiții, în vederea îmbunătățirii și extinderii infrastructurii, precum și pentru atragerea personalului medical calificat și dezvoltarea competențelor personalului existent. Primăria Timișoara investește în dezvoltarea și modernizarea infrastructurii medicale pentru a asigura un mediu adecvat și echipamentele necesare pentru furnizarea de servicii medicale de calitate. Aceasta include construirea și renovarea spitalelor, clinicilor și centrelor de sănătate, asigurarea accesului la echipamente medicale moderne și furnizarea de facilități adecvate pentru personalul medical. Este consolidată colaborarea cu instituțiile medicale din oraș, cum ar fi spitalele și clinicile, pentru identificarea și abordarea nevoilor comunității în ceea ce privește serviciile medicale. Prin dialog și parteneriate, se încearcă îmbunătățirea eficienței și accesibilității serviciilor medicale. Sunt implementate programe de sănătate publică care vizează prevenirea și gestionarea bolilor, promovarea unui stil de viață sănătos și educarea comunității cu privire la aspectele legate de sănătate. Aceste programe includ campanii de vaccinare, programe de screening pentru depistarea precoce a bolilor și programe de informare și educație în domeniul sănătății. De asemenea, se urmărește identificarea și eliminarea inegalităților în accesul la servicii medicale și promovarea unui sistem de sănătate echitabil.

SERVICII SOCIALE | Misiunea Primăriei Timișoara în dezvoltarea serviciilor sociale este de a asigura un mediu adecvat și de sprijin pentru cetățenii săi în nevoie. Prin intermediul diferitelor programe și inițiative, Primăria Timișoara își propune să promoveze și să dezvolte servicii sociale de calitate, care să răspundă nevoilor diverse ale comunității. Astfel, este asigurat accesul cetățenilor la servicii esențiale precum asistență medicală, alimentație, adăpost și îngrijire pentru persoanele în vârstă sau cu dizabilități. Aceste servicii sunt esențiale pentru a asigura bunăstarea și siguranța cetățenilor. Se continuă investițiile în dezvoltarea și îmbunătățirea serviciilor de asistență socială, cum ar fi centrele de consiliere și sprijin pentru familii, serviciile de consiliere și sprijin pentru tineri, precum și programele de reintegrare a persoanelor aflate în situații de vulnerabilitate. Primăria municipiului Timișoara, împreună cu primăriile partenere ale

localităților din ZUF, promovează integrarea socială a grupurilor vulnerabile, inclusiv a persoanelor cu dizabilități, a copiilor abandonați sau orfani, a persoanelor dependente de substanțe și a celor care se confruntă cu probleme de sănătate mentală. Aceasta se realizează prin oferirea de servicii de consiliere, formare profesională, sprijin în căutarea de locuri de muncă și facilitarea accesului la educație și cultură. Sunt consolidate parteneriatele cu organizații neguvernamentale și alte instituții pentru a asigura o abordare integrată și coordonată în furnizarea serviciilor sociale. Prin parteneriate și colaborări eficiente, se încearcă maximizarea resurselor și eficacitatea serviciilor oferite comunității.

ECONOMIE | Autoritățile publice locale din municipiul Timișoara reprezintă un partener de încredere al mediului de afaceri, fiind mereu deschis către parteneriate și oferirea de activități suport pentru activitățile economice. Primăria Municipiului Timișoara este interesată de atragerea investitorilor în oraș prin oferta de servicii suport, terenuri disponibile pentru construcții, dezvoltarea infrastructurii de utilități (unde e cazul), etc. Autoritățile locale sunt implicate activ în parteneriate publice private în domeniul cercetării, transferului tehnologic, conferințe, evenimente, forumuri, etc.

MOBILITATE | Pentru a stabiliza rolul de nod logistic TEN-T, Primăria Municipiului Timișoara accelerează eforturile de prioritizare a proiectelor de infrastructură de transport de mare capacitate, parte a rețelei TEN-T Centrale și accentuează demersurile de susținere a aeroportului și a legăturilor feroviare din teritoriu. În colaborare cu CFR și UAT-urile afectate se creează un proiect pilot pentru asigurarea transportului metropolitan pe ruta Timișoara – Reșița prin care se modernizează linia de cale ferată și se transformă gările în noduri intermodale cu facilități conexe, care devin vector de dezvoltare și regenerare urbană, punând accentul pe deplasările nemotorizate. Proiectul este apoi implementat și extins în aria de influență a municipiului Timișoara. În colaborare cu localitățile din ZUF, Primăria Municipiului Timișoara continuă să susțină și să extindă transportul public municipal de mare capacitate (tramvai și troleibuz) către localitățile adiacente precum Moșnița Nouă, Giroc, Dumbrăvița. Ghiroda și începe procesul de creare a unei rețele de parcări de transfer la marginea municipiului. Pentru a crește atractivitatea rețelei de tramvai se continuă demersurile de modernizare și extindere în două faze, întâi prin continuarea lucrărilor din partea de nord, iar apoi prin începerea lucrărilor modernizare în partea de sud și extinderea tramvaiul către cartierul Freidorf. De asemenea, municipiul Timișoara continuă lucrările de închidere a inelului IV în zona Solventului, și demarează lucrările pentru închiderea inelului IV în zona de Nord și Est, definind totodată și traseul inelului II. Primăria municipiului trebuie să continue să optimizeze politica de parcare prin extinderea zonelor tarifate, optimizarea / reducerea spațiului ocupat de parcările la sol în favoarea folosirii străzii ca spațiu public atractiv și sigur pentru deplasările nemotorizate. Primăria Municipiului Timișoara va elabora proiecte de regenerare urbană în colaborare cu cetățenii pentru transformarea zonelor centrale ale cartierelor, începând cu proiecte pilot în cartierul Dacia (Circumvalațiunii). De asemenea, proiectele de regenerare sunt continuate în zona centrală, asigurând perspectiva unor trasee pentru deplasări nemotorizate neîntrerupte între centru și periferie. Primăria Municipiului Timișoara va trebui să investească în repararea / revizuirea treptată a rețelei de piste pentru biciclete pentru a aduce această infrastructură la un nivel de serviciu adecvat. Mai mult de atât, la fel ca în cazul liniilor de transport public, primăria municipiului va trebui să se coordoneze cu UAT-urile din ZUF și cu Consiliul Județean în dezvoltarea coridoarelor velo macro-regionale și de cicloturism, prin configurarea coridorului verde-albastru Bega și crearea legăturilor cu EuroVelo 6 și 13. Totodată, Sistemul de Management al Traficului va fi dezvoltat în continuare de către Primăria Municipiului Timișoara, iar aceasta va crește investițiile în capacitatea administrativă pentru a putea procesa datele produse de sistem. Pentru a asigura trecerea la următorul nivel de digitalizare în mobilitate, primăria trebuie să își asume negocieri și parteneriate cu operatorii de servicii de mobilitate pentru a colecta date și integra date și pentru a putea construi prima platformă completă de MaaS din România.

UTILITĂȚI PUBLICE | În vederea atingerii țintelor definite prin SIDU cu privire la domeniul utilităților publice, instituțiile administrațiile locale, cele județene din subordinea administrației centrale, companiile publice și operatorii privați vor întreprinde măsuri și vor realiza proiecte de investiții realiza investiții masive în infrastructura energetică (producție, transport și distribuție energie electrică, termică, iluminat public), în cea de apă și apă uzată, de telecomunicații, precum și în cea de gestiune a deșeurilor. Acestea vor fi

concentrate în zonele cele mai deficitare din perspectiva deservirii, care cel mai adesea se suprapun cu noile zone construite de la periferia municipiului și localitățile rurale care fac parte din zona urbană funcțională. Beneficiile acestor intervenții sunt multiple, de la conformarea cu directivele europene și legislația din domeniu, până la creșterea calității vieții și incluziunea socială (de ex. prevenirea sărăciei energetice).

MEDIU ȘI PROTECȚIA MEDIULUI | În scopul atingerii țintelor stabilite prin acest document strategic cu privire la mediu și riscuri, serviciile publice deconcentrate și alte instituții din subordinea administrației centrale, dar și entitățile de drept privat își concentra eforturile pe reducerea poluării aerului, apelor, solurilor, dar și a celei fonice, pe conservarea biodiversității și protejarea patrimoniului natural, consolidarea și integrarea infrastructurii verzi-albastre, prevenirea riscurilor naturale și antropice, respectiv mai buna gestionare a situațiilor de urgență. Toate acestea vor avea beneficii asupra bunăstării populației și a atractivității zonei.

TURISM, CULTURĂ, PATRIMONIU ȘI PETRECEREA TIMPULUI LIBER | Pentru a valorifica pe deplin resursele teritoriului și pentru a continua moștenirea culturală a proiectului Timișoara – Capitală Europeană a Culturii 2023, Primăria Municipiului Timișoara alături de direcțiile și instituțiile subordonate, parteneri și primării locale, trebuie continuă investițiile importante realizate până în prezent pentru întreținerea și regenerarea spațiului public, dezvoltarea și modernizarea infrastructurii culturale, a infrastructurii de petrecere a timpului liber, reabilitarea și protejarea patrimoniului cultural, promovarea diversității culturale, precum și pentru activarea comunității locale prin diversele evenimente și activități cultural-artistice și recreative.

De asemenea, misiunea Primăriei Municipiului Timișoara este de a crește constant calitatea și atractivitatea vieții locuitorilor și turiștilor din Timișoara, realizând constant sesiuni de bugetare participativă, oferind astfel șansa de a dezvolta proiecte pentru comunitate, împreună cu comunitatea. Clădirile și spațiile urbane din cadrul zonelor istorice, cu precădere din perimetrul centrului istoric, sunt reabilitate și, prin natura activităților pe care le găzduiesc, asigură un echilibru între locuirea la standarde ridicate în zona centrală și desfășurarea de activități culturale, turistice, educaționale și sociale. Cartierul Fabric reprezintă un exemplu de bune practici în ceea ce privește abordarea integrată a procesului de reabilitare a unui cartier istoric și dezvoltarea unui „living lab” care facilitează de colaborarea dintre administrația publică locală, specialiștii în domeniul protejării patrimoniului, comunitatea locală (utilizatorii spațiilor și clădirilor publice) și proprietarii de clădiri.

Alături de Fabric, cartierele Iosefin și Elisabetin fac parte dintr-un întreg proces de regenerare urbană ce pun accent atât pe regenerarea fondului construit, cât și pe componenta socială și integrarea comunităților în viața cartierului. Activitățile de reabilitate a patrimoniului cultural și activitățile educaționale în domeniu fac din municipiul Timișoara un centru regional și național de excelentă pentru formarea și instruirea specialiștilor (arhitecți, ingineri, restauratori componente artistice) și meșterilor locali în domeniul restaurării patrimoniului construit, valorificând și dezvoltând astfel comunitatea de specialiști din zonă, alături de implicarea permanentă a administrației locale, împreună cu Centrul de Proiecte și Biroul Reabilitare Cartiere Istorice din cadrul Direcției Generale Urbanism și Planificare Teritorială a Primăriei Municipiului Timișoara.

CAPACITATE ADMINISTRATIVĂ | Primăria Municipiului Timișoara și-a asumat principiile guvernării deschise la nivel local, aderând la numeroase inițiative naționale și europene ce promovează administrații participative și incluzive. Consolidarea acestor principii trebuie să se realizeze gradual prin îmbunătățirea instrumentelor de participare publică, fie că vorbim de creșterea calității dezbaterilor publice, bugetarea participativă, relaționarea formală și informală cu mediul asociativ, de afaceri, academic sau cu grupurile civice și, desigur, publicarea de date publice în format deschis. Toate acestea conduc la o implicare crescută a comunității în procesele de decizie și la decizii publice bazate pe priorități și date bine fundamentate.

Primăria Municipiului Timișoara trebuie să își asume îmbunătățirea capacității de planificare strategică, atât prin investiții în componenta de planificare financiară, analiza cost-beneficiu a investițiilor și diversificarea surselor de venituri, dar mai ales prin investiții în oameni, prin profesionalizarea continuă a

corpului de funcționari publici și personal contractual ce beneficiază de programe de formare adaptate nevoilor lor și ale instituției. Atât pentru componenta de planificare, cât mai ales pentru componenta de monitorizare și evaluare, este nevoie de o abordare unitară și transparentă, dar și de implicarea comunității și expertizei externe pentru a conduce la o creștere graduală a calității serviciilor publice oferite.

La nivelul zonei urbane funcționale, este necesar ca Timișoara să se proiecteze ca un centru de expertiză și de transfer de bune practici. Principiile asumate de Timișoara trebuie asumate și de UAT-urile componente, în special privind guvernarea deschisă, investițiile în oameni și asigurarea unui model de investiții sustenabil. Este important ca dezvoltarea accelerată a orașului să fie urmată și de o dezvoltare a UAT-urilor componente, nu doar din perspectivă economică, cât mai ales a indicatorilor privind calitatea vieții.

13. OBIECTIVE ȘI DIRECȚII DE ACȚIUNE

13.1. OBIECTIV STRATEGIC O1 – TIMIȘOARA ORAȘ - MAGNET: ZONĂ URBANĂ FUNCȚIONALĂ ATRACTIVĂ CU SERVICII PUBLICE MODERNE ȘI ACCESIBILE CE ASIGURĂ O CALITATE RIDICATĂ A VIEȚII

Descriere obiectiv strategic | Obiectivul propune creșterea calității vieții și a oportunităților de dezvoltare socială, la nivelul municipiului Timișoara și al localităților din Zona Urbană Funcțională prin îmbunătățirea serviciilor publice dedicate cetățenilor precum și prin îmbunătățirea și creșterea calității spațiului public urban. Astfel, locuitorii din municipiul Timișoara și ZUF vor beneficia de acces echitabil la dotări publice performante și la condiții optime de dezvoltare pentru un trai decent, ceea ce va crește, considerabil, atractivitatea zonei.

Acest obiectiv poate fi atins prin realizarea de investiții în modernizarea și extinderea infrastructurii de servicii și dotări publice, precum și în formarea sau atragerea personalului calificat în domeniile relevante, pentru a crește calitatea ofertei. Se urmărește, de asemenea, îmbunătățirea calității spațiului public și a fondului locativ, alături de o imagine urbană reprezentativă, care valorifică în mod sustenabil specificul local și susține o ofertă diversă de activități comunitare, contribuind la consolidarea spiritului identitar al municipiului și al zonei urbane funcționale.

13.1.1. OBIECTIV SPECIFIC OS1.1 – TERITORIU ATRACTIV, REVITALIZAT, CU IMAGINE URBANĂ REPREZENTATIVĂ CARE VALORIFICĂ SPECIFICUL LOCAL ȘI ASIGURĂ O CALITATE RIDICATĂ A LOCUIRII ȘI A SPAȚIILOR PUBLICE CA SUPORT PENTRU DEZVOLTAREA COMUNITĂȚILOR

Obiectivul are ca scop creșterea standardului de locuire prin realizarea unor intervenții integrate la nivelul arealelor din cadrul zonelor de locuințe atât de la nivelul municipiului Timișoara, cât și la nivelul zonei de intervenție, cu accent pe comunele Dumbrăvița, Giroc și Moșnița Nouă – centre secundare axate pe dezvoltarea zonelor rezidențiale și a serviciilor conexe locuirii), menite să redea spațiul public comunităților și să rezolve disfuncționalitățile cu care se confruntă cartierele și zonele rezidențiale. Intervențiile de regenerare urbană vor fi identificate prin consultarea directă a comunității locale, fiind încurajată implicarea activă a cetățenilor în procesul de dezvoltare a orașului și printr-o planificare inteligentă a noilor dezvoltări teritoriale pe baza planurilor urbanistice asumate și dezvoltate împreună cu comunitatea locală.

Timișoara, la fel ca multe alte centre urbane, trebuie să accentueze procesele de regenerare urbană ținând cont de principiul "orașului de 15 minute". Sentimentul de apartenență la o comunitate va fi susținut prin măsuri care să contribuie la stimularea participării civice, prin crearea de centralități secundare (centre comunitare, spații publice deschise, echiparea teritoriului cu dotări urbane care să ajute comunitatea să își găsească locul în cartierele în care locuiesc). Aceste centralități secundare pot contribui la implicarea comunității, dezvoltarea de evenimente cu și pentru aceștia, precum și la un acces mai echitabil la resursele orașului.

Este important ca întreaga comunitate să aibă oportunitatea de a contribui la crearea unui oraș sustenabil, indiferent de statut social, vârstă, sex sau etnie. În acest sens, obiectivul propune de a încuraja implicarea locuitorilor în procesul de dezvoltare urbană. Construirea unui oraș sustenabil reprezintă un angajament pe termen lung între actorii locali și comunitate. Existența unor zone la nivelul cartierelor de locuințe, destinate comunicării la nivel restrâns, permite facilitarea unor legături între locuitori și alți actori locali. Această inițiativă consolidează sentimentul de apartenență comunitară pe termen mediu și lung și sporește implicarea în dezvoltarea urbană.

Această reîntoarcere a orașului către cartiere trebuie extinsă și la nivelul zonei periurbane unde noile dezvoltări (mai ales în Dumbrăvița, zona Ghiroda Nouă, Giroc, Chișoda sau Moșnița Nouă) au o nevoie acută de dotări aferente locuirii. Atractivitatea orașului este dependentă de calitatea locuirii. De aceea, pentru a reține și posibil atrage populație, Timișoara și localitățile din proximitatea orașului trebuie să faciliteze cetățenilor accesul la dotări de proximitate, zone de agrement și servicii publice de calitate, de la învățământ până servicii de sănătate. Aceste investiții trebuie completate de întărirea spiritului comunitar și desigur promovarea unui stil de viață activ și sănătos.

Acest obiectiv va fi operaționalizat prin intermediul următoarelor **direcții de acțiune**:

D1.1.1. Creșterea calității spațiilor publice, cu prioritate a celor identitare, în cartierele istorice;

D1.1.2. Creșterea calității spațiilor publice din zonele de locuințe colective (condominii);

D1.1.3. Creșterea calității locuirii prin dezvoltarea de centralități locale, modernizarea și completarea sistemului de servicii destinate comunităților locale;

D1.1.4. Dezvoltare inteligentă și planificată a municipiului Timișoara și a zonei urbane de influență.

13.1.2. OBIECTIV SPECIFIC OS1.2 – PROCESUL DE FORMARE A NOILOR GENERAȚII ARE LOC ÎNTR-UN MEDIU EDUCAȚIONAL INOVATIV ȘI MODERN, ACTUAL ȘI ADAPTAT NEVOILOR DIN PREZENT, PROPICE DEZVOLTĂRII ARMONIOASE ȘI INTEGRATE A TINERILOR

Acest obiectiv se concentrează pe furnizarea condițiilor necesare pentru un sistem educațional optim pentru formarea tinerilor într-un mod echilibrat. Aceste condiții includ infrastructură modernă, resurse materiale avansate și personal specializat în sprijinirea unui proces educațional de înaltă calitate. În plus, dezvoltarea noilor generații va fi realizată prin tranziția conținuturilor didactice în mediul digital, extinderea opțiunilor alternative de învățare și furnizarea orientării în carieră în funcție de preferințele tinerilor și competențele necesare pe piața muncii.

Acest obiectiv va fi operaționalizat prin intermediul următoarelor **direcții de acțiune**:

D1.2.1. Dezvoltarea, extinderea și modernizarea infrastructurii de învățământ preșcolar, primar, gimnazial și liceal, inclusiv a infrastructurii de învățământ special;

D1.2.2. Dezvoltarea, extindere și modernizarea infrastructurii de învățământ vocațional, profesional și tehnic în acord cu cerințele pieței forței de muncă;

D1.2.4. Dezvoltarea și modernizarea infrastructurii de învățământ universitar.

13.1.3. OBIECTIV SPECIFIC OS1.3 – SERVICII MEDICALE MODERNE, PERFORMANTE, CE UTILIZEAZĂ CELE MAI NOI TEHNOLOGII ÎN DOMENIU ȘI O INFRASTRUCTURĂ DE CALITATE, ADAPTATE LA NEVOILE CETĂȚENILOR

Obiectivul pune accent pe îmbunătățirea stării de sănătate a populației prin măsuri de prevenție și stimulare a vieții active a populației, pe îmbunătățirea serviciilor socio-medicale și pe asigurarea unui acces echitabil și facil la aceste servicii. Sunt promovate măsuri de creștere a gradului de informare și conștientizare la nivelul populației generale, în ceea ce privește nevoia adoptării unui stil de viață sănătos pentru îmbunătățirea stării de sănătate, inclusiv oferirea de facilități care să susțină acest mod de viață. Este necesară totodată realizarea unei infrastructuri fizice moderne și unitare, creșterea gradului la dotări specifice, adaptate nevoilor actuale și care folosesc noile tehnologii, precum și prin intercorelarea specialităților medicale și creșterea competențelor personalului socio-medical, pentru a face față noilor provocări din domeniu.

Acest obiectiv va fi operaționalizat prin intermediul următoarelor **direcții de acțiune:**

D1.3.1. Infrastructură medico-socială modernă și echipată cu cele mai noi tehnologii medicale, capabilă să asigure o abordare holistică a pacientului;

D1.3.2. Îmbunătățirea calității serviciilor medico – sanitare;

D1.3.3. Promovarea unui mod sănătos de viață, pentru prevenția bolilor.

13.1.4. OBIECTIV SPECIFIC OS1.4 – REȚEA DE CENTRE ȘI SERVICII SOCIALE ADAPTATĂ NEVOILOR PERSOANELOR VULNERABILE, AVÂND LA BAZĂ O INFRASTRUCTURĂ PERFORMANTĂȘI DOTĂRI DE CALITATE

Obiectivul vizează îmbunătățirea performanțelor sistemului de servicii sociale, prin creșterea gradului de dotare și îmbunătățirea infrastructurii, creșterea gradului de pregătire a personalului precum și pe sporirea parteneriatelor cu organizații neguvernamentale relevante, furnizoare de servicii sociale. Aceste îmbunătățiri vor permite o abordare axată mai mult pe prevenție și generarea de impact social pozitiv sustenabil, care pune în centru beneficiarul de servicii sociale ca parte implicată activ în procesele specifice pentru ieșirea din starea de vulnerabilitate, cu efecte pe termen lung, sustenabile.

Acest obiectiv va fi operaționalizat prin intermediul următoarelor **direcții de acțiune:**

D1.4.1. Creșterea calității serviciilor sociale prin modernizarea și dotarea infrastructurii și îmbunătățirea competențelor personalului;

D1.4.2. Incluziunea socială a copilului și/sau familiei din categoriile vulnerabile;

D1.4.3. Incluziunea socială a persoanelor vârstnice și cu dizabilități;

D1.4.4. Integrarea socială a persoanelor din comunitățile marginalizate;

D1.4.5. Sprijin în vederea creșterii capacității de integrare socială pentru alte categorii vulnerabile.

13.2. OBIECTIV STRATEGIC O2 – MUNICIPIUL TIMIȘOARA – CENTRU REGIONAL INOVATIV CARE SPRIJINĂ DEZVOLTAREA UNUI SISTEM ECONOMIC BAZAT PE CERCETARE-DEZVOLTARE-INOVARE, RESURSĂ UMANĂ CALIFICATĂ ȘI SPIRIT ANTREPRENORIAL

Descriere obiectiv strategic | Dezvoltarea economică a municipiului Timișoara are la bază noile tendințe din domeniul inovării, tehnologiei și cunoașterii, fapt care creează premise pentru dezvoltarea economiei cunoașterii, care are ca și elemente cheie: Valoarea Adăugată Brută mare și remunerare salarială înaltă. Dezvoltarea economică este susținută de transferul tehnologic al produselor rezultate din activitățile de CDI. Resursa umană calificată reprezintă un alt element esențial în dezvoltarea economică și un factor cheie în procesul de atragere a capitalului străin pentru dezvoltarea mediului de afaceri local. Alinierea aptitudinilor și specializarea inteligentă în servicii de cunoaștere intensivă (ex. IT&C, servicii profesionale, industrii creative) duc la crearea unui ecosistem funcțional și reprezintă un element de atractivitate a municipiului pentru investitori. Antreprenoriatul, integrat inițial în lanțul valoric al marilor investitori, creează oportunități pentru creșterea și dezvoltarea afacerilor locale, acestea devenind elemente esențiale ale economiei locale.

13.2.1. OBIECTIV SPECIFIC OS2.1 – DESTINAȚIE DE BUSINESS CU CEA MAI OFERTANTĂ EXPERIENȚĂ DIN REGIUNE[298]

Atragerea investitorilor în municipiul Timișoara reprezintă o prioritate atât pentru autorități cât și pentru mediul de afaceri existent. Atractivitatea municipiului este descrisă de disponibilitatea unui bazin larg de forță de muncă bine calificată, poziționarea geografică favorabilă, servicii suport dezvoltate, digitalizate, bazate pe transparență, cooperare și exemple de bune practici în domeniul PPP. Antreprenoriatul local este stimulat și susținut de către autoritățile locale, mediul de afaceri și marile companii din municipiu.

Acest obiectiv va fi operaționalizat prin intermediul următoarelor **direcții de acțiune:**

D2.1.1. Dezvoltarea infrastructurii, a serviciilor suport și promovarea antreprenoriatului;

D2.1.2. Tehnologizarea, digitalizarea (tehnologii verzi, automatizare, robotizare, IoT, AI, Big Data, Cloud, Security, 5G, Machine Learning, Blockchain) și internaționalizarea IMM-urilor;

D2.1.3. Stimularea parteneriatelor și a clusterelor intersectoriale, prin dezvoltarea celor existente și includerea industriilor culturale și a serviciilor creative.

13.2.2. OBIECTIV SPECIFIC OS2.2 – HUB AL TALENTELOR ȘI COMPETENȚELOR RELEVANTE PENTRU VIITOR

Factorul uman, alături de creșterea economică, reprezintă elementele-cheie ale unei dezvoltări economice sustenabile pe termen lung. La nivel local sunt demarate politici de formare și retenție a talentelor care pot produce valoare adăugată pentru economia locală, prin îmbunătățirea relațiilor de colaborare dintre mediul educațional și mediul economic. Accentul pe dezvoltarea resursei umane este pus încă în mediul școlar și liceal, autoritățile locale fiind un partener de încredere în formarea și specializarea forței de muncă. Mediul de afaceri, mediul universitar și liceal și autoritățile locale cooperează eficient pentru dezvoltarea competențelor relevante și adaptate la noile tendințe digitale.

Acest obiectiv va fi operaționalizat prin intermediul următoarelor **direcții de acțiune:**

D2.2.1. Sprijinirea formării și specializării forței de muncă (creșterea pe scara competențelor) pentru adaptarea la economia bazată pe cunoaștere și noile tendințe privind viitorul muncii;

D2.2.2. Atragerea și retenția talentelor de la nivel național și internațional;

13.2.3. OBIECTIV SPECIFIC OS2.3 – ECOSISTEM LOCAL DE CDI CONSOLIDAT ȘI COMPETITIV

Direcția principală de dezvoltare economică a municipiului are la bază un ecosistem local de cercetare-dezvoltare-inovare bine dezvoltat. În cadrul acestuia, diverși actori locali publici sau privați cooperează și sprijină inovarea. Dezvoltarea sectorului CDI și valorificarea adecvată a acestuia pentru mediul de afaceri generează valoare adăugată sporită, atrage investitori străini și permite municipiului Timișoara alinierea la tendințele globale de transformare digitală și industrială. Prin urmare, obiectivul respectiv consolidează poziția de centru de competență al municipiului Timișoara la nivel național în domeniile dezvoltate (IT&C și automotive) și a celor cu potențial de dezvoltare, ca principal furnizor de know-how și forță de muncă bine pregătită în mediul universitar.

[298]Regiunea de cooperare transfrontalieră și la nivel CEE

Acest obiectiv va fi operaționalizat prin intermediul următoarelor **direcții de acțiune:**

D2.3.1. Dezvoltarea facilităților și serviciilor de CDI și transfer tehnologic;

D2.3.2. Stimularea activă a inovării și promovarea cooperării dintre actori în activități de CDI și transfer tehnologic;

D2.3.3. Promovarea excelenței și inovării în domeniile STEAM la nivelul comunității.

13.3. OBIECTIV STRATEGIC O3 – MOBILITATEA ACTIVĂȘI CĂLĂTORIILE CU TRANSPORTUL PUBLIC ECOLOGIC ÎNSUMÂND PESTE 70% DIN DEPLASĂRILE COTIDIENE DIN MUNICIPIUL TIMIȘOARA ȘI ZUF ÎN ANUL 2030

Descriere obiectiv strategic | Dezvoltarea mobilității urbane în municipiul Timișoara și ZUF se bazează pe principii clare și ferme de schimbare a comportamentului de deplasare și folosirea mijloacelor alternative de deplasare cu scopul de a reduce GES, de a eficientiza deplasările și de a reduce timpul de călătorie. Prin acest obiectiv, deplasările nemotorizate devin o prioritate pentru municipiul Timișoara și ZUF, iar transportul public devine principalul mod de navetă în aria de influență a municipiului.

13.3.1. OBIECTIV SPECIFIC OS3.1 – MUNICIPIUL TIMIȘOARA CONECTAT LA O REȚEA TEN-T COMPLETĂȘI FUNCȚIONALĂ

Acest obiectiv urmărește asigurarea conectivității Timișoarei cu Europa Centrală și consolidarea rolului său de nod logistic multimodal (rutier, feroviar, naval și aerian), atât la nivel național, cât și internațional prin asigurarea accesului rapid la rețeaua centrală TEN până în 2030 și transformarea amalgamului actual de căi de comunicații într-o rețea integrată și de înaltă calitate. Căile de comunicații rutiere vor fi extinse și cele existente vor fi modernizate, prin asigurarea infrastructurii de încărcare și de realimentare necesare pentru combustibilii alternativi pentru transport și prin măsuri de creștere a siguranței în trafic. Vor fi promovate cu prioritate investițiile în vederea creșterii multimodalității prin realizarea de noduri de transbordare și terminale multimodale pentru călători iar transportul aerian va fi integrat cu celelalte modalități de transport prin conectarea aeroportului Traian Vuia cu transportul feroviar (și feroviar de mare viteză) și rutier, atât pentru pasageri cât și pentru marfă.

Acest obiectiv va fi operaționalizat prin intermediul următoarelor **direcții de acțiune:**

D3.1.1. Extinderea și modernizarea sistemului de transport rutier de mare viteză, parte a culoarelor TEN-T;

D3.1.2. Extinderea și modernizarea sistemului și a legăturilor de mare viteză pe cale ferată aferente culoarelor TEN-T;

D3.1.3. Construirea/modernizarea de terminale multimodale și dezvoltarea unei rețele integrate de căi de comunicații (aerian, rutier, naval, feroviar).

13.3.2. OBIECTIV SPECIFIC OS3.2 – SISTEM RUTIER PERFORMANT, MODERNIZAT ȘI OPTIMIZAT ÎN ZUF

Prin acest obiectiv se urmărește închiderea și extinderea inelelor rutiere interioare municipiului Timișoara, predominant în partea de vest și nord a orașului. Totodată, se urmărește modernizarea și ierarhizarea tramei stradale în localitățile adiacente municipiului.

De asemenea, pentru reducerea presiunii asupra rețelei se va avea în vedere prin acest obiectiv crearea unei rețele de parcări Park&Ride, precum și a unei rețele de parcări multietajate construite în puncte cheie precum centrele de birou sau cartierele de locuințe colective.

Acest obiectiv va fi operaționalizat prin intermediul următoarelor **direcții de acțiune:**

D3.2.1. Închiderea inelului II prin legături supraterane sau subterane peste râul Bega și pachetul de linii de cale ferată;

D3.2.2. Extinderea inelelor III și IV în zona de nord și est pentru completarea rețelei radiale;

D3.2.3. Optimizarea sistemului de parcări și crearea unei rețele de Park&Ride;

D3.2.4. Modernizarea și ierarhizarea tramei stradele din ZUF.

13.3.3. OBIECTIV SPECIFIC OS3.3 – SISTEM DE TRANSPORT PUBLIC PERFORMANT DESERVIND 90% DIN POPULAȚIA ZUF ȘI CU O FRECVENȚĂ DE MAXIMUM 15 MINUTE LA ORELE DE VÂRF

Obiectivul își propune construirea, modernizarea și extinderea transportului public de mare capacitate (tramvai troleibuz) pentru ca acesta să devină o alternativă viabilă pentru un procent cât mai mare de cetățeni. Totodată, prin acest obiectiv, se propun proiecte care să conducă la viabilitate trenului metropolitan la nivel regional (a doua și a treia coroană de localități).

Acest obiectiv va fi operaționalizat prin intermediul următoarelor **direcții de acțiune:**

D3.3.1. Modernizarea infrastructurii feroviare (șine de tren și gări/halte) și crearea de noduri intermodale ca bază pentru dezvoltarea urbană;

D3.3.2. Optimizarea transportului public și prioritizarea deplasărilor cu acesta;

D3.3.3. Prioritizarea transportului public metropolitan ca alternativă la deplasările de navetă cu autovehiculul.

13.3.4. OBIECTIV SPECIFIC OS3.4 – REȚEA VELO ȘI PIETONALĂ DE NIVEL MUNICIPAL FORMATĂ DINTR-O GRILĂ DE 600M ÎNTRE CONEXIUNI ȘI CONEXIUNI VELO OPTIME CĂTRE PERIURBAN PENTRU NAVETISM ȘI LOISIR

Acest obiectiv are ca scop stabilizarea municipiului Timișoara ca nod ciclo-turistic la nivel regional și internațional prin punerea în valoare a culoarului verde-albastru Bega și legarea acestuia la Eurovelo 6 și 13. De asemenea, se propune extinderea și punerea în siguranță a rețelei velo actuale prin configurarea corectă a intersecțiilor și a pistelor de biciclete, dar și extinderea și eficientizarea rețelei și crearea unei structuri de ochiuri de circulație de maximum 600m, cu scopul ca aceasta să fie folosită atât la startul călătoriei, cât și la finalul acesteia, pentru a asigura deplasarea sigură și eficientă pe „ultimul kilometru”. Totodată obiectivul urmărește dezvoltarea zonelor pietonale nu doar în centrul orașului, dar și în zonele de cartiere, aceste operațiuni devenind procese de regenerare urbană cu scopul de a crea o rețea complexă de trasee pietonale viabile.

Acest obiectiv va fi operaționalizat prin intermediul următoarelor **direcții de acțiune:**

D3.4.1 Extinderea culoarului verde-albastru Bega către localitățile din ZUF și conectarea acestuia cu EuroVelo;

D3.4.2 Extinderea rețelei de piste de biciclete în aria ZUF, pe direcțiile perpendiculare canalului verde-albastru Bega;

D3.4.3 Reconfigurarea, densificarea și punerea în siguranță a rețelei de biciclete și crearea facilităților conexe (parcări securizate, puncte de self-service, etc.);

D3.4.4 Extinderea sistemului de bike-sharing și crearea de parcări de tip Park&Bike;

13.4. OBIECTIV STRATEGIC O4 – ZONĂ URBANĂ CU EMISII REDUSE DE GAZE CU EFECT DE SERĂ PÂNĂ ÎN ANUL 2030 ȘI CU ANGAJAMENT FERM DE NEUTRALITATE CLIMATICĂ PENTRU ANUL 2050, CARE PUNE CALITATEA FACTORILOR DE MEDIU, ECONOMIA CIRCULARĂ, PATRIMONIUL NATURAL, BIODIVERSITATEA ȘI MANAGEMENTUL EFICIENT AL RISCURILOR LA BAZA POLITICII SALE DE CREȘTERE A CALITĂȚII VIEȚII

Descriere obiectiv strategic | Acest obiect strategic reunește pilonii de dezvoltare durabilă ai municipiului și ai zonei sale urbane funcționale, cu angajamente clare legate de neutralitatea climatică, cu accent pe reducerea emisiilor de gaze cu efect de seră din sectorul clădirilor (inclusiv al încălzirii urbane), asigurarea calității tuturor factorilor de mediu (în special aer și apă), conservarea și punerea în valoare a patrimoniului natural și a biodiversității, reducerea expunerii și a vulnerabilității la riscuri (mai ales cele asociate schimbărilor climate), concomitent cu asigurarea unor servicii de utilități publice de calitate, accesibile tuturor la prețuri decente.

13.4.1. OBIECTIV SPECIFIC OS4.1 – REDUCEREA EMISIILOR DE GAZE CU EFECT DE SERĂ DIN SECTORUL CLĂDIRILOR ȘI AL ECHIPAMENTELOR PUBLICE, PROMOVAREA PRODUCȚIEI ȘI UTILIZĂRII ENERGIEI DIN SURSE REGENERABILE ȘI PREVENIREA SĂRĂCIEI ENERGETICE, ÎN LINIE CU VARIANTA ACTUALIZATĂ A DIRECTIVEI UE PRIVIND EFICIENȚA ENERGETICĂ

Obiectivul specific vizează creșterea performanței energetice a clădirilor rezidențiale, publice și nerezidențiale, prin lucrări de izolare termică, de îmbunătățire a sistemului de încălzire și de dotare cu instalații solare. În cazul clădirilor noi, toate vor trebui să aibă emisii zero și să fie echipate cu tehnologii solare, astfel încât acestea să facă obiectul certificării energetice (A+/B/C). Nu în ultimul rând, sistemul de încălzire centrală va putea folosi numai surse de încălzire pe bază de cogenerare de înaltă eficiență, complementar cu surse pe bază de energie regenerabilă.

Acest obiectiv va fi operaționalizat prin intermediul următoarelor **direcții de acțiune:**

D4.1.1 Creșterea performanței energetice a clădirilor publice, rezidențiale și non-rezidențiale;

D4.1.2 Extinderea, reabilitarea și modernizarea sistemelor de încălzire și răcire a clădirilor, cu accent pe utilizarea cogenerării de înaltă eficiență și a surselor alternative de energie;

D4.1.3 Creșterea producției și consumului de energie din surse regenerabile, cu accent pe valorificarea potențialului solar al zonei;

D4.1.4 Extinderea, modernizarea și eficientizarea energetică a sistemelor de iluminat public, inclusiv cu utilizarea pe scară largă a soluțiilor de tip Smart City.

13.4.2. OBIECTIV SPECIFIC OS4.2 –ASIGURAREA UNUI MANAGEMENT ADECVAT AL APELOR LA NIVELUL MUNICIPIULUI ȘI A ZONEI SALE URBANE FUNCȚIONALE, ÎN CONCORDANȚĂ CU DIRECTIVELE EUROPENE CU PRIVIRE LA APA POTABILĂ, APA UZATĂ, APELE DE SUPRAFAȚĂ, CELE SUBTERANE, SUBSTANȚELE PERICULOASE ȘI NITRAȚI

Acest obiectiv specific vizează asigurarea unui management adecvat al apelor la nivelul zonei urbane, cu accent pe asigurarea accesului populației la apă potabilă de calitate, pe colectarea și tratarea corespunzătoare a apelor uzate, precum și pe prevenirea poluării apelor subterane și de suprafață din diferite surse. Acest lucru presupune, printre altele, ca orice localitate cu peste 50 de locuitori să dispună de sistem centralizat de alimentare cu apă, respectiv ca toate cele cu peste 2000 de locuitori echivalenți să fie dotate cu sisteme de canalizare conectate la stație de epurare terțiară, în timp ce pentru cele mai mici să fie identificate soluții inovative de epurare a apelor uzate.

Acest obiectiv va fi operaționalizat prin intermediul următoarelor **direcții de acțiune:**

D4.2.1 Extinderea, reabilitarea și modernizarea sistemelor publice de alimentare cu apă potabilă, respectiv de colectare și epurare a apelor uzate astfel încât să deservească toți consumatorii din zona urbană;

D4.2.2 Dezvoltarea infrastructurii de preluare, colectare și reutilizare a apelor pluviale;

D4.2.3 Ecologizarea cursurilor de apă și a suprafețelor lacustre.

13.4.3. OBIECTIV SPECIFIC OS4.3 – ASIMILAREA ȘI IMPLEMENTAREA PE SCARĂ LARGĂ A CONCEPUTULUI DE ECONOMIE CIRCULARĂ ÎN CEEA CE PRIVEȘTE MANAGEMENTUL DEȘEURILOR, PE ÎNTREGUL LANȚ VALORIC, DE LA PROIECTARE LA PRODUCȚIE ȘI PÂNĂ LA CONSUMATOR

Acest obiectiv specific își propune să conducă la trecerea la următorul nivel în ceea ce privește managementul deșeurilor la nivelul municipiului și a zonei urbane, cu precădere în ceea ce vizează cele șapte domenii vitale stabilite prin Planul de acțiune al UE privind economia circulară: plasticul, textilele, deșeurile electrice și electronice, alimentele, apa și substanțele nutritive, ambalajele, bateriile și vehiculele, clădirile și construcțiile. La acestea se adaugă și măsurile suplimentare prevăzute în legislația națională și în Planul Județean de Gestiune a Deșeurilor, de exemplu în cazul biodeșeurilor, a celor din construcții, spații verzi etc.

Acest obiectiv va fi operaționalizat prin intermediul următoarelor **direcții de acțiune:**

D4.3.1 Consolidarea Sistemului de Management Integrat al Deșeurilor la nivelul municipiului și al zonei urbane funcționale, în cooperare cu ADID Timiș;

D4.3.2 Îmbunătățirea serviciilor de salubrizare care cad în sarcina administrațiilor locale.

13.4.4. OBIECTIV SPECIFIC OS4.4 –REDUCEREA POLUĂRII, PROTEJAREA ȘI CONSERVAREA PATRIMONIULUI NATURAL, A HABITATELOR ȘI SPECIILOR PROTEJATE

Acest obiectiv specific își propune să contribuie la reducerea poluării aerului, apelor, solului, fonice (altele decât cele deja incluse în alte obiective/direcții de acțiune), precum și a presiunii antropice asupra patrimoniului natural, cu precădere asupra acelor habitate și specii valoroase care beneficiază de un regim special de protecție. De asemenea, în cadrul acestui obiectiv se regăsesc și intervențiile care vizează

dezvoltarea capacității de capturare a emisiilor reziduale de gaze cu efect de seră prin soluții prietenoase cu natura, de tipul extinderii suprafețelor plantate.

Acest obiectiv va fi operaționalizat prin intermediul următoarelor **direcții de acțiune:**

D4.4.1. Protejarea și conservarea patrimoniului natural, cu precădere a habitatelor și speciilor de la nivelul ariilor naturale protejate;

D4.4.2. Extinderea suprafețelor plantate, inclusiv prin împăduriri și realizarea de perdele forestiere;

D4.4.3. Modernizarea parcurilor și a zonelor verzi și crearea de culoare verzi-albastre.

13.4.5. OBIECTIV SPECIFIC OS4.5 – CREȘTEREA REZILIENȚEI ZONEI URBANE ÎN FAȚA RISCURILOR ȘI DEZASTRELOR, CU PRECĂDERE A CELOR ASOCIATE SCHIMBĂRILOR CLIMATICE

Acest obiectiv specific vizează, în principal, îmbunătățirea capacității de prevenire și gestionarea a riscurilor, fie că vorbim despre dezastre naturale (inundații, cutremure, secetă, alunecări de teren etc.) sau despre cele antropice (incendii, accidente etc.). O altă componentă importantă este cea de consolidare a capacității operaționale și de răspuns existentă la nivel local, în conformitate cu planurile de analiză și acoperire a riscurilor, respectiv cu cele de intervenție existente.

Acest obiectiv va fi operaționalizat prin intermediul următoarelor **direcții de acțiune:**

D4.5.1 Evaluarea aprofundată a riscurilor și întreprinderea măsurilor de prevenire și de reducere a impactului acestora asupra comunităților;

D4.5.2 Consolidarea capacității operaționale și de răspuns de la nivel județean și local.

13.5. OBIECTIV STRATEGIC O5 – TIMIȘOARA – "FUN CITY" – RUTĂ CULTURAL-ARTISTICĂ, CARE, ÎMPREUNĂ CU ZUF, VALORIFICĂ PROFILUL MULTIETNIC ȘI MULTICULTURAL

Descriere obiectiv strategic | Acest obiectiv are ca scop definirea identității municipiului Timișoara și consolidarea poziției acestuia drept lider național în sectorul cultural-turistic și pol de atracție în rutele culturale și turistice europene, în cadrul căruia se pot descoperi oricând numeroase opțiuni de petrecere a timpului liber sau de exprimare și experimentare culturală. Infrastructura culturală din municipiul Timișoara integrează demersurile și moștenirea Programului Cultural al TM – Capitală Culturală Europeană din anul 2023 și continuă proiectele de dezvoltare de noi infrastructuri, atât în municipiul Timișoara cât și la nivelul zonei urbane de influență.

Valorificarea sustenabilă a resurselor locale de patrimoniu cultural material și imaterial, precum și a bogățiilor naturale, are scopul de a activa municipiul Timișoara să dezvolte constant proiecte alături și pentru comunitate și de a influența calitatea vieții acestora, precum și imaginea municipiului și a zonei urbane de influență a acestuia, astfel încât teritoriul să devină din ce în ce mai atractiv pentru turiști, studenți, artiști și locuitori.

Intervențiile din cadrul acestui obiectiv vizează de asemenea și o serie de paliere principale precum dezvoltarea infrastructurii și realizarea unor dotări majore care să asigure spațiile necesare organizării de evenimente de interes național și internațional (Centrul pentru Artă, Tehnologie și Experiment din Timișoara - Multiplexity), diversificarea ofertei de activități, facilitând legătura și către alte atracții inedite din zona urbană funcțională și chiar din județ, pentru a putea reține vizitatorii o perioadă mai îndelungată de timp pe teritoriul său, îmbunătățirea mijloacelor de promovare (colaje 360, materiale de promovare VR, campanii tematice etc.), susținerea actorilor locali relevanți în sectoarele cultural-artistice și turistice, dar

și dezvoltarea unui turism de business de înaltă calitate care să genereze fluxuri importante de vizitatori pe tot parcursul anului.

13.5.1. OBIECTIV SPECIFIC OS5.1 – INFRASTRUCTURĂ CULTURALĂ MODERNĂCE SUSȚINE ȘI PROMOVEAZĂ O VIAȚĂ ȘI O OFERTĂ CULTURAL-ARTISTICĂ ACTIVĂ ȘI DIVERSIFICATĂ, ÎMBINÂND ÎN MOD ARMONIOS ARTA, TEHNOLOGIA ȘI SPECIFICUL LOCAL

Municipiul Timișoara reprezintă un reper la nivel național în ceea ce privește atât oferta de infrastructură culturală, cât și consumul cultural. Este de asemenea recunoscut drept unul dintre cele mai vibrante orașe din țară, conectat constant la ultimele tendințe din mediul cultural.

Acest obiectiv propune continuarea intervențiilor din domeniul dezvoltării și promovării activităților culturale, prin reabilitarea și modernizarea infrastructurii culturale de importanță municipală și supramunicipală din ZUF (centre culturale, spații de zi dedicate tinerilor sau vârstnicilor) și dezvoltarea unor noi obiective și proiecte cultural-turistice care să promoveze cultura și specificitatea locului.

Acest obiectiv va fi operaționalizat prin intermediul următoarelor **direcții de acțiune:**

D5.1.1 Amenajarea, modernizarea și dezvoltarea infrastructurii culturale;

D5.1.2 Stimularea ofertei culturale, a evenimentelor culturale de anvergură și asigurarea vizibilității acestora pe plan local și internațional;

D5.1.3 Creșterea capacității administrative de gestionare a dezvoltării sectorului cultural și valorificarea moștenirii programului Timișoara – Capitală Europeană a Culturii 2023;

D5.1.4 Sprijinirea actorilor din domeniile cultural-artistice și a schimburilor culturale cu alte orașe și regiuni.

13.5.2. OBIECTIV SPECIFIC OS5.2 – PATRIMONIU CULTURAL PROTEJAT ȘI VALORIFICAT SUSTENABIL, CE CONTRIBUIE LA DEZVOLTAREA CULTURALĂȘI SOCIALĂ A COMUNITĂȚII

Obiectivul are ca scop protejarea și valorificarea patrimoniului cultural care conturează și contribuie la promovarea identității municipiului Timișoara, o atenție specială fiind alocată monumentelor istorice, precum și factorilor de patrimoniu imaterial care fac parte din oferta culturală menite să crească atractivitatea turistică a municipiului și să deservească, în același timp, comunitățile locale. Valorificarea sustenabilă a resurselor de patrimoniu cultural și nu numai are scopul de a spori notorietatea municipiului Timișoara și al teritoriului de influență și de a influența calitatea vieții comunității locale, precum și imaginea acestuia, astfel încât orașul să devină din ce în ce mai atractiv și pentru turiști sau (viitorii) locuitori.

Patrimoniul cultural al municipiului Timișoara și al UAT-urilor din ZUF, protejat și valorificat în mod adecvat (conservarea peisajelor urbane sau rurale vechi, protejarea și restaurarea clădirilor monument, sprijin în educația tinerilor cu privire la valorile culturale, dezvoltarea infrastructurii culturale, conservarea și revitalizarea tradițiilor și a obiceiurilor, revitalizarea meșteșugurilor, promovarea identității locale), reprezintă o componentă importantă a dezvoltării sustenabile a municipiului, bazată pe soluții durabile, tehnologii verzi, eficiență energetică, valorificarea resurselor umane și materiale existente și stimulare a economiei locale. Astfel, se urmărește îmbunătățirea, la nivelul municipiului Timișoara, a mecanismului de management al patrimoniului cultural eficient, adaptat specificului local și cerințelor utilizatorilor, astfel încât proprietarii de clădiri monumente istorice și imobile amplasate în zonele istorice să beneficieze de sprijin din partea administrației publice locale în operațiunile de reabilitare a fondului construit, fapt ce contribuie la îmbunătățirea imaginii urbane, creșterea calității locuirii și la dezvoltarea economică a municipiului.

Acest obiectiv va fi operaționalizat prin intermediul următoarelor **direcții de acțiune:**

D5.2.1. Conservarea și valorificarea într-o manieră sustenabilă a patrimoniului construit de importanță locală, națională și internațională;

D5.2.2. Conservarea și valorificarea patrimoniului imaterial specific local pentru comunitate și promovarea semnificației acestuia;

D5.2.3. Dezvoltarea specialiștilor și promovarea bunelor practici în domeniul protecției patrimoniului arhitectural;

13.5.3. OBIECTIV SPECIFIC OS5.3 – TIMIȘOARA – „FUN CITY", RECUNOSCUTĂ PENTRU TURISMUL CULTURAL-ARTISTIC, CU SERVICII DE ÎNALTĂ CALITATE PENTRU TURIȘTI, CE PROMOVEAZĂ DEZVOLTAREA SUSTENABILĂ A POTENȚIALULUI TURISTIC LOCAL

Municipiul Timișoara este unul dintre principalele branduri ale Banatului, un spațiu care se bucură de o notorietate semnificativă la nivel național și internațional și care are un potențial deosebit de ridicat pentru atragerea turiștilor. Obiectivul are ca scop dezvoltarea și consolidarea municipiului Timișoara ca o destinație turistică de notorietate la nivel național, regional și internațional, fiind gazda unor atracții turistice importante ce oferă posibilitatea turiștilor de a vizita municipiul Timișoara și ZUF pe tot parcursul anului.

Se propune dezvoltarea și consolidarea produselor turistice existente și dezvoltarea potențialului de a practica diferite tipuri de turism (cultural, de evenimente, de business, academic, gastronomic și de agrement în municipiul Timișoara, în timp ce în zonele rurale din ZUF accentul este pus pe turismul în natură, activ sau cicloturismul, de wellness, agroturismul și ecoturismul), fiind în același timp pus accentul și pe experiența vizitatorilor în cadrul destinației.

Infrastructura turistică este una modernizată și dezvoltată, fiind puse la dispoziția turiștilor servicii de cea mai înaltă calitate, accesibile tuturor indiferent de preferințele de informare și călătorie. În acest sens, abordarea obiectivului este de a dezvolta și valorifica eforturile de dezvoltare a produselor cultural-turistice existente în prezent și de a le promova într-un mod integrat prin activități de comunicare, precum și printr-o serie de instrumente care să contribuie la o promovare culturală concentrată și eficientă.

Acest obiectiv va fi operaționalizat prin intermediul următoarelor **direcții de acțiune:**

D5.3.1. Promovarea municipiului Timișoara și a teritoriului de influență ca destinație turistică de excelență;

D5.3.2. Dezvoltarea și modernizarea infrastructurii turistice și a amenajărilor conexe din Timișoara și ZUF;

D5.3.3. Sprijinirea dezvoltării de noi produse și servicii turistice din municipiul Timișoara și ZUF și includerea în circuite turistice, culturale tematice locale / regionale / internaționale.

13.5.4. OBIECTIV SPECIFIC OS5.4 – INFRASTRUCTURĂ SPORTIVĂȘI DE AGREMENT DEZVOLTATĂȘI MODERNĂ, CE SUSȚINE O OFERTĂ DIVERSĂȘI ATRACTIVĂ DE ACTIVITĂȚI SPORTIVE ȘI DE PETRECERE A TIMPULUI LIBER

Timișoara oferă locuitorilor și turiștilor diverse posibilități de petrecere a timpului liber. Deși majoritatea obiectivelor din municipiu sunt concentrate chiar în centrul acestuia, pot fi descoperite locuri deosebite și la nivelul întregului teritoriu, municipiul Timișoara putând avea astfel rolul de poartă de intrare către un patrimoniu natural prețios alături de infrastructura verde-albastră realizată la nivel municipal alcătuită din Canalul Bega și continuând cu trasee speciale pentru iubitorii de natura sau pentru practicarea sporturilor

active pe Lunca Timișului, în Pădurea Verde, zona de agrement de pe malul Beregsăului (UAT Dumbrăvița) plaja Șag-Giroc etc.

Este nevoie în continuare de dezvoltarea și modernizarea infrastructurii sportive și de agrement existente pe teritoriul municipiului Timișoara și în zona urbană funcțională (inclusiv utilizarea noilor tehnologii în echipamentele de petrecere a timpului liber), precum și crearea unor noi facilități de acest fel (precum realizarea unei Săli Polivalente de mare capacitate), pentru a încuraja practicarea sportului de masă și de performanță, precum și pentru a asigura o ofertă cât mai variată de oportunități de petrecere a timpului liber pentru comunitatea locală și pentru turiști.

De asemenea, pentru infrastructura de petrecere a timpului liber, spațiile pietonale și arterele reprezentative din centrul Timișoarei reprezintă elemente potențiale de activare pentru diversificarea ofertei de leisure: Piața Unirii, Piața Victoriei, Piața Libertății, Piața Dacia sau Piața Iosefin, reprezintă spații publice care impresionează prin aspectul lor, fiind în același timp scena micilor evenimentelor culturale (precum amplasarea pianului în Piața Libertății la care se cântă în fiecare seară) și sportive ale orașului, locul de întâlnire al timișorenilor, dar și al turiștilor.

Acest obiectiv va fi operaționalizat prin intermediul următoarelor **direcții de acțiune:**

D5.4.1. Diversificarea infrastructurii de sport și de agrement din municipiul Timișoara și zona urbană funcțională, prin construcția și amenajarea de noi facilități sau reabilitarea, modernizarea și dotarea infrastructurii existente;

D5.4.2. Susținerea și promovarea proiectelor sportive, de agrement și de tineret.

13.6. OBIECTIV STRATEGIC O6 – TIMIȘOARA PERFORMANTĂ: ADMINISTRAȚIE LOCALĂ RECUNOSCUTĂ LA NIVEL NAȚIONAL ȘI EUROPEAN CA UN PROMOTOR AL GUVERNĂRII DESCHISE, TRANSPARENȚEI ȘI POLITICILOR PUBLICE SUSTENABILE ȘI INCLUZIVE

Descriere obiectiv strategic | Timișoara trebuie să continue consolidarea procesului prin care se impune ca model de administrație publică locală ce își fundamentează politicile publice pe un proces deschis, în colaborare cu toți cetățenii săi și în care inovația, sustenabilitatea și calitatea vieții sunt în centrul viziunii sale. Municipalitatea este deja în topul administrațiilor locale ce adoptă standarde îmbunătățite în materie de transparență și guvernare deschisă, de creștere a capacității administrative sau de orientare a investițiilor publice locale spre noile oportunități și obiective de la nivel european, iar acest proces trebuie continuat pentru a facilita o dezvoltare sustenabilă a municipiului și pentru a menține un grad de satisfacție ridicat al cetățenilor.

Timișoara se află într-o regiune cu o competitivitate ridicată și este municipalitatea cu cel mai ridicat ritm de dezvoltare și creștere economică, dar competiția semnificativă din parte altor orașe și regiuni de dezvoltare obligă la creșterea continuă a capacității administrative. Proiectarea municipalității ca un model de dezvoltare sustenabilă, ce creează prosperitate și la nivelul zonei urbane funcționale și oferă un exemplu de bună practică în relație cu toți actorii de la nivel local (grupuri civice și societate civilă, mediul de afaceri, mediul academic etc.) necesită eforturi administrative semnificative. Astfel, obiectivul strategic de creștere a capacității administrative trebuie să răspundă nevoilor administrației atât în ceea ce privește mediul intern de lucru (prin managementul resursei umane și programului de formare, sustenabilitate financiară sau proceduri și sisteme de lucru eficiente), dar și extern (în special prin transparență, politici publice participative și creșterea implicării actorilor locali în procesele de decizie de la nivel local).

13.6.1. OBIECTIV SPECIFIC OS6.1 – TIMIȘOARA GUVERNATĂ DESCHIS, INCLUZIV ȘI ORIENTATĂ CĂTRE COMUNITATE

Primăria Municipiului Timișoara și-a asumat în ultimii ani principiile guvernări deschise, incluzive și responsabile. Extinderea consultărilor publice, facilitarea creșterii rolului cetățenilor în deciziile publice locale sau deschiderea datelor au îmbunătățit dialogul dintre comunitate și administrație, iar aceste mecanisme trebuie consolidate, evaluate și îmbunătățite continuu. Transformarea orașelor și creșterea calității vieții depind de o implicare extinsă a comunității, fie că vorbim de cetățeni, societate civilă, grupuri civice sau mediul academic sau de afaceri. Timișoara trebuie să le faciliteze acestora acele mecanisme de implicare prin care pot influenta într-un mod sustenabil dezvoltarea orașului și creșterea indicatorilor de calitate a vieții.

Acest obiectiv va fi operaționalizat prin intermediul următoarelor **direcții de acțiune:**

D6.1.1 Implicarea extinsă a tuturor cetățenilor și actorilor resursă de la nivel local în procesele locale de decizie prin asumarea și facilitarea de noi instrumente și formate de participare;

D6.1.2 Creșterea transparenței administrației locale prin publicarea datelor deținute în format deschis și utilizarea acestora pentru fundamentarea politicilor publice locale;

D6.1.3 Digitalizarea relației dintre cetățean și administrația publică și extinderea serviciilor digitale de participare.

13.6.2. OBIECTIV SPECIFIC OS6.2 – TIMIȘOARA COMPETITIVĂȘI GUVERNATĂ EFICIENT. CREȘTEREA CAPACITĂȚII ADMINISTRATIVE PENTRU A SUSȚINE POTENȚIALUL DE DEZVOLTARE ȘI DE COMPETITIVITATE

Proiectarea Municipiului Timișoara și zonei urbane funcționale ca cel mai important pol regional din România depinde de capacitatea administrației locale de a performa într-un mediu competitiv și de potențare a elementelor care o pot diferenția de alte administrații locale performante. O guvernare locală eficientă influențează semnificativ creșterea dezirabilității orașului pentru comunitate, dar și pentru turiști sau potențiali noi rezidenți, atragerea de noi investiții, creșterea calității vieții și transformarea sa într-un etalon al dezvoltării sustenabile. Aceste elemente, cu un impact semnificativ la nivelul relației administrație - cetățean, dar și administrație - actori externi, depind de capacitatea ecosistemului intern de lucru de a genera o performanță ridicată.

La nivelul planificării strategice, este esențial ca instrumentele de implementare, monitorizare și evaluare parte a *Strategiei Integrate de Dezvoltare Urbană* să coordoneze și să integreze paleta largă de strategii sectoriale (e.g *Strategia Smart City și Transformare Digitală*, *Strategia de Participare Publică*, etc.) de la nivelul administrației locale. Abordarea trebuie să fie unitară, cu o unitate integrată de monitorizare/evaluare și eventual ajustare la nivelul administrației locale.

Acest obiectiv va fi operaționalizat prin intermediul următoarelor **direcții de acțiune:**

D6.2.1 Creșterea capacității de planificare strategică, coordonare eficientă a paletei de strategii de dezvoltare și fundamentare a proceselor locale de decizie;

D6.2.2Investiții în oameni. Managementul eficient al resursei umane, dezvoltarea competențelor și politicii de formare;

D6.2.3 Investiții în simplificare administrativă și digitalizare pentru asigurarea coerenței și eficienței procesului intern de lucru.

13.6.3. OBIECTIV SPECIFIC OS6.3 – GUVERNARE LOCALĂ INFLUENTĂ. TRANSFORMAREA ZONEI URBANE FUNCȚIONALE PRIN EXPORTAREA BUNELOR PRACTICI DE LA NIVELUL MUNICIPIULUI TIMIȘOARA

Dezvoltarea sustenabilă și creșterea calității vieții depind și de modul în care Timișoara comunică și gestionează relația cu UAT-urile componente ale zonei urbane funcționale. Interdependența dintre cei doi actori este una ridicată, iar municipalitatea trebuie să proiecteze un exemplu de bună practică la nivel regional și să poată exporta către zona sa urban funcțională acele principii, instrumente și măsuri care fac din Timișoara un etalon al guvernării deschise, sustenabile și incluzive. Dezvoltarea celor două entități trebuie să urmeze o linie complementară, iar pentru acest obiectiv este nevoie de o capacitate administrativă crescută și la nivelul UAT-urilor componente.

Acest obiectiv va fi operaționalizat prin intermediul următoarelor **direcții de acțiune:**

D6.3.1 Promovarea unor formate deschise de lucru asumate de către Primăria Municipiului Timișoara pentru asigurarea unei dezvoltării unitare;

D6.3.2 Exportul de bune practici privind guvernarea deschisă și planificarea strategică la nivelul UAT-urilor din zona urbană funcțională.

14. PLANUL DE ACȚIUNE

Pentru implementarea SIDU pentru perioada de programare 2021-2027, va fi realizată o serie de acțiuni, care pot fi grupate din punct de vedere cronologic în următoarele etape:

Etapa 1: Finalizarea și aprobarea SIDU – include activități cu privire la finalizarea SIDU în urma proceselor de consultare publică și aprobarea acesteia prin Hotărâri de Consilii Locale – municipiul Timișoara, comuna Ghiroda, comuna Moșnița Nouă, comuna Giroc, comuna Dumbrăvița. Principalele activități din această etapă sunt:

- E1.1. Parcurgerea procesului de consultare publică și colectarea de observații și recomandări din partea cetățenilor;
- E1.2. Depunerea SIDU la Agenția pentru Protecția Mediului Timiș și parcurgerea etapelor aferente pentru obținerea avizului de mediu;
- E1.3. Aprobarea SIDU prin Hotărâre de Consiliul Local al municipiului Timișoara și a comunelor din Zona de Intervenție Prioritară (Ghiroda, Moșnița Nouă, Giroc, Dumbrăvița).

Etapa 2: Scrierea și depunerea cererilor de finanțare a proiectelor. Această etapă include următoarele tipuri de activități:

- E2.1. Identificarea surselor de finanțare, analiza ghidurilor de finanțare disponibile (PR Vest, PNRR, etc.), elaborarea unui plan de lucru pentru implementarea, monitorizarea și evaluarea proiectelor (responsabilități, sarcini, orizont de timp, etc.);
- E2.2. Elaborarea cererilor de finanțare;
- E2.3. Urmărirea stadiului procesului de evaluare a proiectelor aflate în procedura de evaluare pentru pregătirea de activități necesare îndeplinirii condițiilor de admisibilitate;
- E2.4. Identificarea căilor de raportare, comunicare și cooperare cu Autoritatea de Management și beneficiarii finali.

Etapa 3: Semnarea contractelor de finanțare cu fiecare Autoritate de Management. Derularea procesului de achiziții publice pentru realizarea lucrărilor și a serviciilor în conformitate cu procedura de contractare a fiecărui program operațional sau apel. Această etapă include următoarele activități specifice:

- E3.1. Semnarea efectivă a contractelor de finanțare și monitorizarea procesului de semnare pentru fiecare beneficiar;
- E3.2. Demararea procesului de achiziții publice de servicii și lucrări aferente proiectelor;
- E3.3. Îndeplinirea raportării periodice în funcție de tipul proiectului;

Etapa 4: Realizarea efectivă a lucrărilor și intervențiilor contractate pentru perioada 2024-2027, proces care include monitorizarea stadiului de realizare a proiectelor și coordonarea acestora cu obiectivele din SIDU și cu indicatorii specifici din documentațiile tehnice aferente contractului de finanțare. Activitățile aferente acestei etape sunt:

- E4.1 Monitorizarea procesului de achiziții publice în conformitate cu contractul de finanțare;
- E4.2.Monitorizarea implementării lucrărilor și serviciilor contractate conform graficului aprobat;
- E4.3. Raportarea periodică în funcție de tipul proiectului;

TABEL 79 - CALENDARUL ȘI ACTIVITĂȚILE PRINCIPALE PENTRU IMPLEMENTAREA STRATEGIEI

ACTIVITĂȚI	2023	2024		2025		2026		2027	
	S2	S1	S2	S1	S2	S1	S2	S1	S2
E1.1									
E1.2									
E1.3									
E2.1									
E2.2									
E2.3									
E2.4									
E3.1									
E3.2									
E3.3									
E4.1									
E4.2									
E4.3									

Sursa: Prelucrare proprie

14.1. PROCEDURA ȘI METODOLOGIA DE PRIORITIZARE ȘI IERARHIZARE A PROIECTELOR

Prioritizarea investițiilor publice reprezintă un element esențial în cadrul dezvoltării urbane integrate, care asigură maximizarea efectelor și rezultatelor proiectelor implementate, alocarea eficientă și eficace a resurselor precum și corelarea investițiilor publice cu principalele obiective stabilite în cadrul strategiei.

Astfel, scopul procedurii de prioritizare este de a ghida procesul de prioritizare, în vederea obținerii unei liste de proiecte prioritare, implementabile și sustenabile din punct de vedere financiar.

Având în vedere numărul mare de proiecte planificate și colectate pentru orizontul de timp 2030 și post 2030 și aflate în diferite stadii de implementare, centralizate pe baza propunerilor SIDU, a documentelor strategice existente la nivelul UAT-urilor, propunerilor actorilor interesați și a proiectelor furnizate de administrațiile publice locale, metodologia de prioritizare cuprinde două etape principale, pornind de la lista lungă de proiecte.

14.1.1. PRIMA ETAPĂ DE PRIORITIZARE. LISTA INTERMEIDARĂ DE PROIECTE PRIORITARE PENTRU IMPLEMENTAREA SIDU (FINANȚABILE DIN PR VEST ȘI/SAU COMPLEMENTARE)

Pentru realizarea listei intermediară de proiecte prioritare pentru implementarea SIDU au fost identificate o serie de criterii de selecție ce s-au aplicat pentru proiectele din lista generală, după cum urmează:

- C1 - Continuarea proiectelor în curs de implementare/pentru care au fost inițiate demersuri în acest sens;
- C2 - Gradul de maturitate al proiectului, astfel încât să fie asigurate premisele pentru implementare;
- C3 - Contribuția proiectului la atingerea obiectivelor specifice și îndeplinirea indicatorilor SIDU și a indicatorilor PR Vest 2021-2027;
- C4 – Existența unei surse de finanțare identificată și probabilitatea ca proiectul să fie finanțat în următorii 7 ani;
- C5 - Răspunsul la nevoile locale, urgența acestora și necesarul asigurării serviciilor pentru populație – în corelare și cu răspunsurile cetățenilor și actorilor locali în cadrul procesului participativ aferent SIDU;
- C6 - Corelarea cu alte proiecte, maximizând astfel impactul intervențiilor printr-o abordare integrată în zonele de intervenție prioritare identificate în SIDU.

Selecția listei intermediare de proiecte prioritare pentru implementarea SIDU s-a realizat pe baza criteriilor de mai sus, evaluate cu răspuns DA/NU, în cadrul matricei de filtrare inițială ilustrată în continuare:

NR. CRT.	TITLU PROGRAM/ PROIECT	RESPONSABIL PROIECT	POSIBILI PARTENERI	GRAD DE MATURITATE	VALOARE ESTIMATĂ	VALOARE ESTIMATĂ (EUR)	ORIZONT DE TIMP	SURSE DE FINANȚARE	C1	C2	C3	C4	C5	C6	SCOR FINAL
	Poiect 1														
	....														
	Poiect n														

Pentru fiecare criteriu îndeplinit, evaluat cu DA, proiectele au fost notate cu 1 punct, iar în cazul în care nu au îndeplinit un criteriu, fiind evaluate cu NU, au obținut 0 puncte. Proiectele incluse în lista intermediară de proiecte sunt proiectele care îndeplinesc cel puțin 5 din cele 6 criterii enumerate anterior, deci au un punctaj de 5 puncte sau mai mult. Proiectele astfel selectate, în vederea selectării și prioritizării în etapa a doua conform metodologiei, au fost extrase într-o listă separată, conform modelului de mai jos:

POZIȚIA DIN LISTA LUNGĂ	TITLU PROGRAM/ PROIECT	RESPONSABIL PROIECT	POSIBILI PARTENERI	GRAD DE MATURITATE	VALOARE ESTIMATĂ (RON)	VALOARE ESTIMATĂ (EUR)	ORIZONT DE TIMP	SURSE DE FINANȚARE POTENȚIALE	SCOR FINAL
Proiect 1									
.....									
Proiect									

Lista intermediară de proiecte prioritare pentru implementarea SIDU ce a rezultat ca urmare a aplicării primei etape de prioritizare este prezentată în *Anexa 2. Lista generală de proiecte - propuneri de intervenție* și *Anexa 3. Lista intermediară de proiecte prioritare SIDU – proiecte finanțabile PR VEST 2021-2024 și proiecte complementare în logica SIDU.*
Proiectele din lista intermediară de proiecte sunt menționate în capitolul aferent portofoliului de proiecte drept *Proiect prioritar - obiective SIDU.*

14.1.2. A DOUA ETAPĂ DE PRIORITIZARE. LISTA DE PROIECTE PRIORITARE FINANȚABILE PRIN PR VEST 2021-2027

Prin Programul Regional Vest 2021-2027 pentru Obiectivele Specifice (OS) 2.1, 2.7, 2.8, 4.2 și 5.1 se implementează abordarea dezvoltării urbane durabile (integrate), care are la bază prevederile articolelor 28 și 29 din Regulamentul UE 1060/2021, respectiv art. 11 al Regulamentului UE 1058/2021 privind FEDR/FC, precum și OUG nr. 156/2020 privind unele măsuri pentru susținerea dezvoltării teritoriale a localităților urbane și rurale din România cu finanțare din fonduri externe nerambursabile, cu modificările și completările ulterioare.

Toate unitățile admininistrativ-teritoriale municipii reședință de județ, UAT Județ din regiune sunt eligibile pentru finanțare în cadrul acestei abordări, beneficiind, în funcție tipologia de localitate, în cadrul obiectivului specific al PR Vest 2021-2027, fie de o alocare orientativă predeterminată pentru care se lansează apeluri necompetitive, fie de o anvelopă financiară comună, intrând în proces de selecție a proiectelor în sistem competitiv.

În conformitate cu prevederile Regulamentului nr. 1060/2021, investițiile dedicate dezvoltării urbane durabile vor fi fundamentate în baza unor strategii teritoriale integrate elaborate și implementate sub responsabilitatea autorităților sau organismelor teritoriale competente (ex. municipii/orașe, asociații de dezvoltare intercomunitară etc.).

În conformitate cu prevederile art. 1 și art. 6 din **OUG nr.156/2020 privind unele măsuri pentru susţinerea dezvoltării teritoriale a localităţilor urbane şi rurale din România cu finanţare din fonduri externe nerambursabile**, pentru a asigura continuitatea implementării proiectelor şi pregătirea proiectelor care vor fi implementate în perioada de programare 2021-2027, la nivelul unităților administrativ-teritoriale afectate de reducerea capacității financiare de implementare a proiectelor și de pregătire a proiectelor care vor fi implementate în perioada de programare 2021-2027, ***se impune stabilirea unor măsuri urgente***

care să asigure necesarul de fonduri pe toată durata de implementare a proiectelor, precum și pregătirea unui portofoliu de proiecte a căror implementare să poată începe în 2021.

Aceste măsuri sunt necesare ca urmare a situației extraordinare generate de criza financiară ca urmare a pandemiei de COVID-19, dar și din cauza conflictului militar existent, care au avut un impact asupra creșterii prețurilor, iar lipsa unor măsuri urgente va conduce la întârzierea pregătirii portofoliului de proiecte de la nivel local care urmează a fi implementate în perioada de programare 2021-2027.

Pentru a evita riscul de blocaj al proiectelor cu finanțare din fonduri externe nerambursabile pe perioada de programare 2021-2027, **în acord cu Anexa 14 - Documentul cadru pentru verificarea Strategiilor Teritorial Integrate și a Planurilor de Mobilitate – Programul Regional Vest 2021-2027**, a fost gândit un mecanism de guvernanță (descris în capitolul următor) în raport cu alocarea fondurilor și investițiilor publice, în care zona urbană funcțională stabilită definește caracterul metropolitan al investițiilor și va reprezenta punctul de pornire pentru investițiile cu orizont de post 2030. Acest fapt va permite corelarea investițiilor cu extinderea impactului municipiului asupra comunelor din ZUF pe termen mediu și lung.

În ceea ce privește investițiile pe termen scurt și mediu, este recomandată concentrarea investițiilor către zona de intervenție prioritară din ZUF. Direcționarea investițiilor publice cu orizont de timp 2027-2030 către zona prioritară de intervenție ZUF va maximiza impactul acestora și va permite o corelare mai strânsă a acestora cu proiectele de investiții din municipiul Timișoara, existând un nivel de interdependență mult mai ridicat a proiectelor.

În acest sens, a fost elaborată o Metodologie care va fi pusă în aplicare de către Municipiul Timișoara, în calitate de municipiu reședință de județ, în contextul abordării dezvoltării urbane durabile promovate prin Programul Regional Vest 2021-2027 ce are rolul de a prioritiza și selecta proiectele aferente SIDU (inclusiv din PMUD) ale municipiului Timișoara și a zonei prioritare de intervenție din ZUF în scopul stabilirii portofoliului de proiecte și aprobarea Listei de proiecte prioritare din SIDU finanțabile din PR Vest 2021-2027 pe fiecare obiectiv specific și intervenție regională aferente abordării dezvoltării urbane durabile.

Pornind de la lista generală și intermediară de proiecte, s-a stabilit portofoliul de proiecte prioritare și au fost dezvoltate fișele de proiecte completate de către municipalitate și comunele din zona prioritară de intervenție și transmise spre verificare și definitivare de către firma de consultanță externă, contractată în acest sens, în colaborare cu aparatul tehnic de specialitate PMT, folosind grilele de verificare cantitative și calitative stabilite prin prezenta **Metodologie de selecție și prioritizarea proiectelor din SIDU cu finanțare prin PRVest 2021-2027 aferente Municipiului Timișoara și comunelor aflate în zona prioritară de intervenție din Zona Urbană Funcțională**, în limita alocărilor disponibile municipiului și zonei sale de influență în baza OUG nr. 156/2020.

Procesul de selectare, prioritizare şi stabilire a portofoliului de proiecte, respectiv a Listei de proiecte prioritare din Strategia Integrată de Dezvoltare Urbană a Municipiului Timișoara și a zonei urbane funcționale pentru perioada de programare 2021-2027 finanțabile prin PRVest 2021-2027 se compune din ***două etape***:

1. **Selectarea proiectelor finanțabile prin PRVest 2021-2027;**
2. **Ierarhizarea și stabilirea listei finale de proiecte prioritare și finanțabile prin PRVest 2021-2027.**

14.1.2.1. SELECTAREA PROIECTELOR FINANȚABILE PRVEST 2021-2027

În prima etapă a procesului de verificare calitativă (etapa de selectare), se va stabili lista proiectelor care pot face obiectul celei **de-a doua etape** a procesului de prioritizare și selecție în baza **Grilei de verificare calitativă,** prevăzută în **Tabelul Criterii specifice pentru întocmirea listei de proiecte prioritare din Strategia Integrată de Dezvoltare Urbană cu Finanțare din Programul Regional Vest 2021-2027 la Documentul cadru pentru verificarea strategiilor teritorial integrate și a planurilor de mobilitate – Programul Regional Vest 2021-2027.**

Rezultatul acestei **prime etape** din procesul de selectare şi prioritizare a proiectelor este reprezentat de lista proiectelor potențial eligibile pentru finanțare prin intermediul PRVest 2021-2027.

Pentru realizarea listei intermediară de proiecte prioritare pentru implementarea SIDU au fost identificate o serie de criterii de selecție ce s-au aplicat pentru proiectele din lista generală, după cum urmează:

- C1 - Continuarea proiectelor în curs de implementare/pentru care au fost inițiate demersuri în acest sens;
- C2 - Gradul de maturitate al proiectului, astfel încât să fie asigurate premisele pentru implementare;
- C3 - Contribuția proiectului la atingerea obiectivelor specifice și îndeplinirea indicatorilor SIDU și a indicatorilor PR Vest 2021-2027;
- C4 – Existența unei surse de finanțare identificată și probabilitatea ca proiectul să fie finanțat în următorii 7 ani;
- C5 - Răspunsul la nevoile locale, urgența acestora și necesarul asigurării serviciilor pentru populație – în corelare și cu răspunsurile cetățenilor și actorilor locali în cadrul procesului participativ aferent SIDU;
- C6 - Corelarea cu alte proiecte, maximizând astfel impactul intervențiilor printr-o abordare integrată în zonele de intervenție prioritare identificate în SIDU.

TABEL 80 - CRITERII SPECIFICE PENTRU ÎNTOCMIREA LISTEI DE PROIECTE PRIORITARE DIN STRATEGIA INTEGRATĂ DE DEZVOLTARE URBANĂ CU FINANȚARE DIN PROGRAMUL REGIONAL VEST 2021-2027 LA DOCUMENTUL CADRU PENTRU VERIFICAREA STRATEGIILOR TERITORIAL INTEGRATE ȘI A PLANURILOR DE MOBILITATE – PROGRAMUL REGIONAL VEST 2021-2027

CRITERII DE PRIORITIZARE SPECIFICE MUNICIPIULUI TIMIȘOARA ȘI A ZONEI PRIORITARE DE INTERVENȚIE DIN ZONA URBANĂ FUNCȚIONALĂ	MOD DE NOTARE	DOMENII DE INTERVENȚIE					
		proiecte regenerare urbană	proiecte de eficiență energetică blocuri	proiecte de eficiență energetică/ clădiri publice	proiecte în domeniul infrastructurii educaționale	Proiecte de mobilitate urbană	proiecte culturale
1. Impactul teritorial al proiectului	• proiectul vizează întregul teritoriu - municipiul și zona prioritară de intervenție* ZUF: 15 puncte • proiect cu impact la nivelul un grup extins din teritoriu: 10 puncte • proiect cu impact la nivelul unei zone restrânse/grup țintă specific din municipiu sau zona de intervenție: 5 puncte						

CRITERII DE PRIORITIZARE SPECIFICE MUNICIPIULUI TIMIȘOARA ȘI A ZONEI PRIORITARE DE INTERVENȚIE DIN ZONA URBANĂ FUNCȚIONALĂ	MOD DE NOTARE	DOMENII DE INTERVENȚIE					
		proiecte regenerare urbană	proiecte de eficiență energetică blocuri	proiecte de eficiență energetică/ clădiri publice	proiecte în domeniul infrastructurii educaționale	Proiecte de mobilitate urbană	proiecte culturale
2. Caracterul Integrat al proiectului	• proiecte localizate în același areal de intervenție și care ating mai mult de 2 domenii de intervenție: 15 puncte • proiecte care sunt localizate în același areal de intervenție și care ating 2 domenii de intervenție: 10 puncte • proiecte care nu sunt localizate în același areal de intervenție dar care ating 2 domenii de intervenție: 5 puncte						
3. Implicarea comunității locale în procesul decizional al proiectului	• proiecte ale căror măsuri de intervenție au fost identificate și supuse dezbaterilor/ consultărilor publice cu comunitatea locală: 15 puncte • proiecte selectate ca rezultat al procesului de bugetare participativă: 8 puncte • Proiecte pentru care măsurile de intervenție nu au fost supuse dezbaterilor publice: 0 puncte						
4. Identificarea surselor de finanțare nerambursabile	• din surse de finanțare nerambursabile PR Vest: 15 puncte • din alte surse de finanțare: 0 puncte						
5. Contribuție la sporirea nivelul de atractivitate (și funcționalitate, după caz) a municipiului, a zonei prioritare de intervenție ZUF, cartierului sau străzii	• contribuție semnificativă: 15 puncte • contribuție într-o mică măsură: 8 puncte • nu contribuie: 0 puncte						

**Notă*: criterii de prioritizare (departajare) suplimentare:

În cazul comunelor din zona prioritară de intervenție ZUF vor fi preluate în Portofoliul de proiecte finanțabile prin PRVest 2021-2027 doar acele proiecte din domeniul eficienței energetice și a infrastructurii educaționale;

Ținând cont de alocarea limitată pentru domeniile în care municipiul reședință de județ și comunele sunt eligibile, în situația în care alocarea este depășită se va prelua câte un proiect aferent fiecărei comune pentru fiecare intervenție regională în parte, celelalte vor fi introduse pe lista de rezervă;

În situația în care proiectele propuse de către comune se află într-un grad de maturitate și punctaj similar, Comuna va transmite Municipiului Timișoara care va fi ordinea priorității, unde 1 va reprezenta prima prioritate și 2 până la n va reprezenta ordinea descrescătoare de ierarhizare a celorlalte proiecte care va/vor fi cuprinsă/e în lista de rezervă.

Prin excepție de la prevederile referitoare la Lista de proiecte prioritare finanțabile din alocarea dedicată municipiului reședință de județ în cadrul Programului Regional Vest 2021-2027, pot fi propuse spre prioritizare și proiecte care se implementează pe teritoriul administrativ al Municipiului Timișoara și/sau care prezintă un impact economic, social, cultural, urbanistic sau de mediu semnificativ pentru dezvoltarea municipiului, dar care nu se regăsesc în alocarea dedicată municipiului reședință de județ și nu intră sub incidența prevederilor OUG nr. 156/2020.
Aceste proiecte pot fi incluse în Lista de proiecte prioritare din cadrul Strategiei Integrate de Dezvoltare Urbană a Municipiului Timișoara și a Zonei Urbane Funcționale pentru perioada de programare 2021-2027, în vederea depunerii spre finanțare în cadrul apelurilor competitive de proiecte, cu respectarea Metodologiei de selecție și prioritizare a proiectelor din SIDU și a mecanismului de guvernanță stabilit pentru implementarea strategiei.

Scorul total a fost cumulat în cadrul matricei de prioritizare prezentată în continuare, fiind luate în considerare pentru lista prioritară proiectele cu cele mai mari punctaje:

Titlu program/ proiect	Responsabil proiect	Posibili parteneri	Grad de maturitate	Valoare estimată (RON)	Valoare estimată (EUR)	Orizont de timp	Surse de finanțare potențiale	C1	C2	C3	C4	C5	Scor total

În cazul în care două sau mai multe proiecte au obținut punctaj egal, acestea au fost departajate în funcție de punctajul acordat la criteriul privind impactul teritorial al proiectului, aceasta fiind considerată o premisă esențială pentru implementarea și succesul proiectului.

Numai proiectele care au obţinut un punctaj de minim 55 puncte pot fi incluse în Lista de proiecte prioritare din SIDU finanțabile prin PRVest 2021-2027.

Rezultatul acestei etape din procesul de prioritizare şi selectare a proiectelor o constituie lista proiectelor finanțabile prin intermediul PRVest 2021-2027, ordonate descrescător în funcție de punctajul total obținut pe intervenții regionale.

Pe perioada de implementare proiectele aflate în lista de rezervă pot înlocui și/sau suplimenta proiectele

din lista prioritară de proiecte, fără a mai necesita reaprobarea acestora în plenul consiliului local.

Înlocuirea și/sau suplimentarea proiectelor din lista prioritară de proiecte se va realiza ori de câte ori este necesar pe parcursul perioadei de programare și implementare. Municipiul Timișoara, în calitate de municipiu reședință de județ, centru polarizator, va elabora o notă pentru fiecare proiect în cauză, prin care se vor explica motivele înlocuirii și/sau suplimentării anumitor proiecte și considerentele (punctajul aferent etapei de evaluare, criteriile suplimentare utilizate) care au fost luate în considerare pentru includerea acestora în cadrul listei prioritare de finanțare prin intermediul PRVest 2021-2027.

Pentru proiectele prioritare finanțabile PR Vest sunt elaborate fișe de proiect, care vor conține un minim de informații despre activitățile propuse, bugetul și orizontul de timp al proiectelor (vezi *Anexa 5. Fișe de*

proiecte*).* Aceste proiecte sunt identificate în portofoliul de proiecte cu nivelul de prioritate - Proiect prioritar SIDU – PR Vest -2021-2027.

14.1.2.2. IERARHIZAREA ȘI STABILIREA LISTEI FINALE DE PROIECTE PRIORITARE PR VEST 2021-2027

Proiecte potențial eligibile PR Vest se vor verifica în a doua etapă conform **Grilelor de verificare cantitativă**, respectiv prin criteriile de conformitate PRVest 2021-2027. În situația în care în urma verificării cantitative, respectiv a criteriilor de conformitate cu PRVest 2021-2027, se răspunde cu NU la întrebările din grilă și nu pot fi aduse răspunsuri clarificatoare acceptabile, proiectul nu va fi inclus în Lista proiectelor prioritare PR Vest.

Conform Documentului Cadru pentru verificarea Strategiilor Teritoriale Integrate și a Planurilor de Mobilitate Urbană Durabilă aferent Programului Regional Vest, elaborat de către ADR Vest, prioritizarea are drept scop "identificarea Listei de proiecte prioritare din SIDU finanțabile din PR Vest 2021-2027 pe fiecare obiectiv specific și intervenție regională aferente abordării dezvoltării urbane durabile."

În conformitate cu Documentul Cadru pentru verificarea Strategiilor Teritoriale Integrate și a Planurilor de Mobilitate Urbană Durabilă, procedura de ierarhizare[299]:

"Pentru obiective specifice/intervenții regionale cu apeluri de proiecte **necompetitive**:

- În situația în care valoarea totală a proiectelor care îndeplinesc criteriile de conformitate cu PR Vest 2021-2027 **nu depășește 300% din alocarea financiară** de care dispune municipiul pe obiectiv specific/intervenția regională, toate proiectele care respectă criteriile de conformitate cu PR Vest 2021-2027, vor face parte din Lista/listele de proiecte prioritare din SIDU finanțabile prin PR Vest 2021-2027. Pentru aceste proiecte, Primăria Municipiului Timișoara nu va mai aplica criteriile de ierarhizare pentru identificarea *Proiectelor prioritare SIDU – PR Vest -2021-2027*și lista proiectelor finanțabile prin intermediul PR Vest 2021-2027 stabilită în etapa anterioară devine listă finală;
- În situația în care valoarea totală a proiectelor care îndeplinesc criteriile de conformitate cu PR Vest 2021-2027, inclusiv criteriile suplimentare incluse de Primăria Municipiului Timișoara, dacă este cazul, **depășește 300% din alocarea** de care dispune municipiul pe obiectivul specific și intervenția regională, PMT va aplica criteriile de ierarhizare din grila specifică. PMT va include în lista *Proiectelor prioritare SIDU – PR Vest -2021-2027*, doar proiectele care îndeplinesc cel mai bun punctaj total în limita a 300% din alocarea de care dispune municipiul Timișoara.

  În cazul **Priorității 6 Regiune educată și atractivă - Intervenția Regională 6.1A Educație preșcolar**, în cazul proiectelor care au obținut un punctaj de minim 55 puncte în urma aplicării criteriilor din grila specifică și care au depășit, în total, 300% din alocarea bugetară, s-au aplicat criteriile suplimentare de ierarhizare după cum urmează:

  - Selectarea unui proiect la nivelul fiecărui UAT (municipiul Timișoara și UAT-urile din zona prioritară de intervenție);
  - Gradul de maturitate al proiectului: selectarea proiectelor cu cel mai mare grad de maturitate (faza de elaborare a proiectului – de exemplu sunt prioritare proiectele aflate în fază de elaborare a documentației tehnico-economice în comparație cu proiectele aflate în fază de elaborare a documentației PUZ);
  - Impactul teritorial al proiectului: selectarea proiectelor cu cel mai mare punctaj acordat criteriului referitor la impactul teritorial al proiectului, aceasta fiind considerată o premisă esențială pentru implementarea și succesul proiectului. În cazul particular al proiectelor care vizează infrastructura educațională inclusă în Prioritatea 6 s-a avut în vedere profilul

demografic al populației din zona de deservire a proiectului, respectiv densitatea ridicată a populației tinere.

Ca urmare a aplicării criteriilor suplimentare prezentate mai sus, în cazul proiectelor aferente Priorității 6 Regiune educată și atractivă - Intervenția Regională 6.1A Educație preșcolar, a rezultat o listă de rezervă formată din 2 proiecte (a se vedea Anexa 4. Lista de proiecte finanțabile PR Vest 2021-2027).

Pentru obiective specifice/intervenții regionale cu apeluri de proiecte **competitive**:

- Primăria Municipiului Timișoara va aplica grila specifică pentru întocmirea listei de proiecte prioritare finanțabile prin PR Vest 2021-2027, atât criteriile de conformitate, cât și criteriile de ierarhizare. Lista/listele finală/finale de proiecte orientative cu finanțare prin PR Vest 2021-2027 va fi constituită din proiectele conforme și care îndeplinesc cel mai bun punctaj total în limita a maximum 200% din alocarea financiară estimată pentru un apel competitiv."

Lista finală de proiecte prioritare finanțabile prin PR Vest 2021-2027 este prezentată în *Anexa 4. Lista de proiecte* finanțabilă PR Vest 2021-2027.

Lista finală de proiecte (lista de proiecte prioritare și lista de rezervă) selectată nu poate fi modificată și/sau completată cu alte proiecte decât în condițiile stipulate în mecanismul de guvernanță.

15. SISTEMUL DE IMPLEMENTARE, MONITORIZARE ȘI EVALUARE A STRATEGIEI

15.1. CONTEXT INSTITUȚIONAL

Procesul de elaborare și implementare a SIDU pentru perioada de programare 2021-2027 implică o **abordare participativă** care necesită implicarea tuturor actorilor din comunitatea locală: **instituții publice, ONG-uri, mediul de afaceri, mediul universitar, societatea civilă și cetățeni**. Implicarea tuturor tipurilor de actori menționați este importantă atât în procesul de **design** și propunere de proiecte/inițiative/servicii cât și în atragerea de finanțări, procesul de **implementare, monitorizare și evaluare** a implementării strategiei. Procesul întreg de elaborare, implementare, monitorizare și evaluare a Strategiei Integrate de Dezvoltare Urbană se concentrează pe **cetățean** și nevoile acestuia în mediul urban.

FIGURĂ 208 - CATEGORIILE DE ACTORI DIN CVADRUPLU HELIX

Sursa: Prelucrare proprie

Astfel, în cadrul procesului de elaborare a Strategiei Integrate de Dezvoltare Urbană, au fost identificați mai mulți actori locali și posibili parteneri pentru elaborarea, respectiv implementarea strategiei și a portofoliului de proiecte aferent. Aceștia sunt reprezentanți ai diferitelor organizații și instituții-cheie din municipiu și din zona de intervenție prioritară, cum ar fi: administrația publică locală, mediul non-guvernamental, mediul de afaceri, mediul academic, profesioniști și experți, etc. O parte dintre aceștia au fost implicați din fazele incipiente alte procesului de elaborare a strategiei, prin intermediul procesului de analiză a nevoilor, respectiv prin completarea chestionarelor sau răspunsuri la solicitări de date și/sau informații. Totodată, organizarea grupurilor tematice de lucru constituie un alt element important care evidențiază caracterul participativ al abordării în elaborarea strategiei. Participanții la aceste **grupuri de lucru** vor avea un rol-cheie în procesul de implementare a strategiei, asigurând astfel dialogul între toți actorii relevanți în procesul de planificare și dezvoltare urbană strategică în toate fazele.

15.2. MECANISMUL DE GUVERNANȚĂ

Mecanismul de guvernanță a strategiei integrate de dezvoltare urbană (SIDU) la nivelul Municipiului Timișoara și a zonei urbane funcționale pentru perioada de programare 2021-2027, va fi structurat pe 2 niveluri: **nivelul operațional (sau executiv) și nivelul strategic și decizional:**

- ***Nivelul operațional sau executiv***, în care rolul principal îl deține municipiul reședință de județ, Municipiul Timișoara, prin aparatul tehnic de specialitate, care va avea rolul de a contribui la elaborarea și implementarea SIDU, precum și selecția și prioritizarea proiectelor prioritare cu finanțare din PR Vest 2021-2027 în colaborare cu comunele din zona periurbană, după cum urmează:
    - I.1. În etapa de elaborare și aprobare SIDU 2021-2027:

      1. S-au avut în vedere delimitarea zonei prioritare de intervenție din cadrul zonei urbane funcționale a Municipiului Timișoara (municipiu reședință de județ) și propunerea portofoliului cu proiectele de investiție finanțabile prin PR Vest 2021-2027 în baza OUG nr.156/2020.

În vederea stabilirii zonei prioritare de intervenție din cadrul zonei urbane funcționale s-au luat în considerare punctajele obținute de către comunele din ZUF prin aplicarea metodei de evaluare a comunelor *în baza indicatorilor de dezvoltare locală: demografici, urbanistici și economici care demonstrează o relație strânsă de interdependență cu centrul urban,* astfel:

a. comune aflate în prima coroană din jurul municipiului Timișoara;

b. comunele de la punctul a clasate pe locul a, respectiv cu punctaje între 50-60 de puncte.

UAT-uri - Comune aflate în zona de intervenție din ZUF în baza punctajului obținut la indicatorii I.1-I.14,respectiv între 50-60 puncte	I.1	I.2	I.3	I.4	I.5	I.6	I.7	I.8	I.9	I.10	I.11	I.12	I.13	I.14	TOTAL
Dumbrăvița	5	4	5	5	5	4	4	4	5	5	5	4	3	5	**63**
Moșnița Nouă	5	3	4	4	4	4	4	3	5	4	5	3	5	4	**57**
Giroc	5	4	5	4	5	4	4	3	5	4	5	3	3	3	**57**
Ghiroda	3	3	2	4	5	5	5	3	5	5	5	3	4	2	**54**

Legendă indicatori:

I.1 – Creșterea procentuală a populației la nivel de UAT după domiciliu (2014-2022)

I.2 – Numărul de locuitori la nivel de UAT (2022)

I.3 – Soldul schimbărilor de domiciliu la nivel de UAT

I.4 – Densitatea antreprenorială (nr. firme / 1.000 locuitori)

I.5 – Valoarea PIB la nivel local (mii lei)

I.6 – Valoarea totală a cifrei de afaceri (mii euro)

I.8 – Capacitatea de cazare turistică (2022)

I.9 – Accesibilitatea pe cale rutieră (izocrone 10-60 min pentru transportul auto)

I.10 – Accesibilitate aeroport pe cale rutieră

I.11 – Navetism potențial

I.12 – Evoluția densității populației (locuitori/km2) - 2014 - 2022

I.13 – Autorizații de construire eliberate pentru clădiri de tipul construcții, % (2014-2022)

UAT-uri - Comune aflate în zona de intervenție din ZUF în baza punctajului obținut la indicatorii I.1-I.14,respectiv între 50-60 puncte	I.1	I.2	I.3	I. 4	I.5	I.6	I.7	I.8	I.9	I.10	I.11	I.12	I.13	I.14	TOTAL
I.7 – Valoarea cifrei de afaceri per locuitor (euro/locuitor)															

Pe baza analizelor și rezultatelor prezentate mai sus, sunt incluse în **Zona Prioritară de Intervenție** a SIDU cu orizont de timp 2027-2030 UAT-urile din ZUF care sunt clasificate cu "locul 1" conform matricei logice prezentate în Tabelul 4 din SIDU și care au obținut un punctaj între 50 și 60 de puncte. Astfel, se va asigura o intervenție în comunele care au cele mai strânse legături de interdependență cu municipiul Timișoara, și anume: **comuna Dumbrăvița (63 de puncte)**, **comuna Giroc (57 de puncte)**, **comuna Moșnița Nouă (57 de puncte)** și **comuna Ghiroda (54 de puncte)**. Aceste comune au înregistrat punctaj maxim pentru o serie de indicatori analizați, iar direcționarea investițiilor publice cu orizont de timp 2027-2030 către Zona Prioritară de Intervenție va genera o creștere armonioasă la nivelul municipiului și a zonei suburbane. A se vedea matricea logică de delimitare a zonei prioritare de intervenție care include comunele Ghiroda, Moșnița Nouă, Giroc și Dumbrăvița (vezi Tabel 6 Matrice logică de delimitare a zonei de intervenție prioritare) și delimitarea spațială a acestei zone (vezi *Figură 28 Delimitarea Zonei de Intervenție prioritare – Municipiul Timișoara și comunele Giroc, Moșnița Nouă, Ghiroda și Dumbrăvița*).

2. În etapa de elaborare a SIDU este derulată activitatea de Pregătire a portofoliului de proiecte finanțabile prin PRVest 2021-2027 prin preluarea, verificarea, evaluarea și prioritizarea proiectelor din lista generală și intermediară în baza grilelor de verificare cantitativă și calitativă stabilite și descrise în Metodologia de selecție și prioritizare a proiectelor din SIDU cu finanțare prin PRVest 2021-2027, anexă la Strategia Integrată de Dezvoltare Urbană a Municipiului Timișoara și a zonei urbane funcționale pentru perioada de programare 2021-2027.

- I.2 Pe parcursul implementării și monitorizării SIDU 2021-2027:

  1. monitorizează respectarea graficului de implementare a SIDU prin inițierea proiectelor în conformitate cu calendarul estimat;

  2. identifică posibile surse de finanțare a proiectelor cuprinse în SIDU, informând solicitanții cu privire la acestea;

  3. urmăresc derularea procedurilor necesar a fi efectuate în vederea accesării fondurilor identificate;

  4. coordonează și asistă echipele de implementare a proiectelor;

  5. urmăresc derularea procedurilor de implementare a proiectelor, în vederea respectării termenelor SIDU;

  6. monitorizează îndeplinirea obiectivelor SIDU;

  7. elaborează rapoarte privind stadiul de implementare a SIDU;

  8. evaluează gradul de implementare a SIDU la sfârșitul perioadei.

- ***Nivelul strategic și decizional***, este asigurat de către autoritatea deliberativă a unității administrativ teritoriale Municipiul Timișoara - Consiliul Local al Municipiului Timișoara care va aproba strategia și lista de proiecte prioritară finanțabilă prin PRVest 2021-2027, precum și de către consiliile locale ale comunelor din zona prioritară de intervenție a zonei urbane funcționale care au proiecte incluse în Lista prioritară din SIDU finanțabile prin PR Vest:

  Pin urmare, procedura de aprobare a SIDU 2021-2027 cu Lista generală de proiecte generate de obiectivele SIDU, Lista intermediară de proiecte prioritare SIDU și Lista de proiecte prioritare din SIDU finanțabile prin PR Vest 2021-2027, va fi după cum urmează:

  - II.1. În etapa de elaborare și aprobare SIDU 2021-2027:

    1. În consiliile locale ale municipiului Timișoara și ale comunelor din zona prioritară de intervenție ZUF, care au proiecte incluse în Lista de proiecte prioritare PR Vest 2021-2027: Dumbrăvița, Moșnița Nouă, Giroc și Ghiroda, în cazul primei aprobări.

Mențiune: Elaborarea SIDU, propunerea și stabilirea criteriilor de prioritizare ale proiectelor finanțabile prin PRVest, s-au realizat de către firma externă contractată de către municipalitate, în calitate de municipiu reședință de județ, ca să elaboreze Strategia Integrată de Dezvoltare Urbană a Municipiului Timișoara și a zonei urbane funcționale pentru perioada de programare 2021-2027 *în* colaborare cu aparatul tehnic din cadrul primăriei municipiului Timișoara, în urma consultărilor publice cu factorii interesați și cetățenii municipiului efectuate pe parcursul elaborării SIDU.

  - II.2 Pe parcursul implementării și monitorizării SIDU 2021-2027:

    În Consiliul Local al Municipiului Timișoara, în situația includerii unui/unor proiect/proiecte care vizează doar municipiul reședință de județ, în calitate de solicitant al finanțării nerambursabile, în cazul în care se dorește prioritizarea acestuia/acestora și includerea în Lista de proiecte prioritare finanțabile prin PRVest 2021-2027. Comunele din zona de intervenție a ZUF vor fi informate asupra HCL-ului de aprobare a modificărilor intervenite asupra SIDU 2021-2027. Prin excepție de la prevederile referitoare la Lista de proiecte prioritare finanțabile din alocarea dedicată municipiului reședință de județ în cadrul Programului Regional Vest 2021-2027, pot fi propuse spre prioritizare și proiecte care se implementează pe teritoriul administrativ al Municipiului Timișoara și/sau care prezintă un impact economic, social, cultural, urbanistic sau de mediu semnificativ pentru dezvoltarea municipiului, dar care nu se regăsesc în alocarea dedicată municipiului reședință de județ și nu intră sub incidența prevederilor OUG nr. 156/2020. Aceste proiecte pot fi incluse în Lista de proiecte prioritare din cadrul Strategiei Integrate de Dezvoltare Urbană a Municipiului Timișoara și a Zonei Urbane Funcționale pentru perioada de programare 2021-2027, în vederea depunerii spre finanțare în cadrul apelurilor competitive de proiecte, cu respectarea Metodologiei de selecție și prioritizare a proiectelor din SIDU și a mecanismului de guvernanță stabilit pentru implementarea strategiei.Comunele din zona de intervenție ZUF vor fi informate asupra HCL-ului de aprobare a modificărilor intervenite asupra SIDU 2021-2027;

    2.În consiliile locale ale municipiului Timișoara și comunei pentru proiectele care vizează comuna din zona prioritară de intervenție, în calitate de solicitant al finanțării nerambursabile, în cazul în care se dorește prioritizarea altor proiecte și includerea în Lista de proiecte prioritare finanțabile prin PRVest 2021-2027. Comuna/comunele, alta sau altele decât cele care solicită modificarea listei de proiecte prioritare vor fi informate asupra HCL-ului de aprobare a modificărilor intervenite asupra SIDU 2021-2027;

    3. În ambele situații descrise la punctele 1 și 2, proiectele propuse spre prioritizare în vederea depunerii spre finanțare vor trece prin procedura stabilită prin Metodologia de selecție și prioritizarea proiectelor din SIDU cu finanțare prin PRVest 2021-2027.

4.Solicitarea de includere a unor noi proiecte sau de prioritizare ale altora se va realiza printr-o solicitare scrisă din partea UAT-ului/UAT-județ interesat, având ca anexă fișa de proiect completată, transmisă pe adresa oficială de corespondență a municipiului Timișoara (primariatm@primariatm.ro), în atenția reprezentantului legal al municipiului reședință de județ. Primarul Municipiului Timișoara va transmite mai departe solicitarea către aparatul tehnic/aparatul de specialitate al primăriei (nivelul operațional) în vederea verificării și aplicării grilelor de verificare și evaluare stabilite prin Metodologia de selecție și prioritizarea proiectelor din SIDU cu finanțare prin PRVest 2021-2027 aferente Municipiului Timișoara și comunelor aflate în zona prioritară de intervenție din Zona Urbană Funcțională.

5.În cazul în care proiectele propuse ating punctajul minim stabilit prin Metodologia de selecție și prioritizarea proiectelor din SIDU cu finanțare prin PRVest 2021-2027, primarul Municipiului Timișoara va accepta/aviza includerea proiectului de investiție sau a altor modificări, prin inițierea proiectului de HCL de aprobare a modificării HCL-ului inițial de aprobare a Strategiei Integrate de Dezvoltare Urbană a Municipiului Timișoara și a zonei urbane funcționale pentru perioada de programare 2021-2027 și care ulterior va fi supus aprobării Consiliului Local al Municipiului Timișoara și al comunei care solicită operarea modificărilor.

6.Comuna/comunele, alta sau altele decât cele care solicită modificarea listei de proiecte prioritare vor fi informate asupra HCL-ului de aprobare a modificărilor intervenite asupra SIDU 2021-2027;

7.Pe parcursul și până la sfârșitul perioadei de programare 2021-2027, după caz, până la închiderea ciclului de programare, conform contractelor de finanțare încheiate, comunele vor transmite către municipiul Timișoara, adrese sau informări cu privire la stadiul de implementare al proiectelor și modul de îndeplinire a indicatorilor din proiect pornind, în primul rând, de la fișele de proiect prioritizate și finanțabile prin PRVest 2021-2027.

15.3. SISTEMUL DE MONITORIZARE ȘI EVALUARE

Dat fiind faptul că SIDU pentru perioada de programare 2021-2027 presupune o abordare multisectorială și un portofoliu de proiecte extins, care stabilește țintele pentru orizontul de timp 2027 și post-2027, monitorizarea și evaluarea strategiei reprezintă acțiuni necesare pentru a înțelege punctele forte și punctele slabe care au fost întâmpinate în procesul de implementare a SIDU.

Implementarea, monitorizarea și evaluarea SIDU presupune:

- Monitorizarea proiectelor și inițiativelor aflate în stadiul de planificare, implementare sau finalizate;
- Colectarea datelor necesare pentru procesul de monitorizare;
- Evaluarea periodică a Strategiei Integrate de Dezvoltare Urbană și intervenții pentru actualizarea SIDU în funcție de rezultatele monitorizării sau evaluării;
-

Elaborarea de recomandări cu privire la încheierea exercițiului financiar aferent perioadei de programare 2021-2027.

Evaluarea SIDU pentru perioada de programare 2021-2027, se va realiza în 4 etape, în ordine cronologică:

- Evaluarea ex-ante – are loc în etapa de prioritizare a proiectelor pentru a asigura o eficientizare maximă a investițiilor, în concordanță cu obiectivele stabilite.
- Evaluarea intermediară – are scopul de a identifica dacă implementarea strategiei și a portofoliului de proiecte duce la atingerea obiectivelor propuse și cum poate fi îmbunătățită coordonarea acesteia. Un orizont de timp propus este anul 2027, pentru a putea analiza proiectele contractate sau în implementare precum și actualitatea și relevanța obiectivelor propuse. La finalul exercițiului financiar multianual vor fi analizați indicatorii propuși pentru evaluare și gradul de îndeplinire a acestora. De asemenea, în funcție de informațiile cu privire la următoarea perioadă de programare, vor fi realizate actualizări sau modificări asupra documentului strategic.
- Evaluarea ex-post – se realizează pentru a identifica impactul pe care l-a avut strategia și implementarea portofoliului de proiecte – după 2035.

FIGURĂ 209 - STRUCTURA PROPUSĂ PENTRU IMPLEMENTAREA, MONITORIZAREA ȘI EVALUAREA SIDU

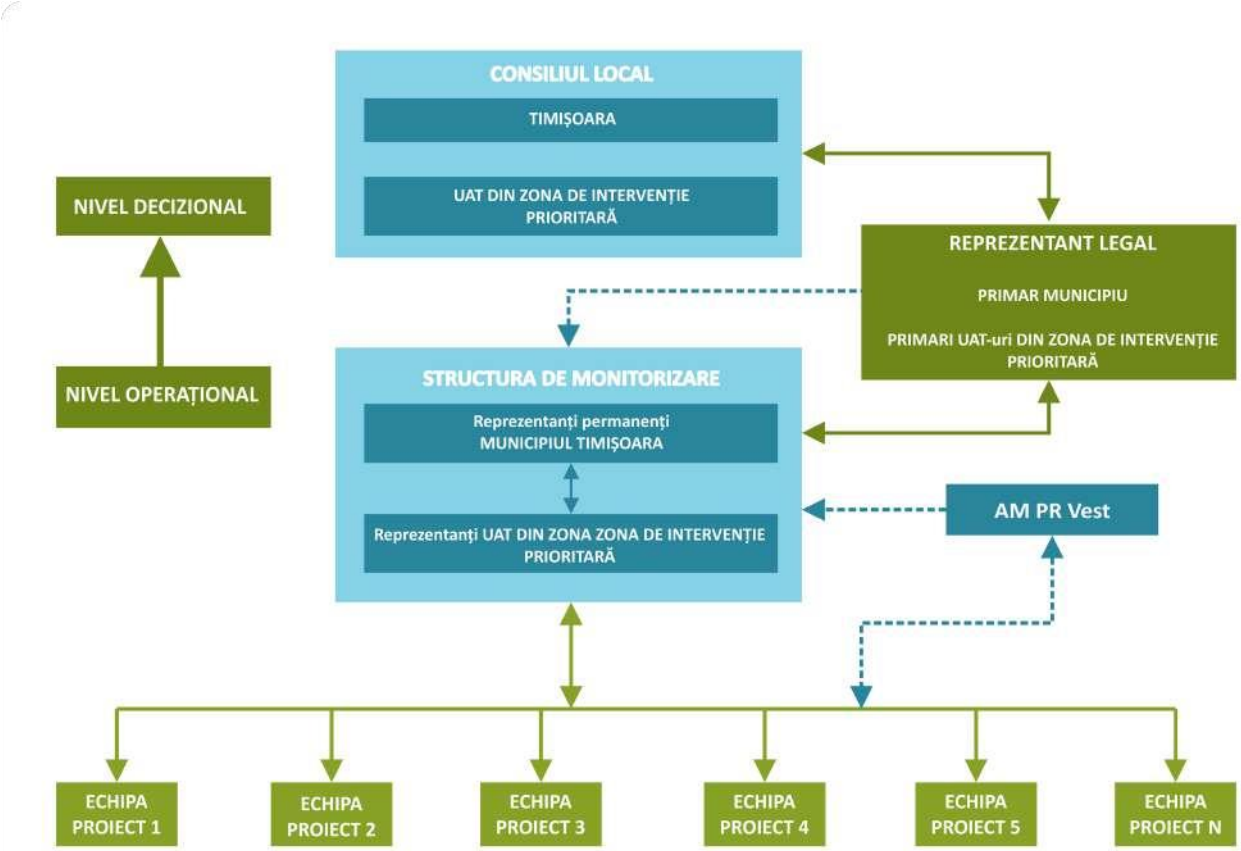

15.4. INDICATORI DE MONITORIZARE ȘI EVALUARE

Pentru a putea monitoriza și evalua strategia în termeni comparabili și cuantificabili, s-a avut în vedere propunerea a două tipuri de indicatori de monitorizare și evaluare: indicatori de rezultat (output) și indicatori de impact (outcome).

INDICATORII DE REZULTAT

Indicatorii de rezultat vor fi analizați și măsurați pe baza portofoliului de proiecte aferent strategiei, luându-se în considerare termenii, țintele și bugetele proiectelor care vor fi implementate. Acești indicatori vor permite monitorizarea și evaluarea cantitativă a implementării strategiei, fiind urmărită și implementarea portofoliului de proiecte în conformitate cu lista de proiecte prioritare, bugetele aferente și etapele planificate.

INDICATOR	VALOARE DE REFERINȚĂ	ȚINTĂ 2030	SURSĂ DE VERIFICARE
Ponderea proiectelor din lista de proiecte prioritare eligibile pentru fonduri nerambursabile pregătite pentru a aplica pentru finanțare	N/A	70-100%, în funcție de disponibilitatea fondurilor și de regulile stabilite de finanțatori	Primăria Municipiului Timișoara (PMT), în funcție de documentațiile disponibile pentru proiecte
Ponderea proiectelor în curs de depunere/ implementare din totalul proiectelor prioritare aferente fiecărui obiectiv strategic	N/A	Peste 50%	PMT

INDICATOR	VALOARE DE REFERINȚĂ	ȚINTĂ 2030	SURSĂ DE VERIFICARE
Ponderea bugetelor proiectelor în curs de depunere/ implementare din bugetul total al proiectelor prioritare aferente fiecărui obiectiv strategic	N/A	Peste 50%	PMT
Respectarea graficului de timp aferent planului de acțiune pentru implementarea SIDU	N/A	da	PMT, verificare și actualizare semestrială
Ponderea proiectelor cu întârzieri din totalul proiectelor din lista de proiecte prioritare	N/A	<20%	PMT
Pondere finanțare atrasă din PR Vest 2021-2027 raportat la alocarea dedicată municipiului Timișoara	N/A	100% sau peste	PMT, ADR Vest

De asemenea, se vor monitoriza o serie de indicatori pentru fiecare obiectiv strategic, pentru a măsura contribuția acestora la atingerea viziunii asumate în SIDU:

INDICATOR	VALOARE DE REFERINȚĂ	ȚINTĂ 2030	SURSĂ DE VERIFICARE
OBIECTIV STRATEGIC O1 – TIMIȘOARA ORAȘ - MAGNET: ZONĂ URBANĂ FUNCȚIONALĂ ATRACTIVĂ CU SERVICII PUBLICE MODERNE ȘI ACCESIBILE CE ASIGURĂ O CALITATE RIDICATĂ A VIEȚII			
Licee aflate în top 10 în funcție de media la examenul de Bacalaureat	0	2	admitereliceu.ro
Concursuri de excelență pentru elevi și studenți care au fost sprijinite de PMT (nr. anual)	N/A	>3	PMT
Unități școlare care au beneficiat de proiecte de reabilitare, modernizare, dotare	N/A	>10	PMT
Proiecte de regenerare urbană realizate	5 proiecte aflate în implementare	10	PMT
Proiecte de modernizare a spațiului public	5 proiecte aflate în implementare	10	PMT
Proiecte pentru Zone Construite Protejate	1 proiect aflat în implementare	5	PMT
Unități medicale construite sau reabilitate/modernizate	N/A	6	PMT
Infrastructura de servicii sociale reabilitate/modernizate	N/A	5	PMT
Înființarea de noi servicii sociale	N/A	3	PMT

INDICATOR	VALOARE DE REFERINȚĂ	ȚINTĂ 2030	SURSĂ DE VERIFICARE
OBIECTIV STRATEGIC O2 – MUNICIPIUL TIMIȘOARA – CENTRU REGIONAL INOVATIV CARE SPRIJINĂ DEZVOLTAREA UNUI SISTEM ECONOMIC BAZAT PE CERCETARE-DEZVOLTARE-INOVARE, RESURSĂ UMANĂ CALIFICATĂ ȘI SPIRIT ANTREPRENORIAL			
Creșterea procentuală a numărului mediu de salariați (%)	122.219 (2021)	+10%	INS. eDemos
Creșterea cheltuielilor cu activitățile de cercetare-dezvoltare din județul Timiș	646,59 milioane RON	+150%	INS. Tempo
Creșterea capacității antreprenoriale (%)	7,1‰	+15%	INS. eDemos
OBIECTIV STRATEGIC O3 – MOBILITATEA ACTIVĂ ȘI CĂLĂTORII CU TRANSPORTUL PUBLIC ECOLOGIC ÎNSUMÂND PESTE 70% DIN DEPLASĂRILE COTIDIENE DIN MUNICIPIUL TIMIȘOARA ȘI ZUF ÎN ANUL 2030			
Număr km de cale ferată modernizată și dublă de-a lungul culoarelor TEN-T	0 km	211 km	CFR – SRCF Timișoara
Inel de centură complet și dat în folosință	0%	100%	CNAIR – DRDP Timișoara
Inel II închis complet	N/A	1	PMT
Inel IV închis complet	N/A	1	PMT
Park&Ride funcțional și cu tarif integrat pentru transportul public	0	5	PMT
Indice de motorizare în municipiul Timișoara	427,34 autovehicule / 1.000 locuitori	400 autovehicule / 1.000 locuitori	INS eDemos/ Tempo Online
UAT-uri din zona de intervenție prioritară în care procentul străzilor cu trotuare este de peste 75%	1	4	UAT din zona de intervenție prioritară
Repartiție modală transport public și deplasări nemotorizate	Se va completa la actualizarea PMUD	70%	PMT
Viteza medie comercială transport public (km/h)	14,4 km/h	> 20 km/h	STPT
Nr. km de cale ferată pentru tramvai modernizați:	10 km[300]	15,89 km[301]	PMT
Nr. km cale ferată pentru tramvai nou construiți	N/A	4,3 km	PMT
Frecvența mijloacelor de transport pe liniile metropolitane la orele de vârf	30-45 min	Max. 10min pe liniile cu densitate mare/principale Max. 20min. pe celelalte linii	STPT

[300]Din care 3km aflați în lucru și prognozați pentru finalizare în 2023 / 2024.
[301]Valoare preluată din PMUD.

INDICATOR	VALOARE DE REFERINȚĂ	ȚINTĂ 2030	SURSĂ DE VERIFICARE
Sistem de management al traficului si implementarea MaaS[302] activ	Nu	Da	PMT
Grad de satisfacție a localnicilor cu privire la calitatea serviciului de transport public local	49%	> 75%	PMT
Nr. km extindere culoar verde albastru	N/A	11 km	PMT/UAT Ghiroda și UAT Remetea
Nr. km rețea de biciclete	89 km	285 km[303]	PMT
Nr. stații self-service	N/A	30 unități	PMT
Parcări securizate pentru biciclete	N/A	50 unități	PMT
Stații de andocare pentru sistemul de bike-sharing	25 stații	90 stații	PMT/parteneri privați
Număr de biciclete disponibile în sistemul de bike-sharing (cu sau fără andocare)	440 unități	2500 unități	PMT/parteneri privați
Nr. km coridoare pietonale urbane	N/A	105 km[304]	PMT
OBIECTIV STRATEGIC O4 – ZONĂ URBANĂ CU EMISII REDUSE DE GAZE CU EFECT DE SERĂ PÂNĂ ÎN ANUL 2030 ȘI CU ANGAJAMENT FERM DE NEUTRALITATE CLIMATICĂ PENTRU ANUL 2050, CARE PUNE CALITATEA FACTORILOR DE MEDIU, ECONOMIA CIRCULARĂ, PATRIMONIUL NATURAL, BIODIVERSITATEA ȘI MANAGEMENTUL EFICIENT AL RISCURILOR LA BAZA POLITICII SALE DE CREȘTERE A CALITĂȚII VIEȚII			
Suprafață spațiu verde public / locuitor (mp)	32 (2022)	34	Registrul Spațiilor Verzi
Depășiri ale valorilor-limită zilnice la particulele în suspensie PM10 (număr/an)	24 (2020)	0	APM Timiș
Depășiri ale valorilor limită orare la dioxidul de azot (număr/an)	1 (2021)	0	APM Timiș
Depășiri ale valorilor limită la ozon (număr/an)	2 (2020)	0	APM Timiș
Cursuri de ape de suprafață cu stare chimică proastă – Râul Bega (număr)	1 (2022)	0	ABA Banat
Situri contaminate și potențial contaminate (număr)	25 (2022)	10	APM Timiș
Ponderea populației expuse unui risc termic mare și foarte mare cauzat de insulele de căldură urbană (%)	58 (2020)	40	Banca Mondială
Numărul persoanelor expuse riscului de rănire gravă / deces în cazul unui seism	400 (2020)	100	ISU Timiș
Persoane expuse la valori ale zgomotului peste limita admisă în timpul nopții de 60 dB (număr)	38.900 (2018)	10.000	Harta de zgomot a municipiului Timișoara

[302]Mobility as a Service – Sistem digital unitar de planificare, rezervare și tarifare a călătoriei pentru toate modurile de transport dintr-un oraș/municipiu (transport public, bike-sharing, taxi, ride/pool sharing, parcare, vaporetto, etc.).
[303]Valoare preluată din PMUD.
[304]Valoare preluată din PMUD.

INDICATOR	VALOARE DE REFERINȚĂ	ȚINTĂ 2030	SURSĂ DE VERIFICARE
Capacitatea instalată de producere a energiei din surse regenerabile – exceptând prosumatorii (MW)	1 (2022)	100	ANRE
Consumul anual de cărbune pentru asigurarea furnizării de agent termic (tone/sezon)	210.000	0	Operator termoficare
Pondere energie termică pierdută la nivelul rețelei de transport (%)	22,5 (2021)	10	Operator termoficare
Pondere energie termică pierdută la nivelul rețelei de transport (%)	24,1 (2021)	10	Operator termoficare
Locuințe branșate la rețeaua centralizată de termoficare (număr)	51.000 (2022)	55.000	Operator termoficare
Gradul de contorizare inteligentă a consumatorilor de energie electrică din municipiul Timișoara (%)	30% (2022)	100	Operator distribuție energie electrică
Pondere corpuri de iluminat public de tip LED (%)	15 (2023)	80	Primăria Municipiului Timișoara
Ponderea blocurilor de locuințe construite înainte de 1990 care au beneficiat de lucrări de reabilitare / renovare energetică (%)	5 (2023)	50	Asociații de proprietari Primăria Municipiului Timișoara
Reducerea consumului de energie [MWh an] la nivelul clădirilor publice din proprietatea municipalității care au beneficiat de lucrări de reabilitare / renovare energetică (%)	N/A	-30	Primăria Municipiului Timișoara
Cantitatea de gaze natural distribuită consumatorilor casnici din municipiul Timișoara (mc/an)	136,3 mil.	100 mil.	Operator distribuție gaze naturale
Pierderile de apă de la nivelul rețelei de alimentare (%)	37 (2021)	15	Operator apă-canal
Ponderea probelor neconforme prelevate din rețeaua centralizată de alimentare cu apă – parametrii fizico-chimici, respectiv microbiologici (%)	0,08% (2021) 0,03% (2021)	0,02% 0,01%	Operator apă-canal
Gradul de colectare separată a deșeurilor reciclabile (%)	45 (2022)	70	APM Timiș ADI Deșeuri Operator
Ponderea deșeurilor municipale pregătite pentru reutilizare și reciclare (8%)	9 (2022)	50	APM Timiș ADI Deșeuri Operator
Gradul de colectare separată a biodeșeurilor menajere și asimilate de la persoane fizice (%)	N/A	70	APM Timiș ADI Deșeuri Operator

INDICATOR	VALOARE DE REFERINȚĂ	ȚINTĂ 2030	SURSĂ DE VERIFICARE
Gradul de colectare separată a biodeșeurilor din piețe (%)	N/A	90	APM Timiș ADI Deșeuri Operator
Gradul de colectare separată a deșeurilor verzi din parcuri și grădini (%)	N/A	100	APM Timiș ADI Deșeuri Operatori
OBIECTIV STRATEGIC O5 – TIMIȘOARA – „FUN CITY" - RUTĂ CULTURAL-TURISTICĂ CARE, ÎMPREUNĂ CU ZUF, VALORIFICĂ PROFILUL MULTIETNIC ȘI MULTICULTURAL			
Circulația și performanța turistică* * sosiri turiști, înnoptări, durata medie de ședere	165.677 sosiri în 2021 337.332 înnoptări în 2021	500.000 sosiri în 2030 1.500.000 înnoptări în 2030 3 durata medie de ședere în 2030	Baza de date INS Tempo
Consumul cultural al municipiului și zonei de intervenție prioritare	1.267.482 spectatori (anul 2019 pre pandemic)	+ 50%	Baza de date INS Tempo
Vitalitatea culturală a municipiului Timișoara	locul 9 / 46 în anul 2018	locul 3 / 46 în anul 2030	Vitalitatea culturală a orașelor din România
Pondere clădiri monumente istorice restaurate/reabilitate (%)	N/A	+ 30%	PMT
Echipamente culturale specializate modernizate / reabilitate	10 dotări și 9 foste săli de cinematograf transformate (aflate în diferite stadii de implementare)	peste 30 de proiecte pe lista obiectivelor de investiții	Programul Timișoara 2023
Creșterea anuală a bugetului alocat implementării proiectelor de restaurare/reabilitare a monumentelor istorice (%/an)	N/A	+25%	PMT
OBIECTIV STRATEGIC O6 – TIMIȘOARA PERFORMANTĂ: ADMINISTRAȚIE LOCALĂ RECUNOSCUTĂ LA NIVEL NAȚIONAL ȘI EUROPEAN CA UN PROMOTOR AL GUVERNĂRII DESCHISE, TRANSPARENȚEI ȘI POLITICILOR PUBLICE SUSTENABILE ȘI INCLUZIVE			
Sistem informatic care fundamentează luarea deciziilor bazate pe date	N/A	da	PMT

INDICATOR	VALOARE DE REFERINȚĂ	ȚINTĂ 2030	SURSĂ DE VERIFICARE
Creșterea procentuală a bugetului alocat inițiativelor comunității și actorilor locali (prin Agende, bugetare participativă etc.)	N/A	20%	PMT
Structuri de dialog cu comunitatea și actorii locali relevanți (grupuri de lucru tematice constituite, comisii/ consilii consultative etc.)	N/A	5	PMT
Nr. schimburi de experiență internaționale pentru angajații PMT	N/A	7	PMT

Acestora li se adaugă indicatorii de măsurare și evaluare a calității proiectelor propuse, după cum urmează:

- Indicatori financiari;
- Indicatori tehnici;
- Indicatori administrativi;
- Indicatori de progres;

Acești indicatori vor fi varia în funcție de sursa de finanțare, programul operațional, apelul de proiect, etc. De regulă, aceștia sunt specificați în ghidul de finanțare.

INDICATORI DE IMPACT

Indicatorii de impact analizează impactul pe care îl produce implementarea strategiei și a portofoliului de proiecte, având capacitatea de a descrie principalele aspecte ale viziunii de dezvoltare. În ideea în care indicatorii de impact validează dacă anumite schimbări pot fi atribuite unor anumite intervenții, sunt propuși următorii indicatori de impact pentru a acoperi toate domeniile vizate în strategie:

INDICATOR	VALOARE DE REFERINȚĂ	ȚINTĂ 2030 ȘI POST 2030	SURSĂ DE VERIFICARE
Ponderea veniturilor realizate în totalul veniturilor planificate (%)	82,9%	>90%	PMT
Valoarea salariului mediu net lunar (nominal)	3.845 lei (top 3)	Top 1 după regiunea București-Ilfov (ritm de creștere peste județul Cluj și Regiunea București-Ilfov)	INS. Tempo Online
Evoluția populației și echilibrarea/combaterea tendinței de suburbanizare	-6,6% în perioada 2015-2022	- 1,5-3%	INS. Tempo Online
Raport de dependență demografică (‰)	485,67‰	Menținere sub 500‰	INS. Tempo Online
Ponderea copiilor în total populație (%)	12,8%	>15	INS. Tempo Online

15.5. RISCURI ȘI MĂSURI DE ATENUARE A RISCURILOR

Implementarea SIDU pentru perioada de programare 2021-2027 și a portofoliului de proiecte aferent poate fi afectată de o serie de riscuri, precum:

Riscuri financiare:

- Creșterea ratei inflației, respectiv a prețurilor pentru bunuri și servicii pe piață, ceea ce poate duce la insuficiența resurselor financiare prevăzute în bugetul proiectului (de ex. scumpirea materialelor de construcții pentru proiectele de dezvoltare a infrastructurii).
- Depășirea unor bugete alocate ca urmare a implementării lente a proiectelor și a vechimii ACB;

Riscuri tehnice:

- Întârzieri în procesul de implementare și recepție a proiectului ca urmare a depășirii graficului de lucru (inclusiv din condiții meteo, situații de urgență, etc.)
- Lipsa de concordanță între documentația tehnică a proiectului și lucrările de execuție realizate;
- Folosirea unor materiale de calitate inferioară, care nu corespund specificațiilor tehnice din documentația proiectului;

Riscuri birocratice:

- Depășirea termenului orientativ de implementare a proiectului ca urmare a lipsei de participanți la licitații, depășirii termenului de depunere a ofertelor, număr mare de contestații, etc.

Măsuri de atenuare a riscurilor

O parte din riscurile mai sus menționate pot fi preîntâmpinate, atenuate sau remediate pe de-o parte prin clauze contractuale, precum:

- Prevederea de penalități la plata executanților de lucrări sau furnizorilor de servicii în caz de întârzieri în execuția contractului conform calendarului;
- Prezentarea certificatelor de calitate ale materialelor achiziționate (care vor fi analizate și aprobate de către Beneficiar);
- Perceperea unei garanții (de bună execuție, pentru rețineri, pentru plata avansului, etc.)
- Asigurarea echipamentelor și personalului implicat în proiectele de infrastructură;

precum și prin:

- Analiza și avizarea situațiilor de lucrări în vederea efectuării plăților;
- Cunoașterea, înțelegerea și aplicarea corectă a clauzelor contractuale;
- O activitate susținută a membrilor UI SIDU și colaborare strânsă cu managerii de proiect din cadrul instituțiilor responsabile, echipa de experți tehnici, consultanți, diriginți de șantier, astfel încât să se realizeze monitorizarea foarte atentă a contractelor de lucrări.

Aceste clauze trebuie explicate și discutate între reprezentații fiecărei părți în procesul de pregătire a proiectului și susținute ulterior printr-o **continuă comunicare deschisă și eficientă** între reprezentații autorităților publice și a managerilor de proiect cu șefii de șantier sau cu managerii de proiect din partea executanților de lucrări sau a furnizorilor de servicii.

Mai mult, succesul implementării strategiei depinde nu numai de resursele financiare alocate, ci și de calitatea resursei umane care are atribuții în ceea ce privește managementul documentului strategic. De aceea, atât din UI SIDU, cât și din echipele de proiect, vor face parte persoane cu experiență în implementarea proiectelor și cu pregătire în domeniile în care activează.

16. CADRUL PARTENERIAL PENTRU ELABORAREA SIDU

Prin SIDU, se stabilesc direcțiile de acțiune pe care va trebui să se concentreze dezvoltarea municipiului Timișoara și a zonei prioritare de intervenție pentru orizontul 2027/2030 și a zonei urbane funcționale în perioada post 2030. Pentru a contura o imagine de ansamblu reală a dinamicii dezvoltării teritoriului vizat și pentru a identifica provocările locale relevante și actuale, procesul de elaborare a SIDU a fost unul participativ, bazat pe consultarea și implicarea comunității și actorilor locali. Ca instrument de planificare, strategia de dezvoltare trebuie să răspundă la nevoile locale de dezvoltare prin implementarea unui proces participativ în care buna guvernanță, colaborarea și implicarea comunității să reprezinte piloni de dezvoltare și să asigure continuitatea pe termen lung a viziunii de dezvoltare.

Prin mecanismul de colaborare și consultare publică utilizat în procesul de elaborare a SIDU se aduce valoare adăugată în ceea ce privește asigurarea alinierii la ultimele tendințe și nevoi în domeniile de dezvoltare, astfel încât comunitatea locală să fie prezentă activ în procesul de elaborare a direcțiilor viitoare. În acest sens, în procesul de elaborare a SIDU, s-au desfășurat grupuri de lucru cu actorii relevanți și s-au realizat sondaje de opinie. Totodată în demersul de elaborare a Strategiei au fost identificați o serie de parteneri locali potențiali pentru implementarea strategiei, din cadrul administrației publice, reprezentanți ai mediului profesional, non-profit și cetățeni. Unii dintre aceștia au fost implicați încă din faza inițială, de analiză a nevoilor, fie prin solicitări de date și informații, fie prin chestionare sau implicarea în grupuri de lucru tematice:

- Primăria Comunei Ghiroda;
- Primăria Comunei Moșnița Nouă;
- Primăria Comunei Giroc;
- Primăria Comunei Șag;
- Primăria Comunei Sânmihaiu Român;
- Primăria Comunei Săcălaz;
- Primăria Comunei Dudeștii Noi;
- Primăria Comunei Dumbrăvița;
- Primăria Comunei Giarmata;
- Primăria Comunei Remetea Mare;
- Primăria Comunei Bucovăț;
- Direcția Județeană pentru Cultură a Județului Timiș;
- Direcția Regim Permise de Conducere și Înmatriculare a Vehiculelor Timiș;
- Inspectoratul Școlar Județean Timiș;
- Societatea de Transport Public Timișoara;
- Inspectoratul Județean de Poliție Timiș;
- Sucursala Regională CF Timișoara;
- Agenția Județeană pentru Ocuparea Forței de Muncă Timiș;
- Camera de Comerț, Industrie și Agricultură Timiș;
- Inspectoratul Teritorial de Muncă Timiș;

- UEFISCDI;
- Direcția de Asistență Socială Timișoara;
- Direcția Generală de Asistență Socială și Protecția Copilului Timiș;
- Direcția de Sănătate Publică Timiș;
- Centrul de Cultură și Artă al județului Timiș;
- Centrul de Informare Turistică Timișoara;
- Discover Timiș;
- Autoritatea Națională de Reglementare în Domeniul Energiei;
- E-Distribuție Banat;
- TRANSELECTRICA;
- DELGAZ Grid;
- TRANSGAZ;
- Asociația de Dezvoltare Intercomunitară Apă Canal Timiș;
- Aquatim SA;
- S.C. RETIM ECOLOGIC SERVICE S.A;
- Asociația de Dezvoltare Intercomunitară Deșeuri Timiș;
- Autoritatea Națională pentru Administrare și Reglementare în Comunicații;
- Agenția pentru Protecția Mediului Timiș;
- Apele Romane SGA Banat Timișoara;
- Administrația Bazinală de Apă Banat;
- Garda de Mediu – Comisariatul Județean Timiș;
- Inspectoratul pentru Situații de Urgență „Banat" al Județului Timiș;
- Centrul Meteorologic Banat-Crișana.

16.1. GRUPURI DE LUCRU PENTRU CONSULTAREA ACTORILOR RELEVANȚI

Abordarea participativă a elaborării SIDU a presupus și organizarea unor grupuri de lucru tematice împreună cu cei mai importanți actori din fiecare domeniu. Astfel, în perioada 19.06.2023 – 22.06.2023 au fost organizate 6 grupuri de lucru:

16.1.1. GRUP DE LUCRU: CULTURĂ, TURISM, PATRIMONIU

În data de 19.06.2022 a avut loc grupul de lucru pe tema "Cultură, turism și patrimoniu**"**, care s-a desfășurat la sala Incuboxx, întâlnire în cadrul căreia au participat următoarele instituții/organizații:

- Primăria Municipiului Timișoara;
- Consiliul Județean Timiș;

- Primăria Comunei Dudeștii Noi;
- Biblioteca Centrală Universitară „Eugen Todoran";
- Agenția pentru Dezvoltare Regională Regiunea Vest;
- Asociația Culturală Thespis Diogene;
- Fundația Județeană pentru Tineret Timiș;
- Teatrul pentru Copii și Tineret Merlin;
- Teatrul Național din Timișoara;
- Muzeul Național al Banatului;
- Asociația pentru Promovarea și Dezvoltarea Turismului în Județul Timiș.

În cadrul grupului de lucru au fost abordate următoarele subiecte:

Direcții și proiecte pentru dezvoltarea infrastructurii de transport public:

- Îmbunătățirea accesului către UAT-urile din ZUF, în special în perioadele în care sunt turiști
- Facilitarea accesului persoanelor cu dizabilități persoanelor cu handicap în instituțiile publice si instituțiile culturale – oferirea posibilității de a se deplasa independent (proiectul nu trebuie să se limiteze la crearea rampelor);
- Evaluarea clădirilor care urmează a fi reabilitate pentru a putea fi făcute funcționale pentru diferite categorii de persoane;

Nevoi și probleme existente:

- Dezvoltarea unei strategii pe termen lung care să ia în considerare și să includă nevoie tuturor categoriilor de persoane, la orice capitol; abordare holistică a acestui aspect și găsirea unei căi de mijloc care să satisfacă toți actorii;
- Accesul persoanelor cu dizabilități în clădirile culturale și monumentele istorice prin intermediul unui lift. Va fi nevoie de a angaja o persoană desemnată pentru a manipula un lift special pentru persoanele cu dizabilități; O problemă la acest capitol este lipsa de proprietari ai clădirilor;
- Este importantă cooperarea cu specialiștii în domeniu, și cu Ministerul Culturii pentru a crea un precedent în ceea ce privește dezvoltarea unei infrastructuri de acces facil - este nevoie de modificări la nivel structural;
- Exemple de măsuri pentru accesul persoanelor cu dizabilități în clădiri: Scaunul cu rotile nu trebuie să obtureze ușile de evacuare;
- Reabilitarea clădirilor ar trebui reglementată de către autoritățile locale și cele centrale;
- Diversitate etnică – dezvoltarea unor spații și centre noi pentru comunitățile noi apărute în municipiu;
- Dezvoltarea unui plan urbanistic de detaliu;

Exemple de incluziune a persoanelor cu dizabilități:

- Atelierul Viitorul Copiilor - spectacol pentru copii cu dizabilități locomotorii si neuropsihice
- Teatrul National Mihai Eminescu Timișoara dispune de 2 spații de joacă: unul în incinta clădirii din centru și celălalt în incinta Palatului Culturii (în parcul Civic). Acestea au fost proiectate pentru a putea găzdui spectacole la care să poată participa și persoanele cu dizabilități.
- Au existat proiecte și pentru integrarea persoanelor cu dizabilități auditive;

Piedici care afectează accesul la cultură:

- Este necesară o mai bună promovare în mediul online;

- Crearea unei aplicații de colaborare cu instituțiile culturale și instituțiile de învățământ superior (i.e. Universitatea Politehnica) care ar putea oferi ajutor în domeniu;
- Aplicația ar putea conține toate evenimentele sub forma unei agende culturale (cum exista în format print) disponibilă online atât în română cât și în engleză;
- Centrul de proiecte are in curs de elaborare o astfel de aplicație pentru evenimente, care va fi finalizată anul acesta (2023);
- Trebuie creată o rețea de instituții pentru facilitarea colaborării dintre acestea, unde ar trebui integrați și operatorii de evenimente culturale;
- Lipsa locurilor de parcare în vecinătatea instituțiilor culturale;
- Este necesară descentralizarea zonelor în care se creează cultura;
- Timișoara verde albastra militează pentru valorificarea cursurilor de apă din Timișoara și regiune, care pot fi folosite ca zone de agrement;
- Este necesar un network de lideri în industria creativă. Lipsa curselor directe spre orașe importante din Europa (Copenhaga), duce la o izolare față de un network de oameni din străinătate;
- Este necesară implicarea unui partener de business în dezvoltarea industriilor creative și facilitarea conlucrării dintre mediul de afaceri și industriile creative;
- Actorii din industria creativă locală au nevoie de finanțare ca să își permită să își dezvolte serviciile creative;
- Ar fi nevoie de finanțare pentru dezvoltarea acestor servicii și pentru a putea găzdui și echipe externe care să participe la training-uri. Astfel s-ar dezvolta și turismul pentru training.
- Colaborarea dintre domeniul culturii, turismului și domeniul de afaceri este foarte important. Turiștii, pe lângă atracțiile turistice trebuie să aibă facilități de cazare și alimentație publică;

Domenii de dezvoltare a turismului (profilului turistului și a Timișoarei ca destinație turistică)

- Turismul de evenimente;
- Turismul de afaceri mici;
- Turismul de conferință – conferințele care se țin în mediul academic au prevăzute în una de zile fie excursii, fie vizite în oraș. Acest domeniu ar putea fi dezvoltat;
- Turismul de literatură/academic – vizite la biblioteci și universități. Universitatea de Științe Agricole a Banatului și Medicină Veterinară ar putea fi destinații de interes;

Direcțiile de dezvoltare la nivel regional: Timișoara în conexiune cu ZUF

- Extinderea ariei de responsabilități a Organizației de Management a Destinației Timișoara. Deocamdată OMD-ul se refera la Timișoara;
- Îmbunătățirea accesibilității publicului general. De exemplu, ar putea exista o zi din lună în care accesul în instituțiile culturale să fie gratuit (după modelul mai multor țări Europene);
- Implementarea unor inițiative viabile la nivel de instituție;
- Crearea unui City Pass pentru turiști sau abonamente pentru locuitorii din Timișoara și ZUF;
- Spațiile (temporar) neutilizate ar putea fi puse la dispoziția operatorilor culturali (după modelul orașului Riga). De exemplu aceste spațiile pot fi folosite pentru organizarea unor expoziții. Această măsură trebuie intermediată de Primăria Municipiului Timișoara;
- Digitalizarea transportului – crearea unei aplicații bilingve unice pentru transportul public, trotinete și biciclete pentru turiști și localnici, care să includă toate traseele. Există 3-4 aplicații și nu este clar pentru turiști și localnici ce aplicație poate fi folosită;
- Promovare și informare turistică, pentru ca turiștilor să le fie ușor să se orienteze și să găsească tot de ce au nevoie;

- Există Info centre la gara feroviară, la autogară și la aeroport, dar nu există personal și o conexiune transversală între domenii.

16.1.2. GRUP DE LUCRU: DEZVOLTARE URBANĂ ȘI TERITORIALĂ

În data de 20.06.2022 a avut loc grupul de lucru pe tema "Dezvoltare urbană și teritorială", care s-a desfășurat la sala Primăria municipiului Timișoara, întâlnire în cadrul căreia au participat următoarele instituții/organizații:

- Primăria Municipiului Timișoara;
- Consiliul Județean Timiș;
- Primăria Comunei Dudeștii Noi;
- Agenția pentru Dezvoltare Regională Regiunea Vest;
- Universitatea Politehnică Timișoara – Facultatea de Arhitectură și Urbanism;
- Asociația de Dezvoltare Intercomunitară Polul de Creștere Timișoara;
- Universitatea de Vest din Timișoara – Geografie.

În cadrul grupului de lucru fost abordate următoarele subiecte:

IMPLICAREA AGENȚIEI PENTRU DEZVOLTARE REGIONALĂ VEST-ADR VEST

- Agenția pentru Dezvoltare Regională Vest-ADR VEST urmăresc proiectele care vor apărea în cadrul Strategiei Integrate de Dezvoltare Urbană și Programului Operațional Regional, atât cele pentru Municipiul Timișoara, cât și cele din zona urbană funcțională și la nivelul Consiliului Județean Timiș.
- Între ADR Vest și Asociația de Dezvoltare Intercomunitară Polul de Creștere Timișoara a existat A existat portofoliu de proiecte cu toate localitățile incluse în pol. Informații suplimentare vor fi căutate pe acest subiect.

NEVOI ȘI PROBLEME EXISTENTE

A fost atenționată nevoia ca Strategia Integrată de Dezvoltare pentru Timișoara și ZUF trebuie armonizată cu celelalte strategii existente la nivel local;

- O problemă majoră evidențiată o reprezintă lipsa de coerență și sufocare care există în zona centrală din Timișoara;
- O prioritate va fi conturarea axei verzi-albastre a strategiei, care să includă întreaga zonă urbană funcțională. Pornind de la canalul Bega există o serie de canale de irigație și desecare care pot să activeze și alte zone.
- Nevoie de o creștere a calității spațiilor publice în zonele istorice, dar și în cartierele construite după anii 2000.
- Lipsa de proiecte ample pentru zona urbană funcțională referitoare la dotările existente sau extinderea zonelor dedicate pentru astfel de dotări.
- Lipsa unei conexiuni eficiente între oraș și localitățile din periurban. S-a evidențiat importanța ca această problemă să fie abordată prin intermediul SIDU și să fie reflectată în Planurile Urbanistice Generale (PUG-uri).
- Nevoia pentru rezervarea de teren pentru comunitate. O problemă majoră o constituie urban sprawl-ului, caracterizat de construcția de locuințe una după alta fără alocarea spațiilor sociale adecvate. Deși prin SIDU nu se poate reglementa direct acest aspect, este important să se trimită un semnal de alarmă cu privire la necesitatea rezervării de zone adecvate pentru spații verzi, parcuri și centralități locale în dezvoltarea urbană. Un exemplu în acest este localitatea Giroc, unde

în partea de Sud a fost rezervată un teritoriu vast pentru construcția de locuințe, fără alocarea spațiilor necesare pentru utilități comune, sociale sau parcuri.

- Necesitatea acordării unei atenții sporite componente universitare în dezvoltarea Timișoarei. Performanța universitară și capacitatea de a atrage și reține tinerii au un rol crucial în dezvoltarea urbană. S-a subliniat importanța extinderii campusului universitar și creării unor condiții mai bune pentru tineri, cu o accentuare pe cazarea în cămine.
- Necesitatea de a acorda o importanță sporită centralităților din zona de Nord a Timișoare, în condițiile în care această zonă de va dezvolta semnificativ. S-a semnalat că există o serie de restricții în partea de Nord și Est (zona Dumbrăvița, centura) A fost menționat că Masterplanul Timișoara Nord reflectă nevoile unor subcentralități din zona de Nord. Informații suplimentare vor fi căutate pe acest subiect.
- Reabilitarea termică trebuie să fie o prioritate și să fie specificată în cadrul SIDU, în special în zona Dacia, , iar intervențiile trebuie realizate în corelare cu operațiunea de regenerare urbană a acestei zone de locuințe colective, cu o densitate ridicată a populației. Mai multe detalii despre aceasta vor fi incluse în strategie în vederea posibilității de a reabilita această zonă de blocuri prin intermediul următorului Program Regional (PR) Vest.
- Necesitatea abordării problemelor sociale cu care se confruntă orașul și cartierele istorice din oraș. S-a evidențiat problema imobilelor deținute de primărie care nu au fost administrate corespunzător, unde locuiesc chiriași în imposibilitate de a plăti chiria. Este necesară o colaborare mai strânsă între serviciile sociale și de ajutor social.
- Cetățenii se așteaptă ca Primăria să ofere un sprijin cât mai amplu, în special pentru persoanele care se confruntă cu dificultăți financiare și nu pot susține cheltuielile de zi cu zi.
- Proiectele de regenerare urbană se concentrează în principal pe spațiul public și mai puțin pe fondul construit, ceea ce poate atrage probleme de gentrificare urbană. Este nevoie să se atragă o atenție sporită pentru aceste probleme și să se găsească soluții pentru ele.

EXEMPLE DE PROIECTE:

A fost menționat faptul că Primăria are mai multe proiecte de dezvoltare a zonelor limitrofe. Aceste proiecte se referă la:

- Pădurea parc, pădurea verde
- Canalul Bega
- Cartierul Dacia – valorificarea spațiilor publice
- Canalele de la bulevard până la școală

Canalul Bega

- Canalul Bega începe să devină din ce în ce mai prezent în peisajul Timișoarei – este în curs de amenajare și se vor impune limite de viteze. Se explorează posibilitatea extinderii utilizării vaporettelor pe Bega, atât în interiorul Timișoarei, cât și în afara sa, precum și oferirea de servicii și utilități pentru cei care folosesc această modalitate de transport .
- Există interes și pentru posibilitatea de a crea o infrastructură distinctă pentru sporturi nautice, cum ar fi caiacul și canoea, alta decât oglinda Begăi. În acest sens s-a adus ca exemplu Sziget. S-a propus demararea unui proiect de dezvoltare de către Consiliul Județean, pe exemplu Cluj-Oradea. S-a menționat că au existat un proiect anterioare în zona Moșnița, dar acestea nu au obținut aprobarea în ceea ce privește aspectele de mediu.

16.1.3. GRUP DE LUCRU: PROTECȚIA ȘI VALORIFICAREA MEDIULUI

În data de 20.06.2022 a avut loc grupul de lucru pe tema "Protecția și valorificarea mediului", care s-a desfășurat la sala Primăria municipiului Timișoara, întâlnire în cadrul căreia au participat următoarele instituții/organizații:

- Primăria Municipiului Timișoara;
- RETIM SA;
- Primăria Comunei Dudeștii Noi;
- Primăria Comunei Moșnița Nouă;
- Horticultura Timișoara;
- Administrația Canalului Navigabil Bega – Regia Autonomă Timiș;
- AQUATIM SA;
- Asociația de Dezvoltare Intercomunitară Apă Canal Timiș;
- Direcția Sanitară Veterinară și pentru Siguranța Alimentelor Timiș;
- Inspectoratul pentru Situații de Urgență Banat al Județului Timiș;
- Agenția pentru Dezvoltare Regională Regiunea Vest.

În cadrul grupului de lucru au fost abordate următoarele subiecte:

NEVOI ȘI PROBLEME EXISTENTE

- Schimbarea comportamentului populației legat de neutralitatea climatică (de ex. cu privire la consumul de apă, colectarea apelor pluviale0 reprezintă un element de bază pentru implementarea obiectivelor Agendei 2030 și a Pactului Verde European;
- Gestionarea apelor pluviale reprezintă o problemă acută, mai ales în comunele din inelul I; a fost realizat de către un consorțiu mai larg, care cuprinde și 3 universități, un studiu privind aceste ape; comuna Ghiroda este un exemplu de bune practici în ceea ce privește colectarea apelor pluviale;
- Deșeurile voluminoase nu au încă un circuit de valorificare, acestea ajungând la deponeuri, ceea ce contravine practicilor europene;
- Gradul de reciclare a deșeurilor a scăzut, de facto, în ultimii ani către 5%, deoarece OIREP decontează doar ambalajele (PET, doze, sticlă), ceea ce face activitatea de reciclare neinteresantă pentru operatorii privați;
- Municipiul resimte acut lipsa unei stații de compostarea; o astfel de stație este prevăzută la viitorul centru de aport voluntar de mari dimensiuni însă doar pentru colectarea de la populație, nu și de la cei 6 operatori care se ocupă de salubrizare în municipiu;
- AQUATIM își poate asuma o nouă activitate, respectiv amestecul de deșeu din compost cu nămolul de la stația de epurare; acesta ar putea ajuta și la rezolvarea problemei de degradare a solurilor din județ, prin reconstrucție ecologică cu compost, nămol, material săditor;
- Parte din perdeaua forestieră amenajată deja s-a uscat, iar Primăria nu dispune de resurse financiare pentru a o iriga;
- AQUATIM ar dori să se implice în consolidarea perdelei forestiere a municipiului, existând unele rezerve proprii de teren în zona Solventul;
- Registrul spațiilor verzi a fost început recent, urmând să fie finalizat în anul 2025;
- Deficitul de spații verzi există în majoritatea cartierelor rezidențiale, dar mai ales în zona de est;

- SIDU ar trebui să abordeze și problematica sănătății publice și a relației acesteia cu aspectele de mediu (de ex. vectorii de boli – animale de companie, țânțari; alergiile - Ambrosia);
- Incendiile de vegetație sunt destul de frecvente în zonă;
- Echipamentele de intervenție ale ISU se confruntă cu blocaje în trafic;
- O prioritate stabilită de mai mult timp la nivel local este revitalizarea canalelor de desecare ca și culoare verzi-albastre.

PLANURI, PROPUNERI DE PROIECTE ȘI PROIECTE ÎN DESFĂȘURARE

- O inițiativă necesar a fi continuată la nivel local este amenajarea de locuri de cuibărit pentru păsări în parcuri;
- DSP Timiș elaborează un plan pentru siguranța apei pentru consum;
- În domeniul managementului deșeurilor există planuri pentru extinderea stației de tratare mecano-biologice;
- Primăria Timișoara are planuri pentru amenajarea de noi spații verzi în zona Ciarda Roșie (circa 12 ha), în spatele fabricii de tramvaie de pe str. Dâmboviței (4 ha), în zona Lipovei (pe un fost teren al Armatei) și în Cartierul Soarelui; de asemenea, se dorește reabilitarea scuarului și a ceasului de lângă Hotelul Continental;
- AQUATIM implementează un proiect pentru realizarea unui incinerator de deșeuri din nămol și cooperează cu RETIM pentru gestionarea acestora;
- Operatorul regional de apă-canal se află în discuții și oferă suport comunelor care operează în regie proprie rețelele, existând potențial pentru extinderea ariei de acoperire în unele comune din ZUF (de ex. Remetea Mare);
- Printre propunerile de proiecte formulate se numără crearea unei stații de sortare funcționale și adaptate la fluxurile actuale, precum și o stație de tratare mecano-biologică care să deservească municipiul și zona sa adiacentă;
- Înființarea cu fonduri PNRR a Centrelor de aport voluntar este salutară, însă trebuie clarificat unde merge fiecare tip de deșeu;
- În ZUF mai există și e funcțional un centru de aport voluntar și în comuna Moșnița Nouă;
- De asemenea, amenajarea de insule digitalizate de colectare prin PNRR este binevenită, însă trebuie să se asigure accesul corespunzător la acestea pentru autoutilitarele RETIM;
- În amonte de stația de tratare a apei Bega se implementează proiectul Lunca Urbană Bega, un alt proiect important fiind ”Timișoara Verde-Albastră”;

ADR Vest va finanța prin PR Vest 2021-2027 doar spații verzi care nu sunt în Registrul Spațiilor Verzi.

16.1.4. GRUP DE LUCRU: DEZVOLTARE SOCIALĂ

În data de 21.06.2022 a avut loc grupul de lucru pe tema “Dezvoltare socială”, care s-a desfășurat la sala Primăria municipiului Timișoara, întâlnire în cadrul căreia au participat următoarele instituții/organizații:

- Primăria Municipiului Timiș;
- Institutul de Boli Cardiovasculare Timișoara;
- Serviciul de Ambulanță al Județului Timiș;
- Spitalul Victor Babeș Timișoara;
- Direcția de Asistență Socială Timișoara;
- Casa Județeană de Asigurări de Sănătate Timiș;

- Fundația pentru Voi;
- Primăria Comunei Dudeștii Noi;
- Organizația Salvați Copiii – Filiala Timișoara;
- Centrul de Prevenire, Evaluare și Consiliere Antidrog Timiș;
- Direcția Generală de Asistență Socială și Protecția Copilului Timiș;
- Direcția de Sănătate Publică Timiș;
- Spitalul Clinic Județean de Urgență „Pius Brânzeu" Timișoara;
- Spitalul Clinic Municipal de Urgență Timișoara.

În cadrul grupului de lucru au fost abordate următoarele subiecte:

SERVICII SOCIALE

- Nevoie de dezvoltare de servicii pentru vârstnici, (există cămin și centre de zi, acestea din urmă fiind arhipline); mai e nevoie de centre de zi;
- E nevoie de servicii sociale pentru vârstnici la domiciliu (sunt prestate de ONG-uri) – e nevoie de extindere pentru a menține vârstnicii în familii;
- Propunere: centre tip club de vârstnici – pentru socializare;
- DGASPC (pentru persoane cu dizabilități): în județ sunt peste 600 de persoane instituționalizate; e nevoie de focus pe infrastructură pentru a instituționaliza persoanele cu dizabilități; există centru de zi de recuperare pentru persoanele cu dizabilități, cu o capacitate de 150 de locuri – gradul de utilizare e aproape maxim, își propun să deschidă încă un centru;
- E nevoie de înființare de servicii instituționalizate pentru persoane cu dizabilități și în teritoriu, pentru a scădea presiunea de pe cele existente în mun. Timișoara.
- DAS a aplicat proiect pe programul RO-Serbia pentru un centru medico-social pentru servicii paliative;
- GAL Freidorf a finanțat proiect prin care au oferit servicii sociale pentru 85 de copii de etnie romă;
- DAS este limitat în a oferi servicii doar celor cu reședința în mun. Timișoara.
- Copii care se întorc din străinătate au nevoie de programe de instruire și învățare a limbii române; (propunere de cursuri în afterschool-uri);
- E nevoie de afterschool-uri și centre de zi pentru copii (oportunitate de parteneriat cu ONG-uri, de realizat linii de co-finanțare)
- Pentru copii cu adicție există doar un centru județean de consiliere psihologică – e nevoie de dezvoltarea serviciilor post-consum, programe de prevenție și informare, inclusiv în rândul părinților.
- În ceea ce privește copii cu dizabilități, este înregistrată o creștere a cererilor pentru asistenți personali. Circa 3.000 de persoane solicită astfel de serviciu, ceea pune o presiune pe buget. A fost deschis un centru de zi pentru persoanele cu dizabilități și în prezent există proiect prin care se va crea o nouă clădire, de circa 50 de locuri – încă insuficient; Există instituții și ONG-uri care oferă acest tip de servicii, dar majoritatea în mun. Timișoara. Vin și oameni din rural, capacitatea e depășită și e nevoie de noi centre;
- În municipiu există serviciu de formare pentru încadrarea în piața muncii în centre de zi: există persoane cu dizabilități angajate – aceste servicii sunt suprasolicitate;
- DAS în parteneriat cu ONG-uri oferă servicii sociale mobile;

- În ceea ce privește locuirea: PT oferă facilități fiscale și sprijin pentru persoanele defavorizate pentru reabilitarea fondului construit (în special cu valoare istorică);
- E necesar de adăposturi pentru persoane vulnerabile – există câteva la nivel de oraș, dar oferă astfel de servicii pe o perioadă scurtă; sunt implicate și ONG-urile care ajută (cu finanțare de la DAS sau DGASPC).

SĂNĂTATE:

- Există proiect de screening mobil pentru cancer;
- DAS a obținut finanțare prin fonduri RO-SB pentru o ambulanță mobilă pentru mediul urban și rural;
- Nevoie: Sprijinirea unei campanii de screening mobil – inclusiv în teritoriu și în zonele defavorizate (de ex. Program artistic + campanie de informare artistică)
- GAL Freidorf a finanțat un proiect care oferă servicii medicale pentru 1.200 de persoane din zona marginalizată Freidorf;
- Nu există servicii stomatologice în școli, e nevoie de screening stomatologic și servicii stomatologice în școli;
- Nevoie - reînființarea centrelor medicale școlare – ca nucleu de servicii medico-sociale în zone urbane marginalizate;
- La spitalul municipal există centru pentru tratarea bolnavilor de cancer (cazare și tratament);
- La spitalul municipal se va înființa secția de îngrijiri paliative, există clădire pentru proiect pe PNRR;
- Nu există: Spital Regional Județean; Institut Oncologic; Maternitate; - Timișoara și județul Timiș e o zonă defavorizată din punct de vedere al infrastructurii medicale;
- Spitalul Județean a reușit să obțină finanțare pentru 2 Studii de Fezabilitate;
- Există proiect din 2017 de reînnoire a Spitalului Municipal – a ajuns la autorizație de construire – vor solicita finanțare prin POS;
- Se finanțează prin PNRR institutul Urologic;
- Idee proiect – construcția unei noi clădiri a spitalului municipal deoarece majoritatea clădirilor existente sunt clădiri istorice;
- Există nevoie de dotare cu echipamente moderne în spitale;
- Spitalul Victor Babeș – construit în 1930, e nevoie de sprijin pentru modernizarea unor secții și compartimente, precum și construcție a unei noi clădiri pentru reabilitare; e nevoie de reabilitarea ATI;
- Există 87 de ambulanțe – mai mult de jumătate îndeplinesc cerințele; mai mult de jumătate sunt concentrate în mun. Timișoara; e nevoie de modernizarea flotei de Ambulanțe;
- Există nevoie de sprijin a personalului medical; Implicarea autorităților în creșterea bunăstării cadrelor medicale (locuințe, modernizarea utilităților pentru a putea realoca bani pentru sporuri salariale);
- Primăria alocă bani pentru 14 clădiri a spitalelor, majoritatea sunt vechi, stare rea; e nevoie de clădiri modernizate, noi, care să implice costuri mai mici;
- Cabinete medicale școlare – majoritatea nu sunt autorizate sanitar, sunt structuri vechi, nu corespund standardelor; Idee:: toate unitățile de învățământ să aibă cabinete școlar autorizat – e obligatoriu;
- Majoritatea școlilor au autorizație sanitară veche – sunt puține care au autorizație nouă după ultima legislație; Sunt câteva școli care au cabinete școlare moderne;
- Institutul Cardiovascular – e sub egida Ministerului Sănătății, respectiv proiectele sunt realizate în parteneriat cu MS. Funcționează pe teritoriul Primăriei, respectiv Primăria poate fi partener pentru

un proiect de amenajare spațiu pentru helicopter. De asemenea, 60% din pacienți sunt din alte județe decât Timiș.

- Cardiologie intervențională – specializare greu de dobândit;
- Chirurgie pediatrică cardiovasculară – greu de găsit specialiști; (nu pot oferi servicii de sprijin pentru medici)
- Spitalele sunt în imposibilitatea de a susține echipe proprii și de a le trimite la training la chirurgie cardiovasculară în străinătate.

16.1.5. GRUP DE LUCRU: ECONOMIE, COMPETITIVATE ȘI EDUCAȚIE

În data de 21.06.2022 a avut loc grupul de lucru pe tema " Economie, Competitivitate și Educație**"**, care s-a desfășurat la sala Primăria municipiului Timișoara, întâlnire în cadrul căreia au participat următoarele instituții/organizații:

- Primăria Municipiului Timișoara;
- Agenția Județeană pentru Ocuparea Forței de Muncă Timiș;
- Direcția pentru Agricultură Județeană Timiș;
- Primăria Comunei Dudeștii Noi;
- Camera de Comerț, Industrie și Agricultură Timiș;
- Inspectoratul Școlar Județean Timiș;
- Liceul Tehnologic Transporturi Auto Timișoara;
- Liceul Tehnologic Energetic Regele Ferdinand I Timișoara;
- SC Piețe SA – Timișoara;
- Direcția de Evidență a Persoanelor Timiș;
- Direcția Fiscală a Municipiului Timișoara;
- Universitatea de Științele Vieții „Regele Mihai I" din Timișoara;
- Asociația Română pentru Industria Electronică și Software – Timișoara;
- Universitatea de Vest din Timișoara;
- Asociația Elevilor din Timiș:
- Universitatea Politehnica Timișoara;
- Inspectoratul Teritorial de Muncă Timiș.

În cadrul grupului de lucru au fost abordate următoarele subiecte:

ECONOMIE ȘI COMPETITIVITATE

- E nevoie de forță de muncă: număr de locuri de muncă mai mare decât număr de șomeri;
- Nevoie de a dezvolta turismul;
- Idee: living hub în agricultură pentru creșterea VAB în agricultură;
- Valorificarea resursei umane – ca factor de atragere a investitorilor;
- E nevoie de debirocratizarea, digitalizarea și digitizarea serviciilor publice suport pentru mediul de afaceri;
- Accent pe antreprenoriat și firme locale în ramurile economice dezvoltate cu VAB înalt;

- Nu există Strategia de Dezvoltare a Antreprenoriatului – idee;

EDUCAȚIE

- Este înregistrată o creștere stagnantă a numărului de studenți – e nevoie de promovare a Timișoarei în calitate de centru universitar;
- Universitățile au nevoie de sprijin în diverse proiecte de la autoritățile publice locale;
- Este necesar de măsurat și evaluat retenția absolvenților de studii universitare;
- Propuneri: sprijinirea performanței educaționale și a evenimentelor de tip: hackaton, concursuri pentru elevi și studenți; APL să vină cu premii, recunoaștere, suport. Timișoara are cele mai multe echipe de robotică în concursurile din țară. De asemenea, 6 din 8 echipe care au reprezentat România la concursurile internaționale au fost din Timișoara; E nevoie de sprijinit excelența școlară în toate domeniile.
- Idee: propunere de deschis linii de finanțare pentru proiectele universităților;
- Pe partea de educație antreprenorială: 2 din 4 universități oferă astfel de cursuri, iar UVT are peste 200 de afaceri locale finanțate și sprijinite; Acestea trebuie susținute și de APL;
- În ultimii ani au fost realizate proiecte de modernizare a liceelor teoretice. În prezent e nevoie de modernizare și dotare a liceelor tehnologice;
- PT poate sprijini colaborarea și parteneriatele dintre liceele tehnologice și multinaționale;
- E nevoie de extinderea și modernizarea infrastructurii școlare;
- Finanțarea educației trebuie să devină o prioritate;
- Există dezechilibre teritoriale în ceea ce înseamnă distribuția și accesul la serviciile educaționale;
- Propunere: să existe 10 priorități pe specializare inteligentă și în fiecare an, să sprijine câteva concursuri aferente.
- Strategiile Universităților să fie corelate și luate în considerare la elaborarea SIDU.

16.1.6. GRUP DE LUCRU: MOBILITATE URBANĂ

În data de 22.06.2022 a avut loc grupul de lucru pe tema “Mobilitate urbană”, care s-a desfășurat la sala Primăria municipiului Timișoara, întâlnire în cadrul căreia au participat următoarele instituții/organizații:

- Primăria Municipiului Timișoara;
- Consiliul Județean Timiș;
- Asociația Pedalez;
- Societatea Drumuri Municipale Timișoara S.A.;
- Primăria Comunei Dudeștii Noi;
- Fundația Comunitară Timișoara;
- Regio Călători Timișoara;
- Aeroportul International Traian Vuia Timișoara;
- Societatea de Transport Public Timișoara;
- Societatea Metropolitană de Transport Timișoara;
- TIMPARK;
- Asociația Handicapaților Locomotor Timișoara;

- Agenția pentru Dezvoltare Regională Regiunea Vest;
- Primăria Comunei Giroc;
- Direcția Generală a Poliției Locale Timișoara.

În cadrul grupului de lucru au fost abordate următoarele subiecte:

ASPECTE GENERALE

- Discuția este efectuată după finalizarea analizei și la începutul fazei de formare a viziunii și de stabilire a proiectelor.
- Detalierea pe domeniul mobilității se face în PMUD. prin SIDU s-au analizat aspectele legate de mobilitate, dar fără a avea capacitatea de a face un model de trafic, acesta fiind subiectul PMUD. În SIDU se preiau proiectele majore, strategice. SIDU pregătește actualizarea PMUD,
- Contextul în care se face analiza ține cont de:
  - Schimbările climatice,
  - Schimbările majore în sistemul de transport, dar și partea de finanțare,
  - PMUD nu are detaliere pe micromobilitate.
- Programele de finanțare disponibile sunt mult mai diverse decât în anii trecuți. Exemple:
  - PNI „Anghel Saligny”,
  - PNRR, în special pentru cicloturism (Eurovelo),
  - Programul Regional Vest 2021-2027;
  - Pentru ZUF, prin SIDU s-a stabilit o zona mai restrânsa care sa fie foarte bine conectată, pe baza unei matrice care stabilește dependența de Timișoara. Transportul metropolitan este mult mai extins decât limita pentru ZUF, fiind principala nevoie de colaborare între localități.

CONCEPTE ȘI OBIECTIVE

- 4 conceptele folosite pentru SIDU Timișoara (primele 3 fiind corelate cu strategia CJ.):
  - Nod rutier TEN-T,
  - Rețea regională de coridoare verzi-albastre și mobilitate activă – de-a lungul râului Bega și în relație cu Serbia posibil cel mai lung traseu ciclo-turistic practicabil complet din România,
  - Timișoara culturală și turistică și parte a rutelor turistice europene,
  - Cumul de centralități interconectate – cumularea acelor procese de regenerare urbană care mizează pe a crea centralități secundare (fie în municipiu, fie în ZUF) și completarea rețelei majore;
- 6 obiective strategie pentru SIDU, din care 1 dedicat mobilității, greu de atins, dar ambițios: Mobilitatea activă și călătoriile cu transportul public însumează peste 70% din deplasările cotidiene din municipiul Timișoara în anul 2030 (60% în ZUF).
  - Ca exemplu, Barcelona are doar 30-35% deplasări cu autovehiculul, scăderea de la 35 la 30 fiind cea mai grea,

Totalul deplasărilor este realizat prin PMUD. Planul vechi nu a făcut o repartiție modală generală, ci doar în orele de vârf AM.

ELEMENTE DE VIZIUNE URMĂRITE

- Nod în rețeaua TEN-T
- Nod în rețeaua coridoarelor verzi – albastre
- Reper în istoria și viitorul transportului public

- O tramă stradală completă și optimizată
- O rețea coerentă și sigură de piste și trasee pentru biciclete (grid de 600m min)
- Model de regenerare urbană (dezvoltarea zonelor pietonale în cartierele rezidențiale)
- Un proiect pilot la nivel național în dezvoltarea sistemelor de tip MaaS.

ELEMENTE DE ANALIZĂ – CONTEXT TERITORIAL

- Coridoarele TEN-T reconfigurate în urma invaziei Ucrainei implică pentru Timișoara un nou coridor de transport Marea Baltică – Marea Neagră – Marea Egee cu investiții pe următorii 10 ani de la nivelul UE;
- Timișoara se află pe magistrala 900, ceea ce are conectivitate redusă în prezent către est (legătura feroviară cu București);
- Rol de poartă în competiție cu municipiul Arad.

Proiecte potențiale:

- Modernizare CF între Timișoara și Moravița;
- Autostrada A9 (parte a noului culoar) între Timișoara – Deta – Moravița aflată în stadiul de SF;
- Nouă legătura cu Aeroportul.

ELEMENTE DE ANALIZĂ – INFRASTRUCTURĂ MAJORĂ LA NIVEL ZUF

- Inele rutiere nu sunt închise. Problemele majore vin din periurban unde s-au dezvoltat foarte mult localitățile. Astfel se pune presiune pe trama stradala,
- Cererea de transport la nivel ZUF este în creștere. Datele INS nu sunt încă validate, dar aproximativ 75.000 locuitori trăiesc în afara municipiului Timișoara – un al municipiu practic.
- În Timișoara avem 477 vehicule / 1000 locuitori, un număr deja destul de mare. La 500 avem deja 1 mașina la 2 oameni și putem compara cu ce se întâmpla la București unde avem peste 650. Nu ne dorim să transformăm toate rezervele de teren ale Timișoare doar în parcări. Este nevoie de politici care sa să descurajeze deținerea de autovehicule. În ultimii 5 ani s-a observat o creștere semnificativă a folosinței automobilului, de la 34% la 68% (conform „Barometrului calității vieții în Municipiul Timișoara").

Proiecte potențiale:

- Centura Vest si Centura Sud vor duce la o alimentare mai buna pe zona de industrie logistica (proiectele se află în diferite stadii de proiectare),
- Centura suburbana (str. Ovidiu), inclusă atât în PMUD cât și PUG,
- Relocarea DN6/DN59 apare în PMUD. În ce măsură mai are finanțare?

Intervenție sală: Descărcarea pe vest este prioritar. Finanțarea pentru aceste proiecte vine de la CJ.

ELEMENTE DE ANALIZĂ – CONEXIUNEA MUNICIPALĂ

- Orașul are un nou ax N-S de atracție;
- Problema inelelor rutiere neînchise duce la imposibilitatea de a traversa N-S fără a trece prin centru, pentru că n-am unde să descarc fluxurile și să le distribui în teritoriu în lipsa acelor alternative.

Proiecte potențiale – Nevoia de investiții majore:

- Noul pasaj Solventului care înglobează și tramvai și velo, finanțat prin PNI Anghel Saligny,
- Modernizare CF Timișoara Ronaț și calea ferată. Calea ferată rămâne la sol,
- Principala zona de rezolvat este ISHO și închiderea inelului II. Apare nevoie de prioritate a fluxurilor de trafic, intersecțiile pe bld. Take Ionescu fiind decalate,

- Poduri de realizat peste Bega: ISHO – Splaiul Nistrului și Jiului – Splaiul Tudor Vladimirescu. Al doilea este mai problematic, străzile fiind înguste și resursa de spațiu limitată,
- Pentru periferie, se propune legarea unui bulevard nou de la stadion la Giroc unde se poate crea posibil culoar de legătura pe resursele de teren existente (bulevardul Sudului),
- Discuții în sală despre nevoia de prioritizare a transportului public și velo, în detrimentul deplasărilor cu automobilul personal.
- Prioritatea trebuie să fie alocată inelelor IV și II.
- Rețeaua trebuie dezvoltată în continuare, în special la periferie. Este necesară deschiderea primarilor din suburban pentru a completa arterele din suburban. Probleme principale apar pe DN unde avem intersecții succesive la fiecare 50-100m. Pe străzile mici e nevoie să reparăm infrastructura.
- Discuții în sală cu diverse subiecte. Cele mai discutate subiecte sunt prioritatea și siguranța bicicliștilor, a pietonilor și a persoanelor cu dizabilități, în contextul traversării pasajelor denivelate pentru vehicule și pietoni.
- Conectarea CF a aeroportului cu gara și dezvoltarea de tren metropolitan către Reșița. Timișoara are o rețea foarte extinsă de CF și conectată la zonele industriale, care nu mai există ca atare și sunt slăbite. Se propun noi gări pe traseul central al CF.
- Discuții în sală: se fac precizări / clarificări asupra statutului căilor ferate. Se fac comparații de atractivitate a mersului pe CF față de rutier, cu câștiguri evidente pentru CF. Se continuă cu discuții referitoare la integrarea tarifară între toate tipurile de transport pentru municipiul Timișoara și beneficiile unui sistem MaaS.
- Municipiul Timișoara este pionier în modul de tarifare a parcările, atât în sistem progresiv, cât și în abonamentul nenominal cu drept de acces pe zonă. Totuși, tarifarea în parcări multietajate este mai scumpă decât cea de pe stradă, însă ea ar trebui să fie inversă; este greu să atragi privați altfel. De asemenea, tarifarea trebuie extinsă și în afara zonelor actuale.
- Sunt necesare parcări de transfer (Calea Buziașului, Calea Aradului (Selgros), Calea Șagului, Calea Dorobanților x Strada Bărnuțiu) care să fie amplasare lângă o densitate mare de mijloace de transport în comun. Inițial, pot fi doar parcări la sol, dar mai important este integrarea tarifară.
- Fondurile obținute din parcare, precum și utilizarea acestor fonduri trebuie să fie afișate transparent.

Discuții în sală cu privire la infrastructura serviciilor urbane care generează trafic. Reiese nevoia e de rezolvare a acestora în localitățile adiacente municipiului.

ELEMENTE DE ANALIZĂ – TRANSPORTUL PUBLIC

- Tradiție a TP în Timișoara.
- S-au făcut demersuri bune în a conecta zonele metropolitane, sistemul de transport fiind extins chiar către a 3-a coroană de localități. Problema organizării sistemului reiese din faptul că acesta este construit în jurul gărilor, însă nu asigură legături N-S sau centru – Vest. Trebuie găsite mecanisme de creștere a legăturilor cu TP de mare capacitate (tramvai, troleibuz articulat), în special de direcția N-S, dar și crearea de culoare dedicate pentru acestea.
- Modernizarea și extinderea rețelei trebuie să continue. O potențială direcție este cartierul Freidorf.
- Reînnoirea flotei, aflată în desfășurare, este un element pozitiv.

Discuții în sală cu privire la alte exemple de intermodalitate și conexiune cu transportul public (ex.: Madrid). De asemenea, discuții despre nevoia de integrare tarifară între P&R și TP.

ELEMENTE DE ANALIZĂ – NEMOTORIZATE

- Timișoara are printre cele mai reprezentative zone pietonale din România, primele la o asemenea amploare. De asemenea există un continu proces de regenerare urbană.
- Conectivitatea pietonală și velo este și ea afectată pe direcția N-S. Dacă pentru autovehicule, o distanță între poduri de 500-600m este suficientă, pentru deplasările velo și pietonale sunt necesare traversări suplimentare, dedicat exclusiv acestor tipuri de deplasare.
- Regenerarea urbană trebuie să aibă în vedere și siguranța pietonilor, mai ales în jurul școlilor, trecerile supraînălțate și conexiunile sigure între stația de TP și școală pot reduce semnificativ din trafic dacă părinții consideră ca traseul copiilor este suficient de sigur.
- Zona piețelor agroalimentare necesită regenerare urbană. De asemenea, procesele de regenerare trebuie să continue si în afara zonelor centrale.
- Statistic, 80km de piste de biciclete ridică Timișoara în top în România, însă calitatea infrastructurii, este problema principală, pistele fiind trasate de multe ori pe trotuar și având dimensiuni de aproximativ 1m, fiind mult sub normativ.

16.2. CHESTIONARE APLICATE - CONSULTAREA ACTORILOR RELEVANȚI

În cadrul proiectului de actualizare a „Strategiei Integrate de Dezvoltare Urbana a municipiului Timișoara și a zonei urbane funcționale pentru perioada de programare 2021 - 2027” se stabilesc direcțiile clare de acțiune pe care va trebui să se concentreze dezvoltarea municipiului în perioada următoare. Pentru ca acest proces să contureze o imagine de ansamblu reală a dinamicii dezvoltării municipiului și să identifice provocările de dezvoltare relevante și actuale, este extrem de importantă implicarea mecanismului de consultare publică. Ca instrument de planificare, o strategie de dezvoltare trebuie să răspundă la nevoile locale de dezvoltare prin implementarea unui proces participativ în care buna guvernanță, colaborarea și implicarea comunității să reprezinte piloni de dezvoltare și să asigure continuitatea pe termen lung a viziunii de dezvoltare.

FIGURĂ 210 - BENEFICIILE IMPLICĂRII ACTORILOR RELEVANȚI

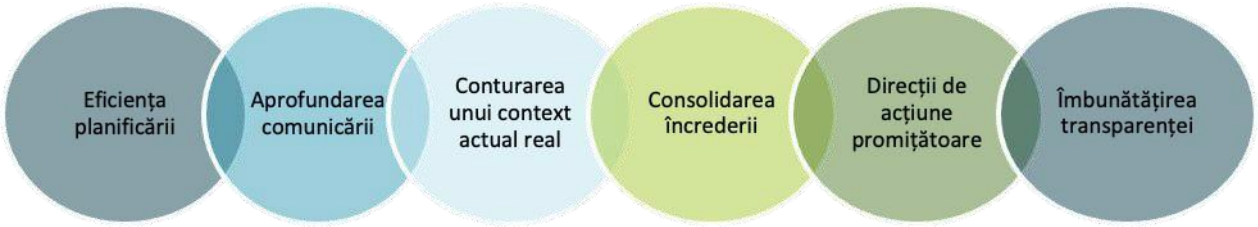

Sondajul de opinie reprezintă o metodă cantitativă eficientă și practică și se realizează pe baza unui chestionar aplicat unui public-țintă stabilit anterior. În acest sens, în procesul de elaborare a Strategiei Integrate de Dezvoltare Urbana a municipiului Timișoara și a zonei urbane funcționale pentru perioada de programare 2021 - 2027, s-au aplicat o serie sondaje de opinie:

- Chestionar dedicat administrației publice de la nivelul Primăriei Municipiului Timișoara;
- Chestionar dedicat mediului de afaceri din Municipiul Timișoara;
- Chestionar dedicat organizațiilor non-guvernamentale din Municipiul Timișoara.

Acestea au fost create astfel încât să permită exprimarea punctelor de vedere pe diferite paliere de interes, în corelare cu domeniile urmărite în cadrul analizei situației existente și a domeniilor prioritare din cadrul strategiei.

FIGURĂ 211 - OBIECTIVELE CADRULUI PARTENERIAL PENTRU ELABORAREA STRATEGIEI

Metodologia de elaborare, de distribuire a chestionarelor și de colectare a răspunsurilor, realizată și aplicată în parteneriat cu Beneficiarul, a constat în următorii pași principali:

- Elaborarea chestionarelor de către Consultant, în format word și Surveymonkey și aprobarea acestuia de către Beneficiar;
- Elaborarea materialului grafic de prezentare a mesajelor și anunțurilor de promovare a chestionarelor, precum și aprobarea acestora de către Beneficiar;
- Stabilirea modului de completare și transmitere a chestionarelor: posibilitatea de completare a formularelor a fost adaptată pentru a facilita cetățenilor accesul facil la acestea, fiind online, utilizând platforma Surveymonkey;
- Stabilirea termenelor de completare și transmitere a chestionarelor, trimiterea înștiințărilor periodice de completare;
- Diseminarea chestionarelor, de către reprezentanții Beneficiarului, pe căile de comunicare stabilite anterior, colectarea chestionarelor completate în format online și prelucrarea și interpretarea răspunsurilor primite.

CHESTIONARELE APLICATE ȘI NUMĂRUL DE RESPONDENȚI:

Concluziile chestionarelor pot fi consultate în *Anexa 1 - Analiza răspunsurilor din cadrul chestionarelor aplicate*.

17. ANEXA 1 - ANALIZA RĂSPUNSURILOR DIN CADRUL CHESTIONARELOR APLICATE

ANEXA 1 - ANALIZA RĂSPUNSURILOR DIN CADRUL CHESTIONARELOR APLICATE

1.1. CHESTIONAR DEDICAT ADMINISTRAȚIEI PUBLICE DE LA NIVELUL PRIMĂRIEI MUNICIPIULUI TIMIȘOARA

Procesul de elaborare a Strategiei Integrate de Dezvoltare Urbana a municipiului Timișoara și a zonei urbane funcționale pentru perioada de programare 2021 - 2027 include și demersul de consultare a personalului care își desfășoară activitatea în cadrul Primăriei, atât cel de execuție, cât și de conducere, pentru a identifica principalele provocări de dezvoltare și coerență organizațională care trebuie abordate prin procesul de planificare strategică. Chestionarul a fost creat pe baza unei analize preliminare a literaturii și a datelor disponibile, structura acestuia fiind împărțită în mai multe categorii:

- **Informații generale** în cadrul căreia respondenții au fost rugați să ofere informații legate de vârstă, gen și funcția ocupată;
- **Contextul strategic instituțional**, în cadrul căreia se urmărea gradul de cunoaștere și implicare a respondenților în obiectivele consiliului, gradul de cunoaștere, implicare și participare în strategiile și obiectivele strategice la care se raportează munca acestora;
- **Contextul instituțional operațional**, în cadrul căreia se urmăresc modalități de comunicare în cadrul instituției, vechimea echipamentelor cu care se lucrează, soluțiile informatice disponibile și nivelul de competențe în domeniu utilizării echipamentelor digitale;
- **Formare profesională**, în cadrul căreia se urmărește măsura în care unele programe / domenii de formare ar contribui la îndeplinirea obiectivelor departamentale și atribuțiilor structurii funcționale, domeniile de formare preferate de respondenți și tipurile de formare preferată.

Chestionarul a fost completat de către 95 persoane, iar rezultatele centralizate în urma acestui proces sunt prezentate în cele ce urmează.

INFORMAȚII GENERALE

1. Vârsta dumneavoastră:

Majoritatea respondenților, peste 76% se încadrează în grupele de vârstă 45-54 ani și 35-44 ani. Un număr mediu dintre persoanele care au oferit un răspuns în cadrul acestei întrebări reprezintă grupele de vârsta 55-64 de ani, și 25-34 ani. Nici un respondent nu se încadrează în grupa de vârstă de peste 64 de ani și nici în grupa de vârstă de până la 24 de ani.

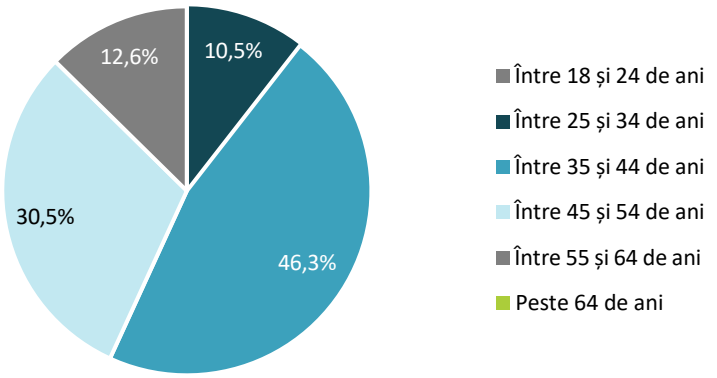

2. Genul dumneavoastră:

Genul respondenților este predominant feminin, iar genul masculin este reprezentativ pentru circa 1/3 dintre respondenți.

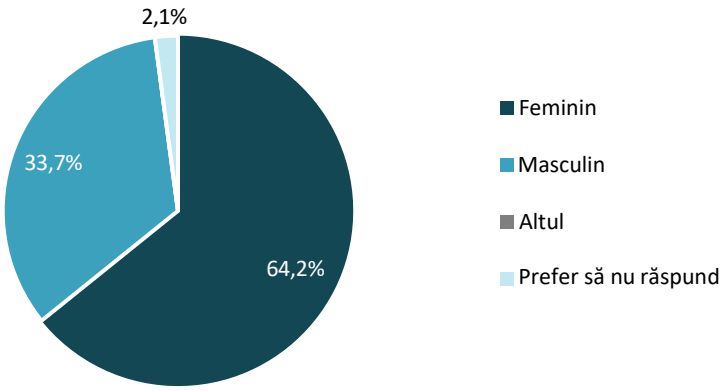

3. În prezent ocupați o funcție de:

Atât personalul din conducerea primăriei, cât și personalul din funcțiile de execuție au furnizat informații prin intermediul prezentului chestionar. 75,8% dintre respondenți ocupă funcții de execuție, iar restul de 24,2% ocupă funcții de conducere.

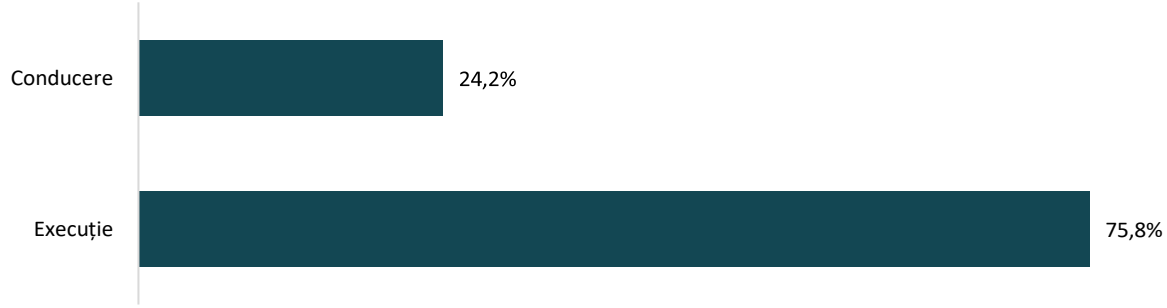

CONTEXTUL STRATEGIC INSTITUȚIONAL

4. Vă rugăm să acordați o notă de la 1 (min.) la 5 (max.) în ceea ce privește gradul dumneavoastră de cunoaștere a obiectivelor strategice și prioritare ale Primăriei Municipiului Timișoara:

Respondenții consideră nivelul personal de cunoaștere a obiectivelor strategice și prioritare ale Primăriei Municipiului Timișoara ca fiind unul mediu spre ridicat. Astfel, Nota 3 descrie în cea mai mare măsură gradul de cunoaștere al respondenților raportat la obiectivele generale ale Primăriei Municipiului Timișoara, urmată de nota 4. Nota 5 este opțiunea unui număr mediu de respondenți, dar cei mai puțini dintre aceștia notează aspectele date cu note de 1 și 2.

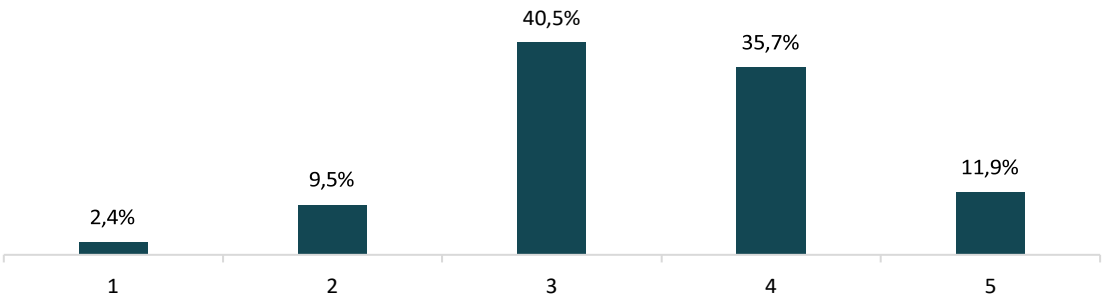

5. Din perspectiva activității zilnice, în ce măsură vă regăsiți în efortul de îndeplinire a obiectivelor strategice și prioritare ale Primăriei Municipiului Timișoara

Din perspectiva activităților zilnice, se regăsesc și contribuie efectiv la îndeplinirea obiectivelor strategice și prioritare ale primăriei mult și foarte mult 63,5% dintre respondenți, iar 69,35% consideră că ar trebui să se regăsească și să fie valorizați în îndeplinirea obiectivelor generale ale primăriei mult și foarte mult. 9,8% din respondenți afirmă că nu se regăsesc/contribuie efectiv la îndeplinirea obiectivelor strategice ale primăriei deloc sau foarte puțin.

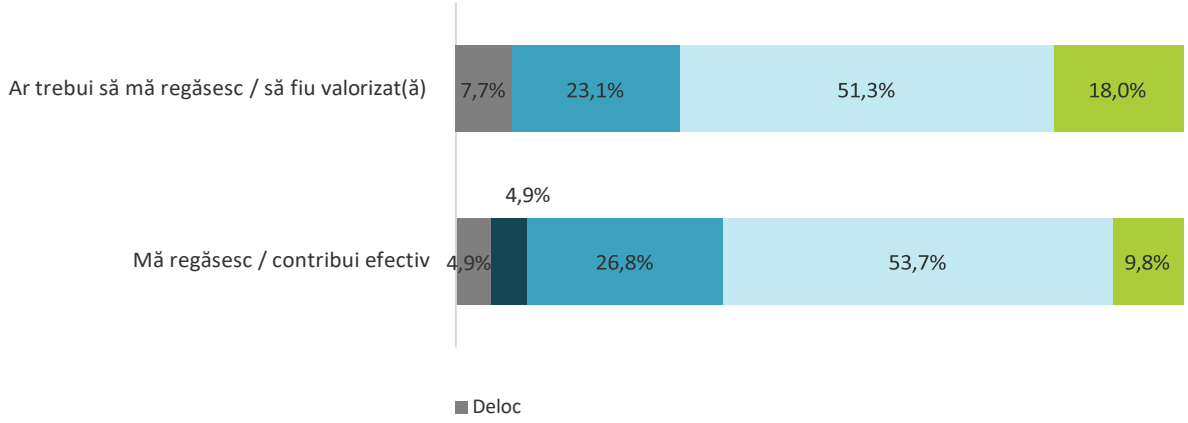

6. Din perspectiva activității zilnice, în ce măsură considerați că sunteți sau ar trebui să fiți implicat(ă) în efortul de îndeplinire a obiectivelor specifice ale structurii funcționale din care faceți parte?

În efortul de îndeplinire a obiectivelor specifice ale structurii funcționale din care fac parte, cei mai mulți, respectiv 78,6% se regăsesc și contribuie efectiv mult și foarte mult, iar 73,8% dintre respondenți consideră că ar trebui să se regăsească și să fie valorizați mult și foarte mult. 7,1% din respondenți afirmă că nu se regăsesc/contribuie efectiv la îndeplinirea obiectivelor specifice obiectivelor specifice ale structurii funcționale din care fac parte.

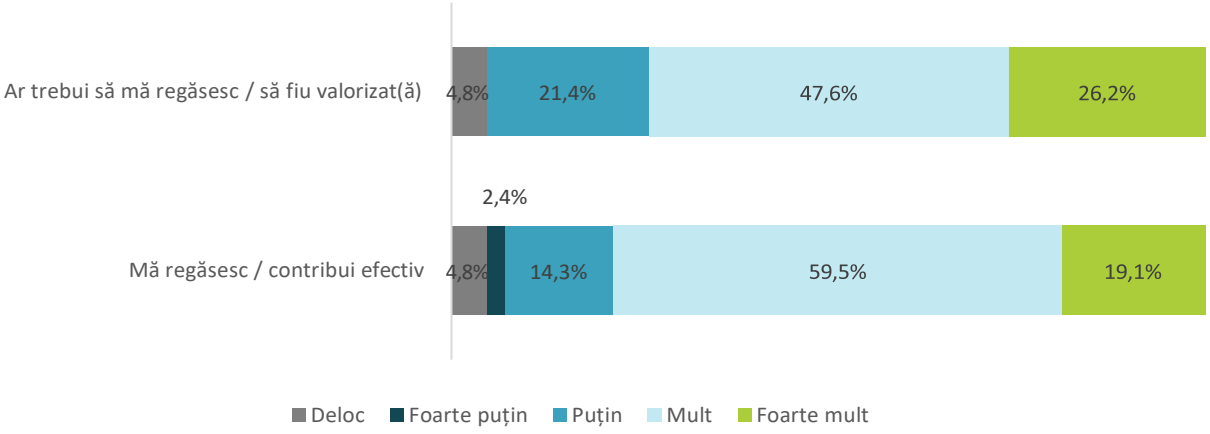

7. Sunteți informat/ă cu privire la rolul strategiilor și/sau planurilor strategice municipale ce se pot implementa la nivelul unei primării?

Majoritatea respondenților (78,6%) dețin ceva informații în legătură cu rolul strategiilor și planurilor strategice municipale ce se pot implementa la nivelul unei primării. Totuși, 59,5% din respondenți sunt informați, dar nu în totalitate. 21,4% din totalul respondenților nu sunt informați deloc cu privire la rolul strategiilor și al planurilor strategice municipale ce se pot implementa la nivelul unei primării.

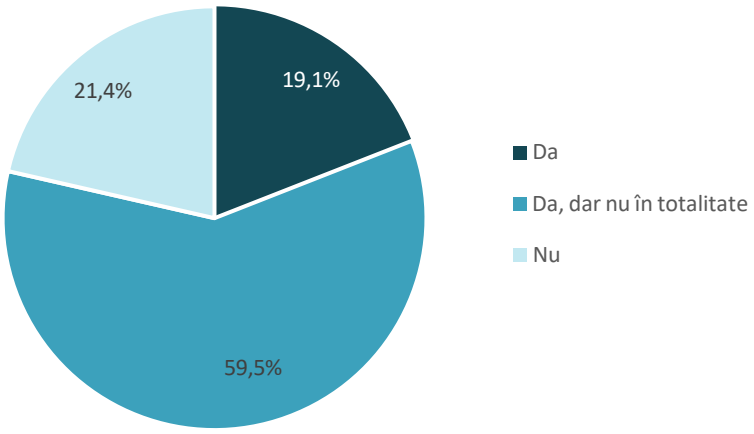

8. Dacă da, cunoașteți cum vă pot ajuta astfel de strategii în domeniul dumneavoastră de activitate/în cadrul compartimentului dumneavoastră?

În direcții generale, aceste strategii în cadrul domeniilor de activitate și în cadrul compartimentelor sunt considerate de ajutor pentru următoarele:

- Corelarea activității dintre structuri;
- Sincronizarea activității cu viziunea pe termen lung;
- Stabilirea priorităților în organizarea activității pe termen mediu și lung;
- Planificare, organizare și bugetare;
- Cunoașterea și direcționarea efortului de documentare și aprofundare a cunoștințelor privind activitatea curentă și viitoare;
- Realizarea apropierii față de comunitate și asigurarea unui climat social corespunzător;
- Implementarea unor aplicații IT specifice domeniului de activitate;
- Pregătirea unei baze prin care să se acceseze sursele extrabugetare, în special fonduri nerambursabile.

9. Ați participat direct sau cu informații la elaborarea unor documente strategice ale Primăriei Municipiului Timișoara?

Peste jumătate dintre respondenți nu participă cu informații sau cu date la elaborarea unor documente strategice ale Primăriei Municipiului Timișoara, în această etapă fiind implicați restul de aproape 40,5% dintre reprezentanții administrației publice. Cei mai mulți participă direct prin grupuri de lucru sau evenimente de consultare la elaborarea unor documente strategice (31,0%), iar 9,5% sunt implicați prin activități de furnizare a informațiilor către cei care elaborează documentele de planificare strategică.

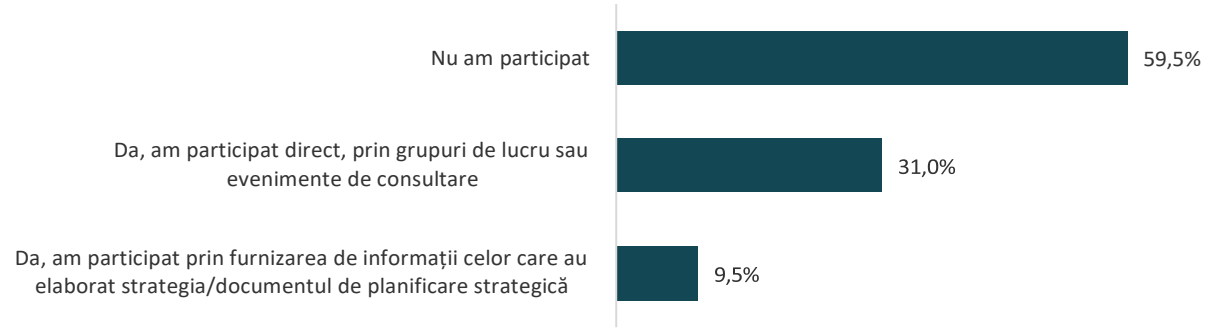

CONTEXTUL INSTITUȚIONAL OPERAȚIONAL

10. Cum ați evalua mediul de lucru de la nivelul departamentului/structurii unde va desfășurați activitatea?

Cei mai mulți respondenți consideră că mediul de lucru de la nivelul departamentului/structurii unde își desfășoară activitatea este bun și foarte bun (66,7%). Un număr mediu de respondenți consideră că mediul de lucru este acceptabil, iar 7,1% consideră că mediul de lucru în departament/structura în care își desfășoară activitatea este slab. Nici un respondent nu consideră că mediul de lucru este foarte slab.

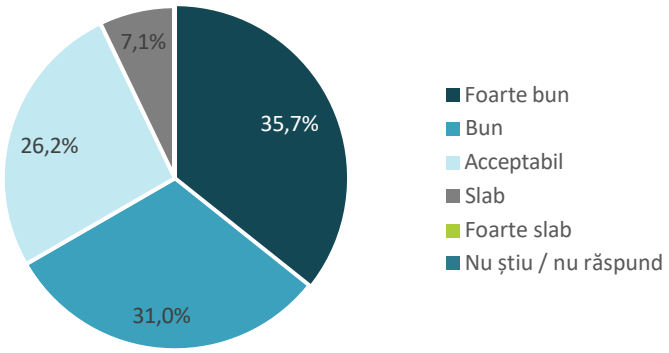

11. Cum ați evalua mediul de la lucru de la nivelul Primăriei Municipiului Timișoara?

Mediul de lucru la nivelul primăriei este considerat de cei mai mulți respondenți ca fiind unul acceptabil (40,5%). Alți 40,5% din respondenți consideră că mediul de lucru este bun și foarte bun. 9,5% din respondenți consideră că mediul de lucru la nivelul Primăriei Municipiului Timișoara este slab, iar alți 9,5% nu știu sau au preferat să nu răspundă la această întrebare.

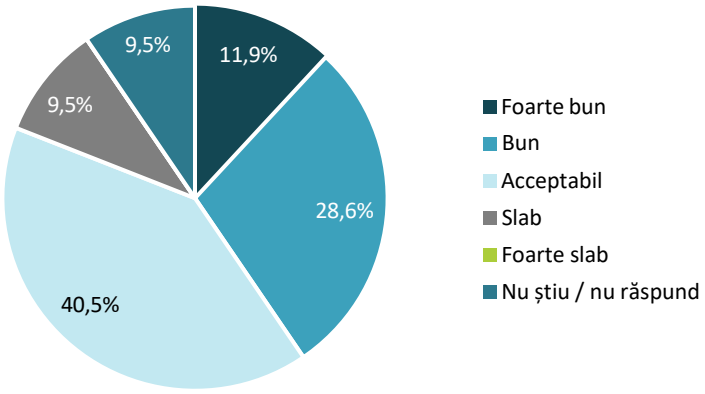

12. Daca ați putea să schimbați ceva la mediul de lucru, ce ați schimba?

Cele mai frecvente sugestii primite în legătură cu modificările pe care respondenții și-ar dori să le vadă în mediul de lucru se concentrează pe îmbunătățirea condițiilor de muncă și consolidarea colaborării între departamente.

Schimbările pe care respondenții ar vrea să le vadă în mediul de lucru sunt următoarele:

- Îmbunătățirea colaborării între structuri și stabilirea priorităților și procedurilor de lucru previzibile și transparente;
- Îmbunătățirea coordonării activităților și comunicarea interdepartamentală;
- Gruparea omogenă în birouri a structurilor cu același domeniu de activitate;
- Eficientizarea activității prin respectarea procedurilor existente și crearea de noi proceduri acolo unde acestea lipsesc;
- Creșterea nivelului de implicare proprie a tuturor angajaților în dezvoltarea activităților / sarcinilor specifice compartimentului din care fac parte;
- Îmbunătățirea relațiilor interpersonale și creșterea coeziunii echipei;
- Atragerea și reținerea profesioniștilor prin condiții bune de lucru și salarii atractive;
- Igienizarea spațiilor de lucru;
- Modernizarea birourilor cu mobilier și echipamente noi;
- Extinderea spațiilor de lucru și reducerea numărului de persoane în birouri;
- Dotarea spațiului de lucru cu cantină;
- Îmbunătățirea băilor;
- Extinderea spațiilor de primire și consultare a cetățenilor;
- Dedicarea unui spațiu special pentru depozitare al documentelor în afara mediului de lucru;
- Creșterea digitalizării prin aplicații/programe specifice;
- Crearea unui server/birou digitalizat pentru corelarea obiectivelor de investiție ușor accesibil;
- Crearea unui program digital de management de proiect, tip CRM, in toate birourile/serviciile care derulează proiecte.

13. Când comunicați cu compartimentele din Primăria Timișoara, o faceți preponderent prin:

Cei mai mulți dintre reprezentanții administrației publice locale comunică cu compartimentele de la nivelul Primăriei Municipiului Timișoara prin documente oficiale în format imprimat, precum adrese și notificări. După această modalitate, cel mai utilizat mijloc de comunicare între departamentele din cadrul primăriei este corespondența electronică prin instrumente de tipul email-ului și chat-ului. Așadar:

- Documentele oficiale în format imprimat (adrese, notificări etc.) sunt utilizate de către 44,7% dintre chestionați;
- Corespondența electronică (email, chat etc.) este utilizată de către 34,2% dintre chestionați;
- Sistemul electronic de comunicare este modalitatea utilizată de către 7,9% dintre chestionați;
- Organizarea de reuniuni (ședințe, consultări etc.) este modalitatea utilizată de către 5,3% dintre chestionați.

Respondenții menționează că utilizează și telefonul sau comunică direct cu compartimentele primăriei.

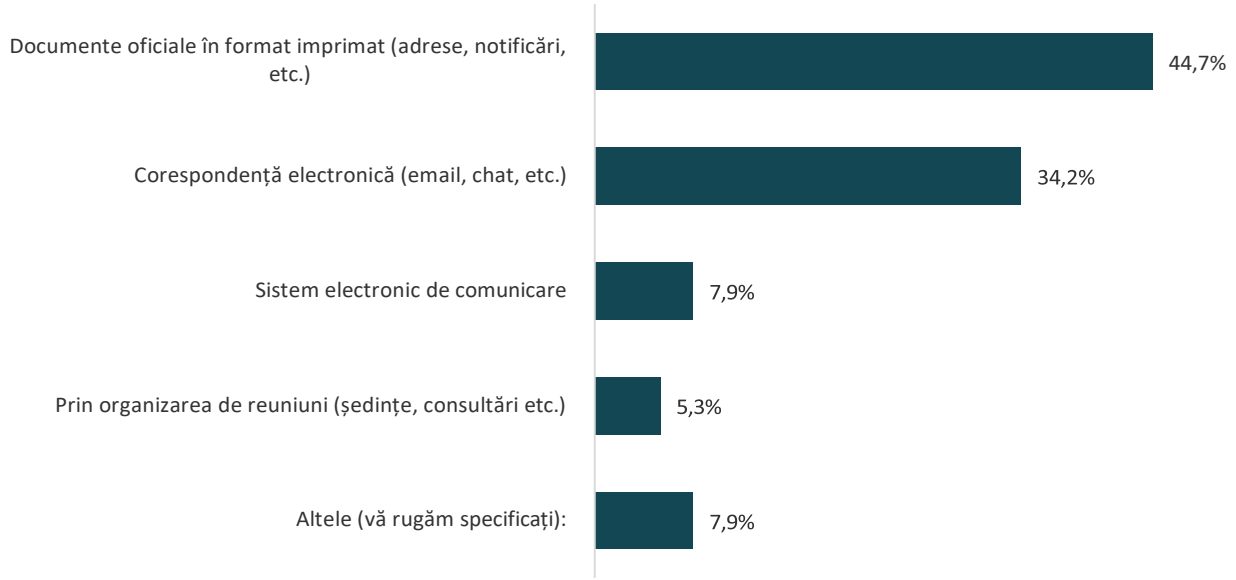

14. Dispuneți de o arhivă digitală a documentelor din cadrul primăriei?

Mai mult de o treime din respondenți afirmă că nu dispun de o arhivă digitală, dar consideră că este prioritar acest lucru. 15,4% din respondenți dispun de o arhivă digitală a documentelor, iar 30,8% susțin că crearea unei arhive digitale este în curs de implementare. Restul 15,4% nu știu dacă Primăria Municipiului Timișoara dispune de o arhivă digitală a documentelor.

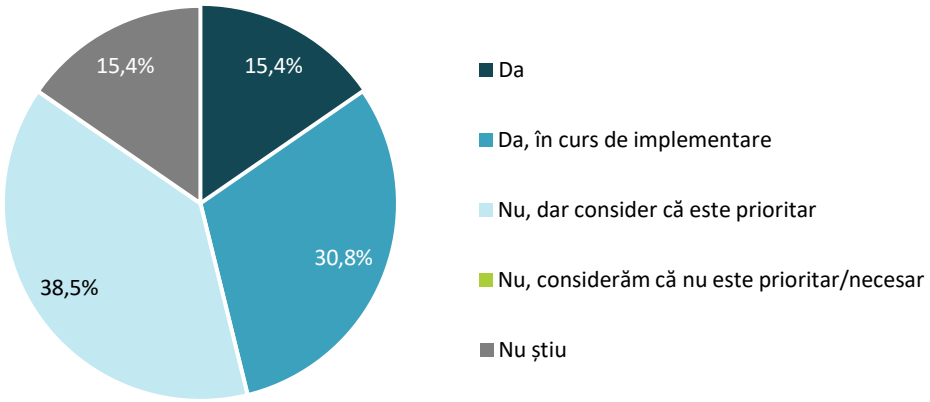

15. Cum apreciați vechimea următoarelor tipuri de echipamente aflate în inventarul Primăriei Municipiului Timișoara?

Se remarcă o stare satisfăcătoare a echipamentelor aflate în inventarul Primăriei Municipiului Timișoara. Echipamentele care sunt considerate ca fiind cele mai vechi sunt calculatoarele de tip desktop, dar totuși, acest lucru este confirmat de către mai puțin de 20% dintre respondenți. Sistemele de operare la fel sunt considerate vechi și foarte vechi, acest lucru fiind afirmat de 23,1% din respondenți. Echipamentele cele mai noi din inventarul primăriei sunt multifuncționalele de copiere/imprimare – 64,2% din respondenți afirmă că aceste echipamente sunt noi și relativ noi. Aproximativ jumătate dintre respondenți nu cunosc informații în legătură cu serverele sau unitățile de stocare și înregistrare date și în legătură cu calculatoarele portabile, fapt ce afirmă o utilizare mai scăzută a echipamentelor de acest tip.

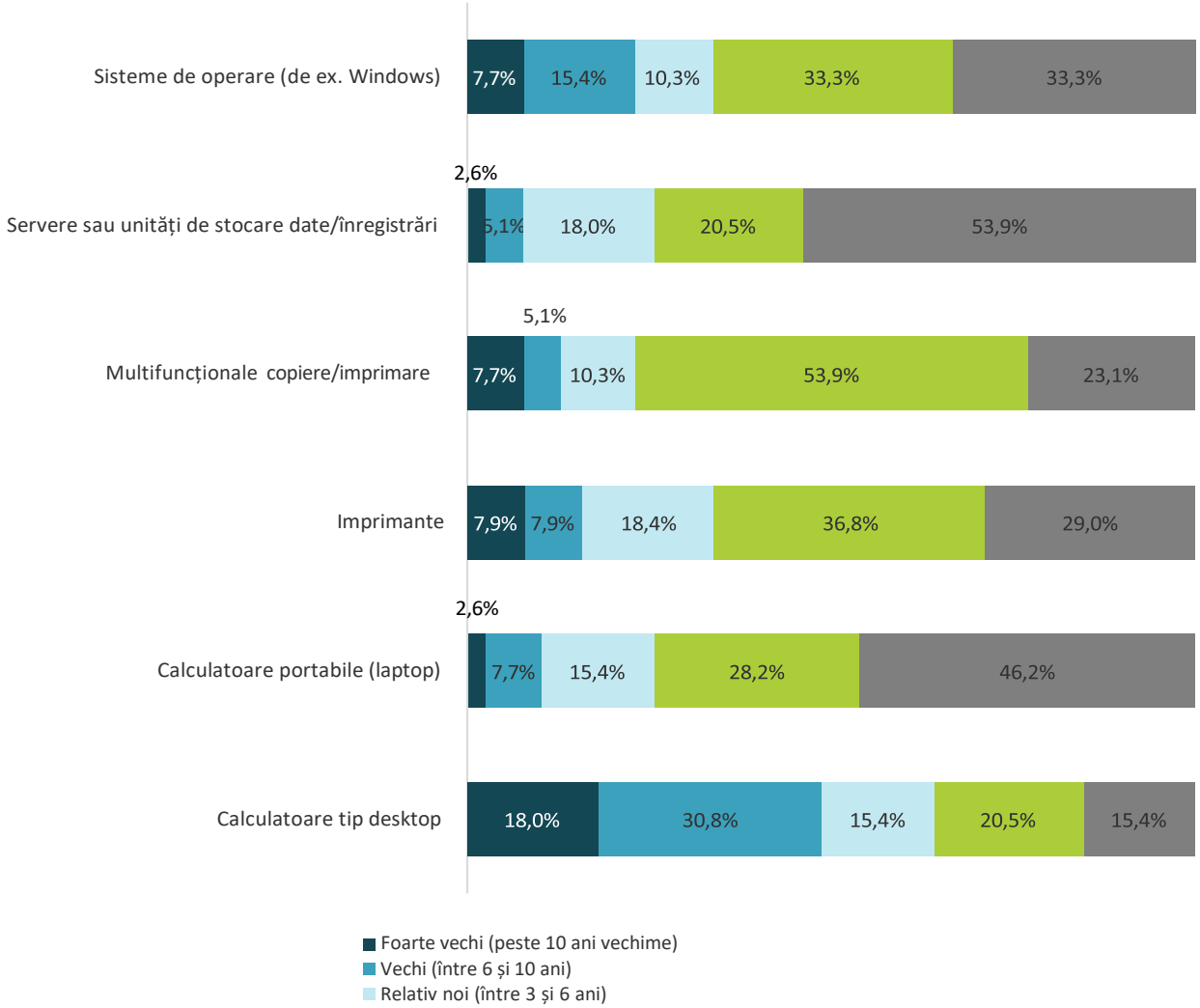

16. Cum evaluați experiența dumneavoastră în domeniul utilizării echipamentelor și programelor digitale?

Experiența personalului din administrația publică a Primăriei Municipiului Timișoara este evaluată ca fiind una bună și foarte bună în proporții de peste 90% dintre respondenți, în raport cu aproape toate echipamentele și programele digitale: sisteme de operare Windows, sisteme de editare text (Word, Excel, Power Point, etc.), servicii de navigare pe Internet, echipamente de copiere/imprimare/scanare documente. O experiență puțin mai scăzută respondenții au remarcat în utilizarea sistemelor de securitate (antivirus, firewall, VPN), unde 23,1% din respondenți evaluează experiența de utilizare ca fiind una modestă sau slabă. 7,7% din respondenți nu știu sau nu au evaluat experiența utilizării sistemelor de securitate, iar 12,8% nu știu sau nu au evaluat experiența utilizării aplicațiilor pentru telefoane inteligente.

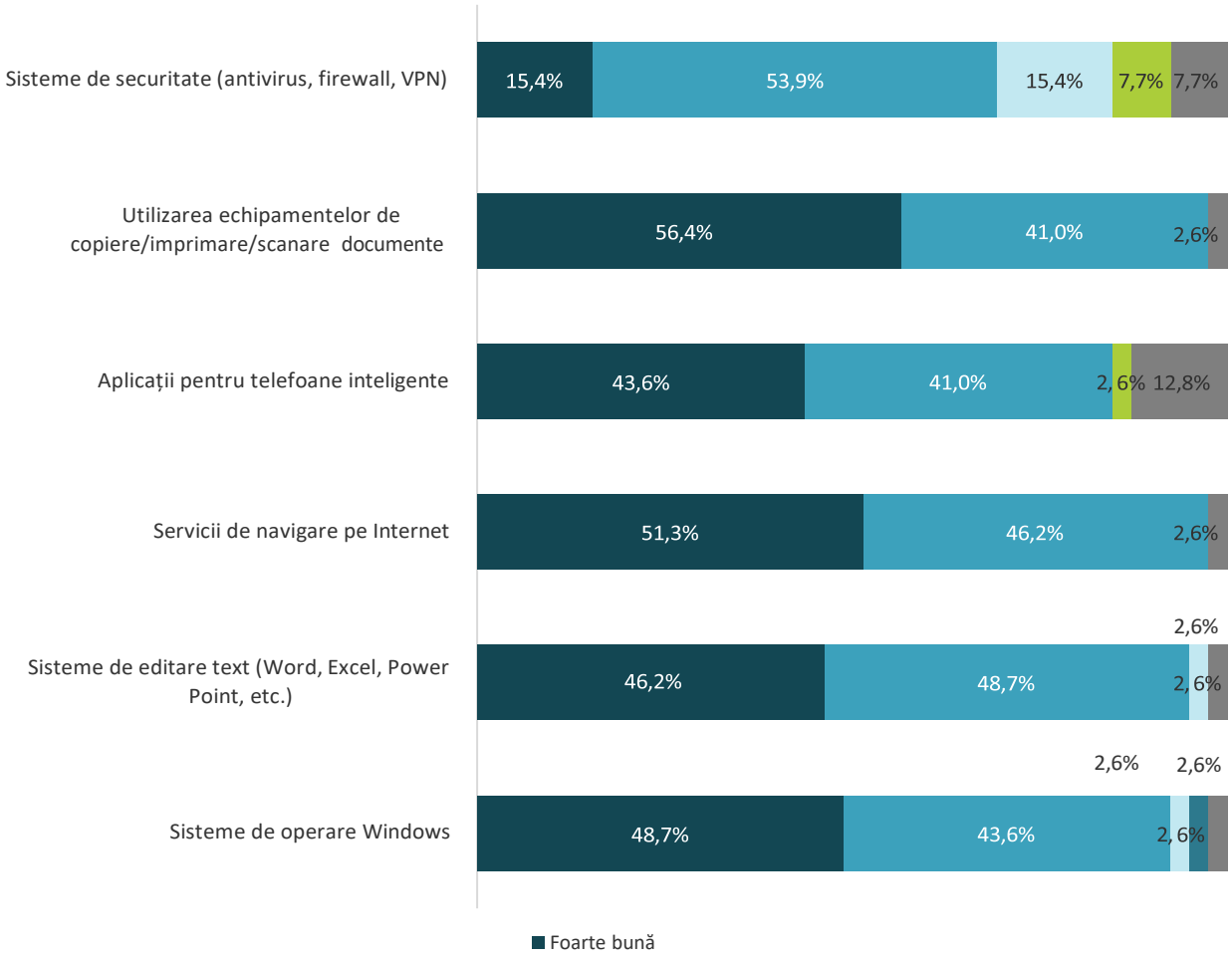

17. Din cunoștințele dumneavoastră, Primăria Timișoara dispune de un ghid dedicat personalului privind regulile de securitate informatică în privința utilizării echipamentelor de lucru?

O mare parte a respondenților nu știu dacă Primăria Municipiului Timișoara dispune de un ghid dedicat personalului privind regulile de securitate informatică în privința utilizării echipamentelor de lucru. Astfel, 82,1% nu cunosc acest aspect, 7,7% afirmă faptul că nu există un astfel de ghid, iar opus acestora, 10,3% dintre respondenți afirmă faptul că există un astfel de ghid dedicat personalului privind regulile de securitate informatică în privința utilizării echipamentelor de lucru.

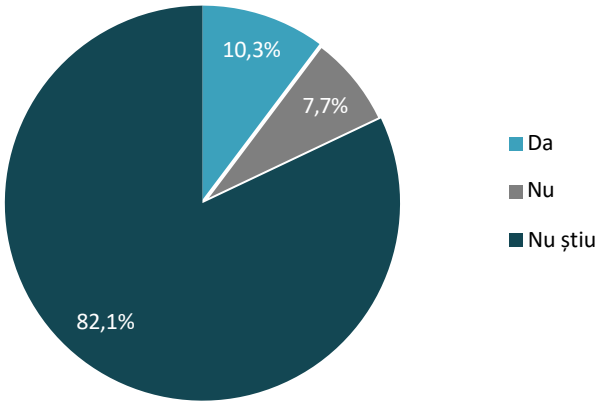

18. Cum evaluați nivelul dumneavoastră de cunoștințe privind securitatea informatică (utilizarea sigură a echipamentului de lucru, navigare online și aplicații online, autentificarea e-mail în doi pași, identificarea amenințărilor cibernetice, inclusiv mail-uri tip spam sau ransomware, programe tip firewall, etc.)?

Autoevaluarea respondenților privind securitatea informatică evidențiază un nivel mare și foarte mare (79,5%) de cunoștințe în utilizarea sigură a echipamentului de lucru, în navigarea online și utilizarea aplicațiilor online, în autentificarea pe e-mail în doi pași, în identificarea amenințărilor cibernetice, inclusiv a mail-urilor de tip spam sau ransomware, precum și a programelor de tip firewall sau a altor instrumente informatice. 15,4% dintre respondenți evaluează nivelul propriu de cunoștințe privind securitatea informatică ca fiind unul mic și foarte mic. Nici un respondent nu consideră că nu au cunoștințe privind securitatea informatică, iar alții 5,1% au preferat să nu răspundă.

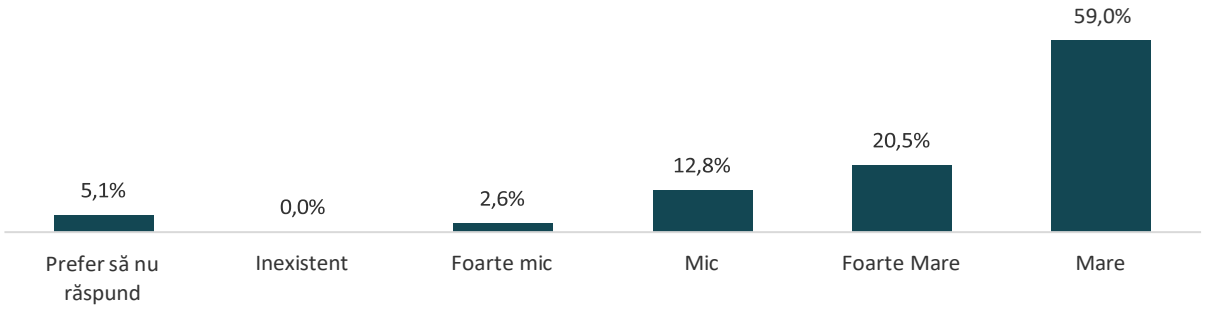

19. Cum evaluați nivelul dumneavoastră de cunoștințe privind reglementările naționale și europene ce țin de protecția datelor cu caracter personal?

Cei mai mulți dintre respondenți, aproape 80%, dețin un nivel mare și foarte mare de cunoștințe în cadrul reglementărilor naționale și europene ce țin de protecția datelor cu caracter personal. Se remarcă de asemenea un număr mic de respondenți care caracterizează nivelul de cunoștințe cu privire la reglementările ce țin de protecția datelor cu caracter personal ca fiind unul scăzut (12,8%). Nici unul din respondenți nu evaluează cunoștințele în cadrul reglementărilor GDPR ca fiind foarte mici sau inexistente.

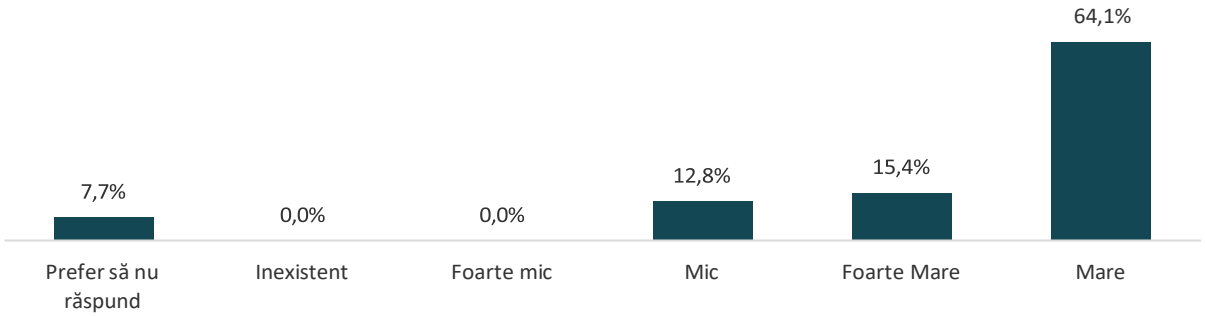

20. Cum evaluați nivelul dumneavoastră de cunoștințe privind reglementările naționale privind transparența datelor publice?

Aproape 70% dintre reprezentanții administrației publice, participanți în cadrul prezentului proces au un nivel mare de cunoștințe privind transparența datelor publice și a datelor publice deschise. În funcție de informațiile furnizate de către aceștia, rezultatele detaliate sunt următoarele:

- 69,2% dintre respondenți dețin un nivel mare de cunoștințe privind reglementările raportate la transparența datelor publice și a datelor publice deschise;
- 12,8% dintre respondenți dețin un nivel foarte mare de cunoștințe privind reglementările raportate la transparența datelor publice și a datelor publice deschise;
- 10,3% dintre respondenți dețin un nivel mic de cunoștințe privind reglementările raportate la transparența datelor publice și a datelor publice deschise;

- 7,7% preferă să nu ofere un răspuns în cadrul prezentei întrebări;
- Nici un respondent nu consideră că deține un nivel foarte mic sau inexistent de cunoștințe privind reglementările raportate la transparența datelor publice și a datelor publice deschise.

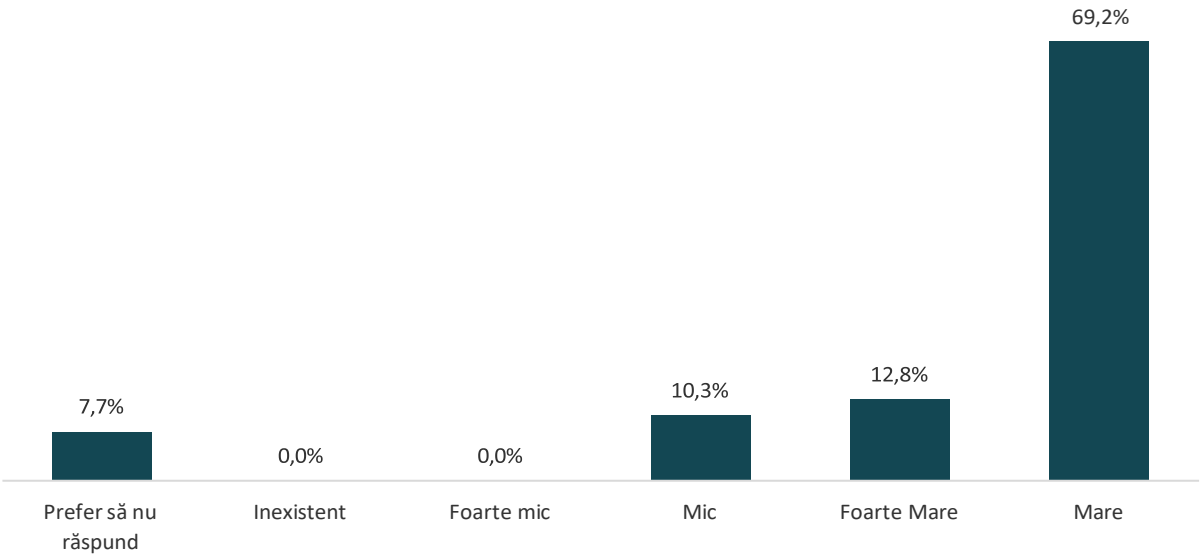

FORMARE PROFESIONALĂ

21. Vă rugăm să selectați un singur domeniu de formare în care ați dori să vă dezvoltați abilitățile și/sau competențele profesionale:

Pentru dezvoltarea abilităților și competențelor profesionale, cei mai mulți dintre reprezentanții administrației publice care participă cu informații în acest proces prezintă un interes ridicat pentru domeniul de formare managementul proiectelor și politicilor. Tehnologia informațiilor și comunicațiilor, și legislație, norme și proceduri. Etică, integritate și politici anticorupție, precum și audit, control și calitate reprezintă domeniile asupra cărora se manifestă cel mai scăzut interes. Prin urmare:

- Ar dori să își dezvolte abilitățile și competențele profesionale în cadrul managementului, proiectelor și politicilor publice 37,8% dintre respondenți;
- Ar dori să își dezvolte abilitățile și competențele profesionale în cadrul TIC 16,2% dintre respondenți;
- Ar dori să își dezvolte abilitățile și competențele profesionale în cadrul legislației, normelor și procedurilor 16,2% dintre respondenți;
- Ar dori să își dezvolte abilitățile și competențele profesionale în cadrul comunicării, informării, transparenței și relațiilor cu cetățenii 13,5% dintre respondenți;
- Ar dori să își dezvolte abilitățile și competențele profesionale în cadrul managementului funcției publice și al resurselor umane 10,8% dintre respondenți.
- Ar dori să își dezvolte abilitățile și competențele profesionale în cadrul eticii, integrității și anticorupție 2,7% dintre respondenți;
- Ar dori să își dezvolte abilitățile și competențele profesionale în cadrul auditului, controlului și calității 2,7% dintre respondenți.

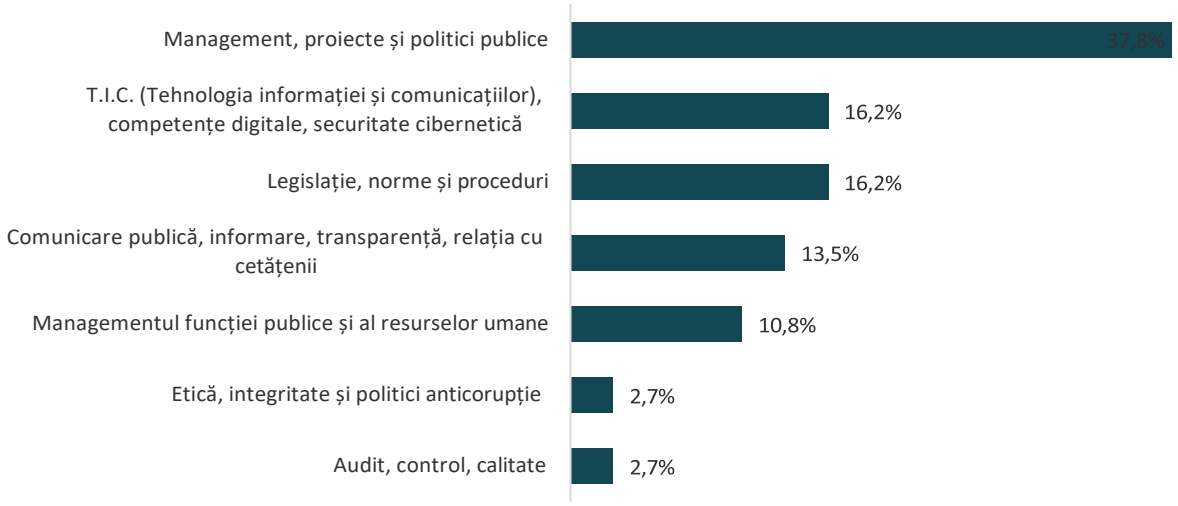

22. Domeniile/programele de formare pe care ați dori să le parcurgeți se regăsesc în cele menționate în raportul de evaluare a performanțelor profesionale individuale?

Majoritatea domeniilor de formare pe care reprezentanții administrației publice din Primăria Municipiului Timișoara doresc să le parcurgă se regăsesc în cele menționate în raportul de evaluare a performanțelor.

Ca urmare, 73,0% dintre respondenți consideră că acestea sunt regăsite în raportul de evaluare, dintre care 24,3% consideră că sunt regăsite în totalitate, iar restul de 48,7% consideră că sunt regăsite, dar parțial. De asemenea, o pondere de 16,2% dintre respondenți afirmă faptul că domeniile sau programele de formare pe care ar dori să le parcurgă nu se regăsesc în raportul de evaluare a performanțelor profesionale individuale.

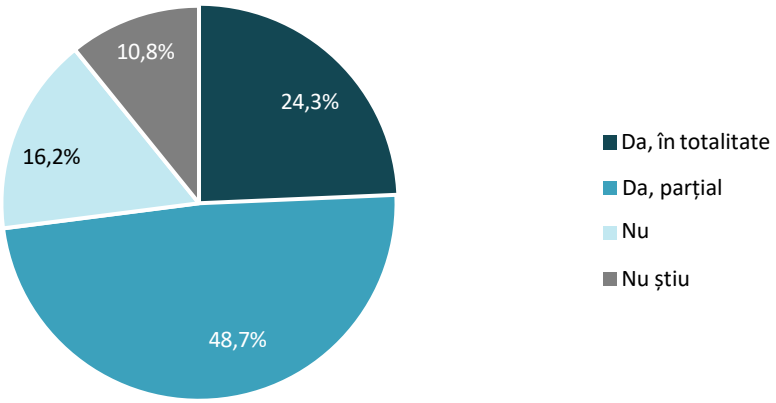

23. Vă rugăm să selectați tipurile de formare preferate:

După cum se poate observa în figura de mai jos, reprezentanții administrației publice din Primăria Municipiului Timișoara preferă în special programele finanțate din bugetul alocat instituției, organizate de furnizori de formare recunoscuți, precum și formările cu participarea față în față. Nici unul din respondenți nu preferă învățarea de la alții (persoană resursă-intern). Așadar, de la cele mai frecvent alese, până la cele mai puțin alese tipuri de formare, preferințele respondenților sunt următoarele:

- Programe finanțate din bugetul alocat instituției, organizate de furnizori de formare recunoscuți (24,3% dintre respondenți);
- Cu participare față în față (clasic) (24,3% dintre respondenți);
- De durată scurtă sau medie (13,5% dintre respondenți);

- On-line sau blended-learning (10,8% dintre respondenți);
- Formare specializată de lungă durată (10,8% dintre respondenți);
- Programe organizate și finanțate în cadrul implementării de proiecte cu finanțare externă (8,1% dintre respondenți);
- Formare externalizată (furnizor extern) (8,1% dintre respondenți);
- Învățare unii de la alții (persoană resursă – intern (nici un respondent).

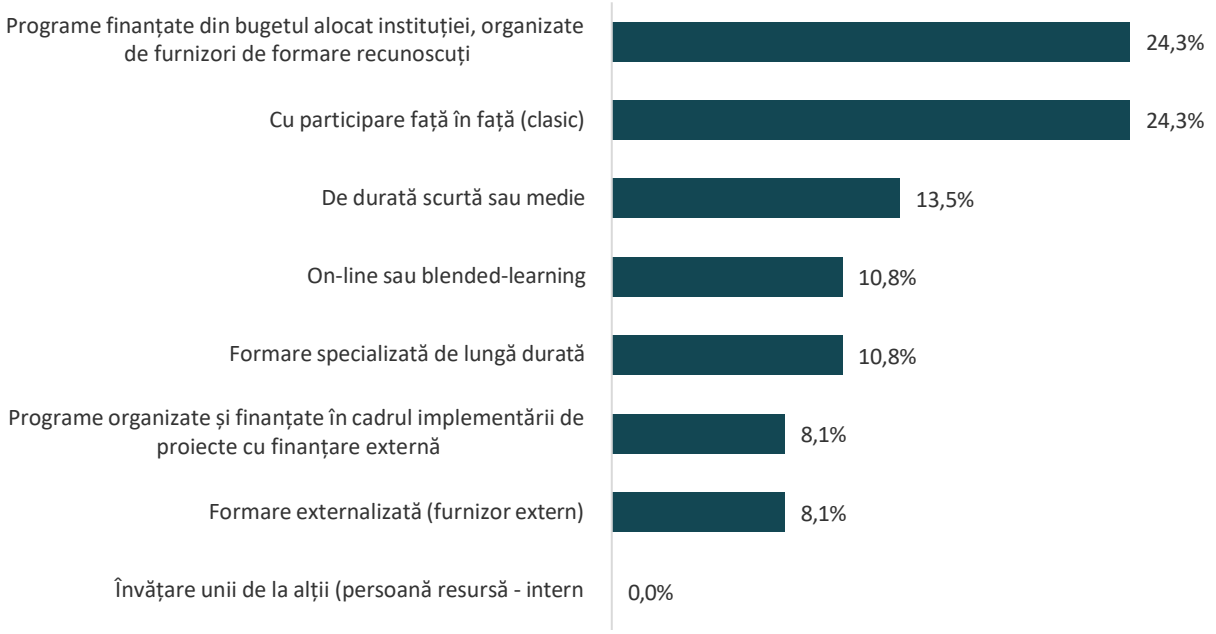

24. Vă rugăm să evaluați următoarele 3 programe în funcție de următoarele criterii:

Dintre cele 3 tipuri de programe, programele de formare sunt considerate cele mai utile (contribuie la îndeplinirea sarcinilor de serviciu). Raportat la relevanță, respectiv la contribuția la dezvoltarea personală, programele de mentorat sunt catalogate astfel în cea mai mare măsură. Astfel, cea mai mare disponibilitate de participare a respondenților se referă la programele de coaching.

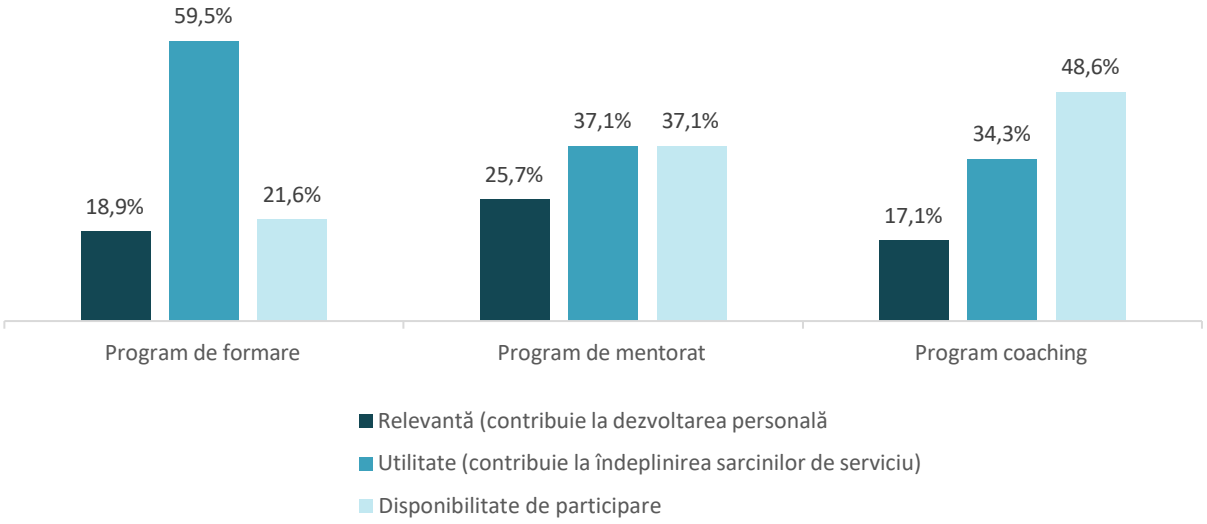

1.2. CHESTIONAR DEDICAT MEDIULUI DE AFACERI DIN MUNICIPIUL TIMIȘOARA ȘI ZONA URBANĂ FUNCȚIONALĂ

Prin aplicarea chestionarului se urmărește o mai bună înțelegere a contextului antreprenorial local și a nevoilor companiilor și ale oamenilor de afaceri. Opiniile exprimate au rolul de a contribui la identificarea competențelor distinctive, a măsurilor dorite de către mediul de afaceri și la identificarea priorităților de dezvoltare pentru următoarea perioadă. Chestionarul a fost creat pe baza unei analize preliminare a literaturii și a datelor disponibile, structura acestuia fiind împărțită în mai multe categorii:

- **Date generale și aportul la dezvoltarea locală**, în cadrul căreia respondenții au fost rugați să ofere informații despre aspecte precum data înființării companiei, numărul de angajați, cifra de afaceri, sectorul de activitate și estimări generale asupra perioadei următoare;
- **Mediul de afaceri local și perspective de dezvoltare,** în cadrul căreia respondenții:
  - au fost rugați să identifice principalele beneficii și dezavantaje privind desfășurarea activității economice în Municipiul Timișoara și ZUF și privind oferta forței de muncă;
  - au fost rugați să își exprime părerea în legătură cu prioritățile de dezvoltare, direcții de acțiune, potențiale măsuri de sprijinire a activității/dezvoltării agenților economici existenți și/sau atragerea de noi agenți economici și alte aspecte relevante;
  - au fost rugați să își exprime interesul în legătură cu activități de consultare și dezbateri cu autorități publice locale;
  - au fost rugați să aprecieze colaborarea cu Primăria Municipiului Timișoara.

Chestionarul a fost completat de către 16 persoane, iar rezultatele centralizate în urma acestui proces sunt prezentate în cele ce urmează.

DETALII DESPRE COMPANIE (OPȚIONAL)

1. Care este anul începerii activității în Timișoara/ zona periurbană a companiei pe care o reprezentați? În ce localitate/ localități vă desfășurați activitatea?

Atât nevoile companiilor noi, la început de drum, cât și ale companiilor cu experiență în domeniu sunt expuse în cadrul prezentului proces. Cele mai multe dintre companiile reprezentate în cadrul acestui proces și-au început activitatea în perioada 2000-2009, și 2010-2019, respectiv 5 companii pentru fiecare perioadă. 4 companii și-au început activitatea înainte de 2000, și o companie și-a început activitatea în anul 2020. Unul din respondenți nu a răspuns acestei întrebări. Companiile pe care respondenții de reprezintă și-au început activitatea în anii reprezentați mai jos:

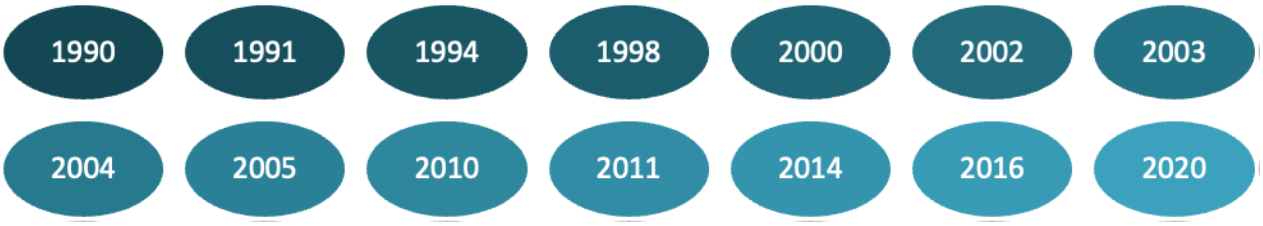

Printre localitățile unde companiile își desfășoară activitatea au fost menționate preponderent Timișoara, și în localitățile din împrejurimi (Moșnița Nouă, Săcălaz, Giroc, Ghiroda, Dumbrăvița, Orțișoara). Cele mai multe dintre companii activează inclusiv în alte regiuni ale țării (Cluj, București-Ilfov, Iași, Sinaia), iar un respondent menționează că distribuie produsele companiei în toată Europa.

2. Vă rugăm să menționați numărul mediu de angajați ai societății dumneavoastră din ultimul an (iunie 2020 - iunie 2021):

În cadrul sondajului predomină respondenți ce reprezintă întreprinderile mijlocii cu 50-249 angajați (31,3%). O pătrime a respondenților, respectiv 25,0% dintre aceștia, reprezintă microîntreprinderi, cu un număr de angajați între 0 și 9, iar alți 18,8% - reprezintă întreprinderi mici, între 10 și 49 de angajați. Categoria care cuprinde companii cu peste 250 de angajați reprezintă 18,8% din totalul respondenților, iar categoria care cuprinde companiile cu un număr mai mare de 1.000 de angajați este reprezentată de către 6,3% dintre respondenți.

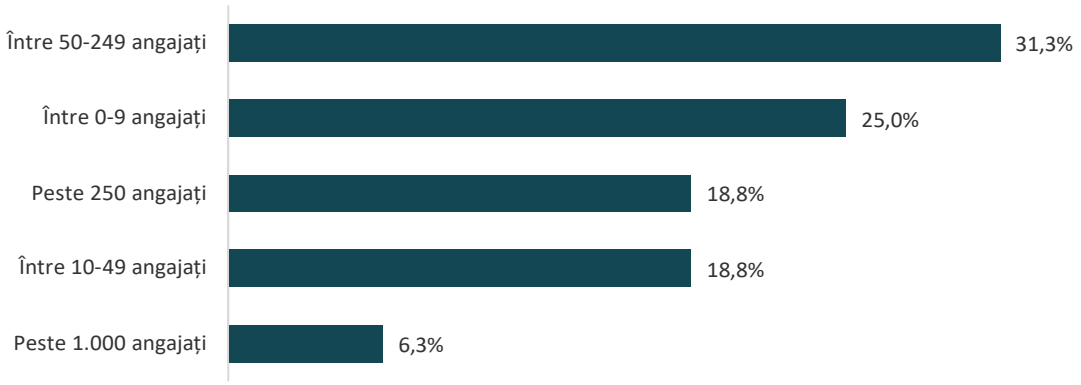

3. Care este sectorul dumneavoastră de activitate? Vă rugăm să alegeți dintre următoarele variante:

Dintre cele 22 categorii propuse, respondenții au menționat că activează în 7 dintre ele. Cei mai mulți respondenți reprezintă companii din domeniul contracțiilor (25,0%), urmat de Comerț cu ridicata și cu amănuntul (18,8%) și IT și C (18,8%). Câte o companie activează în industria metalurgică, industria constructoare de mașini, utilaje, echipamente și a mijloacelor de transport și industria imobilelor. Unul din respondenți menționează că activează în vânzări echipamente speciale, service si mentenanță echipamente speciale, precum și consultanta achiziții publice.

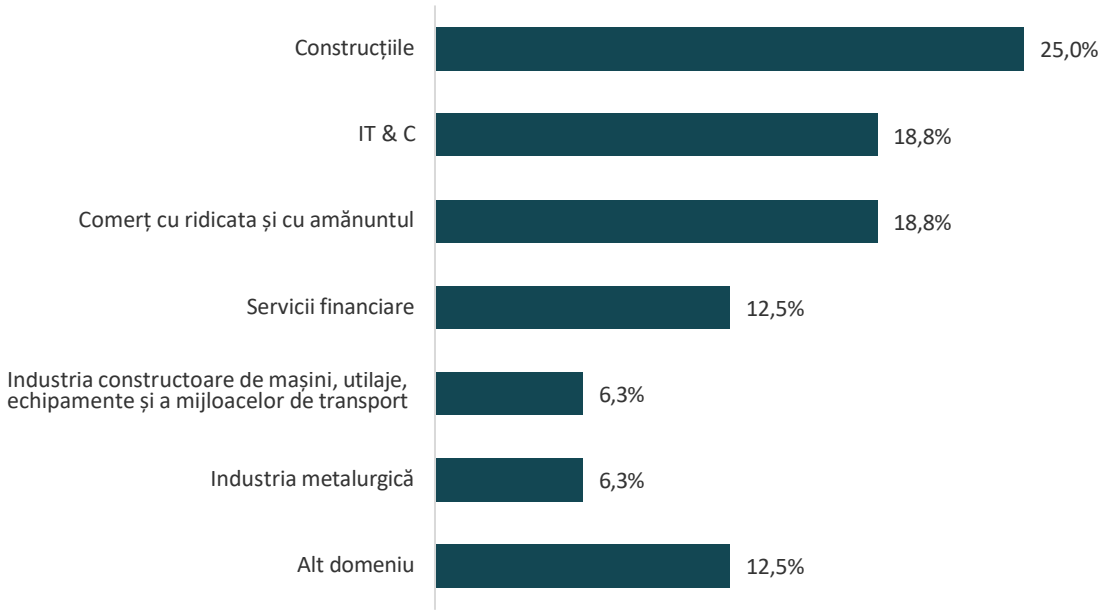

APORT LA DEZVOLTAREA LOCALĂ

4. În următorii 5 ani, estimați că:

Răspunsurile furnizate de către mediul de afaceri surprind o viziune relativ pozitivă asupra următorilor 5 ani. 3 elemente, respectiv numărul de angajați, volumul producției și cifra de afaceri prezintă estimări ce caracterizează o tendință ascendentă. Astfel, acestea sunt considerate în proporții cuprinse între 46,7% și 73,3% dintre respondenți că vor urma o creștere în următorii 5 ani. Totuși, profitul este estimat de către 6,7% din respondenți că va scădea cu 20% în următorii 5 ani. Cifra de afaceri este elementul estimat de către cele mai multe persoane ca fiind caracterizat de o viitoare creștere (cu până la 20% și cu peste 20%) în următorii ani, urmat apoi de:

- volumul producției (57,3% dintre respondenți);
- numărul de angajați (71,4% dintre respondenți).

Sub 7.2% dintre respondenți consideră posibilitatea unei potențiale scăderi (cu peste 20%) în cadrul acestora. Elementul cu cel mai mare potențial de a rămâne constant este profitul, 40% dintre respondenți susținând acest lucru.

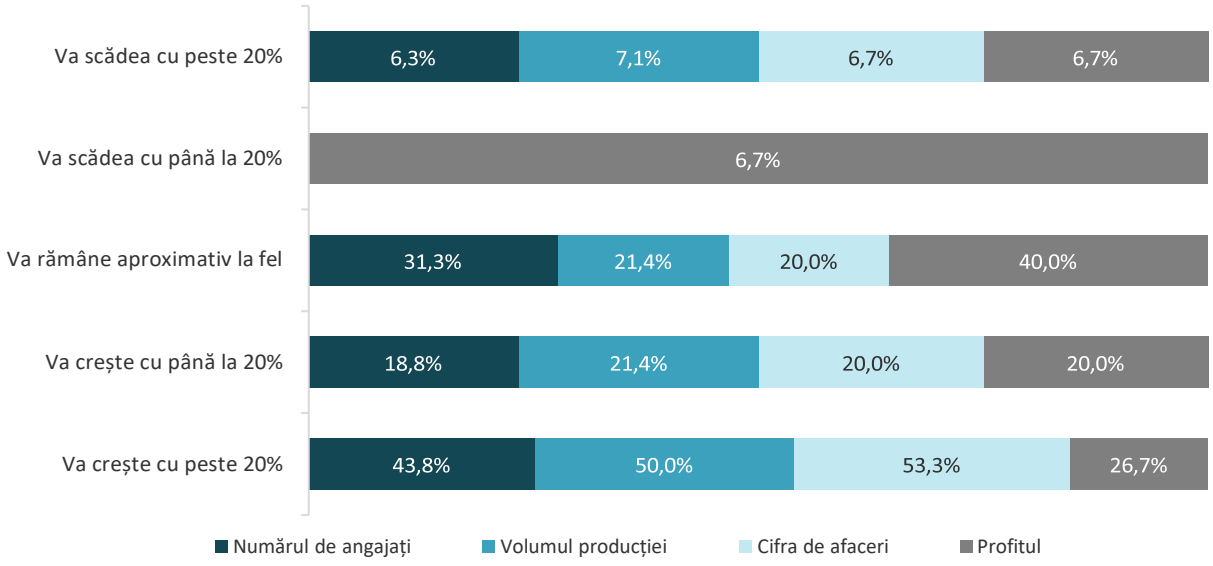

MEDIUL DE AFACERI LOCAL

5. Care sunt principalele avantaje pe care le aveți desfășurând activități economice în municipiul Timișoara? Vă rugăm să acordați o notă de la 1 (foarte puțin important) până la 5 (foarte important) pentru următoarele criterii:

Infrastructura IT, acoperirea broadband adecvată și accesul la forța de muncă calificată superior sunt principalele avantaje pe care reprezentanții mediului de afaceri le au desfășurând activități economice în Municipiul Timișoara și ZUF. Avantajele mai puțin semnificative din acest punct de vedere sunt proximitatea față de furnizori, costul forței de muncă din localitate și împrejurimi, precum și costul factorilor de producție (materie primă), în afară de forța de muncă. Prin urmare, în urma răspunsurilor acordate, beneficiile pe care reprezentanții mediului de afaceri le au desfășurând activități economice în Municipiul Timișoara și ZUF sunt ierarhizate, de la cele mai importante, la cele mai puțin importante, în felul următor:

- Acces la forță de muncă calificată superior (3,9/5);
- Atractivitatea generală a zonei (3,9/5);
- Acoperirea broadband adecvată (3,9/5);
- Acces către legături de transport (3,6/5);

- Accesul la forța de muncă din localitate și din împrejurimi (3,2/5);
- Disponibilitatea terenurilor/spațiilor pentru desfășurarea activității (3,1/5);
- Acces către piețe/zone învecinate (3,0/5);
- Facilitățile oferite investitorilor (2,9/5);
- Asistență financiară (2,9/5);
- Apropierea față de piața de desfacere (2,8/5);
- Costul terenurilor (2,8/5);
- Costul forței de muncă din localitate și din împrejurimi (2,7/5);
- Proximitatea față de alte firme/organizații din același sector (2,6/5);
- Costul factorilor de producție (materie primă), în afară de forța de muncă (2,5/5);
- Proximitatea față de furnizori(2,3/5).

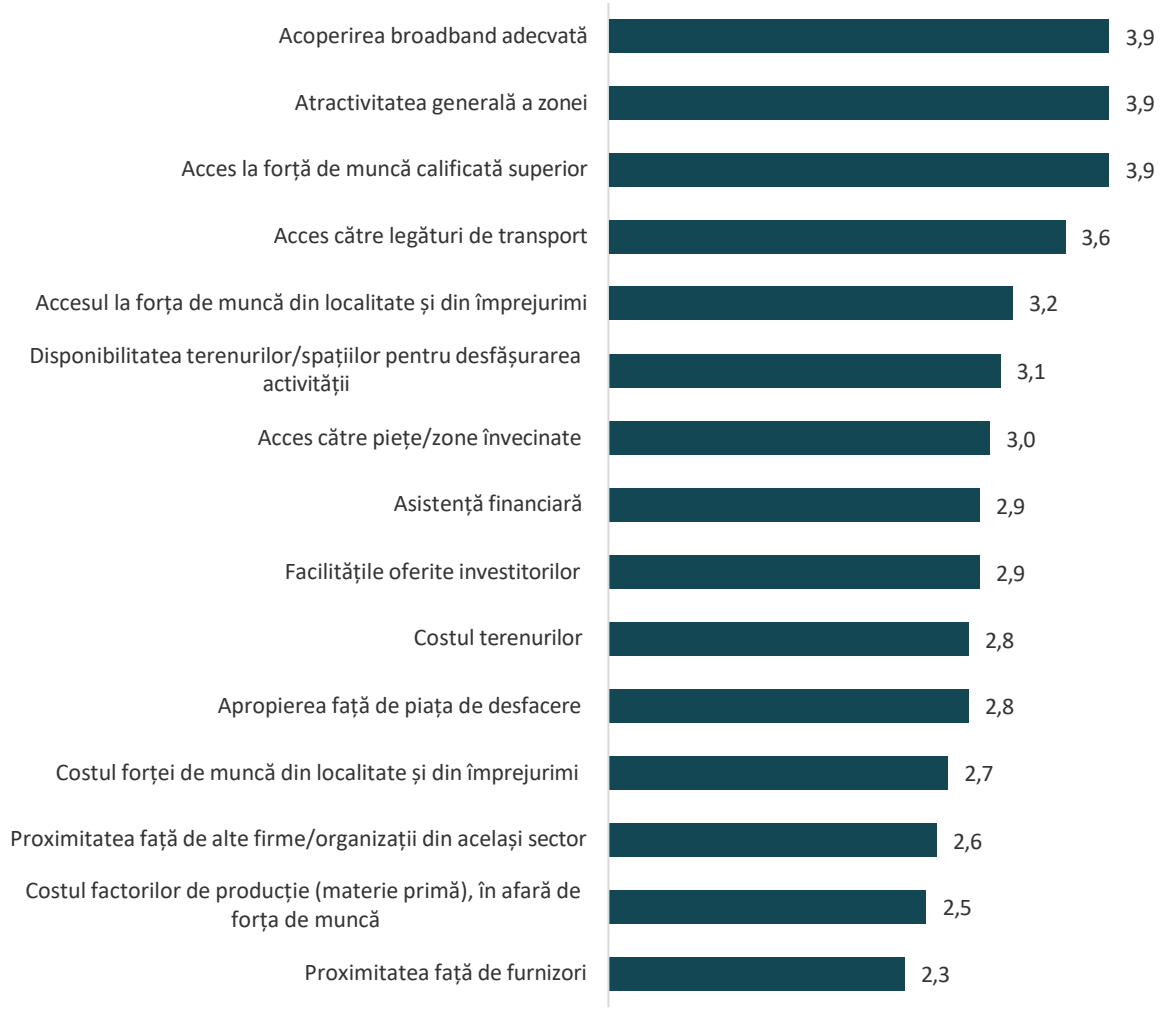

6. Care sunt principalele provocări pe care le întâmpinați desfășurând activități economice în municipiul Timișoara? Vă rugăm să acordați o notă de la 1 (foarte puțin important) până la 5 (foarte important) pentru următoarele criterii:

Din răspunsurile chestionaților observăm că majoritatea provocărilor prezentate au un grad de importanță mărit pentru cei care își desfășoară activitatea în Municipiul Timișoara și ZUF. Deficitul de terenuri și spații de birouri este unica provocare apreciată de majoritatea respondenților ca fiind puțin și foarte puțin

importantă (66,7%). Celelalte provocări sunt considerate importante și foarte importante în ordinea care urmează:

- Birocrația excesivă din sectorul public – 83,3%;
- Disponibilitatea forței de muncă – 66,7%;
- Infrastructura de transport deficitară – 66,7%;
- Creșterea salariului mediu – 50,0%;
- Calitatea vieții – 50,0%;
- Deservirea deficitară cu utilități publice – 41,7%;
- Impozitele și taxele locale – 41,7%.

Astfel, în urma răspunsurilor acordate, provocările pe care reprezentanții mediului de afaceri le întâlnesc desfășurând activități economice în Municipiul Timișoara și ZUF sunt ierarhizate, de la cele mai importante, la cele mai puțin importante, în felul următor, în dependență de media ponderată a notelor:

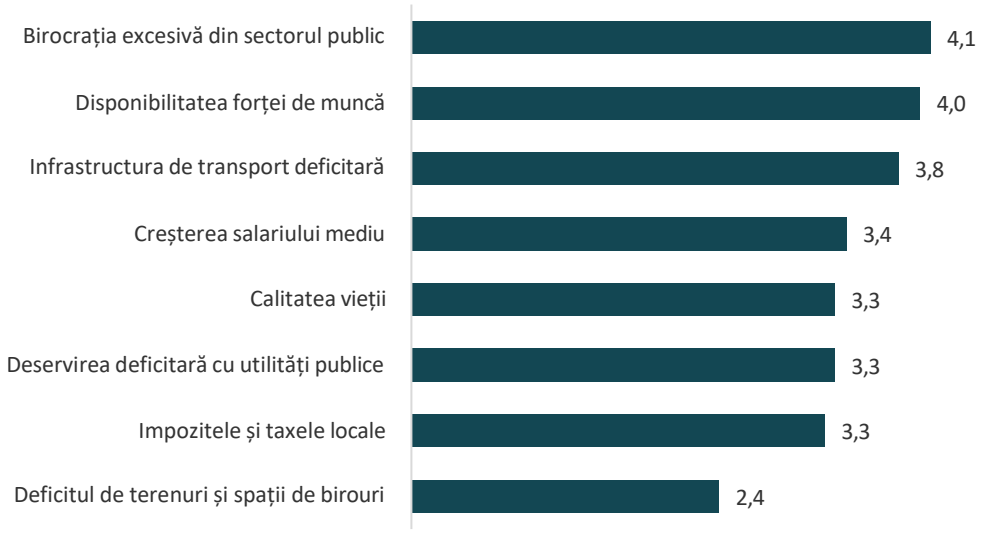

7. Cum apreciați forța de muncă la care aveți acces în municipiu?

În ceea ce privește forța de muncă din zonă, peste 50% din respondenții se arată în mare măsură mulțumiți din punct de vedere a 3 criterii: nivelul de pregătire/competență al forței de muncă locală (58,3%), corelarea calificărilor disponibile cu necesitățile companiei (50,0%) și păstrarea angajaților (50,0%). Cei mai mulți respondenți sunt nemulțumiți și foarte nemulțumiți de numărul de candidați la care compania are acces (50,0%).

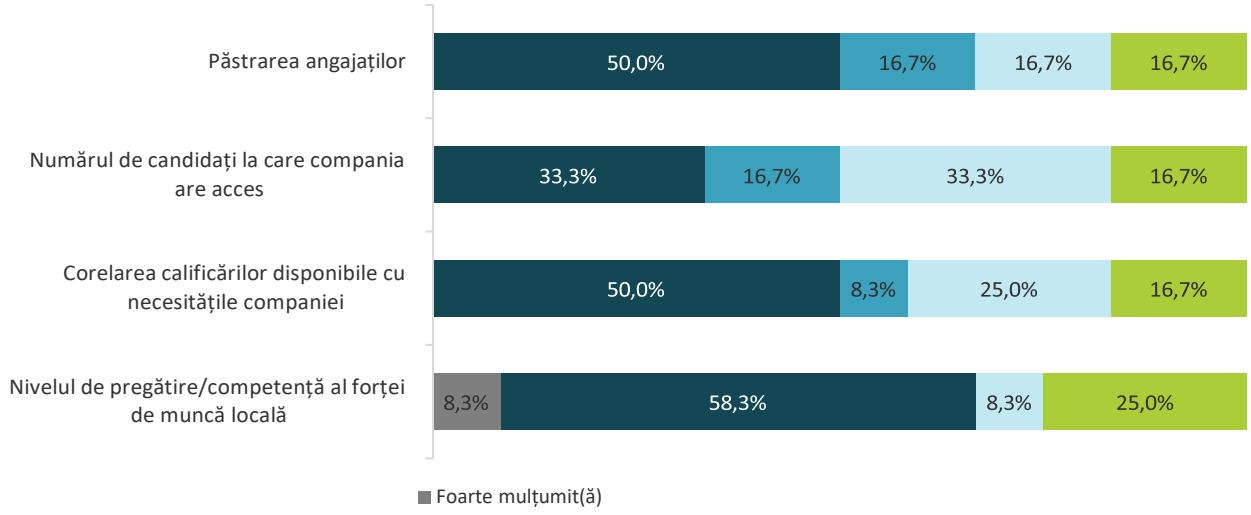

8. Cum apreciați colaborarea companiei dumneavoastră cu Primăria Municipiului Timișoara și Serviciile Publice din subordinea Consiliului Local al Municipiului Timișoara?

Din punct de vedere a colaborării dintre mediul de afaceri și Primăria Municipiului Timișoara, cei mai mulți respondenți au o opinie negativă în acest sens. Cei mai mulți respondenți apreciază colaborarea cu Primăria Municipiului Timișoara ca fiind una nesatisfăcătoare și deloc satisfăcătoare (41,6%), în timp ce 33,3% sunt neutri în raport cu acest aspect.

O pătrime din respondenți consideră colaborarea cu Primăria Municipiului Timișoara ca fiind una bună și nici un respondent nu a apreciat aceasta ca fiind una foarte bună.

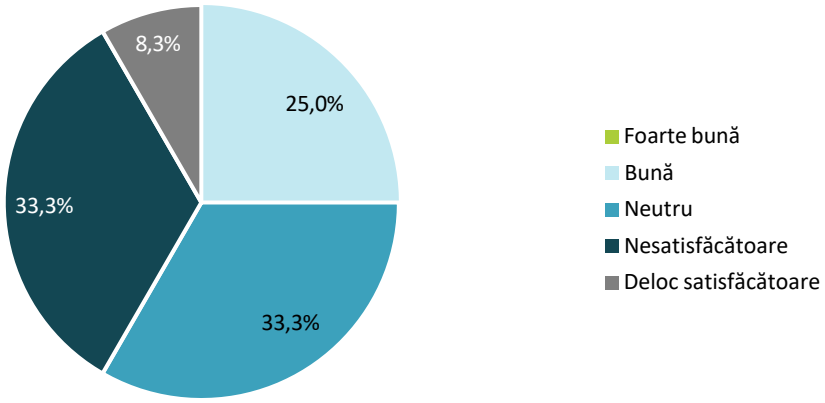

9. Cum ați evalua următoarele aspecte privind interacțiunea cu Primăria Municipiului Timișoara?

Din perspectiva interacțiunii cu Primăria Municipiului Timișoara, majoritatea respondenților se arată a fi neutri pe cele mai multe aspecte, excepție făcând nivelul de birocrație, unde 83,4% din respondenți se arată nemulțumiți și foarte nemulțumiți. Este de menționat faptul că nici unul din respondenți nu s-a arătat foarte mulțumit de oricare dintre aspectele analizate. Cei mai mulți respondenți sunt mulțumiți de digitalizarea și disponibilitatea datelor publice pe pagina web a instituției/platforme online (33,3%). În ordinea nivelului de nemulțumire, conform răspunsurilor, aspectele analizate sunt astfel:

- Nivelul de birocrație – 83,3%;
- Transparența deciziilor și deschiderea către mediul de afaceri – 41,7%;
- Participarea și implicarea cetățenilor în procesul de luare a deciziilor – 41,7%;
- Interacțiunea cu Primăria Municipiului Timișoara în mediul online – 33,3%;
- Interacțiunea cu personalul instituției în mediul fizic – 25,0%;
- Accesul facil la informațiile publice – 25,0%;
- Digitalizarea și disponibilitatea datelor publice pe pagina web a instituției/platforme online – 25,0%.

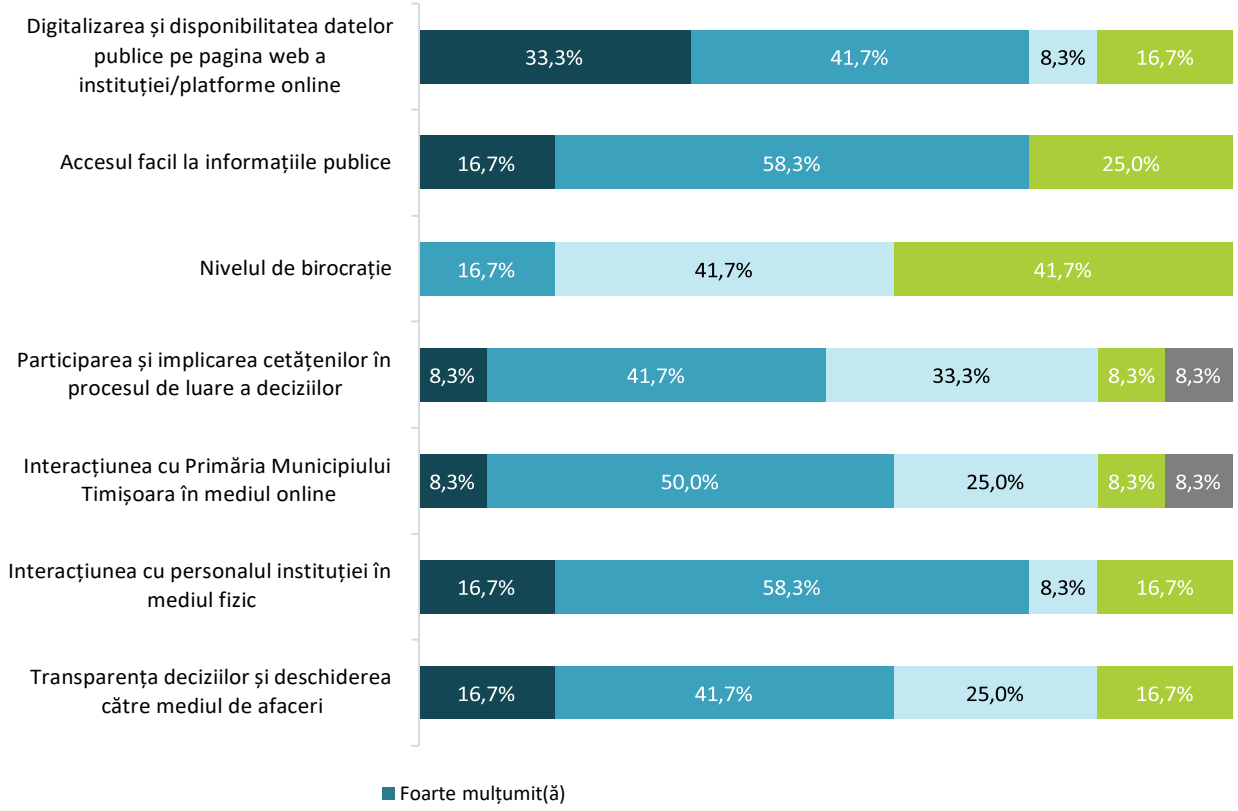

PERSPECTIVE DE DEZVOLTARE

10. Ce măsuri de digitalizare considerați necesar a fi implementate de Primăria Municipiului Timișoara în relația cu mediul de afaceri?

Respondenții au menționat următoarele măsuri de digitalizare pe care le consideră necesar a fi implementate de Primăria Municipiului Timișoara:

- Rezolvare mai rapidă și mai clară a procedurilor standard;
- Simplificarea birocrației;
- Limitarea sau eliminarea completă a interacțiunii directe cetățean-funcționar public și migrarea acesteia în mediul online;
- Implementarea procedurii online de semnare a contractelor de tipul Docusign;
- Eliberarea online a documentelor emise de către Primăria Municipiului Timișoara;
- Posibilitatea plății și obținerii autorizației online în regim 24/24 pentru accesul camioanelor în zone restricționate.

11. În opinia dumneavoastră, care ar fi principalele domenii specifice de activitate economică care ar putea reprezenta motoare de dezvoltare economică ale municipiului Timișoara? Vă rugăm să bifați maximum trei domenii:

Sectorul IT & C este considerat de cei mai mulți respondenți (58,3%) ca având cel mai mare potențial de a reprezenta motor de dezvoltare economică a Municipiului Timișoara, precum și turismul, care include hoteluri și restaurante (58,3%). Acestea sunt urmate de serviciile private de sănătate și asistență socială, care este apreciat ca potențial motor de dezvoltare economică de către 50,0% dintre respondenți. Domeniile de activitate economică care prezintă cel mai puțin potențial în a fi motoare de dezvoltare economică ale Municipiului Timișoara sunt agricultură, silvicultură, pescuit (8,3%), industria extractivă (8,3%) și industria metalurgică (8,3%).

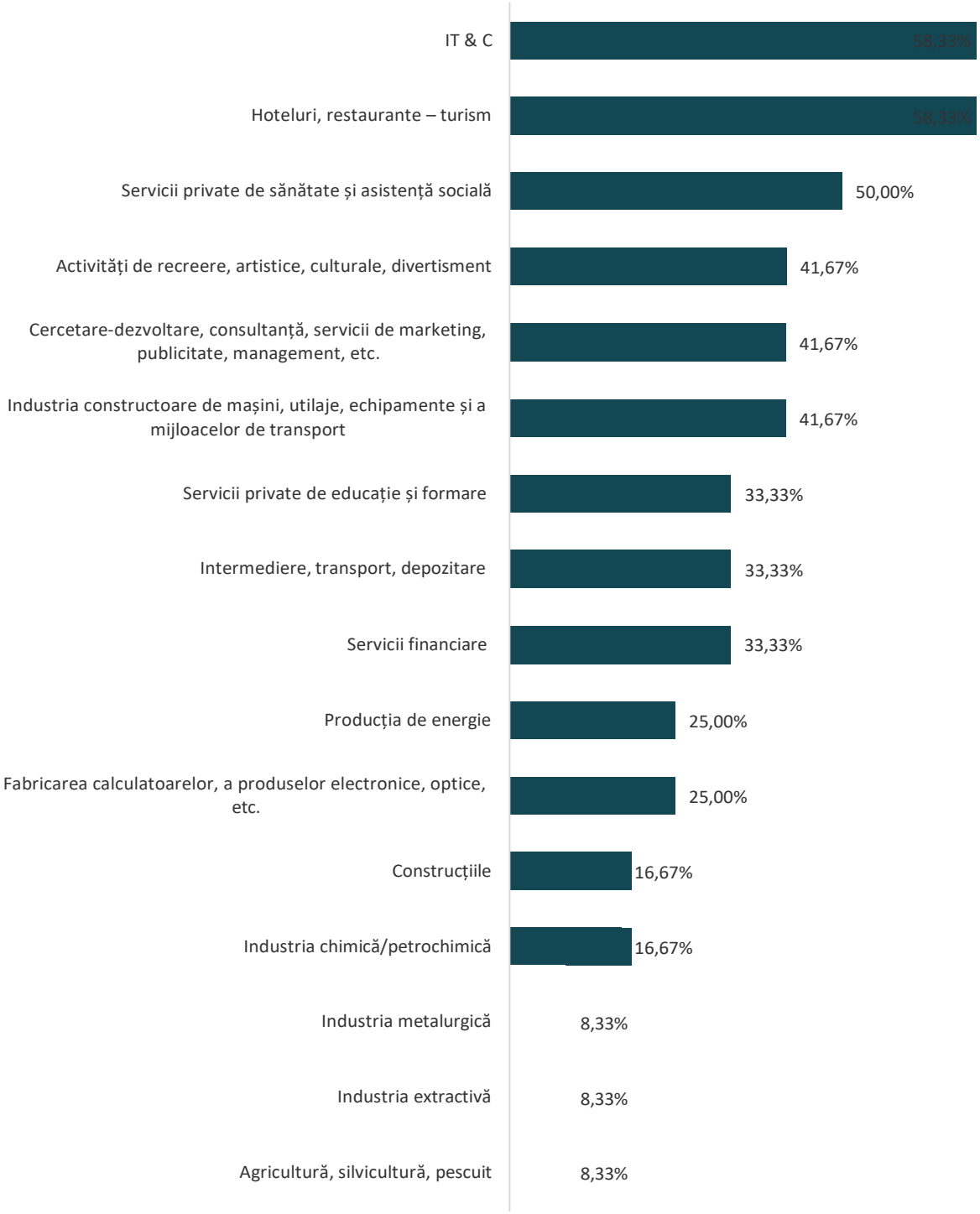

12. Care ar fi, din perspectiva dvs., cele mai importante 3 măsuri pe care Primăria Municipiului Timișoara le-ar putea implementa pentru a face orașul mai atractiv pentru afaceri?

Reglementările fiscale care să favorizeze dezvoltarea de afaceri, obținerea facilă a aprobărilor și autorizațiilor necesare precum și investiții în infrastructură și servicii publice de calitate pentru a face orașul atractiv pentru forța de muncă din România prezintă, din perspectiva reprezentanților, principalele măsuri pe care administrația din Primăria Municipiului Timișoara le-ar putea implementa pentru a face municipiul mai atractiv pentru mediul de afaceri.

De la cele la importante măsuri subliniate de către respondenții acestui chestionar, la cele cu o importanță mai scăzută, acestea sunt următoarele:

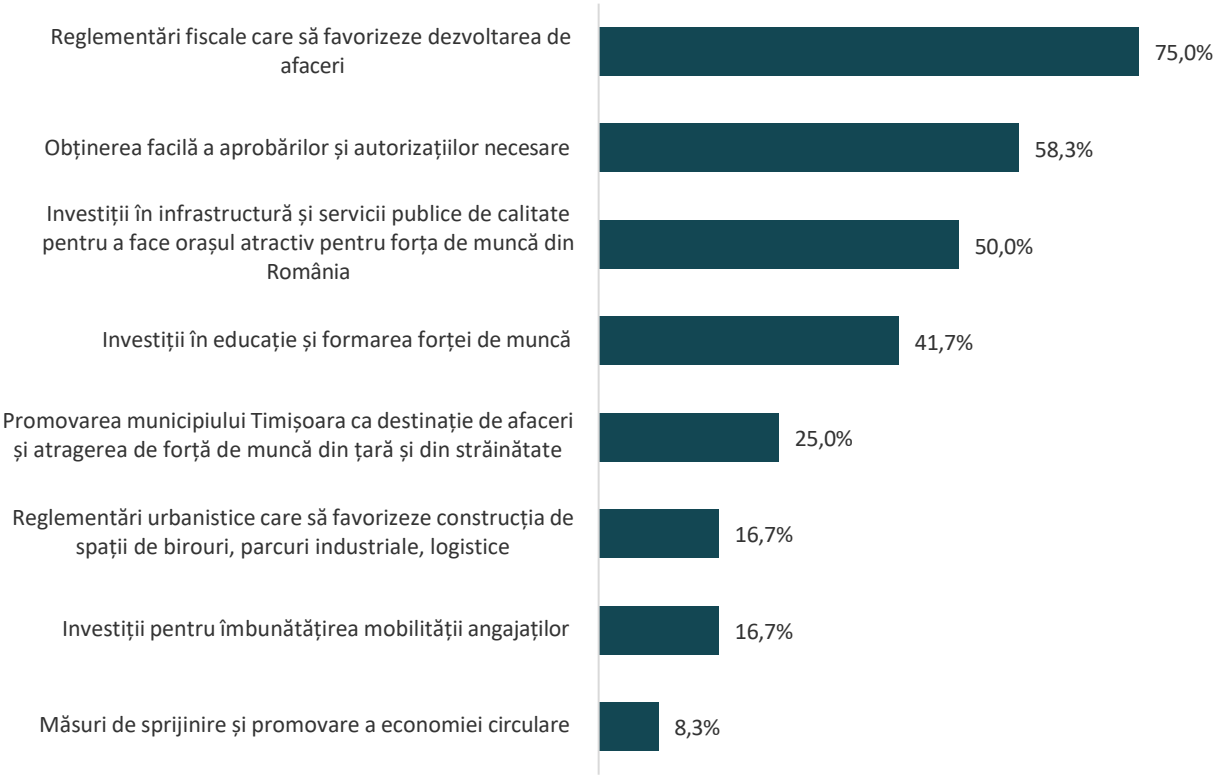

13. Compania dumneavoastră ar fi interesată să se implice în consultări/ dezbateri cu reprezentanți ai autorităților publice locale pe tema dezvoltării durabile a Municipiului Timișoara?

Cei mai mulți respondenți s-au arătat deschiși spre implicarea în consultări/dezbateri cu reprezentanți ai autorităților publice locale pe tema dezvoltării durabile a Municipiului Timișoara, în timp ce o pătrime din ei susțin că nu ar fi interesați în acestea. 33,3% din respondenți au preferat să nu răspundă.

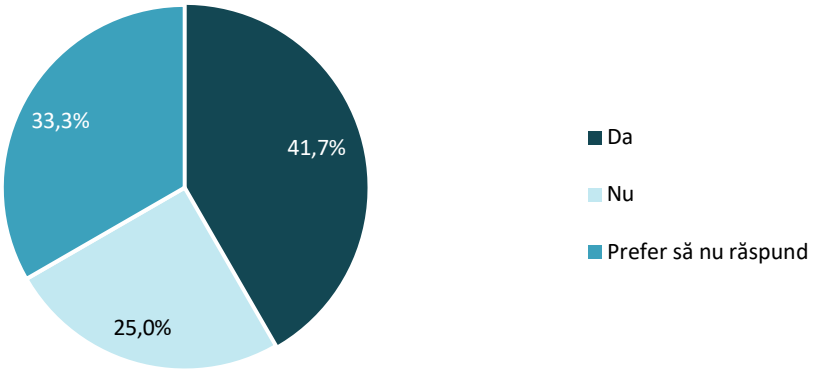

14. Vă rugăm să menționați orice alte aspecte pe care, ca reprezentant al mediului de afaceri, le considerați relevante privind nevoile și oportunitățile pentru dezvoltarea durabilă a municipiului Timișoara:

Alte aspecte relevante pentru Strategia Integrată de Dezvoltare Urbana a municipiului Timișoara și a zonei urbane funcționale pentru perioada de programare 2021 – 2027, pe care respondenții le punctează, fac referire în special la următoarele aspecte:

- Dezvoltarea infrastructurii de transport urban;
- Dezvoltarea aeroportului;
- Dezvoltarea parcurilor industriale.

1.3. CHESTIONAR DEDICAT MEDIULUI ONG DIN MUNICIPIUL TIMIȘOARA ȘI ZUF

Chestionarul dedicat mediului ONG dorește să identifice provocările actuale și să stabilească direcții de acțiune favorabile și promițătoare pentru mediul ONG din Municipiul Timișoara și ZUF. Chestionarul a fost creat pe baza unei analize preliminare a literaturii și a datelor disponibile, structura acestuia fiind împărțită în mai multe categorii care au vizat următoarele aspecte:

- **Detalii despre organizație,** secțiune în cadrul e dorește conturarea unui profil al organizațiilor din Municipiul Timișoara și ZUF**;**
- **Aportul la dezvoltarea locală și relația cu administrația publică,** în cadrul căreia se dorește identificarea nivelului de satisfacție cu referire la diverse aspecte esențiale**;**
- **Perspectivele de dezvoltare,** în cadrul căreia se dorește identificarea principalelor aspecte pozitive și negative ale Municipiului Timișoara și ZUF, principalele direcții de dezvoltare și măsuri dorite de către mediul ONG și interesul privind implicarea în activități sau proiecte de dezvoltare.

Chestionarul a fost completat de către 14 de persoane, iar rezultatele centralizate în urma acestui proces sunt prezentate în cele ce urmează.

DETALII DESPRE ORGANIZAȚIE

1. Vă rugăm menționați poziția pe care o dețineți în cadrul ONG-ului:

Reprezentanții ONG-urilor care participă în cadrul prezentului proces de consultare dețin următoarele poziții în cadrul acestora: fondator, director, președinte și vicepreședinte. Totuși, cei mai mulți dintre aceștia sunt președinți sau directori generali/executivi.

2. Care este anul înființării organizației pe care o reprezentați?

Atât ONG-uri cu experiență, cât și ONG-uri noi înființate sunt reprezentate în cadrul prezentului proces. Acestea au fost înființate în anii prezentați în figura de mai jos.

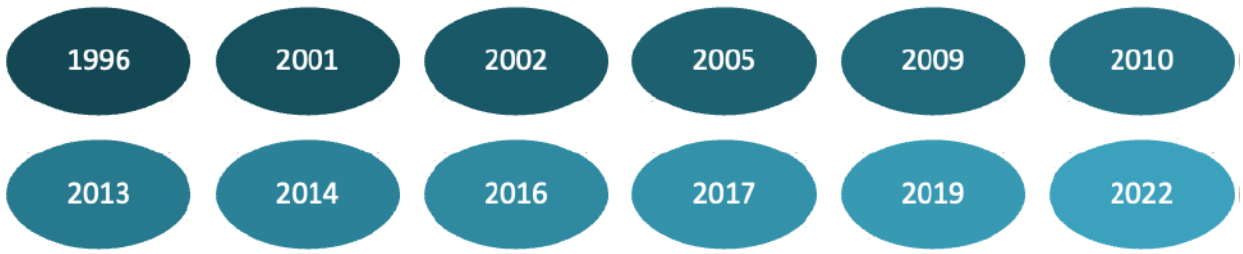

3. Care a fost numărul de persoane implicate (angajați și voluntari) în activitatea organizației în anul 2021?

Jumătate dintre organizațiile reprezentate în sondaj au avut în anul 2021 un număr cuprins între 10 și 49 persoane implicate în cadrul activității organizației. 42,9% dintre organizații au avut în anul 2021 între 0 și 9 de persoane implicate, 7,1% dintre acestea aveau între 50-249 de persoane implicate, și nici una nu a avut în anul 2021 peste 250 de persoane implicate în activitatea organizației.

4. Bugetul anual al organizației dumneavoastră pentru anul 2021 a fost:

Bugetul organizațiilor pentru anul 2021 a fost de sub 10.000 de Euro pentru 57,1% dintre acestea, între 10.000 și 50.000 de euro pentru 14,3% dintre acestea, între 50.000 și 100.0000 de euro - pentru 21,4% dintre organizații, iar un buget de peste 100.000 de euro este specific a 7,1% dintre organizațiile respondente.

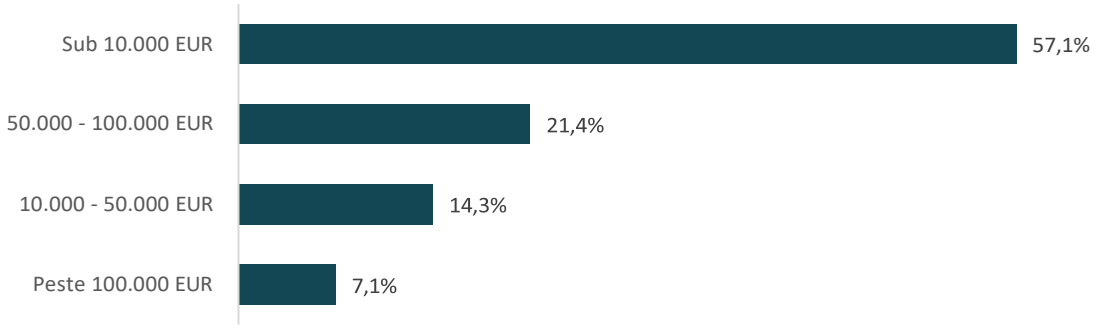

5. Care sunt domeniile de activitate ale ONG-ului din care faceți parte (puteți indica mai multe opțiuni):

Principalele domenii de activitate care a ONG-uri sunt învățământ, educație, cercetare; mass-media, artă și cultură; sport, turism recreere; și dezvoltare regională și comunitară.

În funcție de domeniile reprezentate în cea mai mare măsură, acestea au fost ierarhizate în următorul fel:

- Învățământ, educație, cercetare (35,7% dintre organizații);
- Dezvoltare regională și comunitară (28,6% dintre organizații);
- Sport, turism, recreere (28,6% dintre organizații);
- Mass-media, arta, cultură (28,6% dintre organizații);
- Alt domeniu (28,6% dintre organizații);
- Servicii sociale (21,4% dintre organizații);
- Binefacere, caritate (14,3% dintre organizații);
- Drepturile și protecția copilului (14,3 % dintre organizații);
- Implicare civică, politici publice (7,1% dintre organizații);
- Ocrotirea sănătății și drepturile pacientului (7,1% dintre organizații).

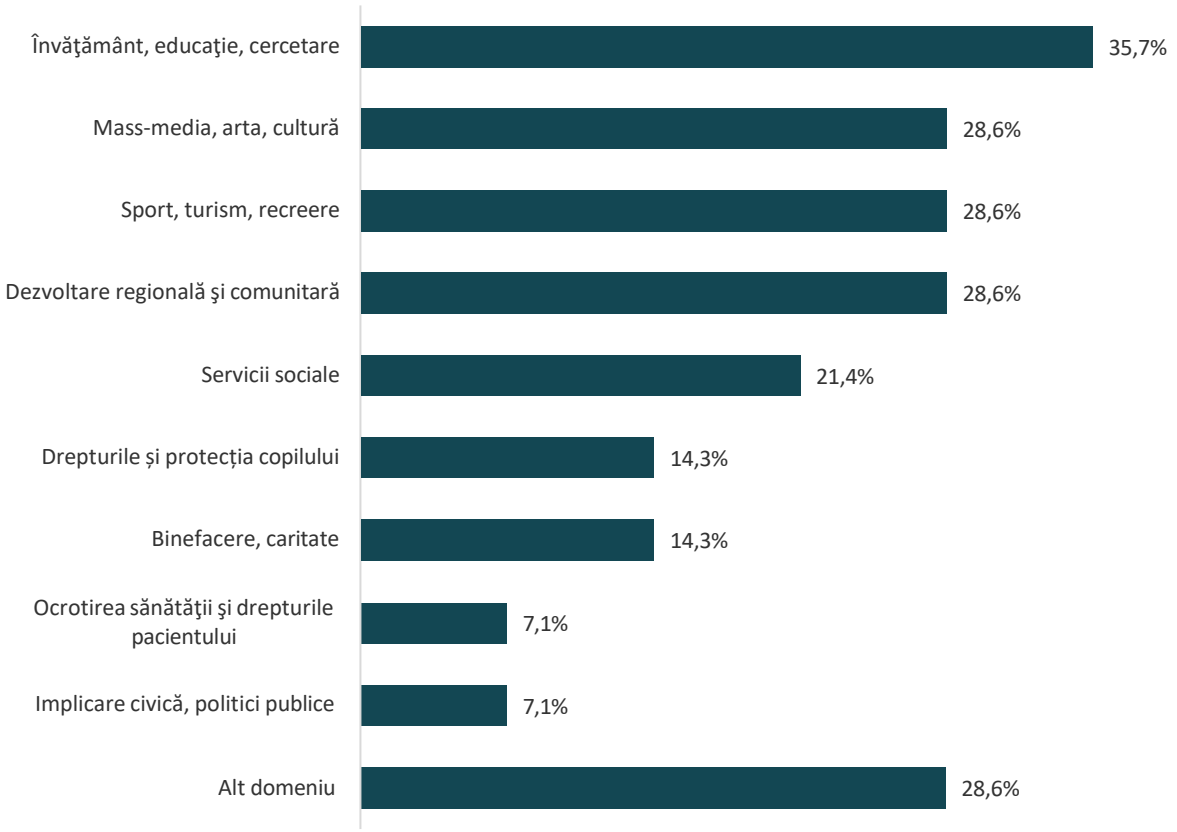

Respondenții mai menționează și următoarele domenii: protecția animalelor, astronomie culturală, reprezentarea comunității basarabene și motociclism.

6. Care sunt grupurile/categoriile de beneficiari cărora vă adresați?

Organizațiile reprezentate se adresează tuturor categoriilor de beneficiari. Totuși, cele mai multe (44,6%), abordează beneficiar precum studenți (16,5%), elevi (14,9%) și copii (13,2%), iar cele mai puține (15,7%) abordează persoane cu dizabilități (21,4%), grupuri minoritare (21,4%) și șomeri (21,4%).

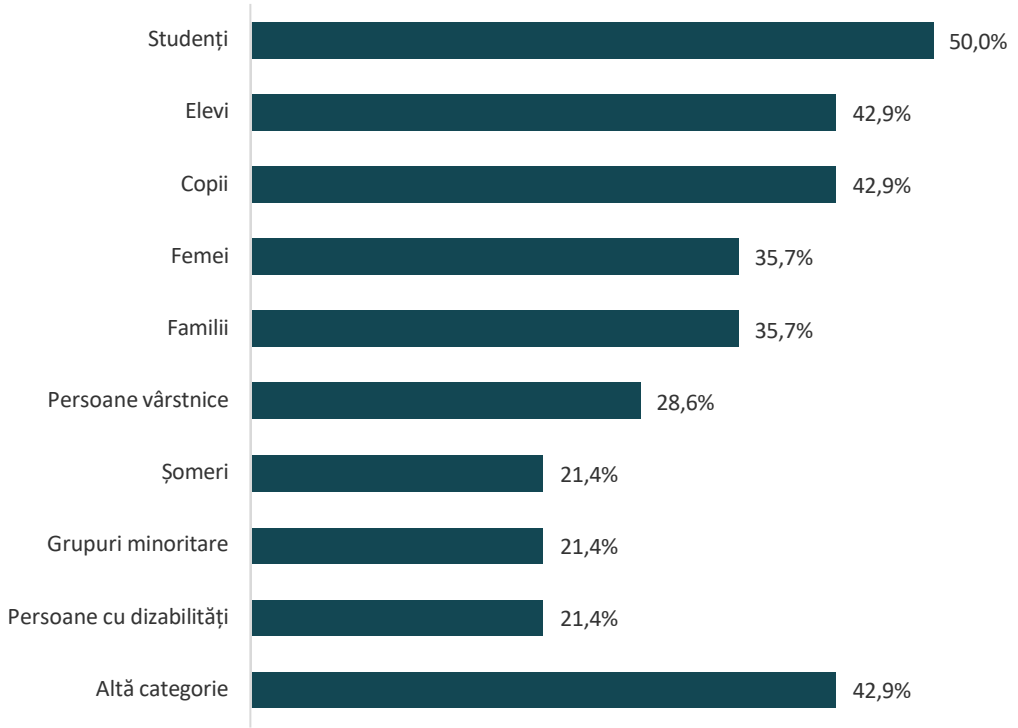

Alți beneficiari cărora li se adresează ONG-urile sunt deținătorilor de animale, iubitorilor de animale, precum și cetățenilor deranjați de animale, motocicliștilor, cetățenilor Polului de Creștere Timișoara, întregii comunități din zona de Vest.

7. Care a fost numărul total de beneficiari în cadrul organizației pe care o reprezentați, în ultimul an de activitate?

Analizând datele furnizate, numărul beneficiarilor din cadrul organizațiilor reprezentate, în ultimul an de activitate pornește de la numărul minim de 20 beneficiari din cadrul anumitor organizații, până la numărul de 480.000 de mii de beneficiari, în cadrul altor organizații.

APORT LA DEZVOLTAREA LOCALĂ ȘI RELAȚIA CU ADMINISTRAȚIA PUBLICĂ

8. Cât de importantă considerați că este implicarea ONG-urilor în propunerea de măsuri pentru elaborarea/îmbunătățirea strategiilor de dezvoltare locală a municipiului:

92,3% dintre respondenți consideră implicarea ONG-urilor în propunerea de măsuri pentru elaborarea și îmbunătățirea strategiilor de dezvoltare locală în Municipiul Timișoara ca fiind importantă (30,8%) și foarte importantă (61,5%). Nici unul din respondenți nu consideră că implicarea ONG-urilor este deloc sau foarte puțin importantă.

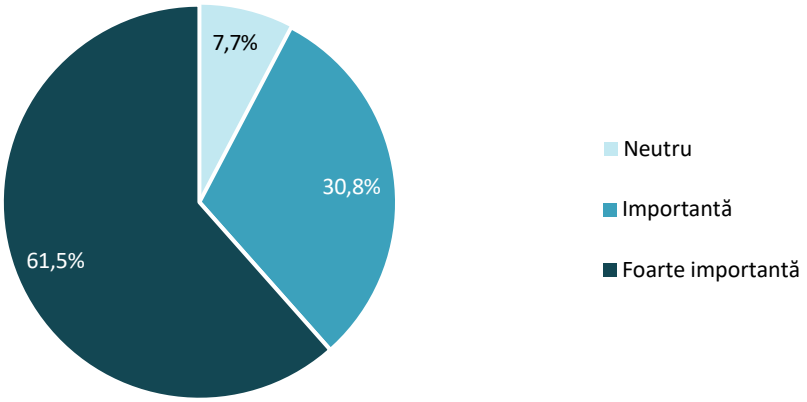

9. Urmăriți, în mod regulat, activitatea Primăriei Timișoara, în ceea ce privește adoptarea/implementarea de măsuri care influențează dezvoltarea municipiului?

Mai mult de trei pătrimi dintre respondenți, 76,9% urmăresc în mod regulat activitatea Primăriei Municipiului Timișoara în ceea ce privește adoptarea/implementarea de măsuri care influențează dezvoltarea locală a municipiului.

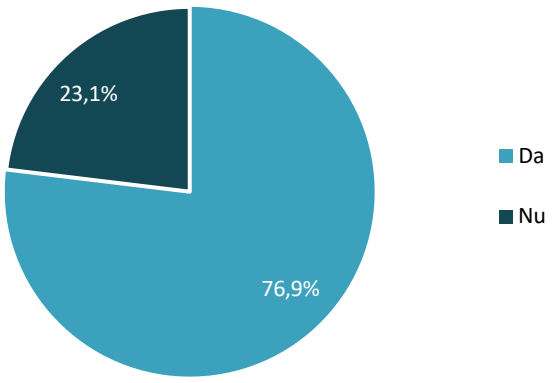

10. Cât de satisfăcut/ă sunteți de gradul de transparență, la nivelul Primăriei Timișoarei, în ceea ce privește procesul de luare a deciziilor și implementarea măsurilor care contribuie la dezvoltarea locală a municipiului?

În ceea ce privește nivelul de mulțumire raportat la procesul de luare a deciziilor și implementare a măsurilor care contribuie la dezvoltarea locală a municipiului, 46,2% dintre respondenți se declară satisfăcuți (38,5%) și foarte satisfăcuți (7,7%). O mare parte dintre respondenți sunt neutri referitor la acest aspect, mai exact 30,8%, iar ponderea respondenților care manifestă un nivel de nemulțumire este de 15,4%, dintre aceștia declarându-se nesatisfăcuți (7,7%) sau deloc satisfăcuți (7,7%).

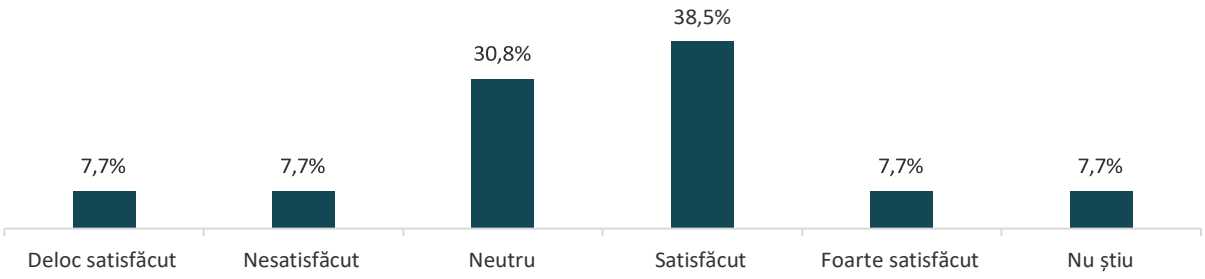

11. Vă rugăm să motivați răspunsul selectat la întrebarea precedentă:

Respondenții motivează opțiunile date prin următoarele argumente și aspecte:

- Lipsa consultării ONG-urilor. Consultările nu transpar or nu există, deciziile luându-se adesea fără consultări publice;
- Comunicarea cu primăria este ineficientă și lipsită de transparență;
- Gradul de transparență decizională este în creștere, dar încă există structuri a căror sisteme deși bine intenționate nu garantează transparența decizională;
- Slaba promovare a dezbaterilor publice, atunci când acestea au loc;
- Timpul insuficient pentru consultarea unor document;
- Newsletter-ul primăriei reprezintă o bună sursă de informare despre activitatea primăriei.

12. Cât de satisfăcut/ă sunteți de deschiderea Primăriei Timișoarei în ceea ce privește implicarea ONG-urilor și a altor organizații sau grupuri civice în procesul de consultare pentru luarea deciziilor?

În ceea ce privește nivelul de mulțumire raportat la deschiderea Primăriei Municipiului Timișoara în ceea ce privește implicarea ONG-urilor și a altor organizații sau grupuri civice în procesul de consultare pentru luarea deciziilor, respondenții adoptă în proporție de 30,8% o atitudine neutră, iar în proporție de 38,5% o atitudine de satisfacție (satisfăcut – 30,8% și foarte satisfăcut – 7,7%). 30,8% dintre respondenți se raportează cu nemulțumire raportat la deschiderea Primăriei Municipiului Timișoara în ceea ce privește implicarea ONG-urilor și a altor organizații sau grupuri civice în procesul de consultare pentru luarea deciziilor.

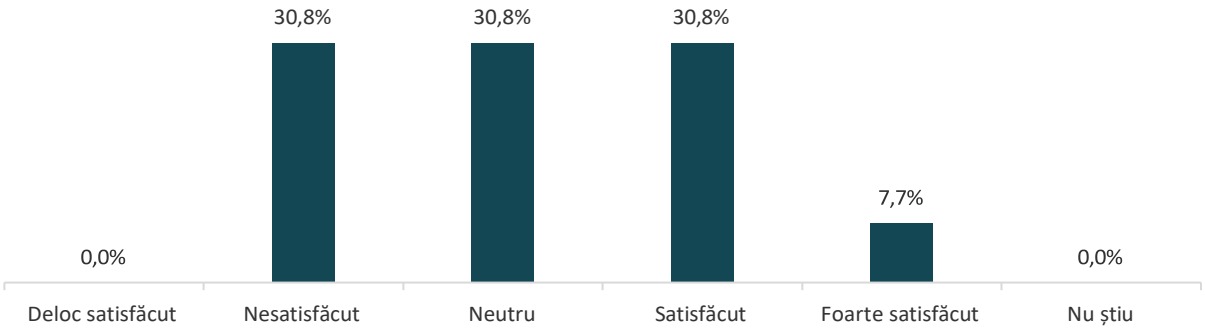

13. Vă rugăm să motivați răspunsul selectat la întrebarea precedent

Respondenții indică faptul că există deschidere din partea primăriei și un progres vizibil în acest sens. Pe de o parte unii respondenți afirmă că ONG-urile sunt consultate și invitate la discuții, pe de altă parte respondenții afirmă că există lacune în acest sens și că nu au fost consultați în luarea anumitor decizii sau au avut o experiență nesatisfăcătoare în trecut. O mare parte din respondenți afirmă că există loc de îmbunătățiri în ceea ce privește colaborarea cu ONG-urile și că acestea nu sunt o prioritate pentru primărie.

14. Cât de satisfăcut/ă sunteți de deschiderea Primăriei Timișoarei în ceea ce privește implicarea ONG-urilor și a altor organizații sau grupuri civice în procesul de implementare a măsurilor care influențează dezvoltarea locală a municipiului?

Raportat la nivelul de mulțumire față de deschiderea Primăriei Municipiului Timișoara în ceea ce privește implicarea ONG-urilor și a altor organizații sau grupuri civice în procesul de implementare a măsurilor care influențează dezvoltarea locală a municipiului, respondenții adoptă în proporție de 38,5% o atitudine neutră, și în proporție de 38,5% o atitudine de satisfacție (satisfăcut – 30,8% și foarte satisfăcut – 7,7%). 15,4% dintre respondenți se raportează cu nemulțumire raportat la deschiderea Primăriei Municipiului Timișoara în ceea ce privește implicarea ONG-urilor și a altor organizații sau grupuri civice în procesul de implementare a măsurilor care influențează dezvoltarea locală a municipiului.

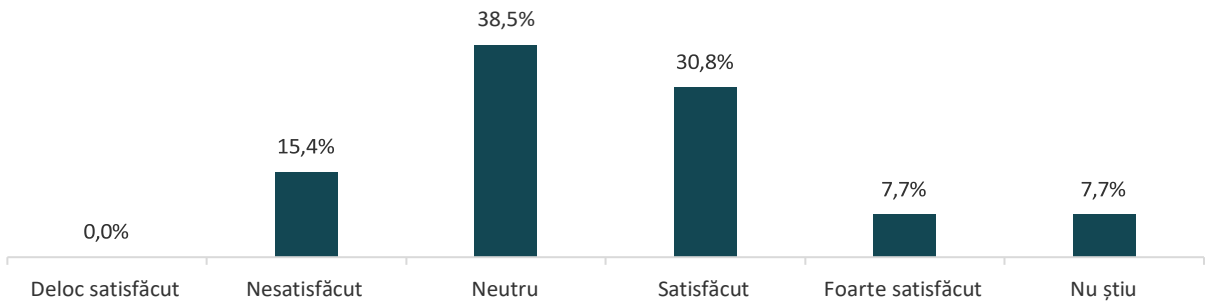

15. Vă rugăm să motivați răspunsul selectat la întrebarea precedentă:

În timp ce unii respondenți nu cunosc aspecte referitoare la implicarea ONG-urilor și a altor organizații sau grupuri civice în procesul de implementare a măsurilor care influențează dezvoltarea locală a municipiului, alți respondenți consideră faptul că se caută implicarea acestora. Respondenții susțin că direcția este una bună și se observă un număr tot mai mare de organizații implicate, însă implicarea lor trebuie încurajată atât ca valoare cât și birocratic în toate substructurile și structurile afiliate primăriei. Alții respondenți susțin faptul că colaborarea dintre cele două părți trebuie îmbunătățită, în special prin prisma comunicării perspectivei prin care ONG-urile pot contribui la dezvoltarea locală și implicarea acestora în consultări.

16. Cât de satisfăcut/ă sunteți, în general, de colaborarea organizației pe care o reprezentați cu Primăria Timișoarei?

7,7% dintre organizațiile reprezentate în cadrul sondajului nu au colaborat până acum cu Primăria Municipiului Timișoara.53,9% au colaborat și manifestă un nivel de satisfacție referitor la aceasta (satisfăcut – 46,2% și foarte satisfăcut – 7,7%), iar alți 15,4% manifestă opusul, și sunt nesatisfăcuți cu referire la colaborarea organizației reprezentate cu Primăria Municipiului Timișoara.

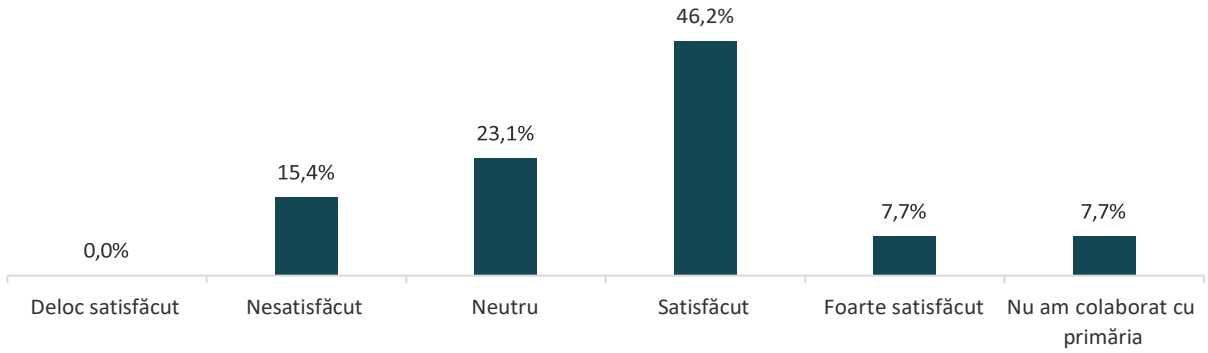

17. Ce măsuri credeți că ar trebui luate de către administrația municipiului Timișoara pentru îmbunătățirea relației și pentru eficientizarea cooperării cu mediul ONG?

În opinia respondenților, pentru îmbunătățirea relației și pentru eficientizarea cooperării cu mediul ONG, administrația Municipiului Timișoara ar trebui să ia în special următoarele măsuri:

- Întâlniri periodice mai frecvente și consultări atât online, cât și față în față, pe diverse teme;
- Implicarea și aprofundarea colaborării în cadrul desfășurării activităților. Know-How-ul ONG-urilor trebuie valorificat;
- Reducerea birocrației în ceea ce privește accesarea de fonduri publice;
- Promptitudine în răspunsurile la solicitările trimise de ONG-uri primăriei;
- Legalizarea implicării ONG-urilor în instituțiile de învățământ, încurajarea și susținerea colaborării între ONG-uri și instituțiile subvenționate din bani publici;
- Transparență decizională;
- Instituirea unui consiliu sau a unei direcții în primărie, la care toate instituțiile să poată adera, iar membrii decizionali să fie schimbați la fiecare 6 luni, pentru a asigura participarea activă și ascultarea tuturor părților implicate și pentru a încuraja implicarea cetățenilor;
- Instituirea unei linii clare de comunicare între personalul Primăriei Municipiului Timișoara și ONG-uri;
- Stabilirea unui plan/strategii colaborative care să includă obiective SMART, împreună cu ședințe periodice de verificare a planului;
- Cartografierea ONG-urilor active din Municipiul Timișoara, în vederea cunoașterii misiunii lor, a zonei de acțiune, a resurselor disponibile și a infrastructurii acestora.

18. Ce nevoi de sprijin ați avea din partea autorităților publice locale, pentru îmbunătățirea activității organizației dumneavoastră? Vă rugăm să menționați atât modalități de sprijin cât și exemple de proiecte:

Pentru îmbunătățirea activității organizațiilor, ca nevoi de sprijin din partea autorităților publice locale, respondenții menționează următoarele modalități de sprijin sau proiecte:

- Simplificarea documentelor pentru accesul la programele de finanțare și furnizarea de comunicate coerente și în timp util referitoare la proiectele ce pot fi accesate și derulate de către ONG-uri;
- Sprijin și suport din partea Primăriei în identificarea locațiilor/spațiilor, precum și sprijin organizatoric și financiar pentru organizarea de evenimente;
- Realizarea unui centru în care ONG-urile să-și poată desfășura activitatea gratuit sau cu o chirie modică / asigurarea unui spațiu de întâlnire și creionare a proiectelor;
- Acces la finanțări și sprijin din partea Primăriei Timișoara pentru proiectele ONG-urilor, având în vedere activitatea lor constantă și impactul asupra comunității;
- Crearea unui cadru legal oficial care să permită ONG-urilor să intervină și să se afilieze sau colaboreze cu entitățile publice în direcții stabilite prin prioritățile de dezvoltare locală;

- Actualizarea SIDU 2022-2027 în conformitate cu teritoriul definit de Legea nr. 246/2022 privind zonele metropolitane, pentru a exista o strategie pe termen lung pentru Municipiul Timișoara și zona metropolitană;
- Proceduri clare și eficiente pentru obținerea avizelor și sprijinului pentru organizarea de evenimente în spațiul public, precum și proceduri clare și eficiente privind afișajul stradal;
- Deduceri fiscale la impozit pentru ONG-urile active și care aduc un beneficiu real comunității;
- Implicarea autorităților în dezvoltarea și implementarea de proiecte comune cu ONG-urile.

PERSPECTIVE DE DEZVOLTARE

19. Care considerați că sunt cele mai importante 3 probleme ale Timișoarei, din perspectiva organizației pe care o reprezentați?

Cele mai importante probleme ale Municipiului Timișoara, din perspectiva organizațiilor respondente sunt în special următoarele:

- Lipsa informării deținătorilor de animale, lipsa suportului veterinar și lipsa măsurilor coercitive, ceea ce duce la o rată mare a abandonului și vagabondajului animalelor;
- Iluminatul public care ignoră măsurile de protecție a cerului întunecat, având un impact negativ asupra observației astronomice și biodiversității nocturne;
- Lipsa facilităților culturale și educaționale;
- Absența consultării publice și neconsultarea profesioniștilor în elaborarea proiectelor Primăriei;
- Colaborarea și dialogul dificil între instituții, care poate îngreuna procesul de implementare a proiectelor și dezvoltarea eficientă a orașului;
- Lipsa spațiilor culturale și lipsa interesului cetățenilor pentru cultură, și lipsa de coeziune a activităților culturale în comunitate;
- Lipsa deschiderii municipiului către zona metropolitană și necesitatea unei colaborări mai strânse pentru dezvoltarea în comun;
- Lipsa unei strategii la nivel de oraș în problemele de mobilitate, inclusiv transport public deficitar, lipsa conexiunii între transportul public și zona metropolitană, infrastructură insuficientă pentru biciclete;
- Grad ridicat de poluare, salubritate stradală deficitară și gestionarea deficitară a serviciilor publice.

20. Dar cele mai importante aspecte pozitive?

Cele mai importante aspecte pozitive ale Municipiului Timișoara, din perspectiva organizațiilor respondente sunt în special următoarele:

- Numărul mare de ONG-uri și voluntari implicați în evenimente și publice;
- Numărul mare de sterilizări gratuite oferite în Timișoara și împrejurimi;
- Reacția promptă în rezolvarea unor probleme privind comunitatea;
- Grija pentru detaliu legat de unele măsuri privind infrastructura;
- Deschiderea către tineret;
- Diversitatea culturală și capacitatea de creștere;
- Un interes în creștere pentru cultură și educație;
- Un număr mare de operatori culturali independenți și ambițioși;
- Mediu de business dezvoltat, parcuri atractive și servicii sociale bine dezvoltate, cu o populație activă și implicată;
- Progres vizibil în îmbunătățirea infrastructurii,
- Deschiderea spre dialog.

21. Care sunt principalele direcții pe care Timișoara ar trebui să mizeze în demersurile viitoare de dezvoltare, pentru a asigura o calitate mai bună a vieții pentru cetățeni?

Principalele direcții pe care Municipiul Timișoara ar trebui să mizeze în demersurile viitoare de dezvoltare, pentru a asigura o calitate mai bună a vieții pentru cetățeni sunt menționate de către respondenți după cum urmează:

- Susținerea și implicarea ONG-urilor;
- Investiții în educația civică și culturală;
- Încurajarea și susținerea antreprenorialului și mediului de business;
- Monitorizarea și implicarea în acțiuni și proiecte publice a firmelor și organizațiilor, cât și a cetățenilor;
- Oferirea de servicii de calitate în corelare cu ZM;
- Promovarea zonei pentru a atrage forța de muncă;
- Dezvoltarea unui PUG pentru dezvoltarea coerenta pe termen lung;
- Dezvoltarea unei strategii de mobilitate urbană;
- Dezvoltarea infrastructurii școlare;
- Modernizarea ecologică a orașului;
- Dezvoltarea zonelor verzi;
- Asigurarea salubrității stradale;
- Dezvoltarea unei strategii de reciclare.

22. Care ar fi, din perspectiva dvs., cele mai importante 3 măsuri pe care administrația din Timișoara le-ar putea implementa pentru a face municipiul mai atractiv pentru cetățeni?

Toate măsurile prezentate pe care administrația din Municipiul Timișoara le-ar putea implementa pentru a face municipiul mai atractiv pentru cetățeni sunt considerate importante, din perspectiva anumitor respondenți. Totuși, măsurile considerate astfel de către cel mai ridicat număr de respondenți sunt creșterea calității mediului înconjurător, dezvoltarea serviciilor de sănătate și servicii sociale și investiții în educație și formarea forței de muncă. Prin urmare, raportat la opțiunile respondenților, măsurile pentru crearea unui mediu mai atractiv pentru cetățeni, de la cele mai importante, la cele mai puțin importante sunt ierarhizate după cum urmează :

- Creșterea calității mediului înconjurător (77,8% dintre respondenți);
- Dezvoltarea serviciilor de sănătate și servicii sociale (77,8% dintre respondenți);
- Investiții în educație și formarea forței de muncă (77,8% dintre respondenți);
- Dezvoltarea infrastructurii de mobilitate a pietonilor (55,6% dintre respondenți);
- Creșterea numărului de parcuri și spații verzi (22,2% dintre respondenți);
- Investiții în infrastructura de transport (22,2% dintre respondenți);
- Altele:(22,2% dintre respondenți).

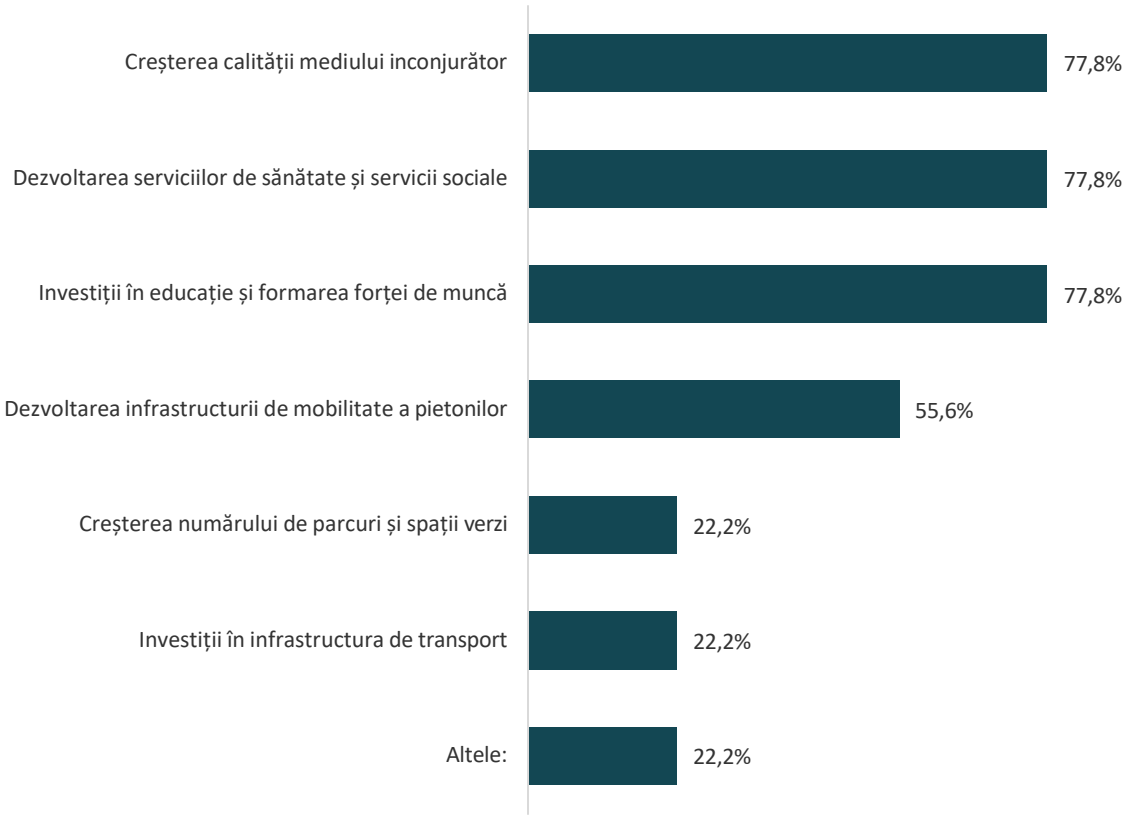

Alte măsuri menționate de respondenți sunt reducerea birocrației și dezvoltare urbana integrata cu zona metropolitana

23. Cunoașteți exemple de bune practici în dezvoltarea locală care considerați ca ar putea fi aplicate în Timișoara? Va rugam sa menționați exemple de proiecte:

Sunt menționate următoarele aspecte referitor la modele de bune practici în dezvoltare locală care ar putea fi aplicate și în Municipiul Timișoara:

- Activitatea Asociației Tineri de Succes;
- Activitatea Centrului de Îngrijiri Paliative Sfântul Nectarie;
- Modelul de dezvoltare al Babilonului, dezvoltarea poate să vină de la un grup de oameni profesioniști;
- Modelul de dezvoltare al Oradei, în crearea parcurilor industriale în corelare cu forța de muncă, stabilirea căilor de mobilitate, atragerea forței de muncă din străinătate, nivelul ridicat de instruire al forței de muncă;
- Activitatea Primăriei Municipiului Cluj Napoca, care a realizat o serie de proiecte de anvergură;
- Activitatea ZM Brașov privind proiectele în turism, cultură și tradiție;
- Existenta unui parc de biciclete / skatepark.
- Orașul Curitiba, Brazilia – un oraș prietenos mediului, cu un bun sistem de reciclare dar și un foarte bun sistem de transport public.

24. Organizația dumneavoastră ar fi interesată să se implice în activități de consultare/dezbateri cu reprezentanți ai autorităților publice locale?

Interesul în ceea ce privește implicarea în activități de consultare sau dezbateri cu reprezentanți ai autorităților publice este exprimat în proporție de 100%.

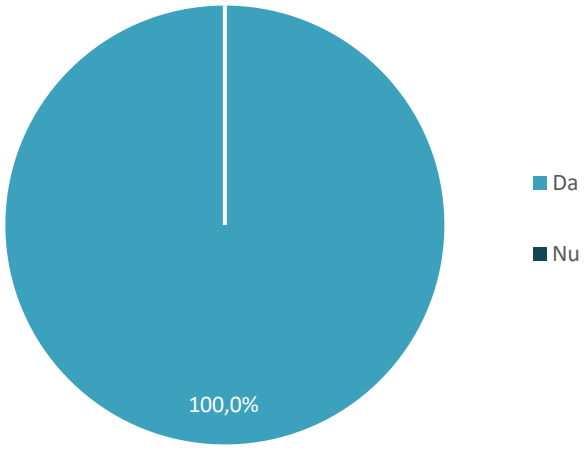

25. Organizația dumneavoastră ar fi interesată să se implice în activități sau proiecte necesare pentru dezvoltarea locală a municipiului?

Interesul raportat la implicarea în activități sau proiecte necesare pentru dezvoltarea municipiului este manifestat în proporție de 88,9%.

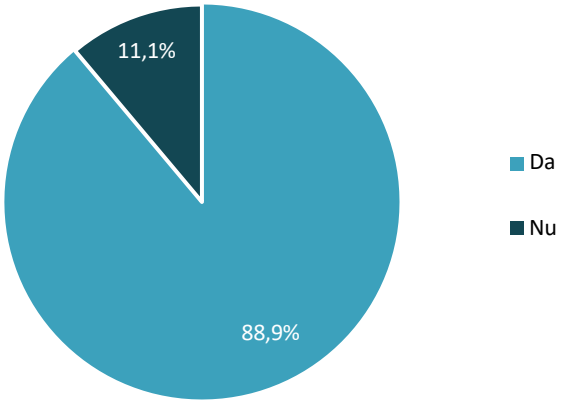

26. Dacă ați răspuns ”Da” la întrebarea anterioară, vă rugam să precizați exemple de activități sau proiecte în care doriți să vă implicați:

Respondenții, reprezentanții mediului ONG din Municipiul Timișoara confirmă interesul privind implicarea în activități și proiecte pentru dezvoltarea locală, iar exemple de astfel de activități și proiecte în care aceștia ar dori să se implice sunt următoarele:

- Elaborarea unei strategii de gestionare orientate pe prevenție;
- Activități și programe de suport veterinar social;
- Activități sau proiecte pentru copii și seniori;
- Activități sau proiecte culturale;
- Activități sau proiecte de business și networking și atragere a investitorilor;
- Activități sau proiecte pentru atragerea și dezvoltarea forței de muncă;
- Activități sau proiecte pentru dezvoltarea infrastructurii de transport;

- Activități sau proiecte privind infrastructura pentru biciclete;
- Crearea brandului ZM Timișoara;
- Evenimente publice;

27. Vă rugăm să menționați orice alte aspecte pe care le considerați relevante pentru Strategia de Dezvoltare Locală Integrată și Durabilă a Municipiului Timișoara:

Respondenții mai consideră relevante pentru Strategia de Dezvoltare Locală Integrată și Durabilă a Municipiului Timișoara aspecte precum:

- Elaborarea unei strategii pe termen lung, care să se concentreze asupra problemelor viitoare și să fie atentă la nevoile actuale și imediate;
- Îmbunătățirea sistemului de transport în comun prin adăugarea mai multor mijloace de transport și instalarea afișajelor electronice în toate stațiile;
- Dezvoltarea unui centru științific (science center) în Timișoara, în linie cu practica multor orașe europene;
- Investiția prioritizată în educație și cultură, având în vedere că acestea influențează implementarea strategiei și dezvoltarea organizațiilor;
- Definirea Zonei de Urbanism Funcțional (ZUF) în conformitate cu Legea 246/2022 privind zonele metropolitane și alinierea perspectivei de dezvoltare la ghidurile furnizate de MDLPA și Banca Mondială;
- Integrarea pistelor de biciclete în infrastructura orașului pentru promovarea mobilității sustenabile;
- Atragerea fondurilor europene și a investițiilor străine directe, în paralel cu dezvoltarea inițiativei private locale, și reducerea taxelor pentru stimularea dezvoltării economice durabile.